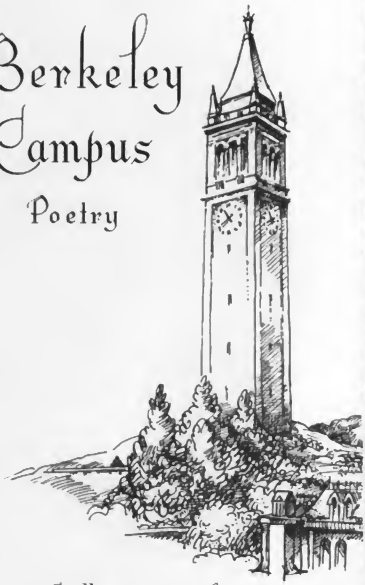

R. W. B. R. W. B. R. W. B.
BUCHHÄNDLER
LENZ & D. N. A. Z.
WALTERSTH. 23.

Berkeley Campus

Poetry

Collection of
Bertha, Charles and Davis Woolley

BERKELEY
LIBRARY
UNIVERSITY OF
CALIFORNIA

U R K U N D E N - B U C H

DES

LANDES OB DER ENNS.

URKUNDEN-BUCH

DES

LANDES OB DER ENNS.

HERAUSGEGEBEN

VON

VERWALTUNGS-AUSSCHUSS DES MUSEUMS FRANCISCO-CAROLINUM

ZU LINZ.

ZWEITER BAND.

WIEN.

AUS DER K. K. HOF- UND STAATSDRUCKEREI.

—
1856.

LOAN STACK

V o r w o r t.

Indem der Verwaltungs-Ausschuss hiermit den zweiten Band des Urkundenbuches des Landes ob der Enns der Oeffentlichkeit übergibt, erübrigt ihm nur, die denselben benützenden Geschichtsforscher in Betreff der Entstehung, Anlage und Ausdehnung der Urkunden-Sammlung, deren Abdruck mit diesem Bande beginnt, auf die dem ersten Bande beigegebene Vorrede zu verweisen und zu bemerken, dass aus dem während des Druckes desselben erschienenen Urkunden-Buche des Stiftes Kremsmünster die bisher noch ungedruckten Urkunden theils, so weit dies noch thunlich war, eingereiht, theils im Anhange nachgetragen worden sind.

Möge die Benützung eine möglichst fruchtbare
werden.

Linz, im December 1855.

Johann Freiherr von Stiebar,
Präses des Verwaltungs-Ausschusses des Museums
Francisco-Carolinum.

Jodok Stülz,
Referent für das geschichtliche Fach.

Dr. Franz Isidor Proschko,
Vereins-Secretär.

I.

777. 10. Juli. Ostermitting. — *Machelm schenkt der Kirche des heiligen Emeram in Regensburg Ort und Gebiet Askituna.*

Regnante Domino nostro Jesu Christo in perpetuum ego igitur *Machelm* compunctus divina misericordia seu æterna retributione trado et transfundo a die præsentis locum nuncupantem *Askituna*, simul et omnia ad illa loca pertinentia ad Ecclesiam, ubi corpus sacratum *Sancti Emmerammi* jacet, pro remedio animæ meæ cum consensu *Tassilonis*. Hæc sunt confinia donationis hujus: a loco, qui dicitur *Elinpoga*, hoc est in *ripa* vocante *Aschaha* tendente usque ad fluentem *Antalanga*, deinde usque ad rivulum nuncupantem *Auuinpah*, Inde protenditur in summitate montis *Hegiperc* et mediante illo monte usque ad *Cezinhaha*, Hoc usque ad *Danubium* protenditur et inde usque ad rivulum *Heihinpah* indeque derivatur usque ad *Cnagapah* admanente *Suleginpah* et finitur ad jam dictum locum *Elinpoga*, conventionem factam cum *Engilbaldo*, simul cum fratribus meis, ut in locis supradictis quisquis ad supradictum Sanctum potestatem habuerit, Ergo et in his locis similiter a die præsentis principatum teneat nec non et servum ibidem commanentem nomine *Adalolf* cum familia sua numero X trado et confirmo ad Sanctum Emmerammum a die presente nemine prohibente. Isti sunt testes: *Leodro, Megilo, Amo, Reginolf, Farut, Aso, Vuicpot, Cotaperht, Engilpald, Antraat, Ellenhart*. Actum est hoc in vico *Aostarmuntinga* VI? Id. Julii anno XXIX? ducatus *Tassilonis*. Ego *Kerhelmus presbyter* scripsi.

Pez, Thesaur. I. III. 82. — *Ried, Cod. diplom. ratispon. I. 3. ex cod. tradit. s. Emmerami* — *Tassilo's Vater, Ottilo*, starb im Jahre 748 zwischen dem 12. Februar und 10. Juli. (Siehe die Geschlechtstafel in *Rudhart's ältester Geschichte von Baiern*.) Noch im selben Jahre 748 erhielt *Tassilo* Baiern als Lehen von *Pipin*. Sein XXIX. Regierungsjahr geht daher erst nach dem 10. Juli 777 zu Ende. — (*Conf. Notizenblatt f. 1851, pag. 269—288.*)

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

II.

777. (778.) **Kremsmünster.** — *Thassilo, Herzog von Baiern, stiftet das Kloster Kremsmünster.*

Regnante in perpetuum domino nostro Jesu Christo, qui ab arce poli descendere dignatus est in aluum uirginis ac deinde in presepio, de presepio in Crucem, de Cruce in sepulchro, de sepulchro ad Tartara, de Tartaro rediit ad ethera binis uiris albis indulis astantibus ad postremum reuersurus ad iudicium, in quo Iudicio unusquisque quod gessit, retributionem accipiet, deputantur iniusti ad suplicia, iusti autem ad uitam eternam, que retributio nullum habet terminum nec in malo nec in bono. Quam ob rem propter amorem eternum et timorem horribilem, ut deuitare ualeam mansionem diaboli et habere merear mansionem cum Christo, Ego *Tassilo uir inluster Dux Baioariorum anno ducatus mei (sic) tricesimo* indictione prima mente tractaui, ut de hoc, quod mihi dominus dignatus est concedere, pro metipso deo aliquid conferre. Nam bone memorie antecessores mei, in quantum potuerunt, res suas deo deuouerunt, ecclesias dei construxerunt easque suis opibus ditauerunt, monasteria quoque studuerunt construere et non modicas ad easdem pecunias tradere; qua de re statui quoque et ego in animo meo, ut cum summa opitulatione Jesu Christi domini in ipsius nomine monasterium edificare, qui ipso adiuuante ita factum est. Nam monasterium construxi iuxta fluenta nuncupante *Chremsa* in honore sancti saluatoris, quem et deo dicaui et in dedicatione tradidi, quod potui, quod super adnotamus, qui etiam Abbatem constitui nuncupante *Fater* cum monachis sibi deputatis, ut in predicto uenerabili loco uita ibi commorantium regulariter ducatur. Nunc ergo ea, que tradidimus, intinabam. ego igitur *Tassilo* uir inluster dux, ut supra adnotatum est, anno tricesimo ducatus mei simulque *dilectissimus filius meus Deoto* anno etiam ducatus eius *primo* tradimus atque confirmamus ad predictum monasterium sancti saluatoris inprimis namque eos homines, qui in ipso loco habitant, et ea cuncta, que ibidem culta uidebantur, de incultis uero ex omni parte, quantum uoluerint, cultum faciant. Tradimus quoque et *salinam*, que ad *Sulzibach* est, et tres homines ibi habitantes salem coquentes, simili modo etiam ibi in circuitu cultum faciant, quantum

uelint, sine omni prohibitione; item in tercio loco nuncupante *schpach* ad utilitatem Loci illius quantumcumque sufficiat agros vel pratas (sic) faciendi licentiam concedimus. Item in quarto loco nuncupante *Livp-linspach* similiter, ut in ceteris Locis supradictis precipimus, ita fiat. In Loco uero, quod uocatur *Ipfa*, quod est ipse a die presenti definire decreui et terminis interposui ea, que inter *utrasque Ipfas* adiacere uidentur, definiuimus, ubi illas duas Ipfas oriuntur et illud, quod inter illas duas ipsas est cultum et incultum, usquedum simul iunguntur, Cuncta absque ullo termino vel contrario ad prefatum monasterium tradidimus. Nam et quadragenta (sic) casatas aliunde adtractus tradimus in his componere Locis. Tradimus autem et *Decaniam sclauorum* cum opere fiscali seu tributo iusto, quod nobis antea persolui consueuerant, hos omnes predictos sclauos, quos sub illos actores sunt, qui uocantur *taliip* et *sparuna* quos infra terminum manet, que coniurauit ille *Jopan* (Supan), qui uocatur *physsso*, et conduxit per gyrum illos nominantes *Fater Abbatem* et *Archibresbyter* et *Chunipreht Judex* et *Hleodro comes* et *Kerpreht* iussi a summo principe *Tassilone* definire decreuerunt et terminum posuerunt, totum et integrum ad eum tradimus Locum et XXX. sclauos ad *Todicha* cum opere fiscali seu tributo iusto. Tradimus autem et terram, quam illi sclaui cultam fecerant sine consensu nostro infra qui uocatur *forst* ad *Todicha* et ad *sirnicha*. Tradimus autem ad *Villam publicam* nuncupantem *Allinchofa* a die, quousque cum alia curte istius similem redimeremus, nos cum consensu *Abbatis* seu fratrum loci illius, qui tunc tempore fuerunt, omnia ex integro, quidquid ad predictum pertinet curtem, et illi homines tributarii arare debent ad ipsam curtem similiter, quod antea fecerunt. Tradimus autem siluas et Pratas, que uocatur *Petinpach*, quod ego ipse a die presenti definire decreui et a terminis interposui, quod est a fonte, qui uocatur *Zeffinprewnno*, usque ad flumen nuncupante *Albina* de illo termino ad plagam meridianam infra monte, qui dicitur *Warminc*, et infra flumen, qua supra diximus, *albina* usque terminum, quod est usque in *alpa*, ad profectum illorum pecodum pascere et cultum facere absque ulla contradictione. Tradimus autem aream in loco, qui dicitur *eporestal*, que *salubho* et *wenilo* et *Kerpreht* iussi a summo principe *Tassilone* definire decreuerunt et terminum posuerunt et de illa silua ad predictum locum *Eporestal* cultum facere, quantum uoluerint, sine ullo impedimento. Tradimus uero ad *Ascha* duas uineas et ad *racotulv* tres et totidem uinitores et duos apium

cultores et sex fabros et ad campos alboni piscatores duos et ad *Al-purc* ecclesiastica pecuniam, que ibidem adesse uidetur, ad ipsum predictum monasterium iure, quo potui, concessi. Similiter et in *Sulzipach* rem ad ipsam ecclesiam pertinentem similiter, ut diximus, ad ipsum monasterium concessimus. Similiter tradimus ad *Nordflusa* ipsam pecuniam ecclesiasticam. In *salina* uero *maiore* unum hominem salem coquentem concessimus, de pascuis uero illorum, quos uulgus nominat *forst*, in omnibus pascuis quolibet pecodum, ubi nostri accessum habuerunt, communitatem similiter in omnibus ut nostris concedimus nullo contradicente et ad *Crunzinviten* schlauum cum iusto tributo. Hec autem omnia, que supradiximus, per singula loca omnia ex integro domos et Curtes, seruos et ancillas et homines tributales et quidquid illorum est mobile uel immobile, cultum uel incultum, rures, Pratas, Campos, siluas aquarumque decursus uel quidquid ad ipsas pecunias pertinere uidetur, trado atque confirmo ad predictum uenerabilem locum, vt ab hodierna die et deinceps ibi sit firmum et stabile. Siquis quolibet pretextu contra hanc cartam traditionis contraire uoluerit, iram dei omnipotentis incurrat et partem habeat cum iuda traditore et causam cum sancto saluatore et carta hec nihilominus firma permaneat. Acta sunt autem hec coram multis testibus uidentibus et audientibus, ex quibus aliquos hic inseremus: *Virgilius Episcopus, Sinpreht Episcopus, Walther episcopus, Oportunus Abbas, Wolfpreht Abbas, Atto Abbas, Gaozrich Abbas, hrodhart abbas, Vtli Comes, Magilo Comes, saluhho Comes, Reginolf, Adalger, Hartnid*. Scripsi autem ego *Willaperh* indignus tamen *Dyaconus* hanc cartam traditionis iussus a summo principe Tassilone ex ore *snelhardi dyaconi*. Acta sunt autem hec in predicto monasterio regnante domino nostro Jesu Christo in secula seculorum. Amen.

Rettenpacher, Annal. cremifan. 24. — Strasser, Kremsmünster, 147. — Mon. boic. XXVIII. II. 196. Nr. 2. ex cod. tradit. patav. III., sec. XIII. — (Siehe Mon. boic., loc. cit. 199, die Anmerkung mit Aufzählung der Werke, in denen diese Urkunde abgedruckt oder besprochen ist; dieser sind noch beizufügen: Meibomius Rer. German., SS. III. 192. Koch-Sternfeld's Beiträge I. 237. Rudhart, älteste Geschichte Baierns, pag. 307.) Den neuesten Abdruck gibt das im Jahre 1852 vom Kloster Kremsmünster herausgegebene, in der k. k. Hof- und Staatsdruckerei gedruckte: Urkundenbuch für die Geschichte des Benedictiner-Stiftes Kremsmünster, seiner Pfarreien und Besitzungen v. J. 777—1400, pag. 1, Nr. I, aus dem Cod. patav. III. (wie oben) und dem im Stiftsarchive befindlichen Cod. Fridericianus sec. XIII et XIV. Das Original ist nicht vorhanden.

III.

791. 3. Jänner. Worms. — K. Karl der Grosse bestätigt dem Kloster Kremsmünster die Besitzungen, welche ihm Herzog Thassilo verliehen hat.

Karolus Dei gratiâ Rex Francorum et Langobardorum et Patritius Romanorum. Si petitionibus Sacerdotum vel servorum Dei, in quo nostris auribus fuerint prolatae, libenter obaudimus et eas in Dei nomine ad effectum perducimus, regiam consuetudinem exercemus et hoc nobis ad mercedem vel stabilitatem regni nostri pertinere confidimus. Igitur notum sit omnibus fidelibus nostris praesentibus et futuris, qualiter vir venerabilis *Fater Abbas* clementiae regni nostri suggessit eo, quod *Thassilo dudum Waioariorum dux* Monasterium in honore Sancti Salvatoris infra Waldam nostram in loco, qui dicitur *Chremisa*, in pago nuncupato *Traungæv* novo opere construere fecisset atque per chartulam donationis loca aliqua ad ipsum sanctum locum concessisset in supradicto pago vel infra memoratam Waldam, id est *Sulzpach* et *Syp pach*, *Liubilinpach* et quidquid inter duo flumina, quæ vocantur *Ipfæ*, esse cernitur nec non decaniam unam de illis Sclavis, super quos fuerunt actores. *Taliub* et *Sparuna*, nec non secus fluvium, qui dicitur *Todicha*, triginta Selavos et territorium, sicut ad supradictam decaniam pertinet, veluti *Physson* conjuravit et *Arno Episcopus* seu *Fater Abbas* simul cum *Illeodro Comite* et *Chuniberto iudice* circuierunt. Insuper etiam terram illam ad *Todicham* et *Sirnicham*, quam illi Slavi sine licentia Thassilonis ducis stirpaverunt. Similiter et in alio loco, qui dicitur *Eporestal*, terram illam, quæ simili modo absque licentia Thassilonis fuit stirpata, quam circuierunt ejus missi *Saluhho* et *Wanilo* et *Gaerbertus*. Homines tamen in ipso *Eporestal* supra ipsam terram commanentes, si voluerint jam fatam terram tenere ad serviendum commemoratae casæ Dei teneant, si vero voluerint, liberi discedant. Dedit etiam ad *Petenpach* de illa fontana usque ad fluvium, qui dicitur *Albina*, sicut ipse Thassilo consignavit, et inde usque ad Alpes, ubi eis pasturam concesserat; similiter et villam nuncupatam *Alinchofa* cum integritate una cum appendicijs vel adjacentijs suis et ad *Alburch* capellam in honore *Sancti Martini* constructam cum rebus illuc pertinentibus et ad *Sulzpach* aliam Ecclesiam cum omnibus ad eam pertinentibus et ad *Nordfilusa* tertiam Ecclesiam cum rebus ad eam pertinentibus in *Tonahgæv*, In suprascripto vero pago *Drungæv* in loco, qui nuncupatur *Aschaha*,

vineas duas cum viniatoribus duobus et in alio loco, qui dicitur *Raotola*, vineas tres cum tribus viniatoribus nec non piscatores duos et insuper alios homines duos, qui apes provident, et fabros sex. Hæc omnia suprascripta asserit se præfatus Fater Abbas ad partem antedicti Monasterij quieto ordine tenere et possidere. Sed quia jam prædicti Thassilonis traditio firma et stabilis minime poterat permanere, idecirco petijt a Serenitate nostra, ut denuo in nostra eleemosyna per nostram auctoritatem plenius hoc circa ipsum Sanctum locum cedere atque confirmare deberemus, sicuti et fecimus. Præcipientes ergo jubemus, ut inspecta ipsa traditione Tassilonis, sicut per eam declaratur, ita deinceps valeat sæpeditus Fater Abbas suique successores, qui fuerint Rectores ipsius Monasterij Sancti Salvatoris, per hoc nostræ Serenitatis præceptum atque confirmationis donum cum omni integritate absque ullius impedimento quieto tramite tenere et possidere, quatenus nostris sive futuris temporibus pro mercedis nostræ augmento ad ipsam casam Dei perenniter proficiant in augmentis. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur vel per tempora Christo propitio melius conservetur, manu propria subter firmavimus et de annulo nostro sigillari jussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis (Monogramma).

Data III° Non. Januarij Indictione XIV^a Anno XXIII° regni Domini Karoli Serenissimi Regis. Actum WORMATIÆ in Dei nomine feliciter. Amen.

Rettenpacher. Annal. cremifan., 28. — Bouquet, Recueil des histor. V. 755. — Urkundenbuch von Kremsmünster 5. Nr. 2. ex Cod. sec. XI — XII und Cod. Fridericiano sec. XIII — XIV.

IV.

802. März. Achen. — *K. Karl der Grosse bestätigt dem Kloster Kremsmünster neuerdings jene Besitzungen, welche Herzog Thassilo demselben geschenkt hatte.*

(L. C.) In nomine Sancte et individue trinitatis *Karolus Dei gratia Imperator augustus.* si petitiones servorum dei justas et rationabiles ad effectum perducimus, hoc nobis procul dubio et ad capessenda regni celestis gaudia et ad regni nostri stabilitatem profuturum liquido credimus. Quapropter comperiat omnium fidelium nostrorum presentium scilicet et futurorum industria, qualiter dilectus noster *Qualdarius sanctae pataviensis ecclesiae presul* venerandus nostram

imperialem adiit celsitudinem rogando, ut loca, que *tassilo dux baiuvarorum* tradidit ad monasterium, quod ipse in honore *sancti salvatoris* infra *vualda* nostrum in loco, qui vocatur *Cremisa*, a fundamentis construxit, per cartam nostrae auctoritatis auferemus et firmaremus, hoc est in *pago trunowe sulzibahe* et *siebah*, *Luibilinbahe* et quicquid inter duo flumina, que vocantur *ipphas*, esse cernitur, nec non decaniam unam de illis sclavis, super quos actores *taliup* et *sparuna*, et XXX. selavos juxta fluvium *todieha* nec non territorium ad eandem decaniam pertinens, ut *phisso* et *arno episcopus* coniuraverunt. Insuper etiam terram illam, quam selavi prope flumina *Todieha* et *sir-nicha* sine licentia tassilonis ducis stirpaverunt, similiter et in loco, qui vocatur *eporestal*. si vero illi sclavi rectum censum et laudabile servicium facere voluerint, terram illam possideant, sin autem, liberi discedant. *Petaibahe* vero et quicquid ad eandem curtem pertinet, lapidem, *lacum albinæ* adjacentesque alpes cum omnibus usibus et in nemore pascus porcorum nec non edificia omnique anno arborem electam navem ad faciendam, ad *eporestal* de eodem nemore fenum, pastusque et pascua, extirpaciones, septa apum et cum omnibus usibus, sicut *leodro comes* in beneficium habuit; *Allinchova* cum omni integritate et cum appendiciis vel adiacentiis suis, In *Ascaha* vineas duas cum vinitoribus, In *rotala* vineas tres cum vinitoribus tribus et fabros VII. nec non piscatores IIII. et procuratores apum V. ubicumque etiam loca ejusdem monasterii forestis nostris adiaceant, pastum et pascua nec non, edificia inde habeant sine censu. quod vero piis auribus percipientes per interventum ejusdem pontificis et per fratrum ad idem monasterium deo famulantium imminentes necessitates eadem loca, que tassilo ad eundem locum tradidit, imperiali auctoritate confirmavimus et que per nostri Juris donationem ad prescripta ejusdem monasterii loca donanda erant, donavimus. Et ut hec auctoritas nostre donationis atque confirmationis per futura tempora credatur et conservetur, manu propria firmavimus et anulo nostro insigniri jussimus.

Signum domini Karoli (Monogramma) invictissimi Imperatoris.

Erchanbald Notarius ad vicem *radoni Archicappellani* reo-gnovi. anno dominice incarnationis dCCCII°. Indictione IIII°. Data in mense mart. Anno XXI° (sic) regni nostri. actum *aquis palatio* felicit. in dei nomine amen.

Im Auszuge angeführt bei Hund, Metrop. I. (München) 293. (Regensburg) 195. — Hansiz, Germ. saer. I. 138. Vollständig bei Buchinger, Geschichte von

Passau II. 481. — Mon. boic. XXX. I. 380. Nr. 3. ex orig. (sic) im Auszuge, woselbst diese Urkunde aus den in den Noten *a* und *b* angeführten Gründen zu den unechten eingereiht wurde. Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 7, Nr. 3 ex Cod. Fridericiano sec. XIII — XIV.

V.

823. 28. Juni. Frankfurt. — *K. Ludwig der Fromme restituirt dem Bisthume Passau gewisse, demselben von seinem Vater K. Karl dem Grossen geschenkte Güter, welche aber durch die Markgrafen mittlewweile davon wieder abgekommen waren.*

In nomine domini dei et saluatoris nostri Ihesu Christi *Hludo- uicus* diuina ordinante prouidentia *Imperator* augustus. Nullum fide- lium nostrorum ambigere credimus, qualiter dominus et genitor noster beatae memoriae piissimus *imperator Karolus regnum hunorum* suae ditioni non sine magno preliorum labore subiugauerit et homines terrae illius cultui christiane religionis mancipauerit In tantum, vt etiam in eadem prouincia multas aecclesias ob dei reuerentiam et renouari et a fundamentis construi faceret. Tum dei iussu super deuastatione et inopia *patauiensis episcopatus* misericordia motus plus celeste quam terrenum lucrum desiderans quedam loca ad eandem *aeclesiam sancti Stephani* promartyris Christi, In qua sanctus *valentinus* corporaliter requiescit, vbi tunc *Vualdaricus venerabilis episcopus* praeerat, tradidit, hoc est in prouincia *auarorum* quendam locum, qui vocatur *litaha*, et in terra *hunorum Zeizzinmurum, Treis- mam, Vuachouuam, Pelagum, Nardinum, Reode, Asbahc, Vuolues- ruanc, Erlafam* et in *artagrum* basilicas duas et in *saxina* basilicas duas; sed postquam dominus et genitor noster piae memoriae Karolus imperator defunctus est, marchiones eiusdem prouinciae de episcopatu eadem loca alienare et eorum potestati subdere Conati sunt. Cum autem *Reginharius episcopus* effectus est, deuitans discordiam et litem *Gotafredum marchionem* et iudices illius prouinciae in presen- tiam nostram fecit venire. Nos vero iusta lege et iudicio totius populi iuxta traditionem praedicti Imperatoris loca superius nominata ad praedictam sedem pertinere debere decreuimus. Tunc memoratus episcopus nostram implorauit elementiam, Vt aliquam futurae securi- tatis a nobis acciperet firmitatem, quo iam dicta loca liberius firmius- que pontifices eiusdem sedis tenerent, quod ita et nos fecisse omnium fidelium nostrorum cognoscat industria. Proinde ergo nostra imperiali auctoritate iubemus, vt praedicta loca, id est *litaha* iuxta fontem, qui

vocatur *sconibrunno*, cum omni integritate, sicut *Theodericus* habuit in sua potestate, et *Zeizinmurus* cum tali marcha, vt genitor noster *Karolus* decreuit, hoc est ab illo castello in orientali plaga usque ad pendentem lapidem in ora *montis Comageni* et in australi usque ad *chunihohesstetin*, in occidentali autem usque ad acernos situs inter *tullunam* et ipsum Castellum et vltra *danubium* ad *trebinse* et exinde ad *mochinleo* et usque ad *ézinburi* et *Treisma* cum omni integritate, similiter *Vuachouua* et cetera omnia loca, que praescripta sunt, rectores eiusdem aeclesiae cum omnibus ad eadem pertinentibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, siluis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, venationibus, molendinis, exitibus et redditibus, quesitis et inquirendis, totum et integrum absque ulla contradictione teneant atque possideant et quicquid illis exinde facere libuerit, iure aeclesiastico libero perpetualiter in omnibus potiantur arbitrio et siquis hec infringere temptauerit, exinde reddet rationem in diem iudicii, et ut haec auctoritas pristinae traditionis et nostrae confirmationis inconvulsa et inuolabilis permaneat, manu propria subter firmauimus et anuli nostri impressione sigillari iussimus.

Signum (Monogramma) hludouici piissimi Imperatoris (S. R.).

Simeon diaconus et cancellarius ad vicem *Fridegisi Archiepiscopi* recognoui et subscripsi. — Data anno dominice incarnationis decexxiii^o indict. I^o iiii^o Kl. iul. Regnante domno hludouico annos X feliciter. Actum *Franchonofurt* in dei nomine. Amen.

Hormayr, Wien, II. Jahrg. III. Urkundenbuch, pag. 183, Nr. 295. — Buchinger's Geschichte von Passau II. 483. — Hansiz, Germ. sacr. I. 155. — Oefele, Sept. I. 703. — Mon. boic. XXX. I. 381. Nr. 4, wo diese Urkunde für unecht erklärt wird. Siehe loc. cit. die Noten a und b.

VI.

823. 28. Junl. Frankfurt. — *K. Ludwig restituirt dem Hochstifte Passau gewisse Schenkungen seines Vaters, welche mittlerweile durch die Markgrafen demselben entzogen worden waren.*

In nomine Domini Dei et Saluatoris nostri Jesu Christi *Hludowicus* diuina ordinante prouidentia *Imperator* Augustus. Nullum fidelium nostrorum industria ambigere credimus, qualiter pius Dominus et genitor noster *Carolus* piae memoriae praestantissimus *Imperator regnum Hunnorum* subjugauerit et homines terrae illius cultui diuino mancipauerit in tantum, ut etiam plurima loca *Ecclesiae Pataviensis*

et Praesulibus ejus delegaverit, sed partim ignavia cujusdam hujus sedis Pontificis partim cupiditate comitum ejusdem provinciae quaedam loca exinde contradieta sunt, Item *Treismam, Wachowam, Pelagum, Nardinum, Reoda, Aspach, Wolfeswanch, Erlawam* et in *Artagrum* Basilicas duas et in *Sazinum* Basilicas duas. Sed postquam venerabilis vir *Rugenarius* huic sanctae sedi *Episcopus* subrogatus esset, quae sunt praedieta loca *Godofredo comiti*, qui ea injuste contradicebat et per veracissimam atque justissimam inquisitionem reperi- tum est, loca superius nominata, insuper et *Domnus* et genitor noster eidem contulerat sedi *cellulam S. Floriani cum Linzea*. Et ut jam dicta loca liberius et firmitus Pontifices praefatae sedis in postmodum tenerent, memoratus *Episcopus* nostram imploravit clementiam, ut super hoc negotio firmitatis causa nostram mereretur habere firmitatem quod ita et nos fecisse omnium fidelium nostrorum industria cognoscat. Praecipientes ergo jubemus, ut, quemadmodum constat praedieta loca a domno et genitore nostro praefatae sedi collata esse et a praedicto *Episcopo* ad partem Ecclesiae praeterea legibus acquisisse, ita deinceps per hanc nostram auctoritatem Rectores praefatae Ecclesiae teneant atque possideant vel quidquid exinde jure Ecclesiastico ordine facere voluerint, libero in omnibus potiantur arbitrio faciendi, quidquid elegerint. Et ut haec confirmatio nostris futurisque temporibus firmitus habeatur et per futura tempora melius conservetur etc. Data III° Kalend. Julii anno Christo propitio X^o *Hludowici* serenissimi Augusti Indict. I^o Actum *Franconofurt Palatio* in dei nomine feliciter. Amen. *Simeon Diaconus* ad vicem *Fridugisi abbatis* recognovi et subscripsi.

Stülz, Geschichte von St. Florian 204. Nr. 4, nach einer Abschrift aus dem Münchener Archive. Ein Original scheint nicht mehr vorhanden zu sein.

Dass die Urkunde wenigstens in der Fassung, wie sie hier vorliegt, unecht sei, dürfte kaum einem Zweifel unterliegen. Zwar versichert Baron *Hornick* in seiner *Chorographia Passav.* (manuscriptlich im Archive des Stiftes St. Florian aufbewahrt, wahrscheinlich das nämliche Werk, welches *Buchinger* in seiner Geschichte von Passau in der Vorrede, pag. XVII, anführt und vielfach benützte), dass er das Original dieser und der weitläufigeren Urkunde des Kaisers von dem nämlichen Datum (abgedruckt bei *Hansiz*, I. f. 153, und *Hormayr*, Geschichte Wiens II. Jahrg. III. pag. CLXXXIII. cf. *Buchinger* loc. cit. I. pag. 483) selbst gesehen habe. Diese Urkunde hält *Buchinger* für echt, *Lang* aber in den *Regesten* für sehr verdächtig.

Indessen, es mag wie immer sein, so weiss man doch aus anderen Documenten (*Mon. boic. XXVIII. Cod. patav. primi, fol. 36*), dass *Karl der Grosse*

dem Bischofe Walderich von Passau wirklich die Kirche St. Martin in Linz und alles, was zum dortigen Schlosse gehört, geschenkt habe, wie ebenfalls auch K. Otto II. bezeugt (Mon. boic. XXVIII. 216), dass derselbe Kaiser ihm das Kloster St. Florian übergeben habe.

VII.

826. 22. März. Achen. — *K. Ludwig schenkt zugleich mit seinem Sohne Lothar dem Kloster Kremsmünster eine Besitzung im Gau Grunzwiti.*

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri JESV Christi: *Ludwicus et Lotharius divina ordinante providentia Imperatores Augusti.* Si erga loca divino cultui mancipata imperiali more beneficia largimur opportuna, id nobis procul dubio ad stabilitatem Imperij nostri et animæ salutem proficere minime dubitamus. Igitur notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ et nostris, præsentibus scilicet et futuris, quia ad deprecationem dilecti filij nostri *Ludwici Regis Waioariorum* et *Geroldi Comitis* concessimus cuidam Monasterio nostro, cujus vocabulum est *Chremisa*, quod est constructum in honore et veneratione Domini et Salvatoris nostri JESU Christi situm in *pago Trunowe*, ubi præsentis tempore vir venerabilis *Sigehardus Abba* præest, et Monachis ibidem per tempora degentibus quoddam territorium, quod est in *pago Grunzwiti* juxta montem *Sumerberch*, quod usque modo servi vel Sclavi ejusdem Monasterij ad census tenuerunt, qui ad partem Comitis solvebatur, ubi etiam Monachi de præfato Monasterio Ecclesiam et domos et cætera ædificia construxerunt. Quod territorium ita terminatur. Incipit enim ex plaga orientali a *Sumerperch*, sicut missi *Geroldi Comitis* designaverunt, usque in *Draëisma* ad locum, qui vocatur *Hohoga, Plattchinn* et inde sursum usque ad territorium Episcopatus *Pataviensis* Ecclesiæ et exinde ad *plagam Australem* usque in *Heribrunnum*. Deinde ex parte occidentali usque ad eum locum, ubi *Flinspach* exit de sylva a parte aquilonis, sicut ipsa sylva pergit usque ad jam dictum montem, qui vocatur *Sumerperch*. Memoratum vero territorium, quantumcumque infra superscriptam terminationem consistit, salvis tamen proprietatibus liberorum Sclavorum reliquum quidquid infra has terminationes præsentis tempore ad partem comitum pertinebat, omnia supradicto Monasterio *Chremisæ* per hanc nostram auctoritatem præsentialiter tradimus et de nostro jure in jus et dominationem ejus transfundimus ita videlicet, ut quidquid de præfatis territorijs ob utilitatem et profectum præscripti Monasterij rectores et ministri ejus facere vel

judicare voluerint, libero in omnibus potiantur arbitrio faciendi, quidquid elegerint. Et ut hæc auctoritas nostris futurisque temporibus domino protegente valeat inconvulsa manere, manibus proprijs subfirmavimus et annuli nostri impressione signari jussimus.

Signum † Hludowici Serenissimi Imperatoris. Signum † Hlotharij gloriosissimi Imperatoris Augusti.

Durandus Diaconus ad vicem *Fridagisi* recognovi. Datum XI° Kal. April. Anno Christo propitio XV° Imperij Domini Ludowici serenissimi Imperatoris et Lotharij VI° Indictione VI° Actum *Aquisgrani* Palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Rettenpacher, Annal. cremifan. 30. — Monum. boic. XXXI. I. pag. 54. ex lib. cop. patav. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 9, Nr. 4. ex Cod. Friderici sec. XIII—XIV.

VIII.

829. Ransdorf. — *K. Ludwig der Deutsche schenkt auf die Vermittlung zweier edlen Männer Ernest und Adelbert und des Abtes Lambert zu Mondsee den ganzen Abersee mit den umliegenden Waldungen nach ausgezeigten Grenzen an das Kloster Mondsee.*

In nomine sancte et individue trinitatis. *Ludwicus* diuina fauente gracia rex. Equitatis ratione regieque maiestatis moderamine ad hoc prouocamur et excitamur, quatenus vniuersorum maxime autem seruatorum dei vtilitatibus promouendis iustisque eorum votis ac petitionibus effectui mancipandis serenitatis nostre benignum fauorem prestare debeamus, vt saluatoris nostri, qui dat salutem regibus, misericordiam consequamur. huius rei gracia fidelium nostrorum *Ernesti* et *adelberti* nobilium virorum mediante interuentu dilecti nostri *lamberti* venerabilis abbatis de cenobio Sancti Michaelis archangeli in *Månsee* petitioni clementer annuentes lacum in *abernse* cum toto nemore circumiacente eidem Monasterio ad vtilitatem fratrum deo jnibi militancium cum omni proprietatis iure in perpetuum legitime possidendum donauimus. porro ne in posterum pro terminis eiusdem alodij aliqua oriatur contencio, situm pariter et metas memoris supra dicto cenobio assignati presenti pagina annotari fecimus. pateat itaque vniuersitati tam futurorum quam presencium, idem predium, quod versus occidentem incipit ab ortu fluminis *zinkenbach* nominati et inde in *abárnsee* protenditur, ab oriente vero ex ea parte, ubi *Tunilbach* (vel *Tinnlbach*) in eundem lacum deriuatur vsque ad eum locum, vbi *yscula*

in *Trunam* cadit, absque omni dubietate ad predictum pertinere cenobium. ex ea quoque parte terminari omnia in *weissenbach*, quovsque in *Trunam* redundat. Adicimus quoque huiusmodi interdictum, ne ulla persona extranea in locis pretaxatis piscandi aut venandi uel quicquid vendicandi habeat potestatem exceptis fratribus aut eorum colonis. Ne qua igitur in posterum ecclesiastica secularisue persona contra hanc nostre constitutionis paginam venire presumat, ipsam Sigilli nostri inpressione insigniri iussimus, quatenus hec corroboratio nostra firma et inconuulsa omni euo permaneat. Testes sunt huius sollempnis donacionis *Ernsto*, *adelbertus* superius annotati, *Chumbertus comes*, *Redinoldus (?) comes*, *Megynwardus comes*, *Adelger*, *milo pulcher*, *petto*, *hunpold*, *Sicco*, *Reinhoh*, *adelmar*, *faramund*, *Tilo*. Acta sunt hec in *Ranstorf* Anno dominice incarnationis D·CCC·XXViii^j: Indiccione Vij^a.

Chronic. Lunnælac. I. 70. aus einem Copialbuche des 15. Jahrhunderts.

IX.

834. 21. December. Achen. — *K. Ludwig schenkt seinem Vasallen Patager das Dorf Granesdorf an der Enna in Ketold's Grafschaft.*

In Nomine Domini Dei et Saluatoris nostri Jesu Christi. *Hludovicus* diuina ordinante prouidentia *Imperator* Augustus. Si petitionibus fidelium nostrorum iusta petentium aurem serenitatis nostre libenter accommodamus, et regium morem exercemus eosque procul dubio deuotiores in nostro habebimus obsequio. Quapropter comperiat omnium fidelium nostrorum presentium scilicet et futurorum industria, quia nos petenti cuidam Vasallo fideli et familiari nostro *Patagero* concessimus ad proprium quandam Villam juris nostri prope fluuium *Enisa* in comitatu *Ketoldi comitis*, que dicitur *Granesdorf*, que est sita in parte *Sclauanorum*, cum omnibus appenditiis suis et de nostro iure in jus et dominationem prefati viri semper ad habendum contulimus. Hanc Itaque Villam cum toto edificio, domibus, mancipiis, terris cultis et incultis, pratis, pascuis, syluis, aquis, aquarumue decursibus, molendinis, adiacentiis, peruiis, exitibus et regressibus, mobile et immobile, quesitum et ad inquirendum, totum et ad integrum, quantumcunque ad predictam Villam pertinere videtur, cum omni integritate eidem a presenti die concedimus homini et de iure nostro in jus et potestatem eius liberalitatis nostre conferimus gratia Ita videlicet, ut quicquid ab hodierno die et tempore ipse et succes-

sores eius de predictis rebus et mancipiis vel de his, que ad eas pertinent iure potestatiuo facere vel iudicare voluerint, per hanc nostre auctoritatis largitionem libero in Dei nomine perfruantur arbitrio faciendi, quicquid elegerint. Et (ut) hec auctoritas largitionis nostre per curricula annorum Deo protegente inuiolabilem atque inconuulsam obtineat firmitatem, manu propria subter firmauimus et anuli nostri impressione signari iussimus.

(Monogramma) Signum hludouici serenissimi imperatoris.

Durandus diaconus ad uicem *helisachar* recognoui. Data XII: Kl. Jan. Anno Christo propitio XXI: imperii Domini hludouici piissimi augusti indictione III: Actum in loco *aquisgrani* palacii in Dei nomine feliciter. Amen.

Hund, Metrop. II. (München) 11. (Regensburg) 8. — Mon. boic. XI. 106. — Wiener Jahrbücher XXXI. Anzeigebblatt 48. — Wird von Kopp in seiner Palaeogr. I. 429, für unecht erklärt.

X.

843. 3. August. — *Gerichtliche Beschau der Jagd- und Fischerei-Grenzen beim Abersee.*

Quicquid enim de legitimis placitis uentilatam fuerit, optime condecet memorie commendandum et quod a nobilibus uiris rationaliter seu legaliter inquisitum et definitum fuerit, futuris temporibus a nemine possit destriui sed potius iuxta narrationem ueracium hominum res iuste complacitate eius temporibus inconuulsa sine aliqua contradictione permanere ualeant. Enimuero non est incognitum, qualiter quedam commotio exorta fuit inter *Livphrammum Iwauensis* ecclesie Archiepiscopum et *Baturicum Ratispone ciuitatis Episcopum* de uenatione et piscatione eorum de *Apirinesseo* et in ceteris locis. Tunc tamen uentilata ratione et placito peracto coram supradictis presulibus ac ceteris pagensibus loci ipsius uenit *Livphrammus Archiepiscopus* et *Nordperht Comes* in ipsum saltum ad ipsa confinia prospicienda cum aliis quam plurimis nobilibus uiris, ut agnoscere ualere, quod ipsius rei ueritas haberet. Tunc uero ueraces uiros ad ipsa signa et confinia assignanda nauigando direxerunt, quorum hic nomina subter prenotata sunt: *Farut, Wihkoz, Kerrat, Alpker, Reginhart, Heriperht, Rozzilo, Kerilo, Deothat, Hiltiprant, Chunipert, Ipvuch, Sigirod, Kerhart, Rêdker, Rêdheri*. Ista ratione peracta isti homines interrogati ab ipsius loci

Comite in illa fidelitate, quam cum sacramento domno regi promissam habent, ut ipsius rei ueritatem dicerent, qualiter ueracissime scirent, quorum nomina sunt hec: *Kerrat, Kerilo, Wikkoz, Farut, Heriperht, deothad, Rôdheri, Westargawo, Heripald, Sigihart, Moricho, Kotadeo, Kerhart, Alpkis, Rôdker, Arpeo, Otachar, Alpker, Nordperht*. Postea uero dixerunt de *zinkipah* et *Tinnultpah* usque super uerticem montis, quem uulgo nominant *Skafesperch*, ex occidentali parte et meridiana propria illa confinia ad sanctum Petrum. et sanctum Rôdbertum ad sedem *Juuauensem* iuste et rationabiliter pertinere deberent.

Isti alij quam plurimi sepissime ad istam markam fuerunt, qui idipsum testificati sunt, sicut supra dictum est, quorum nomina sunt: *Nordperht comes, Ostarpald, Këndolf, Westergawo, Alkis, Arpeo, Kogo, Kotadeo, Heripald, Sigihard, Moricho, Kerrod, Vmmilo, Këndperht, Rato, Këndheri, Otachar, Saxo, Erchanpald, Otker*.

Actum Anno domini DCCC·XL·III: Indictione VI: die Cons. III: non. Aug.

Abchrift (Pergament, XIII. Jahrhundert) im k. k. geheimen Haus-Archiv zu Wien. Pez, Thesaur. VI. 69. Nr. 100. — Chron. Lunael. I. 78. — Juvavia II. 90. cf. in der Zeitschrift für Baiern und die angrenzenden Länder, Jahrgang 1817 die Beschreibung des Attergaues.

XI.

849. 19. Juli. Mondsee. — Übereinkunft zwischen Erzbischof Liuprand von Salzburg und Bischof Erchanfried von Regensburg in Betreff der Jagdbarkeit und Fischerei am St. Wolfgangsee.

Breuis comeratorii (sic) de conuentione piscationis et uenationis de *Apirinesseo*, que fuit facta inter *Livphrammum Juuauensis* ecclesie venerabilem Archiepiscopum et *Erchanfredum Ratispone* ciuitatis Episcopum, Coadunauerunt se ambo iuxta unius hominis conditionem, cui nomen est *Heripald*, et sicut ille ueracissime proferret, ita utrique consentire deberent. qui interrogatus, se ab antiquis temporibus recordari respondit, quod de *Juuauensi* sede per totius anni circulum in ipso supra nominato lacu una nauis fieri debet ad piscationem, alia de Castello sursum, tercia de *Maninseo*, excepto autumpnali tempore, quando patuli pisces, quos uulgo lahsos uocant, coire debent. Tunc solumodo in illo angulari loco, ubi *Iscola* fluius foris emanat, due naues ad illam piscationem fieri debeant, scilicet de *Salzpurch* et de *Maninseo*; simili modo in uernalj tempore,

quando Albuli pisces coeunt, fieri debet, sed nunc *Erchanfredus* Episcopus licentiam dedit, ut tertia naus ibidem ad illam piscationem fieret. De uenatione uero ita se coadunauerunt, ut utrisque liceret in ista parte commouere et si in antea Caciando persequi, similiter de altera parte liceret fieri Ea ratione, ut primitus ad noticiam peruenisset ex utrisque partibus et tunc communi manu prefatum opus expleatur.

Isti fuerunt presentes, qui hanc conuenientiam confirmationis audierunt, quorum hic nomina subter prenotata sunt: *Nordperht Comes, Arfrid vas. dom. folcrat, Pazrih, unolz, Kerrat, Ratpot, Wikkoz, Reginhart, Heriperht, taelj, Heripold, Jacob, Fritilo, Kerpold, ummilo, Kvudheri, Wasvgrim, Rato, Meginperht, Adalger, Upunc, Item Arfrid, Wisurih, cetj, Rodperht*, Isti clerici: *Sigiheri, Erchanhoh, Perhtram, Kisalhart, Ratkoz, Nandrat* et alij multi nobiles uiri atque clerici.

Actum ad *Maninseo*. Anno DCCC·XL·VIII° indictione XII° sub die cons. XIII° Kal. Avgusti.

Abchrift (Pergament, XIII. Jahrhundert) im k. k. geheimen Haus - Archive zu Wien. — Hund, Metropol. I. (München) 246. (Regensburg) 164. — Oefele, Sept. rer. boic. I. 172. — Ried, Cod. diplom. ratispon. I. 42.

XII.

853. († 854.) 18. Jänner. Regensburg. — *K. Ludwig II. bestätigt dem Bischofe Erchamfried von Regensburg die dem Kloster St. Emeram durch den Grafen Wilhelm geschenkten, zwischen der Aist und Narn gelegenen Güter.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis *Hludouicus* diuina fauente gratia rex. Si petitionibus seruorum Dei iustas et rationabiles ad effectum usque perducimus, non solum regium morem decenter implemus, uerum etiam hoc nobis procul dubio ad aeternae remunerationis praemia cappessenda liquido credimus. Quapropter conperiat omnium fidelium sanctae dei ecclesiae nostrorumque praesentium scilicet et futurorum Industria, qualiter uir uenerabilis *Erchamfridus reganesburgensis ecclesiae episcopus* obtulit obtutibus nostris quandam traditionem, quod *uuilihelmus comes* ob dei amorem et animae suae remedium ad *monasterium sancti hemmerammi* traderat omnem proprietatem suam, quod ille habere uidebatur infra duo flumina, Id est inter *agastam* Et *nardinam* a locis uidelicet; ubi ipsa in danubium fluunt, usque ad loca, ubi de uenis in amnes deriuantur

et ita usque in *nortuvalt* In hanc partem silue sine termini conclusionem, cum domibus et aedificiis reliquis et mancipiis atque manentibus pratis, pascuis, siluis, aquis aquarumue decursibus, mobilibus et imobilibus, cultis uel incultis, quicquid habuit. Etiam et res illas, quas *engilrade* conjugii suae ad dies uitae suae habere concesserat et post obitum illius ad eandem traditionem sancti hemmerammi constaret. Insuper et quicquid ad *rosdorf* habere uidebatur, omnia et ex omnibus rebus ex illa parte danubii, quicquid sibi pertinebant in mancipiis et aedificiis ac uineis cultis uel incultis, totum et integrum ad iam sanctum locum tradidit atque pleniter delegauit, sed pro integra firmitate ac securitatis studio memoratus Erchamfridus episcopus atque familiaris noster petiit celsitudinem nostram, ut eandem traditionem per nostrum mansuetudinis praeceptum confirmare deberemus. Cuius petitioni denegare noluimus, sed sicut unicuique fidelium nostrorum iuste petentium ita nos illi concessisse atque in omnibus confirmasse omnium fidelium nostrorum cognoscat magnitudo. Propterea hos apices serenitatis nostrae circa ipsum monasterium fieri decreuimus, per quos praecipimus atque iubemus, ut omnes res, quas praedictus comes uuilhelmus tradiderat atque consignauerat, per hanc nostram auctoritatem ad iam dictum sanctum locum in perpetuum consistent. Etiam statuentes seu firmiter iubemus, ut omnes homines, qui super easdem res commanere noscuntur et ad praefatum monasterium pertinere uidentur, tam baioari quamque sclau, liberi et serui et inantea constituere domino donante potuerint, Nullus Judex publicus neque ulla potestas eos in quoquam constringere audeat, Sed neque illorum Causam abstrahere praesumat nec In aliam partem ire compellat, Sed liceat rectores (rectoribus) et ministris et aduocatis eiusdem sedis res superius nominatas legaliter possidere ac regere et omni tempore sub nostra defensione atque immunitatis tuitione plenius consistere. Si uero aliquis fuerit, qui contra istis hominibus superius conscriptis aliquas iusticias requirere aut exactare uoluerit, Tunc aduocati et ministri ipsius monasterii illud, prout iustum est, diligenter rei ueritatem inquirere studeant et emendant. Similiter quoque praecipimus atque omnimodis iubemus, ut nullus Judex publicus neque ex iudiciaria potestate super rebus, quae pertinent ad *erlasa* Et in *herilungeuelde* nec non et ad *sirnich* Et circa *agasta* seu *bernsnich* atque *rostorf* uel infra praedicta terminia et marka, ubi res *sancti petri* et *sancti hemmerammi* noscuntur pertinere,

neque super hominibus liberis uel sclauis ullam potestatem habeat In quoquam illos distringendos, Sed neque ad placitum ullum uel in hostem ullo unquam tempore ire compellat, Quamdiu aduocati eiusdem sedis iustitiam facere uoluerint, sed sicut diximus, cum omni integritate praenominatas res in futurum sub nostra defensione et immunitatis tuitione absque alicuius contrarietate aut impedimento consistant. Et ut haec auctoritas concessionis atque confirmationis nostrae firmiter habeatur et per futura tempora a cunctis fidelibus sanctae dei ecclesiae nostrisque presentibus et futuris uerius credatur atque diligentius conseruetur, manu propria nostra subter eam firmauimus Et anuli nostri Impressione adsignari iussimus (not. tir.)

Signum (Monogramma) Domni Hludouici gloriosissimi regis.

Comeatus Notarius ad Uicem *Radleici* recognoui et ss. (S. R. et n. t.) Data XV° Kld. Februarias anno Christo propitio XX° regni domni hludouici serenissimi regis In orientali francia Indictione prima. Actum *reganesburg ciuitate* In dei nomine feliciter. amen.

Pez, Thesaur. I. III. 20. Nr. 7. — Pez, Serpt. Praefat. I. 58. — Lünig, Reichs-Archiv XXI. II. 103. — Lib. probat. s. Emerami, 49. Nr. 17. — Ried, Cod. diplom. ratispon. I. 44. — Mon. boic. XXVIII. I. 45. Nr. 31. ex orig. c. sigill. —

XIII.

876. 3. November. Regensburg. — *K. Karlmann schenkt dem Priester Werrinolf einige Güter zu Walahofeld im Traungau in der Grafschaft Aribo's.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae Trinitatis. *Karlmannus* diuina fauente gratia *Rex.* si pro dei nutu uel pro mercede aeternae retributionis fidelibus quibuscumque quasdam res iuris ac proprietatis nostrae concedimus, non solum munificentiam ac largitionem regum imitari, uerum etiam aeternae retributionis premia nos promereri confidimus. Id circo nouerit industria omnium fidelium nostrorum presentium scilicet et futurorum, quoniam amore diuino compuncti cuidam fideli prespitero nostro nomine *uerrinolfo* quasdam res nostras in proprietatem tradidimus, id est hobas quattuor in pago, qui dicitur *Traungau*, in *comitatu arbonis* in loco, qui dicitur *ualahofeld*, cum terris, agris cultis et incultis, pratis, pascuis, siluis, uis et inuis, aquis aquarumque decursibus, mobilibus et immobilibus cunctisque adiacentiis, quesitis et inquesitis, quatinus ea perpetuis temporibus nullo inquietante teneat atque possideat. Hanc etiam nostrae traditionis largitionem per presentem

auctoritatem nostram confirmauimus atque nostris et futuris temporibus firmiter ac inuolabiliter mansuram esse uolumus. Et ut haec auctoritas donationis nostrae firmior habeatur et per futura tempora uerius credatur et diligentius conseruetur, manu propria nostra subter eam confirmauimus et anuli nostri inpressione iussimus sigillari.

Signum (Monogramma) Domni Karlomanni serenissimi regis.

Madaluuinus notarius ad uicem *baldonis cancellarii* recognoui et ss. (S. R. cum notis tiron.) Data III° non. Nou. anno Christo propitio I^o regni domni Karlomanni serenissimi regis bauuariorum. Actum *reganesburc* ciuitate regia indictione VIII° in dei nomine feliciter. Amen.

Wiener Jahrbücher XLIV. Anzeigeblatt 5. — Mon. boic. XXVIII. I. 61. ex orig. c. sigill.

XIV.

877. 28. Juni. Rantesdorf. — *K. Karlmann* verleiht dem Kloster *Kremsmünster* Besitzungen zwischen den Flüssen *Spraza* und an der *Smidaha*.

In nomine sancte et indiuidue Trinitatis *Karolomannus* diuina fauente gratia *Rex*. Si erga loca diuino cultui mancipata regali more beneficia largimur, oportuna id nobis procul dubio ad stabilitatem regni nostri et anime salutem proficere minime dubitamus. Qua propter nouerit industria omnium fidelium sancte dei ecclesie nostrorumque uidelicet presentium et futurorum, quomodo compuncti amore diuino quedam loca nostre hereditatis ad monasterium, quod uocatur *Chremisa*, tradimus, que quamuis nobilissimus pater noster diue memorie *Luodowicus rex* ad id monasterium donaret, tamen nullo auctoritatis sue precepto confirmauerat. Idcirco conplacuit regalitati nostre pro remedio anime prefati beatissimi genitoris nostri et nostre hanc ipsam donationem per presentem auctoritatem nostram confirmare, quatenus perpetualiter firma et inconuulsa permaneat. Tradimus ad prefatum monasterium per hoc presens preceptum nostrum territorium quoddam iuxta fluuium, qui dicitur *Spraza* (*Sprazah*), quod a capite ab eo loco incipit, ubi unus fons in loco, qui *Benniwanck* dicitur, intrat in *Sprazam* et sic inter *duas Sprazas* usque in eum locum, ubi ipse due *Spraze* simul unum cursum confaciunt. Hoc igitur totum, sicut iam aduobis (a duobus) *Comitibus Arathoto et Ernusto* circum equitatum fuerat, cum omni integritate ad prefatum monasterium *Chremisa*, quod est in honore domini et saluatoris nostri *Jesu Christi*

constructum, tradimus atque donamus et de nostro iure in ius et dominationem eiusdem monasterii transfundimus ita uidelicet, ut quicquid de prefatis rebus ob utilitatem et profectum prescripti monasterii rectores et ministri eius facere uel iudicare uoluerint, libero in omnibus potiantur arbitrio faciendi, quicquid elegerint. Aliud uero territorium tradimus ad ipsum prefatum monasterium sub simili confirmatione in loco, qui dicitur *Smidaha*, cuius terminus a *Danubio*, ubi unus fons emanat, ex una parte incipit et sic uadit in eum usque locum, ubi dicitur *Wachrein*. Hoc igitur totum, sicut diximus et sicut hoc *Willehelmus Comes* quondam ad id monasterium circuit atque signauit, ex nostra potestate in potestatem eiusdem prenominati monasterii securiter tradimus, quatinus rectores, sicut iam diximus, eiusdem ecclesie liberam potestatem ad utilitatem eiusdem loci sancteque congregationis in omnibus habeant inde facere, quicquid elegerint nullo unquam successore nostro irrumpente uel inquietante, sed deo auxiliante perpetuis temporibus firma inuiolabilisque hec donatio permaneat. Qua propter ut firmiorem in dei nomine obtineat firmitatem, manu propria nostra subter eam confirmauimus et anuli nostri impressione sigillari iussimus.

Signum domini Karlomanni serenissimi Regis. (Monogramma.)

Baldo namque *Cancellarius* ad uicem *Diotmari* recognoui. Datum III° Kal. Julii anno Christo propitio I^o Regni domni Karlomanni serenissimi regis, Indictio VIII° actum *Rantesdorf* Curte regia In dei nomine feliciter. amen.

Rettenpacher, Annal. Cremif. 32. — Mon. boic. XXXI. I. 103. ex lib. cop. patav. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 11. Nr. 5. ex cod. Frideric. sec. XIII—XIV.

XV.

877. 3. December. Öting. — *K. Karlmann schenkt dem Kloster Kremsmünster fünf Huben zu Alburch im Donaugau etc.*

IN nomine Sanctæ et individuae Trinitatis. *Karlomannus* diuina fauente gratia *Rex*. Si circa casas et Monasteria Dei benefica opportuna non desistimus agere, non solum regium morem decenter implemus, verum etiam æternæ beatitudinis præmium nos promereri inde liquido credimus. Quapropter notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ nostrisque, scilicet præsentibus et futuris, quomodo nos

pro divini cultus amore et reverentia Sanctorum illius cogitavimus quasdam res proprietatis nostræ tradere ad Monasterium, quod dicitur *Chremisa*, quod esse cernitur constructum in honore Salvatoris Domini nostri JESU Christi in pago, qui dicitur *Trungowe*, Et hoc est, quod illuc tradidimus: id est hubas quinque jacentes in *pago* nuncupato *Tunahgowe* in villa, quæ vocatur *Alburch*, et Barschalcum unum cum huba sua in loco, qui dicitur *Epilinga*, cum terris cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, sylvis, aquis aquarumve decursibus et omnibus adjacentijs et pertinentijs suis. Hæc autem omnia ex integro ad præfatum Monasterium per præsentem auctoritatem nostram tradidimus atque de jure nostro in jus et dominationem ejus ea transfundimus, ut ab hodierna die et deinceps ob redemptionem animæ nostræ et animarum genitoris et genitricis nostræ nec non et animæ dulcissimæ conjugis meæ illuc perpetualiter pertineant et Rectores et Præpositi Monasterij illius inde faciant atque disponant ad utilitatem ejus, secundum quod eis placeat, nullo unquam successore nostro hanc traditionem nostram irrumpente vel inquietante, sed Deo auxiliante perpetuis temporibus firma et inviolabilis permaneat. Et ut hæc auctoritas largitionis nostræ per cuncta futura sæcula inviolabilem in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria nostra subter eam confirmavimus et annulo nostro assigillari jussimus.

Signum Domini Karlomanni pijssimi Regis. (Monogramma.)

Baldo Cancellarius ad vicem *Theotmari Cancellarij* recognovit. Datum III° Non. Decemb. Anno Christo propitio II° regni Domini Karlomanni invictissimi Regis in Wawaria et I^o in Italia, Indictione X^o Actum ad *Oetingas* curte regia in Dei nomine feliciter. Amen.

Rettenpacher, Annal. eremifan. 34. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 13. Nr. 6. ex cod. Frideric. sec. XIII — XIV.

XVI.

878. (879.) 20. September. Hohberahhah. — *K. Karlmann bestätigt einen Gütertausch zwischen dem Bischofe Embricho von Regensburg und Hitto dem Abbe zu Mondsee.*

(Chrismon.) In nomine sanctæ et Individuæ trinitatis. *Karlmannus* diuina fauente gratia rex. Notum sit omnibus fidelibus sanctæ dei ecclesiae nostrisque presentibus et futuris, qualiter quidam uir uenerabilis *embricho reginae urbis episcopus* neposque illius *hitto*

abbas monasterii ad lunaelacum nostram adierunt excellentiam una cum aduocatis atque primatibus sancti emmerammi martyris Christi postulantes, ut ipsis per nostrae licentiae consensum quandam aptam utilemque complationem (complacitationem) facere liceret. Tradidit itaque idem praefatus abbas hitto per consensum nostrum atque episcopi praefate sedis totiusque familiae ipsius ecclesiae ad sanctum dei martyrem emmerammum proprietates suas, quales habuit ad *perga* iuxta *ufhusa* et ad *albrichinchofa* iuxta *rocchinga*, in manum predicti antistitis aduocatique illius *gundberti*. Cum curtibus, edificiis, mancipiis utriusque sexus, pecudibus, domibus, agris cultis et incultis, siluis, aquis aquarumque decursibus, pratis, pascuis, quesitis et inquesitis, mobilibus et immobilibus et quae in posterum in ipsis locis adaugeri potuerit, omnia illuc transfundebat atque donabat Ea namque ratione, quatinus beneficia, quae prius habuit de praefatae sedis Episcopo iam iamque dicto, Id est *lentinchofa*, *rodratinchoua*, *aragisinchoua*, *hardheim*, *heskilebah*, *ergoltesbah*, *coginbah*, *benninchoua*, *piepetinchoua* cum uniuersis pertinentiis atque adiacentiis eorundem locorum firmiter in proprietatem teneat atque possideat una cum supra nominatis atque traditis proprietatibus usque in finem uitae suae sine ulla diminoratione uel mutatione, post obitum uero suum integritate cuncta maneant in potestate sancti emmerammi et prouisoris eiusdem Ecclesiae. Cuius rei gratia hoc praesens preceptum nostrae auctoritatis scribere iussimus, per quod decernimus atque omnino iubemus, ut haec ipsa complacitatio per cuncta tempora inuiolabilis permaneat. Et ut haec auctoritas nostri consensus perpetualiter uerius credatur ac diligentius conseruetur, manu propria nostra subtuam eam firmauimus Et anulo nostro sigillari iussimus.

Signum *arnolft* (Monogramma) gloriosissimi regis.

Signum (Monogramma) *Karlomanni* Inuictissimi regis.

Madaluuinus notarius ad uicem *Theotmari archicappellani* recognoui et ss. (S. R. cum notis tiron.) L. S. Data XII° Kal. oct. anno III° regni Karlomanni serenissimi regis in bauuaria et in italia II° Indict. XII° actum ad *hohberahhah curte regia* in dei nomine feliciter. Amen.

Chron. Lunael. 84. — Pez, Thes. Anecd. I. III. 26. — Liber Probat. S. Emmerami 59. — Lünig, Reichs-Archiv XXI. 1212. — Ried, Cod. ratib. I. 55. — Mon. boic. XXVIII. I. 64. ex orig. c. sigill. — Nach Böhmer's Regesten der Karolinger. pag. 89, gehört diese Urkunde in das Jahr 878.

XVII.

879. 10. Februar. Ötting. — *K. Karlmann bestätigt die Schenkung der Hube etc. zu Linthart durch den Diacon Chunibert an das Kloster Kremsmünster.*

IN nomine Sanctæ et individuæ Trinitatis. *Karlomannus* divina favente gratia *Re.x.* Si aptas utilesque complacitationes inter Ecclesias Dei et nobiles quosque consenserimus, non solum inde res Ecclesiarum sublevari credimus, verum etiam præmia inde nobis æterna providere liquido confidimus. Quapropter noverit industria omnium fidelium Sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorum que præsentium et futurorum, qualiter quidam venerabilis Diaconus noster nomine *Chunibertus* ad Monasteria Principum nostrorum nobiscum complacitavit. Tradidit itaque præfatus *Chunibertus* ad *Monasterium Chremisæ*, quod est constructum in honore Salvatoris, præter agros, prata et sylvas hubam unam, quam emerat in loco, qui dicitur *Linthard*, quatenus ipsa huba cum duobus mancipijs et decem armentis, cum porcis viginti et ovibus totidem post finem vitæ suæ securiter ad jam memoratum Monasterium transeat ea siquidem ratione, ut illi per præceptum nostræ auctoritatis usque in finem vitæ suæ in proprietatem donaremus, quidquid in nostrum beneficium de ipso Monasterio *Chremisæ* in jam dicto loco, qui dicitur *Linthard*, habere videtur, id est hubæ duæ cum curte et ædificijs, cum mancipijs utriusque sexus, cum agris, sylvis, pratis, pascuis, aquis, vijs et invijs et cum omnibus, quæ in eodem loco ad sæpeditum Monasterium juste et legaliter pertinerent. Nos autem ejus petitiones iustas et utiles ex utraque parte cognoscentes dedimus illi cunctas præfatas res cum omnibus, quæ ibi in beneficium prius habebat, quatenus ea omnia in proprietatem vitæ suæ tantum habeat atque possideat cum omnibus quæsitis et inquisitis earundem rerum pertinetijs, post finem vero vitæ suæ pleniter atque securiter cum prædicta complacitatione non solum sua traditio verum etiam ipsa nostra largitio ijs verbis, sicut prædictum est, ad præfatum Monasterium et locum Sanctum redeat. Et ut hæc auctoritas nostræ complacitationis per futura tempora firmiter habeatur, manu propria nostra subts eam firmavimus et annulo nostro sigillari jussimus.

Signum Karlomani invictissimi Regis. (Monogramma.)

Madalwinus Notarius ad vicem *Theotmari* recognovi. Datum IV. Idus Febr. anno tertio regni Karlomani serenissimi Regis in

Wawaria, in Italia secundo, Indictione XI: Actum ad *Oeting curte Regia* in Dei nomine feliciter. Amen.

Rettenpacher, Annal. cremifan. 35. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 14. Nr. 7. ex Cod. Frideric. sec. XIII—XIV.

XVIII.

879. 9. April. Öting. — *K. Karlmann bestätigt einen Gütertausch des Abtes Hitto von Mondsee mit den Mönchen dieses Klosters.*

In nomine sancte et indiuiduae trinitatis *Karlomannu(s)* diuina fauente gratia *rex*. Si enim fructuosas complacitationes circa casas dei fieri consentimus, Non solum temporaliter nobis profuturum esse credimus, uerum etiam et ad aeternam uitam feliciter perueniendam nobis productuosum (sic) esse liquido non dubitamus. Icirco notum sit omnibus sancte ecclesie nostrisque scilicet praesentibus et futuris, quoniam quidam uenerabilis ac dilectus *abbas* noster nomine *Hitto* peciit culmen serenitatis nostre, ut sibi liceret quandam complacitationem agere cum monachis in cenobio, quod *maninsio* dicitur, consistentibus, quod etiam constructum esse uidetur in honore beati michahelis archangeli domini nostri Jesu Christi. Nos autem petitionibus libenter illius aurem accomodantes permisimus ita fieri, sicut rogauit. Et ideo praefatus abbas cum manu aduocati sui tradidit ad supra dictum monasterium proprietatem suam, qualem uisus est habere in loco, qui dicitur *sulzibach*, cum mancipiis V., cum domibus et ceteris edificiis, cum terris, agris, pratis, uis et inuis, pascuis, siluis, aquis aquarumue decursibus et cum omnibus integritatibus suis. Econtra uero tradidit aduocatus sancti michahelis nomine *ato* memorato abbati cum consensu et licentia omnium fratrum in eodem cenobio consistentium (consistentium) omnia beneficia, quae *perhtramms presbyter* cum sua proprietate complacitauit usque ad finem uite sue haberet, Id est ad *Kegingon* et ad *erlafu* et *chawinga* et *osteringa* cum omnibus locis illuc aspicientibus et cum omnibus integritatibus suis, Id est cum mancipijs utriusque sexus (sexus), cum domibus et ceteris edificijs, cum terris cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, siluis, aquis aquarumue decuribus (decursibus). omnia uero hec praedictus aduocatus hittoni abbati tradidit ea ratione, ut post obitum memorati presbyteri usque ad finem uite sue in prietatem (proprietatem) haberet aque (atque) possideret et post discessum eius omnia cum integritate ad praefatum cenobium conueterentur (conuenterentur)

meliora. sed pro firmitatis gratia idem abbas poposeit serenitatem nostram, ut praeceptum nostrum super adderemus, ut illius complacitatio firma et inconcussa persistere potuisset. Nos uero uoluntarie petitionem illius suscipientes per hoc praesens praeceptum nostrum sancimus atque iubemus, ut, quod ille ad iam dictum monasterium tradidit, ut hoc deinceps illuc perpetualiter (pertineat) atque aspiciat (aspiciat), Et quod ipse abbas ab eodem cenobio suscipit, hoc omnibus diebus uite sue habeat, teneat atque possideat in proprietatem cum omni integritate sua, ea uidelicet ratione post obitum illius redeant cum omnibus adiacentiis suis meliorata ad praefatum monasterium nullo umquam (unquam) successore nostro hanc traditionem inrumpente sed deo auxiliante perpetuis temporibus salua et inconcussa permaneat. Et ut hec auctoritas praeceptionis nostre per cuncta futura secula inuiolabilem in dei nomine obtineat uigorem, manu propria nostra subter eam confirmauimus et anuli nostri impressione asigillari iussimus.

Data V^o Id. aprilis anno Christo propicio III° domni Karlomani piissimi regis In bauuaria Et II° In italia, Indictione XII^a actum ad *otingas* cum regina in dei nomine feliciter. amen.

Chron. lunal. 86. — Pez, Thes. Anecd. I. III. 28. — Liber Probat. S. Emmerami 64. — Ried, Cod. ratib. I. 58. — Mon. boic. XXXI. I. 111. ex libr. cop.

XIX.

883. 5. April. Regensburg. — *K. Karl der Dicke bekräftigt einen Vertrag zwischen dem Bischofe Embricho von Regensburg und dem Abbe Hitto von Mondsee, vermöge dessen dieser die Abtei auf Lebensdauer erhält.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Karolus* diuina favente elementia *Imperator* Augustus. si circa seruos dei beneficia largimur oportuna, non solum imperialem modum decenter Implemus, uerum etiam aeternae beatitudinis premium nos promereri Inde liquido credimus. Quapropter notum sit omnibus fidelibus sanctae dei ecclesiae nostrisque, scilicet presentibus et futuris, quoniam quidam uir uenerabilis et religiosus *abba* noster nomine *Hitto* tradidit simul cum aduocato suo *otilone* ad sanctum michahelem sanctumque dei martyrem *emmerammum* proprietatem suam, quam habuit in oriente iuxta fluuium, qui uocatur *raba*. Id est hobas XXX. in manum *ambriconis* uenerabilis episcopi (sic) et aduocati eius *gundperti*, Econtra uero prefatus uenerabilis episcopus manibus aduocatorum suorum

una cum consensu totius cleri sibi subiecti tradidit ei in proprietatem possidendam usque in finem uitae suae de rebus Sancti emmerammi abbatiam, quae nuncupatur *laculunensem*, cum omnibus adiacentiis suis, id est cum ecclesiis quam ceteris aedificiis, mancipiis utriusque sexus, terris cultis et incultis, pratis, pascuis, siluis, aquis, aquarumue decursibus, mobilibus et immobilibus seu quicquid ad haec iuste et legitime pertinere uidebantur. Sed ob firmitatis gratiam idem hitto religiosus abba nostram deprecatus est celsitudinem, ut praeceptum liberalitatis nostrae super hoc adderemus. Nos autem libentissime petitionibus illius satisfaciendo iubemus atque decernimus, ut ab hodierno die et deinceps iam dictam abbatiam cum locis ibi pertinentibus usque ad finem uitae suae habeat, teneat atque possideat. Eo etiam tenore, ut post obitum suum praefatae res in omnibus saluae ad sanctum emmerammum reuertantur nullo umquam hanc conuenientiam irrupente uel inquietante, sed deo auxiliante perpetuis temporibus firma et inuiolabilis permaneat. Et ut haec auctoritas praeeptionis nostrae firmior habeatur et per futura tempora uerius credatur ac diligentius conseruetur, manu propria nostra subter eam confirmauimus et bullae nostrae impressione sigillari iussimus.

Signum Domni *Arnolphi* (Monogramma) serenissimi regis.

Signum domni *Karoli* (Monogramma) serenissimi Imperatoris Augusti.

Uualdo Cancellarius ad uicem *Liutuuardi archicancellarii* recognoui et ss. (S. R. cum notis tiron.) Data non. aprl. Anno incarn. domini. decem · LXXX · III° Indict. I^o Anno uero imperii piissimi imperatoris Karoli III° Actum *regenesburg* In dei nomine feliciter. Amen.

Chronic. lunael. I. 88 und Lünig, Reichs-Archiv XXI. 1212 mit der Jahreszahl 880. — Pez, Thes. Anecl. I. III. 29. — Liber. Probat. S. Emerami 66. Nr. 24. — Ried, Cod. ratib. I. 63. — Mon. boic. XXVIII. I. 72. ex orig. cum bulla plumbea.

XX.

885. 25. August. Waibling. — *K. Karl der Dicke schenkt zur Capelle in Öting den Neunten von den Höfen zu Weles, Atarhof, Matachhof, Rantesdorf etc.*

In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Karolus* diuina fauente clementia *imperator* augustus. Si ergo locis diuinis cultibus mancipatis aliquid emonumenti (emolumenti) contulerimus, presentis uitae

prosperitatem a deo nobis donari credimus et aeternae uitae beatitudinem consequi non dubitamus. Quapropter comperiat omnium fidelium nostrorum presentium scilicet ac futurorum industria, qualiter nos ob amorem dei ac pro remedio animarum parentum nostrorum genitoris et genitricis nostrae, fratrum sororumque nostrarum ac pro nostra et coniugis nostrae aeterna remuneratione nonas de curtibus nostris subter nominatis omnium rerum nostrarum ad capellam, quae sita est in uilla, quae dicitur *Otinga* perdonauimus, id est de *Vueles*, de *Atarnhova*, de *Matachoue*, de *Rantesdorf*, de *Muninga*, de *Suindilenbach*, de *Otingen*, de *Ostermundingen*, de *Salhburchhoue*, de *Salina*, de *Atilla*, de *Osternhoua*, de *Dingoluingan*, de *Livchingan*, de *Incingan*, de *Peringan*, de *Chieminchhoue*, de *Ueldan*, de *Helfendorf* et nonam partem mutae ad *Rantesdorf* et *Taberesheim*, Ideoque hos nostrae auctoritatis apices inde conscribi mandauimus, per quod decernimus atque omnino sancimus, ut praefatae res ad praefatam cappellam deinceps securiter atque inuiolabiliter permaneant nullo umquam successorum nostrorum eas inde irrumpe. Et ut haec largitionis nostrae auctoritas firmiter habeatur, manu propria subter eam firmauimus et anuli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum Karoli serenissimi imperatoris augusti. (Monogramma.)

Amalbertus notarius ad uicem *Litvuardi archicancellarii* recognoui. Datum VIII° Kalendas Septembris Anno incarnationis domini DCCCLXXXV^o Indictione III° anno imperii piissimi imperatoris Karoli in italia V^o, in francia IIII°, In gallia I^o Actum ad *Vueibelingan* in dei nomine feliciter. Amen.

Ludewig, Script. rer. german. II. 393. — Hund, Metrop. III. (München) 62. (Regensburg) 42. — Oefele, Script. rer. boic. I. 704. — Mon. boic. XXXI. I. 116. ex libr. cop.

XXI.

888. 3. Jänner. Regensburg. — *K. Arnulf schenkt dem Kloster Kremsmünster Besitzungen im Traungau und am Flusse Krems zum Seelenheile seines Vaters Karlmann und seines Grossvaters Ludwig.*

IN nomine Sanctæ et individuae Trinitatis. *Arnulphus* Divina favente gratia *Re.x*. Si locis Deo dicatis aliquod nostri suffragij solamen contulerimus, id nobis et ad statum regni nostri et ad perpetuum augmentum profuturum esse credimus. Quapropter noverit

omnium fidelium nostrorum præsentium atque futurorum solertia, qualiter nos pro remedio animæ nostræ nec non venerandæ memoriæ genitoris nostri *Karломanni* serenissimi Regis avi que nostri *Ludwici* animabus quasdam res proprietatis nostræ *in pago Trungauæ* juxta fluvium *Chremisa* ad monasterium ejusdem nominis constructum in honore domini nostri JESU Christi jure perpetuo in proprietatem donavimus. Hoc est Curtem vocabulo *Newanhova* cum omnibus ad eam rite pertinentibus, beneficijs, Mancipijs, ædificijs, terris cultis et incultis, pascuis, pratis, sylvis, aquarumve decursibus, mobilibus et immobilibus, quæsitis et inquisitis, exitibus et regressibus, vijs et invijs, forestis forestarijsque atque omnibus interius exteriusque illuc pertinentibus excepto, quod prius Venerabili *Abbati Purchardo apud Papilindorf* in beneficium concessimus erga *Karolum Imperatorem* in propriæ potestatis portionem acquirere et quod *Snelperoni Abbati ad Cidalarin* in orientali latere *Nezilpach* donavimus. Cætera quoque ex integro et per omnia ad supradictum *Cænobium Salvatoris nostri JESU Christi* tali immunitatis nostræ præcepto in perpetuum donare volumus, ut nullus Judex publicus aut quælibet persona ex judiciaria potestate supradictam Curtem aut loca vel agros seu reliquas possessiones vel quas deinceps unius ipsius curtes divina pietas augeri voluerit, ad causas judiciario more audiendas, exigenda vel freda aut vadia seu mansiones vel pratas (sic) faciendas aut fidejussores tollendos aut homines tam ingenuos quam servos per terram ipsius curtis et super omnia circa ad eum pertinentia commanentes injuste distringendos aut ullas redditiones aut illicitas occasiones requirendas ullo unquam tempore ingredi audeat vel ea, quæ superius nominata sunt, penitus exigere præsumat, sed liceat eandem curtem et res illuc respicientes supradicti cænobij habere Abbatem, cujus vocabulum est *Chremisa*, sub tali immunitatis nostræ defensione successorumque nostrorum sicut cætera Cænobia, quæ roboratum nostræ immunitatis præceptum prædecessorumque nostrorum habere noseuntur. Et quod omnino fiscus noster exinde sperare poterat, hoc totum pro æterna remuneratione nostra ac genitoris nostri avi que nostri ad supradictum Monasterium jure perpetuo donare volumus nullo successore nostro unquam aliaque persona inquietante. Et ut hæc auctoritas nostræ donationis firmiter habeatur et ab omnibus fidelibus sanctæ Ecclesiæ et nostris verius credatur ac diligentius conservetur, manu propria nostra subter firmavimus et annuli nostri impressione sigillari jussimus.

Signum Domini Arnulphi gloriosissimi Regis. (Monogramma.)
Albertus Cancellarius ad vicem *Theotmari Archicancellarij* reco-
 gnoui. Datum III° Non. Jan. Anno Incarnationis Domini DCCCLXXXVIII^o
 Indictione VI° anno primo regni Arnulphi serenissimi regis. Actum
Regenspurch in Dei nomine feliciter. Amen.

Rettenpacher, Annal. eremifan. 36. — Urkundenbuch von Kremsmünster,
 pag. 16. Nr. 8. ex Cod. Frideric. sec. XIII—XIV.

XXII.

888. 4. Jänner. Regensburg. — *K. Arnulf gibt dem Kloster Kremsmünster den Hof Neuhofen im Traungau.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Arnolfus* diuina fauente clementia *Rex*. Si locis deo dicatis aliquid nostri suffragii solamen contulerimus, id nobis et ad statum regni nostri et ad perpetuam beatitudinem promerendam profuturum esse manifeste credimus. Quapropter nouerit omnium fidelium nostrorum presentium atque futurorum industria, qualiter nos pro remedio anime nostre nec non uenerande memorie pro animabus patris nostri *Karlomanni* uidelicet serenissimi regis auique nostri *Luodouici* (Hludowici) piissimi regis quasdam res proprietatis nostre in *Bawaria* (Bawariae) partibus sitis (sitas) in *pago Trengowe* ad monasterium *Chremisa* a flumine eiusdem nominis ibidem fluente sic dictum in honore Saluatoris domini nostri Jesu Christi constructum iure perpetuo in proprietatem donauimus, Hoc est *Curtem unam Niwanhoua* nuncupatam cum omnibus ad eam rite pertinentibus, cum beneficiis illuc aspicientibus, mancipiis, edificiis, terris cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, forestis omnibusque forestariis et uenatoribus, quorum princeps *fuondimuh* uocatur, siluis, aquis aquarumue decursibus, molendinis, piscationibus et piscatoribus, uuis et inuis, exitibus et reditibus, quesitis et inquirendis, mobilibus et immobilibus, nichil inde extra dimittentes excepto quod prius *Purchardo* fideli nostro et *Snelloni eiusdem monasterii abbati* per preceptum donatum est, et iussimus inde hoc nostre auctoritatis fieri preceptum, per quod decreuimus atque iubemus, ut ab hodierna die et deinceps hec donatio nostra nullo inquietante sed deo auxiliante per omnia secula firma et stabilis perseueret, Abbatesque ipsius Cenobii potestatem habeant pro communi utilitate omnium fratrum ibidem domino famulantium easdem res ita ordinare atque disponere, ut illis placuerit sine alicuius

persone uim inferentis obstaculo. Et ut hec auctoritas nostre concessionis plenior in dei nomine optineat firmitatem, idem preceptum propria manu firmauimus anuloque nostro assignari iussimus.

Signum domini Arnolphi gloriosissimi regis. (Monogramma.)

Aspertus Cancellarius ad uicem *Theothmari archicapellani* recognoui. Datum II° Nonas Januarii anno incarnationis domini DCCCLXXXVIII^o Indictione VI° anno I^o regni arnolphi serenissimi regis. Actum *Regenesburch* in dei nomine feliciter. Amen.

Rettenpacher, Annal. cremifan. 38. — Mon. boic. XXXI. I. 118. ex libr. cop. patav. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 17. Nr. 9. ex Cod. sec. XI—XII und Cod. Frideric. sec. XIII—XIV.

XXIII.

888. 5. Jänner. Regensburg. — *K. Arnulf verleiht dem Kloster Kremsmünster auf Bitten des Abtes Snelpero jene Güter zu Nesselbach, in Aribo's Grafenschaft, welche es bisher lehenweise besessen hatte, als freies Eigen.*

In nomine sancte et indiuidue Trinitatis. *Arnolfus* diuina fauente clementia *Rex*. Si clericorum atque famulorum Christi votis de rebus superno munere collatis quiddam solacii prebentes clementer annuere studuerimus, apud deum remuneratorem omnium premia sempiterna nos proinde adipisci posse minime dubitamus. Qua propter comperiat omnium sancte dei ecclesie fidelium nostrorumque presentium scilicet ac futurorum industria, qualiter *Snelpero* uenerabilis *abba* monasterii ad locum, qui dicitur *Chremisa*, quod constructum fore dinoscitur in honore sancti Saluatoris mundi, precatus est celsitudinem nostram, ut ei quandam potentie regalis causam, quam ipse prius in beneficium habuit, in proprietatem concederemus. Nos autem ob amorem et pro gratissime sue seruitutis frequentatione petitionibus eius assensum prebentes dedimus illi, quicquid antea in loco *Nezzilapach* dicto iuxta Riuum, qui dicitur *Chremisa*, ipse in beneficium tenuit in *Comitatu Arbonis in pago Trungowi* nuncupato cum omni integritate iure perpetuo in proprietatem cum curtibus et casis aliisque edificiis, cum mancipiis utriusque sexus, terris cultis et incultis, pratis, pascuis, campis, siluis, aquis aquarumue decursibus molendinis, piscationibus, uineis, saltuum finibus uiis et inuiis, exitibus et reditibus, mobilibus, et immobilibus, quesitis et inquirendis et cum uniuersis appendiciis et adiacentiis ad ipsam proprietatem iuste legitimeque respicientibus totumque ex integro, quicquid dici uel nominari potest, quod illuc

recte pertinere censetur, de nostro iure sibi in ius et dominationem donauimus et tradidimus eo uidelicet tenore, ut deinceps de prefatis omnibus securam habeat potestatem, quicquid sibi placuerit, facere nullo inquietante sed deo propiciante hec donatio nostra potestate concessa et per hoc presens preceptum nostrum roborata firma stabilisque in eternum permaneat. Et ut hec largitionis nostre auctoritas per cuncta succedentium temporum curricula plenior in dei nomine obtineat firmitatis securitatem, manu propria nostra subtus eam confirmauimus et anuli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum domini Arnolphi gloriosissimi regis. (Monogramma.)

Aspertus Cancellarius ad uicem *Theotmari archicapellani* recognoui. Datum Nonis Ianuarii anno dominice incarnationis DCCCLXXXVIII^o Indictione VI° anno regni domni Arnolphi piissimi regis Ildo. Actum *Regina Ciuitate* in dei nomine feliciter. Amen.

Rettenpacher, Annal. cremifan. 39. — Mon. boic. XXXI. I. 120. ex libr. cop. patav. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 19. Nr. 10. ex Cod. Frideric. sec. XIII — XIV.

XXIV.

888. 1. April. St. Florian. — *K. Arnulf schenkt dem Kloster Kremsmünster drei Huben am Bache Scalaha in der Grafschaft Aribo's.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Arnolfus* diuina ordinante clementia *rex*. Si sacerdotum dei precatibus presertim eorum, qui nunquam nostro defuere obsequio, assensum prebemus, non solum regalem morem decenter implemus, uerum etiam ardentiores ab hoc nunquam cessare efficimus. Qua propter nouerit omnium fidelium nostrorum presentium scilicet atque futurorum sollertia, quia nos *Snelperoni* uenerabili *abbati* nostro pro eternitatis gaudiis acquirendis grateque seruitutis sue meritis quasdam res proprietatis nostre in proprium concessimus, Hoc est tres Hobas Dominicales iuxta riuum *Scalaha in comitatu Arbonis*, quas prius duo *Sclaui Wartman* et *Saxo* nuncupati tenuerunt, cum omnibus ad eas iuste pertinentibus, terris cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, siluis, aquis aquarumue decursibus, uineis, uis et inuis, egressibus et regressibus, mobilibus et immobilibus et iussimus eidem *Snelperoni* hoc nostre regalitatis inde fieri preceptum, per quod uolumus firmiterque iubemus, ut in omnibus, que illi in potestatem tradidimus, liberam habeat potestatem habendi, donandi, uendendi, conmittandi (conmutandi) uel

quodcunque ex hiis elegerit agendum absque alicuius contradicentis obstaculo. Et ut hec donationis nostre auctoritas plenior in dei nomine stabilitatem optineat, manu propria eam firmavimus anulique nostri impressione sigillari iussimus.

Signum domini Arnolphi inuictissimi regis. (Monogramma.)

Aspertus Cancellarius ad uicem *Theotmari Archicapellani* recognoui. Data Kalendas Aprilis anno domini incarnationis deccc LXXXVIII° Indictione VI° anno arnolphi regis I^o Actum *ad monasterium sancti Floriani* martyris Christi feliciter. Amen.

Pachmayr, Series Abbat. Cremif. 868. — Mon. boic. XXXI, I. 126. Nr. 59. ex libr. cop. patav. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 20. Nr. 11, aus derselben Quelle.

XXV.

888. 13. April. Regensburg. — *K. Arnulf schenkt seinem Capellan Zazlo alle jene Besitzungen um Welas, welche er bisher lehensweise besessen, als freies Eigenthum, unter der Bedingung, dass selbe nach seinem Tode dem Kloster Kremsmünster zufallen sollen.*

IN nomine Sanctissimæ et individuæ Trinitatis. *Arnulfus* Divina favente gratia serenissimus *Rex*. Si devotissimorum et venerabilium Clericorum diu noctuque in nostro anhelantium servitio curam gerimus et aliquid eis de temporali proprietate nostra donare studuerimus, præmia vitæ æternæ inde nobis provenire liquido credimus. Quapropter omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet atque futurorum cognoscat præsentia, qualiter nos cuidam Venerabili et Religioso *Capellano nostro Zazconi* interventu Procerum fideliumque nostrorum nec non et ob assiduum et bonæ fidelitatis suæ servitium tales causas, sicut hætenus ad *Welas* habuit in beneficium, omnibus diebus vitæ concessimus in proprium, id est cum Ecclesijs et ædificijs, cum mansis et beneficijs, cum mancipijs universis utriusque sexus omnibusque decimationibus, cum terris et agris cultis et incultis, campis, pascuis, pratis, sylvis, aquis aquarumve decursibus, molendinis, piscationibus, quæsitis et inquisitis vel cum omnibus juste et legitime ad ipsam capellam pertinentibus nihil extra dimittentes sed totum ex integro de jure et dominatione nostra ei in jus et dominationem per hoc præsens auctoritatis nostræ præceptum pleniter in Christi nomine confirmatum donamus, tradimus atque transfundimus ea scilicet ratione, ut ipse securiter ea omnia teneat atque possideat, quamdiu Deo

opitulante vivit, et potestatem habeat ea omnia potestative tradere ad Monasterium, quod est *Chremisa* nominatum ad *Sanctum Salvatorem* pro remedio animæ nostræ suaque æterna remuneratione, ut post suum discessum illuc pleniter consistat ad usus fratrum ibidem Salvatori nostro die noctuque famulantium, quatenus illos fratres Dei omnipotentis misericordiam pro nobis jugiter orare delectet. Et ut hoc verius credatur et per futura tempora a cunctis fidelibus nostris diligentius conservetur, manu propria confirmavimus et subter hoc sigillo nostro assignari jussimus.

Signum domini Arnulfi Invictissimi Regis. (Monogramma.)

Albertus Cancellarius ad vicem *Theotmari Archicancellarij* recognovi. Datum Idus Aprilis Anno Dominicæ Incarnationis DCCCXXXVIII^o Indictione VI° Anno primo domini Arnulfi gloriosissimi Regis. Actum *civitate Regina* In Christi nomine feliciter. Amen.

Rettenpacher, Annal. cremifan. 41. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 21. Nr. 12. ex Cod. Frideric. sec. XIII—XIV.

XXVI.

889. 3. Mai. Neukirchen. — *K. Arnulf schenkt dem Kloster Kremsmünster zwei königliche Huben zu Scalaha im Dorfe Obrinindorf in Aribo's Grafschaft.*

(Chrismon.) In nomine sanctæ et indiuiduæ trinitatis. *Arnolfus* Diuina fauente gratia *rex*. Notum esse uolumus omnibus Domini nostri Jesu Christi fidelibus nostrisque, praesentibus scilicet et futuris, qualiter nos depraecatione et rogatu dilectæ conjugis nostræ *OTAE* cuidam venerabili *abbati* nostro nomine *snello* quasdam res iuris ac proprietatis nostræ in proprium concessimus, hoc est in *comitatu aribonis* in loco nominato *scalaha* in uilla *obrinindorf*, quicquid nos habuimus, hoc sunt hobae II regales cum aedificiis Et illud Curtile, sicut illud colliculum continet, cum terris et agris, uineis, campis cultis uel incultis, pratis, pascuis, siluis et cum omnibus siluarum marchis, Cum aquis aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus viis et inuis exitibus et regressibus, mobilibus vel immobilibus, quaesitis uel inquirendis Et cum omnibus iuste et legitime ad illas duas hobas pertinentibus, Totum cum omni integritate memorato uenerabilique *abbati* nostro *snelloni* per hoc presens auctoritatis nostræ praeceptum in proprium donamus et tradimus, ut ab hodierna

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

die de his omnibus firmissimam habeat potestatem tenendi, donandi, uendendi, commutandi uel quicquid sibi placuerit faciendi, Et ut hoc uerius credatur et diligentius conseruetur, manu propria nostra subter hoc confirmauimus et sigillo nostro assignari iussimus.

Signum domni Arnolfi (Monogramma) Inuictissimi regis.

Engilbero notarius ad uicem *Deotmari archicappellani* recognoui et ss. (S. R.) Data V^o NONAS MAJ Anno dominicae incarnat. DCCCLXXXVIII^o Indictione VII° Anno uero II° regni domni ARNOLFJ serenissimi regis. Actum ad *nouam acclesiam* in Christi nomine feliciter. AMEN.

Pachmeier, Series abbat. cremifan. 868. — Mon. boic. XXVIII. I. ex orig. cum sigill. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 22. Nr. 13.

XXVII.

890. 20. November. Matighofen. — *K. Arnulf bestätigt alle Besitzungen und Rechte des Erzbisthums Salzburg, darunter auch das Fischereirecht auf dem Atersee.*

In nomine sancte et individue Trinitatis. *Arnolfus* divina fauente gratia *Rex*. Oportet igitur nos, qui divino sumus munere quodammodo prae ceteris mortalibus sublimati, ejus in omnibus parere praeceptis, cujus clementia praelati sumus atque ejus praecellimus munere, loca utique sibi dicata per petitiones fidelium nostrorum nostro releuari iuamine atque regali tuimine, quoniam hoc nobis et ad mortalem vitam temporaliter transigendam et ad eternam feliciter obtinendam profuturum liquido credimus. Quapropter comperiat omnium nostrorum fidelium praesentium scilicet et futurorum sollercia, qualiter quidam venerabilis *Archiepiscopus noster Diotmarus* ueniens in procerum nostrorum praesentiam postulauit serenitatem nostram, ut ob mercedis nostre augmentum quasdam res proprietatis nostre ad sanctam *ecclesiam Iuvavensem*, que est constructa in honore sancti Petri et sancti Rouberti confessoris Christi, ubi corporaliter requiescit et ipse praedictus venerabilis *Archiepiscopus* praest, in proprium jure perpetuo permanendum concedissemus. Cujus petitioni ob amorem domini nostri Jesu Christi seu ob remedium animarum antecessorum nostrorum ac beate memorie domini ac genitoris nostri nostrique mercedis augmentum libenti assensum prebentes decreuimus ita fieri. Tradimus itaque atque firmamus ad praedictum monasterium sancti Petri sanctique Rouberti primitus *Castellum sancte Erndrudis* cum omnibus

juste atque legaliter ad eundem Castellum pertinentibus, cum venacionibus, curtibus, piscationibus, id est ab *ecclesia sancti Martini*, que respicit contra monticulum, qui vulgo *Nochstein* nuncupatur, Sursum ex utraque parte fluminis *Juaris* nominato usque in rivulum *quartinespach* et *Retilinstein* . . . Insuper tradimus atque firmamus *sancto Maximiliano* . . . in aquilonari parte fluit in praedictum flumen atque rivulus *Gastuna* in australi parte. Insuper etiam firmamus ad praefatum monasterium Juvavensem forestem a termino, qui in *pisoncia* incipit, hoc est de rivulo *Erilipach* usque ad acutum montem, qui diotisce *Wassinberch* dicitur, prope *iscalam* in illo loco, ubi terminus forestis *Rapoton comitis* se ab isto disjungit, et in aquilonari parte de rivulo *Tinnilipach* usque in summitatem montis *Cirvancus* nominati et de jam dicto monte *Wassinberch* usque ad praefatum monticulum *Nochstein*, illa montana omnia, que in potestate antecessorum nostrorum fuerunt et nostra, ad jam dictum monasterium firmamus, Curtem quoque ad *piscofesdorf* cum omnibus juste ad eandem curtem pertinentibus atque piscacionem in lacu *Atarse* vocitato sine alicujus hominis contradictione, illos quondam praedictos XII. privatos tractus, sicut dominicalis terra se ad *Poumgartin* ipso lacu adjungit, sine alia communi piscacione in *Atarse* ad *Atarhof* pertinenti de potestate nostra. Firmamus etiam istas curtes in proprium, que antea inibi in beneficium fuerunt sive ex parte antecessorum nostrorum vel nostra sive ex alterius cujuslibet parte ibi antea beneficiata fuissent, quarum hec sunt nomina: Ad *Scafarafeld* curtem et ecclesiam cum decima et sicut ille terminus in australi parte incipit, qui *Wagreini* dicitur, ultra *ipisam* et in occidentali usque dum ducitur, ubi *urala* se dimittit in praefatum amnem, Et quicquid in orientali parte jam dicti fluminis habere videmur, per totum tradimus ad praedictum monasterium exceptis duobus piscatoribus cum eorum ruribus in aquilonari parte, Ad *Magilicham* terciam partem civitatis et sicut ille terminus se disjungit de illis rebus in occidentali parte, quas quondam ad *sanctum Emmerammum* antecessores nostri tradiderunt, totum in termino orientalis ad praefatum monasterium tradimus exceptis hobs tribus. Ad *Arnesdorf* id est ad *Wachavvam*, quidquid ibi habuimus, cum vineis et saginacione et monte querceato pratisque inter ipsum querceatum montem sitis et inter silvam paltam vel quicquid in ipsis silvis habuimus, totum in usum praedicti monasterii concedimus. Ad *Grunzita* quicquid superfuit hobs quinque, quas

fidei nostro dedimus *Dietrico*, hoc sunt hobas L. Ad *Liubinam*, ad *Holunburch* tertiam partem civitatis cum vineis XXX. et hobis XV. sine curtilli terra. Ad *Treisimam* civitatem et ecclesiam *sancti Martini* cum decima et sursum in australi atque orientali parte fluminis *treisima* usque ad *Potilinesprunnin* et sicut *Dietrichespach* fluit contra duos acervos, qui in orientali parte campi positi sunt, et exinde usque *Danubium* in illum locum, qui *tripoliza* dicitur, et ita sursum prope *Danubium* cum agris, pratis, cultis et incultis, auuis, locis piscacionum, que diutisce *arichsteti* vocantur, et ita sursum usque ad illam marcham, que inter *Treisimam* et *Holunpurch* utrasque res discernendo dividit. Ad *Penninrvanc* quicquid ibi habuimus, Ad *aeccliam Anzonis*, Ad *Vvitinesperch* quicquid ibi habuimus excepto, quod *Mosogovroni* dabamus propter fidele servitium, hoc est hobe C. Ad *aeccliam Ellodis aeccliam Minigonis* presbyteri. Ad *Guntpoldesdorf* quicquid ibi habuimus. Ad *rapam*, ad *Sabariam* civitatem et aeccliam cum decima et theloneis, vineis, agris, pratis, pascuis, forestibus, montibus cunctisque ad eandem civitatem juste et legitime pertinentibus, Ad *Siccam Sabariam*, Ad *Peininchaha*, ad *Mosaburch* abbaciam, ubi sanctus *Adrianus* martir Christi requiescit, quam antecessores nostri ad jam dictum Monasterium tradiderunt et nos firmamus ac nostra ex parte augmentamus. Nonam quoque de omnibus nostris Curtibus inibi cum theloneo in civitate et piscina adjicimus. Ad *Salapuigin* curtem cum CCC. mansis et totidem vineis vel quicquid ibi habuimus. *Aeccliam ad quartinahu*, *Aeccliam ad gensi*, ad V. aecclias cum theloneis ac vineis, forestibus et cum omnibus, que ab antecessoribus nostris antea beneficiata fuissent, firmamus in proprium. Ad *Ruginesfeld* quicquid ibi habuimus, Ad *Durnavva* aeccliam, que est constructa in honore sancti *Ruodberti* ceterorumque Sanctorum quam plurimorum martirum, cum monte *parauuoz* nominato, cum vineis, agris, pratis, silvis et cum omnibus, que ibi videmur habere, circa montem sitis. Ad *Pettouiam* aeccliam cum decima et duas partes civitatis cum bannis, theloneis et ponte, que ab antecessoribus nostris illo tradita fuerunt, et ex parte nostra addimus tertiam partem civitatis, que proprietas *carantani* fuit illique diiudicatum est eo, quia reus magestatis nostre criminatus est constare, exceptis subnotatis rebus, quas uxori illius propter fidele servitium concessimus, Id est in superiori civitate in orientali parte civitatis ipsius curtilem locum, ubi nova ecclesia incepta est, atque

in inferiori civitate in occidentali parte civitatis ipsius illa curtilia loca, que in potestate tunc habuit cum hobis C. et vineis X. in *Zistanesfeld*, ubi nunquam antecessores nostri alicui quicquam dederunt, propter fidele servicium prænominati Archiepiscopi tribuimus ad praefatum monasterium, sicut acervos duo prope *Travum* positi sunt ex summitate terminis, qui *Wagreini* dicitur, et ita sicut ille *Wagreini* tendit usque dum *Trevvina* fluit in amnem *Travum*, ad *Sulpam* civitatem *Zuip* vocatam cum omnibus juste ad eandem civitatem pertinentibus, cum quercetis et campis, sicut illa fossa, que incipit de *Muora* et tendit usque ad *Luonzizam* et ut *Luonziza* et *Sulpa* de alpibus fluunt, quicquid inter has duas amnes habemus, totum ad praedictum monasterium concedimus et forestum *Susel* cum panno, sicut in potestate antecessorum nostrorum fuit et nostra, venacionemque in dulcis vallibus, quam populus cum sacramentis in potestatem nostram affirmavit, id est epdomadas III ante equinoctium autumpnale ac postea usque in natalem sancti Martini ad venandos ursos et apres. Ad *Lumnicham* juxta *rapam* quicquid ibi habuimus. Ad *Nezelinpach*, ad *Sabnizam* aeclesiam et curtem cum mansis L. Item ad rapam ad *Tudleipin*, Ad *Labantam aeclesiam sancti Andree*, uti antecessores nostros ad jam dictum monasterium firmaverunt cum decima, ut ibi consuetudo est, et de curtibus nostris adicimus decimam, ut in sacris codicibus habetur, nec non et saginacionem in omni labanta valle excepto monte *forest* nominato propter venacionem nostram. Ligna quoque secanda ad aeclesiam et ad aliud servicium episcopi tam in ipso monte quam in aliis omnibus montibus concedimus et unam fossam ruderis in monte *gamanara* semper per totum annum habendam. Ad *Gurcizam* beneficium *Engilbaldi*. Ad *carantanam aeclesiam sancte Marie* cum decima, sicut ecclesiasticus praecepit ordo, de curtibus nostris, id est de *carantana civitate* aliisque curtibus ad eandem civitatem pertinentibus, id est *Trahof*, *Gravindorf*, *Curnuz* ibique ad Curnuz operarios servos II. in monte cum hobis illorum, ligna secanda in ipso monte sine contradictione ministrorum nostrorum, cum saginacione, *Trebina*, *Astarviza*, *Chrapucfeld*, *Vitrino*, *Friesach*, *Curca*, *Grazluppa*, *Lungovvi*, *Sublich*, *Tiufnpach*, *Chatissa*, *Pelissa*, *Chubenza*, *Undrima*, *Linta*, *Lieznizha*, *Prucca*, *Muonza*, *Liubina*. Ad *Strazzinalam* duo loca Ea videlicet racione, ut ab hodierna die et deinceps praedictae res ad praedictam casam sancti Petri et sancti Roudberti, ubi eciam ipse corpore requiescit, jure

perpetuo permaneant absque alicuius contradictione nec ullus successor noster aut dux vel comes sive vicarius seu qualibet ulla vicaria potestas de praedictis rebus, quas prenominavimus, potestatem habeat inde quippiam abstrahere, Sed per hoc nostre auctoritatis praeceptum, sicut prediximus, ad predictum locum sancti Petri et sancti Ruodberti ubi etiam corpore requiescit in Salzburg civitate absque alicujus molestia vel inquietudine sint. Et (ut) hec auctoritas largicionis ac confirmacionis nostre firmiter habeatur et per futura tempora a fidelibus nostris verius credatur et diligencius observetur, manu propria nostra subter eam firmavimus et anuli nostri impressione assignari jussimus.

Signum Domni Arnolfi (Monogramma) serenissimi Imperatoris.

Hebarhardus notarius ad vicem *Grimaldi Archicapellani* recognovi et subscripsi. Data XII° Kalendas Decembris Anno Christi incarnat. . . . Domni Arnolfi serenissimi in orientali Francia regnante, Indictione VIII° Actum *Matahoua villa regia* in Dei nomine feliciter. Amen.

Juavia, Anhang pag. 112. (Aus einer alten Abschrift auf Pergament, gegenwärtig im k. k. geh. Haus-, Hof- und Staatsarchive zu Wien.)

XXVIII.

892. 15. Februar. Ötting. — *K. Arnulf schenkt dem heiligen Florian eine, durch den k. Vasallen Thiethart verwirkte Besitzung zu Rohrbach im Traungau.*

In nomine sanete et indiuidue Trinitatis. Arnolfus divina ordinante elementia rex. Si locis deo dicatis vel servis dei ibidem deservientibus aliquid solatium conferre curaverimus, deum nos ob hoc propiciam habere non diffidimus. Qua propter noverit omnium fidelium nostrorum presentium scilicet et futurorum industria, qualiter nos pro remedio parentum nostrorum quasdam res proprietatis nostre in pago Trungowe in loco nuncupato *Rorbach*, quod prius Thiechardo per preceptum donavimus, sed quia ille apostata factus est et regnum nostrum ac fideles nostros depredavit, iure et legalitate abstulimus et ad sanctum florianum martirem christi manu potenti per istud nostrum preceptum firmissime condonamus ea videlicet ratione, ut deinceps sine ullius contradictione prefate res cum omnibus iuste et legitime ibidem aspicientibus edificiis, mancipiis utriusque sexus, terris, vineis, agris, campis, pratis, pascuis, silvis, aquis aquarumve decursibus, molendinis, viis et inviis, cultis et incultis, mobilibus et

immobilibus, quesitis vel inquirendis cum omni integritate ad iam dictum sanctum florianum martirem christi perpetualiter possidende permaneant nullo unquam Successorum nostrorum hoc irrumpente. Et ut hec nostra auctoritas firmior habeatur, manu propria subtus eam firmavimus et annulo nostro insigniri iussimus.

Signum domini Arnolfi gloriosissimi regis. (Monogramma)

Engilpero Notarius ad vicem Thiotmari archicapellani recognovi. Data XV° Kalendas Martii anno dominice incarnationis DCCCXCII^o Indictione X^o anno vero regni arnolfi piissimi regis V^o acta Ottinga curte regia in Dei nomine feliciter. Amen.

Wiener Jahrbücher XL. Anzeigeblatt 7. — Mon. boic. XXXI. I. 141. — Stülz, Geschichte von St. Florian 206. Nr. 5, aus einer alten Abschrift im k. bairischen Reichs-Archiv zu München.

XXIX.

893. 22. October. Rantesdorf. (?) — *K. Arnulf schenkt die Güter, welche die Söhne der Markgrafen Wilhelm und Engelschalk durch ihre Untreue verwirkt haben, dem Kloster Kremsmünster.*

IN nomine Sanctæ et individuae Trinitatis. *Arnulphus* divina favente gratia *Rex*. Si locis Deo dicatis more regali nostra temporalis commodi exhibuerimus solatia, præmia inde nobis conferri non ambigimus æterna. Ideo cuncto Christianæ Religionis præsentis scilicet temporis et futuri notum esse volumus collegio, qualiter divino afflato instinctu et per dilecti Abbatis nostri *Snelperonis* obtentum admoniti nos quasdam res juris nostri ob quorundam infidelitatis contra nos perpetratæ reatum in nostram publice ditionem redactas, id est quicquid *Wilhelmus et Engilschalcus germani fratres Comites* videlicet quondam strenui terminales vel cohæredes, filij ac posteri eorum in terris, agris, vineis, Ecclesijs, decimis, curtibus, ædificijs, familijs, mancipijs utriusque sexus, viniatoribus, agricolis, pratis, pascuis, sylvis, molendinis, piscationibus, quæsitis vel inquirendis seu omnibus rebus, quæ dici vel nominari possunt, tam ad *Eporespurch*, ad *Cambe* sive ad *Persiniacham* quamque in alijs *Waioariæ* scilicet atque *Sclavinie* locis vel terminis habuerunt, ad Sanctum Dei Martyrem *Agapitum* tradidimus, seu quidquid per ullius personæ traditionem divina augente pietate ad eundem Sanctum concessum vel additum esse constat, omnia et in omnibus ad *Monasterium Sancti Salvatoris*, quod *Chremisa* nuncupatur, ubi idem electus Dei Martyr corporaliter

requiescit, cui etiam jam fatus Abba moderno tempore præesse digno scitur, pro divæ memoriæ Decessorum commemoratione nostrorum nec non pro sempiterna nostra retributione donamus et tradimus. Jussimus quoque hoc præsens auctoritatis nostræ præceptum inde conseribi, per quod decernimus firmiterque præcipimus, ut præfatæ res ex integro deinceps perpetuis temporibus in sustentationem fratrum ibidem Domino Salvatore divini officij obsequia persolventium ad præscriptum Sanctum locum jure hæreditario consistant atque pertineant eo videlicet rationis tenore, ut ipsa Ecclesia et Rectores illius veluti de cæteris ejusdem Abbatix rebus securam habeant potestatem juxta eorundem fratrum communem utilitatem, prout eis placuerit, universa ex ipsis rebus disponere nullo unquam successore nostro irrumpente neque immutante sed DEO auxiliante hæc donatio nostra per cuncta labentis mundi curricula stabilis et inviolata permaneat nostra auctoritate semper roborata atque solidata, quatenus memoratos CHRJSTJ famulos pro beatis antecessoribus nostris, pro nobis etiam et conjugè proleque nostra Domini misericordiam attentius exorare delectet. Et ut hæc auctoritas largitionis nostræ inviolabilem in DEJ nomine per immortalia sæcula obtineat stabilitatis vigorem et a fidelibus nostris verius credatur ac diligentius observetur, manu nostra subtus eam roborantes annulo nostro jussimus insigniri.

Signum Domini Arnulphi (Monogramma) largissimi Regis.

Engelpero Notarius ad vicem Dietmari Archicapellani recognovi. Datum XI° Kal. Novembris Anno Dominicæ Incarnationis DCCCXCIII^o Indictione XI° Anno vero VII° Domini Arnulphi Serenissimi Regis. Actum ad *Ratensdorf* in Dei nomine feliciter. Amen.

Rettenpacher, Annal. cremifan. 43. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 23. Nr. 14. ex cod. sec. XI—XII und cod. Frideric. sec. XIII—XIV.

XXX.

898. 9. September. Regensburg. — *K. Arnulf bestätigt dem Bischofe Wiching von Passau die Immunitäten, Besitzungen und Freiheiten seiner Kirche.*

(Chrismon.) In nomine sanctæ et indiuiduæ Trinitatis. *Arnolfus* diuina fauente clementia *Imperator* augustus. Si liberalitatis nostræ munere locis Deo Dicatis quiddam beneficii conferimus et necessitates ecclesiasticas ac petitiones seruorum dei nostro releuamus iuuamine atque imperiali tuemur munimine, Id nobis et ad mortalem uitam transiendam temporaliter et ad æternam feliciter obtinendam

profuturum liquido credimus. Quapropter comperiat omnium fidelium nostrorum presentium scilicet et futurorum industria, quod *vuichingus patauiensis aeccliesiae presul* venerandus optulit nobis auctoritates immunitatum pie recordationis *Karoli* atque *hludouici* serenissimorum videlicet imperatorum, in quibus continebatur insertum, qualiter ipsi predictam sedem, quam *viuulo quondam sanctae lauriacensis aeccliesiae archiepiscopus* post excidium et miserabilem barbaricam deuastationem eiusdem prescripte lauriacensis ecclesiae nuspiam alibi inventa suae tuicionis securitate primus episcopauit *otilone strennuo baiouuarum duce* concedente, qui etiam canonicos et monachos, quos dei misericordia hostium subtraxerat predae, in ecclesia quae est constructa in honore *sancti Stephani* Protomartiris christi, ubi etiam *sanctus valentinus* corpore requiescit, reuerenter collocauit, quam vero cum omnibus ad eam pertinentibus vel aspicientibus sub immunitatis suae defensione consistere fecerant et confirmauerant, ut, quicquid ex liberalitate imperatorum atque regum siue ducum vel ceterorum fidelium eidem sedi collatum fuerat, perpetuo eius ditione consisteret. Ad haec etiam et cartulas traditionum, quas predictus *Otilo et filius eius Tussilo duces baiouuariorum* ob eiusdem sanctae patauiensis aeccliesiae restaurationem vel amplificationem fecerant, obtutibus serenitatis nostrae praefereus isdem prescriptus pontifex, in quibus legebatur, quod idem predicti duces ad eandem sedem areas et mercatum cum integro teloneo suo ac mancipia utriusque sexus, molendina piscationes et vineas et quicquid in eadem urbe uel circa eam visi sunt in proprium possidere, nihil extra dimittentes omnia in omnibus sancto stephano sanctoque Valentino iure perenni tenenda tradiderunt. Nos autem diuino amore compuncti et tam earundem conscriptionum testimoniis quam et predicti pontificis precibus commoti pium morem antecessorum nostrorum videlicet gloriosissimorum augustorum exequentes eandem sedem cum omnibus sibi subiectis simili modo sub nostre defensionis mundiburdio et immunitatis nostrae defensione constare decreuimus atque iubemus, ut, sicut a predictis principibus constat eandem sedem sub eorum immunitate hucusque vigere, ita deinceps sub nostra permaneat defensione et per hoc nostrum imperiale preceptum non solum istas immunitates confirmamus sed etiam omnium imperatorum seu regum sepe dictae aeccliesiae noviter vel antiquitus collata munimus atque renouamus praecepta et si quicquam adhuc est, quod ex prenominata urbe

fiscus noster exigere poterit, hoc totum pro luminaribus et necessitatibus eiusdem aecclisiae expendendum ipsi quoque tradimus et insuper precipimus, ut in prememorata urbe amodo nullus iudex publicus vel quislibet vir ex curiali dignitate placitum aut comitatum habere presumat vel omnino super familiam aut suburbanos aliqua secularia siue iudiciaria in ea exerceat negotia, sed aduocatus atque patronus sanctae dei casae sub ditione illius sedis episcopi constitutus, quaecumque illic sunt disponenda, Ipse et non alius ordinet et examinet. Preterea similiter iubemus, ut nihilominus quispiam in ecclesias aut abbatias siue cellulas aut loca vel agros seu reliquas possessiones, quas moderno tempore in quibuslibet pagis vel territoriis infra imperium regni nostri iuste et legaliter memoratum tenet vel possidet monasterium vel ea, que deinceps per praecepta regum vel quorumlibet traditiones fidelium in iure ipsius monasterii voluerit diuina largitas augeri, temerarie vim siue usurpationem aut rapinas vel pressuram moliri audeat nec nos nec ullus successorum nostrorum deinde munera aut conuiuia aut ullum coactum seruitium accipere satagat et vbicumque vero loca eiusdem monasterii forestis nostris adiaceant, inde omnia ligna aedificiorum, pastum ac pascua sine censu sumant. Prenominatorum itaque sanctorum negotiatores in aquis et in aruis sine teloneo ubique pergant, aurifices autem eorum, quoscunque permiserit prefatae sedis antistes, non aliter quam nostri omnibus fluminum arenis absque contradictione vtantur et penitus nulla iudiciaria persona homines illorum in ulla re stringere temptet Nullusque, Sicut prediximus, superioris vel inferioris ordinis reipublicae procurator vel qualibet (quaelibet) persona ad causas tribunitio more audiendas vel freda exigenda aut mansiones seu paratas faciendas, parafredos aut fidejussores tollendos aut homines tam ingenuos quam seruos distringendos ullo modo super terram ipsius aecclisiae commanentes nec ulla publicas redibitiones aut inlicitas occasiones requirendas exigere conetur, Sed liceat memorato pontifici suisque successoribus res predicti monasterii cum omnibus sibi subjectis et rebus et hominibus ad se iuste aspicientibus sub tuitionis atque immunitatis nostrae defensione remota totius iudicariae potestatis inquietudine quieto ordine possidere et regere et nostro fideliter parere imperio atque pro incolomitate nostra conjugisque et prolis seu etiam totius regni nostri a deo collati vna cum canonicis et monachis sibi subjectis domini inmensam clementiam iugiter exorare

delectet. Et ut haec immunitatis et donationis nostrae auctoritas plenissimam In christi nomine per cuncta voluentis mundi curricula obtineat stabilitatis firmitudinem, manu propria subtus eam confirmavimus et anuli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum Domni Arnolphi Serenissimi (Monogramma) Imperatoris Augusti.

Engilpero Notarius Ad vicem *Deotmari Archicappellani* recognoui. (S. R.) Data V^o id. Sept. Anno Incarnationis dominicae DCCCXCVIII^o Indictione I^o Anno XI° regis arnolphi, Imperii autem eius III° Actum *reganesburch regio palacio*. In dei nomine feliciter. Amen.

Hansiz, Germ. saec. I. 169. — Buchinger, Geschichte von Passau II. 488. — Mon. boic. XXVIII. I. 119. Nr. 86. ex orig. cum sigill.

XXXI.

898. 17. October. Regensburg. — *K. Arnulf gibt auf Fürbitte des Bischofs Wiching von Passau dem Pricster Ellimprecht die von ihm, dem Kaiser, erbaute Capelle zu Rantesdorf und das dazu gehörige Widem auf Lebenszeit als Eigenthum.*

In nomine sancte et individue Trinitatis. *Arnolfus* divina favente gratia *Imperator* Augustus. Notum sit omnibus sancte Dei Ecclesie fidelibus tam presentibus quam futuris, qualiter nos pro eterne salutis adipiscenda mercede nec non per supplicationem *Wichingi* venerabilis *Episcopi* cuidam fideli ac religioso prespitero, cui nomen *Ellimprecht*, tales res, quales haecenus in beneficium in *Rantesdorf* muneris nostri largitate tenebat, id est capellam, quam nos ibi in honorem Christi et sancti Pancratii a fundamentibus construximus doteque oportuna et ornatu ecclesiastico accumulavimus, cum omnibus, que modo per preceptum nostrum illuc collata sunt vel in futuro per Dei gratiam collata erunt, integraliter ad proprium diebus vite sue concessimus cum curtilibus et edificiis, famulis et utriusque sexus mancipiis, vineis et vinitoribus, censibus, agris, pratis, pascuis, silvis, cum *foresto ad Honhart*, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, viis et inviis, exitibus redditibus (sic), terris cultis et incultis, quesis et inquirendis, mobilibus et immobilibus universisque appendiciis et adiacentiis suis. Jussimus quidem hoc presens nostre auctoritatis preceptum inde conscribi, per quod decernimus atque jubemus, ut prenomatus honorabilis prespiter ipsam capellam in *Rantesdorf*

consistentem cum pertinentiis suis omni tempore vite sue sub usu fructuario teneat, habeat atque possideat absque ullius persone offendiculo Ea videlicet ratione, ut eadem capella cum universa integritate sua post obitum ipsius *ad sanctum Philippum Apostolum*, cuius sacratissimum membrum in *villa Otinga* venerabiliter humatum est, in memoriam patris nostri *Carlomani regis*, qui ibidem corporaliter requiescit reconditus, nec non pro remedio anime nostre convertatur Ita, ut sub jure ottingensis Ecclesie perenniter consistat provisorumque illius. Et ut hoc preceptum melius credatur diligentiusque nemine irumpente in perpetuum conservetur, manu nostra subts id robustantes anulo nostro jussimus insigniri.

Signum Domini Arnolfi (Monogramma) Imperatoris Augusti.

Engelpero Notarius ad vicem *Diotmari Archi-Capellani* recognovi. Data sunt hec anno Domini DCCCXCVIII. XVI. Kal. Nov. Indictione II. anno XI. Regni Arnolfi Regis, Imperii autem eius III. Actum ad *Regina civitate* in Dei nomine feliciter. Amen.

Hund, Metrop. III. (München) 62. (Regensburg) 43. — Ludewig, Serpt. rer. Germ. II. 394. — Mon. boic. III. 309. Nr. 1. ex orig. cum sigill. loc. cit. XXVIII. I. 122. Nr. 87, im Auszuge.

XXXII.

(Circa 898.) *Regensburg*. — *K. Arnulf* erlaubt dem Cleriker *Nithart* auf Fürbitte des Bischofes *Engilmar* von *Passau* eine Besizung des unteren Klosters (*Nieder-Münster*) zu *Regensburg*, zu *Hartkirchen* in der *Graf-schaft Liupold's*, lebenslänglich zu geniessen.

In nomine sanctae et indiuiduae Trinitatis. *Arnolfus* diuina fauente gratia *Imperator* augustus. Si de rebus terrenis a deo omnipotente iure nobis collatis in dei et nostro seruicio laborantibus oportuna loca concesserimus, procul dubio et aeternae retributionis praemia inde a deo nobis uenire liquido credimus et eos omnino deuotiores esse manifestissime credimus. Quapropter omnium sanctae dei aecclesiae fidelium nostrorumque tam praesentium scilicet quam et futurorum cognoscat industria, quia nos per interuentum uenerabilis ac dilecti *episcopi nostri Engilmari* cuidam clerico nostro nomine *Nithard* ob bonae fidelitatis et seruitutis suae mercedem quasdam res ad *Abbatiam inferioris Monasterii* pertinentes cum consensu et uoluntate dilectae coniugis nostre *Odae* in proprium concessimus, hoc est in *Comitatu Liupoldi Comitis nostri in loco Hartchirihha* nuncupato, ut ipse de iam dicta coniuge nostra ibi eatenus in beneficium

habere dinoscitur, aecclesiis cum decima, curtilibus, aedificiis, mansis ac mancipiis utriusque Sexus, terris, agris cultis uel incultis, campis, pratis, pascuis, siluis uiis et inuiis, aquis aquarumque decursibus, molendinis, exitibus ac reeditibus, quesitis uel inquisitis totum, quicquid ad ipsum beneficium pertinere uidetur, cum omni usu fructuario iam dicto Nithardo in proprium concessimus omnibus diebus uite sue habendum et ut post eius discessum cum omni integritate iterum redeat ad iam dictam dei casam. Et ut hec largitionis nostre auctoritas firmior habeatur et per futura tempora a cunctis fidelibus nostris uerius credatur ac diligentius obseruetur manu propria subtus eam firmauimus et anulo nostro Sigillari iussimus.

Signum domini Arnolfi (Monogramma) Serenissimi Imperatoris Augusti.

Actum Ratisbonae In dei nomine feliciter. Amen.

Wiener Jahrbücher XLIV. Anzeigblatt 8. — Mon. boic. XXXI. I. 154. ex lib. cop.

XXXIII.

899. 5. Februar. Rensburg. — *K. Arnulf schenkt der von ihm erbauten St. Pankraz-Capelle zu Ranshofen zwei Joch Ackerland, eine Mühle, Holz aus dem Weihart und Schweinmastung aus dem Hönhart.*

In nomine sancte et individue Trinitatis. *Arnolfus* divina favente Clementia Imperator Augustus. Si igitur locis Deo dicatis oportuna exhibuerimus suffragia, mansura nobis a Deo (omnium) remuneratore impertiri liquido credimus gaudia. Id circo cunctorum christiane religionis presentis scilicet temporis et futuri noverit sagacitas fidelium, qualiter nos divino compuncti amore, intercedentibus quoque *Wichingo Venerabili Episcopo* et *Isengrimo* (Isangrimo) *illustri comite ministerialique* nostro ad capellam, quam in loco *Ranshoven* (Rantesdorf) Domino et sancto Pancratio martiri suo a fundamentis construximus, de terra jugera duo prope *curten* (Curtem), in qua eadem constructa cernitur Ecclesia, orientali parte extra parietem coniacentia ad comoditatem ipsius loci et servorum Dei ibidem divina persolvencium officia perpetuo jure ad proprium concessimus. Similiter etiam molendinum unum attenens (hactenus) ad opus nostrum pertinens in ripa fontis de *Pruete* (Pruolo) parietibus circumsepto decurrentis constructum et in foresto adiacenti videlicet in *Wilhart* succisionem lignorum (lignorum) tam ad edificia construenda quamque ad focum nutriendum, prout ipsi loco sufficere videtur, Et de feno secundo

(secundo) ad carradas viginti (XX.) Idemque in altero foresto *Honhart* (Hohinhart) et mutuoque (in utroque) saginacionem porcorum absque ulla districtione provisorum eidem contulimus Ecclesie pro remedio parentum nostrorum et anime nostre liberatione. Et jussimus hoc presens largitionis nostre preceptum inde conseribi, per quod decernimus atque omnino (omnimodo) precipimus, ut hec donatio nostra stabiliis nostris futurisque temporibus nullo inquietante sed Deo oppitulante perseveret, quatinus divina laus et nostre orationis instantia nunc et in perpetuum augmentetur atque incessabiliter frequentetur illic. Et ut hec auctoritas nostra firmiorem in Dei nomine obtineat stabilitatem in eternum, manu nostra subter eam roborantes Anuli nostri impressione iussimus sigillari.

Signum domini Arnulfi Imperatoris. (Monogramma.)

Engelpero (Engilpero) *notarius* ad vicem *Wichingi Episcopi* recognovi. Data (Datum) Nonis Februarii anno Domini DCCCXCVIII^o. Indictione II° (V^o) anno XII° Arnolphi Regis, Imperii autem eius III°. Actum in *Regenespurch* in Dei nomine feliciter. Amen.

Hansiz, Germ. sacr. I. 171. — Mon. boic. III. 310. Nr. 2. loc. cit. XXXI. I. 156. Nr. 77. ex lib. cop.

XXXIV.

(§ 901.) 900. 19. Jänner. Regensburg. — *K. Ludwig, das Kind, vergab die zum Schutze des Landes erbaute Stadt Enns, welche zum Theile auf dem Grunde des Klosters St. Florian erbaut ist, auf die Bitte des Bischofes Richar von Passau dem besagten Kloster, welches durch einen plötzlichen Überfall der Heiden war verwüestet worden, und bestätigt die Schenkung eines seiner Hörigen auf der Nordseite der Donau.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Ludovicus* diuina gratia fauente *rex*. Si erga loca diuino cultui mancipata more paterno nostri iuaminis beniuolenciam ostenderimus, hoc nobis ad regni nostri diuinitus nobis collati nec non ad perhennis uite premium feliciter capessendum credimus profuturum.

Ideoque omnibus sancte dei ecclesie fidelibus presentibus scilicet et futuris notum esse uolumus, qualiter uir uite venerabilis nomine *Richarius Patauiensis* scilicet presul per quorundam procerum nostrorum, *Adalberonis* quoque reuerendi antistitis ac studiosissimi nutritoris nostri ac *Waltonis Frisingensis* Episcopi nec non *Liutpoldi* illustris Comitum ac dilecti propinqui nostri interuentum regalitatis nostre eminenciam merore confectus episcopii sui dampnum lamen-

tando interpellauit eo, quod se uicente prohdolor paganorum inpu- gnacione quedam pars dyocesis sue, ubi *sancti floriani martiris monasterium* constructum esse cognoscitur, ex inprouiso deuastata est, deprecans, ut ciuitatem illam, quam fideles nostri regni pro tui- cione patrie unanimiter contra eorundem christiani nominis persecu- torum insidias nouiter in ripa *anesi* fluminis partim in proprio iam dicti martiris partimque in terra prefecture terminalis statuantes con- struxerunt, ad supra scriptum sacrosanctum locum, in quo eiusdem beatissimi martiris corpus uenerabiliter humatum est, traderemus Iurique ipsius sancti atque potestati largiendo firmaremus. At nos diuino compuncti amore beatique floriani confisi intercessione consul- tui cunctorum procerum nostrorum gratanter satisfacientes nec non prenominato ipsius episcopii prouisori libenti animo annuentes decre- uimus rata fieri eandemque ciuitatem cum omni apparatu municionis sev utilitatis cum conuencencia terminalis comitis per hoc preceptum no- strum christi martiri floriano absque ulla retractione perhenni iure pro remedio anime nostre parentumque nostrorum etterna liberatione con- tulimus atque tradidimus. Insuper eciam, quicquid seruus quidam no- ster nomine Perhart in aquilonali parte *danubii* proprii in terra ac mancipiis in ipsa marha tenuit, eidem saneto dei perpetim firmamus, ut idem episcopus tam de ciuitate, quamque ex ipso proprio sui que successores libera perhenniter fruantur potestate. Et ut hoc uerius credatur in eum, Manu nostra subtus id roborantes anulo nostro ius- simus insigniri. Data XIII° Kalendas Februarii, Anno dominice incar- nationis d^o cccc^o Indictione III° Anno uero regni REGJS *Ludowici* In ciuitate *Ratispona*, In dei nomine feliciter. Amen.

Hund, Metrop. I. (München) 351. (Regensburg) 234. — Lünig, Spicileg. eccl. II. 759. — Hansiz, Germ. sacr. I. 181. — Hornmayr, Beiträge zur Lösung der Preisfrage II. 86. — Kurz, Beiträge III. 206. — Mon. boic. XXXI. I. Nr. 162. 80. ex libr. cop. Vorstehender Abdruck ist aus einem im Archive des Klosters St. Florian befindlichen Pergament-Codex, geschrieben um 1300, entnommen.

XXXV.

903. 12. August. *Ötting*. — *K. Ludwig verleiht dem Capitel zu Passau mehrere Güter im Innviertel als Eigenthum.*

In nomine sanctae et indiuiduae Trinitatis. *Ludowicus* diuina largiente gratia *rex*. Liquido enim confidimus, si erga diuina mona- steria deo seruientibus aliquod solamen largituri sumus, nobis in perpetuum et ad stabilitatem regni nostri prodesse. Quapropter nouerit

omnium fidelium praesentium atque futurorum sollertia, qualiter quidam *Comes* nomine *Arbo* et *Engilmar Purchardi episcopi sassallus* licentia eiusdem episcopi celsitudinem nostre dominationis humili admonitione flagitantes adierunt, ut quibusdam *canonicis patauiensium* et deo et sancto Stephano prothomartyri Christi die noctuque famulantibus quaedam loca, quae antea unacum decimatione ab illius sedis rectoribus scilicet episcopis in beneficium habere noscuntur, in proprietatem concederemus. Nos uero ob amorem domini nostri Jesu Christi et sancti Stephani licentia Purchardi eiusdem aecclēsiae sedis episcopi concessimus supradictis *Cāonicis Patauia* loca unacum decimationibus cunctis ad illa loca iuste pertinentibus, quae ante in beneficium habuerunt, hoc est inprimis *Prama*, deinde *Gurtana*, *Lubihchinespach*, *Pollinga*, *Hohinhard*, *Altheim*, *Ostarunaha In Matahgoce*, Preterea etiam *Chorpheim*, *Hohunstat* et *Scardinga* cum omnibus ad iam nominata loca iuste et rationabiliter aspicientibus, terris cultis et incultis, campis, siluis, aquis aquarumue decursibus, mobilibus et immobilibus, quesitis et inquisitis, molendinis, piscationibus, uis et inuis, exitibus et regressibus, decimationibus totis intus et extra, prope aut longe, omnia ex integro supramemoratis canonicis ibidem deo et sancto Stephano militantibus in propriam potestatem perpetualiter donamus ita, ut nullus Successorum nostrorum nec de Successoribus uidelicet episcopis supradictae Sedis aliquid de eis rebus minuere aut distrahere audeat, quae pro remedio animae nostrae ac genitoris auique nostri antenominatis Canonicis concessimus et iussimus exinde hoc nostrae auctoritatis praeceptum conscribi, per quod decernimus atque iubemus, ut haec dominationis nostrae donatio ab omnibus fidelibus sanctae dei aecclēsiae praesentium atque futurorum (sic) uerius credatur et diligentius conseruetur, manu propria nostra subter eam confirmauimus et anuli nostri impressione sigillari iussimus.

Signum Ludowici (Monogramma) sereuissimi regis.

Engilpero notarius ad uicem *Theotmari archicapellani* recognoui et subscripsi. Data II. idus Augusti anno incarnationis dominicae DCCCCIII. Indictione VI. anno regni Ludowici serenissimi regis III. actum ad *Otinga curte regia* in dei nomine feliciter. Amen.

Hund, Metrop. I. (München) 352. (Regensburg) 234. — Lünig, Spicileg. eccles. II. 760. — Hansiz, Germ. sacr. I. 186. — Wiener Jahrbücher XLIV. Anzeigblatt 10. — Mon. boic. XXXI. I. 169. Nr. 85. ex lib. cop.

XXXVI.

903. 8. September. Passau. — *Vertrag zwischen dem Bischofe Burkhart von Passau und seinem Chorbischofe Madalwin, welcher die Kirche Passau zum Erben seiner Güter einsetzt.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Utilis olim in sancta inolevit Ecclesia usus complacitationis, id est, ut nobiles quique et religiosi uiri ad augmenta sanctarum Ecclesiarum dei suas res proprias traderent et ab episcopis seu abbatibus per conscriptionis auctoritatem testiumque confirmationis ecclesiasticas res acciperent, sibi in ius et proprietatem sub usu fructuario usque in finem uite illorum tenerent atque possiderent. Post finem uero uite illorum ipse proprietates unacum ipsis ecclesiasticis rebus ad proprias redirent ecclesias, que utilissima consuetudo usque hodie in sancta perseuerat ecclesia. Quapropter notum esse volumus omnibus sancte dei ecclesie, presentibus scilicet et futuris, qualiter ego *Burchardus patauiensis ecclesie presul* et *Madaluinus choriepiscopus* eiusdem sedis in ipsa urbe et in ecclesia sancti Stephani prothomartyris consedentes publicamque synodum tenentes multisque laycis tam Comitibus quam ceteris nobilibus iuris presentibus quandam complacitationem inter nos fecimus et perpetualiter confirmauimus. Tradidit namque prefatus Madaluinus in manum nostram et in manus aduocatorum nostrorum *Ratolfi* et *Alperici* totum apparatusum suum, id est, sicut ipse paratus ad missam solitus fuerat stare, pluuiale purpureum auro paratum, Casulam purpuream, Siricam de sirico precioso, Stolas II. cum anfanone auro et gremmis paratum, plenarium III. ewangeliorum, epistolare I, Librym sacramentorum; in quo continentur benedictiones ecclesie et benedictiones sacrorum ordinum et cetera omnia, que ad ipsum ministerium episcopi pertinent, Gra(u)ale et nocturale bene notati, predicationes per anni curriculum, Collectarium ab initio XLe (Quadragesime) usque in pascha super omnia cottidiana euuangelia, Tractatum Albini super III. ewangelia, canones de diuersis conciliis et *de capitularibus Karoli* ceterorumque Regum, epistolas pauli et VII. epistolas canonicas bene glossatas, passionale de Natale domini usque ad missam sancti Johannis, Aliud passionale de missa sancti Michahelis usque in pascha, vitam sancti Martini et Dyalogos seueri de miraculis, que fecit, Comp(u)tus cum Cyclo pleno, *Vitam sancti Seuerini* confessoris et explanatio in regum, Liber penitentialis et *lex bawariorum* et

francorum et alemannorum in uno corpore, De *Arte Gramatica*, Donatum minorem et maiorem et opus Albinus in Donatum, Gramatica augustini vide infra igitur uel *Jeronimi*, quod fecit deodato filia augustini, Opus Bede presbiteri de metrica ratione, Opus Malii theodori de ipsa arte, Opus orosii de ratione anime, Opus *Cassiodori* oratoris de disputatione anime, opus boetii de consolatione philosophie bene glosatum et opus ipsius de diuiduitate idem apoteosis, *Libros martiani minnei felices capelle* pleniter in VII. liberales artes, *Carmen paschale sedulii* in uetus et nouum testamentum cum prosa ipsius, *Carmen aritoris subdiaconi* in actus apostolorum et libri *Catonis* IIII. et fabule auieni et *plauti*, aularia et formatas epistolas et martyrologium metro compositum et opus *Wan Dyaconi* in ministerium celebrationis misse et explanatio in Genesis in uno corpore, Epigrammata prosperi et psychomachia prudentii, Enigmata simphosii et Althelmi et Joseppi et libros bestiarum ysiodori, in uno corpore decem egloge et georicon *Virgilii*, *Liber serui* plenissimus in totum virgilium, liber officiorum et martirologium uersibus compositum et expositio in genesis. Summa uero omnium librorum est L. et VI. libros. Insuper tradidit ei proprietatem, quam ei *rex Arnolfus* per preceptum donauit, in *comitatu arbonis Comitis* in loco, qui dicitur *wolueswanc*, cuius terminus ab oriente usque in siluam *Anesi Fluminis* et in Fluium, qui dicitur *bachinha*, ab aquilone in *marcam sancti Stephani* et a meridie in proprietatem *anionis*. Hanc marciam cum omni integritate tradidit ad sanctum Stephanum excepta *hoba salica* I, quod *puozo* quondam ibi habere uisus fuit. Insuper in *panonia* in loco, qui dicitur *lilianprvno*, *hobas salicas* nouem, quas ei *Arnolfus rex* tradidit. Econtra uero accepit de manu nostra et predictorum causidicorum nostrorum omnia beneficia sua, que ipse ad manum suam et homines sui in beneficio eo eodem die habebant in omnes pagos idem in *quinzingoue*, in *sutinahgouue*, in *rotahgouue*, in *trungouue* et *ultra montem Comagenum* ad *nominichha* et ad *medilichha*. Hec omnia sibi in ius et proprietatem usque in finem uite sue possidenda tradidimus atque confirmauimus Exceptis hiis locis, quos (sic) ipse ipso die in eodem Synodo nobis sponte dimisit, id est curtem ad *loochum*, IIII. locis illuc pertinentibus et ecclesiam baptismalem ad *heurtteswanc* cum omnibus locis illuc pertinentibus Exceptis *scilhara* et *prama*. Cetera omnia loca sua, que ipso die in sua potestate habere uisus

fuit, cum omnibus pertinentiis et adiacenciis eorundem locorum, id est cum ecclesiis et decimis vniuersis, cum curtibus et edificiis, cum mancipiis utriusque sexus et omnibus mobilibus et immobilibus, quesitis et inquirendis sub usu fructuario usque in finem uite sue securiter tenere et possidere ei tradidimus sine ullo censu et inquietudine, Post finem vero uite sue ut *Wolfhardus eius cognatus*, qui cum ipsam traditionem fecit et accepit, illo loca omnia, que quinzingowe habuit, sub eadem ratione et confirmatione ipse teneat atque possideat ad seruitium dei et sancti Stephani usque in finem uite sue. Post finem vero uite illorum amborum omnia ab eis tradita et accepta cum omni integritate ad sanctum Stephanum perpetualiter manenda redeant. Hii sunt testes ex utraque parte eiusdem complacitationis per aures tracti: *Waltilo Comes, Chadalhoc Comes, Willipret, Engilmar, Adalfrid, Adalger, Engilpalt, Gotapreht, Quinipreht, Engilscale, maihelm, vswart, Ererich, Haidanrih, Otahchar, Weto, Gerhart, Item Gerhart, puopo, ermpreht, Walto, ermpreht, Altman, Fricho, Teuit, Echo, engilpern, Diotrih, Vtto, Riheri, Amuzi, Reginolt, Ruodacher et filius Holperht, Kerolt, Diopreht filius Ratolfi iunioris, eigel, alprich, Golscalh, Ecco, Willipport, Volchart, Rihguowe, papo, herualh, woluolt, pernum, Raffolt, Adalrch, Herich, Hadagis*. Acta est hec confirmatio complacitationis in Vrbe Patauia VI° Idus Septembris anno ab incarnatione domini DCCCC·III° Indictione Secunda anno Tercio *Hhudouici Regis*.

Wiener Jahrbücher XI. Anzeigeblatt 9. — Mon. boic. XXVIII. II. 200. Nr. 3. ex cod. trad. patav.

XXXVII.

903. 26. September. Alpsee. — *K. Ludwig verleiht dem Zwetboch fünf Huben im Thale Oliuspespurk in der Grafschaft Aribo's und das Fischrecht in der Krems.*

In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis *Ludewicus* diuina favente gratia rex. Notum sit omnibus sanctae dei ecclesiae fidelibus nostrisque praesentibus et futuris, quomodo nos ob aeternae mercedis retributionem et per obtentum fidelium nostrorum *Sigihardi* scilicet *comitis, Regimberti* atque *Isimgrimi ministerialium nostrorum* cuidam homini nomine *Zwetboch dilecti propinqui nostri Liupoldi* videlicet *marchionis* vasallo in valle, quae dicitur *Oliuspespurk* (in) *comitata Arbonis* inter tria loca *Staicholfesdorf, Adalpoldesdorf* et *Wichartesdorf* nuncupato hubas V. cum consilio procerum nostrorum

consentiente etiam praefato Arbone iure perenni concessimus in proprietatem cum curtibus et aedificiis, campis, agris, pratis, pascuis, silvis, aquis aquarumque decursibus, molinis (molendinis), piscationibus in *Chreimsa*, viis et inviis, exitibus et redditibus, quaesitis et inquirendis, mobilibus et immobilibus omnibusque appendiciis et adiacentibus suis. Jussimus itaque hoc praesens auctoritatis nostrae praeceptum inde conscribi, per quod decernimus atque omnia praecipimus, ut praefatus Zwetboch tempore perpetuo iure firmissimo ex (sic, exinde?) ipsis donationis nostrae rebus utatur potestate habendi, donandi, vendendi, commutandi vel quidquid sibi exinde placuerit faciendi absque ullius successoris nostri impedimento, et ut haec largitionis nostrae auctoritatis (auctoritas) inviolabilem in Christi nomine per cuncta labentis mundi curricula obtineat stabilitatem et a fidelibus nostris verius credatur ac diligentius obseruetur, manu nostra subtus eam firmavimus et annuli nostri impressione sigillari jussimus.

Signum Ludewici Serenissimi Regis. *Engelspero* (sic) *notarius* ad vicem *Diotmari Archicapellani* recognoui. Data VI° Kalendas Octobris Anno incarnationis domini DCCCCIII^o Indictione VII° Anno vero IV° regni domni Ludowici regis. Actum apud *Alpase* in dei nomine feliciter. Amen.

Hormayr, Archiv für Süddeutschland II. 217. (In einer Garstner Urkunde vom 5. Februar 1319 werden verkauft drei Güter in der Pfarre Moln im Öbleinstal. S. Urkunde vom 7. December 1005. Juvavia, Anhang 214 und die Tradition der Oda de Olispurch, c. 1160, welche einen Hof am Flusse Cremeso vergabt, bei Pez, Thes. III. III. 760.)

XXXVIII.

904. 5. März. Regensburg. — *K. Ludwig schenkt dem Bischofe Tuto von Regensburg ein kleines Dorf auf der östlichen Seite des Inns bei der Einmündung der Marchlupp in der Grafschaft Isangrind's.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae Trinitatis *Hluduuicus* Diuina fauente gratia *re.x.* Si locis diuino cultui mancipatis largitatis nostrae beneficentiam exhibuerimus Et oportuna terreni commodi eis impenderimus suffragia, Non solum ad regni diuinitus nobis collati stabilitatem roborandam, verum etiam et aeternae uitae felicitatem promerendam Id nobis liquido credimus profuturum. Ideoque omnibus sanctae dei ecclesiae fidelibus praesentibus scilicet et futuris notum sit, quoniam *Tuto reuerendus sanctae radesponensis ecclesiae praesul* per interuentum *Pabonis* et *meginuuardi comitum*

fideliumque ministerialium nostrorum nostram precatus est clemenciam, ut quendam uillulam rebus ecclesiae suae contiguam et opportunam in *australi* scilicet *aeni fluminis* litore prope hostium aquae, quae dicitur *marchluppa*, constitutam ad *portum Malluhhinga* nuncupatum, hoc est In *matahgouue Comitatu Isangrimi*, Quae tiam (etiam) ad *curtem muninga* dictam beneficium uidelicet *Cundboldi comitis* hactenus pertinuit, ad *sanctum emmerammum* donaremus Statimque nos libenti animo congruae illius intercessioni annuentes consentiente cundboldo eiusdem beneficii possessore pariterque cum *Iringo comite* atque *Engilberto* consilium dante pro beati patris nostri *arnolfi* imperatoris animae remedio Nostraeque mercedis incremento Praefatam uillulam in ripa ut supra dictum aeni sitam Cum omni integritate sua, ad cuiuseumque regalis ministri quicquam Inde ministerium pertineret, ad Christi martyrem emmerammum, cuius sacratissimum corpus extra moenia *radesponensis ciuitatis* in propria uenerabiliter humatum est ecclesia, iure perenni delegauimus in proprium Cum curtilibus et aedificiis, Mansis in ipsa uillula habitantibus et mancipiis utriusque sexus, censibus, Campis, agris, pratis, pascuis, siluis, portu et portatico, Aquis aquarumque decursibus, Molinis, Piscationibus, viis et inuiis, exitibus et redditibus, quaesitis et inquirendis, Terris cultis et incultis universisque appenditiis et adjacentiis suis. Jussimus quidem hoc praesens praeceptum nostrum inde conscribi, per quod uolumus et auctoritate nostra firmiter precipimus, ut ipsa concessionis nostrae uillula Nunc et deinceps tempore perpetuo Jure firmissimo sine ullius contradictione personae integritate ad memoratum dei electum pertineat et inrefragabiliter consistat Eo tenore, ut iam fatus honorabilis episcopus eiusque successores ex eadem uillula sicut de ceteris ipsius pii patroni rebus aeternum habeant potestatem, quicquid uoluerint, faciendi. Et ut haec auctoritas nostra inuolabilem Christo propitio perenniter obtineat firmitudinem, Manu nostra eam roborantes Anulo nostro Jussimus sigillari.

Signum domni Hludouici (Monogramma) gloriosi regis.

Engilpero notarius ad uicem *Diotmari* recognoscit et ss.
 (S. N. cum not. tir.) Data III° Martii Anno Incarnationis domini
 DCCCCIII^o Indictione VII° Anno uero regni pij regis HLUDOUICI
 V^o Actum *ciuitate regina* in dei nomine feliciter. Amen.

Pez, Thes. I. III. 41. — Lünig, Spicileg. eccles. contin. III. 105. — Liber probat. S. Emmer. 95. Nr. 35. — Ried, Cod. dipl. ratispon. I. 88. Nr. 92. — Mon. boic. XXVIII. I. 136. Nr. 96. ex orig.

XXXIX.

(Circa 906.) — *Festsetzung der Zollsätze für das Ostland, welche unter dem Vorsitz des Markgrafen Aribó zu Raffelstätten verhandelt worden.*

Nouerit omnium fidelium orthodoxorum praesentium scilicet ac futurorum industria, qualiter questio clamorque cunctorum *bawariorum episcoporum*, uidelicet *Abbatum* ac *Comitum* omniumque, qui in *orientales partes iter habebant*, ante *Hlodovicum regem* uenerant dicentes, se iniuste theloneo et iniqua muta constrictos in illis partibus et coaretatos. Ille uero secundum morem antecessorum regum hoc benignis auribus audiens *Arboni marchioni* precepit, quatenus cum iudicibus orientalium, quibus hoc notum fieret, inuestigaret ac iura thelonica modumque thelonii exploraret. Nuncios suos *Theotmarum archiepiscopum*, *Purchardum patauiensis ecclesie presulem* et *Otacharium Comitem* dedit, ut hoc in suo loco iuste legitimeque corrigerent. Et isti sunt, qui iurauerunt pro theloneo in comitatu *arbonis*: *Walto uicarius*, *Durinc uicarius*, *Gundalperth*, *amo*, *Gerpreht*, *Pazrich*, *Diotrich*, *aschrich*, *arbo*, *Tunzili*, *Salacho*, *Helmwin*, *Sigimar*, *Gerolt*, *ysac*, *Salaman*, *Humperht*, *Item Humperht*, *Engilschalh*, *azo*, *Ortimuott*, *Ruothoh*, *Emilo*, *Item Durinc*, *Reinolt*, *Eigil uicarius*, *Poto*, *Eigilo*, *Ellinger*, *Otlant*, *Gundpold*, *Item Gerolt*, *Otperht*, *adalhelm*, *Tento*, *Buoto*, *Wolfker*, *Rantolf*, *Korperht*, *Graman*, *Henno*. Isti et ceteri omnes, qui in hiis tribus comitatibus nobiles fuerunt, post peractum iuramentum interrogati ab *Arbone Marchione* in presentia *Theotmari archiepiscopi* et *purchardi presulis patauiensis ecclesie* residente cum eis *Otachario Comite* in ipso placito in loco, qui dicitur *Raffoltestetun*, retulerunt loca thelonio et modum theloni, qualiter temporibus *Hlodouici*, *Karlomanni* ceterorumque regum iussime exoluebatur. Naues uero, que ab occidentalibus partibus, postquam egressae sint *siluam patauiam* et ad *Rosdorf* uel ubicunque sedere uoluerint et mercatum habere, douent pro theloneo semidragmam; idem scoti, id est si inferius ire uoluerint ad *Lhtzam*, de una Naui reddant iij. semimodos, idem iij. scafilos de Sale. De mancipiis uero et ceteris aliis rebus ibi nichil soluant, sed postea licentiam sedendi et mercandi habeant usque ad *siluam Boemicam*, ubicunque uoluerint. Si aliquis de *Bawaris* sal suum ad propriam domum suam transmittere uoluerit, gubernatore nauis hoc adprobante cum iuramento nichil soluant sed securiter

transeant. Si autem liber homo aliquis ipsum legitimum mercatum transierit nichil ibi soluens uel loquens et inde probatus fuerit, tollatur ab eo et nauis et subera. Si autem seruus alienus hoc perpetraverit, constringatur ibidem, donec dominus eius ueniens dampnum persoluat et postea ei exire liceat. Si autem *Bawari* vel *Sclau* *istius patrie* ipsam regionem intrauerint ad emenda uictualia cum mancipiis uel cauallis uel lobis uel ceteris suppellectilibus suis, ubicunque uoluerint in ipsa regione sine theloneo emant, qui (sic) necessaria sunt. Si autem Locum mercati ipsius transire uoluerint, per mediam plateam transeant sine ulla constrictione et in aliis locis ipsius regionis emant sine theloneo, que potuerint. Si eis in ipso mercato magister conplaceat mercari, donent prescriptum theloneum et emant, quicunque uoluerint et quanto melius potuerint. Carre autem Salinarie, que per stratam legitimam *anesim fluium* transeunt, ad *urulam* tantum unum Scafil plenum exsoluant et nichil amplius exsoluere cogantur, Sed ibi naues, que de *Trungowe* sunt, nichil reddant, sed sine .censu transeant. hoc de Bawaris obseruandum est. Sclaui uero, qui de *Rugis* uel de *Baemanis* mercandi causa exeunt, ubicunque iuxta ripam *Danubii* uel ubicunque in *Rotalariis* uel in *Reodariis* loca mercandi optinuerint, de Sagma una de cera duas massiolas, quarum uterque Scoti unum ualeat. De onece (onere) unius hominis massiola una eiusdem precii. Si uero mancipia uel cauillos uendere uoluerit, de una ancilla Tremisam I., de cauillo masculino similiter, De seruo Saigam unam, similes de equa. Bawari uero uel sclau iustius patrie ibi ementes uel uendentes nichil soluere cogantur. Item de nauibus salinariis, postquam siluam transierunt, in nullo loco licentiam habeant emendi uel uendendi uel sedendi, antequam ad *Eperaes-purch* perueniant. Ibi de unaqueque Naui legitima idem quum tres homines nauigant, exsoluant de Sale scafil iij. nichilque amplius ex eis exigatur, sed pergant ad *mittarim* uel ubicunque tunc temporis salinarium mercatum fuerit constitum, et ibi similiter persoluant idem iij. scafil de sale nichilque plus et postea liberam ac securam licentiam uendendi et emendi habeant sine ullo banno comitis uel constrictione alicuius persone, sed quantocunque meliori precio uenditor et emptor inter se dare uoluerint res suas, liberam in omnibus habeant licentiam. Si autem transire uoluerint ad *mercatum moravorum*, iuxta estimationem mercationis terre temporis exsoluat solidum unum denarium et licenter transeat, reuertendo autem nichil cogantur ex-

soluere legitimum mercatorem idem iudei et ceteri mercatores indecumque venerint de ista patria uel de aliis patriis iustum theloneum soluant tam de mancipiis quam de aliis rebus, sicut semper in prioribus temporibus regum fuit.

Oefele, Serpt. rer. boic. I. 718. — Hormayr, Historisches Taschenbuch für 1813. — Hormayr, Beiträge zur Preisfrage II. 88. — Mon. boic. XXVIII. II. 203. Nr. 4. ex cod. tradit. patav.

XL.

909. 19. Februar. Holzkirchen. — *K. Ludwig schenkt dem Erzbischofe Pilgrim von Salzburg und dem Grafen Arbo die Abtei Traunsee.*

In nomine sancte et individue Trinitatis. *Loudevvicus* divina favente clemencia rex. Si fidelium nostrorum petitionibus praecipue, quorum devotio erga nos laborare non desinit, consentimus, liquido nobis profuturum fore credimus. Quapropter omnes fideles nostri praesentes scilicet et futuri cognoscant, qualiter nos per interventum fidelium nostrorum *Adaberonis, Salomonis, Dracholfi venerabilium episcoporum* nec non *Chounradi comitis et propinqui nostri* atque *Altmanni missi Hattonis Archiepiscopi* seu *deotrici vassi venerabilis Pilgrimi archiepiscopi* cuidam comiti nomine *Arbo* quandam *abbaciam* iuris nostri *Trunseo* dictam, quam antea *Alpker et Gundperht Germani* visi sunt habere, sibi et *Pilgrimo archiepiscopo* usque in finem vite utriusque, postea vero pro genitoris nostri nostrae redemptione ad sanctum Petrum sanctumque Roudbertum ad *sanctam Juvavensem sedem* in proprietatem donare decrevimus. Dedimus itaque sibi cum consultu fidelium nostrorum praenominatam *abbaciam Trunseo* cum monasteriis, edificiis, curtibus, mancipiis utriusque sexus, terris cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, silvis, venacionibus, aquis, piscacionibus, viis et inviis, exitibus et regressibus, molinis, quesitis et inquirendis, mobilibus et immobilibus cum omni integritate usque in finem vite utriusque in proprietatem Et deinceps ad sanctam Juvavensem sedem perpetualiter in proprietatem, ut, quicumque presul sit praenominate sedis, ex rebus praedictae abbacie potestatem habeat per istud auctoritatis nostrae praecceptum, veluti de episcopatu suo eius temporibus cuncta disponere. Et ut haec auctoritas nostra firma permaneat, manu nostra roborantes anulo nostro sigillari iussimus Et quicumque hanc infringat, deo rationem reddat.

Signum domni serenissimi (Monogramma) Loudevvici Regis.

Salomon cancellarius ad vicem *Pilgrimi Archicapellani* recognovi et subscripsi. Data XI° Kalend. Martii Anno incarnationis domini DCCCCVIII^o Indictione XII° regnante domno *Loudevvico* Anno X^o Actum *Holzchircha* in domino feliciter. Amen.

Original im k. k. geh. Haus-, Hof- und Staatsarchive zu Wien. — Juvavia, Anhang 121. Nr. 60.

XII.

940. 13. Juli. Sippenfeld. — *K. Otto I. verleiht dem Marquart, einem Vassallen des Herzogs Berthold, zehn Herrenhuben im Ufgau.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae Trinitatis. *Otto* dei gratia *rex*. Nouerit omnium fidelium nostrorum iudustria, Praesentium scilicet et absentium, Qualiter nos per intercessionem fidelis dilectique *ducis nostri perehtoldi* simul et *Kerungi* ac *hiltiboldi comitum* cuidam nobili uassallo suo ac *comiti marchwardo* dicto X. hobas dominicales, quas pridem aurarii insederant in *pago vsgovve in comitatu ejusdem marchwardi* Juxta *riuum fuehtebah* nominatum sitas in proprietatem donauimus Cum curtilibus, agris, pratis, campis, pascuis, siluis, aquis aquarumque decursibus, exitibus et reditibus, quesitis et inquirendis omnibusque iuste legitimeque ad ipsas pertinentibus; iussimus autem hoc praeceptum Inde conscribi, per quod uolumus firmiterque Jubemus, quatenus memoratus marchwart ab hodierna die in futurum tempus de eadem proprietate liberrimam habeat potestatem tenendi, possidendi, donandi, commutandi, uendendi uel quicquid sibi libuerit, exinde faciendi. Et ut haec nostrae largitatis traditio per diuturna tempora firmum stabilemque obtineat uigorem, manu propria nostra eam firmauimus Anulique nostri inpressione caute insigniri praecepimus.

Signum Domni Ottonis (Monogramma) serenissimi regis.

Adalman notarius ad uicem *popponis archicancellarij* recognoui et ss. (S. R. cum notis tir.) Data III° idus iulij Anno ab incarnatione domini DCCCCXL^o Indictione XIII° feria II° Anno autem Ottonis piissimi regis III° Actum *sippenvelde* In dei nomine feliciter. Amen.

Mon. boic. XXVIII. I. 176. Nr. 122. ex orig. cum sigill.

XLII.

951. Regensburg. — Tauschvertrag des Bischofs Tuto von Regensburg mit Bischof Christian von Passau über die dem Kloster Mondsee gehörigen Güter Ruste und Walkisingen gegen die Pfarre Mondsee und die Waldzehente von Mondsee, Oberwang und Abersee, welche der Bischof von Passau dem Kloster überlässt.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis ego *Tuto Ratisponensis* ecclesie dei gratia episcopus fratribus in Monasterio *Männse* deo seruientibus in perpetuum. Cum ex officio pastoralis omnibus nobis subiectis paternam sollicitudinem debeamus, maxime nobis inuigilandum esse cognoscimus, ut Monasteria deo dicata rebus et honoribus cum quiete et pace amplificentur in domino. Inde est, quod omnibus notum fieri volumus de quodam legitimo concambio, quod factum est inter nos et dominum *Christianum patauiensis* ecclesie uenerabilem episcopum de predijs Monasterij nostri *Männse* et de predijs prefate *patauiensis* ecclesie. Factum est autem hoc concambium cum consensu cleri et ministerialium utriusque episcopatus hoc modo, duas uillas iam dicto monasterio nostro *Männse* proprias *Ruste* et *Walkisingon* tradidimus domno *Christiano* prenominato episcopo et ecclesie sue *patauiensi* in perpetuam possessionem, et e conuerso ipse nostro Monasterio *Männse* tradidit in perpetuam proprietatem parochiam cum decimis tocus foresti *Männse* cultis et incultis, quesitis et inquirendis et cum decimis foresti *oberwange* et cum decimis foresti *Aberuse* et cum omnibus decimis, ubicumque possessiones prefatum habet Monasterium in episcopatu *patauiensi*. confirmatum est eciam hoc idem concambium inter nos et uenerabilem predictum episcopum Anno ab incarnatione domini d'cccc'lj° *Ratispone* in curia sollempni ducis *arnolfi* in presencia principum et multorum illustrium uirorum frequentia. Si uero aliquis neglecto tenore iusticie huius pagine nostre auctoritati manu temeraria obuiare presumpserit, sciat se bannum nostrum incurrisse, et perpetuo anathematis uinculo multandum, et ut hoc factum noticie futurorum indubitatum esse possit omni tempore, presentem paginam nostro Sigillo muniri iussimus. Testes huius rei sunt *Otacher comes, Engilprecht comes, Eberhart comes, gottj, adalprecht, weriant, dultinc, hunolt, jsi-rich, gunzo, Azzo, Kerbalt* et alij multi.

Chron. l'uael. l. 96. ex lib. cop. sec. XV.

XLIII.

953. 29. November. Aufhausen. — *K. Otto I. bestätigt dem Erzbischofe Herold von Salzburg jene Güter, welche ihm Papst Agapit gegen einen jährlichen Zins übergeben hatte.*

In nomine sancte et individue Trinitatis. *Otto* divina annuente clemencia *rex*. Nos itaque de statu regni nostri regali more, ut iusticie solidamentum augetur, tractantes loca sacra nostris eciam privilegiis corroborari decrevimus. Quapropter noverit omnium fidelium praesencium scilicet et futurorum industria, quod venerabilis *Juvavensis ecclesie Archiepiscopus Heroldus* nostram adiit regalitatem postulans, ut nostre auctoritatis praecepto confirmaremus quedam loca hiis denotata nominibus: *Wincheringa, Antesina, Wolinpach* cum adiacenciis omnibus et appendiciis, hoc est parsealcis et aliis servis, mansis et silvis, pratis, pascuis, aquis aquarumque decursibus ac molendinis, quesitis et inquirendis, sibi etiam a religioso *Papa* romane sedis *Agapito* proprialiter tradita in hec scilicet verba, ut singulis quibusque in annis tres libras argenti ad altare sancti Petri apostolorum principis rome principaliter constructum detulisset aut transmisisset. Et si hoc forte per negligenciam quadam intestante necessitate aliquo in anno subtraheretur, in sequenti impleretur; si vero in tercio aut in quarto subtractum fuisset, ad prioris dominiis statum iam dicta reverterentur loca. Nos autem assecuti eius petitionem hoc praesens iussimus conscribi praeceptum, manu nostra firmavimus et anuli nostri impressione munitum, ne quis succedencium regum vel comitum ullam haberet potestatem suprascriptis in praediis sibi habendi vel in beneficium dandi, sed sub venerabilis archiepiscopi iam dicti eiusque successorum potestate iuxta id, quod supra scriptum est, perpetualiter permanere.

Signum domni invictissimi (Monogramma) Ottonis Regis.

Data III° Kalend. Decembris anno incarnationis domini DCCCCLIII^o Indict. VII° regnante pio rege Ottone anno XVIII° Actum *Ufhusa* in dei nomine feliciter. Amen. *Liutulfus cancellarius* ad vicem antedicti episcopi recognovi et subscripsi.

Original im k. k. geh. Haus-, Hof- und Staatsarchiv zu Wien. — Juvavia, Anhang 179. Nr. 65.

XLIV.

955. 13. Decem. Regensburg. — *Tuto, Bischof von Regensburg, scheidet die Capelle Zell aus dem Verbande der Pfarre Rurippe und schenkt selbe, mit Gütern begabt, als eine Pfarrkirche zu dem Kloster Mondsee mit Bewilligung des Bischofes Christian von Passau.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. ego *tuto Ratisponensis* Ecclesie episcopus salutari remedio anime mee consulens nec non parentum meorum deuocioni satisfaciens sedi etiam, cui preeram, pastorali dilectione invigilans opus etiam et desiderium eterne beatitudinis amplectens omnibus christiane religionis cultoribus tam futuris quam presentibus notum fieri cupio, qualiter manu traditiua et ad tradendum potestatiua Capellam *celle* in parrochia *Rurippe* sitam dotali feodo subarratam, cum decimationibus de duodecim hobis quesitis et inquirendis, cum piscatura, agro instaurata, cum fabrica, fabrilibus instrumentis stabilita, cum appendice seruicio super altare Sancti Michahelis et Sancti petri in *Mánuse* ad usus fratrum ibidem deo militantium delegaui. sed ut plenius et salubrius incrementum ceptum opus sortiretur, annuente *Christiano* venerabili patauiensis ecclesie antistiti, presentibus uero eiusdem chori canonicis predictam capellam *celle* iure, quo tenebatur ad parrochiam *Rurippe*, emancipauit delegans super ecclesiam *Rurippe* decimaciones, que de sex hobis persoluuntur, eo condicionis . . . , ut predicta capella *celle* dignitate plebane ecclesie fungeretur excepto pascale et pentecostali baptismo ab abbate *Mánnsense* spiritali munere procuranda et procuratori per manum eius locanda. Huius rei testes sunt *eckhardus comes, Wilhelmus comes, adalo aduocatus, herideo nobilis homo, Reginhelmus et filius eius Deothelmus, Machelmus, Astrichus, reginolf, Adalger, harthnid, wolfkos, egino*. Si autem aliquis neglecto tenore iusticie huius pagine nostre auctoritati temeraria manu obuiare presumpserit, nisi resipuerit et dignam satisfactionem egerit, sciat se bannum nostrum incurrisse et perpetuo anathematis vinculo multandum, et ut in perpetuum firma et inconuulsa permaneant, paginam presentem Sigilli nostri inpressione insigniri et roborari precepimus. Data *Ratispone* in oratorio Sancti petri multa principum inibi societate jdbus decembris Anno ab incarnatione domini Deccc.lv. etc.

Chron. lunael. I. 98. ex lib. eop. sec. XV.

XLV.

975. 11. Juni. Erfurt. — *K. Otto II. erneuert dem Bischofe Pilgrim von Passau die Schenkung der Abtei Kremsmünster.*

In nomine sanctae et indiuidue trinitatis. *Otto* diuina clementia *imperator* Augustus. Nouerit omnium fidelium nostrorum tam praesentium quam et futurorum industria, qualiter venerabilis *Pilgrimus sanctae Pataviensis aeccliesiae episcopus* obtutibus serenitatis nostrae adtulit quasdam sui Kartas episcopatus, in quibus continebatur, qualiter piae recordationis antecessores nostri *Hludowicus* et *Arnolfus imperatores* quamdam sui iuris *Abbatiam Chremisa* uocitatum ad Pataviensem aeccliesiam, quae est in honore sancti Stephani prothomartyris Christi constructa et dedicata, ubi sanctus Valentinus confessor Christi corpore requiescit, iure imperiali donauerint, obsecrans pietatis nostrae munificentiam, ut eas nostre quoque auctoritatis roboratione renouaremus. Idecirco non suae solum seruitutis assiduitate commoniti sed et interuentu fidelium nostrorum *Willigisi* et *Gereonis archiepiscoporum* incitati iustis eius praecibus assensum praebuimus et eandem abbatiam cum omnibus iuste et legaliter pertinentibus ad praefatam aeccliesiam sancti Stephani, ubi *Pilgrimus* pontifex praeesse dinoscitur, donamus et imperiali uigore perpetualiter roboramus eo uidelicet tenore, ut sepedictae aeccliesiae rectores eandem iam dictam Abbatiam sine alicuius contradictione atque molestia securiter teneant atque possideant. Et ut haec nostrae donationis et renouationis auctoritas ueriores firmioremque per cuncta uoluentis mundi curricula optineat uigorem, iussimus hanc cartam conscribi et anuli nostri impressione sigillatam manu propria subtus firmauimus.

Signum domini Ottonis Imperatoris augusti. (Monogramma.)

Poppo Cancellarius ad uicem *Willigisi archicapellani* recognoui. Datum III° idus Junii anno dominice incarnationis DCCCCLXXV^o: Indictione III°: anno uero regni domni imperatoris Ottonis XIII°: Imperii autem VIII°: Actum *Erfesfurt* In Christi nomine feliciter. Amen.

Mon. boie. XXXI. I. 223. Nr. 115. ex lib. cop. patav. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 26. Nr. 15.

XLVI.

975. 21. Juni. Altstadt. — K. Otto II. bestätigt dem Bischofe Pilgrim von Passau die Schenkung der Abtei Krensmünster.

In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. Otto diuina fauente clementia *imperator* Augustus. Si petitiones seruorum dei iustas et rationabiles ad effectum perducimus, hoc nobis procul dubio ad regni nostri statum et ad aeternae beatitudinis praemia capessenda manifeste confidimus. Quapropter comperiat omnium fidelium nostrorum tam praesentium quam et futurorum industria qualiter *Piligrinus sanctae Patauiensis aeclesie presul* uenerandus obtulit serenitatis nostrae obtutibus quasdam sui cartas episcopatus, in quibus continebatur, qualiter piae memoriae antecessores nostri Imperatores quandam *Abbatiam Chremisa* uocitatam ad Patauiensem aeclesiam iure imperiali donauerint, nostram flaggitans munificentiam, ut eadem cartas in nostra nostrorumque fidelium praesentia legi iuberemus. Cuius igitur petitionibus assensum praebentes coram fidelibus nostris eas legi fecimus et interuentu dilecti ac fidelis nostri Willigisi archiepiscopi pium praedecessorum nostrorum morem sequentes praedictam abbatiam cum omnibus ad eam iuste et legaliter pertinentibus, hoc est ecclesiis, decimationibus, cellulis, curtis, agris, uineis, nemoribus, pratis, pascuis, aquis, molendinis, exitibus et reditibus, quaesitis et inquirendis et cum omnibus attinentiis ad iam dictam patauiensem sedem iure imperiali tradimus et traditam confirmamus eo uidelicet tenore, ut eiusdem iam dictae Patauiensis aeclesiae rectores perpetualiter eandem Abbatiam absque alicuius contradictione personae teneant atque possideant. Et ut haec nostrae donationis et renouationis confirmatio plenior firmioremque in Christi nomine per cuncta uolentis mundi curricula obtineat uigorem, iussimus hanc cartam conscribi et sigillo nostro sigillatam manu propria subscriptis firmauimus.

Signum domini Ottonis imperatoris Augusti. (Monogramma.)

Poppo Cancellarius ad uicem *Willigisi archicapellani* recognoui. Datum XI° Kalendas (sic) Anno dominice incarnationis DCCCCLXXIII^o (sic) anno regni domni Ottonis imperatoris XIII° imperii autem VII° Indictione III° Actum *Altstat* in Christi nomine feliciter. Amen.

Mon. boic. XXXI. I. 225. Nr. 116. ex lib. cop. (Erzbischof Willigis folgte in der Würde eines archicapellanus dem am 13. Jänner 975 verstorbenen archi-

cancellarius Rupert. Diesem und der angegebenen *indictio III:* zu Folge scheint diese Urkunde richtiger zum Jahre 975 eingereicht zu werden.)

XLVII.

976. 22. Juli. Regensburg. — *K. Otto II. ertheilt dem Bischofe und der Kirche von Passau eine Bestätigung aller Immunitäten, Rechte und Besitzungen.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae Trinitatis. *Otto* diuina fauente clementia *Imperator* Augustus. constat nos diuina donante gratia ceteris mortalibus supereminere. Unde oportet, ut, cuius precellimus munere, eius studeamus modis omnibus parere voluntati. Quapropter conperiat omnium fidelium nostrorum praesentium scilicet et futurorum industria, quia vir venerabilis *piligrinus sanctae patauiensis aecclesiae episcopus* optulit nobis auctoritates immunitatum pie recordationis *Imperatorum Karoli* atque *hludouici* nec non domni et genitoris nostri *ottonis* piissimi imperatoris, in quibus continebatur insertum, qualiter ipsi praedictam sedem, quae est constructa in honore sancti Stephani protomartyris christi, vbi etiam beatissimus confessor christi valentinus corpore requiescit, cum pertinentibus monasteriis, id est *cella sancti floriani* martiris atque *treisma* ad monasterium *sancti ypoliti* nec non *Crhemisa*, quae est in honore *sancti saluatoris* fundata et consecrata, cum reliquis cellulis sibi subjectis et rebus uel hominibus ad se pertinentibus uel aspicientibus sub inmunitatis suae defensione consistere fecerant et confirmauerant, ut quicquid ex liberalitate regum reginarumque, ducum vel caeterorum fidelium eidem sedi collatum fuerat, perpetuo in eius dicione consisteret. Ob firmitatis namque studium petiit excellentiam nostram praedictus praesul, ut morem parentum sequentes eandem sedem cum omnibus sibi subiectis simili modo sub nostra constitueremus defensione et inmunitatis tuitione. Cuius precibus ob amorem dei et reverentiam ipsius sanctae sedis assensum prebuimus et hanc nostrae auctoritatis inmunitatem firmitatis gratia erga ipsum sanctum locum fieri decreuimus, per quam precipimus atque iubemus, ut, sicut a praedictis piis principibus constat eandem sedem sub eorum inmunitate hactenus consistere, Ita deinceps sub nostra permaneat defensione et quicquid eidem aecclesiae retro actis temporibus collatum fuerat et modernis conferuntur

uel quae deinceps collata fuerint, per hanc auctoritatem nostram absque alicuius contrarietate teneat atque possideat et nullus iudex publicus vel quilibet superioris vel inferioris ordinis reipublicae procurator in monasteria, cellulas, aeclesias, loca vel agros seu reliquas possessiones memoratae aeclesiae, quas moderno tempore iuste et legaliter possidere videtur uel quae deinceps in iure ipsius sancti loci voluerit diuina pietas augere, ad causas iudiciario more audiendas uel freda aut tributa exigenda aut mansiones vel paratas faciendas aut fideiussores tollendos seu homines ipsius aeclesiae tam ingenuos quam et seruos super terram ipsius commanentes injuste distringendos nec ullas redibitiones aut illicitas occasiones requirendas ullo umquam tempore ingredi audeat uel ea, quae memorata sunt, penitus exigere praesumat sed liceat memorato praesuli suisque successoribus cum omnibus sibi subiectis et rebus vel hominibus ad se aspicientibus sub immunitatis nostrae defensione quieto ordine possidere Et quicquid de rebus aeclesiae praedictae ius fisci nostri exigere poterat, totum in luminaribus ipsius aeclesiae et stipendiis pauperum seruorumque dei ibidem deo famulantium concessimus, ut in perpetuum illic proficiat in augmentum, quatenus eiusdem sedis episcopi una cum clero et populo sibi commisso pro nobis et stabilitate regni nostri domini misericordiam adtentius exorare valeant. Et ut haec immunitatis et donationis nostrae auctoritas plenissimam in christi nomine per cuncta uolentis mundi curricula (curricula) obtineat stabilitatis firmitudinem, manu propria subter firmauimus et anuli nostri impressione iussimus, insigniri.

Signum Domni Ottonis (Monogramma) inuictissimi Imperatoris augusti.

Egbertus cancellarius ad uicem *Uilligisi archicapellani* notauit. (S. R.) Data XI° Kal. aug. Anno dominicae incarnat. DCCCCLXXVI: Indictione III° Anno uero regni domni ottonis piissimi Imperatoris XV° Imperii autem VIII° Actum *radasbonae* in christi nomine feliciter. Amen.

Hund, Metrop. I. (München) 358. (Regensburg) 239. — Lünig, Reichs-Archiv XVII. 765. — Hansiz, Germ. Sacr. I. 220. — Buchinger, loc. cit. II. 493. — Mon. boic. XXVIII. I. 216. Nr. 147. ex orig. cum sigill.

XLVIII.

977. 5. October. Regensburg. — K. Otto II. schenkt der Kirche Lorch das Prädium Ensburg im Traungau und 10 königliche Huben zu Lorch.

In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Otto* diuina fauente clementia *imperator* Augustus. Nouerit omnium fidelium nostrorum praesentium scilicet et futurorum industria, qualiter solidum et inmarcescibile bonum nobis fore credimus, si de transitoriis diuinitus nobis collati regni commodis et pauperum in calamitatibus et sanctorum Christi aecclesiarum necessitatibus regia munificentia succuramus. Quapropter lamentabili miseratione percussi super infortunio et iactura depraedationis rerum aecclesiasticarum episcopi uenerabilis atque nobis dilectissimi *Piligrimi pontificis*, cuius sanctae *Patauiensis aecclesiae* urbem et parrochiam exorta regni perturbatione incurso hostili inuadam et non solum ab inimicis omnino deuastatam, uerum etiam deo propitio de illis nobis uictoriam concedente reciduo consulentes periculo ciuitatem praefatam condolemus funditus nostra iussione destructam. Vnde ergo siquid est, quod aut dictante regali districtione uel cogente irritae pacis suspicione lesionem aliquam iam dicta ciuitas nostro molimine pertulit aut parrochia, nosmet ipsos a dei omnipotentis sanctorumque reatu et offensa absoluere satagentes tam desiderio remunerationis uite aeternae succensi quam etiam carissimi *fratruelis nostri Ottonis* scilicet *ducis Bauuarrorum* et illustris *Livpoldi marchionis* interuentu precibusque sollicitati quoddam praedium iuris nostri *Anesipurch* nominatum, quod quondam uenerandae recordationis *Adalbertus sanctae Patauiensis aecclesiae antistes* ex massa *sancte Lauriacensis aecclesiae* patrimonii Heiurico duci piae memoriae patruo quoque nostro tradidit in concambium in pago *Trungowe* in ripa *Anesi fluminis* in *Comitatu Livpoldi* eidem sanctae *Lauriacensi aecclesiae*, quae in honore sancti *Stephani* sanctique *Laurentii* martyrum foris murum constructa est, quam primae sedis antiquitus praesulatum fore nouimus, id ipsum regali atque imperiali auctoritate reddimus omnique integritate sui in proprium praefatis sanctis perpetualiter tenendum ea tradimus conditione ut a iam dicto *Heinrico* econtra uicario uilla donata, quae dicitur *Vflusa*, nihilominus una in proprium aeternaliter permaneat, insuper etiam decem regales hobas ab occidentali ripa praedicti *Anesi fluminis*, hoc est in uico uisci (*fisci*) nostri *Loracho* nuncupato et ubi sanctae

Lauriacensi aecclesiae propinquius mensurari possit praefata quantitas hobarum cultae et arabilis terrae cum omni iure et lege concedimus, hoc est mancipiis, cum quibus possessae erant tempore ducatus Heinrichi iunioris, omnique usu, quo illi seruiebant uel quae sunt inde oriunda utriusque sexus, et aecclesiis, decimationibus, curtibus, siluis, pratis, pascuis, aquis aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, mobilibus et immobilibus, quaesitis et inquirendis omniaque pertinentia ad iam dicta donamus et in potestatem sanctae Lauriacensis aecclesiae perpetuo transfundimus. Presertim sicut priscis temporibus sancta Lauriacensis aecclesia, quae foris murum in honore sancti Stephani sanctique Laurentii martyrum constructa et dedicata est, ante desidiium et desolationem regni Bauvariorum mater aecclesia et episcopalis cathedra fuit, ita deinceps pristino honore ac dignitate canonica auctoritate perfruatur. Quam etiam praesenti praecepto nostro renouamus atque roboramus et iam sepedictae Sanctae Lauriacensi sedi uenerabilem Piligrinum reintronizamus antistitem, quantum amodo tam ipse quam omnes sui Successores Lauriacenses fiant et nominentur pontifices. Quicumque autem nostrae donationis (et) traditionis paginam mutauerit uel quicumque de praescriptis alienare de causa (casa) dei praesumpserit, primum dei omnipotentis sanctorumque martyrum Stephani atque Laurentii iram incurrat et tamen nihilominus nostrae liberalitatis indulta donatio rata et inuolabilis permaneat.

Signum domini Ottonis inuictissimi cesaris. (Monogramma.)

Gerpertus Cancellarius ad uicem *Willigisi archicapellani* notauit. Data III° Nonas Octobris anno domini DCCCCLXXVII^o indictione VI° Regnante piissimo imperatore Augusto Ottone anno XVII° actum in ciuitate *Ratisbonensi* In Christi nomine. amen.

Wiener Jahrbücher XL. Anzeigblatt 13. — Mon. boic. XXXI. I. 232. Nr. 120. ex lib. cop.

XLIX.

977. 5. October. *Eidrateshusa*. — *K. Otto II. schenkt der Kirche Lorch das Prädium Ensburg im Traungau und zehn königliche Huben zu Lorch.*

(Chrismon.) In Nomine sanctae et indiuiduae Trinitatis *Otto* diuina fauente clementia *imperator* augustus. Notum sit omnibus sanctae Dei aecclesiae fidelibus nostrisque, presentibus scilicet et futuris, qualiter uenerabilis sanctae *pataviensis aecclesiae antistes*

pilgrimus nostrae celsitudinis pietatem querulosa reclamatione adiit pro diocesis suae locis in perturbatione *bauuarorum* regni tam pernitiōsa *scalauorum* (selavorum) inuasiōne quam aliorum inimicorum damnosa insectatione miserabiliter desolatis, quatenus nos aecclesiae suae huiusmodi dispendio laesae atque adnullatae aliquod lenamen imperiali nostra munificentia impendere curaremus. Cuius itaque miserandis moti querelis praecipue, quia et nos barroechiae suae licet necessitate impulsus tum in destructione urbis patauae tum etiam in exercitus nostri morosa sustentatione grauem intulimus iacturam, pro diuino timore et aeternae retributionis indubia spe ac insuper amantissimi fratruelis nostri *Ottonis ducis* nec non spectabilis *liutbaldi marchionis* petitionibus inducti quoddam nostrae potestatis *praedium Anesapurch* nuncupatum in *pago trunouue* in ripa *anesi fluminis* in *comitatu liutbaldi* cum omnibus suis pertinentiis, sicut pie recordationis noster patruus *Heinricus* et beatae memoriae *episcopo Adalberto* in concambium recepit, *Sanctae Lauriacensi aecclesiae*, quae in honore sancti Stephani sanctique laurentii martyrum foris murum aedificata est, ubi antiquis etiam temporibus prima sedes episcopalis habebatur, imperiali auctoritate in proprium tradimus atque concedimus, Quin etiam decem regales hobas ab occidentali ripa praedicti *fluminis Anesi* in quadam nostri juris uilla nomine *Loracho* cum mancipiis utriusque sexus, quibus erant possessae, et cum omni integritate, exitibus quippe, redivibus, aecclesiis, decimationibus, curtibus, siluis, pratis, pascuis, aquis aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, mobilibus et immobilibus, quaesitis et inquirendis in jus sanctae patauiensis aecclesiae absque omnium contradictione firmiter tenendum ac possidendum regia atque imperiali maiestate transfundimus atque donamus. Et ut haec nostrae liberalitatis traditio firma et inconuulsa permaneat, hanc cartam conscribi et anuli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum Domni Ottonis inuictissimi imperatoris. (Monogramma.)

Gerbertus Cancellarius ad uicem *uilligisi archicappellani* notauit. Data III° Non. octobris Anno dominicae Incarnat. DCCCCCLXXVII^o Indict. VI° Regnante piissimo imperatore augusto Ottone anno XVII° Imperii autem X^o Actum *Eidrateshusa* in christi nomine feliciter. amen.

Wiener Jahrbücher XL. Anzeigeblatt 11. — Mon. boic. XXVIII. I. 221. Nr. 149. ex orig. c. sigill.

L.

993. 27. Jänner. Trotmannia. — K. Otto III. bestätigt dem Bischofe Christian von Passau nebst allen Besitzungen auch die der Abtei Kremsmünster, Mattsee etc.

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Otto* diuina fauente Clementia rex. Quia respicit ad regium ius pro diuino amore aecclesias dei exaltare et confirmare, ideo omnibus fidelibus nostris praesentibus scilicet atque futuris notum esse uolumus, quomodo uir uenerabilis *Christianus patauiensis aecclesiae episcopus* ad nos uenit rogans et petens, ut omnia a regibus uel imperatoribus aut ab aliis religiosis uiris uel feminis eidem aecclesiae tradita nostrae auctoritatis donatione confirmaremus, sicut antecessores nostri reges et imperatores fecerunt. Cuius iustae petitioni pro animae nostrae remedio pium assensum praebentes omnes curtes, abbacias, aecclesias, uicos et uillas et alia praedia cum suis pertinentiis ab aliquibus personis maioribus uel minoribus pro mercede aeternae retributionis praefatae aecclesiae tradita hac nostrae praeceptionis auctoritate nouiter eidem aecclesiae donamus atque confirmamus Et insuper nominatiue abbaciam, quae dicitur *Chremisemuntsturi*, cum suis omnibus pertinentiis, curtibus, uicis et uillis, aecclesiis et aliis utensilibus illuc rite pertinentibus in mancipiis utriusque sexus, areis, aedificiis, terris cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, siluis, uenationibus, aquis aquarumue decursibus, piscationibus, molendinis, uis et inuis, exitibus et reeditibus, quaesitis et inquirendis cunctisque aliis appendiciis, quae dici possunt, *Capellam* quoque *Otinga* nominatam cum omnibus rebus ad eam rite aspicientibus, *abbaciam Matahse* et *curtem Riuti* cum aliis curtibus et pertinentiis, quae aliquo modo nominari possunt, similiter nostrae auctoritatis donatio hoc nouo ad iam dictam patauiensem sanctam aecclesia (sic) sub sua prouisorumque ejus potestate perpetualiter habenda corroboramus. Et ut haec nostrae donationis confirmatio praesenti ac futuro tempore firma consistat, hoc praeceptum inde conscriptum nostroque sigillo signatum manu propria corroborauimus.

Signum domni Ottonis (Monogramma) gloriosissimi regis.

Hildibaldus episcopus et cancellarius uice *Willigisi archiepiscopi* recognoui. Data VI° Kal. Febr. Anno dominicae incarnationis

DCCCCXIII: indictione VI: Anno autem tercii Ottonis regnantis decimo. Actum *Trotmannie*.

Hund, Metrop. I. (München) 362. (Regensburg) 241. — Lünig, Reichs-Archiv XVII. 769. — Hansiz, Germ. sacr. I. 232. — Mon. boic. XXVIII. I. 249. Nr. 165. ex orig. e. sigillo.

LI.

Circa 993. — *Vertrag zwischen dem Bischofe Christian von Passau und dem Grafen Arnolf wegen eines streitigen Waldes.*

In christi nomine. Nouerint omnes christi fideles presentes et futuri, qualiter *christianus* episcopus et comes *arnolf* lites, quibus actenus inuicem erga nemus discordabant, composuerunt. Abnuit ergo se predictus episcopus in loco, qui dicitur *steinuelda*, duarum hobarum contra comitem a(arnolfum). E contra prefatus comes concessit episcopo et seruis, qui habitant *pettinpah*, a uia, que dicitur *hiparslippa* usque ad illum locum, qui dicitur *scarta*, totum usum exceptis feris et euulsionibus, liberi quoque tributum persoluerent. Et huius *scahhi* se abrenuntiauit, qui est inferius *scarta* usque in publicam (sic) uiam, que pergit de *pettinpah* usque ad *egininstejn*, quocumque modo libitum esset utendum feris exceptis. Et abnuit se illius *scahhi* de profundissimo angulo contra *egininstejn*, qui attinet in siluam in parte alpina, uti rectissime potest adiri in campum, qui uocatur *zizanasheim*, seruis utendum sine tributo feris exceptis et euulsione, liberi quoque censum persoluerent. E regione abnuit se episcopus contra comitem A. illius celle, que est inferius *zizanasheim*, que nuncupatur *stockheim*. Iterum e contra abrenuntiauit se comes A. contra episcopum et monasterium illius silue a capite recti *sippinpahchi*, uti rectissime potest adiri in *chrenisam* et ut ipse predictus riuus oriente defluit ex silua, quocumque modo libitum esset utendum feris exceptis, euellendum a finibus agrorum, quantum uellent, eo tamen tenore, quod nullus imponatur domos aedificandas. Et abnuit se longitudinis inter *sippinpah* et *liupilinpah* ab initiis agrorum et transuerso contra nemus longitudine decem iurnalium feris exceptis et euulsione, seruis utendum absque tributo, liberi quoque censum persoluerent. Et abnuit se nouellarum, que in nemus facte fuissent et que illo die arabiles et fenibiles essent. Et terciam partem foeni in superiori *harda* Eo pacto, ut hec coadunatio ita perageretur. Et sine hac conpactione ultro ad *alpanase* nauim con-

cessit vnam. Huius rei testes sunt: *Ratpoh, Eigil, Altman, Megingoz, Aribo, Iterum Aribo, Reginolt, Reginhart, Hettilo, Porn, Wolfkanc, Lanzo, Uvitigowo, Pezili, Wizilin, Ozi, Ernst, Mazili, Iterum Mazili, Eginolf, Ratpoto, Nanzo, Helmprecht, UVolfger, Gumpo, Eggirih, Mazili, Gumpo, Erimpreht, Rantolf, Guntheri, Rihheri, Adelger, Gerhoh, Jepo, Kepo, Aribo.*

Aus einer auf der Rückseite der Original-Urkunde K. Heinrich's IV. für Lambach ddo. 18. Februar 1061 befindlichen Abschrift dieser Urkunde von einer Hand aus dem Anfange des XII. Jahrhunderts. — Pachmeier, pag. 36 und 870. — Kurz, Beiträge II. 433. — Hormayr, Archiv 1815. pag. 497. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 27. Nr. 18. ex Cod. Frideric. sec. XIII—XIV.

LII.

995—1012. *Sine loco.* — *Aufforderung des Abtes Gotthart von Tegernsee an den von Mondsee, sich bei dem Bischofe Christian von Passau einzustellen.*

Abbas G. vester in omnibus confrater devotissimus A. Lunilacensium Abbati multiplicissimas in Domino salutes. In omnibus vos prosperari nostri scitote esse gaudimonii et si aliter, in his libenter compatimur similiter. Proximo Apostolorum natalitio interfuimus sollemni Missarum officio Pontificis (Pataviensis) Christiani, quamvis nobis summo studio renitentibus; episcopaliter tamen vocavit vos et hoc firmiter definiuit, nisi intra quatuordecim noctes ad se veniatis, vos excommunicandum. Quapropter consiliamur vobis, ut cum licentia Episcopi vestri G. (ebehardi Ratisbonensis) ad illum veniatis et vos ipse praesentialiter audiatis, qualiter eventus hujus rei habeatur. Si aliquid indigebitis ad id causam negotii, parati sumus qualitercumque vultis vobis suffragari. Vale.

Mabillon, *Vetera Analecta* (Parisiis 1723) 454. (Bis 31. October 994 war der heilige Wolfgang Bischof von Regensburg. Christian lebte als Bischof von Passau von 991 — 1012. Das Chron. lunaelac. führt um diese Zeit übrigens keinen Abbt an, dessen Name mit A beginnt.)

LIII.

1002. 18. Juli. *Kirchberg.* — *K. Heinrich II. schenkt dem am Gestade des Flusses Ipf erbauten Kloster St. Florian eine daselbst gelegene Hube.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. Heinricus diuina fauente clementia rex. Notum sit omnibus fidelibus nostris presentibus scilicet et futuris, qualiter nos per interuentum dilecte

coniugis nostre Cunigunde pro remedio animae nostrae uel parentum et antecessorum nostrorum memoria cuidam monasterio *sancti floriani* martiris iuxta ripam fluminis, quod dicitur *Ippha*, constructo quandam nostrae proprietatis hobam prope eandem ripam sitam dono contulimus et insuper quicquid fratribus ibidem deo famulantibus olim pro beneficio concessimus cum omnibus eidem predio iuste et legaliter pertinentibus mobilibus et immobilibus, arcis, aedificiis, agris, terris cultis et incultis, pratis, pascuis siue compascuis, siluis, uenationibus, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, portu et portatico, uis et inuis, exitibus et redbitus, quæsitis et inquirendis ac ceteris, quæ quolibet modo uocari possunt, utensilibus et appendiciis eo tenore, quatinus predicti fratres suam tantum et monasterii inopiam inde aliquatenus releuent et pro nobis deum et sanctum florianum attentius exorent. Et ut haec nostrae traditionis (confirmatio?) stabilis et inconuulsa permaneat, hanc precepti paginam conscriptam manu propria roborantes sigilli nostri inpressione signari iussimus.

Signum domni Heinrichi (Monogramma) regis inuictissimi.

egilbertus cancellarius uice *uulligisi archi-capellani* recognoui. Data XIII° Kalendas augusti. Anno dominice incarnationis M^oII^o. Indictione XV°. Anno uero domni Heinrichi regis I^o. Actum *Kirichberge*.

Orig. im Archive des Stiftes St. Florian mit aufgedrucktem Siegel; Umschrift: † HEINRICHVS·DEI·GRATIA·REX. — Kurz, Beiträge III. 256.

LIV.

1005. 7. December. Merseburg. — *K. Heinrich II. schenkt dem Erzbisthume Salzburg sein Erbgut Schlierbach im Gane Ouliupestal.*

(Chrismon.) In nomine sancte et individue Trinitatis. *Heinricus* divina favente clemencia *rex*. Si de terrestrium rerum facultatibus nobis divinitus collatis ecclesias dei locupletare sub obtentu future remuneracionis studuerimus, decursu huius vite agone bravo indeficienti nos coronari non diffidimus. Quapropter generaliter omnium pateat industrie, qualiter nos interveniente dilecta coniuge nostra *Chunegunda* videlicet *regina* quoddam nostri iuris predium *Stierbach* dictum *in comitatu Rapotonis* situm, in pago vero *Ouliupestale Juvavensi ecclesie*, ubi sanctus Roudbertus corporaliter requiescit, pro redemptione anime nostre dilectæque coniugis per hoc regale testamentum donando firmamus cum omnibus appendiciis et utilita-

tibus eidem predio adiacentibus, cum familia utriusque sexus, cum areis, edificiis, terris, cultis et incultis, viis, inviis, exitibus et redditibus, aquis aquarumve decursibus, molendinis, piscacionibus, silvis, venacionibus, pratis, pascuis, compascuis sive apium pascuis nec non cum omnibus, que dici vel scribi possunt, quoquolibet modo utilitatibus. Praecipientes ergo regali auctoritate iubemus, quatenus Juvavensis ecclesie venerabilis *archiepiscopus Hartvicus* suique successores liberam dehinc habeant potestatem possidendi, edificandi, commutandi, praecariandi seu quicquid ibi libeat omnimodo ad utilitatem monasterii de eodem predio faciendi. Et ut hec nostre tradicionis auctoritas stabilis et inconvulsa permaneat, hanc cartam inde conscriptam manu propria roborantes, sigilli nostri impressione insigniri iussimus.

Signum domni Heinrici (Monogramma) Regis invictissimi.

Eberhardus cancellarius vice Willigisi archicapellani recognoui et subscripsi. Data VII° Idus Decembris Indictione III° Anno dominice incarnationis Millesimo V^o Anno vero domni Heinrici secundi regnantis V^o Actum *Merseburgh* feliciter. Amen.

Original im k. k. geh. Haus-, Hof- und Staatsarchive zu Wien. — Juvavia. Anhang 214. Nr. 84.

LV.

1007. 1. November. Frankfurt. — *K. Heinrich II. schenkt dem von ihm gestifteten Bisthume Bamberg den Ort Matichhofen im Matichgaue.*

(Chrismon.) In nomine sanetae et indiuiduae trinitatis. *Henricus* diuina clementia preordinante *rex*. Saluberrimus (saluberrimis) igitur sacri eloquii institutionibus erudimur et admonemur, Ut temporalia relinquentes bona et terrena postponentes commoda aeterna et sine (sine) fine mansura in celis studeamus adipisci consistoria. Quapropter nos dominicis non surdum auditum praebentes praeceptis et deificis obtemperando intendentes suasionibus quendam nostrae paternae hereditatis locum *Babinberc* dictum in sedem et culmen episcopatus sublimando proueximus et romana auctoritate atque venerabilis *Henrici vuirciburgensis episcopi* consensu ac pari communique omnium nostri fidelium tam archiepiscoporum quam episcoporum abbatumque nec non ducum et comitum consultu decretoque in honorem sanctae dei Genitricis Mariae sanctorumque apostolorum Petri et pauli nec non martirum kyliani atque Georii stabiliuimus et corroborauimus, ut et inibi nostrum parentumque nostrorum celebre habe-

retur memoriale et iugis pro omnibus orthodoxis hostia mactaretur salutaris; proinde nouerit omnium nostri fidelium tam praesens etas quam et successura posteritas, quia nos nostrae quendam proprietatis locum *Matughof* dictum in *pago Matuggouuue* et in *comitatu Gebehardi comitis* situm ad eandem supradictam episcopalem sedem *Babenberc* dictam vna cum omnibus eius pertinentiis siue adherentiis, videlicet vicis, villis, aecclesiis, seruis et ancillis, areis, aedificiis, terris cultis et incultis, uuis, inuiis, exitibus et redivibus, quaesitis uel inquirendis, siluis, forestibus, saginis, venationibus, aquis, piscationibus, molis, molendinis, rebus mobilibus et immobilibus ac ceteris omnibus, quae rite scribi uel appellari possunt, quoquolibet modo utilitatibus hac nostrae auctoritatis praeceptali pagina, prout firmiter possumus, donamus atque proprietamus omnium contradictione remota Precipientes igitur, ut in deo dilectus nobis sepe dictae sedis *Eberhardus episcopus* liberam dehinc habeat potestatem suique successorum eundem locum *Matughof* dictum cum omnibus appenditiis suis tenendi, possidendi seu quicquid sibi libeat modis omnibus in usum episcopatus inde faciendi. Siquis igitur, quod absit, huius nostre donationis munificentiam destruere siue uiolare, (?) conscriptam manu propria roborantes sigilli nostri impressione insigniri iussimus.

Signum Domni Heinrici (Monogramma) regis inuictissimi.

Eberhardus Cancellarius uice *uulligisi archicapellani* recognoui. Data Kalendis Nouembris indictione V^o anno dominicae incarnationis M^oVII^o anno uero domni Heinrici secundi regnantis VI° actum *Frankonofurt* feliciter. amen.

Mon. boic. XXVIII. II. 369. Nr. 236. aus dem Originale mit aufgedrucktem Siegel im k. bairischen Reichsarchive.

LVI.

1007. 1. November. Frankfurt. — *K. Heinrich II. schenkt dem von ihm gestifteten Bisthume Bamberg den Aterhof im Atergan, in der Grafenschaft des Grafen Gebehard.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Henricus* diuina fauente clementia *rex*. Saluberrimis igitur sacri eloquii institutionibus erudimur et admonemur, ut temporalia relinquentes bona et terrena postponentes commoda aeterna et sine fine mansura in celis studeamus adipisci consistoria. Quapropter nos dominicis non surdum auditum prebentes preceptis et deificis obtemperando

intendentes suasionibus quendam nostrae paternae hereditatis locum *Babenberc* dictum in sedem et culmen episcopatus sublimando pro-
 neximus et romana auctoritate atque venerabilis *Heinrici vircibur-*
gensis episcopi consensu ac pari communique omnium nostri fidelium
 tam archiepiscoporum quam episcoporum abbatumque nec non ducum,
 comitum consultu decretoque in honorem sanctae dei genitricis Ma-
 riae Sanctorumque apostolorum Petri et Pauli necnon Martirum Kili-
 ani atque Georji stabiliuimus et corroborauimus, ut et inibi nostrum
 parentumque nostrorum celebre haberetur memoriale et jugis pro
 omnibus orthodoxis hostia mactaretur salutaris. Proinde nouerit om-
 nium nostri fidelium tam presens etas quam et successura posteritas,
 quia nos nostrae proprietatis quendam locum *Aterahof* dictum in
pago Ateragowi et in *comitatu Gebehardi comitis* situm ad eandem
 episcopalem sedem *Babenberc* dictam vna cum omnibus eius perti-
 nentiis siue adherentiis, videlicet vicis, villis, aeclesiis, seruis et
 ancillis, areis, aedificiis, terris cultis et incultis, uuis, inuis, exitibus
 et redditibus, quaesitis uel inquirendis, siluis, forestibus, saginis, vena-
 tionibus, aquis, piscationibus, molis, molendinis, rebus mobilibus et
 immobilibus ac ceteris rebus omnibus, quae rite dici uel scribi pos-
 sunt, utilitatibus hac nostrae auctoritatis preceptali pagina, prout
 firmissime possumus, donamus atque proprietamus omnium contra-
 dictione remota. Precipientes igitur, ut nobis in deo dilectus sepe
 dictae sedis *Eberhardus episcopus* liberam dehinc habeat potestatem
 ac sui successores eundem praescriptum locum *Aterahof* dictum cum
 omnibus appendiciis suis tenendi, possidendi seu quicquid sibi libeat,
 modis omnibus in usum episcopatus inde faciendi. Siquis igitur, quod
 absit, huius nostrae donationis munificentiam destruere siue violare
 praesumet, in nouissimo die coram oculis dei inextinguibili tormento
 luat. Quod ne fiat sed haec traditio nostra ab omnibus incorrupta
 permaneat, hanc cartam inde conscriptam manu propria roborantes
 sigilli nostri inpressione insigniri iussimus.

Signum Domni Heinrici (Monogramma) regis Inuictissimi.

Eberhardus Cancellarius uice uuilligisi Archicapellani reo-
 gnoui. Data Kalendis Novembris indictione V^o anno dominicae incar-
 nationis M^oVII^o Anno uero domni Heinrici secundi regnantis VI° actum
Frankonofurt feliciter. amen.

Mon. boic. XXVIII. II. 371. Nr. 237. aus dem Originale mit aufgedrucktem
 Siegel im k. bairischen Reichsarchive.

LVII.

1010. 28. April. Regensburg. — *K. Heinrich II. schenkt dem Kloster Niedernburg zu Passau einen Theil des Nordwaldes zwischen der Ilz und Rotel in der Grafschaft des Grafen Adalbero.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Heinricus* diuina fauente clementia *Rex*. Siquid nos aeclesias dei uel in eisdem seruientes de nostris ditare studuerimus, procul dubio inmarcescibile premium in futuro capescere credimus. Qua de re cunctis fidelibus nostris presentibus scilicet atque futuris notum esse uolumus, qualiter nos aeternae uitae desiderio inflammati tam pro remedio animae nostrae quam parentum nostrorum necnon et interuentu dilectae confectionis nostrae *Chunigundae* et fideli rogatu dilectissimi *ducis Hezelini* et deuoto obsequio *Eilikae* eidem aeclesiae sanctae dei genitricis Mariae, cui ipsa praeesse uidetur, in usum sanctimonialium inibi deo famulantium portionem siluae, quae uocatur *Nortuualt*, in comitatu *Adalberonis* in longitudine a fonte fluminis, quod dicitur *Ilzisa*, sursum usque ad terminum predictae siluae, qui separat duas terras *Baioariam* uidelicet et *Boemiam*, et ita usque ad fontem fluii, qui dicitur *Rotala*, in latitudine uero per decursus eorundem fluminum scilicet *Ilzisa* et *Botilae* usque in fluuium *danubii*, quicquid eiusdem siluae his finibus inclusum est, per hanc regalis praeccepti nostri paginam concedimus atque largimur cum omnibus appendiciis ad eodem terminos pertinentibus, areis, aedificiis, terris cultis et incultis et pratis, pascuis, aquis aquarumue decursibus, molendiis, piscationibus, uenationibus, siluis extirpatis uel adhuc stirpandis seu cum omnibus, quae dici uel nominari possunt, utensilibus Et de nostro iure ac dominio in eius ius ac dominium omnino transfundimus ea quippe ratione, ut predicta abbatissa suique successores exinde liberam habeant potestatem tenendi, committandi uel quicquid eis in usum praedictarum sororum agere libuerit. Et ut haec nostrae donationis auctoritas omnium hominum contradictione remota stabilis et firma constet, hanc cartam ex nostra iussione conscriptam ac firmatam propria manu signauimus. Siquis autem, quod absit, hanc traditionem uiolare aut minuere praesumat, aeternas paenas cum iuda traditore luat.

Signum domni *Heinrici* (Monogramma) regis inuictissimi.

Guntherius cancellarius uice *Uuilligisi archicappellani* recognoui. Data III° Kal. Maii Indictione VIII° Anno dominicae incarnationis.

tionis Millesimo X^o Anno uero domni Heinrici secundi regnantis VIII°
Actum *Regenesburc*.

Buchinger, Geschichte von Passau II. 498. — Mon. boic. XXVIII. II. 421.
Nr. 266, aus dem Originale mit Siegelrest im k. bairischen Reichsarchive.

LVIII.

1014. 21. Juni. *Regensburg*. — *K. Heinrich II. schenkt dem Bisthume Bamberg einige Orte im Matichgau, welche Graf Gebhart zu Lehen trug.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Heinricus* diuina fauente clementia *romanorum Imperator* Augustus. Nouerit omnium fidelium nostrorum tam praesens aetas quam et successura posteritas, qualiter nos quendam nostrae paternae hereditatis locum *Babenberc* dictum in sedem et culmen episcopatus sublimando pro-ueximus, quaedam nostrae proprietatis loca, que *Gebhardus comes* in beneficium habuit, *In comitatu Piligrimi et in pago Matihgowe* sita ad eundem comitatum pertinentia excepto vno praeconali manso, quod nos *scherinhoba* vocamus, cum omnibus eorum pertinentiis siue adherentiis, rebus mobilibus et immobilibus Ac ceteris omnibus, quae rite scribi uel appellari possunt quoquolibet modo utilitatibus hac nostrae Auctoritatis praeceptali pagina Ad eundem supradictum locum *Babenberc*. prout firmiter possumus, donamus atque proprietamus omni contradictione remota, Praecipientes igitur, ut in deo dilectus *episcopus eberhardus* atque successores sui liberam dehinc habeant potestatem eadem loca cum omnibus appendiciis eorum Tenendi, possidendi seu quicquid sibi libeat modis omnibus in usum episcopatus inde faciendi. Siquis igitur, quod absit, huius nostrae donationis munificentiam destruere siue uiolare praesumet, tormento Inextinguibili coram oculis dei luat. Quod ne fiat, Sed haec traditio nostra ab omnibus incorrupta permaneat, Hanc cartam inde conscriptam manu propria roborantes sigilli nostri inpressione iussimus insigniri.

Signum domni Heinrici (Monogramma) Imperatoris inuictissimi.
Guntherius cancellarius ad uicem *erchanaldi archicappellani* recognoui. Data XI° Kal. Iulii Indict. XI° anno dominicae incarnationis MXIII^o anno uero domni heinrici secundi regnantis XII° Imperii uero I^o Actum *Radaspone*.

Mon. boic. XXVIII. II. 448. Nr. 281. aus dem Originale im k. bairischen Reichsarchive zu München.

LIX.

1018. Februar. — *Papst Benedict VIII. schliesst mit dem Kaiser Heinrich II. einen Tausch über einige Güter, darunter das Gut Antisina.*

Papa Benedictus episcopus servus servorum Dei dilectissimo in Domino nostro spirituali filio *Heinrico* invictissimo ac triumphatori imperatori augusto vobis in perpetuum. Quamquam rei commutatio ex ipsa corporali traditione possit firma consistere vel ea, quæ legaliter geruntur, nulla valeant refragatione convelli, ne qua tamen possit esse contrahendi dubietas, nostræ debet intervenire auctoritatis annutus.

Et quoniam curtes tres, nimirum unam quidem vocabulo *Hollenbach* (supr. *Wolinbach*) aliam namque *Antesna* (s. *Antisina*), tertiam quidem *Wineringa* cum omnibus earum pertinentiis, servis denique et ancillis, colonis ac colonabus utriusque sexus ibidem residentibus, utrasque vero curtes sitas (in) *ducatu Baiovarïæ* hactenus nostra apostolica sedes detinuit iuris sanctæ nostræ Romanæ, cui Deo auctore deservimus, ecclesiæ, poposeit atque desiderat commutare. Ad cuius vicem compensationis recepimus nos per chartam commutationum in sancta Romana ecclesia a vobis, dilecte fili noster Henrice auguste, videlicet curtem regalem, quæ dicitur *Colle Calvus* (supr. *Terma*), cum omni sua pertinentia constituta infra *comitatu Spoletano*. Et nos mensæ, quemadmodum ad vestrum videtur pertinere imperium et sicuti nostra commutationum charta a (vobis) nobis facta continet assistenti XII. indict. vobis in perpetuum iam dictas curtes in vicem tradimus atque commutamus. Unde recepimus a (vobis) prædictam curtem vestram regalem, quæ dicitur *Colle calvus*, in ius dominiumque sanctæ nostræ Romanæ ecclesiæ. Nam fatas curtes tres in vicem, una quidem vocabulo *Hollenbach*, alia namque *Antesna*, tertia siquidem *Vuineringa* cum omnibus earum pertinentiis, servis et ancillis, colonis et colonabus utriusque sexus ibidem residentibus, quæ vobis commutavimus, a die presenti habeatis, teneatis, possideatis, (in) vestra ius et dominium perpetualiter vindicetis et defendatis. Nam nullus unquam nostrorum successorum, pontificum vel alia quælibet magna parvaque persona has sæpeditas curtes tres cum omnibus earum pertinentiis a potestate et ditione vestra auferre vel alienare audeat, sed liceat vobis in perpetuum omni tempore a nostra sancta Romana ecclesia securiter tenere ac possidere. Nam si quis hoc nostrum

apostolicum præceptum et commutationem, quod non credimus, infringere tentaverit, sciat se vobis compositorum auri purissimi libras centum et hæc commutationis pagina in sua maneat firmitate perpetualiter.

Scriptum per manum Benedicti notarii regionarii et serinarii S. Romanæ ecclesiæ in mense Februario indictione secunda.

Ussermann, Episcop. bamberg. Cod. probat. 28. Nr. 25. ex lib. privileg.

LX.

1018. (8. Februar. Mainz.) — *K. Heinrich II. schenkt dem Domcapitel von Bamberg das Gut Antisina in der Grafschaft des Grafen Arnold, welches er selbst vom Papste Benedict VIII. für das Gut Terma im Herzogthume Spoleto eingetauscht hatte.*

(Chrismon.) In nomine sanctæ et Indiuidualæ trinitatis. *Henricus* diuina fauente Clementia romanorum *Imperator* Augustus. Nouerit omnium sanctæ dei aeclesiæ nostrique fidelium tam præsens aetas quam successura posteritas, qualiter nos apostolici patris ordinato-risque nostri *Benedicti* petitione in ipsa ordinationis nostræ die quoddam concambium apud suam sanctam romanam aeclesiam pari consilio utrobique collaudauimus. Donantes igitur sanctæ præfatae aeclesiæ in honore apostolorum Petri et Pavli constructæ quoddam nostri iuris prædium *Terma* dictum in *ducatu spoletano* et in *Comitatu narnensi* situm contra tale prædium, quale sanctus Petrus habuit in loco *Antisina* dicto in pago et in *comitatu Arnolfi* comitis cum omnibus eius pertinentiis, videlicet seruis et ancillis, terris cultis et incultis, campis, siluis, uenationibus, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, pascuis, uuis, inuis, exitibus et reditibus, quaesitis uel inquirendis, rebus mobilibus et immobilibus et omnibus, quæ quoquo modo iure nominari aut scribi possunt, utilitatibus eo videlicet tenore commutationis, quatinus idem præscriptus sancti Petri uicarius eiusque successores idem prædium *Terma* dictum habeant, teneant et ad usum sanctæ romanæ aeclesiæ firmiter possideant. De contra uero dato predio *Antisina* et eius pertinentiis se ulterius non intermittant (intromittant). Igitur fidelium nostrorum communi consensu firmato concambio nouerit omnium dei nostrique fidelium uniuersitas, qualiter tam pro senioris et antecessoris nostri *Ottonis* scilicet *tercii imperatoris* quam pro nostro parentumque nostrorum remedio eundem sepe dictum locum ad stipendium canonicorum in *coenobio sancti Petri sanctique Georgii*

Babenberc degentium per hanc imperialem nostrae traditionis paginam concedimus, donamus atque proprietamus cum omnibus eius pertinentiis et utilitatibus omnium contradictione remota, Precipientes igitur, ut neque imperator neque dux, neque episcopus neque comes neque magna uel parua persona Caros in Christo Babenbergenses fratres nostros in praefato predio inquietare, molestare, disuestire siue eundem locum commutare nisi communi fratrum consilio praesumat. Si quis uero hanc nostrae dominationis (?) paginam uiolare, quod absit, presumat, Cum iuda traditore indigestibilis buccellae gustum sumat Atque tormento inextinguibili poenas perpetualiter luat. Quod ne fiat, sed haec nostra traditio stabilis et inconuulsa nunc et in futurum permaneat, hanc paginam inde conscriptam manu propria roborantes sigilli nostri impressione insigniri iussimus.

Signum Domni Heinrici romanorum inuictissimi (Monogramma) imperatoris Augusti.

Guntherius Cancellarius uice ercanbaldi archicappellani recognouit. Data Indictione I^o Anno dominicae incarnationis Mill. XVIII° Anno uero domni Heinrici secundi regnantis XVI° Imperij autem iiii^o Actum.

Nagel, Origin. boic. domus 278. — Östreicher, geöffnete Archive, Jahrg. III. I. 501. Nr. 3. — Mon. boic. XXVIII. II. 470. Nr. 293, aus dem Originale mit Siegel im k. bairischen Reichsarchive zu München. — (Cf. Usseermann, Episc. bamberg. Cod. probat. 26. Nr. 23. Ort, Tag und Monat sind zwar in dieser Urkunde nicht angegeben, ergeben sich jedoch mit grosser Wahrscheinlichkeit aus der ähnlichen Tauschurkunde zwischen K. Heinrich II. und Papst Benedict VIII. welche mit der Datirung „VI° idus Februarii actum Moguncie“ in den Mon. boic. XXVIII. II. 468. Nr. 292 abgedruckt ist.)

LXI.

1025. Ohne Ort. — *Kaiserin Kunigunde überlässt dem Bisthume Freising ihre Güter zu Ranshofen etc.*

Precaria seu Complacitatio Domnæ Chunigundæ Imperatricis Augustæ atque Venerandi Egilberti Frisingensis Ecclesiæ Episcopi.

Anno Dominicæ Incarnationis Millesimo Vicesimo quinto Summæ Diuinitatis miseratione provisum est, ut pia Deoque amabilis Domina *Chunigunda Imperatrix* Augusta ob amorem coelestis desiderii atque ob recordationem Divæ memoriæ Senioris sui *Heinrici Imperatoris* Augusti nec non ob quoddam vitæ temporalis emolumentum cum consilio gloriosi *Ducis Bajoriorum Heinrici* scilicet fratris sui

cunctorumque procerum et Optimatum comitumque Bajoariae provinciae ac Judicum quædam sui juris prædia *Rantersdorf* sive *Rantes-hova*, *Hohperchach*, *Ostermuntinga*, *Veltchiricha* nominata traderet in manus Venerandi *Egilberti Frisingensis Ecclesiae Episcopi* et Advocati sui *Uodalscalchi* cum Ecclesiis ac decimis, cum foresto *Willinhart* ac forestariis, cum terris cultis et incultis, mancipiis utriusque sexus, vineis, molendinis et cum omnibus juste et legaliter ad ea pertinentibus, exceptis tantum quinque servilibus mansis cum prætis ad eosdem rite pertinentibus in beneficio *Bezelini* sitis, quod nuncupatur et quinque servis cum quatuor ancillis, quibus ipsum beneficium tunc temporis erat possessum, quod videlicet beneficium ea lege, ut dictum est, ipsa Domna Imperatrix Augusta tradidit in proprium Uxori præfati *Bezelini* absque Venationibus et saginationibus ac sine lignorum incisionibus in foresto jam dicto. Exceptit etiam memorabilis Imperatrix Camerarium unum Azili nominatum absque beneficio sui (sic) et famulas duas *Peza* et *Raza* nominatas. Insuper etiam Imperatrix Augusta tradidit eidem Episcopo, quidquid visa est habere in loco *Hal* dicto cum utriusque sexus mancipiis, ædificiis, terris cultis et incultis, sartaginibus ac locis sartaginum ac locis onustariis *Witevendin* censalibus et cum omnibus jure et legaliter ad ipsam *Salinam* respicientibus atque cum omnibus rebus, quas visa est habere supra fluvium *Sala* nominatum, ea videlicet ratione, ut ipsa venerabilis Domina, quamdiu Deo ordinante viveret, . . . res omnes supra memoratas in integrum possideret. Post discessum vero vitæ mortalis pro elemosina piæ memoriæ Domini sui *Heinrici* Imperatoris adoptato quoque propriæ animæ remedio ad altare *S. Mariæ* semper Virginis Sanctique Confessoris *Christi Corbiniani Frisingæ* corporaliter quiescentis, in jus videlicet atque dominium egregij Antistitis *Egilberti* Successorumque suorum lege precaria refunderentur. Testes: *Gerolt Comes*, *Fridirih Comes*, *Arnolt Comes*, *Hartvic palatinus Comes*, *Adalpero Comes*, *Tiemo Comes*, *Poppo Comes*, *Piligrim Comes*, *Altman Comes*, *Item Gerolt Comes*, *Gunspolt Comes*, *Heinrih filius Tiemonis comitis*, *Peraholt filius Friderici comitis*, *Gerolt filius Geroldi comitis*, *Sarhilo filius Sarhilonis comitis*, *Gerolt*, *Maganus*, *Gamanolf*, *Albrih*, *Item Gamanolf*, *Helmperht*, *Hartvic*, *Ekkihart*, *Luitolf*.

Meichelbeck, Hist. Frising. I. 219. — Orig. im k. bairischen Reichsarchive zu München. — (Conf. Lang, Regesta I. pag. 74.)

LXII.

1039. 1. Mai. **Nouiomago.** — *Kaiser Konrad II. schenkt dem Grafen Piligrim im Matichgau den Ort Metemenhaa. (Mettmach.)*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Chuonradus* diuina fauente clementia romanorum *Imperator* Augustus. Omnium Christi nostrisque fidelium tam futurorum quam praesentium sciat industria, qualiter nos ob interuentum ac petitionem dilectissimae coniectalis nostrae *Gisilae imperatricis* Augustae necnon unicae prolis nostrae *Heinrici regis Burgundionum* fideli nostro *comiti Biligrimo* regalem mansum in loco *Metemenhaa* dicto in *pago Matgouue* in comitatu eiusdem *Biligrimi* situm cum omnibus ad eundem mansum pertinentibus in proprium tradidimus cum areis, edificiis, mancipiis utriusque sexus, agris, terris cultis et incultis, pratis, pascuis, campis, siluis, uenationibus, aquis aquarumue decursibus, molis, molendinis, piscationibus, uis et inuis, exitibus et redbitus, quesitis et inquirendis seu cum omni utilitate, quae ullo modo inde prouenire poterit, eo nimirum tenore, ut praescriptus *Biligrim* de eodem manso liberam deinceps habeat potestatem tenendi, tradendi, commutandi, precariandi uel quicquid sibi placuerit, inde faciendi. Et ut haec traditionis auctoritas stabilis et inconuulsa omni tempore perseueret, hoc praeeptum inde conscriptum manuque propria roboratum sigilli nostri impressione precepimus insigniri.

Signum domni *Chuonradi* inuictissimi (Monogramma) Romanorum Imperatoris Augusti.

Theodericus Cancellarius uice *Pardonis Archicapellani* recognouit. Data Kal. Maii Indict. VII. Anno dominicae incarnationis M.XXX.VIII. anno autem domni *Chuonradi* secundi regnantis XII. Imperantis uero XIII. — Actum *Nouiomago* feliciter. amen.

Schultes, Histor. Schriften. II. 340. — Mon. boic. XXIX. I. 50, aus dem Originale mit aufgedrucktem Siegel im k. bairischen Reichsarchive zu München.

LXIII.

1040. 9. Jänner. **Regensburg.** — *K. Heinrich schenkt der Kirche des heil. Pancraz zu Ranshofen allen Zehent des Prädiams Ranshofen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Heinricus* diuina fauente clementia Rex omnibus christi nostrisque fidelibus tam futuris quam presentibus notum esse uolumus, qualiter nos super altare

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

6

sancti Paneracii in parrochia, que dicitur *Ranshouen*, omnem decimationem ipsius predii tam de cultis agris, pratis, pascuis, campis, siluis uenationibus, piscationibus quesitis et inquirendis cum omni utilitate, que ullo modo inde prouenire potest, in perpetuum dedimus atque tradidimus ea scilicet ratione, ut dei seruicium a clericis ibidem manentibus cottidie stabilitum permaneat. Hec traditio facta est in conspectu H, cui ducatum ipsius regni dedimus, et archiepiscopi *Saltzburgensis* ecclesie *Ditmaro*, *Niceni*, *Laodicensis* episcopi et *Perngeri patauiensis* episcopi. Si autem predictus dux aut aliquis successorum suorum hanc traditionem irritam fecerit, nostri nostrorumque successorum regum siue imperatorum iuris sit defendere. Et ut hec nostra regalis traditio stabilis et inconuulsa permaneat omni euo, hanc cartam inde iussimus conscribi [et nostri sigilli munimine insigniri.

Signum D. Heinrici Regis inuictissimi. Theodoricus Cancellarius vice Partonis Archicapellani recognovi. Data V. Id. Januarii Ind. VIII. An. d. Inc. MXL. Anno autem D. Heinrici ordin. XII. Regni Anno primo. Act. Ratisb. feliciter. Amen.]

Hund, Metrop. III. 146. — Mon. boic. III. 311. — Hier aus einem Cod. pergam. sec. XIV in der k. bairischen Hofbibliothek zu München. — (Die eingeklammerten Worte am Ende fehlen in dieser Handschrift, und sind aus dem Abdrucke der Mon. boic. beigefügt. Die Urkunde dürfte wohl kaum echt sein.)

LXIV.

1040. 18. Jänner. Regensburg. — Kaiser Heinrich bestimmt die Gränzen der Pfarre Ranshofen und ihrer Zehente.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Heinricus* diuina fauente clementia Imperator ac semper augustus omnibus christi nostrique fidelibus tam futuris quam presentibus notum esse uolumus, qualiter soluimus decimationes S. Paneratii in parrochia *Ranshouen* cum prediis, que iacent infra terminos istos: De *flurnespach* usque in *grabense*, deinde super montem, qui dicitur *Hounesperch*, usque ad flumen, quod dicitur *Mulebach*, Deinde *pûchperch* usque ad lapidem, qui dicitur *wartstain*, Deinde ad locum, qui dicitur *durchfere* usque *makkingen*. Insuper tradidi predia, que sunt infra istos terminos *saltzpurch* ad soluendas rursus decimationes sancti Pangracii *Ranshouensis*. De *rûchohesperig* usque ad flumen, quod dicitur *Ogete*. Deinde *Liuterbach* usque *riute*. Similiter quoque soluimus decima-

tiones de loco, qui dicitur *Otingen*. Soluentes itaque omnem decimationem in loco, qui uocatur *Ranshouen*, ipsum predium omnesque decimas predii eiusdem tam de incultis quam de cultis agris uidelicet pratis, pascuis, campis, siluis, uenationibus, piscationibus quesitis et inquirendis cum omni utilitate, que ullo modo inde prouenire potest, super altare sancti Paneracii in proprium dedimus atque manu propria tradidimus ea scilicet ratione, ud (sic) dei seruicium a clericis ibidem manentibus cottidie stabilitum permaneat. Hec solucio decimarum facta est et traditio earundem decimationum in conspectu *heinrici*, cui ducatum ipsius regni dedimus. et archyepiscopi *Saltzburgensis* ecclesie *Ditmaro* et *Nicetij Leodicensis* ecclesie episcopi et *Perngeri patauiensis* episcopi. Terminum quoque parrochie inposuimus hos eidem sancti Paneracii ecclesie parrochiales terminos statuentes cum predictis episcopis scilicet *Ditmaro* archyepiscopo *Saltzburgensis* ecclesie, et *Perngero patauiensi* episcopo et *Niceno Laodicensis* ecclesie episcopo cum aliis XIIj. episcopis incipientes de *Etnaue* usque ad *gruzensewen* et *creben* et *pirenpach*, *Rantwigzprunne* quoque, inde ad *iden*, *Ritperch* quoque, *fuversengen*, *adelberin* et *perchstain*, *Rechinque* quoque et *huluem*, *zangaren* quoque per ferinam semitam capelle s. Georii martiris, deinde *swarzgrehen* et usque *auwerpach*, deinde per *albrechzperch*, deinde per *Püchchirichen*, deinde in flumen *Maeticha*. Si autem predictum decimationum concambium siue traditionem aut terminorum parrochialium diffinitionem prefatus dux aut aliquis successorum suorum seu episcoporum quilibet in irritum ducere temptauerit, nisi resipuerit, nostri nostrorumque successorum regum siue imperatorum iuris sit defendere et regia potestate retorquere. Et ut hec nostra regalis traditio stabilis et inconuulsa omni permaneat euo, hanc cartam inde fecimus conscribi [et nostri sigilli munimine insigniri.

Signum Domni Heinrici regis invictissimi.

Theodoricus Cancellarius Vice Bardonis Archicapellani recognovi. Data XV. Kalendas Februarii, Ind. VIII. Anno dominic. Incarnat. MXL. Anno autem Domni Heinrici ordinat. XII. regni Anno I. Actum Ratisbone feliciter. Amen.]

Hund, Metrop. III. 142. — Mon. boic. III. 312. — Hier aus einem Cod. pergam. sec. XIV der k. Hofbibliothek zu München. — (Die eingeklammerten Worte am Ende fehlen in der Handschrift, und sind aus dem Abdrucke der Mon. boic. beigesetzt. Die Urkunde dürfte wohl kaum echt sein.

LXV.

1041. 14. Mai. Worms. — *K. Heinrich III. schenkt dem Bisthume Freising den königlichen Hof Ostermiething im Salzburggau.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Heinricus* diuina fauente clementia *rex*. Si sanctarum ecclesiarum res ex nostris facultatibus ampliamus, hoc ad presentis nostrae uitae statum et ad aeternae retributionis premium nobis profuturum esse indubitamus. Huius spei gratia nos ob interuentum ac petitionem *Gisilae* dilectissimae matris nostrae imperatricis augustae nec non et *Tietmari Salzburgensis* aeccliesiae uenerabilis *archiepiscopi* quamdam nostrae potestatis *curtem Ostermundingun* nominatam in pago *Salzgoe* et in comitatu *Aribonis palatini comitis sitam frisingensi aeccliesiae* in honorem sanctae Mariae sanctique Corbiniani confessoris consecratae et constructae ob dilectionem et gratam nobis seruitutem *Nitgeri* ecclesie prefatae uenerabilis *episcopi* Cum omnibus suis pertinentiis, hoc est utriusque sexus mancipiis, areis, edificiis, terris cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, siluis, uenationibus, aeccliesiis, decimationibus, aquis aquarumque decursibus, mollis, molendinis, piscationibus, uis et inuis, exitibus et reditibus, quaesitis et inquirendis seu cum omni utilitate, quae ullo modo inde potest prouenire, in proprium dedimus atque tradidimus Ea uidelicet ratione, ut prescriptus *Nitgerus* episcopus suiue successores de pre-titulata curte liberam dehinc potestatem habeant scilicet tenendi, commutandi, precariandi uel quicquid sibimet ad usum prenominae aeccliesiae placuerit inde faciendi. Et ut haec nostrae traditionis regalis auctoritas stabilis et inconuulsa omni permaneat aeuo, hanc paginam inde conscribi manu propria, ut infra uidetur, corroborantes, sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum domni *Heinrici* tercii (Monogramma) regis inuictissimi.

Eberhardus cancellarius uice *bardonis archicancellarii* recognoui. Data II. idus Maii Indictione VIII. Anno dominicae incarnationis MXLI. Anno autem domni *Heinrici* tercii ordinationis eius XIII. Regni uero II. Actum *wormatiae* feliciter. Amen.

Lünig, Reichsarchiv XVII. 227. — Hund — Gewold I. 149. (Monac.) — Meichelbeck, Hist. Frising. I. 238. — Mon. boic. XXXI. I. 319. ex libr. cop. Frising. I. et II. sec. XII et XIII.

LXVI.

1049. 16. Juni. Gemvndo. — K. Heinrich III. schenkt dem Bischof Engelbert von Passau den Jagd- und Forstbann auf den Besitzungen der Kirche zwischen dem Sarming- und Dimbache.

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Heinricus* diuina fauente clementia romanorum *imperator* Augustus. Nouerint quique christi nostrique fideles tam futuri quam praesentes, qualiter nos ob interuentum nostri thori ac regni consortis scilicet *Agnētis* imperatricis augustae nec non ob petitionem et deuotum famulatum nostri fidelis et dilecti *Egilberti Pataviensis aecclisiae episcopi* ex nostra imperiali auctoritate praenominato episcopo tradidimus atque concessimus ius et potestatem legitimi banni super uenatione et foresto in praedio *sancti Stephani* protomartyris eiusdem episcopii patroni, scilicet in comitatu *Adalberti marchionis* et intra geminas fluminum *Sabinichi et Trminichi* ripas sito Ea uidelicet conditione, ut nemo absque licentia et uoluntate prefati episcopi successorumque suorum infra praedictos eiusdem foresti terminos banni conclusione uetitos praesumat uenari aut aliquod genus ferarum, quod inforestatum iure banni interdicitur lege, qualibet uenatoriae artis industria capere uel decipere. Et ut haec nostra imperialis traditio atque concessio eiusdem banni, quod donauimus in potestatem *Egilberti episcopi*, apud ipsum successoresque suos praedictae Pataviensis aecclisiae futuros episcopos *Stabilis* et inconuulsa perenniter maneat, hoc praeceptum inde conscriptum manu propria corroborantes sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum domni *Heinrici* tercii regis inuictissimi. (Monogramma) secundi romanorum imperatoris augusti. (Signum speciale.)

uuinitherius cancellarius uice *bardonis archicancellarii* recognoui *). Data XVI. Kal. Iulii Anno dominicae incarnationis Millesimo XL.VIII. indictione II. Anno autem domni *Heinrici* tercii regis, imperatoris secundi ordinationis eius XX.I. regni quidem XI. imperii autem III. in nomine domini. Actum *Gemvnde* feliciter. Amen.

Lünig, Reichsarchiv XVII. 771. — Hund — Gewold I. 365. (Monac.) — Hansiz, I. 248. — Buchinger II. 500. — Mon. boic. XXIX. I. 96, aus dem Original mit aufgedrucktem Siegel im k. bairischen Reichsarchiv zu München.

*) Signo recognitionis nomen cancellarii graecis literis inscriptum est.

LXVII.

1050. c. Sine loco et anno. — *Stiftbrief des Nonnenklosters Erla.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filij et spiritus sancti. Ego *Otto* consensu fratris mei et consensu consagwineorum meorum *Vidalschalchi* et *Dieterici* Monasterium *Herlahense* jn honore sancte Marie, sancti Petri et sancti Johannis Baptiste construximus, sororemque meam *Gisilam* jnibi deo militaturam sub ordine sancti Benedicti Abbatissam ordinari elaborauimus jta quidem, quod et liberam electionem Abbatisse sanctimonialibus perpetualiter jstituimus et michi nobisque succedentibus aduocacie dignitatem secundum petitionem Abbatisse sine aliquo subaduocato ad honorem dei et conseruacionem familie censuimus huiusmodi libertatis auctoritatem legittime et religiose inchoatam liberaliter et honeste obseruandam, Venerabilis sancte *Patauiensis* ecclesie episcopi *Eigilberti* suorumque successorum ammiculo et defensionis assignauimus, vt, si forte infelix quis jnter successores nostros degener et extraneus prefatam ecclesiam jn aliquo presumpserit libertatis iure damnare vel minorare, spirituali gladio dei et omnium sanctorum dominique pape et omnium episcoporum, archiepiscoporum et precipue *Patauiensis* episcopi, cuius fideli tuicioni commisimus, multatus erubescat et satisfaciatur deo et prefate ecclesie, conseruatores uero eiusdem cenobij cum Abraham et Isaac et Jacob dei benedictione fruantur, violatores uero in eternum cum Dathan et Abiron et Juda traditore in infernum cruciandi tradantur. jn fundacionem igitur eiusdem ecclesie tradidimus sancte Marie et prenominate sanctis predia nostra absque contradiccione scilicet *Herla* et omnes hereditarias possessiones circa hunc locum sitas, *Steine*, *Waldarn*, *Grûbe Hengelberge*, *Wengelbach*, *Gotthinhofen*, *Palsenze*, *Asscha*, *Flinsbach*, *Wernhersdorff*, *Scauervelt*, *Imcinesdorff*. eodem die Venerabilis *Eigilbertus* episcopus tradidit prenominate sanctis quinque hobas et duas vineas cum mancipijs, jn ecclesia quoque *Ofterinhen* terciam partem decimacionis, iuxta ecclesiam *Woluesbach* predium, et jntegram decimacionem de vigintiquatuor mansis jn plebana ecclesia *sancti Valentini* jntegram decimacionem, de viginti quatuor mansis jn ecclesia *Ardacker* predium et duas partes decimacionis. Huius tradicionis testes per aures tracti sunt *Hartman* de *Herla*, *Wernhere* de *Staffelarn*, *Frithel*, *Herbo*, *Vidalrich* de *Ardacker*, *Walchun* de *Perge*, *Pilegrim*

de Cella, Alram de Wilheringen, Vdaltrich de Maclant, Hadamar, Hadamar de Herla, Hederich de Hederichsdorff, Hartbic de Heide, Jedunc, Regil et alij quam plures.

Pez, Cod. dipl. epist. I. 333. — Vorstehender Abdruck ist aus einem Original-Transsumpte, ausgefertigt vom Abbt Benediet von Gleink dd. Erla 25. Juli 1494, entnommen, welchem, wie ausdrücklich bemerkt ist, das mit dem Siegel des Stifters Otto versehene Original dieses Stiftbriefes zu Grunde gelegen.

LXVIII.

1052. 20. Juli. Passau. — *K. Heinrich III. bestätigt der Kirche Passau alle Besitzungen, namentlich die der Abbeien Kremsmünster, Mattsee etc.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Heinricus* diuina fauente clementia romanorum *imperator* augustus. res aecclesiasticas et seruorum dei petitiones nostro releuari iuvamine atque imperiali munimine tueri, ad animae nostrae remedia et ad imperii, quod administramus, profuturum esse credimus gubernacula. Quare fidelium nostrorum praesentium scilicet ac futurorum non ignoret industria, *Egilbertum* sanctae *pataviensis aecclesiae episcopum* venerabilem episcopii sui traditiones aliquod (aliquot) nostrae celsitudini obtulisse obsecrantem, ut ex his nobis innotesceret, Quid regum aut imperatorum munificentia aecclesiae contulisset suae et idem renouationis nostrae auctoritas roboraret. Eius nos iustae petitioni non solum fidelis seruitii sui assiduitate commoniti sed et connectalis nostrae *Agnetae imperatricis* augustae precibus sollicitati pivm assensum praebuimus et curtes, aecclesias, uillas et omnia praedia cum suis pertinentiis a regibus uel imperatoribus aut ab aliis religiosis uiris uel feminis sanctae *patauiensi aecclesiae* tradita, insuper etiam specialiter *abbatias Chremisimnistiuri, Matiseo* cum praedio nomine *Henisperch, Capellam Otingum* et curtim *Rviti* et uillam *Hefhsven*, quemadmodum eandem *Adalbertus* eiusdem sanctae *patauiensis aecclesiae episcopus* pro *anesipurch sanctae lavriacensis aecclesiae* praedio, ubi quondam episcopatus sedem fore nouimus, ab *heinrico duce bawariorum* iuste et legaliter in concambium accepit atque possedit et in *osterichi* in loco, qui dicitur *Chirichbach*, territorium quoddam cum aecclesia, quae ad radices *comageni montis* sita est, in eodem monte mansos C. faciendos et plus cum omnibus ad eandem pertinentibus mancipiis utriusque sexus, aecclesiis, uillis, areis cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, siluis, uena-

tionibus, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, uis et inuis, exitibus et reditibus, quaesitis et inquirendis cunctisque aliis appenditiis, quae dici possunt, donatio hoc nouo praefatae ecclesiae sancti Stephani protomartiris christi, in qua et sanctus Valentinus confessor corporaliter requiescit, prouisorumque eius potestati aeternaliter possidenda imperiali nostra auctoritate donamus, corroboramus atque confirmamus. Et ut haec nostra imperialis confirmatio stabilis et inconuulsa omni permaneat aeuo, hanc paginam inde conscribi manuque propria, ut subtus uidetur, corroborantes Sigilli nostri impraessione (impressione) iussimus insigniri.

Signum domni Heinrici (Monogramma) tercii regis inuictissimi secundi romanorum imperatoris augusti. (Signum speciale.)

uinitherius cancellarius uice liutboldi archicancellarii et archiepiscopi recognouit.

Data XIII. Kalend. Aug. Anno dominicae incarnationis M. L. II. indictione V. anno autem domni Heinrici tercii regis, secundi imperatoris ordinationis eius XX. III. Regni uero XIII. imperii VI. Actum in nomine domni (sic) *Bazzova* feliciter. amen.

Lünig, Reichsarchiv XVII. 771. — Hund — Gewold I. 366. — Hansiz I. 250. — Buchinger II. 501. — Mon. boic. XXIX. pag. 109. ex orig. e. sigill. (Conf. Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 30. Nr. 20.)

LXIX.

1055. 22. März. Brixen. — *K. Heinrich III. schenkt der Kirche Salzburg die Güter des geächteten Pfalzgrafen Aribos zu Isingrimesheim an der Marchluppe im Matichgau.*

In nomine sancte et individue Trinitatis. *Heinricus* divina favente clemencia romanorum *imperator* Augustus. cum in hoc praesentis vite stadio discurrentes praemium immarcescibile adipisci cupimus et ecclesiarum atque orphanorum viduarum nec non omnium egenorum inopiam elemosinarum largitate ditare festinamus, quia inde eternam mercedem accipere speramus et pro meritorum qualitate unicuique, prout possumus, digna retribuentes atque in semita iusticie ita gressus nostros confirmantes uidelicet bonis et nobis fideliter seruientibus praemia cumulando, malis autem et Christi nostrique infidelibus penas minitendo, Idcirco noverint omnes Christi nostrique fideles tam futuri quam praesentes, qualiter nos pro remedio anime nostre et incolomitate ac petitione consortis regni theorique nostri *Agnetae imperatricis* nec non pro salute et intercessione filii nostri

Heinrici regis atque ob interventum *Salzburgensis episcopi* nomine *Baldevvini* deo nobisque fidi quoddam predium *Botonis* rei maiestatis et in palatino placito dampnati atque proscripti, quod nostre potestati lege adiudicatum est in loco *Isingrimesheim* dicto iuxta *Marchluppam* fluvium situm in *pago Mathgovve* et hobas atque duas curtiles causas ad ipsum predium pertinentes ac titulum sancti Petri sanctique Roudberti, quorum honore *Salzburgense* monasterium constructum est, ad eundem locum in proprium tradidimus cum omnibus suis appendiciis, hoc est utriusque sexus mancipiis, areis, edificiis, agris, pratis, pascuis, terris cultis et incultis, aquis, aquarumque decursibus, molis, molendinis, piscacionibus, silvis, venacionibus, exitibus et reditibus, viis et inviis, quesitis et inquirendis, cum omni utilitate, que ullo modo inde poterit provenire. Et ut hec nostre imperialis tradicionis auctoritas stabilis et inconvulsa omni evo permaneat, hanc cartam inde conscriptam manu propria, ut infra videtur, corroborantes sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum domni *Heinrici* (Monogramma) tercii Regis Romanorum Imperatoris Augusti.

Wintherius cancellarius vice *Liutpoldi archicancellarii* recognovi. Data XI. Kalendas Aprilis anno dominice incarnationis M. L. V. Indictione VIII. Anno autem domni *Heinrici tercii regis, Imperatoris secundi*, ordinacionis eius XXVII. regni vero XVI. Imperii VIII. Actum *Brixine* in dei nomine feliciter. Amen.

Juravia, Anhang pag. 240. — Original mit Siegel im k. k. geh. Haus-, Hof- und Staatsarchiv zu Wien.

LXX.

1056. *Rogensburg.* — *Stiftbrief des Klosters Lambach.*

† Ego *Adelbero* dei gratia *Wirzburgensis* episcopus notum esse uolo omnibus christi fidelibus, qualiter licentia domini apostolici papę *Gregorii* congregationem clericorum in *lambach* consensu et consilio parrochiani episcopi *patauiensis* scilicet *Altmanni* mutauit in comunem cenobialis uitę uidelicet monachorum conuersionem. Et quoniam comunis uita monachorum plus indiget quam secularium conuentus clericorum, ad supplementum eorum ex nostro adauxi fisco quatuor uidelicet siluas, Quarum duę iuxta *trunam* in parte aquilonari sunt sitę una mercato *Wels* inferior, alia superior. Inferioris uero *Hardis* nemorarius *Enzo* erat, superioris autem *Hardis*

memorarius erat *Engizo*. Ex altera autem parte eiusdem fluminis *trune* contra septemtrionem duę siluę una ad *buchunloch*, cuius memorarius *Bero* erat, altera ad *eiterwalt*, cuius memorarius *Ello* erat. In his ergo siluis solus abbas absque ulla contradictione pro suo libitu habet potestatem euellendi, domos edificandi, plantandi, molendinos faciendi, uenandi, insuper quicquid ad utilitatem fratrum inde potuerit excogitari. Addidi insuper, quantum mihi predii de patruo meo *Aribone* ad *zuuisili* contigit et uicinum mercatum ad *wels* duoque mercata in francia, unum ad *Onoldesbach*, ad *Geroldeshouen* alterum cum omni utilitate ad ipsa pertinente et parrochiam, quę dicitur *Tōtinstetin*. Haec omnia *Eggiberto* uenerabili abbati comisi eo, quo ego hæc iure habui, monasteriique curam potestatiue habere feci. Huius rei testes sunt: *Eberhardus comes, Marcwardus, Gerung, Ebo, Heinrich, Zeizolf, Aribo, Porn, Itemque Porn, Nending, Archo, Herrant, Penno, Werimôt, Aribo, Erchenbreht, Adalram, Altman, Adalbret*.

Actum est *Ratispone* anno Millesimo l. VI. Indictione VIII., Episcopatus autem domni *Adalberonis* XII. Si quis hanc traditionem infringere aut destruere presumpserit, perpetuo anatemate ligatis manibus et pedibus mittatur in tenebras exteriores, ibi erit fletus et Stridor Dentium.

Pez, Script. rer. Aust. II. 12. Hier aus einer facsimilirten Abschrift. (Das Original zu Lambach?)

LXXI.

1061. 18. Februar. Regensburg. — *K. Heinrich IV. bestätigt dem Kloster Lambach das Marktrecht in Wels, den Zoll in Lambach, die Fischerei auf der Traun und auf der Ager und das Eigenthum von vier Waldungen.*

C. (Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis *heiricus* diuina fauente clementia res. Notum esse uolumus omnibus christi nostrique fidelibus tam futuris quam praesentibus, qualiter nos ob interuentum dilectissimae genitricis nostrę *Agnētis* imperatricis augustae et ob petitionem fidelis nostri *Adalberonis Wirziburgensis* episcopi bannum mercati in loco *Wels* et theloneum in *lambach* et insuper bannum piscationis de superiori casu *Trvnae* et in *agra* ab *asintal* usque ad ea loca, ad quae praediorum suorum termini pertinent, et ab *asintal* sursum communem utilitatem usque ad portum

Vehelaha, in *albanaa*, in *Rintbach* et iterum in *Rintbach* et in *steinbach* nec non quatuor nemorum unum ad *Eitirwalt*, aliud etiam ad *Bechenloch*, duo, quæ uulgo sub appellatione dicuntur superioris siue inferioris *Hardis* eo iure, quo parentes eius scilicet auus eius *Arnoldus* et item pater suus *Arnoldus* et frater suus *Marchio Gotefridus* et ad ultimum idem episcopus *Adalbero* eundem bannum habuerunt, ecclesiae in *lambach*, quae in hore (honore) sanctae Mariae et sancti Kyliani sociorumque eius constructa est, cum omni utilitate, quæ ullomodo inde prouenire potest, legitime annuimus, potestatiue confirmamus et perpetuo in proprium dedimus atque tradidimus ea uidelicet ratione, ut nullus in predictis locis aut mercatum destruere aut theloneum impedire aut piscari aut noualia facere aut domos aedificare sine consensu et uoluntate abbatis in *lambach* suorumque successorum presumat. Et ut haec nostra regalis traditio nunc et in æuum stabilis et inconuulsa permaneat, hanc cartam inde conscribi et ut subter cernitur, manu propria corroborantes sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum domni *heinrici* (Monogramma) quarti regis.

Fridericus cancellarius uice *sigifridi* archicancellarii recognoui. Data XII. Kalendas Martii, Anno incarnationis domini MLXI. Indictione XIIIj. Anno autem ordinationis domni *Heinrici* quarti regis VII. Regni uero V. Actum *Ratispone* feliciter. Amen.

Kurz, Beiträge II. 435. — Hormayr, Archiv 1815. 498. Original auf Pergament im Archive des Klosters Lambach. — Das Siegel, rund, in ungefärbtem Wachse, ist am linken Rande der Urkunde aufgedrückt, beträchtlich beschädigt. Das Monogramm entspricht vollkommen der Abbildung im Chronico Gottwicensi.

LXXII.

1061. 18. Februar. Regensburg. — *König Heinrich IV. bestätigt mit Anführung der Gränzen die von Bischof Adalbero von Würzburg gemachte Stiftung des Klosters Lambach.*

In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis *heinricus* diuina fauente clemencia rex. Notum esse uolumus omnibus christi nostrique fidelibus tam futuris quam praesentibus, qualiter nos ob interuentum dilectissimæ genitricis nostræ *Agnetae* augustæ et ob petitionem fidelis nostri *Adalberonis wirziburgensis* episcopi bannum mercati in loco *Wels* et theloneum in *lambach* et insuper bannum piscationis de superiori casu *Trunae* et in *agra* ab *asintal* usque ad ea loca, ad que

prediorum suorum termini pertingunt, et ab *asintal* sursum communem utilitatem usque ad portum *Vehclahaa*, in *albana*, in *Rintbach* et iterum in *Rintbach* et in *steinbach* necnon quatuor nemorum unum ad *Eütirwalt*, aliud etiam ad *Bechnloch*, duo, quæ uulgo sub appellatione dicuntur superioris siue inferioris *hardis*, eo iure, quo parentes eius scilicet auus *Arnoldus* et item pater suus *Arnoldus* et frater suus marchio *Gotefridus* et ad ultimum idem episcopus *Adelbero* eundem bannum habuerunt, aeccliesiae in *lambach*, quæ in honore sanctae *Mariae* et sancti *Kyliani* sociorumque eius constructa est, cum omni utilitate, quæ ullo modo inde provenire potest legitime, annuimus, potestatiue confirmamus et perpetuo in proprium dedimus atque tradidimus ea uidelicet ratione, ut nullus in predictis locis atque mercatum destruere aut theloneum impedire aut piscari aut noualia facere aut domos edificare sine consensu et uoluntate abbatis in *lambach* suorumque successorum presumat. Et ut hæc nostra regalis traditio nunc et in eum stabilis et inconuulsa permaneat, hanc cartam inde conscribi et, ut subtile cernitur, manu propria corroborantes sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum domni *heinrici* (Monogramma) quarti regis.

Fridericus cancellarius uice *sigifridi* archicancellarii recognoui.

Data XII. Kalendas Martii, Anno incarnationis domini MLXI. Indictione XIII. Anno autem ordinationis domni *Heinrici* quarti regis VII. Regni uero V. Actum *Ratisbone* feliciter. Amen.

Original auf Pergament im Archive des Klosters Lambach. Das aufgedrückte Siegel ist sehr beschädigt, so dass von der Umschrift nichts mehr erhalten. Das Monogramm hat den Verbindungsstrich.

LXXIII.

1063. 25. October. Regensburg. — *K. Heinrich IV. bestätigt dem Bischof Egilbert von Passau die Güter seiner Kirche, namentlich den Besitz von Kremsmünster etc.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis *Heinricus* diuina fauente clementia *rex*. Res aeccliesiasticas et seruorum dei petitiones nostro releuari iuuamine atque regali munimine tueri, ad animae nostrae remedia et ad imperii, quod administramus, profuturum esse credimus gubernacula. Quare fidelium nostrorum praesentium scilicet ac futurorum non ignoret industria, *Egilbertum* sanctae

Patauiensis aeccliesiae episcopum uenerabilem episcopii sui traditiones aliquot nostrae celsitudini obtulisse obsecrantem, ut ex his nobis innotesceret, Quid regum aut imperatorum munificentia aeccliesiae contulisset suae, et idem renouationis nostrae auctoritas roboret. Eius nos iuste petitioni non solum fidelis seruitii sui assiduitate commoniti, Sed et dilecti nostri magistri *ANNONJS colonicnsis archiepiscopi* caeterorumque fidelium nostrorum precibus sollicitati pium assensum praeuimus et curtes, aeccliesias, villas et omnia praedia cum suis pertinentiis a regibus uel imperatoribus aut ab aliis religiosis uiris uel feminis sanctae Patauiensi aeccliesiae tradita, Insuper etiam specialiter *abbatias Chremisimvniſtveri, Matiseo* cum praedio nomine *Hvnſperch, capellam otingam* et curtim *Rviti* et villam *Hvſhvsvn*, quemadmodum eandem *Adalbertus* eiusdem sanctae *Patauiensis aeccliesiae episcopus* pro *anesiborch* sanctae *Lauriacensis aeccliesiae* praedio, ubi quondam episcopatus sedem fore nouimus, ab *Heinrico duce bawariorum* iuste et legaliter in concambium accepit et possedit, et in *osterichi* in loco, qui dicitur *chirichbach*, territorium quoddam cum aeccliesia, quae ad radices *comageni montis* sita est, et in eodem monte mansos c. faciendos et plus nec non praedia quaedam in *comitatu Ernasti* (Ernusti) *marchionis* sita *Gowacis-brvnnun* et *Bovmgarden ac Chrobet* dicta, quae dilectus noster genitor piae memoriae *Heinricus imperator* augustus eidem Patauiensi aeccliesiae imperiali auctoritate tradidit, cum omnibus ad eadem pertinentibus, hoc est utriusque sexus mancipiis, aeccliesiis, villis, areis, cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, siluis, venationibus, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molis, molendinis, viis et inviis, exitibus et reeditibus, quesitis et inquirendis cunctisque aliis appenditiis, quae dici possunt, donatio hoc nouo praefatae aeccliesiae sancti Stephani protomartyris Christi, in qua et sanctus Valentinus confessor corporaliter requiescit, prouisorumque eius potestati aeternaliter possidenda regali nostra auctoritate donamus, corroboramus atque confirmamus. Et ut haec nostra regalis confirmatio stabilis et inconuulsa omni permaneat aeuo, hanc cartam inde conscribi manumque propria, ut subtus cernitur, corroborantes sigilli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum domni Heinrici (Monogramma) quarti regis.

Fridericus cancellarius uice *sigefridi archicancellarii* recognouit. Data VIII. Kal. Nov. Anno dominicae incarnat. M.LX.III.

Indict. II. Anno autem ordinat. domni Heinrici quarti regis VIII. Regni uero VII. actum *Ratisbone* in dei nomine feliciter. amen.

Lünig, Reichsarchiv XVII. 772. — Hund. — Gewold I. 366. — Buchinger, II. 507. — Mon. boic. XXIX. pag. 166 ex orig. e. sigillo. (Conf. Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 31. Nr. 22.)

LXXIV.

Circa 1070. Passau. — *Altmann, Bischof von Passau, bestätigt dem Bischof Adalbero von Würzburg einen schon früher zwischen Bischof Christian von Passau und dem Grafen Arnolt von Lambach abgeschlossenen Tauschvertrag.*

† In nomine sanctę et indiuiduę trinitatis ego *altmannus* dei gratia sanctę patauiensis ecclesię episcopus. Licet omnibus, quos in christo sollicitudine sacerdotalis prouidentię amplectimur omnifariam impendere diligentiam debeamus, precipue tamen pauperum christi intimo ex affectu memores esse debemus et non solum presentibus immo et futuris eorum obuiare inconmodis. Ea propter notum esse uolumus uniuersis christi fidelibus tam futuris quam presentibus, qualiter petitione dilecti confratris nostri *Adelberonis* ecclesię *wirzburgensis* episcopi quoddam concambium, quod iam olim per auum eius *Arnoldum* cum predecessore nostro beatę memorię presule *Christiano* legitime actum fuerat, sed nostris temporibus nonnullam contradictionis molestiam sustinebat, nos deo propicio, ut idem concambium in perpetuum fixum esset et immobile, cum conuientia totius cleri et populi ecclesię nostrę repetita conmutatione renouauimus et omnem futuris temporibus controuersię ac simultatis causam decidimus. Denique a supradicto *Adelberone* confratre nostro acceptis tribus mansibus sui predii, uno in *Niunchirchen*, duobus in *Gundeschirchen* nos decimas, quas parentes eius uidelicet pater *Arnoldus* et auus *Arnoldus* et marchio *Gotefridus* possederant et ecclesię *lambucensi* contradiderant, hoc est in terminis parrochię, quę pertinet ad memoratum cenobium, in *pachmannen* quoque in terminis sui predii et patris sui *Arbonis* episcopali auctoritate et banni nostri interpositione eidem ecclesię et fratribus ibidem communis uite disciplinam sectantibus libere et secure possidendas confirmauimus. Si quis igitur episcoporum aut laicorum hanc nostram confirmationem infringere aut annullare presumpserit, ex auctoritate patris et filii et spiritus sancti perpetuo anathematis uinculo subiaceat, nisi forte

resipuerit et sub debite reconpensationis satisfactione penitentiam egerit. Ne uero confirmationem hanc aliqua imperpetuum possit exterminare obliuio, eam sigilli nostri impressione iussimus et testium subscriptione corroborari. Testes sunt canonici *Rôpertus prepositus, Ódalricus decanus, Meginhardus, Chünradus, Guntherus, prepositi Wezil, Ódalricus archidiaconi*. Laici *Ódalricus comes aduocatus patauię, Heinricus comes de formbach et frater eius Gebearth de Uiethensteine, Eberhardus comes de formbach, Hermannus comes frater Ódalrici de windeberge, Gotefridus de Gottinsdorf, Arbophath de Echinperge, Arbo de Heicinisdorf, Erchinpreth et frater eius Altman de Aiterbach*.

Data *patauię* anno ab incarnatione domini millesimo I^{mo} VI^{to} Indictione VIII. Episcopatus autem domni *Altmanni* anno VIII^{to} temporibus *Ekkeberti* abbatis †.

Original auf Pergament mit Siegel im Archive des Klosters Lambach. Die Urkunde ist in der vorliegenden Form sicher unecht; Bischof Altmann kam erst 1065 zur Regierung, die Schrift möchte der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts angehören. — Wendenthal, VII. 402. — Hormayr, Archiv 1815. 498.

LXXV.

1071. 25. Juni. Passau. — *Bischof Altmann von Passau stellt das Kloster St. Florian wieder her, und übergibt es regulirten Chorherren.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis *altmannus* dei gratia sacro sancte *patauiensis* ecclesie episcopus et apostolice sedis legatus cunctis successoribus suis et omnibus christi fidelibus in perpetuum.

Sicut ex iniuncto nobis pastoralis dignitatis officio ecclesias, ubi necessarium esse uiderimus ad honorem dei fundare, sic et quocumque casu lapsas tenemur in christo, dum possumus, ad laudem ipsius reformare. Hinc est, quod ecclesiam beati *floriani* martyris christi, quondam in pago *Lauriacensi* ab antiquissimis terre illius incolis iuxta riuulum, qui *ypha* dicitur, fundatam et in defensionem sancte romane ecclesie ad annualem censum unius aurei traditam, sed tandem in illo miserabili sancte *Laureucensis* ecclesie excidio tempore *Wulflonis* ipsius ecclesie pontificis a barbaris destructam, dum postmodo annis multis quasi desolata nullum uel a sede romana, uel ab alio quoquam reformationis inueniret auxilium, nos tandem summi pontificis *Alexandri* interuentu, sed precipue diuine remunerationis intuitu in nostram defensionem suscipientes, ipsam omni diligentia, qua potuimus, reformare curauimus, pia etiam quorundam predeces-

sorum nostrorum *Richarii* videlicet, *Adalberti*, *Eigilberti* episcoporum uestigia sectantes, qui ipsius ecclesie desolationem miserati, ad eius reformationem multo studio laborauerunt, sed continua barbarorum inuasionem impediti, pium cordis eorum affectum ad effectum plene perducere non potuerunt.

Nos itaque diuina ordinante clementia ipsis in episcopatum succedentes, bonum opus ab ipsis bene inchoatum, deo adiuuante consummauimus, murosque monasterii quondam ab ungaris dirutos cum tecto resarcientes, ipsum monasterium cum quinque altaribus consecrauimus, canonicos regulares deo ibi perpetuo seruituros instituentes, *Hartmannum* uirum in sancta conuersatione probatum prepositum ipsis prefecimus, reditus (sic) distractos, quos potuimus, reuocauimus et ut ipsi canonici communem et regularem uitam ibidem professi sancte et religiose uiuentes diuine contemplationi liberius uacare et pro nostri omniumque fidelium salute deuotius deo debeant supplicare, nos quedam licet pauca de dominicalibus nostris in subsidium prebende fratrum eorundem contulimus. Curiam uidelicet in *Enzingen*, Curiam ad sanctum Stephanum iuxta *wœninpach* cum omnibus ad eam pertinentibus, Ad *Almisvelt* uillam totam cum omnibus ad eam pertinentibus, transitu scilicet fluminis *trone* et piscationibus, pratis, pascuis, siluis, et duas partes decimationis in omnibus eiusdem ecclesie terminis tam cultis quam colendis. Ad *swilburch* mansum unum et dimidium et duas partes decimationis Ad *Ebilsperch* mansos duos et dimidium, Ad *strummingen* augeam cum omnibus ad eam pertinentibus. Predia uero, que quocumque modo distracta et alienata, in usus ipsius cenobii reuocauimus, sunt hec: Curia in *Phaffnhouin* cum omnibus ad eam pertinentibus, Curia in *Lilinhovin*, Curia in *Gerlantingen*, In *Gömerichingen* duo mansi et dimidius. Preterea, quod maximum est, parrochiam in qua ipsum cenobium fundatum est, et in omnibus ipsius parrochie terminis tam cultis quam colendis decimam totam ipsi cenobio restituiimus, quam tamen parrochiam et decimam fratres ipsius cenobii, sicut ex antiquis eorum priuilegiis plenius certificati sumus, a quibusdam antecessoribus nostris duabus uicibus quondam commutantes, primo domino *Haertwico* pie recordationis episcopo decem hūbas iuxta prefatum riuulum, qui *ypha* uocatur, sitas, postmodum domino *Adalberto* sanctissime recordationis episcopo oppidum in *Anesiburch* in litore *Anesi* fluminis situm, in usus et proprietatem episcopatus pro commutatione supradicte parrochie et decime

contulerunt, sed ipsam iterum atque iterum in destructione iam dicti monasterii distractam et usibus fratrum ipsius cenobii penitus abalienatam, nos eam nunc tercio, sed respectu tantum diuine remunerationis et ob reuerentiam romane sedis de potestate baronum terre, qui ipsam decimam usibus suis uiolenter manciparant, recolligentes, parrochiam pleno iure, decimam totaliter et integraliter ipsi cenobio restituimus. Licet enim plurima beato christi martyri floriano in prima fundatione ipsius sui monasterii fuerint collata, omnibus tamen postmodum in destructione ipsius monasterii distractis, usibus fratrum tunc temporis ibidem deo militantium tantum hec paucissima inuenimus remansisse: Villam, in qua ipsum monasterium fundatum est, cum omnibus ad eam pertinentibus, agris scilicet et uinetis, pratis, pascuis siluis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, uenationibus et molendinis. Ad *waelhelingen* mansum unum et dimidium, Ad *vrieniustin* mansum unum et dimidium. Nos igitur omnes possessiones sepedicti monasterii et iam sibi collatas et quas adhuc deo dante poterit adipisci, in nostram protectionem suscipientes, talem fratribus ibidem deo seruientibus indulgentiam facere decreuimus, ut, si ministeriales nostri, seu quicumque homines ecclesie nostre predia sua ad nos quocunque iure spectantia ipsis conferre decreuerint, liberam habeant potestatem conferendi, quando et ubi uelint. Preterea omnem, quam prius de indulgentia romane sedis habuerunt libertatem plene ipsis redonamus, liberam uidelicet sepulturam ipsis indulgentes ita, ut quicumque apud eos sepeliri uoluerit, libere non obstante alicuius plebani uel uicarii contradictione sepeliatur. Adicientes quoque hanc gratiam ipsis indulgemus, ut, si quando prelatum ipsius monasterii uiam uniuerse carnis ingredi contigerit, fratres liberam habeant potestatem eligendi alium quem magis ydoneum inuenerint, episcopo etiam irrequisito. Volumus etiam et firmiter inhibentes semper obseruandum statuimus, ut nullus successorum nostrorum uel alter quispiam siue ecclesiastica siue secularis persona aliquem eis aduocatum uel in hominibus uel in prediis aliquatenus presumat ordinare, nisi quem prelatum ipsius monasterii cum consilio fratrum suorum sibi elegerit aduocatum, qui etiam, si, ut plerumque fieri solet, grauis ipsis et iniuriosus exstiterit, dum admonitus emendari noluerit, ad arbitrium ipsius prelati ab episcopo, uel si episcopus noluerit, a sede romana mutetur, altero ad petitionem ipsius prelati substituto. Igitur ut iam dicta ecclesia cum omnibus illuc uel nunc collatis uel iuste

postmodum conferendis plena pace gaudeat et secunda consistat, nos ipsam dei omnipotentis patrocinio supponentes, auctoritate ipsius dei et beatorum apostolorum Petri et Pauli eorumque vicarii *Alexandri* pape et potestate, qua nos fungimur, precipimus et sub pena eterne damnationis firmiter inhibemus, ut nullus uel successorum nostrorum uel alia qualiscunque siue ecclesiastica siue secularis persona res ipsius ecclesie uel inuadere uel inminuere uel quocunque modo usibus fratrum ibidem deo seruientium subtrahere presumat uel auferre. Si autem quispiam successorum nostrorum, quod deus auertat, hec instituta nostra transgressus fuerit, si tercio conmonitus congrua satisfactione non emendauerit, prepositus ipsius monasterii hoc utens priuilegio super tanta iniuria querimoniam coram domino papa deponat, ut super hoc, quod iustum fuerit, decernat. Si ergo super hoc, quod forte fieri potest, indignatus dominus papa predictum monasterium a iurisdictione patauiensis ecclesie in iurisdictionem romane sedis transferat, deus omnium iniquitatum uindex iustus tantum honoris et rerum dispendium *Patauensi* ecclesie irrogatum ab auctore ipsius mali requirat et hic et in futuro. Conservantibus autem pax a deo et misericordia et in presenti et in futuro seculo conseruetur. Amen. Et ut omnia hec omnes tam futuri quam presentis temporis homines sciant esse iugiter et inuolabiliter conseruanda, presentem paginam sigilli nostri impressione duximus confirmandam, nominibus Kathedralium et ministerialium nostrorum, quorum consensu et consilio hec omnia acta sunt et confirmata, subnotatis. De Kathedralibus: *Dietmarus maior prepositus, Imbertus decanus, Baldwinus scolasticus, Engilbertus archydiaconus, Imbertus capellanus, Almarus, Henricus, Fridericus, Hugo Egino, Otakarus, canonici* et ceteri omnes, De ministerialibus, *Egelolf de velbach, Haertwich et frater eius Rêpreht de Chraenzingen, Chacil de shallarn, et frater eius Otaker, Ymzo de stegebach, Litkoz de tagebrehtishvsin, Otaker de widach* et alii quam plures.

Datum *Patauie*, Anno ab incarnatione domini M^olxx^oj^o Indictione XIII. VII. Kalendas Julii. Regnante *Henrico* imperatore III. Anno regni eius VII° Imperii uero V^o feliciter. A(men).

Aus dem Originale mit aufgedrucktem Siegel im Archive des Klosters St. Florian. Umschrift des Siegels: . . . TMANNV RA. PATAVJEN-SJS. EPS. Abgedruckt: Pez, Cod. dipl. epist. I. 254. — Hormayr, Wien I. II. S. III. — Mon. boie. XXIX. II. 9.

LXXVI.

1073. 3. März. Rom. — Papst Alexander II. bestätigt die Stiftung des Klosters St. Nikola durch Bischof Altmann.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilecto fratri in christo *Altmanno patauiensi* episcopo et per. eum ecclesię quam in territorio eiusdem ciuitatis in portu *ęni* fluminis construxit et in honore sanctę trinitatis et resurrectionis domini nostri iesu christi et sanctorum Andree apostoli, Pantaleonis martiris et sancti Nycolai confessoris consecrauit, in perpetuum. Conuenit apostolico moderamini religiosi desideriis et petitionibus ea benignitate et pietatis studio condescendere effectumque prebere, ut, dum spiritualis auctoritas officii sui debitum peragit, dum pia fidelium statuta roborando venerabilibus locis presidium defensionis impendit, hinc affectus supernę retributionis lucratur meritum, quod in prestando beneficio non minor fuerit caritas quam potestas. Hoc enim et bonorum studiis spe proficiendi augmentum tribuit et opus proprium fructu perfectionis deo acceptabile reddit. Itaque dilecte frater, carissima S. Petri filia imperatrice *Agnete* semper augusta indicante nobis, te in suburbio ciuitatis tuę iuxta portum predicti fluminis *ęni* ad comunem et regularem canonicorum uitam ęcclesiam construxisse et ut eam iuxta propositum tuę deuotionis et constitutionis apostolicis priuilegiis firmaremus, tum ipsa preces tuas referente, tum ipso pro te sanctissimo desiderio postulante tanto promptius utriusque uoluntati annuendum esse iudicauimus, quanto et tua uota iusta esse certius intelligimus et illius desideria diuino accensa spiritu ubique prosperari cupimus. Concedentes igitur tibi et prefatę ęcclesie huius nostri apostolici decreti priuilegium sancimus et apostolica auctoritate statuimus, ut clerici, qui uel nunc in eadem ęcclesia sunt ordinati uel aliquo post in tempore fuerint ordinati, sub comuni semper uita et claustrali conuersatione consistent. Ad quorum comunem usum confirmamus et inconmutabiliter tenenda decreuimus determinate quidem et ea, quę prenominata imperatrix augusta pro remedio anime suę donauit uidelicet nonam partem omnium, quę ad *Persinbiugen* et *Ibseburgh* ad manus suas culta redduntur et ea, quę tu ipse per manum aduocati tui *Rainberti* illuc tradidisti, scilicet ante signatum portum predicti fluminis *eni* cum omni utilitate sua gratis quidem transponendis, qui

causa orationis uadunt, insuper duas curtes *sempftelingen* et *Niuwenhouen* cum pertinentiis suis omnibus et unam *Houesacham*, quam *Egeno* ad usum episcopi in altare sancti Stephani protomartiris dedit, et duas *Houesachas* in loco, qui dicitur *Alburch*, et decimationem eiusdem uillę cum uno manso et unam curtem *Wachinwis*, *Enzinwis* cum *genezeo* et omni utilitate et tres *houesachas* de *Ebechendorf* cum omni utilitate. Ad *Richeresdorf* unum mansum et unum molen-
dinum, Ecclesiam unam, que dicitur *Eitenbach*, cum omni utilitate, quę ad episcopum pertinebat, et unam *Houesacham* *Ōsta* cum cęteris bonis illic (sic) pertinentibus et ad *Allenchouen* unum mansum cum decimatione eiusdem uillę et ad *zōintis* I. mansum cum decimatione eiusdem uillę. Ad *Rusten* decimationem, ad *Mōtarn* unum mansum, Ad *Liuben* unam uineam, ad *Wachouwe* duas uineas, Ad *sconenbōhel* duas, Ad *Ascha* duas, Ad *sebach* tres et tres sagenas, unam *patauie*, aliam *sebach*, terciam *Mathse*. Pro uestitu autem decem libras argenti de nauibus *patauie*: Tres ad *Mathse* de censu. Hęc inquam omnia et quecunque etiam innominata bona eidem ecclesię uel nunc iuste collata sunt uel in posterum deo disponente conferenda eo tenore et auctoritate ad comunem usum fratrum ibidem deo famulantium decernimus et corroboramus, ut comunem et regularem uitam ducentes nichil de bonis ecclesię proprio et singulari usui uendicent. Vt igitur hęc nostra decreta adiuuante domino undique firma illibataque permaneant, apostolica auctoritate constituimus, vt nullus rex, imperator, dux, comes, episcopus uel archiepiscopus seu aliqua persona secularis aut ecclesiastica prefatam ecclesiam ab eo statu et ordine, quem superius confirmauimus, diuellere aut aliqua perturbatione impedire presumat uel quicquam de rebus et bonis ecclesię inuadere aut diminuere uel ab usu fratrum subtrahere audeat. Si quis autem contra huius nostrę sanctionis decreta temerario ausu uenire temptauerit, usque ad dignam satisfactionem anathematis laqueo se irretitum no-
uerit. Qui uero hęc eadem fideli deuotione obseruare curauerit, diuine remunerationis gratiam et apostolicę benedictionis hic et in futuro consequatur habundantiam. Datum *Rome* V. Nonas Martii Per manus *petri* sanctę Romanę ecclesię presbiteri cardinalis ac bibliothecarii Anno XII. pontificatus domini secundi *Alexandri* pape, Indictione XII.

Mon. boic. IV. 287, aus einer Abschrift sec. XII. im k. bairischen Reichs-
archiue zu München.

LXXVII.

1074. 27. Juli. Passau. — *Bischof Altmann verleiht dem Propste zu St. Florian die Freiheit, die Seelsorge der Pfarre einem Chorherrn übertragen zu können.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis *altmannus* dei gratia sacrosancte patauiensis ecclesie episcopus et apostolice sedis legatus cunctis successoribus suis et omnibus christi fidelibus in perpetuum.

Officium pastoralis dignitatis summopere exigere uidetur, ut nos, qui quasi rectores et gubernatores ecclesiarum a deo ex omnibus hominibus specialiter electi sumus et constituti, specialius etiam pre omnibus ipsarum securitati et non solum presenti sed et future debeamus iugiter intendere. Hinc est, quod nos continua nec non et deuota dilecti fratris nostri *Hartmanni* prepositi domus *sancti floriani* petitione conmoniti, parrochiam, in qua ipsum, cui preest, fundatum est monasterium, speciali priuilegio nostro sibi suisque successoribus confirmare et quo iure ipsam aliasque possessiones undecumque sibi et nunc collatas, nec non et postmodum iuste conferendas, possidere debeant, omnium et successorum nostrorum et aliorum christi fidelium memorie presenti scripto duximus firmiter commendare. Pateat igitur omnibus christi fidelibus tam futuris quam presentibus, quod fratres quondam in domo *sancti floriani* deo seruietes supra dictam parrochiam et in omnibus ipsius parrochie terminis tam cultis quam colendis decimam totam a duobus antecessoribus nostris pie recordationis episcopis *Haertwico* scilicet et *Adalberto* legitimo concambio permutatam duabus uicibus in proprios usus suos pleno iure conquisierunt, sed eam iterum atque iterum in destructione ipsius monasterii distractam et usibus eorum penitus abalienatam nos tandem nunc tercio sed respectu tantum diuine remunerationis decimam totam et indiuisam parrochiam pleno iure restituimus ipsis et confirmamus auctoritate dei omnipotentis sub pena eterne dampnationis firmiter inhibentes, ut nullus successorum nostrorum ipsos uel secularem clericum uel etiam de fratribus unum iam dicta parrochia inuestiendum sibi representare compellat, sed ipsius monasterii prelatus eam libere uni de confratribus suis, quem ad hoc ydoneum inuenerit, committat, qui et plebem in diuinis summa diligentia procurare non negligat et tamen singulis diebus et ad refectorium et ad dormitorium suum redire non omittat, quem etiam pro tempore, si negligentem inuenerit, mutet

alterum substituendo et hoc faciat, quodcumque uiderit expedire, et episcopo et archidiacono et eorum decano inconsultis et irrequisitis. Reliquis autem parrochiis uel nunc sibi collatis uel postmodum iuste conferendis, quodcumque uacauerint, seculares clericos pleno iure inuestiat, nullum super cura animarum recipienda uel episcopo uel archidiacono representans. In omnibus enim ecclesiis suis curam animarum sibi in confirmatione sui una cum prelatura debere conferri statuimus et inuiolabiliter confirmamus. In aliis autem ipsius monasterii possessionibus, decimis scilicet et prediis, agris et uinetis talem iusticiam et libertatem prelo indulgemus, ut plenam in eis habeat potestatem cum consilio tamen fratrum suorum dandi, uendendi, precariandi, conmutandi in omnem utilitatem, sicut commodius sibi et ecclesie sue uiderit expedire, non obstante nec factum suum impediendo uel episcopi uel etiam eius, quem pro tempore sibi elegerit aduocatum, contradictione. Igitur ut hec nostre institutionis iura rata et perpetuo ab omnibus seruari debeant inconuulsa, presentem paginam sigilli nostri inpressione consignamus, auctoritate dei omnipotentis sub pena eterne dampnationis firmiter inhibentes, ut nullus uel successorum nostrorum uel alter quispiam prescripte institutionis formam uel infringere presumat aliquatenus uel infirmare. Si autem quispiam successorum nostrorum, quod deus auertat, eam postmodum temere uel infregerit uel infirmare presumpserit, si tercio conmonitus respicere noluerit, prepositus ipsius monasterii hoc utens priuilegio (sic) super tanta iniuria querimoniam coram domino papa deponat, ut ipse hoc, quod iustum fuerit, decernat. Si ergo super hoc, quod forte fieri potest, indignatus dominus papa predictum monasterium a iurisdictione *patauiensis* ecclesie in iurisdictionem romane sedis transferat, deus omnium iniquitatum uiudex iustus tantum honoris et rerum dispendium *patauiensi* ecclesie irrogatum ab auctore ipsius mali requirat et in hoc seculo et in futuro. Conseruantibus autem pax a deo et misericordia et in presenti et in futuro seculo conseruetur. Amen.

Datum *Patauie*. Anno ab incarnatione domini M^olxx.iii^o. Indictione V. VI. Kalendas augusti. Regnante *Heinrico* imperatore huius nominis III°. Anno regni eius VIII°. Imperii uero eius VII. feliciter. Amen.

Original mit Siegel im Archive des Klosters St. Florian. Umschrift des Siegels: † ALTMANNVS. DJ. GRA. PATAVIENSIS EPS. — Abgedruckt bei Hormayr, Wien I. II. S. XVII. — Mon. boic. XXIX. II. 14.

LXXVIII.

1075. 24. März. Rom. — Papat Gregor VII. bestätigt die Stiftung des Klosters St. Nikola bei Passau.

Gregorius Episcopus seruus seruorum dei dilecto fratri in christo *Altmanno patauiensi* episcopo et per eum ecclesie, quam in territorio eiusdem ciuitatis in portu *eni* fluminis construxit et in honore sancte trinitatis et resurrectionis domini nostri iesu christi et sanctorum *Andree* apostoli, *pantaleonis* Martyris et sancti *Nycolai* confessoris consecrauit, in perpetuum. Conuenit apostolico moderamini religiosis desideriis et petitionibus ea benignitate et pietatis studio condescendere effectumque prebere, ut, dum spiritualis auctoritas officii sui debitum peragit, dum pia fidelium statuta roborando uenerabilibus locis presidium defensionis inpendit, hinc affectus supernę retributionis lucretur meritum, quod in prestando beneficio non minor fuit karitas quam potestas. Hoc enim et honorum studiis spe proficiendi augmentum tribuit et opus proprium fructu perfectionis deo acceptabile reddit. Itaque dilecte frater, carissima sancti Petri filia Imperatrice *Agnete* semper Augusta indicante nobis te in suburbio ciuitatis tuę iuxta portum predicti fluminis *eni* ad communem et regularem uitam ecclesiam construxisse et ut eam iuxta propositum tuę deuotionis constitutionis apostolicę priuilegiis firmaremus, tum ipso pro te sanctissimo desiderio postulante tanto promptius utriusque uoluntati annuendum esse iudicauimus, quanto et tua uota iusta esse certius intelligimus et illius desideria diuino accensa spiritu ubique prosperari cupimus. Concedentes igitur tibi et prefate ecclesie huius nostri apostolici decreti priuilegium sanctimus et apostolica auctoritate statuimus, ut clerici, qui uel nunc in eadem ecclesia sunt ordinati uel aliquo post in tempore fuerint ordinandi, sub communi semper uita et claustrali conuersatione consistant. Ad quorum communem usum confirmamus et incommutabiliter tenenda decernimus determinate quidem et ea, que prenominata imperatrix augusta pro remedio anime sue donauit uidelicet nonam partem omnium, que ad *persinbiugen* ad manus suas culta redduntur et ea, que tu ipse per manum aduocati tui *Rainberti* illuc tradidisti, scilicet antesignatum portum predicti fluminis *eni* cum omni utilitate sua gratis quidem transponendis, qui causa orationis uadunt. Insuper duas curtes *Semftelingen* et *Niuwenhouen* cum omnibus pertinentiis et unam

houesacham, quam *Egeno* ad usum episcopi dedit, et unum mansum et dimidium ad *steinuelde* et tres houesachas in loco, qui dicitur *Alburch* et decimationem eius uillę cum uno manso et unam curtim *Encincis* cum *genezeo* et omni utilitate et tres houesachas de *Ebechendorf* cum omni utilitate. Ad *richeresdorf* I. mansum et I. molendinum. Ecclesiam I. que dicitur *Eitinbach*, et I. decimationem in barrochia *Hötaren* et I. houesacham ad *Östa* cum cęteris bonis illuc pertinentibus, Et ad *allinchouen* I. mansum cum decimatione eiusdem ecclesię. Ad *Rustam* decimationem, Ad *Liuben* I. uineam, Ad *Mutaren* I. mansum, ad *Walchöuue* II. uineas, Ad *sconenböhel* II, Ad *Ascha* II. Et III. sagenas, unum *patauie* et aliam *sebach*, terciam *Mathse*. Pro uestitu autem XXIV. libras, X. de nauibus, VI. de *Goldarewerde*, IV. de *Euirdingin*, III. de censu *Mathse*, I. de *Vfhusen* et molendinum in eodem loco, Vnam houesacham ad *Roingerisdorf*, I. peringen, *Öinkirichen* et *Altheimin* cum omnibus pertinentiis suis, I. *Gerichwis*, I. *Heimingen*, I. decimationem *Rötprehtishouen*, II. uineas *Liumuntingen*, I. ecclesiam cum decimatione *Griczkirichen* et I. houesacham *Kaltinbach*, decimationem in rure *biugin*, item decimationem *Zöintis*. Hęc inquam omnia et quęcunque etiam innominata bona eidem ecclesie uel nunc iuste collata sunt uel in posterum deo disponente conferenda, eo tenore et auctoritate ad communem usum fratrum ibidem deo famulantium decernimus et corroboramus, ut communem et regularem uitam ducentes nichil de bonis ecclesie proprio et singulari usui uendicent. Si quis uero imperatorum, regum, sacerdotum, clericorum iudicum ac religiosarum personarum hanc constitutionis nostrę paginam agnoscens contra eam uenire temptauerit, potestatis honorisque dignitate careat reumque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et nisi ea, quę ab illo sunt male ablata, restituerit uel digna penitentia illicite acta defleuerit, a sacratissimo corpore ac sanguine domini redemptoris nostri iesu christi alienus fiat atque in extremo examine districtę uicini subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus sit pax domini nostri iesu christi, quatenus et hic fructum bonę actionis percipiant et apud districtum iudicem premia ęterne pacis inueniant. Datum *Rome* per manus *Petri* presbiteri cardinalis ac Bibliothecarii IX. Kalendas Aprilis anno Pontificatus domni *gregorii* papę VII, Indictione XIII.

Mon. boic. IV. 290, aus einer Abschrift sec. XII. im k. bairischen Reichsarchiv zu München.

LXXIX.

Nach 1075. Passau. – *Stiftbrief des Klosters St. Nicolaus bei Passau.*

In Nomine Sancte et indiuidue trinitatis. Ego *Altmannus* peccator qualiscunque *Patauiensis Ecclesie pastor*. episcopalis cure sollicitudine conmonitus Locum diuinis cultibus et seruitiis aptum sancti spiritus gratia et auctoritate dictante et cooperante prouidi, in quo religiosi ac deo deuoti canonici pie et iuste uiuentes et diuine contemplationi vacarent et pro nobis et pro cunctis fidelibus deum exorarent. Adiuuante itaque et cooperante beata *Imperatrice Agnete in suburbio Patauiensis ciuitatis in portu Eni Fluminis* monasterium in honore Sancti Andree apostuli et sancti Panthaleeymonis martyris et *beati Nycolai* confessoris fundauimus et apostolicorum virorum *Alexandri, Gregorii pape* necnon et *Hainrici regis huius nominis quarti* priuilegiis et sigillis insigniri et corroborari impetrauimus et religiosis uiris ex diuersis cenobiis ad predictum monasterium congregatis deo, in quantum potuimus, superna prosperante gratia seruitium inibi preparauimus et ea bona, que eidem monasterio prenominata imperatrix Augusta et ego in communem usum fratrum ibidem regulariter conuersantium longe uel prope, culta uel colenda donauimus, nostri precepti tuitione et sigilli impressione stabiliuimus et firmiter semperque tenenda firmauimus hac conditione, ut ipsi canonici comunem et regularem uitam secundum instituta regule beati Augustini ibidem ducentes nichil de bonis ecclesie propriis usibus suis uendicent, sed pari uictus et uestitus sustentatione fruentes debitas deo pro beneficiis sibi collatis gratias agere non cessent. Hec igitur sunt bona, que beata Imperatrix pro remedio anime sue predicto cenobio donauit: nona pars omnium, que de *Bersinbuoge* et *Ibisvrch* ad manus suas culta reddebantur. Ego uero, que in usum et prebendam fratrum inibi deo seruientium contuli, per manum *Aduocati mei Regenberti* illis tradidi, decimas scilicet de ortis, de pomeriis, de uineis, de agris, que in illo domate coluntur. Ad usum quoque fratrum contuli presignatum *portum fluminis Eni* cum omni utilitate sua excepto, quod hii, qui gratia orationis uadunt, gratis transducantur. Tradidi etiam illis *Ecclesiam Sancte Marie Magdalene* dimidio manso dotatam et in suburbio ciuitatis undecim domata et quicquid culti ruris est a danubio usque ad Enum preter duo iugera in *Win kobeln* et duas stabularias curtes ibidem, *Senftelingen* scilicet et

Niwenhoven, in *Tantobel* dimidiam hvbam, in *ripa*, que dicitur *Peutra*, dimidiam hvbam, *Pachmuole* hvobam, *soumingen* hvobam, *Hasenpruole* huobam, *holzheim* quatuor Huobas, *Probestesriuote* hvbam, *Windelberch* hvbam, *Svonenbach* quatuor hubas cum silvis et pratis illuc pertinentibus, *Perckarting* duas hubas et beneficium cum omnibus illuc pertinentibus, *Pimezheim* curtem stabulariam, *Schalcheim* cum omnibus illuc pertinentibus, In loco, qui dicitur *Albrech*, ecclesiam et quicquid iuris Episcopus Patauiensis in ea habere uidebatur, gratia proprietatis fundi, ius videlicet patronatus et duas partes decimationis et duas curtes stabularias, *Geheri* curtem unam, *Auekkingen* tres hvbas soluentes ferrum, *Berigen* curtem unam et dimidiam hvbam cum pratis et siluis illuc pertinentibus, *Hergolvingen* hvbam, *Uoffhsen* molendinum, *Rongerstorf* curtem unam et dimidiam hvbam cum una decimatione, *Evchendorf* ecclesiam cum omni utilitate et iure parrochiali et curtem stabulariam et dimidiam hvbam cum pratis et siluis illuc pertinentibus, *Baezerichsdorf* curtem vnam cum omnibus eius appenditiis, *Enzenwis* villam totalem cum omnibus illuc pertinentibus, In Ryte VII. hvbas, *Dornach*, curtem unam et unam hvbam et siluam et unam decimationem, *Wachenwis* duas curtes stabularias et hvbam unam et dimidiam et unam decimationem cum pratis et siluis illuc pertinentibus, *Einharstorf* molendinum et dimidiam hvbam cum pratis et siluis et areis, *Kolnbrvonen* unam hovesathe, *Richerstorf* duas hvbas cum pratis et siluis illuc pertinentibus, *Gerchwis* tres hvbas et tres carratas cerevisie de bonis Episcopi in eadem uilla dandas, *Althaim* curtem unam cum omnibus eius appenditiis, *Ouwenchirchen* ecclesiam cum omni iure et utilitate parrochia et curtem vnam eum omnibus eius appenditiis et quicquid utilitatis supradieti fratres sibi potuerint ordinare tam in agris quam in siluis et oblationibus et areis et vnam decimationem, *Mattenheim* hvbam, *Aher* hvbam cum silua adiacente, *Uilsehoven* dimidiam hvbam, *Cheffarn* tres hvbas, *Huokkenchouen* hvbam, *Hauchesbach* hvbam, *Percheim* duas hubas, *Leinkar* duas hvbas, *Eitenbach* Ecclesiam cum omni iure et seruitio episcopali et unam decimationem, In *Parrochia Htarn* unam decimationem, In *Parrochia heimingen* duas partes decimationis, Quas partes decimationis noualium silue, que dicitur *Hoehnhart*, in quatuor ecclesiis, quarum termini in eandem siluam ex inferiori parte poriguntur, Quarum nomina sunt hec: *Eberswanch*, *Schiltern*, *Aspach*, *Vekkelstorf*, quas partim ab *Her-*

manno babinbergensi Episcopo iure synodali cum donatione aliarum XII. hubarum optinui, partim ut in proprio Episcopatu nemine contradicente dedi. Tradidi etiam illis *Ecclesiam Grizkyrchen* cum omni iure et seruitio episcopali et unam decimam in omnibus terminis eiusdem Ecclesie tam cultis quam colendis. Dedi etiam ipsis *Ecclesiam in Allenhoven* cum omni iure et seruitio episcopali et unam decimationem, decimas quoque noualium infra terminos eiusdem ecclesie et unam hovesacham, Ad *Auosten* curtem unam, *Strazze* quatuor hvas et dimidiam, *Stavdah* dimidiam hvbam, *Emmeling* dimidiam hvbam, *Harde* hvbam cum silua adiacente, *Winkelarn* dimidiam hvbam, *Hartheim* curiam et dimidiam hvbam, In *Rvit* hvbam, *Buosingen* curiam et dimidiam hvbam, cum aliis illuc pertinentibus, *Leuwentingen* hvbam et dimidiam, In *Pruol* dimidiam hvbam in usum apum et *Kaltenbach*. In oriente in rure citra *Rvste* et *Izendorf* tradidi illis decimam unam in omnibus terminis eiusdem ruris tam cultis quam colendis et in rure, quod dicitur *Bevchriche* duas partes decimationis in quatuor ecclesiis, *Niuwokirchen* scilicet, *Ritenbach*, *Molte* et *Rienberch*, decimas quoque noualium in omnibus terminis earundem ecclesiarum, In *ecclesia Stregen* unam decimam et in *Hohnwart* duas partes decime in omnibus terminis eiusdem ecclesie tam cultis quam colendis. Tradidi etiam illis tres sagenas, vnam *Sebach*, unam *Matsse*, vnam *Patavie* in uno littore Eni a pede montis, super quem sita est ciuitas usque in *Walkerslegen* et quicquid vtilitatis sibi predicti fratres in eodem littore possint ordinare. Preterea tradidi eis *Sebach* tres vineas, *Aschahe* duas, *Nvachowe* quatuor, *Hontshaim* quatuor, *Metarn* duas et vnam hovesacha et in loco, qui dicitur *Halle*, vnam sartagine[m] cum suo iure. Ad luminaria ecclesie tradidi eis *Capellam sancte marie in ciuitate Lavreacensi* cum omni iure Parrochiali et omni utilitate, que predictis fratribus tam in oblationibus quam in censualibus et areis adiacentibus inde poterit prouenire. Pro uestitu autem XXIII. libras eis ordinavi, de nauibus *Patavie* sex, de *Goldarwerde* octo, de *Euerdinge* sex, de *huoffhsen* quatuor. Omnibus igitur tam futuri quam presentis temporis hominibus notum facio, quod ipsos predicti Monasterii fratres liberos ab omni aduocatorum seruitio constitui. *Comitem heinricum de Vornbach* aduocatum illis in partibus *Bawarie* et *Livpoldum marchionem* in partibus *Austrie* aduocatum eis ordinari et hoc quasi pro iure semper obseruandum statuens Auctoritate dei omnipotentis sub pena eterne dampnationis

inhibeo, ut nec ipsi nec aliqui heredum suorum nec alter quispiam eis quacumque sorte succedentium aduocatorum aliquem sibi nisi fratribus predicti cenobii petentibus subaduocatum presumat ordinare. Quod si aliquis improbus aduocatus postmodum, quod deus auertat, infringens temptauerit, vinculo anathematis illum in nodo eterne ultionis uindicta, nisi resipuerit, perpetualiter puniendum. Preterea notum esse uolo, quod pro seruitio, quod plerumque occasione aduocatie ab hominibus religiosis exigitur, X. uineas in *Rvtarn* sitas cum omnibus earum appenditiis Comiti H. de vornbach et in loco, qui dicitur *Mekkaruouue*, tres hybas et LXX. mancipia Livpoldo Marchioni in beneficium concessi ea conditione, ut nec ipsi nec aliqui successorum suorum aliquod ab illis seruitium quasi iure aduocatie aliquando presumat expetere. Ego quoque siquid reddituum supradictis fratribus circa *Grizchirchen* et circa *Allenhoven* contuli, michi et successoribus meis uice Aduocati patrocinandum reseruauit, Auctoritate dei patris omnipotentis firmiter inhibens, ut nullus successorum meorum aliquem sibi subaduocatum nisi pro petitione fratrum ibi aliquando presumat substituere. Notum etiam facio, quod in omnibus ecclesiis, quas predictis fratribus contuli, quicquid iuris et seruitii Episcopus in eis habere uidebatur, totum ipsis et plenarie contuli. Mortuo quoque preposito eorum eis electionem indulsi et hec faciens omnia communi consilio et consensu canonicorum chori Pataviensis et Ministerialium meorum confirmaui. Hii ergo testes de Clero aderant: *Vlricus prepositus, Imbertus Decanus, Balduwinus scolasticus, Engilbertus archipresbiter, Imbertus capellanus, Egeno, Otakkerus* canonici et ceteri omnes. De Ministerialibus uero isti aderant: *Egilolf de Velbach, Kuezzel de Schaltarn et frater eius Otakker, Hertweich de Krenzingen et frater eius Ropreht, Otakker de Widach, Imizo de Stegebach, Litgoz de Tagebrehtsharsen* et alii quam plures. Ut igitur hec omnia firma et illibata permaneant, iudicio dei patris omnipotentis et filii et spiritus sancti et auctoritate beati Petri apostoli eiusdemque vicariorum Alexandri et Gregorii pontificum et fiducia et consolatione beati Andree Apostoli et Sancti Panthaceleymonis martiris et pii confessoris Nicolai interdicimus et prohibemus, ut nullus successorum nostrorum seu aliqua secularis uel ecclesiastica persona de nominatis prefate ecclesie prediis inuadere uel diminuere uel usui fratrum inibi apostolica uestigia seruantium subtrahere presumat. Siquis autem, quod deus auertat, ausu nefario hec transgressus

fuert, si tercio commonitus congrua satisfactione non emendauerit, anathematis laqueo se irretitum et cum iuda pessimo meratore partem habiturum indubitanter agnoscat. Conseruantibus autem pax et misericordia in presenti et futuro seculo seruetur. amen. Datum *Patauie* Anno ab incarnatione domini Millesimo LX.VII. Indictione V. Pridie Kalendas Octobris.

Mon. boic. XXVIII. II. pag. 213. Nr. XI. ex lib. cop. patav. III. (Codex episcopi Ottonis Consdorf. 1254—1265.)

LXXX.

Nach 1075. Passau. — Stiftbrief des Klosters St. Nikolaus bei Passau.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis omnibus fidelibus in perpetuum. Nos *Altmanus* qualiscunque peccator *patauiensis* Ecclesie Rector episcopalis cure sollicitudine commoniti, sancti quoque spiritus gratia celitus instigati prouidimus ecclesie locum, in quo religiosi Canonici pie et iuste uiuendo diuine contemplationi uacare et pro nobis et nostris confratribus cunctisque fidelibus deo continuis debeant orationibus supplicare. Adiuuante igitur nobis felicissima imperatrice domina *Agnete* in suburbio *Patauiensis* Ciuitatis in portu *Eni* fluminis fundauimus monasterium pia deuotione et sincera intencione in honore S. Andree apostoli et S. Pantaleonis martiris et precipue sanctissimi confessoris et pontificis Nycolai, Cui de nostris dominicalibus paucissima largientes de rebus tantum ipsum dotauimus, quas a personis extraneis et vasallis nostris comparando absoluimus aliorum eciam terre nobilium auxilio fauorabili accedente. Quam utique foundationem apostolicorum uirorum domini *Alexandri* et domini *Gregorii* paparum nec non domini *Heinrici* Romanorum regis huius nominis quarti confirmari magna sollicitudine sigillatis priuilegiis procurantes uiris quoque religiosis illuc ex diuersis cenobiis congregatis deuotum deo obsequium ibidem preparauius atque gratum. Preterea omnia bona, que nos et prenominata Augusta in communem usum fratrum illic deo famulantium pie et sincere donauimus, sigillis et priuilegiis ad perpetuam ualitudinem duximus roborare Ea tamen conditionis lege ut ipsi canonici communem et regularem vitam inibi ducentes de bonis ecclesie datis vel donandis usui proprio nichil uendicent, sed pari uictus et uestitus sustentatione fruentes pro collatis sibi beneficiis semper grates (sic) summo referant largitori. Volentes itaque

idem cenobium magno labore nostro ex nouo constructum nullius rectoris extranei preceptis seu ordinationibus subiacere, omne ius parrochiale extra menia seu ualles Ciuitatis nostre *Patauie* cum sepultura libera et cum capellis forinsecus iam fundatis uel adhuc fundandis eidem donauimus pleno iure ita, ut vnus fratrum de conuentu ipsi plebi in suburbio residenti per omnium sacramentorum exhibitionem in suo Monasterio, quod eis pro parrochia statuimus, debeat tamquam pastor legitimus prouidere. Ipsam etiam fundationem nostram gaudere uolumus omnibus libertatibus a sanctis patribus institutis ita, ut libera sit ab omni inuasionem laycali et nec rebus nec hominibus infra septa eiusdem constitutis sub pena excommunicationis, quam iam in eos ferimus, aliqua uiolentia inferatur. Dedit autem prefata imperatrix in promotionem ipsius fundationis aream, in qua situm est monasterium, cum duabus curiis stabulariis *Senftling* uidelicet et *Neunhouen*, ut per eas habere possint facilius pascua pecorina, Item ortos et pomeria ipsi Ecclesie adiacentes, Item nonam partem omnium rerum suarum, quas in *Persenpeeg* et *Ybespurch* usu proprio possidebat. Ea uero, que nos in usum et prebendam eisdem fratribus dedimus, omnia per manum domini *Reinberti* Comitis nostri aduocati ipsis tradimus pro robore perpetue firmitatis. Sunt autem hec, que eidem Monasterio dedimus siue damus Primo, ut in nostro foresto sibi contiguo recipere debeant sine exactione iuris, quod *vorstreht* dicitur, omnia ligna, que ad edificandum necessaria habuerint uel cremandum. Item dedimus eis libere possidendum quicquid iuris est extra ualles Ciuitatis culti uel inculti a *Danubio* usque ad *Enum* preter duo iugera ultra montem *weinchnobel* sita, vnacum decimis predictarum Curiarum et aliorum agrorum, quocienscunque de suo domate propriis aratris coluerint, simulque omnes decimas uinearum, ortorum, pomeriorum in eisdem terminis positorum. Item dedimus eis portum siue passagium *Eni* fluminis cum omni sua utilitate gratis tamen illis omnibus transducendis, qui causa deuotionis sanctorum limina duxerint visitare. Item dedimus eis in *Tantobel* dimidium mansum, in *Holzheim* quatuor hubas, in *Hegenbach* vnā hubam, in *Probstraect* vnā hubam, circa *Paectram* dimidiam hubam, in *Soering* dimidiam hubam, in *Hasenpruel* vnā hubam, in *Winberch* vnā hofsacham, in *Stainvelde* vnā hubam, in *Sunnepack* vnā hubam, in *Pimzheim* vnā hofsacham, in *Alburch* tres curtes stabularias cum aliis prediis empticiis, Item ibidem duas partes

decimarum, im *Gehai* vnam curtem, in *Aufhausen* unum Molendinum et vnam decimam et dimidiam hubam, In *Euchendorf* vnam Cappellam cum omni vtilitate et pleno iure, Ibidem vnam curtem stabulariam et dimidiam hubam cum pratis et siluis illuc pertinentibus, in *Weizrichstorf* vnam curtem cum omnibus eiusdem appendiciis, in *Enzenweis* totam villam cum molendino et *Genezeo* cum siluis, pratis, piscationibus et omni sua vtilitate, item *Bering* et *Richerstorf*, in *Raert* septem hubas, in *Dornach* vnam curtem et vnam hubam cum siluis, pratis, piscationibus, Ibidem vnam decimam, Item in *Ahausen* iuxta *Landawe* vnam decimam, Item in *Engelmarsperg* vnam Curiam cum Molendino et alio predio parvo, In *Chohnprunne* vnam hubam, in *Wachemeis* duas curtes stabularias cum aliis hubis, areis, Molendinis, pratis, siluis, piscationibus ad eas pertinentibus, in *Gerchweis* tres hubas, in *Althaim* vnam curtem cum omnibus eius appendiciis, Item in *Aunchirchen* capellam cum omni vtilitate et pleno iure, Item ibidem duas partes decimarum et vnam curtem cum omnibus eius appendiciis et quidquid vtilitatis fratres ibidem ordinare sibi poterunt in aquis et siluis, oblationibus et areis in eadem uilla constitutis; Item in *Aitenpach* vnam Ecclesiam cum omni vtilitate et cum iure parrochiali et vnam decimam in omnibus terminis eiusdem Ecclesie tam cultis quam colendis, in *Aha* vnam hubam cum silua adiacente, in *vilshouen* dimidiam hubam, in *Cupharn* tres hubas, in *Perchaim* duas hubas, in parrochia *Hêtarn* vnam decimam cum noualibus, In Parrochia *Chelichperch* vnam decimam cum noualibus, In Parrochia *Irsheim* vnam decimam cum noualibus, Item in Ecclesia, que Haiming dicitur, duas partes decimationis cum noualibus, Item duas partes decimationis noualium in silua, que *Hónhart* dicitur, tam cultorum agrorum quam colendorum in quatuor videlicet illis ecclesiis, quorum (sic) termini in eandem siluam ex inferiori parte poriguntur, Quorum ecclesiarum nomina sunt hec: *Eberswanch*, *Schiltarn*, *Aspach*, *Vekchelsdorf*. Item parrochiam in *Griezchirchen* cum omni vtilitate et pleno iure cum vna decima in omnibus terminis ipsius Ecclesie tam cultis quam colendis, Item parrochiam in *Alchoven* cum omni vtilitate et pleno iure, Item decimam cum noualibus in omnibus terminis eiusdem Ecclesie, Item ibidem vnam hofsacham, In *Eusten* vnam curtem, in *Strazz* quatuor hubas, in *Hard* vnam hubam cum silua adiacente, In *Winchlarn* dimidiam hubam, in *Stardech* dimidiam hubam, in *Emling* dimidiam hubam, Ad *Tunhaim* dimidiam hubam,

in *Harthaim* vnam Curiam et dimidiam hubam, In *Reut* vnam hubam, in *Pésing* vnam Curiam et dimidiam hubam cum omnibus illuc pertinentibus, In *Levnting* vnam hubam et dimidiam, In *Pruel* dimidiam hubam, In *Chaltenpach* vnam hubam, In *Rueprehteshouen* vnam decimam, Item in Austria in *Rure* circa *Rvste* et *Eytzendorf* vnam decimam in omnibus terminis eiusdem ruris tam cultis quam colendis, item in Rure, quod *Pevchrich* dicitur, duas partes decimationis in quatuor Ecclesiis, videlicet *Nevnchirichen*, *Rórnpack*, *Molte* et *Rietenburch* simulque omnes decimas novialium in omnibus terminis earundem Ecclesiarum, Item in Ecclesia *Stregen* duas partes decimarum cum ipsis novialibus. Item in parrochia *Hohenwart* vnam partem decimationis in omnibus terminis eiusdem ecclesie tam cultis quam colendis, Item tres sagenas vnam in *Sebach*, alteram in *Matse*, terciam in *Patauia*, que protenditur a pede montis, in quo sita est Ciuitas, usque *Walkerstegen*. Addidimus etiam, quidquid ipsi fratres utilitatis sibi in eodem litore potuerint ordinare, Item in *Sebach* tres vineas, in *Aschach* duas vineas, in *Bachouia* quatuor vineas, In *Hvntshaim* quatuor vineas, Item in *Mactorn* vnam curiam cum duabus vineis, In *Halle* vnam sartagineum cum iure suo, In *Sebach* vnam decimam, In *Linthaim* vnam Curiam. Item dedimus ad luminaria Ecclesie Cappellam sancte Marie in loco *Lauriacensi* cum omni utilitate et iure, que ex ipsa cappella tam ex oblationibus quam censualibus vel ex arcis infra cimiterium sitis aut eciam ex quibusdam ortis ibidem potuerit provenire. Pro vestitu vero fratrum ordinavimus viginti quatuor libras taliter exhibendas: De navibus *Patauie* decem libras, de *Golderwert* sex libras, de *Euerding* quatuor libras, de censu *Matse* tres libras, De *Aufhausen* vnam libram. Preterea concessimus eisdem fratribus pro iure perpetuo, vt de navibus victualia eorum ducentibus supra vel infra, siue sit annona siue vinum vel sal, quod eis pro domo dedimus vel quidquid alii pro domo necessarium haberint, in nullo loco ad nos spectante theloneum aliquod dare debeant vel uectigal, immo gaudere debent omni iure, quod ciuibus competit Ciuitatis. Ad hec omnes Ecclesias et omnes decimas prescriptas, quas eidem monasterio tradidimus, tam libere dedimus, ut cum iure patronatus etiam inuestituram spiritalium habeant omniumque novialium decimas percipere debeant indiuise. Concedimus eciam ipsi preposito, ut omnes causas vel questiones circa homines suos extra Ciuitatem emergentes ipse vel sui officiales per iudicium debeant

terminare Exceptis hiis tantum, que mortem hominis exigunt: in illis Judex noster quantum ad corpus potestatem iudicandi habebit ita, vt bona persone nocentis Ecclesie debeant integraliter remanere. Indulgemus eciam eisdem fratribus liberam habere electionem ita, vt mortuo vno preposito plenam auctoritatem habeant alterum sibi secundum suam conscienciam eligendi. Verum cum predia eiusdem fundationis nostre tam per felicem Augustam *Aguetem* quam eciam per nos et alios multos nobiles sibi collata in diuersis terrarum posita sint districtibus, ut eadem ab aliorum aduocatorum seruiicio libera omnimodis existant, domnum *Hainricum de Vornbach Comitem prouincialem* ex vtraque parte *Eni* fluminis super omnia predia dicti Monasterii, quocunque loco in *Wabaria* sunt posita, aduocatum perpetuum duximus ordinandum. Cui duodecim vineas in *Raechtarn* castro suo *Griez-pach* adiacentes cum aliis prediis et agris ad culturam earum pertinentibus pro eo in feodum contulimus, ut ipse eadem predia sine omni uexatione iuris aduocacie defensare debeat fideliter et tueri. Idem autem nobilis Comes pro exhibito sibi aduocacie honore donauit, eisdem fratribus pro iure perpetuo, vt in suo foresto castro suo *Neuburgensi* contiguo recipere omni tempore debeant omnia ligna ad edificandum vel cremandum necessaria nulla ab eis utilitate forestica requisita. Domnum vero *Lerpoldum* piissimum Marchionem terre Australis super Curiam in *Martorn* et super omnia predia et decimas eorum videlicet in *Ruste*, in *Eyzendorf*, in *Bachouia*, in *Vreindorf*, in *Blat*, in *Pevchrich*, super tres Curias videlicet *Purchwisen*, *Stregen*, *Neupauch* et decimas ad eas pertinentes, super Ecclesiam et uillam in *Mnichrecht*, item super predia circa *Ybsam* et in *Machlant* sita et super curiam in *Linthaim* et generaliter super omnia predia eorum quocunque loco superius vel inferius in sui Marchionatus districtu posita de bono et maturo consilio perpetuum statuimus aduocatum, Nisi forte quispiam successu temporis pro remedio anime sue et pro reuerentia sanctissimi Nycolai pontificis eidem Cenobio aliquas possessiones tradiderit et ius aduocacie cum priuilegio a Monasterio recepto in eisdem sibi reseruauerit, illum cum debita discretionem frui volumus suo iure. Qui vero testimonium talis priuilegii non ostenderit, nullum ius aduocacie sibi debet vel poterit vindicare. Pro seruiicio tamen, quod occasione aduocacie ab ecclesiasticis personis requiri solet, prefato Marchioni in *Mokkerawe* et circa locum eundem viginti quatuor hubas et septuaginta honesta mancipia titulo contulimus

feodali pro eo, vt nullum aliud emolumentum deinceps nomine aduocati recipere de eorum possessionibus teneatur. Ipse vero illustrissimus Marchio tanquam pius et deuotus oblatam sibi aduocatiam oculo gratuito in sue potestatis dominium suscipiens ad incrementum nostre nove plantationis ita, ut dici possit et etiam esset noster conplantator, absoluit et exemit de maturo consilio suorum nobilium Baronum eandem Ecclesiam per omnem districtum sui Marchionatus in terris et in aquis, in foris et ciuitatibus ab omni iure theloni sine myte ita, ut quolibet tempore anni vinum, annonam, pisces et alia queque pro domo necessaria in terris et in aquis libere transducere debeant vel si necesse fuerit, in *Stain* et in *Horn*, vbi granum eorum tractari solet, nec non in aliis Ciuitatibus aut foris vendere vel locare sine omnibus exactionibus antescryptis. Concessit etiam eidem Monasterio, ut per nullum iudicem occasione alicuius querimonie victualia eorum in terris uel in aquis detineri debeant, nisi prius ab eo tamquam a vero aduocato uel ab ipso, quem ad hoc specialiter statuerit, iusticia fuerit requisita. Quas vtique gracias ideo presenti priuilegio annotare curauimus, vt, si forte aliquis suorum successorum, quod deus auertat, easdem scire nollet, per hoc scriptum predecessoris sui beneuolam munificenciam recognoscat. Aduocatis igitur premissis auctoritate omnipotentis dei et sub pena eterne dampnationis prohibemus, vt nec ipsi nec sui heredes sed nec alter quisquam aduocatorum quocunque casu succedentium aliquem de eadem aduocatia infeodare vel substituere debeat vel presumat. Si autem aliquis nolente domino in contrarium fecerit, hic anathematis vinculis ex tunc se nouerit innodatum ac eterne dampnationis vindicta, nisi reuocauerit, puniendum. Et si aliquis prepositus necessitate quacunque coactus subaduocatum sibi dari aliquando petierit, huius substitutionem ad vnum tantum vel saltem ad duos annos volumus perdurare. Quod si aliquis diutius pro viceaduocato postulatus tamen perposito placuerit, ne talis ex diutina comissione aduocationem hereditariam sibi possit ascribere, volumus, ut prelato cedente vel decedente auctoritas huiusmodi subaduocati omnimodis finiatur. Ipsi etiam prescripti aduocati, in quorum iudiciorum terminis pene omnia predia ecclesie iacere videntur, hanc gratiam ipsi monasterio concesserunt, ut prelati eiusdem omnes causas siue questiones in hominibus eorum exortas per se uel per suos officiales debeant iudicare. Si autem culpa alicuius hominis penam mortis exigit, iudex in persona

rei iudicium exercere tenetur, bona vero ipsius Ecclesie remanebunt. Predia autem, que in *Griechkirchen* et in *Alnchoven* cenobio dedimus memorato, nobismetipsis et nostris successoribus sine omni vtilitate iuris aduocatie reseruauimus defendenda sic tamen, vt prepositus omnes causas in eis emersas debeat iudicare nullusque successorum nostrorum super ea aliquem subaduocatum sibi presumat substituere, sed per se pie et fideliter pro honoris sui decencia tueatur. Si autem aliquis Episcoporum honorem proprium pariipendens eandem aduocatum ad alias personas quocunque modo transtulerit vel ex impotencia aut desidia ipsos tueri neglexerit, licitum erit fratribus hoc vsi priuilegio a principe terre protectionis auxilium inuocare. Item quia predia, quibus idem monasterium dotauius, tam libere sibi dedimus, quod nulli hominum aliquod ius hereditarium competit in eisdem, predicti aduocati, quorum interest de ipsis iudicare prediis, statuerunt, ut nullus hominum contra eadem predia alio testimonio agere debeat, nisi per sola priuilegia, que super iuribus specialibus a monasteriis dari solent. Et quia idem cenobium in latere nostre kathedralis Ecclesie ideo fundauimus, vt prelati eiusdem tamquam intimi secretarii et cappellani successores nostros in suis debeant oneribus supportare, congruum valde est, vt et ipsi successores nostri eandem Ecclesiam specialibus honoribus, promotionibus, fauoribus et graciis prosequi teneantur. Cum igitur omnia facta pie et iuste inchoata a malignis hominibus suggestionem diabolicam inpugnari, immo frequentius soleant impediri, nec hoc opus nostrum religiosum ad honorem huius Patauiensis kathedre factum et feliciter consummatum iniquorum calumpnatorum malicia successu temporis audeat vel valeat infestare, pro originali nostre foundationis instrumento premissa omnia presenti pagina nostro sigillo autentico roborata simulque cum testimonio venerabilium personarum canonicorum nostrorum videlicet et ministerialium duximus confirmare. Testes de Canonicis *Willipoldus Temprepositus, Erkhengerus decanus, Isenbertus Cantor, Paldwinus Scholasticus, Aigelbertus archipresbiter, Egeno et Otakhrus Capellani*. Ministeriales vero *Reinherus de Rotawe, Gozwertus de Wesen, Raffoldus de Morspach, Porno de Holzhausen, Rudigerus de Ridelberg, Ekkolfus de Wolnpach, Chaetzlinus de Schaltarn et frater eius Otakhrus, Hertwicus de Chrentzing et Rudbertus frater eius, Otakhrus de Weidaech, Imzo de Stegbach, Livtgoz de Tagbrehteshusen* et plures alii ex nostris fidelibus. Vt autem hec omnia

firma et illibata permaneant, iudicio dei patris et filii et spiritus sancti et auctoritate beati Petri apostoli eiusque vicariorum *Alexandri* et *Gregorii* paparum et fiducia sanctorum patronorum *Andree* apostoli, *Panthaleonis* martiris, *Nicolai* pontificis districte interdicimus, vt nullus successorum nostrorum seu aliqua secularis uel ecclesiastica persona de prediis Ecclesie iam datis vel postmodum donandis inuadere vel diminuere vel vsui fratrum aliquid presumat subtrahere ullo modo. Si quis autem, quod deus auertat, ausu nefario id ipsum transgressus fuerit, si tercio commonitus debita satisfactione non emendauerit, anathematis laqueo se nouerit irretitum et partem cum *Juda* pessimo habiturum. Conseruantibus autem pax et misericordia hic et in futuro seculo perseueret. Amen. Acta sunt hec in katedrali nostra Ecclesia apud *Patauiam* Anno domini Millesimo Septuagesimo quarto Indictione Nona duodecima Kalendas Junii.

Hund, II. 530. (edit. Monac.) — Hansiz, Germ. sacr. I. 259 (theilweise). — Mon. boic. IV. 293. ex apographo, sec. XV. — (Einer aufmerksamen Vergleichung dieser Urkunde mit der unmittelbar vorhergehenden wird die wesentliche Verschiedenheit des Inhaltes derselben an beiden Orten nicht entgehen. — Jedenfalls scheint die Aufschreibung im Lonsdorfer Codex (verfasst zwischen 1254—1265) den Vorzug zu verdienen.)

LXXXI.

1082. *Lorch*. — *Altmann*, *Bischof von Passau*, bezeugt den zwischen *Otakar Markgrafen von Steyr* und dem *Bisthume Passau* eingegangenen Tausch in *Betreff der Pfarre Behamberg und Garsten*.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Altmannus* dei gratia *patauiensis* episcopus christi fidelibus in perpetuum. Qualiter nobilis uir *Otakar* marchio *styrensis* nobiscum et cum fratribus nostris fecit permutationem, propter rei memoriam pagine presenti commendamus. Siquidem marchio predictus predium unum ad *beheimerch* et ecclesiam cum area, in qua constituta est ecclesia, per manus aduocati nostri *Vdalrici* in manus nostras libere tradidit et quiete remittendo nobis etiam contiguarum uillarum decimationes. Econtra nos de nostrorum consilio canonicorum et aliorum fidelium donauimus et tradidimus marchioni prenominato ecclesiam *garstinam* pleno iure, ut ipsa habeat liberam inuestituram et omne ius sacerdotale et parrochiale cum omnibus suis appenditiis, scilicet omnibus, que interiacent inter *rubnicham* inferius urbem manantem et *rubinicham* superiorem et infra fluuium *anesum* et flumen *styram* usque in *rotebach* et ultra

stynam dotem et molendinum cum iure suo et curtim illam, ubi *rubincha* labitur in *anesum*, cum omni culta et inculta decimatione et toto iure sacerdotali. Adtendentes itaque hoc concambium siue hanc permutationem nichil iniquum continere, cum licitum sit, ecclesiam pro ecclesia, decimam pro decima, predium pro predio permutare, presenti carta roborauimus eandem sigillum nostrum appendentes eidem. Siqua igitur ecclesiastica secularisue persona contra eam temere uenire (sic) presumpserit, ream se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate (sic) cognoscat atque propter hoc in extremo examine districte ultioni subiciendum non dubitet. Cunctis autem obseruantibus et custodientibus sit pax domini nostri iesu christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant amen. Huius autem rei testes fuerant archipresbiteri *Arnoldus*, *Eberhardus*. Decani, *Sinbertus* (sic) *Vdalricus*, *Meingozus*, *Rüdolfus*. Capellani, *Hartwic de chernzingen*, *Gerolt de matse*, *Adelhalm*, *Marquart*, *Reinhart*. Milites marchionis, *Walchunn*, *Cholo*, *Vdalricus*, *Aribo*, *Hartnit*, *Arnholm*, *Otto*. De familiaribus autem *Atram*, *Duringus*, *Erchenger*, *Pabo*, *Duringus*, *Alber*, *Perhtolt*, *Rycher*, *Volcholt*, *Duringus*, *Isingrim*, *gerungus*, *Reinhalmus*, *Otto*. Acta sunt autem hec apud *lauriacum* anno incarnationis domini M.lxxxii.

Urkunde mit Siegel im Archive zu Garsten. — Das Siegel in bräunlichem Wachse ist an einer aus ungebleichten Zwirnfäden geflochtenen Schnur angehängt. Es zeigt den Bischof in halber Figur, wie an der Gleinker Urkunde von 1088 am 19. August. Die Umschrift ist fast ganz verwischt. †. ALTM. SIS. GPC. Das vorliegende Exemplar scheint eine um fast ein Jahrhundert jüngere Abschrift des Originals zu sein. — Pusch, Dipl. Garst. 17. — Kurz, Beiträge II. 472, ein Fragment bei Ludewig Reliqq. Mseptt. IV. 193.

LXXXII.

1088. 19. August. Lorch. — *Altmann*, Bischof von Passau, bezeugt einen mit dem Markgrafen *Otaker* von Steyer eingegangenen Tausch seiner am *Hausruck* gelegenen Besitzungen gegen das Kirchengut *Dietach*.

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. *Altemannus* dei gratia *Patauiensis* episcopus et apostolice sedis legatus cunctis christi fidelibus imperpetuum. Officii nostri ratio id postulare uidetur, ut iuxta apostolum sapientibus et insipientibus debitores effecti dominici tritici mensuram conseruis deuote dispensemus et tam fidelium laicorum quam etiam christi

ecclesiarum vtilitatibus uigilanter insudare curemus. Vnde notum facimus cunctis christi fidelibus tam futuris quam et presentibus, quod nos vniversorum communi consilio canonicorum videlicet atque Ministerialium nostrorum commutationem fecimus cum inlustri marchione Stirie *Otakkerio* pro comodo Sancte *pataviensis* ecclesie, cui indigni deo fauente presidemus; Ipse quippe Marchio respectu christi Sed et nostra sedula conmonitione inductus resignauit ecclesie per manvm nostram plurima beneficia sua diu ab ipsa alienata Sita autem ubi ubi (sic) circa montem *Husrûke* atque supra *Kezellarwalde*, Item sparsim posita circa istos riuos (sic) *trahtina*, *Innen* atque *Ahsa* usque in *danubium*, Item supra *Trunvelde* sua beneficia, que Ministeriales ecclesie ab illo suscepta in beneficio tenebant. Item resignauit ius petitionis ac decimationis parrochiarum *Puhele* et *gundeskirchen*. Hec omnia predictus marchio atque pater ejus *Otakkerus*, qui rome obiit, dudum ante etatem nostram a *pilgrimo pataviensi* episcopo in beneficium susceperat et ea ab *Arnulfo* magnifico comite de *Welsa* atque de *Lambachha* ipsorum consanguineo ad eos fuerant deuoluta atque possessa. Itaque nos deuotionj predictj marchionis obuiantes quandam capellam *Twedick* nominatam ex iure fundi eius propriam castro *Stire* contiguam ac pertinentem libertate ecclesiastici iuris promouimus speciales ei terminos instituiimus, ius altaris ac nostrum marchioni contulimus, ut ipse potestatiue possideat ipsamque capellam incendio tum uiolatam denuo consecrauimus. Quam etiam a prefato pontifice P(ilgrimo) pridem consecratam, libertate donatam, prediis a katedrali ecclesia exemptam paucasque ecclesias in illis locis tunc fuisse in euidenti ejusdem antistitis *Pilgrimj* priuilegio inuenimus, relegimus ac, sicut congruebat, factum tanti pontificis ratum habuimus. Nomina autem terminorum ejusdem capelle, exordia et fines, dimensiones atque emensiones, sicut ab eodem institutas ac expressas inuenimus, Nos quoque ej damus et confirmamus, hic interserimus sicque illos assignamus. A terminis *chremsmunstrensis* ecclesie per siluas camposque, per plana et inuia, ipsius termini inchoant conplectentes culta et inculta sursumque e regione in prepetem flujum *Stire* protendant et secundum illius defluxum in flumen *anesum* descendunt. In alio vero latere ab eisdem terminis et cum ipsis per uastum Nemus ac per uarias emensiones ipsj terminj decurrentes culta incultaque conplectentes profusius sese extendunt et usque ad terminos ecclesie S. martiris *Floriani* pertingunt, a quibus et in

quibus ad terminos *Lauriacensis* parrochie directim (?) permaneant atque cum illis uicissim e regione decurrunt et in fluuij *anesum* se determinant. Predictae itaque capelle potestatem conferimus ac confirmamus integra iura in diuinis dispensationibus, in decimatione, in diuinorum plenaria administratione in illis locis, que infra predictos terminos posita esse dinoscuntur. Cuj etiam concedimus, ut, si a dycesiano (sic) suspensio diuinorum exierit, ipsa libera existat atque ab eodem excommunicatos ad sepulturam recipiat. Utque istud pro bono factum nostrum ecclesie et marchionj semper firmum permaneat, paginam istam fecimus inde conscribi et sigillo nostro communiri, testibus subnotatis, *Dietmarus major prepositus, Vtricus, aguileiensis, Vtricus de Zwentendorf, Almarus, Heinrichus, Hugo, Hugo, canonicj, Hartmmanus* (sic) *prepositus sancti Floriani, Engelbertus prepositus sancti Yppoliti archydiaconus* *) *Arnoldus, Eberhardus decani, Isembertus, Vtricus, Mengodus capellanj*. Isti de laicis, *Fridericus comes de pilstein, Hartwicus de hagnowe, Pabo de zollinge, Dietricus de pömgarten*. Ministeriales ecclesie, *Hartwicus de Krenzinge, Gerolt de matse, Porno de holzhusen cum filiis suis Rudigero, Vlrico, porno, Hartmêt pincerna, Siboto dapifer*. De militibus marchionis, *Walchun, cholo, Vlricus, aribo, Hartnidus, Otto, arnehalmus, Renherus* et alii multj.

Data apud *Lauriacum* anno dominice incarnationis. M.lxxx.viii^o XIII. Kalendas Augusti, Anno pontificatus nostri XXIII, Indictione XI^a Regnante domino nostro iesu christi (sic) in eternum. Amen.

Original mit Siegel im Archive zu Gleink. — Hansiz, Germ. sacr. I. 279. — Kurz, Beiträge III. 294. — Hormayr, Archiv 1815. 499. — Mon. boic. XXIX. II. 44. cf. Bernardus Noricus bei Pachmayr, 34.

LXXXIII.

1089. 14. September. — *Erneuerung des Stiftbriefes des Klosters Lambach durch Bischof Adalbero von Würzburg.*

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Ego *Adalbero Dei Gratia Würzburgensis* episcopus notum esse uolo omnibus christi fidelibus, qualiter parentes mei ob salutem animarum suarum in Loco *Lambach* dicto congregationem instituerunt clericorum et qualiter

*) Oder Archydiaeoni, was sich nicht unterscheiden lässt.

heres eorum factus licentia domini apostolici papę *Gregorii*, qui et *Hiltiprandus*, pro hac in eodem loco congregationem substitui monachorum consensu et consilio parrochiani episcopi *Pataviensis* scilicet *Altmanni*. Et quoniam communis uita monachorum plus indiget quam secularium conuentus clericorum, ad supplementum eorum ex nostro adauxi fisco III^{er} uidelicet siluas, Quarum due iuxta *Trvnam* in parte aquilonari sunt sitę una mercato *Wels* inferior alia superior. Inferioris uero *hardis* nemorarius erat *Enzo*, superioris autem *hardis* nemorarius erat *Engizo*. Ex altera autem parte eiusdem fluminis *Trune* contra meridiem due siluę una ad *Buchenloch*, cuius nemorarius *Bero* erat, altera ad *Eiterwalt*, cuius nemorarius *Ello* erat. In his ergo siluis solus abbas absque ulla contradictione pro suo libitu habet potestatem euellendi, domos edificandi, plantandi, molendinos faciendi, uenandi, insuper quidquid ad utilitatem fratrum inde potuerit excogitari. Addidi insuper quantum mihi predii de patruo meo *Arbone* ad *Zuisil* contigit et uicinum mercatum ad *Wels* duoque mercata in francia, unum ad *Onoldesbach*, ad *Geroldeshouen* alterum cum omni utilitate ad ipsa pertinente et parrochiam, quę dicitur *Tütensteten*. Hec omnia *Ekkeberto* uenerabili abbati comisi eo, quo ego hęc iure habui, monasteriique curam potestatiue haberi feci. Huius rei testes sunt *Eberhardus comes*, *Marchwardus*, *Gerungus*, *Ebo*, *Heinricus*, *Zeizolf*, *Arbo*, *Porn* Itemque *Porn*, *Nendingus*, *Archo*, *herrandus*, *Penno*, *Wermut*, *Arbo*, *Erchenbertus*, *Adalrammus*, *Altmannus*, *Adelbertus*. Actum est *Ratispone* anno M.l.vi. Indictione VIII. Episcopatus autem domni *Adalberonis* XII. Deinde post aliquantum temporis abbas *Ekkeberti* coactus piis petitionibus ab hoc onere sibi imposito eum absolui, sed ex suis ille unum fratrem nomine *Beccemannum* in hoc abbatie onus elegit. Hunc quoque pergens mecum illuc adduxi eandemque rem, qualiter antecessori suo comissa erat, comisi. Cum autem hoc ipsum monasterium instauratum a supra dicto *Altmanno* et a me pariter dedicaretur anno dominice Incarnationis M.lxxx.viii. Indictione XII. Epacta VI. Concurrente VI. XVIII. Kalendarum Octobris, Anno ordinationis domni *Altmanni* XX^oV^o meique XI° v^o iterum et tercio hęc, quę prius feci, renouaui tradens tunc ad altare sanctę Marię et s. *Kyliani* unam stabulariam curtem ad dotem simul cum his omnibus, quę a me uel a parentibus meis ante ad illud tradita fuerant. Hęc episcopali banno atque huiusmodi anathemate ambo episcopi confirmauimus, ut, siquis hanc traditionem destruere

presumpserit, ligatis manibus et pedibus mittatur in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium.

Pez, Script. rer. Austr. II. 12. — Hier aus einem Cod. Msc. perg. sec. XIII, im Archive des Klosters Lambach.

LXXXIV.

1096. — *Born, ein Freier, schenkt dem Bisthum Wirzburg einen Hörigen mit Namen Udalrich als freien Dienstmann.*

In nomine sanctę et indiuidę trinitatis. Notum sit omnibus in petra, quę christus est, fundatis, qualiter ego *Born* homo ingenuus *Ódalricum* potestatiua manu domini sui *Ódalrici* uidelicet comitis in manum meam contraditum ac delegatum ad reliquias sancti Kyliani sociorumque eius *wirceburc* tradiderim ac delegauerim ita, ut penitus sui iuris exutus dominio eiusdem altaris aduocati pace tueretur ac patrocinio. Ea autem conditione facta est hęc traditio, quatinus predictus *Ódalricus* ab omni iugo seruili absolutus episcopo eiusdem loci libere seruiat eo scilicet iure, quo seruiunt sibi meliores supra memoratę ecclesię. Et ne aliqua ex parte uacillare uideatur, testimonio subscriptorum testium utriusque delegationis confirmetur. *Emehardus episcopus, Rubbertus prepositus, Ódalricus decanus, Meigenhardus prepositus, Cunradus prepositus, Guntherus prepositus, Weicil archidiaconus, Ódalrich archidiaconus. Laici, Frideric, Richart, Godebolt, Eber, Hoholt, Emehart, Cũno, Gerhart, Adelbraht, Godebolt, Adelrihc, Rõbbolt, Ebo, Heirolt, Godefrit, Elbuuin, Heinrich, Rõbbolt, Bõdo, Diezman.*

Isti subscripti testes uiderunt et audierunt, qualiter ego *Born* prefatum *Ódalricum* fideiussoria lege a domno suo *Ódalrico* accepi: *Rabbodo comes, Mecelin, Alberih, Bilegrim, Ebbo, Rõbbraht, Merebodo, Huc, Heireman, Adelram, Ógger, Willehalm Weirgant, Huc, Heirerant, Sigebodo, Heicil, Ebbo, Weirnhart, Reigenbraht, Gundaker, Jaggo, Heirih, Godefrit, Adelbero, Kelbegras, Dietmar, Ótger, Adelbero, Ódelscalc, Heinrich, Rabbodo, Adelbrath, Diemo.*

Acta et transacta est hęc traditio anno dominice incarnationis Millesimo XCVI. Indictione III. regnante *Heinrico* imperatore, *Cunrado* rege, *Emehardo* episcopo, *Godebaldo* comite.

Original auf Pergament ohne Siegel im Archive des Klosters Lambach. — Kurz, Beiträge II. 237.

LXXXV.

1099. 30. April. Regensburg. — *K. Heinrich IV. stellt dem Kloster Kremsmünster einige ihm von dem Bischofe Christian von Passau entzogenen Güter im Traungau etc. wieder zurück.*

IN nomine Sanctæ et indiuiduæ Trinitatis. *Henricus* divina favente elementia tertius *Romanorum Imperator Augustus*. Quoniam divino munere confortati justum esse novimus ac salutiferum, quod Ecclesias Dei sub nostro sitas imperio misericorditer respiciamus et eas justa potentia de manu impiorum hominum, qui eas miserabiliter lacerant et opprimunt, eripiamus, dignum duximus, ut tam salutifero operi vigilanter insudare studeamus. Igitur ad omnium Christi nostrique fidelium notitiam pervenire volumus, quod causa Dei et remedio animæ nostræ omniumque parentum nostrorum ac filij nostri *Henrici* regis salute et digno interventu *Rudberti Babenbergensis Episcopi* et *Hermanni Augustensis electi*, *Widonis Osenburgensis Episcopi*, *Friderici Ducis*, *Burchardi Marchionis* et aliorum nostrorum fidelium, insuper ob venerabilem petitionem *Adalrami Abbatis* prædium *Petinpach* appellatum et in alio loco alia duo prædia *Cotprehtesella* et *Geroltsdorf* nuncupata in pago *Trungowe* sita ab Episcopo quodam nomine *Christiano* prius ablata *Monasterio Salvatoris mundi* Sanctique *Agapiti electi Martyris* sui, quod *Cremsemunster* dicitur, et longo tempore injuste ab eodem Monasterio abalienata et a *Marchione Liudpaldo* et a *Comitibus Perngario* et *Engelberto*, qui illa injuste tenebant, iudicio et justitia convictis in manus nostras et *Tyemonis Pataviensis electi* reddita memorato Monasterio *Cremsemunster* nuncupato immutabiliter restituimus cum omnibus appendicijs, terris, agris cultis et incultis, campis, pascuis, pratis, sylvis, aquis aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, venationibus, mancipijs utriusque sexus, quæsitis vel acquirendis legitime ad prænominata prædia pertinentia, nihil extra dimittentes sed totum ex integro per hoc præsens auctoritatis nostræ præceptum pleniter in Christi nomine confirmatum donavimus, tradidimus Ea videlicet ratione, ut ex hoc in antea nullus Episcoporum aut Abbatum aut alicujus personæ potestas præfata prædia ab usu fratrum ibidem Deo famulantium auferre præsumat, sed fratres inibi Salvatori nostro et electo Martyri suo *Agapito* die noctuque servientes illa secure teneant atque possideant et Dei omnipotentis misericordiam pro nobis et pro filio nostro rege *Heinrico* et pro omnibus parentibus nostris incessanter orare non desistant.

Et ut hoc verius credatur et per futura tempora a cunctis nostris fidelibus diligentius conservetur, manu propria confirmavimus et subter hoc sigillo nostro insigniri jussimus.

Signum Domini Heinrici tertij Romanorum Imperatoris invicti.

Humbertus Cancellarius vice Archicancellarij recognovit. Data II. Kal. Maij anno Dominicæ Incarnationis MXCIX. Indictione V. Regnante Heinrico Romanorum Imperatore Augusto Anno XLIX. Impetrante autem XV. Actum est *Ratisponæ* Feliciter. Amen.

Rettenpacher, Annal. Cremifan. pag. 148. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 33. Nr. 26. ex Cod. Frideric. sec. XIII—XIV.

LXXXVI.

Circa 1100. — *Otacher Markgraf von Steyr übergibt dem Kloster Garsten die Capelle Haselbach mit ihrem Widem in Niderwinkel und zwei Höfen zum Seelenheil seines erschlagenen Dienstmannes Otto.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filij et spiritus sancti. Notum sit omnibus christi fidelibus tam presentibus quam futuris, quia ego *Othacher* Stirensis Marchio tradidi ecclesie sancte Marię in Gersten capellam *Haselpach*, a venerabili domino *Vdalrico* pataviensi episcopo Rogatu meo exemptam cum omni dote in *Niderwinkel*, insuper duo curtilla pro remedio anime ministerialis mei *Ottonis* occisi, et hoc cum petitione matris prefati *Ottonis*. Huic donationi mee intererant idonej testes, quorum nomina huic pagine inscripta memorię commendantur. *Hartmannus prepositus tituli sancti Ypoliti, Engelbertus prepositus tituli sancti Floriani, Archipresbiteri, Arnoldus, Eberhardus, Decani, Isenbertus, Vdalricus, Megengotus, Rüdolfus, cappellani.* Insuper intererant ministeriales *Arnalmus de Volkesdorf, Reinhertus de Steine, Gundaker de Stira, Haertnidus de Ort, Walchön, Cholo, Arbo.* De familiaribus autem *Adelramus, Durink, Pabo, Durinc, Albero, Perhtolt, Gerunc, Reigenhalmus, Otto* et alii quam plures.

Urkunde auf Pergament mit hängendem Siegel im Archive zu Garsten. Das Siegel stellt den Markgrafen zu Pferde links reitend dar, in der Rechten die Fahne, am linken Arme den Schild mit dem Panther führend. Umschrift: † OTACHGR. MARCHIO. STIRGNS. Es sieht den Siegeln an den Urkunden des letzten Otakar ganz ähnlich. Die gegenwärtige Urkunde scheint nur eine spätere Bestätigung (circa 1180) der ersten Schenkung. Dahin deutet das Siegel (hängend) und die Zeugen. Das Wort: „Ypoliti“ scheint als fehlerhaft radirt worden zu sein. — Kurz, Beiträge II. 477.

LXXXVII.

1103. 23. April. — *Emehart, Bischof von Würzburg, schenkt dem Kloster Lambach einige Güter, Wälder und die Fischerei auf der Ager.*

† Notum sit omnibus christi fidelibus tam presentibus quam futuris, qualiter Dominus E. (Emehardus)*) wirziburgensis episcopus ob remedium animę episcopi A. (Adelberonis) et suę tradidit ad altare sanctę MARJE et sancti Kyliani martyris V. filios *Gnanilini* cum omni possessione eorum prope ac procul quesitum et non quesitum, *Maezelinum* uero de *witinspach* cum nouissimo filio suo omni possessione eius, *Degnonis* preterea uxorem cum omni posteritate ac possessione nec non et mancipiis suis, villam quoque ad *Immingin* cum mancipiis prope ac procul quesitum et non quesitum cum omni iure, Nemo insuper ad *Buchunloch*, super quod memorarii sunt *Amulung* et frater eius *Deitmarus* cum omni potestate et utilitate, siluis ac feris, quocunque abbati libitum fuerit, *Bezemenswert* cum feris ac omni utilitate penitus in potestate cum potestatiua manu dedit. Uenatores igitur ad monasterium seruientes nullius potestas, nisi solius abbatis super eos sit. Addidit adhuc uillam ad *stroheim* cum mancipiis et omnibus quesitis et inquirendis. In *aegre* piscationem a *vehlaa portu* vsque in *trunam* idem ipse abbas in banno habet. Hęc traditio super altare sanctę MARJE et sancti Kyliani in manum *Bezmanni* abbatis et aduocati marchionis *Othakars* cum omni iure delegata est. Hii sunt testes *Wolframus comes de amenberch*, *Gozuinus camerarius Arnolt vicedominus*, *Hartwih de Chre-glingin*, *Ludeuuihc*, *Pillung*, *Arnholm*, *Durinch*, *Warmunt*, *Rapoto* et frater eius *Deitprant* et filius eius *Deitprant*, *Porn* et filius eius, *Manegolt*, *Hartman*, *Timo Deitrihc*, *Sigeboto*, *Wernhart*, *Egilolf*.

Anno ab incarnatione domini Millesimo C.III. Indictione XI. Epacta XI. Concurrente III. VIII. Kalendas Mai HEC ACTA SUNT.

Original auf Pergament mit Siegel im Archive des Klosters Lambach. Die Urkunde ist kaum echt, und gehört wahrscheinlich dem 13. Jahrhunderte an. — Kurz, Beiträge II. 438.

*) Die eingeschalteten Worte Emehardus et Adelbero stehen im Originale zwischen den Zeilen.

LXXXVIII.

1104. 27. Februar. Regensburg. — *K. Heinrich IV. verordnet, dass die dem Kloster Mondsee mit Unrecht entzogenen Güter bei Wieselburg und andere, dann die vom Bischofe von Regensburg wieder herausgegebene Pfarre Strasswalchen dem Kloster zurückgestellt werden sollen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *hairicus* diuina fauente clemencia quartus romanorum imperator Augustus. Sanctum opus regum et jmperatorum esse nouimus diuinarum testimonio scripturarum eos omnibus jniuriam patientibus iusticie consolacionem exhibere et loca sanctorum, que ab impijs opprimuntur, pietatis studio respicere et ea misericorditer de manibus eorum eripere, ut ibi deo seruiatur cum iocunditate, quod opus ob desiderium eterne beatitudinis et nos amplectentes omnibus christiane fidei cultoribus tam futuris quam presentibus notum fieri volumus, qualiter nos propter deum et anime nostre nostrorumque parentum remedium et ob amorem et salutem *heinrici* regis dilecti filij nostri et ob deuotam peticionem *Rudberti* venerabilis abbatis eiusdem loci cenobium *Männse* constructum in honore sancti Michahelis archangeli respeximus et bona ecclesie, que vsui fratrum ibi deo seruicium diu iniuste subtracta fuerant, in presenciam archiepiscoporum, episcoporum, comitum et aliorum multorum nostrorum fidelium eidem loco iuste restituimus et habere perpetuo cum pace concessimus. hec sunt nominatim bona: decima uidelicet omnium extirpatorum foresti *Wieselburg*, quod erat in banno, et decima stagni eiusdem foresti, et quidquid foresti nordum extirpatum est in omni vtilitate sua, et parrochia ad *straswalthen*, quam episcopus Ratisponensis in nostra manu reddidit, et silua *Bübenwang* et vna huba ad *tanperkch*. vt autem hec nostre pietatis et iusticie (concessio) inuiolabilis permaneat, hanc cartam inde scribi fecimus eamque manu propria corroboratam inpressione nostri Sigilli insigniri iussimus.

Signum Domini Heinrichi IV. Romanorum Imperatoris Invictissimi.

Erlongus Cancellarius recognovit. Data iij. Kalendas marcii, Anno dominice incarnationis Millesimo C.I. iudiccione XII. regnante *Heinrico* iij. Romanorum imperatore augusto Anno lij, imperante autem XX. Anno ordinationis *heinrici* regis incliti filij eius VII. Actum est *Ratispone* in christi nomine feliciter amen.

Aus einem Copialbuche des Klosters Mondsee, sec. XV. — Chron. Lunaelac. I. 113. — Pez, Cod. dipl. epist. 283. — Ried, Cod. Ratisb. 169. Wegen der

Chronologie S. Böhmer, Regesten 1104, Nr. 1971. Die eingeklammerten Worte am Schlusse sind aus dem Chron. lunaelac. beigesetzt, da sie im Copialbuche fehlen.

LXXXIX.

1106. Mainz. — *Ruotpert Bischof von Würzburg übergibt dem Kloster Lambach alle Söhne und Töchter des Clerikers Berwin zur immerwährenden Dienstbarkeit.*

† In nomine Sancte et indiuidue trinitatis *ruotpertus* dei gratia uuirburgensis episcopus. Notum sit omnibus christi fidelibus tam presentibus quam futuris, qualiter uenerabilis RUOTPERTUS *Wirzburgensis episcopus* ob remedium anime domni *adelberonis episcopi* suorumque parentum nec non et sue iure perpetuo ac potestativa manu tradidit in manum *Sigiboldi* abbatis presente *Berone abbate solitariense* id scribente delegandum vice sua ad altare sancte Marię et sancti *Kyliani* ac sociorum eius in *lambach* omnes filios *Berwini* clerici tam uiros quam feminas ea ratione, ut nullus suorum successorum audeat hanc traditionem conuellere aut infringere. Acta sunt hæc *magontie*, ubi *rex Heinricus* regni gubernacula in conuentu nobilium suscepit id annuentibus et consentientibus episcopi militibus ac seruiantibus, scilicet *Gozuino camerario, Marcuardo, Rukkerro, Diemone, Volkkerro, Heremanno, Hartmanno, Willone, Rihcolto, Adelberto.*

Que si quis presumptor et in sua audacia confidens ista destruere presumpserit, dampnandum se pro certo sciat illa domini sententia dicentis: ligatis manibus eius et pedibus mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium.

Original; Pergament mit Siegel im Archive des Klosters Lambach. — Auswendig von einer jüngern Hand folgende Aufschreibung:

Notum sit omnibus fidelibus tam presentibus quam futuris deposito BERONE conqvesti sunt *Sigeboto* prepositus et *Wernhardus* camerarius de *EGGEUIBA* et de *DEITSUINDA* et de filiis earum adtrahere uolentes in potestatem sancti *Kyliani*, sed *Marchio* iusto iudicio stabiliiuit eos in pristinum seruitium Sancte *MARJE* coram testibus, qui sunt *Ernost, Hadamar, Berenger, Manegolt* nobiles. *Heinrich, Sigeboto* et frater eius *Wernhart, Adelbertus, Ratbodo, Hugo, Rihcheri, Rihger, Rudolf, Hauuart.* Et firmiter in eodem iudicio sub hisdem testibus stabiliti sunt, *Heirlunc* et soror eius *Ratburc* cum omni posteritate eorum.

Bero soll beiläufig um 1124 abgesetzt worden sein. Vide Hoheneck.

XC.

1107. Regensburg. — *Bischof Hartwik von Regensburg gibt dem Kloster Mondsee die Kirchen Wiselburg und Steinenkirchen mit allen Zugehörungen, die Neugereute von der Kirche zu Zell bis Urstorf mit den Forstzehnten und allen Besitzungen.*

In nomine sanctę et indiuidę trinitatis ego *hartuicus* dei gratia ratisponensis ꝑcesieꝑ episcopus. Omnibus christi fidelibus tam futuris quam presentibus innotescere cupio, qualiter pro remedio anime meę successorumque meorum ad cenobium Sancti Michaelis, quod dicitur *Maninse*, in usum fratrum ibidem deo seruientium rogatu religiosissimi *Rũdbertj* eiusdem locj abbatis et canonicorum ꝑcesieꝑ nostrę presente reuerentissimo patauensis ꝑcesieꝑ episcopo *õdalrico* tradiderim ꝑcesias *Wisilburch* et *Steinenechirchin* cum omnibus ad eas pertinentibus. Insuper noualia ab ꝑcesia, quę dicitur *cella*, usque ad uillam *erstorf*. Decimas quoque forestj cultj et incultj sed et omnia, quę eadem ꝑcesia in presentiarum possidet uel postmodum possessura est, eidem loco perpetualiter habere sub anathemate confirmamus. Ut autem hæc traditio de cetero firma permaneat, presentem paginam conscribj et sigillj nostrj inpressione insignirj iussimus. Anno dominicę incarnationis M^oC^oVI^o Indictione XV. in ꝑcesia sanctj Petrij apostolj ratjssone. Huius rei testes sunt *Palatinus comes Engilbertus*, *Gerloch de orte*, *Sigihart de durchilnburch*. De ministerialibus ꝑcesieꝑ sanctj Petri *Rũdbertvs uicedominus*, *Arnolt de punnenchouen*, *chazilo de hũnshouen*, *Adalbræt flenno*.

Original; Pergament. Siegel fehlt. Im k. k. geh. Haus-, Hof- und Staatsarchiv zu Wien. — Chron. Lunaelac. I. 115. — Ried, Cod. ratisb, I. 170.

XCI.

1109. (1108.) 4. November. Passau. — *K. Heinrich V. bestätigt die Schenkung des Edeln Eppo von Windberg an das Kloster St. Florian.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis *heinricus* diuina fauente clementia romanorum quintus rex. Credimus a deo uitam longeuam, salutem atque uictoriam regibus dari in hoc seculo et parari uite perpetue felicitatem in futuro, si ꝑcesias nomini eius edificatas coluerint easque tam propriis diuiciis quam alienis a christianis deuote collatis regia confirmatione ditauerint atque defenderint. Quod nos in quantum dei nobis auxiliante gratia poterimus desiderantes obseruare, rogamus eum, ut nostre deuotioni prestat pius suffragium et effectum.

Sciant igitur omnes christi nostrique fideles tam futuri quam presentes, quod nos causa dei pro regni nostri stabilitate et anime nostre nostrorumque parentum salute interueniente *Frederico* uenerabili coloniensi archiepiscopo et uenerabilibus episcopis rogantibus ac consulentibus *Ódolrico* patauiensi, *Burchardo Monasteriensi*, *Hartuico Radisbonnensi* nec non *Alberto* nostro dilecto cancellario, *Vulfone duce bauuarie* et comitibus idem postulantibus *Herimanno Saxonie*, *Beringario de Sulcebac*, *Godefrido de caloen* et aliis quam plurimis nostris fidelibus christiane petitioni *Epponis* hylariter assensum prebuimus, Qui diuinitus inspiratus sibi deum heredum constituit et omnia sua allodia tam hereditaria quam suo labore iuste conquisita ad deo seruiendum contulit cum ecclesia, quam ipsemet propriis bonis edificauit in honore sancte Marie sancto Floriano in loco, qui *Floriani domus* appellatur. Nos autem eiusdem deuoto rogatu et licentia eadem allodia inter *Bosenbac* et *Ebresbac* usque ad terminos *boemie* et predium, quod dicitur *cella ad morhile*, eidem supradicte ecclesie per hanc preceptalem paginam regia consuetudine habenda perpetuo cum omnibus eorum pertinentiis concessimus atque firmauimus. — Videlicet familiis utriusque sexus, terris cultis et incultis, areis, prediis, uinetis, pratis, riuis, pascuis, siluis, uenationibus, aquis aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, exitibus atque redditibus, placitis, districtionibus, uiis et inuiis et omni utilitate, que inde iuste poterit extorqueri omni tempore. Concessimus etiam, ut ibidem deo pro tempore seruientes habeant liberam potestatem hec bona dandi, uendendi, comutandi (sic), precariandi et quidquid libuerit faciendi, concorditer tantum ad utilitatem ecclesie. Et ne qua dubitatio de terminis horum allodiorum oriatur, manifestum sit, quod eorum continuatio sine interruptione iacet a capite *Ebresbac* usque ad fines *Boemie*. Hec siquidem et alia bona, que iam dicta ecclesia uel oblatione liberorum hominum uel collatione uel alio modo quolibet iuste adquisiuit uel adquisitura est, sub tutela nostre defensionis suscepimus rogantes, ut ab omnibus causa dei, Sancte Marie, Sancti Floriani et nostri conseruentur, et precipientes sub pena nostri banni, ne ab aliquo arte qualibet uel presumptione uastentur uel inuadantur, sed in tranquilla pace permaneant, quamdiu mundus stabit. Rogamus quoque, ut reges nostri successores causa dei dignam uindictam exercean super corruptores huius rei, si forte contigerit, quod diuina prouidentia prouideat. Vt autem hoc credibile sit et ab omnibus

obseruetur, hanc paginam inde scriptam manu propria corroboratam reuerenda inpressione nostri sigilli insigniri iussimus.

Signum domni *heinrici* (Monogramma) romanorum regis inuictissimi.

Albertus cancellarius uicè *rotardi maguntini archiepiscopi* et archicancellarii recognouit. Data II. Non. Nouemb. Indiction. I. Anno dominice incarnationis Millesimo. C.VIII. Regnante *Heinrico V.* rege Romanorum anno III. ordinationis eius VIII. Actum est iuxta *patauiam* in christi nomine feliciter, cum de vngaria rediremus.

Original auf Pergament mit aufgedrucktem Siegel im Archive des Klosters St. Florian. Das Monogramm wie im Chronico Gottwic. mit dem Vollziehungstriche. — Hormayr, Wien I. II. S. XVII.

XCH.

1110. 18. September. — *Bischof Ulrich von Passau bezeugt die Gründung der Pfarrkirche zu Gramastetten durch den edlen Mann Ulrich und Ottilia seine Hausfrau.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis notum sit omnibus Christi fidelibus tam futuris quam presentibus, quod quidam homo nomine *Udalricus* quandam ecclesiam in loco, qui dicitur *Grimhartesstetin*, constructam cum dote, que est *perndorf*, et quinque mancipiis et uno domate prope ecclesiam cum coniuge sua *Ottilia* per manum *Odalrici patauiensis episcopi* beato *Stephano* tradidit ea scilicet conditione, ut, si ipse uel heredes eius idoneum et populo utilem clericum inuenerint, episcopus ecclesiam ei tradat, sin autem episcopus utilem et idoneum sacerdotem ibi constituat. Huius ecclesie termini sunt: Primum a capite *rotilich* usque dum idem riulus *rotilam* influat et sic per *chonzanwisa* et *pertinolssperch* usque ad ripam *danubii*. Secundo uero contra meridiem usque ad terminum ecclesie *buchn(owe)*. Tercio uero supra montem contra orientem usque *hasilbach*. Quarto quoque a ripa predicti fluminis *danubii* contra septentrionem usque ad *marcham boemicam*. Consecrata est autem hec ecclesia et facta tradicio anno ab incarnatione domini mill. C.X. Indictione III. XIII. Kal. Octobris regnante *Heinrico rege* huius nominis quinto feliciter. Amen.

Original-Pergament mit Siegel im Archive des Klosters Wilhering. — Kurz, Beiträge IV. 522.

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

XCIII.

Circa 1110. — *Bischof, Ulrich von Passau, stellt das von seinem Vorgänger Altmann gegründete, seither aber in Verfall gekommene Kloster St. Nikola wieder her und übergibt ihm seine Güter und Rechte.*

† In nomine sanctę et indiuidę trinitatis Ūdalricus dei gratia patauensis episcopus cunctis successoribus suis et omnibus in posterum fidelibus in perpetuum Episcopalis prouidentia et pastoralis sollicitudo (sic) compellunt nos religiosis et deo sacratís locis non solum in presenti favere, sed etiam in futurum eorum quieti et securitati, ne inproborum peruersitate ledi aut perturbari ualeant, quantum diuina conceditur clementia, prouidere, quatenus nobis et cunctis fidelibus ex orationibus inibi deo seruientium tanto copiosior fructus accrescat, quanto eis ad uacandum deo nullius perturbationis inprobitas obistere presumat. Quapropter monasterium a sanctissimo predecessore nostro huius sanctę sedis episcopo *Altmanno* in honore beati Andreę apostoli et s. Pantaeleymonis martiris et beati Nicolai confessoris adiuuante et cooperante beatę memorię *Agnete* imperatrice in portu *eni* fluminis fundatum et apostolicorum uirorum *Alexandri* et *Gregorii* Papparum nec non et *Heinrici* regis huius nominis quarti priuilegiis et sigillis roboratum, sed peccatis facientibus iam diu ab aduersariis destructum adiuuantibus et collaborantibus filiis nostris *Ūdatrico* scilicet preposito et *Manegoldo* decano ceterisque religiosis uiris ibidem deo seruientibus, quantum potuimus, superna prosperante gratia reparauimus atque ut inconuulsum et illibatum omni futuro tempore permaneat, deo patri sanctisque eius flectere genua precibus et suspiriis non cessamus. Non minore enim remuneratione reparatorem ditari quam fundatorem confidimus. Omnia itaque bona, quę eidem monasterio prefatus episcopus et prenominata imperatrix augusta in communem usum fratrum inibi regulariter conuersantium longe vel prope, culta seu colenda, quesita siue querenda tradiderunt, nos quoque stabilimus et firmiter semperque tenenda decernimus et constituimus. Sunt autem hęc inprimis, que prenominata imperatrix augusta pro remedio animę suę donauit, nona uidelicet pars omnium, quę ad *bersinpiugin* et *ibisiburch* ad manus suas culta reddebantur. Quę uero sequuntur, per manum aduocati sui *Reginberti* prefatus episcopus illuc tradidit, scilicet presignatum portum fluminis *eni* cum omni utilitate sua, ꝥcclesiam S. Marię magdalene dimidio manso

dotatam, in suburbio uero ciuitatis XI. domata et quicquid ruris est a *danubio* usque ad *enum*, preterea duo iugera, insuper duas stabularias curtes *semptilingen* et *niueenhouen* cum omnibus pertinentiis suis, ad *tantobil* dimidium mansum, ad *Holzheim* IV. hōbas, ad *Hegibach* I, ad *Probestriut* I. uasa tornata soluentem, I. hoesacham ad *winedeberch*, I. hōbam ad *steinuelt*, I. ad *sunnenbach*, I. ad *binizheim*, unam hoesacham in loco, qui dicitur *alburch*, et duas partes decimationis eiusdem ecclesie cum una hōba, ipsam uero ecclesiam nos pro concambio sagenę, que est in loco, qui dicitur *mathse*, illuc tradidimus. Dedit etiam III. hōbas ad *ahafeckingen* soluentes ferrum, I. molendinum ad *ufhusen* et ad *rongerisdorf* I. curtim, ad *ebechendorf* I. cum hōbis illuc pertinentibus, ad *pazrichesdorf* I., in *enzenwis* cum *genexeo* et molendino, siluis, pratis, piscationibus et omni utilitate sua, I. hoesacham ad *wachenwis*; I. ad *cholenprunnen* cum omnibus ad eas pertinentibus, I. hoesacham *gerichwis* cum I. hōba, III. carradas cereuisie de bonis episcopi in eadem uilla, *ouenchirchen* cum decimatione et I. hōba *altheim* cum sua utilitate, ecclesiam, que dicitur *eitenbach*, cum seruitio, quod episcopo soluebat, dimidiam hōbam ad *flschouen*, II. ad *chōsaren*, III. ad *percheim*, I. ad *huchinchouen*, I. ad *habechesbach*, I. ad *walda* soluentem picem et auenam, I. decimationem in parrochia *Hōtaren* et ad *cheloberch* et ad *iersheim*, II. partes decimationis ecclesie, que dicitur *heimingin*, cum I. manso. Tradidit etiam II. partes decimationis noualium silue, que dicitur *hohenhart*, tam cultorum quam colendorum in illis ecclesiis, quarum termini in eandem siluam ex inferiori parte porriguntur, quarum ista sunt nomina: *eberiswanch*, *sciltarin*, *aspach*, *uechelsdorf*, quas partim a *heremanno babinbergensi episcopo* iure sinodali cum decimatione aliarum XII. hōbarum optinuit partim, ut in proprio episcopatu nemine contradicente dedit. Donauit etiam ecclesiam, que dicitur *griezchirche*, cum I. decimatione, ad *allenhouen* I. hōbam cum decimatione, I. hoesacham ad *eusta* cum IV. mansis, dimidium mansum ad *prōle* ad usum apum, dimidium ad *tōnheim*, unam decimationem ad *rōtprehtishouen*, I. hōbam ad *chaltenbach*. In oriente I. decimationem ad *rusta*, unam ad *Zōntes*, I. ad *hohenwart*. In rure, quod dicitur *biuga*, II. partes decimationis, ad *mutaren* I. hōbam, ad *widach* I. Dedit etiam III. sagenas I. *sebach*, I. *patawie*, I. *mathse*. In loco qui dicitur *hal*, I. sartaginem cum suo iure. Ad *sebach* III. uineas, ad *aschaha* II, ad *sibbach* I, ad *liumendingen* II,

ad *sconenpuhel* II, ad *liuben* II, ad *wachowa* III., ad *mutarin* I, ad *huntisheim* I. Ad luminaria ecclesie dedit capellam S. Marię in ciuitate *lauriacensi*. Ad eadem etiam luminaria dedit *Perinhardus* de *sconheringen* quandam partem de censu nauium. Pro nestitu autem ordinauit XXIV. libras, decem de nauibus *patauię*, VI. de *goldarewerde*, III. de *efridingen*, III. de censu *mathse*, I. de *ufhusen*. Sunt etiam quedam, que alii fideles pro remedio animarum suarum prefate tradiderunt ecclesie: Quidam nobilis homo nomine *Hexil* tradidit *peringen* et *richeresdorf* cum I. molendino. Quedam matrona nomine *Azala* I. hobam ad *böch*, Domnus *Adalram* petente *Aschwino* I. houe-sucham ad *walgisingen*, Quidam sacerdos nomine *Raffolt* predia, que habuit in duobus locis *sunnenbach* et *purchardingen* cum familia, *Theoderichus* aduocatus unum predium, *Ermenrich* unum predium cum molendino ad *breitenbrunnen*, comes *Gebehardus* *scalcheim* cum pertinentiis suis, *Gebehardus* cognomento *longus* I. predium ad *bochingen*. *Meingoz* sacerdos I. predium ad *suemanningen*, *Adalram* de *aschaha* I. predium ad *wurgildorf*. Quidam nobilis homo nomine *Meginhart* *pollenheim* *smidingen* cum aliis prediis suis, quorum quedam pro aliis utilioribus conmutata sunt, Quidam *Gerhoke* I. predium ad *chrebezbach*, Quidam sacerdos nomine *Ekkerich* I. predium ad *Hartheim* cum duabus uineis, secundum ad *bösingen*, tertium ad *rute*, Quedam matrona nomine *Richinza* dedit II. uineas ad *imazinesdorf* et dimidium mansum ad *ruste*, Quam traditionem postea nepos eius *Ratpoto* firmavit. Hęc inquam omnia et quecunque etiam innominata bona idem monasterium uel nunc liberalitate predictarum personarum iure possidet uel in antea iuste et canonice deo fauente poterit adipisci, nostri precepti tuitione et sigilli inpressione firmamus et corroboramus eo scilicet tenore et conditione, ut ad communem usum fratrum ibidem deo famulantium proficiant et communiter regulariterque conuersantes nullus seu in presentiarum uel in crastinum de bonis ecclesie proprio vel priuato usui quicquam presumat usurpare, sed iuxta apostolicę institutionis normam, prout cuique opus erit, a prelati distribuatur. Ut igitur hęc omnia firma et illibata permaneant, iudicio dei patris omnipotentis et filii et spiritus sancti et auctoritate beati Petri apostoli eiusque uicarii *Paschalis* pape et fiducia et consolatione beati Andreę apostoli et sancti Pantaeleymonis martiris et pii confessoris Nicolai, amore etiam reuerendę memorię *Altmanni* episcopi interdicimus et prohibemus, ut nullus

successorum nostrorum seu aliqua secularis uel ecclesiastica persona de nominatis prefatę eccliesię prediis inuadere aut diminuere uel usui fratrum apostolica inibi uestigia seruantium subtrahere presumat. Si quis autem, quod deus auertat, ausu nefario hæc transgressus fuerit, si tercio conmonitus congrua satisfactione non emendauerit, anathematis laqueo se irretitum et cum Juda pessimo mercatore partem habiturvm indubitanter agnoscat. Conseruantibus autem pax et misericordia in presenti et futuro seculo seruetur. Amen.

Original auf Pergament mit aufgedrucktem Siegel im k. bairischen Reichsarchive zu München. — Mon. boic. IV. 302.

XCIV.

Circa 1110. — Bischof Ulrich von Passau bestätigt den Tauschvertrag zwischen dem Markgrafen Otakar und dem Bischofe Altmann von Passau, durch welchen dieser gegen Behamberg die Pfarre Garsten an jenen abtritt.

In nomine sanctę et indiuidę trinitatis notificamus, quia ego *ędalricus* dignatione dei patauiensis eccliesię episcopus cum consilio concanonicorum et aliorum fidelium confirmamus concambium, quod factum est sub temporibus felicis memorię *altmanni* predecessoris nostri inter marchionem *Otacharum* et iam dictum episcopum. Hoc est autem concambium. Idem marchio tradidit in manu episcopi *altmanni* et eius aduocati *ędalrici* mansum unum ad *beheimberge* et aream, ubi constituta est eccliesia et remisit episcopo *altmanno* decimationem contiguarum uillarum eo tenore, ut eccliesia *garstyna* perpetuo iure obtineret concessu episcopi et successorum eius omnia, quę interiacent inter *rubicham* (sic) inferius urbem *styram* manantem et *rubinicham* superiorem et infra fluuium *anesum* et fluuium *styram* usque in *rotinpach* et ultra *styram* dotem illam et molendinum cum iure suo et curtim illam, ubi ex altera parte *rubicha* labitur in *anesum*, cum omni culta et inculta decimatione et toto iure sacerdotali. Et ut hæc predecessoris nostri constitutio firma, illibata inconuulsaque perpetuo persistat nec alicui successorum nostrorum liceat eam infringere, priuilegio nostro bulla nostra impressa, sic ut ipse corroborauius. Si qua igitur eccliesiastica secularisue persona contra eam temere uenire presumpserit monasteriumque garstense ab eodem marchione constructum et eodem concambio dotatum inquietauerit, ream se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat

atque propter hoc in extremo examine districte ultioni subiciendum non dubitet.

Original auf Pergament mit Sjegel im Archive zu Garsten. — Pusch, Dipl. Garst. 20. — Kurz, Beiträge II. 475.

XCV.

Circa 1110. — *Ein Verzeichniss der Güter, welche Otakar VI. (IV.), Markgraf zu Steyr, an das Kloster Garsten übergeben.*

Nouerit omnium christi Fidelium tam presens etas quam successura posteritas, quod hic habentur possessiones, quas dominus O. marchio ac parentes eius siue alii fideles nobiles atque eius familiares huic *ecclesie carstensi* tradiderunt, Qui prefatus marchio deo auctore dominum *Eberhardum* hic canonicam instituentem eo magis iuuit, quo ipse hunc locum ad monachicam uitam, sicut in presenti cernitur, mutare decreuit, Inprimis dominicale illud, quo prima dotata est *ecclesia*, modo fundatum consistit monasteriolum. Secundam dotem trans *anesim* cum silua contigua, quam pater marchionis O., qui rome defunctus dormit, nuntiis *Wolfkango* et *Erchingero* mediantibus, tradidit et quicquid cultum siue incultum inter fluuiolos *tanpach* et *fruznich* situm est. Beneficium *arnhelmi* inter *rubinich* et *fruznich*, quod marchio pro commutatione decimarum cum aliis alibi sitis tradidit. Possessio etiam iuxta sita, que *iagirinberge* dicitur. Alius fundus, quem dominus *Heinricus* nobiscum conuersatus tradidit. Aliud predium trans *rubinich*, quod dominus *arnhelmus* dedit. Inter flumina uero *anesim* et *stiriam* hæc sunt, que marchio matri *ecclesie* dedit, scilicet *cella* et beneficium *liutoldi*, quod *liutoldus* et eius conuicanei possident. Ad *husmannin* duos mansus et quod *ðthwin* cum slauonibus possidet. Dotem illam ad *aschaa*, qua dotata est *ecclesia* sancti Martini. Aliam pertinentem ad titulum sancti Viti *terniperch*. Ad *suammarin* dimidium mansum antiquitus a parentibus marchionis traditum. Ad *tuncingin* mansum unum, quem dominus *bertoldus* tradidit. Predium, quod *Wazaman* sepulchrum domini reuisurus tradidit. Item dominicale, quod quidam *Weeil* tradidit. Aliud etiam, quod *adaltrammus* dedit. Item, quod dominus *Hartwicus* de *riuthe* tradidit. In ualle autem anensi ad *salchinperge* dominicale unum cum appendiciis suis, quod dominus *Eberhardus* dedit, et beneficium *woluoldi*, quod marchio inibi donauit. Item beneficium *Megin-*

hardi etiam *slateheim* et *strechou*, que idem dedit. Aliud predium ad *steinarin* iuxta *michilindorf* et unum mansum, quę utraque prefatus marchio tradidit beneficia *ōthfridi*. Ad *nuzpach* possessio, quam fratres dato pretio comparauerunt. Ad *husrukun* loco, qui dicitur *ruthe*, predium, quod prefatus marchio pro decimis *cherbach* dandis tradidit, cuius partem cum uinea gratia meliorandi atque commodius ponendi uendidimus. Mansum unum, quem dominus *Herrant* dedit. Alius fundus *heglinheim* dictus, quem *Reginpolt* dedit. Ad *roh* predium, quod dominus *fridericus de hunisperge* tradidit. Ad *pōohi* predium, quod *pillunc* et *Adalheit* tradiderunt. Ad *Hartheim* predium, quod frater *arnhelmus* dedit. Ad *hartperge* V. uineas, quas marchio tradidit. Item *sibinpach* dominicale unum pene cum totidem uineis, quę utraque comparata sunt cum pretio catenule, quam marchionissa in extremis ob remedium anime suę dari constituit. Ad *hasinhuriuark* predium, quod frater *Etich* hic conuersatus dedit. Item in inferiori loco eiusdem ripe prediolum, quod dominus *Diethmarus* dedit. Juxta *lauriacum* predium, quod marchio dedit. Ad *stadile*, quod *herrant* dedit. Ad *nezzilpach* predium, quod matrona quedam uocabulo *helena* dedit pro filio suo *Warmundo* nobiscum degente. Ad *cidilheim* predium, quod marchio tradidit, quo loco etiam dominus *bruno* partem siluę ob remedium anime uxoris suę dedit. Non longe inferius iuxta *trunam* fluuium dominicale unum, quod marchio dedit. Ad *Wagreini* predium, quod quedam *Gōdrat* pro remedio anime suę dedit. Ad *parscalchin* mansum, quem dominus *adalrammus* tradidit. Ad *enggizinstetin* XII. mansus, quos quedam matrona uocabulo *bertha* cum mancipiis ad ecclesiam sancti iohannis baptiste tradens. omnia simul huc ad altare sancte Marie delegauit. Item ad *wagrein* iuxta *herlah* predium, quod quedam relicta *ōdalrici chunigunt* uocabulo ob remedium anime eiusdem mariti sui tradidit. Ad *Willihalmispurch* loco, qui *chreibzpah* dicitur, XII. mansus cum XXX. mancipiis, quos marchio pro decimationibus dedit, quod erat beneficium cuiusdam *etichis*, cuius filium uocabulo *piligrinum* rogatu propinquorum huc educandum tradidit. Aliud predium inibi situm, cuius sunt tres mansus, qui pro *reginhero* predicti pueri fratruale traditi sunt cum V. mancipiis. Item predium *lanzingrabin*, quod fratres erga *iakkin* et cuiusdam *gunzilini* filios comparauerunt, cuius predii partem iam dictus pater eorum pro remedio anime suę tradidit, addens hanc conditionem presentibus *reginhero* et *arbone*, ut, si

idem filii suam portionem excolendi copiam non possiderent, alias uendendi, nisi huc pro nominata pecunię quantitate potestatem non haberent, Quod ita factum est. Ad *suarzinperge* predium, quod etiam fratres comparauerunt. Ad *purchmannisdorf* iuxta *sanctum ypolitum* situm, quod pro conmutatione predii *scorsindorf*, quod *erchingerus* dedit, adito pretio fratres comparauerunt. Item dimidium mansum, quem *reginherus* frater prepositi *heinrici* huc dandum proprietatis iure destinauit. Item ad *aschaa* predium, quod marchio dedit et *rödolfus* possidet, et uineę, quę in oriente sitę sunt. V. ad *Wachō*. III. ad *Willihalmispurch*. IIII. ad *mötinsdorf*. Et ut hæc traditio cuncta superius expressa comprehendens et per manus marchionis et filii eius *liupoldi* sollempniter celebrata permaneat, hi testes idonei per aurem sunt adtracti, *Meginhardus et frater eius fridericus, Waltherus, Adalbero, Walchōn filius rōdperti, Heinricus filius meginhaldi, Goteschalc, Marchwart et frater eius meginhardus, Bruno et frater eius rōdolfus, Adalbero, Raffoldus, Habrant et otachar. Rudolf, Erchingerus, Gerunch, Reginherus, Lanthfridus, Engelsalchus.*

Gleichzeitige Aufschreibung auf Pergament im Archive zu Garsten. — Wendenthal, Austria sacr. VII. 404. — Kurz, Beiträge II. 535.

XCVI.

III. 25. Junii. Passau. — *K. Heinrich V. bestätigt die Besitzungen des Klosters St. Nikola bei Passau.*

In nomine sanctę et indiuiduę trinitatis, *Heinricus* diuina fauente clementia *imperator* augustus cunctis Christi fidelibus in perpetuum. Aecclesias dei ab hostium uisibilium infestatione defendere, nostrum dominus constituit imperium, ut hi, qui in locis sanctis ac deo dicatis spiritualiter deo militant, quanto securius ac liberius nostra tuitione deo uacant, tanto imperium nostrum in praesenti exaltetur et sublimius brauium perpetuę remunerationis nobis pareatur in regno caelorum. siquidem in suburbio *patauiensis aecclesię* in transitu *eni fluminis* pię memorię *Altmannvs eiusdem aecclesię episcopus* fauente et cooperante dignę memorię avia nostra *Agnete imperatrice* monasterium fundauit et ad sanctę et indiuiduę trinitatis honorem, *Andreae apostoli et Pantaeleymonis martyris et beati Nicolai* pii pontificis nominibus attitulauit. Unde quia fratres praefati monasterii priuilegium patris nostri iam dudum acceperunt, primitus

quoque nostri imperii idem monasterium et quae ad illud pertinent, muniri deuote postularunt, ut praedictorum sanctorum nobis ubique non desit adiutorium. Quorum petitioni tanto clementius annuendum esse censuimus, quanto non minor nobis est potestas quam uoluntas igitur hoc nostrae auctoritatis imperiali edicto promulgamus, ut quicquid Altmannus episcopus eiusdem aeccliesiae fundator seu aliquis utriusque sexus fidelis eidem aeccliesiae de suo uel tradidit uel tradere uoluerit, firmum et inuulsum et ab omni inuasionem et infestationem hostili maneat securum. In primis ergo omnia, quae praedicta a uia nostra piaequae memoriae pater meus illuc tradiderunt, nos quoque, quisquis praedium teneat, pro dei amore et animae nostrae remedio danus nonam uidelicet partem de *ibisibrch* et *Persinbiugen*, quae uero sequuntur, per manum aduocati sui *Reginberti* praefatus tradidit episcopus, scilicet decimas de hortis, de pomeriis, de uineis, de agris, quae de illo domate coluntur, ad hospitale pauperum ibidem constitutum, ad usum quoque fratrum praesignatum portum fluminis eni cum omni utilitate sua, *aeccliesiam S. Mariae magdalenae* dimidio manso dotata, in suburbio uero ciuitatis XI. domata et quicquid iuris est a danubio usque ad enum preter duo iugera, insuper duas stabularias curtes *semftlingen* et *niuwenhouen* cum omnibus pertinentiis suis, ad *tantobil* dimidium mansum, ad *holzheim* III. houbas, ad *Hegibach* unam, ad *probestesriut* unam uasa tornata soluentem, unam hoesacham ad *Windeberc*, I. houbam ad *steinueld*, I. ad *sunnenbach*, I. ad *binzheim*, unam hoesacham in loco, qui dicitur *alburgh*, et duas partes decimationis eiusdem aeccliesiae cum una houbam, ipsam uero aeccliesiam *Oudatricus patauiensis episcopus* pro concambio sagenae, quae est in loco, qui dicitur *mathse*, illuc tradidit; dedit etiam praedictus episcopus Altmannus III. houbas ad *ahfeckingen* soluentes ferrum, unum molendinum ad *ufhusen*, ad *rongerisdorf* I. curtim, ad *ebechendorf* unam cum houbis illuc pertinentibus, I. ad *bazrichesdorf*, I. *enzenwis* cum genezeo et molendino, siluis, pratis, piscationibus et omni utilitate sua, I. hoesacham ad *wachenwis*, I. *cholenbrunnen* cum omnibus ad eas pertinentibus, I. hoesacham *gerichwis* cum I. houbam, tres carradas ceruisae (sic) de bonis episcopi in eadem villa, *ouwenchirchen* cum decimatione et una houbam, *altheim* cum sua utilitate, aeccliesiam, quae dicitur *eitenbach*, cum seruicio, quod episcopo soluebat, dimidiam houbam ad *flsehounen*, II. ad *choufaren*, III. ad *percheim*, I. ad *huchinchouen*, I. ad

haberhesbach, I. ad *walda*, unam decimationem in *parrochia houtaren*. I. ad *Chelchberc*, I. ad *iersheim*, duas partes decimationis aeclesiae, quae dicitur *heimingen*, cum uno manso, II. partes decimationis noualium siluae, quae dicitur *hohenhart*, tam cultorum quam colendorum in illis aeclesiis, quorum (quarum) termini in eandem siluam ex utraque parte porriguntur, quarum nomina sunt *uechelsdorfh*, *eberiscanc*, *sciltarin*, *aspach*, *habbingen*, quas partim a (ab) *heremanno babinbergensi* episcopo iure sinodali cum decimatione aliarum XII. houbarum optinuit, partim ut in proprio episcopatu nemine contradicente dedit. Donauit etiam aeclesiam, quae dicitur *Griezchirche*, cum I. decima, ad *allenchouen* I. houbam cum decima, I. houesacham ad *eusta*, cum III. mansis, dimidium mansum ad *prouli* ad usum apum, dimidium ad *tounheim*, I. decimationem ad *routprehtishouen*, I. houbam ad *chaltenbach*, in oriente I. decimationem ad *rusta*, I. ad *Zountes*, I. ad *hohenwarte*, in rure, quod dicitur *biuge*, II. partes decimationis, ad *mutarin* I. houbam, ad *widach* I. dedit etiam III. sagenas I. *sebach*, I. *patauie*, I. *mathse*, in loco, qui dicitur *hal*, I. sartaginem cum suo iure, ad *sebach* III. uineas, ad *aschaha* II., ad *sibbach* I., ad *liumendingen* II., ad *sconenbuhel* II., ad *liuben* I., ad *Wachouwa* III., ad *mutarin* I., ad *huntisheim* I. ad luminaria aeclesiae dedit *capellam S. Mariae in ciuitate lauriacensi*, ad eadem etiam luminaria dedit *Perinhardus de sconkeringen* quandam partem de censu nauium *patauiaae*. Pro uestitu autem ordinauit XX.III. libras, X. de nauibus *patauiaae*, VI. de *goldare werde*, III. de *efridingen*, III. de censu *mathse*, I. de *hufhusen*. sunt etiam quaedam, quae alii fideles pro remedio animarum suarum praefatae tradiderunt aeclesiae. Quidam nobilis homo nomine *hezil* tradidit *peringen* et *richersdorf* cum I. molendino; Quaedam matrona nomine *Azala* I. houbam ad *bouch*; Dominus *Adalram* petente *Ascwino* I. houesacham ad *walgisingen*; quidam sacerdos nomine *Raffolt* praedia, quae habuit in duobus locis *sunnenbach* et *purchardingen*, cum familia; *Theodoricus aduocatus* unum praedium; *Ermenrich* I. praedium cum molendino ad *breitenbrunnen*; *comes Gebehardus scalcheim* cum pertinenciis suis; *Gebehardus cognomento longus* I. praedium ad *bockingeng*; *Megingoz* sacerdos I. praedium ad *sunemanningen*; *Adalram* de *aschaha* I. praedium ad *wrgeldorf*; quidam nobilis homo nomine *Meginhart pollenheim*, *smidingen* cum aliis praediis suis, quorum quaedam pro aliis utilioribus commutata sunt; quidam *Gerhoch* I. praedium ad

chrebesbach; quidam sacerdos nomine *Ekkerich* I. praedium ad *hartheim* cum duabus vineis, secundum ad *boufingen*, tertium ad *rute*; Quaedam matrona nomine *Rihinza* dedit II. vineas ad *imizinesdorf* et dimidium mansum ad *ruste*, quam traditionem postea nepos eius *Ratpoto* firmavit; quaedam matrona nomine *Adulhait de tanna peneuentinriut* cum familia et omni utilitate sua; Quidam *alwinus de steine* I. praedium ad *hefte*. Unde ut haec traditio firma rataque omni futuro tempore permaneat, nostra imperiali auctoritate praecipimus et confirmamus. At si aliquis inimicus dei, quod absit, hoc imperiale edictum temere uiolare praesumpserit, iram dei nostraeque potentiae uindictam et indignationem sibi non dubitet affuturam. Haec igitur omnia ut firma illibataque permaneant, kartam praesentem nostrae confirmationis testem scribi iussimus, quam, ut infra uidetur, manu nostra confirmatam et sigilli nostri impressione insignitam omnis generationis tam futurae quam praesentis notitiae relinquimus.

Signum domni Heinrici (Monogramma) quarti romanorum imperatoris inuictissimi.

Albertus cancellarius recognouit. Actum *patauiae* anno incarnationis dominicae M.C.XI. indictione III. VII. Kal. iulii anno V. regni Heinrici imperatoris huius nominis quinti, imperii uero primo in nomine domini. Amen.

Hund — Gewold I. 548. — Mon. boic. IV. 306. Loc. cit. XXIX. I. pag. 226. ex orig. c. sigill.

XCVII.

III. 23. August. Lorch. — *Ulrich, Bischof von Passau, bestätigt die Besitzungen des Klosters St. Florian, insbesondere den Besitz der Pfarren Münzbach und Wartberg.*

† In nomine sanete et indiuidue trinitatis. *Owdalricus* gratia dei sacrosancte *patauiensis* aeclesie episcopus cunctis successoribus suis et omnibus christi fidelibus in perpetuum. Pastoralis sollicitudo et episcopalis circumspectio pro nostro debito officii admonet, imo cogit nos filiorum nostrorum quieti et securitati tam future quam presenti prouidere, sed enixius et attentius eorum tuitioni insudare, qui diuinis cultibus die noctuque familiaris atque deuotius noscuntur uacare. Quapropter fili karissime *Isinberte*, qui monasterio beate marie uirginis et preciosi martyris christi *floriani* presidere cognosceris, tibi tuisque fratribus et per uos cunctis uestris successoribus

manum nostre defensionis contra omnes aduersantium infestationes extendere curamus, quatinus deo tanto liberius pro peccantium erratibus supplicetis, quanto nostre auctoritatis protectione ab aduersariorum incursibus muniti existitis. Decernimus itaque atque statuimus, ut bona omnia, que prefatum monasterium liberalitate nostrorum predecessorum seu aliorum christi fidelium, nostra etiam donatione uel in presenti possidet uel in futuro iuste et legaliter poterit adipisci, uobis uestrisque successoribus profutura firma et illibata permaneant eo scilicet tenore, ut communem et apostolicam uitam agentes nihil priuatis proprietatibus uendicetis sed a prelati dispensanda, prout rerum necessitas et utilitas et ecclesie facultas postulat, communiter perfruenda possideatis. Sunt autem hec: Inprimis uidelicet ab occidentali porta atrii eiusdem ecclesie per uiam occidentalem usque ad tria proxima fossata et per medium fossatum uersus aquilonem ascendit terminus usque ad summitatem montis et in summitate montis descendit per septentrionem usque ad terminum uinearum ad orientem, Inde uertit ad uiam australem per mediam uillam reuertens ad predictam portam, Insuper in eadem uilla ecclesia *beati iohannis* cum orto, curtis una ad colligendas decimas, mansus unus pro dote meridiani altaris et molendinum et beneficium lignarii artificis et ex utraque ripa fluminis prata quedam nota loci ipsius habitatoribus, Super hec, quod maximum est, decimatio totius parrochie exceptis triginta sex domibus, Ad *sunnilburch* mansus et due partes decimationis, *Albinisuelth* tota uilla cum suis pertinentiis, scilicet transitu fluminis *trunae* et piscationibus et duabus partibus decime, Curtis *phafnhouin* cum omnibus suis pertinentiis, Ad *niunchirchin* tres mansi, *Liliginhouin* cum omnibus suis pertinentiis, *Waninpahc* cum omnibus suis pertinentiis, Ad *ellenperch* mansus, Ad *gomerichin* mansi duo et dimidius, ad *eustin* mansus dimidius, Ad *stromingin* piscationes, ad *Sueinbahc* mansus et dimidius, ad *gerlatingin* mansus et dimidius, Ad *nescilbach* mansus, ad *glunichi* mansi duo, ad *stadelin* mansi duo, Ad *hiuzingin* dimidius, ad *ilbungistetin* mansus, ad *goldestorfsh* mansus, ad *mura* et *Rovgersbach* mansus, ad *stilla* mansus, Ad *bercheim* dimidius, ad *rostorfh* dimidius, ad *amistetin* decima portaria una, Ad *stefnishart* una, Ad *assbach* una, ad *glunich* una, ad *sibenbach* una, ad *ostheringen* una, ad *geroldisdorf* una, ad *heresingen* una, ad *tenin* due, ad *terinbach* una, ad *liumitingen* una, ad *linzie* una, ad *chirchdorf* una, ad *riute* una, ad *meirsdorf* una, ad *horbach* una, ad *tabers-*

hem una, ad *lufnberch* una, ad *pulgarin* una, ad *riedae* una, Ad *mütrinchirchin* una, ad *sahssinchirchin* una, Decime uini in duabus ecclesiis *tabrisheim* et *linzie* pro sacrificio altaris. In eadem ecclesia decime apum ad *sanctum nicolaum* pertinentium, Ad *aschac* uinee tres. Cetera, que secuntur, alii quoque fideles christi pro remedio animarum suarum eidem monasterio contulerunt. Sunt autem hec: Inprimis predia, que dedit quidam *nobilis uir eppo* tam hereditaria quam acquisita, sicut in priuilegio *Heinrici imperatoris* huius nominis *quinti* terminatum et firmatum est, De hinc due uinee ad *balsenzie*, quas tradidit *Egilolf*, una ad *aschac*, quam tradidit *geppo presbyter*, Curtis una ad *truhcbach* cum uinea, quam tradidit *presbyter Megin-goz*, ad *geilspach* mansus et dimidius, quem tradidit *Gerolt*, ad *Winchlarin* due uinee, ad *heresingin* predium, quod tradidit *noppo*, ad *baschingin* predium, quod tradidit *Manegolt*, ad *studahe*, quod tradidit *ovzi*, ad *tegrinbahc*, quod tradiderunt *rovdhart* et *gotti*, ad *trunae* predia, que tradiderunt *rovdolf aduocatus*, *adalbero*, *ovdal-rich*, Ad *trunardorf* predium, quod tradiderunt *engilpreth*, *izo* et alii fideles, ad *raffoldistettin* predium, quod tradiderunt *Wolfer*, *Totila*; Predium ad *totelingin*, quod dederunt *Ekkerich*, *Herrant*; ad *eglincheim*, quod tradiderunt *Rovdolf*, *adalram*, *Engilbreth*, *Gisila*; ad *rorbach* predium, quod tradiderunt *Pruninch*, *Walto*; In eadem uilla predium, quod de monasterio *beati agapiti* concambio suscepimus; ad *gomerichingin* predium, quod tradidit *rovdolf aduocatus*; Predium ad *salmansliten*, quod tradiderunt *Pillunc*, *adala*; Predium in *monte*, quod tradidit *Wolffrit*; ad *walklingin* predium, quod dedit *pero*; ad *friginliutin*, quod dederunt *Engilbreth*, *Liupirch*; ad *widelheim* predium, quod tradiderunt *misico*, *wolspret*, *wolffrit*, *erchinpolt*, *riziman*; ad *friginliutin* predium, quod tradiderunt *hadamouth*, *hezilo*, *peringer* et ibidem predium, quod dedit *presbyter azilinus*; ad *mitstetin*, quod tradidit *waziman*, ad *primizlastorf* praedia, que dederunt *Trebes*, *engilsalch*, *primizla*, *meginhart*, ad *gerlantingin* predium, quod tradidit *willa*, *izo*; ad *nescilbach*, quod tradidit *marchwart*; *Aecclesia munichispach* cum dote, quam tradidit *friderich*; Uinee cum predio, quas tradidit *Dietmar clericus*; ad *imizinstorf*, ad *woluarin* predium, quod dedit *willihalm*; ad *eustin* predium, quod tradidit *peritolth*; ad *wartperch* aecclesia cum dote, quam tradidit *sigihart*; ad *bosinbach* predium, quod dedit *Rovdolf aduocatus* rogatu *Willibirgis*; ibidem predium, quod dedit *urluuch*; Predium,

quod dederunt *pezilie, wolozo, Herto*; Uinea, quam tradidit *Reginhart*, ad *chunipretistorf* mansus, quem concambio a beato *agapito* suseepimus. Vt igitur hec omnia rata, firma et inconuulsa uestris successorumque uestrorum usibus permaneant, iudicio dei patris omnipotentis et filii et spiritus sancti interdiciamus, ne quis successorum nostrorum aut aliqua ecclesiastica uel secularis persona hec temere inuadere, minuere uel auferre presumat, sed usibus fratrum in una societate apostolica uestigia seruantium per manus dispensatorum conseruentur fideliter offerenda. Si quis ergo huius nostre preceptionis paginam sciens contra eam temere uenire et eorum, quod auferre presumpserit, si tercio commonitus congrua satisfactione non emendauerit, iram dei perpessurum et cum iuda pessimo mercatore partem habiturum se cognoscat. Conseruantibus autem pax et misericordia a deo X. Et ut hec ad futura quoque tempora indubia perueniant, presentem cartam nostre imaginis impressione sigillatam huius confirmationis uadem testemque relinquimus.

Actum *Lauriaco* anno dominice incarnationis MCXI. indictione III. X. Kal. septembr. regnante *Henrico imperatore* huius nominis V. anno regni eius VII. imperii uero I. feliciter.

Original; Pergament mit Siegel im Archive des Klosters St. Florian. — Stälz, Geschichte von St. Florian, pag. 209.

XCVIII.

III. 23. August. Passau. — *Bischof, Ulrich von Passau, bestätigt die Freiheiten des Klosters St. Florian, und den Besitz der Pfarrkirchen Wartberg und Münzbach.*

† In nomine sanete et indiuidue trinitatis. *Vdalricus* dei gratia sacrosancte *patauiensis ecclesie episcopus* cunctis successoribus suis et omnibus christi fidelibus in perpetuum. — Pastoralis sollicitudo et episcopalis circumspectio pro nostri officii debito admonet, immo cogit nos filiorum nostrorum quieti et securitati tam future quam presenti prouidere, sed enixius et adtentius eorum tuicioni insudare, qui diuinis cultibus die noctuque familiarius atque deuotius noseuntur uacare. Quapropter fili karissime *Isinberte*, qui monasterio beate *Marie uirginis* et preciosi christi *martyris Floriani* presidere cognosceris, tibi tuisque fratribus et per uos cunctis successoribus uestris manum nostre defensionis contra omnes aduersantium infestaciones extendere curamus, quatinus deo tanto liberius pro peccantium erratibus supplicetis, quanto nostre auctoritatis protectione ab aduersa-

riorum incuribus muniti existitis. Decernimus atque statuimus, ut bona omnia, que prefatum monasterium liberalitate nostrorum predecessorum seu aliorum christi fidelium, nostra etiam donatione uel in presenti possidet uel in futuro iuste ac legaliter poterit adipisci, uobis uestrisque successoribus profutura firma et illibata permaneant eo scilicet tenore, ut communem et apostolicam uitam agentes nichil priuatis proprietatibus uendicetis, sed a prelatiis dispensanda, prout rerum necessitas et utilitas et ecclesie facultas postulat, communiter perfruenda possideatis et ecclesie Patauensi familiariter atque deuotius subesse debeatis. Licet enim plurima beato christi martyri floriano in ipsa prima fundatione sui monasterii fuerint collata, omnibus tamen postmodum in destructione ipsius monasterii distractis fratribus tunc temporis ibidem deo militantibus tantum hec paucissima remanserunt: Villa scilicet, in qua ipsum monasterium fundatum est, cum omnibus ad eam pertinentibus, agris scilicet et uinetis, pascuis, pratis, siluis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, uenationibus et molendinis, Ad *waehelingen* mansus unus et dimidius, Ad *orientliutin* mansus unus et dimidius, Curia in *Phaffenhouin* cum omnibus ad eam pertinentibus, Curia in *Lilinhouin* cum omnibus suis pertinentiis, Curia in *Gerlantingen* cum omnibus ad eam pertinentibus, Ad *Goemerichingen* duo mansi et dimidius cum omnibus illuc pertinentibus, agris, siluis, pratis et pascuis. Antecessores itaque nostri pie recordationis *episcopi Eigilbertus* scilicet et *Altmannus* desolationem iam dicti monasterii miserati ipsum tandem spiritu sancto inducti nec non et de beati floriani martyris suffragio quam plurimum confisi in prestinum statum religionis reformarunt quasdam episcopatus nostri proprietates in subsidium prebende fratrum ibidem deo famulantium conferendo (sic) *Parrochiam* uidelicet, in qua ipsum prefati martyris monasterium situm est, et in omnibus terminis ipsius parrochie tam cultis quam colendis decima tota et indiuisa exceptis triginta sex domibus; *Almisuelt* uillam totam cum omnibus ad eam pertinentibus, transitu scilicet *fluminis Trone* et piscationibus, pratis, pascuis, siluis et duas partes decimationis in omnibus terminis eiusdem ecclesie tam cultis quam colendis; Ad *Sonilburch* mansum unum et dimidium et duas partes decimationis; Curiam in *Enzingen*, Curiam ad *sanctum Stephanum* iuxta *waeninpach* cum omnibus suis pertinentiis; Ad *Ebilisperch* duos mansus et dimidium; Ad *Strummingen* augeam cum omnibus ad eam pertinentibus. Nos itaque talem ante-

cessorum nostrorum donationem ratam habentes et presenti priuilegio confirmantes quedam etiam licet pauca in subsidium prebende fratrum ecclesie iam dicti martyris contulimus, Viginti scilicet tres decimas portarias in diuersis parrochiis distinctas, Ad *amistetin* unam decimam, Ad *Stevensharde* decimam unam, Ad *aspach* unam, Ad *Glnich* unam, Ad *Sibenbach* unam, Ad *Ostheringen* unam, Ad *Geroldistorf* unam, Ad *Heresingen* unam, Ad *Tenin* duas, Ad *Terinpach* unam, Ad *Liuntingen* unam, Ad *Lintze* unam, Ad *Chirchdorf* unam, Ad *Rute* unam, Ad *Meirstorf* unam, Ad *Horbach* unam, Ad *Tabirsheim* unam, Ad *Pulgarn* unam, Ad *Luffenberch* unam, Ad *Riede* unam, Ad *Mittirchirchen* unam, Ad *Sahsinchirchen* unam et decimam uini totam in duabus parrochiis *Tabirsheim* et *Lintze* et ad *Assha* tres uineas in sacrificium altarium ipsius monasterii contulimus. Cetera, que secuntur, alii fideles christi spe diuine remunerationis fratribus supradicti monasterii contulerunt, inter quos maximum et precipuum deo munus offerens *Eppo* quidam nobilis et religiosus homo *de Windiberge* omnia predia sua, que possedit, tam hereditaria quam aquisita, tam culta quam colenda cum omni utilitate, cum agris scilicet et pratis, pascuis, piscationibus et uenationibus et siluis, que protenduntur usque ad fluuium, qui *Wultha* uocatur, potestatiua manu super altare beati floriani tradidit. Preterea idem *Eppo* tres ecclesias parrochiales in eodem predio sitas, ecclesiam scilicet *sancte Marie in Waltchirchen* et ecclesiam *sancti Petri* et ecclesiam *sancti Johannis* una cum ipso predio iam dicto monasterio donauit. Decimas quoque earundem ecclesiarum, quas de manu nostra in beneficio habuit, ea condicione nobis resignauit, ut ipsas prefato monasterio conferremus, quod et ad petitionem ipsius fecimus et sic tandem prenominatus *Eppo* donationem prediorum et ecclesiarum priuilegio Heinrici imperatoris huius nominis quinti confirmari impetrauit. Preterea quidam *nobilis homo Fridericus* nomine *ecclesiam in Munichspach* cum dote ipsius ecclesie sepedicto monasterio tradidit.

Quidam etiam *nobilis homo Sighardus* nomine *ecclesiam in Wartperch* cum dote eidem monasterio contulit.

Decimam uero eiusdem ecclesie, quam a nobis in beneficio habuit, ea nobis condicione resignauit, ut ipsam antedicto monasterio conferremus, quod et ad petitionem ipsius fecimus. *Rudolfus* quidam homo nobilis *de Perge* quatuor predia in *Trungav* et rogatu cuiusdam *Wilbirgis* predium in *Poesinbach* super altare beati floriani tradidit.

Pertholdus quidam homo nobilis hubam in *Austin* et quidam *Geroldus* mansum unum et dimidium in *Geilspach*. Quidam *Noppo* nobilis homo predium in *Heresingen*, quidam *Ozo* et *Hatto* mansum in *Goldinstorf*. Quidam *Izo* et uxor sua *Willa* duos mansos in *Stadelen*. Quidam *Ruthart* et frater suus *Gotto* mansum unum in *Nezzilbach* et alii fideles christi quam plures predia sua ipsi beato christi martyri contulerunt, que tediosum esset priuilegiis annotari. Nos tamen omnes possessiones ipsius monasterii et tam collatas et quas adhuc deo dante poterit adipisci, in dei omnipotentis et nostram protectionem suscipientes talem tibi frater *Isinberte* et fratribus tuis uestrisque successoribus indulgentiam facere decreuimus, ut, si ministeriales nostri seu quicumque homines ecclesie nostre predia sua ad nos quocunque iure spectantia uobis conferre decreuerint, liberam habeant potestatem conferendi, quando et ubi uelint. Preterea liberam uobis sepulturam indulgemus ita, ut quicumque apud uos sepeliri uoluerit, libere non obstante alicuius plebani uel uicarii contradictione sepeliatur. Adicientes quoque hanc libertatem uobis indulgemus, ut, si quando prelatum monasterii uiam uniuerse carnis ingredi contigerit, uos et successores uestri liberam habeatis potestatem eligendi alium, quem magis ydoneum et utilem inueneritis, episcopo etiam irrequisito. Volumus etiam et quasi pro lege semper tenendum statuimus, ut nullus successorum nostrorum uel alter quispiam siue ecclesiastica siue secularis persona aliquem uobis aduocatum uel in hominibus uel in prediis uestris aliquatenus presumat ordinare, nisi quem prelatu ecclesie cum consilio fratrum sibi elegerit aduocatum, hoc adicientes, ut si forsitan et is postmodum, ut plerumque fieri solet, grauis uobis et iniuriosus exstiterit, dum admonitus emendari noluerit, ad arbitrium ipsius prelati ab episcopo uel si episcopus noluerit, a sede romana mutetur altero ad petitionem ipsius prelati substituto. Ut igitur hec omnia rata, firma et inonuulsa uestris successorumque uestrorum usibus permaneant, iudicio dei patris omnipotentis et filii et spiritus sancti interdicimus, ne quis successorum nostrorum aut aliqua ecclesiastica uel secularis persona hec temere inuadere, minuere uel auferre presumat, sed usibus fratrum in una societate apostolica inibi uestigia seruantium per manus dispensatorum conseruentur fideliter offerenda. Si quis ergo huius preceptionis nostre paginam sciens contra eam temere uenire et eorum quid auferre presumpserit, si tercio commonitus congrua satisfactione non

emendauerit, iram dei perpessurum et cum Juda pessimo mercatore partem habiturum se recognoscat. Conseruantibus autem pax et misericordia a deo patre et domino nostro iesu christo. Amen. Et ut hec ad futura quoque tempora indubia perueniant, presentem Kartam nostre ymaginis impressione sigillatam huius confirmationis uadem testemque relinquimus.

Acta sunt hec consilio et consensu tam katedralium quam ministerialium nostrorum, quorum nomina presenti scripto sunt annotata: *Ulricus maior prepositus, Imbertus decanus, Baldwinus scolasticus, Engilbertus archydiaconus, Imbertus capellanus, Heinricus, Fridericus, Almarus, Hugo, Egino, Otaker* canonici. *Hartwich de Chraenzingen, Porno de Holtzhusin, Hartmut pincerna, Sibot dapifer, Egilolf de velbach, Imizo de Stegebach, Livtkoz de Tagebrehtishusin* et alii quam plures.

Datum *Pataviæ* Anno ab incarnatione domini MCXI. Indict. III. X. kalend. septemb. regnante *Henrico imperatore* huius nominis V. anno regni eius VII., imperii uero I. feliciter. Amen.

Original auf Pergament mit Siegel im Archive des Klosters St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, pag. 216.

XCIX

1113. 26. Juni. Passau. — *Bischof Ulrich von Passau bestätigt die Freiheiten und Besitzungen des Klosters St. Florian und verordnet, dass die Pfarrkirche zu Niederwaldkirchen als Conventualkirche angesehen werde.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Vodalricus* dei gratia sacrosancte *patauiensis ecclesie episcopus* cunctis successoribus suis et omnibus christi fidelibus in perpetuum. Pastoralis dignitatis sollicitudo nos admonet et inuitat, omnium christi ecclesiarum utilitatibus tam prouide, tam sollicite inuigilare, ut non solum presenti sed et future quieti et securitati ipsarum iugiter intendentes eas contra omnium ipsis aduersantium malignitates omni, qua possumus, cautione diligentissime premunire studeamus. Hinc est, quod *ecclesiam beati Floriani* martyris christi in pago *Lauriacensi* iuxta riuum, qui *Ipha* uocatur, ab antiquissimis terre illius incolis quondam fundatam sed postmodum continua barbarorum inuasionem destructam, tandem uero ab antecessoribus nostris *episcopis Eigilberto* uidelicet et *Altmano* in pristinum statum religionis plene reformatam, nos quoque uestigiis nunc ipsorum inherendo ipsam in defensionem nostram susceptam contra quorundam hominum quieti ecclesiarum inuidentium

iniquas machinationes aliquatenus premunire uolentes possessiones omnes, quas uel ab antecessoribus nostris uel etiam ab aliis christi fidelibus in subsidium fratrum ibidem deo famulantium collatas iam dudum priuilegio nostro confirmauimus, nunc denuo nominatim sed compendiose huic scripto adnotare et sic tandem pro iure ipsas possidere debeant, presenti scripto duximus confirmare. Possessiones igitur, quas fratres predicti cenobii iam nunc undecumque collatas possident, sunt hee: Parrochia, in qua ipsum beati floriani martyris monasterium fundatum est, et in omnibus ipsius parrochie terminis tam cultis quam colendis decima tota et indiuisa preter triginta sex domos. Villa, in qua ipsum monasterium situm est, cum omnibus ad eam pertinentibus, agris scilicet et uinetis, pascuis, pratis, siluis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, uenationibus et molen- dinis. *Almsuelt* uilla tota cum omnibus ad eam pertinentibus, agris scilicet et pascuis, pratis, siluis et due partes decimationis in omnibus ipsius parrochie terminis tam cultis quam colendis. Ad *Svnilburch* mansus unus et dimidius et due partes decimationis. Curia in *Phaffen- houin* cum omnibus ad eam pertinentibus. Ad *Waelhelingen* mansus unus. Ad *vrientliutin* mansus unus et dimidius. Curia ad *Enzingen*. Curia ad *Lilinhouin* cum omnibus ad eam pertinentibus. Curia ad *sanctum Stephanum* iuxta *waeninpach* cum omnibus ad eam perti- nentibus. Curia ad *Gerlantingen* cum omnibus ad eam pertinentibus. Ad *Goemerichingen* duo mansi et dimidius. Ad *Ebilsperch* duo mansi et dimidius. Ad *Strummingen* Augea cum omnibus ad eam pertinen- tibus. Viginti tres decime portarie in diuersis parrochiis site: Ad *Amistetin* una, Ad *Stevensharde* una, Ad *aspach* una, Ad *Glu nich* una, Ad *Sibenbach* una, Ad *Ostheringen* una, Ad *Geroltstorf* una, Ad *Heresingen* una, Ad *Tenin* due, Ad *Terinbach* una, Ad *Livn- tingen* una, Ad *Lintze* una, Ad *Chirchdorf* una, Ad *Rete* una, Ad *Meirstorf* una, Ad *Horbach* una, Ad *Tabirsheim* una, Ad *Pulgarn* una, Ad *Luffenberch* una, Ad *Riede* una, Ad *Mitterkirchen* una, Ad *Saehsinkirchen* una et decima uini tota in duabus parrochiis *Lintze* et *Tabirsheim*, Predium quoque domni *Epponis in Windiperge* cum omnibus eius adinentiis, aquis scilicet et pratis, pascuis et siluis, que usque ad terminos boemie protenduntur ad fluuium, qui *Wultha* uocatur, et in ipso predio tres ecclesie parrochiales, cella uidelicet S. Marie in *Waltkirchen* et decima una, *Ecclesia S. Petri* apostoli cum decima una, *Ecclesia S. Johannis* cum una decima, *Ecclesia in*

Munnichspach cum una decima, *Ecclesia in Wartperch* cum una decima et alia quam plura prediola, que tediosum esset priuilegiis adnotari. Possessionibus igitur omnibus nominatenus designatis nunc pro iure fratres supradicti monasterii iam nunc sibi collatis nec non et postmodum iuste et legaliter sibi conferendis frui debeant presenti scripto confirmatum omnium successorum nostrorum et omnium christi fidelium memorie firmiter commendamus: Primum, quod et maximum est, parrochiam, in qua ipsum beati floriani monasterium fundatum est, ipsis prius quidem ab antecessoribus nostris pleno iure collatam nunc et nos in eodem iure ipsis perpetuo possidendam confirmamus auctoritate dei omnipotentis firmiter inhibentes, ut nullus successorum nostrorum ipsos uel secularem clericum uel etiam de fratribus unum iam dicta parrochia inuestiendum representare sibi compellat, sed ipsius monasterii prelatus eam uni de confratribus suis, quem ad hoc ydoneum inuenerit, committat, qui et plebem in diuinis procurare non negligat et in singulis diebus et ad refectorium et ad dormitorium suum redire non omittat, quem etiam, si pro tempore negligentem inuenerit, mutet alterum substituendo et hoc faciat, quodocunque uiderit expedire, et episcopo et archydiacono et eorum decano incon-sultis et irrequisitis. Decernimus etiam et iure perpetuo confirmamus, ut supradicti monasterii prelatus *cellam S. Marie in Waltchirchen*, que conuentualis ecclesia esse debet, uni de confratribus suis, uiro tamen discreto et religioso committat adiunctis sibi duobus uel tribus de collegio suo uiris religiosis, qui et plebem parrochialem in diuinis et adiunctis sibi fratres cum familia competenti de prouentibus dotis et decimarum ipsius cellule tam prouide procuret, ut, si quid residui super necessaria domus annuatim ualeat colligere, totum illud in utilitatem domus S. Floriani fideliter studeat redigere. Reliquis autem parrochiis, quodocunque uacauerint, seculares clericos ipse prelatus domus S. Floriani pleno iure inuestiat nullum super cura animarum recipienda uel episcopo uel archydiacono representans. In omnibus enim ecclesiis ad monasterium prefati martyris spectantibus donum altaris prelato ipsius monasterii in ipsa sui confirmatione una cum prelatura debere conferri, sicut ab antecessoribus nostris statutum est, nos quoque confirmamus. In aliis autem possessionibus, decimis scilicet, prediis, agris, uinetis talem iusticiam et libertatem sepedicto monasterio donamus et confirmamus, ut ipsius monasterii prelatus plenam in eis habeat potestatem cum consilio tamen fratrum suorum

dandi, uendendi, precariandi, commutandi in omnem utilitatem, sicut commodius sibi et ecclesie uiderit expedire, non obstante nec factum suum impediende uel episcopi patauiensis uel ipsius etiam, quem pro tempore sibi elegerit aduocatum, contradictione. Vt ergo hec nostre institutionis et confirmationis iura rata et perpetuo ab omnibus seruari debeant inconuulsa, presentem paginam sigilli nostri inpressione consignamus auctoritate dei omnipotentis sub pena eterne damnationis firmiter inhiibentes, ut nullis successorum nostrorum nec alter quispiam hanc nostre institutionis formam uel infringere presumat aliquatenus uel infirmare. Si autem quispiam successorum nostrorum, quod deus auertat, eam temere postmodum infringere uel infirmare presumpserit, si tercio commonitus respiscere noluerit, prepositus ipsius monasterii hoc utens priuilegio super tanta iniuria querimoniam coram domino papa deponat, ut ipse super hoc, quod iustum fuerit, decernat. Si ergo super hoc, quod forte fieri potest, indignatus dominus papa predictum monasterium a iurisdictione patauiensis ecclesie in iurisdictionem et defensionem romane sedis transferat, deus omnium iniquitatum uindex iustus dispendium tanti honoris ab auctore ipsius mali requirat in eum. Amen.

Data *Patauię* Anno ab incarnatione domini MCXIII. Indictione IIII. VI. kalend. Iulii Regnante *Heinrico imperatore* huius nominis V. Anno regni eius X. Imperii uero III. feliciter. Amen.

Original auf Pergament mit Siegel im Archive des Klosters St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, pag. 223.

C.

1115. 9. Juni. — *Markgraf Leopold IV. (III.) von Österreich befreit die in der Riedmarch gelegenen Besitzungen des Klosters St. Florian von der ihm zu entrichtenden Abgabe.*

Nouerint omnes fideles christi tam futuri quam presentes, qualiter ego *liupoldus orientalis regionis marchio* absoluerim in honore sanctę dei genitricis marię et sancti floriani martiris rogatu *isinberti* eiusdem ecclesię prepositi cuneta predia, siqua sunt a fidelibus illi ecclesię oblata uel adhuc a quoquam fuerint offerenda, a redibitione uel reditu mei iuris in *riedmarcha* uel in omnibus locis mei regiminis trans *danubium* positis. Hoc uero feci in augmentum prebendę fratrum illie deo deuote famulantium pro remedio animę meę et memoria debitorum meorum, ut intercessione eorundem sanctorum et oratione

fratrum iura potestatis meę stabiliantur et parentum meorum animę a peccatis absoluantur. Igitur donatium meum, ne ab aliquo successore meo, quod absit, irriteretur, inpressione sigilli mei confirmetur. Acta sunt hec millesimo C^oXV^o anno incarnationis domini nostri iesu christi, indictione VIII. V, IDVS IVNII, in recordationem futurorum. Et hec sunt nomina allodiorum, de quibus prefati sumus, predium *marchuardi threbeia*, predium *stoigei*, predium *threbesę brumizlaistorf*, predium *sunzonis willihartisdorf*, predium *rafoldi* fratrisque eius *arnoldi* ibidem, predium *ortuini* et *periholdi* iuxta eandem villam, predium *uolcradę uidę begeringin*, predium *penzonis threbinicha*. Hec nota sunt fidelibus nostris *herchinberto*, *Macilino*, *hiringo*, *Heimoldo*, *dürinchardo*.

Ego *liupoldus orientalis marchio* ista rata facio et inconuulsa perpetualiter in nomine patris et filii et spiritus sancti AMEN.

Original auf Pergament mit einem aufgedruckten, gut erhaltenen Reitersiegel im Archive des Klosters St. Florian. Das Pferd links ausschreitend, der Markgraf mit einem Kübelhelme, der mützenartig aussieht, bedeckt, das Gesicht offen, den Schild am linken Arme, in der Rechten einen Schaft (ob von einer Fahne ist nicht erkennbar). Die Umschrift ist verwischt. — Pez, Historia S. Leopoldi 71. — Kurz, Albrecht IV. II. 453 vollständig. — Stülz, Geschichte von St. Florian 228. Nr. XIII im Auszuge.

CI.

1117. 9. Juni. Friesach. — *Chunrat, Erzbischof von Salzburg, ernennet auf die Bitte der Äbtissinn Diemud den Markgrafen Otakar von Steyr zum Vogte des Klosters Nonnberg in Salzburg.*

In nomine sanctę et individue Trinitatis. Ego *Chunradus Dei gratia sanctę Salzburgensis Ecclesię Archiepiscopus* omnibus Christi fidelibus. In excelsa constituti specla prędonum incursus providere et hiantium luporum morsus a grege summi pastoris debent arcere. Unde et nos monasticę quieti et divinę sacrarum personarum contemplationi consulentes, ne seram forte vulneratis caulis afferamus medellam, in tempore statuimus occurrere. Est igitur in civitate nostra monasterium, quod *beatus Rudbertus* pater et patronus noster fundavit et *sanctam virginem Erindrudem abbatissam* sanctimonialibus inibi consecravit *duxque Theodo* multis ređitibus (sic) ampliavit. Hujus Ecclesię advocatia fidelem nostrum *Otakarum marchionem de Styre* virum tam strenuum quam discretum rogatu dilectę sororis nostrę *Diemudis nunc Abbatissę* inbeneficiavimus, cujus et tuitione secura

sit monasterii possessio et discretione illesa permaneat a gravi advocatorum vexatione, subnectentes illi in mandatis et sub obtentu beneficii interminantes, ne quem suorum fidelium eadem advocatia unquam inbeneficiare sed neque ubivis locorum sine consensu praefatae Abbatissae et ejus sequacium cuiquam secundario velit assignare. Et quia praedictarum sanctimonialium orationibus nos speramus foveri, partem agelli ad *Arnstorf* vineis earum adjacentem et necessariam contulimus, ut centuplicatam mercedem in terra viventium recipiamus. Cunctas ad haec possessiones vel decimationes a regibus, ab episcopis, a principibus seu a quibuslibet fidelibus eis oblatas, concambiatas aut juste quoquomodo acquisitas, videlicet in *Oriente Welmik, Phlaetniz, Maezilinstorf, Arnstorf, Hasilpach, Lovngoe*, quod *Heinricus imperator* dedit, *Schalah* et quidquid *Radstat* et *Bongoe, Enstal* situm est et quod *Halle* detinent, scilicet *pontem Pühiln* cum omnibus ad ipsum locum pertinentibus, quartam partem aquae in *Gerhohisprete* et tertiam partem aquae in *Wazimannsgalgen* et dimidium aquae nonae partis, quam tradidit *Wezil*, et octavam partem aquae in ligno, quod dicitur *Herdeginsprete*, et item octavam partem in eodem ligno, quatuor loca patellaria et dimidium, loca curtilia quatuor et dimidium et pratum, quod tradidit *Wiso, Figun* cum viculis suis, *Glaese, Morzige* cum decimationibus suis, *Ebideshusin* cum omnibus ad ipsum locum pertinentibus, *Titimaenningen* cum decimationibus et quidquid ad ipsum locum pertinet, quem etiam locum *Regindrut regina* dedit, *Chamera* cum curtibus et decimationibus suis, *Hirzowe* cum molendinis et piscationibus, *Wilpuch, Eicha, Chapfs* cum villulis adjacentibus, *Lerch, Oste*, tres vineas *Priupah* sitas, *Haginspuch, Geppinheim*, curtem *Loufn* sitam et si qua sunt alia, quae dinumerare longum est, culta et inculta, quaesita et inquirenda, in cadmiis, in locis salinariis, in agris, silvis, vineis, pratis, piscationibus, exitibus vel redditibus, aquarum decursibus, mancipiis, censualibus seu quidquid habent vel habiturae sunt, omnia conscriptione hac pontificali, ut rata tam praesentibus quam futuris sint, roboramus et sigilli nostri impressione muniri decrevimus. Et cum invocatione patris et filii et spiritus sancti omniumque romanorum pontificum auctoritate, quisquis haec disturbare temptaverit, sciat se anathematis vinculo innodatum, nisi poeniterit.

L. S. †. Ego *Hiltpoldus Gurcensis episcopus* ss.

†. Ego *Reginbertus abbas S. Petri* ss.

†. Ego *Romanus praepositus S. Mariae ad zöl* ss.

†. Ego *Hadmarus Archidiaconus Frisacensis* ss.

Actum *Frisaci* V. Id. Junii Anno incarnationis domini M^oC^oXVII^o Indict. X. *Paschali* II. pape sancte Romane ecclesie praesidente Anno apostolatus ejus XVII. *Henrico* V. Imperatore Anno regni ejus XI° Imperii autem VIII° Anno vero pontificatus nostri XII. Quod subscriptis testibus confirmamus: *Engilberto duce Karinthiae, Pernhardo comite, Meginhardo comite de Görze, Dietmaro de Lovgoe, Eginscalco de Friesach, Eppone et Gotfrido fratre ejus de Wietingin, Eberhardo de Libnih, Alberone de Dietramingin, Oulrico, Chunrado, Reginberto de Sechirchen.*

Estal, Chronik von Nonnberg, pag. 201.

CII.

1122. 18. März. Passau. — *Reinmar, Bischof von Passau, bestätigt dem Kloster St. Florian alle jene Besitzungen, welche es von seinen Vorgängern erhalten, insbesondere den Besitz der Pfarrkirche Gutau im untern Mühlviertel.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Reinmarus sancte patauiensis ecclesie episcopus* omnibus christi fidelibus in perpetuum. Debitum pastoralis officii efficacius exequimur, si uiros ecclesiasticos et religiosas domos in sua iusticia paterna prouidentia fouentes et eorum indemnitati circumspecte consulentes facultates et iura ipsorum inuiolata eis precipimus obseruari. Huius rei consideratione inducti ecclesiam, que *domus sancti Floriani* dicitur, barbarica quondam inuasionem desolatam sed studio quorundam predecessorum nostrorum, *Eigilberti* uidelicet, *Altmanni, Ordaltrici* pie recordationis pontificum in pristinum statum religionis reformatam et priuilegiis ipsorum sufficienter communitam nos quoque in nostre protectionis munimen suscipimus et quod ab ipsis salubriter prouisum est, nos ob reuerentiam ipsius uenerandi martyris Floriani nostra quoque auctoritate corroborare cupientes confirmamus eidem ecclesie et fratribus ibidem deo militantibus tam ea, que ab antecessoribus nostris ipsis dinoscuntur collata, quam et illa, que in ipsius monasterii desolatione prius quidem distracta sed prouidentia antecessorum nostrorum tandem sunt recollecta, nec non et ea, que ab aliis christi fidelibus iam nunc ipsis tradita uel postmodum sunt conferenda. Igitur ne cuiuslibet inuasoris manus temeraria ad possessiones iam dicti monasterii uiolenter diripiendas se aliquando quasi impune presumat extendere,

auctoritate dei omnipotentis et nostra confirmamus iam dicto monasterio et fratribus ibidem deo famulantibus ecclesias, decimas, predia et omnia, quecunque tempore confirmationis huius a nobis facte iuste et legaliter collata possederunt, ex quibus quedam presenti scripto confirmando annotare duximus, sed ea primum, que ab antecessoribus nostris ipsis sunt collata, inter que maximum et precipuum est Parrochia, in qua ipsum beati Floriani martyris monasterium situm est, ab antecessoribus nostris pridem fratribus supradicti monasterii tradita et pleno iure privilegii confirmata ita, ut prelatus ipsius monasterii ad curam plebis parrochialis unum de confratribus suis, quem ad hoc ydoneum iudicauerit, potestatem habeat auctoritate sua instituendi et cum expedierit, destituendi et in omnibus ipsius parrochie terminis tam cultis quam colendis decima tota et indiuisa exceptis triginta sex domibus. Ad *Almисуelt* uilla tota cum omnibus ad eam pertinentibus et due partes decimationis in omnibus terminis ipsius parrochie tam cultis quam colendis. Ad *Sunilburch* ecclesia cum dote ipsius, manso uno scilicet et dimidio et due partes decimationis. Curia in *Enzingen*. Curia ad *S. Stephanum* iuxta *Waeninpach* cum omnibus suis pertinentiis. Ad *Ebilsperch* duo mansi et dimidius cum omnibus illuc pertinentibus. Ad *Strumingen* augea et viginti tres decime portarie in diuersis parrochiis site, *Amistetin* una, *Steuinsharde* una, *Aspach* una, *Glnich* una, *Sibenbach* una, *Ostheringen* una, *Geroldistorf* una, *Herisingen* una, *Tenin* due, *Terinbach* una, *Liuntingen* una, *Lintze* una, *Chirchdorf* una, *Rute* una, *Meirstorf* una, *Horbach* una, *Taurisheim* una, *Pulgarn* una, *Luffenberch* una, *Rieda* una, *Mittirchirchen* una, *Saehsinchirchen* una et in duabus ecclesiis *Lintze* et *Taurisheim* decima uini tota. Has inquam donationes ab antecessoribus nostris legitime factas nos quoque ratas habentes et confirmantes ecclesiam in *Gutowe* et in omnibus ipsius parrochie terminis tam cultis quam colendis decimam dimidiam ipsis fratribus contulimus. Preterea predia, que uel studio predecessorum nostrorum in ipsius monasterii reformatione usibus fratrum sunt restituta uel ab aliis fidelibus iam sunt collata, nos etiam in protectionem nostram suscipientes confirmamus supradictis fratribus cum omni utilitate perpetuo possidenda, villam scilicet sub ipso monasterio sitam cum omnibus ad eam pertinentibus, *Waelhelingen* mansum unum et dimidium, *Vrienlietin* mansum unum et dimidium, Curiam in *Phaffenhouin* cum omnibus eius appendiciis, Curiam in *Lilinhouin* cum omnibus ad eam

pertinentibus, Curiam in *Gerlantingen*, Ad *Gomerichingen* duos manus et dimidium cum pratis, pascuis, siluis. His prenominatis adicimus et confirmantes predium in *Windiberge*, quod quidam nobilis homo et religiosus ualde *Eppo*. nomine instinctu sancti spiritus commonitus prenominate monasterio contulit cum omnibus ad ipsum predium pertinentibus, pratis scilicet et pascuis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus et siluis, que protenduntur usque ad terminos boemie in fluuium, qui *Wltha* uocatur, et duas ecclesias parrochiales in ipso predio sitas, ecclesiam *S. Marie in Waltchirchen* et ecclesiam *S. Petri* cum capellis ratione filiationis ad eas spectantibus et hec omnia per manum *imperatoris Heurici* huius nominis *quinti* tradidit et priuilegio suo confirmauit. Decimas uero ipsarum ecclesiarum, quas de manu antecessorum nostrorum in beneficio habuit, antecessori nostro pie recordationis *Ovdalrico episcopo* ea conditione resignauit, ut eas prefato monasterio conferret, quod et ad petitionem ipsius fecit. Confirmamus et fratribus ipsius monasterii *ecclesiam in Munichspach*, quam ipsis quidam nobilis homo *fridericus* nomine cum dote ipsius ecclesie tradidit, et *ecclesiam in Wartperch*, quam ipsis quidam nobilis homo *Sigehardus* nomine cum dote ipsius ecclesie tradidit, et decimam, quam de manu antecessorum nostrorum in beneficio habuit, ipsam etiam iam dicto predecessori nostro *Ovdalrico episcopo* resignauit, qui eam ad petitionem ipsius prefate domui *S. Floriani* martyris tradidit. Nos igitur hec omnia et nunc fratribus predicti monasterii collata necnon postmodum ipsis iuste conferenda in protectionem nostram suscipientes omnem, quam de indulgentia predecessorum nostrorum gratiam et iusticiam habuerunt, ipsis plene recognoscimus ratum et firmum habentes, ut prelatus ipsius monasterii ecclesias parrochiales ecclesie sue et nunc collatas necnon et postmodum conferendas clericis secularibus, quando uacauerint, pleno iure conferat nullum super cura animarum suscipienda uel episcopo uel suo archydiacono representans. Ecclesiam uero *S. Marie in Waltchirchen*, quia conuentualis ecclesia esse debet, uni de confratribus suis uiro discreto et religioso pleno iure committat adiunctis sibi duobus uel tribus de collegio suo uiris religiosis, qui et plebem parrochialem in diuinis et adiunctos sibi fratres cum familia competentem de prouentibus dotis et decimarum ipsius cellule tam prouideat procuret, ut, siquid residui super necessaria domus annuatim possit colligere, totum ad utilitatem domus *S. Floriani* fideliter studeat

redigere. Confirmamus etiam fratribus sepedicti monasterii gratiam ipsis ab antecessoribus nostris collatam, ut, quicumque ministerialium nostrorum seu de familia nostra predia sua ad nos iure domini spectancia illuc conferre decreuerit, eius donatio nostra auctoritate in perpetuum rata maneat et inconuulsa. Siquis etiam de dyocesi nostra ibidem sepulturam sibi delegerit, libere non obstante alicuius plebani nisi legitima contradictione sepeliatur. Si quando etiam antefactam ecclesiam suo contigerit pastore uiduari, fratres ipsius ecclesie de altero prelato sibi substituendo secundum canonicas sanctiones libera gaudeant electione. Preterea confirmamus gratiam prememorato monasterio ab antecessoribus nostris factam, ut nullus successorum nostrorum nec alter quispiam siue secularis siue ecclesiastica persona aliquem ibi, nisi quem prelatus ipsius loci petierit, ordinare presumat aduocatum, qui etiam, si grauis ipsis et iniuriosus extiterit et admonitus emendari noluerit, ad petitionem ipsius prelati ab episcopo amoueat et alter substituatur. Vt ergo huius nostre confirmationis institutio in perpetuum rata maneat et inconuulsa, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri inpressione iussimus insigniri. Si quis igitur, quod deus auertat, contra hanc nostre confirmationis formam qualibet temeritate aliquid agere presumat, nouerit se indignationem omnipotentis dei incursum et cum Dathan et Abyron in eterna dampnatione porcionem habiturum. Conseruantibus autem pax et misericordia a deo et in presenti et in futuro seculo conseruetur. Amen.

Datum *Patavie* Anno ab incarnatione domini MCXXII. Indictione VIII. XV. kalendas Aprilis, Anno pontificatus nostri VIII. Regnante *Heinrico imperatore* huius nominis V. feliciter. Amen.

Das Original mit Siegel im Archive des Klosters St. Florian. (In den chronologischen Bestimmungen dieser Urkunde herrscht grosse Verwirrung. Es sollte hier wahrscheinlich heissen: Indiet. XV. VIII. Kal. Aprilis. Nachdem Reginmar im Jahre 1121 auf den bischöflichen Stuhl von Passau erhoben worden (Hansiz, German. sac. I. 297), so lief im März 1122 höchstens das zweite Jahr seines Pontificats, nicht das VIII.) — Stülz, Geschichte von St. Florian, p. 228.

CIII.

1122. 18. März. Lorch (sic). — *Reginmar, Bischof von Passau, bestätigt dem Kloster St. Florian die Gnadenbriefe seiner Vorfahren, namentlich aber den Besitz der Kirche der heiligen Maria zu Waldkirchen.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis *reginmarus* sanete patauiensis ecclesie episcopus omnibus christi fidelibus in perpetuum.

Debitum pastoralis officii efficacius exequimur, si uiros ecclesiasticos et religiosas domus in sua iusticia paterna prouidentia fouentes et eorum indenpnitati circumspecte consulentes facultates et iura ipsorum inuiolata eis precipimus obseruari. Huius rei consideratione inducti ecclesiam, que *domus sancti floriani* dicitur, barbarorum quondam inuasionem desolatam, sed studio quorundam predecessorum nostrorum *Eigilberti* uidelicet, *Altmanni*, *Ódalrici* pie recordationis pontificum in pristinum statum religionis reformatam et priuilegiis ipsorum sufficienter communitam nos quoque in nostre protectionis munimen suscipimus et quod ab ipsis salubriter prouisum est, nos ob reuerentiam ipsius uenerandi martiris floriani nostra quoque auctoritate corroborare cupientes auctoritate dei omnipotentis et beati Stephani prothomartiris et nostra confirmamus eidem ecclesie et fratribus ibidem deo militantibus omnia iura et priuilegia sua, ecclesias, decimas, predia tam ea, que ab antecessoribus nostris ipsis dinoscuntur collata, quam et illa, que in desolatione ipsius monasterii prius quidem distracta sed prouidentia predecessorum nostrorum postmodum utilitati ipsorum sunt restituta, nec non et ea, que ab aliis christi fidelibus iam nunc collata uel postmodum ipsis sunt conferenda, ne cuiuslibet inuasoris manus temeraria ad possessiones eorum uiolenter diminuendas se aliquando quasi impune extendere presumat. Confirmamus etiam fratribus supradicti monasterii omnem quam antecessores nostri gratiam et iustitiam ipsis contulerunt uidelicet, ut prelati ipsius monasterii parrochiam, in qua ipsum monasterium situm est, uni de confratribus suis, quem ad hoc ydoneum iudicauerit, auctoritate sua committat, quem et si negligentem inuenerit, amoueat alterum substituendo. Ecclesiam etiam sancte Marie in *waltkirchen*, quia conuentualis ecclesia esse debet, uni de confratribus suis uiro discreto et religioso pleno iure committat duobus uel tribus sibi de collegio suo fratribus adiunctis. Reliquas uero ecclesias parrochiales ecclesie sue uel nunc collatas uel postmodum conferendas clericis secularibus, quandocunque uocauerint, pleno iure conferat nullum super cura animarum suscipienda uel episcopo uel ipsius archidiacono representans. In aliis autem possessionibus monasterii prediis uidelicet, siluis et uinetis prelati ipsius loci plenam habeat potestatem cum consilio tamen et consensu fratrum suorum dandi, uendendi, precariandi, commutandi in omnem utilitatem, sicut comodius ecclesie sue uiderit expedire non obstante nec factum suum impediendo uel

episcopi uel ipsius etiam, quem pro tempore sibi elegerit aduocatum, contradictione. Preterea confirmamus ipsis ius a predecessibus nostris collatum et priuilegiis confirmatum, ut quicumque ministerialium nostrorum siue de familia nostra predia sua ad nos iure dominii spectantia eis conferre decreuerit, eius donatio nostra auctoritate rata maneat et inconuulsa. Si quis etiam de dyocesi nostra ibidem sepulturam delegerit, libere ibi non obstante alicuius plebani nisi legitima contradictione sepeliatur. Si quando etiam antefatam ecclesiam suo contigerit pastore uiduari, fratres ipsius ecclesie de altero prelato substituendo libera gaudeant electione. Confirmamus etiam gratiam sepe dicto monasterio ab antecessoribus nostris factam, ut nullus successorum nostrorum nec alter quispiam siue secularis siue ecclesiastica persona aliquem ibi, nisi quem prelatus ipsius loci uoluerit, ordinare presumat aduocatum, quem cum inutilem sibi senserit et iniuriosum, liceat libere recusare et alium, qui nichil sibi iuris uendicet nomine huius commissionis, ad placitum suum substituere meliorem. Vt ergo huius nostre confirmationis institutio rata in perpetuum maneat et inconuulsa, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Si quis igitur, quod deus auertat, contra hanc nostre confirmationis formam qualibet temeritate aliquid agere presumat, nouerit se indignationem dei omnipotentis incursum et cum Dathan et Abyron in eterna damnatione portionem habiturum, Conseruantibus autem pax et misericordia a deo et in presenti et in futuro seculo conseruetur Amen.

Datum Lauriacum (sic) Anno ab incarnatione domini M^oC^oXX^oII^o Indictione VIII. XV. kalendas Aprilis. Anno pontificatus nostri VII° Regnante *Heinrico* imperatore huius nominis V. feliciter.

Original auf Pergament mit einem aufgedruckten, ziemlich gut erhaltenen Siegel im Archive des Klosters St. Florian. — Mon. boic. XXIX. II. 17. Über die Chronologie dieser Urkunde vergl. man Stülz, Geschichte von St. Florian 234.

CIV.

1122. 22. März. Lorch. — *Reginmar*, Bischof von Passau, gibt dem Kloster St. Florian tauschweise die Pfarre Ried (bei Mauthausen) für Münzbach.

Notum esse uolumus tam presentibus quam posteris ecclesie filiis, qualiter ego *Reginmarus* gratia dei *patauiensis ecclesie episcopus* recognoscens inopiam fratrum commanentium in *cenobio beati Floriani* Martyris ipsorum utilitate ex aliqua parte consulere dignum

duxi. Inito ergo consilio uirorum catholicorum tradidi suscipiente manu *Rovdolfi aduocati* sui super altare predicti Martyris *ecclesiam in riede* cum tota dyocesi sua, sicut ante possessa fuit ab aliquo precedentium parrochianorum, quantumcunque illa nostra plaga ibi pretenditur uersus aquilonem, Hac tamen commutatione, scilicet accipiens nostre potestati eam, que dicitur *munichespach*, que et ante fuerat supradicti cenobii ecclesie ex cuiusdam *Friderici nobilis uiri* traditione. Hoc igitur ut inconuulsum ratumque permaneat, sigylo nostro subsignamus, banno confirmamus.

Data *lauriaci* anno ab incarnatione domini millesimo centesimo uigesimo secundo, indictione quatuor decima, XI. kalend. aprilis.

Original mit einem aufgedruckten, wohlhaltenen Siegel im Archive des Klosters St. Florian. — Mon boic. XXIX. II. 16 (mit unrichtiger Chronologie).

CV.

1122. *Schloss Willeheringen.* — *Reginmar, Bischof von Passau, bestätigt einen Tausch zwischen den Canonikern von Passau und dem Abbe von Formbach.*

In nomine sanctę trinitatis. Ego *Reginmarus* Patauiensis episcopus cunctis fidelibus notifico concambium, quod inter canonicos *sancti Stephani* et *formbacensem* abbatem *Wirentonem* factum est, quod, ut posteriorum noticie liquido clarescat, sigilli nostri testimonio confirmamus. Predictus namque abbas per manum aduocati sui comitis *Herimanni* dedit patauiensi ecclesie duos mansos apud *sulzbach* pro decimatione, que est inter fluuium *enum* et riuum *formbach* et uallem quandam superius terminalem, quam cum dimidia hōba ad *Walmesheim* per manum aduocati nostri *Ódalrici* in mutua uicissitudine ei dedimus. Huius rei sunt testes *Regingerus de tōmoltesheim*, *Regingerus et Werenhardus filii eius*, *Isinrich de annendorf*, *Engilram de merremos*, *waltchōn de mulcheim*, *Walthere de Fustrize*, *Walthere de lengenouwe*, *Werinhart de haganouwe*, *Perhtolt de heidendorf*.

Preterea concedo et episcopali banno confirmo, ut ecclesia *Sancti Martini* in eodem *formbacensi* loco sita parrochia sit plebis, que in prescripta terminatione habitat, et baptismum et sepulturam cunctaque ecclesiastica sacramenta a prenominate abbate *Werintone* et omnibus eius successoribus percipiat nullusque alius parrochianus quicquam ibi disponere presumat. Siquis autem eidem monasterio aliquam uolentiam in hac concessione inferre presumpserit, a deo se

damnandum et nostro hanno constrictum sciat, donec eidem ecclesie digne satisfaciat.

Von aussen, aber dieselbe Hand :

Anno dominice incarnationis millesimo C.XXII. factum est hoc concambium in castello *Willeheringen* Et eodem anno defunctus est comes *hermannus* aduocatus noster.

Original auf Pergament (das Siegel, welches aufgedruckt war, verloren) im k. bairischen Reichsarchive zu München. — Mon. boic. tom. IV. pag. 127.

CVI.

1153. (1123.) 30. April. Steyr. — *Leopold, Markgraf von Steiermark, bestätigt die Schenkungen seines Vaters Otakar an das Kloster Garsten und fügt die Verleihung des Fischrechtes, Waarenhandels, der Mauthfreiheit und anderer Rechte hinzu.*

IN nomine sancte et indiuidue trinitatis *Leopoldus* Marchio *Styrensis Perichtoldo* Abbati *Gerstensi* omnibusque eius successoribus in perpetuum. Quia mundus in maligno positus magnis et diuersis nos solet inuoluere negotijs, ut saltem eorum, qui deo in locis religiosis famulari stauerunt, meritis adiuuemus, quietem et vtilitatem ipsorum modis, quibus possumus, tenemur adaugere. Hac igitur inspectione tam futurorum quam presentium memorie commendamus, quod nos donationem, quam fecit pater meus pie memorie *Otakcherus marchio Styrensis* in predijs, que *Gêrstine* contulit ecclesie cuiusque et fundator fuit, Abbati *Perichtoldo* et fratribus eiusdem Monasterij, sicut eo viuente per manum nostram est facta, huius scripti nostre (sic) testimonio in perpetuum confirmamus, hoc de nostro ob remedium anime iam dicti patris mei necnon nostre parentumque nostrorum super addentes, ut in possessionibus eorundem prediorum et omnium, que amodo illis conferantur, ea, qua nos fungimur et ante, quam darentur, functi sumus, se gaudeant fungi Libertate, Hac videlicet, ut a iudicijs omnium iudicum eadem predia sicut et nostra prorsus sint libera et ut nulli successorum nostrorum liceat aduocatum de predijs eiusdem ecclesie alicui in feodum concedere. Statuimus etiam, ut in omni terra nostra libere in venditionibus et emptionibus et omnibus negotiationibus suas exerceant negotiationes ita sane ut quocumque ierint, quecumque duxerint, nec vectigal nec theloneum inde persoluant. Preterea in omnibus aquis, que sunt in forestis nostris, libertatem piscandi illis conferimus exceptis media (sic) *Rumikch* et

aneso, in quo solummodo tale ius habent in eis locis, ubi sua predia preterfluit. Imprimis etiam forestis nostris de cesione lignorum et de pascuis animalium et de quibuslibet usibus excepta venatione plenum ius illis confirmamus. Pro venatione autem tale statutum conmutamus (sic), ut de qualibet fera, que in eisdem capitur, semper dexter armus illis pro sui iuris portione assignetur. Insuper ut homines nostri cum hominibus, qui sunt de familia iam dicte ecclesie, licite matrimonia contrahant et ut omnes pari iure censeantur, indulgemus. Vt autem hec concessionis nostre statuta rata permaneant et a posteris nostris firmiter obseruentur, presens scriptum Sigilli nostri impressione dignum duximus roborare. Huius rei testes sunt *Fridericus, Hainricus, Perngerus, Rudolfus, Sweyker, Marquardus, Dietmarus, Etich, Rudolfus, Pruno, Otacher, Erchinger*. Anno dominice incarnationis M.C.liij. (sic) indictione XV. pridie Kalendas Maij data *Steyr*.

Abschrift auf Pergament im Archive zu Garsten. — Pusch, Dipl. Garst. 31. cf. Kurz, Beiträge II. 489.

CVII.

1123. **Regensburg.** — *Hartwik, Bischof von Regensburg, übergibt das in Verfall gerathene Kloster Weltenburg dem Florianer-Chorkern Hartwick.*

Scribatur hoc in generacione altera, quod ego *Hartwicus* Dei gracia *Ratisponensis Episcopus* diuino timore et amore conpunctus circa venerabilem locum vulgo *Weltenburg* appellatum plurimis quidem reliquiis Sanctorum preditum sed humanis amminiculis miserabiliter destitutum Transtuli illuc de *domo sancti Floriani* spectabilem canonicæ vite Signiferum nomine *Hartwicum* eiusque Solacio et omnium, qui cum eo et post eum Domino nostro Jesu Christo sub patrociniis Sacratissimorum martirum Laurencii videlicet et Georgii ibidem Seruituri sunt, Jure perpetuo mancipauit proximam Insulam Danubii et quicquid episcopalis dicionis fuit in monte, quem *beatus Wolfgangus quintus antecessor meus* incastellauit, exceptis pertinentiis vinearum *Gotfridi* aduocati. Quodsi quis hanc largicionis mee cartam, quam pro remedio anime mee simulque predecessorum et Successorum meorum conscribi feci et proprii Sigilli impressione Signauit, ausu temerario infringere temptauerit et aliqua invasione uel inminuicione uel alienacione Spiritum Sanctum, cuius instinctu hec traditio facta est, in famulis eius Contristauerit, sit ille, nisi digna satisfaccione

emendauerit, eiusdem Sancti Spiritus iudicio et auctoritate apostolorum Petri et Pauli anathema maranatha et illum tristicium incurrat, de qua scriptum est: non resurgunt impii in iudicio neque peccatores in Consilio iustorum, omni autem cooptanti et cooperanti nobis in bonum circa prenominatum locum sit gaudium et pax in Spiritu Sancto audiatque desiderabilem illam vocem a celesti medico: dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Actum *Ratispone* Anno ab incarnatione Saluatoris M^o centesimo vicesimo tercio, Indictione prima astipulantibus et astantibus cleri et populi magistribus et magnatibus, quorum denuo placuit hec nomina consignari: *Adalprecht Comes de Pogene, Adalprecht de geren et fratres eius Ludowich et Heijrich, Diepolt de chagere, Bernolt de Wise, Adalgoz de Salre, Weril Dapifer, chuno Pincerna.*

Mon. boic. XIII. 333. ex chartul. sec. XV. — Ried, Cod. dipl. I. 181.

CVIII.

1125. 30. Julii. Ranshofen. — *Heinrich, Herzog von Baiern, schenkt mit Einwilligung seiner Gemahlin Wulphilde dem Stifte Ranshofen im Gawe Ranshofen Zehente um den Weilhart, die Güter Hantenberg, die Kirche Engnach etc.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Notum sit omnibus christi fidelibus et nostris tam futuris quam presentibus, quod ego *Hainricus dux wawarorum* diuina clemencia christi¹⁾ tradidi ad altare sancti pancracii martyris inuictissimi cooperante et consensiente *wulphilda* coniuge nostra in pago *Ranshouen* omnes decimationes tam de nemore *wilhart* quam de agris cultis et incolendis ubique in finibus et in parrochia hac exquirendis nec non predia *Haentenperch* et *enchnach*²⁾ ecclesiam cum omnibus appendiciis eius, *Prownaw*³⁾ cum omni familia, *Dornwerch*⁴⁾ ultra danubium Mansum unum in *ertlach*⁵⁾ in beneficium cum familia, De *itting* mansum unum in beneficium, Dimidium mansum in *piwurch* in beneficium tradicionem *Raffoldi* prepositi dimidium mansum in succidio, Dimidium mansum in *chrierchhaim*⁶⁾. Molendinum ad *osterperch*, pratum in *enchnach*⁷⁾ nec non mancipia in proprietate uel in beneficio a me uel a preposito siue a camerario hactenus retenta in usum fratrum christo famulancium sub regula sancti augustini. Siquis uero, quod non optamus, futuris temporibus contra huius pagine nostre auctoritatem uenire temptauerit uel de supradictis rebus aliquit inuadere

uel alienare presumpserit, nouerit se eterni cruciatus pena multandum atque pro admisso sacrilegio in cameram regis uel imperatoris sexaginta mancusios⁸⁾ aureos persoluat. Ego *pernhardus* scripsi. actum *Ranshouen* anno domini millesimo C^oXXV^o: Indictione iij. presente *Ottone palatino*, *Friderico comite de Regenspurch*⁹⁾ *aduocato*, *Regenwerto de Hagenaw*, *Harnhardo* (sic) *filio eius*, *Harnhardo de Stouen*, *wolfstrigilo*¹⁰⁾ *de porren*, *êtschalcûs* (sic) *de maisach*¹¹⁾, *Erchenwerto de monspach* *uernhardo de rugelpach*, *adelperto de Geren*, ministerialibus ducis *Haertwico de vbrechchen*, *Adelhardo de hutte*, *Ditmaro de Ranshouen*, *Ewerhardo et fratre eius vrico*, *perichtoldo et fratre eius Chunone*. Data *Ranshouen* in palacio iij Kalendas augusti per manum *uernhardi notarii*.

Aus einem Pergament-Codex sec. XIV. in der k. bairischen Hofbibliothek zu München. — Mon. boic. III. 314. — Varianten im Abdrucke der Mon. boic. 1) Favente clementia Christi Dux. 2) Hantimperch et Enchenaha. 3) Pronouge. 4) Duorenperch. 5) Erlaha. 6) Kriecheine. 7) Enchenaowe. 8) Mancirsios, lies: mancusos. 9) Regennesbere. 10) Wolftrigilo. 11) Iberache.

CIX.

1125. 20. November. Regensburg. — *König Lothar bestätigt dem Kloster St. Florian den Besitz einiger Güter in der Riedmark.*

(Chrismon.) In nomine sanete et indiuidue trinitatis. Ego *Lotharius* diuina fauente gratia *rex*. Quia nostri iuris esse cognoscimus, ut seruorum dei quieti et utilitati, in quantum possumus, prospiciamus et eorum iustis petitionibus pias aures inclinemus, ideoque fratrum *monasterii Sancti Floriani* preces pie audire et iusta uota nostro decreto dignum duximus munire. Notum itaque esse uolumus tam futuris quam presentibus, qualiter eiusdem *monasterii* fratres predia quedam acquiesierunt tam pecunia quam fidelium donatione, scilicet predium *Marcwardi trebeic*, predium *wolfgangi* et *ekkerici loma*, predium *trebesse* et quicquid habent in *primizlastorf*, predium *ortwini* et *Perhtolfi*, predium *sonzonis*, *arnoldi* et *raffoldi* in *willihartistorf*, predium *wolcrade vidue* et cetera, que possident in *beigirin*, et molendinum ad *witro*, quod tradidit *heribertus*, et predium *egilisperc*, quod tradidit *iacco*, et predium *cirtanaran*. Nos ergo bonis eorum studiis assensum prebentes consensu *heinrici ducis bauuarie* eiusque filii *heinrici* et *liupaldi marchionis orientalis* necnon petitione *archiepiscopi salzburgensis choenradi*, *ratisponensis episcopi*

hartwigi, patauensis regimarii, wormatiensis buconis, babinbergensis ottonis, curiensis chovnradi, ducis carinthie engilberti, palatini ottonis et gotefridi, comitis beringarii, marchionis dietpaldi aliorumque principum eidem monasterio Sancti Floriani predicta predia regia liberalitate donamus et tam ista quam alia eidem ecclesie iuste et legaliter collata presentis decreti pagina firmamus et ut a nullo unquam diripiantur uel auferantur, regio ex more banno prohibemus et interdicimus. Quod ut inconuulsum ratumque apud posteros omni euo permaneat, manu nostra firmauimus et sigilli nostri impressione signauimus.

Signum (Monogramma) lotharii II. serenissimi regis.

Ego *adelbertus archicancellarius et moguntinus archiepiscopus* recognoui. Et ego *anno* ad uicem cancellarii scripsi et recognoui. Actum *ratispone* XII. Kalendas Decembris Anno ab incarnatione domini millesimo CXXV. indictione IIII. anno domini Lotharii inuictissimi regis primo.

Original im Archive des Klosters St. Florian mit Siegel. Sonderbar ist es, dass hier Lothar, welcher sonst in den Urkunden der Dritte heisst (Chron. Gottwic. I. 331), der Zweite genannt wird. Wirklich wollte auch der Schreiber hinter den Namen des Kaisers terticius schreiben, radirte aber die zwei ersten Buchstaben „te“ aus und setzte dafür II. Auch den Kanzler Anno kennt das Chronicon Gottwic. nicht. Das Monogramm weicht ganz von der gewöhnlichen Gestalt ab. Es besteht aus zwei ungleichen, von dem nämlichen Centrum ausgezogenen Kreisen, in deren innerem Raume die Buchstaben L. T. H. A. J.; zwischen deren Peripherien die noch übrigen R. V. und S. stehen. — Stülz, Geschichte von St. Florian, 233. — Hormayr, Rede über die Mon. boic. 58.

CX.

1125. Passau. — *Reginmar, Bischof von Passau, bestätigt dem Kloster St. Florian die Schenkungen Hermanns von Chazilinstorf und Adalberos von Griezbach, von denen jener die Pfarrkirche Kalstorf, dieser aber Lassberg dem heiligen Florian geopfert hatte.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis, *Reginmarus* gratia dei sacrosancte *patauensis aecclesie episcopus* successoribus suis et omnibus christi fidelibus in perpetuum. Amen. Pastoralis sollicitudine et rerum mutabilitate nec non karissimorum fratrum nostrorum petitione compulsi insinuare tam posteris quam modernis deliberauimus, qualiter quidam nobilis homo *heriman de chazilinstorf* deum et *sanctum florianum* heredem fecerit quorundam prediorum suorum.

Ecclesiam chazilinstorf a parentibus suis constructam, que absque omni contradictione ius sepeliendi, baptizandique certissime dinoscitur habere, et ipsam uillam et LXVII. mancipia utriusque sexus cum omni posteritate eorum tradidit super altare sancti floriani Martyris cum eo iure et utilitate, quo sibi a parentibus suis tradita et ab ipso possessa sunt. Addidit preterea predium *uisinisse*, quale ibidem habuit, et duas uineas *aschauinchele* cum uinitore trostman et uxore liberisque eius. Fecit autem hec omnia pro sua ipsius anima et omnium debitorum suorum ita etiam, ut per fratres de domo sancti floriani in predicta ecclesia deo amodo seruiatur, pro harum rerum inuestitura delegauit magius cum predio suo ibidem seruiendum deo perpetuo. Ad quorum etiam sustentationem *dietmarus prepositus* consensu fratrum suorum dimisit curtem unam *gusine* et uineam unam *hartperge* et tria beneficia *primizlaistorf* et decimam trium uillarum in parrochia *riede* et duo beneficia *harde* cum curte una et familia, a quibus sunt possessa. Huius rei testes aure tracti sunt *Steuen de engilboldistorf*, *Pilgerim de cruce et frater eius heinrich*, *Walther de tresim*, *Gerunc de salmansliten*, *Quirat* (sic) *de wirmlaga*, *Otto de hasnpahe*, *Frideric et filius eius herbo de ypsa*, *Hartmolt de persnch* (sic).

Preterea me presente ac suscipiente *adalber nobilis homo de griezpac* tradidit ad aram sancti floriani ecclesiam suam in *lozperch* cum prenotato atrio et curtim ibidem iuxta ecclesiam et dimidium mansum nobilis uiri in dote pro se suisque parentibus et hac ratione, ut omnem decimationem illam, pro qua fuit obiurgatio, a *wartperch* usque in *danubium* absque omni contradictione fratres in domo sancti floriani obtinerent extra *agast* et ipse in suo tantum predio circa *lozperch* duas partes decime retineret, fratres terciam. Alias vero inter duo flumina *agast* decimationes partirentur, ut una pars illi, altera fratribus fieret. Cuius rei testes sunt *Otto de machlant*, *Frideric et Wolfger de ypha*, *Marchwart de prowe*, *Tietric et frater eius Rodolf de wetcholz*, *Heinricus et frater eius Reginhart de illanestorf*.

Item me suscipiente tradidit ad predictam aram sancti floriani *Walhorn uir nobilis prescripti adalberi filius de griezpac* mansum nobilis uiri ultra *lozperch* pro tribus marcis in silua, que dicitur *nortwalt*. Huius rei testes sunt *Gerunc de salmansliten*, *Frideric et filius eius herbo*, *Megengoz de ense*.

Sigahart quidam nobilis homo *de Sicinberch* tradidit sine omni contradictione ad aram sancti floriani

Recognoscat sollercia tam presentium quam futurorum, qualiter fratres de domo sancti Floriani partem parrochie sue, quam habebant in locis, que dicuntur *Steinpach*, *Glongendorf*, *Wolfarn*, *Widehe*, *Pach*, *Tal*, legitima transmutatione mutauerunt pro parte parrochie, que dicitur *Novenkirchen*, que pars uicina erat fratrum ecclesie, que dicitur *Riede*. Huius autem legitime transmutationis initium est in monte, qui dicitur *Crovchenberch*, prope fluuium, qui dicitur *Gvrsin*, et in ipso fluuiolo ascendendo usque ad locum, ubi *Visinissa* fluit in *Gvrsin*, et sic in ascensu *Visinisse* usque ad extremum eius caput et inde uergens recto tramite in uillam *reginprehstorf* et de ipsa uilla per magnum (sic) uallem usque in amnem, qui dicitur *Chaltinpach*, et cum ipsius descensu usque dum influat *agist*, Et tandem inter duos binuomios fluuios, qui dicuntur *Aggist*, usque ad terminos *boemiensium*.

Acta sunt hec Anno ab incarnatione domini MCXXV. Indictione II. Per uenerabilem patauiensis ecclesie episcopum Reginmarum Anno ordinationis sue V. publice in capitolio suo *patauie* banno et presenti sigillato priuilegio, ut inconfusum permaneat, confirmante.

Original mit Siegel im Archive zu St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, 237. — Mon. boic. XXIX. II. 20.

CXI.

1125. *Steyr*. — *Otaker*, *Markgraf von Steiermark*, *beurkundet die Stiftung des Klosters Gleink durch den Edlen Arnhalm und seinen Sohn Bruno auf ihrem Gute Glunik*.

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. *Otakerius* dei Gratia *Stirensis Marchio* Omnibus Christi fidelibus in perpetuum. Quoniam omnium memoriam habere et in nullo penitus peccare potius est diuine maiestatis quam humane uirtutis, Ea que fiunt in tempore, ne labantur cum tempore, poni solent in ore testium et commendari scripturarum memorie, Qua propter nos *Otakerius* dei gratia *Marchio Stirensis* presentibus et futuris casibus preuidendo ad notitiam uniuersorum presentes litteras inspecturis volumus peruenire, quod quidam nobilis de conditione maiori *Arnhalmus* nomine illustratus gratia spiritus sancti in remedium anime sue in suo Predio, quod *Glunick* dicitur, Cenobium sub regula Sancti Benedicti, nigri scilicet ordinis cogitauit instituere, Sed quod pio

animo concepit, opere non compleuit, Eo quod prius uiam uiuere carnis domino uocante est ingressus vidensque se ex hac luce debere subtrahi, filium suum nomine *Prūnoniū* exorauit, ut tanquam sapiens filius, de quo iuxta Salemonem pater non inmerito gloriatur paternum propositum adimplere non negligeret, qui tanquam deuotus filius petitioni patris annuens manum ad fortia misit et in dicto loco Conuentum religiosorum fratrum, in quantum potuit, instituit militauit sub regula Beati Benedicti pariter et Abbate. Et ut ipsum Monasterium inmunitatem plenariam reciperet quaruncumque iniuriarum, siue quod esset a potentum obpressione secunda et libera et quia in temporalibus minus satisfacere potuit, Eandem Ecclesiam cum omnibus pertinentiis suis in manus nostras et filii nostri *Liēpoldi* donatione legitima nulla penitus exceptione obuiante tradidit sub tali condicione uidelicet, ut eandem Beato Petro apostolo nec non sancto Georgio Patronis Ecclesie babenbergensis delegantes, ibidem Conuentus nigri ordinis sub regula et abbate haberetur perpetuo, Hoc etiam adiecto, quodcumque (sic) dictum Monasterium suarum rerum detrimentum incurreret, nostre pietatis largitas deuote augmentaret et suppleret. Predicto itaque *Prūnonio* ad suam petitionem aures comodantes beneuolas dictam delegationem fecimus in manus venerabilis domini nostri *Ottonis babenbergensis Ecclesie Episcopi* de consensu nichilominus domini *Regenemari Patuuiensis episcopi*, in cuius Dyocesi Monasterium dictum, est constructum. Preterea eidem Ecclesie libertatem ac iura specialia ad incrementum diuinorum concessimus inconuulse et statuimus Ministerialibus nostris atque aliis cuiuscumque nominis, auctoritate presentium liberam dantes facultatem, quecumque pheoda uel beneficia censualia a nobis habent, si memorato *Glunicensi* Cenobio pro salute suarum animarum uoluerint dare uel quoquo modo contradere, ab eodem Monasterio possideantur quiete et pacifice inperpetuum iure proprietario. Insuper in speciale argumentum nostre deuotionis, quam habemus ad sepe dictum Monasterium, cuiuscumque conditionis nostris hominibus indulgemus, ut cum hominibus *Glunicensis* Cenobij vicissim matrimonia contrahant non obstante iure hereditario patrimonij uel beneficij cuiuscumque, quo tali occasione nolumus, ut priuentur. Curam aduocatie super omnibus rebus eiusdem Monasterij tam mobilibus quam immobilibus nobis specialiter et posteris nostris reseruantes. Subaduocatum arce sepedicti Monasterij constituimus et ordinamus unum de filiis supradicti *Prūnonij*, quem Abbas et Con-

uentus eiusdem ecclesie magis duxerint eligendum, Qui subaduocatum aree tantum non aliarum rerum uel honorum *Glunicensi* Cenobio attinencium humiliter se recognoscat tanquam ille, qui uocatus est in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Specialitatem ac iuris tramitem in culparum depensionibus talem hunc habere uolumus, ut, siquis hominum memorati Cenobij de effusione sanguinis conuictus fuerit, eidem Sexaginta denarios tantum soluat, De satisfactione minorum culparum pariter et maiorum siue quacunque pena pecuniaria uel ciuili memorato Monasterio responsurus integraliter, adicientes nichilominus supradictis, si aduocatus aree Cenobij sepedicti iuris sui tramitem excesserit quoquo modo, ipso facto a iure suo, si quod prius habuit in Cenobio memorato, irreuocabiliter sit exclusus. Item de consensu et rogatu dicti *Prunonij* confirmamus eidem ecclesie, ut omnis homo nominis cuiuscumque ea, que a *Prunonio* et posteris suis nomine pheodi uel iure hominij habuerit, memorato *Glunicensi* Cenobio liberè conferat. Et ut in sepedicto Monasterio cultus diuini nominis crescat et augeatur, ad honorem dei Omnipotentis nec non Beati Andree apostoli patroni *Glunicensis* Monasterij in pium fauorem conuersi quedam Pheoda in *Piruo* monte, quibus nos et progenitores nostri ab Ecclesia habenbergense ex antiquo fuimus inpheodati, que infra suorum nominum tytulo duximus conscribenda, in manus venerabilis domini *Otonis habenbergensis episcopi* tradidimus sub hac forma, ut nostra inpheodacio ab eodem episcopo venerabili manu missa in ius proprietatis cederet Monasterio *Glunicensi*. Bona autem et nemus, quod cum suis attinenciis ecclesie contulimus et tradidimus memorate, non indignum duximus nec inutile adnotanda, uidelicet siluam quandam In *Windischgersten* sitam, que *Chaeiserawe* nuncupatur, terminis istis ueris et legitimis euidenter expressis, uidelicet a monte *wurchogel* in uno latere montis ipsius directim per uallem usque ad montem *Langweat*, Secundum descensum pluuiialis aque per totam *Aeggyum* vsque in *Tyecha*, Et a monte *Langweat* secundum descensum riui et uallis ipsius montis usque in *Tyecha* descendentia, Et a fluuio *Tyecha* usque ad *Sepah*, Et per riuum *Sepach* sursum usque ad stagnum, Et ipsum stagnum, de quo nomen sumpsit *der Sepach*. Et a stagno sursum ad lacum *Laién*, Et a lacu *Lauen* usque per fontem, Et a fonte per rupes que dicitur *Thorstaein*, Et a *Thorstaein* sursum usque ad *Willese*, Et a *Willese* usque in *Piruse* deorsum, et a *Piruse* secundum descensum riui *Tyecha* directim per

totum montem *Swerzenperch* infra et supra culta et inculta, cum alpihus usque in *Sepach*. Insuper alterum montem, qui dicitur *Gêlch*, et *Salinam*, que in ipso est, et omnia hinc et inde ex latere montis undique iacentia, Et supra ipsum montem *Gêlch* siluam totam cum vtilitate, que ibi nunc est aut perpetuo fieri poterit. Et ut omnia, que in priuilegium speciale sepediete ecclesie tradidimus et contulimus, permaneant inconuulsa et quieta, presentes litteras nostri sigilli munimine duximus roborandas, Subnotatis nichilominus testibus, *Otto venerabilis babenbergensis Episcopus*, *Regenemarus Patauiensis episcopus*, *Haenricus Temprepositus babenbergensis*, *Vlricus Decanus eiusdem ecclesie*, *Sigehardus Abbas Gerstensis*, *Fridericus abbas in Systansteten*, *Livpoldus Marchio Stirensis filius noster*, *Rodolfus de Perge*, *Vdalricus de Willehringe*, *Gotfridus de Agest*, *Gotsalchus de Hônsperch*, *Fridericus filius eius*, *Otto de Machlande*, *Walchunus et frater suus Chvnradius de Svnnelperch*, *Haenricus et frater suus Hartwicus de Perchstal*, *Ernesto et frater eius Adelrammus de Tracisme*, *Otto de Haselpach*, *Perhtoldus de Ipfe*, *Rodolfus Renherius de Stîr*, *Pruno et filius suus Willehelmus de Glûnick*, *Starfridus de Wirblize*, *Ditricus de Staphelarn*, *Engelschalchus de Egelpach*, *Otto et filius eius Duringes de Fvstrize*, *Wigant de chlamme*, *Arnolt de Wartenperch*, *Vdalricus de Lochhōsen*, *Gvndelbertus de wiestra*, *Altemannus de haderichshouen*, *Adelram de vrla et frater eius Egeno*, *Huertwicus Porm*, Ilij quidem et alij liberi cum compluribus Ministerialibus. Acta sunt hec Anno Dominice In Carnationis Millesimo Centesimo Vicesimo Quinto, Indictione sexta Sub *Lotherio* Rege Romanorum, Primo Anno regni eius, Regnante domino nostro iesu christo in Eternum feliciter Amen. Data apud Castrum Stir per manus *Wolfgeri Notarij*. Amen.

Original mit Siegel im Archive zu Gleink. — Kurz, Beiträge, III. 299. cf. wegen der Chronologie dessen Anmerkungen.

CXII.

Circa 1125. — Tauschvertrag zwischen dem Erzbischofe Chunrat von Salzburg und dem Abbe Wirat von Formbach, welcher jenem für den Zehent der Pfarre Neukirchen mehrere Güter gibt.

Ego *Chunradus salzburgensis* archiepiscopus notum facio tam futuris quam presentibus concambium, quod inter me et *formbacensem* venerabilem abbatem *Werntonem* factum et confirmatum est. Idem

nanque (sic) abbas dedit per manum cuiusdam nobilis uiri *Hugonis de pholsou* pro omni decimatione parrochię de longe uel prope, quę est ad *niuwenchirchon* excepta parrochiani prebenda sex mansus, tres in loco, qui dicitur *Vihus* et dimidium apud *Grantperch* et curtim ad *antesinhouen* cum tribus mancipiis et quicquid ibi defuit, dato molendino et dimidia decimatione ecclesię *antesin* pleniter suppleuit. Insuper etiam carradas III. boni uini tam successoribus nostris quam nobis per singulos annos dare decreuit, quarum duas ad castellum *friesak* transmittere et terciam ad *Glocnize* persoluere debet. Quod nimirum concambium, quia ratum perdurare uolumus, sigillo nostro constabilimus et his testibus corroboramus scilicet *Reginberto de rite*, *Pernhardo et Hartuico de Roringmos*, *Eberhardo de Herrnhus*, *Volkmaro de Reiten*, *Engilschalcho de Grauendorf*, *Chûnrado et Reginberto de Sechirchon*, *Adelberone de Dietrammingin*, *Henrico de Pergin et Chûnrado et Ottone filiis eius*, *Goteschalcho de Stadelhouin*, *Ekkehardo de Montiglin*, *Sigifrido de Pongou*.

Original auf Pergament mit Siegel im k. bairischen Reichsarchive zu München.

CXIII.

1128. 1. Jänner. Lorch. — *Otto I., Bischof von Bamberg, beurkundet die Stiftung des Klosters Gleink durch den Edlen Arnhalm und dessen Sohn Bruno.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. *Otto* dei gratia *babenbergensis* episcopus cunctis christi fidelibus imperpetuum. Notum facimus uobis, quod quidam nobilis homo nomine *Arnehelmus* diuino instinctu proposuit cenobium et communem uitam fratrum ad honorem dei instituere in predio suo *glûnicke* Sed morte preuentus illud non conpleuit rogauitque filium suum *Prûnoniwm*, ut propositum ejus perficeret. Quod idem *Prûnoniws* spiritu dei animatus deuote conpleuit tradiditque ipsam ecclesiam cum ejus pertinentiis in manum domini sui *Liûpoldi stirensis Marchionis* ad delegandum Sancto Petro et S. georgio in *babenbergensi* ecclesia, ut nostra prouidentia cooperante in ipso loco conuentus fratrum nigri ordinis militans sub regula uel abbate perpetuo haberetur, quodque ipsa in rebus per se haberet minus, largitas nostra suppleret. Quam delegationem inlustris marchio conpleuit cum consensu *Regginomarij pataviensis episcopi*. Nos quoque ad incremen-

tum diuinorum concessimus eidem ecclesie jura ac libertatem babenbergensium per omnia habere et ad profectum ejus cum consensu curie nostre assensum nostrum ac licentiam dedimus omnibus ministerjalibus nostris atque aliis beneficia a nobis habentibus possessiones suas atque beneficia illi conferre et quolibet modo ejus contradere. Item in propagationem familie indulsumus et statuimus, ut familia babenbergensis cum familia glūnicensi uicissim conubia coniungat totaque filiorum successio ad *glūnick* pertineat. Non tamen iure hereditario in patrimonio vel beneficio (sic) ideo priuentur. Curam autem aduocatie ejusdem ecclesie speciali aduocato nostro predicto Marchyoni rogatu Prunonij concessimus sub tali conditione, ut omnia, que de rebus babenbergensis ecclesie glūnicensi cenobio a quoquam donata fuerint, marchio in sua defensione teneat, aduocatiā uero ipsius aree uni de posteris Prūnonij, cujus industria congruat, in domino tuendam committat. Si plures filii fuerint, primogenitus aduocatiā solus teneat, ceteri excludantur. Cuj nos consilio et iussu marchionis et prece iam dicti Prūnonij specialitatem ac iuris tramitem in culparum depensionibus taliter instituimus, scilicet, ut quicumque sanguinis reus conuictus fuerit, aduocato sexaginta denarios tantummodo persoluat, quicquid preterea in satisfactionem majorum vel minorum culparum dandum fuerit, ecclesie integraliter tribuatur. Nosque prouidentum usi consilio unum de prediis ecclesie apud *zūcha* situm e converso usibus aduocati pro labore tuende aduocatie predium mancipauimus, ut et ipse pro tali labore magis celestia quam terrena expectet. Coloni ecclesie placitum ejus in anno ter adeant, censuales uero semel, ubi abbas vel hoc iusserit, assit, ut in suos mitiuis agatur. Serui in cottidiano obsequio constituti de culpis suis solummodo abbatj respondeant. Aduocatus rebelles aut ab ecclesia temere se alienantes ad satisfactionem districte compellat. Nullum subaduocatum nisi pro uelle abbatis et fratrum constituat. Si aduocatus tramitem iuris sibi rationaliter prefixum excesserit pluriesque conmonitus non resipuerit, in nomine christi decernimus, ut stirensis marchio ejus aduocatiā cum predicto predio auferat, et sine exactione rerum sed respectu eternorum in sua defensione deinceps retineat. Preterea constituimus, ut, si ullus pontifex babenbergensis uelit illi cenobio uim inferre, ad aliam conuersationem impellere, abbas et fratres aureum nummum ad *babenberch* offerant et liberi existant. Itidem districte precipimus, ne abbas vel aduocatus presumant predia ecclesie auferre vel sub iure

homnii ulj concedere. Et ut istud pietatis factum inconuulsum semper maneat, paginam istam fecimus iude conscribi et sigillo nostro comvnjri, testibus subnotatis, *Liêpoldus marchio, V̄tricus de willeheringe, Rûdolfus de Perge, Fridericus et filius ejus gotsalch de hûnsperch, Gotfridus de aigest, Otto, Walchên fratres de Machlande, Walchhûn, Chunrat fratres de sûnelperch, Otto, Heinricus, Hartwicus fratres de perchstal, Ernestus, Heinricus, Hartwicus, Walther, Alrammus fratres de treisme, Hiskerus de trûne, Otto de hasilpach, Perhtoldus de iphe, Rudolfes, Reinherus de stire et filii Prunonij Wilhelmvs et Arnhelmvs* cum multis aliis liberis et ministerialibus — Acta sunt hec anno dominice incarnationis. M.C.XXVIII, Indictione VI^{ta}. Sub *Lôthario* rege Romanorum, III^{jo} anno regni ejus. Regnante domiio nostro iesu christo In eternvm. Amen. — Data apud *Lauriacum* per manum *Reginobaldj* notarij, Kalendis Januarij feliciter. Amen.

Original auf Pergament mit Siegel im Archive zu Gleink. Das Siegel ist verdâchtig. So viel unterliegt keinem Zweifel, dass dasselbe nicht dem Bishofe Otto von Bamberg, sondern dem Erzbishofe Adelbert von Salzburg (1168 bis 1177 und 1183—1200) angehört. Die Umschrift lautet: † ADGLB. . . ðE. GRA. SALZ. VRGGNSIS. . . HIGPC. (Die unterstrichenen Buchstaben sind nicht mit Bestimmtheit zu lesen.) Auch scheint die Schrift eher in das letzte als in das erste Drittel des Jahrhunderts zu gehören. Die ausgefallenen, oder kaum mehr lesbaren Buchstaben des Siegels sind ohne Zweifel absichtlich abradirt worden.

CXIV.

1128. **Würzburg.** — *Embricho, Bischof von Würzburg, beurkundet die Freiegebung des Brückenüberganges zu Wels durch Friedrich von Rot und gibt gewisse Satzungen rücksichtlich desselben.*

Embricus Dei misericordia Herbipolensis Ecclesiae Episcopus omnibus Christi fidelibus salutem in perpetuum. Notum sit omnibus Christi fidelibus praesentibus et futuris hanc litteram inspecturis, quod quidam Regni ministerialis nomine Fridericus de Rota ob remedium animae suae ac pietatis intuitu Pontem in Wels, qui Ecclesiae et Episcopi Herbipolensis censualis extiterat, omnibus tam negotiatoribus quam viatoribus de longe seu prope venientibus ad transeundum liberum reddidit datis videlicet in concambium legitime eiusdem Wirtzburgensis Ecclesiae Vincis alijsque praedijs suis siue areis liberis, quas idem Fridericus in loco, qui Pulsensce dicitur, et quod in libera possessione habuit per manum liberi hominis Herandi de

Leope, suscepit autem hanc donationem Marchio de Stiria *Ottakarus* junior eiusdem *Herbipolensis* (sic) aduocatus, qui versauice pontem et eiusdem transitum, accessum et abscessum cum beneficio, quod *Pehelin* (Pezelini) dicitur, ipsi ponti adiacente in manum liberi hominis *Albuini de Stein* concessione et rogatu nostri *Embriconis Wirtzpurgensis* Ecclesiae Episcopi perpetuae libertati conseruandum ac tuendum tradidit. Nos itaque *Embricus Wirtzpurgensis* Ecclesiae Episcopus statuimus pleno iure nostra autoritate, quod, quaecunq̄ sit spiritualis siue secularis idonea persona, quem senior pars Ciuium in *Wels* in magistrum eiusdem pontis et Rectorem elegerint, Idem Rector aduocatus sit et Judex super vniuersos redditus (?predij) Sancti Egidij, quod ponti dignoscitur attinere, nec omnino liceat alicui Iudici prouinciali seu praeconibus in praeiudicium Pontinarij ius a nobis institutum aliquo modo infringere. Si vero ex aqua *Trunae* aut ex veteratione lignorum pons dilabatur, ex tunc omnibus, qui subsidium manu Eleemosynarum praedijs, areis, agris, alijsque Eleemosynis in Ecclesijs ad erectionem pontis dederint, autoritate Beatae Mariae et beatorum martyrum Kyliani et sociorum eius, qui in Ecclesia nostra patrocinantur, quadraginta dies criminalium de iniuncta poenitentia in domino misericorditer relaxamus. Nos vero ad instantiam et petitionem Christianissimj viri praefati *Friderici de Rota* a Venerabilibus confratribus nostris talem obtinuimus indulgentiam, ab Archiepiscopo Salisburgensi quadraginta dies criminalium, a Domino Episcopo *Frisiacensi* (?) quadraginta dies criminalium, a Domino Episcopo *Babenbergensi* quadraginta dies criminalium, a Domino Episcopo *Ratisponensi* quadraginta dies criminalium de iniuncta poenitentia omnibus ponti subsidium eelemosynis suis conferentibus auctoritate patrocinium suorum in domino misericorditer relaxamus. Si qua vero, quae antea praemisimus, nunc ad memoriam reducimur Statuentes siquidem, si magister pontis ardua negotia tractare in praedio sancti Egidij habuerit, quae per se diffinire nequiverit, Judicem ciuitatis et cum eo quatuor ciues meliores assumat, qui hoc negotium vna cum eo perducant ad effectum. Datum in Ecclesia *Herbipolensi* Anno Domini Millesimo Centesimo vigesimo octauo.

Aus der Pancharte K. Rudolf's II. im Stadtarchive zu Wels. — Hoheneck, II. 792. — Hormayr, Archiv anno 1826. S. 809, und Taschenbuch anno 1837. S. 336. cf. Pachmayr 73.

CXV.

Circa 1130. — *Bischof Cono von Regensburg bestätigt dem Kloster Mondsee unter Abbt Chunrad die Schenkung Otto's von Steinenkirchen,*

In Nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Ego *Cono* Dei gratia *Ratisbonensis* Ecclesiæ Episcopus. cum in Monasterio, quod apud *Manise* est situm et in honore B. Michaelis Archangeli dedicatum, et Religionem dissolutam et res Ecclesiæ dissipatas invenissem, deliberato cum fidelibus nostris consilio prædictum locum *Cuonrado* cuidam prudenti et religioso viro commisi, cujus Industriam, cum recte et utiliter incederet, admonitione, exhortatione, consilio et auxilio promovere curavi. Cum autem locus per divinam gratiam et religione et rebus brevi profecisset, ego non immerito de divina operatione et bono loci incremento gavisus aliqua eidem loca publice et legitime contuli: Beneficium Ministerialis nostri *Ottonis de Steinenkirchen*, videlicet vineam unam et domum Ecclesiæ contiguam cum area et pomerio suo rogatu et obtentu ipsius *Ottonis* astante fratre ipsius *Henrico* et cæteris Ministerialibus nostris, Et Novalia cujusdam *Riperti*, Novalia cujusdam *Eckerici* et filii sui *Sibodonis*. Quæ ipsa cum omnibus, quæ a prædecessoribus nostris Episcopis prædicto loco collata et concessa sunt in Ecclesiis, in decimis, in sylvis, in campis, cum omnibus cultis et incultis subscribente Clero et assentiente Populo Pontificali auctoritate roboravi. Et ut hæc Traditio seu Confirmatio indubitata et inconversa futuris permaneat temporibus, hanc ejusdem rei chartulam sigilli nostri impressione insigniri et roborari præcepimus.

Ego *Hagano* Præpositus subscripsi.

Ego *Engelbertus* Decanus subscripsi.

Ego Præpositus S. Joh. *Wolfesal*.

Ego *Adalbertus* Parrochus subscripsi.

Ego *Udatricus* Capellanus subscripsi.

Ego *Heimo* subscripsi.

Ego *Heinricus* Capellanus subscripsi.

Testes hujus rei sunt Nobiles: *Marchio Diepaldus*, *Reinbertus* Defensor ejusdem loci et filius ejus *Hartvicus*, *Cuono de Mægelingon*, *Udatricus de Wolfenste*, *Mecelinus de Mülcheim*, *Dietericus de Buongart*, *Erchenbertus de Steine*, *Heinricus de Danne*, *Godefridus de Sikelingon*. *Udatricus de Steine*, *Altmannus de Mirke-*

lingon, Bertholdus de Alteson. Ministeriales: Udalricus Vice-Dominus, Frater ejus Sigehardus, Hizo de Reittenbuoch, filius ejus Cuonradus, Cuono de Dakenbach, Cuono de Gisolingon.

Chronicon Lunaelac. pag. 117. — Pez, Thes. VI. I. 307. — Ried, Cod. Ratisb. I. 189.

CXVI.

1134. 29. August. — *Pilgrim von Wenge und Wezelo, ein Ministerial des Grafen Adalbert von Rebegau, übergeben die Vökla-Brücke, welche sie von diesem erkaufte, dem Erzbisthume Salzburg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Notum esse uolumus omnibus tam future quam presentis etatis fidelibus, quomodo *Pilgrimus de wenge* homo liber et *Wezilo* ministerialis *comitis adalberti de Rebegowe* pontem *rechelahe* pecunia redemptum ab eodem comite *Adalberto* et ab omnibus, qui aliquid iuris siue potestatis in supra dicto ponte habere dicti sunt, in honorem saluatoris et sanctissime dei genitricis Marie et beatorum Apostolorum Petri, Jacobi sanctorumque Leonhardi et Egidij et omnium sanctorum super altare sancti *Rödberti* legitima delegacione et potestatiua manu tradiderunt presente et coniuente venerabili sancte *Salzburgensis* ecclesie archiepiscopo *Chónrado* et tali pacto iam dictam delegacionem stabiliente, ut ad huius loci prelatos pertineat cura prefati pontis a quolibet impugnatore et contradictore spirituali seu materiali gladio defendendi, Quin etiam eodem beato Archiepiscopo omnes huius rei sanctiones infirmare et conuellere peruersa malignitate conantes anathematis terrore horribiliter feriente. Ceterum ut taliter sancita delegacio posteritati credenda, tenenda et a nullo conuellenda transmitteretur, ex uiris illustribus tam ingenuis quam ministerialibus tunc presentibus subnotati et conscripti sunt testes: *Otto de purchstal, wisint de pinzgowe, wolfram de luenstetin, Heinrich de Sechirchen, Heinrich de Hegilin, Meginoz de Surberch, Liutolt de Habertant, Pilgrim de Surheim, Adalpreht de Czheresperch, Wolfram de Offenwanch, Hartniith de vzelingen.* Data III. Kalendas Septembris anno dominice incarnationis m^oe. xxxiiij jndictione XII. anno *Lotharii* regis VIII, *Chónradi* archiepiscopi XXX.

Original im k. k. geheimen Haus-, Hof- und Staatsarchive zu Wien. — Hormayr, Archiv 1826, pag. 799. — Stülz, Geschichte von St. Florian, pag. 252.

CXVII.

1135. (7). **Perusii.** — *Papst Alexander bestätigt das vom Bischofe Embrico zu Wirzburg im Jahre 1128 dem Friedrich de Rota bezüglich der Brücke zu Wels ertheilte Privilegium.*

In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis amen. *Alexander* Episcopus Seruus seruorum Dei omnibus Christi fidelibus in Christo fonte baptismatis renatis Salutem et Apostolicam benedictionem. Venit ad nos filius Ecclesiae quidam Regni Ministerialis nomine *Fridericus de Rota* humiliter ac deuote nobis supplicans, quatenus in domino dignaremur priuilegium, quod a fratre nostro Venerabili *Herbipolensis* Ecclesiae Episcopo obtinuerat, renouari. Et quia iustis postulationibus in domino tenemur operam dare efficacem. Priuilegium vero sic continebat: *Embricus* Dei misericordia Herbipolensis Ecclesiae (folgt die auf pag. 171, Nr. CXIV mitgetheilte Urkunde ddo. Wirzburg 1128). Nos vero auctoritate omnipotentis Dei ac beatorum Apostolorum Petri et Pauli omnia, quae Venerabilis frater noster *Embricus Herbipolensis* Ecclesiae Episcopus in presenti pagina auctoritate sua expressit, rata habere volumus, Nihilominus auctoritate Apostolica confirmamus ac in subsidium praefati pontis omnibus, qui suis Elemosynis ponti in adiutorium extiterint, vt durabilis perseueret, quinquaginta dies criminalium et quinquaginta dies venialium misericorditer in domino de iniuncta poenitentia auctoritate Apostolica relaxamus. Datum *Perusii* Anno Domini Millesimo Centesimo Tricesimo quinto Pontificatus nostri anno secundo.

Aus der Pancharte Kaiser Rudolfs II. für die Stadt Wels. — Hoheneck, II. pag. 792. — Hormayr, Archiv 1826. pag. 809. Taschenbuch 1837. pag. 356. Der Schreiber der Pancharte hat offenbar den Namen des Papstes falsch gelesen, denn Alexander III. bestieg erst 1159 den päpstlichen Stuhl. Vielleicht soll es heissen: Innocentius . . . Dat. Perusii Pontificatus nostri anno secundo, welches auf das Jahr 1131 nach dem 23. Februar fiel.

CXVIII.

1135. **Mautern.** — *Tauschvertrag zwischen dem Bischofe Reginmar von Passau und dem Abbe Trunto von Michaelbeuern, wodurch dieses Kloster die Pfarre Seewalchen erhält.*

In nomine sanete et individue trinitatis. Dilectioni omnium tam futurorum quam presentium pio dominum patrem affectu colentium et debita humilitate matrem suam sanctam ecclesiam venerantium inno-

tescimus, qualiter dominus *Reginmarus* venerabilis s. *pataviensis* ecclesie episcopus, quem pastor summe bonus *prefate* ecclesie vere pastorem preposuit, est enim humilium sublevator, pauperum adjutor, tum pro dei et b. Marie perpetue virginis nec non s. Michaelis archangeli tum precum instantia *Truontonis* venerandi ac religiosi s. *Puorensis cenobii abbatis* nec non *comitis Chuonradi* eiusdem loci advocati et *Sigihardi comitis de Scala* et fratris eius *Gebehardi comitis de Purchusin* omnem parrochie *Sewalkin* decimationem consensu cleri sui et devotione populi facta legitima transmutatione predicto cenobio in manus jam dieti venerandi abbatis et *comitis Chuonradi* eiusdem loci defensoris potenti manu legitime et canonice delegavit. Prefatus enim abbas pro *prefata* decimatione duas curtes cum omnibus appendiciis suis, hoc est cultis et incultis, quesitis et inquisitis sitas in villa, que dicitur *Tuotinpach*, consensu fratrum suorum s. *pataviensis* ecclesie in manu episcopi tali conditione contradidit, quod sacerdoti moribus et scientia ornato, pro quo dominus abbas episcopum rogaverit, curam predictae parrochie animarum commendabit. Ut autem hec supradicta rata et inconversa per futuram temporum volubilitatem permaneant et ne aliquis contumax aliquid de his supradictis audeat imminuere vel infringere, venerabilis predictus pontifex sigilli sui impressione signavit et signando confirmavit. Huius autem rei testes sunt *Sigehardus comes de Scalah*, *Meginhardus de Eringin*, *Dietprant de Chustilwanchin*, *Odalricus de Wolfsteine*, *Otto de machlant*, *Dietricus de Adelgerispach*, *Friedericus de Hunisperch*, *Pabo de Ammaramma*, *Sigihardus de Fleice*, *Walther et fratres eius Ernist et Hartwic de Treisima*, *Chadolt de Lochilstorf*, *Chuonrat de Wirmila*. Et de ministerialibus ecclesie *Walchuon de Mareinruote*, *Gerhoch de Iphie*, *Durinch de Geroltingen*, *Marchwart de Sconinpuchile*, *Wezil de Studiratisdorf*, *Perinhardus de Egilswanchie*. Facta sunt hec *Mutarin* anno millesimo C. XXXV. Ind. XIII. Anno Lotharii tercii imperatoris XI.

Filz, Geschichte des Klosters Michelbeurn, II. pag. 747.

CXIX.

1135 – 1520. (?) – Eine Aufschreibung aus dem 14. und 16. Jahrhunderte über die Stiftung des Klosters Ranshofen und die Weikung der Altäre. (?)

Anno ab incarnatione domini Millesimo C:XXXV. Consecratum est a principio hoc monasterium et altare sancti Paneracii patroni

huius loci per venerabilem Episcopum *patauiensem Regenbertum*. VI. Idus Nouembris presente *Hæinrico* secundo imperatore Romani imperij cum Episcopis suis *Ditmaro* archyepiscopo *saltzpurgensis* Ecclesie et *Perngero patauiensi* Episcopo et *Niceno Laodicensi* Episcopo cum aliis XIII. Episcopis et cum *Hæinrico duce Bawarie* et *Saxonie*, qui tunc circumquaque terminos huius ecclesie prouide statuerunt. POst hec anno domini Millesimo CC:XLij. per incendium *Obernpergensium* hostium in nocte beati Vrbani est miserabiliter execrata. DEnuo per venerabilem *Hæinricum Episcopum Ratisponensem de Rotenek* ex permissione *Gotfridi patauiensis* episcopi procurante honorabili *Chunrado* huius loci preposito est reformata Anno domini M:CC:LXXXij. in uigilia Mathei presente magnifico *Heinrico duce Bawarie* cum suis Baronibus, qui per tres dies ipsi Episcopo ob huius loci reuerenciam expensas laudabiliter in *Provnoue* ministravit habito tunc colloquio in *Cell* circa *Ried* cum *Alberto duce Austrie* et *F. Saltzpurgesi* Episcopo, qui uolebant hostiliter inuadere suam terram, Ipse uero uiriliter se oponens tamen ad amicabilem concordiam redierunt. Consecrauit eciam idem *Heinricus* tria altaria in hac ecclesia, altare sancti Pancracii et sancti Johannis et sancte Catherine.

Anno domini Millesimo Quadragintesimo decimo septimo vltima die Martij, que fuit quarta feria post Judica, positus est primus lapis fundamenti Hospitalis Sancti Spiritus in *Praenaw* per Manus *Johannis de Mærkirchen* Canonici in *Rannshofen* plebani ibidem in *Praenaw*.

ANno domini Millesimo Quadringentesimo Tricesimo nono vice-sima sexta die Mensis Octobris Ipsa die sancti Amandi Episcopi et confessoris positus est primus lapis fundamenti Ecclesie sancti Stephani in *Praenaw* per manus Venerabilis patris et domini *Erasmi* prepositi Monasterij Canonice Regularium in *Ranshofen*.

Anno domini Millesimo Quadringentesimo Septuagesimotercio Feria tertia ante Exaltacionem Sancte crucis Consecrata est Capella infirmorum sew leprosorum Per Reuerendissimum jn christo patrem ac dominum dominum *Albertum episcopum Saloniensem* cooperatores (sic) Reuerendissimi in christo patris ac domini domini *Wdaltrici episcopi patauiensis* diocesis.

ANno domini Millesimo Quadringentesimo Septuagesimoquarto Vicesima septima die Mensis Septembris Ipsa die sanctorum martirum

Cosmi et Damiani Positus est primus lapis fundamenti Parrochialis ecclesie sancti Michaelis in *Ranshofen* per manus Venerabilis patris et domini *Wolfgangi* prepositi Monasterij Canonicorum Regularium ibidem.

(Spättere Hand) Anno m^occcc.92° positus est primus lapis turris S. Stephani in *prawnaw* per Venerabilem patrem dominum *leonardum callinger* prepositum in *Ranshouen*.

Anno m^occcc.97° positus est primus lapis capelle S. martini per Reuerendum patrem dominum *klasium rosenstingl* prepositum huius loci.

Anno m^occcc.97° positus est primus lapis turris in *schwandt* per dominum *Casparem turndl* canonicum et capellanum eiusdem capelle.

Hec capella destructa est a palatinis anno m^od. 4°, Sed iterum reedificata anno 21 et primus lapis positus est per dominum *Casparem* prepositum huius locj.

Anno salutis humane m^od. octauo positus est lapis primus chori S. paneracij feria 2^a post letare per dominum *Casparem Turndl*. Demum basilice posterioris primum lapidem iecit feria sexta post festum ascensionis dominij anno etc. (15) 17° perfectumque eo modo opus ecclesie per eundem anno 20. extat. laus sit deo omnipotentj.

Aus einer Handschrift sec. XIV. et XVI. der k. bairischen Hofbibliothek zu München.

CXX.

1137. *Frisach*. — *Erzbischof Konrad von Salzburg schenkt dem Kloster Reichersberg eine Salzpfanne zu Reichenhall mit mehreren Gütern in Unken, im Pongau, zu Antisenhofen und Viechhausen etc.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *cōnradus* dei gratia *salzburgensis* archiepiscopus. Uirum beatum psalmista disignans ait. Dispersit, dedit pauperibvs, iusticia eius manet in seculum seculi. Pro adipiscenda itaque beatitudine, que dispersimvs dedimusque pauperibus pro iusticia nostra perpetuanda in seculum seculi, uolumus in pauperum christoque seruientium seruitio in seculum stabiliri. Notum ergo esse uolumus tam presentibus quam futuri temporis hominibus, nos ad sustentationem christi pauperum in *richerisperge* deo sub communis uite regula seruientium et amodo seruiturorum quedam contulisse, que subnotata continet scriptum presentis pagine, Uidelicet patellam in *halla* cum uno curtilli in ipsa uilla hallensi et

VI. curtilibus in siluestribus *ruchen* ulgo nominatis, de quibus ligna persoluuntur ad ipsam patellam, Mansvm et dimidivm in *pongowe*, VI. mansos iuxta *richerisperch* sitos in uilla *antesinhouin* et *vikhsin* et *gurtin*, predium quoddam in *nospach*, quod erat militis *Chadal-hohi* de *Nospach*. Hec sunt bona de nostra liberalitate *Richerispergensis* cenobio collata. Et illud quoque curauimus memorie tradere, quod eiusdem ecclesie predia uidelicet curtem, que dicitur *Chrowat*, cum prediis eidem curti appendiciis usque ad XXX, ut dicitur, mansos requisuimus, in qua requisitione cum diu laboratum esset et *Liut-kardis*, que predia illa iniuste detinuerat, episcopali banno constricta tandem peccatum iniuste peruasionis recognosceret, sed a filiis suis eadem liberare non posset, nos pro redemptione anime nostre XXX. marcas expendimus, ut predia iam dicta penitus libere ac sine omni contradictione optineret ecclesia *Richerispergensis*, cui eadem predia legitime data fuerant a beate memorie *Werinhero* ipsius ecclesie fundatore et eorundem prediorum legitimo quondam possessore. Quoniam autem ab ipso suo fundatore iam dicte ecclesie fundus et patrocinium in ius et tuitionem firmamque possessionem ecclesie *salzpur-gensis* agnoscitur per legitimam traditionem deuenisse, ratum esse conuenit subsidivm, quo nos auctore deo de nostra copia illius inopiam suppleuimus, quoniam hoc non est rerum episcopalicvm distractio sed ampliatio, si pauperibus christi episcopatum respicientibus et ab eo pendentibus competens fiat sustentatio. Quam sane pauperum sustentationem tam in loco iam dicto, quam in aliis locis nostre prouidentie subiacentibus nos ea moderatione fecimus, ut episcopatum, quem pauperum (sic) et ualde uastatum inuenimus, diuitem deo gratias et satis copiosum tamque a ruinis morum quam a ruinis murorum honeste fauente deo reparatum successoribus nostris moriendo relinquamus. Vnde successores nostros per tremendum ultimi examinis iudicium abtestatos et obsecratos esse uolumus, ut ratum habeant, quod nos diuine pietatis intuitu in *Richerispergensis* cenobii consolationem disposuimus. Quecunque autem secularis aut spiritalis persona, quod a nobis est, pie dispositum aliquo modo duxerit in irritum, in ultimo examine reddat rationem coram summo iudice. De salubri sane dispositione nostra presens pagina conscripta et sigillo nostro impressa Data est Frisaci anno dominice incarnationis M.C. XXX. VII. Huius rei testes sunt et conlaudatores *Romanus Gurcensis episcopus*, *Herimannus prepositus*, *Baltricus abbas salzpurgensis*, *Ôdaticus*

abbas s. Lantperti, Pabo prepositus de Gurca, Hartmannus prepositus de Nēwinburch, Chūno salzburgensis canonicus presbiter, Otto presbiter monasterii S. Petri, Wolfrat comes De treuini, Adalbero dapifer, Karolus de Prewarin, Weriant de witiniswalt, Engilscale frater Gurcensis episcopi, Maganus de scalach, Liutwin prepositus, Eberhardus de Libniz, Durinch de dietrammingin, Wisint de Pongowe, Engilbertus castellanus, Eberhardus de preigin, Mirabilis nanvs de arizberch.

Original auf Pergament im Archive des Klosters Reichersberg mit einem wohlerhaltenen, aufgedrückten Siegel. — Hund. — Gewold III. 156. — Chron. Reichersb. (ed. Gewold) 169. — Mon. boic. IV. 403.

CXXI.

1137. Krems und 1139. St. Florian. — *Herzog Liupold von Bayern verzichtet auf alle Ansprüche an die Güter des Klosters St. Florian am Windberge und erlässt demselben auch die Abgabe des Marchfutters von dessen Besitzungen zu Waltprehtesdorf.*

Nouerit omnium fidelium tam presens etas quam futura posteritas, qualiter ego *Liupoldus* diuina fauente clementia bawarię dux abrenuntiaui amore dei et sancti FLORIANI et fratrum ibi deo seruiuentium omnem contentionem, quam habebam in predium *windibergi*, quod dederat eis *eppo de windiberge* nobilis quidam homo. Dimisi ergo illis litem hanc pro anima mea parentumque meorum de omnibus his, sicut continetur in cyrographo imperatoris *Heinrici* quinti scilicet auunculi mei. Testes erant coram *Chunradus de pilstein, Adalram de perge Otto de machlant, Uverinharth de iulbach, Chūnrath de slierbach Adalbero de drahselingen, Meinhart de ippha et frater eius ōdatrich, Salman de windiberge, Magens de haltenhusin, Gundacher de pircharin et frater eius Liutolt, Gerboto de arbingin, Radboto de narden et frater eius Einwich de chuliup, Gerhart ramelare* (über dem voranstehenden Namen: *de sippach*), *Ōzo de ibisiuelt, Mazeli de ibisiuelt*. Actum in orientali terra apud *chremisam*, Anno ab incarnatione domini M.C.XXXVII. Insuper ego attendens, quia magnam in futuro mercedem recipiet, quicumque ecclesias auxerit aut confirmauerit, donauit eis debitum opsonium, quod ad nostram pertinuit rationem, quod uulgo dicitur *marhtinesth* (Lücke). . . sorum, quod uocatur *Uvaltprehtesdorf*.

Actum apud sanctum *FLORIANVM* Anno ab incarnatione domini
M.C.XX. . . . IIIj:

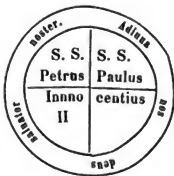
Original auf Pergament im Archive des Stiftes St. Florian. Das aufgedruckte Siegel verloren. Das Diplom hat an der angezeigten Stelle eine Lücke. — Hormayr, Wien I. II. S. XIX. Vergl. Stülz, Geschichte von St. Florian 242.

CXXII.

1139. 29. März. Lateran. — Papat *Innocenz II.* nimmt das Kloster *Formbach* in den besonderen Schutz des apostolischen Stuhls.

Innocentius episcopus seruus seruorum dei dilecto filio *dietrico* abbati formbacensis ecclesie eiusque successoribus regulariter sustituentis (sic) in perpetuum Piae postulatio uoluntatis effectum debet prosequente compleri, quatenus et fidelis deuotio laudabiliter enitescat et utilitas postulata uires indubitanter assumat. Hoc nimirum intuitu, dilecte in domino fili *dietrico* abbas, tuis petitionibus elementer annuimus et *formbacensem* ecclesiam a comitibus bone memorie *ekkeberto* et *odalrico* cognato suo liberam institutam, cui deo auctore preesse dinoscere, sub apostolice sedis tutela et protectione suscipimus et libertatis priuilegia sibi collata auctoritate apostolica confirmantes, ut ipsa ab omnium mortalium seruitio existat libera et solummodo pontifici Romano subiaceat, presentis scripti pagina constituimus Statuentes, ut, quascunque possessiones, quecunque bona eadem ecclesia in presentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis deo propitio poterit adipisci; firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis nominibus duximus exprimenda. Parrochiam uidelicet et forum in *niunchirchen* cum decimis suis, ecclesiam in *butine* cum decimis, ecclesiam in *antesin* cum decimis, ecclesiam in *eholuingen* cum decimis, Mercatum quoque in *niunchirchin* cum moneta et omni utilitate, que inde poterit prouenire. Quicquid etiam iuris eadem ecclesia ex deuotione predictorum comitum *ekkeberti* et *odalrici* nec non *hermanni* fratris eius habere debet, specialiter ligna, pastum, edificia et quecunque adiacentis forestie utensilia uobis nichilominus confirmamus. Porro consecrationes altarium uel basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros gradus erunt promouendi, a pataviensi suscipiatis episcopo, Si tamen catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolice

sedis habuerit eaque uobis sine prauitate et exactione exhibere uoluerit. Alioquin liceat uobis catholicum, quemcunque malueritis, adire antistitem, qui nostra fultus auctoritate, quod postulatur, indulgeat. Obeunte te nunc eiusdem loci abbate uel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet surreptionis astutia siue uolentia preponatur, nisi quem fratres ipsius loci communi assensu aut fratrum pars consilii sanioris secundum dei timorem et beati benedicti regulam sibi elegerint. Electus autem non aliter nisi baculo de altari accepto inuestiatur. simili quoque modo aduocatus de genere predictorum comitum magis idoneus communi fratrum arbitrio et electione constituatur. Qui etiam si inutilis apparuerit, eundem amouendi et loco eius alium eligendi habeatis facultatem. Ad indicium autem huius percepte a Romana ecclesia libertatis nobis nostrisque successoribus unum bizanzium singulis annis census nomine persoluetis. Nulli ergo hominum liceat prefatum uestrum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet molestiis fatigare, Sed omnia integre conseruentur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua sane in posterum ecclesiastica secularisue persona huius nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue conmonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui periculum patiat et a sacratissimo corpore et sanguine domini nostri iesu christi aliena fiat atque in extremo examine districte subiaceat ultioni; Conseruantes autem hec omnipotentis dei et beatorum petri et pauli apostolorum eius gratiam consequantur. Amen. Amen. Amen.

Ego *Innocentius* catholicę ecclesię
episcopus.

(Monogramma.) (Bene Valete.)

Data *Laterani* per manum *Aimerici* sancte Romane ecclesie
diaconi cardinalis et cancellarii. III. Kalendas aprilis. Indictione II^a.

Incarnationis dominice anno M^oC^oXXX^oVIII. Pontificatus donni (sic) Innocentii pape II. anno X^o

Original auf Pergament mit Bleibulle im k. bayrischen Reichsarchive zu München. — Mon. boic. T. IV. pag. 130.

CXXIII.

1139. 10. October. Friesach. — *Erzbischof Chunrat von Salzburg stellt dem Kloster Admont die Zehente im Lungau wieder zu, welchen Otto von Machlant auf seine Verwendung entsagt hat.*

IN Nomine Sanctæ et individuæ Trinitatis ego *Chunradus* Dei gratia Sanctæ *Salzburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus*. Constat Apostolico attestante Beato Gregorio, quia quicquid misericorditer ac respectu pietatis impenditur, et auctorem suum adjuvare et optatum ei præmium in die retributionis apportare. Hac nimirum spe animati et prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes *Admontensi Ecclesiæ*, quæ in honore Sanctæ Dei Genitricis Mariæ et S. Blasii martyris a prædecessore nostro felicis memoriæ *Gebehardo Archiepiscopo* est fundata et tam prædiorum quam decimarum collationibus ad sustentationem Deo ibidem in perpetuum famulantium est dotata, sed et a successore ejus Venerabili *Tyemone Archiepiscopo* pari modo in redivitibus est augmentata, auctoritate Dei Omnipotentis et Beati Petri, quæ prædicti antecessores nostri præfato contulerunt monasterio, stabilimus et confirmamus.

Probabili præterea largitatis ipsorum inducti beneficentia et nos jam dicto monasterio S. Blasii pro salute animæ nostræ parentumque nostrorum et pro redemptione animæ Gebhardi Archiepiscopi omniumque fidelium Christi paterne supererogamus annitente Venerabili *Romano Gurcensi Episcopo* sed et Venerandorum Ecclesiæ nostræ Prælatorum et Majoris Ecclesiæ Canonicorum necnon et Ministerialium nostrorum unanimi consilio et assensu, quæ singulatim dignum duximus exprimere Inprimis prædium illud ad *Radela*, XXX. scilicet mansus, quos nobis *Weriandus Comes* pro scelere, quod in Venerabilem Archiepiscopum Tyemonem commiserat, tradidit simulque ea, quæ de beneficio suo in eodem loco sito nobis remisit. Tradidimus etiam ad servitium fratribus Deo ibidem servantibus in valle Admontina patellam unam cum plenario jure, duas quoque minores sartagines salis apud idem *Halle*, pro quibus nos quatuor mansus recepimus, duos videlicet *Froscovre* et ad *Gerhospach* tria beneficia et ad

Pongovve super *Puechperg* mansum unum Bawaricum. Donavimus item ad opus monasterii *Salinam*, quam nobis *Wernherus de Memminchoven* tradidit, Sed et duas illas sartagine, quas prædecessores nostri *Gebhardus* et *Tyemo* ibidem contradiderunt et præconium illud in *Halle* totumque jus *salinæ* et ejus focariorum et *Ecclesiam S. Amandi* totamque *Parochiam* cum omni jure suo nos quoque auctoritate nostra prædicto confirmamus coenobio.

Carpentarium etiam nomine *Reginhardum* eidem *Ecclesiæ* tradidimus, Decem quoque mansus, quos nobis *Heinricus Dux Karinthiæ* moriturus tradiderat, qui siti sunt in monte vocabulo *Perisvrich*; Sex etiam mansus, quos nobis *Engilbertus Dux* tradiderat, e quibus tres siti sunt apud *Glodeniz*, apud *Melach* unum, supra *Zozzen* duo; Apud *Wenge* ultra *Thaurum montem* mansum unum, Prædium illud apud *Jeringen inferius* cum *Ecclesia* et omnibus suis attinentiis, quod nobis *Rudolfus de Wittenrvalt frater Weriani* tradiderat, ab exortu videlicet fluvii *Jeringen* usque in *Persnich* et mediam partem decimarum ad *Fradalsdorf*, *Ratisponæ* locum curtis, Item ibidem alium locum curtis, Ad *Friesach* locum curtis. Domum quoque Hospitali nostram ad *Friesach* cum omni jure fratribus *Admontensibus* perpetuo mancipamus. Mansum unum supra *Zezzen* et molendinum ibidem, quæ *Adelhardus de Neboz* ministerialis noster, ejus beneficium erant, nobis reddidit et quæcunque ibidem et in *Letin* et in *Alinhoven* prædecessor noster *Gebhardus* prænotato delegavit Coenobio. Silvam etiam, quam habueramus ex *Septemtrionali* parte *Anesi* fluminis, ejus partem prædecessor noster Dominus *Tyemo de Haimenstoch* usque ad *Glaspach* tradiderat, ab hinc igitur omnem silvam versus *Wenge* et *Puechovve*, eam videlicet, quæ quidem ad *Dominicale* nostrum spectabat cum novalibus et decimis et deinceps totum forestum et omnes descensus *Alpium* et decursus fluviorum in *Lutach* usque ad summos vertices *Alpium Pabiuvisen*, *Tomveralbe* et *Warmperg*. Beneficium etiam ad eandem silvam pertinens, unum scilicet mansum et dimidium, custodem quoque silvæ nomine *Guntherum*, pro ejus commutatione *XX. modios* salis annuatim nobis decrevimus persolvi a nostris nobis hominibus, quo voluerimus, deferendos.

Quoniam autem in terminis foresti ex alia parte *Anesi* a prædecessore nostro *Gebhardo* fundatore loci coenobio contraditi sæpius fratres monasterii inquietabantur, ejus quoque silvæ interlimina, sicut ea *Salzpurgensis* *Ecclesia* possederat, præsentī pagina distinximus:

Zedilsach fluvius cum suis decursibus, a *Dietmarsperge* omnes descensus et decursus in Anesim, alpes, quæ dicuntur *Calvvingalb* et *Pladmalb* cum suis omnibus descensibus in fluvium *Jonspach* et *Jonspach* cum suis decursibus *Hartvrigespach* ab alpe *Nivvenperge* cum suis decursibus in Anesum, Item de petra, quæ dicitur *Want*, sursum usque ad verticem *Wulceisalbe*, Item *Lainpach* de *Wulceisalbe* cum suis decursibus et descensibus usque in Anesum; *Gemze* de *Puchperch* cum suis descensibus et decursibus, A *Susinpach* de *Wildab* cum suis descensibus et decursibus, A *Susinpach* omnes descensus et decursus in *Salzah* ex utraque parte usque ad *Pernvach*, *Alpis Grideralbe* tota et *Laznich minor* cum suis decursibus, *Laznich rufa* de *Grasalb* cum suis descensibus et decursibus, *Laznich major* cum suis descensibus et decursibus, Item *Laznichalb* cum suis descensibus in *Laznich* et *Monlich* et in *Salzah*, *Monlich* fluvius cum suis decursibus usque ad *Prame*, De *Prame* *Alpis Kamezenstein* descensus versus Anesum *Ozlich* fluvius de *Liubachalse* cum suis decursibus et *Ozlichalbe* descensibus usque in medium fundum *Frodniz*. Omnes hos descensus montium siue decursus fluviorum Ecclesiæ confirmamus Admontensi usque in medium fundum *Frodniz* et exinde usque in fundum *Anesi*. Quicquid ergo infra prædictos terminos in omni genere venationum et piscationum vel cujuslibet quæstus cultis et incultis, quæsitis et inquirendis fratres Admontensis Ecclesiæ utilitatis assequi potuerint, sicut prius a prædecessoribus nostris acceperunt, et nos ipsis indulgemus et donamus.

Præterea ad *Purchstal* juxta *Aquilegiam* tres mansus jam dictæ donavimus Ecclesiæ, pro quibus nos tres alios recepimus ad *Mosburch*. Beneficium *Hartvici dispensatoris* ab ipso resignatum nobis situm ad *Hyrshalm*, duos videlicet mansus cum mancipiis, quæ ille in beneficium habuerat. Mansum unum ad *Chuchil*, Decimas ad *Sanctum Lambertum*, Decimas ad *Murze*, de *Frezen* videlicet et de *Mitterendorf*, Decimas in *Longovve*, quas quondam inbeneficiatas *Anzoni nobili viro* Gebhardus Archiepiscopus ipso resignante monasterio S. Blasii delegaverat, sed Dominus *Tyemo* necessitate persecutionis *Dietmaro nobili viro de Dornberch* in beneficio concesserat, petitione ejusdem senis Ecclesiæ Admontensi redonavimus et *Ottonem Nobilem de Machlant*, qui eas injuste usurpaverat, ipsas apud *Strazvvalhen* abdicare fecimus. Testes ejusdem abdicationis fuerunt *Heinricus Ratisponensis Episcopus*, *Reimburtus Pataviensis Episcopus*, *Hein-*

ricus frater Conradi Regis et Liupoldi Ducis Bavariae, Henricus praefectus Ratisponensis, Walchun frater praedicti Ottonis, Heg, Henricus de Hegil, Albertus et filius ejus Durinch, Wisint pincerna, Henricus de Sechirchen, Lutvinius de Salzpurch.

Decernimus etiam, ut pars decimarum, quae parochianis debetur, non ex monasterii sed ex nostra parte illis solvatur, sicut et ante dispositum fuerat. Statuimus nichilominus, ut omnes foeminæ, quae de potestate Salzburgensis Ecclesiae primitus nuptum traditæ sunt vel postmodum traditæ fuerint servis monasterii vel etiam viri quilibet in potestate vel in possessione Coenobii habitantes Juri ejusdem coenobii cum suis liberis perpetim mancipentur et e diverso mancipia Monasterii in nostrum jus cum liberis suis simili conditione transeant.

Tradidimus etiam locum curtis ad *Arnsdorf* et servum nomine Adilbertum cum liberis suis, quos *Adilgoz de Treven* ab injusta servitute liberaverat et nobis resignaverat, Locum curtis ad *Salzpurch* cum VI. agris sibi contiguus, Item partem nostram de decimis, quae dantur de praedio *Regilonis* ad *Haginperge* Nepotisque eius *Rudigeri*, et de mansu *Reginhardi de Puchlarn* decimas ex toto. Quicquid etiam beneficii supradictus Regilo ab Ecclesia Salzpurgensi habuit apud *Strechorve* et *Luzen*, eo resignante petitione ipsius coenobio delegavimus. Similiter quicquid beneficii in *Marchia* habuit *Henricus de Nazzorve* Ministerialis S. Rudberti necnon et ejusdem praedium Ecclesiae S. Blasii confirmamus, scilicet apud *Nazzorve* et *Wurcingen* et *Velkis* et *Puhil* et ad *voldisdorf* et decimationes in eisdem possessionibus cum mancipiis, quae idem Henricus habebat. Pari modo praedia trium Ministerialium nostrorum, Curtem unam *Chunradi* ad *Podigor* et unam *Meginhardi* apud *Hartvrigesdorf*, quam per concambium a nobis acquisiverat, et tres mansus *Helmberti de Pericha*, quae seculo in Admunt renuntiantes illo contulerunt, et nos donando confirmavimus. Ad *Olspurch* mansum unum tradidimus, Decimas ad *Lazlausdorf* et dimidium mansum ad *Sulza*, mansum unum ad *Lavent*, beneficium videlicet *Amizonis*.

Ut igitur tam haec nostrae quam et praedecessorum nostrorum donationes diversis quidem temporibus collatae per succedentia temporum curricula firma et inconvulsae permaneant, nos hanc inde Cartam conscribi et sigilli nostri impressione muniri praecipimus pacemque deinceps ejusdem loci fratribus et rebus auctoritate Domini nostri Jesu Christi et B. Petri et ejus Vicarii sanctae universalis Ecclesiae

Pontificis Innocentii et nostra inbannivimus, ut nullus successorum nostrorum hanc nostræ auctoritatis paginam infringere et præfatis fratribus designatas possessiones auferre, minuere vel abalienare præsumat. Actum in castro nostro Friesach Anno Incarnationis Domini MCXXXVIII. Indictione II. VI. Id. Octob. regnante glorioso Romanorum Rege Chunrado, anno Regni ejus II. Pontificatus autem nostri anno XXXIV.

Hujus rei testes sunt Dominus *Romanus Gurcensis Episcopus, Gebeno Salzpurgensis Majoris Ecclesiæ prepositus, Baldricus Abbas S. Petri, Heinricus Gurcensis sedis præpositus, Wernherus Abbas S. Pauli, Bernhardus Comes de Carinthia, Wolfradus Comes de Treven, Rapoto Comes de Amberch; Nobiles Wercandus filius Askvini, Fridericus de Hunesperch, Liupoldus de Werde, Purchardus de Chagera, Wisint de Pinzcorr, Utricus Miles ejus, Wilhelmus de Ramnstein, Fridericus et Ebo filii Bruononis de Pericha, item milites eorum Ekkihart, Engiltrammus, Maganus, Wernherus de Chrovvat, Dieprant de Perhtingen, Meinhart de Gurca, Engilscalculus de Straza, Steveno miles Friderici, Pruno de Chlamm miles ejusdem Friderici. De ministerialibus S. Rudberti Engilscalculus de Friesach, Rudolfus de Dunesperch, Gotfridus de Wietingen, Wisint pincerna de Pongorve, Sigboto de Surberch, Eberhardus Castellanus de Libniz, Swithardus de Chulm, Heinricus Stempo de Pongorve et filius ejus Sigfridus, Liutolt, Chropfl, Hartnidus de Hurcelingen, Melingen, Jannes de Marchia, Wecilo cognomento Bricco, Arbo de Chiengorve, Rudigerus de Ysenowea, Lantfrit miles ejusdem, Adalbero de Dietrammingen, et filius ejus Durinch, Wolferimus de Pongorve, Hoholt et filius ejus Rudolfus, Norpreht de Rastat et frater ejus Hoholt, Wecilo de Bruccarin, Grim de Grebnich, Adalbertus judex de Friesach, Bernhardus senior Camerarius, Gerboto et frater ejus Walchun, Hartvicus de Wagingen, Dietricus de Tebitscach, Reginwardus de Lungorve, Ruprecht cognomento Waceman. De ministerialibus Marchionis Lantfridus de Eppenstein, Berenger de Capella, Gerunch et filius ejus Adilbero de Winchlaren. De familia Ecclesiæ Admuntensis Waltherus de Puhel, Muto filius Gerhoh, Guntherus de Wenge, Engilbreht de Dorf, Enzinchint.*

Pez, Thesaur. T. III. Ps. III. pag. 684. Confer loc. cit. 760. — Koch-Sternfeld, Beiträge III. 52 ex vetustissimo libello berthersgad.

CXXIV.

1140. (†) 12. April. Lateran. — *Papst Innocenz II. gebietet dem Bischofe Reginbert von Passau, nicht zu gestatten, dass man von den Mönchen der Klöster Reichersberg und Berchtesgaden Zehent fordere.*

Innocentius episcopus seruus seruorum dei Venerabili fratri R. *Patauiensis ecclesie episcopo* Salutem et apostolicam benedictionem. A sanetis patribus antiquitus statutum et a nobis in generalibus conciliis assentientibus multis discretis et sapientibus uiris innouatum est, ut religiosi uiri de laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, siue de nutritiuis suorum animalium decimas alicui soluere non cogantur. Quo circa per apostolica scripta tibi mandamus atque precipimus, quatenus a *Richerspergensibus* fratribus religiosis siquidem uiris decimas exigi non permittas et si quis subditorum tuorum, clericus uidelicet siue laicus id attemptare presumpserit, plenam de isto iusticiam facias. Ecclesie quoque *perthersgadmensis* fratres de his, que in episcopatu tuo possident, de persoluendis decimis inquietari non permittas. Dat. Laterani II. idus aprilis.

Aus einem Copialbuche sec. XII im Kloster Reichersberg.

CXXV.

1140. 24. October. — *Bischof Reginbert von Passau erhebt am Tage der Einweihung die Kirche zu Auelenz (Gastenz) mit Angabe der Grenzen zur selbstständigen Pfarre als ein Vermächtniss der Markgräfin Sophia von Steyr an das Kloster Garsten.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *reginbertus* dei gracia patauiensis ecclesie episcopus. — Significamus omnibus christi fidelibus tam presentibus quam futuris, quod ego *Reginbertus* humilis et indignus sancte patauiensis ecclesie episcopus rogatu uenerabilis abbatis et deo dignum (sic) *Perhtoldi de Garste* ecclesiam *auelenze* consecraui et eam causa dei et instanti necessitate et petitione populi quadam speciali libertate exaltaui scilicet, ut perpetuum pastorem habeat et nulli ecclesie ut filia subseruiat, sed mater dignitate et potestate dicatur et, ut hoc idem operibus compleatur, inscriptione presentis pagine confirmatur. Terminos autem huius ecclesie esse uolumus et statuimus a fluuio *Röbinich* usque ad cursum *Frödenize* alterius fluminis et usque ad principium *auelenze* iuxta portam. Qualiter autem fundum predictae ecclesie et circumquaque adiacentia

predia culta et inculta domna *Stirensis Marchionissa Sophia* a principiis fluminum *auelenze* discurrentium pro salute anime bone memorie sponsi sui gloriosissimi *Marchionis Liutpoldi* tradiderit sanctę ecclesię de *garsten* et fratribus ibidem deo seruientibus ecclesia christi non ignorat. Dedicata est autem hec ecclesia anno ab incarnatione domini Millesimo. c.xl. indictione III. Nona (sic) Kalendas Novembris. Datum eodem die.

Original auf Pergament mit Siegel im Archive zu Garsten. — (Confer. Bd. I. pag. 119, Nr. VI). — Kurz, Beiträge II. 492.

CXXVI.

1140. — *Embricho, Bischof von Würzburg, erklärt auf die Bitte Friedrichs die Brücke zu Wels für die Wanderer mauthfrei.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego *Embricho* per misericordiam dei sancte *Wirzburgensis* ecclesie humilis minister magnam esse perpendens eterne beatitudinis portionem bona religiosorum uirorum studia supportando promouere, *quorundam episcoporum baiouarie* et aliorum Christi fidelium petitionem et consilium pro quodam beato viro *Friderico* uidelicet gratanter (sic) suscepi et uoto ipsius in nomine domini per omnia satisfeci. Sancte enim deuotionis desiderio idem prenomminatus uir accensus a nobis supplicando expostulabat, ut pontem in uilla *Wels*, qui tam nostris quam predecesorum nostrorum usibus deseruierat, cum magna tamen et intolerabili exactione et depredatione illorum, qui pontem seruabant, absolutum ab omni teloneo liberum uiantibus permitteremus ea uidelicet conditione et firma concambii cautione, ut ipse de propriis bonis suis tantundem ualens ecclesie nostre restitueret. Ipse uero nichil hesitans sed tam acceptabile deo propositum consummare festinans per manum fideiussoris sui *Herrandi* cuiusdam nobilis uiri *de Loupe* partem prediorum suorum in *balsenze* sancto *Kyliano* martyri secundum beneplacitum totius familie nostre tradidit, quod concambium aduocatus bonorum nostrorum et *Lambacensis* ecclesie *marchio Otacher* consuetudinario iure prouincie illius in recompensatione iusti telonei suscepit. Placuit etiam nobis aream quamdam uidelicet partem insule, quam dominus *abbas Lambacensis Wigand* cum assensu fratrum suorum trans flumen sitam causa liberi et pacifici transitus eidem ponti assignauit, pro testimonii cautela hac eadem cartula posteris trans-

mittere. Ad huius ergo concambii confirmationem et pontis continuam libertatem nos quoque adiacens beneficium cuiusdam *Bezolini* predicto iam fratri in proprietatem tradidimus, cuius fundi est terminus ex una parte inter illud predium, quod quidam nomine *Asewinus* possederat, in flumen *Trunam*, ex alia uero parte per regiam uiam a saltu indirectum ad ueterem eiusdem fluminis pontem et infra uiam regiam tria iugera queis concambita cum prato ad supradictum pertinenti beneficium. Et ne aliquis hanc traditionem infringere uel ulla ratione cassare presumat, hanc cartam conscribi fecimus, Quam sigilli nostri impressione et iuris nostri auctoritate corroborauimus. Huius rei testes sunt Liberi: *Albwin de Steine, Bernhard de Troune, Regeringer de Tumoltesheim, Heinrich de Husrukke, Rodolf de Puollenbergc, Engelscalc de Vra, Roudolf de Wasen et frater eius Engelscalc, Roudolf de Oberndorf, Gunther blanche et frater eius Dietwin, Dietprant de Chustelwanc, Amelpreht de Slegespach, Herrand de Loupe, Manegolt de Volspach, Otto de Ruite, Nendinch de Volspach*; Ministeriales S. Kyliani testes sunt hii: *Haward de Morenpach, Hûc et frater eius Altman de Hage, Billunch, Hartwic, Gotefrid et frater eius Wermout, Dietrich et frater eius Chounrad de Eiterbach, Sigebot et frater eius Chounrad* et alii complures. Facta sunt hec anno dominice incarnationis M.C.XL. Indictione III.

Pachmair, Series Abbat. cremifan. pag. 875. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 39, Nr. 31 ex cop. sec. XII.

CXXVII.

1141. (?) 8. Jänner. Lateran. — *Papst Innocenz II. befiehlt dem Bischofe Reginbert von Passau, zu verhüten, dass Jemand von den Gütern des Klosters Reichersberg Zehent nehme, und zu sorgen, dass der weggenommene zurückgegeben werde.*

Innocentius episcopus seruus seruorum dei Venerabili R. *patauiensi episcopo* Salutem et apostolicam benedictionem. Quemadmodum per alia tibi scripta mandauimus ea, que de decimis a religiosis uiris nullatenus exigendis a sanctis patribus statuta sunt et a nobis in modernis conciliis innouata, immutare non possumus nec debemus Ideoque per presentia tibi scripta mandamus atque precipimus, quatenus decimas, que vel per te uel per homines tuos religiosis canonicis *Richerspergensis* ecclesie ablate sunt, sine dilatione restitui facias et eos de cetero super hoc inquietari non permittas. Hoc autem

sollicite preceueas, ut dilecto filio nostro G. ipsius ecclesie preposito a subditis tuis nulla iniuria uel molestia inferatur. Datum *Laterani* VI. Idus Januarii.

Aus einem Copialbuche sec. XII. im Kloster Reichersberg.

CXXVIII.

1141. 24. Juni. Passau. — *Bischof Reginbert von Passau bestätigt dem Stifte St. Florian alle Rechte und Besitzungen.*

† In nomine sanete et indiuidue trinitatis. *Reinbertus* dei gratia sacrosancte *patauiensis ecclesie episcopus* omnibus christi fidelibus in perpetuum. Quia diuina prouidentia nos ordinauit pastores esse gregis dominici, ex debito pastoralis officii dominicarum ouium commodis et indempnitati paterna sollicitudine uigilanter tenemur intendere, quod efficacius exequimur, si uiros ecclesiasticos et loca religiosa in nostre protectionis munimen suscipere et facere satagimus et sua eis iura conseruare et ampliare curamus. Inde est, quod de consensu et fauore fratrum nostrorum Patauiensis chori katedralium et aliorum fidelium nostrorum interuentu ecclesiam, que *domus sancti Floriani* dicitur, utpote specialem et dilectam filian Patauiensis ecclesie in nostram specialiter suscipimus gratiam et defensionem auctoritate omnipotentis dei et beati prothomartyris Stephani et nostra confirmantes eidem omnia iura et priuilegia sua, ecclesias, decimas, predia et uillas cum omnibus suis pertinentiis et utilitatibus et omnes donationes, quibus eadem ecclesia ab antecessoribus nostris Patauiensis ecclesie episcopis et aliis christi fidelibus se gaudet honoratam extitisse et consolatam. Volumus quoque iam dictam ecclesiam de nostre concessionis auctoritate tali gaudere priuilegio, ut, quicumque ministerialium seu fidelium nostrorum aliqua de prediis suis duxerit ei conferenda, donatio sua de nostra generali licentia robur sortiatur et confirmationem. Predictis etiam adicimus, ut quicumque fideles dyocesis nostre apud memoratam ecclesiam sepulturam sibi eligere uoluerint, id libere faciant per canonicam equitatem et nostram constitutionem non obstante duri seu indiscreti plebani contradictione. Vt autem hec nostra confirmatio futuris temporibus rata semper et inconuulsa permaneat, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri impressione iussimus insigniri per diuine maiestatis examen districtum inprecantes, ut, quicumque contra eam aliquid iniuriosum adtemptare

presumpserit, eterne maledictioni addictus in extremo iudicio cum chore Dathan et Abyron habeat portionem.

Data *Patauie* Anno ab incarnatione domini MCXXI. Indictione III. VIII. Kalend. Julii Anno pontificatus nostri VII. Regnante *Chovnrado rege* feliciter. Amen.

Original; Pergament mit Siegel. Im Archive des Stiftes St. Florian. — Stülz, *Gesch. v. St. Florian*, pag. 242. — Reginbert wurde erst zu Ende des Jahres 1138 Bischof, es sollte demnach heissen: anno pontif. nostri III. Da der Raum des Pergamentes für das Siegel nicht mehr zureichend war, so hing man es an einem Lederstreif an die Urkunde.

CXXIX.

1141. Kl. *Neuburg*. Herzog *Liupolt von Bayern* genehmigt die Stiftung des Klosters *Baumgartenberg* durch *Otto von Machlant*.

In nomine summe et indiuidue trinitatis. *Liupoldus Dux Baioarie*. Quoniam negociis secularibus implicati deo per nos ad summam placere nequimus, eos, quos fideles et maxime mundialibus exemptos studiis probamus, congregare, uenerari, diligere, fouere et modis omnibus eorum paci et quieti inuigilare debemus. Hoc enim modo fit, ut et de nobis deo misericorditer prouidente et presentis uite incolumitas, temporum tranquillitas ac omnimode pacis et salutis prosperitas magis ac magis letis successibus arrideat nobis et que in futuro ipsis reposita sunt in celis nisi usquequaque meritis ipsorum adiuti et precibus priuabimur bonis. Quapropter domine *Gotescalce abba de sancta cruce*, quem loco patris amplectimur, tuis sanctissimis et dignissimis annuentes petitionibus locum, quem nobilis homo *Otto* dictus de *Machlant* deo saneteque dei genitrici ac semper uirgini *Marie* et sibi famulantibus ordinis cisterciensis monachis per te contradidit, sub nostri mundiburdii patrocinium suscipimus et hac nostre defensionis *Karta* deo inibi seruitorum paci et quieti in perpetuum prouidemus. Et quia tua hoc a nobis expostulat paternitas, locum ipsum cum omnibus suis pertinentiis et terminis, in quibus datus est, hac ipsa nostre confirmationis et attestationis pagina, sicut sub nostra bis terque designatus est presencia, annotari et caute circumscribi fecimus. Igitur predictus liber homo castrum suum *Pongartinberch* dictum diuino, ut diximus, cultui super reliquias sancti *Jacobi* aliorumque sanctorum potestatiua manu cum his terminis obtulit, sicut uidelicet ad occidentem influxit (sic) que dicitur *uetus Timnich*,

nemus eidem castro contiguum cum ipso nemore, quidquid in eo sui iuris dinoscitur fuisse sine omni exceptione. Dedit etiam predium *Modmindsdorf* nuncupatum ad orientem quidem cuidam *matrone Elisabeth* conterminum, ad occidentem uero *Lawarin* habens confinium et ad austrum ab utroque termino finitur in *danubio*, cum ecclesiis duabus, cum molendinis, terris, campis, pratis, pascuis, siluis, aquis aquarumque discursibus (sic) et prorsus cum omnibus, que hactenus iure inibi possederat ipse, et cum his, que ad *ecclesiam sancti Jacobi* siue infra siue extra hos terminos pertinent. Preterea sursum iuxta *Nardum* terre deserte et inculte XXX. mansos illuc delegauit. Hec igitur, que prenomina sunt, testamur nostre sollicitudinis mediante presencia, iuste et legitime ad prefatum diuinum seruicium collata et huius presentis pagine scripto communimus, quam proprio sigillo insigniri fecimus. Igitur quicumque qualecumque de supradictis temerare temptauerit, iuxta cita (sic) legum et leges earum, que nostro subiacent regimini, prouinciarum nos ultores erimus in eum. Huic sollemni donacioni testificantur *Liutoldus comes, Conradus comes de pilstein, Gebehardus comes de Purchusin, Walchun eiusdem Ottonis frater, Otto de lenginbach et Heinricus frater suus*. Anno ab incarnatione Verbi caro facti M.C.XLI. Indict. IIII. apud *nouam Ciuitatem* feliciter sunt hec in Christo acta. Amen.

Original; Pergament. Das Siegel verloren. — Im Museal-Archive zu Linz. — Kurz, Beiträge III. 382.

CXXX.

1141. *Reichersberg*. — *Herzog Liupold von Baiern schenkt dem Kloster Reichersberg zum Schadenersatz für die in seinen und seines Vaters Heeres-Zügen erlittenen Beschädigungen zwei Beneficien zu Loiben und verleiht demselben das Recht, aus den herzoglichen Wäldern zwischen dem Kamp und der Krems für seinen Bedarf Holz zu beziehen.*

In nomine sanete et indiuidue trinitatis, ego *Liudpoldus* dei gratia *bauuariorum dux* cupiens hereditare beatitudinem, de qua dicitur: Beatus, qui intelligit super egenum et pauperem, egenorum ac pauperum christi in cenobio *Richerespergensis* deo militantium intellexi paupertatem simulque animaduerti quedam eorum predia uastata, dum exercitus uel patre meo *Liudpoldo* uel me ipso ducente per terras eorum iret ac rediret. Unde conmonitus a prefati cenobii preposito *Gerhoho* ad usus fratrum inibi deo seruiturorum ex nunc inposterum tradidi duo

beneficia in uilla, que dicitur *libbes*, cum omni utilitate ad illa pertinente. Scientes autem, quod hilarem datorem diligit deus, et hic sine dubio est hilaris dator, qui mensuram bonam et confertam et coagitatam dat, uolumus et irrefragabiliter decernimus non solum ad predicta beneficia excolenda, uerum et iam ad alias qualescunque utilitates fratrum Richerspergensium duobus plaustris aut vehiculis eorum amodo semper in posterum patere siluam, que uulgo dicitur *vorst*, sitam inter duos fluvios *Champam*, et *Chremesam* ita uidelicet, ut nullus eiusdem silue procuratorum ab eis exigat ullum precium seu qualiscunque angarie grauamen illis faciat, sed omnino, ut dictum est, liber introitus et exitus in eandem siluam ac de silua fratribus prefatis et eorum seruis pro comoditate eorum pateat. Ipsa quoque duo beneficia presignata ita decernimus permanere libera in fratrum propria potestate, sicut erant in nostra, ne uel camerarii uel marscalci seu alii seruitores nostri et posterorum nostrorum in ullo sint molesti cultoribus eorum, uel de rebus curie traducendis uel de annona equorum persoluenda uel de aliis ministeriis huiusmodi exequendis. Hec autem traditio ad altare sancti Michahelis in *Richeresperch* me presente ac petente facta est per manum comitis *Livtoldi de Bleien* delegatione firma, in cuius manum delegatio eadem per manum nostram prius fuerat facta. Huius rei testes per aurem adtracti sunt hii, quorum nomina subnotata leguntur, *Marchio Otacher*, *Comes eccibertus*, *Otto de machlant*, *Werinhart de Jugelbach*, *jtem Werenhart filius eius*, *Uolfphere de Tegerenwag*, *Alwinus de petra*, *Hademar de Ch̄sfaren*, *Gechart de Abbatetorf*, *Chadalhoch longus de Rora*, *Eberhard de Brunōwa et V̄dalricus frater eius*, *Hartnūt de Orte*, *Rechhere de sebach*, *Walthere de Tobele*, *Ainwich de Vrihaim*, *Hartnūt de Salzburgh*. Presentem uero conscriptionem ne quis audeat uiolare uel respuere quasi falsam, ego *Livdpoldus* dei gratia Bawariorum dux inpressione sigilli mei feci confirmari. Actum in ecclesia sancti Michahelis in Reichhersperg, anno domini M.C.XLI. Indictione IIII. Regnante Rege *Chûnrado* II. temporaliter, Christo autem regnante sempiternaliter et eternaliter. Amen.

Original auf Pergament mit einem aufgedruckten Siegel (der Herzog in voller Rüstung zu Pferd, das links springt, in der Rechten eine Fahne, am linken Arme den Schild. Rückwärts ein Stern. Umschrift: † LIYTPOLDVS. DVX. BAVVVARIE.), im Archive des Klosters Reichersberg. -- Hund, Gewold III. 158. Chron. Reichersb. (ed. Gewold) 174. — Mon. boic. IV. 408.

CXXXI.

1141. — *Bischof Reginbert von Passau bestätigt auf die Bitte des Abtes Chunrat alle Besitzungen des Klosters Mondsee und die neulich gemachte Schenkung des Edlen Chunrat von Irmbrechting.*

In nomine sanctę et indiuidę trinitatis ego *reginbertus* dei utinam gratia *battauiensis* episcopus. Decet omnes, quos diuina gratia in arce syon filijs suis speculum et formam pietatis preposuit, erga omnes homines et maxime circa domesticos fidei beniuolos, mites et liberales se in omnibus exhibere auresque suas a iustis et necessarijs petitionibus eorum non auertere, quin potius pijs uotis et desiderijs eorum elementer assensum acconmodare. Qua propter postulationibus et precibus dilecti fratris nostri *Chōnradi* abbatis de monasterio sancti Michaelis in *maninse* eiusque fratrum deuotam uoluntatem nostram inclinantes atque eidem ecclēsię in futurum prospicientes quęquę (sic) sub predecessoribus nostris pontificibus ecclēsię sancti Michaelis fuisse probantur, quorum usque nunc inuestituram habere uidentur, officij nostri auctoritate irrefragabiliter eidem ecclēsię stabilimus et confirmamus, ut uidelicet liceat ei secure possidere omnes res, a quibuscunque christi fidelibus oblatas hactenus iuste et legaliter possessas in ecclēsijs, in decimis, in uineijs, in agris, in siluis, in campis, cultis et incultis, aquis aquarumue decursibus, piscationibus, pascuis et omni utilitatis genere cum omnibus suis pertinentijs. Preterea nostro tempore predium, quod quidam nobilis homo *N. Chōnradius de irmbrechtingen* cum uxore sua *N.(omine?) Mathilda* apud *Rathuelt* et apud *iremprethtingon* et *dettungon* (?) cum mancipijs ad ipsum predium pertinentibus predictę ecclēsię contulit, ratione superiori rata esse decernimus. Siquis autem neglecto iusticię tenore huius pagine nostrę auctoritati temeraria manu obuiare presumpserit, nisi resipuerit et condignam satisfactionem inde egerit, sciat se bannum nostrum incurrisse et ęternę maledictionis et dampnationis pena multandum. Si autem aliquis pseudo abbas, quod absit, in loco eodem surrexerit et prebendam fratrum laicis cecatus muneribus in beneficium dederit et congregata dispergere temptauerit, monachi eiusdem congregationis ei non obediant, quoad usque *battauiensis* episcopi sententiam super hoc experiantur. Et ut hęc in perpetuum firma et inconuulsa permaneant, paginam presentem sigilli nostri inpressione insigniri et roborari precepimus. Acta sunt hęc dominicę incarnationis M.C.XLI.

Gleichzeitige Abschrift auf Pergament im Museal-Archive zu Linz. — Chron. Lunael. I. 119.

CXXXII.

1142. 8. Jänner. Lateran. — *Papst Innocenz II. nimmt das Kloster Reichersberg mit allen seinen Gütern in den besonderen Schutz des päpstlichen Stuhles.*

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis *Gerhoho Richerspergensis Ecclesie Preposito* eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regulariter substituendis in perpetuum. Pie postulacio voluntatis effectu debet prosequente compleri et iustis potencium desideriis congruum decet nos impertiri suffragium. Eapropter dilecti in Domino filii, venerabilis fratris nostri *Conradi Saltzburgensis Archiepiscopi* precibus inclinati petitiones vestras rationabiles libenter admittimus et Monasterium vestrum, quod est in Episcopatu Pataviensi et fundo Saltzburgensis Ecclesie situm, in quo divino mancipati estis officio, sub apostolice Sedis et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuantes, ut tam in vestro quam in Monasterio Sanctimonialium vobis subdito Ordo Canonicus iuxta divi Augustini regulam perpetuis temporibus inviolabiliter conservetur. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona eadem Ecclesia inpresentiarum iuste et canonicè possidet aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: fundum videlicet et plebem Richerspergensem cum decima et iure parochiali, *Capellam sancti Martini* cum suis pertinentiis, vineas in *Aschah*, villam *Chrowat* et reliqua predia a *Werenhero* loci ipsius fundatore oblata, patellam Salis in *Halla* et reliqua predia a prenominato fratre nostro Saltzburgensi Archiepiscopo Ecclesie vestre collata, *Hostat* et alia predia, que *Ruopertus* obtulit; predia, que *Fridericus* donavit; predia, que fuerunt *Eglofi* et *Eberhardi* cum eorum decimis ab *Episcopo Frisingensi* vobis concessis et vineas emtas in *Cremesa* et ea, que *Dux Luitpoldus* contulit. Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium nullus omnino Clericus sive Laicus decimas a vobis exigere presumat. Ecclesiastica nimirum Sacramenta a Diocesano accipietis Episcopo vel a Saltzburgensi Archiepiscopo,

siquidem gratiam et communionem apostolice Sedis habuerint et si ea gratis et sine pravitate voluerint exhibere. Alioquin liceat vobis pro eorundem Sacramentorum susceptione Chatholicum, quem malueritis, adire Antistitem, qui nostra fultus auctoritate, quod postulat, indulgeat. Et quia sic locus vester est institutus, ut Saltzburgensis Ecclesie principalis Advocatus ipsius quoque loci sit advocatus, neque ipsi neque alicui subadvocato ejus eundem locum liceat iniustus gravaminibus infestare. Quodsi fecerit et vobis conquerentibus non emendaverit, consilio et auxilio prefati Archiepiscopi ipsa advocatia ab inutili auferatur et alius loco eius substituatur. Obeunte vero te nunc eiusdem loci Preposito et alterius Ecclesie regimen transeunte sive tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet subreptionis astucia vel violencia substituatur vel preponatur, nisi quem fratres communi consensu aut pars sanioris consilii secundum Dei timorem et beati Augustini regulam canonice providerint eligendum. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum, qui se illic sepeliri deliberaverint, extreme voluntati et devocioni nullus obsistat, nisi fuerint excommunicati, salva tamen iusticia Matris Ecclesie. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum cenobium temere perturbare aut eius bona vel possessiones auferre vel ablatas temere retinere, minuere seu quibuslibet indebitis exactio-nibus vel molestiis fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva nimirum Saltzburgensis Archiepiscopi et Pataviensis debita iusticia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularive Persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam venire temere tentaverit, secundo tertiove commonita si non satisfactione congrua reatum suum correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo Corpore et Sanguine Dei et Domini nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat. Addentes etiam interdicens, ut nemini professionis vestre facultas sit alicuius levitatis instinctu vel arctioris religionis obtentu sine Prepositi vel congregationis licentia de claustris discedere. Quodsi discesserit, nullus Episcoporum, nullus Abbatum, nullus Monachorum sine communium literarum cautione eum suscipiat, quamdiu videlicet in Ecclesia vestra Canonici ordinis tenor Domino prestante vigerit. Si vero secundo vel tertio vocatus redire

contempserit, liceat eiusdem loci Preposito canonicam in eam proferre sententiam. Cunctis autem eidem Ecclesie iusta servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum Judicem premia eterne retributionis inveniant Amen.

Ego Innocentius Chatolice Ecclesie Episcopus etc.: Datum *Laterani* VI. Idus Januarii per manum *Gerardi* sacre Romane Ecclesie Presbyteri Cardinalis et Bibliothecarii, Indictione V. Incarnationis Domini anno MCXLI. Pontificatus Domini Innocentii Pape II. Anno XII.

Hund III. 157. — Mon. boic. IV. pag. 405. Da das zwölfte Regierungsjahr Innocenz II. erst mit dem 23. Februar 1141 beginnt, so gehört die Urkunde in das Jahr 1142, womit auch die Indiction übereinstimmt. Die päpstliche Kanzlei pflegte das Jahr mit dem 25. März zu beginnen.

CXXXIII.

1142. 25. März. — *Bischof Reginbert von Passau gestattet, dass alle Eigenthente Adalrams zwischen der Starn und Dobra Taufe und Begräbniss in der von ihm geweihten Kirche zu Pergkirchen empfangen mögen.*

In nomine Sanctæ et Individuæ Trinitatis *Reginbertus Dei gratia sanctæ Pataviensis Ecclesiæ Episcopus*. Ordo officii nostri nos hortatur et admonet Ecclesias honorare et eas secundum petitiones bonorum hominum et iusta vota administratione Spiritus sancti exaltare. Scire ergo volumus omnes fideles Christi tam præsentis quam futuros, quod ego *Reginbertus* humilis Pataviensis Episcopus rogatu cuiusdam nobilis viri et bonæ famæ *Ecclesiam in Pergkirchen* appellatam consecravi et eam communi consilio Clericorum et Ministerialium speciali quadam dignitate sublimavi scilicet, ut eiusdem *Adalrami* propria familia et coloni proprii ibi sepulturam et baptisma percipiant videlicet inter *Nerden* et *Tabra* etc. Hæc autem facta sunt anno ab incarnatione Domini M.CXLII. Indict. V. VIII. Kal. Aprilis.

Huber, Austria, pag. 9.

CXXXIV.

1142. (Im April.) *Wirzburch*. — *König Chunrat III. nimmt das Kloster Ranshofen in seinen und des Reiches besonderen Schutz.*

In nomine Sancte et individue Trinitatis. *Chunradus* divina favente Clementia *Romanorum Rex secundus*. Quoniam divine providentie misericordia ceteris mortalibus quodammodo supereminemus,

oportet, ut, cuius precellimus munere, illi omnino pareamus in operatione. Eapropter omnibus Christi nostrisque fidelibus tam presentibus quam futuris notum esse volumus, qualiter nos omnipotentis Dei causa et ob regni nostri firmam stabilitatem et anime nostre nostrorumque parentum perpetuam salutem *Ecclesiam in Ranshoven* in honore S. Pancratii Martiris consecratam, a proavo nostro *Heinrico Imperatore* Augusto pie memorie fundatam et decimationibus ac ceteris bonis regalibus ab ipso dotatam cum omnibus possessionibus suis quesitis et acquirendis, terris videlicet cultis et incultis, silvis, pratis, pascuis, aquis aquarumve decursibus, molendinis, piscationibus, decimationibus sub regie defensionis tuitione suscepimus omnesque possessiones cum decimis, quas infra semitam ferinam sive ferarum, que vulgo dicitur *Wiltsteich*, vel extra eadem *Ecclesia* possidet et quidquid liberalitate Regum et Imperatorum seu donatione Ducum aut ceterorum Principum nec non elimosinis pauperum ei collatum est, nos per presentis privilegii auctoritatem eidem confirmamus et corroboramus. Decernimus ergo, ut nullus successorum nostrorum vel Regum vel Imperatorum, Dux aut Marchio seu alia quelibet persona magna sive parva huius confirmationis nostre statutum infringere presumat sed prefata *Ecclesia* et fratres in ea Deo servientes, que iuris sui sunt, libera possessione in perpetuum obtineant. Si quis autem, quod absit, hanc nostram confirmationem sive corroboracionem infringere temptaverit, L. libras auri purissimi componat, quarum partem dimidiam camere nostre, reliquam vero predictae *Ecclesie* persolvat. Ut autem hec ab omnibus credantur et omni deinceps tempore inviolata conserventur, hanc inde cartam scribi et sigilli nostri impressione insigniri iussimus manuque propria, ut infra apparet, corroborantes, qui presentes aderant testes subter notari fecimus, Quorum nomina hec sunt: *Ebricho Wirzpurgensis Episcopus*, *Fridericus Dux Sweeorum*, *Heinricus filius noster*, *Chunradus frater noster Traiectensis prepositus*, *Raboto comes de Anminberch*, *Petrus filius Regis danorum*, *Fridericus filius Palatini comitis Ottonis*, *Baltherus de Loubenhausen et frater eius Chunradus (de Lave)*, *Marquardus de Grounbach*, *Chunradus Bris*, *Heinricus Wolf*, *Pobbo de Grunenborch*, *Burchardus de Meniya* et ceteri quam plures interfuerunt. Signum Domini Chunradi Romanorum Regis II. ego *Arnoldus cancellarius vice Maguntini Archiepiscopi et Archicancellari* recognovi. Anno Dominice incarnationis MCXLII. Indict. IV. regnante Chunrado

Romanorum Rege secundo Anno regni eius V. Datum aqud *Wirzburch* in Christo feliciter. Amen.

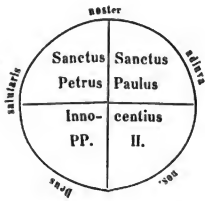
Hund, Gewold I. 209. (Monac.) — Mon. boic. III. 315.

CXXXV.

1142. 8. Decembris. Lateran. — *Papst Innocenz II. nimmt das Kloster Mondsee in den besonderen Schutz des apostolischen Stuhles.*

Innocentius Episcopus servus servorum Dei Dilectis filiis *Cuonrado Lunawlacensi Abbati* ejusque Fratribus tam præsentibus quam futuris regulariter substituendis in perpetuam memoriam. Desiderium, quod ad Religionis propositum et Animarum salutem pertinere monstratur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Eapropter dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus elementer annuimus et Beati Michaelis Archangeli Monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus statuantes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem Monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: *Ecclesiam Manse, Ecclesiam Steinenkirchen, Ecclesiam Wisilburg, Ecclesiam Sconau, Ecclesiam Straswalchen, Ecclesiam Appadesdorf, Prædium, quod Cuonradus de Irembrechtingon et uxor ejus Mechtildis eidem Monasterio contulerunt videlicet Irembrechtingon et apud Tettingon Curiam unam et apud Rattueld mansum unum et apud Liugane mansum dimidium cum mancipiis ad ipsum prædium pertinentibus, Curtem, quam Engelmarus et soror ejus Benedicta apud Direneck vobis dederunt, . . . Fili Counrade Abbas apud Cremise emisti. Obeunte vero te nunc ejusdem loci Abbate vel tuorum quolibet Successorum nullus ibi qualibet surreptionis astutia vel violentia præponatur, nisi quem Fratres communi vel sanioris partis consilio et assensu secundum Deum et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere aut aliquibus vexationibus fatigare sed omnia*

integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura Salvo jure Diœcesani Episcopi Canonica reverentia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove conmonita si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se Divino Judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit Pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ
Episcopus.

† Ego *Stephanus Prænestinus Episcopus* † Ego *Otto Diaconus Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum.*

† Ego *Octavianus Diaconus Cardinalis S. Nicholai in Carcere.*

† Ego *Thomas Presbyter Cardinalis tt. Vestinæ.*

Datum *Laterani* per manus *Gerardi sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis ac Bibliothecarii VI. Idus Decembris Indictione VI, Incarnationis Dominicæ Anno 1142. Pontificatus vero Domini Innocentii II. Papæ anno 13.*

Chron. Lunaelac. pag. 121. — Pez, Thes. Anecd. VI. I. 335.

CXXXVI.

1142. 15. December. Regensburg. — *König Chunrat III. erlaubt den Ministerialen des deutschen Reiches und des Herzogthums Baiern an das Kloster Reichersberg Güter zu vergeben.*

In nomine summe trinitatis *Chünradus* Diuina fauente Clementia Romanorum Rex. Preceptis salutaribus moniti et diuina institutione instructi facere nobis amicos de mammona iniquitatis ea spe ac fiducia, ut et ipsi nos recipiant in eterna tabernacula, debemus religiosis cenobiis propensiori cura munimen et auxilium prouidere, ut in eis commorantes pauperes christi pro nostris peccatis abolendis et regni temporalibus (sic) motibus ad eternitatis quietem dirigendis ualeant intercedere aput regem regum, cuius regnum regnum est omnium seculorum. Igitur ad munimen et auxilium regularis uite tradimus et confirmamus cenobio *Richerspergensis* constituto in ripi (sic) *Ini* fluminis in regione *norica* in comitatu *Ekkeberti* comitis, ut si quis ministerialium ad regnum Teutonicum uel ducatum bawaricum pertinens predium suum in elemosinam dare uoluerit predicto cenobio, rata sit ipsa traditio et firma permaneat. Vt autem incontradiebilis et inconuulsa permaneat hec nostra regalis constitutio, comuniri et insigniri eam fecimus regali nostro sigillo. Actum in ciuitate *Ratisbona* in curia celebri, Cui interfuerunt episcopi *Dietwinus episcopus Cardinalis Sancte Rufine Apostolice sedis legatus*, *Heinricus Ratisbonensis episcopus*, *Imbrico Wirzeburgensis*, *Otto frisingensis*, *Heinricus Olomicensis* et laici principes *Marchio Dietpoldus*, *Otto comes palatinus*, *Comes Gebehardus de Sulzbach*, *Comes Adalbertus de Pogen*, *Fridericus aduocatus* et alii multi nobiles. Ducem bawaricum ideo non nominamus, quia tunc temporis in manu regis erat ducatus. Dat. XVIII. Kalend. Januarii anno dominice incarnationis MCXLII.

Aus einem Copialbuche sec. XII. im Kloster Reichersberg. — Hund — Gewold, III. 158 (Ratisb.) et 230. (Monac. edit.) — Mon. boic. IV. 409. coll. XXXI. I. 402.

CXXXVII.

1142. Regensburg. — *König Chunrat III. bestätigt dem Kloster St. Florian seine Besitzungen, namentlich die am Windberg gelegenen.*

(Chrismon.) In nomine sanete et inuidue trinitatis *Cuonradus* diuina fauente clementia romanorum rex secundus. Sicut diuina

preordinante clementia ceteris mortalibus quodammodo supereminemus, sic etiam uniuersas ecclesias et ecclesiasticas personas diligere, fouere et ab iniquorum infestationibus (sic) defensare regali potentia a deo nobis commissa debemus. Eapropter omnibus christi nostrisque fidelibus tam futuris quam presentibus notum esse uolumus, qualiter nos ob regni nostri firmam stabilitatem et anime nostre nostrorumque parentum perpetuam salutem, interuentu quoque et petitione dilecte coniugis nostre *Gertrudis regine ecclesiam sancti Floriani in Windeberge* (sic) cum omnibus prediis et possessionibus suis, que uel liberalitate regum seu donatione principum aut elemosina pauperum eidem ecclesie collata sunt, in tutelam regie defensionis suscepimus. Nominatim autem omnia predia et possessiones, quas a capite *Eberspach* usque ad fines boemie tam in longitudine quam in latitudine eadem ecclesia possedisse cognoscitur, et a termino *Aposenbach* (sic) usque in uiam, que dicitur *regia uia*, iuxta *ecclesiam sancti Nicolai*, que in eodem predio edificata est, et predium *celle*, quod quidam nobiles uiri *Eppo et Bernhardus* iuxta *Mochelle* eidem tradiderunt ecclesie et insuper predia, que in *Rietmarcha* possidet, nos auctoritate regia prefate sancti Floriani ecclesie confirmamus edicto regali statuentes, ne aliqua umquam persona magna seu parua in eisdem possessionibus predictam ecclesiam infestare uel inquietare presumat, sed fratres in ea deo militantes omnia predia sub terminis predictis denotata omni deinceps tempore libera possessione obtineant. Ut autem hec nostra confirmatio rata et inconuulsa omni tempore permaneat, hanc inde cartam scribi et sigilli nostri impressione insigniri iussimus et testes, qui presentes aderant, subternotari fecimus, Quorum nomina hec sunt: *Theodewinus sancte Rufine episcopus apostolice sedis legatus, Heinricus Ratisponensis episcopus, Embricho Wirzburgensis episcopus, Otto Frisingensis episcopus, Heinricus Olomucensis episcopus, Otto palatinus et filius eius Otto, Diepoldus marchio, Geuehardus comes, Fridericus aduocatus, Heinricus prefectus, comes Albertus de Bogen et filius eius Hertwicus, comes Conradus de dachowa, comes Folcradus de Leæmunde* et ceteri quam plures.

Signum Domini Conradi Romanorum Regis Secundi. (Monogramma.)

Ego *Arnoldus Cancellarius* uice *Heinrici Moguntini archiepiscopi et archicancellarii* recognoui. (L. S.)

Anno dominice incarnationis M. C. XLII. Regnante Cuonrado Romanorum rege II. anno uero regni III. indictione III. (sic) data est *Ratisbone* in christo feliciter. Amen.

Original; Pergament mit Siegel im Archive des Stiftes St. Florian. — Stülz, Gesch. v. St. Florian, pag. 244.

CXXXVIII.

1142. **Regensburg.** — *König Chunrat III. schenkt dem Kloster Garsten 400 Mansen in dem Walde Rindmarch zwischen den Flüssen Jauerniz (Jauniz) und Aist bis an die böhmische Grenze.*

In nomine Sancte et indiuidue trinitatis *Cunradus* diuina fauente clementia romanorum rex secundus. AEquitas iusticie et regni auctoritas nos admonet ecclesiis deo dicatis more predecessorum nostrorum temporalia largiri, ut in uisione glorie regem in decore suo uidere mereamur pro temporalibus eterna recepturi. Eapropter omnibus christi nostrisque fidelibus tam futuris quam presentibus notum esse uolumus, qualiter nos pro anime nostre remedio necnon interuentu dilecte coniugis nostre *Gertredis* regine et *Agnets* karissime matris nostre et assensu dilecti fratris nostri *Heinrici* marchionis ac humili petitione *Bertolfi* uenerabilis abbatis ecclesie Garstensi in honore sancte dei genitricis Marie consecrate quadringentos mansos in silua nostra, que uocatur *Ritmarch* uidelicet a fluuio *Jowerniz* usque ad fluuium *Agast* et exinde usque ad terminum selauorum legitima donatione concessimus edicto regali statuentes, quatenus prefatus *Bertolfus* abbas siue successores et fratres in eadem ecclesia deo famulantes predictos mansos sub termino prenotato constitutos proprietatis iure possideant et in quocumque uoluerint usus propria deliberatione nostra freti auctoritate redigant. Decernimus ergo, ut nullus successorum nostrorum regum seu imperatorum aut alia quelibet persona magna seu parua hanc nostram concessionem infringat, sed, sicut prenotatum est, abbas ecclesie Garstensis omni deinceps tempore libera possessione obtineat. Ut autem hec nostra concessio firma permaneat, hanc inde cartam scribi et sigilli nostri impressione insigniri iussimus manumque propria, ut infra uidetur, corroborantes, qui presentes aderant testes subternotari fecimus, Quorum hec sunt nomina: *Theodewinus sancte Rufine episcopus apostolice sedis legatus*, *Heinricus Ratisbonensis episcopus*, *Otto Frisingensis episcopus*, *Peregrinus*

patriarcha Aquilegiensis, Embrico Wirzburgensis episcopus, Otto Ratisbonensis prefectus et filius eius Otto, Fridericus aduocatus, Geuehardus comes de Burchusen, Geuehardus comes de Sulzbach, Folcradus comes de Lexmunde, Bertolfus comes de Andès, Ôthelricus dur., Comes Albertus de boga, Cûnradius comes de Bilstein, Ythelricus de Willeringe, Hertovic de hagenowe, Wernhart de Julbach, Fridericus de hunesberch, Raffolt de Sconeberch, Otto de Rora, Hetel de wizenbach, Poppo de Pærericswanch.

Signum domini Cûnradi (Monogramma regis) romanorum regis. Secundi.

Ego *arnoldus* cancellarius uice *marcolfi moguntini* archiepiscopi et archicancellarii recognoui. Anno dominicę incarnationis M.C.XLII. indictione III. Regnante Cûnrado Romanorum rege secundo, Anno uero regni eius III. Data *Ratisbone* in christo feliciter amen.

Original; Pergament mit Siegel im Archive zu Garsten. — Hohenek II. in dem Vorberichte ein Fragment. — Ludwig, Rel. msep. IV. 203. — Fröhlich, Diplom. Garst. 35. — Kurz, Beiträge II. 495.

CXXXIX.

1142. **Salzburg.** — *Bischof Altmann von Trient schenkt nebst anderen Gütern zur Seelenruhe seines Vaters dem Erzstifte Salzburg den Ort Suben zur Stiftung eines Klosters regulirter Chorherren.*

IN nomine sanctę et indiuidę trinitatis. *Altmannus* Dei gratia *Tridentinus Episcopus*. Quoniam pontificalis sedis sublimitatem Dominica dispositione conscendimus, ecclesias pro posse nostro exaltare siue amplificare summpere curauimus, notum ergo esse volumus tam instantis quam futuri temporis fidelibus, quod ego ob Dominicę remunerationis obtentum inter cętera donaria, quę *ecclesię Saltzburgensi* donauī pro remedio animę meę et progenitoris mei *Adalscalci Comit̃is*, cui post mortem hæreditario jure successi, tradidi ad præfatam ecclesiam locum *Subene* dictum super ripam *Eni fluminis* situm jure perpetuo possidendum cum omnibus suis pertinentiis, quę juste et legaliter habuit et in futuro largitione fidelium habiturus est, ad instituendum ibi apostolicam vitam *secundum regulam beati Augustini*, sicut in eadem principali ecclesia Canonicos in Dei seruitio viuere regulariter vidi tali forma, vt in locum jam dictum Suben nullus Præpositus imponatur, nisi quem Præpositus ecclesię Saltzburgensis cum Canonicis illius sedis illuc destinauerint et sua auctoritate ad

conseruandum ibi regularem vitam ordinauerint et præferint, Nec habeant eiusdem loci fratres eligendi potestatem sibi magistrum, nisi quem præfati Canonici cum Præposito suo ipsis deputauerint et ad regimen loci miserint. Quo decedente a prænominata ecclesia humiliter magistrum et rectorem vitæ sibi expetant et datum deuote accipiant et in Domino diligant et obediant Et illo mortuo in reliquum sine contradictione, sicut diximus, pro magistro ad prætaxatam sedem veniant, vt in omnibus hæc nostra statuta sequentes in Domino crescant, ut de eis dicatur: Omnes gemellis fetibus et sterilis non est in eis. Vt autem hæc nostræ donationis et institutionis confirmatio in præsentī ac in futuro tempore firma consistat, hoc priuilegium inde conscriptum sigillo nostro insigniri iussimus. Si qui vero temerarij et Deo rebelles viri prætaxata bona inuaserint et ausu nefario nostram institutionem disturbare, immutare præsumperint, auctoritate patris et filij et spiritus sancti formiduloso anathematis vinculo vsque ad condignam satisfactionem conscripti permaneant. Hæc autem acta sunt præsentē et suscipiente hoc Reuerendo *archiepiscope Conrado et Gebeone Præposito* astantibus et astipulantibus venerabilibus fratribus *Vdalrico* videlicet *Abbate S. Petri, Hugone Præposito Bertersgadine, Gerbao Preposito Reichersperge, Gumaro, Babone, Hainrico, Ottone, Lamperto, Liutoldo, Rudberto, Leone* et vniuersis eiusdem Saltzburgensis ecclesiæ Canonicis et aliis quam plurimis probis et honestis clericis et laicis subscriptis: *Heinrico de Chatse, Meingoto de Sureberg, Adalberone de Dyetmaningen, Lutoldo de Sirsdorff, Wisunt de Wonegoue, Ottone cognato eius* et aliis quam pluribus eiusdem ecclesiæ ministerialibus. Acta sunt hæc in *Saltzburg* ecclesia Anno ab Incarnatione Domini M. C. XLII. Indictione quinta feliciter. Amen.

Hund, Metropolis III. 370 (edit. Monac.). — Mon. boic. IV. 573.

CXL.

1142. — *Notiz über die Gründung des Klosters Baumgartenberg.*

Ut de fundatore loci huius et de tempore fundacionis fiat pagine huius inspectoribus certa fides, Sciendum est, quod uir generosus dictus *Otto* de *Machland* de claro liberorum sanguine natus temporali quidem substancia locupes (sic) sed uirtutum meritis magis diues tamquam uitis fructifera vineam domini sabaoth duplici palmite

fecundavit, duo fundando cenobia, hanc videlicet abbaciam Cyster-ciensis ordinis et claustrum regularium (sc. Canonicorum) in *Walt-hausen* et utrumque satis habunde de suis dotavit rebus, que sibi iusto patrimonii tytulo competebant. Fundata est autem hec abbacia temporibus *Innocencii pape* post sedatum scisma petrileonis. Eo tempore claruit beatissimus pater noster *Bernhardus abbas clareuallensis*, qui idem scisma sedavit, predicacione et miraculis reges et principes seculi ad subieccionem et obedienciam *Innocencii pape* inducendo. Eo tempore rexit imperium *Chunradus* illustris nepos *Hainrici* imperatoris. *Austrie* prefuit *Leupoldus* dux *Bawarie* et marchio austrie, filius *Leupoldi marchionis cognomento pii*, qui fundavit *sanctam cruce* et *Neunburgam*, Ecclesiam uero *Patauiensem* rexit tunc *Reynpertus* episcopus. Domus itaque ista deriuata est a *domo sancte crucis*.

Anno domini M. C. XXXIII Fundata est *sancta crux* a predicto marchione *Leupoldo* cognomento pio.

Anno domini M.C.XXXVIII. Fundata est domus *zwetelensis* a nobilibus de *chenring*.

Anno domini M.C.XL.II. Fundata est abbacia in *paumgartenberg* a predicto nobili *Ottone*.

Anno M.CC.V. Fundata est domus in *Campolyiorum* ab ultimo *Leupoldo duce austrie*.

Aufschreibung von einer Hand des 14. Jahrhunderts auf einem Blatte Pergament, abgelöst von dem Deckel eines Buches der Bibliothek des Klosters St. Florian.

CXLI.

1143. 26. October. *Matsee*. — *Bischof Reginbert von Passau übernimmt die von Pilgrim von Wenge gebaute und dotirte Kirche im Dorfe Vöcklabruck am Tage der Einweihung und erlaubt einen Priester bei derselben zu halten.*

(Chrismon.) In Nomine Sanete et Indiuidue Trinitatis. *Reginbertus* dei Gratia *Pataviensis Ecclesie Episcopus*. Ordo officii nostri nos hortatur et ammonet, ecclesiam, quia domus dei domus orationis uocatur, honorare et sicut sponsam uiro suo omnibus modis ornare. Si quos uero homines in uinea domini Sabaoth cernimus iuxta desiderium bone uoluntatis plantare, nostrum est rigare, quum certum est ab ipso fonte tocius bonitatis incrementum emanare. Huius rei gratia ego *Reginbertus* sancte *Pataviensis ecclesie episcopus* notum fieri

uolo omnibus presentibus et futuris, quod quidam *nobilis homo Pili-grimus de Wenge* plenus opere bono et apud deum et homines bone uoluntatis ecclesiam in uilla, que dicitur *veclabruce*, domino edificauit et edificatam per manus nostras interuentu fidelium nostrorum consecrari impetrauit. In eodem uero loco predicto uno manso et alio manso, qui situs est in illo loco, qui dicitur *Ode et Rotenbach* uno manso et molendino in monte, qui dicitur *Riute*, duobus prediis *Sibinbach*, tribus uineis cum agricultura *Scalcheim* predio, quod quidam nomine *Lagino* predicto uiro Pilgrimo tradidit, et XXX. mancipiis *Luzemanno*, *frowino* cum fratribus suis et sororibus, *Hunoldo* et aliis, quos longum est dinumerare, predictam ecclesiam dotaui et eandem ecclesiam pro remissione peccatorum suorum cum omnibus prediis prenominatis et mancipiis in omni genere utilitatis inductus consilio et precibus nostris potenti manu sine aliqua contradictione super altare sancti Stephani protomartyris pataviæ in die consecrationis eiusdem ecclesie *veclabruce* delegauit. Concessimus ergo præfate ecclesie, quum ibi domus pauperum et receptaculum esse debet infirmorum, proprium sacerdotem et propter hoc, quod dicitur: *Infirmus fui et uisitastis me*, concessimus etiam liberam sepulturam omnibus in eodem loco pauperibus christi adiuuantibus sic tamen, ut ad Pataviensem ecclesiam sicut ad matrem et dominam respectus habeatur et quicquid ibi per dei misericordiam augeri uel in melius mutari potest, totum salua gratia et permissione Pataviensis episcopi et ipsius ecclesie fiat et ei honor et reuerentia per omnia et in omnibus integraliter exhibeatur. Quod hæc uero rata et inconuulsa permaneat, sub uinculo anathematis precipimus et presentis pagine inscriptione roboramus inpressioneque sigilli nostri confirmamus. Hec facta sunt Anno ab incarnatione domini MCXLIII. Indictione III. VII. Kal. nouembris. Datum *matse*.

Freiberg, histor. Schriften und Urkunden I. 472 und Mon. boic. XXVIII. II. pag. 95 und 105, ex cod. patav. I^o et II°.

CXLII.

1143. *Lorch*. — *Markgraf Otakar von Steyr bestätigt dem Abbe Bertholt zu Garsten und seinen Nachfolgern alle Privilegien und Schenkungen, welche von seinen Vorfahren und Anderen dem Kloster ertheilt worden sind.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *otacher marchio bertholdo abbati in garsten* omnibusque eius successoribus in perpetuum.

Pater meus *Otacher styrensis* pia in deum ductus uoluntate in fundo suo *Garsten* clericos quosdam religiosos continuit et benigne fouit, predia etiam quedam illis contulit, quibus primus *ebirhardus* prefuit, qui et canonicam (uitam) ibidem instituit. Nos igitur in religione patris cupientes episcopis pathauiensis ecclesie uoto nostro concurrentibus ex clericis canonicis monachos regulares ibidem commutauimus cuncta, que a patre meo illi ecclesie donata fuerant donantes et confirmantes insuper et alia quedam superaddendo tradentes. Primo scilicet dominicale illud, quo primum dotata est ipsa ecclesia, ubi modo fundatum constat monasterium. Fecimus etiam concambium cum ecclesia pathauensi sub *almano* eius sedis pontifice, quod item *Garstensi* ecclesie donatum confirmauimus. Tradidimus enim in manu (sic) prefati episcopi et aduocati eius *ödalrici* predium unum ad *beheimberc* et aream, ubi constituta est ecclesia, et remisimus episcopo decimationem contiguarum uillarum eo tenore, ut ecclesia nostra *Garstina* perpetuo iure obtineret concessu episcopi et successorum eius omnia, que interjacent inter *Rubinicham* inferius urbem manantem et *Rubinicham* superiorem et infra fluuium *anesum* et fluuium *styram* usque *rottinbach* et ultra *styram* dotem illam et molendinum cum iure suo et curtem illam, ubi *Rubinicha* labitur in *anesum* cum omni decimatione et toto iure sacerdotali, sicut et priuilegium *Garstensi* ecclesie ab episcopo pathauensi *ödalrico* contraditum testatur. Confirmamus etiam eidem ecclesie ac in proprietatem contradimus secundam dotem trans *anesum* cum silua contigua, que *danberc* dicitur, in pascuam animalium et cesionem lignorum ac omnimodam utilitatem sola uenatione ferarum excepta. Sic enim et pie memorie pater meus *Otacher* Marchio, qui *Rome* defunctus dormit, nunciis *Wolfgango* et *Erchingero* mediantibus ipsi ecclesie tradidit et quicquid cultum siue incultum inter fluuiolos *danbach* et *fruznich* situm est. Beneficium *arnhelmi* inter *Rubinich* et *fruznich* pro commutatione decimarum cum aliis alibi sitis tradidimus. Possessionem etiam sitam, que *jagirnberge* dicitur. Inter flumina uero *anesum* et *styriam* hec sunt, que tradidimus scilicet *cellam*, que terminatur in Riuulo *Sabiniche*, ubi ille Riuus facit in *anesum* per *leichperge* usque ad uiam, que a *cella* iter prebet *aschä*, omnia interjacentia ad officinas fratrum pertinent et beneficium *Ijutoldi*, quod *Ijutoldus* et eius conuicanei possident. Ad *husmannin* duos mansus et quod *öthwin* cum sclauonibus possidet. Dotem illam ad *ascha*, qua dotata est

ecclesia sancti *Martini*. Aliam pertinentem ad tytulum sancti viti *Dernberc*. Ad *svanmarin* dimidium mansum antiquitus a parentibus nostris traditum. In ualle autem *anesi* ad *Scalchinberge* beneficium *woluoldi*. Item beneficium *Meginhardi* et *Stateheim* et *Strechowe*. Aliud predium ad *steinnarin* iuxta *Michilindorf* et unum mansum, beneficia *ôthfridi*. Ad *husrugkun* loco, qui dicitur *Ritte*, (v. *Rute*) predium pro decimis *cherbach* dandis tradidimus, cujus partem cum uinea gratia meliorandi atque commodius ponendi fratres uendiderunt. Ad *hartperge* quinque uineas. Juxta *lauriacum* predium. Ad *cidilheim* predium, Non longe inferius iuxta *trunam* fluujum dominicale unum, Item ad: *ascaha* predium, quod *Rûdolfus* possidet et uineas, que in oriente site sunt quinque ad *wachow*, Tres ad *willihalmesburc*, Quatuor ad *Mûtinsdorf*, ad *willehalmesburch* loco, qui *crebizbac* dicitur, duodecim mansus cum XXX^{te} mancipiis pro decimationibus dedimus, quod erat beneficium cuiusdam *Etjchis*, cuius filium uocabulo piligrinum rogatu propinquorum in ipso monasterio educandum tradidimus. Et quia ipsum locum nostrum augeri et proficere desideramus, tum pro salute nostra tum pro requie parentum nostrorum eterna tum etiam pro uita successorum nostrorum et gloria Omnibus ministerialibus et hominibus nostris licentiam plenariam concedimus predia sua uel beneficia ad ipsum monasterium contradendi seu conuersionis gratiam inibi expetendi. Aduocatiam autem predictæ ecclesie et prediorum a nobis et ministerialibus nostris illis collatorum uel conferendorum ministerialibus uoto nostro leto animo concurrentibus principi styrie retinendam decernimus eo modo, ut ipse secundum petitionem abbatis eam commendet sine iure heredis utriusque scilicet principi et abbati omni potestate obligationis qualiscunque ablata, ut ipsi per nos temporali securitate gaudeant et nos et successores nostri sed et ministeriales nostri eternis proficiamus augmentis. Huic iuri in predio, quod dedit gloriosus rex *Cûnradus* eidem ecclesie in *Riethmarchia* nobis autem aduocatiam eandem commisit communicamus. Et ut hec omnia per manus meas et filii mei *liupoldi* sollempniter celebrata rata permaneant et inconuulsa, tam impressione sigilli nostri quam et sub introductione testium idoneorum per aures adtractorum censuimus roboranda. Hii sunt autem testes *Liupoldus junior marchio de austria*, *Eckibertus comes de bûten*, *Vîtricus de pernecke*, *Albertus de perge*, *Albero de steine*, *Walter de trajsime*, *Dietmar de aist*, *Friderich de hunisperc*, *Hartnit de Rûggerspurc*, *Colo de*

trähsen, Wulvinc de stübinberc, Gerunc de Strechow, Otacher de stierbach, Marquart beinhengist, Arnhalms filius prunonis.

Acta sunt hec apud *lauriacum* in cymiterio sancti laurentij, Anno dominice incarnationis M^oC^oXL^oIII^o Indictione V.

Original auf Pergament im Archive zu Garsten. Das Siegel in bräunlichem Wachse an einer aus ungebleichten Zwirnsfäden geflochtenen Schnur hängend, zeigt den Markgrafen zu Pferde links gewendet, in der Linken den Schild mit dem Panther, in der Rechten die Fahne. Umschrift: OTACHER. MARCHIO. STIRENSIS. — Fröhlich, Diplom. garst. 23, Nro. 3. — Kurz, Beiträge II. 498, Nro. 27. — Caesar. Annal. Stir. I. 740. 748. 883.

CXLIII.

1143. — *Bischof Reginbert von Passau gibt dem Kloster St. Florian für zwei Drittel Zehent zu Sindelburg die Pfarre Feldkirchen.*

In nomine sancte trinitatis. *Reginbertus* dei gratia patauiensis episcopus. Peticionibus seruorum dei acquiescere, iustas et legitimas ecclesiarum transmutationes concedere, concessas ab omni iupugnatione uigilantie studio preminire, et ecclesiastice consuetudinis est et nostre auctoritatis. Igitur nouerint omnes ecclesie nostrique fideles, quemadmodum nos et dilectus frater noster *Dietmarus prepositus* concambium quoddam fecimus inter nos, quod etiam, ne forte cadat in obliuionem, priuilegio nostro tam futurorum memorie commendauimus quam presentium. Consilio namque clericorum ac fidelium nostriro habitu et equitatis tenore inter dantes et accipientes conseruato idem ipse prepositus et *aduocatus eius Adalramus* duas partes decimarum in ecclesia, que uocatur *Sunnelenburch, ad sanctum Florianum* huc usque pertinentes cum una decimaria curte de manu sua in manum nostram resignabant et ipsi econtra ecclesiam *Veltchirchen* cum omni utilitate sua super altare eiusdem martyris christi de manu nostra recipiebant. Hec commutatio inter nos ut rata semper maneat et inconuulsa nec antiquitate aboleri nec alicuius persone uolentia ualeat immutari, presenti scripto, sigillo et banno nostro confirmauimus et multa multorum testimonia adhibere curauimus.

De quibus quorundam nomina hec sunt: *Porno et Rowdiger filius eius, Gerhoch, Sigiboto, Friderich, Aribo, Walchun de Marcenriute, Walchun, Lovitolt et frater eius Adalramus, Richer, Perinhart, Meginhart.*

Data est anno dominice incarnationis MCXLIII. Indict. III. Re-nante *Chunrado* anno ordinationis nostre IIII.

Original mit Siegel im Archive des Kl. St. Florian. — Stülz, Gesch. von St. Florian, pag. 246. — Auch abgedruckt aus einem passauischen Codex in den Monum. hoic. XXIX. Cod. patav. IV. 22. Auch in Mon. boic. XXIX. II. 22.

CXLIV.

1144. 15. April. Lateran. — *Papst Lucius II. beauftragt den Bischof von Passau, den Propst Gerhoch von Reichersberg vor allen Anfechtungen seiner Feinde zu schützen.*

Lucius episcopus seruus seruorum dei Venerabili fratri *R. pataviensis ecclesie episcopo* Salutem et apostolicam benedictionem. Ueniens ad apostolicam sedem dilectus filius noster *Gerhohus Reicherspergensis prepositus* grauem in presentia nostra querelam deposuit, quod parrochiani et consanguinei tui ei necem molientes in ecclesia sua ipsum deo seruire et fratribus sibi commissis pro debito officii sui prouidere nullatenus permittant. Quia igitur ad episcopale officium nichil magis pertinere dinoscitur, quam religiosas personas diligere et manu tenere et a prauorum incursibus defensare, per apostolica scripta tibi mandamus, quatenus infra XL dies, postquam presentia scripta susceperis, habito consilio dilectorum filiorum nostrorum *B. abbatis et G. prepositi salzburgensium* eosdem christi persecutores districte commoneas, ut predicto preposito plenam pacem reddant et de cetero absque malicia conseruent. Quod si facere contempserint, ex tunc excommunicationi subiaceant. Si autem ausu temerario eum in hominibus uel in rebus suis postea leserint, emendari cum integritate facias. Si autem in persona sua, quod absit, eum ledere presumserint, a persona tua in nostra presentia noveris exigendum. Sacerdotes quoque tuos, qui excommunicare audent mercenarios eius et colonos propter decimas, quas felicis memorie predecessor noster *papa Innocentius* suo ei scripto firmavit, ab ipsa temeritate conpescere studeas et eiusdem predecessoris nostri de decimis constitutionem in tuo episcopatu conseruari facias. *Eginonem*, qui ecclesie sue predium uiolenter auferre et iniuste detinere presumpsit, infra XL. dies, postquam presentia scripta susceperis, ablata reddere et ab eius infestacione cessare districte commoneas. Quod si facere contempserit, ex tunc excommunicatum habeas et haberi facias. Si uero de iusticia aduersus eum confidit, postquam ablata restituerit, in presentia uenerabilis fratris nostri *C. salzburgensis archiepiscopi*, ad

cuius patrocinium ecclesia Richerspergensis pertinere probatur, obtinere poterit. Data *Laterani* XVII. Kalendas Maji.

Aus einem Copialbuche sec. XII. im Kloster Reichersberg.

CXLV.

1144. 6. Mai. Passau. — *Bischof Reginbert von Passau bestätigt drei mit dem Kloster St. Nikola bei Passau geschlossene Tauschverträge und erneuert die Privilegien und Rechte desselben.*

In nomine domini *Reginbertus* dei gratia *patauiensis episcopus* salutem in christo christi fidelibus. Pastoralis curę sollicitudo exigit dominicas oves petro primum et in petro pastoribus commissas cum omni diligentia pascere, regere, conseruare et sicut lupos a stabulis ita raptores ecclesiarum arcere a rebus ecclesiasticis. Huius rei gratia frater *Adelbertus S. Nycolai* uenerabilis prepositus ecclesię suę priuilegia ab *Altmanno* et *Ódalrico* patauiensis ecclesię uenerabilibus episcopis instituta legenda nobis obtulit eaque nostra auctoritate contra nouas ecclesiarum calumnias renouari communi fratrum petitione postulauit. Nos illius et fratrum nostrorum iustis petitionibus consensum adhibentes, quęcunque nostri antecessores et piissima imperatrix *Agnes* cęterique fideles predicto cęnobio pia deuotione contulerunt uel adhuc conferenda sunt, nos quoque collata et nunquam auferenda esse censemus, quicquid antecessores nostri apostolico et sue auctoritatis banno confirmauerunt, nos idipsum apostolico nostroque banno confirmantes ab illorum sententia non dissentimus. Notandum uero et memorię commendandum est, inter nos et predictos fratres facta esse tria concambia, primum ad *Allinchouen* ab antecessore nostro *Reginmaro* episcopo inceptum sed per nos confirmatum, ubi pro tercia parte decimarum, quę sacerdotis erat, eis concessa nos ab eis duas decimarum partes recepimus in ecclesia uidelicet, quę diuersis appellatur nominibus: *Rõtprehteshouen*, *Chameripha*, *Niuwenchirchen*. Secundum concambium est iuxta *S. Seuerinum* in riulo, qui uocatur *Poutera*, ubi pro molendino et ad molendinum pertinente loco dimidiam hōbam ad *Ótenchinden*, sicut *Heimo* possederat, recepimus. Tercium concambium in Orientali plaga factum est ad *Swarzaha*, cuius loci ecclesiam a nobis consecratam cum dote, decimis, terminis, cum omni utilitate sua *S. Nycolao* in usus canonicorum contulimus recipientes in commutatione theloneum patauię, quod eis persolui debuerat de nauibus, cum quibusdam areis ad *Euerdingen* collocatis.

Hę transmutationes, ut legaliter fierent, factę sunt presente *comite Dietrico* fratrum aduocato et easdem traditiones nobis inuicem stabili tenore dantibus et accipientibus, presentibus etiam in testimonio nostris fidelibus, nomina quorum inferius subscripta sunt. Quisquis ergo contra decreta paparum, patrum nostrorum et nostra uenire temptauerit, quisquis predictos fratres per uiolentiam inquietare, bona eorum auferre, deuastare uel minuere ausus fuerit, nouerit se uinculo anathematis alligatum et nisi per penitentiam respiscat, cum tenebrarum principe ęternis tenebris esse deputandum. Et ut nostrę tuitionis auctoritas nota omnibus rata et futuris temporibus inconuulsa permaneat, et hanc presentem paginam in testimonium conscribi et sigillo nostro fecimus eam assignari. Data est *patauie* anno incarnationis dominicę MCXLIV. indictione VI. II. Nonas Maii Apostolicę sedis *Innocencio* Papa, Regnante Rege *Chōnrado*. Testes, qui interfuerunt concambiis, isti sunt: *Chōnrat de Sunnelburch, Reginbreht de Celkingen, Hademar de Chōffaren, Manegolt de Wesene et filius eius Marchwart, Siboto de Borrinheim, Odalrich de Holzhusen, Otto prepositus, Ōdelscalch, Siboto de mathse, Rōdiger, Eberhart, Friderich, Ōdalricus*. Hęc est terminatio, quę facta est ad *Swarzaha*: Per ascensum *Steinbach* usque ad fontem *Gōtenbrunnen* et inde per directum usque ad riuum *Ispira* et per meatum eiusdem riuus usque ad *Tessen*. Hinc inde usque ad *laembach* superiorem et inde inferiorem *laembach* et per descensum huius aque usque *Griezstich*. Inde per directum usque ad uillam, quę dicitur *Enzimanneswaithouen* et inde per directum usque ad uillam, que dicitur *prukke*, et a *prukke* usque ad *Marbach* inferius *Rapotenrōte* et per descensum huius aque usque ad uillam *erlaha* inferiorem et inde iterum ad *Steinbach* primitus nominatum. Hęc terminatio facta est consultu clericorum et laicorum, qui aderant, scilicet *Chadethohus prepositus S. Stephani patauie, Adalbertus prepositus S. Nycolai, Lōdigerus prepositus S. Georgii, Hoholdus prepositus maioris ęcclesie frisingen, Altmannus archipresbiter Ratisponensis, Helmbertus et Otto et Almarus Capellani. Dietricus comes, Erchenbreht de Mosebach, Otto de Machlant, Rapoto de Sliphingen, Manegolt de Wesene, Hartnōt, Walchōn de Marcinrōte et filius eius Walchōn, Siboto et Wecil ministeriales S. Stephani, Ozo de Stritwisen, Sigelohus et filii eius de Pirboumen, Sızineus*.

Original auf Pergament mit Siegel im k. bair. Reichsarchive zu München.
— Monum. boic. Tom IV. p. 311.

CXLVI.

1144. 23. October. Salzburg. — *Erzbischof Chunrat I. von Salzburg gibt dem Kloster Reichersberg den Zehent in den Pfarren Püten und Bramberg mit Ausnahme des den dortigen Pfarrern zukommenden Theiles.*

† In nomine sanete et indiuidue trinitatis *chvnratus* dei gratia *Salzburgensis Archiepiscopus*. Beatus, qui intelligit super egenum et pauperem, in die mala liberabit eum dominus. Huius beatitudinis et liberationis nos cupientes domino prestante optinere consortium, statuimus pium intellectum habere super egenam et pauperem *Richerispurgensis ecclesie* congregationem sub Regula beati Augustini uiuentem in Richerispurgensi cenobio sito in ripa *Ini* fluminis in fundo proprio *Salzburgensis ecclesie* in episcopatu *Patauiensi*. Vnde ad subsidium christi pauperum ad idem cenobium firma et legitima delegatione tradidimus omnes decimas in parrochia, que dicitur *Putina*, excepta sane canonica portione sacerdotis plebani, quas eidem plebano indiminutas uolumus permanere in perpetuum, et exceptis decimis uinearum in eadem parrochia sitarum. Dedimus etiam ad idem cenobium alterius parrochie, que dicitur *Bramberch*, totam decimationem tam de uincis quam de agris uel de aliis rebus nobis iure persolendam excepta canonica portione sacerdotum plebanorum illic perpetuo constituendorum. Et quia eadem parrochia de adiacenti silua *Putinensi* prestante domino potest ampliari a loco, qui dicitur *Putinowe*, usque ad terminos *ungarorum* et usque ad montem *Hartperch* in predio comitis *Eckeberiti* crescentibus ibidem noualibus hoc statuimus et stabiliter in posterum conseruari uolumus, ut omnia noualia, que in silua putinensi intra terminos designatos exquisita uel exquirenda parrochie, que dicitur *Bramberch*, continuabuntur uel in parochias nouas formabuntur, in eadem constitutione permaneant ita uidelicet, ut exceptis debitis portionibus sacerdotis plebani decime omnes uinearum, frugum et animalium persoluantur ad predictum cenobium cum integra iusticia nostro iuri debita et ad nostram dispensationem pertinente secundum precepta canonum, quibus monemur habere curam pauperum. Vt autem hæc nostre dispensationis pia constitutio nulla impietatis machinatione uioletur, sed in perpetuum firmissime conseruetur, sigillo nostro hanc paginam communitam tali sententia concludimus, ut, si quis contra eam agens temere tercio conmonitus non resipuerit, ira dei maneat super ipsum in interitum carnis, ut spiritus

saluus fiat per penitentiam, sine qua, si defunctus fuerit, de perpetrata iniquitate se revm cognoscat in tremendo examine iudicis cuncta cernentis.

- † Ego *Romanus Gurcensis episcopus* subscripsi.
- † Ego *Baldericus salzburgensis abbas* subscripsi.
- † Ego *frater Gotefridus abbas Admontensis* subscripsi.
- † Ego *Gebeno Salzburgensis Prepositus* subscripsi.
- † Ego *Chūno chimensis prepositus* subscripsi.
- † Ego *Hugo perthersgademensis prepositus* subscripsi.
- † Ego *Goteschalchus Bōmburgensis prepositus* subscripsi.
- † Ego *Heribordus owensis prepositus* subscripsi.
- † Ego *Lanzo Hallensis prepositus* subscripsi.
- † Ego *Hūgo prepositus Garcensis* subscripsi.
- † Ego *Rūdbertus* presbyter et canonicus subscripsi.

Actum in castro *Salzburgensi* Anno dominice incarnationis MCXLIII. Indictione VIII. X. Kalendas Nouembris.

Huius rei testes per aurem attracti sunt isti: *Heinricus dux Karinthie et frater eius Ódalricus, Hugo de Tuners, Heinricus de wenge, Fridericus de lingnowe, Hartnith et frater eius Marcwarth de Uzilingin, Ysinrich et frater eius Dietmarus de Chutbach, Gundacher de waltprehtingin, Liutwinus castellanus, Chūno de Engilhalmingen, Megingoz filius Megingoti pincerne, Dietmar De Eicheim, Volcholt de Aschowe, Werenharth de Otenanch, Otto de Wilern, Adilpreth de Witenstein, Otto nesel.*

Aus einem Copialbuche sec. XII. im Kloster Reichersberg. — Chron. Reichersb. (ed. Gewold). — Hund — Gewold Metropol. III. 159 und Mon. boic. IV. 410, mit der falschen Jahreszahl 1142. — Histor. statist. Archiv für Süd-Deutschland, II. 252.

CXLVII.

1145. 13. Mai. — *Bischof Reginbert von Passau bezeugt, dass Adilram von Berg, Vogt des Klosters St. Florian, auf seine Vogteirechte über die Besitzungen desselben zwischen der Enns und Traun zu Gunsten des Klosters Verzicht geleistet habe.*

In nomine sanctę et indiuiduę trinitatis ego *Reginbertus* dei gratia *patauiensis* ecclesię humilis servus et minister notum esse cupio, quod nobilis homo quidam *Adilrammus de Berge* aduocatus ecclesię *sancti floriani* diuina instructus misericordia ius quoddam aduocatię suę, uidelicet oblationes rusticorum inter duos fluuios *Trunam*

et *Anasum*, quod *Meginhardus de Ippha* beneficiario iure ab eodem Adilrammo susceperat, in manus meas resignauit ea scilicet ratione, ut ego super altare sancti floriani prefatum ius aduocatię delegarem, ut, si ipsa ecclesia sancti floriani aut per uiolentiam aut per negligentiam ipsius aduocati detrimentum aliquod passa fuit, hac reconpensatione condonatum a domino et a sancto floriano indulgeretur. Tali igitur ratione predictum ius aduocatię, sicut ab Adilrammo in manus meas traditum fuerat, super altare s. floriani delegaui. Cuius delegationis testes sunt *Adelram de Chamba, Warmunt de Wizzinbach, Meginhart de Ippha, Ūgo de Pazricheswanc, Borno et filii eius Rōdiger et Borno, Chōnrat, Rōdolf, Willehalm de Mulheimen, Lōtwin*. Hanc igitur traditionem firmissima banni tuicione et sigilli nostri inpressione firmauimus, ut nullus succedentium aduocatorum aut aliqua persona hoc audeat infringere. Si uero aliquis huius traditionis decretum uiolare presumpserit, sciat se auctoritate beati Petri et domni apostolici et nostra pro tam nefario ausu excommunicatum et nisi respiscat, usque ad finem uite suę a comunione ecclesię segregatum. Datę Anno ab incarnatione domini Millesimo C. XL. V. III. Idus Martii, *Papa Lucio, Rege Chōnrado, Prefati cenobii s. floriani Preposito Dietmaro*.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren ist, im Archive des Klosters St. Florian. Abgedruckt bei Kurz, Albrecht IV. II. 456.

CXLVIII.

1145. 24. November. Passau. — *Bischof Reginbert von Passau schenkt dem Kloster St. Florian die Pfarre Hargelsberg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Regimbertus* dei gratia *patauiensis episcopus*. Si erga monasteria seruicio dei fideliter mancipata more paterno munifici ac studiosi fuerimus, deum ob hoc nos propiciam habere credimus et indubitanter speramus. Nouerit igitur omnium fidelium tam futurorum quam presentium industria, qualiter nos ob perennis uite premium feliciter capessendum consilio clericorum et fidelium nostrorum habito, rogatu dilecti fratris nostri *Dietmari prepositi* ceterorumque fratrum eius in *cenobio Sancti Floriani* delegauius ad altare ipsius iam dicti martyris *ecclesiam Haedigerisperge* cum dote et dotalibus mancipiis ceterisque fidelium oblationibus collatis et adhuc conferendis ad subsidium diuini obsequii deo et beato Floriano ibidem exhibendi. Sed quum etas aufert totum et

omnia temporalia mutat et quia more torrentis transeunt tempora et cum temporibus memoria, scripto mandamus et ut inconuulsum ratumque perenniter maneat et nullius uolentia deinceps immutare ualeat, sigillo et hanno nostro confirmamus quorundam fidelium nostrorum testimonia adhibentes, quorum sunt hec nomina: *Chourat de sunnelburc, Gotescalch de Hunisperge, Egin de urla, Ordalrich de ippa, Porn de Holzhusen, Gerhoch de rorbach, Arnolt et frater eius Meginhart de linze, Wernhart Hetilonis filius, Purchart, Sifrit et Wiko de taenin, Nizo et Sigemar de uilla.*

Data *patauie* anno ab incarnatione domini MCXLV. Indictione VIII. Octaua kalendas decembris.

Originale mit Siegel, im Archive des Klosters St. Florian. — Stülz, Gesch. v. St. Florian. 248. — Mon. boic. XXVIII. II. 107.

CXLIX.

1146. 4. Jänner. Lateran. — *Papst Eugen III. nimmt das Kloster Stuben in den besonderen Schutz des apostolischen Stuhles.*

Evgenius Episcopus Seruus Seruorum Dei dilectis filiis *Johanni Præposito beati Lamperti Subenen Ecclesiæ* eiusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Quotiens illud a nobis petitur, quod religioni et honestati conuenire cognoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desiderii congruum impertiri suffragium. Huius rei gratia, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatam Ecclesiam, in qua diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus Statuentes, vt quascunque possessiones, quæcunque bona in præsentiarum juste et canonice possidetis aut in futurum concessione pontificum, liberalitate Regum, largitione principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis præstante Domino poteritis adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: *Ecclesiam sanctæ Margarethæ virginis ad Henngst* cum curte stabularia et omnibus pertinentiis suis, *Ecclesiam Mallentin* cum omnibus pertinentiis suis, quem admodum a venerabili fratre nostro *Conrado Saltzburgensi Archiepiscopo* vobis rationabiliter sunt et scripto firmatæ. Datum istius Bullæ sub verborum tenore est tale: Datum *Laterani* per manum *Roberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis et Cancellarij* pridie Non. Januarij

Indictione nona, Incarnationis Dominicæ Anno Millesimo (centesimo) quadragesimo sexto, pontificatus vero domini Eugenij tertij Papæ anno primo.

Hund, Metrop. III. 372 (editio Monac.) — Mon. boic. IV. 524.

CL.

1146. 4. Mai. Sutri. — *Papst Eugen III. nimmt das Kloster Reichersberg in den Schutz des apostolischen Stuhles, führt die Besitzungen und Rechte desselben auf und bestätigt selbe.*

Eugenius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *Gerhoho Richerispergensis ecclesie preposito* eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regulariter substituendis in perpetuum. Desiderium, quod ad religionis propositum et animarum salutem pertinere monstratur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum impertiri suffragium, quia, sicut iniusta petentibus nullus est tribuendus effectus, ita legitima et iusta desiderantium nulla est differenda peticio. Huius rei gracia dilecti in domino filii, predecessoris nostri felicis memorie *pape Innocentii* uestigiis inherentes nec non venerabilis fratris nostri *Cunradi Salzburgensis archiepiscopi* precibus inclinati, uestris iustis postulationibus clementer annuimus et monasterium uestrum, quod est in episcopatu Patauiensi et fundo Salzburgensis ecclesie situm, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri et nostra protectione suscepimus et presentis scripti priuilegio communimus Inprimis siquidem statuentes, ut tam in uestro quam in monasterio sanctimonialium uobis subdito ordo canonicus iuxta Beati Augustini regulam perpetuis temporibus inuiolabiliter conseruetur. Preterea quascumque possessiones, quecumque bona eadem ecclesia in presentiarum iuste et canonicè possidet aut in futurum concessione Pontificum, liberalitate Regum, largitione Principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis, fvdum uidelicet et plebem Richerispergensensem cum decima et iure parrochiali, *Capellam sancti Martini* cum pertinentiis suis, Vineas in *Ascah*, Villam *Chrowat* et Reliqua predia a *Werinerio* loci ipsius fundatore uobis oblata, Decimas *Brambergensis* ecclesie et *Putinensis* ecclesie ac noualium *Putinensis* silue a predictis parrochiis usque ad terminos *engaricos* pertingentis, Venerabilis fratris nostri *Cunradi Salzburgensis* archiepiscopi priuilegio uobis firmatas, Patellam salis et alia

predia ab eodem data, *Hofstat* et alia predia, que *Rvodbertus* iuste obtulit, Predia, que *Fridericus* donauit, Predia, que fuerunt *Egelolfi* et *Eberhardi* cum eorum decimis ab episcopo *frisingensi* rationabiliter uobis concessis et uineas emtas in *Chremesa* et ea, que dux *Lio-paldus* iure suo contulit. Sane laborum uestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis uestrorum animalium nullus omnino a uobis decimas exigere presumat. Ecclesiastica nimirum sacramenta a diocesano suscipietis episcopo uel a salzburgensi archiepiscopo, si quidem gratiam et communionem apostolice sedis habuerint et si ea gratis et sine prauitate uobis uoluerint exhibere. Alioquin liceat uobis pro eorundem sacramentorum susceptione catholicum, quem malueritis, adire antistitem, qui nostra fultus auctoritate, quod postulatur, indulgeat. Et quia sic locus uester est institutus, ut Salzburgensis ecclesie principalis aduocatus ipsius quoque loci sit aduocatus, neque ipsi neque alicui subaduocato eius eundem locum liceat iniustus grauaminibus infestare. Quod si fecerit et uobis conquestibus non emendauerit, consilio et auxilio prefati Archiepiscopi ipsa aduocatia ab inutili auferatur et alius loco eius substituatur. Obeunte uero te nunc eiusdem loci Preposito uel ad alterius ecclesie regimen transeunte siue tuorum quolibet successorum nullus ibi quolibet subreptionis astutia seu uolentia preponatur uel substituatur, nisi quem fratres communi consensu aut pars consilii sanioris secundum dei timorem et beati Augustini regulam canonicè prouiderint eligendum. Addentes etiam interdiciamus, ut nemini professionis uestre facultas sit alicuius leuitatis instinctu aut artioris religionis obtentu sine Prepositi uel congregationis licentia discedere. Quod si fecerit, nullus episcoporum, nullus Abbatum, nullus monachorum sine communium litterarum cautione suscipiat, quamdiu uidelicet in ecclesia uestra canonici ordinis tenor domino prestante uiguerit. Si uero secundo uel tercio uocatus redire contempserit, liceat eiusdem loci preposito canonicam in eum proferre sententiam. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum, qui se illic sepeliri deliberauerint, deuotioni et extreme uoluntati, nisi forte excommunicati uel interdicti sint, nullus obsistat salua iusticia matricis ecclesie. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatam ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet uexationibus fatigare, Sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa

sunt vsibus omnimodis profutura, Salua sedis Apostolice auctoritate et Salzburgensis Archiepiscopi et Patauiensis episcopi canonica iusticia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona huius nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue commonitus, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri iesu christi aliena fiat atque in extremo examine districtie ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus sit pax domini nostri iesu christi, quatinvs et hic fructum bone actionis percipiant et aput districtum iudicem premia eterne pacis inueniant.

Aus einem Copialbuche sec. XII. im Kl. Reichersberg. — Hund, Metropol. III. 160. — Chron. Reichersb. ad 1146. — Monum. boic. IV. 412.

CLI.

1146. 11. November. Passau, und 20. December. Friesach. — *Erzbischof Chunrat V. von Salzburg überlässt dem Kloster Formbach den streitigen Zehent zu Neukirchen und Gloknitz gegen anderweitige Entschädigung.*

C. † In nomine sancte et iudicandae trinitatis. ego *Cunradus* sanctę *salzburgensis* ecclesię dei gratia archiepiscopus. Quoniam cum pacificis filii dei uocari cupimus et ad participationem beatitudinis pauperum spiritu anhelamus, uniuersitati fidelium tam presentium quam futurorum notificamus, qualiter controuersiam inter nos et *Formbacense* Cenobium decidimus. Hoc quippe Cenobium fundatum a Comite *Ekkeberto de Putene* donatione eius decimas ad dispensationem nostram pertinentes diu detinuit. Nos autem iusticię inniti cupientes et ecclesię nostrę ius suum requirentes frequenter inde cum uenerabili abbate *Werentone* priuatim et publice egimus tandemque accepta oportunitate ad hoc negocium nostrum processit, quod nobis congregatio illa cum abbate suo totam decimationem resignauit. Hoc facto consilio fratrum nostrorum instantiaque abbatis et pia consideratione religiosorum fratrum inibi deo seruientium inducti portionem decimę nostrę illorum scilicet antiquorum allodiorum Comitis *Ekkeberti* in parrochia *Niwenkirchen* in usvs fratrum illorum monachorum contulimus, et ne ecclesia nostra in hac dispensatione nimium pateretur dispendium, ab eis per manum cuiusdam nobilis uiri *Hugonis de pholsou* VI. mansus in concambium recepimus, e quibus IIII sunt in

loco, qui dicitur *Vihvs*, et dimidius apud *Grandenberge* cum curte ad *anthesinhouen* et tribus mancipiis et molendino. Quia vero predictum monasterium extra parrochiam nostram situm iuris erat alieni neque nos decimas ecclesie nostre potuimus aut debuimus alienare alienatione perpetua sacris Canonibus interdicta, ipse nostri iuris decime pertineant ad monachorum *Formbacensium* antiquam Cellam in parrochia nostra sitam in loco *Clocniz* dicto, qui regitur a formbacense abbate fratrum curam de nostra concessione habente et in posterum a nostris successoribus canonice suscepturo. Defuncto autem abbate prefato successit ei abbas *Dietricus*, qui non minori sollicitudine cupiens locum suum augmentare studuit factam traditionem renouare. Itaque priora confirmans VI vineas per manum *Wernhardi de Julbach* apud *Wervelach* sitas ibidemque mansum unum ecclesie nostre perpetuo delegauit, Cui etiam sicut antecessori eius affectum karitatis impendendo ea, que contulimus, confirmauimus et in conuentu episcoporum apud *Patauiam* in festo sancti Martini in quibusdam adauximus. Siquidem assignauimus ei decimationem duarum ecclesiarum *Niwenkirchen* et *Clocniz* scilicet antiquorum prediorum pretaxati Comitis *Ekkeberti* usque *Clamme* excepta uini decimatione et canonica plebani portione addidimusque ei decimationem silue quesite et inquirende inter duo flumina *Lauenze* et minorem *Loneviz* excepta rursus tercia parte ad ius parrochiani pertinente. Et ne ista traditio antiquitate uel negligentia obliuionis dispereat, presentem inde paginam conscribi fecimus et inpressione sigilli nostri sub inuocatione patris et filii et spiritus sancti in perpetuum corroboramus et indiuisam esse uolumus testesque subscribimus: *Engilbertus Comes Halensis, Wernhardus de Julbach et filius eius Heinrichus, Gerlous de Erbingen, Fridericus de Mosbach, Wigant de Hohen Chuchin, Amelbertus de Eigelingen, Liutoldus de Siestorf, Ekkehardus de Montigil, Hertnit de Vzelingen, Wisento de Boengowe, Liutwinus Castellanus de salzburg, Ekkolfus de Wartte, Rudgerus de Patauia, Eberan de sauerstetin, Dietmarus de Eistersheim, Sigboto, Eberhart, Hartmoth, Megingoz et frater eius Eberwin de Patauia. (Bene valete.)*

Actum *Patauie* Anno ab incarnatione domini M. C. XL. VI. Indictione VIII. III Idus Nouembris, Anno II domni *Eugenii* pape secundi et Regis Romanorum *Conradi* III domni *Conradi salzburgensis Archiepiscopi* XI.

Data *Friesaci* XIII. Kal. Januarii per manum *Rodberti* notarii

† Ego *Otto Frisingensis* episcopus subscripsi.

† Ego *romanus gurcensis* episcopus subscripsi.

Ego *Gotefridus abbas admuntensis* SS.

† Ego *heberhardus abbas de uictoria* SS.

† Ego *Wernherus Seccoënsis prepositus* SS.

† Ego *Hadamarus archipresbyter* subscribo.

† Ego *Engilramus archidiaconus* SS.

Aus dem Original, dessen Siegel verloren ist, im k. bair. Reichsarchive zu München. — Mon. boic. IV. 133.

CLII.

1146. — *Gerlacus, Abbt von Rain, übergibt das von den Brüdern Ulrich und Kolo von Wilhering daselbst gestiftete Kloster dem Bischofe Eberhart von Bamberg.*

Geraldus Dei gratia *Abbas in Runa* vocatus omnibus cujuscunque dignitatis, conditionis, professionis fidelibus. Illuminatos fidei oculos more publico utentes rem memoria dignam in praesentiarum scripto mandamus, ut ex hoc fidei ac devotionis incitamentum generationi omni, quae ventura est, transmittamus. Duo siquidem nobiles viri, fratres *Vidalricus* videlicet et *Cholo de Wilheringen*, etsi saeculi actibus impliciti, saeculo tamen renuntiantium meritis aliquatenus participare exoptantes annuente matre sua nobili matrona nomine *Otilia* itemque sorore sua *Elyzabeth* nomine pro peccatorum suorum remissione et aeterna animarum absoluteione aliquam patrimonii sui partem, id est Castrum ipsum jam ante memoratum *Wilheringen* cum adjacentibus circumquaque terminis cultis et incultis, quaesitis et inquirendis, cum agris, vineis, pascuis, siluis, pratis, piscateriis, aquis aquarumque decursibus, cum omni denique utilitate, quae in praedio illo vel ad praesens inerat vel in posterum industria quavis elici poterit, Deo et Beatae semper Virgini Mariae offerendo delegantes nostrae manus vice et tali pacto extradiderunt eundem locum in Abbatiam Cisterciensis disciplinae regulariter ordinantes, (ut) abbatem ibi monachorumque conventum ex nostro, id est Runensi Cenobio staueremus et eandem deinceps ecclesiam velut ex corpore Runensis ecclesiae propagatam loco filiae a nobis ac successoribus nostris paterna pietate fovendam atque ad regularis tramitem conversationis nostra providentia dirigendam contineremus. Cum igitur consilio et

hortatu simulque auxilio Reverendi patris nostri D. *Adae Ebracensis abbatis* nobilium personarum votivae petitioni annuissemus ac juxta Cisterciensis Ordinis tenorem circa locum omnia rite disposuissemus, unus Fundatorum, Dominus scilicet Udalricus vita decessit fratre suo Cholone superstite, qui et ipse cum postmodum aegrotans decumberet, tam suae quam fraternae salutis nec non et uxoris defunctae memor loci possessionem applicare curavit. Nos igitur dubios eventus formidantes et pro filiorum quiete curam gerentes una cum saepe dicto Cholone fundatore consilium habuimus locum ipsum alicui ecclesiasticae dignitatis personae comittere, cui videlicet et auctoritas adesset ad protegendum in adversitate et larga benignitas inesset ad supplendam temporalium subsidiorum defectionem. In utramque ergo hanc rem ex omnibus, qui animo occurrebant, pari voto eademque sententia nobis complacuit Babenbergensis Cathedrae sessorem eligere, ipsius advocatae ac tuitioni monasterium illud cum omnibus possessionibus vel tunc temporis illuc pertinentibus vel in posterum justo quolibet modo eidem accedentibus, quas vel liberi Fundatores libere omnimodaque libertate possidendas tradiderunt seu fideles quaque ex donatione contulerant, commendare. Hujus sane traditionis nostrae susceptor ac spei fautor benignusque promissor Venerandus *Babenbergensis* ecclesiae Praesul Dominus *Eberhardus* existit, quo die et filiam ejusdem Cholonis infantulam patre commendante suscepit. Ut ergo facti hujus veritas cunctis in futurum temporibus illibata permaneat, paginam hanc de hoc conscribi ac sigilli nostri fecimus impressione muniri testesque ascitos in utriusque dati confirmationem propriis nominibus annotari: *Friderich de Hunesberg* et alii quam plures. Acta sunt haec anno incarnationis dominicae M. C. XLVI. Indict. VIII. Apostolicae sedis Pontificante Eugenio Papa, regnante domino *Chunrado III. Romanorum Rege*.

Kurz, Beiträge IV. 524, aus einem Copialbuche im Kl. Wilhering.

CLIII.

Circa 1146. — *Bischof Eberhart von Bamberg übernimmt die Schenkung des Ortes Wilhering sammt dem daselbst durch den Edlen Colo gegründeten Kloster.*

C. In nomine sancte et individue trinitatis eiusdemque inseparabilis unitatis Ego *Eberhardus babenbergensis episcopus*. Ad hoc divina gratia uocante positi sumus, ut ecclesie nostre dignitatem,

honorem et gloriam non solum in suo statu et integritate conseruemus et custodiamus, uerum etiam dilatare terminos honoris et glorie eius modis omnibus satagamus. Ex hoc enim in oculis superne elementie erimus acceptabiles et hominum iudicio magis placentes. Ea propter notum esse cupimus omnibus tam presentibus quam futuris christi fidelibus, quod locum, qui uocatur *Wilheringen* tradente uiro nobili *colone* cum omnibus appendiciis suis in ius nostre ecclesie recepimus ea condicione, ut monachi cisterciensis ordinis, qui in eo abbaciam fundauerunt, et nostro semper patrociniu tueantur et foueantur auxilio. In his exequendis tanto deuotiores erimus, quanto retributionem eternam plus amamus. Decernimus ergo, quatenus hec traditio legitimis personis celebrata et approbata testibus idoneis inuiolata permaneat et nullius presumptione detrimentum integritatis sue sentiat. Si qua uero ecclesiastica secularisue persona huius traditionis nostreque confirmationis decretum et pagiuam, quam conscribi fecimus, sciens temere uenire contra eam temptauerit excommunicationi subiaceat et et (sic) ullionis eterne censuram experiatur, si non resipiscat. Cunctis autem his iusta seruantibus sit pax a domino, quatenus bone actionis premium percipiant et sempiternae glorie participes fiant. Vt autem hec omnia rata permaneant, cartam hanc conscribi fecimus, quam sigilli nostri impressione munimus — Huius rei testes sunt Canonici
Friderich de huneberg, Engelbreht de blanche . . . Bernhardus de Stouphe, Hii liberi; Ministeriales *Diterich de trune, Gotebolt et Gozwinus de Osterhoven, Cunrat de Wessenberg, Otto de Lintheim*. Acta sunt hec anno domini M Indictione Regnante . . . domino glorioso romanorum rege.

Original; Pergament im Archive des Kl. Wilhering. — Es ist nur Entwurf eines auszufertigenden Diploms, mit leerem Raume für Tag, Jahr und Namen des römischen Königs, ohne Spur eines Siegels. Die Schrift ist unverkennbar aus dem zwölften Jahrhundert. Abgedruckt bei Stülz, Gesch. v. Wilhering. 470.

CLIV.

1147. 10. April. Trecis. — *Papst Eugen III. nimmt das Kloster Ranshofen in den besondern Schutz des apostolischen Stuhles.*

Eugenius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis *Manegoldo preposito Ranshovensis Ecclesie* beati Pancracii Martiris eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis
 Urkundenbuch des Landes ob d. Enns. 15

in perpetuum. Ad hoc universalis Ecclesie cura nobis a provisoro omnium honorum Deo commissa est, ut religiosas diligamus personas et bene placentem Deo religionem studeamus modis omnibus propagare, Nec enim Deo gratus aliquando famulatus inpenditur, nisi ex karitatis radice procedens a puritatis religione fuerit conservatus. Ea propter dilecti in Domino filii, *Hainrici illustris Bawarorum Ducis* precibus inclinati vestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatam beati Paneracii Martiris Ecclesiam, in qua divino vacatis officio, sub beati Petri Apostolorum Principis tutelam protectionemque suscipimus et apostolice sedis privilegio communimus In primis siquidem statuentes, ut ordo canonicus, qui secundum regulam beati Augustini in eodem loco noscitur institutus, ibidem perpetuis temporibus inviolabiliter conservetur. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona eadem Ecclesia in presentiarum iuste et canonicè possidet aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: *Ecclesiam* videlicet *S. Michaelis* cum Decima et iure Parochiali, *capellas Neunchirchen, Haentenberg, Gieroltzberg* cum pertinentiis earum. Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis sive de nutrimentis vestrorum animalium nullus omnino a vobis decimas exigere presumat. Porro Sacramenta ecclesiastica a dyocessano suscipiatis Episcopo, si quidem Catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolice sedis habuerit easque gratis et absque aliqua pravitate vobis voluerit exhibere; alioquin Catholicum, quemcunque malueritis, Antistitem adeatis, qui nimirum nostra fultus auctoritate, quod postulat, indulgeat. Obeunte vero te nunc eiusdem loci preposito vel ad alterius Ecclesie regimen transeunte sive tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia preponatur, nisi quem fratres communi consensu aut pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Augustini regulam providerint eligendum. Ad hec quoniam locus vester sic est institutus, ut advocatus honorum prefati Ducis in partibus illis eiusdem quoque loci sit advocatus, prohibemus, ut nec ipsi nec alicui subministro eius liceat eundem locum iniustis gravaminibus infestare; quod si fecerit et secundo ac tertio commonitus non emendaverit, consilio et auxilio ipsius Ducis ipsa advocatia ab inutili auferatur et alius idoneus loco

eius substituatur. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum, qui se illic sepeliri deliberaverint, devotioni et extreme voluntati, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva iusticia matricis Ecclesie. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatam Ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere aut quibuslibet molestiis fatigare, Sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione aut sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolice auctoritate et dyocoesani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisque persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini nostri Redemptoris Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inveniant. Amen. Datum *Trecis* per manum *Guidonis* Sancte Romane Ecclesie Dyaconi Cardinalis et Cancellarii IV. Idus Aprilis Indictione decima incarnationis dominice. Anno MCXLVII. pontificatus vero Domini Eugenii III. Pape Anno tertio.

Hund, Metropol. III. 144 (edit. Ratisb.). — Mon. boic. III. 316.

CLV.

1147. 16. Mal. Wien. — *Bischof Reginbert von Passau bestätigt die Stiftung des Klosters Waldhausen durch Otto von Machland und verleiht demselben einige Besitzungen.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Reinbertus* dei gratia sancte *patauiensis* ecclesie episcopus vniuersis christi fidelibus in perpetuum. amen. Diuersis huius mundi malis de die in diem magis ac magis inualescentibus pauci sunt et rari, qui uel ecclesias in christo fundare, uel fundatas et penuria rerum adtenuatas, largitione elemosinarum suarum ad laudem et seruicium dei studeant reformare, ideoque necessarium est ualde, ut nos, qui pontificalis fungimur officio dignitatis, si quos ad hoc feruore sancti spiritus inuenerimus accensos, eos non solum uerbo exhortacionis confouere. sed et de propriis

facultatibus sanctum ipsorum propositum, in quantum possumus, studeamus promouere. Hinc est, quod nos piam et sanctam circa promouendum dei seruicium nobilis et illustris uiri domini uidelicet *Ottonis de Mahhlant* deuotionem considerantes ipsum in fundatione ecclesiarum dei pie et saucte desudantem de facultatibus ecclesie beati Stephani prothomartyris et nostre, prout potuimus, adiuuare studuimus. Ipse nimirum cum heredem possessionum suarum secundum carnem non haberet in terris, christum omnis patrimonii sui heredem sibi constituere uolens in celis, cenobium quoddam cyster-ciensis ordinis in honore beate dei genitricis Marie in *Poemgartinperge* fundauit, alterum denique iuxta riuum *Saebinich* in territorio paterne hereditatis in honore beati Johannis apostoli et euangeliste fundauit ipsumque cenobium large satis prediis, siluis, pratis, pascuis, rebusque aliis dotauit atque ditauit. Tradidit siquidem eidem monasterio castrum suum in *Saebinich* cum omnibus eidem castro adtinentibus cultis et incultis, uis et inuis, aquis aquarumque decursibus, pratis, pascuis, et partem silue, que *beimwall* uocatur, quam ab *Heinrico Têmaduocato ratisponensi, Heinrico duce Austrie* et *Chênrado marchione* annuentibus comparauit. Porro ne aliqua lis de terminis ipsius silue postmodum possit oriri, nos et terminos ipsius distinctos huic scripto iussimus annotari. Protenduntur siquidem fermini ipsius silue a loco, ubi fluuius *Saebinich* intrat in *danubium* usque ad callem, qui ducit ad *sanctum Georium*, qui uulgo *Griezstich* (sic) uocatur; ab hinc usque ad fluuium *Ispir* et in ipsius fluminis descensu usque ad summitates montium *Tasperch* et *Glokis* et ab hinc in descensu montium usque ad locum, ubi riuulus *weidebach* intrat in *danubium*, hanc inquam siluam in prescriptis terminis sitam totam cum omnibus ad eam pertinentibus tam cultis quam colendis supra dicto cenobio tradidit et priuilegio domini *Chênradi* regis confirmauit. Tradidit etiam supra dicto cenobio uillam in *Shatirle* totam cum omnibus ad eam pertinentibus et in *Longawe* ecclesiam sancti Mychaelis et omne patrimonium suum, quod ibidem habuit preter castrum *Leuinsteine*, et in *foro julii* mediam partem uille, que *Tritshent* uocatur, cum omnibus eius appendiciis pratis scilicet, pascuis, uinetis et oliuetis. Ecclesias quoque, quas tam ipse quam patres sui in territorio patrimonii sui fundauerant, cum omni iure, quod in eis ratione fundi habuit, jus scilicet patronatus et dotem earundem ecclesiarum supra dicto monasterio donauit: Parrochiam scilicet in *Saebinich*,

in qua ipsum monasterium fundatum est, et *Chreicin, Niuenchirchen, Chenuigisweisen, Dnninrach*, et ecclesiam *sancti Georii*, sed et uxor ipsius domina *Jeta comitissa de Pilsteine* ecclesiam in *Sinewelvelden* in territorio patrimonii sui sitam cum consensu fratris sui *comitis Chênradi de Pilsteine* cum omni jure, quod in ea habuit, jus scilicet patronatus eidem monasterio contulit sicque tandem spiritu sancto conmoniti et ipse et iam dicta coniux sua ipsum cenobium cum omnibus illuc et tunc collatis et postmodum conferendis totum supra altare sancti Stephani prothomartyris per manus domini *Heinrici ducis et marchionis austrie* delegauerunt. Nos igitur fidem et deuotionem ipsius erga nos et beatum Stephanum intuentes omnia, que de manu nostra in beneficio habuit in decimationibus, mansis, areis et uinetis, excepto castro in *Griffensteine* cum suis pertinentiis comuni Cathedralium et ministerialium nostrorum consilio prenominato cenobio per manus *Heinrici ducis et marchionis Austrie* perpetuo possidenda contulimus et ecclesias quasdam parrochiales ad nos pleno jure spectantes, uidelicet *Mvnichspach et Mittirchirchen, Saehsin, Niuenstat* et in omnibus earum et supra dictarum ecclesiarum terminis tam cultis quam colendis terciam partem decimarum, In parrochia uero *Saebinich*, in qua ipsum cenobium situm est, decimam totam et indiuisam, Preterea dimidiam partem decimarum in tribus parrochiis *Staece et Valca et Gawats*, quas dux Austrie de manu nostra et ipse *Otto* de manu ducis in beneficio habuit et ipse duci et dux nobis ea conditione resignauit, ut eas prefato *Otoni* in subsidium sue nouelle plantationis conferremus, quod et ad petitionem ipsorum fecimus et sic tandem ad petitionem ipsius *Otonis* canonicos regulares ibidem deo perpetuo seruituros collocauimus, quibus et supra dictam parrochiam in *Saebinich*, in qua ipsum monasterium fundatum est, pleno jure contulimus sic, ut prelatus ipsius monasterii unum de confratribus suis ipsi ecclesie preficiat, qui et plebem in diuinis cum omni diligentia procuret et tamen singulis diebus et ad refectorium et ad dormitorium suum redire non negligat, quem et, si negligentem inuenerit amoueat et alterum sibi magis ydoneum substituat. Indulsimus etiam ipsis, ut, si quando terram sub interdicto diuinorum poni contigerit, ipsi nichilominus celebrent, clausis tamen ianuis et personis excommunicatis exclusis. Liberam quoque sepulturam ipsis concedentes indulgemus, ut, si quando prelatum ipsius loci uiam uniuerse carnis ingredi contigerit, ipsi liberam habeant potestatem eligendi alterum,

quem magis ydoneum et utilem inuenerint. Verum quia plerique ratione aduocatie ecclesias dei diuersis exactionum uexare solent angariis, nos una cum ipso domino *Ottone* et ipse nobiscum tantum malum precauere uolentes dominum *Walchênum* fratrem ipsius domini *Otonis* et heredes ipsius post ipsum aduocatos supra memorato monasterio constituimus sub pena excommunicationis firmiter inhiibentes, ut nec ipse dominus *Walchênus* nec aliquis heredum suorum nec quisquam alter postmodum ipsis quacunque sorte succedentium aduocatorum aliquid seruicium a fratribus dicti monasterii uel ab hominibus ipsorum ratione aduocatie aliquatenus exigere presumat, sed tantum diuine remunerationis intuitu ipsos ab inuasionem et uiolentia malignorum hominum defendere studeat, nullum quoque sibi subaduocatum nisi de pelicione fratrum ipsius monasterii subrogare presumat. Nos igitur sepedictum monasterium cum omnibus illuc et nunc collatis et postmodum conferendis in nostram et beati Stephani prothomartyris protectionem suscipientes, auctoritate dei patris et filii et spiritus sancti apostolorum Petri et Pauli, Johannis euangeliste, Stephani prothomartyris et potestate, qua nos fungimur, precipimus sub pena eterne dampnationis firmiter inhiibentes, ut nullus successorum nostrorum, nec alter quispiam siue ecclesiastica siue secularis persona prescripta ipsius monasterii iura infringere uel res ipsius inuadere uel quocunque modo usibus fratrum ibidem deo seruientium subtrahere presumat. Si quis autem, quod deus auertat, hanc nostram institutionem et donacionem postmodum ausu nefario uel infringere temptauerit uel inmutare, si tercio conmonitus congrua satisfactione non emendauerit, iram et indignationem dei omnipotentis incurrat, in tremendo die districti examinis cum *Juda* mercatore pessimo eternaliter puniendus. Conseruantibus autem pax a deo et misericordia et in presenti et in futuro seculo conseruetur. Amen. Igitur ut omnia hec omnes tam futuri quam presentis temporis homines sciant esse iugiter et inuiolabiliter conseruanda, presentem paginam hinc inde conscribi et sigilli nostri inpressione et testium subscriptione iussimus confirmari. Huius rei testes sunt: *Gebhardus comes de Perchhêsin, Chênradius comes de Pilsteine, Chênradius marchio, Chênradius comes de Ragitze, Vêtricus de Berneke, Haertwicus de Hugenowe, Waltherus de Treism, Haertwicus de Rarna, Albertus de Stamheimen et frater eius Livpoldus, Alrammus de Chambe, Palmarus de Halse et frater eius Dietherus, Gebhardus de Chadilhohisperge, Marquardus de*

Wesin, Hartmêt de Hage, Dietricus de Smida, Rêdiger camerarius, Siboto dapifer et alii quam plures.

Data *Wiene* anno incarnationis dominice M. C. XL. VII. XVII Kalendas Junii, Indictione V. In expeditione ierosolimitana, Anno pontificatus nostri VIII. Regnante *Chênrado* rege romanorum anno imperii sui decimo.

Acta sunt hec *Patavie* VI. jdus Mai iam dicto anno incarnationis domini III. jdus Mai, Regnante *Chênrado* rege romanorum cum consilio et consensu katedralium et ministerialium ecclesie Pataviensis, quorum nomina subscripta sunt, *Albinus prepositus, Redipertus decanus, Chênîlinus archipresbiter, Gerboto archipresbiter, Albertus custos, Heinricus scolasticus, Sigehardus, Fridericus, Jacobus, Octavianus, Otto canonici.* Ex ministerialibus *Marquardus de Wesen, Rêdigerus iudex, Hartmêdus pincerna, Siboto dapifer, Rêdigerus camerarius, Walchênus de Shaltarn, Arnoldus de Chraenzingen, Otaker de Widueh, Vêtricus de Tagibrehtshrsin.* Ex nobilibus *Haertwicus de Hagenowe, Pabo de Zollingen, Hadimarus de Ahrsîn, Dietricus de Pêmgartin, Wernhardus de Horbach,* et alii quam plures.

Original auf Pergament mit Siegel im Museum Francisco-Carol. zu Linz.

CLVI.

1147. 16. Mai. Wien. — *Bischof Reginbert von Passau bestätigt die Stiftung des Klosters Waldhausen durch Otto von Machland und verleiht demselben einige Besitzungen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis Rebinbertus (sic) dei gratia sancte patauiensis ecclesie episcopus Vniuersis christi fidelibus in perpetuum Amen. Diuersis huius mundi malis de die in diem magis ac magis inualescentibus Pauci sunt et Rari, qui uel ecclesias in christo fundare uel fundatas et penuria rerum attenuatas largicione elemosinarum suarum ad laudem et seruitium dei studeant *roborare.* Ideoque necessarium est valde, vt nos, qui pontificalis fungimur officio dignitatis, si quos ad hoc feruore sancti spiritus inuenerimus accensos, eos non solum verbo exhortacionis confouere sed et de propriis facultatibus sanctorum ipsorum propositum in quantum possumus studeamus promouere. Hinc est, quod nos piam et sanctam circa promouendum dei seruicium Nobilis et jllustris viri domini Ottonis de Machlant deuotionem considerantes ipsum in fundacione ecclesiarum dei pie et sancte desudantem de facultatibus ecclesie beati Stephani prothomartiris

et nostre prout potuimus adiuuare studuimus. Ipse nimirum cum heredem possessionem suarum secundum carnem non haberet in terris, Cristum omnis patrimonii sui heredem sibi constituere volens in celis Cenobium quoddam Cirsterciense (sic) ordinis in honore Beate dei genitricis in Pawmgartenperge fundauit, Alterum denique iuxta riuum Saebnich in territorio paterne hereditatis sue in honore beati Johannis apostoli et ewangeliste fundauit Ipsumque cenobium large satis prediis, siluis, pratis, pascuis rebusque aliis dotaui atque ditauit Tradiditque eidem Monasterio castrum suum in Saebnich cum omnibus eidem castro attinentibus cultis et incultis, viis et inuis, aquis aquarumque decursibus, pratis, pascuis *et jus littoris quod StegRecht in wigo dicitur cum piscacionibus in alueo danubii et omnia alia jura in ipso danubio et in littore eiusdem danubii a loco, vbi Riuius baidenpach intrat in danubium in ascensu supra vsque ad riuulum iuxta ruptum Castrum domine helchin* et partem silue, que beinwalt vocatur, quam ab Heinrico tumaduocato Ratisponensi Heinrico duce Austrie et Conrado Marchione annuentibus comparauit. Porro ne aliqua lis de terminis ipsius silue postmodum possit oriri, nos et terminos ipsius distinctos huic scripto iussimus annotari. Protruduntur (sic) siquidem termini ipsius silue a loco, vbi fluuius Saebnich intrat danubium vsque ad callem, qui ducit ad Sanctum Georgium, qui wigo *triestich* vocatur, Abhinc vsque ad fluuium yspere et in ipsius fluminis descensu vsque ad summitates montium Taxperchk et glocks et abhinc in descensu montium vsque ad locum, vbi Riuius Baidenpach intrat danubium. Hanc inquam siluam in prescriptis terminis sitam cum omnibus ad eam pertinentibus tam cultis quam colendis supradicto cenobio tradidit et priuilegio domini Conradi Regis confirmavit. Tradidit etiam supradicto Cenobio villam in Schaterle cum omnibus ad eam pertinentibus. Et in langawe ecclesiam sancti Michaelis et omne patrimonium suum, quod ibidem habuit preter castrum lebenstain et in foro julii mediam partem ville, que trieshent vocatur cum eius appendenciis, pratis, siluis, pascuis, vinetis et oliuetis. Ecclesias quoque, quas tam ipse quamque patres sui in territorio patrimonii sui fundauerant cum omni jure, quod in eis ratione fundi habuit, jus scilicet patronatus et dotem earundem ecclesiarum supradicto Monasterio donauit, Parrochiam scilicet in Saebnich, in qua ipsum Monasterium fundatum est, et Chrucin, Nivnkirchen, Chunigswisen, dunninpach et ecclesiam sancti Georgii; sed et vxor ipsius

domina jeyta comitissa de pilstein Ecclesias in Sinebeluelden in territorio patrimonii sitam cum consensu fratris sui Comitis Conradi de pilstain cum omni jure, quod in ea habuit, jus scilicet patronatus eidem Monasterio contulit *et in duabus villis in eadem parrochia Sinebeluelden sitis videlicet Naglarun et Riettental decimam totam et indiuisam tam in cultis quam colendis, in minimis quam maioribus, mobilibus et immobilibus fratribus eiusdem cenobii deo famulantibus pro speciali stipendio donauit* sicque tandem spiritu sancto conmoniti et ipse et iam dicta coniux sua ipsum cenobium cum omnibus illuc et tunc collatis et postmodum conferendis totum super altare beati Stephani prothomartiris per manus domini Heinrichi ducis et Marchionis austrie delegauerunt. Nos igitur fidem et deuotionem ipsius Ottonis de Machlant erga nos et beatum Stephanum intuentes omnia, que de manu nostra in beneficio habuit in decimationibus, mansis, areis, agris et vinetis excepto castro in Greiffenstain cum suis pertinentiis comuni katedralium et ministerialium nostrorum consilio prenominato cenobio per Manus Heinrichi ducis et Marchionis Austrie perpetuo possidenda contulimus Et ecclesias quasdam parrochiales ad nos pleno jure spectantes videlicet Munispach et Mitternkirchen, Saecksin, Nivnstat, *Grine* et in omnibus earum et supradictarum ecclesiarum terminis tam cultis quam colendis terciam partem decimarum. In parrochia vero Sabenich, in qua ipsum Cenobium situm est, decimam totam et indiuisam *in cultis quam colendis; in parrochia vero sancti Georgii duas partes decime, quas in ipsa parrochia jure hereditario possedit et a nobis in beneficio immediate habuit, nobis, et sue nouelle plantacioni conferremus, libere resignavit, in quo eius petitionibus annuentes eidem Monasterio ipsam decimam tam in cultis quam colendis pro stipendio fratrum contulimus saluis tamen juribus parrochialibus in decimationibus tercie partis.* Preterea dimidiam partem decimarum in tribus parrochiis Staewtz, Valwa, Grabaths *in feudis, mansis, curtibus, areis, agris, vinetis in omnibus decimationibus tam minutis quam maioribus, mobilibus et immobilibus et in cunctis, que jure solito decimari solent,* quas decimas Dux Austrie de manu nostra et ipse Otto de manu ducis in beneficio habuit et ipse duci et dux nobis cum conditione resignauit, ut eas prefato Ottoni in subsidium sue nouelle plantacioni conferremus, quod et ad petitionem ipsorum fecimus. Et sic tandem ad petitionem ipsius ottonis Canonicos Regulares ibidem deo

perpetuo seruituros collocauimus, quibus et supradictam parrochiam in Saebnich, in qua ipsum Monasterium fundatum est, pleno jure contulimus sic, vt prelatus ipsius monasterii vnum de confratribus suis ipsi ecclesie preficiat, qui et plebem in diuinis cum omni diligencia procuret et tamen singulis diebus ad refectorium et ad dormitorium suum redire non negligat, quem et si negligentem inuenerit, amoveat et alterum sibi magis ydoneum substituat. Indulsimus eciam ipsis, vt si quando terram sub interdicto diuinorum poni contingeret, ipsi nichilominus celebrent clausis tamen januis et personis excommunicatis exclusis. Liberam quoque sepulturam ipsis concedentes indulgemus. Et si quando prelatum ipsius loci viam vniuerse carnis ingredi contigerit, ipsi liberam habeant potestatem eligendi alterum, quem magis ydoneum et utilem invenerint. Verum quia plerique racione aduocacie ecclesias dei diuersis exactionum vexare solent angariis, nos vna cum ipso Ottone et ipse nobiscum tantum malum precauere volentes dominum Walchvnum fratrem ipsius domini Ottonis et heredes ipsius post ipsum aduocatos supra memorato Monasterio constituimus sub pena excommunicacionis firmiter inhibentes, vt nec ipse dominus Walchv-nus nec aliquis heredum suorum nec quisquam alter postmodum ipsis quacunque sorte succedentium aduocatorum aliquod seruicium a fratribus dicti Monasterii uel ab hominibus ipsorum racione aduocacie aliquatenus exigere presumat, sed tantum diuine remuneracionis intuitu ipsos ab inuasionem et violencia malignorum hominum defendere studeat. Nullum quoque sibi subaduocatum nisi de petitione fratrum ipsius Monasterii subrogare presumat.

Nos igitur sepedictum Monasterium cum illuc et nunc collatis et postmodum conferendis in nostram et beati Stephani prothomartiris proteccionem suscipientes auctoritate dei patris et filii et spiritus sancti, Apostolorum petri et pauli, johannis ewangeliste, Stheffani prothomartiris et potestate, qua nos fungimur, precipimus sub pena eterne dampnacionis firmiter inhibentes, vt nullus successorum nostrorum nec alter quispiam siue ecclesiastica siue secularis persona prescripta ipsius monasterii jura infringere vel res ipsius inuadere vel quocunque modo vsibus fratrum ibidem deo seruicium subtrahere presumat. Siquis autem, quod deus auertat, hanc nostram institucionem et donacionem postmodum ausu nephario vel infringere temptauerit vel inmutare, si tercio conmonitus congrua satisfaccione non emendauerit, iram et indignacionem omnipotentis dei incurrat in

tremendo die districti examinis cum juda mercatore pessimo eternaliter puniendus, conseruantibus autem pax a deo et misericordia et in presenti et in futuro seculo conseruetur. Amen. Igitur vt omnia hec omnes tam futuri quam presentis temporis homines sciant esse jugiter et inuolabiliter conseruanda, presentem paginam hincinde (sic) et Sigilli nostri impressione et testium subscriptorum iussimus confirmari. Huius Rei testes sunt Gerbhardus (sic) Comes de pwrekhsin, Conradus Comes de pilstein, Conradus Marchio, Conradus Comes de Ragicze, Vdalricus de pernegk, Harttweig de Hagnawe, Baltherus de Traysm, Harttweig de Rawna, Adalbrecht et frater eius Lewpoldus de Stamenhaym, Adalamus de Chambe, Conradus de Ragets, Gebhardus de Cadehohelsperge, Marquardus de Wesen, Rudigerus Camerarius, Siboto dapifer. Data Wiene anno jncarnacionis dominice Millesimo, Centesimo, quadragesimo septimo, decima septima kalendas junii, iudictione Nona, jn expeditione jerosolimitana, Anno pontificatus nostri Nono, Regnante Conrado Rege Romanorum Anno jmperii sui decimo.

Acta sunt hec patauie Sexta ydus Maii, jam dicto Anno jncarnacionis dominice, quarta ydus Maii Regnante Conrado Rege Romanorum cum consilio et consensu cathedralium et ministerialium ecclesie patauiensis, quorum nomina subscripta sunt, Albinus prepositus, Rudibertus decanus, Chunilinus archipresbiter, Gerboto archipresbiter, Adalbertus custos, Heinricus scolasticus, Sighardus, Fridericus, Jacobus, Octauianus, Otto Canonici. Ex ministerialibus Marquardus de Wesen, Rudigerus iudex, Hartnindus pincerna, Siboto dapifer, Rudigerus Camerarius, balchynus de Shaltaren, Adalbertus de chrenzeinge, Otacher de Waldech, Vdalricus de Tobrechtshawsin. Ex Nobilibus Hertwicus de Hagenaw, Pabo de Czolling, Hadmarus de Ahwsen, Ditricus de Pawmgarten, Bernhardus de Horbach, Hartnindus de Hage, Ditricus de Smidaha et alii quam plures.

Aus einem Transsumpte des Passauischen Officialats-Commissärs Alexius Tunmār dd. Wien 27. Aug. 1464 im Museum Francisco-Carol. zu Linz. — Die nämliche Urkunde ist auch noch vorhanden in einem zweiten Transsumpte des Bischofs Albert von Passau, Ebelsberg, 13. Jänner 1332, in welchem derselbe, so wie der passauische Official Alexius hier versichert, die Originalurkunde vor sich gehabt zu haben. Mit dieser Ausfertigung stimmt der Abdruck bei Kurz, Beiträge 427 u. ff. genau überein, mit dem einzigen Unterschiede, dass bei ihm S. 431 statt Grine, S. Thoma steht. Kurz versichert, seine Abschrift sei aus dem Originale genommen worden. Die Originalurkunde (Nr. CLIV), welche im

Museum zu Linz aufbewahrt wird, hat aber die hier mit gesperrten Lettern gedruckten Stellen nicht. Es muss also ein zweites Original bestanden haben, welches abhanden gekommen ist. — Kurz mag wohl eine Originalurkunde vor sich gehabt haben, ob jene zweite, ist zu bezweifeln. Abgeschrieben hat er, wie die Schreibung und die Formen der Eigennamen unwidersprechlich beweisen, sicher nicht eine Originalurkunde des Bischofs Reginbert. — Kurz, Beiträge IV. 427. — Hormayr, Wien, Urkunden Nro. 295. — Mon. boic. XXIX. II. pag. 39 ex lib. cop. patav. III.

CLVII.

1147. Mai. — *Bischof Reginbert von Passau bestätigt die Gründung des Klosters Waldhausen und erlaubt dem Stifter Otto von Machlant alle passauischen Lehen, Greifenstein ausgenommen, demselben zu übergeben.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Reginbertus Dei gratia Patauensis ecclesie episcopus.* Pium et iustum est bonorum hominum deuotionem erga deum diligentius considerare et quicquid intendunt in uinea domini plantare, congruum ducimus cum illis huic operam dare, per hoc utriusque honor augetur et conseruatur in terris atque retributio, que iustos exspectat, cumulat in coelis. Notum ergo uolumus esse omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris, quod quidam nobilis homo *Otto de mahelant* instinctu sancti spiritus ecclesiam in predio suo in loco, qui dicitur *sancti Johannis* iuxta riuum *sabenikhe* fundauit et centum mansos pro remissione peccatorum suorum et fratris sui *Waltchuni* et utriusque coniugis et omnium parentum suorum potenti manu sine alicuius contradictione eidem ecclesie delegauit eo tenore, ut ibidem *patauensis episcopus* fratres regulares canonicos secundum regulam sancti augustini instituat, de cetero pretaxatam eandem ecclesiam cum omnibus suis appendiciis cultis et incultis, uis et inuis, pascuis, pratis, siluis, aquis aquarumue decursibus, exitibus et redbitus in omni genere utilitatis *beato stephano patauie* per manus aduocati *ducis Heinrici* et marchionis et nostras tradidit. Nos uero fidem et deuotionem eius erga beatum stephanum intuentes omnia beneficia, que ab ecclesia nostra possederat in decimationibus, mansis, curtibus, areis, uineis, excepto castro *grifensstaine* cum omnibus suis appendiciis comuni consilio cleri et populi eidem ecclesie per manus eiusdem aduocati tradidimus et decimationem, quam *dux Heinricus et marchio* nobis resignauit ea condicione, ut eidem loco traderemus, sane hanc dico decimationem, quam prenominatus Otto a duce in beneficio tenuit.

Preterea ecclesiam *munichispahc*, *Niunchirchen*, *Chunigesuuisen*, *ecclesiam sancti Georgii et Dunnenbahc*, *Croucen*, *Grine*, *Sahsenchirchen*, *Mitterenchirchen*, Porcionem decimationis, que Ottonem attingit in ecclesia *Valeuuaha* et ecclesiam *Sineuuellenuelde* cum decimacione, que ad eam spectat, fratribus ibidem Deo ministrantibus concessimus. Ut autem hec rata et inconuulsa permaneant, precipimus et presentis pagine inscriptione sub sigillo nostro in perpetuum comunimus. Siquis autem id adtemptare presumpserit, sciat se iram et indignationem omnipotentis dei incurrere. Huius rei sunt testes *Gebehardus de purchhusen*, *Chunrat de pilstein et filius eius fridrihc*, *Chunrat marchio*, *Oudalrihc de pernecco*, *Hartuuic de hagenauuo*, *Walthero de traiseme*, *Hartuuich de Ruuna*, *Adelbrech et frater eius Luitpolt de stameheim*, *Chunrat de racale*, *Gebehart de chadelhosespergen* (sic), *Adelram de chabe*, *Baldemar et frater eius Diethero de halse*, *Marquart de uuesen*, *Hartmut de haga*, *Diterihc de smidaha*, *Roudeger camerarius*, *Sigeboto dapifer*.

Hec autem facta sunt anno ab incarnatione domini Millesimo c XL. VI. (sic) *In expeditione iherosolimitana* Indictione VIII.

Original mit Siegel im Museum Francisco-Carolin. zu Linz. — Kurz, Beiträge IV. pag. 419.

CLVIII.

1147. Mai. — *Bischof Reginbert von Passau verleiht dem Kloster Waldhausen die Kirche in der Nähe des Berges Hengist.*

In nomine sanete et indiuidue trinitatis. *Reginbertus Dei gratia patauiensis episcopus*. Quandoquidem in partem sollicitudinis ecclesiarum deo uolente uocati sumus, quantum de iure suscepti officii nostri possumus, diuinum cultum ampliari et deo seruientibus curam gerere intendimus. Uniuersis itaque Christi fidelibus notum esse uolumus tam futuris quam presentibus, qualiter iustis petitionibus dilecti nostri domini *Otonis de mahlant* annuentes quasdam nostri iuris diocesanas ecclesias cum decimacionibus suis *ecclesie sancti Johannis in sabenk* contulimus eo, quod et ipse multis prediis suis aliisque rebus collatis eandem canonicorum regularium ecclesiam fundauerit nostreque dicioni subdiderit. Debitam quoque adhuc ei exhibentes recompensationem quandam aliam ecclesiam in confinio montis, qui uulgariter *hengist* dicitur, de nouo nostra concessione fundatam cum uniuersis eorum, que iam culta sunt uel excolenda,

decimacionibus adhibito quoque baptismi ac sepulture libero iure prefate ecclesie sancti Johannis ad usus et stipendia fratrum superaddidimus terminosque in hunc modum prefiximus et designauimus. A *gaihstetin* usque ad *ecclesiam sancti Martini*, Ab eadem ecclesia usque in uadum *Gressenich*, ab eodem uado per medium *hohenberch* usque in *entschengrabin*, Ab illo loco et ualle per descensum *maioris trisnich* usque in *aridam trisnich*, Ab inde usque in metam positi lapidis, Ab hinc usque in *chlafnbach*, In descensu *chlafnbach* usque ad metam alterius lapidis, Deinde usque in *tiuphenbach* et per meatum eiusdem riuli usque in *danubium*. Idcirco autem predicte ecclesie taliter terminos designauimus, quia locus ille paulo ante saluosus et incultus nullis diocesanis terminis inclusus fuit, unde nostre auctoritati terminos illi destinare de ratione licuit. Tale itaque nostre donacionis et constitutionis factum licet astipulacione coniuentium fratrum nostrorum et assensu populi magnum robur acceperit, ut plus tamen ratum in posterum et inconvulsam permaneat, priuilegio nostro muniuimus et sigilli nostri inpressione insigniri fecimus. Nomina uero eorum, qui tunc presentes aderant et qui huius rei testes exstiterunt, hec sunt: *Gebehardus de purchusin*, *Chunrat de pilstein et filius eius friderich*, *Chunrat marchio*, *Oulrich de pernekke*, *Hartwic de haginuwe*, *Walther de traisme*, *Hartwic de rauua*, *Adelbreht et frater eius lupolt de stameheim*, *Adelram de chambe*, *Chunrat de raker*, *Gebehart de chadehosesberge* (sic), *Marquart de Wesen*, *Rudeger camerarius*, *Sibot dupifer*.

Hec autem facta sunt Anno ab incarnatione domini Mill. C. XL. VI. in expeditione ierosolimitana Indict. VIII.

Original mit Siegel im Museum Franc.-Carolin. zu Linz. — Kurz, Beiträge IV. 422.

CLIX.

1147. Mai. — *Bischof Reginbert von Passau verordnet, dass von den dem Kloster Sebnich (Waldhausen) von ihm und Otto von Machland gewidmeten Kirchen jährlich eine Abgabe an dasselbe entrichtet werden müsse.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Reginbertus dei gracia pataniensis ecclesie episcopus* uniuersis Christi fidelibus in perpetuum amen. Ad tollendam in posterum omnem calumpniandi materiam facta modernorum siue negocia, ne in errorem transeant, litteris et scripture testimonio indigent confirmari. Hinc est, quod pro habundantis cautele remedio memorie tam presencium quam futurorum

notum fore volumus, quod quidam nobilis noster dilectus *Otto de Machlant* instinctu sancti spiritus ecclesiam in predio suo in loco, qui dicitur *Sancti Johannis* iuxta riuum in *Sebnich* fundauit et eam satis large prediis dotauit atque ditauit Et ecclesias quasdam, quas tam ipse quam patres sui in territorio patrimonii sui fundauerant, cum omni iure, quod in eis racione fundi habuit, ius scilicet patronatus et dotem earundem ecclesiarum supradicto Monasterio donauit, Parrochiam scilicet in *Sebnich*, in qua ipsum monasterium fundatum est, et *Chrutzen*, *Neuenschirchen* et *Chunigswisen*, *Dunninpach* et ecclesiam sancti *Georii*. Nos etiam deuocionem ipsius prefati domini Ottonis intuentes Ecclesias quasdam Parrochiales ad nos pleno iure spectantes uidelicet *Munichspach*, *Mitterchirchen*, *Saechsin*, *Grine* cum omni iure, quod in eis habuimus, iure scilicet patronatus de communi cathedralium et ministerialium nostrorum consilio prenominato cenobio donauimus perpetuo possedendas (sic). Preterea ne quisquam successorum nostrorum seu prefati domini Ottonis quacunq[ue] sorte succedencium in omnibus supradictis ecclesiis ius patronatus sibi presumat in posterum usurpare, de consensu domini Ottonis et de bono consilio cathedralium nostrorum singulas prenominatas ecclesias tam a nobis quam ab ipso domino Ottone sepedicto monasterio donatas in euidens signum debite et perpetue possessionis iuris patronatus prefato cenobio sub annuali censu persoluendo perpetuo tradimus obligatas, Ecclesiam uidelicet *Munichspach* sub censu duodecim solidorum denariorum usualis monete, Ecclesias uero *Nywnschirchen*, *Chunigswisen*, *Sancti Georii*, *Dunninpach* sub censu dimidii talenti denariorum usualis monete, Ecclesiam in *Saechsin* sub censu quinquaginta metretarum siliginis et totidem auene usualis mensure, *Mitterchirchen*, *Chrutzen*, *Grine* sub censu uiginti metretarum siliginis et totidem auene usualis mensure. Ut autem hec rata et inconuulsa permaneant, presentis pagine inscriptionem sub sigillo nostro in perpetuum comunimus. Siquis autem idem adtemptare presumpserit, sciat se iram et indignacionem omnipotentis dei incurrere. Huius rei testes sunt *Gebhardus de purchausen*, *Chunradus de pilstain* et filius eius *fridrich*. *Chunradus comes de ragitz*, *Utricus de perneke*, *Hertwich de Hagenawe*, *Waltherus de traism*, *Hertwicus de rauna* et alii quam plures. Hee autem facta sunt anno ab incarnatione domini Mill. CXLVII. in expeditione ierosolimitana, Indictione VIII.

Original mit Siegel im Museum Franc.-Carolin. zu Linz. — Kurz, Beitr. IV. 436.

CLX.

1147. 4. Juni. — *König Chunrat III. bestätigt die Stiftung des Klosters Waldhausen und die Schenkung des Beinwaldes an dasselbe.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis Cunradus diuina fauente clemencia Romanorum rex secundus. Si antecessorum nostrorum regum seu imperatorum pie deuocionis limitem prosequentes ad cultum diuine religionis dilatandum Christi fidelibus in posterum prouidere et de statu et profectu illorum pro debito regie auctoritatis oportune ordinare studebimus, idem nobis tam ad presentis uite tranquillitatem quam ad futuram beatitudinem promerendam profuturum non ambigimus. Ea propter omnium tam futurorum quam presentium nouerit industria, quod dominus Otto de machlant tam antecessoribus suis quam sibi omnique posteritati suae in remissionem peccatorum suorum hoc remedium contulit, quod de possessionibus suis in honore sancti Johannis ewangeliste et sancti Stephani prothomartiris nouellam plantationem ad preposituram Kanonicorum regularium ordinandam diuina inspirante elementia inchoauit. Ad quam excolendam a heinrico comite ratisponensi partem nemoris, quod beinwalt dicitur, duce heinrico, marchione Cunrado annuentibus eiusdemque particulae nemoris usum remittentibus comparavit. Huius inquam comparate possessionis uniuersi usus nemoris, aque, uici (?), terre, molendinorum, uidelicet in ascensu fluuii sabenegge de hoc loco, ubi intrat danubium, usque ad uicum, qui ducit ad sanctum Georium et ad hypere fluuium et in huius descensu usque ad pontem uicinum, de hoc ponte in summitates montium, qui uocantur thasperch et clogges, abhinc in torrentem Waidenbach et in huius descensu secundum factam designationem usque ad danubium terminos denotauit. Adhuc predictus Otto super his omnibus melius sibi prouidit et ne hoc comerecium et tante religionis inceptum, quia predictum nemus ad regiae excellentiae nostrae usum pertinet, nobis rennuentibus et contradicentibus frustraretur, regiam munificentiam adiit et singula, prout fecit et facturus erat, ordine nobis exposuit.

Nos uero pro petitione ducis et marchionis maxime autem causa promouendae religionis predicti nemoris usum, quod ipse comparavit, libertati constituendae ecclesiae remisimus et praesentis privilegii auctoritate confirmauimus, ne aliquis successorum nostrorum uel ducis uel marchionis uel comitis ratisponensis hunc usum sibi uendicare

presumat. Huius rei testes sunt heinricus ratisponensis episcopus, Regebertus battauiensis episcopus, Poppo comes et frater eius bertoldus, comes ludewicus de othingen, Eberhardus de telle.

- Signum domni Cunradi romanorum regis secundi.

Ego Arnoldus cancellarius uice heinrici moguntini archiepiscopi et archicancellarii recognoui. Data secundo Nonas Junii, anno dominicae incarnationis M. C. XL. VII. Regnante Cunrado romanorum rege secundo, Anno vero regni eius X^{mo}.

Kurz, Beiträge IV. 424 ex autographo.

CLXI.

1147. 26. December. **Kremsmünster.** — *Bischof Reginbert von Passau vereinigt die Pfarrkirche zu Schöndorf mit dem Spital des heil. Ägidius zu Vöcklabruck, welches Pilgrim von Schalchheim gestiftet hatte.*

Reginbertus caelesti gratia patauiensis episcopus aecclesiae suae christique fidelibus salutem perpetuam. Quemadmodum uolumus in dei omnipotentis nomine priuilegium istud inditae (sic) actionis in deficientem memoriam continere, ita et fiducialiter speramus, quod posteris pro eterna saluatione aliquid misericordiae opus ualeat persuadere, quia bonorum inspectis exemplaribus ex multis ad plura et de bonis ad meliora feliciter crescit effectus. Uir igitur quidam nobiliter ingenuus *de Schalcheymen* nomine *Pilgrimus* christo militare cupiens armis renuntiauit et de bonis suis ab omni contradictione liberis hospitale quoddam in *Vechelaprovke* peregrinis et pauperibus iniciatum preparauit Et quum asilum illud cum suis pertinenciis et aecclesiam ibidem in uenerationem *beati Egeydie* constructam, omnia in massam bonorum sancti Stephani prothomartyris in Patauia, ubi et corporaliter iacet sanctus Ualentinus, perenni iure uir ille tradiderat, nos etiam spe retributionis aeternae uoluntatem suam et opus bonum studentes simile aliquid faciendo comprobare, dignum duximus fidelium nostrorum consilio in augmentum refectionis pauperum hospitali predicto quippiam de aecclesiasticis rebus erogare. Parrochiam igitur ibi proximam, quae est *Scorendorf*, cum utilitatibus in ea suscipiendis illuc pertinere constituimus excepta dumtaxat episcopali iusticia annuatim persoluenda, nisi forsitan et illam quandoque vel ego uel episcopus meus successor ad incrementationem (sic) eiusdem elemosine remiserit. Placuit etiam propter predicti Pilgrimi religiosam deuotionem, quae in laico maior esse non potuit, ut ipse, quoadusque

uiuere, de omnibus vel a nobis vel a ceteris vel denique a se ipso eidem hospitali collatis potestatiuam habere ordinationem et post eum quicumque sub cognitione tantum Patauiensis episcopi plebanus ibi fidelis et circa pauperes deuote studiosus possit haberi, tam in ecclesia quam et in hospitali suscipiat amministrationem.

Postremo ne pauperes illi indefensi bonorum suorum flerent dispendium, dominum *Hartwicum Hagowenensem* deuotum eis et fidelem fecimus aduocatum. Quicumque igitur his christi minimis beneficium et consolationem prestiterit, illum oratione omnium fidelium ad salutem in die uisitationis sue sine fine uidendum promereatur, quem honorauit *).

Testes affuerunt, ex capellanis quidem domini episcopi: *Dietmarus S. Floriani prepositus, Ovdalricus aquileiensis, Ovdalricus de Zewentendorf, Almarus, Hugo, Heinricus, Hugo.*

Ex nobilibus *Fridericus comes de Pilesteine, Hartowicus de Hagenoue, Pabo de Zovllingen, Diethricus de Pomhgarten, Engelscallus de aterseo, Chovnradius de franconia.* Ex ministerialibus episcopi *Porno de Holzhoosen cum utroque filio suo Rowdegero et Pornone, Ovdalricus de Struben, Hartmouth pincerna, Sigeboto dapifer, Ovdalricus de Holzhoosen, Megenhart de Linze.*

Acta sunt hec in *cremesmonasterio* in die S. Stephani prothomartyris post natalem christi anno incarnationis domini millesimo CXLVIII. Anno autem ordinationis episcopi VIII. Amen.

Original mit Siegel im Archive des Kl. St. Florian. — Stülz, Gesch. von St. Florian 18. 249.

CLXII.

1147. — *Erzbischof Eberhart I. von Salzburg beurkundet einen Tausch zwischen dem Kloster St. Peter und den Kanonikern der Domkirche zu Salzburg.*

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. *Eberhardus* divina favente clementia *Salzburgensis* ecclesiae Archiepiscopus. Quoniam graviter nostris temporibus religiosas personas a secularibus super his, quae monasteriis a fidelibus Christi conferuntur, cernimus vexari, necessarium existimavimus precibus dilecti fratris nostri *Heinrici abbatis de sancto Petro* annuere, scilicet ut bona quaedam, quae in

*) Von hier an folgt eine andere Schrift.

nostra praesentia eidem monasterio sunt collata vel recognita vel per commutationem acquisita, praesenti pagina comprehendamus et notitiae posterorum sigilli nostri impressione roborata transmittamus. Anno igitur dominicae incarnationis MCXLVII. episcopatus vero nostri I. quidam ex ministerialibus sancti Roudperti *Godefridus* nomine divina inspirante gratia universa predia sua et familiam exceptis octo houbis et XV. mancipiis *monasterio sancti Petri Salzburge* consensu conjugis suae *Adale* in praesentia nostra et venerabilis fratris nostri *Gurcensis episcopi Romani* tradidit ea tamen conditione, qua prius in conspectu predecessoris nostri pie memoriae *Chounradi archiepiscopi* eidem ecclesiae illa tradiderat, scilicet ut, si absque legitimo herede vita deederet, in principali eorundem praediorum loco *Wëtingin* dicto ex consilio *Salzpurgensis archipresulis* et *Gurcensis episcopi*, abbatis quoque sancti Petri divinum servitium ordinetur. Huius traditionis testes sunt: *Liutoldus comes de Pleigin, Heinricus de hegelin, Engilschalcus de Friesah, Roudolfus de tounisperch, Hartnidus et frater eius, Marchwardus de Viskaha, Liutwinus prepositus, Wolframms de offinwanc, Wolframms de harpholtishein, Ekkehardus de tanna, Sigifridus de Friesac, Liutoldus de Salzpurck*. Eodem quoque anno, in die autem ordinationis nostrae recognitum est et traditum eidem monasterio a *Gebehardo comite de Purchusin* predium quoddam ad *alsa* situm, mons videlicet ex uno latere habens vineam, ex alio coopertus virgultis, quem quondam tradiderat ad altare beati Petri bonae recordationis *Sizo comes et Sigehardus*, sed a parentibus prefati comitis *Gebohardi* occupatus et in jus proprietatis injuste fuerat redactus, haec autem recognitio seu traditio facta est in praesentia nostra et fratrum nostrorum episcoporum *Ottonis frisingensis, Hartmanni Brixinensis, Romani Gurcensis*. Testes quoque hujus recognitionis facti sunt de fidelibus nostris *Engilbertus Marchio, Engilbertus comes hallensis, Liutoldus comes de Pleigin, Adelbertus et frater eius Liupoldus de Stancheim, Goteschalcus de humisperch, Heinricus de hegelin, Engilschalcus de friesah, Liutoldus de Siesdorf, Ekkehardus de Tanna, Hartnidus de viskaha, Heinricus de Purchusin, Item Heinricus, Hugo, Hartuvicus, Gebolfus ministeriales ejusdem comitis*. Ab hac autem recognitione nondum VII. diebus evolutis *Heinricus comes* et frater eius *Sighardus de Schala* nepotes predicti comitis *Gebohardi*, qui et ipsi prefati predii violenter potius quam legitimi heredes accesserant,

acceptis a fratribus supradicti monasterii XIV. marcis coram legato nostro in *castro Purchusin* omni se jure sepedicte possessionis testibus coram positis eliminaverunt. Testium autem nomina haec sunt: *Adalbertus et frater eius Liupoldus de Stanheim, Henricus judex de Purchusin, Item Henricus, Hugo, Hartvicus, Gebolfus, Purchardus, Routderus, Maganus de Tti(?)* ministeriales predictorum comitum. His itaque gestis vir quidam nobilis *Chadoldus* dictus predium a fratribus obtentum, quod a predictis comitibus beneficii jure possederat, suis usibus sicut propriis detinere nisus est. Lite igitur inter ipsum et fratres aliquandiu perseverante contigit, ut eodem anno *ad remensem sinodum vocati* cum fratribus nostris episcopis et majoribus ecclesiae nostrae pergentes eundem *Chatoldum* itineris comitem haberemus. Qui rationabili querimonia abbatis opportune pulsatus in consilium nostrum se dedit sepedictum predium coram *Babinbergensi episcopo et Brixinensi* in manum nostram prope remensem civitatem eo tenore repudiandi, ut XV. marcas a fratribus predicti monasterii acciperet nec ulla eos de cetero eiusdem causae exactione vexaret. Huic rei presentes et testes fuerunt *Henricus prepositus Salzburgerensis, Werinherus abbas Lawandinensis, Oudalricus abbas de sancto Lamberto, Chounradus abbas biburgensis, Chouno prepositus Chimensis, Hugo Perthensgadensis, Duringerus, Wisinto ministeriales sancti Roudberti*; quinque ergo marcas de manu abbatis remis accepit promittens, quod in reditu suo apud *Salzburc* reliquas X. acciperet, et iterato in nostra presentia coram testibus, quos fratres adhiberent, idem predium reputaret; factum est ergo, ut rediens, sicut promiserat, nobis *in superiori castro Salzburc constitutis* prius abdicato beneficio denuo renuntiaret, juxta pactionis conductum X. marcis attractis accepit, igitur hi testes secundi adhibiti sunt: *Liutoldus comes de pleigin et filius ejus Liutoldus, Ekkebertus comes de butina, Henricus de hegilin, Liutoldus de Siesdorf, Sigiboto de Suriberch, Duringerus de werivin, Hartnidus et frater ejus Marcwardus de viskaha, Wisunt et Otto de Pongou, Dietmarus de Eicheim, Liutwinus prepositus, Palo (sic) de Sure, Roudolfus, Engilscalcus, Otto, Bertoldus et Willihelmus ministeriales comitis Liutoldi*. Presenti quoque inscribere pagine necessarium et utile duximus commutationem, quae inter monachos saucti Petri et canonicos *majoris ecclesiae* facta est. *Henricus* siquidem prepositus et canonici dederunt abbati et predictae congregationi curtim in *pinzgou* sitam, quae a nobili

viro *Adalberto de Lugis* tradita eis fuerat, sed nunquam propter contradictionem propinquorum ejusdem *Adalberti* possessa, e contra abbas concessit eis in area, quam habuit ad *Tauersheim*, secus ecclesiam construere et medietatem illius ecclesiae atque atrii perpetuo jure possidere, addens insuper eis octo marcas. Huius commutationis testes sunt *Adalbertus de Gerin*, *Heinricus de hegilin*, *Engilscalvus de friesah*, *Sigiboto de Sureperc*, *Wolframmus de offinwanc*, *Pabo de Sure*, *Wisint de Pongou*, *Sigimarus de libniz*, *Hartnidus et frater ejus Marchwardus de viskaha*, *Adelbero de longou*, *Chunradus de Calcheim*, *Liutwinus castellanus*, *Liutoldus de Salzpurc*.

Acta sunt haec anno dominice incarnationis MCXLVII. Indictione X. Episcopatus vero domini Eberhardi Salzburgensis anno primo.

Hormayr, Archiv f. 1828, pag. 350.

CLXIII.

1148. 30. März. Remis. — *Papst Eugen III. bestätigt dem Kloster Niederaltach unter andern Besitzungen auch die Weingärten zu Schönhering und Ottensheim.*

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis *Conrado Abbati Monasterii S. Mauritiü Altahensis* eiusque fratribus tam presentibus quam futuris monasticam vitam professis in perpetuum. Quoties illud a nobis petitur, quod rationi et honestati convenire dinoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desiderii congruum impertiri suffragium. Eapropter dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et prefatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus statuantes, ut quascunque possessiones, quecunque bona in presentiarum juste et canonice possidetis aut in futurum concessione Pontificum, Largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis Deo propitio poteritis adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis: *Ecclesias* videlicet de *Zaia*, de *Abbatisdorff*, de *Grie*, de *Chunezen*, de *Cassen*, de *Mynchendorff*, de *Iserhouen*, de *Puchouen*, de *Walenstorf*, de *Erlbach*, de *Sinichingen*, de *Mundriching*, de *Ingoltestat*, de *Otelingen*, de *Wilbach*, de *Peringen*, de *Usterlingen*, de *Peirbach*, de *Metmenhusen*, de *Ibach*,

de *Suarza*, de *Pfolingen*, de *Paschingen*, de *Suarza*, de *Rorbach*, de *Urbach*, de *Lalling*, de *Tundorf*, de *Aicha*, de *Wincklingen*, de *Regen*, de *Monte S. Godehardi*, de *Neszelbach*, de *Haidolfnigen*, de *Cella*, *Montem S. Marie de Ceholuinge*, *Runchene*, *Tagmarspach*, *Winchingen*, *Hohenoc*, *Aspach* cum vineis et portu, *Vineas de Spizze*, *Shonheringen*, *Oteneshaim*, *Gerlochesperch*, *Wissensingen*, *Manendorf*, *Hordorf*, *Rauuenstetten*, *Ranzingen*, *Parshalchessriegen*, *Kadingen*, *Adelboldingen*, *Asingen*, *Zulligen*, *Teuuelsperch*, quidquid juris habetis in *Halla*. Preterea quecunque bona tam in decimis quam familiis iuste et canonice possidetis, vobis nihilominus confirmamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet molestiis fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura Salua sedis Apostolice auctoritate et Dioecesanorum Episcoporum canonica reuerentia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica Secularisue persona hanc nostre constructionis (sic) paginam sciens contra eam venire tentauerit, secundo tertioque commonita si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a Sacratissimo corpore et Sanguine Dei et Domini nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco justa seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen.

Ego *Eugenius* catholice ecclesie episcopus etc.

Ego *Oddo* diaconus Cardinalis S. Gregorii ad uelum aureum etc.

Ego *Octauianus* diaconus card. P. Nicholai in carcere tulliano etc.

Ego *Gregorius* diaconus card. S. angeli etc.

Ego *Jacintus* diaconus card. S. Marie in Cosmedin etc.

Datum *Remis* per manum *Guidonis* S. Romane Ecclesie card. et cancellarii III. Kal. Aprilis Indict. XI. Incarnationis Dominice Anno MCXLVIII. Pontificatus vero Domini Eugenii Pape III. anno III.

Hund, Metrop. II. 27 (edit. Monac.). — Mon. boic. XI. 163.

CLXIV.

1149. **Greiffenstein.** — *Der Edle Otto von Machland verordnet, dass all sein bewegliches Gut zwischen den Klöstern Baumgartenberg und Sabenich getheilt werde und dass die von dem Bischofe von Passau dem Kloster Sabenich gegebenen Güter nach Baumgartenberg gehören sollen.*

In nomine dei omnipotentis. Ego *Otto de Machland* Nobiliter natus graui egritudine oppressus Volo pro anima mea dispensare presente fratre meo *Walchuno* atque fidelibus meis *Chunrado, Herwico, Berno*, nullo michi contradicendo vel resistendo, Trado igitur et jubeo, vt dentur omnia mobilia mea Abbati de *Bongartenberge*, qui presens est, inter vtraque cenobia diuidenda scilicet Sancte Marie de *Pawmgartenperg* Et Sancti Johannis de *Sabenich* Sub ea tamen caucione, vt, si episcopus Patauiensis aliquid eorum dempserit, que a suo predecessore concessa sunt ecclesie Sancti Johannis et Sigillo communita ipsius, omnia tam predia quam mobilia pertineant ad domum sancte Marie de *pangartenperg*. Rogo eciam te frater, vt memor fraterne fidei atque dileccionis ob salutem animarum nostrarum nostrorumque parentum predia, que a me assignata vel data sunt Ecclesie Sancti Johannis, Si episcopus, sicut iam dixi, aliquid abstulerit eorum, que per antecessorem suum eidem ecclesie collata sunt, tua delegatione ad ecclesiam Sancte Marie *pawmgartenperg* transferre non differas et defensionem obtineas. Dispositis tandem pro anima mea tam predijs quam mobilibus meis duobus iam dictis claustris sub premissa condicione Presente fratre meo *Walcono*, cum essem apud *Kremese*, Renuncio hodie omnibus proprietatibus atque vxori mee, ipsa annuente atque consenciente, victurus abhinc secundum iussionem Abbatis, qui adest. Nunc igitur ego *Otto* committo animam meam omnipotenti deo, et insero manus meas vestris manibus committens me vobis mittoque gladium meum per Vos offerendum deo et Sancte Marie cum reliquis armis meis ab isto loco, qui dicitur *Griffenstein*. Acta sunt autem hec Anno ab incarnatione domini M. C. XLjX *).

Nota quatuor fuisse fratres *Walchunum* fundatorem ecclesie *Sancti Andree* circa *Traysmam* habentem Comiciam in *Lengenpach*. *Hertwidum* habentem Comiciam in *Spilberch* fundatorem ecclesie *Wilthering*, latine hilaria.

*) Bis hieher abgedruckt bei Kurz, Beiträge III. 338.

Altramum habentem Comiciam *starhenberckh* aliaque multa terrarum spacia fundatorem ecclesie *Secouiensis*.

Ottonem, qui ultimus fuit, habentem comiciam *Weiten* et *Rechperg*, qui multis bonis ditauit Ecclesiam Sancti Andree eamque libertati sedis apostolice cum multis nobilibus sub vno aureo Bisancio quoque omni anno prepositus seruiret, contradidit multisque bonis Ecclesiam *Neuburgensem*, *Gottwicensem*, *Walthausiensem* ditauit, vbi etiam fundator fuit, Et in *Pawngartenperg*; quumque priuilegiate nomine a sede apostolica, ab imperio et a Regno hunc titulum habuerunt liberi et nobiles aduocati, quod hij fundatores a Mari usque ad mare fuerunt aduocati omnium Ecclesiarum katedralium, vt in Chronicis legitur.

Hec nostri fossa Fundatoris tenet ossa,
 Cum quo protector noster iacet, his pete lector,
 Qui presto fueris requiem, si nomina queris,
 Dictus erat *Walther* prior, *Otto* nobilis alter,
 Tertius *Atramus* celitus Vernans, quasi Ramus
 Olim famosus, diues, celebris atque generosus:
 Nunc cinis atque lutum nature dando tributum,
 Sordeo, quo pergo, perges et tu, precor ergo,
 Me prece soleris, ut, cum morieris, simul eris
 Non in lugendo inde forte sed in moriendo
 Ordine tu iubaris, diuino lumine fruaris.

Isti versus habentur Scripti in Monasterio
 Sancti Andree in choro iuxta *Traysmam*
 fundatum.

N. *Ottonis* vxor*) fundauit Monasterium Monialium *Erlacloster* dictum prope oppidum *Enns* situm, in quo, ut fertur, Sepulta iacet, sed similior veri relatum est, quod in *Pruckh* sepulta sit.

Arma Monasterij *Pawngartenperg* sunt arma superioris austrie, Aquila aurei coloris in nigro campo, quatuor tractus duo Albi et duo Rubri.

M. C. preteritis XL septem simul
Ottonis Comitis domus hec in honore
 Est cura grata proprijs bonis fabricata.

Ad *Montem Pomerij* proprie *Pawngartenperg* Monasterium Cisterciensis Ordinis, ibi fluit *nardus* proprie dicte *Nern*.

*) Am Rande: *Geutta* vxor *Ottonis*.

Silvia domus Monasterium Canonicorum regularium, ibi fluit *Seminosa* proprie dicte *Serming*, que fluit in *Sermingstain*, postea duplex *Ischper* superior et inferior diuidens *Austriam* a terra *Anesi* in vno latere Et *Anosus fluius* ab alio latere diuidit *austriam* a terra *Anasi*.

Austria superior floriani Sangwine felix
Et ciuitas Anasum hic semper Ymagine gaude.

Aus einem Copialbuche des Kl. Baumgartenberg v. J. 1511.

CLXV.

1149. *Püten*. — *Erzbischof Eberhart I. von Salzburg weiht die am Fusse des Pütener Berges erbaute, dem Kloster Reichersberg gehörige Capelle und eximirt sie von der Jurisdiction des Pfarrers von Püten.*

† In nomine summe trinitatis. Notum sit christi fidelibus, quod ego *Eberhardus Jvuauensis* ecclesie archiepiscopus in pede montis *putinensis* consecraui capellam propter usum fratrum *Richerispergensium* tali uidelicet cautione, vt eadem capella cum dote adiacente in potestate sit eorundem fratrum neque plebanus eiusdem loci aliquid in ea iuris habeat neque ipse de suo iure aliquid amittat propter eandem capellam, in qua nimirum diuina officia celebrari concessimus, que illic audire nullos fideles prohibemus ita uidelicet, ut suo iure non priuetur *Putinensis* plebanus; Populares quoque sermones in precipuis festis eiusdem capelle inibi fieri permisimus uidelicet in dedicatione ac festis Beati Johannis Bapliste sanctique Petri Apostoli. Interfuerunt autem huic dispensationi Dominus *Romanus Gurcensis episcopus* et prepositi *Gerhohus* et *Werinherus Seccowensis* Presbiteri capellani nostri *Rödbertus*, *Gotescalcus*, *Ódalricus* Et de *Pataviensi* episcopatu *Marquardus prepositus Niuenburgensis*, Canonici *Richerispergenses Waltherus* et *Heinricus* presbiteri, Canonici *Niuenburgenses Herimannus* et *Hildibrandus* diaconi, Plebani sacerdotes *Hartwicus de Lanzenkirichen*, *Meginwardus de Bramberg*, *Richerus de Putine*, Laici nobiles et ministeriales, *Comes Ekkibertus*, *Dietericus de Mosen*, *Depoldus de Lechisgimunde*, *Turingus de Weriuen*, *Sigemar de Libenize*, *Hartnidus* et frater eius *Marquardus de ucelingen*, *Trustebus de Radistat*, *Putinenses* ministeriales, *Poppo*, *Livpoldus*, *Rapoto*, *Chõno*, *Turingus* et populus multus ad dedicationem ipsius capelle collectus. Et vt hec nostra dispositio firma et inconvulsa permaneat, paginam hanc sigilli nostri

roboravimus impressione. Actum *putin* Anno dominice incarnationis M.C.XL.VIII. Indictione XIII.

Original auf Pergament mit Siegel, welches mittelst eines durchgezogenen Pergament-Riemens rückwärts angeheftet ist, im Kl. Reichersberg. — Mon. boic. IV. 415.

CLXVI.

Circa 1150. — *Erzbischof Eberhart I. von Salzburg verleiht dem Propste Manegold von Ranshofen und seinen Nachfolgern die Kirche Hochberg.*

In nomine sanctę et indiuidę trinitatis ego *Eberhardus* dei gratia *Salzburgensis* ecclesie Archiepiscopus. Notum uolo esse christi fidelibus, quod ecclesiam *Hohenberchah* infra terminos parrochię nostrę sitam cum toto iure parrochiali ad eam pertinente assentiente clero et laicis fidelibus ecclesię nostrę firma concessione commisi preposito *Ranshouensi Manigoldo* et eius in posterum successoribus comunem uitam secundum regulam beati Augustini seruauitibus salua in omnibus nostra nostrorumque successorum canonica iusticia. Si autem, quod absit, regularis uita, quę nunc deo fauente in ecclesia *Ranshouensi* tenetur, fuerit ibi annihilata, pro nichilo quoque habeatur concessio nostra, quam regularibus duntaxat prepositis prefatę ecclesię ratam et inconuulsam permanere uolumus et ideo kartam concessionis huius nostro sigillo roborari fecimus.

Ego *Hugo* dei gratia *Salzburgensis* prepositus subscripsi,

Ego *Willehelmus* dekanus subscripsi, Ego *Heinricus* abbas Sancti Petri subscripsi, Ego *Trönt de sancto Petro* SS. Ego *Heinricus Berthsgademensis* prepositus subscripsi,

† Ego *Gerhous Richerspergensis* prepositus SS. Ego *Herboldus Öuensis* prepositus SS. Ego *Cěno Kymensis* prepositus SS.

Original auf Pergament mit rückwärts angeheftetem Siegel im k. bairischen Reichsarchive zu München.

CLXVII.

Circa 1150. — *Tauschvertrag zwischen dem Bischofe Chunrat von Passau und dem Kloster Garsten, vermöge dessen dem Kloster gegen drei Höfe zu Timenbrunn, Hartheim und Bueh der Zehent zu Gastenz eingewortet wird.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *chönradius* dei gratia *patauiensis* ecclesie episcopus. Notificamus omnibus uerę fidei cultoribus tam presentibus quam futuris concambium, quod factum

est inter nos et uenerandum abbatem *Syrum carstensem* fratresque ibidem domino seruientes, quod hoc modo perpetratum est. Idem namque fratres tradiderunt nobis per manus aduocati sui *Otachardi* scilicet *marchionis de styri* tres stabularias curtes, unam apud *timenbrunnen* cum mancipiis et omnibus, sicut tunc possessa erat, ibidemque molendinum cum iure suo, alteram apud *hartheim*, terciam uero apud *pûche* et in eodem loco mansum unum, alterum uero apud *Emilingen* eo tenore, ut decimas, quę pertinent ad parrochyam *Abilenzi*, eis iure concambii traderemus. Nos itaque hoc iustum legitimumque concambium esse perpendentes pari deliberatione mutuas conmutationes fecimus prediaque supradicta nos et ecclesia, cui domino auctore presidemus, per manus *Adalberti* de *pergi* suscepimus eisque decimas prefatę ecclesię donauimus eosdemque terminos a predecessore nostro pię memorię *Reginberto* statutos confirmauimus, uidelicet a fluvio *Röbinich* usque ad cursum *frödenize* alterius fluminis et usque ad principium *abilenze* iuxta portam decernentes et statuantes, ut decimas his terminis inclusas prefatus abbas eiusque successores a nobis et a nostris successoribus perpetua et stabili possessione obtineant. Vt autem pagina huius mutę conmutationis nostrę inconuulsa et illibata permaneat, sigilli nostri impressione eam insigniri iussimus idoneosque testes subternotari fecimus. Quorum nomina hec sunt: *Chadalhoch pataniensis prepositus*, *Ödalricus archypresbiter*, *Adalgoz decanus*, *Otachar marchio styrensis*, *Adalbertus de perge*, *Cholo de Wassinberch*, *Gotiscalch de hunisperch*, *Walchön de Chlumme*, *Pabo de Ameramgin*, *Hartnith de Orte*, *Gunpolt de pollinheim*, *Göndacher de steinpach*, *Hettil de Wizinpach*, *Dietericus de Truna*.

Original; Pergament mit an Pergamentstreifen hängendem Siegel im Archive zu Garsten. — Abgedruckt bei Fröhlich, Dipl. Garst. 41 coll. — Kurz, Beiträge II. 507.

CLXVIII.

Circa 1150. Enns. — *Heinrich Herzog von Bayern nimmt auf die Bitte seines Bruders Conrad, Bischofs von Passau, dem Adelbert (von Berg) die Vogtei von St. Pölten ab und entschädigt ihn dafür mit anderen Gütern.*

H. dei gratia dux Boarie omnibus Christi fidelibus imperpetuum. Justis petitionibus assensum prebere et ecclesiarum paci studere nostram decet discretionem, id enim nobis et ad presentem uitam et

ad illam, quam expectauimus in celis, remunerationem profuturum credimus. Quapropter sciendum et memorie tam presentium quam futurorum diligenter commendandum, qualiter nos pro petitione et dilectione karissimi domini et fratris nostri *C. patauiensis ecclesie episcopi Adelbertum cognatum nostrum* ab Aduocatie administratione *ecclesie sancti ypoliti* remouimus eamque in manum iam dicti domini et fratris nostri debite dilectionis ac fidelitatis, quam erga ipsum habuimus, intuitu Predictae ecclesie Patauiensi cum omni libertate resignauimus; videbatur enim ultra, quam iustum esset, eandem ecclesiam supradictus cognatus noster Adelbertus grauare et episcopum sub nomine aduocatie turbare. Itaque in futurum omnem questionem auferentes et omnimodis tranquillitati dilecti fratris nostri intendentes eidem Adelberto fideli et cognato nostro beneficium iam sepedicte Aduocatie de aliis nostris redditibus copiose reconpensauimus et de cetero omnem repetitionem interclusimus. In futuris autem temporibus hec inconuulsa ut permaneant, sit testis cum omnibus, qui aderant, presens pagina sigillo nostro bullata. Facta sunt hec *in conuentu celebri in loco Anesi* presentibus multis utriusque nostrum fidelibus et religiosis uiris ad hec fideliter collaborantibus.

Mon. boic. XXVIII. II. pag. 218 ex libr. cop. patav. II°

CLXIX.

Circa 1150. — Nachricht in Betreff eines Streites zwischen dem Bischofe von Passau und dem Kloster Baumgartenberg wegen des Nachlasses des Otto von Machlant.

Sequentem scripturam reperimus, quam nemo dubitat scripsisse abbatem illum, cui ipse fundator professus est. Procedit autem in hunc modum, prout sequitur. Quod scimus, loquimur et quod vidimus, testamur. Scimus et vidimus bone memorie *Ottonem* virum nobilem duorum claustrorum fuisse fundatorem Alterius Cisterciensis ordinis, Alterius canonicorum regularium. Sed claustrum regularium Canonice amplioribus diuitiis ditavit collatis ad idem beneficiis, que ab episcopo Patauiensi habuit, Cuius etiam priuilegio eadem beneficia communiuit. Sed instante illi articulo mortis nobis presentibus, accito fratre suo *Walcano* (sic) aliisque personis nobiles, honestis et veracibus commisit nobis omnia mobilia sua inter predicta cenobia diuidenda sub ea tamen caucione, ut, si episcopus Patauiensis diminueret bona claustro regularium a suo predecessore collata, omnia

tam predia quam mobilia nostre forent ecclesie. Facta hac et firmata testamento omnium rerum suarum donacione manibus suis inter manus nostras compositis Domino Christo sese nudum obtulit promittens de reliquo vite sue tempore modum et formam vivendi sub precepto nostro se velle custodire. Norunt hoc Dominus *Eberhardus Salisburgensis Archiepiscopus*, *Hainricus dux Bavarie* et multi Comites et viri nobiles ac religiosi Abbates et Prepositi.

Predicto igitur Ottone viam universe carnis ingresso episcopus Patauiensis bona per Antecessorem prefato cenobio regularium tradita usibus suis mancipavit Et ut res sub predicta conditione nobis commissas cum Regularibus diuideremus, a nobis instanter exigere cepit. Cum ergo ad causam hanc dirimendam abbas Cisterciensis a Cisterciensi Capitulo dispositus advenisset, episcopus offerebat assercionis sue testimonia, quod nulla condicione interposita bona illa mobilia duobus iam dictis cenobiis fuerint destinata. Nos uero e contra testamentum morte testatoris confirmatum et nobilium personarum testimonium de illa donacione, que ab ipso donatore nouissimum spiritum trahente fuerat dictata, ad confirmandam assercionis nostre partem parati fuimus exhibere. Sed cum abbas Ebracensis testimonium episcopi contra nos vellet recipere, ipsum deprecari sumus, quatenus ad examen sanctorum patrum Cisterciensis Capituli terminandam differret summam tocius negocii. Quo nobis non concesso denuo ei suggestimus, ne consensu suo vel presencie sue auctoritate iusiurandum testium episcopi reciperet, utpote qui nec de visis nec auditis false iuraturi essent. Preterea episcopo per fratrem nostrum mandauimus, ut saltem pre Reuerencia domini Pape ab iniusta testium productione cessaret. At ille septem falsos testes contra nos produxit, qui sub iureiurando falsum contra nos tulerunt testimonium. Hac igitur necessitate constricti dominum papam adiuvimus et tocius seriem rei pleniter ei exposuimus. Qui diligentius causam examinans Salisburgensi Archiepiscopo subiectam per nos direxit epistolam:

Eugenius episcopus seruus seruorum dei Saltzburgensi Archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. Veniens ad nostram presenciam dilectus filius noster Abbas de *Pawmgartennperg* aduersus Venerabilem fratrem nostrum Patauiensem episcopum querelam in conspectu nostro deposuit, quia quedam mobilia ecclesie ipsius a nobili quondam viro *Ottone* pro anime sue redemptione in testamento relicta ei contra iusticiam contendit auferre. Et quoniam tollerare

nec possumus nec debemus, ut opera pietatis et maxime, que viris religiosis et Christi pauperibus exhibentur, potentia vel presumptione cuiuslibet vacuentur, per presenciam scripta fraternitati tue mandamus, quatenus, nisi iam dictus frater noster prescriptum filium nostrum et fratres eius omnia, que in ipso testamento fuerunt eis a prenominate viro legata vel assignata, pacifice habere permiserit, utramque partem ante tuam studeas euocare presenciam et accitis illis, qui eidem testamento interfuerunt, iuxta quod ipsi exinde sub iurisiurandi religione testari voluerint, facias dictum fratrem nostrum inuiolabiliter obseruare. In his autem et in omnibus eorum causis ita te uolumus iam dictos fratres pro Beati Petri et nostra reuerencia sustinere, ut et ipsi pro alterius partis gratia vel potentia se iure suo non sentiant defraudari et nos in eorum subuencione noscamus, qualiter in executione piarum rerum de tua debeamus charitate presumere.

Epistolam sequentem Patauensi episcopo per nos destinauit:

Eugenius episcopus seruus seruorum dei Patauensi Episcopo salutem et apostolicam benedictionem. Quoniam fraternitatem tuam sincere dilectionis brachiis amplectimur, ideo non mediocriter contristamur, quod viros religiosos in tua diocesi commorantes ita plerumque videmus a tua fraternitate grauatos, ut et nos exinde non immerito moueamur et cum pontificali officio, ad quod te gratia diuina uocauit, derogare non modicum videaris. Veniens ad apostolice sedis clementiam dilectus filius noster Abbas de Pawmgartenperg sua nos conquestione instruxit, quia quasdam res, quas ecclesie sue Otto vir nobilis imminente mortis articulo pro anime sue redemptione in testamento reliquit, per incongruos testes auferre contendis. Quia igitur ad iniuriam episcopalis officii periculumque anime tue spectat, religiosus viris, qui de proprio studiosius essent a tua fraternitate promouendi, res ab aliis pia deuocione concessas auferre, Per presenciam scripta dilectioni tue mandamus, quatenus vel ea iam dicto filio nostro et fratribus eius libera et sine aliqua inquietatione dimittas, Vel cum a venerabili fratre nostro Salzburgensi Archiepiscopo fueris euocatus, eius presenciam adeas et quod ab eo fuerit exinde iudicatum, suscipias firmiter et obserues et donec ipsa causa iudicio terminetur, nichil omnino de rebus ipsis iam dicto filio nostro auferre presumas.

Episcopus uero iterum querimoniam de nobis facturum nuncium ad Cisterciense direxit capitulum quemdam scilicet prepositum grandis corporis virum, qui assistente sibi abbate Ebracensi litteras obtinuit

a capitulo domino pape dirigendas, quatenus ipse firmaret iudicium, quod coram abbate Ebracensi de causa predicta fuerit habitum. Jam dictus uero prepositus, quoniam spiritui sancto et sanctis patribus in spiritu santo (sic) congregatis plurima mentiri non est reueritus, ueniens in Cristam (sic) Abbatiam Ordinis nostri nec confessus nec communicatus exspirat, Litteras uero, quas a Capitulo acceperat, per Conuersum suum ad terram nostram transmisit.

Accepto autem mandato per litteras apostolicas Salzburgensis Archiepiscopus ad prosequendam causam nostram Patauiensem episcopum euocauit. Euocauit nec non et eos, qui supremo et extremo interfuerunt testamento Ottonis uiri nobilis, de cuius rebus uidebatur esse contencio. Cumque assidente ei domino *Romano Gurcensi episcopo* testes accitos uiros nobiles et ueraces de uisis et auditis sub iureiurando dicere paratos paratus esset audire, regulares Canonici, quorum causam agebat Patauiensis episcopus, consilio et precepto ipsius episcopi scripto appellauerunt ad sedem apostolicam, quatenus hoc modo iudicium a domino papa prescriptum impediret et causam nostram terminari prohiberet et periuria testium suorum occulta forent. Utramque partem ergo Salzburgensis Archiepiscopus domino pape censuit presentandam cum litteris suis fidelem relationem continentibus, ne forte per alteram partem subripi vel addi aliquid ualeret, quod non expediret. Cumque hec necessitas urgeret utrosque examen apostolici moderaminis expetere, episcopus de causa sua diffidens iam prefatos regulares a suis sedibus eiecit, ipsum Cenobium cum suis pertinentiis Abbati cuidam sue diocesis disponendum commisit sicque appellationem factam impedivit.

Kurz, Beiträge III. 386.

CLXX.

1151. Im Jänner. — *Conrad, Bischof von Passau, beurkundet einen von den beiden Klöstern Gleink und Seitenstätten abgeschlossenen Tausch verschiedener Zehente.*

In Nomine sanete et indiuidue trinitatis. — *Chvnradius* dei gratia *patauiensis* Episcopus — Officii nostri ratio postulare uidetur, ut ea, que ad quietem et comoditatem Ecclesiarum nostrarum spectant, ordinare nos et tractare debeamus. Hinc est, quod nos inter fratres nostros abbatem *Fridericum* de *Sitensteten* et *Vlricum* abbatem de *Glnvich* legitime conmutationis concambium fecimus. Etenim cum decimationes de agris Monasterii *Glnvicensis* ad Monasterium

Sitansteten ex antiquo pertinent, fratres invicem gravabant et interdantes et accipientes moleste sepe contentiones oriebantur. Nos igitur pro bono pacis et concordie nec non, vt quietius et commodius habeant utraque Monasteria maiorque sit amborum vtilitas, mansum unum in *Ilbungespach* et pratum unum iuxta flumen *vrla* ad viginti plaustrata feni et duos mansos iuxta flumen *Erla* de bonis *Glvnicensis* monasterii ad *Seitansteten* traiecimus et pro hiis omnem decimationem, quam *Sitanstetenses* habebant ab *Ensgrunde* usque in *Glvnich*, ipsi *Glvnicensi* monasterio donauimus per manus vtriusque loci aduocatorum, *Arnhalmi* videlicet ex parte *Glvnicensium* et *Egononis* ex parte *Sitanstetensium* prefatis abbatibus et vtriusque loci fratribus pari voto et communi voluntate in idipsum consentientibus. Vt ergo actio hec huius legitime commutationis firmiter et inconfulse (sic) omnibus etatibus constare ualeat, paginam hanc inde conscribi ac sigilli nostri impressione roborari precepimus omnem hominem, qui eam violare presumpserit, excommunicationis vinculo innodantes, Si semel aut bis commonitus emendare noluerit. Testes autem sunt, Ex clero *Sigehardus abbas Gaerstensis*, *Fridericus abbas de Sitansteten*, *Altmannus de Haedershouen*, *Gundelbertus de Wiztra*, plebani. Ex laicis per aurem attracti, *Adelramus de vrla et frater eius Egeno*, *Arnhalms de Volchenstorf*, *Erchenpoldus*, *Pilgrimus*, *Fridericus fratres de Hagwalde*, ministeriales Ecclesie *Babenbergensis*, *Hertwicus Boem*, *Gundacher et filius eius Gundacher*, *Engelschalcus et fratres eius Sighart*, *Laentfrit*, *de Egelbach* et alii multi. Acta sunt hec, Anno dominice incarnationis. M^oC^oLj^o Regnante Domino *Chenrado* Romanorum Rege glorioso et semper augusto, anno Regni eius XV°, Indictione prima, Mense Januarij scilicet amen.

Aus einem Vidimus auf Pergament mit Siegel des Bischofs Wernhard von Passau dd. Gleink 30. Nov. 1202, im Archive zu Gleink. — Kurz, Beiträge III. 309.

CLXXI.

1151. 22. Mai. **Kremsmünster.** — *Conrad, Bischof von Passau, bestätigt die Stiftung des Nonnenklosters Erla.*

Cunradus Caelesti gracia *Pataviensis* *Episcopus* fidelibus salu-tem in perpetua benedictione Domini. Domino Salvatore omnium bonorum auctore cooperante et predecessores Venerabiles *Episcopos* sic imitari et successores nostros pari volumus exemplo in idipsum provocare, ut loca divinis cultibus mancipata tum nostris impensis

adjuvemus, tum possessiones ipsas a quibuscunque fidelibus impensas Dei omnipotentis auctoritate et munimento nostri privilegij contra omnium, quecunque dici aut fingi poterunt, improbiter stabili in perpetuum tenere confirmemus. Renovantes igitur quoddam nobis oblatum felicissime recordationis *Egilberti Pataviensis Episcopi* privilegium pro institutione *Erlahensis Ecclesie* conscriptum latificamus cunctis moderni et futuri temporis fidelibus, quod Vir quidam *nobiliter ingenuus Otto* nomine una cum propinquis suis *Dieterico* et *Engelscalcho* in renuntiando secularibus Semetipsum abnegans facultatum suarum, quibus admodum pollebat, pro Dei amore, pro sua, omnium debitorum salvatione Beatum Petrum Principem Apostolorum Sanctumque Baptistam Domini Precursorem felicissimos conscripsit heredes ita quidem, ut in loco, qui *Erlach* nuncupatur, Claustro religiose constructo Sanctimoniales ibidem ad regularem vitam congregate Deo devote jugi famularentur obsequio, et locus ipse ad titulum S. Stephani Protomartiris in manum Domini *Egilberti Episcopi* mancipatus sub sua et omnium deinceps illius sedis Episcoporum proficeret defensione et amiculo. Ab ipso ejusdem loci Katholico Fundatore hec annexa est conditio, quod si forte sua hec institutio ullius unquam violenta potestate destructa cessaret, hereditas sua ad primum cognationis remearet.

Hec sunt nomina Prediorum, que idem Fundator felicissimus prefate contulit Congregationi: *Erlach* et omnes in circuitu sitas sui Juris possessiones, hoc est *Steine*, *Waldarn*, *Gruobe*, *Engilberge*, *Wengilbach*, *Gottenhoven*, *Palsense*, *Aschach*, *Flinspach*, *VVerenhersdorf*, *Scafaerfelch*, *Inlinnesdorf*.

Pari devotione *Venerabilis Episcopus Egilbertus* et ipse spe retributionis eterne tradidit super aram Sancti Petri in eodem loco in augmentum Prebende ancillarum Dei quinque Huobas et duas vineas cum aliquot mancipijs, In Ecclesia *Ostheringe* tertiam partem decimarum, in Ecclesia *Ardacheren* predium et duas partes decimationis, Apud Ecclesiam *Wolspach* (Wolfspach) predium et integram decimationem de XXIII. mansaricijs. Deinde *Regmarus Episcopus* tradidit eidem Ecclesie tertiam partem decimationis de ipsa parrochia *Erlache*, Item ad eundem locum attinet ex donatione predicti *Egilberti Episcopi* integra decimatio de XXIII. mansaricijs in Ecclesia *S. Valentini* sitis.

Testes Investiture Domini Ottonis sunt infra subnotati: *Hartman de Erlach*, *Werinhardus de Stafalaren*, *Friotel*, *Aribo*, *Vdalrich de*

Ardachern, Waltchuon de Perge, Piligrim de Cella, Alram de VVillehring, Vdalrich de Machlant, Hadamar de Ertlach, Haderich de Hadrichesdorf, Hartovich de Heide, Idunch, Regile.

Sunt preterea et hec Prediorum nomina eidem loco postmodum a fidelibus Christi in stipendium filiarum suarum pro salute animarum fidelium collata: *Lupe, VValinsdorf, Othprehtesperg, Sulzpach, Harrose, Halle, Erlsfhingen, Hecherens, Vinea Opinge, Richpoldesvvinchl, Michstetten, Hagelin* et III. domata ibidem sita, *Lengenbach, Steinvant, Gruobe, VValdaren, Strasse, Treunenich, Sevvaren, VVerde, Hittingen, Spaetinesdorf, Fuostendorf, Lohe, Sirniche, Chremelise, Piela, Edelize, Flinspach, Sebischenbrunnen, Chalmonse, Dtristnicheneh.*

Nos ergo predictam congregationis institutionem noticie posteriorum scripto presentis pagine et in eandem sigilli nostri suspensione commendantes per virtutem Sancte et Individue Trinitatis, per merita omnium Sanctorum, per districtam banni nostri sententiam locum illum locique incolas, colonos et possessiones universas sub divina protectione contra omnium quascunque vexationes et molestias ponimus nostrisque successoribus Episcopis fouenda hec universa et protegenda committimus.

Acta sunt hec in *Chrinsmuonnstivre* Anno post Incarnationem Domini Millesimo CLI. XI. Kalend. Junij, Anno vero Episcopatus nostri IIII. Indict. autem XIII. Epacte I. Concurr. VII.

Ego *Kadelous Pataviensis Prepositus* subscripsi. Ego *Adelgochus Pataviensis Decanus*. Ego *Vdalricus Prepositus S. Marie*. Ego *Ruodpertus Archidiaconus* laudo. Item ego *Ruopertus Archipresbiter* laudo. Ego *Sigehardus* laudo. Ego *Adalbertus Custos* laudo. Ego *Hermannus* laudo. Ego *Heinricus Scolasticus* laudo. Ego *Adalbertus Abbas S. Agapiti* laudo. Ego *Wernhardus Forinbaccensis Abbas* laudo. Ego *Sigehardus Abbas S. Marie de Guerste* laudo. Ego *Heinricus de Sabenich* laudo. Ego *Dithmarus S. Floriani Prepositus* laudo. Item ex Laicis testes sunt renovationis *Adelrammus de Offtheringen, Herrandus de Werde, Adulber de Nuoiuaren, Marquarth de Wesen, Richker de Osternahe, Ruodiger* ceterique quam plurimi.

CLXXII.

1151. 22. Juni. Ferentino. — *Papst Eugen III. bestätigt die Besitzungen des Klosters Baumgartenberg.*

Eugenius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *Friderico abbati sanctae Mariae in Pomgartenberge* eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris monasticam uitam professis in perpetuum. Religiosam uitam eligentibus apostolicum conuenit adesse praesidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito reuocet aut robor, quod absit, sacrae religionis infringat. Eapropter dilecti in domino filii uestri iustis postulacionibus elementer annuimus et monasterium beatae Mariae in Pomgartenberge, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti patrociniocomunimus Statuentes, ut, quascumque possessiones, quaecumque bona eadem ecclesia inpraesentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis deo propitio poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus haec propriis duximus uocabulis annotanda: Locum, in quo ipsa abbatia sita est, cum appenditiis suis, Grangiam in *Nodemestorf* cum appenditiis suis, Grangiam *Tymnich* cum appenditiis suis, Grangiam *Gozoltingen* cum pertinentiis suis, Grangiam *Teuphenbach* cum pertinentiis suis, *Modmeseche* cum pratis et pascuis, De *silua Nordica* triginta mansos, Grangiam de *Cremesa* cum agris et uineis suis et Decem mansos de silua in *nochelinge*. Sane laborum uestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis siue de nutrimentis uestrorum animalium nullus omnino a uobis decimas praesumat exigere. Oleum uero infirmorum, consecrationes altarium seu basilicarum, benedictionem abbatis, ordinationes monachorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, a dyocesano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolicae sedis habuerit et ea gratis et absque prauitate noluerit exhibere. Alioquin liceat uobis catholicum, quem malueritis, adire antistitem, qui nostra fultus auctoritate, quae postulantur, indulgeat. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre seu ablatas retinere, minuere uel aliquibus uexationibus fatigare, Sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione

ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimode profutura. Siqua igitur in futurum ecclesiastica saecularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue commonita nisi presumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruauitibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiat et apud districtum iudicem premia aeternae pacis obtineat. Amen. Amen. Amen.

Eugenius catholicae ecclesiae episcopus subscribo.

(Sequuntur subscriptiones undecim Cardinalium.)

Datum *ferentini* per manum *Bosonis sanctae Romanae ecclesiae scriptoris* X. Kl. Julii Indictione XIII. Incarnationis dominicae Anno M. C. LI. Pontificatus uero domini Eugenii papae III. anno septimo.

Original mit Bleibulle im Museum Francisco-Carolinum zu Linz. — Kurz, Beiträge III. 393.

CLXXIII.

1151. 26. August. Passau. — *Conrad, Bischof von Passau, schenkt dem Kloster St. Florian die Pfarrkirche Wallern und erneuert die Verleihung der von St. Marienkirchen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Chvonradus* diuina fauente gratia *patauiensis ecclesie episcopus* cunctis successoribus suis et omnibus christi fidelibus in perpetuum. Pastoralis officii debitum efficacius nos credimus exequi, si religiosorum uirorum indigentiam temporalia subsidia largiendo paterna curamus prouisione releuare et ab aliis pia deuotione ecclesiis donata auctoritate nobis a deo collata pro pace et quiete ecclesiarum eisdem satagimus confirmare, ut qui per nos ipsos propter temporalium actionem frequentes tumultus diuinis ministeriis sedulitate, qua deceret, insistere non ualemus, eorum, quos ope nostra iuuamus, orationes et ministerium temporali nobis beneficio comparemus. Hac igitur consideratione inducti de consensu et fauore fratrum nostrorum Patauiensis chori cathedralium et aliorum fidelium nostrorum ecclesie, que *domus sancti Floriani* dicitur, que etiam patauiensis ecclesie filia est specialis, legitima donatione conferimus *ecclesiam in Waldarn* cum aduentis

suis uniuersis ad supplementum indumentorum fratrum ibidem deo militantium. Confirmamus preterea memorate ecclesie omnes donationes ab antecessoribus nostris episcopis eidem legitime factas et specialiter *ecclesiam sancte Marie* iuxta riuulum, qui *Palsentze* dicitur, sitam, que etiam ad cameram predictorum fratrum dinoscitur pertinere.

Vt autem hec nostra donatio neenon et confirmatio futuris temporibus futuris temporibus (sic) perpetua firmitate rata et inconuulsa permaneat, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri impressione iussimus insigniri inprecantes sub adtestatione diuini iudicii, ut si quis qualibet temeritate contra factum nostrum aliquid adtemptare presumpserit, omnipotentis dei indignationem incurrat et perpetue maledictioni subiaceat. Huius rei testes sunt *Chalhohus prepositus, Rvobertus decanus, Heinricus scolasticus, Gerboto archiprespiter, Jacobus archydiaconus, Otto capellanus, Pilgrimus, Vodabricus, Fridericus, Albertus, Albero, Fridericus* canonici. Ex nobilibus *Gebhardus comes de vichtinsteine, Albertus comes de Rebegawe, Heinricus de Julbach, Engilshalcus de era*. Ex ministerialibus *Marquardus de wesin, Engilbertus de strebin, Hartmvt pincerna, Adalbertus camerarius, Walchunus iudex, Rvoldolfus de Perchaimen, Waltherus de Glancke* et alii quam plures, quorum nomina non sunt adnotata. Acta sunt hec in *Putauia* Anno ab incarnatione domini MCLI. Indictione XIII. VII. kalendas Augusti Anno pontificatus nostri VIII. Regnante *Chronrado rege* Anno regni sui V. feliciter. amen.

Original mit Siegel im Archive des Kl. St. Florian. — Stülz, Gesch. von St. Florian 256. — Die Chronologie der Urkunden der Bischöfe von Passau ist berüchtigt und unter ihnen ganz vorzüglich die der beiden Bischöfe Konrad und Altmann. In vorstehender Urkunde sind alle chronologischen Daten sich widersprechend. Die Indiction des Jahres 1151 ist die vierzehnte, das Jahr der Ordination des Bischofes Konrad das dritte und endlich des Reiches K. Konrad III. das vierzehnte.

CLXXIV.

1151. 24. September. Bamberg. — *Bischof Eberhart von Bamberg beurkundet einen von ihm mit dem Kloster Reichersberg abgeschlossenen Gütertausch.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego *Eberhardus* dei gratia *babenbergensis* ecclesie episcopus notum uolo esse cunctis christi fidelibus tam presentis quam future posteritatis, quod in terra ecclesie nostre iuxta riuum *antesin* fecimus concambium cum preposito

richerispergensis Gerhoho ex conlaudatione fidelium nostrorum *marchionis Othacheri* aduocati nostri et aliorum, quos terra eadem beneficiaria concessione ipso marchione mediante contingebat. Concambium uero sic se habet. Riuus nomine *Semftinbach* longo decursu cum multo fratrum *richerispergensium* labore deductus est ad claustrum *richerispergensense* ita, ut alueus eius per terram prenotatam predicto marchioni a nobis inbeneficiatam transeat non sine aliquanto dampno.

Pro quo sufficienter et plenarie nobis et ecclesie nostrę iure concambii recompensando a iam dicto preposito per manum aduocati *richerispergensis* ecclesie *Reginheri* suscepimus predium quoddam a *wigando* datum iuxta eundem riuum in monte *rainberc* et iuxta uillam nomine *munster* agrum unum. Ut autem firmum sit et irtractabile iam dictum concambium, paginam hanc inde conscriptam et subscriptione proprię manus nostrę atque conlaudatione clericorum nostrorum et fidelium quoque laicorum nutu corroboratam sigilli nostri fecimus inpressione signari.

† Ego *Eberhardus babenbergensis* episcopus II. s. s.

† Ego *Vidalricvs* prepositus maioris ecclesie S. S.

† Ego *Volmarus* decanus maioris ecclesie S. S.

† Ego *liupoldus* prepositus sancti stephani subscripsi.

† Ego *Cēnradvs* custos et prepositus S. Marie subscripsi.

† Ego *meginhardus* prepositus ueteris capelle S. S.

† Ego *hermannus* presbiter et canonicus maioris ecclesie S. S.

Monogramma (bene valete).

Data *Babenberg* VIII. Kalendas Octobris Anno ab incarnatione domini M. C, L I: Indictione xiiii.

Original auf Pergament im Archive des Klosters Reichersberg. Das mittelste eines durchgezogenen Lederstreifens rückwärts angehängte Siegel ist abgefallen. — Hund — Gewold, III. 161. — Chron. Reichersb. (edit. Gewold.) 186.

CLXXV.

1151. *Vöcklabruck*. — *Conrad, Bischof von Passau, schenkt der Stiftung Pilgrims von Schalcheim zu Vöcklabruck die von der Pfarrkirche Schöndorf jährlich zu entrichtende Justitia episcopalis.*

C. *Chovnradus* caelesti gratia *patauiensis* episcopus cunctis ecclesie fidelibus salutem in perpetuum. Dignum et imitabile patrum nos precedentium sequi cupientes exemplum, quecumque ipsi de suis

uel aliorum fidelium sumptibus aut pro utilitate uiuorum aut pro saluatione animarum utiliter instituerunt, eadem nos quoque deo cooperante astipulantes dictis, scriptis et factis uolumus confirmare et alios post nos episcopos ceterosque bone uoluntatis propositores (sic) nostris, quantum dominus adiuuerit, benefactis, uerbo, opere et priuilegio ad benefaciendum prouocare. Renouantes igitur quoddam predecessoris nostri benedictissime recordationis *episcopi Regenberti* priuilegium presentium pariter et futurorum memorie commendamus, quod uir quidam satis ingenuus *de Scalchheimen* nomine *Pilgrimus* repudiata seculari milicia christo contentus hospitale quoddam de bonis suis a contradictione liberis in *Uechelahebrochke* preparatum pauperibus et capellam ibidem a se sub titulo et ueneratione *sancti Egidii* constructam, utrumque in massam bonorum sancti Stephani perenni iure contradidit et contraditis dictus iam nunc episcopus in augmentum refectionis pauperum utilitates de adiacente *barrochia Scorhendorf* colligendas excepta episcopali iusticia annuatim soluenda spe diuine recompensationis adiecit. Nos proinde nos quoque (sic) nostris temporibus in eodem sacello benefaciendi materiam habentes et uoluntatem, annuam, que ad nos attinet, iusticiam de prefata *barrochia* ad incrementationem eiusdem collationis fidelium super addimus flagitantes summopere, ut hoc et illud predecessoris nostri in christi pauperes beneficium ratum habeatur et a nostris successoribus. Complacuit et hoc nobis, ut eundem locum sub nostra episcopali tuicione defensum ille idem deo deuotus homo, qui ipsum inchoauit quique ad nostra tempora perdurauit, *Pilgrimus*, quoadusque uixerit, sicut cepit religiose manuteneat et post eum quemcumque Patauiensis episcopus eidem amministrationi substituat.

Hec in *Uechelahebruochke* anno post incarnationem domini Millesimo CLI. peracta, Indictione uero XIII. sicut sunt hanno atque apicibus (sic) nostris et sigillo contra uiolentiam et obliuionem hominum munita, sic et testibus subnotatis corroborata. Ex capellanis nostris *Chadelhoch prepositus, Ovdalricus, Gerboto archipresbiter, Pilgrimus*. Ex nobilibus uero *Comes Albertus de Rebegowe, Engilschalch de Vra, Herbort*. Ex ministerialibus autem *Marquardus de Wesen, Rowdeger iudex, Hartmolt Pincerna* ceterique.

Original mit dem an einem Lederstreifen hängenden gut erhaltenen Siegel im Archive des Kl. St. Florian. — Stülz, Gesch. v. St. Florian, 238.

CLXXVI.

Circa 1152. 28. April. Straschirchen und Passau. — *Conrad, Bischof von Passau, schliesst mit dem Kloster Reichersberg einen Vergleich wegen des Gutes Hagenau.*

In nomine sancte et individue Trinitatis omnibus Christi fidelibus notum esse cupimus, qualiter ego *Chuonradus* divina clementia *Pataviensis Ecclesie Episcopus* Ecclesie mee Pataviensis simul et *Ecclesie Richerspergensis* commodis ac paci in presenti et futuro prospiciens ex consensu Cleri et Ministerialium nostrorum predium Ecclesie nostre in villa *Rosbach in comitatu Comitis Bertholdi de Pogen* situm per manum eiusdem Pertholdi Comitis ex iure advocatie ipsi pertinentis in manum cuiusdam *nobilis viri Weriandi de Rauntingen* tradi rogavimus Ecclesie Richerspergensi tradendum ac de iure nostro in ius Ecclesie illius omnimodis transfundendum in legitimum videlicet Concambium pro predio *Hagenove*, super quo inter me et iam dictam Ecclesiam Richerspergensis contentio esse videbatur, simul et pro predio, quod Ecclesia Richerspergensis in partibus orientis in villa *Liubes* possederat. Hoc itaque iam dictum nostrum predium cum omni iure suo et utilitatibus quesitis et inquirendis simul et decimis in eadem villa iuri nostro pertinentibus Ecclesie prefate tradi fecimus Preposito et fratribus eiusdem Ecclesie, Econtra predium Hagenowe iure nostro recognoscentibus et per manum Advocati sui in villa *Liubes Comitis Chuonradi de Pielsteine* cum alio iam dicto predio suo in Jus Ecclesie nostre transfundentibus. Et hec traditio per manum Advocati nostri Pertholdi facta est nobis presentibus ac petentibus in villa *Straschirchen* in manum iam dicti Werigandi. Huius rei testes sunt per aurem attracti ex Nobilibus *Chadolt de Sunebretesdorff, Chadolt de Grunenbodengarten, Weringer de Waigestorf, Pabo de Agehausen, Werinhart de Tulbach, Reginger de Ride, Amelbertus de Aigeling, Adelbero de Burchartesdorf* et ex ministerialibus *Ruodegerus, Adalbertus, Arnoldus de Patavia, Waltherus de Ludinge, Rapoto de Swabendorff, Gerhocho de Framelinsperge, Heinricus, Rudolfus, item Ruodolphus, Megingoth de Pogen, Engilbertus et frater eius Otto de Stroubing*. Ego *Chuonradus Pataviensis Episcopus* subscripsi. Ego *Ruodbertus Decanus* subscripsi. Ego *Hainricus Scholasticus*. Ego *Hartmodus Archipresbiter*. Ego *Ruodbertus Presbiter*. Ego *Adalbertus Prepositus*

S. Nicolai subscripsi. Acta sunt hec anno Incarnationis Domini MCLV. Pontificatus vero nostri anno VI. Indictione II. Data *Patavie* IV. Kal. Maij.

Hund—Gewold III. 161. (Ratisb.) — Chronic. Reichersberg. ad 1152. Aus dem Chron. erhellt klar, dass die Handlung dem Jahre 1152 angehöre. — Mon. boie. IV. 417. cf. loc. cit. XXIX. II. 260.

CLXXVII.

1153. 20. December. *Leibnitz*. — *Erzbischof Eberhart von Salzburg beurkundet einen von dem Kloster Stuben mit Engelschalk von Libnitz wegen einiger Güter, welche dieser an sich gerissen hatte, abgeschlossenen Vergleich.*

In nomine sancte et individue Trinitatis. *Eberhardus Salzburgensis Ecclesie Dei gracia Archiepiscopus Chunoni Subensi Preposito* in perpetuum. Ut ea, que vel per sententiam decisa vel consilio fuerint terminata, nulla tergiversatione valeant ulterius in litem revocari, dignum est ea ad perpetuam memoriam scripture mandari. Unde nos presenti pagina tam nostri quam futuri temporis Christi fidelibus significamus, quod pie memorie *Tridentinus Episcopus Almannus* Subenensem Ecclesiam a quadam *Regina Tuta* nomine, de qua secundum carnem genus duxit, primo fundatam, sed succedentibus heredibus circa divinum cultum minus devotis tam religione quam redditibus dilapsam restauravit et ablatas possessiones partim, ut potuit, restituit deque suis nonnulla supererogavit. Inter cetera vero bona, que eidem Ecclesie contulit, *Ecclesiam sancte Margarete apud Hengest* cum dote et dotalibus mancipiis, aream, ubi curia quondam, modo novella vinea plantata est, cum curte stabularia, pars *Halchesdorff*, quod utrumque cum omnibus suis pertinentiis, mancipiis videlicet, areis, agris, campis, pratis, pascuis, cultis et incultis, silvis, venacionibus, piscationibus et omnibus quesitjs et inquirendis locavit in manum *Marchionis Engelberti de Chrayburch*, qui rogatu ipsius Episcopi delegavit ea Subensi Ecclesie in consecrationem altaris sancte Marie, quod memoratus Episcopus consecravit ac eisdem prediis dotavit anno Domini MCXXXVI. Indict. XIV. II. Calend. Maii regnante *Lothario Imperatore* tertio sub Antecessore nostro venerande memorie *Archiepiscopo Cunrado*. Cuius rei testes sunt *Albwinus et filius eius Erchinbertus, Pilgrim et filius eius Albwinus et Otto, Albero et Udalscalch de Torringen, Rudgerus de Winden, Cunradus de Holzhausen, Ekkolf de Possimunsture et Otto et Herich,*

Hainrich de Brunsberch, Joh. de Snellendorff, Pabo, Gerboto, Pilgrim, Penno, Gerolt et alii quam plures. Horum autem prediorum usus longo tempore sibi usurpavit *Engelscalcus de Libniz Parochianus*, qui ab eisdem Ecclesie *Preposito* tunc *Chunone* sepius super hoc provocatus ad iudicium in nostra presentia hac se tuebatur responsione, quod ea non invasione sed pretextati Episcopi Domini sui largitione possideret. Prepositus autem pretendebat, priorem donationem factam Ecclesie posteriori prerogare et Episcopum A. hec eadem bona non solum donasse, immo a memorata Regina quondam collata modo Ecclesie quasi etiam restituisse. Nos itaque neutram partem per sententiam gravare vel utilitate sua nudare volentes, quoniam et ipse E. donationem eiusdem Episcopi cum *Castro Hohenburch* cum omni sua possessione devenerat in proprietatem Ecclesie, nostro consilio, venerabilis *Gurcensis Episcopi Romani* aliorumque Prelatorum ac fidelium nostrorum deliberatione utriusque partis assensu et electione post largitiones plurimas huic cause hac conventionione finem dedimus. Memoratum Engelsealum legatione supradictorum prediorum totiusque predii sui, quam extra proprietatem Ecclesie causa effugii in manum *Styrensis Marchionis* locaverat, ne videlicet apud nostrum forum super hoc conveniri deberet, per sententiam recipere coegimus et in manum *Friderici de Lonsberch* ministerialis Ecclesie per manum eiusdem Marchionis delegare, delegandum, quo ipse postulaverit et nos consuluerimus. Habebat autem Subensis Ecclesia in eadem vicinia duas villas *Sedingen* et *Haslach* in sua proprietate. Utilitatem igitur istarum villarum idem E. a Preposito nostro consilio eo tenore recepit, ut post obitum suum vel si prius deliberaverit, et supra nominata predia, que ab ipso repetebat, Subensis Ecclesia recipiat atque adiacentia, que sue proprietatis apparebant, exceptis quibusdam villis ultra Muram sitis. Pro hac ergo precariatione et pro sua suorumque parentum nec non sepe dicti domini sui Episcopi *Altmanni* perpetua redemptione unacum manu matris sue *Diemout* nomine et per manum memorati *Friderici de Lonsberch* delegavit beato *Lamberto* et fratribus Subensis Ecclesie in proprietatem, quicquid apud *Stammmarkt* visus est qualicumque possidere, nec non utrumque *Par-schalchesdorf* et *Lewarn* cum omnibus suis pertinentiis, cultis et incultis, quesitis et inquirendis et cum omni utilitate, que quolibet modo ibi poterit provenire. Et ad firmitatem huius traditionis et in testimonium proprietatis prefatam Ecclesiam sancte *Margarete* cum

dote et omnibus, que ad ipsam pertinebant, atque prenominatas villas, quas delegaverat cum duabus villis Seding et Haslach, a manu nostra et Gurcensis Episcopi Romani et sepe dicti Prepositi Cunradi in beneficium, donec vixerit, recepit et singulis annis ad huius rei indicium et memoriam pro taxatione unius bovis XL. nummos Frisacensis monete Subenensi Ecclesie persolvere debebit. Huius rei testes et auctores fuerunt *Romanus Gurcensis Episcopus, Romanus eiusdem Sedis Prepositus, Hainricus Salzburgensis Abbas, Gerhohus Richerspergensis Prepositus, Rudbertus, Wilhelmus, Udalricus* Capellani et plures de Clero. Laici quoque: *Gotfridus de Werde, Burchardus de Staine, Heinricus filius sororis eius, Carolus de Mandilkirchen, Eberwinus de Lobsin, Dietmarus de Ergoltingen, Duringus de Werven, Ekkehardus de Tannen, Marchwardus de Uzlingen et filius sororis eius Marchwardus, Wisent de Bongu, Fridericus de Bettuwa, Fridericus de Lonsberch, Gotfridus de Wietingen, Rudolph de Duonesberch, Chuno, Sigmarus, Rudolf de Libniz, Rudgerus de Wilkirchen* et alii quam plures. Actum *Libniz* anno dominice Incarnationis MCLIII. Indictione II. XIII. Calendas Januarii anno secundo *Friderici Regis*, anno vero nostri Pontificatus septimo feliciter. amen.

Hund—Gewold, III. 256. Ratisb.) — Mon. boic. IV. 525.

CLXXVIII.

1153. Salzburg. — *Erzbischof Eberhart von Salzburg schlichtet einen Streit zwischen dem Kloster Reichersberg einer- und den Klöstern des heiligen Rupert, St. Peter und Erintrut zu Salzburg andererseits wegen eines Gutes zu Mosin.*

In nomine sanete et individue Trinitatis. *Eberhardus* Dei gracia *Salzburgensis* Ecclesie *Archiepiscopus*. Notum esse volumus tam futuri quam presentis temporis hominibus, qualiter querela *Gerhoi Richerspergensis Prepositi*, quam adversus tria Claustra, videlicet *sancti Rudberti et sancti Petri sancteque Virginis Erintrudis* habuit, consopita est. Denique predictus Prepositus adhuc vivente beate memorie antecessore nostro *Chunrado Archiepiscopo* contra Ministerialem Ecclesie nostre *Henricum de Sechirche* deposuit causationem super quodam predio in vico, qui dicitur *Mosin*, sito *Richerspergensi* Coenobio, ut asseruit, legitime contradito. Sed quia predictus *Henricus* nondum lite hac terminata defunctus tres prenominatas Ecclesias reliquit prediorum suorum heredes, renovante suam querelam

Richerspergense Preposito in conspectu nostro ex beneplacito parcium sic decisa est contentio, ut *Prepositus maioris Ecclesie Hugo et Abbas sancti Petri Henricus* nec non *Abbatissa sancte Erndrudis Wirad* designaret curtim quamdam iuxta *Ardacharn* sitam cum suis pertinentiis Ecclesie Richerspergensi, qua conventionem convenienter ex omnium parcium convencia ordinata tota lis in manum nostram sic est refutata, ut neque Prepositus querelam suam resuscitet neque ipsum de cetero vel Prepositus maioris Ecclesie vel Abbas sancti Petri vel Abbatissa sancte Erndrudis contra pactum istius compositionis inquietet. Facta sunt autem hec annuente nobili femina *Luitkarda* predicti Henrici relicta, que prediorum viri sui usum fructuarium tenens pro anime ipsius remedio pie assensum prebuit huius compositionis rationabili pacto in manu nostra firmato et scripti presentis nostro Sigillo insigniti cautione roborato. Actum *Salzburg* Anno Dominice Incarnationis MCLIII. Indictione II. presentibus Testibus, quorum nomina subscripta sunt: *Comes Luitoldus de Bleien, Comes Sigfridus de Pilstein, de Ministerialibus Sigboto de Suri-berch, Willehalm de Wegingerberg, Otto de Pongowe, Marchwardus de Uzzelingen* et alii plures.

Hund—Gewold III. 161. (Ratisb.) u. Chron. Reichersb. ad 1153. — Mon. boic. IV. 416.

CLXXIX.

1154. 22. Junii. **Ebelsberg.** — *Conrad, Bischof von Passau, beurkundet einen Vergleich zwischen den Klöstern Waldhausen und Baumgartenberg wegen des Nachlasses Otto's von Machlant.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Chonradus diuina gracia Patauiensis episcopus* omnibus Christi fidelibus salutem in perpetuum. Quia facile a memoria hominum labitur, quicquid apud modernos sine discretionem agitur, placuit antiquitas, ut ea, que ad decorem domus dei spectant, testimonio litterarum committantur, ne a superuenientibus obliuioni, tanquam si nunquam facta fuissent, tradantur. Inde est, quod ad noticiam praesentium et futurorum Kartam istam scribi iussimus, qualiter controuersia, quae diu agitata est inter Karissimos fratres nostros de *Bomgartenberge* et regulares canonicos de *sancto Johanne* de possessionibus *Ottonis uiri nobilis fundatoris utriusque cenobii* sine contradictione utriusque partis decisa sit. *Abbas enim Fridericus* consilio et consensu fratrum suorum pro terminanda causa totius querele unam curtim *Chunegeswisen* et tres

uineas in *chremesa* consensu nostro per manus *Walchunonis advocati de Clamma* fratribus nostris de sancto Johanne tradidit et in praesentia multorum sine alicuius contradictione potenti manu delegavit eo tenore, ut numquam alicui episcoporum liceat hoc factum retractare aut inductione prepositorum futurorum aliquibus molestiis super hac causa abbatem et fratres suos infestare. Ut haec rata et inconuulsa in perpetuum permaneant, auctoritate domini nostri Jesu Christi et sancti Stephani prothomartyris presentis paginae scripto raboramus et impressione sigilli nostri confirmamus. Quicumque ista immutare, disturbare attemptauerit, sanguine et corpore christi in extremis careat. Huius rei isti sunt testes conscripti: *Marquardus de Gluze, Diurinc de Weruen, Herwich de tanne, Berhtoldus de imezingen, Porn de amelungesbach, Sifrit de monechbach, Heinrich de lobetesdorf, Heinrich de longowe, Gotefridus de innerenuelde, Heinrich de innerenuelde, Dietrich, Walther de dunnenbach*. Haec facta sunt ab incarnatione domini anno M.C.L.III. Indictione II. Data *ebelesberc* X. Kal. Julii.

Original (dessen Siegel abgefallen) im Museum zu Linz. — Kurz, Beiträge, III. 396.

CLXXX.

1154. 25. September. Bruuiningn. — *Eberhart, Bischof von Bamberg, bestätigt die Stiftung des Klosters Wilhering.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Eberhardus* dei gratia *babenbergensis* episcopus secundus. Notum sit uniuersis fidelibus tam futuris quam presentibus, qualiter duo filii *Ovdalrici de Willeheringen*, quorum alter *Ódalricus*, alter *Cholo* uocabatur, premoniti a parentibus monasterium cistertiensis ordinis in fundo hereditatis sue construentes, ad sustentationem deo ibi seruientium partem prediorum suorum illuc contulerunt. *Ódalricus* vero pergens in expeditionem ierosolimitanam omnem portionem hereditatis sue nostre *babenbergensis* ecclesie, si forte non rediret, in proprietatem dedit. Eo uero in expeditione defuncto, *cholo* frater eius non longe postea correptus infirmitate, ipsam abbatiam *Willeheringen* et omnes pertinentias eius *babenbergensis* ecclesie ditioni et gubernationi contradidit. Vnicam uero filiam suam, quam uxore mortua teneram habebat, cum omnibus possessionibus suis nostre cure commendauit hac uide licet ratione, ut, si ante nubiles annos puella ex hac uita migraret,

possessiones uniuerse in ditionem cederent babenbergensis ecclesie. Nos ergo predictum *willeheringense* monasterium, et omnia, que a predictis fundatoribus suis uel ab aliis quibuscumque fidelibus, sed et ea, que nostra deuotione collata sunt, ei inuocata omnipotentis dei fortissima uirtute, freti quoque beati Petri apostolorum principis et sacerdotii nostri auctoritate ab omni infestatione uel perturbatione banno defensamus, comunimus, et corroboramus. Testes prioris et secunde donationis hii sunt: *Otaker marchio de styra, Liutoldus comes de blaiia, Gotschalchs et filius eius Fridericus de hunesperch, Reginoldus de rifenberg et filius sororis eius Ódalricus, Pernhart de stouphe*, et hii ex liberis. Ex ministerialibus autem *Gotpolt de Osterhoven, Gozwinus item de Osterhoven, Gundeloch de bodelndorf, Cōnrat camerarius de babenberg, Adalbero de bōrgelin. Marchuuart de Werde, Dietericus de Trōine, Wernhart item de Trōine, Ernest de hartheim*, s. s. *Egino de bosenbuch, Otto de lūthaim, Liutolt de durchein, Liutolt long. Helmwich de durchein.*

Data *bruuiningin* VII. Kalendas octobris Anno dominice incarnationis M. C. LIII. Indictione II. Anno III. regni *Friderici* romanorum regis.

Original auf Pergament, beträchtlich beschädiget, mit aufgedrucktem, ebenfalls schadhaftem Siegel im Archive des Kl. Wilhering. — Kurz, Beiträge, IV. 530. — Stülz, Gesch. v. Wilhering, 467.

CLXXXI.

1154. 19. November. Bei Brescia. — *Eberhart, Bischof von Bamberg, gibt seine Einuilligung zu einem Tausche zwischen Gütern seines Bisthums und des Klosters Reichersberg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *eberhardus* dei gratia *babenbergensis* episcopus secundus. Quamuis neque qui plantat neque qui rigat, est aliquid, sed qui incrementum dat deus, scientes tamen, quod unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, notum fieri cunctis christi et ecclesie fidelibus cupimus tam presentibus quam futuris, qualiter dilectissimi domini fratris nostri uenerabilis *iuuauensis archiepiscopi Eberhardi*, sed et dilecti filii nostri *Gerhohi richerespergensis* prepositi nec non eiusdem loci dilecte nobis congregacionis piis petitionibus annuentes ex consensu ecclesie nostre tam ex clero quam ex ministerialibus fidelium fidei nostro *Odoacri Marchioni de stira* de quodam beneficio, quod a nobis habuit, eum iam dicta *Richerespergensi* ecclesia facere concambium

concessimus. Cupientes absque ecclesie nostre detrimento prefate ecclesie ex uicinitate prediorum in eius ius ex nostra ditione cedendum in pascuis, pratis aliisque utilitatibus plurima commoda prouenire nostrique ob hoc in eodem loco ad deum tam in uita quam in morte in bonum perpetuari memoriam. Itaque iam dicto *odoacre uillam*, que *munster* dicitur, cum uiculis eidem uille adjacentibus in manum nostram resignante ac restitutionem concambii de manu nostra in feudum recipiente de parte *Richesperriensis* (sic) ecclesie data sunt predia, que iuris eorum erant in uilla, que *rospach* dicitur, iuxta decursum fluuii, qui *chalbaha* nominatur, tres uidelicet curtes uillicales cum adjacentibus molendinis itemque manso eidem uille contiguo nec non et duabus partibus decimarum de tota uilla simul et ex uiculis quibusdam uille adjacentibus, insuper uero et alia predia in confinio *Ini* fluminis taxatis redditibus agri culti circiter uiginti mansos ad rationem concambii. Hec itaque predia cum pratis, pascuis et siluis eidem pertinentibus, Molendinis, piscationibus, aquis aquarumque decursibus, exitibus et redditibus nec non et omnis generis utilitatibus data sunt per manum *chōnradi de pilstaine juuauensis* pariter et *Richerspergensis* ecclesie aduocati atque in manum legatarii *regingheri de rieden* nobilis uiri ecclesie nostre confirmata sunt de iure predictarum ecclesiarum in ius ecclesie nostre *babenbergensis* omnimodis transponenda. De parte uero nostre *babenbergensis* ecclesie data est uilla eidem *Richerspergensi* cenobio contigua, que *Munster* dicitur, cum adjacentibus sibi curtibus seu uiculis circa XX mansos agri culti castro simul, quod *staine* dicitur, cum agris adiacentibus et ripa ipsa, in qua situm est, quantum nos attinuit, usque ad medium fluminis *Ini*, duabus quoque partibus decimarum ex eadem uilla et viculis adiacentibus in rationem concambii deputatis. Hec itaque predia cum pratis, pascuis, siluis, piscationibus, Molendinis eidem pertinentibus, cum aquis aquarumque decursibus, exitibus et Redditibus et omni utilitate quesita et inquirenda data sunt per manum domini nostri Regis *Friderici* ecclesie nostre aduocati et per manum iam dicti *Odoacri de stira* ipsorum prediorum defensoris nostra concessione et presencia in manu (sic) *comitis Pertoldi de anedechs* de iure nostre *babenbergensis* ecclesie omnimodis transfundenda. Atque ut hec commutationis donatio firma et inconuulsa in perpetuum permaneat, sigilli nostri impressione hanc cartam inde conscriptam signari precepimus. Testes quoque iam dictę donationis per aurem attracti

sunt hii, *Hanricus dux saxonie, Hainricus dux Karinthanus, Perih-toldus dux de Zaring, Waltherus de malleline, Odoacer marchio de styra, comes Ernes de Hohenburech, Rudbertus de Tivren, Amigo de aquilegia, Friderich de Wellenhaim*. Interfuere etiam *Peregrinus patriarcha aquilegensis, Illinus archiepiscopus Treu-rensensis, Arnoldus archiepiscopus Coloniensis, Ortliebus Basiliensis episcopus, Herimannus constantiensis episcopus, Chûradus Wôr-matiensis episcopus, Arditio Chvmanus episcopus, Gerwigus con-cordiensis episcopus, Wigbaldus Corbacensis ac stabulensis abbas, Marcwardus Vuldensis abbas, Adalbertus prepositus aquensis, Otto comes palatinus de Witelinespach* et alii ex principibus quam plurimi.

Acta sunt hec in territorio *Brixiense* (sic) anno incarnationis domini M. C. LIV. Indictione II. XIII Kalendas decembris, regnante domino *Friderico* Glorioso Romanorum augusto anno regni eius III.

Original auf Pergament mit einem aufgedruckten, zum Theile zerbröckelten Siegel. — Die voranstehende Urkunde wiederholte Bischof Eberhart 1169 wörtlich mit einem Zusatze, weleher unter dem Jahre 1169 zu finden ist. — Hund—Gewold III. 162. — Chron. Reichersb. 191. — Mon. boic. III. 426.

CLXXXII.

1154. *Eberhard, Bischof von Bamberg, nimmt das Kloster Wilhering in den besonderen Schutz des Bisthums Bamberg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. ego *Eberhardus* dei gratia *babenbergensis* episcopus. Ad hoc diuina gratia uocante positi sumus, ut ecclesie nostre dignitatem honorem et gloriam non solum in suo statu et integritate conseruemus et custodiamus, uerum etiam dilatare terminos honoris et glorie eius modis omnibus satagamus. Ex hoc enim in oculis superne clementie erimus acceptabiles et hominum iudicio magis placentes. Ea propter notum esse cupimus omnibus tam presentibus quam futuris christi fidelibus, quod locum, qui uocatur *Willeheringin* tradente nobili uiro *vdalrico* simul et fratre ipsius *colone* cum silua adiacente *qûerinberch*, cuius termini sunt ab eo loco, qui uetus *Willeheringin* dicitur, cum ceteris appendiciis suis, agris, uineis, pratis, pascuis, siluis, aquis, piscationibus, omnibus denique ad eum pertinentibus, cultis et incultis, que quoquomodo usui esse possunt, in ius nostre ecclesie recipimus ea conditione, ut monachi cisterciensis ordinis, qui in eo abbatiam fundauerunt secundum

libertatem, quam priuilegia romanorum pontificum eorum ordini concedunt, ut uidelicet nullum habeant aduocatum preter romanorum imperatorem et episcopum *babinbergensem*, libere per omnia predictum locum possideant et nostro semper patrocinio tueantur et foueantur auxilio. Hanc etiam libertatem sue familie indulserunt, ut, si qui in parrochia *gimarstetin* uel alibi siti in eodem monasterio sepeliri et bona sua mobilia aut immobilia largiri uellent, sine sui et successorum suorum et etiam plebani contradictione liberam facultatem haberent. Preterea *vdalricus* huius foundationis auctor et iniciator *iherosolimam* profecturus *Ibenberch*, *Grhebelic* et dimidietatem silue *boemitice*, que sue portionis erat, cuius termini sunt a uia, que de *tissinge* per *nigrum montem* usque ad scopulum *berenstein* dirigitur (sic), et ab illo scopulo recta linea limitati (sic) usque ad fluuium *Wlta* ibi finiuntur, et mediam partem campi, qui wlgo *Lobenwelt* nuncupatur, eidem cenobio donauit et ipsam donationem cum testimonio nostri et aliorum fidelium statuit firmari. Decernimus ergo, quatinus hec traditio legitimis personis celebrata et approbata testibus idoneis inuiolata permaneat et nullius presumptione detrimentum sue integritatis sentiat. Si qua uero ecclesiastica secularisue persona huius traditionis nostreque confirmationis decretum et paginam, quam conscribi fecimus, sciens temere contra eam uenire temptauerit, excommunicationi subiaceat et ultionis eterne censuram experiatur, si non respiscat. Cunctis autem his iusta seruantibus sit pax a domino, quatinus bone actionis premium percipiant et sempiternae glorie participes fiant. Ut autem hec omnia rata et inconuulsa permaneant, cartam hanc, quam scribi fecimus, sigilli nostri impressione munire curauimus. Huius rei testes sunt *Otacher marchio de stira*, *Liutoldus comes de blaiia*, *Gotscalcus* et *filius eius de hunesberch Fridericus*, *Reginoldus de risenberhc* et *filius sororis eius Vidalricus*, *Pernhart de stuphe* et hi ex liberis. Ex ministerialibus autem *Coppolt de hosterhouen*, *item Gowinus de osterhouen*, *Gundeloch de bodelendorf*, *Chunrat camerarius de babenberg*, *Adalbero de bür-gelin*, *Marquart de Werde*, *Dietricus de tröine*, *Wernhart item de tröine*, *Ernest de hartheim*, *Egino de bosenbach*, *Otto de lintheim*, *Liutolt de durchein*, *Liutolt longus*, *Helmweich de durchein*. Acta sunt hec anno ab incarnatione domini M^o C^o LIII. indictione secunda, regnante *Friderico romanorum rege* anno regni eius tertio.

Copie des XII. Jahrhunderts auf Pergament, im Arehiv des Kl. Wilhering.
— Stülz, Geschichte von Wilhering 468.

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

18

CLXXXIII.

1155. 18. Julii. Passau. — *Conrad, Bischof von Passau, verleiht dem Kloster Lambach das Begräbnissrecht sowohl rücksichtlich der in jener Gegend vorhandenen Ministerialen des Bisthums Würzburg, als anderer Personen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *conradus* dei gratia *patauiensis* episcopus. ordo officij nostri nos hortatur et ammonet, religiosas personas propter deum diligere et honorare et in omnibus justis petitionibus eorum paternum affectum ostentare. Inde est, quod preces uenerabilis fratris nostri *Bernhardi abbatis de lambach* admisimus et sepulturam ministerialibus ecclesie *Wirzburgensis*, qui in partibus illis habitant, in *lambacensi* monasterio sine reclamacione alicujus concessimus Adicientes, ut liceat alijs christi fidelibus in episcopo nostro, qui petierint, in eodem loco sepulturam liberam habere. Quia ergo facile a memoria omnium mortalium gesta hominum laberentur, nisi testimonio literarum ad utilitatem futurorum commendarentur, iussimus kartam istam scribi et sigillo nostro sigillari Statuentes, ut nulli liceat hoc factum immutare, perturbare seu aliquibus molestijs super hac concessione abbatem prefatj locj fatigare. Volumus ergo, ut semper inconuulsum permaneat et pagina presentis scriptj locum firmitatis in perpetuum teneat. Siquis autem hoc infirmare attemptauerit, iram et indignationem omnipotentis dei incurrat. Hęc facta sunt *patauje* anno ab incarnatione dominj nostri ihesu christi Millesimo Centesimo l. v. Indictione iiii^{ta} XV. Kalendas avgustj.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Kl. Lambach. — Kurz, Beiträge II. 441.

CLXXXIV.

1155. Freisingen. — *Otto, Bischof von Freisingen, verzichtet zu Folge päpstlicher Beistimmung auf allen Zehent von den Besitzungen des Klosters Reichersberg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Otto* dei gratia *Frisingensis* episcopus uenerabili fratri *Gerodo* (sic) *preposito Richersperge* eiusque successoribus canonicè substituendis imperpetuum. Justice ac rationis ordo deposcit, ut ea, que apostolicę sedis moderatione fuerint ordinata preciso totius usurpationis excessu nulla debeant a nobis refragatione turbari. Ea propter dilecte in domino frater, tuis postulationibus benignum prebentes assensum, sicut a sacra

Romana ecclesia tibi tuisque fratribus priuilegio firmatum est, ut de terris, quas propriis manibus aut sumptibus colitis seu de animalibus uestris nullus decimas exigit, ita quoque nos tibi specialiter in terris, quas per nostrum episcopatum possides, tuo iusto labore cultis uel excolendis seu de nutritura animalium tuorum decimas concedimus presentisque scripti priuilegio comunimus statuentes, ut nulla deinceps ecclesiastica secularisue persona eas inuadere aut ininuere qualibet occasione presumat, sed presentis scripti auctoritate semper tibi integre permaneant tuisque tuorumque idoneis usibus iugiter profuturo. Vt autem hec nostra concessio firma et inuiolata omni tempore permaneat, litteris eam notari ac sigilli nostri impressione signari fecimus. Ego *Guntherus abbas sancti stephani* S. S. Ego *Vdalricus decanus maioris ecclesie* S.S. Ego *Otto prepositus sancti andree* S. S. Ego *Hermannus sancti petri prepositus* S. S. Ego *Dithmarus decanus sancti andree* S.S. Ego *Bertholdus* canonicus maioris ecclesie S. S.

Data *Frisinge* per manum *Radeuini*, Anno ab incarnatione domini M^o C^o L^o V^o Indictione prima, Anno uero domini *Otonis Frisingensis* ecclesie uenerabilis episcopi XVII° feliciter Amen, Amen, Amen.

Original auf Pergament mit einem Bruchstücke des an einem Pergament-Streifen hängenden Siegels, im Archive des Klosters Reichersberg. — Hund—Gewold III. 163. — Chron. Reichersb. (edit. Gewold) 193. — Meichelbeck, Hist. Fris. I. II. Nro. MCCCXXVI. — Mon. boic. III. 426.

CLXXXV.

1155. — *Gebhard, Abbt von Wilhering, beurkundet die Erwerbung einiger Güter zu Hiting und Rute von Seite seines Klosters.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis eiusdemque inseparabilis unitatis. Ego *Gebehardus* secundus abbas in *Wilheringen*. Quia proni sunt sensus hominum ad malicjam et dei malicia sua non sufficit, sunt plerique, quibus non sufficit hoc, quod supergrediuntur et circumueniunt in negotio fratrem et concupiscunt rem proximi sui, uerum etiam iam incipiunt a sanctuario dei, ut hereditatem possideant sanctuarii domini, res ecclesiarum tanto liberius cupiunt et diripiunt, quanto inermes materiali gladio sciunt. Eapropter possessiones ecclesie nostre siue a fidelibus oblatas siue bonis nostris comparatas seu certe concambiis commodius locatas diligenter literis comprehendimus et

contra diripientium impetus carte huius auctoritate prenuimus, ut sint nobis turris fortitudinis a facie inimici et persequentis. Inprimis ponimus predium, quod situm est in uilla, que uocatur *Hitingen*, quod comparauius a *Billengo de Gtvoja* cum omni iusticia, quam habent eiusdem loci conciuces in areis, in pratis, in pascuis, in siluis et in comoditatibus uniuersis, comparauius, inquam, predium prelibatum VIII. talentis et dimidio hac interposita cautione, quod duo amici ipsius *arnoldus* scilicet *de rotel* et *Cunradus* patruelis eius ipsius rogatu promiserunt nobis se acturos cum filio eiusdem *Billengi*, ut iusticiam illam, que sibi iure hereditario ex paterna successione deuenit, cum legitimos adtingeret, abstipularet annos. Si quo minus, x. talenta nobis sine omni contradictione persoluat. Acta sunt hec anno domini M. C. Lv. Indictione Iiij. Huius rei testes sunt libere conditionis uiri: *Eberam*, *Ernost*. Ministeriales *Marquarth*, *Arnolt*, *Cunrath*. Et de familia domini colonis *Cunrath*, *Eberharth*, *Adelbreth*, *Arnolt*, *Rudewin*, *Ruthlip*, *Hug*, *Friderich*. Opere precium esse arbitror, etiam memorie commendari de predio predicto, quod concambia fecimus comoda nobis In uilla, que uocatur *Burcheim*, duobus uiris partem dedimus ipsius predii pro possessione sua, quam ibidem habuerunt, quorum nomina sunt *Gerolt* et *Walthere*. Partem quoque dedimus eiusdem predii cuiusdam *Heitfolggi de ederamesberge*, qui conuersionis habitum assumpsit apud nos filiis *ditmaro* et *Hugoni* pro possessione, quam pater ipsorum *Heitfogus* ibidem possederat ea conditione, ut si absque liberis rebus humanis eximantur, predium, quod ipsis dedimus, dominio ecclesie deueniat. Huius concambii testes sunt *Gerolt*, *Sigeboto*, *Arnolt*, *Gebehart*. Colligite fragmenta, ne pereant, sermo dominicus ait. Et nos etiam minuta nostra colligimus et mandata literis in posteros transactamus. *Ditericus* homo quidam censualis istius ecclesie sanete conuersionis habitum apud nos accepit et a nobis accipitur. Hic contulit nobis per manus domini sui *Ódalrici* predium quoddam situm in loco, qui dicitur *Râte*, ut absque omni contradictione libere illud deo seruientes in hoc loco suis usibus profuturum possideant. Huius rei testes sunt *Vvernhart*, *Cunrat*, *Lutolt*, *Eberhart*, *Vvalther*, *Adelbrach*, *Hugo*, *Sigeboto*, *Gerolt*.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Kl. Wilhering. — Stülz, Geschichte von Wilhering. 471.

CLXXXVI.

Zwischen 1155—1161. — *Tauschvertrag zwischen dem Kloster Wilhering und Gerold von Kärnberg.*

Nouerint Cuneti fideles tam presentes quam futuri comutationem predii, quam fecit quidam *Geroldes de cärenberch* cum abbate G. et fratribus eius, qui sunt *Wilheringen*. Is enim memoratus uir contiguus nobis manens sepivisque fratribus seu famulis seu certe, ut fieri solet, iumentis metas proprias transeuntibus, ei dampnum, ut ipse asserebat, inferre uidebantur (sic). Unde factum est, ut prefatus uir inpacientia instigante sepius se de nobis iniuste ultus fuerit. Sed postquam complacuit utrisque occasionem huius inimicie amputare, facto testamento tradidit nobis eandem possessionem suam coram testibus, scilicet *cärenberch* cum omnibus pertinentiis, id est pratis, siluis, aquis, accepta a nobis alia possessione, que uocatur *waltrathart*, cum itidem pertinentiis, scilicet pratis, aquis, siluis absque uineis tamen et agris dumtaxat adiacentibus, et ut in perpetuum inconuulsum permaneat, litteris curauit transmittere in posterum. Huius rei testes sunt. *Adelram, Albret de oftehringen, Adelbret de grilporten* (?), *Wlrich de bruscinken, Gerhalm, Adelbero, Ernst de kirgsteden, Liutold, Heinrichs, Wlrich de trhun, Hertwicus de thenun, Ernst, Ekhard de bercheim, Heinrich de adelharthinc, Sifrid, Alram, Hagen, Nithart, Tiedrich de rüdosfingen, Ermbold, Altman, Gundram, Irmhard de therinbach, Adelbert, Megenbret, Wigman de mulbach, Arnhold de meiscingen, Kênrad de mulbac, Ortholf, Wlrich de uilingen, Wilhelm de bercheim, Elinbreht de hiringen, Liutold longus, Liutold, Otto de lintheim, Helmweich de durcheim* (?), *Gunther Fr. Gerholdi, Marquard, Vlrich de gumpotingen, Meinhard de chalheim.*

Original auf Pergament mit Siegel des Abbtcs v. Wilhering, im Archive dieses Klosters. — Stülz, Wilhering. 473.

CLXXXVII.

1156. 17. September. Regensburg. — *Kaiser Friedrich I. erhebt die Mark Österreich, vereinigt mit der Mark ob der Enns, zu einem Herzogthume. (Privilegium majus.)*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis amen. *Fridericus* diuina fauente clementia romanorum imperator augustus. Quamquam rerum commutacio ex ipsa corporali institutione possit firma consistere nec

ea, que legitime geruntur, ulla possint refragacione conuelli, Ne tamen rei geste ulla possit esse dubietas, imperialis debet interuenire auctoritas. Nouerit igitur omnium christi imperiique et nostri fidelium presens etas et futura posteritas, qualiter nos eius cooperante gracia, a quo celitus pax missa est hominibus super terram, in generali nostra curia *Ratispone* in natiuitate sancte marie celebrata in presencia multorum religiosorum et catholicorum litem et controuersiam, que inter karissimum nostrum patrum *heinricum ducem austrie* et inter nepotem nostrum karissimum *heinricum ducem saxonie* diu agitata exstitit super ducatum *bauarie* et *super marchiam superiori parte fluminis anasi*, terminauius hoc modo, quod dux austrie resignauit nobis ducatum *bauarie* et dictam marchiam, quos tenebat; qua resignacione facta mox eundem ducatum *bauarie* in beneficium contulimus duci *saxonie*, predictus uero dux *saxonie* cessit et renunciauit omni iuri et accioni, quas habebat ad dictam marchiam, cum omnibus suis iuribus et beneficiis, ne autem in hoc facto honor et gloria patrum nostri karissimi aliquatenus minuatur, de consilio et iudicio principum, illustri *wadizlao duce boemie* sententiam promulgante, quam ceteri principes approbabant, marchionatum *austrie* et dictam *marchiam supra anesum* commutauimus in ducatum Eundemque ducatum cum subscriptis iuribus, priuilegijs et gracijs omnibus, liberalitate cesarea contulimus predicto *heinrico* nostro patruo karissimo, prenobili sue uxori *theodorę* et liberis eorundem ob singularem fauorem, quo erga dilectissimum patrum nostrum *heinricum ducem austrie*, eius conthoralem prenobilem *theodoram* et eorum successores necnon erga terram *austrie*, que clipeus et cor sacri Romani imperij esse dinoscitur, afficimur, de consilio et assensu principum imperij dietis coniugibus, eorum in eodem ducatu successoribus nec non prefate terre *austrie* subnotatas constituciones, concessionones et indulta auctoritate imperiali in iura plena et perpetua redactas donauimus liberaliter uigore presencium et donamus. Primo quidem Quod Dux *austrie*, quibus suis subsidijs seu seruiijs tenetur, nec esse debet obnoxius sacro Romano imperio nec cuiquam alteri, nisi ea de sui arbitrij fecerit libertate, eo excepto dumtaxat, quod imperio seruire tenebitur in *engariam* duodecim uiris armatis per mensem unum sub expensis propriis in eius rei euidentiam, Ut princeps imperij dinoscatur. Nec pro conducendis feodis requirere seu accedere debet imperium extra metas *austrie*, Uerum in terra *austrie* sibi debent sua feoda conferri per

imperium et locari. Quod si sibi denegaretur, ab imperio requirat et exigat literatorie trina vice, quo facto iuste sua possidebit feoda sine offensa imperij, ac si ea corporaliter conduxisset. Dux eciam austriae non tenetur aliquam curiam accedere edictam per imperium seu quemuis alium, nisi ultro et de sua fecerit voluntate; imperium quoque nullum feudum habere debet austriae in ducatu, si uero princeps aliquis uel alterius status persona nobilis uel ignobilis cuiuscumque condicionis existat, haberet in dicto ducatu possessiones ab ipso iure feudali dependentes, has nulli locet seu conferat, nisi eas prius conduxerit a duce austriae memorato. Cuius contrarium si fecerit, eadem feoda ad duce austriae deuoluta libere sibi extunc iure proprietatis et directi dominij pertinebunt principibus ecclesiasticis et monasterijs exceptis dumtaxat in hoc casu. Cuncta eciam secularia iudicia, bannum siluestrium et ferinarium, piscine et nemora in ducatu austriae debent iure feudali a duce austriae dependere. eciam debet dux austriae de nullis oppositionibus uel obiectis quibuscunque nec coram imperio nec alijs quibuslibet cuiquam respondere, nisi id sua propria et spontanea facere uoluerit voluntate, sed si uoluerit unum locare, poterit de suis uassalis seu homolegijs et coram illo secundum terminos prefixos parere potest et debet iusticie complemento. Insuper potest idem dux austriae, quando inpugnatus fuerit ab aliquo de duello, per unum ydoneum non in enormitatis macula retentum uices suas prorsus supplere Et illum ipsa eadem die seu princeps uel alius quisquam pro alicuius nota infamie non potest impetere nec debet inpugnare. Preterea quidquid dux austriae in terris suis seu districtibus suis fecerit uel statuerit, hoc imperator neque alia potencia modis seu uis quibuscunque non debet in aliud quoquo modo in posterum conmutare. Et si, quod deus auertat, Dux austriae sine herede filio decederet, idem ducatus ad seniore filiam, quam reliquerit, deuoluatur, inter duces austriae, qui senior fuerit, dominium habeat dicte terre, ad cuius eciam seniore filium dominium iure hereditario deducatur, ita tamen, quod ab eiusdem sanguinis stipite non recedat. Nec ducatus austriae ullo vnquam tempore diuisionis alicuius recipiat sectionem. Siquis in dicto ducatu residens uel in eo possessiones habens fecerit contra duce austriae occulte uel publice, est dicto duci in rebus et corpore sine gracia condemnatus, imperium dicto duci austriae contra omnes suos iniuriatores debet auxiliari et succurrere, quod iusticiam assequatur. Dux austriae principali amictus ueste, superposito ducali pilleo,

circumdato sero pinnito, baculum habens in manibus, equo assidens et insuper more aliorum principum imperij conducere ab imperio feoda sua debet. Dieti ducis institutionibus et destitucionibus in ducatu suo austrie est parendum et potest in terris suis omnibus tenere iudeos et usurarios publicos, quos vulgo uocat Gawertschin, sine imperij molestia et offensa. Si quibussuis curijs publicis imperij dux austrie presens fuerit, vnus de palatinis archiducibus est censendus et nichilominus in consessu et inessu ad latus dextrum imperij post electores principes obtineat primum locum. dux austrie donandi et deputandi terras suas cuicumque uoluerit, habere debet potestatem liberam. Si, quod absit, sine heredibus liberis deederet, nec in hoc per imperium debet aliquo modo impediri. Prefatus quoque ducatus austrie habere debet omnia et singula iura, priuilegia et indulta, que obtinere reliqui principatus imperij dinoscuntur. volumus eciam, ut, si districtus et ditiones dieti ducatus ampliati fuerint ex hereditatibus, donacionibus, empcionibus, deputacionibus uel quibussuis alijs deuolucionum successionibus, prefata iura, priuilegia et indulta ad augmentum dieti dominij austrie plenarie referantur. Et ut hec nostra imperialis constitucio omni euo firma et inconuulsa permaneat, presentes literas scribi et sigilli nostri inpressione fecimus insigniri adhibitis idoneis testibus, quorum nomina hec sunt: *Pilgerimus patriarcha aquileie, Eberhardus salzburgensis archiepiscopus, Otto frisingensis episcopus, Cōnradus patauiensis episcopus, Eberhardus babenbergensis, Harmanus brixiensis, harthuicus ratisbonensis, Tridestinus episcopus, Dominus welf, Dux Conradus frater imperatoris, Fridericus filius regis Cōnradi, Heinricus dux Carinthie, Marchio Engelbertus de hystria, Marchio adalbertus de staden, Marchio Deiepald, Hermianus comes palatinus de reno, Otto comes palatinus et frater eius fridericus, Gebehardus comes de sulzbach, Rodulfus comes de swineshud, Engelbertus comes hallensis, Gebehardus comes de burchuse, Comes de buthena, Comes de Pilstein et alii quam plures.*

Monogramma.

Signum domini *Friderici* romanorum imperatoris iunictissimi.

Ego *Rainaldus cancellarius uice arnoldi magontini archiepiscopi et archicancellarij* recognoui.

Datum *Ratisbone* XV. Kalendas octobris, indictione iiij. anno dominice incarnationis M. C. LXI°. regnante domino *Friderico* Romanorum imperatore augusto in christo feliciter amen, anno regni eius V, imperii I^o

Original auf Pergament mit goldener Bulle im k. k. geheim. H. H. und St. Archive zu Wien.

CLXXXVIII.

1156. 17. September. Regensburg. — *Kaiser Friedrich I. erhebt die Mark Österreich, vereinigt mit der Mark ob der Enns, zu einem Herzogthume. (Privilegium minus.)*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Fridericus* diuina clementia fauente *Romanorum* imperator augustus. Quamquam rerum commutacio ex ipsa corporali institutione possit firma consistere vel ea, que legaliter geruntur, nulla ualeant refragatione conuelli, ne qua tamen possit esse geste rei dubietas, nostra debet interuenire imperialis auctoritas. Nouerit igitur omnium Christi imperiique nostri fidelium presens etas et successura posteritas, qualiter nos eius cooperante gratia, a quo celitus in terram pax est missa hominibus, in curia generali *Ratisbone* in natiuitate sancte Marie virginis celebrata in presentia multorum religiosorum et Catholicorum principum litem et controuersiam, que inter dilectissimum patrum nostrum *Heinricum ducem Austrie* et carissimum nepotem nostrum *Heinricum ducem Saxonie* diu agitata fuit de ducatu *Bawarorum*, hoc modo terminauimus, quod dux *Austrie* nobis resignauit ducatum *Bawarie*, quem statim in beneficium concessimus duci *Saxonie*, dux autem *Bawarie* resignauit nobis marchiam *Austrie* cum omni iure suo et cum omnibus beneficiis, que quondam marchio *Livpoldus* habebat a ducatu *Bawarie*. Ne autem in hoc facto aliquatenus imminui uideatur honor et gloria dilectissimi patris nostri, de consilio et iudicio principum *Wadizlao* illustri duce *Boemie* sententiam promulgante et omnibus principibus approbantibus marchiam *Austrie* in ducatum commutauimus et eidem ducatum cum omni iure prefato patruo nostro *Heinrico* et prenobilissime vxori sue *Theodore* in beneficium concessimus, perpetuali iure sanctientes, ut ipsi et liberi eorum post eos indifferenter filii et filie eundem *Austrie* ducatum hereditario iure a regno teneant et possideant. Si autem predictus dux *Austrie* patruus noster et vxor eius absque liberis decesserint, libertatem habeant eundem ducatum affectandi cuiunque uoluerint. Statuimus

quoque, ut nulla magna uel parua persona in eiusdem ducatus regimine sine ducis consensu uel permissione aliquam iustitiam presumat exercere. Dux uero *Austrie* de ducatu suo aliud seruitium non debet imperio, nisi quod ad curias, quas imperator prefixerit in *Bawarie*, euocatus ueniat; nullam quoque expeditionem debeat, nisi forte quam imperator in regna uel prouincias *Austrie* uicinas ordinauerit. Ceterum ut hec nostra imperialis constitucio omni euo rata et inconuulsa permaneat, presentem inde paginam conscribi et sigilli nostri impressione insigniri iussimus adhibitis testibus ydoneis, quorum nomina sunt hec: *Pylgrimus Aquilegensis patriarcha, Eberhardus archiepiscopus Salzburgensis, Otto Frisingensis episcopus, Chunradus Patauiensis episcopus, Eberhardus Babenbergensis episcopus, Hartmannus Brixinensis episcopus, Hertwicus Ratisponensis episcopus et Tridentinus episcopus, dominus Welfo, dux Chunradus frater imperatoris, Fridericus filius regis Chunradi, Heinricus dux Karinthie, marchio Engelbertus de Istria, marchio Albertus de Staden, marchio Diepoldus, Hermannus palatinus comes de Reno, Otto comes palatinus et frater eius Fridericus* et alii quam plures. Signum domini *Friderici Romanorum* imperatoris inuictissimi. (Monogramma.) Ego *Ronaldus* cancellarius uice *Arnoldi maguntinensis* archiepiscopi et archicancellarij regnante domino *Friderico* Romanorum imperatore in Christo. Datum *Ratispone* XV. Kalendas Octobris indictionis IIII. Anno dominice incarnationis M. C. LVI. feliciter Amen. Anno regni eius quinto, imperii secundo.

Mon. boic. XXVIII. II. 354. — Comentarium dipl.-critic. super duplex privilegium Austr. breuius et longius. Monachii 1831.

CLXXXIX.

1156. *Passau*. — *Conrad, Bischof von Passau, erlässt dem Kloster Reichersberg den Weinzehent um Krems und verleiht ihm die Pfarre Münster (Münsteur) in der Nähe des Klosters.*

C(hunradus) dei gratia *Patauiensis* ecclesie minister dilectis in christo fratribus ecclesie *Richerispergensis* salutem in domino. Ecclesia *Richerispergensis*, in qua deo militatis fratres in deo dilecti, licet iure fundi ad archiepiscopum *Salzburgensem* respiciat, tamen ex ecclesiastico regimine adtitulata est ecclesie nostre utpote sita in diocesi *Patauiensi*. Quod cum ita sit, sicut uos nobis nostrisque successoribus recognoscitis filialem obedientiam, sic dignum et iustum

esse censemus, ut et nos uobis recognoscamus paternę dilectionis et sollicitudinis pastoralis piam curam. Proinde uinearum decimas, quas ex auctoritate apostolica de laboribus uestris in uilla *Chremesa* cum assensu predecessorum meorum et meo inpresentiarum possidetis, uobis permanere concedimus. Insuper ecclesiam plebalem nomine *Münster* uobis in uicino adiacentem cenobio uestro ea cautione annectimus, ut ecclesię uestre prepositi a nobis nostrisque successoribus in partem sollicitudinis uocati presignate plebis habeant proidentiam super hac responsuri episcopo Patauiensi. Ut autem hec nostrę liberalitatis concessio firma uobis uestrisque in posterum successoribus permaneat, presentem cartam sigillo nostro communiri fecimus.

† Ego *Chōnradus Pataviensis* episcopus laudo et S. S.

† Ego *Otto* prepositus *Pataviensis* S. S.

† Ego *Rēdpertus* Decanus S. S.

† Ego *Rēpertus* Plebanus S. S.

† Ego *Hainricus* scolasticus S. S.

† Ego *Adalbertus S. Nycolai* prepositus S. S.

† Ego *Marcwardus* prepositus *nuuenburgens.* (?)

† Ego *Ódalricus s. ypoliti* prepositus S. S.

† Ego *Hartwicus S. Georgii* prepositus S. S.

† Ego *Heinricus s. Floriani* prepositus S. S.

† Ego *Adalbertus* sacrista S. S.

Data *Patauie* per manum *Hainrici* Anno ab incarnatione domini M^o C^o L^o VI° Indictione prima, anno vero domini *Chēnradi*, patauiensis ecclesię uenerabilis episcopi VIII° feliciter Amen.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive des Kl. Reichersberg. — Hund—Gewold III. 163. — Chron. Reichersb. 194. — Mon. boic. IV. 418.

CXC.

1157. 29. Jänner. Rom. — *Papst Hadrian IV. nimmt das Kloster Ranshofen in den besonderen Schutz des päpstlichen Stuhles.*

Adrianus Episcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis *Megenhardo Preposito Ranshovensis* Ecclesie beati Pangracii martiris eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Regularem vitam eligentibus apostolicum conuenit adesse presidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursum aut

eos a proposito revocet aut robur, quod absit, sacre religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filii, *Hainrici illustris Bavarie et Saxonie Ducis* precibus inclinati vestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatam Ecclesiam beati Paneracii martiris, in qua divino vacatis officio, sub beati Petri Apostolorum Principis tutelam protectionemque suscipimus et Apostolice sedis privilegio communimus. Inprimis siquidem statuentes, ut ordo canonicus, qui secundum regulam beati Augustini eodem in loco noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter conservetur. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona eadem Ecclesia impresentiarum juste et canonice possidet aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel principum, oblacione fidelium seu aliis justis modis prestante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec duximus propriis exprimenda vocabulis: *Ecclesiam* videlicet *S. Michaelis* cum decima et iure parochiali, *Capellas Neunchirchen, Hæntenberg, Geroltzberg et capellam S. Stephani in Praunawe* cum pertinentiis earum, *Capellam Howerch* cum pertinentiis suis in ea libertate, in qua frater noster *Everhardus Salzburgensis Archiepiscopus* vobis scripto proprio racionabiliter confirmavit, ut videlicet nullus in eis preter ipsum Archiepiscopum et Ecclesie vestre prepositum aliquid debeat ordinare. Sane novalium vestrorum, que propriis manibus aut sumptibus colitis sive de nutrimentis vestrorum animalium nullus a vobis decimas presumat exigere. Porro sacramenta Ecclesiastica a Dyocoesano suscipiatis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolice sedis habuerit eaque gratis et absque aliqua pravitare vobis voluerit exhibere. Alioquin Catholicum quemcumque malueritis, adeatis antistitem, qui nimirum nostra fultus auctoritate, quod postulatur, indulgeat. Obeunte vero te nunc eiusdem loci preposito vel ad alterius Ecclesie regimen transeunte sive tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia preponatur, nisi quem fratres communi assensu aut pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Augustini regulam providerint eligendum. Ad haec quoniam locus vester sic est institutus, ut advoctatus bonorum prefati Ducis in partibus illis ejusdem quoque loci sit advocatus, prohibemus, ut nec ipsi nec alicui subministro ejus liceat eundem locum injustis gravaminibus infestare, sed cum vice jam dicti Ducis, sicut ipse instituit et scripto suo firmavit, cum mancipiis et

possessionibus suis idem advocatus defendere et tueri debet eo tenore, ut querimonias tam vestras quam mancipiorum vestrorum audiat et congruam justiciam faciat; paratam vero nullam a vobis propter hoc exigat, sed tantum de horreo prefati Ducis secundum antiquam institutionem tempore suo accipiat. Super hoc etiam nullam potestatem disponendi in claustro vel Mancipiis aut possessionibus vestris memoratus Dux eidem advocato concedat, Sed ut loco suo vos protegat et eternam retributionem tantum inde requirat. Exactiones quoque super vos vel super mancipia vestra a quoquam fieri idem Dux penitus interdixit. Nos quoque omnia hec vobis concedimus et auctoritate apostolica confirmamus. Si autem ipse advocatus contra hec venire temptaverit et secundo ac tercio commonitus non emendaverit, consilio et auxilio prefati Ducis ipsa advocacia ab inutili auferatur et alius idoneus loco eius substituatur. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum, qui se illic sepeliri deliberaverint, devotioni et extreme voluntati, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva iusticia matricis Ecclesie. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatam Ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere aut quibuslibet molestiis fatigare. Sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione aut sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolice auctoritate et dyocoesani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini nostri Redemptoris Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inveniant. Amen. Datum *Rome apud sanctum Petrum* per manum *Rolandi* S. Romane Ecclesie presbiteri Cardinalis et Cancellarii IV. Kal. Febr. Indictione VI. Incarnationis Dominice Anno MCLVII. Pontificatus vero Domini Adriani Pape IV. Anno IV.

CXCI.

1157. 23. November. — *Heinrich, Herzog von Baiern und Sachsen, bestätigt verschiedene dem Kloster Ranshofen gemachte Schenkungen und verordnet, dass der Vogt der herzoglichen Güter die Vogtei des Klosters unentgeltlich zu verwalten habe.*

In nomine sanete et individue Trinitatis. *Heinricus Dei gratia Bavarie et Saxonie Dux.* Quoniam a Deo Creatore nostro divitiis, gloria ac potestate misericorditer exaltati sumus, iustum est, ut et ipsum debita devotione honoremus, cuius elementie honorem nostrum recognoscimus. Quapropter universitati omnium tam presentis quam futuri temporis fidelium notum facimus, qualiter nos pie devotioni beate memorie Patris nostri *Heinrici Ducis Bavarie et Saxonie* inclinantes ea, que Deo et sanctis eius in *Capella nostra Raneshoven* ad usus Fratrum regularium, quos ipse primum ad serviendum ibidem domino invitaverat, obtulit, miserationibus nostris pro remedio anime nostre et Parentum nostrorum adauximus, partem curie nostre, quam ambitu claustrum et molendini sui occupaverunt, cum areis quibusdam in eadem villa iacentibus et dimidietatem mansi, qui est in capite aque ductus eorum, et tribus mansis et dimidio in novalibus omnipotenti Deo et sancto Paneratio, in cuius honore locus ille principaliter consecratus est, libera donatione offerentes iura quoque, que temporibus Patris nostri ibi Domino servientes habuerunt, nos eis auctoritate nostra confirmavimus ita scilicet, ut, quia de capella nostra sunt, nulli omnino preter nobis de iure nostro servire habeant excepto tantum diocesano Episcopo, cui de obedientia spirituali pro spiritualibus respondere debent. Advocatus autem curie et reddituum ac mancipiorum nostrorum eos vice nostra cum mancipiis et possessionibus suis defendere et tueri debet eo tenore, ut querimonias tam fratrum quam mancipiorum suorum audiat et congruam eis iustitiam faciat, paratam vero nullam ab eis pro hoc exiget, sed tantum de horreo nostro secundum antiquam institutionem tempore suo accipiet; nam super hec nullam potestatem disponendi in claustrum vel mancipiis aut possessionibus ipsorum ei concedimus, sed ut loco nostro eos protegat et eternam retributionem tantum inde requirat. Exactiones quoque super ipsos vel super mancipia eorum a quoquam fieri penitus inhibemus. Bona ergo, que a prima loci illius institutione usque ad nos sive a Ducibus seu ab aliis fidelibus in villis, in agris, in decimis, in pratis,

in pascuis, in silvis, in aquis, cultis vel incultis eo collata vel in posterum conferenda sunt, banno et auctoritate Domini Imperatoris ac nostra confirmamus et super hoc presentis pagine testamentum sigillo nostro impressum damus. Siquis igitur huic nostre donationi et confirmationi ac banno Domini Imperatoris temere contraierit et predictos fratres in his, que eis ac Ecclesie legitime donavimus et confirmavimus, iniuriare presumpserit, si ante querimoniam fratrum non digne correxerit, centum libras auri componat, dimidietatem Camere Imperiali et dimidietatem Camere nostre. Acta sunt hec anno ab Incarnatione Domini MCLVII. Indictione V. IX. Kal. Decembris regnante *Friderico* invictissimo Romanorum *Imperatore* et semper Augusto, anno Imperii eius tercio, regni vero sexto, petente venerabili eiusdem Ecclesie *Preposito Meinhardo*. Hij testes aderant: *Comes Givhardus de Burchusen cognatus noster, Marchio Bertoldus, Palatinus Fridericus, Comes Bertoldus de Andesse, Comes Sifridus de Liubenowe, Comites Sigehardus et Heinricus de Scala, Comes Godefridus de Romesberch, Comes Conradus de Bilstein, Comes Kono de Megelinge, Comes Luitoldus et filius eius Luippoldus de Bleige, Heinricus de Stoufe, Heinricus de Buren Advocatus Augustensis, Adelgot, Luippoldus de Stamheim, Ultricus de Steine, Heinricus de Wrtha, Luippoldus de Hertesberch, Manegoldus de Siveneich et Hartmannus ac Manegoldus filii eius, Otto de Rore et frater eius Raffoldus, Wichardus et frater eius Albertus de Hutta, Everhardus de Brunowe et Fridericus filius eius, Warmundus de Sultzbach et frater eius Wernhardus, Bertoldus de Leuvensteine, Sichehardus Biver et frater eius Arnoldus et alii quam plures. Heinricus scriptor recognovit.*

Mon. boic. III. 321.

CXCII.

1158. 15. Februar. Lateran. — *Papst Hadrian IV. nimmt das von Pilgrim von Schaleheim gegründete Hospital in Vöcklabruck in den besonderen Schutz des apostolischen Stuhles.*

Adrianus episcopus servus servorum dei dilectis filiis *Peregrino* et aliis fratribus in *hospitali et ecclesia de Uehhelabrocco* diuino seruitio mancipatis eorumque successoribus in perpetuum. Religiosis desideriis dignum est facilem prebere consensum, ut fidelis deuotio celerem sortiatur effectum. Eapropter dilecte in domino filii, tuis iustis postulationibus elementer annuimus et prefatum hospitale cum capella et ponte a tua deuotione constructo et aliis pertinentiis suis sub beati

Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus In primis siquidem statuantes, ut neque his, a quibus fundum, in quo pons fundatus esse dinoscitur, emisti uel eorum heredibus aut alicui hominum liceat infra unum miliarium supra pontem et alterum infra pontem portum facere aut in ipso ponte pedagium statuere uel uectigal. Preterea quascumque possessiones, quecumque bona prefatum hospitale in presentiarum iuste et canonice possidet aut in futurorum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis parante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum hospitale temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere aut aliquibus uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur tam ad ipsius pontis restaurationem quam ad peregrinorum receptionem et pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate et in supradicta capella diocesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioe commonita si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine dei et domini redemptoris nostri iesu christi aliena fiat atque in extremo examine diuine ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri iesu christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

Ego Adrianus catholice ecclesie episcopus s. s. (Monogramma.)

† Ego *Hubaldus* presbyter cardinalis tituli S. Praxedis s. s.

† Ego G. sabinensis episcopus s. s.

† Ego *Octauianus* presb. Card. tituli S. Cecilie s. s.

† Ego *Oddo* diac. card. S. Georgii ad uelum aureum s. s.

† Ego *Johannes* diac. Card. SS. Sergii et Bacchi s. s.

Data *Laterani* per manum *Rolandi* sancte Romane ecclesie presbyteri cardinalis et Cancellarii XV. Kalend. Martii Indict. VI. Anno MCLVIII. Pontificatus uero domini Adriani pape III. Anno III.

Original mit bleierner Bulle, im Archive des Kl. St. Florian. — Stülz, Gesch. v. St. Florian, pag. 260.

CXCIII.

1158. 16. August. Anagni. — *Papst Hadrian IV. bestätigt dem Kloster Reichersberg seine Besitzungen, namentlich Munsture und Stein.*

Adrianus Episcopus seruus seruorum Dei Dilecto filio *Gerhoho Præposito Richerspergensis* Ecclesiæ salutem et Apostolicam Benedictionem. Effectum iusta postulantibus indulgere et vigor acquitatis et ordo exigit rationis. Eapropter dilecte in Domino fili Gerhohe petitioni tuæ gratum impertientes assensum Ecclesiam ipsam cum omnibus bonis suis, quæ in præsentiarum iuste et canonicè possidet aut in futurum iustis modis Deo propitio poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, Specialiter autem *Munsture* ac *Steine* cum omnibus pertinentiis suis eidem Ecclesiæ, sicut ea venerabilis frater noster *Eberhardus Babenbergensis Episcopus* in concambium rationabiliter dedisse cognoscitur, et *parochiam* de *Munsture*, quæ venerabilis frater noster *Chunradus Patuuiensis Episcopus* rationabili prouidentia Ecclesiæ Richerspergensi concessit, auctoritate Apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, vt eorum deuotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati sint vel interdicti, nullus obsistat salua tamen iustitia parochialium Ecclesiarum, de quibus mortuorum corpora assumuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis, confirmationis et concessionis infringere aut ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit et secundo tertioque commonitus reatum suum digna satisfactione non emendauerit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum et excommunicationis vinculo innodandum. Data *Anagnie* XVII. Kl. Septembris.

Chronic. Reichersb. ad 1158. — Hund, Metropol. (edit. Monac.), III. 238.

CXCIV.

1158. 21. August. Salzburg. — *Eberhart I., Erzbischof von Salzburg, befreit die Salzpfanne des Klosters Reichersberg vom Zehent.*

In nomine sancte et indiuidve trinitatis ego *eberhardus* dei gratia *salzburgensis* archiepiscopus *gerhoho richerspergensi* preposito salutem. Ea, que rationabiliter inter personas maxime ecclesiasticas

aguntur, rationabiliter quoque confirmanda sunt, ne litis occasio in-posterum dvm minus putatur, suboriri valeat. Notum igitur uniuersis christi fidelibus esse uolumus, qualiter decimas patelle in *halla* ex dominicalibus nostris *Richerspergensis* cenobio conlatę, que decime a bone memorie *Balderico* abbate monesterii (sic) *s. Petri* requisite et optente sunt, rationabili reconpensatione redemimus, ut eadem patella nullas de cetero decimas persoluat, sed integra in usum *Richerspergensis* cenobii ad seruitium fratrum ibi Deo militantium nostra pontificali donatione permaneat. Hec autem reconpensatio facta est de prediis cuiusdem (sic) *heinrici hallensis* cuius, cuius cognomentum *ferro*. Ut autem hec nostra reconpensatio cunctis retro temporibus stabilis et inconuulsa permaneat, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri inpressione muniri iussimus.

Actum in ciuitate *salzburgensis*, XII kalendas Septembris, anno dominice incarnationis Millesimo C. L. VIII indictione VII^a Regnante domino *Friderico* Romanorum imperatore primo, anno regni eius VII, inperii uero III°, nostri autem pontificatus anno XII feliciter Amen.

† Ego *Eberhardus salzburgensis* archiepiscopus S. S. (Monogramma) (Bene valete.)

† Ego *Hugo* prepositus S. S.

† Ego *Heinricus* decanus S. S.

† Ego *Heinricus Salzburgensis* abbas S. S.

† Ego *Heinricus* prior *sancti petri* S. S.

† Ego *adalbertus houensis* prepositus S. S.

† Ego *Meginhardus* capellanus et notarius S. S.

Original auf Pergament, dessen angehängtes Siegel verloren gegangen, im Archive des Kl. Reichersberg. — Hund—Gewold, III. 163. — Chron. Reichersberg. 196. — Mon. boic. III. 438.

CXCV.

1158. *St. Florian*. — *Conrad*, *Bischof von Passau*, übergibt dem Propste *Heinrich von St. Florian* den Zehent zu *Stalbach*, welchen die Brüder *Rudiger* und *Borno von Holzhausen* inne hatten.

Chovnradius caelesti gratia *patauiensis episcopus* cunctis aeclesie sue christique fidelibus salutem in perpetuum. Si erga loca diuinis mancipata seruitiis liberales fuerimus, pro eterna saluatione promerenda profuturum nobis hoc credimus. Cum itaque *Rudegerus* et *Porno frater suus de holzhusen* ecclesie nostre ministeriales quoddam

haberent predecessorum nostrorum pontificum et nostra concessione beneficium *in pago stadele* hinc inde per loca ex quarundam parte decimarum, egit et peregit hoc cum ipsis illius temporis venerabilis *prepositus sancti Floriani dominus Heinricus* petitionibus et rebus suis interuenientibus, quod ipsi cedere de suo iure uolentes decimationes illas omni decisa in futurum contentione in manus nostras sine malo ingenio resignarent et easdem gratia et concessione nostra in usus fratrum beati Floriani deuenire et transfundi postularent. Nos itaque amore loci, quem una cum antecessoribus nostris episcopis uouere, ampliare et promouere libenter intendimus, petitionibus eorum non segniter aqueuimus et receptam ab eis dictam modo beneficii sui portionem pro eterna remuneratione religiosi sancti Floriani canonicis in stipendii sui supplementum super addidimus. Quod quia fauore omnium nostrorum, qui aderant, fidelium nec non adestatione atque presentia quorundam fratrum nostrorum de choro patauiensis ecclesie celebriter factum est, necessarium uidebatur scripto pariter et sigillo nostro peractionem illam corroborare, ne uel obliuio uel aliqua hominum contraditio (sic) ualeat ullatenus aut modernis aut futuris temporibus eam labefactare. Acta sunt hec *in domo Sancti Floriani* anno post incarnationem dominicam MCLVIII. indictione VI. Anno uero episcopatus nostri XI. bulla sigilli nostri infra, sicuti euident est, ad maiorem certitudinem presenti pagine affixa. Testes sunt et cognitores rei de choro patauiensi: *Rordbertus decanus, Heinricus scolasticus, Jacobus diaconus, Otto capellanus et cognatus episcopi, Cazelinus laureacensis plebezanus*. Ex nobilibus uero: *Gebhardus comes de uechtenstaen, Heinrich et frater eius Gebhardus de iubelbach*. Ex ministerialibus autem ecclesie: *Engilbertus de struben, Waltherus de glanech, Ordalricus et frater eius Sibot, Adalbertus episcopi camararius, Walchun iudex, Rudolf de perchaim* ceterique.

Original mit wohlgehaltenem aufgedruckten Siegel im Archive des Klosters St. Florian. — Stülz, Gesch. v. St. Florian, 262.

CXCVI.

1158. *Mautern*. — *Conrad, Bischof von Passau, verleiht den Chorherren zu Waldhausen den Zehent und das pfarrliche Recht von den Neugereuten des Beimaldes*.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Conradus* Dei gracia *Patauiensis ecclesie episcopus*. Karitatis exigente latitudine credimus ad episcopalis officii sollicitudinem pertinere non solum augmentandae

curam religionis, verum etiam conservandae atque multiplicandae spiritalis providentiam possessionis (sic). Inde est, quod regularium canonicorum *ecclesiae sancti Johannis* devotionem attendentes et defectum in exterioribus statuimus consilio et ammonitione nostrorum religiosorum aliquod spiritalis incrementum honoris et consolationis subsidium temporalis in predicta beati Johannis *Saebeniche* ecclesia. cum enim nobilis quidam nostrae diocesis *Otto* videlicet piae recordationis *de Machlant* sancti spiritus inspiratione ammonitus canonicae conversationis regularibus fratribus in loco supra nominato ecclesiam constituerit eamque prediis atque mancipiis fundaverit et ei auctoritate piissimi regis *Chonradi* adhibita terminos novae et adhuc incultae possessionis destinaverit, nos quoque infra eosdem novalium terminos, qui in privilegio domini *Chonradi* regis super hac donatione consignato distinguntur (sic), spiritalem regendae plebis curam secundum integrum plebanae officium amministrationis cum universis eorum, quae iam culta sunt sive colenda in eodem nemore decimationibus contulimus eidem ecclesiae salvis tamen et inviolatis omnium adiacentium terminis ecclesiarum. Ne vero huius nostrae tenor donationis lateret fideles praesentes sive futuros neve cavillationis undecunque suscitandae occasionem praeberet quantacunque temporum longitudo, hoc nostrae institutionis donum per praesentis paginae subscriptionem et nostrae inpressione auctoritatis confirmavimus. Acta autem sunt haec a nobis in celebri conventu fratrum nostrorum *Mutaren* assidentibus venerabilibus fratribus nostris *archipresbyteris Haerthwico et Odalrico et Johanne abbate Cothwicense, Marchwardo praeposito Nevenburgensi et Adalberto praeposito sancti Nicolai, domino Roberto Methnensi praeposito et Adalberto tulnensi parrocho et Adalberto Cremsensi parrocho et Adelhero et Heinricho et Petro magistro et Ebergero capellano et Ottone capellano.* anno Millesimo C. L. VIII.

Original mit einem hängenden Siegel, im Museal-Archive zu Linz. — Kurz, Beiträge, IV. 438.

CXCVII.

1159. 23. Juni. **Ebelsberg.** — *Conrad, Bischof von Passau, bestätigt zwei Tauschverträge des Klosters Wilhering, einen mit dem Pfarrer zu Schönering, den anderen mit dem Markgrafen Ottokar von Steyr.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Conradus* dei gratia *pataviensis* episcopus cunctis ecclesie sue christique fidelibus salutem

in perpetuum. Si seruorum dei equis petitionibus acquiescimus et iustis deoque placitis desideriis assensum porrigimus, profuturum nobis fore certum habemus. Vnde rogante venerabili *Willeheringensis* cenobii abbate suisque fratribus inibi deo famulantibus suam eorundem petitionem pro quodam concambio destinauimus exaudire et ne hoc idem factum nostrum obliuione posterorum recindi (sic) ualeat, presentiarum pagina et bulle nostrae impressione decreuimus communi et communiendo precauere. Abbas itaque pretaxatus obedientiae sibi creditae sine nostro et aecclisiae nostrae detrimento prouisum fore satagens competentibus apud nos obtinuit precatibus, ut pro parte vniuersarum decimationum, quae apud *Wilheringen* et *purcheimen*, nec non *ederannesperge* tam de suis ipsorum cultibus quam aliorum inibi agriculturas habentium plebano nostro de *schonheringen* iure debuit prouenire, curtile quoddam suae proprietatis apud *strashemen* in reconpensationem uellemus recipere. Similiter pro parte reliqua decimarum, quae illis prefatis tribus in locis uasallum nostrum *Otacharum* uidelicet *marchionem de stira* beneficiario iure contigit, a supranominato abbate suisque fratribus predium tale, quale in *pago rüdolphingen* possederunt, ipsius eiusdem reuerendi abbatis obtentu et predicti marchionis assensum in commutationem recipere uoluimus. Viros itaque ecclesiae nostrae ministeriales et alios quam plures non paruum in huiusmodi negotiis discretionem habentes misimus, ut parem utriusque utilitatis estimationem, quae hinc inde in illa cambitione posset concurrere, discrete preconsiderarent, nobisque neritatem super hoc reportarent. Dicto itaque nobis, quod pro decimis illis pretaxatis in prenominatis prediis receptis plenariam reconpensationem habere possemus rationabiliter et legitime, antefato uasallo nostro marchione *Otachario*, plebezano quoque de *schonheringen* scilicet *werinhardo* consentientibus commutationem illam recepimus et de recepta paginam hanc et scribi et sigillo nostro insigniri precepimus. Hunc autem contractum et confirmationem cleri et fidelium nostrorum fauore et beneplacito conprobatam, ut iugiter maneat inconuulsa, deo auctore sub inmunitate banni nostri ponimus nec non et successoribus nostris episcopis eandem in christo diligentiam relinquimus. Acta sunt haec Anno ab incarnatione domini Millesimo C^o.L^o.VIII° indictione VII. anno uero nostri pontificatus XII. Testes sunt de *patauiensi* choro *Rudbertus decanus*, *Rudbertus de sancto Sixto*, *Vdalricus prepositus*, *Heinricus scolasticus*, *Sigehart*, *Chunil*, *Otto*, *Otto*, *Otto*, *Ekkehart*,

Albn . . . , Friderichus , Switthart , Vdalrich , Petrus . Laici nobiles , Otaker marchio , Welfo , Liutolt comes , Vdalrich de pernekke , Dietrich de spileberch , Heinrihc de tegernwanh , Herman de chazelinestorf , Dieltmar de agaste . Ministeriales , Walther , Rudderger , Rudderger et frater eius Porno , Meinhart de vornpach et frater eius , Rüdolf , Gerhoch , Gotefrit , Fridrich et frater eius Ódalrich , Porno de widahe , Reinprecht , Marchwart , Ódalrich et frater eius , Sigboto de pornhemen . De familia marchionis Hartnit , Gundacher , Ódalrich Sigbot . Data Ebelleperghe nona kalendas Julii , regnante Friderico imperatore augusto anno Imperii sui septimo feliciter . Amen .

Aus einem Copialbuche im Archive des Kl. Wilhering. — Stülz, Gesch. von Wilhering, 474.

CXCVIII.

1159. 22. September. Passau. — *Conrad, Bischof von Passau, genehmigt einen Tausch zwischen dem Kloster Wilhering und dem Pfarrer zu Schönhering, welcher für die Zehente um Wilhering einen Hof zu Strasshaim erhält.*

Chōnradus celesti gratia *patauiensis* episcopus cunctis ecclesie sue christique fidelibus salutem, in perpetuum. Hec nobis secundum episcopale officium credita est dispensatio, scire et uelle fidelium et ecclesiarum nostrarum conmoditatibus benignitate paterna prouidere et de his, que ad utilitates ipsorum rationabiliter in presenti confirmantur, ne in futuro tempore rescindi ualeant, scripto et testimoniis diligenter precauere. Inde est, quod domini *Gebhardi* deo dilecti abbatis de *Willeheringen* fratrumque sue obedientie petitionem factam pro quodam concambio debuimus exaudire, et qualiter factum fuerit, presenti confirmationis pagina et sigilli nostri inpressione comunire. Abbas siquidem prefatus sibi suisque fratribus sine nostro et ecclesie nostre detrimento proficere cupiens, religiosis obtinuit peticionibus, ut pro parte decimarum, que de suis cultibus apud *Wilheringen* barrochiano nostro de *schoneringen* iure debuit prouenire, curtile quoddam sue proprietatis apud *strazheimen* in reconpensationem uellemus recipere. Uiros itaque optime discretionis, quosdam ministeriales nostros misimus *gerhohum de ruta* et fratrem illius *gotefridum*, *Chunradum de mûlebach* cum fratre suo *Walthero* et alios quam plures, quibus idem iniunximus, ut parem utriusque utilitatis estimationem, que hinc inde in illa cambitione posset concurrere, discrete preconsiderarent nobisque ueritatem super hoc reportarent.

Dicto itaque nobis, quod pro decimis illis pretaxatis in prenotato curtili recepto, plenariam reconpensationem habere possemus rationabiliter et legitime, *Wernhardo* quoque plebano de *Schonerigen* consentiente, conmutationem illam recepimus et de recepta paginam hanc et scribi et sigillo nostro insigniri precepimus. Hunc autem contractum et confirmationem cleri et fidelium nostrorum fauore et beneplacito conprobatam, quatinus iugiter maneat inconuulsa, deo auctore sub immunitate banni nostri ponimus nec non et successoribus nostris episcopis eandem in christo diligentiam relinquimus. Acta sunt hec *patauie* X kalendas octobris anno post incarnationem domini M^o:C^o:L^o:VIII°: Indictione VI (sic) Anno uero nostri pontificatus XII°: Testes sunt *Ūdalricus de pernec*, *Heinricus de tegernbach*, *Rudigerus* et frater eius *Porn de Holchusen*, *Fridericus* et *Vlricus* et *Porn* fratres eius de *Wida*, *Gerhōh de ruta*, *gotefridus de winchila*, *Marquardus de Gumpotingen*, *Vdalricus* et *Sigeboto* frater eius de *bornheim*, *Reginbertus de lochelingen*, *Rubertus* decanus, Item *Rūbertus*, *Heinricus* Scholasticus, *Wdalricus*, *Otto*, *Ecchehardus*, *Fridericus*, *Diethericus*, *Otto*, *Otto*, *Adelbertus*, *Heinricus*

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren, im Archive des Kl. Wilhering. Die zu Folge des üblen Zustandes desselben unleserlichen Worte sind aus einem Copialbuche ergänzt. — Stülz, Gesch. v. Wilhering, 476.

CXCIX.

1159. *Passau*. — *Conrad*, *Biachof von Passau*, überlässt dem *Kloster St. Florian* für 14 Höfe in der Nähe des Schlosses *Ebelsberg* tauschweise die *Pfarrre St. Michel* in der *Wachau*.

Chōnradus dei gratia *patauiensis* episcopus cunctis ecclesie sue christique fidelibus salutem in perpetuum. amen. Aput diuinam clementiam meritum nobis adescere confidimus, si iuxta pontificalis officii debitum religiosorum uirorum indenpnitati consulere et indigentiam eorum releuare et supplere curauerimus. Siquidem dilecti filii nostri *Heinricus* prepositus et fratres de *domo sancti floriani* de prediis ecclesie sue obtulerunt gratie nostre XIII. mansos castro nostro *Ebilsperch* adiacentes, in quibus a castellanis nostris et hominibus eorum multa patiebantur inconmoda usque adeo, quod frequens clamor rusticorum tam nos quam illos sepius perturbauit. Nos uero adtendentes, quod iam dicta ecclesia *patauiensis* ecclesie specialis est filia, uolentes pariter deuotionem predictorum fratrum nostre largitatis

beneficio gaudere, de consilio et consensu fratrum et ministerialium ac fidelium nostrorum tradimus prefate ecclesie sancti Floriani parochialem ecclesiam *sancti Mychaelis in Wachöwe*, pleno iure disponendam cum omnibus suis pertinentiis, cultis et incultis, quesitis et inquisitis, cum terminis et decimis et omni genere utilitatis, nostra sibi auctoritate concedentes, quatenus propter prouisionem uinearum suarum prepositus, qui pro tempore fuerit, plenam habeat potestatem unum de fratribus suis ibidem ponendi et inutilem remouendi ac utilem substituendi. Et ut hec donatio nostra futuris temporibus firma et inconuulsa permaneat, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri iussimus inpressione communiri. Acta sunt hec *patauie* Anno domini M^oC^oLIX^o Indictione VII^a Anno vero episcopatus nostri XIII°

† Ego *Chōnradus* episcopus laudo et subscribo, Ego *Rvdbertus* decanus laudo et SS. Ego *Rvdbertus* senior laudo et S. S. Ego *Chnrelinus* laudo et S. S. Ego *Albwinus* laudo et S. S. Ego *Sighardus* laudo et SS. Ego *Adalbertus* laudo et SS. Ego *Fridericus* laudo et SS. Ego *Heinricus* magister scholarum laudo et SS. Ego *Otto* laudo et SS.

Original auf Pergament im Archive des Kl. St. Florian. Das wohlerhaltene Siegel hängt, da der Raum das Aufdrucken nicht gestattet, an einem ledernen Riemen. Die zwei letzten Ziffern der Jahreszahl sind undeutlich, man könnte sie auf den ersten Anblick leicht für zwei X halten; allein da Conrad im Jahre 1170 nicht mehr Bischof von Passau war, die Chronologie und die Zeugen aber mit einer andern Urkunde von 1159 genau übereinstimmen, schien es nicht unstatthaft, die Urkunde diesem Jahre einzureihen. — Kurz, Albrecht IV. II. 437 coll. — Stülz, Gesch. von St. Florian, 265. — Mon. boic. XXVIII. II. 258 u. XXIX. II. 23.

CC.

1159. — *Conrad, Bischof von Passau, stiftet einen Vergleich zwischen Kadolt von Polnheim und dem Kloster St. Peter in Salzburg wegen des Gutes Tauerheim.*

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Ego *Chounradus dei gratia Pataviensis episcopus*. Quoniam nostrae dispensationi ecclesiarum diuinitus administratio decreta est, iustitiae meritum esse non ambigimus, quantum in nobis est, si earundem ecclesiarum jura nostrae auctoritatis sententia defendentes Christo seruientium tranquillitati et paci providere intendimus. Inde est, quod dilecti fratris nostri *Henrici abbatis sancti Petri salzburgensis* petitionibus annuimus

et diremptionem controversiae illius, quae fuit inter *Candoldum* (sic) *de Pollenheimen* et ecclesiam ejus, qualis mediantibus nobis facta est, universorum notitiae presentium attestacione proponimus. Prefatus namque *Candoldus cum ante aliquos annos in expeditionem Jerosolimitanam cum domino Churado rege proficisci decrevisset*, traditionem illam de predio *tauershaimen*, quam pater ejus aliquando potestativa manu prefatae ecclesiae firmaverat, importune impetiit, sed ad removendam eandem controversiam tunc temporis a fratribus jam sepe dictae ecclesiae VII. talenta accepit. Postea vero evolutis X. annis et eo amplius prefati predii violentus reinvasor existens, cum in audientia nostra et quorundam principum et nobilium virorum et ministerialium nostrorum super eadem invasione in loco, qui dicitur *Ense*, quaerimonia deponeretur, ut omnis impetitionis futurae denuo molestia inter ipsum et dictum monasterium in perpetuum sopiretur, nostro annintente (sic) consilio post abdicationem ab ipso et uxore et filio factam VIII. talenta iterato recepit. Huic autem abdicationi hii testes adhibiti sunt: *Comes Chounradus senior de Peilstain, Gebhardus hallensis comes, Adelbertus de Perge, Walchunus de chlame, Hademarus de Chufarn, Egene de urle, Hermannus de hazelinstorf, Engilbertus de schouneheringen, Bernhardus de trune, Otto de strubae et fratres ejus Engilbertus et Oudalricus, Tietricus de trune, Reinherus de staine, Arnhalms, Otto de haslback*. Ea quoque controversia super quibusdam tam de vineis quam de agris, quae inter nobilem virum dominum *Adalbertum de Perge* et dictam ecclesiam diu habita est, sub tali termino compositionem optinuit, quod predictus *Adalbertus* acceptis X. talentis decimas illas resignavit, quas nos fratribus in episcopatu nostro constitutis in loco, qui dicitur *Tornbach*, sub regula beati Benedicti degentibus in posterum omni remota retractacione quiete possidendas in proprietatem deposuimus. Sed et hoc quidem sub prenotatis testibus corroboratum est. Nos autem, ut haec singula rata sint et ne quis apud posteros ea refragari queat, hanc inde cartam conscribi et sigilli nostri impressione muniri iussimus.

Acta sunt haec anno incarnationis domini MCLVIII. Indictione VII. regnante glorioso imperatore FRJDERICO anno imperii ejus VI. pontificatus autem nostri anno (sic).

CCI.

1159. Passau. — *Conrad, Bischof von Passau, übergibt die Spitalstiftung zu Vöcklabruck dem Kloster St. Florian.*

Chovnradus dei gratia patauiensis episcopus cunctis ecclesie sue christique fidelibus salutem in perpetuum. Circa loca diuinis obsequiis mancipata decet nos ecclesiarum pastores eam intendere sollicitudinem, ut et ad presens eis proficiamus et in futurum contra duriciam et obliuionem hominum duo adiuuante prouideamus, quatenus et futuri homines per literarum monimenta pias antecessorum actiones cognoscant et aperte ueritati, si qui attemptauerint rerum ecclesiasticarum esse distractores, acquiescant. Inde est, quod, cum uir quidam ingenuus, animo et corpore deo deuotus, nomine *Pilgrimus* se et locum, qui dicitur *beati Egidii*, in possessione sua in *Vechelahaeruke* fundatum legitima traditione deo sanctoque suo prothomartyri Stephano per manum *Regenberti* felicis (sic) *episcopi* mancipasset, nos, ut in eodem locello per elemosinas pauperum, per diurnos cursus fratrum, si qui ibi recipi possent et sustentari, diuinum conualesceret obsequium, communicato de choro fratrum nostrorum consilio domino *Heinrico* tunc temporis in *domo S. Floriani* venerabili *preposito* eundem locum in spiritualibus simul et temporalibus regulariter ordinandum hoc pacto et intentione commendauimus, ut nostra nobis nostrisque successoribus episcopis sua iusticia conseruata predictus venerabilis prepositus suiue successores illud idem diuersorium cum suis fratribus, seruis et incolis, attinentiis omnibus collatis et conferendis in his, que sunt ad deum, debeant sub obedientia sua iugiter ordinare. Quod ut fieret notum et ratum haberetur in futuro tempore, presentem paginam inde conscribi et nostro sygillo, ut euidens est infra, iussimus communiri.

Acta sunt hec *Patavie* Anno post incarnationem dominicam MCLIX. Indictione VII. anno uero episcopatus nostri XIII.

† Ego *Chovnradus episcopus* Laudo et ss. Ego *Rovdbertus decanus* laudo et ss. Ego *Rovdbertus senior* laudo et subscribo. Ego *Chovnelinus* laudo et ss. Ego *Albwinus* laudo et ss. Ego *Sighardus* laudo et ss. Ego *Adalbertus* laudo et ss. Ego *Dietricus* laudo et ss. Ego *Fridericus* laudo et ss. Ego *Ekkehardus* laudo et ss. Ego *Heinricus magister scolarum* laudo et subscribo. Ego *Otto I.* et ss.

Original mit aufgedrucktem, zur Hälfte zerbröckeltem Siegel im Archive des Kl. St. Florian. — Stülz, Gesch. v. St. Florian, pag. 264.

CCII.

Circa 1160. — *Aufschreibung über die durch die Familie der Grafen von Rebgau dem Kloster Kremsmünster zugewendeten Güter und die neu-gegründete Kirche zu Viechtwang¹⁾.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris nobilem comitem *Albertum de Rebgau* pro honore dei et eterne uite retributione et pro animarum remedio parentum suorum tum eciam caritatiuis petitionibus *Vdalrici II.* abbatis *Chremese*monasterii et largicione sex talentorum predium sex hybarum inter duo flumina superiori et inferiori *Dizenpach* positum prefate abbacie libera manu tradidisse et de legacione eiusdem comitis et legitimorum testium astipulacione confirmasse. Hiis peractis sociata sibi coniuge *Gerdrude* ipsaque studiose imperante duas hūbas in *Viechtwang* predicto loco tradidit ea quippe racione, ut in eodem loco ecclesia construeretur ac diuino officio manciparetur; Quod ut confirmatum est abbas idem ecclesiam ibi construxit²⁾ et diuinum officium constituyente beate memorie *Reginberto* Patauiensi episcopo a fratribus suis instituit. Domino autem abbate *Vdalrico II* de hac luce migrante successor eius *Adalbertus I.* abbas non minus omni ueneracione dignus, in quo predecessor eius Christo famulari decreuerat, beniuolo studio sumptibus et impensis perficere curauit. Sed comite *Adalberto* de medio facto non nullis annorum curriculis elapsis filii eius scilicet *Adalbertus* et *Gerhardus* locum antedictum inuasurunt et immemores beneficiorum parentum suorum rebus omnibus ablatis denudauerunt sibi que omni iure postposito subegerunt; Vnde prefatus abbas *Albertus* commotus egre indoluit omnique annisu, quo potuit, locum ab inuasoribus eripuit hoc scilicet modo: Filiis predicti comitis et abbate in festos (sic) *Cholomanni Medelicensi* loco conuenientibus beneficiis patris eorum coram multitudine enumeratis insuper muneribus quinque talentorum datis idem predium delegare, quod pater eorum delegauerat, exorauit et consecutus, quod postulauit, in manum patruelis ipsorum comitis uidelicet *Ernstonis de Hohenburch* delegauerunt et ab omni infestacione data fide quieuerunt. Hec tradicio legitime peracta ut inconuulsa permaneat sigilli presentis impressione

1) Besprochen von Pachmayr, p. 79 u. 877. Von Strasser, S. 269 u. 289.

2) Randnote: „circa annum domini MCXL.“

et hiis legitimis testibus confirmatam tradimus. *Adalbertus de Perge, Chunradus de Ascha* et frater eius *Wernhart, Sighart de Fleze, Meginhart de Yppe, Marquart de Schönenpöhel* et duo filii eius *Marquart et Fridericus, Rédpreht de Nivendorf, Chvnrat de Chloberch, Cholo de Chvliub, Ruger, Adalber, Pabo, Adalher, Mangens, Wigant de Scewin, Timo de Wazemannesdorf, Gerboto de Medeliche.*

Dedicata est eadem ecclesia in *Viehtwanch* a venerabili Patauiensis ecclesie presule *Chvnrado* anno ordinationis sue VIII. 1) VI Kal. Januarii Inhonoré domini nostri Jesu Christi et gloriose genetricis eius Sancte Marie Virginis et Johannis apostoli et ewangeliste patroni eiusdem loci et S. Egidii confessoris et omnium patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martirum, confessorum, uirginum et omnium sanctorum et hiis reliquiis specialiter attitulata: De ueste sancte Marie Virginis, Johannis apostoli, Egidii patronorum; Jacobi apostoli, Stephani prothomartiris, S. Agapiti martiris, Laurentii, Ypoliti, Pantaleymonis, Martini episcopi, Benedicti abbatis, Afre martiris, Barbare martiris. [Chrismon] Collatum est eciam eidem ecclesie a predicto episcopo domino *Chunrado* baptismus et sepultura et cetera sacramenta plenarie tum pro parrochie 2) remocione tum pro populi siluani acclamacione dato termino a flumine *Daspach* ex oliquo et a fluuio *Alben* usquequo peruenias ad summitatem *Alpium* ex latitudine et longitudine. Facta sunt hec anno ab incarnatione domini M^o C^o L^o VIII. indictione VI. 3) horum testimonio: *Adalbertus* prepositus, *Redpertus* decanus, *Wolfwinus* capellanus, *Gerbot* archypresbiter, *Selpkers, Reginbot, Lambertus* plebani. *Pillunch* aduocatus, *Chvnrad de Pehle, Walther de Glanek, Vdalricus de Pornhaim, Arnolt de Werd, Chvnradius, Gotfridus, Ebergerus, Racitker, Eppo, Walther, Vrowin, Gvnter* et frater eius *Rapoto, Hadmar, Herman*. Siquis autem hanc tradicionem et consecracionem infringere presumpserit, cum iuda traditore eternas penas in perpetuum luat. Amen.

Aus dem Cod. Frider. im Archive des Kl. Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 41, Nro. 33, aus welchem die von dem Herausgeber Herrn P. Theodorich Hagen demselben beigefügten Noten bei dieser, so wie bei einigen späteren Kremsmünster-Urkunden beibehalten worden sind.

1) Nämlich 27. December 1157.

2) Note der Zwischenlinie: „scilicet Petenpach.“

3) Diese Indiction gehört dem Jahre 1158 an.

CCIII.

1160. 14. Februar. Pavia. — *Kaiser Friedrich I. verordnet, dass die Schlösser der Bamberger-Kirche nicht zu Lehen gegeben oder sonst veräußert werden sollen, worunter auch das von dem Bischofe Eberhart I. erworbene Schloss Frankenburg genannt wird.*

In nomine sancte et indiuidue Trinitatis. *Fridericus* diuina fauente clementia Romanorum imperator augustus. Si ecclesias Dei locupletare uel easdem locupletatas in statu suo conseruare studuerimus, nostre salutis augmentum et non modicum reipublice emolumentum fore credimus. Quare uenerabilis et dilecte nobis *Eberharde Babenbergensis episcopo*, cum ecclesia Babenbergensis, cui auctore Deo presides, in plerisque tua industria feliciter non solum in spiritualibus sed etiam in temporalibus a Domino incrementum accepit, iustis tuis petitionibus libenter annuentes eximimus ab omni iure feudali castra, que in tuo dominio absolute habere dinosceris, tam ea, que ante tempora tui pontificatus habuit ecclesia tua, quam postmodum tua sollertia adepta est, que suis nominibus subnotare decreuimus: *Rotenstein, Gozwinestein, Wincera, Grivena* de antiquo, de nouo autem *Giecheburc, Liechtenuels, Wassenberc, Nordegga, Chunstat, Northalden, Franckenburc, Hostete, Veterona*, sane illa conditione, que de *Giecheburc veteri et Liechtenuels* cum suis pertinentiis et accessionibus facta et nostra auctoritate confirmata est *comiti Bertholdo* et uni tantum filio suo, si superstes extiterit, in ipsis eisdem personis absque successione modis omnibus finem habitura.

Hec igitur et alia si qua pro necessitatibus ecclesie tue, cuius bona late dispersa sunt, vel edificaueris vel aliter opitulante Domino adeptus fueris, ecclesie tue ea lege speciali et uinculo iuris innodamus, ut nulli successorum tuorum potestas et licentia sit aliquid ex his infeodare aut sub colore castrensis beneficii vel alio quolibet malo ingenio a priuatis usibus episcopii alienare. Quod si quis ausu temerario contra hoc facere attemptare tentauerit, pro infecto habeatur; ipse, quidem auctor huius nequitie uelut sal insulsum foras proiciatur et conculcetur ab hominibus, ipse uero, qui receperit, priuetur beneficio et LX. librarum auri muleta condempnetur, medietate fisco nostro persoluenda, reliqua uero parte ad altare beati Petri in Babenbergensi sacrario ibidem inferenda. Vt autem firma et inconuulsa omni tempore huius rei perseueret auctoritas, presentis scripti

adnotatione et sigilli nostri per Dei gratiam inuiolabili confirmatione corroborari precepimus.

Signum Domini Friderici Romanorum imperatoris inuictissimi.

Ego *Regenaldus Coloniensis ecclesie electus et Italie archicancellarius* recognoui.

Datum *Papie XVI. Kal. Mart. indictione VIII. anno dominice incarnationis MCLX. regnante domino Friderico Romanorum imperatore gloriosissimo anno regni eius VIII. imperii vero V.*

Ussermann, Episcopat. Bamberg, im Cod. probat. 114.

CCIV.

1160. 8. Juni. Salzburg. — *Eberhart I., Erzbischof von Salzburg, gestattet, die Kirche Bramberg durch einen Priester des Klosters Reichersberg besorgen zu lassen.*

Eberhardus dei gratia ecclesie *juuauensis* archiepiscopus. Dilectis in domino filiis *Gerhoho Richerspergensis* preposito et eius fratribus salutem et sinceram in christo dilectionem. Quia nostri est officii, ut in dispensatione nobis credita religiosas et in dei seruitio deuotas personas manu teneamus et confoueamus, uobis in hoc tanto deuotiores existimus, quanto uos attentius in dei seruitio et religionis obseruantia studere cognoscimus. Unde concessionem in *Brambergensi* ecclesia uobis uerbo nostro factam scripto quoque nostro firmatam decernimus uobis uestrisque successoribus inuiolabilem permanere. ut uidelicet unus de uestris curam plebis administret salua in omnibus iusticia nostra nostrorumque successorum. Adicimus etiam, ut, si, quod absit, persona de uestra congregatione in hoc ministerium assumpta uel in religionis disciplina uel in commissi gregis prouidentia uel in dilectione ac fidelitate erga claustrum suum custodienda minus, quam oportet, cauta inuenitur et secundo ac tertio coram archiepiscopo uel eius archidiacono conmonita non resipuerit uiciaque notata non emendauerit, liberum sit preposito consulto primum *salzburgensi* archiepiscopo cum eius consensu personam illam retrahere ad claustralem districtiorem atque in eius locum subrogare alium de manu archiepiscopi regulariter inuestiendum, nec tamen a regulis claustrum, quantum possibilitas admittit, seruandis ullomodo eximendum. Ut autem hec nostra concessio firma et inuiolata in posterum permaneat, cartam hanc inde conscriptam sigillo nostro communiri fecimus.

† Ego *Eberhardus salzburg*: archiepiscopus S. S. (Monogramma.)

† Ego *Hartmannus Brixinensis* episcopus S. S.

† Ego *Ódalricus chimensis* prepositus S. S.

† Ego *Romanus Gurcensis* episcopus S. S.

† Ego *Heinricus berhtescadmensis* prepositus S. S.

† Ego *Hugo salzburgensis* prepositus et archidiaconus S. S.

† Ego *Heinricus* decanus maioris ecclesie S. S.

† Ego *Heinricus* abbas s. *Petri* S. S.

† Ego *Ditmarus hallensis* prepositus S. S.

Data *Salzburg*. VI Idus Junii, Anno dominice incarnationis M^o C^o LX. Indictione VIII, Anno pontificatus nostri XIII feliciter Amen, Amen, Amen.

Original auf Pergament, im Archive des Kl. Reichersberg. Das an einem durchgezogenen Riemen rückwärts angehängte Siegel zerbröckelt. — Chron. Reichersb. 199. — Mon. boic. III. 439.

CCV.

1160. 19. August. *Salzburg*. — *Eberhart I., Erzbischof von Salzburg*, bestimmt, dass der jeweilige Vogt des Erzbisthums das Kloster Reichersberg ohne Entgelt schützen und keine Untervögte mit bestimmten Bezügen einsetzen solle.

Eberhardus dei gratia *salzburgensis* ecclesie archiepiscopus. Pastoralis est officii murum se ponere pro domo israelis maxime ad deo famulantium personarum protectionem contra incursus malorum. Qua consideratione pre oculis habita, cum fratres cenobii *Richerspergensis* paterentur graues infestaciones a quodam subaduocato contra fas et jus introducto, nos eiusdem cenobii priuilegia considerauimus, in quibus hoc patenter animaduertimus, quod predictus locus a beate memorie *Werhhero* et nobili eius uxore *Diepirga* sic est fundatus atque a sancte recordationis *Gebehardo* archiepiscopo antecessore nostro ea conditione in ius et patrocinium *salzburgensis* ecclesie susceptus, ut nullus eiusdem loci sit aduocatus, nisi principalis ipsius metropolis *salzburgensis* aduocatus, qui uidelicet de beneficio principalis aduocatie sibi collato predictum cenobium sine omni grauamine defendat contentus nimirum iusticia bannorum, quorum duo in vsum prepositi et fratrum, tercius in vsum ipsius aduocati cedit (sic) non quod ipsum tercius bannum cuiquam inbeneficiandi potestatem habeat, quamquam illum, postquam accepit, cui uoluerit possit dare.

Sed nec subaduocatvm iure beneficiali constituat illic. Vt ergo libertas loco illi a fundatoribus destinata et priuilegiis apostolicis firmata inconcussa permaneat, nos quoque presenti pagina sigillo nostro conmunita omnino interdiximus, ne loco illi vllus deinceps a principali aduocato per ius beneficiale subaduocatus ponatur, quum subaduocatiō tales tam sinodalibus quam et imperialibus iudiciis abiudicate sunt. Sane hoc annuimus, ut, si prepositus eiusdem loci expecierit aliquem sibi destinari a principali aduocato, qui eius inibi vicem agat, committatur ei talis procuratio absque iure beneficiali, quamdiu placet preposito et congregationi, cui si fuerit grauis aut inutilis, remoueatur et utilior in eius locum simili tenore statuatur ea libertate permanente, ut colonis eiusdem loci nulla censualis exactio inponatur neque in auena neque in tritico neque in denariis aut alio quolibet grauamine, quoniam a talibus grauaminibus hucusque locus ille fuit immunis excepto solo tempore scismatis, quo scismaticus *perhtoldus Tiemoni* archiepiscopo superpositus eundem locum laicis inbeneficiando et canonicos regulares inde fugando quedam grauamina illic suscitauit, que beatę memorię *Chēnrados* archiepiscopus proximus antecessor noster forti manu submouit et pristinam libertatem atque regularem uitam loco illi renouauit, in qua per annos circiter XXX. quiete bona fruens permansit eiusdem loci congregatio propulsante iniquorum uolentias iam dicto *Chēnrado* archiepiscopo, qua ipsius loci libertate prouocati nobiles quidam christi fideles bona et predia sua eidem cenobio contulerunt, qui etiam eorundem prediorum aduocatas a principali aduocatia segregauerunt et talibus aduocatis destinauerunt, quos pro sui uicinitate utiles estimauerunt ad respondendum in colloquiis iudicialibus, in quibus non auditur subaduocatus et res periclitari poterit, si legitimus aduocatus defuerit. Igitur aduocatiō huc usque a principali aduocatia segregate sic maneant in posterum, sicut hactenus manserunt absque insolito et iniusto aduocatorum grauamine. Quod si et illi attemptauerint contra uoluntatem prepositi suscitare, sciant se iudicio diuino puniendos et humano quoque, in quantum possibile ac iustum fuerit, arcendos. Cause uero huius questionem et ueritatis inuestigationem, quo firmior esset nostra institutio, in celebri colloquio *halle* habito querimoniam preposito *Gerhoho* mouente pertractauimus assentientibus illic nostris fidelibus, quorum plurimi aderant, nullo iure beneficiali posse aut debere subaduocatum loco predicto institui, concordante in hoc ipsum iudicio sinodalis auctoritatis et

imperialis maiestatis. Si quis igitur huius nostrę paginę tenorem temere uiolare aut infringere presumpserit, si non secundo aut tercio conmonitus emendauerit, sciat se deo et iudicibus ecclesię rationem redditurum et penam condignam subiturum ac nisi ante finem uite suę resipiscendo satis fecerit, christiana sepultura cariturum, sicut in *Remensi concilio* statutum est presidente *papa Ergenio*, cuius decretum illic vniuerso concilio approbante promulgatum sic se habet: auctoritate apostolica prohibemus, ut nullus aduocatus preter beneficium antiquitus constitutum aliqua sibi accipere uel usurpare presumat, subaduocatos uero et exactores eorum modis omnibus ab ecclesiarum infestationibus remoueri precipimus. Quod si quis contra hanc nostram prohibitionem attemptare presumpserit, christiana careat sepultura. Huic apostolico decreto etiam imperiale concordat edictum ab imperatore *Friderico* vniuersis imperii sui principalibus indictum et scripto comprehensum, quod ita se habet: Illicitas etiam exactiones maxime ab ecclesiis, quarum abusus iam per longa tempora inolevit per ciuitates et castella, omnimodo damnamus et prohibemus et si facte fuerint in duplum reddantur. His fulti auctoritatibus etiam hoc nostrę huic salubri constitutioni annectimus, ut nec ipse principalis aduocatus nec aliquis ab eo missus predictum cenobium grauare presumat seruitia inmoderata illic exigendo aut placita nimia illic statuendo, sed quociens necesse fuerit, ipse aduocatus uel eivs missus non nisi preposito aduocante ac seruitium decens preparante adueniat et placitum suum iuxta beneplacitum prepositi et congregationis illic habeat causa idonea exigente, quod exinde rarissime continget, quia principalis illic aduocatus sic est angusta, ut uix contineat mansos XII cultilis terre aut paulo plvs, quia reliqua ipsius cenobii predia in segregatis, ut est prenotatum, aduocatis comprehensa sunt, quoniam aliter ab inpugnantibus defendi non potuerunt. Vnde etiam uolumus et statuimus, ut propter futuras cautelas predia, que deo miserante in posterum loco accesserint, assignentur aduocatis talibus, a quibus in placitis iudicialibus proloquii defensionem possint e uicino habere, ne longinquos aduocatos aduocandi uel impossibilitas uel difficultas in detrimentum ueniat et absente legitimo prolocutore predia, que inpugnantur, ecclesia perdat, quod frequenter accidisse conperimus. Predicto autem colloquio nostro super ista questione habita in loco, qui dicitur *halle*, idonei approbatores interfuerunt, quorum ista sunt nomina, *Hugo prepositus maioris ecclesię Salzburgensis*,

Heinricus abbas sancti Petri, Wdalricus Chimensis prepositus, Dietmarus hallensis prepositus, Heinricus Garzensis prepositus. Laici nobiles Chēnradus comes de Pilstein iunior, Erchenbertus de Mospach, Purchardus de staine, Karolus, Ministeriales ecclesie salzburgensis Hartwidus castellanvs, Marquardus frater eius, Otto et Wisint de Pongowe, Ekkehardus de Tanne, Liupolt de Walde, Willehelmvs, Chēnradus de Chalheim, Pabo, Rēdegerus castellanus hallensis, Otto de schibis, Ciues Hallenses Otto, Hainricus albus. Hainricus lovbez, Hugo Otto, (Monogramma.)

Data *Salzburch* XIII. kalendas Septembris anno dominice incarnationis M^o C^o LX° Indictione octaua anno episcopatus sui XIII Regnante *Friderico* Imperatore.

Original auf Pergament, im Archive des Kl. Reichersberg. Das Siegel ist mittelst eines durchgezogenen Pergament-Riemens rückwärts befestigt. — Hund—Gewold, III. 165. — Chron. Reichersberg. 200. — Mon. boic. III. 465.

CCVI.

1160. — *Heinrich, Bischof von Wirzburg, schenkt dem Kloster Lambach die Lehen-Besitzungen Conrads von Püchel und einen Wald an der Alm.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego *heinricus* diuina fauente clementia *Wirzeburgensis* ecclesie episcopus. Quoniam omnipotentis dei nutu antistitis nomine censemur hac pro re permaxime, ut, sicut aliis dignitate prestamus, sic et beniuolentie largitate antestemus, ideo ne ipsa, que a nobis pie gesta sunt, uariis etatum successionibus obliuioni dentur, omnium fidelium intimamus posteritati presentis scripti nostri pagina delegasse nos ecclesie dei in *lambach* perpetuo iure possidendum beneficium *Cēnradi de buhole* ea conditione, ut ipse *Cvnradius* ab ecclesia susceptum possideat, donec uoluntarie illud ecclesie et abbati loci illius resignet. Sunt autem XI. et dimidijs mansi pertinentes ad hoc beneficium, qui siti sunt in locis subscriptis, Apud *sweige* duo et dimidijs mansus, apud *scucingen* unus et dimidijs, *Percheim* unus, Ad *dorf* III, Ad *scergindorf* dimidijs, Ad *hardaren* dimidijs, Ad *gelozingen* in monte dimidijs, Ad *tanne* dimidijs, Ad *warmingen* dimidijs, unus de *rechberg*. Tradidimus etiam eidem ecclesie iuxta fluuium *albana* siluam *Gruonna* uersus *stirnich* et quicquid ibi excoli poterit, cum omni utilitate exinde proueniente. Ergo ne aliqua ecclesiastica secularisue persona hæc in posterum audeat infringere, auctoritate omnipotentis de et beati petri

sanctique Kiliani nostra quoque interdicimus firmantes hanc constitutionis nostrę paginam sigilli nostri impressione et subscriptorum testium cautione. Testes, qui affuerunt, *Abbas de sancto stephano, Abbas de slũhtere, Abbas scottorum, Herolt maioris ꝑcclesię prepositus, Burkart decanus, Cũnrath prepositus de nouo monasterio, Bernger prepositus de hoiga, Richolf et frater eius Sigeloch, Reginharth, Persius scolasticus, buso scolasticus, Adelbret de ense.* De laicis, *Marquart de rotenuels, Gerhart comes de bertheim, Cũnrath de tungede, Lũttolf de gundersleibe.* De ministerialibus, *Billunc uicedomnus, Botho, Gothebolt et frater eius Gotefrit, heinrich scultetus et filius eius Billunc scultetus, heinricus weiso et filius eius, heloth camerarius, Otto et Arn.*

Acta sunt hee anno incarnationis dominice Millesimo centesimo sexagesimo, indictione VIII. Regnante domno *Friderico* romanorum rege augusto, *heinrico wirzburgensis* ꝑcclesie presule.

Original auf Pergament, im Archive des Kl. Lambach, mit aufgedrucktem Siegel. — Kurz, Beiträge II. 443.

CCVII.

Circa 1160. — *Gerhoch, Propst von Reichersberg, überlässt dem Kloster Ranshofen ein Gut zu Urbach für 8 Pfund Pfennige.*

Notum sit cunctis christi fidelibus, quod ego *Gerhohus* dei gracia prepositus *Richersperigensis* ecclesie et fratres mei *Ranshouensi* ecclesie dedimus quoddam predium pro viij. talentis situm iuxta ecclesiam *sancti Stephani* in loco, qui dicitur *urbach*, Ea cautione interposita, ut, si quis eos infestauerit seu suum esse contenderit, et ipsi se tueantur iure possessionis et nos tueamur eos iure donationis. Quod si aduersarius iure maiori, quod non credimus, preualebit, uel predium eque pretiosum illis donemus uel Octo talenta. Et ut hec donatio nostra firma permaneat, cartam hanc sigillo nostro signauimus.

- † Ego *Gerhohus richersperigensis* prepositus S. S.
- † Ego *Arno richersperigensis* decanus S. S.
- † Ego *dietmarius richersperigensis* presbiter S. S.
- † Ego *Trũtwinus* presbiter S. S.
- † Ego *Wernhardus* diaconus S. S.
- † Ego *Hermannus* diaconus S. S.
- † Ego *Magnus* diaconus S. S.
- † Ego *Arnoldus* diaconus S. S.

- † Ego *Otfridus* diaconus S. S.
 † Ego *Chunradus* subdiaconus S. S.
 † Ego *Otto* subdiaconus S. S.

Aus einem Pergament-Codex sec. XIV. in der königl. bairischen Hofbibliothek zu München.

CCVIII.

1161. 1. Mai. *Ebelsberg* — *Conrad, Bischof von Passau, beurkundet die von ihm vorgenommene Einweihung der auf dem Berge Hengst bei Ardacker erbauten, dem Kloster Waldhausen unterstehenden Kirche.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Chunradus dei gracia Pataviensis episcopus* uniuersis Christi fidelibus Salutem in perpetuum. Quia iustum et rationabile est, facta predecessorum nostrorum legitima et canonica nos confirmare et ne ab iniqua inpugnacione hominum inmutentur uel distrahantur, scriptis roborare; liquido enim patet, quod quaecunque homo seminauerit, haec et metet, Et sicut deus nichil inpunitum, sic nec aliquid dimittet irremuneratum. Hac fiducia animati omnibus Christi fidelibus notum facimus tam futuris quam presentibus, quod nos inducti precibus dilecti fratris nostri *Selkeri prepositi* et fratrum suorum de cenobio *sancti Johannis in Sebnich* quandam ecclesiam in monte, qui uocatur in vulgari *Hengst*, in confinio *Aradakcher in honore sancte Crucis* consecrauimus. Fundum autem huius *Plebezane* (sic) quedam nobilis mulier *Chunegundis* cum duobus filiis suis *Herbordo* et *Karulo*, antequam manus consecrationis inposuissemus, cum una area, que ex australi parte adiacet cimiterio, ad altare sancti Johannis in loco prefato potenti manu absque ulla contradictione et conditione tradidit et delegauit et decem solidos a *preposito Selkero* in recompensationem recepit. Terminos autem eiusdem ecclesie, sicut predecessor noster *Regenbertus* pius atque Catholicus episcopus prefixit et designauit, nos designauimus, hoc interponentes et adiicientes, quod controuersia, que agitabatur inter dilectum fratrem nostrum *Udalricum Ardakhercensem prepositum* et fratres de *Sebnich* de terminis decidimus. Isti autem sunt termini: A *Gaizsteten* usque ad *ecclesiam sancti Martini*, Ab eadem ecclesia usque in uadum *Gressnich*, Ab eodem uado per medium *Hohenberch* usque in *Entischengraben*, A loco illo et ualle per descensum *maioris Trisnich* usque in *aridam Trisnich*, Ab inde ad metam positi lapidis, Ab inde usque in *Chlaffenbach*, In descensu

autem *Chlaffenbach* usque ad metam alterius positi lapidis, Deinde usque in *Teuffenbach* et per metam eiusdem rivuli usque in *danubium*. Utriusque autem termini dicionis fundi ecclesie et aree adiacentis cimiterio et quomodo decisa sit contencio de terminis inter Ardacenses et Sebnicenses, hii sunt testes: *Johannes abbas Chotwicensis, Waltherus abbas de Gersten, Ulricus prepositus ad Ardaker, Heinricus prepositus sancti Floriani, Berchtholdus prepositus in Waldhausen, Otto Notarius et Archidiaconus* Ceterique quam plures nobiles et fide digni. Hec acta sunt in *Ebelsperch* anno domini M. C. LX. primo, Indictione Nona, Kal. Maii. Datum die et loco quibus supra.

Kurz, Beiträge, IV. 440.

CCIX.

1161. 12. Juli. Salzburg. — *Eberhart I., Erzbischof von Salzburg, ersucht den Bischof von Bamberg, die Chorherren von Reichersberg nicht mehr beunruhigen zu lassen, da jener Tausch, durch welchen Bamberg den streitigen Zehent auf dem Grivinberg gegen eine Entschädigung erhalten habe, bereits vor sich gegangen sei.*

Eberhardus dei gratia *Salzburgensis* ecclesie archiepiscopus *Eberhardo* Venerabili *babenbergensis* ecclesie antistiti Deuotas orationes cum fraternę dilectionis obsequio. Causam semel decisam resuscitari non convenit maxime inter ecclesiasticas personas, prout nouit prudentia uestra. Fuit autem quedam contencio inter ecclesiam *Salzburgensem* et *babenbergensem* de tertia parte decimarum quorundam noualium in monte, qui dicitur *Grivinberg*, que hoc modo, sicut nostis, decisa est, ut nos competenti reconpensatione accepta ipsas decimas noualium iam cultorum et adhuc excolendorum in predicta uidelicet uillicatione per nostram concessionem et confirmationem possideret ecclesia *babenbergensis* in perpetuum (sic). Quod ita factum est, Nam et nos ex parte uestra et fratrum *Richerspergensium* competentem reconpensationem uidelicet hōbam unam in *Enssital* et piscationem quandam in uilla, que dicitur *Crowat*, accepimus et ecclesie *babenbergensi* predictas decimas firmauimus domini episcopi *Gurcensis* et aliorum ecclesie nostre fidelium annuente consilio et assensu. Nunc uero id ipsum firmantes presenti scripto sigilli nostri inpressione roborato rogamus, ut fratres nostros *Richerspergensis* ecclesie canonicos, quorum causa contractum hoc fecimus, de cetero non inquietetis aut ab aliquo uestrorum sinatis inquietari, quasi de

negocio isto adhuc pendulo, cum et uos possideatis decimas prenotatas et nos habeamus reconpensationem taxatam. Ne autem posthac in dubium reuoectur, quod rationabiliter cum assensu et collaudatione relatorum ecclesie nostre actum est, presens pagina sit in testimonium et testamentum firmissimum.

Data *Salzpurge* iiii. Idus iulii anno dominice incarnationis M. C. LXI. indictione VIII. Regnante imperatore *Friderico*.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Kl. Reichersberg. — Hund—Gewold, III. 165. — Chron. Reichersb. 203.

CCX.

1161. 6. September. Schloss Strassburg. — *Eberhart I., Erzbischof von Salzburg, bestimmt genauer die südliche Gränze des dem Kloster Reichersberg vom Bischofe Chunrat verliehenen Zehentes in den Pfarren Püten und Bramberg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Eberhardus* dei gracia *iuuauensis* archiepiscopus. Predecessorum statuta iusta et rationalia successores debent inuiolabiliter custodire maxime, ubi conducent ad augmentum religionis et sustamentum (sic) deo seruientium. Ea propter nos considerata beate memorie predecessoris nostri *Chunradi* archiepiscopi largitione in decimis duarum parrochiarum *putinensis* et *brambergensis* atque noualium uicinorum partim cultorum partim excolendorum in usum cenobii *richerspergensis* concessionem ipsius ratam habemus et in perpetuum ratam uolumus et decernimus habendam. Sed quia in eiusdem predecessoris nostri priuilegio termini australes huius donationis ambiguo nomine montis *Hartberch* sunt prefixi et exinde fuit occasio contentionis inter collectores decimarum nobis et predicto cenobio pertinentium, certiozem presigimus terminum, uidelicet fluuium *pincah* usque ad cuius ripam noualia in silua *putinensi* ad presens culta et in posterum colenda excepta canonica portione plebanorum in decimis fructuum terre atque animalium proueniunt in vsus fratrum regulariter conversantium in prefato cenobio. Quecumque autem secularis aut spiritualis persona, quod a beate memorie predicto antecessore nostro pie ordinatum et a nobis nichilominus pie ad cultum pietatis roboratum est, aliquo modo in irritum duxerit atque in hoc prefatum cenobium temere perturbauerit et secundo ac tercio commonita non resipuerit, iram dei sentiat in interritum carnis, ut spiritus saluetur per ueram penitentiam, sine

qua, si morietur, in ultimo examine reddet rationem coram summo iudice. De salubri sane dispositione nostra presens pagina conscripta et sigillo nostro impressa data est in castro *Strazburch* anno dominice incarnationis MCLXI. Indictione VIII. VIII. idus septembris. Huius rei testes ac conlaudatores sunt, quorum nomina subnotauimus: *Romanus Gurcensis Episcopus, Hugo prepositus maioris ecclesie, Gotfridus abbas admontensis, Romanus gurcensis prepositus, Hecil abbas osciacensis, Pilgrimus abbas s. Pauli, Wernherus prepositus secowensis, Chüno prepositus subnensis, Magister adalbertus de houn, Hademarus archipresbyter frisacensis plebanus, Engelrammus de sancta Maria archidiaconus Zol, Otakker archipresbyter de viscach et capitulum frisaci habitum*, in cuius audientia causa hec fuit proposita, quo etiam annuente per consilium rationabiliter acta est predicti cenobii *preposito Gerhoho* eligente potius consilium quam iudicium.

Aus einem Copialbuche sec. XII. im Archive des Kl. Reichersberg. — Chron. Reichersb. ad 1161. — Mon. boic. III. 475.

CCXI.

1161. — *Eberhart I., Erzbischof von Salzburg, bestätigt dem Kloster Reichersberg alle Schenkungen seines Vorfahrers Conrad I. und schenkt ihm den Zehent seiner Salzpfanne zu Hall.*

Eberhardus dei gratia *Salzburgensis* ecclesie archiepiscopus dilecto fratri *Gerhoho Richerisbergensi preposito*. Eiusque fratribus in perpetuum. Dispensatio nobis, vt apostolus ait, credita est, vnde in conmisso fideles non solum in spiritualibus uerum etiam in temporalibus fidei dispensatione uti volumus. Itaque fratres karissimi vobis vestrisque successoribus in posterum, quecunque a beatę memorię *chenrado archiepiscopo* uestris usibus donata sunt, nos rata uobis et illibata esse uolumus. Quo circa donationem patellę, quam idem predecessor noster vobis in *halla* fecit, non solum ratam esse uolumus et firmam, uerum etiam ampliamus addeudo uobis eiusdem patellę decimationem, que pridem ad abbatiam beati Petri pertinens inde per legitimum concambium in nostram potestatem redacta collaudatione fratrum nostrorum clericorum et fidelium laicorum ministerialium nostra uobis donatione obuenerit. Ut ergo firma sit hec nostrę largitatis dispensatio, paginam hanc inde conscriptam nostra subscriptione atque sigilli nostri impressione firmamus.

† Ego *Eberhardus dei gratia Salzburgensis archiepiscopus* S. S.

† Ego *Heinricus abbas sancti Petri* S. S.

(Monogramma: Bene valet.)

Original auf Pergament, im Archive des Kl. Reichersberg. Das an einem durchgezogenen Riemen rückwärts befestigt gewesene Siegel abgefallen. — Hund—Gewold, III. 166. — Chron. Reichersb. 203.

CCXII.

1161. — *Gebhart, Abbt von Wilhering, erwirbt tauschweise das Gut Kogel gegen einen Hof und eine Mühle zu Siggenfurt, so wie auch ein anderes Gut von Wernhart von Traun.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis eiusdemque inseparabilis unitatis ego *Gebehard* abbas II. in *Wilheringen*. Cum per diuinam prouidentiam ad hoc positi sumus, ut locum commissum nobis tam in temporalibus quam in spiritualibus pro posse nostro ad omnipotentis dei cultum et honorem promoueamus, dedimus operam cooperante gratia ipsius, qui de minimis magna facit, ut officium nobis in maxima paupertate iniunctum non negligereamus, Allodia pro tenuitate nostra comparauimus, comparata siue donata quedam conmodius nobis conmutauimus, ut de comparatis nobis prouenirent necessaria et de conmodius locatis poeiora. Inter que allodium quoddam delegauit nobis quidam de familia fundatorum loci nostri *Ódaltrici* et *Colonis* nomine *Otagger de Sulzloch*, cuius allodii uocabulum est *Cogel*, cum omni iusticia sua in siluis, pratis, pascuis, uis et inuis et uniuersis conmoditatibus suis, cui nos concambium dedimus curiam unam et molendinum, que sita sunt in loco, qui uocatur *Siggenvert*. Hec litteris iccirco mandauimus, ut posteri norint, unde prefatum predium ecclesie nostre peruenerit nullique liceat de sanctuario tollere, quod rebus sanctuarii comparatum constat sanctuario prouenisse. Huius rei testes sunt Liberi, *Gebehart de iugelbach*, *Heinrich de Scovenburg*, *Adelram filius adelrammi de Cambe*, *Friderich de Nõvar*, *Werenhart de brabach*, *Werenhart de Kirecheim*, *Wernhart de Orva*, Ministeriales, *Ódeltrich de Michelenbach*, *Otto de Nordelenbach*, *Arno de Zivviselberg*, *Hertwig de buhele*, *Werenhart de Vverde*, *Ódeltrich de brunne*, *durenhart de lengenbach*, *Erbo de Taueresheim*.

Item non minus recolat pia recordatio fratrum, qualiter *Wernhart de Treua* homo de familia fundatorum loci huius *Ódaltrici* et *colonis*

delegauit predium quoddam per manus *Adetrammi* libere conditionis uiri de *oftheringen* ad altare beate Marie in *Wilheringen* cum omni iusticia sua in siluis, in pratis, in pascuis, uuis et inuiuis, sicuti countuntur conciuies in uilla prefata, ea conditione interiecta, ut ipse predictum predium, quamdiu uiuat, cum omni integritate iuris sui possideat ac deinceps dominio ecclesie, cui collatum est, deueniat. Et sciendum, quod ad nullum heredum suorum aliquo modo pertinuit eo, quod excepit de aliis possessionibus suis oblaturus hoc deo pro peccatis suis. Postea uero conplacuit ei, ut suum uitale pactum ecclesie conferret et ei X solidos ecclesia per singulos annos in festo beati Georgii solueret, nisi forte inspirauerit ei deus, ut hunc ipsum censum pro salute anime sue fratribus remittat et ipsum allodium sine omni contradictione libere et absolute deinceps ecclesia possideat. Verum ne ingrati eiusdem ecclesie confratres his eius beneficiis existerent, locum sepulture ei in gremio eiusdem ecclesie dederunt, quod ipse magnis precibus ab eis obtinere curauit. Anno domini M. C. LX. I. Indictione VIII. acta sunt hec sub his testibus. *Bernhart de Trona et frater eius Ernost, Adelram de oftheringen et filius eius Adelram*, hii libere conditionis uiri. Ministeriales *Sigehardus de rotalae, Marquard de Werde, Lütoldus longus, Lütoldus paruus, Cunradus de mulbach*. (Auf der Rückseite) *Cunradus kelech cognomine Adelbero, Gvernhardus de kvecheim, Vvernhardus de Trona, Vdelrich de kyricstetin, Goteschalculus, Gerloch, Irmhart, Ysenrich, Kadelhoch, Gerolt, Otger, Megenhart, Gozbracht, Vvolfgang, Bilgrim, Adelbracht*.

Original auf Pergament mit aufgedrucktem Siegel, im Archive des Klosters Wilhering. — Stülz, Gesch. v. Wilhering. 478.

CCXIII.

1161. — *Gebhart, Abbt von Wilhering, bevrkundet die Uebergabe der Güter Ederamsberg und eines Hofes zu Rotele an das Kloster Wilhering.*

In nomine sanete et indiuidue trinitatis. Ego *Gebehardus* abbas in *Wilhering II*. Posterorum memorie commendare curantes, quomodo circa promotionem loci nostri solliciti possessiones eius, quas certe permodicas inuenimus, dilatare curauimus quasdam concambiis congruis conmodius locantes, quasdam uero terminis augmentatis distendentes, ut fratres deo ibidem seruientes sumptus in hac uita necessarios inueniant et nobis apud dominum maiora mercedis eterne stipendia

crecant. Hinc est, quod predium quoddam in uilla *Ederamesberga* situm a quodam *Heinrico de Rotele*, qui fuit de familia domini *Colonis* fundatoris loci huius, pro X et unitalentis argenti comparauimus et possessioni nostre site in eadem uilla, cui colimitabat, adiunximus cum omnibus attinentiis suis, agris, siluis, pratis et pascuis. Delegauit autem nobis prefatum predium idem *Heinricus* per manus *Adelrammi de oftheringen*, cuius fidei ereditum erat, a quo illud nostra petitione suscepit absque omni contradictione *Eberannus de Borzheim*, quatinus ecclesie nostre hoc secundum leges et scita maiorum obtineat, si qua per ecclesiastica uel secularia iura persona se postmodum huic traditioni legitime facte obponat. Rogatu quoque nostro contradidit iam dictum allodium idem *Eberannus* in manus domini *Heinrici de Scouenberg* nobilis et potentis uiri, ut, siquis contra iusticiam nostram uenire presumpserit, ipse quanto in seculo potentior, tanto ualentior sit pro nobis turris fortitudinis a facie inimici. Acta sunt hec anno domini M. C LXI. indictione VIII *Friedrico* romanorum imperatore, *Cunrado patauiensi* episcopo, *Heinrico* duce. Huius rei testes sunt Liberi *Wernhart de iugelbach*, *Amelbreth de antesine*, *Eberannus de borsheim*, *Adelrammus de oftheringen*. Ministeriales *Vdelricus de Michelenbach*, *Ortolfus de griezkirchen*, *Liutoldus et frater eius de sauerstetin*, *Conradus de Mclenbach*, *Sigeboto gneusse*, *Egino de bosenbach*, *Gvaltherus de Curnberg*, *Adebreht de Kezing*, *Arnolt de rotelheim*. Item recolat fidelium memoria, quod idem *Heinricus de rotele* contulit nobis aliud predium situm in uilla, que uocatur *Rotele*, pro remedio anime sue et fratris sui *Gerardi* ea conditione, ut ipse habeat in sua potestate; quoad uiuat; post mortem uero eius ecclesia nostra teneat, nisi forte sponte sua prius dimittat. Contulit nobis coram prescriptis testibus per manus *Adelrammi* in manus *Eberanni* et ille in manus domini *Heinrici de scouenberg* delegauit.

Original auf Pergament, im Archive des Kl. Wilhering. Das aufgedruckt gewesene Siegel ist verloren gegangen. — Stülz, Gesch. v. Wilhering. 479.

CCXIV.

1161. — *Gebhard, Abbt von Wilhering, beurkundet die Erwerbung eines Gutes zu Misgingen von Arnold zu Misgingen und dem edlen Herrn Adelbert von Berge.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego *Gebehardus abbas II in Wilheringen*. Quia spiritualis discipline studium sine

temporali subsidio in domibus religiosorum durare non potest, post a nobis dispensationem cenobii nostri dedimus operam fauente clementia, ut possessiones, quas certe permodicas inuenimus, excoleremus, exultas conseruemus et terminos earum dilataremus nec non quacunque occasione iusta precio seu concambio auctmentaremus (sic). Hinc est, quod communicato fratrum nostrorum consilio egimus cum quodam *Arnoldo* de uilla, que uocatur *Misingen*, qui fuit de familia domini *Adelberti de berge* uiri ualde eminentis, ut nobis predium suum, quod in eadem uilla *Misingen* (?) possedit, conferret. Annuens ille petitionibus nostris acceptis a nobis VII. talentis, contradidit nobis predictum allodium per manus *de Scohneringen* libere conditionis uiri ea conditione, quatinus ipse in potestate sua, quoad uiueret, retineret et post (mortem) eius ecclesie nostre dominio libere deueniret, nisi forte hoc conplacuisset ei, ut ante mortem suam cederet et nobis uitale pactum suum resignaret. Acta sunt hec coram maioribus et melioribus parciis harum scientibus leges et iura Maiorum.

Ad audientiam uero, et cognitionem domini *Adelberti de Berge* ut peruenerunt hec, dirupit traditionem hanc iam factam et predium, sicut diximus, nobis contraditum retraxit dicens, nullum de familia posse de possessionibus suis cuiquam quicquam dare sine consensu dominorum suorum, et ita decreto publicorum iudiciorum coram duce et principibus terre huius abiudicatvm nobis sepedictum allodium et ei confirmatum. Tandem diuino respectu premonitus ac premunitus prefatus uir nobilis dominus *Adelbertus de Berge* timens futuram diuini examinis discussionem deo et matri eius iusticiam suam recognouit et ablatum predium facta donatione sollempni nobis delegauit et ubicumque res exigeret, nobis se profuturum pro loco et tempore promisit. Nos uero talibus ac tantis difficultatibus prenomiatum predium legitime possidentes denuo in manus domini *Adelberti* sepedicti *de berge* commendauimus, quatinus ipse ecclesie nostre hoc conseruet et optineat, si qua persona ecclesiastica uel secularis contra hanc traditionem semel ac secundo factam temere uenire se ullo modo opponat.

Acta sunt anno dominice incarnationis hec millesimo centesimo sexagesimo i^{mo}, Indictione VIII. *Friderico* imperatore, *Cunrado patauinense* (sic) episcopo, *Heinrico* duce. Huius rei testes et astipulatores legitimi hii sunt. (Desunt.)

Original auf Pergament, mit aufgedrucktem Siegel, im Archive des Klosters Wilhering. — Stülz, Gesch. v. Wilhering. 478.

CCXV.

1162. 26. Februar. Lodi. — *Kaiser Friedrich I. bestätigt das Privilegium Kaiser Heinrich's IV. für das Kloster Lambach.*

† C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis Ego *Friderices* diuina fauente elementia romanorum imperator et semper augustus. Notum esse uolumus omnibus christi nostrique fidelibus tam futuris quam presentibus, qualiter rex *Heinricus* ob interuentum dilectissime genitricis sue *agnetis* imperatricis auguste et ob petitionem felicis memorie *Adelberonis* wirzeburgensis episcopi bannum mercati in loco *wels* et theloneum in *lambach* et insuper bannum piscationis de superiori casu *Trenę* et in *agra* ab *asinthal* usque ad ea loca, ad que prediorum suorum termini pertingunt, et ab *asinthal* sursum communem utilitatem usque ad portum *vehclaha*, in *albana*, in *rinthbach* et iterum in *rinthbach* et in *steinbach* necnon quatuor nemorum, unum ad *etherwalt*, aliud etiam in *buchunloch*, duo, que uulgo sub appellatione dicuntur *superioris siue inferioris hardis* eo iure, quo parentes eius scilicet auus *Arnoldvs* et item pater suus *Arnoldvs* et frater suus marchio *gotefridus* et ad ultimum idem episcopus *Adelbero* eundem bannum habuerunt, ecclesie in *lambach*, que in honore sancte Marie et sancti Kiliani sociorumque eius constructa est, cum omni utilitate, que ullo modo inde prouenire potest, legitime annuit, potestatiue confirmauit et perpetuo in proprium dedit atque tradidit ea uidelicet ratione, ut nullus in predictis locis aut mercatum destruere aut theloneum impedire aut piscari aut noualia facere aut domos edificare aut uenari sine consensu et uoluntate abbatis in *lambach* presumat. Igitur sicut hæc ex antiquo regum et pontificum concessionem hucusque durauerunt, ita nos auctoritate omnipotentis dei et nostra potestate permansura perpetualiter sancimus una cum theloneo, quod fidelissimus noster dominus *heinricus* episcopus in curia nostra coram principibus iudiciario iure obtinuit, que etiam sigillo nostro numquam uiolanda confirmamus. Testes: *Hermannus treuerensis archiepiscopus*, *Regenoldus coloniensis archiepiscopus*, *heinricus wirzeburgensis episcopus*, *Eberhardus babenbergensis episcopus*, *Mezelinus basilienensis episcopus*, *Symon dux louiennis*, *Cōnradus palatinus de reno*, *Fridericus dux de rotenburg*, *Hermannus marchio de saxoniam*, *Diepoldus comes de plous*, *Diepoldus comes de boemia*, *Adelbero comes*, *Boppo comes*, *Craft de nuwenburg*,

Ekehardus, godeboldus de wirzburg. Data lauduni tempore mediolansensis expeditionis ipso anno dedicionis eiusdem urbis, iiii° kalendas martii, Anno dominice incarnationis M° C° L° X° II° Indictione Xma. Regnante domino nostro ihesu christo, Imperante domino *Friderico*, anno regni ipsius decimo, Presidente *wirzburgensi* ecclesie uenerabili *Heinrico* episcopo, Sub abbate Lambacensis ecclesie *Bernardo*.

Original auf Pergament, mit aufgedrucktem Siegel des Kaisers von rothem Wachs, im Archive des Kl. Lambach. — Kurz, Beiträge, II. 444.

CCXVI.

1162. 27. Februar. St. Florian. — *Spruchbrief des Bischofes Conrad von Passau in einem Streite zwischen dem Abbe Martin und dem Diacon Engilger in Bezug auf Güterbesitz.*

†I†C† In nomine sanete et indiuidue trinitatis. *Chunradus* dei gratia patauiensis episcopus omnibus christi fidelibus salutem in perpetuum. Quia uniuersusque facta facile a memoria hominum laberentur, nisi testimonio litterarum commendarentur, iussimus adnotari presentis pagine scripto, qua conuentione decisa sit controuersia, que agitabatur inter dilectum fratrem nostrum dominum *Martinum abbatem Chremismunsturensium* et *Engilgerum* diaconum et clericum nostrum. Omnia beneficia, que *Engilgerus* ex heriditate (sic) patris sui *Engilgeri* prefati cōnobii camerarii possederat, in manus nostras et domini abbatis resignabat et omnino exfestucabat; cōuerso abbas communicato consilio *Engilgero* usque ad terminum uite sue in loco *Perwinden* Curtile unum et duo feuda, et in *Grilleporz* unum, et in *Tubenprunnen* duo, et in *Hunzenpach* unum feudum dimittebat hoc firmitatis robore interposito, quod prefato abbati domino *Martino* non liceat nullique successorum suorum hoc factum retractare, refricare, inmutare vel aliquo ingenio ab illo, quamdiu uiuat, alienare. Si forte autem *Engilgerus* aliqua horum, que sibi usque ad obitum suum data sunt, inbeneficiauerit, extunc omnia, si conuictus fuerit, sine spe recuperationis ad usus abbatis et fratrum suorum redeant. Hoc preterea firmum et immobile statuimus, ut idem patrimonium *Engilgeri* in *Wigantestorf* resignatum cum reliquis curtilibus et feudis longe vel prope positis numquam presumat dominus abbas vel aliquis successorum suorum siue concambio aut inbeneficiatione seu quacumque alienatione usibus fratrum exterminare. Huius rei testes sunt conscripti *Ódatricus prepositus de Ardacher*, *Hainricus prepositus*

S. Floriani, *Otto* capellanus et notarius, *Octavianus* et *Hainricus* patauenses canonici, *Selpkerus* capellanus, *Gerungus* presbyter, *Alber decanus de Gutawe*. Ex laicis: *ÿgo de Pazericheswanc*, *Ôdlerich de Pornhaim*, *Meginhart Chrager*, *Rudiger de Holzhusen*, *Lantfrit de Stadelen*, *Otto dapifer*, *Richker Juvenis de Wesen*, *Chunrat dens*. Acta sunt hec Anno ab incarnatione domini M. C. LXII. Indictione X. III. Kalendas Martii; Datum eodem die Apud S. Florianum.

Original auf Pergament, im Archive des Kl. Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 43, Nro. 34.

CCXVII.

1162. 4. April. Pavia. — *Kaiser Friedrich I. nimmt das Kloster Reichersberg in seinen besonderen Schutz.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *fridericus* dei gratia romanorum imperator Augustus *Gerhoho richerspergensis* preposito et successoribus eius in perpetuum. Si loca sancta honoramus et deo seruientium quieti pro nostro iure prouidemus, credimus per hoc et summe diuinitatis gratiam repropiciari et coronam imperii lapidibus illis vere preciosis exornare, qui iugiter assistunt ac fulgent ante deum, et sub nostre protectionis tuicione tranquilla ei pace tam pro nostra quam pro sua salute deseruiunt. Vnde notum esse uolumus, quod nos benigno assensu annuentes piis et iustis postulacionibus tuis, *Gerhohe Richerspergensis* preposite, interuentu fidelium nostrorum, uidelicet *Eberhardi salzburgensis* archiepiscopi et *Eberhardi babenbergensis* et *Hartmanni briuinensis* episcoporum ipsum *Richerspergense* cenobium canonicorum regularium in comitatu *Bertholdi comitis de andehs* iuxta fluuium *Enum* situm in pago, quem transit fluuius *antesin*, a quodam nobili uiro *wernhero* fundatum et ecclesie *salzburgensi* iure proprietatis collatum, salua in omnibus archiepiscopi *salzburgensis*, que prelibata est, iurisdictione, nos in nostre imperialis maiestatis et omnium successorum nostrorum regum et imperatorum tutelam suscepimus statuantes et firmiter precipientes secundum antiquam et primitiuam illius loci libertatem ab ipso fundatore collatam et priuilegiis uenerabilium archiepiscoporum *Chōnradi* et *Eberhardi* roboratam, vt nullus aduocatorum siue ipsius loci siue prediorum ad ipsam locum pertinencium presumat aut facultatem habeat illic subaduocatos ordinare sub tytulo beneficiarie concessionis

aut exactiones et grauamina indebita fratribus predicti loci seu ministratoribus aut colonis eorum super inponere. Quod si quandoque ex consensu prepositi et fratrum principales aduocati aliquem sibi procuratoris officio subsecundauerint vltra beneplacitum prepositorum, qui pro tempore ibidem presuerint, et fratrum suorum in administratione aduocatie nullatenus permaneat. Adicimus autem et imperialis maiestatis auctoritate ac lege in perpetuum ualitura statuimus, ut bona predicto cenobio siue collata siue adhuc domino prestante conferenda nullus inuadere aut inde quolibet modo alienare aut locum ipsum despoliare seu disuestire presumat, nisi coram legitimis iudicibus iuste et legaliter iusticiam suam conprobauerit. Specialiter autem ipse locus deo dicatus nostre imperialis largitionis beneficio emunitate gaudeat et nulla iudiciaria secularisue potestas licenciam habeat ibi placitandi, concionandi aut quelibet iura secularia exercendi, que fratrum inibi deo militancium secundum regulam beati augustini quietem interrumpere ualeat (sic) quod absit, aut disturbare. Si qua uero persona temerario ausu contra hoc priuilegium nostrum uenire temptauerit et secundo tercioue commonita non emendauerit, banno nostro subiaceat et XXX libras auri purissimi ad kame-ram nostram persoluat. Sigillum domini *friderici* romanorum imperatoris augusti. Ego *ēdalricus* cancellarius uice *reinaldi coloniensis* archiepiscopi et archicancellarii recognoui. Acta sunt hec anno dominice incarnationis MCLXII. Indictione X. Regnante domino *friderico* Romano Imperatore gloriosissimo Anno regni X. Imperii uero VII. Datum *Papie* post destructionem *mediolani*. II. nonas octobris feliciter Amen.

Aus einem Copialbuche sec. XII, im Archive des Kl. Reichersberg. — Chron. Reichersb. ad 1162 u. Mon. boic. III. 470. — Hund—Gewold 167 (edit. Ratisb.) et 242 (Monac. edit.) cf. Mon. boic. XXXI. I. 415. — Das Datum ist fehlerhaft, es muss heissen: Aprilis statt Octobris. (S. Böhmer Regesten.)

CCXVIII.

1162. 6. October. Zeidlarn. — *Eberhart I., Erzbischof von Salzburg, erneut die Schenkung der Kirche Hochberg an das Kloster Ranshofen und bestimmt deren Gränzen gegen Ostermunting.*

C. In nomine sanctę et indiuiduę trinitatis *Eberhardus* dei gratia sancte *Salzburgensis* ecclesię Archiepiscopus *Altmanno* uenerabili preposito et canonicis *rahouensis* (sic) ecclesię in perpetuum †. Sicut pium est bene facere, ita recte facta confirmare iusticię est.

Vnde notum esse uolumus, quod nos assentiente clero et laicis fidelibus ecclesiam nostram dilecto preposito *Ranshouensi Altmanno* omnibusque successoribus suis communem uitam sub regula sancti Augustini seruantibus ecclesiam quandam *Hohonberchach* (sic) infra terminos parrochie nostre sitam firma largitione concessimus, sicut eam predecessori suo pie memoriam *Manegoldo* commisimus salua in omnibus nostra nostrorumque successorum canonica iusticia. Si uero, quod absit, regularis professio quocunque casu ibidem mutata fuerit, hanc nostram concessionem nullatenus manere uolumus. Hoc factum prefato *Manegoldo* preposito sigillo nostro roborauimus subscribentibus *Hugone preposito Salzburgensi, Heinricho Berthersgadmensi preposito, Heinricho Abbate Sancti Petri, Trovnt priore de sancto Petro, Gerhoo Richerspergensis preposito, Herbordo Őucensi preposito, Chōnone Kymensi preposito, Willehelmo Salzburgensi dekanō*. Decisionem quoque litis inter prepositum *Altmannum* et parrochianum *Fridericum de Ostermundingen* de terminis parrochiarum diu habitam, sicut a uenerabili *Salzburgensi* preposito et archidiacono *Hugone* nostra auctoritate facta est, ita ratam esse uolumus et ne amplius resuscitetur omnino interdiximus, uidelicet, ut strata a riulo *bibenbach* ueniens usque ad uillam *yden* limes sit utriusque parrochie. Presentem quoque paginam nostri sigilli impressione signari iussimus.

† Ego *Eberhardus Salzburgensis* archiepiscopus S. S.

† Ego *Hugo Salzburgensis* prepositus et archidiaconus S. S.

† Ego *Wernherus abbas de Elhsenbach* S. S.

Ego *Heinricus Garzensis* prepositus S. S.

† Ego *Enzimannus prior sancti Petri* S. S.

Ego *Fridericus* decanus et *ostermuntensis* plebanus S. S.

† Ego *Ūgo de Purchirchen* decanus S. S.

† Ego *Adelbertus* prepositus de *Houen* et capellanus domni Archiepiscopi S. S.

† Ego *Johannes* capellanus presbiter S. S.

Anno Dominice Incarnationis Millesimo CLXII. Indictione X^{ma}

Anno autem XI° gloriosissimi *Friderici* Regnantis Imperii uero VIII. Presidente Salzburgensi ecclesiam dignissimo *Eberhardo* Archiepiscopo, Anno pontificatus eius XVI. Data *Cidlare* vicesima III. Iuua Octobris. †.

Original auf Pergament mit rückwärts angeheftetem Siegel und der eigenhändigen Unterschrift des Erzbischofs, im k. bair. Reichsarchive zu München. — Mon. boic. III. 323.

CCXIX.

1162. 1. Decemher. Kremsmünster. — *Conrad, Bischof von Passau, überlässt dem Kloster St. Florian die Pfarre St. Michael in der Wachau gegen 1½ Höfe um Ebelsberg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *chōnradus* dei gratia *patauiensis* episcopus omnibus christi fidelibus salutem in perpetuum. Cum sollicitudo communis episcoporum religiosos uiros et res ad eos pertinentes manutenere debeat et ab iniquorum hominum impugnatione defensare, iustum est et rationabile, ut presertim caueant, ne aliquis de suis presumat pauperes christi in aliquo disturbare, molestare aut adgrauare. Inde est, quod nos querimoniam dilecti fratris nostri *Heinrici Sancti floriani prepositi* et fratrum suorum super incommoditatibus et dampno a domo nostra *Ebelsperch* colonis suis frequenter irrogato sopire cupientes inuito et communicato consilio concanonicorum nostrorum de choro Sancti Stephani ceterorumque fidelium nostrorum in hoc conuenimus, quod plebesanam ecclesiam *Sancti Michahelis in austria iuxta danubium in UVachōwe* cum omnibus suis pertinentiis et appenditiis, terminis antiquitus prefixis et assignatis, decimationibus, cultis et incultis in omni genere utilitatis ad prebendam et in usus fratrum regularium de domo Sancti floriani tradidimus et ab ipsis econuerso quatuordecim mansos castro nostro adiacentes et contiguos, in inferiori *UVaeninpach* Sex, in superiori duos et dimidium, in *holzheimen* dimidium, iuxta *trunam* superius *Goteschalchingen* tres, *Trunarerdorf* unum, apud *Ciegelhouenen* unum recepimus, in quibus a nostris precipue distractiones rerum et delapidationes patiebantur et unde clamores rusticorum sepius personabant et audiebantur. Ut hoc factum utrobique ratum et inuulsum in perpetuum permaneat, presentis pagine scripto confirmamus, ne alicui successorum nostrorum liceat inmutare, disturbare, transfundere aut aliquibus inductionibus refricare auctoritate omnipotentis dei patris et filii eius domini nostri iesu christi et spiritus sancti, qui ab utroque procedit, roboramus. Si quis autem id aliquo modo vel malo ingenio infirmare aut retractare adtemptauerit, iram et indignationem iusti iudicis incurrat et in extremo examine cum impiis deputetur et in egressu a substantia nisi respiscat, corpore et sanguine christi careat.

Acta sunt hec ANNO ab incarnatione Domini Nostri Jesu Christi Millesimo Centesimo LXmo II° (sic) Indictione Decima, Kalendis Decembris. Data Eadem die *Chremsmunstiure*.

Ego Chōnradus Episcopus SS. (sub- scribo.)	Ego Albertus Custos SS.
Ego Rōdbertus Decanus SS.	Ego Fridericus SS.
Ego Albwinus Prepositus SS.	Ego Jacobus SS.
Ego Chōnilinus Archipresbiter SS.	Ego Otto Capellanus SS.
Ego Sigehardus SS.	Ego Heinricus Magister SS.
Ego Otto De Riede SS.	Ego Ódalricus Prepositus SS.

Original auf Pergament mit einem wohl erhaltenen aufgedruckten Siegel, im Archive des Kl. St. Florian. — Kurz, Albrecht IV. II. 435. coll. — Stülz, St. Florian. 266. — Mon. boic. XXVIII. II. 243.

CCXX.

(1162.) — *Bestimmungen des Herzogs Heinrich von Baiern etc. bezüglich der Vogtei über das dem Kloster Reichersberg gehörige Prädium Münster, welche er vom Erzbischofe zu Salzburg übernahm.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Ego *Heinricus Dux Bavarie simulque Saxonie* a venerabili archiepiscopo *Salzburgense* uocatus in aduocatum predii, quod dicitur *Münster*, mutuati ab ecclesia *Babenbergensi* cum suis appendiciis in privilegio *Babenbergensis* episcopi comprehensis et in possessionem *Richerspergensium* fratrum legitima delegatione iure aduocati susceptis confirmo isto presenti scripto, ut hec ipsa, quam suscepi, aduocacia semper ab iniquis grauaminibus libera permaneat. Nullus ibi uel ex parte mea uel mihi succedentium statuat uel exigat sibi a colonis tribuendum uel quoquo modo in usus suos redigendum preter tercios bannos iuxta consuetudinem antiquam aduocatis persoluendos, nam duo pertinent ad ecclesie satisfactionem pro dampnis illatis emendandis. Et quia ecclesia in emendacione dampnorum non querit nisi simplum sibi restitui, quod tamen leges imperiales in duplum uel amplius iubent reddi, si quis malefactorum in predio sub hac aduocacia comprehenso dampnum fecerit et sine auxilio aduocati uel eius missi non poterit ad emendacionem prouocari uel coartari, dampnum simplum preposito restituat, quod uero insuper ad compositionem illate iniurie requirendum iure iudicabitur aduocato uel eius misso, in usum suum proueniat.

quia dignus est operarius mercede sua, quamquam nos in hac aduocacia precipue ac solummodo celeste premium requiramus nostrisque successoribus requirendum statuamus. Annectimus preterea, ut nulli subaduocato uel qualicumque principalis aduocati misso hec aduocacia beneficiali concedatur iure, sed ita ei, cui prepositus postulauerit, commendetur, ut eodem uel congregatione postulante ualeat submoueri, si tamen constiterit eum esse inutilem aut dampnosum et hoc secundo ac tercio commonitus emendare neglexerit. Is etiam, quod per se non poterit emendare, ad nostram uel successoris nostri personam referre debet, qui ex officio ducatus pariterque aduocatie non sine causa gladium portamus. Ne autem nostra hec institutio in posterum ualeat imminui aut mutari, nostro eam sigillo roboratam successoris temporibus in cenobio *Richerspergensis* uolumus conseruari.

Aus einem Copialbuche sec. XII., im Archive des Kl. Reichersberg. — Chron. Reichersb. ad 1162. — Mon. boic. III. 469.

CCXXI.

1165 (1163). 20. April. *Ebelsberg*. — *Conrad, Bischof von Passau, bestätigt dem Kloster Lambach das Vermächtniss und den Besitz eines Gutes zu Sellingen.*

C. †. In nomine sanctę et indiuidue trinitatis *chōnradus* dei gratia *patauiensis* episcopus omnibus christi fidelibus salutem in perpetuum. Quia uniuersa facta et traditiones regum seu pontificum et aliorum fidelium ex uetustate nimia temporum facile a memoria hominum laberentur, nisi testimonio litterarum commendarentur, presenti scripto notum facimus omnibus christi fidelibus tam futuris quam presentibus, quod nos inducti precibus dilecti fratris nostri *Pernhardi Lambacensis* monasterii abbatis quoddam predium in uilla *Sellingen*, vnde controuersia et contentio frequenter inter nos agitabatur eo, quod *Timo* Plebanus sacerdos beatę memorię de *Gozpoldeshouen* bonis parrochię suę adpretiatus fuerat, in extremis autem suis absque licentia et consensu nostro pretaxato abbati et fratribus suis tradiderat, deciso omni scrupulo intuitu dei et in saluationem animę fratris illius T. ad *lambacensem* Ecclesiam delegari iussimus. Vt hec traditio rata et inconuulsa permaneat et quod nulli successorum nostrorum hoc factum retractare, inmutare aut aliquo ingenio refricare liceat, hanc cartam scribi iussimus et inpressione sigilli nostri roborauimus. Huius rei isti

sunt testes, *Ódelricus propositus de Ardacher, Heinricus prepositus de S. Floriano, Otto Capellanus et Notarius, Ebergerus, Engilgerus capellani. Ex laicis Engilscalcus de Wasen, Werinherus de wanichsdorf, Warmunt de Sulzpach, Ogo de Pazerichen, Sigehart piber, Rudigerus de Ahaim, Rudigerus de holzhusen, Meginhardus Chragar, Ernest de Truna, Walther de Tanne, Chadelchoh de ualchenstein, Fridrich de selhuben.* (L. S.)

Hec acta sunt Anno ab incarnatione domini nostri ihesû christi Millesimo C. LX° V, Indictione undecima, XII^a Kalendas Mai, Data eadem die *Ebelsperch.*

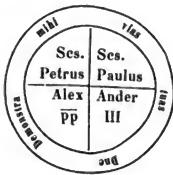
Original auf Pergament mit aufgedrücktem Siegel, im Archive des Kl. Lambach. — Kurz, Beiträge II. 446. — Wegen der fehlerhaften Jahreszahl siehe I. c. 447.

CCXXII.

1163. 2. August. **Bourges in Frankreich.** — *Papst Alexander III. nimmt das Kloster Lambach in seinen besonderen Schutz und bestätigt alle Besitzungen desselben.*

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *bernardo* abbati monasterii sancti quilianii *lambacensis* eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem uitam professis in perpetuum. Desiderium, quod ad religionis propositum et animarum salutem pertinere monstratur, sine aliqua est dilatione complendum. Eapropter dilectj in domino filij, uestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatum monasterium, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petrij et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus, In primis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum deum et beati Benedicti regulam in uestro monasterio noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter conseruetur. Preterea quascumque possessiones, quecumque bona idem monasterium in presentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis deo propitio poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. Sane noualium uestrorum seu, que propriis manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis uestrorum animalium nullus a uobis decimas presumat exigere. Obeunte uero te nunc eiusdem loci abbate uel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu

uolentia preponatur, nisi quem fratres communi consensu uel fratrum pars consilij sanioris secundum dei timorem et beati Benedicti regulam prouiderint eligendum. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum, qui se illic sepeliri deliberauerint, deuotioni et extreme uoluntati, nisi excommunicati uel interdicti sint, nullus obsistat. Parochias et capellas uestras cum decimis confirmamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere. minuere seu quibus (sic) uexationibus fatigare, sed illibata omnia et integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura Salua sedis apostolice auctoritate et diocesani episcopi canonica iustitia. Siqua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioe conmonita, nisi presumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine dei ac dominj redemptoris nostri iesu christi aliena fiat atque in extremo examine districte subiaceat ultionj. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax dominj nostrj iesu christi quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant AMEN A AMEN.

(Monogramma)
(Bene Valet.)

Ego Alexander Catholice
Ecclesie Episcopus subscribo.

† Ego *Hebaldus* presbyter cardinalis tituli sancte Crucis in ierusalem. Subscribo.

† Ego *Hebaldus* Hostiensis Episcopus
Subscribo.

† Ego *Jacintus* diaconus cardinalis Sancte Marie in cosmydyn subscribo.

† Ego <i>henricus</i> presbyter cardinalis tituli sanctorum Nerej et achillej subscribo.	† Ego <i>bernardus</i> portuensis et sancte rufine episcopus subscribo.	† Ego <i>Oddo</i> diaconus cardinalis sancti nicholai in carcere tullensis (?) subscribo.
† Ego <i>iohannes</i> presbyter cardinalis tituli sancte anastasie subscribo.	† Ego <i>Walterius</i> Albanensis episcopus subscribo.	† Ego <i>Ardicio</i> diaconus cardinalis sancti Theodorj subscribo.
† Ego <i>Albertus</i> presbyter cardinalis tituli sancti Laurentij in Lucina subscribo.		† Ego <i>Boso</i> diaconus cardinalis sanctorum Cosme et Damianj subscribo.
† Ego <i>Gvilielmus</i> tituli sancti petri ad uincula presbyter cardinalis subscribo.		† Ego <i>Cinthus</i> diaconus cardinalis sancti adriani subscribo.
		† Ego <i>Petrus</i> diaconus cardinalis sancti Eustathii iuxta templum agrippę subscribo.
		† Ego <i>manfredus</i> diaconus cardinalis sancti georgii ad uelum aureum subscribo.

Datum *Biturici* per manum *Hermanni* sancte Romane ecclesie subdiaconi et Notarij iij. Nonas Augusti, Indictione XI, Incarnationis dominice Anno M^o C^o LX° III Pontificatus uero domini *Alexandri* pape III. Anno Quarto.

Original auf Pergament mit Bleibulle. Die Namen des Papstes und der Cardinäle eigenhändig. — Pez, Septt. Rer. Austr. II. 43.

CCXXIII.

1163 (1165?). 18. October. Passau. — *Conrad, Bischof von Passau, erklärt die Kirche zu Kirchdorf, auch Spitz genannt, zur Filiale von St. Michael in der Wachau.*

Chornradus dei gratia patauiensis episcopus omnibus christi fidelibus in perpetuum. Cum ex debito nostri officii teneamur cunctis ecclesiis in nostra diocesi constitutis paterna sollicitudine prouidere, maxime tamen earum paci et utilitati debemus intendere, que speciali quodam iure ad nos pertinere dinoscuntur. Quod igitur *ecclesia sancti Floriani* nobis ceteris specialius est deuota, uolentes donationem

ecclesie sancti Michahelis in Wachov, quam cum omnibus pertinentiis suis fratribus in domo sancti Floriani cum omni iure tradidimus, stabilire, ad uniuersorum noticiam uolumus pertingere, quod post memoratam donationem R. sacerdos de *capella sancti Mauricii in Kirchdorf*, que alio nomine *Spize* dicitur, predictae matrici ecclesie uidelicet sancti Michahelis in Wachov debitam reverentiam, licet hoc a nobis in mandatis accepisset, noluit exhibere constanter affirmans, quod, si nuncios nostros ad hoc mittere curaremus, coram eis exemptionem prefate capelle uiuo testimonio comprobaret. Uiros itaque de choro nostro discretos et prouidos, R. (*Redbertum*) decanum, C. (*Chounelinum*) archipresbyterum, A. (*Albertum*) custodem ad inquirendam rei ueritatem destinauimus districte eis precipientes, ut testes, quos R. sacerdos produceret, cum examinatione debita reciperent et audirent. Quibus ad diem condictum conuenientibus et sacerdote in probatione deficiente eidem auctoritate nostra mandauerunt, ut uel cederet uel de dicta capella preposito sancti Floriani suisque fratribus uel eorum uicarijs obediret. Cum ergo reuersi nobis, que gesta fuerant, per ordinem retulissent, factum eorum, quod iustum fuerat, approbantes preposito sepedicte domus beati Floriani cum suis fratribus presentem paginam scribi et sigillo nostro signari iussimus in perpetuum ualituram.

Huius rei testes sunt *Alwinus prepositus, Redbertus decanus, Otto de Riede, Sigehardus, Chunlinus archipresbyter, Albertus custos, Fridericus, Vtricus prepositus, Jacobus, Otto capellanus, Heinricus magister.*

Datum *patauie* Anno dominj MCLXV. Indictione XI. XV. Kalendas Nouembris.

Original auf Pergament, im Archive des Kl. St. Florian. Das grösstentheils zerbröckelte Siegel hängt an einem aus Pergament geschnittenen Riemen. Die Jahreszahl ist sicher unrichtig, da Conrad schon 1164 Erzbischof zu Salzburg war. Vermuthlich muss 1163, wohin auch die Indiction passt, gelesen werden. — Stülz, Gesch. v. St. Florian. 266.

CCXXIV.

1163. *Schloss Steyr.* — *Markgraf Otakar von Steyr verordnet, dass die Vogtei des Klosters Garsten nur nach Willkür des Abtes verliehen werde, und bestätigt zugleich die Schenkungen seiner Vorältern an dieses Kloster.*

Otakars dei gratia marchio *Styrie* omnibus presentem paginam inspecturis. Auus meus *Odacharus* marchio plantationem suam jn

Gerstensi monasterio Modis omnibus ampliauit et fideliter exaltauit et ea, que illi loco tribuit et concessit, pater meus *leupoldus marchio* fideliter conseruauit. Nos igitur eorum imitantes uestigia volumus propter deum intendere diligenter, ut ibidem per nostrum auxilium et subsidium seruiatur domino libere et deuote. Vnde nos aduocatiam ipsius liberam esse censemus, ut ipsa nulli umquam in pheodum concedatur, sed ad arbitrium abbatis fideli alicui laico committatur, qui possit, cum expedierit, inde velociter amoueri. Donamus etiam et confirmamus *Gerstensi* monasterio omnia, que mei progenitores eidem ecclesie tradiderunt, videlicet dotem in *Gersten*, *Gauelenz* prouintiam, tria predia in *cherbach* et curiam adiacentem in *speke* et in *bawarica* ciuitate *Halla* dimidiam sartagine[m] salis an *vberschaf*, vnum quartale in *huntprunschrot*, octauam partem in *mitterschrot*, duodecimam partem etiam ibidem, duos ortos, vnam peuntam, vnam augiam et pratium in *Diezbach*, duo predia in *lederhosoede*, apud *weiteheringe* duo predia, quartale ze *dorf* apud *saluelde* et unum quartale in *pebinge*, vnum predium in (?) *walchenstampf* apud *lichtenberch*, vnum quartale in *Wizpach* et alia attinentia cum hominibus Enzmanno, ERKengero et Alheide et Liberis ipsorum, sicut ad progenitores meos iure proprietario pertinebant, ita tradidimus hec omnia libere possidenda *Gerstensi* monasterio propter deum et animarum nostrarum salutem. Huius traditionis testes per aurem attracti *Arnhaln*, *Imzo*, *Reginher*, *Abrant*, *Reginbertus* nobiles. *Lantfrit*, *Adalbero*, *Engelschalcus*, *Albwin*, *Eticho* ministeriales et familiares nostri et alii quam plures. Investiture testes sunt *Leupoldus marchio filius meus*, *Arnhaln*, *Reginher*. Datum in *Castro Styrie* anno dominice jncarnationis Millesimo centesimo LX° III°

Original auf Pergament, im Archive zu Garsten. Das rückwärts aufgedruckte Siegel ist sehr stark beschädigt. — Pusch, Dipl. Garst. 43. coll. — Kurz, Beiträge II. 508.

CCXXV.

1163. — *Eberhart I., Erzbischof von Salzburg, ersucht den Herzog Heinrich von Baiern, die Vogtei über das dem Kloster Reichersberg gehörige Gut Münster zu übernehmen.*

Eberhardus Dei gracia Saltzburgensis Ecclesie Archiepiscopus glorioso et victorioso Bawariorum et Saxonum Duci Heinrico sinceram dilectionem et omne bonum. Quia Ducibus tanquam a Deo

missis ad vindictam malorum laudem vero bonorum hoc debet Ecclesia, ut pro eorum salute divinam clementiam iugiter exoret, conveniens est, ut et ipsi pro pace ac defensione fidelium sancte Dei Ecclesie laborent, unde rogamus Nobilitatem vestram in ea fiducia, qua vobis Ecclesia Salzburgensis confidit, ut *Richerspergense Coenobium*, quod quantum attinet ad possessionem legitimam, cum omnibus, que ad ipsum pertinent, nostri est iuris, et quantum ad regimen seculare, vestram Celsitudinem respicit, specialiter habeatis pietati ac Principatui vestro comendatum iure vestro contra iniuriosos defendendum et manutenendum. Dilectum quoque fratrem nostrum *Gerhohum* eiusdem coenobii *Prepositum* tum pro nostri dilectione tum pro beate memorie patris vestri *Heinrici Ducis*, cui Prepositus idem fidelis et familiaris extitit, ut pluribus vestrorum est notum, vos tanquam paterne pietatis heres in eadem gratia foveatis et manu teneatis, in qua eum pater vester habuit, et ubicunque vel eius persona vel predicta congregatio vestre defensionis indiget solatio et auxilio contra iniquorum violentias, vos eius tutelle secundum iustitiam dignemini providere. Atque hoc ipsum vicinis eius, quos ipse nobis designaverit, attentius commendare curetis, ut iam dictum Coenobium vestre defensionis per nos commissum causa Dei, ut vestri tueantur contra omnes violentias iniquas. Porro si quis adversus ipsum Coenobium vel habet vel habebit querellam, vestre sit potestatis tam ex iure vestro quam ex commisso nostro causam ventilare ac secundum iustitiam terminare salvo iure Advocatorum super eiusdem coenobii predia per nos constitutorum, semoto iniquo gravamine ac nomine subadvocatorum tam spirituali quam seculari iudicio abiudicatorum, nisi quantum admittuntur ex consensu eorum, qui Ecclesiis president. Quibus et si fuerint importuni vel iniuriosi, eorundem petitione debent submoveri, qui vocati sunt ad istam subadvocatie procuracionem non per ius beneficii sed per conventionem gratuiti beneplaciti. Atque ut hec nostra commendatio nulla dubietate vacillet, sed memoriale certum vobis vestrisque in Ducatu successoribus perseveret, Chartam hanc inde conscriptam et sigillo nostro communitam in predicto Coenobio conservari precepimus.

Chron. Reichersb. ad. 1163. — Mon. boic. IV. 419.

CCXXVI.

1164. — *Eberhart, Bischof von Bamberg, bestätigt die Stiftung des Klosters Aspach mit Gütern zu Matichofen und Atersee etc.*

In nomine sanete et individue Trinitatis. *Eberhardus Dei gratia Babenbergensis Episcopus* secundus. officii nostri ratio postulare videtur, ut Ecclesias nostras in rebus et possessionibus suis manutene et firmare atque contra futuras malitias hominum, quantum possumus, auxiliante Domino premunire debeamus. Quocirca universitati fidelium notum esse volumus, quod devota Christi famula *Christina de Aspach relicta Geroldi Comitis*, cum eo mortuo viduata esset et prolem non haberet, prediis quidem et possessionibus mariti ad propinquos eius redeuntibus, ipsa suum hereditarium predium *Aspach* cum tota familia sua et personis hominum cum omnibus pertinentibus suis, cum agris, pratis, pascuis, silvis, cultis et incultis, cum aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis et cum omni genere utilitatis, quo ipse illud noseitur habuisse, Babenbergensi Ecclesie contradidit ea videlicet pactione, ut in cellam ad minus duodecim Monachorum verteretur pro remedio anime sue ac mariti sui et parentum utrorumque. Itaque beate memorie Dominus noster *Otto Episcopus* talium rerum studiosus locum cepit et prediis ac decimis auctum sub patrocinio beati Mathei Apostoli in Abbatiam promovit; similiter et Dominus *Egilbertus Episcopus* Predecessor noster aliquos mansos et decimas in *Matenchovene* et *Aterse* et in *Eringen* ei contulit. Nos igitur predecessorum nostrorum pia cepta sive opera studiosa devotione amplectentes Domini ac fratris nostri *Friderici* eiusdem loci Abbatis, ceterorum fratrum petitioni acquiescimus, scilicet ut locus ipse, qui a prefatis predecessoribus nostris in divinum servicium fundatus atque semel et iterum confirmatus est, ita nunc quoque tertia vice in nomine sanete Trinitatis nostri privilegii confirmatione roboretur, ut undique munitus nulla futurorum improbitate perturbari queat. Statuimus etiam, ut nichil unquam iure beneficii ex prediis eiusdem Monasterii militibus seu aliis secularibus concedatur, quinimo beneficium, quod *Untelingen* dicitur, cum viculis et pertinentiis suis, quod necessitate temporum beatus Otto Episcopus infeodasse probatur, nullus Episcoporum vel Abbatum infeodasse (infeodare) presumat, sed potius, si vacare ceperit, in usum et in utilitatem Monasterii reducatur. Omnia igitur, que ab ipsa fundatrice seu a predictis predecessoribus

nostris eidem Monasterio nostro collata sunt, cunctorum fratrum Abbatum, Prepositorum, Canonicorum ac totius Cleri conniventia, Fidelium quoque ac Ministerialium nostrorum ac totius curie nostre consensu Fratribus ibidem Deo militantibus seu militaturis in perpetuum profutura confirmamus presentemque paginam inde scriptam ad evidentissime veritatis indicium nostre imaginis impressione signavimus. Testes sunt horum de Clero: *Giselbertus maioris Ecclesie Prepositus, Hermannus Decanus, Chunradus Custos, Otto Prepositus sancti Stephani, Eberhardus de Rotenstade, Hermannus de Rudehusen, Purcardus Cellerarius, Hermannus Notlich, Irenbertus Abbas sancti Michahelis, Helmericus Abbas de Entestdorff, Abbas Cunradus de Lerica.* ex laicis liberi: *Pertoldus Comes de Andechese, Cunradus Burgravius de Nurenberg, Regenoldus de Ripphenberch, Oudalricus, Walpoto, Oudalricus de Wischenveld, Heinricus de Otlohestorf et Megengotus frater eius;* Ministeriales: *Gundeloch de Rodelendorf, Ratloch de Memesdorf, Goteboldus de Osterhoven, Eberhardus de Troschenrut, Marquardus de Willehalmesdorf, Hartlibus de Wincere, Eppo de Hergoltingen et frater eius Marquard, Rapoto de Poldingen, Gozwinus de Osterhoven et filius eius Gozwinus, Chunradus de Bummanesdorf, Eberhart de Annewaldesdorf et frater eius Ehkehart* et alii multi. Actum anno Dominicæ Incarnationis MCLXIII. indictione XII. regnante Domino *Frideric*o glorioso Romanorum *Imperatore* et semper Augusto, anno regni eius XIII. Imperii vero VIII. feliciter. Amen.

Hund—Gewold, Metropol. II. 111. (Monac. edit.) — Mon. boic. V. 158.

CCXXVII.

1166. — *Herold, Bischof von Würzburg, bestimmt das Verhältniss der Dienbarkeit einer gewissen Trühilde und ihrer Kinder zu dem Kloster Lambach.*

C. In nomine sanctę et indiuidue trinitatis *Heroldus* dei gratia *wirzburgensium* episcopus omnibus christianę professionis hominibus salutem et gaudia ęternę retributionis consequi in celestibus. Notum esse uolumus tam presentibus quam postfuture ętatis hominibus, qualiter quedam quęstio de quadam muliere *Trühilde* et liberis eius forte oriebatur, utrum ministeriales an alterius conditionis, quę illa inferior est, esse deberent. Tandem, sicut ratio et tenor iuris postulabat, in presentia nostra probatum est, quod ministeriales *lambacensis*

ecclesie, sicut ceteri ministeriales de lambach esse deberent. Audita itaque probatione et confirmata eadem lege preface ecclesie cum liberis suis tradidimus et pagina presentis scripti confirmavimus et ei auctoritatem impressione sigilli nostri dedimus. Si quis igitur tam rationabile factum sufficienti testimonio probatum et privilegio nostro confirmatum in posterum infringere uel infirmare presumpserit, anathema sit maranatha.

Huius rei testes sunt hi Clerici Summus *prepositus Richolfus, Persius decanus, Reinhardus prepositus, Adelbertus custos, Godefridus cantor, Johannes magister scholarum, Laici Godefridus de foro, Baldwinus de reinsburs (sic), Matho, Engilhardus dapifer, Berwardus marscalcus, Liupoldus, Heroldus camerarius, Cuinradus, Merebodo camerarius.*

Acta dominice incarnationis anno M. C. LXVI. Indictione XIII. Regnante romanorum imperatore *Friderico XIII.* anno regni et imperii eius (XI), *Boppone* existente urbano comite.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Kl. Lambach. — Kurz, Beiträge II. 448.

CCXXVIII.

1167. 14. Juli. **Ebelsberg.** — *Abono (alias Albinus), Bischof von Passau, bestätigt dem Abte Gebhard von Wilhering das Burgrecht auf einem Hofe zu Efferding und einen Tausch seiner Vorfahren mit dem Kloster.*

C. In nomine sanete et indiuidue trinitatis *abono* dei gratia humilis *patauiensium* electus omnibus christi fidelibus salutem in perpetuum. Caritas, que foras mittit timorem et inter deum et proximum generat geminum amorem, nos ammonet et hortatur, pauperes christi ac religiosos uiros honorare et diligere ac iustas atque rationabiles petitiones eorum admittere et exaudire. Inde est, quod communicato consilio fidelium nostrorum preces dilecti ac uenerabilis fratris nostri *Gebehardi abbatis de Willeheringen* effectui mancipauimus et aream, quam *Liuppirch* et maritus eius *Liuphardus* beate memorie sepe et maceria circumdatam possederant, de more, quod uulgo in teutonico dicitur *Purchreth*, Ei et fratribus eiusdem loci ac successoribus abbatibus inbeneficiuimus et prefatam aream ac tria iugera agrorum, que ad ius nostrum-et ecclesie nobis commisse pertinent, in manus *Rudegeri de Hülzhusen* delegauimus hac interposita coniuentia, ut dominus *Gebehardus abbas* atque omnes successores sui singulis annis *patauiensi* episcopo et suis castaldis de prefata

area plenariam iusticiam sicut ceteri burigenses in *Efridingen* persoluant et in omni querimonia sua ad solum *patauienssem* (sic) episcopum et ad suos yconimos super hac causa et concessione recurrant nullumque aduocatum in pretaxatam uillam pro aliqua iusticia obtinenda inducant. Preterea ad noticiam ponimus omnium fidelium tam futurorum quam presencium, quod quoddam concambium legitimum secundum estimationem hominum contractum est nostris in temporibus in confinio *Ebilsperch* inter dominum abbatem G. et predecessores nostros. Sepe iam dictus abbas duo curtilia, unum in *Tenigen* et alterum in *Misgkingen* ecclesie nostre ad mensam episcopi per manus *Heinrici incliti ducis austrie* tradidit et aliud dominicale in *Ederammesperge*, quod claustro suo adiacebat, superadditis quinque talentis per eundem ducem H. aduocatum nostrum recepit. Huius rei isti sunt testes conscripti. De clero *Heinricus prepositus sancti Floriani*, *Ólricus prepositus de ardacher*, *Otto de Riede*, *Otto archidiaconus et notarius*, *Jacobus archidiaconus*, *Diethmarus capellanus*, *Albero decanus*. Ex laicis autem *comes Rapoto de ortenberch*, *Chunradus iunior de Pilstein*, *Pabo de Stünz*, *Diethricus de Paumgartenperge et frater eius Heinricus*, *Wurigant de Rūmentingen*, *Ernist de Hartheim*, *Otto et frater eius*, *Engilbertus de Struben*, *Poto de Meissingen*, *Rudeger de aheimen*, *Rudeger et frater eius Borno de Holzhusen*, *Ógo de Lonstorf*, *Atrammus de Oftheringen*, *Tultinch de Ebilsperge castallus* (sic), *Albertus de Harde*, *Walchūnus de harde*, *Leuthart*, *Chunrat de Hage*, *Leutolt de rotenuelse et alius Leutoldus longus*. Ut autem hoc factum nostrum semper ratum et inconuulsum permaneat, presentis pagine scripto roboramus atque inpressione sigilli nostri confirmamus. Hec acta sunt anno ab incarnatione domini nostri iesu christi Millesimo Centesimo sexagesimo septimo, Indictione XIII. (sic) Pridie idus Iulii. Data eadem die apud *Ebilsperch*.

Original auf Pergament mit aufgedrücktem Siegel, das aber abgefallen, im Archive des Kl. Wilhering. — Stülz, Gesch. v. Wilhering. 482.

CCXXIX.

Circa 1167. — *Schreiben des Herzogs Heinrich von Baiern und Sachsen an den Convent des Klosters Reichersberg wegen dessen Streitēs mit Heinrich von Stein um das Gut Münster.*

Heinricus Dei gratia Bauuarorum et Saxonum Dux Conuentui fratrum in *Richersperg* salutem et dilectionem. De reformatione

Præpositi vestri gratiæ Domini Imperatoris, sicut scitis, ad præsens nihil agere possumus, quoniam circa ipsum non sumus. Porro de prædio, quod filius *Erchenberti de lapide* vobis aufert, hoc statuimus, vt dilectus nepos noster *Otto maior Palatinus Comes* studiose se intromittat et in bonis vestris iustitiam plenam vobis faciat. Si autem ipse terminare non poterit, secundum quod videbitur conuentui honestum et vtile post introitum nostrum ad vos in propria persona libenter adueniemus et omnem emendationem, quam desiderat anima vestra, vobis procul dubio exhiberi faciemus. Quoniam vos intime diligimus et commoditatem vestram modis, quibus possumus, semper promouere desideramus. Cæterum rogamus vos, quatenus nos in orationibus vestris attentius commendatum habeatis.

Chron. Reichersb. ad annum 1167.

CCXXX.

Circa 1168. — *Aufschreibung über die Erwerbung eines Neugerentes und eines Hörigen durch das Kloster Garsten.*

Nouerint tam futuri quam presentes, quod *Otacher marchio* pater istius, qui nunc superest, feria VI in terciâ septimana, postquam gladium accepit, *Hadelovgam* domino *Herrando de Hagenperc* et uxori sue domine *Hadewige* dedit apud *lûzen* in proprietatem ita, ut eam et filios eius daret, quo ipsa peteret. Huius (rei) testes sunt *Hartnids, Richerus et fratres eius Helnhardvs, Herrandvs, Gundachar*, qui adhuc superest. Postea dominus *Adelbertvs*, qui tunc temporis apud *Idenich* archidiaconus fuit, ipsam cuidam nomine *walchûn* in coniugium dedit, seruo scilicet ipsius domini *Herrandi* et domine *Hadewige*. Tunc ipse dominus ipsorum et uxor ipsius dedit eis quoddam nouale in beneficium, quod scilicet idem *Herrandvs* uxori suæ dederat in dotem, quo ipsi *Walchûn* et *Hadelôc* libere utebantur usque ad illum diem, quo dominus *Herrandvs* infirmitate preuentus nouissime de domo sua migrans ad *admutensem* locum deuenit, ubi et obiit. Ipso quippe sabbato, cum sequenti dominico die palmarum de domo sua egressus est, ipsum beneficium et ultimum filium ipsorum *walchûn* tradidit super altare sancte Marie apud *Garsten*. Huius testes sunt *Reginhart de dolach, Chunradus stirensis, Eberhardvs de Tichenperch et filius eius Chunrat et frater eius Dietmar, Rapo economus marchionisse apud Cruscharen et duo pueri Ôdalricus*

filius fratruelis eiusdem *Herrandi*, *Ódalricvs filius Hadamari de Egilaren* et alii quam plures. Post mortem ipsius domini *Herrandi* dominus *Gerungvs de Strechowe* cum idem beneficium uolenter sibi endicasset, domina *Hudewich* uxor domini *Herrandi* dominum archiepiscopum *Chunradvm*, qui tunc apud *Admunti* morabatur et abbatem *admuntensem* rogabat, ut iniuste sibi ablata gratia sua reddi iuberent.

Original auf Pergament im Archive zu Garsten. Das an der Urkunde rückwärts angebracht gewesene Siegel ist abgefallen.

CCXXXI.

1169. *Prüfening*. — *Eberhard II., Bischof von Bamberg*, beurkundet nach wörtlicher Wiederholung seiner Urkunde ddo. *Brescia 19. November 1154* (oben pag. 170, Nr. *CLXXXI.*) die endliche Erwerbung des Gutes *Münster* von Seite des Klosters *Reichersberg*.

His ita peractis denuo lis exorta est *Heinrico*, qui feudum illud a marchione de *Styra* tenebat, asserente, concambium illud non esse legitimum, tum quia se inscio factum esset, quia infra annos erat, tum etiam, quod minus ualeret, quod datum fuerat. Hac itaque necessitate compulsi fratres de *Richersberge* de concambio iam prefato a nobis interpellati et satis diu ex improbitate exactoris illius onerati tandem, ut nullus scrupulus remaneret et omne os obstrueretur, supperaddiderunt duas curtes, unam uidelicet in *Rosbach*, alteram in *Osterndorf* ita, quod tam nostri fideles quam ipse *Heinricus* et sui fautores sufficere iudicarent ad legitimum concambium. Juris itaque perpetui uineulo predictam conmutationem innodamus statuentes, ut nemo ausu temerario eam uiolare presumat, et ut inuiolabilis omni euo permaneat, uigorem et stabilitatem presentis scripti auctoritate ei confirmamus et sigilli nostri impressione corroboramus. Testes huius rei consummate sunt *Giselbertus* prepositus maioris ecclesie, *Hermannus* prepositus sanctę *Marię* in *Tuerstat*, *Gebehardus* prepositus sancti *Jacobi*, *Gotpoldus* archipresbiter, *Cōnradus* cellarius, *Hermannus* subdiaconus. De liberis *Ódalricus*, *Walpoto*, *Ódalricus de Wisenuelt*, *Gozpoldus de Woluesperch*, *Adalrammus de Chambe*, *Poppo de Osternahe*. De ministerialibus *Gundelohus de Bodelendorf* et nepos suvs *Gundelohvs*, *Herdegen de Wisintowe* et frater suus *Volnunt*, *Heinricus de Widen*, *Reginolt de Vraha*, *Otto* pincerna, *Hartlyb de Winzere*, *Rapoto de Potenstaine*, *Eppo de Hergoltingen*, et alii quam plures. Actum ultimo *Bruuiningen* anno dominicę

incarnationis M. C. LXVIII. indictione II. regnante domino *Friderico* Romanorum imperatore inuictissimo anno regni eius XVII, imperi uero XIII. Preterea hic in fine pagine addimus, quod fratres *Richerspergenses* dederunt iam dicto *Heinrico* precium castri LX^{ta} talenta ad componendam pacem firmam in perpetuum, sicut et prius dederant marchioni L. talenta.

Original auf Pergament mit einem sehr wohl erhaltenen aufgedrückten Siegel in röthlich-gelbem Wachse im Archive des Kl. Reichersberg.

CCXXXII.

1170. 13. Februar. *Tusculum*. — *Papst Alexander III. bestätigt dem Kloster Admont seine Besitzungen, insbesondere die bei Enns und Ulspuch.*

Alexander episcopus servus servorum dei dilectis filiis *Liutoldo* abbati monasterii *S. Blasii*, quod *Admontis* dicitur, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Officii nostri nos ammonet et inuitat auctoritas, pro ecclesiarum statu satagere et earum quieti ac tranquillitati salubriter auxiliante domino providere. Dignum namque et honestati conueniens esse dinoscitur, ut, qui ad earum regimen domino disponente assumpti sumus, eas et a pravorum hominum nequitia tueamur et beati Petri atque apostolicæ sedis patrocinio muniamus. Eapropter, dilecti in domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et prefatuum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, predecessorum nostrorum bonæ memoriæ *Paschalis*, *Innocentii*, *Lucii* Romanorum pontificum vestigiis inhærentes sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis præstante domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

Ex dono bonæ memoriæ *Gebehardi Salisburgensis* archiepiscopi fundatoris ejusdem coenobii in valle *Admontensi* fundum ecclesie *S. Blasii* et quæcumque *Hemma* cometissa ibi habuit, patellam salis in vicina monasterii apud *Halle* et maximam partem adjacentis memoris. Ex dono *Tiemonis* archiepiscopi successoris ejus curtem ex altera parte awei, qui dicitur *Admont* et ecclesiam *S. Amandi*

Episcopi et reliquum nemoris, Parrochiam et præconium ultra flumen *Anesis* cum *Ecclesia S. Amandi*, Patellam apud *Halle* cum augia, quæ adjacet prædicto flumini. Ex dono *Chunradi senioris Archiepiscopi Salzburgensis* patellas et salinas apud *Halle* et forestum omne ad *Wenge* pertinens cum Novalibus et decimis, Curtes *Rudindorf*, *Arnieck*, *Rute*, *Chrumpovre* et quæ dederunt prædicti Episcopi in variis usibus alpium et montium, ubi sal coquitur et ferrum foditur, cum agris, pratis, silvis, aquis aquarumque decursibus a rivulo *Zedelze* usque *Frodnize* et a *Luzahé* usque *Staiphe*. Ex dono *Eberhardi Archiepiscopi Salzburgensis Ecclesiam S. Galli* in silva nova cum decimis et novalibus et omni jure suo et salinis ibidem. Ex dono *Chunradi primi Ecclesiam S. Mariæ Magdalænæ* et Domum Hospitaliæ *Friesach* cum decimis, prædiis et omnibus justitiis suis. Ex dono quorundam Nobilium, *Rainerii* videlicet et *Petrissæ* et aliorum consanguineorum *Liutoldi Abbatis Admontensis* Allodiâ *Tovernick* et *Chirchaim* cum omnibus pertinentiis suis, Medietatem *Ecclesie S. Jacobi* cum prædio *Cholmenzi*. Ex dono *Gebhardi Archiepiscopi* Decimas apud *Tivene*, *Flatsach*, *Chrapfeld*, *Michlendorf* cum omnibus pertinentiis eorum. Ex dono *Chunradi secundi Archiepiscopi* curtem decimalem ad *Wertse* cum prædio *Rapotendorf*, *Guttenprunnen* et aliis possessionibus *Mathildis matronæ*, *Ecclesiam S. Michaelis* cum prædio *Zezen*, *Ecclesiam S. Johannis* cum prædio *Zozzen*, cum decimis et omni jure suo.

Ex dono *Marchionis Otaker* alpem *Scoberen* ad idem prædium pertinentem, Quidquid apud *Grazlup* et *Pals* habetis. Ex dono *Gebhardi Archiepiscopi* decimas *Chatse*, *Welze*, *Lungorre* cum appenditiis suis. Ex dono ejusdem Archiepiscopi *Ecclesiam de Tiufenbach* et *Aichdorf*, *Preitenfurt* cum omnibus pertinentiis eorum, Apud *Wenge Ecclesiam S. Agathæ* cum omnibus pertinentiis suis, *Ecclesiam sancti Andreae* et curtem *Trieben* cum omnibus pertinentiis suis, *Ecclesiam Dietmarsdorf* et curtem cum adjacentibus prædiis, videlicet *Griez* duas, *Perndorf*, *Strechorve*, *Puhel* cum omnibus pertinentiis suis. Ex dono *Alberti Archiepiscopi Salzburgensis* Parochiam *Palte* cum omni jure suo. Ex dono *Chunradi primi Archiepiscopi Ecclesiam S. Mariæ* cum prædio, quod vocatur *Jæringen inferius*. Ex dono *Gebhardi Archiepiscopi Jæringen superius* cum omnibus appenditiis eorum, Prædium *Nazorve* cum multis aliis adjacentibus prædiis. Ex dono *Chunradi et Eberhardi Archiepiscoporum*

Ecclesiam S. Nicolai et prædium *Gotfridi Mookernovve* cum novalibus et decimis, *Ecclesiam S. Martini* cum prædio *Strazganch*, quod fuit *Guntheri Marchionis* et *Chunradi Comitis de Pilstain*, cum omnibus pertinentiis suis; Prædium *Radlach*, quod fuit *Comitis Pernhardi*; Quidquid habetis *Lusniz*, *Chamere*, *Mutarn*.

Ex dono Nobilium *Treboche*, *Tunevviz*, quinque curtes ad pontem *S. Stephani*; in eadem Parochia ex dono *Eberhardi Archiepiscopi* decimas, Quidquid apud *S. Benedictum* et *Puchorve*, *Lobenich* et *Chrovvat* prædiorum et decimarum habetis. Ex dono *Chunradi primi* decimas ad *Murz*. Ex dono Nobilium prædia *Muterndorf*. Ex dono *Eberhardi Archiepiscopi* duos mansos in villa *Teschanschirchen* cum decimatione tota inter *Pincha* et *Lavenze*. Ex dono Nobilium quæcumque apud *Wurvelach*, *Potsach*, *Gomvarn*, *Phaphenstain* et *Aichorve* possidetis. Ex dono *Gebhardi Archiepiscopi Ruste*, *Arnsdorf*, *Welmnich* cum appenditiis eorum. Apud *Wachorve* quidquid *Comes de Wolfrathusen*, apud *Brunnen* quidquid *Friedericus advocatus* vobis dederunt. Quæcumque dono nobilium apud **Chremse**, **Ense** et **Ulsburch** possidetis. Apud *Tresoviz* et *Liuzen* prædia cum decimationibus suis, *Ecclesiam S. Johannis* et prædium *Hagenberg* et *Winzenbach* et *Gundachringen*.

Ex dono Archiepiscoporum apud *Sundmæringen*, *Prukkarn*, *Aiche*, *Eberhartingen* quæcumque habetis. Allodium magnum apud *Hoveheim*, quod a *Nobilibus de Abensberg* emistis. Ex dono Nobilium prædium apud *Hus superius et inferius* cum *Ecclesia S. Paterniani* cum omnibus pertinentiis suis. In *Ensvalde*, *Schratengastei* et *Tricenvald*, *Ecclesiam S. Martini* cum novalibus decimis usque *Horgenbrucken*. Ex dono *Gebhardi Archiepiscopi* prædium *Mittrechoven*, *Wenge*, *Elinovve*. Ex dono *Chunradi primi Archiepiscopi* prædium apud *Chuchil*, curtem apud *Salzburch*, *Hirsehatm* cum appenditiis eorum. In villa *Beirhalle* quæcumque a *Comite Pertholdo et Ottone Palatino* dono vel concambio acquisistis. Ex dono Nobilium quidquid apud *Pergen*, In *Brichaim*, *Haselbach* habetis. *Ecclesiam S. Martini* cum prædio magno *Elsindorf*, quod fuit *Udalrici*, et alteram *Ecclesiam* cum prædio *Pernhardi* et omnia, quæ ibidem emistis.

Nec Episcopo nec Abbati ipsi nec personæ alicui facultas sit bona ejusdem coenobii in feudum sive beneficium sine consensu meliorum et discretorum fratrum aliquibus dare nec modis aliis alienare. Sane sepulturam illius loci liberam esse censemus, ut, qui se illic

sepeliri deliberaverint, nisi excommunicati sint vel interdicti, extremæ voluntati eorum nullus obsistat salva justitia matricis Ecclesiæ. Laicos sive Clericos liberos et absolutos ad Conversionem suscipere nullius Episcopi vel Præpositi vos inhibeat contradictio. Prohibemus quoque, ut nulli fratrum post factam professionem absque Abbatis totiusque congregationis permissione liceat ex eodem clauastro discedere, discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Sane Novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium nullus a vobis decimas præsumat exigere. Obeunte vero te nunc ejusdem loci Abbate vel tuorum quolibet successorum nullus ibidem qualibet surreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel pars consilii sanioris secundum timorem Dei et Beati Benedicti Regulam præviderint eligendum.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia et integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura salva Sedis Apostolicæ auctoritate et Salzburgensis Episcopi Canonica reverentia, cui tamen omnino non liceat ei vexationem aliquam vel consuetudinem, quæ Regularium quieti noceat, irrogare. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua Jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ego Bernhardus Portuensis et S. Ruffinæ Episcopus subscripsi.

Ego Chunradus Maguntinensis Sedis Archiepiscopus et Sabinensis Cardinalis subscripsi.

Ego Oddo Tusculanus Episcopus subscripsi.

Ego Jacynctus Diaconus Cardinalis S. Mariæ subscripsi.

Ego Cinthius Diaconus Cardinalis S. Adriani subscripsi.

Ego Maufredus Diaconus Cardinalis S. Georgii ad velum aureum subscripsi.

Ego Hugo Diaconus Cardinalis S. Eustachii juxta templum Agrippæ subscripsi.

Ego Johannes Presbyter Cardinalis S. S. Johannis et Pauli tit. Pamaehii subscripsi.

Ego Hildebrandus Basilicæ XII. Apostolorum Presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego *Albertus* Presbyter Cardinalis tit. S. Laurentii in Lucina subscripsi.

Ego *Gvvilhelmus* Presbyter Cardinalis tit. S. Petri ad Vincula subscripsi.

Ego *Boso* presbyter Cardinalis sanctæ Pudentianæ tit. Pastoris subscripsi.

Ego *Petrus* Presbyter Cardinalis tit. S. Laurentii in Damaso subscripsi.

Datum *Tusculani* per manum *Gratiuni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi et Notarii IIII.* Idib. Febr. Indiet. IV. Incarn. Dominicæ Anno MCLXX. Pontificatus vero Domini Alexandri pape III. Anno XII.

Pez, Thesaur. T. III. Ps. III. pag. 666.

CCXXXIII.

Circa 1170. — Markgraf Otakar von Steyr bittet den Papst Alexander III., die Tauschverträge, welche seine Vorfahren mit den Bischöfen Altmann und Conrad von Passau in den Jahren 1082 und 1160 eingegangen, zu bestätigen.

Domno et patri in christo karissimo A. sanctę romanę et apostolicę sedis summo et uniuersali pontifici O. marchio styrensis perfecte fidelitatis omnimodum seruicium. Quum sanetitatis uestre excellentiam et honoris sublimitatem pater et domine semper augeri anhelamus et amplificari desideramus uestigia pro posse sequentes parentum nostrorum, qui pro conseruando iure et honore uestro et beati Petri actenus indefesso studio decertauerunt et laudabili instantia teste deo in id ipsum promouendum interriti perseuerauerunt, eo confidentius pietatis uestre ianuam aperiri nobis pulsamus et donari nobis, que donanda sunt uel petenda, non dubitamus. Credimus enim non latere

sanctitatem uestram omnes progenitores nostros non solum christianissimos fore, uerum etiam circa ecclesiastica iura diligentissimos existisse, unde ex inspiratione diuina de rebus suis diuersis in locis diuersa cenobia construxere. Et quum quedam illorum tuicione uestrę munificentię seu decessorum uestrorum priuilegiis nondum constat esse munita, rogamus attentius paternitatem uestram, quę paratissima gratis cunctis occurrit, ex pietatis habundantia, quatenus speciali quodam monasterio nostro scilicet Garstensi manum benigne apponere curetis et predia seu priuilegia, que a nobis et parentibus nostris prefato monasterio donata sunt et collata, auctoritate uestra priuilegio (sic) roboratis et confirmatis. Hinc etiam paternitatis uestrę discretionem scire optamus, parentes nostros conquisisse ab episcopatu patauiensi a sexaginta fere annis ecclesiam baptismalem cum omnibus ad ipsam pertinentibus, in cuius etiam area predictum cenobium constructum et fundatum tenemus, scilicet pro alterius ecclesię baptismalis concambio legali et perpetuali, horum scripta et episcoporum priuilegia apud nos tenemus et subter notare uoluimus et, ut per uos roborentur et confirmentur, obnixius oramus.

In nomine sanete et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Notificamus quia ego Ö. dignatione dei patauiensis episcopus cum consilio fratrum et aliorum fidelium nostrorum confirmamus concambium, quod factum est sub temporibus felicis memorie *Altmanni* decessoris nostri inter marchionem *Otachar* et iam dictum episcopum. Hoc est autem concambium. Idem marchio tradidit in manu episcopi A. et aduocati eius *Ödalrici* predium unum ad *beheimberch* et aream, ubi ecclesia constituta est, et remisit episcopo A. decimationem contiguarum uillarum eo tenore, ut ecclesia *carstina* perpetuo iure obtineret concessu episcopi et successorum eius, scilicet omnia que interiacent inter *rubinicha* inferius urbem manantem et *rubiniccha* superiorem et infra fluuium *anesum* et fluuium *styram* usque *rottinbach* et ultra *styram* dotem illam et molendinum cum iure suo et curtim illam, ubi *rubiniccha* labitur in *anesum* cum omni decimatione et toto iure sacerdotali. Et ut hec decessoris nostri constitutio firma, illibata inconuulsaque perpetuo persistat, et ne aliquis successorum nostrorum infringere ualeat, priuilegio nostro bulla nostra impressa sicut ipse corroborauimus. Huic etiam concambio, quod fecit episcopus A. intererant prepositi ecclesiarum, scilicet *Hartmannus* prepositus tituli s. floriani, *Eingilbertus* prepositus tituli s. ypoliti.

Archipresbiteri *Arnoldus, Eberhardus*. Decani *Isanbertus, Ódalricus, Megingotus, Rûdolfus*. Capellani *Hartwicus, Ódalricus, Eingilbertus mattecensis*. De seruiantibus uero interfuerunt *Hartwicus de chrenzingan, Kerolt de mattse, Adelhalm, Marchwart, Reginhart*. Insuper intererant de militibus ipsius marchionis *Waltchôn, Cholo, Ódalricus, Arbo, Hartnit, Arnhalm, Otto*. De familiaribus autem *Adeltram, Durinch, Erchenger, Babo, Durinch, Adelbero, Berhtolt, Richero, Volcholt, Durinch, Isangrin, Gerunc, Reginhalm, Otto*.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Cûnradvs* dei gratia *patauiensis* ecclesie episcopus Notificamus omnibus uere fidei cultoribus tam presentibus quam futuris concambium, quod factum est inter nos et uenerabilem abbatem *Sigehardum Garstensem* fratresque ibidem deo seruiantes, quod hoc modo perpetratum est. Hidem namque fratres tradiderunt nobis per manus aduocati sui *Otachardi* scilicet *marchionis de styra* tres stabularias curtes, unam apud *timenbrunnen* cum mancipiis et omnibus, sicut tunc possessa erat, ibidemque molendinum cum iure suo, alteram apud *hartheim*, terciam apud *böche* et in eodem loco mansum unum, alterum uero apud *emilingen* eo tenore, ut decimas, que pertinent ad parrochiam *abilenze* eis iure concambii traderemus. Nos itaque hoc iustum legitimumque concambium esse perpendentes pari deliberatione mutuas commutationes fecimus prediaque supradicta nos et ecclesia, cui deo auctore presidemus, per manus *adelberti de berge* suscepimus eisque decimas prefate ecclesie donauimus eosdemque terminos a precessore (sic) nostro pie memorie *Reginberto* statutos confirmauimus, uidelicet a fluuio *rubiniccha* usque ad cursum *frûdenize* alterius fluminis et usque ad principium *abilenze* iuxta portam decernentes et statuantes, ut decimas his terminis inclusas cum omni iure sacerdotali prefatus abbas eiusque successores a nobis et a nostris successoribus perpetua et stabili possessione obtineant. Vt autem pagina huius mutue commutationis nostre inconuulsa et illibata permaneat, sigilli nostri impressione eam insigniri iussimus idoneosque testes subter notari fecimus, Quorum nomina hæc sunt, *Chadelhoch patauiensis prepositus, Ódalricus archipresbiter, Adelgoz decanus, Otacher marchio de styra, Adelbertus de berge, Cholo de wassenberc, Gotscalg de hunisberg, Wälchun de clamne, Babo de ameringin, Hartnit de orte*.

Original (?) auf Pergament, im Archive zu Garsten. Das vorliegende Exemplar stammt offenbar aus dem 13. Jahrhundert, und hatte ursprünglich gar kein

Siegel, welches erst viel später angeheftet worden zu sein scheint. — Pusch, Dipl. Garst. 47. — Ein Fragment bei Ludewig Rlqq. IV. 192. — coll. Kurz, Beiträge II. 512.

CCXXXIV.

Circa 1170. — *Aufschreibung über die Schenkung des Gutes Hirtina von Seite Dietmars von Agist an das Kloster Aldersbach.*

Nouerint universi tam moderni quam secuturi, qualiter uir illustris *Ditmarus de Agist* predium suum *Hirtina**) cum omnibus pertinentiis suis manu potestatiua *alterspacensi* ecclesie tradidit, Quod in perpetuum deinde abdicauit soror ipsius *Sophia* eiusque filius *Adelbertus*, Sed et *Engilbertus de Sconheringin*, qui eandem *Sophiam* postea duxit uxorem, predium suum *Hertgeresdorf* posuit in manum *Wernheri de Grizbach*, ut idem fratribus de *Alderspach* retineret, si filius ipsius, quem de predicta *Sophia* habebat uel quisquam liberorum eius, quos forte postmodum ex ea genuisset, ullam predictis fratribus de predio illo moueret calumpniam. Porro tempore succedente quidam *Rehewinus* iniustam cepit habere super ipsius predii partem appellationem, quem post multa dampna tandem ad hoc adduxerunt, quod coram clero et populo patauiensi eam abdicauit et item nichilominus in castro *agist* coram domno *Ottone de Rechberg* predictorum bonorum aduocato in manum uidelicet prenominati *Otonis* et abbatis *altersbacensis*. Huius rei testes sunt *Heinricus de Scoenberg*, *Engilbertus de Blankinberg*, *Wernherus de Grizbach*, *Hermannus de Bochesrugge*, *Ditmarus de Geizbach*, *Peregrinus de Boscha*, *Guntakar de Stira*, *Warmundus de Wizbach*, *Boppo de Grunemburg*, *Otto filius arnchalmi de stira*, *Cunradus de Rotile*, *Gotefridus et fratres eius Grimo et Fridericus et eberhardus filius Grimonis de Bernowe*, *Reinbertus de eodem loco*, *Ortwinus de Wartberg*, *Wezil de eodem loco*, *Rudolfus*, *Rambertus de Aist*, *Hertwicus et frater eius Gebehardus de Scoenberg*, *Karolus*, *Johannes de Agist*, *Marquardus de Kazilinisdorf*, *Karolus et Wernhardus de Lozberg*, *Dimo de Rechberg*. Eadem quoque bona abstipulauit deinde uxor ipsius et filius *Lozberg* coram domno suo *Wernhero de Grizbach*. Huius rei testes sunt *Engilbertus de Sconheringin*, *Wernherus de Grizbach*, *Gotefridus de Bernowe*, *Adtram et frater eius Hermannus et Fridericus de Lozberg*, *Wernhardus et*

*) Am Rande steht: De predio nostro in Cirthnarn.

ebran de Lozberg, Hertwicus de Hartbach, Heinricus seruus abbatis alterspacensis. Preterea iuramento firmavit, quod alterum filium adhuc in cunis positum infra quinque annos produceret, quatinus ipse quoque bona predicta abstipularet. Ceterum filios sororis eius Hadermarum et Hermannum simili modo eadem bona appellantes ab eis amouerunt datis XX talentis, quod coram duce ea abstipulauerunt et delegauerunt in manum Friderici de Hunesberg conseruanda altersbacensi ecclesie. Huius rei testes sunt Dux Heinricus de Austria, Comes Sigehardus et frater eius Heinricus de Scalaha, Crafe de Ancinesbach, Adelbero de Curingin et frater eius Otto de Bobatesburg (sic), Heinricus frater eorum de Straninesdorf et filius eius Heinricus et Wichardus, Heinricus de Mistilbach, Hego von dem eggen, Adelbero de Vihhusen et frater eius Vdalricus, Cunradus de Levsdorf, Lutwin de Azelinesdorf, Adelbero de Ruhenegge, Egeno de Bosembach.

Aus dem Cod. tradit. des Kl. Aldersbach, im k. bairischen Reichsarchive zu München. — Mon. boic. V. 336.

CCXXXV.

Circa 1170. — *Berthold, Markgraf von Andechs, und dessen Sohn Berthold erneuern dem Kloster Reichersberg das Recht der Zollfreiheit beim Schlosse Neuburg, welches demselben von dem Grafen Ekbert von Formbach verlichen worden war.*

Bertholdus dei gratia marchio et filius eius Bertholdus de Andeshsen Arnoni Richerspergensis preposito et fratribus eius in perpetuum. Scientes nobis ad salutem perpetuam et presentem proficere, (si) in qualibet re deo seruientium utilitati ac paci prospexerimus, ego et filius meus cenobio Richerspergensis in castro nostro Nivenburch ob remedium anime nostre simul et comitis ekkeberti, cui in hereditatem successimus, liberum transitum nauibus eorum concedimus et contradimus, sicut ante nos iam dictus ekkebertus comes eidem cenobio concesserat, vt uidelicet nichil ab eis penitus exigatur, quociens eis eodem transire contigerit. Et ut hec nostra concessio et traditio firma eis in perpetuum permaneat, hanc cartam inde conscriptam sigilli nostri inpressione signauimus.

Original auf Pergament mit Siegelrest, im Archive zu Reichersberg. — Historische Abhandlungen der k. bair. Akademie der Wissenschaften in München IV. 249. — Mon. boic. IV. 421.

CCXXXVI.

Circa 1170. — *Altmann, Propst von Ranshofen, beurkundet den Ankauf des Gutes Neunkirchen von Seite seiner Propstei.*

Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris, quod ego *Altmannus Prepositus in Ranshoven* et fratres mei emimus LX. marcis predium in *Neunchirichen* ab *Ortwino de Geltolfing* et uxore eius *Ellisa*, quibus agentibus et efficientibus *Otto de Ror* et *Eberhardus de Brunoce* idem predium super altare S. Pancratii Martiris potestativa manu absque omni contradictione delegaverunt. Nam eorum manibus illa delegatio consistebat et ne aliquid confirmationi et cautele deesset, memoratus Ortwinus venditor predii iureiurando iuravit super altare S. Pancratii, ut simpliciter absque malo ingenio sufficeret, quatenus filii sui eidem predio renuntiarent, quandocunque id nobis placeret. Testes sunt *Otto et Eberhardus legatores memorati predii*, *Wichardus de Huite*, *Raffoldus de Planchenpach*, *Albertus de Burcsteten*, *Bruno de Sundirguve*, *Hecel de Beringen*, *Utricus de Lampach*, *Fridericus de Planchenpach*, *Mazcle de Smillingen*, *Germunt Camerarius*, *Herwort de Huite*, *Dietmarus de Rechwin* etc.

CCXXXVII.

1171. — *Heinrich, Herzog von Österreich, verspricht, das Kloster Garsten in seinen Besitzungen in der Riedmarch und in Österreich als Vogt zu schirmen.*

In nomine sanctę et indiuidę trinitatis. *Hainricus dei gratia dux austrię*. Quia more torrentis transeunt tempora et cum temporibus memoria et quum etas memoriam excludens obliuionem mentibus ingerit, ea sollicitudine ducti scriptis mandamus et notum facimus omnibus scire uolentibus tam futuris quam presentibus, qualiter cognatus noster *Otaker marchio de styria* monasterium suum in *gersten* specialiter diligens, uti aui sui et nostre sororis *Elisabeth* fundationem aduocatiam possessionum fratrum eiusdem monasterij, quas habuerunt infra terminos *rietmarchie* et in *austria* a temporibus pię récordationis fratris nostri *Cōnradi* regis et de *agist Dietmarus* nobis contradidit ea conditione, ut neminem inde inbeneficiare possimus sed et solius ęternę remunerationis auiditate defendamus et ab omni inuasionem tueamur, uti parentum nostrorum fundationem. Hęc sunt autem

possessiones, quas eo tempore, quando hec facta sunt, libere possederunt diuersis in locis *rietmarchiæ* scilicet in *haselbach* capellam cum dote sua in *niderwinchel*, *Franchenberch* duo cortilia et VI. hominum possessiones, *Urvicmannesdorf* dimidium mansum, *Spedendorf* dimidium mansum, *Haselbach* cortile et VI. hominum possessiones, *Prediola II*° (duo) apud nouum forum, In silua dimidium mansum, *Lozberc* mansum, *Cholzdorf* dimidium mansum, *Cethcisdorf* mansum I. (unum) et dimidium, *Chulm* (en vel ar) III° (tria) prediola. *Uritrach* dimidium mansum, In *eich* dimidium mansum. Has igitur possessiones et omnia, quæ possident in austria, auctoritate nostra sanctimus ab omni inuasionem perpetuo stabilitatis iure inconuulsas permanere. Et ut hec nostre concessionis auctoritas per futura tempora a cunctis fidelibus uerius credatur et diligentius obseruetur, manu nostra subter eam firmauimus et nostro sigillo assignari iussimus, Anno ab incarnatione domini Millesimo C° LXX° I° Indictione IIII. Amen.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive zu Garsten. — Ludwig, Rel. Msept. IV. 201. — Fröhlich, Diplom. Garstense 45. — Kurz, Beiträge, II. 510.

CCXXXVIII.

1173: 26. August. Passau. — *Diepolt, Bischof von Passau, incorporirt dem Kloster Kremsmünster die Pfarre Kirchberg bei Gelegenheit der Benediction des Abtes Ulrich III.*

IN nomine Sanctæ et individuae Trinitatis. *Diepoldus Dei gratia Pataviensis Ecclesiae Episcopus* omnibus Christi fidelibus perpetuam in Domino salutem. Quoniam diuinis et Apostolicis incitatur documentis Ecclesias Christi et congregationes pauperum ejus fovere, propagare et quantum possumus, rebus et Religione ampliare, studuimus ex consilio Prælatorum nostrorum tam Abbatum quam Præpositorum præcipue chori et multorum spiritalium virorum, qui Dei nutu præsentibus aderant, *Abbatiam in Chremsmunstore*, quæ ante tempora nostra valde desolata et destituta fuerat, et temporalium rerum subsidio et Monastici ordinis institutione reformare et per religiosam personam Domini *Udalrici Venerabilis Abbatis* et dilecti nostri in pristinum statum per Dei misericordiam temptauimus restaurare. Præfatus namque Abbat canonice electo manus consecrationis imponentes et res Ecclesiae nimis distractas ab antecessoribus suis vigilantiae et sollicitudini ejus committentes hoc quoque precibus ejus, quibus illa

die nihil negare potuimus, benigne concessimus, ut Ecclesiam suam *Chirichperch* totaliter juri et dispositioni ejus contraderemus ita videlicet, ut eadem Ecclesia per ipsum et successores ejus in omnibus divinis instituat nec de cætero opus habeat, ut de altaris investitura vel coram nobis vel successoribus nostris ulla de cætero requisito habeatur. Ne autem hæc traditio nostra ab aliquo successorum nostrorum infringatur aut cassari ullatenus attemptetur, præsentis paginæ privilegium sigillo nostro roboravimus et districto anathematis vineulo omnes prævaricatores et contemptores hujus traditionis nostræ innodamus, dilectores vero et conservatores hujus actionis omnipotentis Dei gratiæ et divini protectioni committimus. Testes hujus actionis sunt hi: *Fridericus Decanus, Jacobus Archidiaconus, Heinricus Scholasticus et Archidiaconus, Heinricus Præpositus et Archidiaconus, Weinhardus, Reinpoto, Dietmarus, Albertus custos, Albertus Archidiaconus, Chunradus Abbas de Sitanstetten, Utricus Abbas de Chremsmunster, Heimo Præpositus S. Nicolai, Otto Archidiaconus, Utricus Præpositus de Ardaker, Willehalmus de Techendorf, Purchardus de Chambe, Rugerus de Ahaim, Megengoz, Fridericus Plebanus, Wernherus, Selpkerus, Deginhardus Capellani, Gebhardus de Jugelbach, Engelbertus de Blanchenberch, Chunradus de Puchaim, Hadmarus de Ahausen, Engelbertus de Struben, Walchunus de Slehedorf, Chunradus de Winzer* et alij quam plures. Acta sunt hæc anno dominicæ Incarnationis MCLXXIII. Indictione VI. data *Pataviæ* VII. Calend. Septemb. Regnante Domino nostro JESU Christo.

Original mit Siegel, im Archive zu Kremsmünster. — Rettenpacher, *Annales* 162. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 44, Nro. 35. — Conf. Pachmair, pag. 89. — Strasser, pag. 300.

CCXXXIX.

1174. 17. September. Hering. — *Heinrich, Herzog von Baiern und Sachsen, bestätigt dem Kloster Kremsmünster die Schenkungen seiner Vorfahren.*

IN nomine Sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris et Filij et Spiritus Sancti. *Heinricus Dei gratia Dux Wavariæ et Saxonie.* Exemplaris nobis forma ab antecessoribus generis nostri relinquitur, ut devoti Domino Deo simus et Ecclesijs Dei, ubi possumus, prompto semper assistamus auxilio. Ea propter decens est, quatenus sequaci pede diligenter eorum innitamur vestigio doctrinali observantia et

quicquid illi statuerunt, a quibus originem sanguinis traximus, in conferendo aliqua bona sua rationabiliter alicui Ecclesiae pro remedio animarum suarum, ut illud ratum habeamus. Notum igitur esse volumus modernis et post futuris, quomodo bona illius Ecclesiae, quae dicitur in vulgari sermone *Chremesmunstur*, contermina sunt bonis antecessorum nostrorum sita a flumine, qui dicitur *Horenbach*, seorsum usque in *Chremisam*, Et illa saepedicti antecessores nostri libera donatione praenominatae Ecclesiae contulerunt et nolumus statuta illorum trahere in irritum sed potius privilegij nostri auctoritate confirmare. Bona inquam illa, sicut jam dictum est, sita a flumine *Horenbach* seorsum usque in *Cremsam*, quae fuerunt antecessorum nostrorum videlicet parentum nostrorum, hujus privilegij nostri titulo stabilita facimus Ecclesiae jam totiens nominatae, ut, sicut ipsi parentes nostri scilicet in liberam possessionem illi dederunt Ecclesiae, ita et nos jus possidendi perpetuo tradimus tempore. Similiter de manso illo, quod vulgo dicitur *Hoba in Halle*, quem avus noster *Dux Welfo* beatae memoriae eidem Ecclesiae scilicet *Chremesmunstur* dedit, ratum permanere volumus et inconfusum. Quemdam alium etiam mansum habet eadem Ecclesia jam antea pluries nominata in monte vicino, qui fuit restauratus alterius mansi concambio, quem pius pater noster *Dux Henricus* Ecclesiae illi dederat, et volumus etiam, ut ille mansus, quem habet Ecclesia per concambium loco illius mansi, quem pius pater noster Ecclesiae contulerat, immutabiliter permaneat. Ut autem haec stabili durent permanentia et ne aliquis posterorum haec bona Ecclesiae possit avellere, jussimus sigillum paginae huic assignari loco perpetui testimonij. Et ecce nomina personarum, quae praesentes erant, ubi haec fecimus: *Dominus Tietbaldus Pataviensis Episcopus, Abbas Sifridus de Alderspach, Abbas Fridericus de Aspach Et Capellani nostri Dominus David sacerdos et Gerhardus Notarius et Dominus Chunradus Suevus, Marchio Bertholdus de Istria, Junior Burgravius Henricus, Comes Rapoto de Ortenberch, Sifridus Comes de Bilstein et frater suus Comes Chunradus, Comes Liupoldus de Pleij et frater suus Comes Henricus, Henricus de Stouph, Jordanus dapifer et frater suus Jusarius, Otto de Ror, Warmundus de Levenstain, Gundakerus de Styria, Fridericus de Brunnowe, Poppo et fratres sui Otto et Engelschalculus de Urach, Albertus Officialis de Purcstat, Ugo de Lonstorph et alij quam plures. Acta sunt haec anno Dominicæ incarnationis MCLXXIV.*

Indictione VII. data in curia Hering XV. Kal. Octob. per manum Gerhardi notarij.

Original mit Siegel, im Archive zu Kremsmünster. — Rettenpacher Annales, pag. 163. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 46, Nro. 36.

CCXL.

1174. 20. September. — *Heinrich, Herzog von Baiern und Sachsen, bestätigt dem Kloster Ranshofen die Schenkung der Güter Legmos und Rotenbach von Seite einiger seiner Ministerialen.*

In nomine sancte et individue Trinitatis. *Heinricus Dei Gratia Bavarie et Saxonie Dux.* Quoniam, sicut humane reposuit fidei ratio, regum ac ducum, parentum atque predecessorum nostrorum debitam memoriam agimus, bona eorum exempla debemus in opere imitari, quoniam in mente recolimus, ut nobis eadem a Deo eternorum videlicet pro temporalibus maneat repromissio, quoniam eadem ad bene agendum et ad loca Sancta ditandum provocat intentio. Consequens enim est, ut ipse precipue in servis suis a nobis honoretur, per quem nobis honor et virtus pro ceteris mortalibus amplior exhibetur. Universitati igitur Christianitatis presenti pagina notificamus, quod loco *Ranshoven*, quem ad regnum pertinentem nostrorumque parentum donationibus institutum nos quoque sublimare cupimus, predicto inquam loco predia nostrorum ministerialium *Legmos et Rotenpach* nominata ipsis potestativa manu tradentibus et nos confirmamus nostroque Sigillo communiri mandavimus. Acta sunt hec anno ab Incarnatione Domini MCLXXIV. Indict. VII. XII. Kal. Octobris. Et huius rei testes sunt infra denotati: *Ipse Dominus Dux Bavarie et Saxonie Heinricus, Comes Sigefridus de Peilstein, Comites Sigehardus, Heinricus de Schalach, Heinricus de Stauph, Babo de Eringen, Wernhardus de Horbach Liberi, Warmundus de Nusbach, Albertus de Hutta, Fridericus et Chunradus de Praunawe, Adelhardus de Hutta, Albertus de Sattelbogen, Heinricus de Berbichingen* ministeriales regni. Regnante invictissimo Imperatore *Friderico.*

Mon. boic. III. 324.

CCXLI.

1174. *Aspach.* — *Hermann, Bischof von Bamberg, schenkt dem Kloster Aspach ein Neugereute bei dem Dorfe Eichberg in der Nähe des Waldes Hönhart.*

In nomine sancte et individue Trinitatis. *Hermannus Babenbergensis Episcopus.* Si de temporalibus nostris eis, qui pauperes spiritu, consolationem impendimus, Regni Celestis, quod ipsorum est, beatitudinem eorum interventu nos adepturos speramus in Domino. Unde petitioni dilecti fratris nostri *Friderici venerabilis Abbatis de Aspach* libenter acquiescentes novale quoddam, quod ville sue *Eichperch* secus nemus nostrum *Hochenhart* adiacet, tres videlicet mansos, quos *Uto, Adelger, Regenhart, Wernhart* possident, ei et Ecclesie sue *Aspach* manu potestativa tradidimus, ut fratres ibidem Deo famulantes et homines eorum incommoditate, quam hactenus habuerunt, careant et nostri memoriam sive in vita sive in morte in orationibus semper habeant. quod ut omni tempore ratum et inconvulsum permaneat, presentem Kartam inde conscribi et sigillo nostro insigniri precepimus. Testes huius rei sunt *Gotepoldus Capellanus, Rapoto Comes de Ortenberch, Oudalricus de Haselpach, Berenger de Guntendorf, Otto Pincerna, Eppo de Winzere, Gotzwinus et Gotebolt de Osterhoven, Chunrad de Schambach, Wernhart de Pilnaw, Wernhart Vilicus de Eringen* et alii quam plures. Actum *Aspach* anno Dominice Incarnationis M. C. LXXIII. Indictione VII. regnante Domino *Friderico Romanorum Imperatore* invictissimo, anno Regni eius XXII. Imperii vero XVIII,

Mon. boic. V. 162.

CCXLII.

1176. — *Reginhart, Bischof von Würzburg, übergibt an das Kloster Lambach zwei Hörige Chunrats von Rehberg mit ihren Nachkommen zu einem jährlichen Zinse von 5 Pfennigen.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Reginhardus* Dei gratia *wirceburgensis* ecclesie minister. Notum esse uolumus omnibus tam presentibus quam postfuturis, quod quidam ministerialis nostre ecclesie *Cenradus* nomine de *Rehberg* quosdam homines *Fromundam* scilicet et *svanechildam* filiam illius cum omni . . . posteritatis prole, quos a nostra ecclesia iure beneficii possidebat, nobis resignabat. Nos

ergo rogatu ipsius et predictorum eos nostra auctoritate ad reliquias sanctę Marię *lambach* contradidimus et per manum prenominati delegari fecimus ad censum V. denariorum annuatim persoluendum. Quod factum presentis scripti pagina confirmauimus eique auctoritatem inpressione sigilli nostri dedimus. Si quis igitur id in posterum ulla sue temeritatis dolo infringere uel infirmare attemptauerit Anathema sit **MARANATHA** Testes *Albertus custos, Bertolfus prepositus de tuteleibe, Heinricus prepositus de schalchehusen de sancto iohanne, Johannes scolasticus, Gotefridus cantor, Cōnradus cellerarius Cōnradus po Cōnradus prepositus noster. Laici Rupertus de durne, Craphto de tatensheim, Boto, Heroldus camera Billungus sculteti, Heinricus de butwerhardus dapifer pincerna.*

Anno dominice incarnationis M^o C^o LXXVI°, Indictione VIII°, Regnante gloriosissimo Romanorum imperatore **FRIDERICO**, *Boppone urbano comite* existente.

Original mit Siegel, im Archive zu Lambach. (Sehr schadhaft.)

CCXLIII.

Circa 1177. — *Leopold, Herzog von Oesterreich, und Conrad, Graf von Ragen, entsagen der Vogtei über die Orte Münchreut und Gersten und übergeben solche dem Kloster Garsten eigenthümlich.*

Nouerit omnis secutura posteritas, quod ego *Liupoldes dei gratia Dux Austrię* uocatus et cognatus meus *comes Cōnradus de Rakiz* aduocatiam super duas uillas in *Rakiz* ad monasterium *Garstense* pertinentes, quarum unam, que uocatur *muncherûde* pater eius illuc tradidit, alteram, que dicitur ad *Garstenses*, ipse dedit, super has inquam aduocatiam et totum jus aduocatię bono animo ac prompta uoluntate dimittentes eidem eęclesię pro salute nostra et parentum nostrorum contradimus proprietarie deinceps possidenda. Ergo ex hoc et de reliquo nullus in predictis locis jus aduocatię usurpare sibi presumat sed in abbatis consistat arbitrio, cui uelit honestorum uirorum ita bona sua commendare tuenda, ut si unus modum excesserit, illi auferat commendationem et alteri committat. Sed et ipsi abbati omnem abscidimus infeudandi siue inbeneficiandi potestatem, alioquin ipsi honorem nostrum habere quam extraneę dominacioni subicere mallems.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive zu Garsten. — Ludewig, Reliq. IV. 200. — Kurz, Beiträge, II. 512. — Stillfried, Burggrafen v. Nürnberg, I. Hft. pag. 36, Nro. 3.

CCXLIV.

1177—1182. — *Güttlicher Vergleich zwischen dem Abbe Ulrich und den Schaanbergern über Güter zu Leombach*¹⁾).

Sciat omnis fidelium multitudo, quod quidam *Heldolfus* monachus et camerarius in *Chremsmunster* ultra XI. mansos secus *Liebenbach*²⁾ officii sui tempore monasterio conquisiuit partim largicione cuiusdam nobilis matrone *Benedicte* partim ab hominibus propriis eiusdem matrone, qui eos libera possederant proprietate. Defuncta uero predicta matrona filii eius *Heinricus* et *Gebhardus de Schowenberch* occasione horum, que a matre et suis monasterio prouenerant eciam ea, que camerarium emisse commemorauimus dicioni sue uendicauerunt, quamuis tamen ipsam monasterii fratres ultra XXX. annos quieta possessione tenuerint. Abbas itque *Adalramus II* racionabiliter et satis reclamans nihil profecit, donec tandem alteri fratrum *Heinrico* scilicet dedit XXX. talenta eo quod ipse a prescripta quieuit iniuria et pro fratre spondidit, quod idipsum facturus esset; sed hec sponsio effectu caruit. Postmodo abbas *Vdaltricus III.* hec et illa proponens domino *Gebhardo* demum dedit XX. talenta et parefridum unum et sic ipse cum uxore et prole eorumdem bonorum iurisdicionem totaliter abdicauit. Verum quia extrema renunciatio coram domino *Diepoldo* Patuensi episcopo et duce Austrie *Luipoldo* facta est, ipsi paginani presentem suis muniere sigillis et geste rei hos testes adhibuerunt: *Diepoldus episcopus, Livpoldus dux, Engelbertus de Blanchenberch, Wernher de Griezbach, Pernhart de Trvna, Walther de Redlaiching, Herman de Henzenbach, Ekkrich de Hugenberch, Vtrich de Michelenpach, Otto de Nordernbach, Engilberht de Stöben, Egin de Posenbach, Willehaln de Galesbach, Rvdolf de Vinchenhaim, Chnrat Rêgealm, Herrant Wormel, Rvdpreht Stal, Pernhart de Abbatia, Alram preco, Heinrich Stal, Repreht camerarius, Hertwich de Pertenbach, Chunrat Zant, Dietmar et Prvn de Lengenowe, Dietmar de Goldarn.* — circa annum domini M. C. LXX. V. ³⁾

Urkundenbuch v. Kremsmünster, pag. 47, Nro. 37.

¹⁾ Vergl. Pachmayr, pag. 90 u. 878. Strasser, S. 302.

²⁾ Randnote: „Notandum, hec predia fundator noster dederat.“

³⁾ Unrichtig, weil Leopold erst im Januar 1177 Herzog wurde.

CCXLV.

1178. 24. April. Gleink. — *Otto II., Bischof von Bamberg, genehmigt Arnhalms von Volkenstorf Vermächtniss jener Besitzungen in Chrebsbach an das Kloster Gleink, die er und seine Voreltern vom Bisthume Bamberg zu Lehen hatten.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. *Otto* secundus diuina fauente clementia *Babenbergensis* Episcopus Omnibus Christi fidelibus salutem inperpetuum. Quia speramus in domino, quod bona, que temporaliter seminamus, in futurum eternaliter metamus, ipsa spes nos incitat uehementer, quod omnium Ecclesiarum utilitatibus et conmoditatibus intendamus, earum tamen precipue Ecclesiarum, quibus ratione specialis familiaritatis tenemur maiori diligentia prouidere. Vnde notum facimus vniuersis christi fidelibus tam futuris quam presentibus, quod *Arnhalmus iunior de Wolkenstorf* pro remedio anime sue et karissime filie sue *Jette* vxore videlicet *Eberhardi nobilis de Altenhouen* apud Monasterium *Glvnick* sepulte possessiones in *Chrebsbach* circa *Hacimperge* sitas, in quibus octo viri habuerunt residentiam, Tria scilicet in *Chrebsbach*, Duo in *durrenperge*, vnum in *Zaun*, Duo in *Tal*, Quas dictus *Arnhalmus* cum suis progenitoribus longeva quiete possederat ab Ecclesia *babenbergensi*, iure pheodali ad manus nostras sub tali conditione resignauit, vt ipsas *Glunicensi* Monasterio legitima donatione et confirmatione traderemus, quod bona et fauorabili uoluntate fecimus. Nam cum ad idem Monasterium *Glunick* In festo Sancti Georgij Martyris uenissemus et ibi a Venerabili et Dilecto nobis Domino *Marquardo* Abbate et fratribus eiusdem Monasterii deuote suscepti et humane tractati fuissemus, dictas possessiones in *Chrebsbach* circa *Hacimperge* sitas ad altare Beati Andree Apostoli tradidimus presente sepedicto *Arnhalmo de Volkenstorf* Fratribusque in eodem Monasterio domino seruientibus libere et quiete deinceps perpetuo possidendas.

Preterea quecunque dona, quascunque possessiones, Decimas, predia, Jura, Libertates, Promotiones a reuerendo patre predecessore nostro Sancto *Ottone* et aliis antecessoribus nostris ex antiquo datas Monasterio *Glunicensi*, De quibus tamen aliquas In hofmarchya nostra *Hag* sitas nominatim duximus exprimendas, Scilicet in *Chepeldorf* Tria predia, in *Richinsdorf* Sex, in *Windischdorf* Quinque, in

Werchkadem et an dem *Graben Duo*, in *Tehendorf* et in *Straze Duo*, in *Reut Tria*, in *Silbermêl* vnum, an dem *Maerhof Duo*, in *Chirchwege* et in *Zegessode Duo*, Duas curias, vnam in *Zucha*, alteram in *Hëslêten* prope dictum Monasterium *Glnich* et Quatuordecim domorum Decimationes auctoritate nostra libera et potestatiua manv de consilio Canonicorum ac Ministerialium Ecclesie nostre Monasterio *Glnicensi* confirmamus. In testimonium etiam et robur quorumlibet predictorum appendimus sigillum nostrum huic scripto. Omnem hominem, qui illud infringere aut violare temptauerit, Auctoritate omnipotentis dei Eterne maledictioni subicimus et perpetuo anathemate innodamus, si semel aut bis conmonitus emendare noluerit. Testibus quoque, quj huic traditioni et confirmationi intererant, subnotatis: *Haeinricus maior prepositus*, *Purchardus Decanus*, *Tyemo prepositus Sancti Stephani*, *Vlricus Archidiaconus*, *Eberhardus Cantor Canonici Ecclesie babenbergensis*; *Chvnradius Abbas Gerstensis*, *Dilectus consanguineus noster Berhtoldus Dux Meranie*, *Eberhardus de Wolfperch*, *Vlricus de Wichsenvelt*, *Adelrammus de Kambe*, *Arnoldus de Kamere*, *Haertwicus*, *Waltherus*, *Adelramus fratres de Traeisme*, *Adelrammus de êrla*, *Arnhalmus de Wolkensdorf*, *Haertwicus Behaeim*, *Gvndacher et filius eius Gvndacher*, *Engelsalch*, *Sigehart*, *Laentfrit fratres de Egelbach*, *Otto*, *Walchên fratres de Machlande*, *Walchên*, *Chvnrad fratres de Svnelberch*, *Wernhardus de Stadel*, *Otto de haselbach*, *Haeinricus Pincerna*, *Hermannus Dapifer*, *Gotewoldus*, *Gozwinus officiales nostri*, *Pilgrimus de Wissenbach*, *Erchenpoldus et filius eius Erchenpoldus de Hagewalde*, *Gotfridus*, *Starchandus*, *Rvdigerus*, *Otto*, *Haeinricus*, *Hego de Hag* cum multa nostra familia et aliis quam pluribus. Acta sunt hec apud Monasterium *Glnich* octauo Kalendas Mai, Pontificatus nostri Anno secundo, Anno Dominice InCarnationis Millesimo Centesimo Septuagesimo Octauo, Regnante domino nostro iesu christo in eternum feliciter Amen.

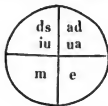
Original mit Siegel, im Archive zu Gleink. — Kurz, Beiträge III. 316. — Hormayr, Werke III. 423.

CCXLVI.

1179. 10. Februar. — *Conrad, Erzbischof von Salzburg, bestätigt dem Kloster Reichersberg die Gnadenbriefe seiner Vorfahren und bestimmt, dass die Zehente zu Püten und Bramberg, mit Ausnahme der kanonischen Portion für die Pfarren dieser Orte, dem Kloster gehören.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *chunradus* dei gratia *salzburgensis* ecclesie archiepiscopus apostolicę sedis legatus. Cum uniuersis deo famulantibus in suis petitionibus benignum prebere debeamus assensum, his profecto, qui temporalibus rebus abrenuntiantes apostolicę conuersationis normam assumpserunt, ampliori beniuolentię affectu nos fouere conuenit et honorare. Hinc est, quod ad imitationem uenerandę memorię predecessorum nostrorum *chunradi* senioris et domini *Eberhardi* archiepiscoporum pauperibus christi religiosi scilicet uiris *richerspergensis* ecclesie fratribus in suis postulationibus sancte conuersationi debitum prestantes assensum ea, que ex liberalitate predictorum decessorum nostrorum eis collata sunt, nos quoque auctoritate, qua fungimur, ipsis concedimus, quo oportunius rachelis frui ualeant officio. Inter ea uero, que a predecessoribus nostris eis collata sunt, hec specialibus uocabulis exprimenda duximus: In parrochia *putina* omnes decimas excepta canonica portione plebani, quam eidem plebano indiminutam uolumus in perpetuum permanere, exceptis decimis uinearum in eadem parrochia positarum. Totam quoque decimam parrochie *pramberg* tam de uineis quam de agris uel de aliis rebus iure nobis persoluendam excepta canonica portione sacerdotum illic perpetuo constituendorum. Et quia eadem parrochia de adiacenti silua *putinensi* prestante domino ampliari (potest) a loco, qui dicitur *putinöc* usque ad terminos ungarorum et usque ad montem *hartperc* in predio *comitis ekeberti* crescentibus ibidem noualibus hoc statuimus et stabiliter in posterum conseruari uolumus, ut omnia noualia, que in prefata silua intra terminos presignatos exquisita uel exquirenda parrochie *pramberg* continuabuntur uel in parrochias nouas formabuntur, in eadem constitutione permaneant ita uidelicet, ut exceptis debitis portionibus sacerdotis plebani decime omnes uinearum, frugum et animalium persoluantur ad predictam ecclesiam cum integra iusticia nostro iuri debita et ad nostram dispensationem pertinente secundum scita canonum, quibus monemur curam habere pauperum. Ut autem hec nostre dispensationis pia constitutio nulla

impietatis machinatione uioletur, sed in perpetuum firmiter conseruetur, sigillo nostro hanc paginam communitam roboramus. Si quis igitur contra eam agens temere tercio conmonitus non resipuerit, ira dei maneat super ipsum in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat per penitentiam, sine qua si defunctus fuerit, de perpetrata iniquitate se reum cognoscat in tremendo examine iudicis cuncta cernentis.

(deus adiuua me).

Ego *Chunradus* sanete *salzburgensis* ecclesie humilis Minister, *sabinensis* episcopus et apostolice sedis legatus S. S. Ego *Henricus salzburgensis* monasterii *sancti petri* abbas S. S. Ego *Johannes Garzensis* prepositus S. S. Ego *Meingotus* prepositus *pounburgensis* S. S. Ego *Fridericus* decanus maioris ecclesie *salzburgensis* S. S. Ego *Rudolfus chiemensis* prepositus S. S. Ego *Wernherus secowensis* prepositus S. S. ego *menhardus* S. S. Ego *Aldburtus* custos et canonicus *salzburgensis* S. S. Ego *Heinricus* presbiter et canonicus *salzburgensis* S. S. Ego *perhtoldus* diaconus et canonicus *salzburgensis* S. S. Ego *Ludewicus* presbiter et canonicus *salzburgensis* S. S. Acta sunt hec multis coram astantibus nobilibus, laicis et ministerialibus, quorum nomina ex parte subnotauimus: *Otto iunior palatinus et frater eius Fridericus, Chunradus comes de pilstein, Walchunus de stein, Wilhelmus de wagenberge, Sturchandus de merre, Liupoldus de walde.* Ego *Rudegerus* prothonotarius curie *salzburgensis* Anno ab incarnatione domini M. C. LXXVIII. iiii Idus Februarij ex mandato domini *Chunradi* archiepiscopi *salzburgensis* apostolice sedis legati hanc paginam conscripsi.

Original mit Siegelrest, im Archive zu Reichersberg. — Mon. boic. III. 477.

CCXLVII.

1179. 29. März. Lateran. — Papst Alexander III. nimmt das Kloster Formbach in den besonderen Schutz des apostolischen Stuhles.

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *Henrico abbati formbacensis monasterii* eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem uitam professis in perpetuum. Officii nostri nos hortatur auctoritas pro ecclesiarum statu satagere et earum quieti

et utilitati auxiliante domino in posterum prouidere. Dignum namque est et honestati conueniens esse dinoscitur, ut, qui ad ecclesiarum regimen assumpti sumus, eas a prauorum hominum nequitia tueamur et apostolice sedis ac beati Petri patrocinio muniamus. Ea propter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatum *formbacense* monasterium a bone memorie Comitibus *Ekkeberto* et *Vedralrico* cognato suo pia liberatione fundatum et ecclesie Romane oblatum, quod ad ius et proprietatem beati Petri nullo mediante pertinere dinoscitur, ad exemplar felicitis recordationis predecessoris nostri *Innocentii* pape sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio comunimus Statuentes, ut quasunque possessiones, quecunque bona idem monasterium impresentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis: Locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, Ecclesiam in *Glocnich* cum decimis et possessionibus iureque parrochiali, Ecclesiam in *Winchil*, Ecclesiam in *Munichiwalt* cum possessionibus iureque parrochiali, Parochiam et forum in *Niuenchirchen* cum decimis et moneta et omni utilitate, que inde poterit prouenire, Ecclesiam in *Butine* cum decimis, Ecclesiam *Engelbretsdorf* cum decimis iureque parrochiali, Ecclesiam sancti Martini in *formbach* cum decimis et possessionibus iureque parrochiali, Ecclesiam in *Eholuingin* cum decimis et possessionibus, Ecclesiam *Antesin* cum decimis iureque parrochiali Et predia *grauendorf*, *Wien-uurt*, *Rorebach*, *Kadelingen*. Quicquid etiam iuris eadem ecclesia ex deuotione predictorum comitum *Ekkeberti* et *Vdalrici* necnon *Hermann* fratris eius habere debet, specialiter ligna, pastum, Edificia et quecunque adiacentis forestie utensilia uobis nichilominus confirmamus. Crisma uero, Oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines fuerin promouendi, a *Putauicensi* suscipiatis episcopo, si quidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolice sedis habuerit et ea uobis sine prauitate et exactione aliqua exhibere uoluerit; alioquin liceat uobis catholicum adire antistitem, qui nostra fultus auctoritate quod postulatur, indulgeat. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum deuotioni et extreme uoluntati, qui se illic

sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati uel interdicti sint, nullus obsistat, Salua tamen iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte te nunc eiusdem loci abbate uel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu uolentia preponatur, nisi quem fratres communi consensu uel fratrum pars consilii sanioris secundum dei timorem et beati Benedicti regulam prouiderint eligendum. Electus autem non aliter nisi baculo de altari accepto inuestiatur. Simili quoque modo aduocatus de genere predictorum comitum magis idoneus communi fratrum arbitrio et electione constituatur, qui etiam, si inutilis apparuerit, eundem amouendi et loco eius alium eligendi liberam habeatis facultatem. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet uexationibus fatigare sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura Salua sedis apostolice auctoritate et in prescriptis ecclesiis diocesanorum episcoporum canonica iustitia. Ad indicium autem huius a Romana ecclesia percepte libertatis nobis nostrisque successoribus bizantium unum annis singulis nomine census persoluetis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioque conmonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri iesu aliena fiat atque in extremo examine diuine ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri iesu christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen, Amen, Amen.

(Zwei in einander liegende Kreise mit der Umschrift: Vias tuas domine demonstra michi.)

(Monogramma.)

Bene valete.

Ego *Alexander* catholice ecclesie episcopus SS.

† Ego *Johannes* presb. Card. Sanctorum Johannis et Pauli tt. Pomachii ss.

† Ego *Johannes* presb. Card. tt. S. Anastasie ss.

† Ego *Theodinus* presb. Card. sancti Vitalis tt. vestine ss.

† Ego *Petrus* presb. Card. tt. sancte susanne ss.

† Ego *Vivianus* presb. Card. tt. sancti Stephani in Celio monte ss.

† Ego *Jacinthus* diae. Card. sancte Marie in cosmydin ss.

† Ego *Gratianus* diae. Card. sanctorum Cosme et Damiani ss.

† Ego *Rainerus* diae. Card. sancti Adriani ss.

† Ego *Matheus* sancte Marie noue Cardinalis ss.

Data Laterani per manum *Alberti* sacre Romane ecclesie presbiteri Cardinalis et Cancellarii IV. Kal. Aprilis, Indictione XII. incarnationis dominice anno MCLXXIX. Pontificatus vero domni *Alexandri* pape III. anno XX.

Original mit Bulle, im k. bair. Reichsarchiv zu München. — Mon. boic. Tom. IV. 136. — Pez, Cod. dipl. epist. I. 404.

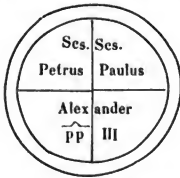
CCXLVIII.

1179. 5. April. Lateran. — *Papst Alexander III. nimmt das Kloster Garsten in den besonderen Schutz des apostolischen Stuhles und bestätigt demselben alle Privilegien und Besitzungen.*

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *Cunrado* abbati *Garsten* monasterii eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem uitam professis In perpetuum. Desiderium, quod ad religionis propositum et animarum salutem noseitur pertinere, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Ea propter dilecti in domino filij uestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatum monasterium, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus Statuentes, ut, quascumque possessiones, quecumque bona idem monasterium in presentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis, Predium uidelicet ad *beheimberch* tradidit *Marchio Otacher de stira* in manus *Altmanni episcopi Pataviensis* et aream, ubi constituta est ecclesia, pro parrochia *Garsten*, in qua monasterium fundatum est, et pro omnibus, que sunt in hoc termino siue appenditiis scilicet omnia, que interiacent inter *Rubinich* inferius urbem Manantem et *Rubinich* superiorem et infra fluuium *anaesum* et fluuium *Stiram* usque in *Rotenbach* et ultra *Stiram* dotem illam et Molendinum cum iure suo et Curtim illam, ubi *Rubinich* labitur in

Ancsum cum decimatione et toto iure sacerdotali cum libera inuestitura, Parrochiam *Auelenz* cum omni decima et dote sua, cuius termini sunt a fluuio *Rubinich* usque ad cursum *frädenize* alterius fluminis et usque ad principium *Auelenz* usque ad portam cum omni parrochiale iure. Siluam a *Chunrado nobilj uiro de Ratkoz* traditam monasterio. In hac autem Silua territorium constitutum est, quod triginta mansionibus et uillicatione una consistit. Ea uero, que ab eis episcopis uel ab aliis uobis rationabiliter sunt indulta, sicut haecenus obseruata, ita et amodo precipimus inuiolabiliter obseruarj. Sepulturam quoque loci illius liberam esse concedimus, ut eorum deuotioni et extreme uoluntatj, qui se illie sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati sint uel interdicti, nullus obsistat salua tamen iustitia parrochialium ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Crisma uero, oleum sanctum, consecrationes altarium siue basilicarum, ordinationes etiam monachorum, qui ad sacros ordines promouendi sunt, a diocesano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolice sedis habuerit eaque gratis et sine prauitate uoluerit exhibere. Cum autem generale interdictum terre fuerit, liceat uobis clausis ianuis exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa uoce diuina officia celebrare. Liceat quoque uobis clericos uel laicos e seculo fugientes liberos et absolutos ad conuersionem recipere et eos sine contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum uestrorum post factam in eodem loco professionem aliqua leuitate sine Abbatis sui licentia fas sit de claustro discedere. Discedentem uero absque communium litterarum cautione audeat retinere, nisi obtentu artioris (sic) religionis. Sane noualium uestrorum, que propriis manibus uel sumptibus colitis siue de nutrimentis animalium uestrorum nullus a uobis decimas presumat exigere. Obeunte uero te nunc eiusdem loci Abbate uel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu uiolentia preponatur, nisi quem fratres communi consensu uel fratrum pars sanioris consilij secundum dei timorem et beati Benedicti regulam preuiderint eligendum. Decernimus ergo, ut nullj omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere aut aliquibus uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura salua sedis apostolice auctoritate et diocesani episcopi canonica iustitia. Siqua

igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine dei et dominij redemptoris nostri iesu christi aliena fiat atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iura seruantibus sit pax domini nostri iesu christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant Amen, Amen, Amen.

(Monogramma.)

Ego *Alexander* catholice ecclesie episcopus S. S.

Ego *Hebaldus Hostiensis* Episcopus ss.

† Ego <i>Johannes</i> Presbyter Cardinalis Sanctorum Johannis et Pauli tituli Pomachij SS.	† Ego <i>Jacinthus</i> diaconus cardinalis sancte Marie in cosmodyn (?) ss.
† Ego <i>Johannes</i> presbyter Cardinalis tituli Sancti Marci SS.	† Ego <i>Ardicio</i> sancti theodori diaconus card. S. S.
† Ego <i>Petrus</i> presbyter cardinalis tituli sancte susanne S. S.	† Ego <i>Rainerius</i> diaconus cardinalis sancti georgij ad uelum aureum S. S.
	† Ego <i>Rainerius</i> diaconus cardinalis sancti Adriani ss.
† Ego <i>Cinthus</i> presbyter cardinalis tituli Sancte ecclesie SS.	

Datum *Lateranis* per manum *Alberti* sancte Romane ecclesie presbyteri Cardinalis et Cancellarij Nonis Aprilis Indictione XIIe Incarnationis dominice M^o C^o LXXVIII° Pontificatus uero domini *Alexandri* pape iij. Anno XX.

Original mit Bulle, im Archive zu Garsten — Fröhlich, Diplom. garst. 51, Nro. 14.

CCXLIX.

1179. 20. April. Lateran. — *Papst Alexander III. bestätigt dem Domcapitel zu Passau alle Besitzungen, darunter auch Güter zu Vöcklabruck.*

Alexander episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *fridrico decano patauiensi* ecclesie fratribus tam presentibus quam futuris canonice substituendis. Quotiens a nobis aliquod petitur, quod religioni et honestati conuenire dinoscitur, animo nos decet libenti concedere et petencium desideriis congruum impertiri suffragium. Ea propter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus elementer annuimus et prefatam ecclesiam, in qua diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus Statuentes, ut quascunque possessiones, quaecumque bona eadem ecclesia in presentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneat. In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis, uide licet duas curtes uillicales in *Rudelheim*, *Parrochiam in chorpeheim* et ecclesiam, que dicitur *hohenstat*, cum pertinentiis suis, quas *Reginmarus episcopus* ecclesie uestre contulit, *Predia* in uilla *viethpach*, que *Hartwicus de Hagenawe* uobis pro remedio anime sue et in recompensatione thesauri, quem *Reginbertus episcopus* frater eiusdem H. de sacrario uestro accepit, tradidit; *Ecclesiam* sancti *Stephani de wachreine* et *ecclesiam Swainah* et *ecclesiam pecenchirchen* cum pertinentiis suis, quas *episcopus chunradus* uobis contulit; *Ecclesiam Orhalmingen* cum pertinentiis suis, *Parrochiam sancti Pauli patauie* cum pertinentiis suis, uillis uidelicet et ortis ciuitati adiacentibus, quam episcopus theobaldus uobis contulit, *Predia rihehouen*, *Mosin*, *uechelahebrucke*, *Rinderholz*, *Haft*, *Eingelwartesheim*, *Madelgeredorf*, *Mitterenhirs*, *Oberendorf*, *Owenheim*, *Odelberingen*, *willingen*, sectionem lignorum cum pascuis in foresto iuxta ciuitatem sito; *Predia Galewis*, *veltchirchen*, *Strachin*, *Endsingen* (edsingen), *Hartperch*, *visenhart*, *Suwaine*, *Chovnelbach*, *Igilbach*, *Lagarn*, *Rainbach*, *Tanheim*, *Hornthetben*, *Ospirinberge*, *Pucingen*, *Hezelingen*, *Aiche*, *Raphalsteten*, *Subenne*, *Sonnenbach*, *Ingelbach*, *Langaredorf*, *Lundindorf*, *Gerrichsdorf*, *Frienberge*, uillam *chazelinesdorf* et decimas de uineis et agris uestris ibidem

prouenientibus, decimam apud *Chenehesteten*. Ad hec auctoritate apostolica inhibemus, ut episcopo uestro, qui pro tempore fuerit, possessiones aut alia bona uestris stipendiis deputata sine communi assensu capituli uel maioris et sanioris partis infeudare non liceat uel alio titulo alienare. Interdicimus etiam, ut contra consuetudinem hactenus obseruatam famuli uestri, donec eos ad iusticiam exhibendam cogere uolueritis, ad examen iudicis ciuitatis minime pertrahantur Deputatis infra terminos designatos contra assignationem et concessionem *Chunradi quondam Patauiensis episcopi* preter canonicos ordinare uel disponere quipiam nullus attemptet. De redditibus uero ad prebendas canonicorum pertinentibus nonnisi decano et fratribus, sicut prefatus episcopus de communi assensu capituli decreuisse dinoscitur, disponere liceat nec in his contra uoluntatem uestram quisquam specialem sibi uendicet potestatem. Statuimus preterea, ut, si quisquam canonicorum intestatus decesserit, facultates, quas ratione officii uel ecclesie adeptus fuerat, communi fratrum et ecclesie usui applicentur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatam ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura salua sedis apostolice auctoritate et diocesani episcopi canonica iusticia. Siqua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue commonita si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine dei et domini nostri Jesu Christi ac redemptoris aliena fiat atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem ecclesie iura seruantibus sit pax domini redemptoris nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

Ego *Alexander* catholice ecclesie episcopus SS.

Ego *Johannes* presbyter Cardinalis sanctorum *Johannis et Pauli* tt. *Pamachii* SS.

Ego *Johannes* presbyter Cardinalis T. T. sancte *Anastasiae* SS.

Ego *Johannes* presbyter Cardinalis T. T. sancti *Marci* SS.

Ego *theodericus* presbyter Cardinalis sancti vitalis T. T. vestine SS.

Ego *Petrus* presbyter Cardinalis T. T. sancte Susane S. S.

Ego *hug* presbyter Cardinalis T. T. sancti Clementis S. S.

Ego *Cinthy* presbyter Cardinalis T. T. sancte cecilie S. S.

Ego *arduinus* presbyter cardinalis T. T. sancte crucis in ierusalem S. S.

Ego *matheus* presbyter cardinalis T. T. sancti Marcelli S. S.

Ego *Wills* (sic) remensis archiepiscopus T. T. sancte Sabine cardinalis SS.

Ego *Hvobaldus* hostiensis episcopus SS.

Ego *Conradus salzpurgensis ecclesie humilis minister et sabiniensis episcopus* SS.

Ego *Jacobus* diaconus cardinalis sancte marie in cosmidyn SS.

Ego *ardicio* diaconus cardinalis sancti theodori SS.

Ego *laborans* diaconus cardinalis sancte marie in porticu SS.

Ego *Rainerius* diaconus cardinalis sancti Georii ad velum aureum SS.

Ego *Gratianus* diaconus cardinalis sanctorum Cosme et Damiani SS.

Ego *Rainerius* diaconus cardinalis sancti adriani SS.

Ego *Matheus* sancte Marie noue diaconus cardinalis SS.

Datum *Laterani* per manum *Alberti sancte Romane ecclesie presbyteri Cardinalis et cancellarii* IIII. Idus aprilis Indictione XII. Incarnationis dominice anno M.C. LXXVIII. Pontificatus uero domini Alexandri pape III. anno XX.

Mon. boic. XXVIII. II. 122 u. XXIX. II. 325 ex lib. cop.

CCL.

1179. Im April. Lateran. — *Papst Alexander III. bestätigt dem Kloster Kremsmünster alle Besitzungen und Pfarreien, so wie das Recht der freien Abbtwahl.*

Alexander Episcopus servus servorum Dei dilectis filijs *Udalrico Abbati Chremsemonasterij* ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Piæ postulatio voluntatis effectu prosequente compleri debet, quatenus et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat et utilitas postulata vires indubitanter

assumat. Eapropter dilecti in Domino filij vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum Monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus Statuentes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem Monasterium in præsentiarum juste et canonicè possidet aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu alijs justis modis præstante domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis: Parochiam videlicet *Kirichperch* cum tota decima et dote sua omnique integritate juris, quod a *Theobaldo Pataviense Episcopo* canonicè suscepit et privilegio ipsius cum omni utilitate quiete possidet; Parochiam in *Chemnaten* cum tota decima et dote sua, Ecclesiam *Rore* inferiorem et superiorem cum tota dote sua, Parochiam *Halle* cum omni decima et dote sua, Parochiam *Riede* cum tota decima et dote, Parochiam *Wæizkirchen* cum omni dote sua, Ecclesiam *Cellæ* cum tota decima et dote sua, Parochiam *Welsæ* cum omni decima et dote, Basilicam *Sancti Ægidij in ponte* cum dote sua, Parochiam *Taleheim* cum omni decima et dote sua, Parochiam *Puechchirichen* cum tota decima et dote sua, Parochiam *Wartperch* cum omni decima et dote sua, Ecclesiam *Chirichdorf* cum tota decima et appendicijs suis, Parochiam *Gærsten* cum omni decima et dote sua, Parochiam *Steinechirichen* cum omni decima et filiabus suis, *Cellæ* et *Vischenhaim* cum caeteris capellis suis, Ecclesiam *Vichtwanch* cum dote sua et omnibus appendicijs suis, parochiali jure legitimo, In monte *Sancti Martini* parochiam cum omni dote et prædio a quadam Comitissa et filijs præfato Monasterio tradito cum omni utilitate, In *Pehstal* basilicam cum dote et omni utilitate, Prædium a duce Bawariæ Monasterio vestro traditum a flumine *Horenbach* seorsum usque in *Chremesam*, Mansum unum in *Halle*, Alium mansum in monte vicino alterius mansi concambio a duce *Bavvariæ Henrico* receptum et confirmatum et pacificè retentum. In prænominatis autem parochijs ex jure fundi liberam investituram et petitionem, sepulturam quoque loci ipsius liberam esse concedimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati sint vel interdicti, nullus obstat salva tamen justitia parochialium Ecclesiarum, in quibus mortuorum corpora assumuntur. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes etiam Monachorum, qui

ad sacros ordines promovendi sunt, a diæcesano suscipiatis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit et gratiam atque communionem Apostolicæ sedis habuerit. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Obeunte vero te nunc eiusdem loci Abbate vel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem et beati Benedicti regulam præviderit eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare aut suas possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu aliquibus vexationibus fatigare sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis Apostolicæ auctoritate et diæcesani Episcopi canonica justitia. Siqua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate carcat reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et domini Redemptoris nostri JESU Christi aliena fiat atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco jura servantibus sit pax domini nostri JESU Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiat et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego *Alexander* Catholicæ Ecclesiæ Episcopus. SS.

Ego *Hubaldus* Hostiensis Episcopus. SS.

Ego *Joannes* Presbyter Cardinalis Sanctorum Joannis et Pauli titulo Pamachij. SS.

Ego *Joannes* Presbyter Cardinalis S. Marci. SS.

Ego *Petrus* Presbyter Cardinalis titulo S. Susannæ SS.

Ego *Cynthius* Presbyter Cardinalis titulo S. Cæciliæ. SS.

Ego *Jacobus* Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmidyn. SS.

Ego *Ardicio* S. Theodori Diaconus Cardinalis. SS.

Ego *Rainerius* Diaconus Cardinalis S. Gregorij ad velum aureum. SS.

Ego *Rainerius* Diaconus Cardinalis S. Adriani. SS.

Ego *Chunradus*. SS.

Datum *Lateranis* per manum *Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis et Cancellarij* Mense Aprili, Indictione XII. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXXVIII. Pontificatus vero domini Alexandri Pape tertij anno XX.

Rettenpacher Annal. pag. 166. — Urkundenbuch v. Kremsmünster, pag. 48, Nro. 38 ex codice Frideric.

CCLI.

1179. **Kremsmünster.** — *Otacker, Markgraf von Steiermark, erlässt als oberster Vogt des Klosters Kremsmünster neue Bestimmungen über die Rechte der Untervögte, welche während seiner Minderjährigkeit selbe sehr missbraucht haben.*

IN nomine Sanctæ et individuæ Trinitatis et unius perfectæque Deitatis. Ego *Odoakarus tertius Dei gratia Styrensis Marchio* et Advocatus sancti Salvatoris mundi sanctique Agapiti Martyris in *Chremesmonasterio* cunctis in Christo renatis justitiæ adhærere semitis et a rege justorum præmio remunerari perennitatis. Divinis et humanis legibus, qui super homines principantur, ad discendum verum et justum instruuntur, ne ignari hujusmodi disciplina inveniantur. Hanc æquitatis normam ego *Odoakarus Marchio Styrensis tertius* considerans plurima in Advocatia mea *Chremesmunster* abusiva inveni, quæ dolens adolescentiæ meæ temporibus nata respectu Dei precibusque et lacrymis devictus *Abbatis Udalrici Fratrumque* ejusdem loci summo conamine extirpare radicitus sunt disposita. Siquidem subadvocati mei usurpaverunt sibi jura nimis dura, quæ sub examinatione meorum fidelium discussa, eorum sententia penitus adnullata sunt et evacuata. Hinc ego coactus quasi nova statuere jura, dum antiqua postposita sint ut inveterata, ad honorem Dei et salutem animæ meæ et pij patris aliorumque parentum meorum scripto et sigillo meo restauravi et deinceps præcipio eadem conservari.

Sunt autem hæc jura advocatiæ: Tria placita annuatim, duo tempore aestivali, unum hyemali. Siqua querimonia ab Abbate vel ab ejus amministratoribus judicibus meis fuerit oblata, quæ hanno erit terminanda, unus cedet juri meo, duo Abbati. Furtum enim et rapina, pugna, incendium, violentia, pervasiones domorum nocturno vel diurno factæ juri meo cedent plenarie. Porro curiæ servientes coci, pistores seu quicumque curiæ servitio mancipati advocati judicio non tenentur. Vinitores quoque et piscatores placita non adibunt, nisi forte pro aliqua querimonia specialiter citati fuerint. Exactiones vero, quæ in

diversis emeruerunt tum agnorum, tum frumenti, tum quorumlibet aliorum petitione, omnimodis prohibemus. Testes *Liutoldus de Gutenberch*, *Chunradus de Chindenberch*, *Amelbertus de Lohhusin*, *Bernhardus de Trune*, *Wulfinch de Chafenberch*, *Gundaker de Styra*, *Pernger de Trune*, *Warmunt de Cierberch*, *Otto de Volchenstorf*, *Pillunch de Pernstein*, *Ortolf de Griezchirichen*, *Bruno de Ipphe*, *Erchengerus de Landesere*, *Otto Sun*, *Adelbertus de Chiricheim*, *Gofridus de Puchsliten*, *Rudbertus de Pæsching*, *Rupertus*, *Bernhardus*, *Hartwicus*, *Lembertus* alijque quamplures. Data *Chremsmunasterij* anno Dominicæ Incarnationis MCLXXVIII.

Rettenpacher Annal. pag. 170. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 51, Nro. 39 ex cod. Frideric.

CCLII.

1180. Passau. — *Diepold, Bischof von Passau, bekräftigt einen mit dem Kloster Wilhering unter Abbt Gebhart eingegangenen Tausch, betreffend den Zehent in der Scharthen und zu Arbenberg, welchen er dem Kloster für einige Besitzungen zu Düringensteten überlassen.*

Diethpoldus celesti gratia *Patauiensis* episcopus cunctis ecclesie sue christique fidelibus salutem inperpetuum. Bonorum et nostrorum maxime predecessorum sequentes exempla pontificum, qui iusta, qui religiosa et que secundum deum fiunt, petentibus prestare consueverunt, nos quoque in paribus negotiis pauperibus christi difficiles nos et inexorabiles exhibere non debemus, quatinus eorum subleuemur orationibus, quibus, quod comode petunt, per effectum caritatis impendamus. Vnde scribi et sciri volumus, quod uenerabilis abbas *Gebehardus de Uvilleheringen* uir in sancta professione spectabilis atque feruidus cum suis fratribus nostrisque non paucis fidelibus apud *Anesum* in nostro sollempni capitulo nos adiit et de concambio sibi et ecclesie nostre comodo, sicut infra scriptum continetur, optinuit. Petente namque eidem abbati nostrorum consilio fidelium, consensu plebani *Arnoldi* tunc regentis ecclesiam *Crimarsteten* decimas in *Scharthen* et *Arbenberch* per manum nobilis matrone *Elysabet* monasterii sui patrone tradidimus et ab ipso quasdam possessiones in *Düringensteten* sitas in massam bonorum ecclesie *Patauiensis* recepimus. Item alios quosdam agellos ecclesie *Sconheringen* pertinentes rogatu sacerdotis ibidem *Pilgrini* pro agris nostre possessionis cambiando recepimus. De quibus uniuersis paginam hanc conscribi et sigilli nostri inpressione corroborari, sicut euidentis est, dignum et necessarium

duximus monentes et futuri temporis successores nostros episcopos in domino rogantes, quatinus tales cambitiones indestructas iugiter uelint conseruare, quo debeant et ipsi suffragiis et precibus fratrum monachorum uidelicet in pretaxata abbatia nobiscum participare.

Peracta sunt hec *Patauie in celebri capitulo nostro* choro presente et uniuerso fidelium nostrorum collegio, anno a natiuitate domini M.C.LXXX, indictione XIII. Testes de choro sunt *Fridericus* decanus, Dominus *Albon*, *Fridericus* archidiaconus, *Uvillehalmus* archidiaconus, *Heinricus* scolasticus, *Regnboto*, *Mengotus*, *Burchardus*, *Poppo* prepositus, *Albertus* prepositus, *Uuernherus*, *Gozeinus*, *Gerhardus*.

Ex nobilibus laicis *Chunradus de Amcynespack*, *Richker de Wesen*, *Chadelavs de Falchenstein*, *Arnolt et frater suus*, *Rudolf de Sarlinespack*, *Uualther de Gocynestorf*, *Chunrat de Haselbach*, *Uuernhart de Trasmeshusen*, *Uuernhart de innerburch*, *Heinrich de Walde*, *Heinricus de Ionsperch*, *Arnolt et Egilolf de Trinbach*, *Gunthart*. (?)

Original mit Siegel, im Archive zu Wilhering. — Stülz, Geschichte v. Wilhering, 484.

CCLIII.

Circa 1180. 1. October. Garsten. — *Otacher, Markgraf von Steyr, bestätigt einen Vertrag zwischen dem Kloster Garsten und Heinrich von Tunchenstein und seiner Gemahlin Liukard, in Betreff des Vermächtnisses der väterlichen Erbschaft der Letzteren zu Engensteten.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *otacher marchio stirensis chunrado abbati de garsten* omnibusque eius successoribus in perpetuum. Omnibus christi fidelibus tam futuris quam presentibus notum fieri cupimus contractum, qui inter ecclesiam *gaerstensem* et inter *heinricum de tönchenstein* uxoremque suam *liukardem* filiam *Reinheri de stein* publice et in nostra celebratus est presentia. Itaque iam dicta *liukardis* postquam manu domini est tacta, ita uidelicet, quod ab hominum consortio propter infirmitatem suam debuit sequestrari, quia liberos non habebat, omne patrimonium suum in *engensteten* siue alias ubicunque situm, quod a *Reinhero* patre suo iure hereditario acceperat, prememorato *heinrico* marito suo presente et consentiente per manum nostram cum omni iure, quo prius ipsa tenuerat, manu potestatiua *gaerstensi* tradidit ecclesie tali sane ex parte abbatis *Chünradi* et fratrum suorum conditione interposita, ut, quoad

uiueret, ex administratione ipsorum necessaria corporis ibidem subsidia perciperet. Huius siquidem donationis titulo cum predicta beate uirginis ecclesia collata sibi predia integre omnia possideret, prefatus *heinricus* eorundem partem prediorum sibi tantum ad tempus uite sue dimitti studiose rogauit coram nobis firmiter protestans, quod nec concessionis nec proprietatis nomine eadem predia sibi unquam uendicabit, sed ut statim post mortem suam cum omni supellectile ad *gaerstensem* iuste deuoluta redeant ecclesiam. Quia uero idem *heinricus* in donationem ab uxore sua scilicet *liukarde* prius ecclesie factam liberaliter consenserat, ipsius uxoris interuentu et nostro consilio sic est ordinatum, quod ecclesia istam partem prediorum, scilicet unam curtem *rõth*, alteram in *grûbe* et unum allodium *engensteten* in monte situm, ad testimonium donationis sibi retinuit et de reliqua parte sub pretextate pactionis forma petitioni *heinrici* adqueiuit. Huius rei testes sunt *Fridericus de perge*, *Vtuingus de chaphenperh*, *Vtuingus de stubenperch*, *Heinricus de tönchenstein* et frater eius *albero*, *Erchengerus de landesere*, *Lantfridus de eppenstein*, *Otto de trôn*, *Gerungus de strechauue*, *Gundacharus de styra*, *Perngerus de chapelle*, *Vvarmunt de cirberch*, *Otto de uolchenstorf*, *Arnoldus de vvartenperch*, *Heinricus de stolzenverde*, *Heinricus de hopfauue*, *Dietmar de putenauue*, *Duringus de ternperch*, *Duringus sheche* et frater eius *Marquardus*, *Rudolf de gersten*, *Chunradus de puhlarn* et frater eius *Marquardus*, *Reinherus de tein* (sic), *Rudolfus Rozflam*, *Vvezilo de styra*.

Data Kalendis Octobris *Garsten*.

Original mit Siegel, im Archive zu *Garsten*. — Kurz, Beiträge II. 520.

CCLIV.

Circa 1180. — Reinhart, Bischof von Würzburg, schenkt dem Kloster Lambach ein von Erchenbert von Urtal ihm anheimgesagtes Lehen.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Reinhardus* dei gratia *wirceburgensis* ecclesie episcopus. Ex officio diuinitus nobis iniuncto tenemur omnibus nobis commissis prouidere, que rationabili nostre corroborationis suffragio in posterum uisa sunt egere. Inde est, quod notum esse uolumus omnibus tam presentibus quam postfuturis, quod quidam *ERchenbertus* de *Ûrtal* ministerialis ecclesie nostre zelo dei ductus beneficium suum, quod ab episcopatu se habere cognouit, iure

beneficii nobis resignavit, Quod nos salutis animę nostrę et pię recordationis episcopi *Alberonis* prospicientes ecclésię beatissimę dei genitricis *MARIĘ* in *lambach* legitima donatione contulimus ea lege, ut in perpetuum noster anniuersarius dies a christi pauperibus deo et sanctis eius ibidem seruiantibus celebretur. Quod ergo factum est, presentis scripti pagina confirmauimus eique auctoritatem impressione sigilli nostri dedimus. Siquis igitur id in posterum ulla suę temeritatis seu mali ingenii presumptione infringere uel infirmare attemptauerit, anathema sit *MARANATHA*. TESTES *Perseus decanus, Gotefridus cantor, Boto prepositus, Dittricus de bebenburg, Cōnradus de froburg, Cēnradus de nouo Monasterio, Berno, wernherus*. Laici *Waltherus de lobenhusen, Rupertus de castel, Heinricus et item Heinricus sculteti, Hermannus camerarius, Fridericus de Hage, Merboto de eiterbah et wernhardus filius suus, Heinricus de ertal alram frater suus, Rūdolfus de eicheim.* (L. S.)

Acta Anno Dominicę incarnationis M^o C^o LXXX°, Indictione XIII. Regnante gloriosissimo Romanorum imperatore *FRIDERICO, Boppone* urbano comite existente.

Original mit Siegel, im Archive zu Lambach. — Kurz, Beiträge II. 449.

CCLV.

Circa 1180. — Diepold, Bischof von Passau, beurkundet, dass Rudger von Minnenbach von Propst Heinrich zu Waldhausen die Besitzungen dieses Klosters im Markte Königswiesen zu Leibgeding erhalten habe.

Diepoldus dei gratia *patauiensis* episcopus. Clarescat presentium noticię et futurorum innotescat memorię, qualiter in presentia nostra apud *Tulnam* in memoria omnium animarum nobilis vir *Rōdgerus de Minnenbach* propria ductus voluntate manifestauit, quod dilectus in christo filius noster *Hainricus* venerabilis prepositus Monasterij sancti *Johannis in Walthusen* possessiones, quas jam dictum monasterium in foro *Chōnigesweisen* habere dinoscitur, ei singulis annis, quoad ipse uiueret, ad censum et ad pensionem duodecim solidorum cum conuentia fratrum suorum dimisit hac tamen condicione interposita, quod eo decedente liberi ipsius nullam in predictis possessionibus habeant dispensandi iusticiam et facultatem sed libere et sine angaria qualibet ad usus prefati monasterij debeant redire. Huius rei testes sunt *Otto prepositus Patauiensis, Wolfkerus prepositus*

Cellensis, Poppo de Rustpach, Purchardus de Chambe capellanus, Degenhardus et hainricus capellanj, Walther de Tannenberch, Otto de stauderesdorf, Ditrich de werdaren, Sivridus de Grifensstaine, Friderich, Manegolt, Albertus de sconenpuhele, Hainrich de Lonesperch, Diethoch pincerna, Rôdolf marscalcus, Irnvidus de Gnannendorf, Hugo von dem aigen, Ortliep de Winchele, Ortliep de Widervelt, Marchwart de hintperch, Chalhoch de Tulbingen, Hugo de Puchperch, Ortwin de Merchenstaine.

Original, dessen Siegel verloren, im Museal-Archive zu Linz. — Kurz, Beiträge IV. 443.

CCLVI.

1181. 27. Februar. Nürnberg. — *Kaiser Friedrich I. bestätigt dem Kloster Krensmünster die ihm von den Herzogen von Baiern gemachten Schenkungen.*

IN nomine Sanctæ et individuæ Trinitatis. *Fridericus* Dei gratia Romanorum *Imperator* Augustus in perpetuum. Ad æterni regni meritum et ad temporalis coronæ gloriam apud regem regum nobis profuturum non dubitamus, si Ecclesias Dei et quaelibet loca religiosa favore imperialis gratiæ amplectimur, si ea in suo jure fovemus, si a principibus nostris eis collata nostra auctoritate ipsis confirmamus. Proinde noverint universi imperij nostri tam præsentis quam post futura ætatis fideles, quod nos *Cremesæ Monasterium* privilegij nostri robore communire cupientes bona a ducibus *Wawariæ*, a quibus et nos originem sanguinis ducimus, eidem Monasterio collata præsentis scripti Autentico ei confirmamus, videlicet bona illa, quæ sita sunt a flumine *Horembach* seorsum usque in fluvium *Cremesam*, Item mansum in *Halle*, quem proavus noster *dux Welfo* beatæ memoriæ eidem Monasterio contulit, ratum ei volumus permanere; Similiter et alium quendam mansum ei confirmamus, quem habet idem Monasterium in monte vicino, qui fuerat commutatus ante alterius mansi concambio, quem avunculus noster piæ memoriæ *dux Henricus* illi Cænobio dederat, statuentes, ut ille mansus, quem habet Monasterium per concambium loco illius mansi, quem avunculus noster contulerat, eidem Monasterio inviolabiliter permaneat. Denique *Utricus Abbas* sæpe dicti loci ad nostram accedens præsentiam in solempni curia sua nobis questione ostendit, quod *Engelschalcus de Huzinpach* in bonis Monasterij a *Cremesa* per villam *Vischen* stratam publicam violenter sibi usurpaverit et occasione ejusdem stratæ circiter ipsam viam

undique pro placito suo ædificia locaverit, Et quia eadem violentia Principibus et toti provinciæ constitit, nos per curiæ nostræ sententiam consensu principum approbatam eandem stratam inhibemus et in irritum ducimus et ipsa bona, per quæ strata ducitur, *Cremesmonasterio* ad usus fratrum auctoritate imperiali confirmamus. Ut autem hæc omnia ab omnibus rata et inconvulsa in omne ævum permaneant, præsens privilegium inde jussimus conscribi et sigilli nostri impressione communiri testibus subter notatis, qui sunt *Chunradus Salzburgensis Archiepiscopus, Otto Babenbergensis Episcopus, Chuno Ratisponensis Episcopus, Diepoldus Pataviensis Episcopus, Eglolfus Aestentensis Episcopus, Otto dux Wawariæ, Liupoldus dux Austriæ, Marchio Bertholdus de Istria et filius suus Marchio Bertholdus de Vohburch et frater suus Fridericus Burgravius Ratisponensis et frater ejus Otto Lantgravius de Stevening, Comes Liupoldus de Pleije et ejus frater Comes Chunradus de Bilstein, Comes Cunradus de Dorimberch Castellanus de Nurimberch, Otto de Lengebach, Heinricus de Schowemberch, Wernherus de Griezbach, Wernhardus de Horbach, Chunradus de Rote* et alij quam plures.

Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris invictissimi. Ego *Gotfridus imperialis aulæ Cancellarius* vice *Christiani Maguntinensis Archiepiscopi et Germaniæ Archicancellarij* recognovi. Acta sunt hæc anno Domini MCLXXXI. Regnante domino Friderico Romanorum Imperatore gloriosissimo, Anno regni ejus XXX. Imperii vero XXVII. Indictione XIV. datum *Norimberch* III. Kal. Martij feliciter. Amen.

Original mit Siegel, im Archive zu Kremsmünster. — Rettenpacher, Annal. pag. 165. — Scheid, Orig. Guelf. III. 525. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 52, Nro. 40, woselbst das Datum mit: „in Kalendis Marci“ angegeben wird.

CCLVII.

Circa 1181. Traunkirchen. — *Otaker, Herzog von Steiermark, übergibt dem Kloster Traunkirchen das Patronatsrecht der dortigen Pfarre.*

In nomine Sanctę et indiuidę Trinitatis*) et Filij et Spiritus Sancti Amen. Quoniam Deus, a quo bona cuncta procedunt, merito et numero sibi seruientes occulta inspiratione nunc Ecclesiarum

*) „Patris“ fehlt.

instauratione, nunc Eleemosynarum largitione, nunc diuersorum bonorum exhibitione peccata redimi docet, unde est, quod eiusdem miserationis instinctu premonitus spe æternæ retributionis Ego *Ottacarus* Dei gratia Dux *Styriæ* exoratus a Venerabili Traunensis (sic) Ecclesiæ Abbatissa uidelicet *Diemunda* ius petitionis ibidem existentis Parochiæ potestatiua manu omni remota contradictione super Altare Sancte Mariæ contradidi ea conditione, ut *nulli hereditatis meæ Possessori* eiusdem donationis ius sibi liceat vsurpare, sed ut potius duo uel plures Presbyteri diuinis seruitiis ibidem occupati plenarie necessaria inde habeant, qui pro remedio animæ meæ Parentumque meorum Orationem supplicationemque Oblationes Deo sueque Genitrici incessanter obsequerentur, si quis autem huius facti uiolator extiterit, Omnipotentis Dei et semper venerandæ Virginis Mariæ Omniumque Sanctorum uinculo anathematis perpetuo muletatus subiaceat. Sunt etiam huius traditionis testes: *Cunradus et frater eius Rudolphus de Chindeperg, Herrandus de Wildonia, Arnoldus de Wardenburg, Engelscalculus de Aurach, Ottacarus de GeneWitz, Dietmarus dapifer de Pettenav, Vlricus de Chienav, Henricus de Hophav, Chunradus de Wert, Ottacarus de Stang, Livpoldus de Mitterdorf pincerna, Hiltegrinus auunculus eiusdem, Bilungus camerarius, Henricus Chnill et frater eius Dietmarus, Chunradus de Puhel, Reinbertus plebanus de Leibnitz, Henricus de Grez*, plebanus et copiosa multitudo tam Ecclesiasticorum quam laicorum. Acta sunt hæc in *Traunkirchen* Anno Incarnationis Domini M. C. LLiiii. concurrente iii. indictione IV. Epacta iii. regnante Glorioso et semper Augusto *Friderico* existente Patauiensis Ecclesiæ Episcopo Diepoldo.

Aus einem Copialbuche zu Ort am Traunsee. Die Chronologie der Urkunde leidet an der heillossten Verwirrung. Jahr Christi, Indiction, Concurrente und Epacte stimmen nicht überein. Concurrente und Epacte weisen auf das Jahr 1181, welchem übrigens die Indictio XIV., nicht IV. zukömmt.

CCLVIII.

1182. 8. Mai. Velletri. — *Papst Lucius III. bestätigt dem Domcapitel zu Passau alle seine Besitzungen.*

LVCIVS Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs *FRJDE-RJCO Decano Patauiensi* eiusque fratribus tam præsentibus quam futuris canonicè substituendis in perpetuum. Effectum iusta postulanti- bus indulgere et vigor æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim

quando petentium voluntatem pietas adiuuat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus et præfatam Ecclesiam Patauiensem, in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis recordationis *Alexandri papæ* prædecessoris nostri Sv̄b beati Petri et nostra protectione vsuscipimus et præsentis scripti priuilegio communimus statuentes, vt, quasunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel principum, oblatione fidelium seu alijs iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Duas curtes villicales in *Rvdelhaim*, *parochiam Chorphaim* et *Ecclesiam*, quæ dicitur *Hohenstat*, cum pertinentijs suis, quas *Regimarus Episcopus* Ecclesiæ vestræ contulit, Prædia in villa *Vietch*, quæ *Hartovicus de Hagenovve* vobis pro remedio animæ suæ et in recompensationem thesauri, quem *Reginbertus Episcopus frater eiusdem Hartovici* de sacrario vestro accepit, tradidit, *Ecclesiam S. Stephani de Wacreine* et *Ecclesiam Sv̄vainachirchen*, *Ecclesiam Pecenchirchen* cum pertinentijs suis, quas *Episcopus Chunradus* vobis contulit, *Ecclesiam Ahalmingen* cum pertinentijs suis, *parochiam S. Pavli Pataviæ* cum pertinentijs suis, villis videlicet et hortis Ciuitati adiacentibus, quam *Episcopus Theobaldus* vobis contulit, prædia *Vihehoven*, *Mosin*, *Vechelebroke*, *Rinderholz*, *Hafre*, *Engelhartshaim*, *Madelgeresdorf*, *Mitterenhirshaim*, *Oberendorf*, *Orvenheim*, *Odelperingen*, *Willingen*, Sectionem lignorum cum pascuis in foresta iuxta Ciuitatem sita, Prædia *Galcvvis*, *Veltkirchen*, *Strachen*, *Tvsingen*, *Hartperch*, *Visenhart*, *Sv̄vaine*, *Chönelbach*, *Igilbach*, *Jugarn*, *Rainbach*, *Tanheim*, *Hvnchopten*, *Ospirnberge*, *Pccingen*, *Hezelingen*, *Aiche*, *Raphallesteten*, *Sv̄bene*, *Sennebach*, *Jrgelbach*, *Langaredorf*, *Landindorf*, *Gerrichedorf*, *Fringenberge*, villam *Chezelinesdorf* et decimas de vineis et agris vestris ibidem prouenientibus, decimam apud *Chv̄nehohesteten*. Ad hæc auctoritate Apostolica inhibemus, ne Episcopus vester, qui pro tempore fuerit, possessiones aut alia bona vestris stipendijs deputata sine communi assensu Capituli vel maioris et sanioris partis infeudandi vel quomodolibet alienandi habeat facultatem. Interdicimus etiam, vt contra consuetudinem hactenus obseruatam famuli vestri, donec eos ad iustitiam exhibendam cogere volueritis, ad examen

Judicis Ciuitatis minime pertrahantur. De mansionibus quoque Canonico-
 rum et areis ad habitationem ipsorum deputatis infra terminos
 designatos contra assignationem et concessionem *Chunradi quondam*
Patauensis Episcopi præter Canonicos ordinare vel disponere quip-
 piam nullus attentet. De redditibus vero ad præbendas Canonico-
 rum pertinentibus nonnisi Decano et fratribus, sicut præfatus Episcopus
 de communi assensu Capituli decreuisse dignoscitur, disponere liceat
 nec in his contra voluntatem vestram specialem sibi vendicet potesta-
 tem. Statuimus præterea, vt, si quisquam Canonico-
 rum intestatus decesserit, facultates, quas ratione officij vel Ecclesie adeptus fuerat,
 communi Fratrum et Ecclesie vsui applicentur. Decernimus ergo, vt
 nulli omnino hominum liceat præfatum Ecclesiam temere perturbare
 aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu qui-
 buslibet vexationibus fatigare sed omnia integra conseruentur eorum,
 pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, vsibus omni-
 modis profutura salua Apostolicæ sedis auctoritate et Episcopi vestri
 Canonica iustitia.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisue persona hanc
 nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tempta-
 uerit, secundo tertioque commonita non reatum suum digna satisfactione
 correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se
 diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacra-
 tissimo corpore et sanguine Dei et Domini redemptoris nostri Iesv
 Christi aliena fiat atque in extremo examine districtę vltioni subi-
 aceat. Cunctis autem eidem Ecclesie sua iura seruantibus sit pax
 Domini nostri Iesv Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis
 percipiant et apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant.
 Amen.

† Ego *Lucius* Catholicę Ecclesie

† Ego *Vinianus* tituli S. Ste
 Celiomonte
 presbyter Cardinalis ss.

Episcopus ss.
 phani in

† Ego *Cynthia* presbyter Cardinalis tituli sanctę Cecilie ss.

- † Ego *Arduinus* presbyter Cardinalis tituli sanctæ Crucis in Jerusalem ss.
- † Ego *Mattheus* presbyter Cardinalis tituli S. Marcelli ss.
- † Ego *Laborans* presbyter Cardinalis S. Mariæ trans Tibrim tituli ss.
- † Ego *Petrus* tituli sanctæ Susannæ presbyter Cardinalis ss.
- † Ego *Chunradus Sabinensis Episcopus Salzpurgensis minister* ss.
- † Ego *Theodinus* Portuensis et S. Rufinæ sedis Episcopus ss.
- † Ego *Petrus* Tusculanus Episcopus ss.
- † Ego *Paulus* Prenestinus Episcopus ss.
- † Ego *Jacobus* S. Mariæ in Cosmodyn Diaconus Cardinalis ss.
- † Ego *Ardicio* S. Theodori Diaconus Cardinalis ss.
- † Ego *Rainerius* S. Gregorij ad velum aureum Diaconus Cardinalis ss.
- † Ego *Gratianus* sanctorum Cosmæ et Damiani Diaconus Cardinalis ss.

Datum *Velletr.* per manum *Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis et Cancellarij* VI. Idus Maij, Indictione XV. Incarnationis Dominicæ Anno M. C. LXXXII. Pontificatus vero Domini Lucij Papæ III. anno primo.

Hund, Metropol. I. 375. (Edit. Monac.) — Hansiz. I. 332. — Lünig, Reichs-Archiv XVII. 777.

CCLIX.

Circa 1182. — *Leopold, Herzog von Österreich, erläßt dem Kloster Garsten die Entrichtung der Mautgebühren auf der Donau.*

In nomine sanctę et indiuidę trinitatis *Liupoldus dux orientis Cûnrado abbati* et fratribus eius de *gersten*. Ego *Liupoldus* dei gratia uocatus dux in *Austria* notum esse cupio omnibus, qui sunt fideles in domino, meę fore uoluntatis ex diuinę beneficio caritatis, uniuersis quidem generaliter bona desiderare, cunctis felicia prouenire, pauperes uero christi id est spiritales uiros in communi uita atque claustrali Regi summo sub disciplina et magisterio sancti spiritus infatigabili feruore militantes, speciali cultu caritatis semper amplecti consilijs et auxilijs muniendo contra aduersa manutenere, prout possum, quoniam qui se ipsos defendere utpote inermes non possunt justum est, ut nostris armis protecti quieti et securi domino seruire perualeant. Hinc est, quod monasterium *gerstense* in beatę dei genetricis Marię nomine et honore constructum pio amore uenerari cupiens ab omni exactione tributi vel thelonei in descensu et ascensu danubii

uidelicet in ducendis rebus necessariis, hoc est uino, frumento, lignis ad edificia idoneis perpetua libertate absoluo ob amorem sanctissimi et gloriosissimi Sepulchri domini nostri iesu christi, ad quod inuisendum desiderabiliter propero et propter familiarem amicitiam dulcissimi amici et cognati mei *Styrensis ducis odacher*, quem precordialiter diligo. In huius autem caritatis locum uolo nobis uersa uice ab eisdem fratribus annuatim talentum dari, ut eadem libertatis gratia stabilis eis et inconuulsa christo protegente permaneat In Perpetuum.

Kurz, Beiträge, II. 519. — (Bei Ludewig, Reliq. IV. 200 u. Fröhlich, Dipl. Garst. 60, nur theilweise.)

CCLX.

1183. 23. Februar. Velletri. — *Papst Lucius III. nimmt das Kloster Mondsee in seinen Schutz mit Bestätigung aller Besitzungen desselben.*

Lucius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *heinrico* abbatj monasterij sancti michaelis *lunelacensis* eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem uitam professis in perpetuum. Quotiens a nobis petitur, quod religionj et honestatj conuenire dinoscitur, animo nos decet libentj concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertirj. Eapropter dilectj in domino filij uestris iustis postulationibus clementer annuimus et felicis recordationis *Innocentij* pape predecessoris nostrj uestigiis inherentes prefatum monasterium beatj Michaelis archangelj *Lunelacense*, in quo diuino estis obsequio mancipatj, sub beatj Petrij et nostra protectione suscipimus et presentis scriptj priuilegio comunimus Statuentes, ut quascunque possessiones, quecunque bona idem monasterium inpresentiarum iuste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipiscj, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In (quibus) hec propriis duximus exprimenda uocabulis: Locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, Ecclesiam *Steinmchirchin*, Ecclesiam *Wisilburch*, Ecclesiam *Sconinj*, Ecclesiam *Strahuual* (sic), Ecclesiam de *Abbatendorf*, Ecclesiam *Vrebach*, Ecclesiam *Vberwange*, Ecclesiam *Abersse*, que est filia ecclesie uestre *Maninse*, cum capellis in proprio fundo constructis, cum decimis et omnibus earundem ecclesiarum pertinentiis. Predium *Sconwe*, Predium *Abbatberge*, Predium *Scinnenburch*, Predium *Vrebach*, Predium *helphiwe*, Predium,

quod *Chunradus de Irbretingen* et uxor eius *Mathildis* eidem monasterio contulerunt, uidelicet *Irbretingon*, et apud *Tettingon* curiam unam et apud *Ratueth* (sic) mansum unum et apud *Lauganc* mansum dimidium cum mancipiis ad ipsum predium pertinentibus et Vineas, quas emistis apud *Chremise*. In parrochialibus insuper ecclesiis, quas habetis, liceat uobis sacerdotes eligere et diocesano episcopo presentare, quibus, si idonej fuerint, episcopus animarum curam committat, ut ej de spiritualibus, uobis autem de temporalibus debeant respondere. Obeunte uero te nunc eiusdem locj abbate uel tuorum quolibet successorum nullus ibj qualibet surreptionis astutia seu uolentia preponatur, nisi quem fratres comunj consensu uel fratrum pars consilij sanioris secundum dej timorem et beatj Benedietj regulam prouiderint eligendum. Decernimus ergo, ut nullj omnino hominum fas sit prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura Salua sedis Apostolice auctoritate et diocesanj episcopj canonica iustitia. Siqua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam seiens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioe eonmonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque suj dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine dej et dominj redemptoris nostrj iesu christj aliena fiat atque in extremo examine diuine ultionj subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax dominj nostrj iesu christj, Quatinus et hie fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen Amen Amen.

(Signum Pape.)

(Monogramma.)

† Ego *Lucius* catholice ecclesie episcopus s. s.

† Ego *Theodinus* portuensis et sancte Rufine sedis episcopus ss.

Ego *Henricus* Albanensis episcopus ss.

† Ego *Petrus* presbyter cardinalis tituli sancte Susanne ss.

† Ego *Jacobus* diaconus cardinalis sancte Marie in Cosmydyn ss.

† Ego *Viuianus* tituli saneti Stephani in celio monte presbyter cardinalis ss.

† Ego *Arditio* diaconus cardinalis Sancti Theodorj ss.

† Ego <i>Laborans</i> (?) presbyter cardinalis sancte Marie trans tiberim tituli calixti ss.	† Ego <i>Gratianus</i> sanctorum Cosme et Damianj diaconus Cardinalis ss.
† Ego <i>Banerius</i> Presbyter Cardinalis sanctorum Johannis et Paulj titulj Pamachij ss.	† Ego <i>Bobo</i> diaconus cardinalis sancti angeli ss.
† Ego <i>Hubertus</i> presbyter Cardinalis tituli sancti Laurentij in damaso ss.	† Ego <i>Gerardus</i> sancti Adriani diaconus cardinalis ss.
† Ego <i>Pandulfus</i> presbyter Cardinalis tituli basilice duodecim Apostolorum ss.	† Ego <i>Soffredus</i> diaconus Cardinalis sancte Marie in uia lata ss.

Datum *Velletri* per manum *Alberti* Sancte Romane ecclesie presbyteri Cardinalis et Cancellarij vij. Kalendas Marcij, Indictione ij. Incarnationis dominice Anno M^o C^o LXXXIj. Pontificatus uero domni *Lucii* pape iij. Anno ij^o.

Original auf Pergament, dessen an gelben Seidenfäden hängend gewesene Bulle verloren gegangen ist, im k. k. Haus-, Hof- und Staatsarchive zu Wien. Lucius III. wurde am 6. September 1181 gekrönt. Das zweite Jahr seines Pontificats begann somit am 6. Septbr. des folgenden Jahres. Er begann das Jahr nach der Zeitrechnung der Florentiner mit dem 25. März und bediente sich der kaiserlichen Indiction, welche mit dem 24. September beginnt. — Chron. Lu-naelac. 136. — Pez, Cod. Dipl. epist. II. 34.

CCLXI.

1183. 21. Juli. Passau. — *Dietpolt, Bischof von Passau, bestätigt die Freiheiten und Rechte des Klosters St. Florian in Bezug auf das Hospital zu Vöcklabruck und die Pfarrkirche Schöndorf.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Diebaldus* diuina fauente clementia *patauiensis episcopus* cunctis christi fidelibus tam futuris quam presentibus salutem in domino perpetuam. Diuinis instrumur monitis et apostolicis incitatur exemplis, ut necessitatibus pauperum christi pro modulo nostro subueniamus et temporalibus subsidiis eterne retributionis premia conquiramus. Quod nos adtentius considerantes et tam nostre miserie quam ipsorum indigentie consulentes nostra auctoritate roboramus et in perpetuum confirmamus, quod antecessores nostri episcopi uiri sanctissimi, presul *Reinbertus* verus pontifex et *episcopus Chvonradus* propugnator ecclesiarum dei instinctu diuino et apostolico muniti priuilegio fecisse dinoscuntur. Hospitale

siquidem in *Vechelahebrucke* a quodam *Pilgrimo nobili uiro* deo deuoto *de scalcheim* initiatum et suis redditibus, sicut in priuilegiis antiquioribus accepimus, accumulatum adiacentis parrochie, que dicitur *Scwoendorf*, omnimodis utilitatibus adiuuare et promouere curauimus nostra uolentes, que nos spectabat in eadem ecclesia, carere annuali iusticia et eidem hospitali integraliter cuncta prouenire, que prefata parrochia dinoscitur posse persoluere, ob amorem sancti Egidii confessoris christi, in cuius honore capella ibidem a prefato Pilgrimo constructa est. Prouida ergo consideratione in futurum precauentes, ne res diuinis obsequiis deputate et usibus pauperum christi illic expentium adtribute uana distractione prouisorum, ut fieri solet, dilabantur, statuimus et nostra auctoritate perpetualiter firmamus, quatenus dominus *Engelbertus* venerabilis *prepositus S. Floriani* Martyris christi, cuius diligentia et instanti industria hoc priuilegium conquisitum est, eiusque successores prefatum hospitale in sua dispositione et ordinatione totaliter habeant et ne quicquam illic perperam uel usurpatione cuiuslibet persone uel simulate religionis specie de cetero fieri possit, nostra freti auctoritate prouideant inutiles personas amouendo et pro suo arbitrio idoneas et eidem officio congruas instituendo. Et ne de cetero quisquam successorum nostrorum possit infringere nostre donationis et huius priuilegii nostri rationabilem concessionem, que non solum nunc a nobis uerum etiam ab antecessoribus nostris deo et hominibus dilectis episcopis, ut supra memorauimus, stabilita est, sigilli nostri inpressione iussimus insigniri presentis pagine testificationem, quatenus cum eisdem patribus nostris percipere mereamur portionem. Si quis uero temerario ausu, quod absit, prefatum hospitale diruere, diminuere, distrahere quolibet ingenio uel machinatione temptauerit et res pauperum illic recipiendorum dissipauerit et inutiliter consumpserit, nouerit se diuina feriendum ultione et districti examinis non euadere, nisi resipuerit, animaduersionem. Quicumque uero largitate munerum suorum, prediorum, mancipiorum seu quolibet genere elemosinarum eidem xenodochio pro amore christi et honore S. Egidii confessoris christi subuenerit, a domino bonorum omnium remuneratore perpetue retributionis premia indubitanter recipiet et cum exultatione manipulos laborum suorum in fine metet.

Acta sunt hec anno ab incarnatione domini iesu christi millesimo centesimo LXXXIII. Indictione VI. XII. Kalendas augusti. Data eodem die *patavie* super chorum.

Ego *fridericus decanus* ss. Ego *heinricus de ahusen prepositus de matse* ss. Ego *Voltricus prepositus de ardacher* ss. Ego *Purchardus de Chambe* ssi. Ego *Heinricus scolasticus* ss. Ego *Fridericus de sancto sixto* ss. Ego *Wolfker prepositus de munster* ss. Ego *Wernherus scriba* ss. Ego *Rempoto de porrenheim* ss. Ego *Taegno* ss. Ego *Meingotus de ibenperch*. Ego *Willehalmus de tekendorf*. Ego *Rvoogerus de ahamen* ss. Ego *Meinhalmus tuomplebanus* ss. Ego *Rovdegerus de lauffe* ss. Ego *Heinricus de gruonenburch* ss. Ego *Chuonradus plebanus de sirnich* ss.

Original mit Siegel, im Archive zu St. Florian. — Mon. boic. XXIX. II. 23. Stülz, Gesch. v. St. Florian, pag. 268.

CCLXII.

1163. 12. August. Lorch. — *Otto II., Bischof von Bamberg, bestätigt die von seinen Vorfahren, namentlich von Bischof Otto dem Heiligen, dem Kloster Gleink ertheilten Privilegien und Besitzungen.*

In nomine sanete et individue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. *Otto* secundus diuina fauente clementia *babenbergensis* episcopus Omnibus christi fidelibus tam futuris quam presentibus salutem inperpetuum. Quia ratio officij nostri hoc expostulat, ut sacris ecclesiis ob honorem dei omnipotentis in omnibus debeamus fideliter prodesse, Sed specialiter tamen hiis, que ad manum nostram pertinent. Hoc pio affectu considerantes, notificamus cunctis christi fidelibus, qualem beniuolentie et gratie sollicitudinem circa Monasterium *Glvnicense* fecerimus. Siquidem venientes in partes illas a fratribus eiusdem Monasterij sumus benigne suscepti et humane tractati, quorum fideli deuotione incitati privilegia ipsius Monasterij nobis monstrare iussimus, legimus et relegimus omniaque iura, libertates, gratias et utilitates, quas sanctus *Otto* episcopus in initio foundationis ipsius Monasterij ac alij antecessores nostri ipsi Ecclesie donauerant, sicut etiam in eorum privilegiis inuenimus, nos respectu eternorum premiorum cum consilio Canonicorum nostrorum ac Ministerialium ecclesie nostre quasdam eis augmentando meliorauimus et auctoritate nostra firmiter duximus roborandas, videlicet, quod omnes possessiones et alia, que Monasterium *Glvnicense* a nostra Ecclesia possidet uel perpetuo habere poterit, sub defensione principis Stirie consistant. Ipse uero dictus princeps Stirie propter deum fideliter defendat ac protegat ipsam Ecclesiam sine omni conmodo temporali. Item familia

Glonicensis cum familia *babenbergensi* sine ullo iuris sui dispendio matrimonia libere contrahat totaque filiorum ac filiarum successio ad *Glnich* pertineat. Item ligna quibuslibet usibus necessaria in *hagwalde* et in *pirno monte* nominatim expressa et in omnibus nostris forestis et siluis, dum tamen non dent aliis neque uendant, dictum Monasterium *Glonicense* et omnes in sua possessione existentes desecandi et auferendi pro suis presertim utilitatibus liberam habeant potestatem. Item in omnibus locis et alpibus nostris suos greges pascendi liberam habeant facultatem. Item omnibus Militibus et Ministerialibus Ecclesie nostre seu aliis cuiuscunque nominis beneficia a nobis in pheodo uel sub iure hominij habentibus licentiam et liberam potestatem contulimus iam dicto Monasterio *Glonicensi* fratribusque ibidem deo seruiantibus potestatiue conferre possessiones, predia, beneficia, decimas et mancipia sua seu quelibet dona tam in Siluis quam in agris cum omnibus vsufructuariis, quesitis scilicet ac inquirendis. Ut autem idem Monasterium in tantum proficiat, quod etiam ab ipsius abbatibus et fratribus indemnis permaneat, volumus et Statuimus firmiter obseruandum, quod nullus abbas et conuentus ipsius Ecclesie vendat vel ad aliud alienationis genus pertrahat, quicquid in possessionibus et iuribus inuentum fuerit Monasterij prelibati, nisi consensus Ecclesie accesserit *babenbergensis* et principis Stirie. Preterea possessiones, quas in *pirno monte* eidem Monasterio antea dederamus, ipsis fratribus iterato confirmamus, videlicet Siluam quandam totam, que *aba Casearia* ab incolis nuncupatur, Terminis istis veris et legitimis in presentia nostra et Optimatum nostrorum euidenter expressis, Scilicet a monte *Wuruchkogel* in vno latere montis ipsius directim per uallem usque ad montem *Langwat* secundum descensum pluuiialis aque per totam *aügyam* usque in *Tyecha*; Et a monte *Langwat* secundum descensum Riui et vallis ipsius montis usque in *Tyecha* descendentia Et a fluuii *Tyecha* usque ad *Sebach* Et per riuum *Sebach* sursum usque ad Stagnum Et ipsum Stagnum totum, de quo nomen sumpsit de *Sebach*, Et a Stagno sursum vsque ad Lacum *Lauöen* Et a Lacu *Lauöen* usque per fontem (sic) Et a fonte per rupes, que dicitur *Torstaein* Et *Torstaein* sursum usque ad *Willdense* Et a *Willdense* usque in *pirnse* deorsum Et a *pirnse* secundum descensum Rivi *Tyecha* directim per totum montem *Süerzenberch* infra et supra culta et inculta cum alpibus usque in *Sebach*, Insuper alterum montem *Gêlech* et salinam, que in ipso est, Et omnia hinc et inde ex latere montis vndique iacentia,

Et supra ipsum montem *Göltch* silvam totam cum omni vtilitate, que ibi nunc est aut perpetuo fieri poterit. Sed et eo die dicto Monasterio contulimus trans flumen *Tampach* in villa *Gaersten* mansum *Gozilai* venatoris an der *Wäre* cum proximo pheodo sibi adiacenti. Item volumus et firmiter Statuimus obseruandum, vt nullus iudicum Siue officialium ecclesie nostre aliquam exactionem potestatiuam sev jurisdictionem in quibuscunque memorati Monasterij prediis, possessionibus, hominibus aequaliter exercere debeat. Et ne ista tradicionis nostre pia actio vmquam ab aliquo successorum nostrorum sev hominum aliorum infringatur, cum hanno domini nostri Jesu christi omniumque sanctorum nec non et nostro Sub excommunicationis et anathematis vinculo districtius prohibentes, ne quisquam deinceps id, quod indulsimus sive concessimus Monasterio *Glvnicensi* infringere uel cassare aequaliter audeat uel presumat. Hocque, quod fecimus, sollempniter nostro sigillo profiteamur. Huius rei testes sunt: *Diedpoldus venerabilis pataviensis ecclesie Episcopus, Albero decanus, Jacobus archyepresbiter, Adelbertus archyepresbiter, Canonici ecclesie pataviensis, Haeinricus maior prepositus ecclesie babenbergensis, Prrchardus decanus, Tiemo prepositus Sancti Stephani, Vtricus archidiaconus, Eberhardus Cantor, Chunradus Custos, Canonici ecclesie babenbergensis, Percholdus dilectus consanguineus noster dux Meranie, Leutoldus de Wallerstaeine, Vtricus de Wiltberch, Amelbreht de Lochösin, Ortolfus de Tollet, Pillunch de Kyrchaeime, Ekkart de Limeze, Laentfrit de Eppenstaeine, Alramus de Kambe, Arnoldus de Kamere, Hermannus, Marquardus slikarij, Pilgrimus de hage, Erkenpoldus de hagwalde, Starchandus, Rvdigerus et frater eius Otto, Warmundus de Cirberch, Haeinricus stirbenze et alter Haeinricus, Hego der Gaerwer* cum multis aliis. Datum apud *Laureacum* in ecclesia Sancti Laurentij, ubi etiam eodem die Triginta septem prelati cum multitudine cleri conuentum sollempniter celebrabant, Anno pontificatus nostri sexto, Anno ab inCarnatione domini Millesimo Centesimo Octogesimo Tertio. Pridie Idus Avgvsti, Indictione septima.

Regnante domino nostro Jesu Christo In Eternum feliciter Amen.

Original mit Siegel, im Archive zu Gleink. — Kurz, Beiträge, III. 319. — Hormayr's Werke, III. 428.

CCLXIII.

1183. 12. August. Lorch. — *Otto II., Bischof von Bamberg, bestätigt dem Kloster Gleink die von seinen Vorfahren demselben ertheilten Freiheiten und Rechte, namentlich über die Besitzungen im Garstenthale.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. *Otto* secundus divina fauente clementia *babenbergensis* episcopus Omnibus christi fidelibus tam futuris quam presentibus salutem inperpetuum, Quia ratio Officii nostri hoc expostulat, ut sacris ecclesiis ob honorem dei omnipotentis in omnibus debeamus fideliter prodesse. Sed specialiter tamen hiis, que ad manum nostram pertinent. Hoc pio affectu considerantes Notificamus cunctis christi fidelibus, qualem benivolentie et gratie sollicitudinem circa Monasterium *Glenicense* fecerimus. Siquidem venientes in partes illas a fratribus eiusdem Monasterij sumus benigne suscepti et humane tractati, quorum fideli deuotione incitati privilegia ipsius Monasterij nobis monstrare iussimus, legimus et relegimus, omniaque iura, libertates, gratias, et utilitates, quas sanctus *Otto* episcopus in initio foundationis ipsius Monasterij ac alij antecessores nostri ipsi ecclesie donauerant, sicut etiam in eorum privilegiis inuenimus, nos respectu eternorum premiorum cum consilio Canonicorum nostrorum ac Ministerialium ecclesie nostre quasdam eis augmentando meliorauimus et auctoritate nostra firmiter duximus roborandas, Uidelicet, quod omnes possessiones et alia, que Monasterium *Glenicense* a nostra ecclesia possidet, uel perpetuo habere poterit, sub defensione principis Stirie consistant. Ipse uero dictus princeps Stirie propter deum fideliter defendat et protegat ipsam ecclesiam sine omni comodo temporali. Item familia *Glenicensis* cum familia *Babenbergensi* sine ullo iuris sui dispendio matrimonia libere contrahat totaque filiorum ac filiarum successio ad *Glöbnich* pertineat. Item ligna quibuslibet usibus necessaria in *Hagwalde* et in *Pirno monte* nominatim expressa et in omnibus nostris forestis et silvis, dum tamen non dent aliis neque uendant, dictum Monasterium *Glenicense* et omnes in sua possessione existentes, desecandi et auferendi pro suis presertim utilitatibus liberam habeant potestatem, Item in omnibus locis et alpibus nostris suos greges pascendi liberam habeant facultatem, Item omnibus militibus et Ministerialibus ecclesie nostre seu aliis cuiuscumque nominis beneficia a nobis in pheodo uel sub iure hominij habentibus licentiam et liberam

potestatem contulimus iam dicto Monasterio *Glûnicensi* fratribusque ibidem deo seruiantibus potestative conferre possessiones, predia, beneficia, decimas et mancipia sua seu quelibet dona tam in siluis quam in agris cum omnibus usufructuariis, quesitis scilicet ac inquirendis, Ut autem idem Monasterium in tantum proficiat, quod etiam ab ipsius Abbatibus et fratribus indempnis permaneat, volumus et statuimus firmiter obseruandum, quod nullus Abbas et conuentus ipsius ecclesie uendat vel ad aliud alienationis genus protrahat, quicquid in possessionibus et iuribus inuentum fuerit Monasterii prelibati, nisi consensus ecclesie accesserit *babenbergensis* et principis Stirie, Preterea possessiones in *Pirno monte*, quas illustris dominus *Otake-rius Stirensis* Marchio ab ecclesia *babenbergensi* iure pheodali possederat, per manus reuerendi patris sancti *Otonis* predecessoris nostri *babenbergensis* ecclesie episcopi taliter resignauit, ut eadem conferret Monasterio *Glûnicensi*, quod et fecit, dicti Monasterij fratribus confirmamus, Uidelicet siluam quandam totam, que *Awa Ca-searia* ab incolis nuncupatur, terminis istis ueris et legitimis in presentia antedicti Uenerabilis sancti *Otonis babenbergensis* episcopi et optimatum suorum euidenter expressis, Scilicet a monte *Wurchkogel* in vno latere montis ipsius directim per uallem usque ad montem *Langwat* secundum descensum pluvialis aque per totam *Aogyam* usque in *Tyecha*, Et a monte *Langwat* secundum descensum Rivi et uallis ipsius montis usque in *Tyecha* descendentia. Et a fluvio *Tyecha* usque ad *Sepach* Et per Rivum *Sebach* sursum usque ad Stagnum et ipsum Stagnum totum, de quo nomen sumpsit *der Sebach*, Et a Stagno sursum usque ad Lacum *Lâwen* Et a lacu *Lâwen* usque per fontem Et a fonte per *Rypes*, qui dicitur *Torstaein*, Et a *Torstaein* sursum usque ad *Willdense* Et a *Willdense* usque in *Pirnse* deorsum, Et a *Pirnse* secundum descensum Rivi *Tyecha*, directim per totum montem *Swerzenberch*, infra et supra, culta et inculta cum alpiibus usque in *Sebach*. Insuper alterum montem *Gölch* et *Salinam*, que in ipso est, Et omnia hinc et inde ex latere montis undique iacentia Et super ipsum montem *Gölch* siluam totam cum omni utilitate, que ibi nunc est aut perpetuo fieri poterit, Et ut sepedicto in Monasterio *Glûnicensi* cultus diuini nominis per nos etiam augeatur, donauimus de consilio Canonicorum ecclesie nostre dicti Monasterij fratribus trans flumen *Tanpach* in villa *Gersten* mansum *Gozilai* uenatoris an *der Würe* cum proximo pheodo sibi adiacenti. Item uolumus et firmiter

statuimus obseruandum, ut nullus iudicum vel officialium ecclesie nostre aliquam exactionem potestativam seu irrisidictionem in quibuscunque memorati Monasterii prediis, possessionibus, hominibus aliqualiter exercere debeat, Et ne ista traditionis nostre pia actio unquam ab aliquo successorum nostrorum seu hominum aliorum infringatur, cum banno Domini nostri iesu christi omnivmq̃ue sanctorum nec non et nostro sub excommunicationis et anathematis vinculo districtius prohibentes, ne quisquam deinceps id, quod indulsumus siue concessimus, Monasterio *Glvnicensi* infringere vel cassare aliqualiter audeat uel presumat. Hocque, quod fecimus sollempniter, nostro sigillo profitemur. Huius rei testes sunt: *Diedpoldus venerabilis Pataviensis ecclesie episcopus*, *Albero Decanus*, *Jacobus Archypresbiter*, *Adelbertus archypresbiter* Canonici *Pataviensis* ecclesie. *Heinricus maior prepositus ecclesie babenbergensis*, *Porchardus Decanus*, *Tyemo prepositus sancti Stephani*, *Vlricus archidyaconus*, *Eberhardus Cantor*, *Chvnradius Custos*, Canonici ecclesie *babenbergensis*, *Perchtoldus dilectus consanguineus noster dux Meranye*, *Leutoldus de Walerstacine*, *Vlricus de Wiltperch*, *Amelpreht de Lochh̄sen*, *Ortolfus de Tolet*, *Pillunch de Kyrchacime*, *Ekkart de Lymeze*, *Laentfrit de Eppenstacine*, *Alrammus de Kambe*, *Arnoldus de Kamer*, *Hermannus*, *Marquardus Slikarij*, *Pilgrimus de hage*, *Erchenpoldus de Hagwalde*, *Starchandus*, *Rudigerus et frater eius Otto*, *Warmundus de Cyrberch*, *Heinricus stierbenze et alter Heinricus*, *Hugo der Gaerwoer* cum multis aliis.

Datum apud *Laureacum* in ecclesia sancti Laurentij, vbi etiam eodem die Tredecim (sic) prelati cum multitudine cleri conuentum sollempniter celebrabant, Anno pontificatus nostri sexto, Anno ab Incarnatione Domini Millesimo Centesimo Octogesimo Tertio, Pridie idus Augusti, In Dictione Septima, Regnante Domino nostro iesu christo In eternum feliciter, Amen.

Original mit Siegel, im Archive zu Gleink. — Kurz, Beiträge, III. 319. — Hormayr's Werke, III. 428.

CCLXIV.

1184. 2. April. — *Chuno, Bischof von Regensburg, stellt dem Kloster Mondsee den Forst Abernsee wieder zurück, nachdem Letzteres sein Anrecht daran nachgewiesen.*

In nomine Sanctæ et Individuæ trinitatis. *Chuno* Dei gratia *Ratisbonensis* Ecclesiæ Episcopus licet immeritus In perpetuum. in

eo sumus loco et officio licet immeriti Domino providente constituti, ut omnibus sub nostro regimine existentibus Jura sua studio paternæ sollicitudinis conservemus illæsa et his maxime, qui sub sanctæ conversationis religione in laudibus divinis continuo inveniuntur emancipati, ne de minori possimus vigilantia reprehendi, si permiserimus eos sua justitia defraudari. Omnium igitur tam præsentium quam futurorum noverit industria fidelium, quod prædecessores nostri et nos cum eis habuimus in usibus nostris Forestam, quæ dicitur *Abernsee* ita tamen, quod Dominus *Abbas de Monsee* cum sua congregatione dicerent se tam a nobis quam a prædecessoribus nostris pati injuriam, maxime cum eandem Forestam antiqua Imperatoris traditione et longissima possessione Monasterium idem quiete possederit multo tempore. Nolentes itaque vel Episcopatum vel Monasterium sua defraudari Justitia, diligenti inquisitione adhibita invenimus certissima veritate, Forestam prædictam eidem Monasterio de Jure debere contingere. Quia ergo de Justitia Ecclesiæ nostræ nihil credimus deperire, si, quæ aliena sunt, desistimus possidere, sub præsentis paginæ testimonio certificamus, quod a possessione prædictæ Forestæ omnino, (sicut et justum fuit,) cessimus et ex abundanti justitia eandem Forestam prædicto Monasterio super altare B. Michaelis manu propria tradidimus. Hi autem sunt termini ejusdem Forestæ: In occidente a rivo *Zinckinbach*, ubi ipse *Abernsee* influit, et ab oriente, ubi *Tinnilbach* in lacum influit usque ad locum, ubi *Iskila* in *Trunam* cadit, et ex alia parte terminum habet usque ad *Wizzinbach*, quo et ipse in *Attersee* manat, et ad alium *Wizzinbach* usque dum influit *Trunam*. Ne qua ergo spiritualis sæcularisve persona hanc nostram traditionem immutare præsumat, ipsam nostri auctoritate præcepti sub vinculo anathematis ratam haberi præcipimus. Et ne a fide et memoria successorum nostrorum hæc nostra traditio possit excidere, hanc inde chartam sub testimonio multorum fecimus inscribi et nostro sigillo jussimus insigniri. Sunt autem hi testes: Clerici *Godefridus Præpositus*, *Ruprecht*, *Marquardus Decanus*, *Udalricus*, *Rudigerus*. Hi autem laici: *Comes Heinricus de Francehusen*, *Friderich Landgrave*, *Comes Rapoto de Ortenberge*, *Albero de Zoolfunge*, *Friderich de Peringe*, *Rudiger de Waltsteine*, *Otto de Valchensteine*, *Radolph de Gisilingen*, *Dietrich de Reitenbuch*, *Gumpold an der Heide*, *Chunrat de Kirthorff*, *Rudiger de Stein*, *Hartevich de Lichtenberge*. *Gerloch de Nuzdorff*. *Otto Marsalch*, *Heinrich Hek*, *Dietrich de Kirphern*,

Chunrat Kugel, Chunrat de Henhusen, Arbo de Aheim et alii quam plures. Facta est autem hæc traditio anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi M. C. LXXXIV. IV. Non. April. Indict. II. Imperatore Friderico regnante.

Chron. Lunaelae. pag. 139. — Pez, Thes. VI. II. 40. — Ried, Cod. Ratisb. I. 265.

CCLXV.

1184. Im Mal. Mainz. — *Kaiser Friedrich I. nimmt das Kloster Admont in seinen und des Reiches besondern Schutz und bestätigt demselben seine Besitzungen, namentlich die bei Ens, Ulsbach, Hall, am Hausruck und bei Wels.*

IN nomine Sanctæ et Individuæ Trinitatis. *Fridericus Romanorum Imperator* Augustus. Aequitas rationis et censura *Justiciæ* Maiestatem nostram ammonent et invitant, ut ad Munimen et protectionem Ecclesiarum Dei, quibus ordinatione Divina prodesse tenemur et adesse, solatium gratiæ nostræ elementer extendamus, specialiter autem ad illas, a quibus orationum suffragia et spem salutis nostræ gaudemus in Christo Jesu suscipere. Hujusmodi namque affectuoso pietatis opere sic per bona temporalia transire speramus, ut eo propitiante, qui dat salutem Regibus, æternam beatitudinem consequi mereamur.

Ea propter cognoscant universi Romani Imperii fideles præsentés et futuri, quod nos intuitu Divinæ remunerationis et nostra omniumque Parentum nostrorum salute nec non et respectu Religionis ac obtentu participationis honorum operum et orationum Agmundensis Congregationis eandem *Admontensem Ecclesiam*, Abbatem, Monachos et fratres ibidem Deo servientes, familiam et omnia bona prædicto Monasterio pertinentia sive a *fundatore Gebhardo Salzburgense Archiepiscopo* et ejus successoribus sive ab aliis fidelibus tradita seu fratrum Labore et industria rationabiliter conquisita, sicut in privilegio piæ recordationis *Chunradi senioris* et aliorum Successorum ejus suis distincta censentur Vocabulis, Videlicet hæc:

Ex dono bonæ memoriæ Gebhardi Salzpurgensis Archiepiscopi fundatoris ejusdem Cænobii in valle Admontensi fundum Ecclesiæ S. Blasii et quæcumque *Hemma Comitissa* ibi habuit; Patellam salis in vicinia Monasterii apud *Halle* et maximam partem adjacentis nemonis. Ex dono successorum ejus *Tiemonis* et *Chunradi* et *Ebirhardi* Archiepiscoporum Curtem ex altera parte alvei, qui dicitur *Admunt*, et

reliquum nemoris et præconium ultra fluvium *Anesis*; Patellas et salinas apud *Halle* cum Augia, quæ adjacet flumini prædicto, et forestum omne ad *Wenge* pertinens cum Novalibus, Curtes *Rudindorf*, *Kriezzovve*, *Pleberch*, *Arnich*, *Rute*, *Chrumpovve*, *Jonspach* et quæ dederunt prædicti Episcopi in variis usibus alpium et montium, ubi sal coquitur et ferrum foditur, cum agris, silvis, pratis, aquis aquarumque decursibus a rivulo *Zedlize* usque *Frodnize* et a *Lusah* usque *Slayph* cum piscationibus et Venationibus in prædictis terminis et apud *S. Gallum* Novalibus et omnibus Justitiis suis. In eadem Valle sua et in Nemoribus seu montanis eorum tam remotis quam prope positis sive in *Karinthia* seu *Marchia* vel in omnibus prædiis suis, ubicumque venæ salis seu argenti vel ferri aut cujuslibet generis Metallii fodinæ reperiri poterunt.

Ex Dono quoque *Chunradi primi* Domum Hospitalem *Friesach* cum prædiis et omni Jure suo. Ex Dono Nobilium quorundam *Reinheri* videlicet et *Petrissæ* et aliorum consanguineorum *Livtoldi Abbatis Admuntensis* Allodia *Touernich* et *Chirchaim* cum omnibus pertinentiis suis; Prædium ad *Segeriz*, prædium ad *Cholmunz*, in *Gnessovv* et *Purchstall*, prædium in *Tobilarn* et *Micheldorf*. Ex Dono *Chunradi secundi Archiepiscopi* prædium *Rapotindorf* et *Guetinbrunnen* et *Aichen* et aliis possessionibus *Machthildis matronæ*. Ex Dono *Gebehardi Archiepiscopi* prædium *Zezzen* et *Altenhoven* et *Lelin*, Prædium ad *Pisvovich* et in *Zozzin*. Ex Dono *Marchionis Otakari* et ejus filii *Oda Ducis alpem Schoverin* ad idem prædium pertinentem, Quicquid apud *Grazlup* et *Pals* habent. Ex Dono *Gebhardi* prædium *Tiufenspach* et *Aichdorf*, *Praitenvort* cum omnibus pertinentiis eorum; Quicquid apud *Gurzeim* et *Wenge* et in *Thauro monte* habent et *Triebin* cum omnibus pertinentiis suis, prædia ad *Duas Griezín* et *Dietmarsdorf*, *Perndorf*, *Siginsdorf*, *Stade*, *Strechovve*, *Puhel* cum omnibus pertinentiis suis.

Ex Dono *Chunradi primi Archiepiscopi* prædium *Jeringe inferius*, ex Dono *Gebehardi Jeringe superius* cum omnibus appendiciis eorum. Ex Dono *Chunradi* et *Ebirhardi Archiepiscoporum* prædium *Gotefridi Mukkinnovve* cum omni Jure suo. Prædium *Gazzovve* et *Velkis* cum adjacentibus prædiis, prædium *Averam* et *Culme*, prædium *Lazlavvsdorf*, Silvam, quam dedit *Otaker Dux* inter *Losniz* et *Gamniz*, prædium *Strazganch*, quod fuit *Guntheri Marchionis* et *Couardi Comitis de Pilstein* et *Stubenich* et *Fustriz* cum omnibus pertinentiis

suis et cunctis, quæ in *Marchia* habent, prædiis; Prædium *Ratelach*, quod fuit *Comitum Werianti* et *Pernhardi*; Quicquid habent *Lufniz*, *Waltpach*, *Chomer* et *Mutarn*.

Ex dono Nobilium *Treboch* et *Tunevviz*, quinque Curtes ad pontem *S. Stephani* cum molindino; Quicquid apud *sanctum Benedictum* et *Puech* et *Lobnick* et *Chrotendorf* et *Chrovvath* et juxta *Muram fluvium* et *Liesnich* et apud *Lungovve* et *Chats* prædiorum habent. Ex dono Nobilium prædia *Mitterndorf* et *Pirchenvvanch* et *Selsniz*. Ex dono Ebirhardi Archiepiscopi duos mansus in villa *Techanschirchen*. Ex dono Nobilium quæcumque apud *Wurvilach*, *Potsach*, *Gomvaren*, *Pfafstete*, *Modelansdorf* et *Aichove* et *Volindorf* possident. Ex dono *Wielandi* et uxoris suæ *Jutæ* prædium *Chrovvat* et *Vurvelath* et *Gumpoldischirchen*, vineam ex dono Gebhardi *Rust*, *Arnisdorf*, *Welmnich*, *Winden* cum appenditiis eorum. Apud *Wachovve* quidquid *Comes de Wolfrathusen* apud *Prunnen*, quicquid *Fridericus advocatus* apud *Luthinove*, quidquid *Gotefridus de Weterfeld* eis dederunt.

Ex dono Nobilium vineta apud *Chremise* cum molendino et quæcumque inibi et apud *Pielach* et ubicumque in *Austria* apud *Ens* et *Ulspruch*, Prædium apud *minus Halle*, quod *Ducis* nuncupatur, quæcumque circa *Housrukk* et circa *Wels* possident, Apud *Tresvviz* et *Luezen* prædia. Ex dono nobilium prædia *Haginperg*, *Wizzenbach*, *Obilarn*, *Gundakeringen*, *Slabenich*. Ex dono Archiepiscoporum *Sundermaningen*, *Peukkarn*, *Irintal*, *Tutisinpach*, *Aich*, *Winchlaren*, *Eberhartingen*, *Hovemarn*, quod emerunt; Prædium apud *Hus superius et inferius*, *Inensvalde* et *Rastat*, *Schratengastei*, *Uricenvalde*, *Pongovve*, Prædia cum novalibus usque *Horginprukke*, prædium *Mitternhove*, *Wenge*, *Elmovve* a Gebhardo Archiepiscopo *Salzpurch*, *Hyrshalm* cum appenditiis eorum. In villa *Baierhalle* quæcumque a *Comite Pertholdo* et *Ottone Palatino* dono vel con cambio acquisierunt. Ex dono nobilium quicquid apud *Pergen*, *Imberheim*, *Hatiprechtisprunnen*, *Hasilbach*, *Surloch*, *Hesiltvanch*, *VVilpach*, *VVetilchaim*, *Uralsdorf*, *Cramperch* et quæcumque in *Bavaria* habent, prædium *Elsindorf*, quod fuit *Ulrici* et *Pernhardi* et omnia, quæ ibidem emerunt.

Hæc ergo omnia, quæ *Admontensis Ecclesia* in prætaxatis locis et aliis similiter legitime possidet et quæcumque ei pertinent in terris, agris, vineis (aquis) aquarumque decursibus, silvis, pratis, pascuis,

locis cultis et incultis, infra terram et supra terram et ea, quæcumque post indulta eis privilegia vel ante eorum collationem justo adoptionis titulo dinoscuntur possedissee vel præstante Domino impostero iuste sunt adepturi, sub alis et aquilis Imperatoriæ Majestatis conservanda suscepimus et defensanda constituentes vel debita usuum integritate possideant, quæ de Regalibus Imperii a Salzburgensi Ecclesia nomine Elemosynæ susceperunt et possidere dinoscuntur.

Ad augmentum quoque Imperialis gratiæ clementer eis indulgemus et confirmamus, ut in sæcularibus judiciis per omnem vallem ipsorum nullus advocatorum vel aliorum iudicum quippiam sibi iuris vendicet, sed Abbatem et fratres ejus, sicut hactenus habuerunt, libere respiciant, Insuper adjicientes Imperialis edicti vigore, ut quemadmodum *Gebhardus Comes de Purchousen* advocatus quondam monasterii et successor ejus Patruus noster *Dux Austriæ Hainricus* advocatiam ejusdem Monasterii habuisse dinoscuntur et sicut idem Dux Hainricus et filius ejus *Dux Liutpoldus* privilegiis suis eidem confirmaverunt Ecclesiæ, ita irrefragabiliter observetur, scilicet quod nec ipsi advocati nec fideles eorum placita, bannos, modios vel pecudes a fratribus ipsis vel hominibus eorum exigant; Insuper ut nec ipsis advocatis nec aliis potestatibus liceat de advocatia bonorum ejusdem Ecclesiæ quempiam inbeneficiare, sed fideles et amicos suos dilectionis tantum intuitu tutores ac defensores monasterii instituat. Idipsum quoque in tota terra Ducis Stirensis consanguinei nostri et in Karinthia perpetim observandum statuimus.

De libero quoque per omnem terram *Ducis Styrensis* transitu et teloneo ab eis non exigendo, sicut ipse *Dux Otaher* et pater ejus fratribus jam dictæ indulserunt Ecclesiæ, et nos indulgemus et confirmamus statuentes et Imperiali auctoritate sancientes, ut nulla omnino persona humilis vel alta, secularis seu ecclesiastica hanc auctoritatis nostræ paginam aliquibus damnis injuriarum seu calumniis audeat attentare. Quod qui fecerit, Majestatis reus quinquaginta Libras auri puri pro poena componat, dimidium fisco Imperialis Cameræ et reliquum injuriam patienti Ecclesiæ. Huius rei testes sunt *Chunradus Moguntinus Archiepiscopus*, *Philippus Coloniensis Archiepiscopus*, *Hermannus Monasteriensis Episcopus*, *Martinus Misnensis Episcopus*, *Chunradus Lubicensis Electus*, *Liupoldus Dux Austriæ*, *Friedericus Dux Sæviæ*, *Ludovicus Comes de Spizimberch*, *Engilbertus Comes de Gurtze*, *Heinricus Comes de Vietse*, *Otto de Lengimbach*,

Herkimbertus de Haginove, Khrafto de Emizinisbach, Engilscalvus de Ura, Lutvvinus de Sunninberch, Ulricus de Stovviz, Heinricus de Dunkinstein et alii quam plures.

Sigillum Friderici Romanorum Imperatoris Invictissimi.

Ego *Gotefridus Imperialis aulæ Cancellarius* vice Chunradi Moguntinæ sedis Archiepiscopi et Germaniæ Archicancellarii recognovi.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXIII. Indictione II. Regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore Gloriosissimo, Anno Regni ejus XXXIII. Imperii vero XXX. feliciter. Amen. Datum apud *Moguntiam*.

Ludewig, Reliquiæ Mscppt. IV. 170. — Pez, Thesaur. Tom. III. Ps. III. pag. 676.

CCLXVI.

1184. **Salzburg.** — *Adalbert, Erzbischof von Salzburg, verleiht dem Kloster Reichersberg ein Talent jährlicher Einkünfte von seiner Salzquelle zu Hall.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis ego *adalbertus* dei gratia *Salzburgensis* ecclesie archiepiscopus dilectis filiis *Richerspergensis* congregationis uidelicet *philippo* preposito eiusque successoribus et omnibus ibidem deo famulantibus in perpetuum. Ad nostrum officium pertinere dinoscitur, quod deo seruiantibus tam in temporalibus quam in spiritualibus elementer curam inpendere debeamus. Inde est, quod dilecto filio *philippo richerspergensis* cenobii preposito eiusque successoribus et omnibus ibidem deo seruiantibus tradidimus in perpetuum proprietatem unum talentum singulis annis persoluendum de dominicalibus nostris in tertia feria pasce scilicet de fonte in *halla*. Presentes fuerunt et fauorem prestiterunt dominus *Gundacher prepositus maioris ecclesie salzburgensis*, *Fridericus decanus* cum ceteris canonicis eiusdem metropolis. Testes autem huius actionis fuerunt *Walkvnu* de *steina*, *Pabo* de *eringen*, *Meingotus castellanus* et frater eius *Siboto* de *surberch*, *Rûdegerus uicedominus*, *Volckmarus* de *mulberch*, *Heinricus* de *ußbach*, *Heinricus* de *Winhaeringen*, *Vlricus* et frater eius *Siboto* de *atenat*, *Chûno* de *Weruen*, *Chunradus* de *chalheim*, *Ekehardus* de *tanne*, *Chûnradus* de *uagera*, *Fridericus* de *pettowe*, *Chûnradus* de *straza* et alii quam plures.

Data *Salzburge* (sic) anno incarnationis domini M^o C^o LXXX. III°:

Original, im Archive zu Reichersberg. Das rückwärts angeheftete Siegel grösstentheils zerbröckelt. — Mon. boic. III. 421.

CCLXVII.

Circa 1185. 11. April. Velletri. — *Papst Lucius III. nimmt das von der edlen Frau Beatrix von Chlamb am Gestade der Donau zu Pahin gestiftete Pilgerspital in seinen besondern Schutz.*

Lucius episcopus seruus seruorum dei dilecto in Christo fratri *Regenbot Rectori hospitalis de Pahin* Salutem et apostolicam benedictionem. Que a Christi fidelibus religiosis locis in pios usus fuerunt attributa, ne processu temporis aliquorum malicia subtrahantur, apostolico debent munimine roborari. Dilecta siquidem in Christo filia nostra nobilis mulier *Beatrix de Chlamb* predium quoddam iuxta litus *danubii*, quod Pahin dicitur, beato Petro sub unius aurei censu annis singulis exhibendo pie deuocionis intuitu obtulit et ibi hospitale ad peregrinorum usus et aliorum transeuncium construere cepit et Ecclesiam fabricare. Predium insuper eidem hospitali pro sua et suorum consanguineorum animarum salute de assensu nobilis mulieris *Adelheidis* filie ipsius et mariti eiusdem H. scilicet *Comitis de Velburk* et O. filii eorum pia deuocione concessit, ut ibi, sicut diximus, peregrini ac transeuntes grata reperiant solacia karitatis. Nos autem ad petitionem eiusdem mulieris locum ipsum eum hiis, que inpresenciarum iuste et sine controuersia possidet uel in futurum concessione pontificum, largicione regum uel principum, oblacione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio comunimus. Terminos autem huius predii inferius duximus annotandos, uidelicet a riuulo, qui *Chrewspach* dicitur, per ascensum usque ad *ruptum castrum domine Helchin*, Item a summitate moncium, sicut nix labitur et ymbres fluunt, usque in alueum danubii. Redditus eciam prefato loco datos et attinentes uidelicet super monte, qui latine *sella* sed uulgariter *Satel* dicitur, octo mansus et octo, quibus *Perhart* et filii eius et *Ditericus* inbeneficiati erant, et duos mansus, quibus *Welocto* inbeneficiatus fuit, Item *nemus Dachsperg*, Item *Elmpach* tres mansus, *Hundorf* nouem, *Hohenwert* duos mansus, *Teuffenpach* nouem, *Stranlindorf* duos mansus, quos *Gotfridus* de *Siboto* possedit et tercius, quem *Delricus* et filius eius *Agram* possedit, et quartus, quem *Wikman* et *Reginger* possedit, et ager et nouella, quam *Rudolf* et *Chunigunt* et *Gerunch* possederunt, Item uineam unam *Cremse*, que a *Gotschalco* empta fuit, Item uineam unam *Entenberg*, quam habuit

delreoth, suar et ger, Item Rubindorf unam villicalem curtim et tres vineas cum agris ad vineas pertinentibus, quibus vinee coli debent, sicut *Otto* et *Wernher* et *Alber de Momenlach* possederat. Item *enstale* in villa, que *Obelach* dicitur, que *Walchun de Chlamb* et uxor eius *Beatrix* ibidem possedit et que *Heinricus et Arnoldus* in beneficio accepit, duodecim mansus predicto hospitali autoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio comunimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum *Velletr.* III. Idus aprilis.

Kurz, Beiträge, IV. pag. 478. — Man sehe loc. cit. die Note in Betreff der Zeitbestimmung für diese Urkunde.

CCLXVIII.

1185. 13. December. Verona. — *Papst Urban III. trägt dem Abte von Admont auf, die durch Manegold vertriebenen Mönche ins Kloster zurückzuführen und die Eindringlinge zu excommuniciren.*

Urbanus episcopus seruus seruorum dei dilecto filio J. ¹⁾ abbati de *Agdemunt* salutem et apostolicam benedictionem. Cvm latores presencium fratres monasterii *Chremise* enormitatibus, quas M. ²⁾ in monasterio ipso intrusus in monasterii detrimentum exercere non desinit, se oponere laborarent, ille eos de ipso monasterio expulit vestibus et aliis necessariis spoliatos; Quia vero evm super omnibus, que obiecta fuerint, ad nostram presenciam vocamus responsurum Nolentes, ut fratres ipsi per ipsius maliciam vltcrius evagentur, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus eos in monasterium appellacione cessante reducas et per districtiorem ecclesiasticam facies pacifice permanere; predicto intruso et fratri suo *Patauensi* episcopo litteris citatoriis redditis ex parte nostra. Illos vero, qui predictum monasterium inuaserunt et fracto sacrario calicem et alias res plurimas alienasse dicuntur, appellacione remota per excommunicationis et interdicti sentenciam a monasterio ipso non differas propulsare redditis monasterio, que de ipsius sacrario rapuerant. Et quia B. ³⁾ in fratres ipsos manus, vt dicitur, presumpsit iniicere

¹⁾ Isinricus.

²⁾ und ³⁾ soll beides Manegoldus heissen.

violentas, ipsum, si ita est, appellacione remota publice nuncios vinculo excommunicationis astrictum et tamdiu facias evitari, donec passis iniuriam satis faciat competenter et cum tvarum testimonio litterarum ad sedem apostolicam veniat absolvendus. Data Veroni ydus decembris ¹⁾).

Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 54, Nro. 41, ex copia.

CCLXIX.

1185. 13. December. Verona. — *Papat Urban III. trägt den Mönchen auf, aus ihrer Mitte einen Administrator zu wählen und gibt ihnen die gegen Manegold eingeleiteten Massregeln bekannt.*

Vrbanus episcopus servus servorum dei dilectis filiis fratribus *Chremise* monasterio salutem et apostolicam benedictionem. Audito per literas et fratres vestros, quos nuper ad nostram presenciam destinastis per intrvsionem M. ²⁾ qui monasterio vestro incubare dinoscitur, idem monasterium quam grave dispendium paciatur et quomodo per insolenciam ipsius iam in pluribus sit elapsum. Intellecto eciam, quod ad presenciam eorum, quibus felicis recordacionis *Lucius* III. papa predecessor noster excessum eius commiserat corrigendum, citatus accedere non curavit, statui ecclesie vestre paterna volentes sollicitudine providere, predicto M. ³⁾ et patauensi episcopo fratri suo, qui super facto ipso graviter proponitur excessisse, in obediencie virtute precepimus, vt in dominica, qua cantatur *Oculi*, in personis et expensis propriis responsuri nobis de omnibus, que aduersus eos duxeritis proponenda nostro se conspectui representent. Ne vero ex prouisoris defectu monasterium vestrum incurrat interim aliquid detrimentum vniuersitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus aliquem de communi assensu uel maioris et sanioris partis de fratribus vestris discreciioribus statuatis, qui monasterium vestrum interius et exterius gubernet, donec prefata controversia terminetur. Fratribus vero, qui pro causa ad nostram presenciam accesserint, de monasterio volumus et precipimus expensas congrvas ministrari. Data Verone Idus Decembris.

Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 55, Nro. 42, ex copia.

¹⁾ Eine Randnote sagt fälschlich: „circa annum domini M. CLXXX“, da Urban III. vom 25. November 1185 bis 11. October 1187 auf dem päpstlichen Stuhle sass.

²⁾ und ³⁾ Manegoldus.

CCLXX.

1185. 13. December. Verona. — *Papst Urban III. fordert den Abt Manegold von St. Georgen in Schwaben vor seinen Richterstuhl.*

Urbanus episcopus servus seruorum dei dilecto filio M. ¹⁾ abbati Sancti Georii in sweuia salutem et apostolicam benedictionem. Cum svper intrvsione et incubacione tua, qua monasterium *Chremise* niteris detinere, licet in aliquibus abbaciis officium exerceas, et aliis enormitatibus, quas pro obtinenda eiusdem monasterii abbacia, circa dilectos filios nostros electum et fratres ipsius ecclesie tam tu quam germanus tuus pataviensis episcopus non es veritus perpetrare, quas etiam in eodem monasterio moram faciens addidisti ad felicis memorie *Lucium* III. papam predecessorem nostrum fratrem ipsius ecclesie grauis conquisitio pervenisset dilectis filiis nostris de *Cruce sancta* et de *Gaersten* abbatibus *Saltzburgensi* et *Neunburgensi* prepositis excessum tuum commisit auctoritate apostolica corrigendum dans ei pariter in mandatis, vt prefato episcopo fratri tuo, si constaret eius, que de facto ipso proposita fuerant adversus eum districtius iniungerent ex parte eius, vt usque ad festum sancti luce proxime preteritum satis facturus detanto excessu apostolico se conspectui presentaret, alioquin eum ab officio pontificali suspenderent et facerent manere suspensum, donec mandatum apostolicum impleret. Verum sicut eorundem fratrum iterata et miserabilis conquestio patefecit, cum ipsi iudices te ad suam presenciam evocassent, tu iudicio consciencie iam dampnatus ad eorum presenciam accedere contempsisti. Nolentes ergo, vt prefatum monasterium sub incubacione tua penitus destrvatur, quod iam per insolenciam tuam, sicut accepimus, in pluribus est elapsum, per apostolica scripta tibi mandamus et in obediencie virtute precipimus, vt omni occasione et excusacione cessante in dominica, qua cantatur Oculi mei semper, in persona et expensis propriis iam dictis fratribus de omnibus, que aduersus te proposuerint, responsurus nostro te conspectui representes et fratres ipsos interim per te vel per alios non molestes. Data Verone Idus Decembris.

Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 55, Nro. 43, ex copia.

¹⁾ Manegoldo.

CCLXXI.

1185. 13. December. Verona. — Papst Urban III. citirt Manegold's Bruder, den Bischof Diepold von Passau, vor sich und befiehlt ihm, die unrechtmässigen Besitznehmer des Klosters gleich aus demselben zu entfernen.

Urbanus episcopus seruus seruorum dei *D. patauiensi episcopo* dilecto fratri suo salutem et apostolicam benedictionem. Cum super intrusione et incubacione fratris tui, qua monasterium *Chremise* ntitur detinere, licet in pluribus abbaciis officium exerceat, aliis enormitatibus, quas pro obtinenda eiusdem monasterii abbacia circa dilectos filios nostros electum et fratres eiusdem ecclesie tam tu quam ipse non es veritus perpetrare, quas eciam in eodem monasterio moram faciens addidit, ad felicis memorie *Lucium* III. papam predecessorem nostrum fratrum ipsius ecclesie grauis quum conquestio peruenisset, dilectis filiis nostris *de S. Cruce* et *de Gaersten* abbatibus *Saltzpurgeni* et *Neunburgensi* prepositis excessum ipsius auctoritate commisit apostolica corrigendum, dans eis pariter in mandatis, vt tibi nichilominus, si constaret, eis de hiis, que de facto ipso aduersus te proposita fuerant, districtius iniungerent, vt ad festum S. luce proxime preteritum satis facturus de tanto excesso apostolico te conspectui presentares, alioquin te ab officio pontificali suspenderent et facerent manere suspensum, donec mandatum apostolicum adimpleres. Verum, sicut nobis iterata eorum fratrum et miserabilis conquestio patefecit, cum ipsi iudices fratrem tuum ad suam presenciam conuocassent, ipse iudicio consciencie iam dampnatus ad eorum presenciam non accessit; Tu uero licet citatus pluries semel tantum accesseris factum tuum corrigere pariter neglexisti. Ideoque tibi per iterata scripta mandamus et districte precipimus, quatenus dominica, qua cantatur *Oculi mei*, responsurus super omnibus, que de facto ipso contra te proposita fuerint, nostro te conspectui representes; Eos uero, qui ipsum dicuntur monasterium per uolenciam detinere, qui eciam sacrarium confringentes calicem et alia plura alienasse dicuntur, per excommunicationis et interdicti sentenciam a monasterio ipso sine dilacione remoueas et fratres non permittas vltius molestari. Data verone Idus Decembris.

Urkundenbuch von Kremsmünster. pag. 56, Nro. 44.

CCLXXII.

1186. 17. August. Auf dem St. Georgsberge bei Enns. — *Otaker, Herzog von Steiermark, beurkundet den mit Herzog Leopold von Oesterreich abgeschlossenen Vertrag wegen des Anfalles der Steiermark an Letzteren.*

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. *Otakarius Dux Stire* omnibus fidelibus Inperpetuum. Divinis et humanis legibus docemur ac proprie nature disciplina commonemur nostrorum Saluti consulere et eorum utilitati tam modo quam inposterum providere. Vita namque cujuslibet hominis diuitis siue pauperis incerta transit et instabilis ideoque quemlibet ante mortem deliberare decet, quid, cui, qualiter relinquat, quod post mortem retinere non ualei. Et quia deus sola dignatione sue misericordie primo parentibus nostris, deinde nobis magnam contulit in hominibus et rebus gloriam, Sollicitudinem habuimus non minimam, cum non haberemus heredem, cui omnia nostra cederent in hereditatem. Communicato igitur meliorum nostrorum prudenti consilio nobilissimum, Strennuissimum Fidelissimumque *ducem austrie Leobaldum* consanguineum nostrum, si sine herede decesserimus, Successorem nobis designauimus, Cuius prouincia cum nostre sit contigua, sub unius pacis ac principis facilius valeat utraque moderari iusticia. Quem quia nobis amicissimum fore credimus, quam diu uixerit, nichil mali in nos et nostro eum moliri satis confidimus. Ueruntamen ne aliquis de successoribus suis paterni moris Simul et mutue familiaritatis obliuiscens in ministeriales et prouinciales nostros impie crudeliterue presumat agere, iura nostrorum secundum petitionem ipsorum scripto statuimus comprehendere ac priuilegio munire, Inprimis siquidem statuentes, ut, si idem dux et filius eius Fridericus, quibus nostra designauimus, nos superuixerint, qui ducatum tenuerit deest

†

Austrie, ducatum quoque regat Styrie ceteris fratribus super hoc deest

nullo modo litigantibus. . . Idem dux petitiones ecclesiarum, aduo-

catias monastericorum (sic) a parentibus nostris fundatorum sine Subaduocatis manv sua teneat, Dominicalia, munitiones, terram, ministeriales integraliter possideat, nisi forte petitione parentum ex multis filiis unum contingat transferri alias causa maioris emolumenti benigna

permissione domini. Quicumque de Stiria vel austria contraxerint
 matrimonia, eius prouincie ius habeant, in qua habitant. Si stirensis
 intestatus obierit, iure succedat heredis, qui proximus fuerit sanguinis.
 Lis exorta uel altercatio super quolibet negotio inter Stirenses non
 campione sed probabilium et certarum personarum credibili dirimatur
 testimonio. Quandocumque querimonia super prediis fuerit habita,
 eiusmodi questio coram iudicibus terminetur probatorum ac credibi-
 lium testium fideli testimonio. In beneficiis nullam molestiam, que
 uulgo aneuell uocatur, sustinere cogantur, Sed etiam qui filios non
 habuerint, filiabus beneficium dimittere non prohibeantur. Beneficia
 ab aliis dominis aquisita, Si a duce austriae in proprietatem fuerint
 empta, ei non auferat, qui iure beneficii possideat. De prediis, que
 duci austriae post obitum nostrum designauimus, interim, si ex his
 fidelibus ministerialibus ac propriis nostris dederimus, ratum esse de-
 cernimus. Ministerialis stirensis alii stirensi predia sua uendat uel
 etiam gratis tribuat. Similiter quicumque se convertere et de rediti-
 bus (sic) suis, quod conueniens fuerit, Deo conferre disposuerit, in
 claustris subternominatis cum licentia nostra facere poterit, Scilicet
*Trunchirchen, Garsten, Glunic, Admunt, Seccowe, Uitringe, Sancti
 pauli, Oziach, Rune, Uallis Sancti Johannis Siste, Vorowe, Hospi-
 tatis incerwalt, Lambach, Uornbach, Sancti Lamberti*, ex quibus
 quedam aui et parentes nostri fundauerunt, omnia autem in multis
 nobis ministrauerunt. Cuicumque de nostris super querimoniam suam
 iusta sententia coram nobis non fuerit terminata, eam habeat optionem,
 quatenus coram duce Austriae suam renouet causam. Dapiferi, pincerne,
 Camerarii, marscalci, qui de nostris sunt, intranti partes Stirie duci austriae
 singuli cum suis subiectis per officia sua ministrent ea disciplina, qua no-
 bis et parentibus nostris ministraverunt. Petendi (sic) curiam imperatoris
 aut in expeditionem eunti dicti officarii paribus ebdomadibus, paribus
 diebus paribusque sumptibus seruiant sicut et hii, qui de austria ser-
 uiunt. Ab infestationibus et exactionibus, quas per precones austriae
 fieri cognouimus, terram nostre ditionis, sicut actenus extitit, exemptam
 esse decernimus. Quisquis ergo ille fuerit, qui rerum summam post
 nos habuerit, circa nostros uidelicet claustrales, ministeriales, con-
 prouinciales hanc formam petitione eorum conscriptam modeste con-
 seruabit, Quod si sprete equitate clementer gubernare despexerit, sed
 quasi tyrannus in nostros se erexerit, apellandi et adeundi imperatoris
 curiam et pretendenti (sic) per hoc priuilegium suam coram principibus

justitiam irrefragabilem habeant licentiam. Acta sunt hec anno dominice incarnationis Millesimo Centesimo Octuagesimo Sexto, indictione quarto (sic) Concurrentium secundo, Sexto decimo Kalendarum Septembrium Die dominica Luna XXVIII. *In monte sancti Georgii Apud anesim forum*, Ubi asciti in testimonium sunt presentesque fuerunt uidentes et audientes, qui nominatim subiunguntur: *Chunradus comes de pilsteine, Sifridus comes de morlen, Heinricus et Sighardus comites de Scalah, Sifridus et Otto de Liubooewe, Liupoldus et Heinricus de plaien, Chunradus de dormberch, Albrecht et Atram de chambe, Wernhardus de hagenowe, Wernhart de Scowemberch, Engilbertus de planchenberc, Hademar de chufarn, Wernhart de griezbach, Fridarich de perge, Eggebreht de pernegge, Otto comes de clumme, Otto de lengimbuch, Heinrich pris, Albrecht de Wihstberch, Liutolt de gutemberc, Chunrat et Rudolf de chindeberc, Wichart de charlsperch, Rudolf de vlaeccc, Eberhart derlach*. Preterea adicimus de nostris, ut, qui in fundo suo ecclesiam construere uelit, construat uel parocchie sue aliquid conferre, conferat; Capellanos et clericos nostros sessionem proximam nobis in mensa, sicut a patre nostro habuerunt, habere uolumus et ne de hospiciis suis per marsealcum expellantur, interdicimus. Temporibus Friderici Impera-

hic est

toris et Alberti Salzburgensis Archiepiscopi hec patrata sunt. † nostros in sua potestate habeant adeo, quodsi etiam regni gratiam amiserint, a nobis sibi collatos amittere non ualeant. Postmodum quicumque de suis nepotibus sibi succedentibus . . . Si dux idem sine filio decesserit, Ministeriales nostri ad quemcunque uelint, diuertant.

Original mit zwei Siegeln, im ständ. Archiv zu Grätz. Vielfach abgedruckt, z. B.: Preuenhuber, 399; — Schrötter, Staatsrecht, I. 89; — Lünig, Reichsarchiv, VII. 140; — Mon. boic. XXVIII. II. 253; — Muchar, Gesch. von Steiermark, IV. mit Facsimile.

CCLXXIII.

1186. 27. December. Admont. — *Otakar, Herzog von Steiermark, nimmt die Besitzungen des Klosters Admont in seinen besonderen Schutz, darunter auch die am Flusse Krems, Tratnach etc.*

IN Nomine Sanctæ et Individuæ Trinitatis. Ego *Otacher Dei Gratia Dux Styriensis Isenrico* venerabili *Admontensi Abbati* et toti

Congregationi in perpetuum. Pro adipiscenda Dei gratia et æternæ beatitudinis in futurum gloria servorum Dei et ancillarum indigentiam alleviare cupientes Admontense monasterium cum rebus et personis in terra nostra existentibus in defensionis nostræ tuitionem suscipimus et pro salute omnium parentum nostrorum præfatum Monasterium auxilii nostri munimine deinceps tam per nosmet ipsos quam per ministeriales nostros fideliter roboramus. Notum igitur esse volumus eunctis fidelibus tam futuris quam præsentibus, quod possessiones in *Enstal* circa *Muram* in *Marchia*, in *Austria* vel ubicumque a parentibus seu ministerialibus nostris pro redemptione animarum eidem monasterio collatas potenti manu iterata traditione confirmamus. Et in hujus traditionis irrefragabile robur quorundam prædiorum propria nomina subjungimus, quorum primum est a patre meo traditum alpis, quæ dicitur *Scobern* seu *Lavende*, et silva ei adjacens cum omnibus terminis suis et quod nos propria manu tradidimus, et silva, quæ est inter *Vokhir* et *Kamniz* et *Lofniz* usque ad Alpem. Prædium ad *Mirtscaren*, quod mater mea in testamento tradidit. Prædium ad *Mutarn* et *Gruebe* a Domina *Gisila Nobili femina* per manum Patris mei traditum in testamento, ejus usum hactenus habuimus, divino intuitu remittimus. Et a ministerialibus nostris tradita, ut sunt hæc: In *Enstal* ad *Lichenperge* mansus, *Sednich* I. mansus, Ad *Mitternperg* dimidius mansus, *Zeizenperh* unus, *Wizenpach* unus et dimidius, Item ibidem curtis una, *Sundermaeningen* curtis una, *Chienovre* unus mansus, Pars prædii ad *Haginperch*, *Sevrin* dimidius mansus. In *Bavvaria* ad *Geroldisperge* tria beneficia, *Hezzemanisdorf* duo, *Stadele* septem, ad *Warte* I. mansus, juxta fluvium *Chremse* curtis una, *Dratina* curtis una et mansus unus, *Wiztra* curtis una, *Rute* juxta *Welppe* curtis una, Locus curtis apud vicum forensem *Ense*. In valle *Patta* ad *Grieze* curtis una, Prædium ad *Siginsdorf*, juxta *Muram* ad *Chroveat* tres mansus et curtis una, apud *S. Benedictum* curtes duæ, pars prædii ad *Lobnich*, *Treviach* mansus unus et dimidius, *Chichelranch* duo mansus et ad *Precha* unus.

In *Marchia* prædium *Ladersdorf*, *Padebrunne* curtis una, ad *Sulze* tres mansus, *Hizzendorf* duo, *Ilsungesdorf* duo, *Hetesdorf*, *Olsmiz* sex, *Wachrain* unus mansus, *Paldungesdorf* juxta *Rabniz* novem, Ultra *Diepoldisperge* unus, in *Gocelinsperg* octo, Prædium *Liuzinsdorf*. In *Austria* quæcumque apud *Wurflach* et *Potschach* monasterium possidet, Ad *Pirchenranch* duo mansus, *Wartperge*

unus, *Mitterndorf* unus. Item juxta *Muram* ad *Sicze* mansus unus et molendinum, Prædium ad *Scarvisdorf*, *Oberndorf* curtis una, *Havenarn* unus mansus, *Zuchedol* dimidius et si qua sunt alia, quam in prædictis universaliter comprehendimus.

De Cætero pro honore Beatissimæ Mariæ semper Virginis Dominae meæ et Sancti Blasii martyris cunctis Ministerialibus nostris suisque sequacibus perpetuam licentiam indulgemus, ut quando et quantumcunque de suis prædiis pro redemptione animarum suarum eidem Coenobio conferre voluerint, sine porrectione nostræ manus sicut monasteriis in nostro fundo positis liberam deinceps de jure tradendi habeant potestatem. His etiam addimus, ut quæcumque impendia gratiæ a nostris antecessoribus sive a nobis præfato coenobio hætenus collata sunt, inconcussa in posterum permaneant, scilicet ut in omnibus locis ditionis nostræ a fratribus prædicti monasterii jus telonei non exigatur, Sed et per castra vel vicos, per clusas, per pontes et quascumque terræ nostræ vias liberum habeant transitum, sicut a Patre meo eis indultum novimus et a serenissimo Domino Imperatore Friderico semper Augusto confirmatum novimus.

Ipsius præterea Auctoritate et nostra statuimus, ut, quemadmodum sub avo, patre meo idem Coenobium ab omni judicium vel præconum nostrorum gravamine liberum mansit et immune, sic et deinceps in perpetuum ab omni fidelium et ministerialium nostrorum seu quorumlibet potestatis nostræ hominum infestatione præscripti coenobii fratres et homines securi infra vallem ipsorum nec judiciorum nec ullius exactionis occasione inquietentur. Similiter in omnibus possessionibus ipsorum sub nostra tuitione constitutis nec sub advocatiæ nostræ nomine nec cujuscumque juris vendicatione alicui nostrorum liceat in placitorum, bannorum, modiorum vel pecudum exactione ipsos molestare, sed sicut hætenus a progenitoribus meis ad Nos transmissum est, pro salute animæ ac nostræ dilectionis intuitu illos omnes nostri tueantur et defendant. Præterea usum piscandi in *Palta de Zedelze* in *Anesum*, sicut prius habuerunt, in venationibus liberam insecutionem canum suorum post feras de suis saltibus in nostros fuga aberantes indulgemus.

Et ne hujus scripti paginam in posterum quisquam successorum nostrorum violare præsumat, sigillo nostræ auctoritatis ea communicamus. Nomina quoque fidelium et ministerialium nostrorum, quibus

praesentibus et faventibus ista conscripta sunt, in testimonium actae rei subjungimus:

Rudolfus de Chindeberg homo liber et Nobilis, Gundaker de Styre, Albertus de Eppinstain et filius ejus Lantfrancus, Herrandus de Wildonie, Ditmarus de Liechtenstain, Gerungus de Strechovre, Gerungus de Stutarn, Lantfridus de Ramnstain, Fridericus de Petorve, Ludovicus de Stirbach, Arnoldus de Wartinbuch, Liupoldus frater Ducis, Heinricus de Sancta Margareta et filius ejus puer de Marchpuch, Duringus de Emeberge, Dietmarus de Putinovve et frater ejus Utricus, Gotfridus de Lind, Herovicus Boemus, Marhquardus de Starchinberh, Marquardus de Posenvvanch, Engilscalvus Hucinger, Eberhardus de Ternberge, Fridericus de Mirsdorf, Utricus de Holzhusen et frater ejus Etich, Helmveich de Wenge, Hartnidus de Orvenstein, frater Hartnidi de Ort, Bernhardus de Rukerspurch, Manegoldus de Henneberch, Heinricus de Trabstetin, Heinricus de Tann, Atmarus de Pubenhoven, Warmunt de Ense, Richerus de Uverses, Imbrich de Losinstain, Dietmarus de Uzizzenkirchen, Volcholdus de Eppenstain, Meinhardus de Wildonie, Richerus Bavvarus, Chunradus Schure, Otaker Schieke, Rudigerus Meise, Ekebertus de Stereninge, Reinherus et frater ejus Otaker de Taene. Ortolfus de Chersperg, Ekhardus de Graece, Ekhardus de Lasnich, Ekhardus junior, Guntherus frater ejus, Egilolfus de Mitterdorf. Ortuvinus servus Ducis, Olscalvus de Salzpurch, Svrichardus de Haginperge. Actum in loco Admontensi VI. Kal. Januarii Anno Incarnationis Domini Millesimo Centesimo LXXXVI. Indiet. IIII. regnante Gloriosissimo Romanorum Imperatore Friderico, Anno Regni ejus XXXV. Imperii XXXII. feliciter. amen.

Pez, Thes. Tom. III. Ps. III. pag. 750.

CCLXXIV.

1186. — *Papst Urban III. trägt den Äbten und Präpäten von Garsten, Seitenstätten, Salzburg und St. Florian auf, zu untersuchen, ob Manegold, Abbt zu St. Georgen, durch freie und vorschriftmässige Wahl zum Abbe in Kremsmünster berufen worden sei.*

Urbanus Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis *Garstensi et Sitastensi Abbatibus, Salzpurgensi et S. Floriani Praepositis* salutem et Apostolicam benedictionem. Cum nostris fuisset olim auribus intimatum, quod dilectus filius noster *Abbas S. Georgii in Abbatem*

Chremis Monasterii esset electus, quia per impressionem quorundam laicorum dicebatur inductus et quaedam alia proponebantur contra electionem ipsius, de consilio fratrum nostrorum eandem electionem duximus irritandam et vobis, filii Præpositi, super ordinatione ipsius Coenobii litteras curavimus Apostolicas destinare. Verum quia fratres præfati Coenobii eundem Abbatem voluntate communi dicuntur denuo elegerisse, timentes, ne in electione ipsa fuerit facta violentia vel aliud, quod Canonicis obviet institutis, cognitionem ejusdem negotii vobis duximus committendam discretioni vestræ per Apostolica scripta mandantes, quatenus locum illum pariter accedentes inquiretis, quæ circa electionem ipsam fuerint inquirenda, et si eam Canonice et absque pravitate vel impressione aliorum factam noveritis, nullius contradictione vel appellatione obstante ratam decernatis habendam et præcipiatis Abbati, ut auctoritate nostra recipiat administrationem Coenobii memorati Monasterio priore dimisso, proviso tamen, quod in adventu suo Monasterium, quod reliquit, non aggravet auferendo bona ipsius. Injungatis etiam fratribus ejusdem Coenobii, ut alium provideant sibi Abbatem. Mutationem autem sic fieri debere mandamus, si utilius Cremisi Monasterio quam alteri per eum videritis providendum.

Pez, Thes. Tom. VI. Ps. II. pag. 33. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 57, Nro. 45. ex copia.

CCLXXV.

1187. 7. November. Ferrara. — *Papst Gregor VIII. ermahnet die Geistlichkeit, welche sich jährlich zu Ens zu einer Todtenfeier für die Abgestorbenen zu versammeln pflegte, in diesem frommen Gebrauche fortzufahren.*

Gregorius episcopus servus servorum dei Dilectis filiis abbatibus, prepositis, archidiaconis, Plebanis et ceteris fidelibus, qui apud *anesum* conueniunt, salutem et apostolicam benedictionem. Peruenit ad nos, quod apud *anesum* singulis annis consueuistis conuenire, ubi specialius ad executionem diuinorum officiorum pro defunctis et alia pietatis opera facienda uos inuicem uerbis salubribus conmonetis. Quod quia uos bono zelo credimus inchoasse, fraternitatem uestram monemus in domino... mandamus, quatinus sicut uestra conuentio a pio et religioso proposito cepit initium, ita perseueretis in ea in finem et ea, que ad salutem fidelium ualeant proficere, satagatis agere salua

uestrorum iusticia et dignitate pontificum. Datum *Ferrarie* VII. Idus Nouembris Indictione VI.

Original auf Pergament mit Bulle, im Archive zu Garsten.

CCLXXVI.

1187. — *Diepolt, Bischof von Passau, überlässt dem Kloster St. Nikola das Recht, auf dessen Besitzung Goldarwerd seine Hintersassen selbst ein- und abzustifteln. da sich die bischöflichen Verwalter diesfalls allerlei Willkür erlaubten.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *theobaldus* dei gratia *patauiensis* ecclesie humilis minister uniuersis christi fidelibus salutem in perpetuum amen. Cum pie desiderium uoluntatis et laudande diffinitionis intentio pastoralibus studiis semper et ubique sint adiuuanda, cura sollicitudinis est adhibenda, ut ea, que iuste ac rationabiliter pertractata fuerint, in reciduum relabi non possint. Ea propter *Heinricus* uenerabilis monasterii sancti *Nicolai* iuxta *patauiam* prepositus cernens cum fratribus suis colonos suos de *Goldarwerd* per yconomos nostros aliquibus uanis et cassis mutacionibus et institutionibus grauari et nouis quibusdam et inusitatis exactionibus occasione iuris, quod ibidem ratione institutionis habebamus, uexari, petiuit suppliciter a nobis, ut hoc ipsum iam dictum ius institutionis in remissionem peccatorum nostrorum monasterio sancti *Nicolai* tradere-mus, et saltem hoc modo perturbationes suas et colonum (sic) suorum de *Goldarwerd* angarias mesericorditer excluderemus. Consideratione igitur super hoc propensiori sollicitudine habita nimirum aduertentes, quoniam, cuius est possessio, eius est et institutio, iustis postulatio-nibus H. prepositi sancti *Nicolai* et fratrum suorum uidentes angustias animarum suarum et suspiria, que ob fugam colonum predicti loci alius trahebant, misericordia moti de consilio et coniuentia chori *patauiensis* annuimus et ius institutionis, quod in prefato predio habere uidebamus, super altare S. *Nicolai* cessante omni contra-dictione manu potestatiua delegauimus. Illi autem utpote uiri religiosi nolentes ingrati existere talis beneficii sibi per nos collati ducti spon-tanea bonitate sua post obitum nostrum anniuersarium nostrum cele-brare oracionibus et elemosinarum largitionibus instituerunt. Ceterum ne per insolentiam et obliuionem hominum id, quod tam racionabiliter a nobis actum est, aboleri ualeat, presentis scripti paginam impressione sigilli nostri comunimus et testimonio eorum, quorum nomina infra

continentur, corroboramus. *Taegno decanus, Ulricus prepositus de Ardacker, Purchardus de Chambe, Meingotus archidiaconus, Wernerus prepositus de mathse, Meinhalms archipresbiter, Chunradus canonicus, Richerus notarius, Chunradus de Roeth, Dietricus et frater eius Heinricus de pöngarten, Waltherus de tannenberge, Rickerus de wesen, Uvernhardus de mortspach, Levoldus de sauersteten, Rüdolfus marschalcus curie, Gotfridus camerarius, Albrandus, Dietmarus, Albertus, Heinricus, Erckengerus, Uvernhardus, Uvaltherus.*

Actum feliciter Anno M^o C^o LXXX° VII°

Original auf Pergament mit Siegel, im königl. bairischen Reichsarchive zu München.

CCLXXVII.

1188. 24. Jänner. St. Pölten. — *Dietspolt, Bischof von Passau, entscheidet einen Zwist wegen der beiden Höfe Teuffenbach und Winkel zwischen der Propstei St. Florian und den Erben des bischöflichen Ministerialen Meginhard Chraier.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. D. dei gratia *pataviensis ecclesie episcopus* omnibus christi fidelibus salutem in perpetuum. Significatione presentis pagine posteritati future manifestamus, quod *Liutoldus clericus filius Dietrici de Trune* predium suum in austria, quod dicitur *Tiuffenbach*, iuxta *Meters* situm pro remedio anime sue parentumque suorum in extrema decessurus uoluntate tradidit potestatiua manu fratribus et *ecclesie sancti Floriani*. Quod utique predium mediantibus nobis dilectus frater noster *Engilbertus prepositus* domus sancti Floriani consensu fratrum suorum ministeriali nostro *Meginhardo chraier* per manum nostram tradidit et beneficium eius scilicet curiam in loco, qui dicitur *Winchel*, qua idem M. inbeneficiatus fuerat a nobis, ipse prepositus in proprietatem et possessionem ecclesie sue per manum nostram recepit. Quod concambium eo tenore factum est, ut secunda uxor ipsius M. uidelicet *Berhta de Stauderstorf* cum filiis suis ipsum predium in *Tiuffenbach* pro beneficio possideret. Quodsi filii eiusdem M., quos ex priori susceperat uxore, pro eadem curia in *Winchel* infestarent ecclesiam sancti Floriani, pretaxatum predium in *Tiuffenbach* rediret in ius et usum eiusdem ecclesie. Denique post obitum patris priores filii super eodem predio

uidelicet in Winchel litem mouerunt et optinuerunt, Vnde et prefatus frater noster Engilbertus prepositus predium suum in Tiuffenbach ecclesie sue iuxta conductum repetiuit. Cui tamen iusticie supra memorata uxor M. cum filiis suis per aliquot annos uolenter obstitit. Porro cum sepe iam dictus frater noster Engilbertus prepositus ius ecclesie sue constanter persequeretur, communicato demum cathedralium atque ministerialium nostrorum consilio eadem lis ita dirempta est, quod tam mater quam et filii supradictum predium in manus nostras resignauerunt nosque predicto preposito et ecclesie sue resignauimus eo tamen pacto, ut ipsa mater et filius eius senior, scilicet *Marchwardus* de manu ipsius prepositi ad annualem censum trium solidorum susciperent. Quod et ita in presentia nostra factum est. Hunc autem censum in festo sancti Martini annuatim soluere tenentur. Quodsi non fecerint, talentum sub pena soluent. Si uero hoc ipsum talentum in natiuitate domini non soluerint, prorsus a beneficio cessabunt. Hoc etiam adiunctum est, ut nec ipsa mater nec idem filius eius ius aut potestatem habeant, quod ipsum predium uel usum eius uel ad filios seu ad uxorem siue ad proximum quemuis aut alienum transferant, sed ipsis decedentibus in ius et possessionem ecclesie sancti Floriani libere redeat. Huius rei testes sunt domnus *Manigoldus abbas de Chremismunster frater episcopi, Otdalricus prepositus de Ardacher, Purchardus de Chambe, Magister Richerus capellanus episcopi, Heinricus de Pettenbach, Marchwardus de Riede, Sigiloeh Capellanus episcopi, Heinrich de Hohenstorfe, Albero de Vihehouen, Albero de Drozendorf, Otto de Zeizenmuor, Wernhart de Mortspach (sic), Fridericus de Schonenbuhel et fratres eius Albertus et Manigoldus, Marchwardus pechstein, Rordolfus de Walde, Walthar de Tannenberg, Walthar de Gozenstorf, Hermannus de Stouderstorf, Arnoldus de Spraezern et frater eius Gotfridus, Heinricus, Sifridus de Griffenstein, Albero de Dorneh, Richer de Stouderstorf, Chalhoch de Grazperch, Starfridus de Leugenberg, Heinricus de Lonstorf, Diethoch pincerna, Heiuricus de Ruote, Heinricus de Heidendörf, Heinricus de Dunnenfuort, Selpker de Zeizenmuor, Otacher de matse, Manigoldus de Aheimen, Alwin de Wisen, Eberhart de Chremis, Sifridus sin, Sigehart de Beheimchierchen, Gotfridus camerarius.*

Vt autem rata sint hec et inconuulsa permaneant, presentem paginam impressione sigilli nostri confirmauimus.

Acta sunt hec anno domini MCLXXXVIII. Indictione VI. VIII. kalend. Februarii in loco *Sancti ypoliti* feliciter.

Original mit Siegel im Archive zu St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, 271.

CCLXXXVIII.

1188. 24. Februar. Passau. — *Liupold, Herzog von Österreich, nimmt im Auftrage Kaiser Friedrich's I. das Kloster Wilhering und dessen Besitzungen in seinen Schutz.*

C. In nomine summe et indiuidue trinitatis. Ego *Liupoldus* dei gratia *Austrie dux*. Uniuersitati presentium notificamus futurorum memorie commendantes, quod nos ex mandato simul et petitione domini nostri *Friderici* romanorum imperatoris necnon in spe eterne retributionis cenobium, quod *Wilheringen* dicitur, cum omnibvs pertinentiis suis in defensionis nostre patrocinium suscepimus statuentes, ut nullus hominum cuiuscunque conditionis eorum uidelicet, qui infra terminos terre nostre constituti sunt, fratres predicti cenobii aut in prediis aut in hominibus sen in quibuslibet possessionibus suis iniuriare vel inquietare presumat. Et sicut presentis scripti paginam ex iniuncto imperatorie dignitatis conscribendam accepimus, ita eam sigilli nostri impressione confirmamus et testium adhibitione corroboramus, quorum nomina subscripta sunt.

De ordine episcoporum: *Adalbertus salzburgensis archiepiscopus, Chunradus magontiensis archiepiscopus, Otto babenbergensis episcopus, Diepoldus pataviensis episcopus, Otto frisingensis episcopus*. De ordine ducum *Fridericus dux sueuie, Fridericus dux boemie, Bertoldus dux meranensis*. De ordine liberorum *Chunradus comes de bihelstein, Sigifridus comes de moren, Liupoldus comes de hardek et frater eius comes Heinricus de plagen, Otto de lengenbach*. De ordine ministerialium *Hademarus de chunringen, Wichardus de Seveld, Vdalricus de stuzzen (?), Gundacharus de stira, Irinfridus de gnannendorf*.

Acta sunt hec Anno incarnationis domini Millesimo C^o LXXX° VIII° Septimo Kalendas Martii, *ad curiam Imperatoris Friderici*.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen. — Kurz, Beiträge, IV. 485. — Stülz, Gesch. v. Wilhering, 485.

CCLXXIX.

1188. 29. Februar. Passau. — *Leopold, Herzog von Österreich, befreit das Kloster Wilhering von Entrichtung der Mautgebühren.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Leopoldus* dei gratia dux *austrie*. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris, quod nos in nomine domini iesu christi et sancte genitricis sue nec non in remissionem peccatorum nostrorum similiter et in redemptionem animarum parentum nostrorum indulsumus ius nostrum, quod vulgari muta dicitur, domino iesu in *Willeheringen* militantibus ita videlicet, ut in abducendo siue in deducendo quilibet liberam et immunem ab omni solutione iuris nostri, quod prenotauimus, eundi et redeundi habeant facultatem. Vt autem hoc nostre pietatis factum ratum et inconuulsum omni permaneat evo, hanc paginam inde conscriptam sigilli nostri impressione munimus et testium adhibitione corroboramus, quorum nomina subscripta sunt. De ordine liberorum *Comes Cunradus de pilstein*, *Comes Sigefridus de Morli* (sic), *Comes Lerpoldus de hardeche et frater suus Comes hainricus de plagin*, *Otto de Leugenbach*, *Craft de Amcispach*. De ordine vero Ministerialium, *Hademarus de chunringen*, *Wichardus de Sevelt et frater suus Kadoldus*, *Ortlieb de Winchil*, *Albrecht de phaphistetin*, *Lvitwinus de Sonnenberch*, *Gundafarus* (sic) *de stira*, *Albero marschalcus*, *Adiloldus de chiöwe*, *Vlricus de stöze*. Datum *Patauie* Anno domini incarnationis M. C. LXXXVIII. pridie Kalendas Martii.

Original auf Pergament mit Siegelreste. — Stülz, Gesch. v. Wilhering, 486.

CCLXXX.

1188. 31. Mai. Mautern. — *Liupolt, Herzog von Österreich, beurkundet, die Vogtei über das Kloster Baumgartenberg übernommen zu haben, nachdem Otto, Sohn des Grafen Hermann von Klam, seinen diesfälligen unbegründeten Ansprüchen entsagt habe.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Liupoldus* dei gratia *Dux Austrie* omni praesenti etiam et futurae generationi in perpetuum. Quicquid uenerabilium locorum quieti confert et tuitioni, hoc dignum est iussu principum conscribi atque memoriae hominum tenacius comendari. Ea ratione presenti pagina nobis placuit annotari, Qualiter *Hermannus abbas de Pomgartenberge* cum fratribus suis per legitimas et publicas maiorum nostrorum conscriptiones, hoc est

pie recordationis *Liupoldi illustrissimi principis ac ducis Bawariae* patruī nostri nobis euidenter demonstrauerunt, quod nos hereditario successione iure eidem uenerabili loco patrocinium exhibere debemus et indefessam contra improbos protectionem. Igitur quoniam nostrae congruere non ignoramus dignitati id strenue agere, quod in nos piissimorum parentum transmisit deuotio, curae nobis non immerito fuisse dinoscitur *Ottonem nobilem uirum de Klamme filium Hermanni comitis*, qui praefatum monasterium usurpato patrocinandi nomine grauiter affligebat, in hoc usque iudiciario ordine adducere, ut nobis ius nostrum recognosceret et quod male usurpauerat, in manus nostras resignaret. Verum quia antedicti uiri nobilitatem honore potius augere decreuimus quam deminuere, eiusdem loci uidelicet Pomgartenberge tuitionem ei comendauius hac sane conditione, ut solius diuinae remunerationis non alicuius temporalis commodi respectu fratrum inibi degentium antestet necessitatibus et a uariis eos prauorum tueatur oppressionibus. Quodsi abhinc, quod absit, idem Otto grauis eis aut uiolentus aliquatenus apparuerit, liberum erit omnino praedictis fratribus se ab illo penitus eximere et ad nos successoresque nostros tamquam ad legitimos patronos fiducialiter se conferre. Haec autem quatinus rata semper maneant et inuiolata, conscriptionem praesentem et sigillo nostro signari et testibus, qui interfuerunt, iudicauimus roborari. Sunt autem hii: *Chouradus comes de Pilsteine et filius fratris eius Sifridus comes, Chouradus burcgrauius de Nurenberg, Liupoldus comes de Plagen, Utricus de Asparn, Crafo de Amzinesbach, Wernherus de Griezbach, Otto de Rammesberg, Rudolfus de Vlaeze, Wichardus de Seuelde, Hademarus de Chunringen, Wichardus de Zebingen, Albertus de Pfafsteten, Lutwinus de Sonnenberg, Herbordus de Potendorf, Utricus de Stoce, Heinricus de Imzinesdorf, Pertholdus de Arnsteine*. Acta sunt haec anno ab incarnatione dominica M. C. LXXX. VIII. Indictione VI. II. Kal. Junii In Villa, quae uocatur *Mutarn*. Amen.

Original, dessen Siegel verloren gegangen, im Museal-Archive zu Linz. — Kurz, Beiträge, III. 397.

CCLXXXI.

1188. 14. August. Passau. — *Diepolt, Bischof von Passau, überlässt dem Kloster Formbach tauschweise die Pfarre Sulzbach.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego *diepoldus patuuiensis* episcopus omnibus christi fidelibus perpetuam in domino salutem.

Frequenti ammonitione sacrarum scripturarum edocemur et cottidianis exemplis bonorum hominum instruimur, quateus monasteriis et locis deo dicatis intuitu diuinę retributionis temporalium rerum adminiculo subueniamus, ut pauperes christi terrenis curis exutos expeditos intercessores cottidianis precibus habere possimus, Quapropter dilecto et venerabili fratri nostro *Heinrico formbacensi* abbati et monachis ibidem deo studiose famulantibus contradidimus iure perpetuo parrochiam *Sulzbach* ipsis proximam cum omnibus ad eandem matricem ecclesiam pertinentibus in capellis et earum dotibus et censualibus. Nomina vero capellarum sunt hec: *Ruzdorf, Rataltsheim, Wihenmertin, Rothouen*. Prefatus uero abbas H. et omnes successores eius legitime et canonicę instituti liberam habeant facultatem sacerdotem sibi utilem eidem parrochię preficiendi, qui populo diuina faciat et abbatis iussioni subiaceat. Abbas uero et prefati monasterii fratres adhibito aduocato eiusdem loci duce dalmatię *Perhtoldo* donauerunt nobis de prediis suis III^{or} mansos et dimidium in medio dominicalium nostrorum *schartenperc, Luche, Riutarn, Chindehaim, Penningen* appreciantes annuatim tria talenta. Quorum locorum aduocatum memoratus dux *Perhtoldus*, sicut prius habuerat, a manu nostra, ne detrimentum pateretur in hac donatione, recepit. Statuimus quoque ex beneplacito utrorumque tam abbatis quam nostro, ut rustici in eisdem possessionibus locati non remoueantur de locis suis, quamdiu stare uoluerint nobiscum, cum sint de familia predicti monasterii. Cum autem recedere uoluerint, nulla uiolentia teneantur sed usitato iure colonum (sic) abire sinantur. Post discessum uero cuiuslibet rustici unus de progenie illa licentia abbatis succedat in locum prioris, ut et abbati debita iusticia in hominibus suis deferatur et possessio nostra succedente altero eiusdem generis non facile desoletur. Precipue uero et ante omnia summopere flagitamus, ut diem obitus nostri predicti fratres memorabiliter et deuote celebrare non negligant et quicquid uni de fratribus suis in claustro positus in uigiliis, elemosinis, missarum celebrationibus impendere debeant, nostre paruitati exhibere studeant. Ut autem hec institutio inter nos facta rata et inconuulsa longo permaneat tempore, presentem paginam sigilli nostri iimpressione iussimus insigniri.

Ego *Diepoldus Patauiensis* episcopus ss.

Ego *Purchardus de chambe* archidiaconus ss.

Ego *Wolfkerus* prepositus de *munstur* ss.

Ego *Tageno* decanus ss.

Ego *Wernherus* prepositus de *matse* ss.

Ego *Chunradus de Purchusen* ss.

Ego *Heinricus* canonicus ss.

Ego *Heinricus* cellerarius ss.

Dux dalmatie Perhtoldus cum suis testis est.

Alkerus cum filiis suis Alekero et Heinrico, Eberwino de Waldeke, Arbo de mitich, Ortolfus de Runtingen.

Laici vero testes sunt hii: *Albreht et frater eius Alram de chambe, Walchun et Rapot filius eius de stain, Chunrat de Rote, Ditricus de Pomgarten et frater eius Heinricus, Poto de massingen, Ebo de Possenmunster (?), Chunradus de Amzinespach, Hademar de Achusen, Alber de vihouen, Chadelhous de Valchenstain, Waltherus de tanneperc, Richerus de Wesen.*

Acta sunt hec *patauię* anno ab incarnatione domini M.C.LXXXVIII. Indictione VIII. XVIII. Kalend. Septembris.

Original auf Pergament mit aufgedrucktem Siegel, im königl. bairischen Reichsarchive zu München. — Mon. boic. IV. 141.

CCLXXXII.

Circa 1188. Herzogenhalle. — *Heinrich von Ort* urkundet, dass *Udalschalk von Trübenpach* seine Besitzungen zu *Trübenenthal* und im *Ensthale* dem *Kloster Gleink* gegeben habe.

Ego *Henricus de Ort* notum facio universis tam praesentibus quam futuris, quod *Vdalschalcus de Trübenpach* cum consensu matris suae *Dominae Gertrudis* possessiones suas tam in *Trübenpach* quam in *Ensthal* sitas delegavit ad altare sancti Andreae in *Gleink* perpetuo possidendas. Et haec delegatio tradita est in manu *Rudolfi nobilis de Russdorf* ea videlicet ratione, quod defunctis *Domina Gertrude* et *Domino Alberone de Ort*, cui tunc matrimonialiter juncta fuit, eam sine omni contradictione executioni mandaret tam libere videlicet, quod nullus propinquorum dicti *Vdalschalci* quicquam juris sibi de jure posset usurpare in praediis antedictis. Fratres autem de *Gleink* hanc delegationem taliter coemerunt, quod eidem *Vdalschalco*, cum esset in expeditionem iturus ad sepulchrum Domini tempore *Imperatoris Friderici*, qui jam erat similiter in procinetu, viginti talenta et decem *Marcas* argenti et unum equum satis bonum dabant. Testes sunt hi: *Dominus Otto advocatus, Albero de Ort, Arnoldus, Rudolfus*

de Russdorf, Vdalschalvus Sachxo, Doringus de Oede, Albero poduwez, Henricus de Trybenpach et alii plures. Acta sunt haec in Herzogenhalle praesente domina Gertrude praedicta tempore Abbatis Marquardi secundi.

Kurz, Beiträge, III. 323, ex libro copiali.

CCLXXXIII.

1189. 4. Jänner. Salchenau. — *Leopold, Herzog von Österreich, verzichtet zu Gunsten des Klosters Kremsmünster auf alle Ansprüche, welche ihm aus der Erbschaft nach den Grafen von Rebhau auf einige Besitzungen in Viechtwang zugestanden.*

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. *Luipoldus* dei gratia dux austrię cunctis christi fidelibus salutem et perpetuam prosperitatem. Nosse cupimus tam posteros quam modernos, quod *comites de Rebgo* *Adelbertus et Gebhardus* germani fratres et pius pater eorum *Albertus* partem bonorum suorum *Viechtwang* cum omnibus attinentiis suis cultis et incultis, pratis et pascuis, siluis et agris et eorum cultoribus beato Agapito in *Chremsmunster* potestatiua manu tradiderunt, quod factum, dum abbas *Vdalricus* cum ipsis comitibus nobis notificaret, nichil inuenit contradictionis nimirum, quia dum me heredem sibi constituebant XII mansos exceperunt, quos ob animarum suarum remedia dare proposuerant; sed et ante factam erga nos pactionem tradiderant quędam predicto monasterio. Porro comitibus uiam uniuersę carnis ingressis predictam traditionem, licet ratam habuerimus, aliquantulum tamen dissimulauimus; unde et fratres monasterii non modicum contrarietatis in eisdem bonis experti sunt. Admoniti ergo sepe et sepius a Domino *Manegoldo* eiusdem monasterii abbate uenerando eiusque aduocato *Otacherone Stirensium duce* in *Salchenowe* dedimus ei audientiam, ubi modum prenotatę tradicionis legitimo et idoneo probauit testimonio. Nos igitur iudiciaria cogente sententia eorundem bonorum iurisdictionem, quam usurpaueramus, domino abbati plenarie resignauimus; et ne quis de cętero nostri occasione uel auctoritate monasterii fratres super his inquietet, omnimodis inhibemus. Memorata uero bona sunt hęc: Mansus unus siluaticus in planitie in silua sita inter *Viechtwang* et *Gra-ringe* a riulo usque ad montem uicinum; Predia, quę pro edificatione eęclesię tradiderunt; Hęc ante supradictam pactionem erga nos factam monasterio tradita sunt. Quę autem postmodum superaddiderunt,

notos habent terminos et sunt de exceptione, cuius supra fecimus mentionem. Facta sunt hæc anno incarnationis domini M.C.LXXX.VIII. II. Nonas Januarii regnante domino *Friderico* glorioso romanorum imperatore et semper augusto. Ceterum ad maiorem huius rei confirmationem presentem paginam sigillo nostro communimus, et quæ qualiter facta sint, subnotatis testibus roboramus: *Livpoldus comes de Plein, Otto comes de Livbenowe, Sifridus comes de mören, Otto de Lengenbach, Wernherus de Griezbach, Kraft de Amzinesbach, Wernhart de hagenowe, Hadmar de chunringen, Wichart de Sevelde, Albertus de phafsteten, Gundacherus de Styre, Pillungus de pernsteinne, Otto de volchenstorf, Vtricus de chustelwanc, Heinricus de rehperhe, Ortolfus de paden, Timo de pernowe, Rüdbertus de paschinge, Gotfridus de püchlliten, Hartwicus de Pötenbach, Vtricus de Storze* et filius suus *Otto, Hugo de Merchensteine, Heinricus de perhtoldesdorf, Albero Rugehalm, Chunradus de ppheln, Albero de Vihouen, Otto de Haselowe, Hettel de Wizenberch, Walchunus de lapide* et filius suus *Rapoto*.

Original mit Siegel, im Archive zu Kremsmünster. Das sehr beschädigte Reitersiegel ist rückwärts aufgeklebt; der Umstand aber, dass das Pergamentblatt nicht durchgeschnitten, hingegen unten am Rande mehrmal durchstoehen ist, zeigt, dass jenes früher angehängt war. Vergl. über den Inhalt Pachmayr, pag. 97 u. 878, Strasser. S. 310.

CCLXXXIV.

1189. 7. März. Efferding. — *Diepold, Bischof von Passau, bestätigt auf die Bitte des Abtes Hiltger von Wilhering einen Tauschvertrag zwischen diesem Kloster und dem Pfarrer zu Schönhering.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Diepoldus* dei gratia *patauiensis* ecclesie episcopus omnibus christi fidelibus salutem in perpetuum. In hoc mari magno et spatioso laborantes et mandatum illius, cuius gregi prelati sumus, pro oculis habentes fideles eius et precipue uiros spirituales, qui huic mundo renuntiauerunt et in cenobiis degunt, diligimus et honoramus et iustis eorum precibus aures paterne benignitatis facile accomodamus. Hinc est, quod dilecti filii nostri domini *Hildegere abbatis de Wilheringen* humili et deuote petitioni acquiescentes concambium, quod ipse et duo predecessores eius dominus uidelicet *Gebehardus* et dominus *Heinricus* cum parochia de *Schonheringen* et domino *Pilgrimo* eiusdem ecclesie plebano fecerunt, stabiliuimus et ne in posterum discindi possit, scripto

et sigilli nostri testimonio precaueri cauti fuimus. Nouerit tamen generatio, que uentura est, quod non id prius stabiliuerimus, quam relatione fidelium in huiusmodi estimatione scientiam plurimam habentium, certi fuerimus, parem esse hanc conmutationemet utrique parti utilem. Quid uero hinc uel inde datum et acceptum fuerit, sequens pagina declarabit.

Predicti abbates inter *Schonheringen* et insulam VII. agros iuxta estimationem agriculturalum VIII iugera facientes supradicto plebano domino Pilgrimo et parrochie eius dederunt. Juxta riuum, qui dicitur *rospach* unum, *hasewic* unum, prope atrium *Schonheringen* duos, iuxta quereum unum, *haize* unum, iuxta riuum unum, *steinbúl* ad spinam unum, ad cliuum, quod uulgo dicitur *zertiten*, unum, ad mose unum et curtile *Liuthalmi* in *schonheringen*. — Nunc, que pro his omnibus reddita sunt predictis fratribus in *Wilheringen* a parrochia in *Schonheringen*, subscribamus. In pascuis boum, quod uulgo dicitur *ohsenbunt*, duos agros receperunt, in *Wannesperc* tres, in campo *Kemenaten* unum, in campo *breitloh* tres, in campo *Kesingen* tres, prope *mulenbach* in monte, qui dicitur *uuolfesrugge* duos, ex altera parte eiusdem montis unum et quicquid decimationum in utraque *Kesingen* habuit, et decimas, quas habuit infra uiam, que de domo domini *Chunradi de mulenbach Schonheringen* descendit et ascendit de eadem domo in montem *churenberc*.

Huius rei testes sunt de choro *Údalricus prepositus de Hardaker*, *Wernherus prepositus de matse*, *Heinricus cellerarius*, *magister Richerus prothonotarius*, *Wernherus de hartkirchen*, *Heinricus de grunenburc*, *Cunradus de sirnic*, de ordine abbatum *Manegoldus de cremesmunstere*, *Heinricus de mense*, *Babo de lampach*. De plebanis *Marquardus decanus de welse*, *Manegoldus de buhel*, *Eticho de sancto Benedicto*, *Gebolfus de anaso*, *Rudolfus de niuwenkirchen*, et totum sacrum capitulum. De laicis *Wernhardus de mordespatch*, *Gundakarus de styra*, *Ortolfus de grizkirchen*, *Engelschalvus de hucenbach*, *Wernhardus iudex de wels*, *Heinricus de hittingen*, *Heinricus de busingen* et alii multi. Acta sunt hec anno incarnationis domini M. C. LXXXIX, indictione VII. Nonas Martii ad capitulum *Euerdingen*.

Stälz, Wilhering, 487. ex lib. cop.

CCLXXXV.

1189. 11. April. — *Diepold, Bischof von Passau, weihet die Kirche des heil. Egid zu Aigen an der Welser Brücke und macht Bestimmungen über die Bezüge der Kirche, des Messe lesenden Priesters und zur Herhaltung der Brücke.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Diepoldus* dei gracia Patauiensis episcopus uniuersis Christi Fidelibus salutem in perpetuum. Sedis ipsius, cui per habundanciam diuine pietatis presidemus, reuerencia cohortamur, ut profectibus eius propensiori sollicitudine intendamus et inter cetera sollicitudinis nostre exercicia saluti anime nostre prouiribus consulamus. Ea propter innotescat Christi Fidelibus, quomodo *ecclesiam sancti Egidij in capite pontis apud Welsam* sitam ad honorem dei et laudem dedicauius et ob reuerenciam beati Egidij et remissionem peccatorum nostrorum terciam porcionem oblacionum ad manus sacerdotis oblatarum, duas uero ad altare ipsius ecclesie positas refectioni pontis eiusdem in Welsa contulimus, et quod residuum fuerit, sacerdoti ibidem missarum sollempnia celebranti, sicut decuit, dimisimus. Ad hec quoque dimidium mansum in *Dorfhaim* per *Pernhardum de Ahlaeiten* et per manum filiorum eius *Walchvni, Hertwici* et *Ottonis* super altare beati Egidij delegatum, et ortum in eadem uilla situm, nec non et duo mancipia per *Fridericum de Hage* et filium eius *Heinricum* eidem ecclesie tradita usibus prefati sacerdotis assignauius et capellam eandem terminis plebesane ecclesie de *Talhaim*, cum tamen in territorio eius esset sita, conterminauius. Ceterum ne id, quod tam racionabiliter a nobis factum est, retractari ualeat, presentis scripti paginam sigillo nostro communimus et testimonio eorum, quorum nomina infra continentur, corroboramus. *Manegoldus* abbas de Chremsmynster, *Marquardus* plebanus de Wels, *Mangoldus de volfsbach*, *Engelbertus de Wizchirchen*, *Heinricus de Pettenbach*, *Fridericus de Hag* et filius eius *Heinricus*, *Heinricus de Lonstorf*, *Lantfridus de Ebelsperch*, *Gerloch de Viehten*, *Hrigo de Pēchenloch* et alii quam plures. Actum feliciter anno M^oC^oL^oXXX.IX. III Idus Aprilis.

Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 60, Nro. 47, ex cod. Fridericiano.

CCLXXXVI.

1189. Im Juli. Krems. — *Diepold, Bischof von Passau, bestätigt wiederholt und gemeinsam mit dem Grafen Otto von Velburg, als Vogt des Klosters Waldhausen, den Verkauf der Güter dieses Klosters im Lungau an das Domkapitel von Salzburg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Theobaldus* dei gracia *Patauiensis* episcopus vniuersis christi fidelibus imperpetuum. Cum pie desiderium uoluntatis et laudande diffinicionis intencio pastoralibus studiis semper sint iuuanda, cura sollicitudinis est adhibenda, ut ea, que iusta et legitima conuencione pertractata fuerint, in recidium relabi scrupulum non possint. Ea propter omnibus christi fidelibus innotescere uolumus, quomodo *Gotescalcus Walthusensis* prepositus una cum consensu fratrum suorum possessiones, quecunque in *Lungov* ecclesie *Walthusensi* attinebant, tam cultis quam incultis, quesitis et inquirendis, molendinis, molendinorum locis, aquis aquarumque decursibus, exitibus et redditibus, agris, pratis, siluis, pascuis montanis et planis, cum mancipiis omnique integritate iuris, quo eadem predia sue ex antiquo pertinebant ecclesie, *Gundachero Salzburgensi* preposito et eiusdem ecclesie choro imperpetuum libere ac quiete possidendas pro centum et decem marcis friscacensis monete uendiderit atque tradiderit, salubri super hoc habita deliberatione, ut ex eodem precio uiciniora et comodiora predia sue conquireret ecclesie. Hanc igitur prouidenciam utriusque partis utilem prospicientes, quia *walthusensis* ecclesia cum omni iure suo *Patauiensi*, cui licet inmeriti presidemus, integraliter attinebat et eo respectu sine auctoritate nostra predicta uendicio rata plenarie haberi non poterat, nos utrique parti prouisum esse cupientes inposterum ad petitionem predictorum *Gundacheri Salzburgensis* et *Gotscalci walthusensis* prepositorum de consensu et conuencione tocius chori nostri pretaxatam uendicionem auctoritate nostra corroborantes tam manu nostra quam aduocati *Walthusensis* ecclesie *Otonis* comitis de *velburch* prenominate possessiones in *Lungov* sitas eidem *Gundachero* preposito et ecclesie sue choro potestatiue delegauimus. Hiis sane tam congruo rationis moderamine peractis contigit quosdam *walthusensis* ecclesie fratres simul cum sororibus cassa plenitudinis mobilitate super uendicione eorundem prediorum intensius turbari ac sepenumero dictam conuencionem in irritum a nobis reuocari instanter postulare. Illorum itaque

inconsiderati ausus Importunitati quamquam usus et equitatis censura prorsus esset contraria, nostri tamen interuentu consilii prememoratus Salzburgensis prepositus suorum assensu fratrum uoluntati nostre consuetudis satisfacere, marcas XV frisacensis monete, ut omnium sibi in hoc negotio detrahendum excluderet liuorem, *walthusensi* preposito et ecclesie sue collegio una cum cypho argenteo superaddidit ac demum totius congregacionis tam clericorum quam fratrum conuersorum et sanctimonialium *walthusensis* ecclesie obtento in predicta uendicione consensu factum ipsum roborari nostroque iure ac beniuolencia peciit consummari. Nos ergo debitum nostre deuocionis circa *Salzburgensem* sedem attendentes ipsius karissimi nobis in christo amici *Gundacheri* prepositi et ecclesie sue chori precibus libenti animo consensimus et ne pretaxata uendicionis series ullo deinceps retractari ualeat ingenio, presentis pagina scripti sigilli nostri munimine signata confirmare dignum duximus. Ne quid preterea ingeniosus liuor ad sue prauitatis comentum hac parte inueniat, testes ex ordine placuit conscribere. Horum hec sunt nomina: *Manegoldus abbas de Chremsmunsture*, *Otto prepositus patauie*, *Tagino decanus*, *Burchardus de Chambe*, *Odalricus prepositus de Ardacher*, *Megingotus archidiaconus*, *Wernherus prepositus de Matse*, *Meginhalmus plebanus patauiensis*, *Richerus prothonotarius*, *Patauienses canonici*. *Rodmarus abbas de Chotwich*, *Chonradus abbas de Medelich*, *Wintherus abbas de Altenburch*, *Perhtoldus prepositus sancti Georij*, *Heinricus prepositus ecclesie sancti Nycolui*, *Marchwardus prepositus de sancto Andrea*, *Sigboto decanus de Chrems*, *Chõnradus decanus de Ramuolspach*, *Chõnradus decanus de Louchse*, *Pilgrimus decanus de Tulin*, *Albertus decanus de sancta agatha*, *Otto prepositus de sancto Leonhardo*, *Albertus plebanus de Stadelowe*, *volmarus plebanus de Gors*, *Marchwardus plebanus de Rakz*, *Hermannus plebanus de Tobraichschirchen*, *Dietricus plebanus de Mistelbach*, *Eberger plebanus de walwa*, *Eberger de Abstet*, *Sarilo plebanus de Gowats*, *Gotfridus plebanus de Nivenchirchen*, *Gotfridus plebanus de Werde*, *Gotscalcus plebanus de Wldinesdorf*, *Vlricus plebanus de Sigehartschirchen*, *Gebehardus plebanus de Chapell*, *Rõdolfus plebanus de Herzougenburch*, *Meginhardus plebanus de Stainchirchen*, *Albertus plebanus de Pecenchirchen*, *Arnoldus plebanus de frowendorf* et alii quam plures honorati uiri. Acta sunt hec anno incarnationis domini M. C. LXXXVIII. mense julio

in capitulo celebrato *Chrems* jura poli *Clemente* imperante, jura fori *friderico* feliciter administrante.

Aus den sogenannten: Salzburger Kammerbüchern im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCLXXXVII.

1190 (?). — *Diepold, Bischof von Passau, bestätigt und bezeugt wiederholt den Verkauf der Besitzungen des Klosters Waldhausen im Lungau an das Domkapitel von Salzburg.*

In nomine sanete et indiuidue trinitatis. *Theobaldus* dei gracia *Patauiensis* episcopus *Gundachero Salzburgensi* preposito et eiusdem ecclesie choro in perpetuum. Pastoralis consideratione officii compellimur iustis quorumlibet ecclesiarum rectorum contractibus, quociens nostre indiguerint auctoritatis munimine, benignum prestare fauorem. Eapropter omnibus christi fidelibus innotescere uolumus, quomodo *Gotescalcus Walthusensis* prepositus una cum consensu fratrum suorum plurium et meliorum predia, quecumque in *lungowe* et *ketelenbrukke* et *junah* ecclesie *Walthusensi* attinebant, tam cultis quam incultis, quesitis et inquirendis, molendinis molendinorumque locis, aquis aquarumque decursibus, exitibus et redivisibus, agris, pratis, siluis, pascuis montanis et planis, cum mancipiis omnique integritate iuris sui *Gundachero Salzburgensi* preposito et eiusdem ecclesie choro imperpetuum quiete ac libere possidenda pro Centum et decem marcis monete *frisacensis* uendiderit atque tradiderit salubri super hoc habita deliberacione, ut ex eodem precio uiciniora et comodiora predia sue conquireret ecclesie. Hunc igitur contractum utrique parti utilem fore prospicientes, quoniam *Walthusensis* ecclesia cum omni iure suo *patauiensi* ecclesie, cui licet inmeriti presidemus, integraliter attinet et eo respectu sine nostra auctoritate predicta uendicio rata penitus haberi non poterat, nos utrique parti esse prouisum cupientes in posterum ad petitionem predictorum *Gundacheri Salzburgensis* et *Gotescalci Walthusensis* prepositorum de conuincencia et consensu totius chori nostri pretaxatam uendicionem roborantes prenominata predia in *lungowe* et *ketelnbrukke* et *junah* sita predicto *Gundakaro* preposito *Salzburgensi* et ecclesie sue choro confirmauimus. Hiis ita peractis contigit, quibusdam fratribus et sororibus *Walthusensibus* predictam uendicionem displicere, quia asserebant, predia illa precio minus iusto uendita fuisse addique sibi aliquid

debere. Quorum instancie satisfacientes preposito *Salzburgensi Gundakero* persuasimus, marcas XV. monete frisacensis superaddere, Quod et fecit et insuper, ut omnis sopiretur controuersia, addidit ex sua liberalitate marcas octo, tres sororibus, quinque conuentui reliquo nec non et ciphum argenteum octo talenta ualentem. Igitur postquam omni eorum petitioni satisfactum fuit, tocius congregacionis *walthusensis* tam clericorum quam laicorum fratrum et sororum super facto consensum singulorum et singularum subscripcione annotatum ac nobis per discretos et dilectos clericos ecclesie nostre canonicos *Burchardum de Chambe* et magistrum *Richerum* recipientes transmissum denuo pretaxate uendicionis seriem sigillo nostro munito confirmauimus appositis ibi testibus quam pluribus. Post hec uero cum sepe supramemoratus *Gotescalcus walthusensem* resignasset preposituram eique *Sigehardus* ad illam canonicè electus substitutus fuisset, sepe nominatus *Salzburgensis* prepositus *Gundakerus*, ut factum suum ex omni parte firmum et immobile permaneret, in capitulo nostro in media quadragesima *chremse* habito residuum pecunie *walthusensi* ecclesie promisse, quod *Gotescalco* priori preposito minus dederat, *Sigehardo* successori suo et fratribus *walthusensibus* pleniter persoluit et sic iterum consensum eiusdem *Sigehardi* prepositi et fratrum suorum in presencia nostri et capituli contractus superior confirmatus est. Adhuc autem ne alicuius, ad quem res ista aliquomodo spectabat, fauor deesse uideretur, quesitus est assensus *Otonis comitis de Velburch walthusensis* ecclesie aduocati, qui delegacionem predictorum prediorum bona sua uoluntate in manus nobilis uiri *Heinrici comitis de plagin* in sollempni *Liupoldi ducis austrie* placito aput *Mutarn* posuit, ut et ipse comes *Heinricus* uice comitis *Otonis* ipsa predia super altare sancti *Rödberti Salzburgh* delegaret. Juri quoque suo, quod in aduocacia eorundem prediorum idem *Otto* comes habebat, receptis super hoc a preposito *Salzburgensi Gundakero* XXIII^{or} talentis penitus renunciauit. Delegacionis autem liuius et renunciacionis aduocacie testes hii interfuerunt: *Hartnidus de Imzinstorf*, *Chönradius de Stritwisen*, *Sigfridus Isenbutel*, *wintherus de Blasenstaine*, *wichardus*, *Herbordus*, *Ortolfus de Chlanme*, *Sigfridus de Munnichesbach*, *Sigfridus*, *Cumpoldus et frater eius Chönradius de Sulzbach*, *Ódalricus de Saehsen*, *Baldrat de Otmarsuelde*, *walto et frater eius Wernhardus de Birboume*, *Pilgrimus de Chlenigrûbe* et alii quam plures. Postmodum uero *Heinricus de Plagin* pecunia

walthusensibus et aduocato ad plenum soluta de fide delegacionis commonitus predia suprascripta, sicuti ei a comite *Ottone* fuerat commissum, super altare sancti *Rödberti Salzburg* manu potestatiua delegauit astantibus hiis testibus: *Sigbotone seniore de Surberch, Liupoldo et filiis eius Heinrico et Liupoldo de Nohsteine, Marchwardo de vorhtensteine et fratribus eius Rödigero et Gerhoko, Heinrico de Gebeningen, Heinrico de Chalheim, Hartwico de Sechirchen, Chönrado de plagin, Pabone et Engilberto de Salzburg*. Nos itaque debitam, qua tam *Salzburgensi* quam *Walthusensi* tenemur ecclesie, attendentes deuocionem, ut omnia ista premissa et antea roborata in perpetuum firma et ir retractabilia perseuerent, presentis scripti paginam gestorum istorum seriem integraliter et ueraciter continentem sigilli munimine nostri signatam et testium subscriptorum auctoritate corroboratam nunc demum firmiter stabilimus. Quorum nomina sunt: *Otto Babenbergensis episcopus, Otto frisingensis episcopus, Heinricus Babenbergensis prepositus, Tagino decanus patauiensis, Purchardus de Chambe, Ódaticus prepositus de Ardacher, Wernherus prepositus de Matse, Meginhalmus plebanus patauiensis, Richerus canonicus et prothonotarius curie patauiensis, Chönradus de Burchusen, Chönradus de Sirknik, Perhtoldus dux dalmacie, Ódaticus comes de Berge, Hermannus comes de lapide, Albero de vihehouen, Rödlfus dapifer, Gotefridus camerarius, Waltherus de Tannenberch, Otto de Zaizenmure, Dietricus de werdarn, Sigfridus de Grifensteine, Duringus de Styria, Alkerus de waleke* et alii quam plures. Acta sunt hec anno incarnationis dominice M. C. XC. in dei nomine feliciter. Amen.

Aus den sogenannten: Salzburger Kammerbüchern im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien. — Cf. Koch-Sternfeld, Beiträge, III. 51.

CCLXXXVIII.

1190. — *Hilteger, Abbt von Wilhering, beunkt, dass sein Kloster einem gewissen Richwin für Überlassung eines Weingartens jährlich zwei Fuder Wein zu geben sich verpflichtet habe.*

In nomine summe et indiuidue trinitatis. Ego frater *Hiltegerus* dictus abbas in *wilheringen* et omnis congregatio sue fraternitatis notum facimus omnibus christi fidelibus tam presentibus, quam futuris, quod uir illustris *Rechwinus* nomine in *euerdingen* pro remedio anime sue vineam cuiusdam *Liubmanni* et filie sue in vsum ecclesie

nostre pro XXX. marcis comparauit ea tamen conditione, ut ipse unaquam filio suo *Poppone* et *Popponis* primo herede singulis annis duas carratas vini a nobis accipiant. Hec semper rata et inconcussa manebunt, nisi forte alicui istarum trium personarum memoratum argentum seu equipollens eius restituatur. Testes sunt horum *Marquardus frater ipsius Rechwini, Hartmudus, Dietpertus, Hartmanus frater eius, Albinus, Arnoldus, Wernhardus* et alii multi. Acta sunt hec anno incarnationis domini M. C. XC.

Stülz, Wilhering, 489, ex libro cop.

CCLXXXIX.

1190. — *Otto II., Bischof von Bamberg, errichtet das Hospital auf dem Berge Pührn.*

Otto secundus dei gratia *Babinbergensis* episcopus. Sane diuino remunerationis nos admonet intuitus et pontificalis inducit auctoritas, ut plantare debeamus, que ad uirtutum spectant honorem, euellere et eradicare curemus, que honestati decorem ex integro uidentur deformare. ad hoc enim diuina prouidencia quamquam inmeriti constituti sumus. ad omnium itaque Christi fidelium tam presentium quam futurorum noticiam peruenire cupimus, quod nos in allodio ecclesie nostre uidelicet in ualle *Gerste*. diuine remunerationis intuitu et precipue ex consilio et auxilio domini *Salceburgensis* archiepiscopi et domini *Patauiensis* episcopi et conprouincialium hospitale institutum, cui decem mansos, quos consanguineus noster dux *meranensis* a nobis habebat in feudo, ad petitionem ipsius ducis. sitos in eadem ualle, iure proprietatis contulimus, ut memoria nostra super hoc apud deum et homines habeatur et fratribus ibidem deo perpetuo famularis obsequia prestantur uberiora. Predictum uero hospitale et omnia bona eidem collata et conferenda domino *Salceburgensi* et domino *Patauiensi* et insuper omni fraternitati manutenenda ac defendenda commisimus, aduocaciam autem nulli hominum concessimus nec concedemus, sed nobis et successoribus nostris reseruauimus. Vt autem hec institutio nostra perpetuum robur habeat et a memoria hominum nullatenus recedat, presentem ei paginam conscribi et sigilli nostri impressione fecimus insigniri, quicumque enim eam infringere vel aliquomodo presumpserit in irritum reuocare, domini *Salceburgensis* et domini *Patauiensis* excommunicationem et nostram et iram celestis iudicis se nouerit indubitanter incursum.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCXC.

1190. — *Otto II., Bischof von Bamberg, schenkt dem von ihm neu gegründeten Hospitale auf dem Berge Pührn verschiedene Besitzungen.*

Otto secundus dei gratia *Babbergensis* episcopus Statum ecclesiarum nostrarum pia sollicitudine considerantes ea, que ipsis conferuntur, pro sui qualitate memorie commendamus, ne propter prolixitatem temporum et labilem recordacionem hominum hoc, quod utiliter gestum est, consumat obliuio. ad omnium itaque Christi fidelium tam presentium quam futurorum noticiam peruenire cupimus, quod nos ad petitionem consanguinei nostri quondam ducis Stirie ea bona, que a uertice montis *Pirtlonis* usque ad hospitale prefatus dux a nobis habuit in beneficio, culta, inculta et mansum in uilla *Sicente* cum nemore sito inter *Stire* et fluuium *Piznic* iure proprietatis ecclesie sancte marie in ualle *Gerste* contulimus, ut per hoc nostra consistat salus et prosperitas et fratribus ibidem deo et sancte Marie perpetuo famulaturis uberiora presententur obsequia. Vt autem hec donatio nostra firma et inconuulsa permaneat, presentem ei paginam conscribi et sigilli nostri impressione fecimus insigniri. Acta sunt hec anno ab incarnatione domini M. C. LXXX. iudictione X. anno pontificatus nostri XIII.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. H. H. u. St. Archive.

CCXCI.

1190. — *Otto II., Bischof von Bamberg, schenkt dem Hospitale am Pührn eine Baustelle und ein Stück Wald am Ertibach.*

Nouerit vniuersitas posteritatis nostre, quod ego *Otto* dei gratia *habenbergensis* ecclesie episcopus iutujtv dei et precipue propter omnium pauperum jbi colligendorum jndigentjam contuli aream sufficientem jn opus hospitalis jn loco, vbi fluit *ertibach* jn *tanpach*. jn super contuli tantvm silue ex utraque parte *ertibach* ad excolendum mansum jn usum omnium jbi transeuntium. et ad firmitatem perpetuam jnpressionem sigilli mei confirmarj precepi.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCXCII.

Circa 1190. — *Ottakar, Herzog von Steiermark, schenkt dem Hospitale am Pährn seine Lehenbesitzungen daseelbat.*

Dilectissimo domino suo O. uenerabili *babenbergensi* episcopo consanguineus suus O. dei gratia dux *Styrye* sincerum cum debita deuotione seruicium. Considerantes omni sollicitudine exortationem literarum uestrarum, intuitu quoque et admoniti diuine remunerationis uobis notificamus, quod nos ecclesie sancte *maRIE* in ualle *gerste* ea bona, que a uertice montis culta et inculta usque ad hospitale nobis in feudo uobis tenebatur (?), pro remedio anime nostre et parentum nostrorum eidem ecclesie perpetua donatione et uestra confirmatione conferre omni deuotione optamus et nemus situm inter *styer* et *piez-nich* et mansym.

Original auf Pergament mit Siegelresten, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien. — Hormayr's Werke, III. 437.

CCXCIII.

Circa 1190. Herzogenhall. — *Heinrich von Ort bezeugt, dass Udalschalk von Trübenpach mit Einwilligung seiner Mutter Gertrude seine Besitzungen zu Trübenpach und im Ensthal dem Kloster Gleink geschenkt habe.*

Ego Henricus de Ort notum facio uniuersis tam præsentibus quam futuris, quod *Vdalschalcus* de *Trübenpach* cum consensu matris suæ *Dominæ Gertrudis* possessiones suas tam in *Trubepach* quam in *Enstal* sitas delegauit ad altare *Sancti Andreæ* in *glunick* perpetuo possidendas Et hæc delegatio tradita est in manu *Rudolphi* nobilis de *Rüssdorf* ea uidelicet ratione, quod defunctis *Domina Gertrude* et *Domino Alberone* de *ort*, cui tunc matrimonialiter iuncta fuit, eam sine omni contradictione executioni mandaret tam libere uidelicet, quod nullus propinquorum dicti *Vdalschalci* quicquam *Juris* sibi de *Jure* posset usurpare in prædiis antedictis. Fratres autem de *Gleink* hanc delegationem taliter coemerunt, quod eidem *Vdalschalco*, cum esset in expeditionem iturus ad *Sepulchrum Dominj* tempore *Imperatoris Friderici*, qui iam erat similiter in procinctu, uiginti talenta et decem *Marcas Argentj* et unum equum satis bonum dabant. Testes sunt hi: *Dominus Otto* aduocatus, *Albero* de *ort*, *Arnoldus*, *Rudolfus* de *Rüssdorf*, *Vdalschalcus Sachso*, *Duringus* de *Oede*, *Albero*

poduwiz, Henricus de Trybenpach et alij plures. Acta sunt hæc in Herzogenhalle præsentē Domina Gytrude prædicta tempore Abbatis Marquardi secundj.

Aus einem Copialbuche des 17. Jahrhunderts zu Gleink.

CCXCIV.

Circa 1190. — *Otakar, Herzog von Steiermark, im Begriffe nach Jerusalem zu ziehen, stiftet eine tägliche Messe zu Garsten, wozu er zwei Mansen am Flusse Gavelenz, einen zu Uhsenberg und einen bei der Kirche Haus, widmet.*

In nomine sanete et indiuidue trinitatis amen. Ego *Otakarvs* diuina largiente gratia dux *styrensis*, quicquid ob dei amorem locis sanctorum beniuola deliberatione concedimus vel donamus, hoc ad saluationem corporis et anime nostre fore liquido creditur, ut, qui in dei laude iugiter persistunt, exinde sepius et deuotius in nostra possint memoria permanere. Icirco notum sit omnibus nostris successoribus et sanete dei ecclesie fidelibus tam presentibus quam futuris, qualiter nos iuxta fluuium *gabelenz* duos mansus cum nemore ad locum sanete dei genitricis marie *Garsten* fratribus inibi deo famulantibus propter remedium anime nostre et omnium parentum nostrorum, quorum traditione et auxilio idem locus constructus esse cernitur, cum omni iure, quo ad nostrum pertinebant seruicium, tradidimus, uenationibus, piscationibus, cultis et incultis, mobilibus et immobilibus, quesitis et inquirendis, exitibus, et reditionibus, et ut fratres liberam potestatem habeant faciendi, quicquid ob ecclesie comoditatem ex illis elegerint, nullo contradicente et inquietante. Insuper unum mansum *ehsenberch*, quem tres incolunt uiri, ob dei amorem et anime matris nostre redemptionem cum omnibus illuc rite pertinentibus super reliquiis sanctorum iam dicti cenobii nos delegasse sub testimonio comprobatur. Alium uero iuxta ecclesiam *hus*, quem quedam nobilis femina domna *Gisla de eussar* pro eterne remunerationis premio eidem loco libera manu contulit, hunc in usum fratrum redisse concessimus. Huius autem tradicionis aduocatum uel nobis uel alicui successoris nostro quempiam inbeneficiare liceat. Siquis uero tocius facti transgressor extiterit, delictorum nostrorum coram deo reus teneatur. Et ut hec nostre largitionis auctoritas stabilis et inconuulsa omni permaneat euo et nullus aliquid de bonis prefate ecclesie auferre atque ab eodem loco alienare potestatem habeat, hoc priuilegium precepto

nostro conscriptum propria manu corroborantes sigilli nostri impressione et *Loipoldi ducis austrie* nostri cognati iussimus insigniri. Pro his et pro ceteris bonis, que prenominationis fratribus conferre debemus, iter nostrum *ierosolimam* cum una missa de S. Maria per unius anni spatium domino cottidie commendant et aliam post nostrum de hac luce discessum pro defunctis ob salutem anime nostre singulis diebus celebrabunt ac uelud uni eorum prebendam nobis in eum prestabunt.

Huius rei testes sunt, *Erchinbertus de haginuwe*, *Fridericus de berge*, *herrandus de wildonie*, *Richerus de marchpurch*, *Dietricus de hohensöpfhe*, *Arnoldus de wartenburch*, *Ernest de trun*, *Dietricus de pollenhaim*, *Fridericus de migirsdorf*, *Heinricus de hofuwe*, *Albero de lohhuse*, *Dietmarus tapiuer et frater eius Vlrucus de butenuwe*, *Wolfger de pernrute et frater eius Ortolphus*, *Welfungus camerarius*, *Wolfpreht*, *Vlrich preco*, *Atram*, *Hartunch*, *Herrant*, *dictmar*, *Gerunc de stutaren*, *Cunradus Herschaph*, *Fridericus de schatowe*, *fridericus de pettowe*, *Heberhardus de pernowe*, *Herchingerus de landesere*, *Heinricus de Treisen*, *Imbriccus magister cellarii*.

Original mit Siegelrest, im Archive zu Garsten. — Ludwig, Rel. IV. 196. — Pusch, Diplom. Garst. 57. — Kurz, Beiträge, II. 519.

CCXCV.

1191. (Nach dem 15. April.) Enns. — *Otakar, Herzog von Steiermark, erneuert dem Nonnenkloster zu Traunkirchen die Freiheit von aller weltlichen Vogtei.*

† Ego *Otachar* dei gracia dux *styrensis* notvm facio christi fidelibus cenobium *TRVNKYRchen* hactenus summa pace et quiete usque ad nostra tempora uiguisse et nullius aduocati exactione uexatum fuisse tum ex auctoritate priuilegii, quod illi contulit unus proauorum meorum *Otachar Comes*, tum ex clementia sequentium principum fundatorum ipsius cenobii, qui etiam aduocatiam propria tenebant manu, Nam ut ecclesia illa et familia aduocatorum exactione careat, predia eiusdem ecclesie possidebant, sicut et ego hodieque possideo, et cui hanc utilitatem dimisero duo predia *Chemenaten*, duo *Riutheimen*, dimidiam curtem *Tanne* cum hominibus attinentibus, Ego uero adhuc sub pedagogo positus iniquis consiliariis seductus *Arnoldum de Wartenburch* ministerialem nostrum uice nostra monasterio predicto preposui, qui ob paruitem nostram libere abusus est

iusticia loci ipsius, diuersas exactiones exercens. Quapropter fidelis abbatissę eiusdem monasterii *Diemudis* et Capellani nostri *Eberhardi* una congregationis et uniuersę familię flebili querimonia conmonitus eundem *Arnoldum* cessare feci ab omni exactione et priora iura prioris priuilegii confirmaui, insuper iudicio et consilio saniorum ministerialium meorum subscriptis iusticiis ampliaui Scilicet, ne aduocato predicti loci liceat alicui uim inferre, ne placitum abbatissę aduocatus adeat non rogatus aut inuitatus, ut tribus uicibus in anno placitet absque omni exactione et lucro, ut abbatisa officialem, quem uelit et quando uelit, constituat et destituat et si ministerialis eiusdem loci unum de famulis occiderit, compositionem cum aduocato faciat, LX denarios et ęclesię hominem restituat; si filius ęclesię ex aliena familia uxorem duxerit, cum aduocato LX denariis conponat, abbatisa uero ius ęclesię plenarie exquirat; si autem de familia *Styrensi* matrimonium contraxerit, nullam uim utrobique patiantur, sed filii et nobis et ęclesię ęque diuidantur; ne aduocatus aliquem abbatissę rebellem defendat aut tueatur; si famulus famulum occiderit, aduocato LX¹⁾ denarios conferat, hominem uero ęclesię restituat. Isti sunt, qui predicta iura iureiurando confirmauerunt: *Gundachar de Styra*, *Otto de Volchensdorf*, *Pillungus de Kyrcheimen*, *Richerus de marburg*, *Hartnidus de Orte*, *Heinricus*²⁾ *de Glunic*, *Eberhardus plebanus de Trunkirchen*, *Gerloch de Talheim*, *Engilscalculus*, *Hartungus de Puzicheimen*, *Heinricus de Bulesheimen*. Isti sunt uero testes, quorum testimonio hęc omnia roborata sunt: *Herrandus de wildonia*, *Arnoldus de Wartenburg*, *Duringus filius Gundachari*, *Dietmarus dapifer*, *Udalricus de Chienowe*, *Hartnidus de hūs*, *Engilscalculus huzinger*, *Heinricus de Steine*, *Heinricus de Salmanesliten*, *Heinricus Porzel*, *Vdalricus de Patenanger et frater eius Engilscalculus* et alii quam plures. Nam et ex predictis III^{or} scilicet *Gundachar*, *Otto*, *Herrandus*, *Pillungus* sacramento asfirmauerunt, *chunradum de Woluesekke* eandem aduocatiam non in beneficio sed ex gratia et permissione *Otacharii marchionis* habuisse, quod et ipse in extremis confessus est.

Acta sunt hęc anno ab Incarnatione domini M^o C. XC. I
INDICTIONE VIII. Epacta XXIII. concurrente . I. anno tercii

¹⁾ Oberhalb LX steht: „sexu“.

²⁾ Oberhalb Heinricus steht: „stich“.

*Celestini*¹⁾ pape, anno uero primo *Heinrici* imperatoris, anno XI (sic). *Adalberti Salzburgensis* archiepiscopi et legati sedis romane, anno primo *Wolfkeri Pataviensis* episcopi, presente abbatissa *Diemude* apud *Anisum* in interiori domo *Rivini*, qui tunc temporis monetam tenebat.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Ort am Traunsee, woselbst sich auch die nachfolgende Übersetzung dieser Urkunde in deutscher Sprache in einer Aufschreibung auf Pergament aus dem XIV. Jahrhundert befindet.

Wir *Otacher* von Gotz gnaden Hertzog ze Steyr tuen chunt allen Gotz getrevn, Daz daz Gotshaus ze *Travnchirchen* emalen mit grozzem vrid vnd geruet ist erschinen vntz an vnser tzeit vnd daz ez mit chainer vodrung dhains Vogtz gemuet ist gewesen Vnd daz ist von gwalt vnd recht der Hantuest vnser vrenen Markraf *Ótachers*, di si dem vorgeantanten Gotshaus gegeben habent, Vnd auch von guet der nachgeporn Fursten der stifter des selben Chlosters, di di selben Vogtay in ir eigenschaft vnd in ir gwalt hielten, vnd daz daz vorgeantant Gotshaus ze *Travnchirchen* vnd all sein leut furbaz enpern der vodrung aller Vögt, dar vm di vorgeantanten Fursten Markraf *Otacher* vnd sein vrEnn daz vrbar des vorgeantanten Gotshaus ze *Travnchirchen* mit vristung vnd scherm pesazzen, als wir ez heut pesitzen, Vnd swem wir den nutz verleihen di tzwai aigen ze *Chemnaten*, tzwai ze *Reuthaim* vnd ein halbz aigen ze *Tann* mit allen den leuten, di dar zue gehören, Wir awer wesent vnd gesetzt vnder der Maisterschaft des hantmaisters, burt wir petrogen mit schelchlichem rat vnser dienstmann vnd heten gesetzt hern *Arnolten von Bartenburch* an vnser stat dem vorgeantanten Gotshaus zv einem phleger vnd vogt, Der selber von vnser chindhait vreiseichen wolt nutz vnd gwin haben des egenantanten Gotshaus wider daz recht vnd wider de hantuest mit vrbung manigualtiger vnrechter vodrung. Dar vm wurd wir ermant mit wainvnder chlag der getrevn vravn *Diemueten Abbessin* des selben Chlosters vnd hern *Euerharts* vnser chaplans mit aller ir samnung vnd allen iren leuten, da hiezz wir lazzen den vorgeantanten hern *Arnolten* von der vogtay vnd von aller seiner vodrung Vnd habent

¹⁾ Cölestin III. wurde am 30. März 1191 erwähnt, und am nächstfolgenden 14. April geweiht; Heinrich VI. aber unmittelbar darauf, nämlich am 13. April, von Cölestin als Kaiser gekrönt.

pestet di vorgeanten recht der vorgeanten hantuest. Dar vber hab wir auch daz Gotshaus mit recht vnd rat vnsrer pesten dienstherren mit nachgeschriben rechten gemert Also, daz dhain vogt entuerr dhainen menschen der vorgeanten stat nindert gwalt entuen. Wir wellen auch, daz dhain vogt zv der Abtessin taiding icht enchôm, nuer gepeten oder geladen. Ez schol auch daz Gotshaus im jar drey taiding haben an vodrung vnd an nutz. Wir wellen auch, daz di Abtessin, wen si well oder wenn si well, ein vogt setz vnd entsetz. Ist daz, daz ein dienstman des selben Gotshaus ainen irr diener verderbt, der schol mit Sechtzich phfenning ab ding mit dem vogt vnd schol dem Gotshaus einen menschen widerchern. Ist daz, daz des Gotshaus ainer ein hausvravn nimt, die eins andern gedings ist, der schol vm Sechtzich phfenning mit dem vogt sich versuenen, Awer di Abtessin schol varschen vóllicheichen di recht des Gotshaus. Ist auch, ob der leut von Steyrlant mit chonschaft zv des Gotzhaus leuten cherten, di schullen paidenthalben dhainen gwalt noch gepresten dar vmb leiden, awer vns vnd dem Gotshaus schullen di chint gleich getailt werden. Wir wellen auch, daz der vogt niemant vrisst noch pescherm, der der Abtessin wider sei. Ist daz, ob ein diener den andern verderbt, der selber schol dem vogt Sechtzich phenning geben. Ez schol awer der selb dem Gotshaus ein andern menschen widerehern Vnd dar zue schullen alle irev wandel also stet vnd ebige peleiben. Daz sint die, die di vorgeanten recht mit geswarm aid pestett habent: *Her Gvndacher von Steyr, Ott von Volchenstorf, Pillunch von chyrichhaim, Reicher von Marichpurch, Hartneid von Órt, Heinrich Stich von Glevnch, her Ewerhart phfarrer ze Travnchirchen, Gerlach von Talhaim, Engelschalich, Hartunch von puechhaim, Heinrich von Rueshaim.* Daz sind di zeug, welcher tzeugnuss all di sach gevestent sint: *Her Herrant von Wildoni, Arnolt von wartenburch, Dvrinch Gvndachers svn, Dietmar der druchsetz, Vlreich von chyenaw, Hertneid von haus, Engelschalich der Vtzinger, Heinrich von Stain, Heinrich von Salmansleiten, Heinrich portzel, Vlreich von Patenanger vnd sein prueder Engelschalich* und andrer pideber leut genueg. Wir vergehen auch daz auz den vorgeanten herren die vier Her *Gvndacher*, Herr *Ott*, Her *Herrant*, Her *Pillunch* auf Gotsleichnamen habent geswaren, daz her *Chuurat von Wolfsek* des vorgeanten Gotshaus vogtay auch nicht von recht, nuer von gnaden vnd verhengnuss Markraf *Otachers*

gehabt hat, des er selber an seinen lesten zeiten vergehen hat. Di wandlung ist geschehen, d̄v man zalt von Christes gepuerd Tausent jar, Hvndert jar, dar nach in dem ainz vnd nevtzkisten jar, jn dem dritten jar des Pabsts *Celestini*, jn dem ersten jar Chaiser *Hainreichs*, jn dem ainleften jar des Ertzpisscholfis *Albrecht von Saltz-purch* vnd poten des Romischen stuels, jn dem ersten jar Pyscholfis *wolfgers von Pazzaw* ze gegenburt der erbern Abbessin vravn *Diemueten* datz *Ens* in dem innreren haus des *Rabeins*, der ze den selben zeiten di munzz het.

Ludwig, Rel. Msept. IV. pag. 179. — Kirchl. Topographie, XIV. pag. 243. — Beide den lateinischen Text.

CCXCVI.

1191. (Nach dem 15. April.) Enns. — *Otackar, Herzog von Steiermark, erneuert dem Orte Enns die ihm von seinem Vater, dem Markgrafen Otaker, verlihenen Markt- und Handelsatzungen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Laudabile et gloriosum est Scripture testimonium, quod contra emergentes calumnias hominum in concussam rerum actionem sua incommutabile loquitur ueritate. Huius rationis prospectu Ego *Otacher dei gratia dux Styrye* uniuersitati fidelium notum facio, qualiter iura nundinarum *Anasensis uille* ad instantiam *Ratisponensium* et consilio meorum ministerialium, scilicet *Herrandi dapiferi mei de Wildonia, Hartnidi de Orte marscalci, Gundakari de Styra, Ottonis de Volchd (sic), Ortolfi camerarii de Goneniz* renouaui et perpetua stabilitate firmaui, ut non alia iura a *Ratisponensibus, Coloniensibus, Achensibus, Vlmensibus* exigantur, quam ea, que a prime institutionis tempore ordinatione *patris mei* felicis memorie *Otacheri marchionis* eis imposita fuerunt.

Forma autem renouationis hec est, ut in annunciatione beate Marie uirginis queque nauis *Anasum* ueniens ibi maneat usque ad terminationem fori, et nichil ab ea exigatur, hoc excepto, quod, si in prima uespera uenerit, transeat, si uero mane, non procedet. Preterea quelibet nauis uinum uel frumentum ferens, uel alia uictui necessaria liberum habeat transitum usque ad festum beati Georii; si uero deinde transire uoluerit, manere cogatur. De nauibus inuentibus nil exigatur. Peracto uero foro et ibidem nauibus oneratis *comes Ratisponensis* cum iudicibus de uilla ad portum ueniens a nautis inquirat, quid

queque naus ferat. De centenario XII. denarios persoluat, tum de cera, tum de cutibus et de equipollentibus. Si uero iudices uille nautis non crediderint, de quibus cumque eos impecierint, naute iuramento suo se defendant. Quecumque etiam naus uinum uel frumentum fert in tempore fori, tum de modio frumenti, tum de carrada uini XII. denarios persoluat. Item cum quolibet naus iuxta statutum satisfecerit, et *comes Ratisponensium* recesserit, quidquid mercis ad litus ducatur, XII. denarios de plaustro persoluat. Hoc facto sursum naues trahantur, posterior pars manens, ubi prima fuit, et sic liberum per totum annum habeant transitum. Similiter de plaustis per pontem transeuntibus quamcumque mercem ferant, XVI. denarios persoluant. Si uero mercator eques transeat post plastrum, nil persoluat. Si autem sine plaustro transeat, quamcumque mercem ferat, obolum persoluat. De equis oneratis nec plus nec minus quam VI. denarii exigantur. Plastra in *Rvziam* uel de *Rvzia* tendentia XVI. denarios persoluant, nec retineri debent. Plastra, que in ipsa uilla onerantur, XII. denarios persoluant. Insuper, quicquid emere uel uendere cum auro uel argento uoluerint, potestatem habeant. Mercatores ultra terminos uenientes, uidelicet de *Mastrihet*, et de externis partibus eandem iusticiam, quam tempore patris mei dederunt, adhuc persoluant, (in descensu dimidium fertonem argenti, libram piperis, duos calceos et cyrotecas. In descensu (sic; recte ascensu) fertonem argenti*). Preterea initium fori debet esse feria secunda diebus Rogationum, finis eiusdem in uigilia Pentecosten, quod si factum non fuerit, Ratisponenses in C. librarum estimationem mili tenebuntur.

Hec autem renouationis cartula data est anno M^o C^o (sic) primo anno imperii Heinrici imperatoris et semper augusti. Presentibus *Gerungo de Strechowe*, *Pillungo de Chierhaim*, *Ortolfo de Griezchirchen*, *Dietrico de Hohenstophe*, *Friderico de Miersdorf*, *Dietmaro de Putenowe*, *Perhtoldo de Stegen*, *Gotscalco*, *Hartnido*, *Otachero de Stangen*, *Heinrico de Enswalde*, *Ulrico de Chienowe*, *Gerlocho de Chirdorf*, *Ulrico de Starchenberch*, *Ottone de Wartnowe*, *Dietmaro de Jannesdorf*, *Richero de Marchpurch* et aliis quam pluribus.

*) Die () eingeschlossenen Worte sind nachträglich, aber von der nämlichen Hand nach dem Worte: *Mastrihet* zwischen den Zeilen, und theilweise am Rande der Urkunde eingeschaltet worden.

Ut autem omnis dubietatis scrupulus de medio tollatur, hanc cartam Sigilli nostri impressione signauimus et contra emergentes calumnias malignantium hominum in perpetuum communiuimus. Facta est autem ista commutatio *ex legatione Ratisponensium*, et istis praesentibus *Comite Vtone et Alberto filio suo de Prunenlaite, Hartwicus de Pyerchingen et filius suus Hartwicus, Engelbertus Zûfe, Sygefridus Pammezare.*

Original auf Pergament mit Siegel, im königl. bairischen Reichsarchive zu München. — Scheid, Orig. Guelf. III. praefat. 30. — Hormayr, Archiv 1815, pag. 484. Beide sehr fehlerhaft. — Archiv der kaiserl. Akademie, Bd. X. pag. 92, aus dem Originale. (Mit Rücksicht auf das angegebene Jahr der Regierung Heinrichs VI. als Kaiser fällt die Urkunde zwischen den 15. April 1191 und 15. April 1192.

CCXCVII.

1192. Grätz. — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, bestätigt die Rechte und Besitzungen des Klosters Garsten.*

Leupoldus dei gratia Dux *Austrie et Stirie* omnibus Christi fidelibus imperpetuum. Quia more torrentis transeunt tempora et cum temporibus memoria et quoniam etas memoriam excludens obliuionem mentibus ingerit, ea sollicitudine inducti scriptis mandamus et notum facimus omnibus scire volentibus tam futuris quam presentibus, qualiter nos Monasterium *Gerstense* cum omnibus suis Juribus et possessionibus semper defendere promouere et exaltare pre omnibus Ecclesiis intendimus, vt debemus, tanquam plantationem parentum nostrorum Principum *Stirie*, de quorum speciali sinu eadem Ecclesia noscitur exiuisse. Hinc est, quod nos dictum Monasterium, sicut est liberum ab omnibus aduocatis, ita volumus, vt semper in omnibus suis possessionibus nos et omnes nostri successores idem, vbicunque homines vel predia in terris nostris habuerit, gratis habito respectu solunmodo ad salutem animarum nostrarum defendere teneamur. Et quicumque predium aliquod eidem Monasterio contulerit, ad nos tamen aduocacia pertinebit, sicut est coram nobis sentencialiter diffinitum. Preterea aduocaciam et omne Jus aduocati in duabus villis, quarum vnâ, que vocatur ad *Gerstenses* (sic), *Chunradus Comes de Ragatz* cognatus noster dedit Monasterio nominato et alteram, que vocatur *Munichreut*, quam pater eius prius dederat, remittimus deinceps Monasterio prelibato, ita ut in predictis nullus Jus Aduocacie sibi vsurpare presumat,

Sed in Abbatis consistat arbitrio, cui velit honestorum virorum eadem bona tuenda committere, illud faciat libere et absolute. Insuper nullus Judicium secularium tam nostri quam alieni per totas Terras nostras ad suum placitum euocent homines dicti Monasterij nec in prediis vel hominibus eiusdem debent aliquam iurisdictionem habere, sed postquam coram Iudice Abbatis aliquis reus sanguinis vel in quocunque crimine condemnatus fuerit, sicut cingulum vestes claudit, nostro Iudicio assignetur Salua Ecclesie omni re mobili et immobili. Preter hec in omnibus Ciuitatibus et Foris per totas terras nostras hominibus dicti Monasterij liberam intrandi et exeundi et sua negocia exercendi tribuimus facultatem nec ullus Iudex Ciuitatis vel Fori contra ipsos aliquam audienciam super quacunque causa debet habere, nisi prius Abbas iustitiam negauerit querelanti. Preterea in terra et in Aquis, vbicunque per terras nostras aliquid deduxerint, siue sint ligna vel victualia, siue vinum aut alia, quocunque nomine censeantur et quantacunque vtilitas Ecclesie exposcit, quolibet tempore libere sine omni Muta et exactione quacumque debeant pertransire. Omnes etiam terminos a fundatoribus ipsi Ecclesie designatos perpetuos esse volumus in omnibus locis, in quibus predia ipsius fuerint nomine designata, videlicet *Gavelentz* territorium, quod incipit, vbi riuius dictus *Garlentz* primum fluxum incipit, vsque in *Anesum*, sicut Montes et conualles se ibidem respiciunt et aqua pluuialis in dictam Prouinciolam a vertice Montium se demittit, Infra quos terminos nichil est, quod ad Ecclesiam pertinere non debeat pleno iure nullò contradicente sicut *Dux Otacher* ad vltimum suo Priuilegio noscitur expressisse. A vertice autem *Valchenstain* et *Merhenval* vsque in *Phaffenstain* eidem Monasterio terminos designamus, Siluam etiam circa *Wilhalmspurch* in *Swerzenberch* inter fluuiolos *Chrezpach* et *Swerzenpach* ipsi Ecclesie traditam confirmamus ita videlicet, vt quicquid cultum vel incultum fuerit in eisdem terminis, ad Ecclesie proprietatem pertineat pleno iure vna cum hiis expressis ex una parte riui dicti *Golsenu* nomine curtim vnam et ex altera parte eiusdem Riui curtim alteram cum nouem beneficiis suisque appendiciis infra *Swerzenpach* et *Puchenpach* vsque ad *petrosam parietem* longe vel prope positis nec non et vineam apud *Wilhalmspurch* et duas vineas in *Monte Aychperch*, Siluam etiam, que *Tanperch* dicitur, cum dote in plenam proprietatem ab *Otacharo Marchione* ipsi Ecclesie traditam confirmamus sola venatione ferarum excepta, quam diu silua

steterit, et perpetuo robore ratam esse volumus Monasterio prelibato, vt tam culta quam inculta in Monte siue Silua predicta iure proprietario possideant fratres in eodem loco diuino seruicio deputati. Insuper in *Ischel*, vbi Sal nostrum decoquitur, damus Ecclesie predictae Sexaginta duas Carratas Minoris mensurae et in *Arsse* totidem omni anno, quod ob remedium tam nostri quam omnium parentum nostrorum stabile fore precipimus et inuiolabiliter obseruandum. Quia uero Abbatem Monasterij prelibati racione Cappelle in *vrbe* nostra *Stira* Curie nostre sumum constituimus Cappellanum, ita quod eo presente omnia diuina coram nobis habenda nutu suo et ordinacione debita plene fiant, Volumus sepius dicto Monasterio hanc facere gratiam specialem, vt tam Ministeriales nostri quam alij, qui a nobis in feodis, siue Prediis quiequam habent, illud possint eidem Ecclesie propter suam et nostram salutem dare libere in proprietatem nullo penitus obsistente. Vt autem hec omnia firma et inconvulsa omni tempore permaneant, cum consensu dilectorum filiorum nostrorum *FridERICI* et *LEUPOLDI* presentem inde paginam scribi fecimus et sigillorum nostrorum munimine roborari Testibus subnotatis, *Diepoldus Marchyo* (de *Vochburch*, *Albertus comes de Rabgau*, *Erchengerus de Neitperch*, *Pabo* et *Ditricus* fratres de *Hohenstaf*, *Richerus de Marchpurch*, *Ditmarus* dapifer de *Petnaw*, *Hainricus de Hophar*, *Leupoldus de Potscha*, *Redgerus de Planchenwart*, *Hainricus*, *Ditmarus* et *Chunradus* fratres dicti *Gellen*, *Arnoldus de Wartenburch*, *Hebnhardus* et *Otto* fratres de *Wartenawe*, *Ditricus de Chreuzpach*, *Marquardus de Rotengrueb*, *Menhardus* Camerarius, *Albero* et *Hainricus* fratres de *Tuchenstain*, *Perugerus de Capella*, *Gvndacher de Stira*, *Ledwicus de Slierbach* et alij quam plures). Acta sunt hec in *Gretz* Anno Incarnacionis dominice Millesimo. Centesimo LXX. VII (sic).

Aus der Bestätigungs-Urkunde der Herzoge von Österreich ddo. Wien 2. Februar 1304, im Archive zu Garsten. (Die mit () eingeschlossenen Namen am Ende nach dem Worte: marchio, sind aus einer Abschrift dieser Urkunde auf Papier aus dem XVII. Jahrhunderte im selben Archive entnommen, da die obige Bestätigung nach marchio nur die Worte: et ceteri, hat.) — Fröhlich, Diplom. Garstense, 61, Nro. 17. — Stillfried, Burggrafen von Nürnberg, I. 33, Nro. 1.

CCXCVIII.

1192. — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, nimmt das Spital am Pährn in seinen Schutz, befreit es von der weltlichen Vogtei und erlaubt seinen Ministerialen, Schenkungen dahin zu machen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Liupoldus dux austrie stirieque.* Quoniam diuine largitatis gratia omnium ecclesiarum Christi defensores constituti sumus, precipue tamen earum curam gerere debemus, quas karitas piissimorum hominum necessitati pauperum instituit prouenturas. Notum sit igitur omnibus Christi fidelibus, quod aduocaciam nouellj hospitalis *garsten* sitj pro remedio anjme nostre parentumque nostrorum ita nobis assumpsimus, ut omnja bona ipsius infra terminos regiminis nostri constituta omnj jure iudicium et aduocatie postposito sola spe diuinę retributjonjs tueamur; Si quis etiam ministerialis noster superna inspiratione conmonitus prefato hospitalj aliquid prediorum suorum conferre uoluerit, hoc faciendj liberam facultatem permitjmus. Et ne quis in posterum hec statuta nostra infringere ualeat, ipsa sigillj nostri inpressione corroboramus.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCXCIX.

1192. *Steier.* — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, verleiht dem Kloster Gleink die Kirche zu Dietach statt jenem Gute daselbst, welches weiland Herzog Otackar von Steiermark demselben verliehen hatte.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Dux Levpoldus Austrie et Styrie* cunetis Christi fidelibus. Quoniam adhuc adeo constituti sumus, ut saluti et commoditati subditorum studiose prouideamus, ea propter cunetis Christi fidelibus notificamus tam presentibus quam futuris, quod dilectus noster *consanguineus Dux Styriae Otakerus in extremis positus* predia sua ecclesijs dei large tribuit, inter que etiam *Glenicensi ecclesie* predium unum in *Trdeche*, quod *Wuelfinch* possederat, potestatiua manv contradidit. Sed omnia sua arbitrio nostro, quia simul ita concambieramus, perficienda dimisit. *Ipsa uero corpore exempto cum nobis omnia gubernanda prouenissent, aput Graece ministerialium nostrorum magnum conuentum conuocauimus,*

illic de nostris rebus ac *prouincie salute* saniori consilio aliquid tractaturi, quo in loco nos a prudentioribus ydoneo consilio accepto statuimus et fieri decreuimus, ut predia, que ex precepto eiusdem consanguinei nostri distracta fuerant et ecclesijs dei diuisa, si *officijs et urbibus* nostris dampnosa essent, cum melioribus et utilioribus ex alijs nostris predijs et redditibus soluenter et redderentur, ut etiam nobis aliquid ante dominum fieret exinde anime remedium. Processu itaque temporis *in urbem nostram Styer* uenientes et causas rerum ibi tractantes in anteriori optimatum nostrorum consilio cum fratribus *Glvnicensis ecclesie* quasi mutando cambiimus et pro predio, quod consanguineus noster eis dederat, *ecclesiam Trdech urbis nostre capellam* cum dote altaris omni que pertinentia ac omnibus que iuris nostri erant, potestatiua manu eis tradidimus et per manum ministerialis nostri *Otonis* eiusdem loci aduocatj ipsam delegationem alacriter persoluimus. Pro qua delegatione in presentia nostra a prudentioribus normaliter diffinitum est, ut *plebanus Syrnicensis*, qui ipsam ecclesiam a nobis pridem susceperat, quoad uiueret, quiete eam possideret et post eius uite terminum eadem ecclesia cum terminis et appendicijs suis Glvnicensi ecclesie seruiendo sine omni contradictione in usum fratrum totaliter proueniret. Et ut hec traditionis nostre auctoritas rata et firma omni euo permaneat, sigilli nostri uiua impressio et subscriptorum testimonium perhibeat: *Wernhardus de Schorberch, Hertnidus de Ort, Wulfingus de Chapsenberch, Herandus de Wildonie, Gendacherus de Styer, Hertnidus de Ovnsteine, Rudolfus de Stadeke, Erkengerus de Landese, Otto et Otakerus de Graece, Pillvuch de Perustein, Otto de Volchenstorf, Gendakerus, Deringus fratres de Styer, Deringus de Bless, Eberhardus, Rvdolfus fratres de Ternperg* et alij multi. Acta sunt hec anno domini M. C. XCII. Indictione X. data *apud Styriam* Non. April. (? sic *)

Mon. boic. XXIX. II. pag. 47. ex cod. patav. III°.

*) Nachdem Herzog Otakar von Steiermark erst am 9. Mai 1192 gestorben, kann dieser Monatstag in keinem Falle bestehen. Vielleicht ist diese Stelle des Passauer Codex zu lesen: Non. Cal. Jul. (23. Juni), was mit dem Itinerar Herzog Leopold's für das Jahr 1192 zusammen passen würde.

CCC. A.

1192. — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, befreit das Kloster Gleink von aller weltlichen Vogtei, nimmt es in seinen Schutz und Schirm und ertheilt demselben mehrere Freiheiten.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti. Amen. *Lūpoldus* dei gratia Dux *Austrie et stirie*, Omnibus presentem paginam inspecturis salutem in perpetuum, Quia ratio Juris nos adhortatur, ecclesiarum dei conmodum augmentare et quantum possumus de nostris rebus et possessionibus seruitium omnipotentis dei, quamdiu uixerimus, ampliare, ut per hoc non solum temporalia, sed etiam eterna bona consequi mereamur, Ea igitur sollicitudine inducti scriptis presentibus notum facimus omnibus scire uolentibus tam futuris quam presentibus, qualiter nos Monasterium *Glénick* cum omnibus suis iuribus et possessionibus semper defendere, promouere et exaltare intendimus, ut debemus. Hinc est, quod nos dictam Ecclesiam, ab omnibus aduocatis uolumus liberam esse et securam ita, ut semper in omnibus suis possessionibus et libertatibus nos et omnes nostri successores, ubicunque homines aut predia in nostro dominio habuerit, gratis habito respectu solummodo dei et pro salute animarum nostrarum defendere teneamur et quicumque predium eidem Monasterio contulerit, ad nos tamen aduocatia pertinebit, sicut in Priuilegio ipsius fundatoris, uidelicet venerabilis ac sanctissimi *Otonis* Episcopi *Babenbergensis* est distinctum et confirmatum, et quia etiam nimis esset indignum et indecens, ut Ecclesias, quas Principes de suis rebus et laboribus fundarent, minores persone in eisdem Ecclesiis sibi jus aduocatie uel dominij vsurparent, Nullus etiam iudicium secularium, tam nostri quam alieni in prediis uel hominibus dicti Monasterij debet aliquam jurisdictionem habere, sed postquam aliquis reus sanguinis uel in quocumque crimine condempnatus fuerit, sicut cingulum uestes claudit, nostro iudicio assignetur salua ecclesie omni re mobili et immobili. Preterea in terra et in aquis, ubicunque per terras nostras aliquid deduxerint, siue siut ligna uel uictualia, siue uinum uel alia quocumque nomine censeantur, quolibet tempore anni libere sine omni Mâta et exactione ipsos uolumus pertransire. Familia etiam nostra cum familia *Glénicensi* matrimonia libere ac licenter contrahat. Concedimus etiam, quemadmodum felicitis memorie consanguineum nostrum *Marchionem Otakkerum* inuenimus indulgisse,

quod omnes Ministeriales terre nostre ac alii nobiles nominis cuiuscunque ea, que a nobis nomine feodi vel hominij possident, pro remedio animarum suarum *Glénicensi* cenobio libere delegent ac conferant. Piscaturam etiam in flumine *anasi*, ubi possessio ipsorum inchoatur, usque ad *Stenigne* ex utraque parte litoris ac gurgitis ipsis licenter ac libere conferimus. Presenti quoque scripto manifestamus, quod tradidimus Ecclesie *Glénicensi* per manus domini nostri venerabilis *Otonis Babenbergensis* Episcopi, a quo possedimus iure feodi, illa, que nominatim duximus exprimenda videlicet possessiones *Hulewarn* inter duos montes hinc et inde usque in *Tiúphenpach* et in *Styer* fluiuium verum et legitimum terminum habentes. Hec omnia cooperatione *Vdschalci de Clêse*, qui nostras res in illis partibus administrabat, ad salutem contulimus Monasterio antedicto, ut inde fratres nobis indulgere deberent, quod nos eis vinum ipsorum apud *Chremse* pro nostra necessitate abstulimus aliquando. Insuper dominus noster *Babenbergensis* episcopus tradidit predia eadem et confirmauit de nostra bona et libera uoluntate, scilicet duos cultos *Mansus*, noualia nemora, culta et inculta et omnia seorsum contigua inter duos montes usque in *Styer* et in *Tiuphenpach* undique protendentia cum omni utilitate, que perpetuo ex hiis poterit prouenire, et fratres eiusdem Ecclesie libere et absque ullo impedimento quolibet illa perpetuo possideant. Jus etiam aduocatie in sepedictis possessionibus, immo etiam in omnibus prediis et possessionibus, quas episcopi *Babenbergenses Glénicensi* cenobio siue in *Pirno monte* vel in *Hage* tradiderunt et confirmauerunt, nobis ac posteris nostris taliter duximus retinendum, ut ipsas absque respectu tocius comodi temporalis fideliter defendere atque protegere teneamur; Item presenti pagine duximus inserendum, quod dilecti Ministeriales nostri, videlicet *Otakkerus*, *Rudigerus* et *Tageno* fratres de *pargen* predia decem uirorum apud *vinchlarn* et in montibus iuxta sita ob remedium animarum suarum ac parentum suorum *Glunicensi* Monasterio per manus nostras tradiderunt, quam etiam traditionem ipsius Ecclesie fratribus confirmamus de nostra gratia speciali. Vt autem hec omnia per cuncta annorum circula firma et inconuulsa permaneant et a nullo successorum nostrorum infringi ualeant, nostri sigilli munimine duximus roboranda, Testibus subnotatis, quorum hec sunt nomina *Wernhardus de Schovemberch*, *Vlricus* et *Liutoldus de Peka*, *Harthnidus de Orth*, *Wulfingus de Chapfenberch*, *Herrandus de Wildonien*, *Gundacharus de Styer*,

Harthnidus de Orenstaein, Rudolfus de Stadekke, Erchengerus de Landeser, Otto et Otakarus de Greze, Pillunch de Pernstaeine, Otto de volchenstorf, Duringus de plesse, Eberhardus, Rudolfus fratres de Terenperge, Hillgrimus et Wolfkanch de Enstal, Otto, Otakkarus, Imprinch, Marquardus, Rudolfus, Wezilo de Styer, Chunradus, Liupoldus, Perchtoldus, Herrandus, Vtricus, Otto, Ortolfus Et alii multi.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis Millesimo Centesimo Septuagesimo Octavo (sic). In Dictione Decima Apud Laureacum. Data Nonas Maij. Regnante domino nostro iesu christo in eternum feliciter Amen.

Original (?) auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Gleink. Das Siegel — ein einfaches — zeigt den Herzog zu Pferde, in der rechten Hand die Fahne, am linken Arme den Schild, dessen Wappen ganz undeutlich ist. Am Rande zum Theile zerbröckelt die Umschrift: † LIVPO . . . I. GRACIA. DVX. AVS . . IE. ET. STIRIE. — Nach Schrift, Siegel und Zeugen wäre dieses Diplom Herzog Leopold VII. zuzuweisen. — Kurz, Beiträge III. 315, theilweise.

CCC. B.

1192. — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, befreit das Kloster Gleink von aller weltlichen Vogtei, nimmt es in seinen Schutz und Schirm und ertheilt demselben mehrere Freiheiten.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. *Liupoldus* Dei Gratia Dux *Austrie* et *Stirie* Omnibus presentem paginam inspecturis salutem in perpetuum. Quia ratio juris nos adhortatur Ecclesiarum dei comodum augmentare et quantum possumus, de nostris rebus et possessionibus seruitium omnipotentis dei, quamdiu uixerimus, ampliare, ut per hoc non solum temporalia, sed eterna bona etiam consequi mereamur, Ea igitur sollicitudine (sic) inducti scriptis presentibus Notum facimus omnibus scire uolentibus tam futuris quam presentibus, qualiter nos Monasterium *Glénick* cum omnibus suis Juribus et possessionibus semper defendere, promouere et exaltare intendimus, ut debemus. Hinc est, quod nos dictam Ecclesiam ab omnibus aduocatis uolumus esse liberam et securam ita, ut semper in omnibus suis possessionibus et libertatibus nos et omnes nostri successores, vbicumque homines vel predia in nostro Dominio habuerit, gratis habito respectu solummodo dei et pro salute animarum nostrarum defendere teneamur, et quicumque predium eidem

Monasterio contulerit, ad nos tamen aduocata pertinebit, sicut in priuilegio ipsius fundatoris videlicet venerabilis ac sanctissimi *Ottonis babenbergensis* episcopi est distinctum et confirmatum, et quia etiam nimis esset indignum et indecens, ut ecclesias, quas principes de suis rebus et laboribus fundarent, minores persone in eisdem ecclesiis sibi Jus aduocatie vel dominij usurparent, Nullus etiam Iudicium secularium tam nostri quam alieni in prediis vel hominibus dicti Monasterij debet aliquam iurisdictionem habere, sed postquam aliquis reus sanguinis vel in quocumque crimine condemnatus fuerit, sicut cingulum uestes claudit, nostro iudicio assignetur salua ecclesie omni re mobili et immobili. Preterea in terra et in aquis, vbicumque per terras nostras aliquid deduxerint, siue sint ligua vel victualia siue vinum vel alia, quocumque nomine censeantur, quolibet tempore anni libere sine omni m̃ta et exactione ipsos uolumus pertransire. Familia etiam nostra cum familia *Gl̃nicensi* matrimonia libere ac licenter contrahat. Concedimus etiam, quemadmodum felicis memorie consanguineum nostrum *Marchionem Otakkerum* inuenimus indulsisse, quod omnes Ministeriales terre nostre ac alij nobiles nominis cuiuscumque ea, que a nobis nomine pheodi uel hominij possident, pro remedio animarum suarum *Gl̃nicensi* cenobio libere delegent ac conferant. Piscaturam etiam in flumine *Anesi*, vbi possessio ipsorum inchoatur, usque ad *Seninge* ex utraque parte litoris ac gurgitis ipsis licenter ac libere conferimus. Presenti quoque scripto manifestamus, quod tradidimus Ecclesie *Gl̃nicensi* per manus domini nostri venerabilis *Ottonis babenbergensis* episcopi, a quo possedimus Jure pheodi illa, que nomiatim duximus exprimenda, videlicet possessiones *H̃lwarn* inter duos montes hinc et inde usque in *Tĩrphenbach* et in *Styer* fluium verum et legitimum terminum habentes, hec omnia cooperatione *Ṽdchalci de Chl̃se*, qui nostras res in illis partibus administrabat, ad salutem contulimus Monasterio antedicto, vt inde fratres nobis inculgere deberent, quod nos eis vinum ipsorum apud *Chremse* pro nostra necessitate abstulimus aliquando. Insuper dominus noster *babenbergensis* Episcopus tradidit predia eadem et confirmauit de nostra bona et libera uoluntate, scilicet duos cultos mansus, noualia nemora culta et inculta, et omnia seorsum contigua inter duos montes usque in *Styer* et in *Tĩrphenbach* undique protendencia cum omni utilitate, que perpetuo ex hiis poterit prouenire, et fratres eiusdem Ecclesie libere et absque ullo impedimento illa perpetuo

possideant. Jus etiam aduocatie in sepe dictis possessionibus, immo etiam in omnibus prediis et possessionibus, quas episcopi *babenbergenses Glönicense* (sic) Cenobio siue in *Pirno* monte vel in *Huge* tradiderunt et confirmauerunt, nobis ac posteris nostris taliter duximus retinendum, vt ipsas absque respectu tocius comodi temporalis fideliter defendere atque protegere teneamur. Vt autem hec omnia per euncta annorum circula firma et inconuulsa permaneant et a nullo successorum nostrorum infringi ualeant, nostri sigilli munimine duximus roboranda, testibus subnotatis, quorum hec sunt nomina: *Wernhardus de Schöumberch, Vlricus et Liutoldus de Peka, Hartnidus de Órth, Wulfingus de Chapfenberch, Herrandus de Wildonien, Gvndacherus de Styer, Hertnidus de Ocenstweine, Rudolfus de Stadeke, Erchengerus de Landeser, Otto de Volchenstorf, Doringus de Plesse, Eberhardus, Rudolfus fratres de Ternperge, Hiltgrimus et Wolfgangh de Enstal, Otto, Otakkarus, Imbrich, Marquardus, Rudolfus, Wezilo de Styer, Chenradus, Licpoldus, Perchtoldus, Herrandus, Vlricus, Otto, Ortolfus* et alij multi, Acta sunt hec Anno Domini Incarnationis Millesimo, Centesimo, Septuagesimo *Quinto* (sic). Indictione septima, Data apud *Laureacum* Nonis Maij.

Regnante domino nostro iesu christo in Eternum feliciter Amen.

Original (?) auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Gleink. (Das Siegel scheint ein Doppelsiegel gewesen zu sein, dessen eine Hälfte aber ganz verloren gegangen, während von der andern nur mehr ein grösseres Fragment übrig geblieben ist. Auf diesem ist der Herzog mit dem Bindenschild dargestellt, die Umschrift aber bis auf wenige Buchstaben weggebrochen . . . DEL. GR IE †. Unbezweifelt das Siegel Herzog Friedrichs II.) — Kurz, Beiträge, III. 311.

CCCI.

1192. **Salzburg.** — *Adalbert, Erzbischof von Salzburg, bestätigt dem Kloster Reichersberg die von seinen Vorfahren erlangten Freiheiten.*

In nomine sancte et indiuidve trinitatis ego *adelbertus* dei gratia *salzburgensis* uocatus archiepiscopus apostolice sedis legatus *Gerhoho richerspergensis* preposito et eius successoribus in perpetuum. Antecessorum statuta bona et iusta decet conseruare atque confirmare legitimos eorum successores in dispensatione pię ordinationis. Proinde nos, qui beatis et religiosis uiris ecclesie *salzburgensis* archiepiscopis *Chenrado* et *Eberhardo* successimus, eorum pia

statuta non solum seruare, sed etiam gratia dei fouente ougmentare (sic) intendimus. Igitur quecunque ab illis ad consolationem deo militantium in cenobio *Richerspergensi* seu liberalitate pietatis donata sev pontificali auctoritate concessa et eorum priuilegiis firmata sunt, ut illis integra permaneant, statuimus et presenti pagina firmamus. In quibus hæc nominatim duximus exprimenda. Patellam in *halle*, decimas ad episcopale ius attinentes in duabus parrochiis *pûtinensi* et *brambergensi*. Verum quia prouidentia ecclesie *brambergensis* ex pontificali beatę memorię archiepiscopi *Eberhardi* concessione *Richerspergensi* sic est firmata, ut a domo illa plebanum habeat, qui ecclesiam plebalem procuret et quoniam ipsa ecclesia terminis ampliata sic excreuit, ut duos necessarios habere pastores oporteat, volumus et statuimus unam plebesmalem ecclesiam esse *Edeltz*, alteram *bramberge*, quibus idoneos plebanos prepositus loci *Gerlohus* et eius legitimi successores ordinare potestatem habeant. Decernimus ergo, vt si, quod absit, persone de uestro collegio in ministerium assumptę vel in religionis disciplina commissique gregis prouidentia sev fidelitate erga claustrum suum custodienda minus, quam oportet, idonee conparuerint et ab archiepiscopo commonite non citius resipuerint, liberum sit preposito consulto primum *Salzburgensi* archiepiscopo, ad eius nutum personas illas reuocare ad claustralem restrictionem atque in eorum locum subrogare alias de manu archiepiscopi regulariter inuestiendas seruato in omnibus et per omnia in substituendis regularibus personis prescripto rigore. Sane utilitati uestre propensius intendentes uolumus, ut, si seculares prospexeritis instituendas personas, pari modo fideles in omni iure uestro excepta canonica professione, qua uobis non tenentur, existant. Quod si et illi in suę salutis periculum et in memoratę ecclesie *Richersperge* iusticiam grauius aliquid attemptauerint, iuris ordine conmoniti canonica censura remoueantur Rursusque claustrales secularesve persone, quotienscunque necesse fuerit, a presente preposito *Gerloho* et omnibus successoribus suis canonice subrogatis *salzburgensi* archiepiscopo representate sine obstaculo instituantur prefatis ecclesiis *brambergensi* et *Edeltz* salua in omnibus canonica iusticia nostra nostrorumque successorum. Preterea sicut ex priuilegiis ipsius cenobii animaduertimus, quod ipse locus sic est fundatus et ab antecessoribus nostris archiepiscopis in ius et patrocinium *salzburgensis* ecclesie susceptus, ut nullus eiusdem loci sit aduocatus, nisi ipsius metropolis

salzburgensis ecclesie aduocatus, qui uidelicet de beneficio principalis aduocatie sibi collato ipsum cenobium sine grauamine defendat, hoc annectimus, ut libertas illi loco a fundatoribus destinata et priuilegiis apostolicis confirmata inconcussa permaneat, et presenti pagina sigillo nostro communita interdiciamus, ne a principali aduocato subaduocatus per ius beneficiale constituatur. Sane si prepositus loci expetierit aliquem sibi a principali aduocato destinari, committatur illi talis procuratio absque iure beneficii liceatque preposito, si inutilis fuerit, eum amouere melioremque in eius locum simili tenore restituere. Vt autem hec nostre dispensationis pia institutio nulla impietatis machinatione uioletur, sed in perpetuum firmissime conseruetur, hanc paginam tali sententia concludimus, ut, si quis contra eam temere agens tercio conmonitus non resipuerit, ira dei maneat super eum in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat per penitentiam, sine qua si defunctus fuerit, de perpetrata iniquitate reum se cognoscat in tremendo examine iudicis cuncta cernentis.

† Ego *Adelbertus Salzburgensis* archiepiscopus S. S.

† Ego *Gundaker* prepositus Maioris ecclesie *Salzburgensis* S. S.

† Ego *Rudolfus* decanus Eiusdem ecclesie (sic) S. S.

† Ego *Marsilius Bōmburgensis* prepositus S. S.

† Ego *Heinricus salzburgensis* canonicus et cellerarius S. S.

Ego *Sofredus salzburgensis* scolasticus S. S.

Ego *Perhtoldus* diaconus *salzburgensis* et prepositus celleraris (?) S. S.

Acta sunt hec *salzburge* auno incarnationis domini M^oC^oLXXXII.

Anno episcopatus domini *Alberti* XXIII.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Reichersberg.

CCCII.

1193. 29. Jänner. Lateran. — *Papst Cölestin III. nimmt das neu errichtete Hospital am Pührn in seinen Schutz.*

CELESTINUS episcopus seruus seruorum dei Dilectis filiis *Raptoni* Prouisor et habitatoribus noui hospitalis in alpibus diocesis Patauiensis constituti salutem et apostolicam benedictionem. Sacrosancta Romana ecclesia deuotos et humiles filios ex assuete pietatis officio propensius diligere consuevit et, ne prauorum hominum molestiis agitentur, eos tamquam pia mater protectionis sue munimine

confouere. Eapropter dilecti in domino filij deuotionem uestram, quam ad nos et beatum Petrum habere noscimini, attendentes personas uestras et quascumque possessiones uel quecumque bona idem hospitale impresentiarum iuste et canonicè possidet aut in futurum iustis modis prestante domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrociniò communimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc nostre paginam protectionis infringere uel ausu ei temerario contraire. Siquis uero hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Datum *Laterani*. iij. Kalendas februarij, Pontificatus nostri anno tercio.

Original auf Pergament mit Bleibulle, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCCIII.

1193. 30. Jänner. *Lateran*. — *Papst Cölestin III. ermahnt die in den Kirchensprengeln von Salzburg, Passau und Gurk befindlichen Christgläubigen, die Sammlungen für das neu gegründete Hospital am Pährn mit Almosen zu unterstützen.*

CELESTINUS episcopus seruus seruorum dei uniuersis Christi fidelibus per *Salzburgensem, Patauiensem* et *Gurcensem* dioceses constitutis Salutem et apostolicam benedictionem. Quoniam, ut ait apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi recepturi, prout gessimus in corpore siue bonum siue malum, oportet et nos diem missionis extreme misericordie operibus preuenire et eternorum intuitu seminare in terris, quod reddente domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in celis firmam spem fiduciamque tenentes, quoniam, qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet uitam eternam. Sane peruenit ad audientiam nostram, quod nouum hospitale in alpihus sit Patauiensis diocesis domino permittente constructum, in quo pauperibus et infirmis caritatis solacia ministrantur, verum quia ad huiusmodi misericordie opera indigentibus eroganda proprie non sufficiunt facultates. deuotionem uestram rogamus, monemus attentius et in remissionem uobis iniungimus peccatorum, quatenus cum eius nuntij ad uos accesserint elemosinas petitori, grata eis subsidia conferatis ita, ut uestro

mediante suffragio operibus ualeat insistere caritatis et uos per hec et alia bona, que domino inspirante feceritis, ad eterne felicitatis mereamini gaudia peruenire. Datum *Laterani*. III. Kalendas februarij, pontificatus nostri anno tercio.

Original auf Pergament mit Bleibulle, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCCIV.

1193—1200. — *Abfindung des Abtes Otto von Wilhering mit Otto von Buchberg wegen seiner Ansprüche auf das Gut Zemleub.*

Recognoscat tam presentium quam futurorum etas, quod dominus *Albero de Zemeliube* pro remedio anime sue potestatiua manu contulit illi claustro *Willeheringen* predium in *Zemeliube*, uidelicet *margerinam* vnam, beneficium et pratum. In *Stainmößelesdorf* tria beneficia, *Salapulcake* nouem beneficia, *Chremese* vineam vnam et homines proprios, cuius predii se possessorem postea asseruit dominus *Otto de Buchperch*. Abbas autem claustrum prefatum scilicet *Otto* consulens utilitati cenobii sui predium iam dictum consilio domini *Hadmari* aduocati, eiusdem predii XX talentis apud dominum *Ottonem* redemit. Facta est autem ista conuentio tempore peregrinationis dieti *Hadmari* in uilla, que dicitur *Prunne* ordine congruo confirmata. Huius rei testes sunt *Hadmarus de Chunringen*, *Irnfrit de Gnannendorf*, *Ótrich Strune*, *Marchwardus de Hintperge*, *Vlrich de Stawze*, *Ortolf de Clements*, *Otto de Lize*, *Hugo et frater eius Chōnradus de Ottensteine*, *Heinrich Tuscheman*, *Vlrich de Galchprunnen*, *Rödiger de Rosenawe*, *Rudinch de Valchensteine*, *Ortwin de S. Johanne*, *Chalhoch de Tulbingen*, *Trost de Minenbach*, *Eben de Regelesdorf*, *Marchwart de Wesen*, *Dietmar de Chunringen*, *Huch de Gudransdorf*, *Vlrich strune iunior*, *Alber pfererwin*, *Dietmar de Riede*, *Gotfrid de Tierensteine*, *Dietrich de Tierenstaine*, *Heinricus Chāmbel*, *Pehart de Tirnstaine*, *Pilligrim de Nāliube*, *Alhart de Sachsendorf*, *Hiernhart Trufel*, *Sigemunt de Slichinesdorf*, *Gerwic de Tierensteine*, *Albrecht de Stadelowe*, *Otto fritelingere*, *Hainrich Huntel*, *Vlrich swertzger de valchenstaine*, *Otto de Praitenaiche*, *Hice de vrischelaren*.

Aus einem Copialbuche im Archive des Kl. Wilhering. — Stülz, Geschichte von Wilhering, 489.

CCCV.

1194. 17. September. — *Conrad, Bischof von Regensburg, schenkt dem Kloster Mondsee Ort und Kirche Weihmerting.*

In Nomine Sanctæ et Individuæ Trinitatis. Ego *Conradus* divina fauente Clementia *Ratisponensis* Ecclesiæ Episcopus omnibus Christi fidelibus veræ fidei præmia invenienda. Et ratio dicit et Justitia commendat, ut nos, qui Religionem profitemur ex ordine, Religionem foveamus ex devotione. Eapropter Religiosorum fratrum in *Manensi Cænobio* Deo militantium delectati religione, Ei, cui serviunt, nos in hoc credimus famulari, si de his, in quæ divinitus potestatem accepimus, eorum commodo prospicimus et quieti. *Ecclesiam* igitur *Wihemerting*, cum ex sententia Chori nostri et Ministerialium Ecclesiæ nostræ Jus habeamus et potestatem eidem Cænobio conferendi, cum omni Juris integritate, quod hactenus in illa tenuimus, prædictis fratribus omnimodis concedimus ita, ut jus habeant eligendi sacerdotem in illam Ecclesiam et præsentandi et Juris hujus perpetuitas præfato Cænobio maneat perpetuo. Ne qua vero super hac justa Concessione nostra eis quæstio in posterum inferatur, præsentii Privilegio caveri volumus et nostræ Potestatis officio inhibemus. Huius rei testes sunt *Heinricus Præpositus, Ulicus Decanus, Egellolfus Præpositus S. Joannis, Rudegerus thesaurarius, Bernardus Canonicus, Rupertus Canonicus, Fridericus Canonicus de Prukeyberch, Ulicus scriba, Marctvardus Decanus de Chambis, Fridericus filius Palatini Ministerialis Ecclesiæ, Albertus in Heyda et frater suus Hutvvinus, Rupertus Kergel, Ekebertus Schultherde, Ernestus de Kelzena, Hertvricus de Frönorve, Hertvvicus de Manense, Rupertus Lupus, Berlochus Dapifer, Rupertus frater ejus de Nuzzdorff, Heroldus Abengvelbe, Rudiger de Manense, Albrecht, Englschalch, Otto, Alfrid, Friderich, duo Conradi et alii quam plures.*

Ego *Hainricus* Majoris Ecclesiæ Præpositus subscripsi.

Et ego *Ulicus* Decanus SS. Ego *Heinricus* SS.

Ego *Beletus* Scholasticus SS.

Ego *Egloffus* Præpositus S. Joannis Ecclesiæ in *Traunersee* SS.

Ego *Hartmannus* SS. Ego *Rogierus* Thesaurarius SS.

Ego *Lantfridus* SS. Ego *Fridericus* Oblajarius SS.

Ego *Bertholdus* SS. Ego *Conradus* SS.

Ego *Bernardus* SS. Ego *Dittericus* SS.
 Ego *Hermicus* SS. Ego *Conradus de Tekndorff* SS.
 Ego *Conradus* Cellararius SS. Ego *Rudbertus de Velkirchen* SS.
 Ego *Chunradus* Canonicus Ecclesiæ S. Petri et *Hochenhaus.* SS.
 Ego *Chunradus Columbanus* SS.
 Ego *Cunradus* Nobilis Canonicus S. Petri. SS.
 Ego *Bernardus de Ponte Judæorum* SS.
 Ego *Altmanus de Gisingen* SS.
 Ego *Hilprandus de Vulkanstein* SS.

Actum Dominicæ Inearnationis anno 1194. Indiet. XII. XV. Kal.
 Octobr.

Chronicon Lunaelac. pag. 141. — Ried, Cod. Ratisb. I. 277.

CCCVI.

1195. 29. April. Lateran. — *Papst Cölestin III. bestätigt die Rechte und Besitzungen des Klosters Ranshofen.*

Celestinus episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *Etichoni* Preposito *Ranshouensis* ecclesie beati Pancratii Martiris eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem uitam professis in perpetuum. Religiosam uitam eligentibus apostolicum conuenit adesse presidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito reuoceet aut robur, quod absit, sacre religionis infringat. Ea propter dilecti in domio filii uestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatam ecclesiam beati Pancratii Martiris, in qua diuino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio comunimus. Inprimis siquidem statuentes, ut ordo Canonicus, qui secundum deum et beati Augustini regulam in eadem ecclesia institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona eadem ecclesia in presentiarum iuste et Canonicè possidet aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exponenda uocabulis: Ecclesiam ipsam beati Pancratii martiris cum decima et iure parochiali Capellam sancti Michabelis in eodem loco sitam, Capellas *Niunchirchen, Handenberge, Geroldesberge* et Capellam in monte

sancti Egidii et Capellam Sancti Stephani protomartiris in *Brunowe*. cum pertinenciis earum, Capellam *Hobercha* cum pertinenciis suis in ea libertate, in qua bone memorie *Eberhardus Salzburgensis* Archiepiscopus uobis scripto proprio rationabiliter confirmauit, ut uidelicet nullus in eis preter ipsum Archiepiscopum et dyocesanum episcopum et ecclesie uestre prepositum aliquid debeat ordinare, quicquid iuris in Capellis per quascunque regiones a ministerialibus rationabiliter ecclesie uestre concessum est, *Ror* uidelicet in confinio *Cremsmunster*, in Capella *Nosbach* in parrochia *Altheim* et *Niun-chirchen* in parrochia *Zeidlarn* et in aliis in vicino uel in longinquo a iure parrochiali liberis, sicut est hactenus obseruatum, presenti uobis pagina confirmamus. Terminum quoque eiusdem ecclesie sancti Pancratii, quemadmodum recolende memorie *Heinricus* secundus imperator romani imperii cum episcopis suis scilicet *Deitmaro* Archiepiscopo *Salzburgensis* ecclesie et *Beringero Pataviensis* ecclesie episcopo et *Niceno Laodicensis* ecclesie episcopo cum aliis tredecim episcopis duxit prouide statuendum, et *Cvnradius* secundus romanorum rex scripto suo autentico eidem ecclesie confirmauit, incipientem uidelicet de *Ethenowe* vsque *Grêzensewen* et *Greben* et *Bibenbach*, *Rantwainsbrunnen* quoque inde ad *Iden*, *Ratperch* quoque et *uicersengen* et *Berchsteig*, *Rechingen* utique et *Hulcern* et *Cangeren* quoque per forinam semitam Capelle (sic) sancti Georgii martiris, deinde *swarzgreben* et vsque *Ouernbach*, deinde per *Adelbrechtsberc*, deinde per *Bêchkirchen*, deinde in flumine *Mateha*, sicut in antiquis uestris priuilegiis continetur et usque ad hec tempora noscitur obseruatum, uobis et eidem ecclesie uolumus et apostolica auctoritate precipimus inuiolabiliter obseruari. Sane noualium uestrorum, que propriis manibus aut sumptibus colitis siue de nutrimentis animalium uestrorum nullus a uobis decimas exigere uel extorquere præsumat. Crisma uero, oleum sanctum, consecrationes altarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, a dyocesano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolice sedis habuerit et ea uobis gratis et absque prauitate aliqua uoluerit exhibere, alioquin ad quencumque malueritis antistitem gratiam et communionem apostolice sedis habentem libere recvrratis, qui nostra fultus auctoritate uobis, que postulatur, inpendat. Obeunte uero te nunc loci eiusdem Preposito uel ad alterius ecclesie regimen transeunte, siue tuorum quolibet successorum nullus

ibi qualibet surreptionis astucia seu uolentia preponatur, nisi quem fratres communi consensu uel fratrum maior pars consilii sanioris secundum dei timorem et beati Augustini regulam prouiderint eligendum. Ad hec quum locus uester sic est institutus, ut aduocatus bonorum ducis *Bawarie* in partibus illis eiusdem quoque loci sit aduocatus, prohibemus, ut nec ipsi nec alicui subministro eius liceat eundem locum iniustis grauaminibus infestare, sed eum vice iam dicti ducis, sicut ipse instituit et scripto suo firmauit, cum mancipiis et possessionibus eius idem aduocatus defendere ac tueri debet eo tenere, ut querimonias tam uestras quam mancipiorum uestrorum audiat et congruam iusticiam faciat, dum modo tales sint cause, que forum ecclesiasticum non requirant. Paratam uero nullam a uobis propter hoc exigat sed tantum de orreo ducis, qui tempore fuerit, secundum antiquam institutionem tempore suo accipiat. Super hec idem aduocatus in claustro uel mancipiis aut possessionibus uestris nullam disponendi habeat potestatem. Exactiones quoque indebitas super uos uel super mancipia uestra a quoquam fieri penitus inhihemus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum deuotioni et extreme uoluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati uel interdicti sint (satisfiat?) salua tamen iusticia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatam ecclesiam temere perturbare aut eorum possessiones auferre uel ablata retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimode profutura salua sedis apostolice auctoritate et dyocesani episcopi canonica iusticia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue conmonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine dei et domini redemptoris nostri iesu christi aliena fiat atque in extremo exanime diuine ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri iesu christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Datum *Laterani* per manum *Cencii* Sancte Lucie in Orthea dyaconi Cardinalis domini pape Camerarii III. Kalendas Maii

Indictione XIII. Incarnationis dominice M. C. XC. quinto, Pontificatus vero domini *Celestini* pape III. Anno quinto.

Aus einem Transsumpte des Erzbischofs Ulrich von Salzburg, ddo. Otinga XV Kalendas aprilis M. CC. LXII., im k. bair. Reichsarchive zu München.

CCCVII.

1195. 29. April. Lateran. — *Papst Cölestin III. bestimmt, dass der jeweilige Propst zu Ranshofen die Seelsorge über die zu seiner Kirche gehörigen Gläubigen auszuüben das Recht habe.*

Celestinus episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis suis preposito et fratribus *Ranshouensis* ecclesie salutem et apostolicam benedictionem. Justis petencium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum et uota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Ea propter dilecti in domino filii uestris iustis postulacionibus grato concurrentes assensu felicitis recordacionis *Innocencii* pape predecessoris nostri uestigiis inherentes presencium auctoritate statuimus, ut is, qui locum regiminis in ecclesia *Ranshouen* obtinet, curam quoque plebis ad eandem ecclesiam pertinentis exerceat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostre constitucionis paginam infringere uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc adtemptare presumpserit, indignacionem omnipotentis dei et beatorum petri et pauli apostolorum eius se nouerit incursum. Datum *Laterani* iij Kal. Mai, pontificatus nostri anno quinto.

Aus einem Pergament-Codex des XIV. Jahrhunderts der k. Hofbibliothek zu München. — Auch in einem Copial-Buche auf Papier vom Jahre 1683, im Pfarrhofe zu Ranshofen.

CCCVIII.

1195. 2. Juni. Neuburg. — *Berthold, Herzog von Dalmatien und Markgraf von Istrien, bestätigt dem Kloster Reichersberg die Mauthfreiheit zu Neuburg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis ego *perhtoldus* dei gratia *dux dalmatie marchio jstrie*, omnibus christi fidelibus in perpetuum. Scientes, quoniam, qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet, benedictionis superne cupientes fieri participes nostra temporalia pro sempiternis seminare et pro terrenis celestia fructificare, totius salutis summam putamus. Inde est, quod deuoto et sincero affectu, in quantum diuina docuerit inspiratio, apud religiosas

et spiritales personas orationum subsidia, in quibuscunque possumus, nobis cupimus optinere. Itaque pro petitione venerabilis et dilecti amici nostri prepositi *Ottonis de Richersperge* nec non et religiosorum fratrum suorum statuimus et presenti pagina firmamus, ut in perpetuum sine exactione tributi, sicut hucusque, ita et in reliquum liber transitus sit nauibus suis apud castrum nostrum *Nienburch*. Verum quia iure homini fidelis noster *Wernhardus* ipsum tributum a nobis habeat infcudatvm; ad presentem paginam roborandam sciri uolumus, prefatum *Wernhardum* pro peticione nostra et remedio animę sue et parentum suorum publice coram multis nobilibus et fidelibus nostris cecisise iuri suo. Igitur ne aliquis liberorum uel successorum nostrorum huic nostre institutioni ualeat contraire, sigilli nostri inpressione premunimus et diuine ultioni committimus et subscriptos testes relinquimus: *Wernhardus de scawenberch, Walchun de chambe et frater suus Albertus de halse, Chunradus de horbach, Ernst de jnne, Alkerus et frater suus Heinricus de waldekke, Wernhardus de Ort et frater suus Ulicus, Willelhmus de geilspach, Chunradus Leynrez, Megengotus de prambach, Chunradus de gisenperge, Reinoldus de Niuwenburch, Richkerus de wesen, Ulicus de pollenheim, Liwtoldus dapifer de scawenperch, Perhtoldus stale, Rudolf abenhoue, Almar de pubenhouen, Ulicus de sindelstorf, Ortoif de pirenpach et frater suus Heinricus*. Data per manum *Heinrici Notarii* apud *Nienburch* Anno incarnationis domini M. C. L. XXXV. Indictione XII. III. Nonas Junii.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Kl. Reichersberg. — Mon. boic. IV. 424.

CCCIX.

1195. 25. Jul. Wien. — *Tauschvertrag über verschiedene Besitzungen zwischen dem Bischofe Wolfker von Passau und dem Kloster Baumgartenberg.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Wolfkerus* Dei gratia *Pataviensis episcopus* omnibus Christi fidelibus in perpetuum. Episcopalis officii esse dinoscitur, Venerabilia et Religiosa loca pio amore complecti et eorum iustis postulationibus gratum impertiri consensum. Quapropter venerabilis fratris nostri *Friderici abbatis de Boumgarthenberge* et fratrum illius peticioni acquiescentes et necessitudinem adtendentes omnem decimationem, que nos contingebat de curte

ipsorum, quam colunt in *Harde*, praedicto abbati eiusque successoribus et fratribus ibidem deo famulantibus legitime tradidimus receptis in concambio ad usus ecclesiae nostrae quatuor curtilibus, quorum duo sita sunt in *Steinbuhel*, tertium in *Rutprehteshouen*, quartum in *herstorf*. Et ut haec nostra traditio firma et inconuulsa permaneat, praesentem paginam conscribi fecimus et sigilli nostri impressione roborauimus. Testes etiam, qui publicae nostrae actioni huic interfuerunt, propriis nominibus annotari praecepimus: *Hartuicus de lengenbach Ratisbonensis ecclesiae aduocatus*, *Hademarus de Chuningen*, *Wichart de Zebingen*, *Irnfrit de Gnannendorf*, *Otto de haseloua*, *Ulricus Struno*, *Rudolfus de Chirchlingen*. Siqua igitur ecclesiastica saecularisue persona contra hanc nostrae traditionis paginam uenire temptauerit, si secundo tercioue comonitus non emendauerit uel resipuerit, iram omnipotentis dei incurrat. Acta sunt autem haec anno ab incarnatione domini M. C. XC. V. Indictione XIII. Praesidente Sanctae Romanae ecclesiae domino *papa Celestino* anno Pontificatus eius V. Imperante domino *Heinrico Imperatore* inuictissimo Anno Imperii ejus V. Anno uero Pontificatus nostri Quinto VIII. Kal. Augusti In loco, qui dicitur *Wienna*.

Original auf Pergament mit Siegel, im Museal-Archive zu Linz.

CCCX.

1195. 7. October. Würzburg. — *Kaiser Heinrich VI. bestätigt nach dem Beispielen seines Vaters, des Kaisers Friedrich I., dem Kloster Reichersberg dessen Rechte und Freiheiten.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *heinricus* Sextus diuina fauente clementia romanorum imperator semper augustus et rex Siciliae. Ad æterni regis premium et temporalis imperii incrementum nobis proficere non ambigimus, si religiosarum personarum postulationibus gratum et benignum prebere curauerimus assensum. Inde est, quod ad noticiam presentium et futurorum cupimus peruenire, quod nos pro salute ac remedio serenissimi patris nostri et nostræ petitionem dilecti principis nostri *Alberti Salzburgensis* archiepiscopi supplicatione quoque *arbonis* fidelis nostri prepositi de *Richersperg* ad imitationem memorati felicis memorie genitoris nostri *Friderici* romanorum quondam imperatoris inuictissimi ipsum *arbonem* prepositum et ecclesiam *Richersperg* cum omnibus bonis et personis eidem

ecclesię attinentibus sub imperiali nostra protectione recepimus confirmantes eidem ecclesię priuilegium, quod a magnificentissimo patre nostro pro bono statu et libertate ecclesię conseruanda ipsi concessum esse dinoscitur et indultum, sicut in autentico eius diuali manifeste repperitur exaratum et ex rescripto dietę diualis pagine nobis est declaratum. Statuimus autem specialiter et imperiali edicto sanctimus (sic) secundum antiquam et primitiuam illius loci libertatem ab ipso fundatore collatam et priuilegiis uenerabilium archiepiscoporum *Chēnradi* et *Eberhardi* salzburgensis ecclesię, ad quam patronatus pretaxati loci pertinet, roboratam, ut nullus eiusdem loci sit aduocatus, nisi principalis metropolis salzburgensis aduocatus, qui de beneficio principalis aduocatię sibi collato predictum cenobium sine omni grauamine defendat et nullo modo subaduocatum iure beneficii ibi habeat potestatem constituere, nullus quoque alter audeat presumere exactiones uel grauamina fratribus nominati loci uel ministratoribus aut colonis eorum imponere. Adicimus autem et imperialis maiestatis auctoritate in perpetuum ualitura statuimus, ut bona predicto cenobio siue collata siue adhuc conferenda nullus inuadere aut inde quolibet modo alienare aut ipsum locum dispoliare seu disuestire presumat, nisi coram iudicibus legitimis legaliter iusticiam suam conprobauerit. Specialiter autem ipse locus deo dicatus secundum priuilegium dilecti genitoris nostri imperiali largitione nostra emunitate gaudeat et nulla iudiciaria secularisue potestas licentiam habeat ibi placitandi, concionandi aut quelibet iura secularia exercendi, que fratrum inibi deo militantium quietem interrumpere ualeat (sic) aut disturbare. Si qua uero persona contra hoc priuilegium nostrum temere uenire temptauerit, banno nostro subiaceat et sexaginta libras auri in ultionem temeritatis sue conponat, quarum medietas camerę nostrę reliqua patientibus iniuriam persoluatur. Huius rei testes sunt *Albertus salzburgensis archiepiscopus*, *Hermannus monasteriensis episcopus*, *Heinricus wiesburgensis* (sic) *episcopus*, *Otto Frisingensis episcopus*, *Philippus dux Tuscię frater noster*, *Perhtoldus comes de henneberch*, *Poppo comes de wertheim*, *Repertus de derne*, *Rūpertr de chastele* et alii quam plures.

Acta sunt hec anno dominicę incarnationis M.C.X.C.V. Indictione XIII. Regnante domino *Heinrico* sexto romanorum imperatore gloriosissimo anno regni XX^{mo} III° Imperii uero III° Data *wirzburch* Nonas Octobris.

Signum domini *Heinrici* sexti romanorum imperatoris inuictissimi et regis sycilię.

(Monogramma.)

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Reichersberg. — Mon. boic. IV. 422 coll. XXXI. 458.

CCCXI.

1196. 26. April. **Ebelsberg.** — *Wolfker, Bischof von Passau, beurkundet, dass Adelheid, Äbtissin des Klosters Erla, ihr Recht auf den Rutzehent in den Pfarren St. Valentin und Hersching bewiesen habe.*

Wolfkerus Dei gratia Pataviensis Episcopus omnibus Christi fidelibus affectum Karitatis in Domino. Cum Ecclesia conventualis Sancti Petri in Erlah ab Ecclesia Patariensi ex antiquo predita dono decimarum tam in Parrochia ad Sanctum Valentinum iuxta fluentum Erlah fluminis sita quam in Parrochia vocata Heresinge et eadem in ceteris predictarum terminis Ecclesiarum eiusdem doni longa possessione et mancipio continuo potiretur, emersit aliquando super dictis decimis particularis quęstio coram nobis. Quidam enim ambarum Parrochiarum antedictarum incole concipientes in earundem partibus Parrochiarum extirpationem siluarum suarum et efficientes ibidem agros fructiferos de iam perfectis ibidem tunc novellis provenituum aderescentium decimas debitas dicte Ecclesie subduxerunt. Cum autem per Venerabilem dicti loci Abbatissam Alhaidim talis sue iniurie fieret propositio in nostra presentia, ipsa Abbatissa per effectum iusticie optinuit Ecclesie sue omnes eas decimas, de quibus tunc questio fuit orta, eas videlicet decimas per omnia loca ambarum Parrochiarum sepe dictarum, qui Riutzehent vulgariter appellantur. Ut igitur obtentus predictorum coram nobis tam effective patratas de nostre procuracionis debito perpetuata stabilitate ab omnibus amodo permaneat inconcussus, apponimus sigillum nostrum huic pagine testibus etiam quibusdam tunc rei geste presentibus annotatis.

Testes: Hainricus et Ernestus fratres de Truna, Pruno de Zierberch, Wernhardus de Wizenberch, Heinricus et Vlricus fratres de Gruenberch, Rudigerus et Sighardus Fratres cognominati Pibir, Otto Gallus cognomine, Heinricus de Mistilbach, Heinricus de Lonstorf, Ruodolfus de Chremsdorf, Rafoldus, Eberhardus de Altenhounen, Wichpoto et Herbordus de Erlah, Chunradus et Otto ibidem et alii quam plures.

Acta sunt hec in *Ebilsperch* Anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXXVI. anno Pontificatus nostri VI. Kalendas Mai.

Pez, Thesaur. Anecd. Tom VI. Ps. II. pag. 49.

CCCXII.

1196. — *Aufschreibung über die Stiftung und die Privilegien des Klosters Formbach.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis ego *Heinricus formbacensis* abbas. Notum sit prouidentię uenturę posteritatis, quod nobiles istius loci fundatores scilicet pię memorię *Ekkebertus* comes et *Valericus* cognatus eius omni diligentia multimodis instituerunt (?) et sagaci industria statum istius eęclesię in dei laude perseuerare intenta deuotione statuerunt et hoc apostolica auctoritate et imperatoria maiestate penitus roborauerunt. Domnus *beringerus* primus *formbacensis* cenobii abbas ipsorum fundatorum iuamine inuestitus est omni libertate et protectionis tutela a uenerando papa *innocentio* secundo et ab ipso priuilegiis apostolicis confirmatum, ut eadem ecclesia ab omnium mortalium seruicio existat libera et solummodo romano pontifici subiaceat et pię memorię *Lotharii* III sigillo prorsus confirmatum, ne aliqua persona maior uel minor uel medioeris in his concessis eam inquietare, molestare, diuestire presumat. si quis contra hoc presumpserit, quod minime conuenit, LX. libras auri medietatem kamere nostre, medietatem predictę conponat eęclesię. Porro iusticiam, quam habuimus *ascha* in tributis firmiter sine contradictione a uenerabilibus fundatoribus nobis collatis, per uiolentiam secularium dominorum maxime per quendam *Heinricum* nobis infestum de *Julbach* cognomento *uarirre* ad horam minime habere potuimus sed prouidentia H. *formbacensis* abbatis suorumque fratrum consilio et auxilio meliorum totius prouincię multis laboribus firmiter obtinuimus anno incarnationis domini M. CXCVI, *Celestini* pape anno VI, H. imperatoris gloriosissimi anno VI, Domni *Wolfkeri pataviensis* episcopi anno VI. Comes *Wernhardo* (sic) de *scowenberch* iudex et aduocatus istius eęclesię communicato consilio prouida deliberatione datis testibus concessit et stabiliuit, ut non exigatur a nobis pedagium uel naulum sed sine obstaculo et tributo liberum deinceps semper habeamus transitum. Et hii sunt testes effecti: Ipse *Wernhardus aduocatus*, *Liutoldus*, *Alwicus prepositus*, *Chunradus rugehalme*, *Volcholdus pincerna*,

Heinricus de prampach, Willehalmus de geilspach et filius eius Rudolfus de curia, Heinricus de tobel, Liutoldus de Hartchirchen, Vlricus de pollenheim, Eberhardus et Wernhardus filius eius de fuhtenpach, Rubertus stal iunior, Tiemo de puchperge, Dietricus de sulce et alii quam plures (fide digni — von späterer Hand).

Aus einem Pergament-Codex vom Ende des XII. Jahrhunderts, im k. bairischen Reichsarchive zu München. — Mon. boic. IV. 146.

CCCXIII.

1196. — *Wolfker, Bischof von Passau, überträgt dem Kloster, in Anbetracht seiner misslichen Zustände, die Grund- und Patronatsrechte über die Kirche Vorchdorf; er erhält dafür ein liegendes Gut als Gegengabe.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Wolfkerus* dei gracia Patauensis ecclesie episcopus Omnibus Christi fidelibus perpetuam in domino salutem. Ne in piis factis et laudabiliter postulatis posteriori materiam contencionis inueniant, que legitime definita sunt, literarum debent memorie commendari. Ea propter notificamus uobis tam presentibus quam futuris, quod nos auctoritate dei patris omnipotentis misericorditer inducti et precibus uenerabilis fratris nostri abbatis *Manegoldi* et fratrum suorum in *Chremsmonasterio* ruinam et iacturam rerum loci sui considerantes fratribus nostris de choro et ministerialibus ecclesie nostre assensum prebentibus ius fundi et patronatus ecclesie in *Vorichdorf* cum omnibus terminis suis cultis et incultis ipsi abbati et fratribus in predicto loco deo famulantibus canonicè et legitime perpetuo iure possidendum tradimus nosque ab ipsis predium, quod habuerunt in *Tubenpronnen* in concambio recepimus; Eam autem condicionem interposuimus, ut predictæ ecclesie sacerdos *Albero* nomine sicut eam hactenus possederat, diebus uite sue quiete et pacifice possideat ita nimirum, ut Kathedraicum, quod nobis debuerat, prefato monasterio annuatim sine contradictione persoluat, nisi forte de uoluntate sua dominus abbas ad aliam plebem illum transferat; Postmodum uero dominus abbas et successores sui nobis et successoribus nostris personam idoneam, sicut moris est in aliis ecclesiis suis, inuestiendam offerant; Dispensator uero monasterij uel dominus abbas de decimis et aliis emolumentis ordinent et sacerdoti honeste prouideant. Si quis autem huic nostre constitutioni ausu temerario uel aliquo ingenio contraire presumpserit, illo se

nouerit anathemate inuolutum, quo dominus interimit animas dampnatorum, et cum iuda traditore se sciat partem habiturum. Huius rei testes sunt fratres nostri de choro: *Heinricus* decanus, *Megingoz* prepositus, *Arnoldus*, *Heinricus* et iterum *Heinricus*, *Wernherus*, *Arnoldus*. De nobilibus vero *Pabo de Zolling*, *Wernherus de Griezbach*. De ministerialibus vero *Richkerus de Wesen*, *Fridericus* frater eius, *Ebo de Possinmünster*, *Ekkolfus* frater eius, *Heinricus* iudex, *Albertus*, *Tiemo*, *Pabo*, *Liethardus*. De ministerialibus in Chremsmünster: *Pernhardus*, *Rudbertus*, *Walchvonus*, *Otto*, *Hertwicus*, *Ortwinus*, *Hertwicus*. C. Acta sunt hec anno incarnationis domini M^o C^o L^o XXXX. Vj. Indictione Xijij; anno uero pontificatus nostri Vj^o Heinrico imperatore glorioso regnante feliciter.

Aus dem Codex Frider. im Archive zu Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 61, Nro. 48.

CCCXIV.

1197. 24. April. Solenau. — *Herzog Friedrich der Katholische von Österreich bestätigt dem Kloster Wilhering die Mauthfreiheit und überlässt ihm den Bezug des landesfürstlichen Marchfutters auf eine seiner Besitzungen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Fridericus* dei gratia dux *austrie* omnibus in christo fidelibus salutem in perpetuum. Nouerint uniuersi tam presentes quam futuri, quod pater noster beate memorie *dux Liupoldus* pro anime sue remedio ecclesie in *Willeheringen* et fratribus donauit, ut bona eiusdem ecclesie ubique in terra sua apud thelonearios suos liberum absque omni iuris persolutione haberent transitum. Nos etiam eiusdem salutis, quam in hoc et in aliis benefactis suis promereri sperauit, participes effici cupientes, supradicte ecclesie hoc ipsum pro peregrinationis nostre prosperitate donamus et ipsam eadem beniuolentia et fauore, quem pater noster circa ipsam intendere proposuerat, fouere intendimus. Insuper eidem ecclesie in predio *Alberonis de cemlerbe*, quod ipsi ecclesie donauit, omne ius nostrum in annona, que dicitur marchfüter, contulimus. Vt autem hec nostra donatio in posterum inuiolata permaneat, presentem paginam scribi sigillique nostri inpressione subscriptioneque testium, quorum nomina sunt hec, roborari fecimus: *Wernherus de griez-pach*, *Chrafto de Amzinpach*, *Otto de ramensperch*, *Hartwicus ratisonensis aduocatus*, *Rüdolfus stubich*, *Viricus de*

chunegesprunnen, Aloldus dapifer, Albero marscalcus, Meingotus camerarius, Pilgerinus de swarcenowe et frater eius) Chalhous de mulbach, Rudegerus de senftenberc, Hadmarus de chuuringen, Irnfridus de gnanendorf, V̇tricus strūne, Chalhors de tulbingen, Datum apud Salchenowe per manus V̇trici notarii Anno incarnationis dominice M. C. LXXXX VII. VI. Kalendas Maii.*

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren, im Archive zu Wilhering. Das Durchschossene konnte im Originale nicht mehr gelesen werden, und wurde aus der Paucharte von 1680 $\frac{1}{3}$ ergänzt. — Stülz, Gesch. v. Wilhering, 490.

CCCXV.

1197. — *Vertrag zwischen Wolfker, Bischof von Passau, und Wernher von Griesbach, wegen einiger Hörigen zu Aschach.*

In Nomine Sancte et Indiuidue trinitatis *Wolfkerus* Dei gratia *Pataviensis ecclesie episcopus* Omnibus Christi fidelibus perpetuam in domino salutem. Notificamus omnibus catholicis scriptis presentibus, quod controversia quedam, que fuit inter nos et nobilem uirum *wernherum de Griezpack* de quibusdam hominibus in *Aschache* constitutis Tiemone uidelicet et fratre suo Altmanno et sorore amborum Heilica et filio matertere eorum walchuno, quos de manu nostra wernherus idem in feodo se habuisse fatebatur, taliter sedata est: Prefati siquidem homines precibus suis et seruiciis apud prenommatum wernherum hoc obtinuerunt, ut iuri, quod in eos habuisse fatebatur, in presentia nostra abrenuntiaret. Quo facto nos ad petitionem eorum inclinati ipsis et omnibus eorum legitimis heredibus ius ministerialium dedimus. Unde ne qua in posterum de iure eorum oriri possit calumpnia, scripta presentia cum sigilli nostri impressione in testimonium eis concessimus. Huius rei testes sunt *Meingotus prepositus, Dietmarus prepositus, wernherus de Griezpack, Adeltrammus de Chambe, Richkerus de wesen, Manegoldus de Aheim, Albertus puer de Patavia, Heinricus iudex, Luithardus, Dietricus sartor, Tiemo de Puchenperge, vtricus Prenzinger, wernherus de winigisperge, Heinricus de Sancto vodalrico, Fridericus de Raennahe, Meinhalms de wazmanstorf.* Acta sunt hec anno ab incarnatione domini M. C. XCVII., in quo facta est peregrinatio *Jerosolimam.*

Mon. boie. XXVIII. II. 129 ex libr. cop. Patav.

*) Ob nach „eius“ ein Punct, oder nicht, konnte nicht mehr gesehen werden.

CCCXVI.

1198. 30. Juni. Passau. — *Wolfker, Bischof von Passau, verleiht dem Gundacker von Steyr die Herrschaft Wildberg.*

In nomine Sanctæ et individuæ Trinitatis *Wolfkerus* Dei Gratia *Pattaviensis Ecclesiæ Episcopus* omnibus in futurum affectum caritatis in Domino. Quia memoria hominum labilis est, fulcitur aliquociens scripturæ suffragio eo, quod causarum dignam conservationem valeat ad notitiam hominum necessitatis tempore reportare. Unde innotescere tenore præsentium cupimus omnibus in perpetuum, Quod, cum fidelis Noster *Gundackerus de Styria* ab Ecclesia nostra videlicet *Pattaviensi* large esset infeodatus et se sic inter Nos haberet mutua conversatio, quod ipse ad nostram Ecclesiam sinceritate perfecta se gereret, Nos vero ipsum plena gratia et beneficii continuis amplexaremur, idem *Gundackerus* pari forma, ut præmissum est, deferens Ecclesiæ nostræ sua procuracione peregit, quod quidam vir Nobilis nomine *Gotschalckus de Huensperch* delegavit libere Ecclesiæ *Pattaviensi* has proprietates, videlicet *castrum Wiltperch* una cum omnibus sibi attinentibus, tam cultis quam incultis, tam nemus quam agros seu pascua vel alia quæcunque quocunque loco sita vel qualicunque nomine designata, quibus omnibus prædictus *Gundackerus* est a nobis infeodatus ista vice. Addidimus ipsi etiam tunc conferendo omnes decimas ibidem nobis attinentes tam præsentis quam futuras et etiam ibidem fundum Ecclesiæ construendæ. Ad ipsius quoque instantiam omnia præmissa memoratum *Gundackerum* una cum omni masculina sua posteritate hæreditantem in tali jure stabilimus perpetuo, quod in omni dicta generatione omni ipsi sit justitia posteritati, quæ nunquam ingerat ipsi nocumentum in jure dicto, quando-cunque vel qualicunque modo ejusdem feudi inter coheredes possessio dispertita. Statuimus itaque, quod per omnem ipsam generationem eventus mortis non possit auferre de hac progenie masculina totum vel singularem partem feudi prætaxati, Sed in his proximus hæres cuilibet defuncto succedat sine obstaculo ex parte infeodantis sopito prorsus allegationis impedimento de diutina absentia possessionis contra succedentem. Concedimus etiam, quod si sexus masculus in generatione ipsa defecerit, fæminæ ejusdem propaginis succedendi utantur in prædictis jure sub titulo feudali. Nulla tamen dictarum

feminarum præsumat hujusmodi participatum nec inde actionem concipiat, quamdiu sexus masculini hujus generis persona licet unica sit superstes. Talis enim nostra in hujusmodi juris donatione diffusio largitatis capitulo et familiæ Ecclesiæ nostræ bene competere videbatur. Habito respectu ad hæc, quod sæpe dictus Gundackerus elegit potius habere ab Ecclesia Nostra omnia prædicta in feodo quam in jure proprietatis adlegante ipso Nobis, Cum tamen ad voluntatem suam positum sibi, quod ipsorum malet, eligere præjaceret. His itaque rite peractis videbatur necessarium tam nobis infeodantibus quam infeodato cognoscere et distinguere terminos possessionum per singula prædictarum. Quos sumpta debita experientia distinguimus in hunc modum: a Castro igitur Wildperch ad orientem est quædam antiqua via *Savinstraze* vulgariter appellata, quæ ducit versus *Bohemiã*, juxta cuius ductum et distinctionem dictæ possessiones usque ad confinium *Bohemiæ* protenduntur. Ab eodem vero Castro ad occidentem loco dicto *Teyschinge* est prope sita quædam quercus habens originem limitis procedentis ab ipsa in *Chunnenprunne*, a *Chunnenprunne* in paludem dictam *Viltzmos*, ab ipsa palude per medium loci dicti *Grebliche* usque ad viam, quæ vulgo *Schefwech* dicitur. Ab ipsa via in rivolum vocatum *Gensbach*, ab ipso in flumen nomine *Restie* et secundum ejusdem fluentum sursum usque in *Wielanstanne*, ubi ad partem Septentrionalem dictæ possessiones *Bohemiorum* confinio terminantur. Mons etiam vocatus *Stella*, sicut ex sui situ infra terminos dictos probatur, est connumerandus possessionibus ante dictis. Ut autem omnia, quæ prædicta sunt, in statu debito conserventur, appendimus ad confirmationem et testimonium ipsorum Sigillum nostrum huic paginæ Eis etiam, qui huic facto aderant, testibus annotatis. Testes *Normannus*, *Hertnidus*, *Otto Decanus*, *Chalhohus de Valckenstein*, *Godfridus Archipresbiter*, *Heinricus de Petenpach*, *Ottocherus de Wätzenkyrchen*, *Heinricus Decretista*, *Cannonici Pattavienses*, *Richkerus de Wesen*, *Chunradus de Valchenstein*, *Heinricus de Heidendorf*, *Waltherus de Tannberch*, *Leutoldus de Sauerstetten*, *Heinricus de Lonstorf*, *Chunradus de Pazrichswanch* et alii quam plures. Acta sunt hæc *Pattaviæ in capella Nostra* Anno ab incarnatione Domini M. C. LXXX. VIII. Anno Pontificatus Nostri VIII. pridie Kal. Julij.

Hoheneck II. 510. — Ludewig, Reliq. Mseptt. IV. 211. — Wurmbrand, Collect. genealog. Addend. 236. — Leupold, Allgemeines Adels-Archiv, 635.

Originem æquidistantem...

CCCXVII.

1198. 18. August. Plattling. — *Leopold, Herzog von Österreich, erlaubt dem Kloster Metten, statt der gewöhnlichen Mauthgebühr zu Stein und Ibs nur 32 Pfennige zu entrichten; bei der Mauth zu Enns solle es ganz frei sein.*

In Nomine sancte et individue Trinitatis. *Livpoldus Dei gratia Dux Austrie et Styrie* Omnibus Christi fidelibus salutem in perpetuum. Benevolentiam, quam generaliter ad Ecclesias virosque religiosos et sacra undique loca extendere debemus, Ecclesiis ad nos spectantibus tanto promptius impendere debemus, quanto familiariore jure adstricti nos vobis esse videmur. eo igitur intuitu *metmensi Ecclesie*, quam ratione foundationis majori delectationis affectu amplecti debemus, eiusdemque Ecclesie fratribus in transducendis bonis ipsorum apud Thelonea sive mutas nostras hoc ipsum juris donavimus, quod a beate memorie Patre nostro *Duce Livpoldo* fratreque nostro *Duce Friderico* habuerunt, cum et nos in bonis actibus eos imitari cupiamus videlicet, ut singulis annis supra dicte Ecclesie fratres pro omnibus bonis ipsorum, que apud mutas nostras transducuntur, non nisi XXXII. nummos apud *Steine* et totidem apud *Ipspurch* vel quocunque muta nostra transferatur, persolvant. Insuper *Anasi* apud mutam nostram, que dicitur *furuart*, singulari nostra donatione liberum eis transitum concedimus. Ut autem hoc jus nostre donationis stabile eis in posterum observetur, presentem paginam scribi sigillique nostri Karactere roborari subscriptioneque testium, quorum nomina sunt hec, muniri jussimus. *Domnus Chuonradus Cappellanus, Wolfgangus Cappellanus, Krafto de Ancinspach, Wernhardus de Schorvenberch, Wichardus Dapifer, Otto de Haslouve, Heindericus de Buorf, Hugo de Ottensteine, Uolricus de Kunegesprunne, Ortolfus de Ramensteine.* Datum per manus *Uolrici Notarii apud Plaedlingen super Iermos* Anno Incarnationis Domini MCXCVIII. XV. Kal. Septembris.

Mon. boic. XI. 441.

CCCXVIII.

1198. Salzburg. — *Adelbert, Erzbischof von Salzburg, bestimmt dem Kloster Reichersberg jährlich zehn, dem zu Suben jährlich drei Salzpfunde aus der Saline am Tual.*

† C. In nomine sancte et individue trinitatis *albertus* dei gratia salzburgensis ecclesie archiepiscopus apostolicę sedis legatus omnibus

christi fidelibus salutem in christo iesu. Ex iniuncte nobis administrationis officio omnibus spiritualibus diuinis seruiciis mancipatis pro modo nostrę facultatis in erogatione beneficiorum temporalium subuenire tenemur. Nouerint ergo omnes bone uoluntatis homines, quod nos hac iusta consideratione fratribus in *Richerspergensi* cenobio deo famulantibus nec non et *Subnensibus* ad amplificandum stipendia ipsorum partem saline in *Tuual* ad annualem pensionem *Richerspergensibus* decem librarum *salzburgensis* monete ac *Subnensibus* trium librarum eiusdem monetę legitima traditione donauimus, constituimusque predictam pensionem dari eis a preposito *Salzburgensis* ecclesię *Pertholdo* de eius successoribus annuatim ante diem natalis (sic) sancti Johannis baptistę in perpetuum. Et ut hec nostra traditio futuris temporibus rata et inuoluula permaneat, hanc paginam conscribi et inpressione sigilli nostri iussimus insigniri.

Ego *Perhtoldus salzburgensis* prepositus subscribo.

Ego *Hermanus* decanus eiusdem ecclesie subscribo.

Ego *Heinricus* plebanus S. S.

Ego *Alhardus* S. S.

Ego *Sifridus* S. S.

Ego *Chōnradus* S. S.

Ego *Hartfridus* S. S.

Ego *Hermannus* S. S.

Ego *Heinricus* S. S.

Ego *Rūdegerus* S. S.

Ego *Ortolfus* S. S.

Ego *Perhloldus* S. S.

Ego *Tiemo* S. S.

Ego *Ortolfus* S. S.

Ego *Wennherus* S. S.

Ego *Otto* S. S.

Acta sunt hec in loco nostro *salzburg* anno ab incarnatione domini M^oC^oXC. VIII indictione I. anno pontificatus nostri XXX. I

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Reichersberg.

CCCXIX.

1198—1216. — *Papst Innocenz III. bestätigt alle Güter und Freiheiten des Klosters Wilhering, und nimmt es in den besonderen Schutz des heiligen Stuhles auf.*

Innocentius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *Cunrado abbati de Wileringen* eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem uitam professis in perpetuum. Religiosam uitam eligentibus apostolicum conuenit adesse presidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito reuocet aut robur, quod absit, sacre religionis infringat. Quapropter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus elementer annuimus et monasterium sancte dei genetricis et uirginis Marie, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum deum et beati Benedicti regulam atque institutionem Cysterciensium fratrum in eodem monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona idem monasterium in presentiarum iuste ac canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis: Locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, Grangiam in *Nuwenhoue*, Portum iuxta claustrum ex utraque parte *danubii*, Portum contra forum *otehsheim*, Transitum in *danubio* liberum ab illa exactione, que muta dicitur, a duce *Irpoldo* indultum; Siluam, que dicitur *Curenberc*, cuius termini sunt usque ad ueterem *wileringen*; Possessiones, quas habetis in *ederamesberge*, *Mulebach*, *Ketzingen*, *Harden*, *Nufarne* et ceteris iuxta *trunam* in *rüdolffingen*, *Peschingen*, in *Hiltegeringen*; Predia, que possidetis trans *danubium*, scilicet *Hauenarn* (?), *Cogele* et reliqua circumquaque in eadem uicinia sita; Grangiam *yuenberge*, *Greblich*, dimidietatem silve *boemice* a fundatore *êtrico* collatam; Mediam partem campi, qui uulgo dicitur *lobenuelt*, ab eodem acceptam, Decimas a parrochia *grimarsteten* concambio exemptas nec non et sepulturam familie *Babenbergensis* ecclesie, ad quam fundus ipse pertinet, et sepulturam familie de *wassenberch*

ita dumtaxat, ut prius aliquod remedium parrochiano suo prouideant; Curiam in *cremese* cum uineis et decimis suis; Curtem in *cymeleup*, allodia in *salabulcha* possessiones in *pilstein* et *typpoldesdorf*; Curtem in *cydelarn*; Predia in uilla, que dicitur *Bach*, cum pratis, uineis, terris, nemoribus, vsuagiis et pascuis, in bosco et plano, in uiis et semitis et omnibus libertatibus et immunitatibus suis. Sane laborum uestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis tam de terris cultis quam incultis, sive de ortis et uirgultis et piscationibus uestris uel de nutrimentis animalium uestrorum nullus a uobis decimas exigere uel extorquere presumat. Liceat s clericos uel laicos liberos et absolutos e seculo fugientes ad conuersionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum uestrorum post factam in monasterio uestro professionem fas sit sine abbatis sui licentia de eodem loco discedere. Discedentem uero absque communium literarum uestrarum cautione nullus audeat retinere. Quod si quis retinere forte presumpserit, licitum uobis sit, in ipsos monachos uel conuersos regularem sententiam promulgare, illud districtius inhiabentes, ne terras seu quodlibet beneficium ecclesie uestre collatum liceat alicui personaliter dari seu alio modo alienari absque consensu totius capituli uel maioris aut sanioris partis ipsius. Si que uero donationes aut alienationes aliter, quam dictum est, facte fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hec etiam prohibemus, ne aliquis monachus siue conuersus sub professione uestre domus astrictus sine consensu et licentia abbatis et maioris partis capituli uestri pro aliquo fideiueat uel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat ultra precium capituli uestri prudentia constitutum, nisi propter manifestam domus uestre utilitatem. Quod si quis forte presumpserit, non teneatur conuentus pro hiis aliquatenus respondere. Licitum preterea sit uobis in causis propriis siue civilem siue criminalem contineat questionem fratrum uestrorum testimoniis uti, ne pro defectu testium jus uestrum in aliquo ualeat deperire. Insuper auctoritate apostolica inhiabemus, ne ullus episcopus uel quelibet alia persona ad sinodos uel conuentus forenses uos ire uel iudicio seculari de uestra propria substantia uel possessionibus uestris subiacere compellat nec domos uestras *causa ordines celebrandi* (sic) causas tractandi uel aliquos conuentus publicos conuocandi uenire presumat nec regularem abbatis uestri electionem impediatur aut de instituendo uel remouendo eo, qui pro tempore fuerit, contra statuta cysterciensis

ordinis se aliquatenus intromittat. Si uero episcopus, in cuius parochia domus uestra fundata est, cum humitate (sic) ac deuotione, qua conuenit, requisitus substitutum abbatem benedicere et alia, que ad officium episcopale pertinent, uobis conferre renuerit, licitum sit eidem abbati, si tamen sacerdos fuerit, proprios nouicios benedicere et alia, que ad officium suum pertinent, exercere et uobis omnia ab alio episcopo percipere, que a uestro fuerint indebite denegata. Illud adicientes, ut in recipiendis professionibus, que a benedictis uel benedicendis abbatibus exhibentur, ea sint episcopi forma et expressione contenti, que ab origine ordinis noscitur instituta, ut scilicet abbates ipsi saluo ordine suo profiteri debeant et contra statuta ordinis sui nullam professionem facere compellantur. Pro consecrationibus uero altarium uel ecclesiarum siue pro oleo sancto uel quolibet alio ecclesiastico sacramento nullus a uobis sub optentu consuetudinis uel alio modo quicquam audeat extorquere, sed hec omnia gratis uobis episcopus diocesanus inpendat. Alioquin liceat uobis quemcunque malueritis catholicum adire antistitem gratiam et communionem apostolice sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate uobis, quod postulatur, inpendat. Quod si sedes diocesani episcopi forte uacauerit, interim omnia ecclesiastica sacramenta a uicinis episcopis accipere libere et absque contradictione possitis, sic tamen, ut ex hoc inposterum propriis episcopis nullum preiudicium generetur. Quia uero interdum priorum episcoporum copiam non habetis, si quem episcopum romane sedis, ut diximus, gratiam et communionem habentem et de quo plenam noticiam habeatis, per uos transire contigerit, ab eo benedictiones uasorum et uestium, consecrationes altarium, ordinationes monachorum auctoritate apostolice sedis recipere ualeatis. Porro si episcopi uel alii ecclesiarum rectores in monasterium uestrum uel personas inibi constitutas suspensionis, excommunicationis uel interdicti sententiam promulgauerint, siue etiam in mercenarios uestros pro eo, quod decimas non soluitis siue aliqua occasione eorum, que ab apostolica uobis benignitate indulta sunt, seu benefactores uestros pro eo, quod aliqua uobis beneficia uel obsequia ex caritate prestiterint uel ad laborandum adiuuerint, in illis diebus, in quibus uos laboratis, et alii feriantur eandem sententiam protulerint, ipsam tanquam contra sedis apostolice indulta prolatam duximus irritandam. Nec littere ulle firmitatem habeant, quas tacito nomine Cysteriensis ordinis et contra tenorem apostolicorum priuilegiorum constiterit impetrari. Preterea

cum commune interdictum terre fuerit, liceat uobis nichilominus in uestro monasterio exclusis excommunicatis et interdictis diuina officia celebrare. Paci quoque et tranquillitati uestre paterna inposterum sollicitudine prouidere uolentes auctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum uestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere uel interficere seu uolentiam audeat exercere. Preterea omnes libertates et immunitates a predecessoribus nostris Romanis pontificibus ordini uestro concessas, nec non et libertates et exemptiones secularium exactionum, a regibus et principibus uel aliis fidelibus rationabiliter uobis indultas auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti priuilegio communimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, seu quibuslibet uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura Salua sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioque conmonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine dei et domini redemptoris nostri iesu christi aliena fiat atque in extremo examine districte subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri iesu, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen Amen Amen.

Ego Innocentius catholice
ecclesie episcopus ss.

Monogramma.

Original auf Pergament, im Archive zu Wilhering. (Verdächtig ist der Umstand, dass nie eine Bulle an der Urkunde hing, wie auch nirgends ein Datum bemerkt wird.) — Stülz, Wilhering, 499.

CCCXX.

1200. — *Berthold, Abbt zu Garsten, überlässt der Gewandkammer des Conventes gewisse Zehente.*

In nomine Patris et filii et spiritus sancti. Nos *Berhtoldus* dei gratia *Gerstensis* abbas Omnibus presentem paginam inspecturis salutem eternam. Quia sepe solent facta memoriam posterorum relinquere, ideo de communi fratrum nostrorum assensu presentis scripture seriem nostrorum sigillorum caractere duximus roborandam. Sciant igitur vniuersi presentes et futurj, quod nos totam decimationem in *nevstifte*, que ad ius abbatis nunquam pertinebat, camere vestiarie fratrum nostrorum pleno iure conscripsimus huiusmodi pacto subtercluso, quod exinde cvilibet fratrum vnum pellicivm singulis annis proveniat, quatinus, sicut antea medietas congregationis pellicia recepit, sic amodo crescente gratia de simili receptione gavdeant vniuersi. Debet insuper sacerdos, qui celebraturus fuerit ibidem, necessaria prebende sue accipere, quatinus ecclesia de *Rebnich* tres modios siliginis et tres avene sibi provideat et ipsa de *Nicnstifte* de totidem responsura sit eidem. Nulli ergo successorum nostrorum liberum erit nostre constitutionis paginam infringere, si non solum diete gratie sed etiam gratie in ius mutata noluerit (sic) obpugnare.

Actum Anno M. CCjucarnationis

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Garsten.

CCCXXI.

1200. — *Otto, Abbt von Wilhering, beurkundet die Schenkung des Gutes Kürnberg von Seite Otto's von Grubech an das Kloster Wilhering zur Verbesserung der Pfründe.*

In nomine † summe † et † indiuidue † trinitatis . . . *Otto* dictus abbas in *wilheringen* et omnis congregatio eiusdem loci notum facimus omnibus christianis tam presentibus quam futuris, quod quidam nobilis homo *otto de grubech* predium quod *kürenberich* dicitur, datis XV. marcis argenti examinati a nobis comparatum idipsum manu sua super altare sancte marie pro remedio anime sue delegauerit monachis et conuersis astantibus tali statuto, ut singulis annis duobus diebus consolationem inde perecipiat conuentus in pane albo una cum piscibus recordationem sui et uxoris ipsius. Qui dies isti erunt feria

secunda festo sanete trinitatis prima, in conmor at ionem coniugis eius, et festum sancti nicolai transferendum in eam diem, qua ipse de hoc seculo excesserit. Si quis hanc institutionis nostre paginam infringens deleuerit, deleatur nomen eius de libro uite.

Acta sunt hec dominice incarnationis anno M. CC.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive zu Wilhering. (Das Durchschossene konnte nicht mehr genau gelesen werden.) — Stülz, Geschichte von Wilhering, 491.

CCCXXII.

Circa 1200. 11. Novemder. Kremsmünster. — *Manegold, Abbt von Kremsmünster, beurkundet die Schlichtung eines Erbtheilungs-Streites unter einigen seiner Ministerialen.*

In nomine Sanete et indiuidue Trinitatis. Ego *Manegoldus* dei gratia abbas in *Chremsemunster* uidens super hereditatis particione quosdam ministerialium nostrorum discordare *pernhardum* scilicet *de aheliten* et uxorem suam *hiltigarden* et filios ipsorum et filiam cum *hartwico de putebach*, licet eandem discordiam ante tempora nostra terminatam relatione cognouerimus et scripto, in presentia tamen quoque nostra in hunc modum eam terminare decreuimus. Tradidit predictus *Hartwicus* sorori sue uxori eiusdem *pernhardi* et proli eorum sex mancipia, quorum hec sunt nomina: *Fridericus*, *Mahthildis* et filia eius *Rihza* et filius *hainricus*, *hailica*, *maisa*. Huius autem determinationis talis erat conditio: Jam supradicta *hiltigardis* cum tota prole sua generalem fecit abrenuntiationem, ne uel ipsa uel aliquis posterorum eius eiusdem hereditatis aliquam haberet de cetero impeticionem in eundem *hartwicum* aut uxorem eius filiorum posterorumue ipsorum quempiam. Huius rei testes sunt: *Gundacher de styre*, *pruno de yphe*, *Otacher et Gotefridus de slierbah*, *Olricus de grõneburc*, *Engilscath de huzenbach*, *Rõdolfus de ternberc*, *Hainricus de aiche*, *Hainricus de syppah*, *Richer de styre*, *Gundacher de staimbach*, *pilgrim de enuse*, *Roperth de syppah*, *Merbot de lapide*, *Covnradus dens*, *Cõnradus de aigen*, *Meinhalm de Wizchirchen*, *Conradus de asperc*, *Robertus et Wezel filii roberti*, *Sygrim de õde*, *Ernest de chrumpenhõbe* und ander genõge. facta sunt in festo beati Martini in Chremsemunster.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 63, Nro. 49.

CCCXXIII.

Circa 1200. — *Propst Engelbert und der Convent zu St. Florian tauschen mit Chärl und seinen Söhnen Besitzungen.*

Omnibus christi fidelibus presenti pagina innotescere cupimus, qualiter *Engilbertus* prepositus et uniuersitas fratrum litteratorum et illitteratorum in *domo sancti floriani* concambium fecerunt cum quodam *Chaert* et filiis filiabusque suis, dantes eis predium, cui nomen *loch*, quod ab episcopo *diepoldo* emerunt, et lucum cum suis attinentiis, quem dominus *heinricus de lapide* eidem ecclesie contulit, et recipientes ab eis aliud predium in *ōde* situm ex utraque parte cautione et compromissione facta, si forte lis aut controuersia de utrolibet pretaxatorum prediorum quacunque occasione emergeret, utralibet pars predium a se in concambio datum a querelantivm inpeticione tueretur. Huius rei testes sunt *Vlrich et Rvdolf de chremsdorf, Otto chreier, Rafolt, Otto de nurhobet, Dietrich hecche, Rvdgerus fulshil, Gotschalch, Dietmar liber, Heinrich de hohinpōmin, Herbort filius Alhardi, Vlrich, Sigmar, Rvbortus, Marquart, Meingoz, Hærtmit, Alber de oede, Henrich de puhil, Rætker de tilinhouin, Walchen de pfañhouin.*

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive zu St. Florian.

CCCXXIV.

Circa 1200. *Passau.* — *Wolfker, Bischof von Passau, entscheidet einen Streit zwischen dem Kloster St. Nikolaus und den Gebrüdern von Tegernbach wegen des Zehents und eines Hofes zu Tegernbach in der Pfarre Grieskirchen.*

In nomine sancte et individue trinitatis. *Wolfkerus* dei gratia pataviensis ecclesie episcopus vniversis christi fidelibus perpetuam in christo salutem. Notum fieri volumus omnibus presentis et futuri temporis filiis (sic), qualiter lis inter canonicos regulares *Sancti Nicolai* et inter dominum *Ortolfum* et fratres suos *Ottonem* et *Sibotonem de Tegerenbach* versabatur pro decimis agriculturę suę in barrochia *Grieskirchen* et quodam predio, quod *tegerenbach* vocatur, quod *Ortolfus* pater eorum pro remedio anime sue beato Nicolao et canonicis deo ibi seruientibus contulerat, nostro est decisa iudicio. Constitutis in presentia partibus causa a predictis canonicis est

proposita, super qua et super prenominatorum fratrum responsis quesitum est a nobis in sententia, quid de hiis ad commodum utriusque partis iustum uideretur. Super quo requisiti a nobis dominus *Chenradus* archidiaconus et *Thiemo de birchenperg* ministerialis noster talem dederunt sententiam, vt testes audirentur et secundum eorum attestaciones iuxta tenorem priuilegii, quod iam dicti canonici pro se allegabant, cause finem inponeremus. *Dietmarus* igitur de *crammerstain* iuratus dixit, eandem causam ita notam esse sibi, sicut tenor priuilegii habebat. *Wizmannus* etiam iuratus dixit, bene sibi constare de causa et ita esse, vt ex tenore priuilegii audierat. Auditis itaque eorum attestacionibus requisiti a nobis dominus *Chalhohus* archidiaconus et *Heinricus de prez* ministerialis noster hanc sententiam dictauerunt, quod prenominati testes ita testificati essent, quod sepedicti canonici iuste per eos pretaxatam decimam et predium supra memoratum obtinuissent. Quam sententiam rite latam et vniuersaliter a clericis et laicis approbatam potestatis nostre auctoritate confirmantes Sigilli nostri robur ei inpendimus et si qui eos in predicta decima et predio iam sepius nominato grauare aut eos iniuriari presumpserint, auctoritate beatorum apostolorum petri et pauli eorumque successorum et nostra anathematis uinculo eos innodamus. Acta sunt hec *patanie* in publico capitulo nostro sub testibus subnotatis. *Poppone abbate de Altha, Leonhardo preposito de Richersperc, Dietmaro preposito de Suben, Gerungo preposito de Osterhoben et canonicis cathedralibus Chenrado archidiacono; Chalhogo archidiacono, Hainrico plebano de Wartperc, Haeinrico plebano de Gozpoldeshouen, Alberone de Trivsteren, Pilgrimo de sancto Egidio, Vrico de Ammezdorp, Leone de Griezkirchen, Waltchuno de Rothenperc et fratre suo Alrammo de Vthendorpc, Wergando de Romthingen, Hainrico de Povmgarthen, Alkero et Hainrico fratre suo de Waltecke, Wernhardo de Ort, Thiemone de birchenperc, Alberto puero, Hainrico de Prez, Hainrico de Loenstorf, Ekkehardo de vvert, Alberone de Germunsporc, Dietmaro et fratre suo Haeinrico de crammerstain, Alberto, Sigbothone, Walthero, Roizone, Wizmanno, Azelino, Pernoldo.*

Original auf Pergament mit Siegelresten, im k. bairischen Reichsarchive zu München. — Hund—Gewold (edit. Monac.), II. 569. — Mon. boic. IV. 314.

CCCXXV.

Circa 1200. — *Wolfker, Bischof von Passau, eximirt das Spital zu Garsten von der Mutterkirche zu Kirchdorf und Wartberg, verleiht selbem Zehente und entschädigt Letztere.*

In nomine Sancte et indiuidue Trinitatis *Wolfkerus* Dei gratia *Patauiensis* Episcopus omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam et futuris inperpetuum. Episcopalis nostre speculacionis debitum adtendentes loca diuino seruicio mancipata paterno diligimus affectu et ad eorum profectum pie promouendum non in merito intendimus. Nouellam itaque plantacionem hospitalis, quod in *garsten* in nomine domini et in honore sancte marie constructum est, intimo affectu diligentes petitioni quoque uenerabilium fratrum nostrorum prelatorum et omnium in eadem fraternitate consorcium habencium benigne annuentes adhibito communi consensu fratrum nostrorum de choro et ministerialium, cum uoluntate et coniuencia dilecti capellani nostri *Heinrici* plebani in *wartperch*, ad quam utpote matrem ecclesia in *garsten* primitus pertinebat, eidem hospitali in *garsten* sito omnem decimacionem, quam ecclesia predicta hactenus possedit, a fluuio *stier* vsque ad montem *pierdonem*, cultam et colendam legitima donatione contulimus et ecclesiam in *garsten*, in qua hospitale situm est, ab omni iure baptismalium ecclesiarum *chirhdorf* et *wartperhc* eximimus eamque hospitali possidenda in perpetuum tradidimus. Quia uero, sicut iustum est, ecclesias *wartperch* et *chirhdorf* indemnes esse uolumus, quibus uidelicet ecclesia in *garsten* hactenus subiecta fuerat, ipsas utrasque ecclesias ab omni iure cathedratico perpetualiter absoluiimus statuentes, ut cum unanimi consensu *babenbergensis* episcopi et totius fraternitatis in *ens* conuentum facientis de prediis sepe dicti hospitalis propter legitimum concambium ecclesie in *chirhdorf* et *wartperhc* tantum predii conferatur, unde XII solidi annuatim persoluantur, quod et factum est, citra *mulbahc* VI. solidos et ultra *mulbahc* LX. denarios et apud *steinwent* dimidium talentum. Quia uero predia eadem hospitali satis commode adiacent et ecclesiis predictis ualde remota, statuimus, ut, quando post hec hospitale aliqua predia extra montes quocumque modo acquisierit, sine contradictione predicta predia pro eis conmutandi facultatem hospitale habeat. Et huius rei testes: Ego *Heinricus decanus patauiensis* subscribo. Ego *Heinricus canonicus S. S. Ego mengotus canonicus patauiensis S. S. Ego*

Richerus canonicus S. S. Ego arnoldus canonicus S. S. Ego Hermannus canonicus S. S. Ego Albero canonicus S. S. Gotfridus canonicus ego S. S. Ego Dietmarus canonicus S. S. Ego Chunradus canonicus S. S. Ego Timo canonicus S. S. Ego Hartnidus patauiensis canonicus S. S. Ego Eberhardus patauiensis canonicus S. S. Ego Siboto canonicus S. S. Ego arnoldus canonicus S. S.

Original auf einem langen, schmalen Pergamentstücke, woran eine Zwirnschnur ohne Siegel und ein rundes, weisses Siegel an einer roth-blau-weissen Schnur hängt, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCCXXVI.

Circa 1200. — *Wolfker, Bischof von Passau, schlichtet den Streit zwischen dem Kloster Waldhausen und Rudiger von Senftenberg wegen des Marktes Königswiesen.*

*Wolfkerus dei gratia patauiensis episcopus eunctis christi fidelibus in perpetuum. Quotiens negocia recordatione digna res aut tempus obtulerit, opere precium uidetur, vt idonea scriptorum simul et testium assignatione roborentur. Hinc est, quod pro habundantis cautelę remedio memorię tam presentium quam futurorum notum fore uolumus, qualiter *Chremis* in comunj totius cleri nostri Capitulo litem, que inter dilectum filium et fratrem nostrum dominum S. prepositum Sancti Johannis in *Walthusen* et *Rudigerum de Semphthenberch* pro foro in *Chunigiswisen* iam diu uersatam cum amicorum utriusque partis consilio consulte deciderimus eo uidelicet tenore, vt prefatus *Rudigerus* eidem ecclesię in primo aditu post decisam litem decem talenta Winnensis (sic) monetę et annuatim duodecim solidos stabili iure persolnat. Quod si forsan, vt plerumque contingit, per negligentiam aut temeritatem annum illud pactum statuto tempore hoc est in festo Sancti Mychæhelis soluere neglexerit, in primo anno duo talenta resarciat et si deinceps, nec ipse nec aliquis filiorum aut nepotum vel etiam totius posteritatis prefatam ecclesiam super eodem predio inquietare presumat (sic). Huius igitur coniuentię paginam inpressione sigilli nostri confirmamus et subscriptis testibus roboramus. (Die Zeugen fehlen.)*

Original auf Pergament mit Siegel, im Museal-Archive zu Linz. — Kurz, Beiträge IV. 444.

CCCXXVII.

Circa 1200. — *Otakar, Archidiacon der oberen Mark, beurkundet eine Schenkung Herrand's von Moskirchen zum Spital am Pährn.*

Ego *Otachorus archidiaconus superioris marchie* uniuersis christi fidelibus presentem paginam inspecturis cupio fieri manifestum, quod Dominus *Herrandus de moskirchen* contulit hospitali, sancte marie in *pirn* duos mansus apud sanctum laurentium in presentia mea ex consensu, ex uoluntate omnium amicorum suorum Testibus presentibus *Ditrico milite de monte, Erchingero milite, Hainrico milite de vleze, Hermanno et Richero fratribus de monte* et alijs quam pluribus. Et presens scriptum sigilli mei munimine feci roborare.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien. — Mon. boic. XXVIII. II. 369. — Wiener Jahrbücher, Anzeigebblatt XXXIX. 26. — Hormayr, Taschenbuch 1846, 58.

CCCXXVIII.

Circa 1200. — *Gundaker von Steyer sendet für das Spital am Pährn dem Markgrafen von Andechs eine Hube zu Hanfeld auf.*

Nouerint tam singuli quam uniuersi, quod ego *Gundacharus de Stiria* hubam quandam in *Hanuelde* pro remedio anime mee ac parentum meorum domino *Marchraui de Andehse* resignaui, ipse quoque *Marchrauius* eandem hubam domino *pabinbergensi* episcopo resignaui sub hac forma, ut dominus episcopus ipsam hubam hospitali sancte Marie in *pirin* contraderet perpetuo iure possidendam. Huius rei testes sunt *Hartnidus prepositus Aquilegensis, Albero de Pollenheim, Alramus aduocatus, Engilbertus iudex de unaso, Livtoldus de Pernowe, Otacharus de Stille, Engilgerus iudex, Heinricus wiruel, Chunradus de nithartinge, Chunradus de Widenholze, Werenhardus magister de Preittenowe, Aspinus iudex de nouo foro, Sifridus niger, Ditmarus filius permuzelinne, Heinricus de hage, Otto abbas de Lambach*. Et ut ratum sit sigilli nostri impressione presentem cedulam roborauimus.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCCXXIX.

Circa 1200. — *Herrand von Wildon schenkt dem Hospitale am Pährn verschiedene Besitzungen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Herrandus de wildonigin* omnibus Christi fidelibus in posterum. Si uite istius cursum ueraciter attendimus (sic), nichil in eo firmum, nichil stabile inuenimus. Preterea potestatiua manu et omni hereditario iure trado et delego domine nostre sancte Marie ecclesieque eius supra *pierin* hÿbam unam apud *ravnach* in septenario filii mei *hartnidi* pro remedio anime eius ob ueniamque peccatorum meorum atque omnium heredum meorum in cultis et non cultis, in aquisitis et aquirendis et apud *glokiniz* ius nostrum, quod dicitur *perchreht*, a uinea atque deinceps quicquid uinearum eidem ecclesie ex donatione fidelium, inibi accesserit ius nostrum . . . cum comitetur. Item apud *obirneiche* *enstal* tres hÿbas cum manu domini nostri d . . . ustrie et styrie et hoc apud *lêzin*. Presentibus *Perhtoldo de embirber*, *Rêdiger* marscalco, *Hiltigrimo magistro coquine*, *Rapotone magistro hospitalis*, *Heinrico de hêrinbach*, *meinhardo presbitero de admunt*, *Hiltigrimo de wiarin*, *Rapotone de vndirnberech*, *Chunrado de lêzin* et alii quam plures.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCCXXX.

Circa 1200. — *Heinrich Karlinc überlässt dem Hospitale am Pährn seine Eigen- und Lehen-Besitzungen in der Swant.*

Nouerit vniuersa posteritas tam presentium quam futurorum hominum hanc paginam audientium, quod *Heinricus* cognomine *Kaerlink* filius *Liutoldi de Gaersten* ab hospitalicij (sic) *Aemerlone* et domino *Liutoldo de Pernowe* precibus inductus et munerum receptione inclinatus omnem iusticiam quam habuit in bonis suis, uidelicet in loco, qui dicitur in der *Swant*, tam ius feudale quam eciam ius proprietatis tam in acquisitis quam in aquirendis hospitali sancte Marie in *Pirn* libere contulit, ut nunquam amodo aliqua impetitione seu qualibet alia asserendi occasione super predictis bonis nos siue ecclesiam istam presumat uel ualeat impetere. Quod factum, ut in memoria habeatur, testimonio illorum, qui inter fuerunt, roboratur. *Dominus Otacher plebanus in Petenbach*, *Heinricus et Volmarus sacerdotes*,

Dominus Liutoldus de Pernoice, Chunradus de Lambach, Heinricus officarius, Chrevchaer et Snello et Zaerremantel de gaersten, Albertus uf dem ekke, Heinricus ponhalm, Pilgrimus carnifex, Heinricus uf der werr, Perhtoldus pieglaer et alii quam plures.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im k. k. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCCXXXI.

Circa 1200. — Wolfker, Bischof von Passau, übergibt dem Kloster St. Florian tauschweise einige Güter.

In nomine sanete et indiuidue trinitatis *Wolfkerus* diuina fauente gratia *patauiensis ecclesie episcopus*. His presentibus scriptis nostris successorum nostrorum noticie pandimus, quod chori et ministerialium nostrorum accedente consensu cum fratribus in *domo Sancti Floriani* cambientes tradidimus eis curtem in *sumeroie* cum omnibus adtinentiis suis cultis et incultis et duo predia iuxta *neunchirchen* sita accipientes ab eis aliam curtem iuxta *fluuium*, qui dicitur *erlah* sitam, et predium unum situm iuxta *marbach*. Verum ut talis nostra commutatio rata et inconuulsa in posterum permaneat, priuilegio et sigilli nostri inpressione eam corroborantes firmamus.

Ego *Heinricus decanus pat.* Ego *Meingodus* s. s. Ego *Heinricus* s. s. Ego *Arnoldus canonic.* s. s. Ego *Timo* s. s. Ego *Wernherus canon. pat.* s. s. Ego *Richerus canonicus Patav.* s. s. Ego *Hartnidus canon.* s. s. Ego *cunradus canonic.* s. s. Ego *Gotfridus canon. patau.* s. s. Ego *Albero canon.* s. s. Ego *arnoldus* s. s. Ego *Eberhardus can. patau.* s. s. Ego *Hermannus canon.* s. s. Ego *Dietmarus canon.* s. s. Ego *Siboto can.* s. s.

Original mit Siegel, im Archive zu St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, 274.

CCCXXXII.

Aufschreibung über die Gründung des Klosters Wilhering und dessen frühere Schicksale.

Quicumque nosse desiderat, quo tempore fundatum sit cenobium, quod *Wilheringen* dicitur, uel a quibus personis possessionibus et rebus ampliatur, si paginam subscriptam inspexerit, ex eius inspectione plenaria ei cognitio illucebit. Primo igitur sciendum, quod duo fratres in *Wessenberg* exstiterunt, uidelicet *Ulricus* et *Colo*, uiri nobiles et

potentes, quorum Ulricus primogenitus cum uxore careret et liberis, omnem portionem patrimonii sui ad constructionem conuentalis ecclesie deo optulit. Primitus autem canonicos regulares de *Sancto Floriano* ibi instituit, qui cum in religione pro uoto suo non proficerent, anmotis illis iterato ordini Cystercientiensi, cuius eo tempore opinio habebatur celebris, et *abbati Gerlao de Rvena* eandem ecclesiam edificandam donauit. Eodem autem tempore *Bauenbergensi ecclesiae* preerat *Eberhardus*. Erat uir bonus et timoratus et insuper fundatorum cognatus, cui Ulricus ob fuorem (fauorem) cognationis fundum ecclesie sue assignauit eo uidelicet tenore, ut indigentiam eius oculo pietatis respiceret et paupertati eius pro posse suo subueniret. At tamen nullus Bauenbergensis autistes in aliquo ei profuit aut aliquod ammiculum inpendit. Anno igitur ab incarnatione domini M^oC^o XLVI. Gerlaus abbas locum sibi assignatum recepit et *abbatem Gebehardum* cum conuentu illuc transmisit. Abbate uero Gebehardo Prelationi cedenti substitutus est *Otto de carintia*, quo in breui de medio facto iterum electus est Heinricus, qui ob nimie paupertatis instantiam in *Ebera* proficiscens eam inibi resignauit. His ita tractatis Ulricus primus fundator ierosolimam profectus est et in finibus illis uitam feliciter finiuit. Moriturus uero; ut fertur, medietatem fori in *Odempshheim* pro remedio anime sue dari precepit et unum de duobus partibus eorum seruituti maucipari et insuper duo domata cum agris ad officium piscatorum pertinentibus conuentui confirmari. Hec sunt autem, que Gerlaus Monasterium fundaturus a fundatore recepit, uidelicet locum ipsum, in quo situm est cenobium cum curia, que *nuenhouen* dicitur; cum silua adiacente *Cvrinberg*, cuius termini sunt usque ad ueterem Wilheringen et ita per transuersum usque ad *Mulpach* diriguntur, cum uilla, que uelgo *Burcheim* dicitur iuxta pontem, qui nuncupatur *Erlamsbrucke* et *Ederamsperge* et insulam iuxta forum Otensheim et ex alia parte danubii *icenberg* et *Grebelich* et dimidietatem siluae Boemilice et campo, qui *lobenvelt* nuncupatur, cum pratis et pascuis et agris cultis et iucltis, quod longum est inserere huic inscriptioni. Si quis autem quesierit, quis delegator omnium prediorum istorum exstiterit, scire debet, quod nobiles fuerint et omnia hec sue attinebant delegationi. Anno uero M^oC^oLXXXV^o *Wilhelmus abbas in Rvena* existens perpendens, quod cenobium sub suo regimine deficeret in tantum, quod nisi duo monachi ibi essent, consilio habito cum senioribus suis abbati *Burkardo de Ebera*

reformandum et reparandum resignauit. Anno igitur ab incarnatione domini M^oC^oLXXXV^o: abbas Burchardus conuentum in Wilheringen direxit cum *abbate Heinrico*, qui uno tantum anno superuixit. Anno MCLXXXVI. Heinrico decedente *Hiltgerus* ibi ordinatus, qui septem annis vixit et cenobium bene et rationabiliter gubernauit. Huius temporibus *Albero de Cemelub* ierosolimam iturus per manum *ducis Lupoldi* omne patrimonium suum Wilheringen donauit, uidelicet *Cimulub*, vbi residentiam habebat, et *stammuzelstorf* tria allodia prope *Cvneringen* sita et salabulca V. talenta et dimidium soluentia et uineam in *Geilant*, ubi septem carrate aliquando sunt habite, et interea cum duce Lypoldo ierosolimam est profectus et inde non reuersus. Eidem uero Alberoni est promissum, ut in anniuersario die obitus sui de bonis suis conuentui seruiatur. Preterea dux Lupoldus V. predia iuxta *Crumbonowe* sita (am Rande scl. *Tufenbach*) ecclesie Beate virginis, cum transmarinas partes adiret, donauit. Ad hoc uero *Sifridus comes de Morle* cum in *Pilsteine* castro suo mansionem haberet, curiam suam iuxta Pilsteine delegauit. *Pilgrimus* etiam uineam in *Wiena* sancte Marie obtulit, quam monachi in cultilia (sic) redigerunt. Alteram uero uineam in *Wahowe* tradidit, que VI. solidos soluit. *Ottaker Marchio de Stiria* morbo elefantino infectus cum quadam die in ecclesia diuinis officii interesset, abbas Hiltgerus pacem ei obtulit, cuius humilitate prouocatus curiam suam in *Cidelarn* ecclesie Beate virginis in Wilheringen transmisit. *Soppia* etiam nobilis matrona *de Scowenberg* dedit ecclesie predium de silua sua exstirpatum, quod uulgo *sente Marien rute* nominatur. Finitis postmodum septem annis Hiltgerus abbas uitam finiuit. Quo decedente *Otto de Nist* ei est substitutus, qui VII. annis uictitans in *Ebera* est reuersus. Ipso uero adhuc abbate existente quidam ministerialis nomine *Werinhardus de Owe Hauenarn* iure feudali possidens de manu ducis austrie ipsum predium duci resignauit ea uidelicet conditione, ut sancte Marie in Wilheringen offerret. Dux autem de manibus eius illud exceptit et sicut rogatus fuerat, cum omnibus pertinentiis suis possidendum cenobio donauit. In diebus etiam eius Dominus *Embrico* ministerialis ducis curiam in *Lupoldstorf* sancte Marie in Wilheringen dedit cum plurimis Sanctorum reliquiis, que reposite sunt sub lapide sui altaris consecrati. Sub eodem ottone facta est commutatio de quadam curia sub *Ederamsperge* posita inter *Alberonem de Gnuese* est (et) cenobium et date sunt ei due curie in *Percheim* in reconpensationem et

predium iuxta rotelheim situm, quod III. solidos soluit. Albero autem cum multos haberet denarios de eadem curia ipsa canbicio deducta est de manu ad manum, donec uentum est ad episcopum, ad quem proprietas spectabat, qui episcopus precibus abbatis et alberonis consensit et ipsum concanbium sua auctoritate confirmauit. Secundo autem anno abbacie sue monachi ceperunt ponere fundamentum et inceperunt edificare monasterium. Sub eo etiam factum est concanbium inter *Cunradum militem de Mulpach* de familia *Wessenbergensi*, Cunrado donante predium suum in *Mulpach* et aliud in *Cvrenberg* positum et aliud ex alia parte danubii scilicet *Durinstetin* recipiente. His patratu Otto cessit officio suo et Ebera est reuersus, cui *Godescalcus* abbas in *Wilheringen* est subrogatus. Idem *Godescalcus* cum duas carratas ad usuram in *Everdingen* cuidam mercatori domus solueret, ipse datis L. libris eas redemit. Postmodum vero predium in *teningen*, quod dimidium talentum soluit, a quodam mercatore possessum V. talentis redemit et in usus ecclesie reduxit. Ipse etiam curiam de *Ederamsperge*, cum fere esset destructa, a conuersis in uillam redegit. Peracto autem septennio ipse migravit a seculo, Post cuius obitum ordinatus est in eodem loco *Eberhardus*. In diebus eius *Hartnidus de Ort* cum esset moriturus *Eppenberge*, quod esset suum predium, cum predio, quod dicitur *Wasserleide*, *Wilheringen* disposuit. Quidam autem dictus *Werinhardus*, qui illud predium de manu eius tenebat, datis sibi VI talentis et *Cunrado* fratri suo et filiis eius iterum VI. aliis libris liberum ecclesie dimisit. Eodem tempore *Walchunus filius fundatricis* sagitta percussus interiit, Pro cuius anime remedio *Elyzabeht fundatrix* curiam in *Lozsperg* solventem XVIII. solidos dedit eo tenore, ut anniversarius eius dies agatur et eo die conuentui seruiatur. In illis etiam diebus quidam ministerialis episcopi *Otto Logstein* (nuncupatur) XXX. marcas argenti *Wilheringe* contulit ea conuentione, ut bis in anno eius memoria habeatur, scilicet in festo Sancte trinitatis et in die sancti *Nycolai* conuentui seruiatur. Ad quod exequendum emptum est predium (am Rande: iuxta *Curinberg*) a quodam milite dicto *Colone* pro XX. libris, quod soluit talentum, cetera ad usus ecclesie disposita sunt, VIII. vero *Marcas* dedit, ut unum ministretur monachis in die sancti *Bernhardi*. Iterum vero *Bernhardus de truna* uir nobilis curiam in *Pesckingen* monasterio donauit, ut in die anniuersarii sui iterum seruiatur congregationi. Ipse nichilominus *Eberhardus* fundatoribus de *Wessenberg* CXXX libras

super predia eorum mutuo concessit, scilicet super tres curias *teningen*, *peschingen*, *Cileg* et *Zansunstorph* et proximam curiam vltra pontem *Greimarsstetten* et *Rutmarshowe* et *Herage* et predium *stadeleri* et beneficium *retcamps* et omnia ea conditione eis accommodauerat, quod post mortem eorum ea ecclesie se daturos sponponderant. Post septimi autem anni circulum in abbatem Ebera est assumptus et *Cunradus* in loco eius promotus. In tempore autem *Cunradi* cepit ecclesia tam in possessionibus quam in edificiis reparari. Ipse enim *Cunradus* timens deum et pignora fundatorum habere renuens conuenit cum eis, ut *Zansunstorph*, *Rutmarsowe* et *Herage* et beneficium *stadeleri* in proprietatem donarent et sic tali habito cum eis contractu cetera predia remisit, Ista uero, que nominauimus, in proprietatem ecclesie recepit. Postmodum uero *Heinricus de truna* ministerialis ducis suscitauit querimoniam aduersus abbatem *Cunradum* pro eodem predio rehabendo, dicens sibi competere ex ratione progenitorum suorum, et ipsam querelam in placito ducis austrie deposuit, ubi nullus, qui audiret de monasterio affuit. Quod cum fundatrici nuntiatum fuisset, contempsit respondere afirmandum cum nichil iuris in predio ipso habere. Interim uero cum lis ipsa protelaretur, mortua est fundatrix, mortuus est et *Heinricus*. Quo moriente surrexerunt filii eius *Otto* et *Hertnidus* iuuenili animositate et uenerunt in *Welse* duce ibi existente et abbati (sic) etiam ibi presente et assumptis sibi sophisticis sibi litigatoribus et multis falsis testibus probare uoluerunt, quod pater eorum in tantum processisset, ut ex mandato ducis per preconem super ipsum predium inductus fuisset. Dux uero adtendens abbatis simplicitatem et aduersariorum suorum multipliciter consuluit abbati, ut permitteret iudicium in arbitros compromitti (sic). Post modicum uero iubente Deo Dux uiam uniuerse carnis est ingressus, quo migrante *trunenses* protinus predium inuaserunt. Abbas autem ad nullum habens refugium cum eis componere laborauit et electo *Vrico de Lohonstorph* (*Lonstorf*) mediatore compositionis datis ei tribus talentis tandem per XL. librarum exhibitionem ex eius consultu a contentione eos remouit. Preterea est ibi aliud predium sub *Wachrein* positum ad *zansunstorph* pertinens, quod *Heinricus bonel* de manu fundatricis in feode (sic) possidens pro V talentis *Gerogo* (sic) *de Euelsperch* exposuerat; illa V. talenta *Heinrico* et *Otoni* filiis eius *Cunradus* abbas restituit et predium ab eis absoluit. Deinde *Heinricus filius Heinrici Bonel* iterum colonum abbatis ibi cepit et omnia

mobilia eius ad estimationem X. talentorum diripuit, quem iterum Cunradus abbas per IV. talenta conpescuit. Sunt et alia duo predia ibidem, que duo fratres *Fridericus et Richerus de Percheim* indebite arripuerant, que et Cunradus abbas coram multis testibus in *Euelsperch* exhibitis sibi VI. talentis libera reddidit. Quidam miles nichilominus cognomento *Lulle* predium unum pertinens ad zansunstorph habebat et illud pro XXII. solidis exposuerat, quo contra abbas datis duobus talentis militi absoluit et ipsum predium pro XXII. solidis, vbi expositum fuerat, liberauit. Item est aliud predium iuxta trunam, quod *Engelgeri* beneficium nominatur, et illud quidam miles de familia *Scowenbergensi Cunradus* uidelicet *de curia* post mortem suam Wilheringen donauit. Est et aliud ultra trunam, quod *Curcenuelt* nuncupatur, et illud *Letoldus* *uz de Scowenberg* pro remedio anime sue Wilheringe contulit. Curiam in *Redolfngen* quedam mulier nomine *Wilbirgis de familia Wessenbergensi* Wilheringen tradidit, que non erat sue proprietatis, sed a uiro suo *Cunrado* in dotem acceperat, qui de eo filium genuit, qui etiam est occisus, post cuius mortem et filii occisionem quidam iuuenis de *Sancto Floriano* propinquus uiri sui nomine *dihmarus* pro curia ecclesiam infestauit, Quam Cunradus abbas datis ei VIII. libris ab eo liberauit. In eadem etiam villa quidam iuuenis nuncupatus *Heinricus Steinbrunne* dedit predium suum cum V. fratribus suis pro XVIII. talentis. *Cunradus* etiam *de portu* predium suum pro VI. libris, *Cunradus albus* suum pro duabus libris, *Gerwicus* factus conuersus suum gratis, tres sorores eius portionem suam pro VI. talentis, *Otto de Sconeringen* III. iugera pro III. libris. Quidam rusticus dictus *Grimcing* suum predium pro XVIII. solidis. Quidam *Hego* predium suum pro XI. libris et III. solidis et omnia adunata abbas Cunradus in unam curiam redegit. Horum etiam omium prediorum delegator *Hageno* uir libere conditionis exstitit. In *terinbach* vero quidam uir nuncupatus *Guntherus Wadel* predium suum Wilheringen obtulit pro duobus talentis eo uidelicet tenore, ut prebenda sibi, quam diu uiueret, daretur, sed postmodum egressus III. talenta cum genero suo *Cunrado mutel* accepit et predium liberum reliquit (sic). In *Mulpach* quidam miles nomine *Cunradus* predium habuit, quod receptis VI. libris ecclesie donauit. Iterum frater suus *Werinhardus* aliud habuit, quod iterum pro VI. talentis ecclesie donauit. Iterum aliud quidam carpentarius nomine *Heinricus* predium suum, quod XL. denarios soluit, Wilheringen donauit factus ibi

familiaris. Iterum aliud a filia *Wolfperti* duobus talentis *Cunradus* abbas conparauit. Quidam et *Hartmannus* nomine factus ibi familiaris predium dedit ecclesie, quod tres solidos soluit. Duo etiam fratres *Heinricus Spiscamp* et *Rvpertus* frater eius dederunt portionem predii sui et facti sunt ibi conuersi. Vxor etiam *Vlrici* pellificis dedit dimidietatem predii sui pro II. talentis. Vxor etiam *Heinrici* fratris eius dedit predium uiri sui pro II. talentis, quod XXX. denarios soluit. Alter inibi *Redolfus* nomine dampnum intulerat monasterio et pro reconpensatione donauit predium suum similiter et molendinum, quod modo est destructum. Molendinum uero utrumque, quod iuxta *Mulpach* est constructum, fundatores cenobio dederunt. In *inferiori Talheim* filii *Cunradi militis de Mulpach*, scilicet *Arnoldus*, *Gozbertus* et *Cunradus* duo predia habuerunt, que cum abbate *Cunrado* canbientes tria allodia ex alia parte danubii scilicet *Bornsstorf* cum pertinentiis suis iuxta *forum Sancti petri* receperunt, Insuper VII. talenta et ita tam ipsi cum sororibus suis coram multis se abdicauerunt. Huius predii delegator exstitit uir libere conditionis *Ernestus de Hitzingen*. In *superiori* autem *Talheim* quidam sutor nomine *Heinricus* predium suum domino *Marquardo de Hartheim* dederat, quod abbas *Cunradus* VI. talentis redemit. Ibidem etiam quidam *Waltherus de familia Bauenbergensi* predium in pignore pro XXII. solidis habuit, quos moriens *Wilheringen* disposuit, Predium autem ipsum *Heinricus de Opresperge*, cum moreretur, totaliter donauit. Aliud in eodem loco predium, cum uxor *rurmundi* sepeliretur, frater eius *Amez de Euerdingen* ecclesie donauit, quod LX. denarios soluit. Est et aliud predium in *Sconeringen*, quod VI. solidos soluit, de quo sciendum est, quod quidam uir nomine *Heinricus* cognominatus *Scherre*, qui predium suum *Wilheringe* obtulit, factus ibi familiaris. Monachi uero adiunctis aliis agris, qui a *Ederamsperge* nimium erant remoti, predium ibi esse constituerunt, quod hodie ibi pro VI. solidis colitur. Alterum uero predium, quod annuatim LX. denarios inpendit, quidam iuuenis nomine *Fridericus* donauit ecclesie factus ibi conuersus et postmodum egressus duo talenta pro predio accepit et resumpta uxore, quam repudiauerat, nescio quo recessit. Curiam uero in *Stettin Hernestus Stig* pro XXX libris *Alberoni gneuse* obligauerat, cuius proprietatem acceptis X. talentis et Equo ualente III. libras uendidit et ipsam uenditionem in manus *ducis Lrpoldi in Welse* dedit, cuius erat ministerialis, et ipse dux coram multis testibus ecclesie

resignauit. Huius rei testes sunt *Rapoto comes de Ortenberg, Otto de Rore, Hadamarus et Heinricus de Cunringen, Vrsalcus et Cunradus de lae* et multi alii. Ernestus uero omne patrimonium suum pro LX. libris exposuit, ut illud haberent, si quis de posteritate sua domum inquietaret. *Albero* autem *gneuse* altare sancti iacobi fecit fabricari dato calice et aliis pertinentiis suis et insuper summam illam XXX. librarum remisit ea conditione, ut anniuersarius dies eius agatur et ea die conuentui competenter seruiatur. Predium, quod *Percheim* dicitur, *Heinricus de Tobeles* moriens Wilheringe donauit et insuper aliud, quod *Stoph* dicitur, uxore sua moriente, quod LX. denarios soluit. Porro curtile quoddam in *Raffoltinge*, quod soluit XXX. denarios, quidam de familia *Leutoldi de Wildonia* Wilheringe dedit domino suo consentiente et propria manu largiente. Curiam in *Waldarn Vricus pater Alberonis de Polnheim* moriens ecclesie Sancte Marie in Wilheringen pro remedio anime sue disposuit. Alium predium, quod *Winclen* dicitur, dominus *Heinricus de truna* pro predio, quod *ernestus frater suus de Curinberg* tradiderat, commutauit. Illud uero predium, quod *Porcheim* nominatur, XXX. soluit denarios, quidam miles, qui illud ad uitam suam habuerat, moriendo reddidit et sic ecclesia mortuis suis filiis, quod suum erat, recepit. (Am Rande: Acta sunt hec sub *abbate Heinrico* anno MCCXLIII.) Curiam in *Pernowe Ltoldus* post mortem suam Wilheringe oppulit (obtulit) ea uidelicet condicione, ut filio suo inter minorès fratres constituto VII. libras soluerent et II. talenta pro animalibus ad culturam pertinentibus donarent. Alterum uero predium ibidem constitutum, quod soluit LX. denarios, *Thimo* pater eius moriturus ecclesie disposuit. De villa uero, que dicitur *Hiltgeringen*, omnibus patere debet, quod duo monachi de *Sueuia nobiles de Scillingsfrst* audientes famam religionis de Ebera se inibi reddiderunt et *Hiltgeringen*, que sue erat proprietatis, in Ebera obtulerunt ea conuentione, (ut) cenobium ordinis ibi fundaretur. *Adam* uero primus abbas in Ebera duos monachos explorare direxit, vtrum locus ad hoc opus esset ydoneus, qui reuertentes locum satis aptum in nemore, in aquis, in gramine et in lapide renunciauerunt existere, sed Wilheringe nuper constructum fore et duo cenobia ex sua uicinitate non posse proficere, quapropter abbas fratribus de Wilheringen pro LX. libris uendidit et iterum inspecta eorum paupertate XXX. remisit. Eo tempore uero castra *Scowenberg* et *Stoph* nondum constructa erant, nam et silua iuxta

Stoph et ipsum Stoph pertinet ad proprietatem ville, que Hiltgeringen nuncupatur. Portum danubii versus Wilheringen, quem *Adalbertus de Dunchensteine ab otackaro marchione* in beneficio habebat, idem adelbertus coram ipso marchione dimisit ipseque marchio clastro Wilheringen suo ivre tradidit. Hinc testes sunt *Wolfgangus de Caphenberg, Gundakarus de Stire, Erkengerus de Landeshere, Adelbero de Dunkensteine et fratres eius Heinricus, Rodegerus timere, Vdalgerus sagittarius marchionis*. Sub eorum testium presentium . . . idem Gundakarus (Otakarus) marchio licentiam et libertatem dedit omnibus ministerialibus suis vltra *truna* (sic) habitantibus, quocumque beneficii uel elemosine genere causa dei et pro remedio anime sue uoluerint, loco Wilheringe prodesse. Ad hoc Cunradus abbas vineam in *Crems*, que wlgō *uezhelturinprunne* dicitur, pro C et XXX libris comparauit. Aliam a *Walchuno Wrch in Teilant* pro XLV talentis, iterum aliam ad Heinricum super fossam (sic) pro XVI. talentis, iterum aliam ab *Heinrico albo* pro XVI. talentis et iterum aliam pro V. in loco, qui dicitur *awwe*, et duo iugera pro III. talentis et curiam in *Cimelub* a quodam Alberone, qui agros quosdam possidebat et ipsius curie culturam ad se pertinere affirmabat, quatuordecim talentis absoluit et iterum curtile quoddam in *Crems* . . .

Aufschreibung auf Pergament sec. XIII. im Archive zu Wilhering. — Stülz, Gesch. v. Wilhering, 449.

CCCXXXIII.

1202. 27. Mai. Lateran. — *Papst Innocenz III. bestätigt, dass nur der Propst zu Ranshofen das Recht der Ausübung der Seelsorge über die zu seiner Kirche gehörigen Gläubigen habe.*

Innocencius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis preposito et fratribus *Ranshouensis* ecclesie salutem et apostolicam benedictionem. Justis petencium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum et uota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Ea propter dilecti in domino filii uestris iustis postulacionibus grato concurrentes assensu felicis recordationis *Celestini* pape predecessoris nostri uestigiis inherentes presencium auctoritate statuimus, ut is, qui in *Ranshouen.* ecclesia locum regiminis obtinet, curam plebis ad eandem ecclesiam pertinentis exercent, ut uidelicet nullus in tota illa parrochia preter archiepiscopum et dyocesanum episcopum et eundem prepositum aliquit debeat ordinare.

Nulli ergo omnino hominum liceat hac (sic) nostre paginam constitutionis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc adtemptare presumpserit, indignacionem dei omnipotentis et beatorum petri et pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum *laterani* VI. Kal. Junii pontificatus nostri anno quinto.

Aus einem Pergament-Codex sec. XIV. in der königl. bairischen Hofbibliothek zu München. — Auch in einem Copialbuche vom Jahre 1683 im Pfarrhofe zu Ranshofen.

CCCXXXIV.

1202. 28. Juli. — *Propst Engelbert und der Convent von St. Florian widmen das Gut in der Wiese oberhalb der Ipff und einige Zehente zur Vermehrung der Einkünfte der Custodie des Klosters.*

Cum religiosos ac spirituales uiros ad ampliacionem diuini cultus peruigili sollicitudine conueniat intendere, decor autem diuini cultus in structura ecclesiastice fabricae atque in sacris uasis et uestibus ac reliquis utensilibus ecclesie plerumque consistat et haec omnia in nonnullis ecclesiis sub prouisione sacriste siue custodis ordinanda et seruanda disponantur, nos quos deus sub regulari professione communem uitam in *domo beati floriani* martiris sua gratuita misericordia preordinante ducere uoluit, dilecti fratris nostri *Alberonis* diete ecclesie nostre custodis sagacitate atque industria deuicti concordii uoluntate et communicato consensu ad officinam custodis legitimo donationis titulo tradidimus predium sursum iuxta *yppha* in prato situm cum decimis eiusdem a prelibato tamen custode III^{or} talentis et tribus uasis uini indigentie nostre proinde oblati. Dedimus preterea eidem officine decimas in *prantsteten* et iterum prediolum unum iuxta *danubium* pro quodam agro, quem curti nostre in *strummen* adiecimus. Vt autem haec nostra traditio rata et inconuulsa in posterum permaneat atque ut nulli successorum nostrorum factam nostrum in hoc casu rescindere liceat, per presentem paginam sigilli nostri inpressione munitam sepe taxatam donationem corroborantes uniuersorum christi fidelium noticie eam inculcamus ad habundantem cautele sufficientiam singuli nomina nostra subscribentes.

Ego *Egelbertus* prepositus ss.
Ego *Albero* custos
subscribo.

Facta est autem haec donatio a uenerabili preposito *Engelberto* Anno ab

Ego *Meingotus* subscribo.
Ego *Chûnradus* subscribo.

Ego *Rapoto* subscribo.
 Ego *Altmannus* subscribo.
 Ego *Herbordus* subscribo.
 Ego *Rōdolfus* subscribo.

incarnatione domini MCC.II. indictione V. V Kalendas Augusti.

Ego *Yrnfridus* subscribo.
 Ego *Hartwicus* subscribo.
 Ego *Wolframms* subscribo.
 Ego *Dietmarus* subscribo.
 Ego *Chūnradus* subscribo.
 Ego *Chūnradus* subscribo.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu St. Florian.

CCCXXXV.

1202. 23. October. Ens. — *Herzog Leopold VII. von Österreich nimmt das Kloster St. Florian in seinen Schirm und erlässt ihm die Abgabe des sogenannten Marchfutters von seinen Besitzungen in der Riedmark.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis *leopoldus dei gratia dux austrie ac stirie* omnibus christi fidelibus in perpetuum. Quoniam mundanis occupationibus nos in diuersa trahentibus minus ad ea, que ad animarum salutem spectant, possumus intendere, meritorium nobis esse credimus, si uiros religiosos diuinis laudibus iugiter insistentes in suis necessitatibus pietatis amore confoueamus ac de habundantia nostra illorum indigentiam liberaliter suppleamus. Antecessorum igitur nostrorum uestigiis inherentes ecclesiam, que *domus sancti floriani* dicitur, in nostram specialem gratiam recipientes fratribus ibidem deo seruientibus quasdam iusticias nostri iuris marchfütter dictas de prediis ipsorum in *Riedmarchia* habitis et habendis persolendas de fauore et consensu ministerialium et fidelium nostrorum munifice remittimus in usus fratrum eorundem amodo in antea conuertendas, quatinus ipsi honorum omnium largitori deo pro salute animarum nostrarum et parentum ac filiorum nostrorum et pro honoris nostri promotione preces suas deuote offerant nos diuine miserationi commendantes, ut eorum orationibus adiuuemur, quibus nostra temporalia largimur. Vt autem hec deuotionis nostre donatio futuris temporibus rata et inconuulsa permaneat, hanc inde paginam

conscribi et sigilli nostri inpressione iussimus comuniri. Huius rei testes sunt *Dietricus comes de vichtinsteine, Vtricus comes de Chlamme, Ódalricus de Perneke, Uvernhardus de shõmberch, Cholo de Griezpach, Wichart dapifer, Hadimar de Chvuringen, Heinricus de Prunne, Vtricus de Marbach, Heinricus de vtirstetin, Heinricus de Hage, Livtoldus dapifer de chõmberch, Heinricus taesshil de waessinberch.*

Data in *aneso* Anno ab incarnatione domini M^o CC^o II° Indictione V. X Kalendas Nouembris.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive zu St. Florian. — Kurz, Albrecht IV. II. 451.

CCCXXXVI.

1202. 23. October. *Ens.* — *Herzog Leopold VII. von Österreich erlaubt seinen Ministerialen, dem Kloster St. Florian ihre Lehengüter zu schenken.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Liupoldus* dei gratia dux *austrie et stirie* omnibus christi fidelibus in perpetuum. Grande nobis apud deum meritum accumulare nos credimus, si ecclesiarum dei inopiam de nostra facultate supplere curabimus. Inde est, quod pro remedio anime nostre et parentum nostrorum et prosperitate nostra et heredum nostrorum ecclesiam sancti floriani in gratiam nostram specialem recepimus et fratribus ibidem deo militantibus preter alias donationes, quas ipsis indulsumus, hanc quoque gratiam fecimus, ut si qui ministerialium nostrorum de *Austria uel de stiria* uel aliorum nostrorum fidelium predia sua ipsis contulerint, donationem huiusmodi uolumus esse ratam. Ut autem successores nostri hanc indulgentiam nostram benigne recognoscant et ratam habeant, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri inpressione iussimus confirmari. Huius rei testes sunt: *Dietricus comes de Vichtinsteine, Vtricus comes de Chlamme, Ódalricus de Perneke, Wernhardus de Schõmberch, cholo de Griezpach, Wichart dapifer, Vtricus de Marbach, Hadimar de Chunringen, Heinricus de Virstetin, Heinricus de hage.*

Data in *Aneso* Anno ab incarnatione domini MCCII. indictione V. X. Kalendas Nouembris.

Original mit Siegelrest, im Archive zu St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, pag. 275.

CCCXXXVII.

1202. 15. December. Neuburg. — *Herzog Leopold VII. bestätigt dem Kloster Wilhering das Recht der Mauthfreiheit und spricht es frei von Entrichtung des Marchfutters von dessen Höfen zu Cemleub, Sarabulcha und Teuffenbach.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Liupoldus* dei gratia dux *austrie* et *stirie* omnibus in christo fidelibus salutem in perpetuum. Nouerint uniuersi tam presentes quam futuri, quod pater noster beate memorie dux *Liupoldus* fraterque noster *Fridericus* pro animarum suarum remedio ecclesie in *Wilheringen* et fratribus donauerint, ut bona eiusdem ecclesie ubique in terra sua aput thelonearios suos liberum absque omni iuris persolutione haberent transitum. Nos etiam eiusdem salutis, quam ipsi in hoc et in aliis benefactis suis promereri sperauerunt, participes effici cupientes supradicte ecclesie hoc ipsum donamus et ipsam eadem beniuolentia et fauore, quam pater noster fraterque noster circa ipsam intendere proposuerant, fouere intendimus. Insuper eidem ecclesie in predio *Alberonis de Cemliob et Sarabulcha*, quod idem *Albero* eidem ecclesie donauit, et in predio *Tiuffenbach*, quod pater noster sepedicte ecclesie inpendit, omne ius nostrum in annona, que in uulgari dicitur marchfüter, contulimus. Vt autem hec nostra donatio in posterum inuiolata permaneat, presentem paginam scribi sigillique nostri inpressione subscriptioneque testium, quorum nomina sunt hec, roborari fecimus. De ordine liberorum *Crafto de Amcinspach*, *Vlricus de Perneche*, *Rapoto de Vulchenberch*, *Walchunus de Griezbach*. De ordine ministerialium *Wichardus dapifer*, *Marquardus de Hinperch*, *Dietmarus marschalcus*, *Herrandus de Wildonia*, *Hartnidus de Orte*, *Dietmarus de liechtenstein*, *Wigandus de Chlamme* et alii quam plures.

Datum aput *Neuenburch* per manus *Vlrici* notarii Anno incarnationis domini M. CC. II. Indictione III^a XVIII Kalendas Januarii.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive zu Wilhering. — Stütz, Gesch. v. Wilhering, 492.

CCCXXXVIII.

1203. 21. Jänner. Hallburg. — *Eberhart II., Erzbischof von Salzburg, entscheidet den Streit zwischen dem Kloster Reichersberg und Heinrich von Lanzenkirchen wegen der Capelle zu Hohen-Wolkersdorf.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis *eberhardus* dei gratia *Salzburgensis* archiepiscopus cunctis christi fidelibus in perpetuum.

Notum esse uolumus tam presentibus quam futuris, quod quedam controuersia fuit inter fratres *Richerspergensis* cenobii et *Hainricum de lanzenchirchin* pro capella, que dicitur *wolfkersdorf*, in fundo predicti *Hainrici* sita, quam ipsi fratres affirmabant iure parrochiali plebesanę ecclesię suę, que dicitur *bramberch*, attinere, econtra predictus H. asserebat eam ab omni iurisdictione esse exemptam et liberam. Quam litem consilio prelatorum utraque parte consentiente tali pacto terminauimus, ut ipsa capella ab omni iurisdictione plebanę ecclesię exempta et libera habeat baptismum et liberam sepulturam hominibus per totum predium suum ibidem constitutis. Si uero aliqui de predictis hominibus apud plebesanam ecclesiam desiderauerint sepeliri, nemo sit, qui obsistat. Reliqua omnia iura parrochialia simul cum decimis ad plebesanam ecclesiam pertineant non obstantibus priuilegiis a predecessoribus nostris super generali iure plebesane ecclesię impetratis. Vt autem hęc pagina nostrę conscriptionis stabilis et inconuulsa permaneat in perpetuum, eam sigilli nostri et *Richerspergensis* cenobii corroboramus impressione. Huius rei testes sunt *Wernhardus maioris ecclesię in salzburch prepositus* et *Hartfridus eiusdem ecclesię decanus*, *Symon Abbas sancti petri*, *Albertus Kyemensis prepositus*, *Chunradus Allensis prepositus*, *Tiemo subnensis prepositus*, *Siboto de surberch*, *Chunradus castellanus salzburgensis*, *Chunradus dapifer*, *Otto pincerna de Keuering*.

Acta sunt hęc publice in *salzburgensi* claustro anno Ab incarnatione domini M^o CC^o III°. Data littera XII. kalendas Februarii feria III. in *halburch*.

Original auf Pergament mit Siegel des Erzbischofs; von dem des Klosters Reichersberg aber keine Spur.

CCCXXXIX.

1203. 8. Februar. Laufen. — *Eberhart II., Erzbischof von Salzburg, erneuert dem Kloster Reichersberg den Gnadenbrief seines Vorfahrs Albert von 1192.*

† In nomine sancte et indiuidue trinitatis *eberhardus* dei gratia *salzburgensis* ecclesię archiepiscopus et apostolicę sedis legatus dilectis in christo filiis *leonardo richerspergensi* preposito eiusque fratribus in perpetuum. † Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. Nos quoque diuine benedictionis cupientes esse participes, qui beatis et religiosis uiris ecclesię *Salzburgensis*

Archiepiscopis *Chunrado, Eberhardo, Alberto* licet indigni successimus, eorum pia statuta non solum seruare sed etiam gratia dei fauente intendimus augmentare. Igitur quecumque ab illis ad consolationem deo militantium sub beati Augustini regula in claustro *Richerspergensis* pontificali auctoritate donata et priuilegiis sunt firmata, ut illis integra permaneant, statuimus et presenti pagina confirmamus. In quibus hec nominatim duximus exprimenda: Patellam in *halle*, Decem talenta in *tual*, Decimas ad episcopale jus attinentes in ecclesiis *puten* et *Pramberch*, que videlicet *Prambergensis* ecclesia, ut commodius procuretur, in duas parrochias est diuisa, quarum altera *Edelz* est dicta. In quibus duabus uidelicet *Pramberch* et *Edelz* dilectus frater noster eiusdem loci prepositus *Leonardus*, qui modo illi preest ecclesie et eius legitimi successores, qui pro tempore fuerint, de fratrum suorum communi consilio Plebanos idoneos de suis concanonicis secundum priuilegia sancte memorie Archiepiscopi *Eberhardi* et *Alberti* plenam et liberam potestatem habeant ordinandi ita tamen, quod ad minus tres ibi *Richerspergensis* ecclesie clerici preter conuersos resideant. Decernimus etiam, ut si, quod absit, persone in hoc assumpte ministerium uel in religionis disciplina commissiue gregis prouidentia seu fidelitate erga claustum et prepositum suum obseruanda minus ydonee, quam oportet, fuerint et a preposito suo commonite cito non respuerint, liberum sit preposito pro consilio fratrum suorum ad nutum personas illas in claustum reuocare atque in eorum locum magis ydoneos subrogare salua in omnibus canonica nostra iusticia nostrorumque successorum. Preterea quia sicut ex priuilegiis ipsius claustrum animaduertimus, ipse locus sic est fundatus et ab antecessoribus nostris archiepiscopis in ius et patrocinium *Salzburgensis* ecclesie susceptus, et nullus eiusdem loci sit aduocatus, nisi ipsius metropolis *Salzburgensis* ecclesie principalis aduocatus, qui de beneficio principalis aduocatie sibi collato ipsum claustum sine grauamine manuteneat et defendat, hoc instituimus, ut predicta libertas illi loco a fundatoribus destinata et priuilegiis apostolicis et imperialibus confirmata inconcussa permaneant et presentj pagina sigillo nostro communita sub banno interdiciamus, ne a principali aduocato per ius beneficiale aliquis subaduocatus constituatur, dum in eodem loco rigor uiguerit discipline. Sane si eiusdem locj prepositus a principali aduocato sibi aliquem aduocatum destinari petierit, committatur illi absque iure beneficiali talis procuratio liceatque

preposito, si inutilis et grauis ille fuerit, eum ammouere et loco ipsius meliorem substituere. Vt autem hæc nostre confirmationis pia institutio nulla impietatis machinatione uioletur, sed in perpetuum firmissime conseruetur, hanc paginam tali sententia concludimus, ut, si quis contra eam temere agens tercio conmonitus non resipuerit, ira dei maneat super eum iu interitum carnis, ut spiritus saluus fiat per penitentiam, sine qua si defunctus fuerit, cum dathan et abiron reum se cognoscat in tremendo examine iudicis cuncta cernentis.

Data *Leovfen* VI. Idus Februarii Anno ab incarnatione domini M^o CC^o III° jndictione VI^{ta} Anno pontificatus nostri III^{to}

Ego *Eberhardus Salzburgensis* sedis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus S. S.

Ego *Wernhardus* salzburgensis ecclesie prepositus S. S.

Ego *Hartfridus* eiusdem ecclesie decanus S. S.

Ego *Albertus Kyemensis* prepositus et *salzburgensis* canonicus S. S.

Ego *Chunradus* presbiter et canonicus S. S.

Ego *Wernhardus* presbiter et eiusdem ecclesie custos S. S.

Ego *Heinricus* presbiter et hospitalensis S. S.

Ego *Ortolfus* presbiter et canonicus S. S.

Ego *Heinricus* presbiter et camerarius S. S.

Ego *Perhtoldus* presbiter et canonicus S. S.

Ego *Walchmarus* diaconus et canonicus S. S.

Ego *Dietmarus* diaconus et canonicus S. S.

Ego *Wilhalmus* diaconus et canonicus S. S.

Ego *Gotscalcus* diaconus et canonicus S. S.

Ego *Otto* diaconus et canonicus S. S.

Ego *Chunradus* diaconus et canonicus S. S.

Ego *Oholdus* diaconus et canonicus S. S.

Ego *Sigihardus* subdiaconus et canonicus S. S.

Testes *Chunradus abbas de sancto victore*, *Chunradus prepositus de halle*, *Prepositus de garze*, *Magister Arnoldus de boemia*, *Vlscalcus de Lovfen*, *Magister marquardus plebanus de chessendorf*.

Original auf Pergament, dessen Siegel abgefallen, im Archive des Klosters Reichersberg.

CCCXL.

1203. 9. März. Neuburg. — *Leopold VII., Herzog von Österreich, bestätigt dem Kloster Reichersberg das Recht der Mauthfreiheit in Österreich.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Leopoldus dei gratia dux Austrię ac Styrię* uniuersis christi fidelibus salutem in perpetuum. Cum ea, que ad honorem dei et supernę cultum pietatis expediunt et conducere uidentur, promouere ac sublimare summopere teneamur, diuina nobis prouidente misericordia liberalitatis nostrę donationem ecclesie in *Richersperge* conferre pium decreuimus. Hinc est, quod uniuersitatem tam presentium quam futurorum latere nolumus, quod in honore sanctę Marie sanctique Michaelis pro remedio animarum uidelicet pie recordationis patris nostri ducis *Leopoldi* fratrisque ducis *Friderici* ac omnium parentum seu antecessorum nostrorum obtentu *Ortolfi* eiusdem loci tunc cellerarii omnium rerum mobilium per terras nostras sine omni uectigalium aut pedagiorum exactione libertatem transitus eidem ecclesię contulimus et indulsimus. Vt autem hec liberalitatis nostre donatio rata et inconuulsa in perpetuum perseueret, presentem paginam sigilli nostri inpressione testiumque subscriptione roborari iussimus, quorum nomina sunt hec: *Chrafto de Amcinspach, Walchunus de Wassenberch, Chunradus de Lapide, Wichardus dapifer et filii sui, Wigandus de Chlamme, Dietmarus de Liechtensteine, Otto de Leubin, Albero de Grimmenstein, Hainricus de Tumbenöwe, Ortolfus de Acinprucche, Dietmarus marschalcus* et alii quam plures.

Datum *Newenburch* Anno Incarnationis domini M^o.CC^o.III° Indictione VI. VII° Idus Martii.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Kl. Reichersberg. — Mon. boic. IV. 425.

CCCXLI.

1203. 7. April. Neuburg. — *Leopold VII., Herzog von Österreich, verleiht dem Kloster St. Nikola bei Passau Mauthfreiheit.*

In nomine sanctę et indiuidue trinitatis *liopoldus* dei gratia dux austrię ac stirię uniuersis christi fidelibus salutem in perpetuum. Excellentia sublimitatis desuper nobis collate, ut ea, que ad usum et prouectum ecclesiarum conducunt et expediunt, attentius promouere studeamus, deposcere uidetur. Huic enim consonat et applaudit, quod dicitur: ab eo plus exigitur, cui plus committitur.

Multitudinem ergo commissorum nobis sincera mentis intentione diligenti consideratione perpendentes et digna reuoluentes per-cunctatione peccatorum nostrorum uulneribus cuiusdam medicaminis cauterium adhibere pium statuimus, pro remedio enim animarum uidelicet pię recordationis patris nostri ducis *Leupoldi* fratrisque nostri ducis *Friderici* nostreque salutis intuitu fratribus in domo *sancti Nycolai Patauie* deo inibi militantibus ob uenerationem reliquiarum ibidem reconditarum libertatem per terras nostras omnium rerum suarum mobilium transitus omni uectigalium exactione semota contulimus. Vt autem hec liberalitatis nostre donatio rata et inconuulsa perseueret, presenti pagina sigillique nostri karactere ac testium annotatione, quorum subscripta sunt nomina, roborauimus: *Domnus Dietricus prepositus in Newenburch*, *Domnus Sigehardus prepositus in domo sancti Ypoliti*, *Domnus Wichardus prepositus in Ranshounen*, *Domnus Pertholdus prepositus in Vorawe*, *Domnus Wisinto prepositus in domo sancti Georgii*, *Domnus Sifridus plebanus in Holaerbrunnen*; De ordine liberorum *Vlricus de Perneche*, *Domnus Walchunus de Wassenberch*, De ordine ministerialium *Wichardus dapifer et filius eius Katoldus*, *Dietmarus de Chaernaerprunnen*, *Rudolfus de Potendorf*, *Haeinricus de Tumbenowe*, *Gotfridus camerarius*, *Aloldus dapifer*. Datum per manus *Danielis* notarii apud *Newenburch* Anno incarnationis domini MCCIII. Indictione VI. VII. Idus Aprilis.

Original auf Pergament mit Siegel, im königl. bairischen Reichsarchive zu München. — Mon. boic. Tom. IV. pag. 313.

CCCXLII.

1203. **Mautern.** — *Leopold VII., Herzog von Österreich, bestätigt dem Kloster St. Florian die Verzichtleistung Adelram's von Perge auf die Vogtei über die Besitzungen desselben.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Liupoldus Dei gratia Dux Austrie et Stirie*. Anteriorum nostrorum pia facta debita recordatione commendantes ad uniuersorum memoriam reducimus, qualiter *Adrammus* (sic) *de perge* aduocatus quondam *domus sancti Floriani* pro remedio anime sue et petitione *Ditmari prepositi* resignauit in manus *Reinberti episcopi patauiensis* iusticias aduocatie, scilicet placita, bannos et steuras et praecipue oblationes rusticorum et pernoctationes. Huius autem iuris resignationem prefatus episcopus

Reinbertus eidem ecclesie tradidit, firmavit et recognovit. Quoniam uero in diebus nostris super eisdem aduocatie iusticiis predicta ecclesia a quibusdam grauari videtur, nos, qui eiusdem ecclesie sumus aduocati et ipsius iura et priuilegia ei tenemur defendere, ad petitionem *Otonis prepositi* et fratrum eiusdem loci easdem aduocatie iusticias pro remedio anime nostre eidem ecclesie concedimus et indulgemus. Annuentes igitur prefati episcopi reinberti super eadem concessione priuilegio et nostrum donantes statuimus, ut nulli uiciorum nostrorum in eadem aduocatia liceat aut bannos aut placita aut absolutiones uel aliquid supradictarum exactionum accipere, preter quod ei a preposito eiusdem loci pro labore suo fuerit indultum, si quando ad placita sua eum inuitauerit. Vt autem hec nostri priuilegii concessio rata et firma permaueat in posterum, sigilli nostri eam impressione signatus et subscriptis testibus confirmamus: *Rapoto de valchenberch, Wichart de Zebigen, Hugo de molansdorf, Heinrich de brunne, Vlrich de pecca, Erchinger de landesere, Chalhoch de mulbach, Wichardus dapifer, Rudolf de potendorf, Albertus et frater eius Hugo de trutmarstorf, Wernhardus sen (forsitan stren) et frater eius, Liutwinus de birboun, Ditricus stuhs, Adoldus dapifer, Livpoldus pincerna, Hadmar de chunringen, Otacherus prevhaun*. Acta sunt hec in *mutarn* per manus *danielis notarii* Anno incarnationis domini M.CCIII.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Kl. St. Florian. — Kurz, Albrecht IV. Bd. II. pag. 457.

CCCXLIII.

1204. 22. April. Neuburg. — *Leopold VII., Herzog von Österreich, verleiht dem Kloster Waldhausen die Mauthfreiheit.*

Ne presentis etatis negocia obliuionis consumat tinea uel malignancium, sicut fieri solet, corrumpat inuidia, litterarum et testium indigent indicio confirmari. Sciant ergo tam presentes quam posteri, quod ego *Liupoldus* dei gracia *dux tam austrie quam styrie* paupertatem et penuriam zenobii sancti iohannis in *Walthusen* uidens non modicam situmque loci ipsius durum satis et asperum considerans statui fratribus deo ibidem militantibus in remissionem peccatorum meorum aliquam subsidii conferre consolacionem. Nunc ergo remitto eis et omnibus ipsorum successoribus in remedium anime mee et omnium parentum meorum defunctorum Muttam rerum suarum et annone in *steine* hucusque nobis debitam et transitum ipsis et nauibus ipsorum

tam sursum quam deorsum per flumen danubii liberum et immunem ab omni censu siue tributo imperpetuum (sic) concedo et presentem paginam sigilli mei munimine et inpressione roboravi. Acta sunt hec feliciter in cena domini aput *nivenburch* anno incarnationis dominice Millesimo ducentesimo IIII. presentibus domino *Marco beritensi episcopo* et *Sigehardo archidiacono et ypolitensi preposito* et *Manegoldo chremismonasterii abbate* et *Wechelone Kotewicensi abbate* et *Heinrico abbate celle sancte Marie* et *Gotescalco preposito sancti Andree* et domino *Dietrico nienenburgensi preposito* et omnibus ducis capellanis. Affuerunt testes ydonei, quorum hec sunt nomina: *Tuto de heimenburch*, *Sifridus de holarbrunnen*, *Heinricus de mittelbach*, *Ulricus de Valchensteine*, *Ulricus de zwetel*, *Ulricus de draschirchen*, *Hartungus de Wideruelde*, *Chadelhohus de Muhlich*.

Original auf Pergament mit Siegelrest, im Museal-Archiv zu Linz. — Kurz, Beiträge, IV. 445.

CCCXLIV.

1204. 29. Juli. Passau. — *Wolfker, Bischof von Passau, anerkennt das Patronatsrecht der Elisabeth von Wachsenberg über die Kirche Gramastetten.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Wolfgerus* dei gratia *patauiensis episcopus* in perpetuum. Ad noticiam tam futurorum quam presencium peruenire cupimus, quod, cum inter nos et nobilem matronam scilicet *dominam Elizabeth de Wassenberch* et pueros eius diu fuisset contencio pro iure patronatus et petitionis in *ecclesiam Grimhartesstetin* et nos tandem condicto super hoc ad iudicium die patavie conuenissemus et utraque pars suum ius allegaret, ipsa quoddam priuilegium protulit, per quod ipsa se et suos heredes pretaxatum ius habere probauit et per sentenciam rite latam et approbatam illud obtinuit. Cum autem illud priuilegium ex uetustate usque adeo esset hebetatum, quod ipsa suis heredibus in posterum suspicionis et contradictionis inde periculum suscitari posse formidauit, cauto freta consilio deuota prece de consensu chori nostri a nobis impetrauit ipsius priuilegii sub presenti nostro sigillo renouacionem, sicut hic continetur. (Nun folgt die Urkunde vom September 1110.) Hec autem sub presenti nostro sigillo renouacio facta est *patavie* anno incarnationis dominice M. CC. IIII. Indiet. septima, IIII. Kal. augusti. Huius rei testes sunt fratres et canonici nostri de choro: *Heinricus decanus*,

Arnoldus custos, Chalhohus de Valchensteine. Gotfridus, Vlricus scriba,, Germanus noster Sigihardus archidiaconus., Wichardus prepositus in Ranshouen, Leonhardus prepositus de Richerberge, Dietmarus prepositus de suben, Albertus plebanus in truster, Otto piber, Vlricus scobrius; Ex nobilibus Walchênus de Chambe et Alrammus frater eius, Wernhardus de hagenowe. Ex ministerialibus Richerus pincerna de Wesin, Heuricus dapifer de lonstorf, Mane-goldus camerarius de aheim, Wernherus de valchensteine, Cunradus de buhele, Albertus puer de patauia, Thiemo de buchelberge, liutoldus de sauersteten, Walchunus de herdingen et alii multi.

Original auf Pergament mit Siegel. — Mon. boic. XXVIII. II. 269. — Conf. Stülz, Wilhering, Seite 16, 3. Anmerkung. — Kurz, Beiträge, IV. 533.

CCCXLV.

1204. Wels. — *Leopold VII., Herzog von Österreich und Steiermark, bestätigt das von seinem Vorfahren, dem Markgrafen Otakar von Steyr, dem Kloster Garsten verliehene Privilegium vom Jahre 1163.*

Leupoldus dei gratia dux Austrie et Styrie Omnibus presentem paginam inspecturis *Chunrado* venerabili abbati de *Gersten* et suis fratribus salutem in domino. Vidimus diligenter privilegium antecessoris nostri illustris Marchionis *Odachari* et ad petitionem vestram ipsius tenorem dximus uirtute presentium sollempniter confirmandum, ne per antiquitatis excidium infirmentur aliquvaliter ivra vestra. Tenor autem ipsius privilegij est per omnia in hec verba. *Otacharus dei gratia Marchio Styrensis* omnibus presentem paginam inspecturis. Aus meus *Otacharus* Marchio plantationem suam in *Gerstensi* Monasterio (etc. wie 1163). Nos igitur seriem dicti privilegij renovantes sollempniter confirmamus nolentes, ut nulli successorum nostrorum vel alicui alteri liceat eius tenorem infringere vel contra profectum ecclesie sine voluntate abbatis et fratrum predictorum villo vmquam tempore inmutare. Ad cuius rei euidenciam presentem litteram nostri sigilli munimine consignatam dicto Monasterio liberaliter assignamus. Testes autem sunt hii: *Vlricus venerabilis pataviensis episcopus, Otto advocatus de Lengbach, Herrandus de Wildonia, Hertnidus de Oert, Ortolfus de Volchnstorf, Albero de polnhaim, Otto de Rore* et alii quam plures. Datum apud *Welsam* per manum *Leupoldi* notarii Anno domini M^o CC^o iij^o.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Garsten. — Diplom. Garstense, 78 coll. — Kurz, Beiträge, II. 541.

CCCXLVI.

1204. — *Poppo, Bischof von Passau, beurkundet, dass sich Siboto und Ortolf von Tegernbach dem von dem früheren Bischofe Wolfker wegen des Zehentes zu Grieskirchen erlassenen Gerichtspruche unterworfen haben.*

In nomine sanete et individue Trinitatis *Poppo Dei gracia Pataviensis Ecclesie electus* universis tam futuri quam presentis temporis filiis salutem perpetuam in eo, qui est salus omnium et protectio. Omnibus notum fieri volumus, quod ex quo ea (contentio?), que inter *Canonicos de sancto Nicolao* et inter *Ortolfum* et *Sybotonem* et *Ottonem de Tegernbach* versatur, in rem iudicatam transivit, in presencia videlicet antecessoris nostri Domini *Wolfkeri Pataviensis Ecclesie Episcopi* suo decisa iudicio definitiva sententia Domini *Eberhardi sancte Salzburgensis Ecclesie Archiepiscopi* est reservata potestati, cuius sine petitionis nostre interventu obtinuerint dilacionem, postea vero cum nos ad regimen iam diete Pataviensis Ecclesie ordinatione divina fuisset assumptus, prefati Canonici, quatenus latam sententiam executioni mandarem, humiliter postulabant. Nos itaque ne in facto huiuscemodi nimium videremur esse precipites, preter alias, quas in amicitia predictorum Canonorum potestatis nostre auctoritate dedimus inducias, XIV. dierum peremptorias eis constituimus. Die igitur prefixo Siboto unus prenominatorum fratrum ad nostram veniens presenciam parte adversa iusticiam sibi exhiberi postulante cum exceptione cepit dicere et fiducialiter promittere, partem decime, que se contingeret, velle dimittere, predium vero in *Tegernbach* sue solius cessisse porcioni nimiumque in hoc sibi deperire, si solus illud perdere debuisset, nam in particione patrimonii hereditario iure hoc se asserebat accepisse. Rogabat ergo breves inducias sibi concedi, ut de recompensatione sepedicti predii cum reliquis fratribus suis determinaret. Quas cum obtinere non posset, habito consilio tam viva voce quam ex tenore scripti, quod supramemoratus antecessor noster ad confirmationem facti predictis Canonicis tradidit, de cause decisione verius est instructus et ne huiusmodi quereret tergiversaciones, de re iudicata non esse amplius litigandum. Tandem saniore usus consilio nullo sibi patrocinante dolo tam predio sepedicto quam decime renunciavit coram testibus subnotatis, videlicet *Heinrico Pataviensis Ecclesie Decano*, *Ortolfo Preposito de Artacker*, *Chunrado Archidiacono* et *Plebano sancti*

Pauli, Godfrido Canonico maioris Ecclesie, Henrico Cellerario, Eberhardo Plebano de Pfarrkirchen, Ulrico Capellano Curie nostre, Friderico Scolastico de sancto Nicolao, Heinrico fratre Wernhardi de Hagenawe, Richero de Wesen, Ottone de Aichenbach, Manegoldo de Achaim, Luitoldo de Sauerstede, Wernhero de Altenhoffen, Tiemone de Puechenperch, Alberone de Germundesperch, Ulrico filio Alkeri, Reinhardo de Neunburg. de familia sancti Nicolai *Dietmarus et Henricus frater suus, Albertus, Siboto* et alii quam plures interfuerunt. Ceterum nos ad instanciam petitionis predictorum Canonicorum rigorem iuris in eum, qui adhuc in sua perdurabat contumacia, Ortolfum videlicet exercentes latam sententiam, donec ab iniuria eorum resipisceret, auctoritate supra memorati Domini Archiepiscopi et nostra executioni mandavimus presertim cum iam predictus Ortolfus audita sentencie huius executione, tamquam aliquid in sui excusacionem allegaturus adveniens partibus coram nobis constitutis audienciam habere non potuit, nisi prius absolucionis beneficium percepisset. Quod cum humiliter a nobis postulasset, sicut dictavit sententia, cum absolvi precepimus prestita prius caucione, ut de illatis iniuriis predictis Canonicis satisfaceret, siquidem cum iam dictus Ortolfus nullo isto titulo possessionis se tueri potuisset, tam predium quam decimam, in quibus predictis Canonicis iniuriatus fuerat, abdicavit. Huius rei testes sunt *Heinricus Pataviensis Ecclesie Decanus, Henricus Archidyaconus, Chalhohus Archidyaconus, Godfridus Canonicus, Henricus Cellerarius, Dietmarus Prepositus de Suben, Atramus de Utendorff, Arnoldus de Wartenburg, Walchunus de Herdegen, Wilhelmus de Giltzache, Conradus de Walg.xinge* et alii, quorum nomina supra continentur. Acta sunt hec anno incarnationis Domini MCCIV. Episcopatus nostri anno primo.

Mon. boic. IV. 316.

CCCXLVII.

1205. 24. Mai. Nürnberg. — *König Philipp nimmt das Kloster Reichersberg in seinen besonderen Schutz und bestätigt ihm die von seinem Vater und Bruder, den Kaisern Friedrich I. und Heinrich VI., erworbenen Privilegien.*

In nomine sancte et individue Trinitatis *Philippus secundus* divina favente clemencia *Romanorum Rex* et semper Augustus. Si loca sancta honoramus et Deo serviencium quieti pro iure nostro

providemus, credimus per hoc et summe divinitatis gratiam repro-
 piciare et coronam Imperii lapidibus illis vere preciosis exornare, qui
 iugiter astant ac fulgent ante Deum et sub nostre proteccionis tuicione
 tranquilla ei pace tam pro nostra quam pro sua salute deserviunt.
 Unde notum esse volumus omnibus Imperii fidelibus tam posteris quam
 modernis, quod nos benigno assensu piis ac iustis postulacionibus
 fidelis nostri *Leonardi Richerspergensis Prepositi* annuentes ad
 postulacionem quoque dilecti Principis nostri *Eberhardi Salzburgensis
 Archiepiscopi* ipsum Richerspergense Cenobium Canonicorum regu-
 larium in comitatu Pertholdi Comitis de *Andehse* iuxta fluvium *Enum*
 situm in pago, quem transit fluvius Antesen, a quodam nobili viro
Wernhero fundatum et Ecclesie Salzburgensi iure proprietatis colla-
 tum salva in omnibus Archiepiscopi Salzburgensis iurisdiccione sub
 regie Maiestatis nostre et omnium successorum nostrorum Imperatorum
 et Regum proteccionem recipimus statuantes et firmiter precipientes
 ad imitationem progenitorum nostrorum *Friderici patris* et *Heinrici
 fratris* dive memorie Romanorum Imperatorum, ut secundum antiquam
 et primitivam loci illius libertatem ab ipso fundatore contraditam et
 privilegiis venerabilium *Archiepiscoporum Conradi et Eberhardi*
 roboratam nullus Advocatorum ipsius loci sive prediorum ad ipsum
 locum pertinencium presumat aut facultatem habeat illic Subadvocatus
 ordinare vel alicui sub titulo concessionis ea infeudare aut exacciones
 et gravamina indebita fratribus predicti loci seu ministratoribus aut
 eorum colonis imponere. Quodsi quandoque ex consensu Prepositi et
 fratrum principales Advocati aliquem sibi nomine Procuratoris sub-
 stituerint, ille si postmodum Preposito et fratribus gravis et Ecclesie
 inutilis extiterit, in administracione advocacie nullatenus permaneat.
 Adicimus quoque et regie sublimitatis auctoritate ac lege in perpe-
 tuum valitura statuimus, ut bona predicto Cenobio iam collata sive
 adhuc prestante Domino conferenda nullus invadere aut inde quolibet
 modo alienare aut locum ipsum expoliare seu disvestire presumat, nisi
 coram legitimis Iudicibus iuste et legitime iusticiam suam comproba-
 verit. Specialiter autem ipse locus Deo dicatus nostre regalis largi-
 cionis beneficio et emunitate gaudeat et nulla iudiciaria secularisve
 potestas licenciam ibi habeat placitandi, concionandi aut quelibet iura
 secularia exercendi, que fratrum inibi Deo militancium secundum
 regulam beati Augustini quietem interrumpere valeat aut disturbare.
 Si qua autem persona humilis vel alta, ecclesiastica sive secularis

contra hoc nostrum privilegium venire presumpserit et secundo tercioe communita excessum suum non emendaverit, banno nostro subiacet et pro pena transgressionis quinquaginta libras auri examinati componat dimidium camere nostre reliquum passis iniuriam persolvendo. Huius rei testes sunt *Diethalmus Constantiensis Episcopus, Erkinbertus Babinbergensis, Otto Frisingensis Episcopi, Johannes Abbas Hersfeldensis, Hainricus Abbas Fuldensis, Lodewicus Dux Bawarie, Hermannus Lantgravius Thuringie, Diedricus Marchio Missnensis, Otto Dux Meranie, Heinricus Marchio Ystrie, Heinricus et Rapoto Comites de Ortenperch, Comes Fridericus de Zolre, Comes Conradus Plaige, Diepoldus Lantgravius de Lukinberch, Hugo Prepositus de Werchtesgadem, Albertus de Entse, Agramus de Utidorf, Wernhardus de Hagenaw et Heinricus frater eius, Chuno de Weruen, Erhardus de Tanne, Chunradus Burchgravius Salzburgensis, Heinricus Dapifer de Waspurch (Walpurch), Heinricus Marschalcus de Kallindin, Waltherus Pincerna de Schipfen et alii quam plures.*

Signum domni Philippi secundi Romanorum regis inuictissimi.
(Monogramma.)

Ego *Chunradus Ratisponensis Episcopus et regalis aule Cancellarius* recognovi.

Acta anno Dominice Incarnationis MCCV. Indictione VIII. regnante Domno Philippo secundo Romanorum rege anno regni eius VIII. Data apud *Nuornberch* per manus *sifridi regalis aule Prothonotarii VIII.* Kal. Junij.

Mon. boic. IV. pag. 426. — Conf. loc. cit. XXXI. I. 467.

CCCXLVIII.

1205. 2. Julii. — *Leopold VII., Herzog von Österreich, beurkundet und bestätigt die Übergabe des Gutes Tern an das Kloster Garsten durch Gozwin von Obersteten, dessen Schwester und Nichte.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Liupoldus dei gratia dux austrie et stirie* omnibus in *garsten* regulariter uiuentibus in perpetuum. Sacrosanctis monasteriis facte donationes merito scripture testimonio roborantur, ne qua uarietate successorum inde inposterum calumpnia suboriatur. Huius rei gratia presenti scripto commendamus, quod dominus *Gozwinus de obersteten* et soror ipsius domina *alheidis* et neptis eorum domina *alheidis de êlricheschirchen* predium

Tern, cuius ipsi iure hereditario haecenus et proprietatem libere tenuerant et quiete per manum *comitis friderici de pilsteine*, qui eiusdem predii fuit iuxta quod in uulgari dicitur *salman* in manus nostras tradiderunt eo pacto eaque conditione, ut nos ecclesie sancte marie in *gaersten* idem predium cum omni iure assignaremus siue delegaremus in usus fratrum ibidem deo militantium perpetuo conuertendum, quod nos fecimus, sicut nouit ille, qui nichil ignorat, in presentia domini *hademari* tunc eiusdem ecclesie abbatis et testium inferius scriptorum. Testes autem supradicte traditionis, quae facta est *Wienne* in domo domini *Dietrici* a supradictis in manus nostras, fuerunt *Meinhardus comes de gorze*, *Chunradus comes de hardekke*, *Theobaldus marchio de rohburch*, *Gerhardus*¹⁾ *filius comitis gebhardi de hirtperch*, *Otto aduocatus*, *Chunradus de asparn*, *Veichardus dapifer et filii sui chadoldus et vrichardus*, *Hademarus de chunringen et filius suus hademarus*, *Otto de heidenrihsteine*, *Poppo de spangeberch*, *Chalhoch de ebental*, *Vlricus de vvolgerstorf*, *Marquardus de hinperge et filius suus jrnfridus*, *Liupoldus pincerna de molanstorf*, *Heinricus camerarius de tribansvvinchel*, *Helmvvicus de grieze* et alii multi. Testes uero nostre assignationis siue delegationis in *gersten* fuerunt *heinricus marchio de andehsen*, *hademarus junior*²⁾ *de chunringe*, *Irnfridus filius marquardi de hinperge*, *Perhtoldus dapifer de emberperch*, *Vlricus strün*³⁾ *et frater eius Vvernhardus*, *Heinricus camerarius de tribansvvinchel*, *Duringus aduocatus*, *Otto de rore*, *Otaker priuhauen et frater suus Rüdolfus et Alber pruhauen*⁴⁾, *Otto sheche*, *Imbrich* et alii multi. Vt autem presens scriptum perpetuam obtineat firmitatem, nostri sigilli appensione muniuimus omnibus contradictoribus nostram gratiam denegando et maledictionem perpetuam promittendo. Hec autem acta sunt incarnationis domini anno M^o CC. V. Indictione III. VI. Nonas Julii.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Garsten. — Wendenthal, VII. 408. — Kurz, Beiträge, II. 542.

1) Bei Gerhardus ist der Strich, welcher aus b ein grosses R macht, von einer andern Tinte.

2) Das Wort: junior über der Zeile.

3) Das Wort: Strün über der Zeile.

4) Das Wort: pruhauen über der Zeile.

CCCXLIX.

1206. 4. Hornung. Passau. — *Poppo, Bischof von Passau, bekräftigt die Übergabe von zwei Huben zu Edramsberg an das Kloster Wilhering, welche sein Vorgänger Wolfker schon bewilligt hatte.*

Anno ab incarnatione domini M.CC.VI. in nomine sancte et indiuidue trinitatis Ego *Poppo* dei gratia *patauiensis* episcopus uniuersis christi fidelibus salutem in perpetuum. Vt ad memoriam transfundamus filiorum, qui nascentur et exsurgent, facta in nostris temporibus, notum esse cupimus presentibus et futuris, qualiter predecessor noster dominus *Wolfkerus* tunc *patauiensis* episcopus, postea factus *Aquilegensis* patriarcha ad petitionem *Levpoldi* ducis *austrie*, qui principaliter inbeneficiatus erat duabus hubis locatis in *Ederamsperge* a iam dicto episcopo et ad petitionem *Hærtwici de lengenpach* aduocati *Ratisponensis* ecclesie, qui eas a duce prenominato in beneficio susceperat, et ad petitiones *Pillungi de Pernsteine*, qui eis a predicto *Hærtwico* inbeneficiatus erat, et ad petitionem cuiusdam militis *Alberonis gneusen*, qui eas a iam dicto *Pillungo* in beneficio susceperat, contulit cenobio sancte Marie in *Willeheringen* sub abbate *Ottone de Nieste* de uoluntate fratrum tunc temporis ibi degentium recipiens in potestatem sancti Stephani et predicti *Alberonis* duas curias uillicationis in *Percheimen* et unum predium in *Rotelheimen* soluens annuatim tres solidos. Ut autem contractus ille habitus in *Ebelsperch* perpetuam firmitatem haberet, adhibiti sunt testes et adnotati *Walchunus liber de Wessenberch* et *Cholo de Grizpach*, *Engelbertus prepositus de sancto Floriano*, *Heinricus de Lonsdorf*, *Redegerus de Biberowe* et frater suus *Sigehardus*, *Otto chreier*, *Vlricus Mageran*, *Raffolt*. Uerum quia negligentia pretermisum est, quod inpressione sigilli non fuit firmatum, quod legitime sub predecessore nostro fuerat factum, ne uetustate posset aboleri tempore nostro, petitione abbatis *Gotscalci de Willeheringen* scripto iussimus mandari nouo et inpressione sigilli nostri roborari. Idem quoque *Albero* pollicitus est, quod, si quis hanc donationem uellet irritare, ipse eam omnibus modis uellet cenobio confirmare. Huius rei testes sunt *Heinricus decanus de choro*, *Heinricus cellerarius*, *Arnoldus custos*, *Heinricus de Pougarten*, *Gotfridus de sancto Johanne* canonici. *Vlricus presbiter de Gnanendorf*, *Otto Biber*, *Vlricus scober capellani episcopi*. *Cholo de Grizpach*,

Walchunus de Wessenperch, Chunradus de Heichenpach, Otto frater suus, Heinricus de sancto Vlrice, Siboto frater suus, Albertus de Fuchtenpach, Grimo de Wintperch, Hartmât chelze, Wernhardus de Otensheimen, Arnoldus de Haselpach, Waltherus de Oprechtesperge.

Datum *Patavie* II. Nonas Februarii anno pontificatus nostri secundo anno M. CC. VI. Indictione VIII.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Kl. Wilhering. — Stülz, Geschichte von Wilhering, pag. 493.

CCCL.

1206. 6. April. *Wels*. — *Heinrich, Bischof von Würzburg, und Conrad, Abt von Kresmünster, theilen sich in die Nachkommen zweier, ihren Stiftern zustehenden unfreien Ministerialen.*

Heinricus dei miseratione Wirzburgensis ecclesie electus et *Chunradus* Chremismonasterii abbas humilis Vniuersis huius pagine inspectoribus orationes in christo salutis auctore. Sollicitudinis nostre circumspectio subditorum suorum intendens profectibus prouide ac prudenter tanto uberiorem circa presentium commoda gerit diligentiam, quanto ampliorem circa futurorum pacem prouidentiam adhibet et feruorem. Cognoscat igitur tam presens etas fidelium christi quam successura posteritas, qualiter domnj *Manegoldj* Patauiensis ecclesie venerabilis episcopi et aliorum bonorum uirorum consilio, que ecclesie dei pacem et concordiam crescere desiderant et augeri, quosdam filiorum et filiarum *Hartwigi de Butenbach* ministerialis Chremismonasterij et uxoris sue *Alheidis de Harde* attinentis sancte Wirzburgensi ecclesie distincto numero et nominibus expressis rata traditioni *Chremismonasterio* assignauimus uidelicet *Sibotonem, Chunradum, Bernhardum, Liukardum, Hiltigardem, Alheidem, Kuni-gudem* cum tota progenie sibi successura; Reliquos uero numero tredecim Wirzburgensi ecclesie reseruauimus, cui etiam tam hereditario iure quam materna successione tenentur, pacto firmissimo stauentes tam nos quam abbas chremismonasterij, ut nulla persona ecclesiastica uel seculari deinceps contradicente tredecim remanentes ecclesie Wirzburgensi et ex his propagata posteritas succedant paternis bonis hereditario iure. Ad cuius rei certam in posterum euidenciam presentem cartam conscribi et sigillis nostris iussimus insigniri stauentes, ne aliqua omnino persona hanc confirmationem

infringere uel ausu temerario obuiare presumat; Quod si quis facere attemptauerit, indignationem dei omnipotentis se nouerit incursum. Huius rei testes sunt: *Otto* maior prepositus Wirzburgensis, *Boppo* maior prepositus Babinbergensis, *Eberhardus* maioris ecclesie in Wirzburch canonicus, *Wernherus*, *Baldewinus*, *Heinricus Nouimonafterii* canonici, *Scoto* et *Rudolfus* capellani. *Rupertus comes de Castele*, *Nidungus*, *Ruggerus cremesere* et *Heinricus Marscalcus de Lure*, *Rupertus* dapifer, *Ludeuicus* pincerna Herbipolensis. *Heinricus de Reperch* dapifer, *Heinricus de Hage* Pincerna et frater eius *Siboto*, *Theodericus Marscalcus* et *Theodericus* camerarius Lambacenses. *Aramus* aduocatus, *Rudolfus de Siricheim* et alii quam plures. Acta sunt hec anno uerbj incarnatj M^o CC^o Vj^o Indictione x^o presidente domno papa Innocentio iij^o Regnante domno Rege Philippo. Datum Wels octauo Idus Aprilis, Electionis domni Heinrici Wirzburgensis Electi anno Quinto, Institutionis domni Abbatis Anno Primo.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 63, Nro. 50.

CCCLI.

1206. 19. Juni. Passau. — *Manegold, Bischof von Passau, genehmigt einen Zehenttausch zwischen dem Kloster Wilhering und der Pfarre Gramastetten.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis ego *Manigoldus* dei gratia *patauiensis* episcopus omnibus christi fidelibus presentibus et futuris salutem in perpetuum. Quoniam fauente diuina clementia ad pontificalis dignitatis apicem proeecti et nomen offitiumque speculatoris in domo domini suscepimus, dignum est, ut non tantum proesse, sed etiam prodesse consilio et auxilio his, qui nostre speculationi subiecti sunt, sollicite studeamus. Et quidem, cum omnium saluti prospicere teneamur, (tamen) specialiter ad (illorum curam) oculum nostre benignitatis inclinare debemus, quorum religio eminentior, et uita spectabilior coram deo et hominibus esse dinoscitur. Hinc est, quod domni *Gotscalei* dilecti nobis abbatis in *Wiltheringin* eiusque (uenerabilium) iustis petitionibus pro quodam concambio inter eos et ecclesiam in *grimarstetin* contracto, exauditionem nostram prebuimus, et conmutationis ipsius tenorem sane et rationabiliter utriusque partis consensu stabilitum nec non et nostro fauore ac tocius chori patauiensis et domni *Heinrici* plebani eiusdem ecclesie consensu approbatum

scribi statuimus, scriptum omni posteritati transmitti, transmissum inuiolabili firmitate in perpetuum obseruari. Conmutationis igitur forma talis est. Dominus *Heinricus* de *Weassinberc* in *babinberg* maioris ecclesie canonicus et parrochie in *grimarstetin* plebanus ex consultu parrochialium suorum, qui eo tempore maioris auctoritatis et sanioris consilii esse uidebantur, quasdam decimas cenobio beate *Marie* in *Willheringin* per manus *Elyzabeth* de *Weassinberc* nobilis matrone et eiusdem monasterii patrone tradidit, decimam uidelicet in *Einberge*, in *shart* cum omnibus pertinentiis suis uidelicet in (*Chûberc*), *Slaßberc*, *Huphoice*, decimam in *Cugile* et (*Selminode*) cum omnibus attinentiis suis, Totam partem decime in *ibenberge*, *grebelic* et *hohinberge*, Totam uero decimam in (*Mittirslage*), item decimas quinque allodiorum, quorum (unum *betneche*), alterum (*starce*) appellatur, tertium ex altera parte preterfluentis aque, quod est ei contiguum. Duo uero iuxta *danubium* sita sunt. (Nec non) et decimas omnium (noualium), que de (cetero propriis sumptibus) extirpauerint. Fratres (uero predicti restituerunt ecclesie) in *Grimarstetin* quinque allodia in conmutationem, quorum primum situm est in (*durrigen*)*stetin*, secundum, quod dicitur ad uiam *Rudolfi*, tertium *durrinberge*, quartum, (quod *startz*) nuncupatur, Quintum, quod eidem predio ex altera parte aque est proximum. Huius igitur conmutationis paginam, ne quis in futurum ualeat infirmare, sigilli nostri impressione et (probabilium) testium adhibitione curauimus roborare. Huius rei testes sunt, *Otto frisingensis episcopus*, *Rupertus (holomuc)ensis episcopus*, *Heinricus patauiensis decanus*, *Chunradus obliarius*, *Heinricus celerarius*, *Tiemo canonicus*, (*Heinricus Rihza*) (sic) (*Ottachir*) canonici, *Domnus Kolo de griezpach*, *Wernhardus de Schömberc*, *Comes Eberhardus de dornberc*, (*Gotschalch*) de *Hunsperc*, *Wernhardus de Haginowe*, *Aramus de (rttindorf)*, *Hadimarus de Kunringe*, *Manigoldus de Schonnebuhil*, *Richerus de Wesin*, *Albertus puer*, *Wernhardus de Altinhouin*, (*Arnolt*) de *Wartinburc*, *Albero de Pollinheim*, *Luitoldus dapifer de schömberc*, (*Heinricus*) de *tobil*, *Chünradus de (curia)*, *Sifrit*, *Sibrant de geltingin*, *Heinricus de trune*, *Otto bibir*, *Vlricus de gnanendorf*. Parrochiales in *grimarstetin*, *Heinricus de rotinuelle*, *Albero gneusse*, (*Sigihart pibir*), *Vlricus de lintheim*, *Salman*, *Albertus frater suus*, *Heinricus de gicinstetin*, *Chunrat de Mul(bach, Gozzolt)* et frater suus, *Rüdigerus uillicus*, *Helmuicus de Lintheim*,

(*Dietprant, Otto officialis, Siboto pessinger, Hecil de*) otinsheim, Herman. Acta sunt hec anno ab incarnatione domini MCCVI. Indictione VIII. XIII. Kalendas Julii. Anno Episcopatus *Manigoldi* primo (Regnante piissimo Romanorum rege *Philippo*).

Data Patavie XIII. Kalendas Julii.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Kl. Wilhering. Die mit () eingeschlossenen Worte, welche im Originale nicht mehr gelesen werden konnten, sind aus einem Copialbuche ergänzt. Ein Fragment dieser Urkunde ist abgedruckt bei Kurz, Beiträge, IV. 535; vollständig bei Stülz, Geschichte von Wilhering, 495.

CCCLII.

Circa 1206. — *Manegold, Bischof von Passau, entlässt die Mönche des Klosters Kremsmünster, dessen Abt er bisher war, des Gehorsams.*

Manegoldus Dei Gratia Pataviensis episcopus dilectis in Christo filiis R.(udolpho) priori in Chremsmunster et vniuersis fratribus ac ministerialibus paternae dilectionis plenitudinem. Sicut Christus vsque in finem dilexit suos, ita nos ipso teste vos amauimus et semper amare parati sumus. Quoniam autem propter episcopalem curam ad diuersa trahimur, fratres absoluimus et liberam facultatem nouum vobis eligendi abbatem indulgemus et ad concordiam in electione omnimodis inuitamus.

Pachmayr, Series abbatum Cremifan. pag. 103.

CCCLIII.

1207. 22. September. Neustadt. — *Gerichtsspruch, durch welchen dem Kloster Reichersberg der Zehent zu Püten zugesprochen wird.*

In nomine domini nostri iesu christi nos E. de *neunchirrh* et O. de *uiscahe* et magister A. de *polano* plebani in causa, que inter *Richerspergensem* ecclesiam ex vna parte et O. de *Scratusstain* ex alia syper quibusdam decimis in *putinensi* parrochia positis a symmo pontifice iudices delegati partibus in nostra presentia constitutis *richerspergensis* ecclesie acceptis probationibus, quod ab archiepiscopis *Salzburgensibus* dicte decime sibi canonice collate fuerint, sic, ut instrumentum ex inde factum a *Chünrado* venerabili *Salzburgensi* quondam archiepiscopo sub certo sigillo manifeste declarat, cum pars aduersa probare non possit in contrarium, prefatas decimas auctoritate, qua fungimur, *Richerspergensis* ecclesie adiudicamus in perpetuum

canonice possidendas. Actvm pvblice apud *nouam ciuitatem* in maiori ecclesia X. Kalendas Octobris anno verbi incarnati M. CC. VII. et ut in postervm nulla posset syboriri calumpnia, presenti sententie sigilla nostra dvximus apponenda.

Original auf Pergament, dessen Siegel abgefallen, im Archive des Klosters Reichersberg.

CCCLIV.

1207. Linz. — *Leopold VII., Herzog von Österreich und Steiermark, schenkt dem Kloster Gleink dreizehn Prädien in Ensthal in Steiermark, dann acht Joch Acker und zwei Weingärten bei Gobelsburg in Österreich, und genehmigt auch die Schenkung, welche Udschalk von Trübenbach mit seinem gleichnamigen Hofe und sieben Prädien diesem Kloster gemacht hatte.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. *Liupoldus dei gratia dux Austrie et Styrie* vniuersis christi fidelibus tam presentibus quam futuris, ad quos presens pagina deuoluetur, demorte transire ad uitam. Omnia gesta hominum quantumuis utilia in morte mortalium morerentur, nisi ea perpetuaret et quasi uiuere faceret certa representatio litterarum. Proinde scire volumus uniuersos, ad quos presens scriptum deuenire contigerit, quod nos pro remedio tam anime nostre quam parentum nostrorum presentibus uniuersis ministerialibus Austrie et Styrie tradidimus et contulimus super altare Sancti Andree apostoli in *glënich* donatione legitima predia tredecim In *Enstal* iuxta montem *Gumpenperge* apud *house* cum omnibus pertinentiis et utilitatibus eorundem, que vel ibi nunc sunt vel fieri poterunt infuturum Ea conditione interposita, ut de eisdem fratribus in *Glënicensi* Monasterio domino famulantibus oleum vite usibus necessarium perpetuo ministretur. Jvs tamen Aduocatie in dictis possessionibus nobis ac posteris nostris taliter duximus retinendum, ut easdem possessiones absque respectu totius conmodi temporalis defensare fideliter atque protegere teneamur. Preferea presenti scripto manifestamus, quod nos octo iugera apud *Gobanspürch* Et duas vineas, que dicuntur *Geren* apud *Austriam*, vna *Ger* inferius apud *Zebingne*, altera apud *hasele* cum pheodo *glënicensi* ecclesie libere contulimus ab eodem monasterio perpetuo possidendas. Illud etiam in presenti pagina profiteamur et nosse similiter volumus uniuersos, quod *Vdschalcus de Trübenpach* ministerialis noster sue salutis intuitu Curiam suam sitam In *Trëbenpach* cum septem prediis aliis,

que ab ecclesia *babenbergensi* iure hominii actenus ipse possederat, deo omnipotenti et beato Andree apostolo in *Glênic* eadem die in nostra et omnium ministerialium nostrorum presentia per manus nostras libere contulit a sepedicto monasterio perpetuo libere possidendam, hoc de nostro et cum nostro consensu adiciens, quod Curia memorata cum prediis adtinentibus nulla commutatione seu venditione sine nostra vel posteriorum nostrorum permissione atque licentia a monasterio *Glênicensi* alienari valeat ullo modo. Cui donationi atque traditioni presentes interfuerunt Assensores et Testes, quos presens pagina continet subnotatos: *Ipse dominus noster Manegoldus venerabilis patauiensis episcopus, Livpoldus comes de pleien, Wernhardus de Schoumberch, Rudolfus de Kindperch, Utricus, Liectoldus de peka, Herthnidus de orth, Wlfingus de chaphenberch, Herrandus de weldonia, Herthnidus de Awensteine, Erchengerus de lanser, Utricus De stubenberch, Otto de chremse, Weigandus de chlamme, Hermannus, Rapoto, Chunradus de puten, Ortolfus, Herthnidus de volchenstorf, Gundakerus de Steyr Et filii sui Gundakerus, Duringus, Otakerus Otto de greze, Otto de liuben, Chunradus De ramensteine, Ditmarus de liechstensteine, Hermannus De chranechperch, Ditmarus dapifer, Otto, Utricus, Otto, Hermannus, Gerhardus de chrumpach, Heinricus, Ernsto de Trâna, Pertholdus de stege, Piltungus de Pernsteine, Ludwicus de Slierbach, Eberhardus, Rudolfus fratres de Terenperge, Erchenpoldus de hagwalde, Heinricus Stirbenze, Ditricus de Zûcha, Hugo der gerber, ministeriales ecclesie *babenbergensis* Et alii quam plures.*

Datum apud *Linzam*, Anno dominice Incarnationis. M^o C^o C. V 1°, Indictione decima, Sub venerabili abbate *Stevenone*, Regnante domino nostro Jesu christo in eternum Amen, *Philippo Friderici* Filio Romanis inperante.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Gleink. Die Jahreszahl ist undeutlich geschrieben. Kurz (Beiträge III. 326) hat „M. C. XC. II.“ gelesen, was mit dem Inhalte nicht übereinstimmt. M. C. ist deutlich, dann folgt XC. II. Es scheint, dass der Schreiber Anfangs im Schreiben irrte, und seinen Fehler durch das Zeichen V zu verbessern suchte, jedoch das Zeichen X auszustreichen vergass. Liest man demnach: M. CC. VII., so stimmt Inhalt und Indiction zusammen. Das Siegel gehört, nach sorgfältiger Vergleichung mit den bei Hergott, Hanthaler, Hueber u. a. abgebildeten und mit den an den Urkunden zu St. Florian hängenden, dem Herzoge Friedrich II. an. Wahrscheinlich hing dieser Fürst zum Zeichen seiner Bestätigung sein Siegel an des Vaters Diplom. Ein Archivar

von Gleink, gewährend, dass der Aussteller der Urkunde und der Herzog des Siegels nicht übereinkommen und in der Besorgniss, dass jene dadurch möchte gefährdet werden, grub die Buchstaben des Namens Friedrich aus dem Siegel heraus.

CCCLV.

1207. Dornbach. — *Leopold VII., Herzog von Österreich und Steiermark, genehmigt die Ehe der Alheit, der Tochter seines Ministerials Ernst von Traun, welche den würzburgischen Dienstmann Dietrich von Püchel gehehlicht hatte, gegen gleiche Theilung der Nachkommen derselben zwischen ihm und dem Bisthume Würzburg.*

Liupoldus dei gratia dux tam *Stirie* quam et *Austrie* cunctis Christi fidelibus in perpetuum. Ut hominum gesta, que digna fuerint memoria, tam posteris quam et presentibus veraciter innotescerent, provida patrum Sollertia contra novercalem rerum oblivionem Scriptorem (?scriptorum) testimonia prudentissime procuravit, Quod etiam futuris ex tunc etatum Successionibus exemplum humanis contractibus necessarium commodissime reliquit. Hinc est, quod et nos presentium Simul et futurorum memorie notum esse cupimus, quod ministerialis Nostri *Ernesti de Trun* filiam *Alheit* dictam uxorem *Dietrici de Puhel Erbpolensi ecclesiae*, ejus ipse ministerialis est, per manum *Rodgeri de Proschingen* jure nostro delegavimus eo tamen pacto, ut filii seu filie memorati D. et (in?) prediete ecclesie Sortem Segregentur eo quoque tenore, ut tam filie quam filii ipsorum jus feodi hereditarium et equam Sortis distributionem utriusque Id est tam a nobis quam ab Erbpolensi ecclesia perhenniter habeant. Quod si alterum tantum, hoc est filium aut filiam generaverint, ipse vel ipsa cum Sobole sua ad praxtatum (pretaxatum) pari hereditari Sortis (pari hereditatis Sorte?) et feodi jure, ut premissum est, episcopatum pertinebit. Ut autem hec rata permaneant et inconvulsa, presenti pagina cum Subscriptis testibus et Sigillo nostro signata rite Confirmamus. Hujus rei sunt testes *Wernhardus de Scowenberch*, *Vlricus de Pekka*, *Adeloldus de Chiorve (Chiorve)*, *Wichardus junior de Charlesperch*, *Gerhardus de Chrumpach*, *Otto de Perchtoldesdorf*, *Erbwinus de Grovnenbach*, *Otto de Misowe*, *Liupoldus Pincerna* et *Hugo frater Suus de Molanstorf*, *Diethmarus de Michelbach*, *Otto junior de Ror*, *Hainricus et Dietricus Saxones*, *Ernestus de Trun*, *Vlricus Wildinsmur*, tres fratres *Stuchsens de Trutmannesdorf*, *Fridericus de Wachrein*, *Hainericus de Lufftberg*. Acta sunt hec

Anno domini M. CC. VII. *Dornbach* in Cenaculo Abbatis Sancti Petri de *Salzburch*. Hec autem pacta facta sunt et roborata, ut et Dominus *Erbipolensis episcopus Otto* jure Suo hoc est sigillo et Ministerialium Suorum testimonio in Perpectuum (sic) cerroburet (corroboret).

Hormayr, Taschenbuch für 1828, pag. 272.

CCCLVI.

1207. *Passau*. — *Manegold, Bischof von Passau, schenkt dem Kloster Suben ein Burgrecht und verleiht ihm die Mauthfreiheit zu Passau.*

In nomine sancte et individue Trinitatis *Manigoldus* Dei gratia *Pataviensis Episcopus* universis Christi fidelibus salutem in perpetuum. Universa negocia, que geruntur in tempore, ne sequantur naturam temporis, perennari debent voce testium et memoria litterarum. Ex iniuncto nobis Pontificatus officio preces humilium compellimur exaudire et eorum iustis petitionibus inclinari. Sciant ergo universi Christi fideles tam presentes quam futuri, Quoniam nos zelo charitatis moti erga dilectum filium nostrum *Prepositum in Suben* nomine *Dietmarum* et erga eiusdem loci congregationem sub regulari disciplina sibi subiectam in remissionem peccatorum nostrorum eis contulimus in *Patavia* ius civile, quod vulgo dicitur *Burkhrecht*; Insuper etiam navibus victualia sua vel quascunque res eorum portantibus sine vectigali, quod nos *Mutam* dicimus, liberum descensum concessimus et ascensum. Ut autem rata imposterum permanerent, presentem donationis cartulam Chori nostri fidei testimonio et sigilli nostri munivimus firmamento. Siquis itaque factum hoc infringere presumpserit, omnipotentis Dei et omnium Sanctorum indignationem se noverit incurrisse. Huic etiam dono, dum Incarnati Verbi anno millesimo ducesimo septimo, Indictione decima, anno Pontificatus nostri primo in *Patavia* fieret, astiterunt Testes subnotati de Choro *Ulricus Custos, Ortolphus de Saslich, Conradus Oblatarius, Henricus Cellerarius, Gotfridus, Ulricus Notarius Episcopi*, de ministerialibus Episcopi *Dominus Leutoldus de Seversteten, Manigoldus de Rhenne et frater eius Henricus, Manigoldus de Schoenenbuechel, Ekhardus et frater eius Henrichus de Furte, Walchung de Herdingen, Henricus de Lonstorff, Albertus de Pabenstorff*, de civibus *Ulricus Prenzinger, Conradus Prurare, Henricus Ysmer, Ruprecht Sueber, Henricus Landruet, Waltherus Mutære.*

Mon. boie. IV. 528.

CCCLVII.

1208. 22. April. St. Pölten. — *Mangold, Bischof von Passau, schenkt dem Kloster Baumgartenberg einen Weinzehent auf dem Limberge.*

Innotescat omnibus christi fidelibus, quod ego *Manegoldus* dei gratia *patauiensis* ecclesie episcopus. cum consensu chori mei dedi fratribus in *poungartenberge* quandam decimam uinearum in agro eo qui vocatur *Limperc*, quem ipsi fratres antea in propria agricultura habuerunt, absque omni iure decimationis, futurum ergo precauentes timorem volumus ac districte precipimus, ne aliquis parrochianus uel officialis noster infestet eos, sed agrum supradictum, quem cum decimis suis sub quieta possessione usque ad nos perduxerunt, ita cum omni tranquillitate de cetero eum possideant. Et ut ista nostra indulgentia rata atque inconvulsa teneatur, cartam hanc sigilli nostri impressione testiumque conscriptione muniri fecimus. Testes *Sigehardus archipresbiter et prepositus sancti ypoliti*, *Otto prepositus sancti Floriani*, *Ulricus patauiensis cellerarius*, *Heinricus de mistelbach plebanus et putaviensis canonicus*, *Hartmannus eiusdem ecclesie canonicus*, *Ulricus decanus de sancta agatha*, *Manegoldus de schonenbuhle*, *Heinricus de wizmannesdorf*, *Marquardus trapezita de sancto ypolito* et multi alii.

Datum apud *sanctum ypolitum* Anno ab incarnatione domini M^o CC^o VII° Indictione XII° Anno pontificatus nostri III° X. Kal. Mai.

Original auf Pergament mit Siegelrest, im k. k. geh. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCCLVIII.

1208. 15. October. Wien. — *Leopold VII., Herzog von Österreich und Steiermark, sichert dem Stifte St. Florian die Exemption seiner Unterthanen am Windberge von der weltlichen Gerichtsbarkeit zu.*

In nomine Sancte et Indiuidue Trinitatis *Liupoldus* dei gratia Dux *Austrie et Stirie*, quia piorum studiorum premium et remunerator est deus, grande nos speramus accumulare nobis meritum apud ipsum, si ad pacem ac defensionem Ecclesiarum dei affectione pia efficaciter intendamus et eorum pressuram iacturam nostram existimemus, Omnibus christi fidelibus presentis pagine testimonio declaramus, quod nos Ecclesiam, que *domus Sancti Floriani* uocatur, nobis specialiter dilectam uolentes plena pace ac libertate gaudere omnes iusticias et

obnoxietates, quibus a ripa *danubii* In dem Tal usque sursum ad fluuium, qui *wolta*, of dem *Wienneperge* tam in prediis quam in hominibus prius erat obnoxia seculari iurisdictioni, que uulgo dicitur Lantchericht, super aram sancti Floriani per oblationem gladii delegauimus et ipsam Ecclesiam unacum aduocatia Prediorum, que dicuntur domine *Cecilie*, que ad nos iure pertinet speciali, ibidem pro eterna retributione exemimus et absoluimus. Decernimus ergo, ut ab hac die nostre constitutionis in antea nulli umquam conprouincialium iudicium in bonis Ecclesie ibidem liceat alicuius placitationis formam habere neque terminum aut locum Judicialem, qui diinchstat seu banstat uulgariter nuncupatur, in prediis constituere memoratis nec ibi nec alibi homines Ecclesie siue Colonos siue proprios siue Censuales ad standum suo Iudicio pro aliqua causa compellere nec de negociationibus vel de uectionibus uenaliu suorum ratione thelonei, quod Maut vel Zol dicitur, ab eis aliquid exigere. Volumus enim, ut omnes cause, que in Prediis memoratis emergerint, que uel expurgatione uel pecuniaria indigent compositione, ab omni secularis Iudicis iurisdictione tam integre sint exempte, ut de ipsis preposito et eius officario liceat cognoscere et de cognitis diffinire. Quod si apparentia furti uel latrocinij uel alicuius criminis, quod mort dicitur, uel alicuius maleficii, quod mortem malefici exigit, in homine Ecclesie notorie fuerit deprehensum (sic) quia huius iudicii executionem ordo sacerdotalis sibi non uendicat, talis maleficus per officialem Prepositi uel per eum, quem pro petitione Prepositi illius Ecclesie constituimus aduocatum, tradatur conprouinciali iudici condempnandus omni tamen possessione ipsius malefici tam mobili quam immobili soli Ecclesie conseruata. Talium autem personarum inquisitionem Officialis prepositi tantum faciat, iuuentos uero a bonis Ecclesie amoueant infra mensem et in eis priuilegio suo renuncient et ex tunc de factis eorum non teneatur Ecclesia respondere. Similiter si persona aliqua extranea contra hominem Ecclesie coram preposito uel eius officario pro aliqua causa querimoniam deposuerit, si homo Ecclesie ad exhibendam iusticiam rebellis fuerit conquerenti, actor causam ad eum, cui in defensionem Ecclesie uices nostras commiserimus, deferat. Si uero et ille ad exhibendam iusticiam rebellis fuerit conquerenti, ex tunc prepositus de tam contumaci homine se postmodum non intromittat. Alias uero quascunque causas siue pecuniarias siue prediales siue in persona siue in dampna (sic) bannos uidelicet pugnarum, expurgationes omnesque

obuenciones scilicet losunge, vberuanch, gaumlos, nocturnos dolos in personis et prediis suis Officiales Ecclesie judiciali ordine exequantur. Preterea statuimus, ut nullus iudicum conprouincialium hominem Ecclesie alicuius forte reum criminis seu maleficij uel suspectum in oppido forensi of dem *Winneberge*, quod dicitur ad sanctum Petrum, captiuare presumat, sed talem maleficum pena debita castigandum ab officiale (sic) prepositi postulabit et ille iudici non negabit iusticiam postulanti. Et ne aliquis uel heredum uel successorum nostrorum huius constitutionis nostre priuilegium neque per inpheodationem neque per aliud quodcumque genus alienationis inposterum infringere debeat, presentem paginam autentici sigilli nostri impressione insignimus cum subscriptione testium istorum. *Vlricus Comes de Chlamme, Otto Têmaduocatus, Vlricus de Valkenberch, Hadmarus de Chuninge, Albero et Hadmarus filii eius, Wichardus dapifer, Chadoldus et Wichardus filii eius, Vlricus Stricno, Rcdolfus de Potendorf, Adeloldus de Chioice, Ditmarus de Liechtenstwine, Otto de Chrens, Hadmarus de Pômgarten, Hermannus de chranchperch, Vlricus esilo, Perhtolt de widerveld, Otto de Perhtoltstorf, Otto de pirboem, Vlricus de Chernebrenne, Vlricus de Marbach, Perhtolt de Emberberch, Hainricus de Prenne, Liupolt pincerna, Albero de Grimstein, Dietmar de Chuleube, Herbort de Volkenstorf, Dietricus de Windeke, Deinrat capellarius, Opoldus et Hainricus camerarii.* Acta sunt in prato iuxta *Nærden*, peracta in domo sancti *Floriani*. Data *Wiene* per manus *Vlrici* Notarii Anno incarnationis domini M. CC. VIII. Idus Octobris, Indictione III! anno vero Imperii Cesaris *Ottonis* primo.

Aus der Bestätigungs-Urkunde K. Otokars ddo. 1. Februar 1258, im Archive des Kl. St. Florian. — Kurz, Österreich unter Albrecht IV. II. 459.

CCCLIX.

1208. 19. October. *Mauthausen*. — *Abbt Rudiger und der Convent des Klosters Baumgartenberg unterwerfen sich dem Spruche eines Schiedsgerichtes in Betreff einer Zwietracht mit dem Kloster zu St. Florian wegen einiger Güter zu Hard.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego *Rüdgerus* abbas de *poumgartenberge* et nos eiusdem ecclesie fratres per huius pagine scriptum tam presentium quam futurorum memorie commendamus, qualiter nos unanimi congregationis nostre assensu, ut finis imponeretur

controversie, que uertebatur inter nos et ecclesiam nostram et inter dominum *Ottonem* prepositum de domo *sancti floriani* fratresque suos et ecclesiam ipsorum super quibusdam prediis in *harde*, in quibus ius habere uidebantur, in arbitros scilicet dominum *Wernherum de sancta cruce* et *Wecelonem in Kotewico* et *Hudmarum de gersten* abbates premissa stipulatione ducentarum librarum compromisimus. In hos etiam predictos de domo *sancti floriani* prepositus cum suis fratribus compromiserat. Illi uero prudentum uirorum consilio tali arbitrio litem deciderunt, quod prepositus et fratres de domo *sancti floriani* abrenuntiauerunt tam instrumentis quam testibus et omni iuri, quod in predictis prediis petebant, et nos uersa uice ipsis et ecclesie ipsorum mansum unum in *Luncuiz* a *dietmaro* colono tunc possessum manu potestatiua et per manum aduocati, scilicet *Ulrici de marbach*, qui presens erat, tradidimus nec non aduocatiam cum omni iure suo per concambium unius curtilocum in *ahwinden*, unde pisces nobis soluebantur, et alterius curtilocum in *cirtnaren* exemptam, libera donatione et abrenuntiatione iam dicti *Ulrici* proprietarie ipsis contulimus. Addidimus etiam ipsis ecclesiam *sancti Wenzelai* (sic) in parrochia ipsorum *wartperc* sitam cum dote et omnibus suis attinentiis. Insuper prediolum quoddam in *ahwinden* situm, et mancipium scilicet *hildburgim* filiam *heinrici rufi*, uxorem *Ulscai*, qui de familia ipsorum fuit, ea potestate, qua predicta ipsis contulimus et in manus eorum nec non arbitratorum hiis omnibus abrenuntiauimus et ut hec ab aduocatis et fundatoribus utriusque ecclesie ratificarentur, utraque pars a suo aduocato ac fundatore fide data arbitris et sub cautione pretaxate pecunie promisit impetrare.

Vt autem hec rata et inconuulsa permaneant, sigilli nostri impressione roboramus. Insuper nos arbitri predicti, quod hec ita acta sint et quod imperpetuum irrefragabiliter debeant obseruari, sigillorum nostrorum adpositione protestamur.

Huius actionis testes sunt *Marquardus abbas de zwetel*, *Okerus abbas de lienenuelt*, *Steuin abbas de glvnic*, qui erant assessores arbitratorum. Insuper alii testes, *Ortolfus de uolkenstorf*, *Ulricus de marbach*, *Heinricus de mitterkirchen*, *Gotscalcus de erbingen*, *Gumpoldus*, *Marquardus de mitterberc*, *Rüdolfus de rustorf*, *Otto de mitterkirchen*, *Dieprandus*, *Dietricus welhil*, *Heinricus de celle*, *Reibot mvesel*, *Künrat geuman*, *Künrat hirtel*, *Ulricus ualboe*, *Kalhoch de cirtnaren*, *Meingoz de riede*.

Ego *Rvdigerus* abbas subscribo, Ego *Chênradus* prior subscribo. Ego *Sifridus* subscribo, Ego *Herwicus* subscribo, Ego *Vlscalcus* subscribo, Ego *Chenradus* subscribo, Ego *Ditmarus* subscribo, Ego *Willhalmus* subscribo, Ego *Lrdwicus* subscribo, Ego *Albertus* subscribo, Ego *Wernhardus* subscribo, Ego *Kristanus* subscribo, Ego *Hermannus* subscribo, Ego *Chunradus* subscribo, Ego *Albertus* subscribo, Ego *Erchinbertus* subscribo, Ego *Reinhardus* subscribo, Ego *Heinricus* subscribo, Ego *Heinricus* subscribo, Ego *Ditmarus* subscribo, Ego *Rvdigerus* subscribo, Ego *Ditricus* subscribo, Ego *Leo* subscribo. Acta sunt hec *muthusen* Anno domini M^o CC^o VIII. Indictione XI. XIII. Kalendas Novembris.

Original auf Pergament mit Siegel des Abtes von Baumgartenberg, im Archive des Klosters St. Florian. — Kurz, Beiträge, III. 401.

CCCLX.

1209. 31. Jänner. Baumgartenberg. — *Leopold VII., Herzog von Österreich und Steiermark, bestätigt dem Kloster Baumgartenberg dessen namentlich aufgezählten Besitzungen und die dem Cistercienser-Orden zukömmliche Freiheit von jeder anderen als der landesfürstlichen, unentgeltlichen Vogtherrschaft.*

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis *Liupoldus* dei gratia dux austrie et stirie uniuersis christi fidelibus tam presentis etatis quam future generationis in perpetuum. Quoniam quidem non est potestas nisi a deo, expedit in potestatibus precipueque in sublimitate principali constitutis, deum semper habere propitium, in cuius manu sumus et nos et potestas nostra. Nimirum etsi multis magnisque detenti negociis, digne ipsi, ut oportet, seruire ac placere non possumus, possumus tamen ac debemus seruientibus ej et placere studentibus cooperari in bonum eosque tuendo, fouendo, manutenendo perpetuam deitatis propiciationem promereri. Quapropter inter alios dei famulos sub nostra ditione constitutos et nostra defensione tuendos fratres quoque in *boumgartenberge* domino deo seruientes numeramus ac conscribimus eorumque et in presens quieti et securitati in posterum presentis priuilegii munimine prouidemus ac prospicimus. Ut igitur tam ipsi quam cuncta ad eos pertinentia sub tutela nostra perpetua debeant pace gaudere, uniuersas eorum possessiones in hac pagina scriptas atque expressas ab omni uiolentorum inuasionē fraudulentorum subreptione tutas omni tempore liberasque permanere

censemus. Et primo quidem locum, in quo abbatia ipsa sita est, cum uniuersis, que eidem abbacie ab ipsius fundatore *Ottone* scilicet de *machlant* nobili ac libere conditionis uiro sunt donata. Castrum uide licet, quod *boumgartenberge* dicebatur, nemo eidem castro contiguum et cum nemore quiequid in eo sui iuris erat, sine omni exceptione memoratus. *Otto* delegauit. Delegauit etiam *modininsdorf* predium, predium *tunnig*, predium *gozzoltingen*, in quibus nunc ipsorum grangie sub eisdem nominibus site sunt, quorum prediorum omnium hij sunt termini: PRedium *modininsdorf* ad orientem quidem conterminum est agris cuiusdam matrone *Elysaabeth* sororis quondam *beatricis* de *Klamme*, ad occidentem uero *lawarn* habet finium et ad austrum ab utroque termino finitur in *danubio*. Predium uero *Tunnig* in latere uno iungitur agris uille, que dicitur *fridehalmesdorf*, in altero uille, que *Kolbingen* appellatur. Predium uero *gozzoltingn* ab una parte pertingit usque ad *amlungesbach*, ab altera ad terminos castris *Klamme*. Addidit quoque prefatus uir. ecclesias duas. unam sancti Jacobi in predicto castro sitam, alteram sancti Lamberti in *modininsdorf*. cum molendinis, terris, campis, pratis, pascuis, siluis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus et omnino cum omnibus, que ibidem ipse possederat. PREteera in *teufenbach* VIII. mansos cum molendino et nemore adiacente, in *icendorf* duas maierias, in *putcingen* duos mansos, in *marquartesdorf* et in *wulkendorf* VIII. mansos cum curtilibus et aliis eorum attinenciis. in *cremis* uineam que appellatur *scherfespeunte*, et alteram, que dicitur superior uinea, terciam in monte, qui uocatur *laimgrûbe* et in *radendorf* quartam cum predio in *gneusendorf*, quod nunc est grangia eiusdem nominis pertinente ad illam quodam agro in *hartrates* cum aliis appendiciis. Hec omnia sepe dictus *Otto* in usus fratrum in *boumgartenberge* deo et sancte MARIE delegauit, preter que fratres ipsi predium quoddam ab *Ulrico* quodam milite conceambio exemptum absque omni querimonia per annos plus quam quinquaginta iam possident, in quo predio nunc est grangia ipsorum, que *Kûhof* appellatur. Huic contiguum habent quoddam predium partim cultum partim incultum, quod in uno latere terminum habet fluium *nærden*, in altero uallem, que a *Kirchstege* ipsum disterminat, in tercio *lawarn*, in quarto *modininsdorf*. Huic proximam in *lawarn* mageriam unam, in *werde* duos mansos, quorum unum *beatricis* de *Klamme* contulit, alterum *Ulricus* puer filius *Ottonis* comitis de *uelburc*. In *harde* etiam predium possident, quod

Hermannus de bocchesrucke eis donauit, quod tamen fratres de domo *sancti Floriani* ad se pertinere contendebant, sed contentio illa per arbitros ita decisa est, ut in predio ipso nemo decetero quicquam uiris habere debeat nisi fratres de *boumgartenberge*. Ipsum uero predium a fluuio *nården* usque ad agros uille *stærcingen* longitudinem trahit, latitudinem uero tendit a predio, quod *zagelowe* dicitur, usque ad predium quondam *Eberhardi de brotestrum*. In *danubio* autem quedam insula et in *Rûprehteshouen* prediolum unum in *nivheim* uero duo prediola ad predictum predium *harde* pertinent. Extra usum uero ipsi tamen contiguum in orientali parte predium habent, quod dicitur *pirken*, datum a *Rudgero filio Wichardi de Klamme*, in parte uero occidentali duos mansos, quos emerunt ab *Eberhardo de brotestrum*, triaque prediola, que contulit *Willebirgis* filia predicti *Eberhardi*, mansum quoque unum in *Wagrein* ac prediolum in *Werde* data a duobus fratribus *Heinrico* et *dietrico de nården*, mansumque unum, quem contulit *Heinricus* iam dicti *Dietrici* filius et in *hæumad* unum mansum, datum ab *Eimico de Kuleibe*. Ceterum *Dietmarus de agste* delegauit eis in *Marbach* ecclesiam et duas maierias mansosque duos et in aliis diuersis locis maierias duas ac prediola XXVIII. Duo quoque prediola iuxta *reckperc* contulit eis *Sigelochus de fridhalmesdorf*, in *ellenbach gerungus* unum et alterum *Ulricus* de ipso loco, in *Erlu* unum *beatrice de Klamme*, secundum *Eticho*, tercium *Wuldungus* cognomento *lithus*, iuxta *steininrte* mansum unum contulit eis *Otto comes de Klamme*, alterum *Reinoldus de fridehalmesdorf*, in *Eichperc* prediolum unum *Ulricus* de castro, et *Modinsecke* decem prediola. *Herwicus* de loco ipso, iuxta *munchesbach* prediolum unum *Chunradus* de *steine*, in *fossa* prediolum unum *Mahthildis* de *Klamme*, iuxta *hohenberge* predium unum quedam *Ebrlindis*, iuxta *guningen* prediolum unum contulit eis *Hermannus de Krvcen*. Preterea apud *Rotensteine* siluam unam et quatuor predia emerunt, quintum eis dedit *Elysbeth de plasensteine*, sextum *Heinricus shiemær*, ex quibus sex prediis grangiam unam fecerunt. De nordica quoque silua in *Kunegewisen* ad quinquaginta mansos habent ex donatione primi sui fundatoris supradicti scilicet *Otonis* de *machtant* nobilis uiri. In *Krvcebach* etiam predium unum contulit eis *Ulricus* senior de *ibenberc*, in *teufenbach* prediolum unum *Ulricus* de *sæhsen*, iuxta *sæhsen* predium unum *Helenwicus*, iuxta *grine* predium unum *Gumpoldus*, in *wizzenbach* duo prediola

Gotfridus de beien iunior, tercium ibidem a duobus eiusdem *Gotfridi* fratribus emerunt, in *hersdorf* predium unum contulit *Salmannus de richenowe*, in *Sachsendorf* agrum unum *Helce*, in *icendorf* mansum unum *Diemūdis* soror *Rūdgeri* de ipsa villa, alterum emerunt a *Sifrido de tanne* et ab eodem duo prediola in *werde*, in *nocchelingen* sex mansos et curtile contulit eis ratisponensis burerauius, *cremis* uero in monte, qui dicitur *winzurlberc*, unam uineam contulit eis *beatrice* de *Klamme*, et alteram in *radendorf* *Herbordus* de *Flackeneke* delegauit et in *amlungesbach* mansum unum *Otto* comes de *uelburc*. Hec sunt predictorum fratrum de *boumgartenberge* uniuersa predia, que nunc habent, que cuncta eis nostra principali auctoritate confirmamus statuimusque, ut non solum ab aduersariorum uexatione quieta, sed ab omni etiam aduocatorum exactione perpetuo iure sint libera. Constat enim et in placito nostro *Mutarn* ex sententia perquisitum atque inuentum est, omnes cystericiensis ordinis monachos tale ius ex antiquo habere, ut nec ipsi nec ipsorum predia ulli aduocato quicquam soluere debeant. sed neque aduocatum eis habere liceat, nisi defensorem principem ipsum, qui caput est terre, in qua quique eorum degunt, et hunc solum dei retributionem pro ipsorum defensione debere exposcere. Proinde sepedictis fratribus ius ipsum sic conseruari ac constare decernimus, ut neque aduocati neque defensoris nomen super eos aut eorum possessiones habere quisquam debeat, nisi nos et in principatu nobis succedentes aut cui uices nostras adtuendum eos iniunxerimus. Qui tamen si nomen aduocati habere, si ius aduocati exigere siue aliis modis eos grauare uoluerit, reicere eum et a nobis alium petere atque accipere iuste poterunt. Concedimus etiam eis, ut uinum atque alie res eorum apud omnes thelonearios nostros liberum habeant transitum ita, ut quicquid uehant, nemo ab eis neetigal aut quicquam nostri iuris exigere debeat. Ut igitur cuncta hec rata inconuulsaque perenni stabilitate consistent, presentem paginam sigilli nostri impressione comuniri fecimus testibus annotatis, quorum hec sunt nomina: *Ulricus comes de Klamme*, *Liupoldus de molansdorf pincerna*, *Heinricus iunior de prunne dapifer*, *Heinricus de tribanswinkel*, *Chunradus mace*, *Dietmarus de Rätelenberge*, *Chunradus de Wildecke*, *Heinricus pr̄shienke*, *Heinricus shieke*, *friderikus de shatowe*. *Ulricus de sachsen*, *Gumpoldus de alhartesberge*. *Jubordus de castro*. *Lupordus de silua*, *Richeus de insula* et alii plures. Datum in *Boumgartenberge*. Anno ab

incarnatione domini M° CC° VIII. Indictione XII° II Kalendas Februarii
Per manum *Ulrici* notarii.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren, im Museum zu Linz. —
Kurz, Beiträge, III. 403.

CCCLXI.

1209. 2. Februar. Lateran. — *Papst Innocenz III. bestätigt sämtliche Rechte und Besitzungen des Klosters Baumgartenberg.*

Innocentius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *Rudgero Abbati monasterii de Boumgartenberge* eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem uitam professis in perpetuum. Religiosam uitam eligentibus apostolicum conuenit adesse presidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito reuocet aut robur, quod absit, sacre religionis infringat. Ea propter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus clementer annuimus et prefatum monasterium Sancte Marie de Boumgartenberge, in quo diuino estis mancipati obsequio, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus. Inprimis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum deum et beati Benedicti regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem loco institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona idem monasterium impresentiarum iuste ac canonicè possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione Regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis: Locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, Grangiam de *Modminstorf*, Grangiam de *Timmike*, Grangiam de *Kuhof*, Grangiam de *Gnaussendorf* cum terris, pratis, pascuis et aliis pertinentiis earumdem, Possessiones de *Harde*, Possessiones de *Marbach*, Possessiones de *Rotensteine*, possessiones de *Kunegeswisen*, Possessiones de *Marquartsdorf*, libertates quoque super placito et aliis a regibus et aliis principibus monasterio uestro concessas. Sane laborum uestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, tam de terris cultis quam incultis seu de ortis et uirgultis et piscationibus uestris uel de nutrimentis animalium uestrorum nullus a uobis decimas exigere uel extorquere presumat. Liceat quoque uobis clericos

uel laicos liberos et absolutos e seculo fugientes ad conuersionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum uestrorum post factam in monasterio uestro professionem fas sit sine abbatis sui licentia de eodem loco discedere. Discedentem uero absque communium litterarum uestrarum cautione nullus audeat retinere. Quodsi quis forte retinere presumpserit, licitum sit uobis in ipsos monachos uel conuersos regularem sententiam promulgare, Illud districtius inhihentes, ne terras seu quodlibet beneficium ecclesie uestre collatum liceat alicui personaliter dare siue alio modo alienare absque consensu totius capituli uel maioris aut sanioris partis ipsius. Sique uero donationes uel alienationes aliter, quam dictum est, factae fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hec etiam prohibemus, ne aliquis monachus siue conuersus sub professione uestre domus astrictus sine licentia et consensu abbatis et maioris partis uestri capituli pro aliquo fideiubeat uel ab aliquo pecuniam mutue accipiat ultra pretium capituli uestri prouidentia constitutum, nisi propter manifestam domus uestre utilitatem. Quod si facere presumpserit, non teneatur Conuentus pro hiis aliquatenus respondere. Licitum preterea sit uobis in causis propriis, siue ciuilem siue criminalem contineant questionem, testium uestrorum testimoniis uti, ne pro defectu testium ius uestrum in aliquo ualeat deperire. Insuper auctoritate apostolica prohibemus, ne ullus episcopus uel alia quelibet persona ad sinodos uel conuentus forenses uos ire uel iudicio seculari de propria substantia uel possessionibus uestris subiacere compellat nec ad domos uestras causa ordines celebrandi, causas tractandi uel conuentus aliquos publicos conuocandi uenire presumat nec regularem abbatis uestri electionem impediatur aut de instituendo aut remouendo eo, qui pro tempore fuerit, contra statuta ordinis Cisterciensis se aliquatenus intromittat. Si uero episcopus, in cuius parrochia domus uestra fundata est, cum humilitate ac deuotione, qua conuenit, requisitus substitutum abbatem benedicere et alia, que ad officium episcopale pertinent, uobis conferre renuerit, licitum sit eidem abbati, si tamen sacerdos fuerit, proprios nouitios benedicere et alia, que ad officium suum pertinent, exercere et uobis omnia ab alio episcopo percipere, que a uestro fuerint indebite denegata, Illud adiicientes, ut in recipiendis professionibus, que a benedictis uel benedicendis abbatibus exhibentur, ea sint episcopi forma et expressione contenti, que ab origine ordinis noscitur instituta, ut scilicet abbates ipsi saluo

ordine suo profiteri debeant et contra statuta ordinis sui nullam professionem facere compellantur. Pro consecrationibus uero aliarum rerum (altarium) siue ecclesiarum siue pro oleo sancto uel quolibet alio ecclesiastico sacramento nullus a uobis sub obtentu consuetudinis uel alio quolibet modo quicumque audeat extorquere, sed hec omnia gratis uobis episcopus diocesanus impendat; Alioquin liceat uobis quemcumque malueritis catholicum adire antistitem gratiam et communionem apostolice sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate uobis, quod postulatur, impendat. Quodsi sedes diocesani episcopi forte uacauerit, interim omnia ecclesiastica sacramenta a uicinis episcopis accipere libere et absque contradictione possitis, sic tamen, ut ex hoc imposterum propriis episcopis nullum preiudicium generetur. Quia uero interdum priorum episcoporum copiam non habetis, siquem episcopum Romane sedis, ut diximus, communionem habentem et de quo plenam notitiam habeatis, per uos transire contigerit, ab eo benedictiones uasorum et uestium, consecrationes altarum, ordinationes monachorum auctoritate apostolice sedis recipere ualeatis. Porro si episcopi uel alii ecclesiarum rectores in monasterium uestrum uel personas inibi constitutas suspensionis, excommunicationis uel interdicti sententiam promulgauerint, siue etiam in mercenarios uestros pro eo, quod decimas non soluitis siue aliqua occasione eorum, que ab apostolica benignitate uobis indulta sunt, seu in benefactores uestros pro eo, quod aliqua uobis beneficia uel obsequia ex caritate prestiterint uel ad laborandum adiuuerint in illis diebus, in quibus uos laboratis et alii feriantur, eandem sententiam protulerint, ipsam tamquam contra sedis apostolice indulta prolatam duximus irritandam. Nec littere ulle firmitatem habeant, quas tacito nomine Cisterciensis ordinis et contra tenorem apostolicorum priuilegiorum constiterit impetrari. Preterea cum commune interdictum terre fuerit, liceat uobis nichilominus in uestro monasterio exclusis excommunicatis et interdictis diuina officia celebrare. Paci quoque et tranquillitati uestre paterna imposterum sollicitudine prouidere uolentes auctoritate apostolica inhibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum uestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere seu interficere seu uiolentiam audeat exercere. Preterea omnes libertates et immunitates a predecessoribus nostris Romanis Pontificibus ordini uestro concessas nec non et libertates et exemptiones secularium exactionum a Regibus et Principibus

uel aliis fidelibus rationabiliter uobis indultas auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti priuilegio comunimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet uexationibus fatigare sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salua sedis apostolice auctoritate. Siqua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioe commonita nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine dei et domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Quietis (cunctis) autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen.

Ego Innocentius catholice ecclesie episcopus Subscribo.

(Sequuntur subscriptiones octodecim Cardinalium.)

Datum *Lateran* per manum *Johannis* Sancte Marie in Cosmidin (ita legi deberi uidetur) Diaconi Card. Sancte Romane Ecclesie Cancellarii IIII. Nonis Februarii Indictione XIII. Incarnationis dominice M. CC. IX. Pontificatus uero domini Innocentii pape III. Anno Duodecimo.

Kurz, Beiträge, III. pag. 411.

CCCLXII.

1209. 22. April. St. Pölten. — *Manegold, Bischof von Passau, erlässt dem Kloster Baumgartenberg den Weinzehent von dessen Weingärten auf dem Limberge.*

Innotescat omnibus christi fidelibus, quod ego *Manegold* dei gracia *Patauiensis* ecclesie Episcopus cum consensu chori mei dedi fratribus in *Poumgartenberge* quandam decimam Vinearum in agro eo, qui uocatur *lymperg*, quem ipsi fratres antea in propria agricultura habuerunt absque omni jure decimacionis. Futurum ergo precauentes timorem uolumus ac districte precipimus, ne aliquis Parrochianus uel officialis noster infestet eos, sed agrum supra scriptum cum decimis suis, sicut sub quieta possessione usque ad nos perduxerunt,

jta cum omni tranquillitate de cetero eum possideant. Et ut ista nostra indulgentia rata atque inconuulsa teneatur, cartam hanc Sigilli nostri inpressione testiumque conscripcione munirj fecimus. Testes *Sigehardus Archipresbiter et Prepositus sancti Ypoliti, Otto Prepositus Sancti Floriani, Vlricus patauiensis cellerarius, Hainricus de Mistelbach plebanus et patauiensis Canonicus, Harttmannus eiusdem ecclesie Canonicus, Vlricus decanus de Sancta Agatha, Manegoldus de Schonenbuehe, Hainricus de wismannesdorf, Marquardus trapezita de Sancto Ypolito* et multi alij.

Datum apud *Sanctum Ypolitum* Anno ab jncarnacione domini M. CC. IX Indiccione duodecima, Anno pontificatus nostri quarto, decimo Kalendas May.

Aus einem Copialbuche des Klosters Baumgartenberg vom Jahre 1511.

CCCLXIII.

1209. 6. Juli. **Grammastetten.** — *Manegold, Bischof von Passau, bestätigt einen Tausch zwischen dem Passauer Canoniker Timo und Ruedeger Biber.*

Manigoldus dei gratia *Patauiensis ecclesie episcopus* cunctis Christi fidelibus salutem in eo, qui est salus et vita. Cum labilis est memoria hominum, ideo ea, que coram nobis fuerint contractu uel quoquam pactu de consensu partium terminata, scripturae conuenit Aminiculo perennari, ne per diurnitatem siue longinquitatem temporis ea, que bene ac rite secundum voluntatem contrahentium peracta siue difinita sunt, in dubium valeant reuocari. Nouerit itaque presens etas ac posteritas successura, quod dilectus in Christo frater noster *Timo canonicus ecclesie Patauiensis* cum *ruedego milite*, qui uulgo *biber* cognominatur, et domina *benedicta vxore sua* conuenit, ut huebam, quam habebant in *pinphingen*, aliam huebam in *otherbach* et quartam partem huebe in *Ruite* sibi venderent pro certa pecunie quantitate, libris uidelicet quadraginta, qua conuentione facta supradictus frater noster *Timo*, per procuratorem etiam dictus *Ruedigerus* cum vxore sua prenotata nostram presentiam adierunt, qui quemadmodum antea inter ipsos conuenerant, sic coram nobis postmodum venditio est solempniter celebrata et possessio supradictorum prediorum pura et libera ab omni aduocato ac iure aduocatie, quemadmodum penes ipsos fuerat, emptori est tradita ac assignata. Insuper sciendum est, quod inter contrahentes, scilicet emptorem et venditores tempore venditionis sic conuenit, vt, si ipse *Ruedigerus biber* uel vxor eius sepe

nominata aut heres uel heredes ex quocumque latere siue linea procedentes venditionem iam dictam infringere attemptauerint et forte iudicio uel alio quoquam casu per ipsos venditio dissoluta fuerit, predia sepedicta Thimo aut ille, ad quem ea transmiserit donando siue vendendo uel quocumque alio modo, pro ducentis libris monete patauiensis habeat obligata. Preterea sciendum est, quod sepedictus frater noster Thimo uidelicet hubas supradictas in manus nostras tradidit siue tradi mandauit quodam iure speciali ac consuetudinario, quod Sale uilgariter appellatur. Testes autem huius facti sunt *chalhohus, otto canonici, Magister heinricus de wite, Magister christianus notarius, Marquardus de aspach, Reinbertus de asparn, bertoldus de almesuelde, Hainricus Tekkingere, Chunradus planchinberc, Johanes de grimarstetin, Hartuidus de scowenberc, Sighardus de sancto uito, Merboto frisacensis, Hainricus sweuus clericus; layci Golo de Chuechenpach et frater eius hainricus, Witigo de planchinberc, Albero gnesse cum duobus filiis suis alberto et Alberone, Arnoldus de Haselberch, Hainricus de esilberch, Rudiger pincerna, Otto de Mvnichen, Pabo Chehelrine, Engilgerus dispensator, wernherus de winisperch, Rupertus stal, Chvnradus de houe, Chunradus Marschalclus de Schoneberch, Hainricus de tobel et gener suus fridericus, Hehelo de bochesrukke et filii sui Hainricus et dyetmarus, Hainricus de Rotenuelse cum filio suo leotoldo et wernhardo, pillungus de planchenwerch, Aurwicus de vischpach cum filio suo chvnrado, Hainricus de sancto ualrico et frater eius Siboto, Dyetricus de sancto Johanne cum filio suo chvnrado et alii quam plures. Acta sunt hec Anno domini M. CC. nono, II. Nonas Julii in villa, que uigo *grimarstetin* appellatur, Anno pontificatus nostri III.*

Mon. boic. XXIX. II. 280.

CCCLXIV.

1209. **Landshut.** — *Ludwig, Herzog von Baiern, bestätigt alle Schenkungen seiner Ministerialen an das Kloster St. Florian.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis ego *Ludricus* dei gratia *Dux Bawarie*. Sicut gloria, quam eternorum munerum largitor pro operibus meritoriis retribuit in patria, nullo fine clauditur, ita ea, que ob ipsam adipiscendam a christi fidelibus fiunt in uia, perpetuo robore stabiliri et uenture etatis conuenit memorie commendari, ne, quod

pro eterna mercede christiana agit deuocio in tempore, processus temporis ab hominum faciat elabi memoria. Hinc est, quod fide presentis instrumenti ad uniuersorum tam presencium quam futurorum transmittimus noticiam, quod nos ob diuine remuneracionis obtentum ad petitionem quoque domni et amici nostri *Wolfkeri sancte Aquilegensis ecclesie uenerabilis Patriarche et Ottonis prepositi ecclesie sancti floriani martiris* in nostris possessionibus id iuris conferimus, ut quicumque ministerialium nostrorum, qui in eadem degunt prouincia, pro remediis animarum suarum de possessionibus, quas sub nostra aut regali iurisdicione detinent, eidem ecclesie in testamento contulerit actenus aut in futurum collaturus sit, liceat preposito et fratribus suis eas nostre concessionis tytulo perpetuo iure possidere ita, ut ipsi proprietates nobis uero in eisdem bonis aduocacia remaneat nulli tamen infeodanda a nobis sed sine utilitate defendenda. Nam omnes utiles iusticias in eisdem aduocaciis ipsi ecclesie condonamus.

Ne igitur huiusmodi possessionibus tamquam ad regni proprietatem pertinentibus predicta ecclesia aliquam in posterum paciatur uexacionem, omnes regalium prediorum tradiciones ipsis faciendas approbamus et factas confirmamus hanc nostre concessionis paginam ipsis conferentes in perpetuum, que, ut sempiterno firma robore in eum inconcussa permaneat, sigilli nostri inpressione fecimus insigniri et subscriptis testibus communiri.

Wolfkerus Aquilegensis Patriarcha, Gebhardus Tergestinus episcopus, Heinricus archidyaconus Aquilegensis, Vlricus uicedominus Ducis, Fridericus de Prukperch, Geroldus notarius, Heinricus de Mosn prepositus sancti Johannis, clerici. Comes Meinhardus de Gortza, Comes Vlricus de Eppan. Comes Livpoldus de Pogen clericus, Comes Chvnradius de Mosburch, Comes Sifridus de Livbnowe, Dietpoldus filius Langrauii de Levkenperge. Preterea liberi: Chvnradius de Horbach, Chalhohus de chirchperch, Otto de ror, Perhtoldus de Sibolsdorf, Pilgrimus de Mosn, Alber de prukberch, Vlricus de Valkenbere.

Data apud *Landeshuote*. Anno domini MCCVIII. per manus *Geroldi notarii*.

Aus einem Codex des 13. Jahrhunderts, im Archive zu St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, pag. 278.

CCCLXV.

1209. Landshut. — *Ludwig, Herzog von Baiern, bestätigt dem Kloster St. Florian den Bezug von 150 Fudern Salz aus der Saline von Hall (Reichenhall), welche Adeltram von Perge seiner Zeit demselben geschenkt hat.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Ludwicus* dei gratia *dux bawarie*. Omnis donatio perpetua firmitudine roborabitur, si memorie hominum suffragantibus litteris demonstrata declarabitur. Hinc est, quod tam presentium quam futurorum etati in cognitionem deducimus, quod illustris aduocatus *Atrammus de Perge* contulit religiosis fratribus de *domo* sancti floriani martyris de salina, quam in *halle* hereditaria successione possidebat, centum quinquaginta karratas annua recursione soluendas, de quibus coquina memorati Alrammi aduocati annuatim salis emolumentum capiebat. Cum uero portio hereditatis deuoluta esset ad *lancauium de Liuchenberge* dilectum fidelem nostrum *Diepoldum* postulatione uxoris sue et ab ipso lancaui ad nos deuenisset, nos eandem portionem pignore obligauimus illustribus comitibus de plaien sic tamen, ne predictis fratribus de *domo sancti floriani* preiudicaret huiusmodi sepe facta mutatio immo ipsi nichilominus semper suo iure gauderent. Et ideo ne eis preiudicium in salina illa irrogetur, presentem paginam in perenne testimonium sub sigilli nostri munimine roboratam illis statuimus conferendam. Huius protestationis testes sunt: *Aquilegensis patriarcha Wolfkerus, Gebhart tergestinus episcopus, Vlricus uicedomnus, Comes Meinhardus de Goricia, Comes Vlricus de Eppan, Comes Chünradus de Mosburc, Comes Sifridus de liubenowe, Chünradus de horbah, Chalhohus de chirschperch, Perhtoldus de Siboltsdorf, Albero de Pruckberc.*

Facta est hec Protestatio apud *Lantshüte*. Anno MCCVIII.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive des Klosters St. Florian. — Hormayr, Über die Monumenta boica, pag. 58. — Stülz, Gesch. v. St. Florian, pag. 277.

CCCLXVI.

1209. — *Manegold, Bischof von Passau, bestätigt alle Rechte und Freiheiten des von Chalkoch von Valkenstein gestifteten Cistercienser-Klosters zu Schlägl.*

IN nomine Sancte et indiuidue trinitatis *Manegoldus* Dei gratia *patauiensis episcopus* in perpetuum. In arduo pontificalis dignitatis

culmine diuina fauente elementia constituti sollicite pensare debemus, qualiter a cunctis, qui sub nostro sunt regimine, per legitimos trames omnium calumpniantium iniquitates propulsare ualeamus, ut, quemadmodum patres censemur nomine, ita in opere comprobemur. Nouerit itaque uniuersorum tam presentium quam futurorum caritas, quod strenuus uir *Chalhokus in valchensteine* monasterium sancte Marie sub regula ordinis cisterciensis in loco, qui dicitur *Slage*, pro remedio animarum sue et parentum ipsius fundauit fundum eiusdem monasterii beato Stephano in patauia libere contradendo. Nos igitur ad iustam postulationem domini *Theoderici uenerabilis abbatis dicte ecclesie*, cui in ordinatione sua manum imposuimus, idem monasterium sub nostra perpetua protectione suscipimus omnes libertates et immunitates a romanis pontificibus ordini cisterciensi concessas nec non libertates, exemptiones secularium exactionum a regibus et principibus uel aliis fidelibus rationabiliter eisdem fratribus indultas nostra eis auctoritate confirmamus et presentis scripti priuilegio communimus. Statuimus itaque, ut, quascumque possessiones, quecumque bona idem monasterium in presentiarum iuste et canonicè possidet aut in futurum nostra seu aliorum pontificum concessione, regum uel principum largitione, fidelium oblatione seu aliis iustis modis deo propicio poterit adipisci, firma ei et illibata permaneant. Sane labore fratrum inibi degentium, quos propriis manibus aut sumptibus colunt, tam de terris cultis quam incultis, siue de ortis siue de nutrimentis animalium nullus decimas exigere uel extorquere presumat. Cuilibet etiam saluo iure plebani sui liceat auctoritate nostra suam in prefato monasterio disponere sepulturam. Decernimus ergo, ut nulli omnino liceat prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere uel temerariis uexationibus fatigare, sed et omnia integra conseruentur eorum, pro quorum sustentacione et gubernacione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Siqua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam cognoscens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioque commonita si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis honorisque dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districtè ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantiibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum

bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Huius rei testes sunt: *Heinricus decanus, Haertnidus prepositus aquilegiensis, Chalohus archidiaconus, Chunradus maior plebanus, Gotfridus, Tiemo, Heinricus cell, vtricus Schobrius, Liutoldus de Saursteten, Otto et Chunradus de Haichenpach, Hadmarus de wesen, Heinricus de Morspach, Waltherus de Tanneberch, Ainwicus de vischpach, Heinricus de Cherphensteine, Hezil de Pochsruke, Richkerus de Ebergozesperge et frater eius.* Acta sunt hec anno ab incarnatione domini M. CC. VIII. Indictione XII. Anno pontificatus nostri III. Regnante *Romanorum rege* semper augusto *Ottone III.*

Mon. boic. XXVIII. II. 131 ex cod. patav.

CCCLXVII.

1210. 4. Februar. Lateran. — *Auftrag des Papstes Innocenz III. an einige Kleriker der Regensburger Diöcese, den Streit zwischen dem Passauer Archidiacon und dem Kloster Ranshofen wegen der Gerichtsbarkeit über einige Pfarrer zu untersuchen und zu entscheiden.*

Innocentius Episcopus Seruus Seruorum Dej Dilectis filijs R. scholastico maioris Ecclesie, . . de Chyrbe et . . de Horbach plebanis Ratisbonensibus salutem et Apostolicam Benedictionem. Sua nobis Præpositus et Conuentus de Ranshouen conquestione monstrauit, quod C. Archidiaconus Patauiensis super Jurisdictione visitationis et procurationis quorundam plebanorum pertinentium ad eosdem contra antiquam et approbatam consuetudinem et rebus alijs grauiter iniurietur eisdem. Ideoque discretioni vestræ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis et auditis hinc inde propositis, quod iustum fuerit, appellatione postposita decernatis facientes, quod decreueritis, per Censuram Ecclesiasticam firmiter obseruari. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio uel timore subtraxerint, cogatis censura simili appellatione remota veritati testimonium perhibere. Quodsi non omnes his exequendis poteritis interesse, duo vestrum nihilominus exequantur. Datum Laterani II. Non. Febr. Pontificatus nostri Anno Duodecimo.

Aus einem Copialbuche auf Papier von 1683. im Pfarrhofe zu Ranshofen.

CCCLXVIII.

1210. 23. Julii. Passau. — *Manegold, Bischof von Passau, schlichtet einen Streit zwischen dem Abte Rudolf von Kremsmünster und Ortolf, dem Pfarrer zu Kematen, über Zehnten zu Achleiten.*

Manegoldus dei gracia Patauiensis episcopus uniuersis presentem paginam inspicientibus in uero salutari salutem. Nouerit uniuersorum tam presencium quam futurorum caritas, quod cum *Ortolfus* plebanus de *Chemnaten* obtinuisset ab ecclesia in *Chremsmünster* quandam decimam in *Achleiten* hoc pacto, ut post mortem suam omne feodum, quod a dicta ecclesia in feodo possidet, ipsi ecclesie libere uacaret et absolute; et cum postea in ipsa pactione nutasset, conuentus coram nobis super hoc a uenerabili fratre domino *Rudolfo* abbate in *Chremsmünster* dictam sponsonem in presentia nostri et aliorum honestorum uirorum ratihabicione legitima solidauit; Insuper data fide promisit, ut si ecclesia in *Chremsmünster* aliquod impedimentum a fratribus dicti Or. super ipsis feodis paciatur, studeat coram nobis et duce Austrie ipsum totis uiribus uacare. Huius rei testes sunt: *Abbas in Glnich*, *Chvradus* maior plebanus, *Heinricus de Petenbach* archydiaconus, *Hartmannus* prepositus *indicensis*, *Magister Heinricus de witen*, *Pernhardus* et *Reinhardus* monachi. C. Acta sunt hec Patauie in castro nostro Ort anno ab incarnatione domini M^o CC^o X^o Indictione xijj. x. Kal. Augusti, anno pontificatus nostri V.

Aus dem Cod. Frideric. im Archive des Kl. Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 65, Nro. 52.

CCCLXIX.

1210. Wien. — *Leopold VII., Herzog von Österreich, verleiht dem Kloster Formbach die Zollfreiheit bei den Zollstätten an der Donau, insbesondere das Recht: „der Fürfarth“ bei Enns.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Lirpoldus* dei gratia *dux austrie ac Styrie* omnibus, ad quos scripta presentia peruenerint, Salutis et dilectionis perpetuam integritatem. Vniuersitatis uestre nouerit experientia, quod nos pro remedio animarum parentum nostrorum et pro salute et incolomitate nostra et liberorum nostrorum *formbacensi cenobio* liberum et absolutum omnium rerum suarum super danubium ascensum absque omni teloneario iure concessimus. Transitum etiam, quod in uulgari dicitur uüruart, apud *anesm* eidem

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

34

cenobio perpetualiter indulgemus, vt autem huius nostre traditionis auctoritas perenniter et inconuulsa permaneat, presentem paginam sigillo nostro communitam domino *Ortolfo ejusdem loci abbati* suisque successoribus perpetuo conseruandam porreximus. Huius actionis hii sunt testes: *Hadmarus de Kunringen, Wikhardus dapifer, Wighardus de Cebingen, Vlricus Strune, Heinricus de Tumbenove, Heinricus dapifer de Prune, Livpoldus pincerna, Hugo de Rastenberg, Ortolfus de Winkele, Vlricus Esel, adelolt et frater eius Otto de Kiowe, Marchwardus de Himberc, Pilgrimus de Swarzenowe, Dietericus de Wiena, Gotfridus camerarius, Cunradus Sveuus* et alii quam plures. *Data in foro nostro Wiene anno Millesimo CC. X.*

Hormayr, Geschichte Wiens, Bd. I. Heft III. pag. 49.

CCCLXX.

Circa 1210. — Übereinkunft zwischen dem Kloster Götweig und Baumgartenberg über die Weinzehente auf dem Limberg innerhalb der Pfarre Krems.

Ego *Wezelinus* Abbas dei gracia Ecclesie *Kotwicensis* et totus conuentus Constare volumus omnibus nostre posteritatis hominibus, quod de communi consilio cum Abbate et confratribus de *paengartenperg* conuenimus, quod pro decimis vini, quas de duodecim Juge-ribus in monte *limperch* infra limites parrochie *chrems* annuatim persoluere deberent, pensionem vnus talenti annuatim in festo Sancti Martini persoluant. Vt ergo tam nobis quam ipsis pactum huius rei ratum habeatur in Successionibus nostris pro memoriali Cartulam istam conseribsimus et Sigilli ytriusque partis inpressione pro certitudine Rei muniuimus.

Aus einem Copialbuche des Klosters Baumgartenberg vom Jahre 1511

CCCLXXI.

Circa 1210. — Vergleich zwischen dem Propste Heinrich von St. Nikola und Ortolf von Grieskirchen wegen eines Zehents in dieser Pfarre.

IN nomine sancte et indiuidue trinitatis. Notum sit omnibus presentis et futuri temporis filiis, qualiter lis, qui (sic) inter canonicos *s. Nycolai* et dominum *Ortolfum de Griezchirchen* fuit pro decima quadam terminata est. Predictus *Ortolfus* in barrochia *Griezchirchen* decimacionem sue agriculture a multis temporibus in sua tenuit

potestate nullum huius vsurpacionis ad prefatos canonicos habens respectum. Tandem cum dominus *Heinricus Salzburgensis* canonicus ad regimen monasterij *sancti Nycolai* constitutus fuit, iam dictus *Ortolfus* super tam iniusta possessione a prenominato preposito sepius est commonitus, cuius ammonicione compunctus ad consensum boni consilii inclinatus (est) Pretaxatam itaque decimacionem idem *Ortolfus* in manum domini *Heinrici* prepositi resignauit, quam ipse ad tempus vite sue non iure beneficij sed iure amicitie a preposito accepit. Insuper tradidit sepedictus *Ortolfus* beato Nycolao et Canonicis eiusdem loci predium nomine *Tegerbach*, quod comparauit a *Manegoldo* X. talenta (sic), quod nullo iure nec uxori sue nec filijs attinebat, pro remedio anime sue ipsumque predium in beneficium a manu prepositi recepit ad tempus vite sue ea lege, ut singulis annis V. nummos ad altare sancti Nycolai deferat et ipso ex hac uita decedente et supra scripta decimacio et iam dictum predium in usum s. Nycolai et canonicorum ipsius loci redeat. Instabat etiam tunc tempus, quod dominus prepositus romam pro necessitate loci et in seruicio episcopi ire debuit, qui cum expensas itinerarias ex dominicalibus suis habere non posset, ex consilio tocius congregacionis a supra dicto *Ortolfo* mutuo accepit X talenta *Ratisponensis* monete et VI. *ensensis* monete hoc pacto, ut in natiuitate sancte Marie *ensarios* sibi reddat et in festo s. Martini *Ratisponenses*. Inseruit eciam idem miles huic conuencioni, ut si ipse infra prescriptum spacium ex hac uita decederet, idem debitum pro anima sua sic partiretur; V. talenta *ratisponensis* (monete) fratribus s. *Nycolai*, tria canonicis maioris ecclesie, duo pauperibus ad sanctum Egidium, *ensensium* duo talenta ad *Willchringen*, ad duo altaria in ecclesia *Griezchirchen* duo talenta, ut per hec utilitas illius ecclesie secundum consilium prepositi s. *Nycolai* et fratrum suorum disponatur, reliqua duo in potestate sint domini prepositi danda pro redemptione anime sue. Huius rei testes sunt *Otto amez*, *Erchenger de Uahtersheim*, *Heccelo de tegerbach* *Milites domini Ortolfi Engelbertus*, *Wasigrim*, *Chunrat de Awe*, *Porn de tolet*, *Irnfriidus de cherbach*, *Dietmar et Gezman et frater eius Dietmarus de cherbach* et alii quam plures, *Walther*, *Syboto*, *Diemar*, *Erchenger*, *Chunrat pictor*, *Wizman et filij eius Perchtolt*, *Pernolt*, *Perchtolt*.

Aus einem Pergament-Codex sec. XIV. in der königl. Hofbibliothek zu München. — Mon. boic. IV. pag. 318.

CCCLXXII.

1211. 28. Jänner. Passau. — *Manegold, Bischof von Passau, bestätigt den Vertrag, welchen der Propst Hartnit von Aquileja, Ulrich, Domherr von Passau, Ulrich von Natternbach und Wilhelm von Gallspach zwischen den Pfarrern zu Natternbach und Peuerbach vermittelt hatten.*

In nomine Sancte et indiuidue trinitatis. *Manegoldus* dei gratia *Patauiensis episcopus* salutem in perpetuum. Quoniam memoria hominum labilis est nec turbe rerum sufficit, necesse est facta hominum autentica scripture beneficio communiri. Ea propter nouerit vniuersorum tam futurorum quam presentium caritas, quod, cum *ecclesia in Nordernpach* haberet quandam dotem infra terminos *parrochie Piwerbach* sitam in loco, qui dicitur *Edelinspach*, et e conuerso *ecclesia in Piwerbach* haberet quandam dotem infra terminos *parrochie Nordernpach* sitam in loco, qui dicitur *Trostlinspach*, inter ipsas ecclesias concambium est mediantibus arbitris *Hartnido Aquilegiensi preposito* et *Ulrico custode canonicis patauiensibus* et duobus militibus *volrico de Nordernpach* et *Willehalmo de Geilspach* sub hoc pacto rationabiliter celebratum, ut *ecclesia in Nordernbach* hanc sibi pro dote in perpetuum memoratum predium, quod prius *ecclesie in Piwerbach* dotaliter attinebat, superadditis sibi ab *ecclesia in Piwerbach* tribus libris propter dotium inequalitatem. *Ecclesia* autem in *Piwerbach* habeat iure proprietatis pro dote in perpetuum predictum predium infra terminos suos positum, quod prius *ecclesie in Nordernbach* dotaliter attinebat. Ut igitur hec permutatio, que utriusque ecclesiarum utilis est, stabilis et inconuulsa permaneant, eam presenti pagina sigillo nostro appensa et subscriptis testibus perpetualiter communitimus. Huius rei testes sunt *Gebehardus comes*, *Otto Biberlinus*, *Engelschalcus oblaicus canonici patauienses*, *Christanus notarius*, *Manegoldus de Aheim* et *Heinricus frater suus*, *Liutoldus de Sauerstetin*, *Otto de Haichenpach* ministeriales, *Heinricus frater custodis*, *Meinhardus*, *Heinricus*, *Ulricus* et alii quam plures. Acta sunt hec *Patauie in domo volrici custodis* Kalendas Februarii V. anno ab incarnatione domini M. CC. XI. Indictione XIII. Anno Pontificatus nostri sexto, Regnante *Ottone III. Romanorum imperatore* et semper Augusto. Anno imperii sui II. Consentientibus *Normanno plebano in Nordernbach* et *walthero plebano in Piwerbach*.

Mon. boic. XXVIII. II. pag. 138. ex cod. patav.

CCCLXXIII.

1211. 12. November. Regensburg. — *Ausspruch der von Papst Innocenz III. Bevollmächtigten, dass dem Passauer-Erzprieſter das Recht der Gerichtsbarkeit in der Pfarre Ranshofen nicht zustehe.*

In nomine domini. Ego Henricus Abbas de Prül et Ego Gerungus Præpositus de Osterhouen et Ego Rudpertus Ratisponensis Ecclesiæ scholasticus ex delegatione Sedis Apostolicæ de causa, quæ uertitur inter Præpositum de Ranshouen ex una parte et Chunradum Archidiaconum Patauiensem ex altera super Archidiaconali Jurisdictione in Parochia dictæ Præposituræ exercenda uel non, cognoscentes, sicut potuimus, ueritatem perscrutati sumus et quia dictus Archidiaconus peremptorie a Nobis citatus nec uenit nec causæ suæ defensorem misit, Priuilegium Sedis Apostolicæ, quo dictus Præpositus Ecclesiam suam munitam esse dicebat, legentes inuenimus in eo contineri, quod nullus in Parochia sæpeditæ Præposituræ Jurisdictionem aliquam debeat exercere præter Archiepiscopum et Diocesanum Episcopum et eiusdem loci Præpositum, Vnde manifeste apparet, quod Archidiaconus sit exclusus. Quam ob rem auctoritate, qua fungimur, sententiantes Præpositum Ranshouiensem et totam eius Parochiam ab impetitione dicti Archidiaconi absoluimus et ab omni Archidiaconali Jurisdictione iuxta intentionem et concessionem factam a Coelestino Papa eam cum Capellis in Priuilegio denominatis exemptam esse iudicantes Statuimus, ne uel ipse uel aliquis Successorum suorum Archidiaconorum contra Tenorem illius Priuilegij aliquam in Territorio Ranshouiensis Præposituræ et eius Parochia cum Capellis in Priuilegio denominatis Archidiaconalem Jurisdictionem debeat exercere. Datum Ratisponæ in maiori Ecclesia Sancti Petri. Anno Incarnationis Dominicæ M. CC. XI. Idus Nouembris.

Aus der Original-Urkunde ddo. Passau 10. Juni 1261, im Pfarrhofe zu Ranshofen.

CCCLXXIV.

1212. 11. Jänner. Passau. — *Manegold, Bischof von Passau, erklärt, dass der bischöflich passauische Archidiacon in den Pfarren des Stiftes Ranshofen keine Gerichtsbarkeit ausüben dürfe.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Manegoldus* dei gracia *patauiensis* episcopus imperpetuum. Quum memoria hominum labilis

est nec turbę rerum sufficit, necesse est, ut, quicquid (sic) celebratur uerborum suffragio, scripture beneficio inperpetuum muniatur. Proin nouerint uniuersi tam posteri quam presentes, quod nos causam, que uertebatur inter *wichardum* prepositum de *ranshouen* ex una parte et *Chünradum* archidiaconum ex altera parte super archidiaconali iure in parrochia dicte prepositurę exercendo uel non, sicut potuimus, ueritatem perscrutali sumus. Priuilegium itaque sedis apostolicę, quo dictus prepositus ecclesiam suam munitam esse dicebat, legentes inuenimus in eo contineri, quod nullus in parrochia sepedicte prepositurę iurisdictionem aliquam debeat exercere preter archiepiscopum et diocesanum episcopum et ipsius loci prepositum, vnde prepositus predictus sepedictam parrochiam ab archidiaconali iurisdictione gaudebat exemptam, archidiacono contradicente, et quasdam cappellas uel ecclesias ad sui iurisdictionem attrahere nitente. Ad finiendam itaque longam hanc contouersiam et ad firmandam Ranshouiensi ecclesię perpetuam libertatem ab omni archidiaconali iurisdictione, nos de consilio et consensu chori statuimus, ut dicta parrochia in *ranshouen* cum ecclesiis siue capellis ad ipsam pertinentibus infra suos terminos constitutis libera sit ab omni iurisdictione archidiaconali ita uidelicet, ut prepositus loci illius tantum ad episcopum diocesanum pro se et suis sacerdotibus in predictis ecclesiis siue capellis ministrantibus habeat respectum et in nullo archidiacono teneatur. Vt autem hec nostra constitutio circa dictam parrochiam stabilis et inconuulsa permaneat, eam presenti priuilegio et subscriptis testibus comunimus. Huius rei testes sunt *Eberhardus maior prepositus*, *Heinricus decanus*, *Hartnidus aquileigensis prepositus*, *Otto prepositus de sancto floriano*, *Chunradus maior plebanus*, *Heinricus de petenbach archidiaconus*, *Oeltricus custos*, *Otto biber cellarius*, *Gebhardus comes*, *Eberhardus de jahensdorf canonicus*, *Chunradus scriba*, *Magister Christianus notarius*, *magister Albertus*, *Anshelmus*, *Heinricus de zwentendorf cappellanj*, *Manegoldus et Heinricus de aheim*, *Leutoldus de sauersteten*, *Amilbertus de eiglinge*, *Meinhardus de mürringe*, *Otto de jahensdorf*, *Rüdgerus de süntheim*, *Otto de münneheim*. Acta sunt hec *patauie* in capitulo nostro anno dominice incarnationis M^o CC^o XII° indictione XV° idus ianuarij III° Anno pontificatus nostri VI°

Original auf Pergament, dessen Siegel abgefallen, im bischöflichen Consistorial-Archive zu Linz. — Mon. boic. III. 328.

CCCLXXV.

1212. 24. Jänner. Passau. — *Manegold, Bischof von Passau, bestimmt die Grenzen einer durch Gundakar von Steyr zu errichten beabsichtigten Pfarre und schenkt ihr den Zehent der Neugereute um Wildberg.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Mangoldus* dei gratia *patauiensis* episcopus inperpetuum. Cum scripture beneficium unicum sit solatium ad perpetuanda facta mortalium, inde est, quod fide presentis scripti memorie committimus hominum tam presentium quam futurorum, quod cum nobilis uir *Gundaforus de Styria* culture exposisset nemo situm circa *Wiltperch*, petebat a nobis cum instantia, ut decime Noualium, si que ibi excolerentur, et fundum ecclesie, si quam ibi construeret, quod intendit, ipsi in feodo conferremus; petiuit etiam, ut limites et metas, autequam conferremus ipsi in feodo, specificaremus. Limites uero et mete noualium memoris, ad Castrum *Wiltperch* pertinentis nominatim hoc modo cognoscuntur et initiantur. Superiori enim loco *Teisching* nominato a trunco quereus fixo usque in *Chöntprunne*, a *Chüntprunne* usque in paludem, qui *uiltzmos* dicitur, ab ipsa palude per medium *Greblich* vsque ad uiam, que *schefecke* dicitur; de ueteri nia *Schefecke* deorsum usque ad riunlum, qui *Roetel* dicitur; de ipso riunlo de cetero sursum usque in *Wilantestanne* finiuntur. Hec finite inter Castrum *Wassenberch* et Castrum *Wiltperch* specificant siti memoris proprietatem. Secunda uero parte Castri *Wiltperch* antiqua uia, que *Saunwech* dicitur, uersus boemiam directa specificat proprietatem memoris, quam dominus *Gundackarus de Styria* sibi suisque heredibus petit in feodum conferri. Nos igitur consideratis multis seruitiis, que idem G. unacum patre suo nostre frequenter ecclesie fideliter exhibuit, annuimus petitioni sue et ius fundi in ecclesia construenda ibidem cum duabus partibus decime et nemo prenominatam infra terminos specificatos sibi et suis heredibus contulimus in feodo, tertia parte decime ipsi ecclesie, dum constructa fuerit, assignanda. Ut autem hec donatio sibi et heredibus suis in perpetuum stabilis et inconuulsa permaneat, eam presenti pagina, sigillo nostro appensa et subscriptis testibus firmiter comunimus. Huius rei testes sunt, *Harnidus* (sic) *aquilegensis prepositus*, *Chunradus maior plebanus*, *Gotefridus Archipresbiter*, *Vlricus custos*, *Heinricus de Petenbach*, *Hartmannus yndicensis prepositus*, *Canonici patauienses*; *Christannus* notarius, *Chunradus* scriba-capellani.

Heinricus de Lonstorf, Hademarus de Wesen, Otto de Heichenbach, Otto de Walde, Livtoldus de Sauersteten, Heinricus de sancto Ypolito, Rudegerus de Suntheim, Sifridus de Griffensteine, Chunradus de Iowe, Heinricus de Issenstorf, Chunradus de Hohenstouffe, Chunradus de Ramusteine et alii quam plures. Acta sunt hec Patavie in capella nostra Anno dominice incarnationis M^o CC^o XII° indictione XV° Anno pontificatus Innocentii III. pape XIII°, Regnante Ottone III° Romanorum imperatore et semper avgusto Anno imperii sui III° Pontificatus nostri anno VI. Kalendas Februarii VIII° (sic).

Original auf Pergament mit Siegelrest, im Archive des Kl. Wilhering. — Stülz, Gesch. v. Wilhering, 498. — Mon. boic. XXIX. II. 71.

CCCLXXVI.

1212. 24. Jänner. Passau. — *Manegold, Bischof von Passau, verleiht die Zehente von den Neugereuten in der Herrschaft Wildberg dem Gundachar von Steyr für die von ihm zu erbauen beabsichtigte neue Kirche (zu Zwettl).*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Manegoldus* dei gratia *patauiensis* episcopus in perpetuum. Cum scripture beneficium unicum sit solatium ad perpetuanda facta mortalium, inde est, quod fide presentis scripti memorie committimus hominum tam presentium quam futurorum, quod cum nobilis uir *Gundaforus de Styria* culture exposuisset nemus, situm circa *Wiltperc*, petebat a nobis cum instantia, ut decima Noualium, si qua (?) ibi excolerentur (sic) et fundum ecclesie, si quam ibi construeret, quod intendit, ipsi in feodo conferremus.

Nos igitur consideratis multis seruitiis, que idem G. unacum patre suo nostro frequenter ecclesie fideliter exhibuit, annuimus petitioni sue et ius fundi in ecclesia construenda ibidem cum duabus partibus decime sibi et suis heredibus contulimus in feodo, tertia parte decime ipsi ecclesie, dum constructa fuerit, assignanda. Ut autem hec donatio sibi et heredibus suis in perpetuum stabilis et inconuulsa permaneat, eam presenti pagina sigillo nostro appensa et subscriptis testibus firmiter communimus. Huius rei testes sunt *Hartnidus Aquilegensis prepositus, Chunradus maior plebanus, Gotefridus archipresbiter, Vtricus custos, Heinricus de Pettenbach, Hartmannus yndicensis prepositus*, canonici patauienses, *Christanus notarius, Chunradus scriba*, capellani. *Heinricus de Lonstorf, Hademarus*

de Wesen, Otto de Heichenbach, Otto de Walde, Livtoldus de Sauersteten, Heinricus de sancto Ypolito, Rodgerus de Suntheim, Sifridus de Griffensteine, Chunradus de Issowe, Heinricus de Issenstorf, Chunradus de Hohenstouffe, Chunradus de Ramnsteine, et alii quam plures. Acta sunt hec Patavie in capella nostra Anno dominice incarnationis M^o CC^o XII° indictione XV. Anno pontificatus Innocentii III. pape XIIIⁱ. Regnante Ottone III° Romanorum imperatore et semper augusto, Anno imperii sui III. Pontificatus nostri anno VI. Kalendas Februarii VIII.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive des Kl. Wilhering. — Stülz, Geschichte von Wilhering, 497.

CCCLXXVII.

1212. 22. April. *Ins.* — *Leopold's VII., Herzogs von Österreich, Stadtrecht für die Stadt Ens.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Liupoldus* dei gracia dux *austrie et styrie*, uniuersis fidelibus tam presentibus quam futuris in domino salutem in perpetuum. Gloria principum latius uberiusque per pacem et quietem subditorum elucescit, quando fama clementie et diligentia protectionis eorum extenditur in posteros. Salutem quoque merentur a domino cum eos, quibus presunt bonis et honestis consuetudinibus et institutis ab enormitatibus, quibus non solum corpora sed et anime perduntur, cohibent et ad iusticie tramitem conuersationemque bonam et cuilibet proximoque suo utilem iuris seueritate perducunt. Hinc est, quod nos *ciuium nostrorum anasensium* deuotionem petitionemque affectuosam pia animaduertentes consideratione donauimus ipsis ac posteris eorum et *iuxta consilium* et ammonitionem *fidelium ac ministerialium nostrorum* perpetua statuimus donatione iura, per que clementer eorundem prouidimus paci ac tranquillitati. Statuimus ergo, quod si aliquis ciuium quemquam occidat, si habet ualens triginta talenta super terram de bonis immobilibus infra fossatum et ambitum ciuitatis, non indigebit fideiussore aliquo pro se, sed uocabitur ad iudicium tribus uicibus, et si uocatus uenerit et confiteatur, se illum occidisse, uitam suam uix (sic) defendendo, probet hoc cum septem domesticis, qui credibiles homines esse dicantur, et si reus appareat, iudicetur de ipso, sicut iustum fuerit, si uero securus (sic) appareat, liber sit a potestate iudicii. Si uero legitimis ter uocatus induciis non uenerit, iudex eum proscriptum

pronuntiet et due partes bonorum suorum sint in potestate uxoris et liberorum, tertia pars in potestate iudicis. Si non habeat uxorem uel pueros, antequam in proscriptionem deueniat, disponat de illis duabus partibus, qualitercumque uelit. Si decesserit antequam in proscriptionem ueniat ita, quod de rebus suis nichil disponat, due partes bonorum suorum reseruentur annum et diem et si infra terminum illum aliquis ueniat, cui reddere debeat, de bonis illis sibi reddatur, dummodo hoc probare possit, quod ille, qui mortuus est, debitor suus extiterit. Quicquid autem ultra debitum remaneat, pro anima ipsius impendatur. Si autem non habet nec potest ostendere ualens triginta talenta talium bonorum, ut supra dictum est, et tamen fideiussorem pro se inuenire poterit, ille fideiussor fideiubeat pro eo et eum recipiat super uitam propriam. Sed si fideiussorem habere non poterit, iudex captiuum ducat eum, donec iudicet de ipso, sicut iustum fuerit. Quicquid autem sit de bonis homicide, si in opere et manufacto deprehensus fuerit, statim de ipso secundum iusticiam conuicto iudicabitur. Si autem aliquis ciuium alicui amputauerit manum uel pedem uel oculum uel nasum uel aliquod tale membrum, iudici pro pena det decem talenta, illi, qui dampnum recepit, totidem. Si uero is, qui dampnum fecit, denarios habere non poterit, iudicetur de ipso secundum legem, oculum pro oculo, manum pro manu et sic de ceteris membris, sin autem probet innocentiam suam secundum, quod pax est instituta. Si autem quis aliquem temerarie cecauerit, iudicio ducis reseruetur. Item quicumque alteri amputauerit digitum uel ita uulnerauerit, quod detrimentum membrorum patiat, iudici det tria talenta, illi, qui dampnum pertulit, tria, si uero denarios habere non poterit, eodem modo puniatur uel expurget se secundum quod pax est instituta. Siquis autem aliquem uulnerauerit ita, quod uulneratus conualeat sine detrimento membrorum, iudici det duo talenta, uulnerato duo, si uero denarios habere non poterit, uerberetur et amittat crines et cutem coram iudicio non ibi, ubi fures uerberantur uel liberetur secundum quod pax est instituta. Si aliquis ciuium infra ambitum ciuitatis nocte se defendendo aliquem uel occiderit uel aliquo membrorum mutilauerit, probet hoc testimonio duorum uel plurium et sit liber a iudicio. Si autem talis casus in die occurrerit, expurget se testimonio septem credibilium uirorum. Si autem in campo enenerit, sufficiat sibi testimonium unius. Quicumque aliquem honestum uirum cecat fustibus, det iudici duo talenta, illi, qui dampnum recipit, duo

uel expurget se secundum quod pax est instituta. Si autem aliquis uerberet aliquem inhonestum, qui uerbis vel qualicumque indisciplina hoc erga ipsum meruerit, tantum iudici det unum talentum uerberato uero nichil. Si aliquis alicui domestico uel honesto uiro percusserit alapam, iudici det unum talentum uerberato unum. Si autem seruienti uel alicui leuiori persone percusserit alapam, iudici det sexaginta denarios uerberato sexaginta. Si autem is, qui alapam percussit, probabit, quod alter erga ipsum meruerit qualicumque indisciplina et idem, qui percussus fuerit, sit uir honestus, tantum iudici det unum talentum uerberato nichil. Si uero sit seruiens uel aliqua talis persona, iudici tantum det sexaginta denarios uerberato nichil, si autem is, qui alapam recepit, sanquinolentus appareat et alter, qui eum percussit, testibus probare poterit, quod eum tantum manu percusserit, nichil inde nisi ut de simplici alapa iudicabitur. Siquis uero seruum uel ancillam suam percusserit sine armis ita, quod sanquinolentus appareat, iudici propter hoc nullum dabit responsum. Statuimus etiam, quod quicumque uirginem uel mulierem honestam ui oppresserit uel rapuerit et illa testimonio duorum se proclamasse probauerit, ille iudicio ferri igniti se expurget, si autem ille se non expurgauerit, sententiam capitalem subibit. Si autem illa testimonio septem credibilium uirorum illum conuicerit, nulla sibi concedetur expurgatio sed predictam sententiam subibit. Si uero mulier aliqua communis conueratur se ui oppressam, nemo respondebit iudici pro querimonia illius. Quicumque alteri dixerit fili meretricis, iudici dabit sexaginta denarios, de filio canicule tres solidos. Statuimus etiam, quod quicumque ciuium moriatur, si uxorem habet uel liberos, iudex nequaquam intromittat se de bonis uel de domo ipsius, sed si sint in potestate uxoris et liberorum. In arbitrio quoque sit uidue non nubere uel nubere, cuiusque uelit, quod dominus terre de hoc nichil facere habeat. Idem quoque statuimus de filia uel nepte cuiuslibet ciuium quod de uidua. Si uero is, qui moritur, non habet uxorem uel liberos, in ordinatione ipsius consistant bona sua. Quodsi decesserit absque testamento et ordinatione rerum suarum, bona sua sint proximi heredis sui, si idem heres locatus sit infra terminos ducis, si uero heres sit extraneus, bonorum suorum pars dimidia cedat in usum ducis reliqua sit heredis. Item statuimus, ut undecumque uenerit aduena, si moriens de rebus suis ordinauerit, rata maneat eius ordinatio, si uero moriens nichil ordinauerit, ciues custodiant bona defuncti annum

et diem, infra quod quidem spacium si aliquis uenerit, qui se heredem uel socium uel accreditorem legitime ostenderit, eidem absque contradictione assignentur bona defuncti, sin autem in potestate ducis sint bona illa, jn arbitrio quoque ducis sit, si aliquid pro anima illius uelit impendere, vbicumque autem aduena uelit sepeliri, liberum habeat arbitrium. Volumus etiam, ne aduena aliquid testimonium possit facere super ciuem neque cuius super aduenam cum hiis, qui dicuntur Litchovffære, quin habeat alios honestos cum illis. Uolumus quoque, ut unicuique ciuium domus sua sit pro munitione et conman-sionariis suis et cuilibet fugienti uel intranti domum. Quicumque ergo temeritatem illam siue inuasionem domus, que in uulgari heimsûche dicitur, exercuerit, cum domesticus inde querimoniam deponens eundem cum iuramento, quod in uulgari dicitur vorcit, ad hoc deducet, quod sibi respondere tenebitur, oportet, quod ipse suam probet innocentiam semet tercio ydoneorum uirorum (testimonio) uel iudicio aque uel ferri igniti ita, quod unum istorum sibi eligat et si ita se expurgabit, liber erit a iudicio; si uero se expurgare non poterit, iudici dabit quinque talenta domestico, cuius domum inuasit, quinque, si pecuniam non habuerit, manus ei amputabitur. Item statuimus, quod iudex non iudicet quemquam, nisi ille sit presens, qui deponat querimoniam super illum uel nisi iudex testibus probare possit talibus, qui non sint homines uel subditi sui, quod antea aliquis ei deposuerit querimoniam super illum. Preterea si aliquis faciat querimoniam de alio et ille, qui conqueritur postea uelit dissimulare occultam faciens compositionem, que in uulgari dicitur halsõne, iudex debet eum cogere, ut querimoniam suam prosequatur. Statuimus etiam, quod si aduena ciui uel cuius extraneo aliquid uendat, et alter hoc pro bono recipiat, iudex nichil inde iudicet, quin alter eorum ei faciat querimoniam. Volumus etiam quod si aliquis intret ciuitatem, ut defendatur ab inimicis suis, si inimici sui eum uelint captiuare uel occidere in ciuitate Burgenses, qui ab inimicis eum liberauerint, non respondebunt iudici pro hoc facto, si etiam in defendendo illum inimicis propter inopunitatem ipsorum, ut in tali strepitu contingere solet, a burgensibus aliquid dampnum acciderit, burgenses luere non debent. Item si aliquis intret ciuitatem, ut cuius officiat, burgenses debent illum tueri ab omni uolentia usque ad presentiam ducis. Statuimus, ut sex ydonei ciues iuramento confirment, quod disponant de mercatu et de uniuersis, que ad honorem et utilitatem ciuitatis pertinent, sicut melius

sciuerint, et quicquid idem in hoc agant et disponant, iudex non contradicat. Item si aliquis ciuium inculpetur, quod uel hospes suus uel amicus suus uel aliquis de familia sua de domo sua uel in domum suam aliquod maleficium perpetrauerit, si iuramento se in hoc inculpabilem ostenderit, liber sit, si non, iudici det tria talenta. Item burgensibus nostris donauimus, ut nullum eorum cogamus esse iudicem. Preterea statuimus et donauimus ipsis pro iure, ut quicumque ipsorum possit habere arma uel equum, habeat ita, quod dominus terre hoc ab ipsis non possit nec debeat petere, peticio namque dominorum pro mandato habetur. Ideo autem ab ipsis talia non sunt exigenda, ut ea ipsi ad usum et necessitatem terre et ciuitatis acquirere et reseruare conentur. Quidquid autem iudex pro qualicumque culpa in iudicio lucretur, uolumus, ut subiudici et preconibus semper de talento triginta denarii, de dimidio talento quindecim denarii et ita sicut prouenire potest. Vt autem hec nostra donatio tam a nobis quam a successoribus et posteris nostris in perpetuum rata et inuiolata permaneat, presentem paginam super hoc scribi sigillique nostri karactere roborari subscriptioneque testium, quorum nomina sunt hec, muniri iussimus. *Ulricus de Peka* et frater eius *Liutoldus*, *Herrandus de Wildonia*, *Vlricus de Stubenberch*, *Reimbertus de Mûrekke*, *Otto de Cremis*, *Otto*, *Gotfridus* et *cholo* fratres *de Truhsen*, *Duringus de Styra*, *Ortolfus de Volcholtesdorf*, *Otakarus de Græze* et *Alrammus* frater eius, *Dietmarus de lihtensteine*, *Pertoldus de Embirberch*, *Gerhardus de Chrumpach*, *Heinricus*, *Vlricus de Murberch*, *Hermannus de chranichperch*, *Rapoto de Buten* et alii quam plures. Datum in villa nostra *Anasi* per manus *Vlrici* Notarii. X. kalendas Maij, Anno incarnationis dominice Millesimo CC.XII: Indictione XV: Sub tercio *Innocentio* papa. Regnante *Ottone IIII*. Anno imperii sui III.

Original auf Pergament mit einem an weissen und gelben Seidenfäden hängenden Münzsigel, im Stadtarchive zu Enns. — Hormayr, Taschenbuch für die vaterländ. Gesch. Jahrg. 1812, S. 44—53. — Gaupp, Deutsche Stadtrechte des Mittelalters (Breslau 1851 u. 52, im 2. Bde. S. 206—224), mit einer erläuternden Einleitung. — Meiller, Stadtrechte aus der Zeit der Babenberger, im Archive der kaiserl. Akademie, Bd. X. pag. 96.

Deutsche Übersetzung des voranstehenden Diploms.

In dem Namen der Heiligen vnd vngetailtten dreualtichait. *Leupolt* von gotts genaden Herzog zu *Ostereich* vnd zu *Steir* Allen getrewn gegenburtigen vnd chvnftigen in dem herren daz hail

ewichleich. Die êr der Fursten weiter vnd fruchtperlicher erscheine durch den vrid vnd rue der vndertânigen, wenn der lawt der gütichait vnd vleiss irr weschiermung wirt verrecht an ir nachchvnfftigen, vnd daz hail wiert verdint von got, wenn sy den, den si vor sind, mit guten vnd erberrigen gwanhaiten vnd aufsazung wetwingen vnd den vngeordenthaiten, mit den nicht Alain di leib sunder halt di sel verlorn werdent, vnd zu dem weg der grechtichait vnd guter mit Handlyng vnd nuzen strengchait des rechten yegleicher sein nagsten sol vollurn. Darvmb ist, daz wir vnsser Puriger der *Ensser* Andacht vnd auch Wegierleichew pet mit guter merchkvng merchkund sein. Haben wir in geben vnd irn nachchomen vnd nach Rat vnd mainung vnsser getrewen dienstherren mit ewiger gab haben wir in zu recht gesaczt di recht, mit den wir haben furgesehen gutleich derselben vrid vnd sún. Darvmb zu recht haben wir in gesacht, Ob ainer der Puriger den andern zu tod slach, hat er, daz dreissichk phfunt wert ist auf dem erdreich von anligvndem vnerwegleichem gutt innerhalb des grabens vnd vmbgang der Stat, so wedarff er nicht eins parigen für sich, Synder er werd gerufft dreistvnd zu dem rechten, vnd wenn er wirt gerufft vnd chvmpft vnd wechennt, daz er den erslagen hab zu weschiermen chawm sein leben, daz sol er weisen mit siben hawssgenossen, di da glawbleich lawt gesprochen sein. Ist aber, daz er schuldig erscheint, so sol gericht werdn von im als recht sei. Aber erscheint er sicher, so sol er frei sein von gewalt des rechten. Aber wirt er drei stvnd gevodert zu rechtlichen tågen vnd chvmpft nicht zu dem rechten, so chvnt in der richtter in di åcht, vnd zwai tail seiner guter sein in dem gewalt seiner hawsfrawn vnd chinder, Der dritt tail im gewalt des Richtters. Ist aber, daz er nicht hab hausfrawn noch chinder, e daz er in di åcht chom, so schaff er von den zwain tailen, wie er well, aber stiribt er, e daz er in di åcht chvmpft, also daz er von sein gutern nichtz schaff, so schullen zwai tail seiner guter wehalden werden jar vnd tag vnd ob in der zeit ettwer chem, dem man ettwas gelten oder widergeben schull von denselben gutern, sol im wider geben werden, Ist daz er gewewissen mag daz, daz der da tod ist, sein geltter gewesen ist. Aber was vber di schuld weleibt vber daz, sol man geben zu hail seiner sel. Ist aber, daz er nichtz hat, vnd mag nicht zaigen, daz da wert ist dreissichk phfvnd solicher guter, als oben gesprochen ist, vnd mag doch vinden fur sich ein purigl, derselb purigl fursprech fur in vnd nem in auf sein aigen

leben. Aber mag er nicht purigl haben, so sol in der richtter ge-
 vangen fürn als lang, vnez er richt von im als recht ist, was aber
 der guter des manslechtigen sein, ob er in dem werich der hant getat
 oder daz er mit der hant volpracht hat, wegriffen wiert, zu hant von
 im ertott, so werd gricht von im mit der gerechtichait. Slecht aber
 ein puriger dem andern ab Hant oder fues oder aug oder di Nasen
 oder ein solichs gelid, der geb dem Richtter zu Pen zehen phfvnt
 vnd dem, der den schaden enphangen hat, auch als vil. Ist aber, daz
 der den schaden getan hat, nicht als vil phenning haben mag, So
 sol von im gericht werden nach dem rechten, ein aug vmb ein aug,
 ein hant vmb ein hant, vnd also gleich von andern glidern. Ist aber,
 daz er webert sein vnschuldichait nach dem, als vor auffgesach (sic)
 ist der vrid, des geniess er. Ist aber daz ainer ainen vreuereich
 plentet, daz sol wehalten werden dem rehten des Herczogen. Aber
 welcher dem andern abslecht ain vinger oder in also wundet, daz
 er mynrunng der glider leidt, der sol dem Richtter geben drew phfvnt,
 dem der schadn gelitn hat, auch drew. Mag er aber der phening
 nicht haben, in gleicher weiss sol er gepeinnigt werden Oder er
 entschuldig sich nach dem vnd der vrid aufgesaczt ist. Ist aber, daz
 ainer den andern wunt also, daz der wunt gesvnt wirt an mynrunng
 der glider, der geb dem Richtter zwai phfvnt, dem wunden zwai.
 Aber mag er der phfening nicht haben, so sol er geslagen werden,
 daz er verlies hawt vnd har vor dem Rechten, nicht da, da man die
 dewpp slecht, oder er sol erlösst werden nach dem vnd der vrid ist
 auffgesaczt. Ob ein puriger innerhalb des vmbgangs der Stat des
 nachtz sich zu weschirmen ainen aintwedern erslecht oder im ein
 glid lempf, daz soll er weweisen mit zwair zeugnuss oder mer vnd
 sei vrei von dem rechten vnd richtter. Ist aber, daz der vall pei tag
 geschicht, So sol er sich entschuldigen mit zeugnuss sibem gelawbiger
 mann; geschicht aber daz Auf dem veld, so ist im genug zeugnuss
 ains manns. Welicher ain erbern man slach mit chnütlen, der geb
 dem Richtter zwai phfvnt, dem der den schaden gnomen hab, zwai
 phfvnt, Oder er entschuldig sich nach dem vnd der vrid aufgesaczt
 ist. Ist aber, daz ainer ain vnerberigen slecht, der daz mit wartn
 oder welcherlay vnezucht wider in verdienet hat, der geb dem
 Richtter ein phfvnt phening, dem geslagen aber nichtz. Ist aber, daz
 ainer ain Hawsgnossen oder ein andern erbern man slach ain Mawl-
 slag, der geb dem Richtter ain phfvnt, dem geslagen ain phfvnt. Ist

aber, daz ainer ein dienner oder einer leichttern person slach ain
 Mawlslag, dem richtter geb er sechczkch phening, dem geslagn
 sechczkch. Ist aber, daz der, der den slag hat geslagen, mag wewe-
 sen, daz einer wider in daz verdient hab, mit welicherlay vnczucht
 es sei, vnd der, der geslagen ist, sei ein erber man; alain dem
 richtter geb er ain phvnt, dem geslagen nichtz. Ist aber, daz er sei
 ain dienvndew oder ein andrew gleichew person; dem richtter alain
 werd er geben sechczkch phening, dem geslagen nichtz. Ist aber daz,
 daz der Mawlslag emphaugen hat, plüttig erscheinet vnd enner (sic),
 der in geslagen hat, mit zewgen erweisen mag, daz er in alain mit
 der hant geslagen hab, der geb nicht anders dem richtter als von ain
 schlechten mawlslag; also werd gericht, wer aber sein chnecht oder
 sein diern slecht an waffen also, daz er pluettig erscheint, dem Richtter
 sol er darvmb chain antwurt nicht geben, wir haben auch zu recht
 gesaczt: wer ein jvnechkfrawn oder ein erberew vrawn zuchkt oder
 nötzert vnd diselb vraw oder jvnechkfraw mit zewgnuss zwair erbern
 mann sich wescrieren hab weweist, derselb wirt entschuldigen sich
 mit dem rechten des fewrein eisen. Ist aber, daz sich derselb nicht
 entschuldigt, daz hawbptleich vrtail er in sich trinch. Ist aber, daz
 diselb vraw mit zewgnuss siben gelawbiger mann denselben vber-
 windet, so wirt im chain entschuldigvng nicht verlichen, Synder daz
 vorgesprochen vrtail er in sich trinchk. Ist aber, daz ein gmainew
 fraw chlag, sy sei mit gwalt nôtgezert, niemant antwurt dem richtter
 vmb diselben chlag. Welicher dem andern spricht hvrensun, dem
 Richtter geb er sechczkch phening, Spricht er aber Hvnttinn svn,
 der geb dem richtter drei schilling. Auch haben wir zu recht gesaczt,
 welicher puriger sterib, hat er weib oder chinder, der richtter mit
 nichtew vnderbind sich seiner guter oder hawses, ob si sein in dem
 gewalt der hawsfrawn oder chinder also, daz si des Landes herr
 nicht notten sol noch piten zu dhauer heirat, dasselb recht seczen
 wir auch den witiben, heiraten oder nicht heiraten, daz auch der
 herr des landes mit nichtz zu tun hab, dasselb seczen wir auch alln
 purigern tochttern enichel, als vor, jst aber, der da stiribt, nicht hat
 hawsfrawn oder chinder, in seiner schichvng weleibem alle seinew
 guter; seinew guter schullen sein des nagsten seines eribem ob der-
 selb erib gesessen sei vnder den pieten des herczogen. Aber ist er
 ein Ausser, seiner guter halber tail sol gevallen zu nucz des herczo-
 gen, der ander tail sei des eribem. Auch haben wir zu recht gesaczt,

von welcher stat oder lant ein Auslender chom, ob er stiribt, vnd von sein gutern schicht oder schaffet, dazselb geschefft sol stet weleibem. Ist aber, daz er stirbt vnd nichtz schicht oder schafft, di puriger schullen wehueten die guter des gestaribem jar vnd tag; ob in der zeit yemant chom der eribem oder geselln oder sich geltter rechtlich erzaig, demselben an widersprechvng schullen ingeantwurt werden di guter des erstaribem; chvmpst aber nyemant in der zeit, die guter sein des herren vom Land, vnd ste auch in seiner hand, ob er durch des Sell willen icht tun well. Auch an welcher stat der auslender wegraben well werden, da hab er frein willen zu. Auch wellen wir, daz chain ausser ichtes zewgnuss mog getun auf ein puriger noch chain puriger auf ein aussern mit den, di da haissent leithawsser, nur allain si haben ander erber lawt pei in. Wir wellen auch, daz ein ygleichen puriger sein haws ein sicherhait vnd vreiung vnd sein mitwönern vnd eim igleichen fliechvnden in dazselb haws sei; darvmb welcher die vrehait oder sicherhait des hawss erzaigt oder präch, daz in gmainer sprach haimsuchen gnant wirt, wenn der hawssgenoss darvmb chlag vnd denselben mit seim aid, der da haist vor aid, daz zu twingt, daz er im an der anttwurt schuldig wirt, der mus vnd sol sein vnschuld weweisen mit im selb dritten erbeer weisen mannen oder mit dem gricht des wassers oder des fewrein eissens also, daz er im ains derdaigen (sic) erwell, vnd ob er also sich entschuldig, er sei vrei hinfur vor dem gricht. Aber mag er sich nicht entschuldigen: dem Richtter geit er fvmff phfvnt, dem puriger auch fvmff phfvnt. Vnd ob er nicht gelt hat, ein hant wirt im abgesehen. Auch haben wir zu recht gesaczt, daz der richtter nicht richt hincz yemant, nvr der sei gegenburttig, darvmb er richten sol, vnd hincz dem er richten sol, vnd der, der da sag di chlag auf den andern Oder nur der richtter mag sein recht weisen mit solichen lawten, di nicht sein sein oder sein vrewnt oder vndertänig, daz vor im ettwer di chlag vber den gesagt hab. Auch ob ettwer chlag vber den andern, vnd der, der chlag, darnach wolt gleichssen (sic) vnd wolt ein haimleiche werichtung machen, di da dauchez (deutsch) haist Holsynne; der richtter sol in twingen, daz er sein chlag volfur. Auch haben wir gesaczt, ob ein Ausserer eim puriger, oder ein püriger eim aussern ettwas verchawfft, vnd der ander daz fur gut nympt ob es darnach zu chlag chvmpst: der richtter sol davon nichtz nemen; nvr ir ainer tu im darvmb chlag. Auch wellen wir, ob ettwer ge in di stat, daz

er weschiermt werd von sein veinten, ob in sein veint wolten vahn oder totten in der stat; die Puriger, di in da lösen von sein veinten, schullem dem richtter nichtz darymb antwurten vnd auch ob daz wer, daz si den wolten weschiermen vor sein veinten in ir nô'durfft, als in solichem gesträppl geschehen gwondleich ist, scheden geschäch, daz schullen di puriger nicht püssen dem gricht noch nyem. Auch ob ettwer ge in di Stat vnd puriger well werden, di Puriger schullen den weschirmen vor allem vräffel vncz zu der gegenburtichait des herczogen. Auch haben wir zu recht gesaczt, daz sechs weiss puriger mit irm aide westäten, daz si schichen von allerlay hendl der chauffmanschaft vnd von allen andern dingen, di zu der er vnd nucz der Stat gehorend, richten vnd schichken, als si allerpest wissen, vnd was diselben in allen dingen tun, richten, vnd schichken; Der richtter sol es nicht widerreden. Auch haben wir gesaczt, ob ein puriger weschuldigt wirt, daz aintweder er oder sein gast oder sein vrewnt oder ettwer von seim Hawssgesind aus seinem haws oder in sein haws ein vbltat volpracht hiet, ist, daz er sich mit seim Aid an dem vnschuldig ercaigt: er sol sein vrey vor dem gricht; ist aber des nicht, So geb er dem Richtter drew phfvnt. Auch haben wir geben vnssern purigern, daz wir ir chain notten schullen, daz er richtter sey. Darnach haben wir gesaczt, vnd in fur recht geben: welicher vnder in mug gehaben wappen, Hárnâschs oder phfert, daz sol er haben also, daz der herr des Landes diselben mug noch schull piten von in zu chainer sach chrieg, wenn di pett der herren fur ein pott gehabt starchkleich wirt vnd darymb soliche von in nicht sind zu piten, daz sy diselben zu nucz vnd nottdurfft des Lantz vnd der Stat gewynnen vnd wehalten schullen zu aribait. Auch wellen wir, was dem Richtter vmb welicherlay schuld es sei, an dem grechten gelt geval oder gesprochen werd, daz dem Nachrichten vnd den scherigen von iedem phfvnt dreissichk phfening gefallen sol, von eim halbem phfvnt fvmffzehen phening vnd also furbas, als es wechomen vnd gevallen mag. Daz aber disew recht vnd vnsser gab von vns vnd allen vnssern nachchomen hinfür vest, westât vnd vnzebrochen welejb ewichleich hinfur, haben wir lassen verschreiben mit dem zaichen vnssers, vnd mit dem zaichen vnssers Sigill gestercht werden vnd auch mit vntterschreibung der zeugen webârn, haben wir gepoten vnd gepieten vestichleich wehalten; der Namen der gezewgen sind die. Her *vtr von Peka* vnd sein Prueder *Leutolt, Herrant von*

wildony, vlr von Stubenberch etc. vnd ander vil Herren, ritter vnd chnecht, der namen alhie nicht verschriben sind. Geben in vnsserm dorff zu *Enns* von handen herrn *vlreichs* vnssers schreiber an dem zehenden der Ruefftag (sic) des Mayen, von dem jar der gotleichen vnd herleichen Pürde Taussent zwai hyndert jar vnd zweliffen, Dinstzal in der fyvmffzehenden vnder dem Pabst *Innocencio* dem dritten, Reichs vnd die zeit *Otten* des vierden, des Jars seins Chaisertvms in dem drittn.

Aus einem Pergament-Codex im Stadtarchive zu Enns. Diese Übersetzung wurde von Hannsen von Münsbach, einem Rathsbürger von Enns, im Jahre 1397 verfasst, demselben, der auf die Bitte seiner Collegen die Privilegien der Stadt Enns in obigem Codex zusammenschrieb. — Kurz, Ottokar u. Albrecht I. II. 251.

CCCLXXVIII.

1212. 21. Mai. Nürnberg. — *Kaiser Otto IV. nimmt das Kloster St. Florian in seinen besondern Schutz und bestätigt die durch Herzog Leopold von Österreich eingeleitete Befreiung des Klosters St. Florian von der weltlichen Gerichtsbarkeit.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Otto* quartus diuina fauente clemencia romanorum imperator et semper augustus. Imperialis dignitatis debitum prosequentes Ecclesias et pauperes christi pie fouere et a uiolatorum oppressione eripere pro diuina miseracione intendimus, ab ipso, per quem Reges regnant, deuoti studii nostri premium expectantes; ad instanciam igitur dilecti consanguinei nostri *Leopoldi Illustris Ducis austrie ac styrie* ecclesiam, que *domus sancti floriani* uocatur, pro spe eterne retributionis in specialem defensionem nostram recepimus omnia iura sua illi confirmantes et cuncta beneficia, que prefatus Dux et antecessores sui eidem Ecclesie contulerunt, auctoritate nostra corroborantes. Omnibus ergo christi fidelibus presentis pagine inspectione innotescere uolumus, quod prefata Ecclesia per prouidenciam iam dicti principis mediante *Ottone* eiusdem Ecclesie preposito a iurisdictione secularium iudicium taliter est exempta uidelicet, quod *Ortolfus de uolchinsdorf* ministerialis Ducis *Austrie* iudex prouincie, in qua eadem Ecclesia sita est, omne ius, quod in prediis et in hominibus illius Ecclesie racione secularis iudicii habebat, tãmaduocato et ille Duci resignauit et Ecclesia eidem *Ortolfo* Trecentas quinquaginta libras publice monete auxilio Ducis freta persoluit, ut isdem *Ortolfus* predia sua in *lamperge* et

gruennowe sita ad estimacionem annue pensionis viginti librarum cum omni proprietatis iure Duci traderet, quibus iam dictus Dux tûmaduocatum et ille sepedictum *Ortolfum* in recompensationem resignati iuris pheudali iure denuo inuestiret et hec omnia presente *Herbordo* fratre prefati *Ortolfi* cum auxilio Ducis et consensu tûmaduocati sub ydoneis testibus et debita sollempnitate adhibita sunt tractata. Nos itaque pro misericordia dei promerenda totam istius facti seriem ratam habentes sepedictam Ecclesiam sancti floriani cum hominibus et prediis suis cultis et incultis, quesitis et inquisitis, habitis et habendis, cum pratis et pascuis, cum uenacionibus et piscacionibus ab omni iure et obnoxietate secularis iudicii Imperiali auctoritate eximentes absoluiumus et liberam esse statuimus. Decernimus igitur, ut ab hac die nostre constitutionis in antea nulli umquam secularium iudicum liceat alicuius placitacionis formam in prediis Ecclesie exercere nec homines ipsius Ecclesie siue Colonos siue proprios siue censuales ad standum suo iudicio compellere nec de nauigacionibus nec de uectionibus uenalium suorum aliquid ab eis exigere; volumus enim, ut ipsa Ecclesie predia et omnes cause, que in ipsis emeruerint, ab omni iurisdictione seculari tam integre sint exempta, ut de ipsis soli preposito et eius officialibus liceat cognoscere et de cognitis diffinire. Quod si aparencia furti uel latrocinii aut aliquid genus maleficii, quod mortem exigit malefici, in homine Ecclesie notorie fuerit deprehensum, quia huius iudicii executionem ordo ecclesiasticus sibi non uendicat, omni possessione rei tam mobili quam immobili Ecclesie adiudicata, sola et nuda nocentis persona per eum, qui in defensione Ecclesie uices Ducis *Austrie* sibi gerit commissas, ad iudicium sanquinis tradatur omni tamen culpa, que pecuniarias admittit compositiones, Ecclesie reseruata et concessa. Nocentium autem personarum inquisitiones officiales Ecclesie tantummodo faciant. Inuentos uero a bonis Ecclesie infra mensem amoueant et in eis priuilegio suo renuncient et de factis eorum deinceps respondere non teneatur Ecclesia. Confirmamus preterea sepius memorate Ecclesie sancti floriani omnia iura priuilegiorum sibi a pataviensis Ecclesie presulibus et a Ducibus *Austrie* super diuersis iusticiis collatorum, eximentes eam secundum continenciam priuilegiorum Ducis *Austrie* ab omni uectigalium et theloneorum solucone et reddicone marchialis annone, remittentes etiam ei uniuersaliter omnes iusticias aduocacie, scilicet placita, bannos, steuras, oblaciones, pernoctaciones, omnisque generis

obuenciones secundum formam priuilegiorum *Reinberti pataviensis* Episcopi et *Leopoldi Illustris Ducis Austrie et Styrie*. Sed quia utilitas Ecclesie exigit, ut Dux *Austrie* defensor et aduocatus sepedicte Ecclesie propter frequentes occupaciones suas alicui uices suas in defensione eiusdem Ecclesie committat, ne occasione talis commissionis, que ad repellendas ab Ecclesia oppressiones ab ipso Duce pro tempore pie fit, contra ius huius priuilegii ipsi uicedefensores in illicitas transeant abusiones, uniuersorum noticie uolumus inculcari, quod ei soli fieri debet talis commissio, quem prepositus Sibi ad hoc ydoneum a Duce postulauerit, qui nec nomine nec aliqua utilitate seu iure aduocati sibi usurpato tantum sub legacione Ducis eiusdem Ecclesie prepositum fideliter manuteneat, non se ingerendo nisi in illis nisi in illis (sic) tantum negociis, ad que prepositus eum expetiuerit, nullas sibi uendicans utilitates preter pecuniarias composiciones, que pro lesione hominibus Ecclesie ab extraneis illata Ducibus *austrie* sic ut ueris aduocatis fuerint adiudicate, prius tamen Ecclesie et leso plena satisfacione exhibita. In hominibus autem et prediis seu colonis Ecclesie nichil Sibi iuris uendicet nomine huius commissionis, nisi forte ad cohercionem rebellium personarum a preposito fuerit ascitus. Quia uero pretexto talium commissionum huiusmodi uicedefensores frequenter auiditate temeraria in iura aduocatorum se solent ingerere, firmiter interponimus, ut, si quando a tali uicedefensore prepositus se senserit grauari, liceat ei ipsum recusare et alium a Duce expetere. Et ne diuturnitas temporis ulli talium possit in preiudicium Ecclesie suffragari, statuimus, ut expirante tempore administracionis prepositi, talis etiam expiret commissio, donec successor eius ipsum denuo expetat, uel alium. Horum autem articulorum tam circa exemptionem sepedicte Ecclesie a foro secularis iudicii quam circa iura aduocatie tam cautam expressionem uniuersitas omnium hanc paginam inspiciencium nos nouerit ideo tam sollicite annotasse, ut omnis questio super iusticiis fori secularis tam hic expressis quam non expressis ab irruptione huius nostri priuilegii sit exclusa. Et ut nostra nouerit posteritas, neque per pheudacionem neque per aliud quodecunque genus alienacionis huius exceptionis priuilegium infringi infringi (sic) posse uel uiolari in perpetuum: Quod si in eius preiudicium aliquo precipiti consilio ab heredibus *Leopoldi Illustris Ducis Austrie et Styrie* inpheudacio de solo facto contigerit, irritam eam et omni robore uacuum censemus omnino non tenere. Ad cuius rei

euidenciam et nostre diffinicionis perpetuam stabilitatem presentem paginam autentici nostri inpressione insignimus robore perpetuo ualituram cum horum testium subscriptione: *Liupoldus Dux austrie et Styrie, Bernardus Dux Karintie, Diepoldus Marchio de Voheburc, Gebhardus comes de Tollensten, Otto timaduocatus, Vtricus de Peka et Leutoldus frater suus, Gundakar de stir, Godfridus de Trussen, Rodulphus de Stadek, Rainbertus de Murecd, Fridericus de Pettowe, Leutoldus comes de Plaien, Otto de Crems, Otto de Graez, Duringus de Ratelperge et frater suus, Harnidus filius Herrandi de Wilidonen, Godfridus de Ewenstain, Herbordus de folkestorf, Henricus Marescalcus Imperii, Walterus Pincerna Imperii et alii quam plures.*

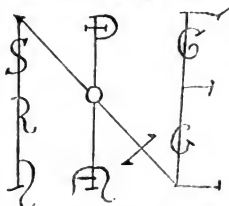
Signum domini *Otonis* quarti Romanorum imperatoris inuictissimi. Acta sunt autem hec Anno Domini Millesimo Ducentesimo Tercio Decimo. Regnante domino *Ottone* Quarto Romanorum Imperatore glorioso, Anno Imperii eius terecio.

Datum apud *Norenberc* XII Kalendas Junii, Indictione quinta Decima.

(Monogramma.)

Das Siegel hängt an grünen Seidenfäden, wohl erhalten, übereinstimmend mit der Abbildung im Chron. Gottw. I. 402. Die Umschrift: † DEI GRATIA OTTO ROMANORVM IMPP. (sic) ERATOR ET SEMPER AVGVSTVS.

Gestalt des Monogramms:

Abgedruckt bei Kurz, Albrecht IV. II. 470. — Coll. Stülz, Geschichte von St. Florian, 280.

CCCLXXIX. A.

1212. 8. August. Enns. — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, beurkundet die Befreiung des Klosters St. Florian von der weltlichen Gerichtsbarkeit.*

In nomine sanete et indiuidue trinitatis *Liupoldus dux austrie et stirie*. Quia piorum studiorum premivm et remunerator est deus,

grande nos speramus apud ipsum nobis acumulare meritum, si ad pacem et tranquillitatem ecclesiarum dei iugiter intendamus et eis defensionis nostre auxilium pia affectione ducti efficaciter impertiamur. Omnibus ergo christi fidelibus presentis pagine testimonio declaramus, quod ecclesiam, que *domus sancti floriani* uocatur, a secularium iudicium exactione longis retro temporibus enormiter lesam et grauiter oppressam toto studii nostri conamine cum diligentia interposito ab omni secularium iudicium potestate hoc modo liberauimus et absoluimus uidelicet, quod iam dicta ecclesia *ortolfo de uolchinstorf* ministeriali nostro iudici prouincie, in qua eadem ecclesia sita est, trecentas quinquaginta libras publice monete nobis mediantibus persoluit et idem *ortolfus* omne ius, quod in prediis et hominibus eiusdem ecclesie ratione secularis iurisdictionis habebat, tñmaduocato ratisponensi et ille nobis resignauit. Preterea iam dictus *ortolfus* presente *herbordo* fratre suo et consentiente predia sua in *grvinnowe* et *lacimperge* super *lethtin* ad estimationem annue pensionis XX. librarum cum omni iure proprietatis ecclesie contulit. Nos autem prefata predia ab ecclesia pro concambio nostri iuris cum omni proprietate nobis collata tñmaduocato pro reconpensatione resignati iuris feodali iure concessimus et ille *ortolfum de uolchinstorf* similiter eisdem prediis inuestiuit. Nos igitur sepedictam ecclesiam uolentes plena pace et libertate gaudere omnes iustitias et obnoxietates, quibus seculari iurisdictioni prius erat obnoxia, super aram Sancti Floriani per oblationem gladii delegauimus et preterea omnes iustitias aduocatie, super quibus etiam ipsa ecclesia priuilegio nostro est munita, super eandem aram cum donatione scuti pro eterna retributione conferentes sepedictam ecclesiam sancti floriani cum hominibus et prediis suis cultis et incultis, quesitis et inquisitis, habitis et habendis, cum pratis et pascuis, cum uenationibus et piscationibus ab omni iure et obnoxietate secularis iudicii exemimus pariter et absoluimus. Decernimus igitur, ut ab hac die nostre constitutionis in antea nulli unquam secularium iudicium liceat alicuius placitationis formam in prediis ecclesie exercere nec homines ipsius ecclesie siue colonos siue proprios seu censuales ad standum suo iudicio compellere nec de negotiationibus nec de uectionibus uenaliū suorū aliquid ab eis exigere. Uolumus enim, ut tam ipsa ecclesie predia quam omnes casus, que in ipsis emeruerint, ab omni iurisdictione seculari tam integre sint exempta, ut de ipsis soli preposito et eius officialibus liceat cognoscere et de

cognitis diffinire. Quod si apparentia furti uel latrocinii aut aliquod genus maleficii, quod mortem exigit malefici, in homine ecclesie notorie fuerit deprehensum (sic), quia huius iudicii executionem ordo ecclesiasticus sibi non uendicat, omni possessione rei tam mobili quam immobili ecclesie adiudicata sola et nuda nocentis persona per eum, qui in defensione (sic) ecclesie uices nostras sibi gerit commissas, ad iudicium sanguinis tradatur omni tamen culpa, que pecuniarias admittit compositiones, ecclesie reseruata et concessa. Nocentium autem personarum inquisitiones officiales ecclesie tantummodo faciant, inuentos uero a bonis ecclesie infra mensem amoueant et in eis priuilegio suo renuncient et de factis eorum deinceps respondere non teneatur ecclesia. Sed quia utilitas ecclesie exigit, ut propter frequentes occupationes nostras alicui in defensione eiusdem ecclesie uices nostras commitamus ne occasione talis commissionis, que ad repellendas ab ecclesia oppressiones a nobis pro tempore pie fit, contra ius huius priuilegii ipsi uicedefensores in illicitas transeant abusiones, uniuersorum noticie uolumus inculcari, quod ei soli fieri debet talis commissio, quem prepositus sibi ad hoc ydoneum a nobis postulauerit, qui nec nomine nec aliqua utilitate seu iure aduocati sibi usurpato tantum sublegatione nostra eiusdem ecclesie prepositum fideliter manu teneat non se ingerendo nisi in illis tantum negotiis, ad que prepositus eum expetierit, nullas sibi uendicans utilitates preter pecuniarias compositiones, que pro lesione hominibus ecclesie ab extraneis illata nobis sicut ueris aduocatis uel nostris successoribus fuerint adiudicate, prius tamen ecclesie et leso plena satisfactione exhibita. In hominibus autem et prediis seu colonis ecclesie nichil sibi iuris uendicet nomine huius commissionis nisi forte ad coercionem rebellium personarum a preposito fuerit ascitus (sic). Quia uero preteritum talium commissionum huiusmodi uicedefensores frequenter auditate temeraria in iura aduocatorum se solent ingerere, firmiter interponimus, ut, si quando a tali uicedefensore prepositus se senserit grauari, liceat ei ipsum recusare et alium a nobis uel nostris successoribus expetere. Et ne diurnitas temporis ulli talium possit in preiudicium ecclesie suffragari, statuimus, ut expirante tempore amministrationis prepositi talis etiam expiret commissio, donec successor eius ipsum denuo expetat uel alium. Horum autem articulorum tam circa exemptionem sepedicte ecclesie a foro secularis iudicii quam circa iura aduocatie tam cautam expressionem uniuersitas omnium

hanc paginam inspiciendum nos ideo nouerit tam sollicitè annotasse, ut omnis questio super iusticiis fori secularis tam hic expressis quam non expressis ab irruptione huius nostri priuilegii sit exclusa, quod, ut nostra nouerit posteritas, neque per inphuedacionem neque per aliud quodcunque genus alienationis huius exemptionis priuilegium infringi posse uel uiolari in perpetuum. Quod si in eius preiudicium aliquo precipiti consilio ab heredibus nostris inphuedatio de facto contigerit, irritam eam et omni robore uacuum censemus omnino non tenere. Sed si quis talis pheudi pretextu in dampna ecclesie manum miserit, dampnum reconpenset in quadruplum (sic) et quasi elemosine nostre uiolator in deum et in animam nostram reum se esse cognoscat. Ad horum autem omnium euidentiam, que huius priuilegii tenor continet, et nostre diffinitionis stabilitatem perpetuam paginam presentem autentici sigilli nostri impressione insignimus robore perpetuo ualituram cum horum testium subscriptione: *Heinricus comes de orthinberch, Vlricus comes de perneke, Otto comes de chlamme, Cholo et Henricus frater eius liberi de waehssinberc, Herrandus de wildonin, Hadmarus de chênringe* et filius eius *Hadmarus, Wichardus dapifer, Chadoldus et Wichardus filii eius, Ulricus strevno, Rudolfus de potindorf, Gundakarus et frater eius Duringus de stiera, Dietmar de lietenstein, Otto de chremise, Perhtoldus dapifer de emerberch, Alber de grimmsteine, Henricus de prûne, Gotfridus de trehssin, Liupoldus pincerna, Herbort de uolchinstorf, Henricus et Ernestus de trona, Otto de rone, Otto de perhtolstorf, Otto de pirbôm, Vlricus esilo, Vlricus de marbach, Vlricus de chaernabrônne, Henricus de zebinge, Henricus de winisperch, Henricus de tersindorf, Perngerus de chapelle, Vlricus et Henricus de gvinberc (?), Perhtolt de wiederuelt, Marquardus et filius eius Irnfridus de hintperch, Otakarus de slierbach, Liutolt de schônberg, Liutolt de hohinsthofe, Wolfker de altinhouin, Siboto de hage, Otto sheke, Dietmar de chersperch, Rudger castor, Willehalm de geilspach, Alber tuerstein, Imbrike de steinpach, Chunradus de ramsteine, Engildich de heichinbach, Wernhardus hucinger, Heinrich de hucinbach.*

Acta in ciuitate *anesi*, Data ibidem per manus *Vlrici notarii* Anno incarnationis domini MCCXIII, Anno uero *cesaris ottonis III.* VI. idus Augusti, Indictione XV.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, pag. 281.

CCCLXXIX. B.

1212. 8. August. Enns. — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, beurkundet die Befreiung des Klosters St. Florian von der weltlichen Gerichtsbarkeit.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *liupoldus* dei gratia dux *austrie ac stirie*. Quia piorum studiorum premium et remunerator est deus, grande nos speramus apud ipsum nobis accumulare meritum, si ad pacem ac defensionem (sic) ecclesiarum dei affectione pia efficaciter intendamus et earum pressuram iacturam nostram existimemus. Vnde cum domus beati *floriani* preciosi martiris per intolerabiles secularium iudicum exactiones et oppressiones pene uergeret ad interitum et quasi sub fornace ferrea et constricta nostram ingemiscens inploraret subuentionem, nos afflictionum eius interna compassione miserti pro sua liberatione summa diligentia et totis uiribus studium nostrum interposuimus. Sed quia prefate ecclesie plena pacis securitas et liberationis effectus propter nimiam pestilentium insolentiam aliter confirmari non poterat, nisi quibusdam predictorum iudicum uasallis, qui potestatis nostre grauiter offenderant equitatem, gratie nostre reformatis pro emolumento, quod sepedicti iudices de prediis et hominibus ecclesie annuatim consequebantur, equa eis fieret reconpensatio, quod ipsi ad estimationem LX. librarum computandum decertabant. Nos ergo pro bono pacis et utilitatem (sic) ecclesie rigorem seueritatis mansuetudine temperantes prefatis uasallis in gratiam nostram receptis multa deliberatione habita decreuimus de prediis ecclesie ad annuam pensionem XX. librarum sepedictis iudicibus cum omni iure proprietatis conferri, quatinus predicta ecclesia iurisdictionis incommodis amodo in perpetuum se gauderet liberam esse et exemptam. Igitur presentis pagine inspectione omnibus christi fidelibus declaramus, quod *ortolfus de uolchinstorf* ministerialis noster iudex prouincie, cum quo omnia ista tractata sunt, decretum nostrum super his libenter acceptauit et iurisdictionem in prediis ecclesie prius habitam in manus *ottonis* t̄maduocati *ratisponensis* sponte resignauit. Nos itaque iurisdictionem a iam dicto t̄maduocato in manus nostras resignatam suscipientes prememoratam *domum sancti floriani* diuine miserationis intuitu ab omni secularium iudicum potestate imperiali auctoritate et nostra liberauimus, absoluimus et exemimus et

recompensationem predictam t̄maduocato et *ortolfo* secundum iuris equitatem modis omnibus stabiliuimus. Decernimus ergo, ut ab hac die nostre constitutionis in antea nulli nunquam (sic) conprouincialium iudicum in bonis ecclesie liceat alicuius placitacionis formam habere neque terminum aut locum iudicalem, qui dincstat appellatur, in prediis eius constituere nec ibi nec alibi homines ecclesie siue proprios siue censuales ad standum iudicio compellere pro quacunque causa, nec de negociacionibus uel uectionibus uenaliū suorum nomine thelonei, quod m̄vhte uel ztol dicitur, in locis non legitimis ab eis aliquam pensionem exigere. Uolumus enim, ut tam ipsa ecclesie predia quam omnes cause, que in ipsis emergerint, a secularis iudicii obseruatione tam integre sint exempta, ut de ipsis soli preposito et eius officario liceat cognoscere et de cognitis diffinire. Quodsi apparentia furti uel latrocinii uel criminis, quod morht dicitur, uel alicuius maleficii genus, quod mortem malefici exigit, in homine ecclesie deprehensum fuerit notorie, quia huius iudicii executionem ordo sacerdotis sibi non uendicat, nostri sit officii uel eius tantum, quem ad hoc specialiter destinauerimus, penam sanguinis exequi omni tamen pena, que pecuniarias compositiones admittit, soli ecclesie concessa et indulta. Talium autem personarum inquisitionem officiales ecclesie tantum faciant, inuentos uero a bonis ecclesie amoueant et in eis priuilegio suo renuncient et de factis eorum deinceps respondere non teneatur ecclesia. Similiter de quacunque causa de hominibus ecclesie coram preposito uel eius officariis ab extraneis orta fuerit querimonia, si homo ecclesie ad exhibendum iusticiam conquerenti rebellis fuerit et contumax, in persona contumacis prepositus priuilegio suo renuncians de uendicatione eius se non intromittat et deinceps a nobis nostrisque uicariis de persona illa fiat iudicium, quod iudiciarius ordo exigit, pace salua ecclesie. Alias uero quascunque causas siue pecuniarias siue prediales siue in personam siue in dampna, bannos uidelicet pugnarum, expurgationes omnesque obuentiones scilicet losunge, uberuanch, gawmlos, nocturnos dolos, in personis et prediis suis officiales ecclesie iudiciario ordine exequantur ita tamen, ut actor semper forum rei sequatur, id est, si homo extraneus de foro alieno de homine ecclesie conqueri habeat, a preposito tantum et officialibus suis iudicium exspectet, quod si consequi forte non potuerit, ad eum causam defferat, cui pro tempore in defensionem ecclesie uices nostras commisimus iuxta tenorem priuilegii, quod super iure aduocatie ecclesie iam

pridem concessimus. Horum nero articulorum tam cautam expressionem omnium hanc paginam inspicientium universitas ideo nos nouerit tam sollicitè annotasse, ut omnis questio siue malitiosorum inuirsio cauillatio ab irruptione huius nostre constitutionis, qua ad omnimodam ecclesie libertatem et exemptionem intendimus prorsus sit exclusa et ut nostra nouerit posteritas neque per infeodationem neque per aliud quodcumque alienationis genus huius exemptionis priuilegium infringi posse uel uiolari in perpetuum. Ad cuius rei euidentiã et nostre diffinitionis stabilitatem perpetuam paginam presentem autentici sigilli nostri inpressione insignimus robore perpetuo ualituram cum horum testium subscriptione, . . . *comes de chlame, Otto tãmaduocatus, Vlricus liber de ualchinberch, Hadmarus de churinge, Albero et Hadmarus filii eius, Wichardus dapifer, Chadoldus et Wichardus filii eius, Vlricus streuno, Rudolfus de potindorf, Adeloldus de chiove, Dietmarus de Lietensteine, Otto de chremis, Hadmarus de poungartin, Hermannus de chranihperch, Vlricus esilo, Perhtolt de wideruelt, Otto de perhtolstorf, Otto de pirboem, Vlricus de chaernabrunne, Vlricus de marbach, Perhtolt dapifer de emerberch, Henricus de prunne, Livpolt pincerna, Alber de grimmsteine, Rupert stal, Dietmar de chvlebbe, Herbort de uolchinstorf, Dietrich de windeke, Deinrat cappellarius, Opolus et henricus camerarii.*

Acta sunt hec in ciuitate *Anesi*. Data ibidem per manus *Vlrici* notarii Anno incarnationis MCCXIII. Indict. XV. VI. idus Augusti. Anno uero *Ottonis* cesaris III.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters St. Florian. — Kurz, Albrecht IV. II. 465. — Stülz, Geschichte von St. Florian, pag. 281, Nro. 45, im Auszuge.

CCCLXXX.

Circa 1212. — Ludwig, Herzog von Baiern, beurkundet, dass der Reichs-Ministerial Pubo von Lozenkirchen zur Sicherstellung für ein ihm von dem Kloster Ranshofen gegebenes Darlehen von Hundert Pfunden ein Gut zu Oberacker ihm pfandweise übergeben habe.

In nomine Sancte et individue Trinitatis *Lodwicus* Dei gratia *Bawarie Dux*, Notum facimus universis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris, qualiter quidam *fidelis noster ministerialis regni* predium, quod habuit in *Ubrachen*, cultum et incultum, quesitum et inquirendum simul cum hominibus adtinentibus ad idem predium in

manus nostras coram vasallis nostris et ministerialibus deposuit Ecclesie beati Pancratii Martiris in *Ranshoven* protegendum tam diu, donec ipse regni, qui dicitur *Pubo de Lozenchirichen*, ministerialis pecuniam L. librarum, quam ab eis recepit, in integrum eis restituat, fratribus nimirum ibidem tunc Deo servantibus. Erit autem moneta illius temporis inter quatuor meliore. Quod si solvere voluerit prefatum predium, sine dolo et de proprio faciet. Si vero vendere voluerit, potestatem non habebit, nisi primum prefate Ecclesie hoc offerat, ut fratres ei pecuniam, quam aliunde sibi offerre certificaret pro comparando predio, si velint, tribuant. Tempus autem debite solutionis erit in purificatione S. Marie. Quo peracto si ipse postmodum solvere voluerit, tamen fructus illius anni usui Ecclesie remanebit. Constat autem quod prefatus Babo idem predium eodem tenore in predicta Ecclesia super altare S. Pancratii Martiris tradidit coram positus *Matre sua Leukarde et uxore sua Gertrude* et simul unanimem consensum prebentibus, Ad hec accessit *Heinricus filius eius* ceterique filii sui.

Mon. boic. III. 330.

CCCLXXXI.

Circa 1212. — *Propst Wichart und der Convent von Ranshofen versprechen bei der Übergabe des Gutes Überacker dem Pubo von Lozenkirchen eine Herrenfründe.*

Notum sit omnibus Christi fidelibus, quod *Wichardus Prepositus* et totus Conventus in *Ranshoven* firmiter compromisimus in manus Domini *Pubonis de Lozenkirchen* et Domine *Gertrudis uxoris eius* et *Chunradi filii eorum*, ut quecumque Persona ex illis usque ad uxorem *Chunradi Helwoich* a nobis postulaverit talem prebendam in cibo et potu apud nos habere debeat, qualis datur uni sacerdoti et hoc factum est ea die, qua ipsi tradiderunt Ecclesie potestativa manu tale predium, quale ipsi habebant in *Uberechen* cultum et incultum, quesitum et inquirendum cum hominibus ad idem predium pertinentibus. Testes sunt, qui cum eis aderant, *Wernhardus Presbiter et plebanus eorum, Fridericus miles et Prepositus de Aheim, Rudolfus de Prukla et Sororius ejus Hertwoicus, Heinricus Lirator, Uschalcus de Ahaim, Chunradus, Uschalcus et Liebehardus de Lozenchirichen*. Factum est hoc in presentia officialium Domini Ducis, qui et advocatus noster, *Ulricus (sic) de Frenching iudicis et Dietrici de*

Unchausen Prepositi, qui et testes donacionis eorum ad nos et promissi nostri ad ipsos sunt. Aderant et de familia Ecclesie et Domini Ducis quam multi etc. Ad hæc insinuamus, quod hanc tradicionem prefati predii et Hominum fecerunt super altare S. Pancracii martiris pro remedio animarum suarum et omnium Parentum suorum receptis tamen a nobis nonaginta talentis ratisponensis monete et prefata prebenda.

Mon. boic. 331.

CCCLXXXII.

Circa 1212. — *Ludwig, Herzog von Baiern, befiehlt seinen Amlteuten zu Niederhall, unmittelbar nach Einhebung der herzoglichen Dienste von den dortigen Gütern dem Kloster Ranshofen den Zehent davon zu verabreichen.*

Ludovicus Dei gratia Dux Bawarie Pretoribus suis, qui sunt in *Halle inferiori*, gratiam suam et omne bonum. Mandamus vobis districte, ut statim, postquam servicium nostrum in officiis vestris receperitis, dilecto nostro Capellano *preposito in Ranshoven* et fratribus ibidem Deo servientibus Decimam, que provenit, ita persolvatis, sicut personas vestras salvas esse diligitis. Ipse eam a vobis postulabit et vos eam nullius interveniente respectu integraliter assignate. Quod si non feceritis, sub pena nobis inde respondebitis.

Mon. boic. III. 329.

CCCLXXXIII.

1213. 14. Februar. Rogensburg. — *Kaiser Friedrich II. nimmt das Kloster St. Florian in seinen Schutz und beståtigt die Freiheit desselben von der Gerichtsbarkeit weltlicher Richter.*

In nomine sancte et individue trinitatis *fridericus* secundus diuina fauente clementia romanorum rex et semper augustus et rex *sicilie*. Regalis dignitatis debitum prosequentes, ecclesias uel pauperes christi pie fouere et a uiolatorum oppressione eripere pro diuina miseratione intendimus, ab ipso, per quem reges regnant, deuoti studii nostri premium exspectantes. Ad instantiam igitur dilecti consanguinei nostri *Leopoldi* illustris ducis *austrie ac Styrie* ecclesiam, que *Sancti floriani* uocatur, pro spe eterne retributionis in specialem defensionem nostram recepimus, omnia sua illi confirmantes et cuncta beneficia, que profatus dux et antecessores sui ecclesie contulerunt auctoritate

nostra corroborantes. Omnibus ergo christi fidelibus presentis pagine inspectione innotescere uolumus, quod prefata ecclesia per prouidentiam iam dicti principis mediante *Ottone* quondam eiusdem ecclesie preposito a iurisdictione secularium iudicium taliter est exempta, uidelicet, quod *Ortolfus de uolchinsdorf* ministerialis ducis *austrie* iudex prouincie, in qua eadem ecclesia sita est, omne ius, quod in prediis et in hominibus illius ecclesie ratione secularis iudicii habebat, t̄maduocato et ille duci resignauit, et ecclesia eidem *Ortolfo* trecentas quinquaginta libras publice monete auxilio ducis freta persoluit, ut isdem *Ortolfus* predia sua in *Lamperge* et *gr̄nnowe* sita ad estimationem annue pensionis XX librarum cum omni proprietatis iure duci traderet, quibus iam dictus dux t̄maduocatum et ille sepedictum *Ortolfum* in recompensationem resignati iuris pheodali iure denuo inuestiret et hec omnia presente *Herbordo* fratre prefati *Ortolfi* cum auxilio ducis et consensu t̄maduocati sub ydoneis testibus et debita sollempnitate adhibita sunt tractata. Nos itaque pro misericordia dei promerenda totam istius facti seriem ratam habentes sepedictam ecclesiam sancti *floriani* cum hominibus et prediis suis, cultis et incultis, quesitis et inquisitis, habitis et habendis, cum pratis et pascuis, cum uenationibus et piscationibus, ab omni iure et obnoxietate secularis iudicii regali auctoritate eximentes absoluimus et liberam esse statuimus. Decernimus igitur, ut ab hac die nostre constitutionis in antea nulli umquam secularium iudicium liceat alicuius placitationis formam in prediis ecclesie exercere nec homines ipsius ecclesie siue colonos siue proprios seu censuales ad standum suo iudicio compellere nec de nauigationibus nec de uectionibus uenaliu suorum aliquid ab eis exigere, uolumus enim, ut ipsa ecclesie predia et omnes cause, que in ipsis emergerint, ab omni iurisdictione seculari tam integre sint exempta, ut de ipsis soli preposito et eius officialibus liceat cognoscere et de cognitis diffinire. Quod si apparentia furti uel latrocinii aut aliquid genus maleficii, quod mortem exigit malefici, in homine ecclesie fuerit deprehensum, quia huius iudicii executionem ordo ecclesiasticus sibi non uendicat, omni possessione rei tam mobili quam immobili ecclesie adiudicata, sola et nuda nocentis persona per eum, qui in defensionem ecclesie uices ducis *austrie* sibi gerit commissas, ad iudicium sanguinis tradatur, omni tamen culpa, que pecuniarias admittit compositiones, ecclesie reseruata et concessa. Nocentium autem personarum inquisitiones officiales ecclesie tantummodo

faciant. Inuentos uero a bonis ecclesie infra mensem amoueant et in eis priuilegio suo renuncient et de factis eorum deinceps respondere non teneatur ecclesia. Confirmamus preterea sepius memorate ecclesie *santi floriani* omnia iura priuilegiorum sibi a *Patauiensis* ecclesie presulibus et a ducibus *austrie* super diuersis iusticiis collatorum eximentes eam secundum continentiam priuilegiorum ducis *austrie* ab omni uectigalium et theloneorum solutione et redditione marchialis annone, remittentes etiam ei uniuersaliter omnes iusticias aduocatie, scilicet placita, bannos, stevras, oblationes, pernoctationes omnisque generis obuentiones secundum formam priuilegiorum *Reinberti Patauiensis* episcopi et *Leopoldi* illustris ducis *austrie* et *styrie*. Sed quia utilitas ecclesie exigit, ut dux *Austrie* defensor et aduocatus sepe dicte ecclesie propter frequentes occupationes suas alicui uices suas in defensionem eiusdem ecclesie committat, ne occasione talis commissionis, que ad repellendas ab ecclesia oppressiones ab ipso duce pro tempore pie fit, contra ius huius priuilegii ipsi uicedensores illicitas transeant abusiones (sic), uniuersorum noticie uolumus inculcari, quod ei soli fieri debet talis commissio, quem prepositus sibi ad hoc ydoneum a duce postulauerit, qui nec nomine nec aliqua utilitate seu iure aduocati sibi usurpato tantum sub legatione ducis eiusdem ecclesie prepositum fideliter manu teneat non se ingerendo, nisi in illis tantum negociis, ad que prepositus eum expetuerit nullas sibi uendicans utilitates preter pecuniarias compositiones, que pro lesione hominibus ecclesie ab extraneis illata ducibus *austrie*, sicut ueris aduocatis, fuerint adiudicate, prius tamen ecclesie et leso plena satisfactione exhibita. In hominibus autem et prediis seu colonis ecclesie nichil sibi iuris uendicet nomine huius commissionis, nisi forte ad cohercionem rebellium personarum a preposito fuerit ascitus. Quia uero pretextu talium commissionum huiusmodi uicedensores frequenter auditate temeraria in iura aduocatorum se solent ingerere, firmiter interponimus, ut si quando a tali uicedensore prepositus, se senserit grauari, liceat ei ipsum recusare et alium a duce expetere. Et ne diurnitas temporis ulli talium possit in preiudicium ecclesie suffragari, statuimus, ut expirante tempore administrationis prepositi talis etiam expiret commissio, donec successor eius ipsum denuo expetat uel alium. Horum autem articulorum tam circa exceptionem sepedicte ecclesie a foro secularis iudicii quam circa iura aduocatie tam cautam expressionem uniuersitas omnium hanc paginam inspicientium nos

nouerit ideo tam sollicite annotasse, ut omnis questio super iusticiis fori secularis tam hic expressis *) ab irruptione huius nostri priuilegii sit exclusa. Et ut nostra nouerit posteritas neque per pheodationem neque per aliud quodque (sic) genus alienationis huius exemptionis priuilegium infringi posse uel uiolari inperpetuum, Quodsi in eius preiudicium aliquo precipiti consilio ab heredibus *Leopoldi* illustris ducis *austrie* ac *styrie* inpheodatio de solo facto contigerit, irritam eam et omni robore uacuum censemus omnino non tenere. Ad cuius rei euidenciam et nostre diffinitionis perpetuam stabilitatem presentem paginam autentici nostri inpressione insignimus robore perpetuo ualituram cum horum testium subscriptione.

Leopoldus dux Austrie et Styrie, Bernhardus dux Karinthie, Diepoldus marchio de Vohburch, Gebhardus comes de Tolnstein, Otto tēmaduocatus, Vlricus de Peka et Liutoldus frater suus, Gendacher de Styr, Goddefridus de Trēhsen, Rudolfus de Stadeke, Reinbertus de Mūrecke, Fridericus de Petōwe, Liutoldus comes de Plaien, Otto de Chremse, Otto de Graez, Dērinch de Ratelperge et frater suus, Hartnidus filius Herrandi de wildonia, Gotfridus de Eppenstein, Herbordus de folchinsdorf, Heinricus marschalcus imperii, Waltherus pincerna imperii et alii quam plures.

Signum domini *Friderici* romanorum regis et regis syclie inuictissimi.

(Monogramma.)

Ego *Cōnradus Metensis episcopus* imperialis aule Cancellarius uice domini *Sifridi Moguntini* archiepiscopi et tocius Germanie archicancellarii recognoui. Acta sunt hec anno domini M^o CC^o XV° regnante domino *Friderico* Romanorum rege et rege *Sicilie* glorioso, anno regni Romani I^o Regni uero *Sicilie* XIII. Dat. *Ratispone* XVI° kalendas Martii, Indictione I^{aa}

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, 286.

CCCLXXXIV.

1213. 22. März. Augsburg. — *Kaiser Friedrich II. nimmt das Kloster Waldhausen in seinen Schutz.*

Fridericus dei gracia Romanorum Rex et semper Augustus et Rex *Sicilie*. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris etiam

*) Es fehlt hier: „quam non expressis.“

nascituris in posterum, Quod nos Monasterium sancti Johannis Evangeliste in *Waldhausen patauiensis* diocesis in specialem Regie Maiestatis protectionem accepimus jta, quod, siquis idem Monasterium indebite molestare presumpserit, curiam nostram se nouerit offendisse. Si quis autem contra presentem paginam aliquid attemptauerit, jndictum Monasterium in personis uel possessionibus, jn rebus mobilibus uel immobilibus preter iusticiam inquietauerit, jndignacionis nostre periculum se non dubitet incurrisse. Data apud *Augustam* vndecimo kalendas Aprilis, Indictione prima, Anno Regni nostri Romani primo.

Kurz, Beiträge, IV. 446, aus dem Original. Hier aus dem Vidimus des Bischofs Christoph von Passau ddo. 5. September 1494 im Museum Franc. Carol. zu Linz.

CCCLXXXV.

1213. 23. April. *Kremsmünster*. — *Manegold, Bischof von Passau, erlässt dem Kloster Kremsmünster die Zahlung des Bergrechtes von dem bei Mautern gelegenen Weinberge Pleichersperg.*

C. In nomine Sancte et indiuidue Trinitatis. *Manegoldus* dei gratia Patauiensis episcopus in perpetuum. Obluionis unicum est solatium scripture beneficium, que nodos contencionis explicans calumpniis finem inponit et pandit per suos apices ueritatem. Proinde nouerit uniuersorum tam presentium quam futurorum Karitas, quod cum frater *Atramus* tunc temporis prepositus in *Chremismünster* comparasset ipsi ecclesie pro xlvj libris uineam sitam in monte, qui dicitur *Plikersperge* iuxta *Mvtarn*; et cum ab eadem uinea nobis annue solueretur dimidia libra eo iure, quod dicitur *Perchrecht*, nos ad deuotam petitionem uenerabilis fratris *Rodolfi* abbatis et conuentus in *Chremismünster* contulimus ipsi ecclesie idem ius, ut eadem uinea libera debet esse ab eo iure, quod dicitur *Perchrecht*, et ab omni exactione inperpetuum. Vt autem dicti iuris nostra collatio stabilis et inconuulsu permaneat sepedicte ecclesie temporibus nostris et successorum nostrorum inperpetuum, eam presenti priuilegio et subscriptis testibus communimus Annectentes, quod si quis hanc nostre donationis paginam cassare attemptauerit, iram omnipotentis dei incurrat gladio anathematis, nisi resipuerit, feriendus. Huius rei testes sunt: *Chunradus* maior plebanus et patauiensis canonicus, *Chunradus* scriba, *Christanus* notarius, *Anshelmus* presbiter, *Einvicus* plebanus in *Tirffenbach*, *Heinricus* plebanus in *Zwentendorf* capellani.

Walchunus de herdingen, Heinricus de Pochrukke, Rodgerus de Suntheim, Willehalmus de Gisenperge, Walchunus de Livbenbach et Otto de Alben, Alrammus de Chrengelbach, Hermannus de huzzenbach, milites. Otto de Ekkoluingen, Vlricus simannus et Rodgerus frater eius, Albero tombe, Siboto de Warengov, Pernoldus amannus in ypolito, Siboto cellerarius in Mvtarn, Ernestus de Asperch, Ernestus de Stein, hertwicus de Abteie, Hertwicus de Pottenbach, Leo de Chûberch, Merboto de Oede. De Mvtarn hertwicus et Siboto frater eius. Rodgerus iudex, Fridericus filius Hertingi, Eber iuuenis, Heinricus forestarius. Acta sunt hec apud Chremismynster Anno ab incarnatione domini M° CC° X° iijj. Indictione j. Anno pontificatus nostri viij° Kalendas Maii viij.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Kremsmünster.
— Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 66, Nro. 53.

CCCLXXXVI. A.

1213. 16. Juni. Wien. — *Leopold, Herzog von Österreich, bestätigt wiederholt die Freiheit des Klosters St. Florian von der weltlichen Gerichtsbarkeit.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Liupoldus* dei gratia *dux austrie et stirie*. Quia piorum studiorum premium et remunerator est deus, grande nos speramus apud ipsum nobis accumulare meritum, si ad pacem et defensionem ecclesiarum dei affectione pia efficaciter intendamus et eorum (sic) pressuram iacturam nostram existimemus. Omnibus ergo christi fidelibus presentis pagine testimonio declaramus, quod ecclesiam, que *domus S. Floriani* uocatur, nobis specialiter dilectam a secularium iudicium exactione longis retro temporibus enormiter lesam et grauiter oppressam toto studii nostri conamine cum omni diligentia interposito ab omni secularium iudicium potestate hoc modo liberauimus et absoluimus videlicet, quod iam dicta ecclesia *Ortolfo de Volkenstorf* ministeriali nostro iudici provincie illius, in qua eadem ecclesia sita est, trecentas quinquaginta libras publice monete nobis mediantibus persoluit et idem *Ortolfus* omne ius, quod in prediis et hominibus eiusdem ecclesie ratione secularis iurisdictionis habebat, *Ottoni tēmaduocato Ratisponensi* et ille nobis resignauit. Preterea iam dictus *Ortolfus* presente *Herbordo* fratre suo et consentiente predia sua in *Grvennaue* et *Laeimperge*

super *lehten* ad estimationem annue pensionis viginti librarum cum omni iure proprietatis ecclesie contulit. Nos autem prefata predia ab ecclesia pro concambio nostri iuris secularis videlicet iudicii cum omni proprietate nobis collata T̄maduocato pro reconpensatione resignati secularis iudicii pheodali iure concessimus et ille *Ortolfum de Volkenstorf* similiter eisdem prediis in reconpensatione secularis iudicii inpheodauit. Nos igitur sepedictam ecclesiam uolentes plena pace et libertate gaudere omnes iustitias et obnoxietates, quibus seculari iurisdictioni prius erat obnoxia, super aram S. Floriani per oblationem gladii et omnes iustitias aduocatie, super quibus et iam ipsa ecclesia privilegio isto est munita, super eandem aram cum donatione scuti pro eterna retributione conferentes sepedictam ecclesiam S. Floriani cum omnibus ad eam pertinentibus videlicet hominibus et prediis, cultis et incultis, quesitis et inquisitis et habitis et habendis, cum pratis et pascuis, cum uenationibus et piscationibus ab omni iure et obnoxietate secularis iudicii exemimus et absoluimus. Decernimus ergo, ut ab hac die nostre constitutionis in antea nulli unquam comprouincialium iudicum in bonis ecclesie liceat alicuius placitationis formam habere neque terminum aut locum iudicalem, qui dinchstat appellatur, in prediis eius constituere nec ibi nec alibi homines ecclesie siue colonos siue proprios siue censuales astandum (sic) suo iudicio pro aliqua causa compellere nec de negotiationibus uel de uectionibus uenalium suorum ratione thelonei, quod *Moytte* uel *Zol* dicitur, ab eis aliquid exigere. Volumus enim, ut omnes cause, que in prediis ipsius ecclesie emerint, que uel expurgatione uel pecuniaria compositione indigent, ab omni secularis iudicis iurisdictione tam integre sint exempte, ut de ipsis soli preposito et eius ofitiariis liceat cognoscere et de cognitis difflinire. Quod si apparentia furti uel latrocinii uel alicuius criminis, quod *Mort* dicitur, uel alicuius maleficii genus, quod mortem malefici exigit, in homine ecclesie notorie deprehensum fuerit, quia huius iudicii executionem ordo sacerdotalis sibi non uendicat, talis maleficus per eum, quem pro petitione prepositi illius ecclesie aduocatum constituimus, iudici prouinciali dampnandum tradat omni tamen possessione ipsius malefici tam mobili quam immobili soli ecclesie conseruata. Talium autem personarum inquisitiones officiales ecclesie tamen faciant inuentos uero a bonis ecclesie infra mensem amoueant et in eis priuilegio suo renuntient et ex tunc de factis eorum ecclesia respondere non

teneatur. Similiter si persona aliqua extranea contra hominem ecclesie coram preposito vel eius offitiariis pro aliqua causa querimoniam deposuerit, si homo ecclesie ad exhibendam iustitiam conquerenti rebellis fuerit, actor causam ad eum, cui in defensionem ecclesie uices nostras commisimus, deferat. Si vero et illi ad exhibendam iustitiam conquerenti rebellis fuerit, ex tunc prepositus de tam contumaci homine priuilegio suo renuntiet et se postmodum de ipso non intromittat. Alias vero quascumque causas siue peccuniarias siue prediales siue in persona siue in dampna, bannos uidelicet, pugnarum expurgationes omnesque obuentiones, scilicet Losvnge, Vbervanch, Gavmlos, nocturnos dolos in personis suis et prediis officiales ecclesie iudiciali ordine exequantur. Horum vero articulorum tam cautam expressionem omnium hanc paginam inspicientium uniuersitas ideo nos nouerit tam sollicitate adnotasse, ut omnis questio siue malitiosorum iniuriosa cauillatio ab irruptione huius nostre constitutionis, qua ad omnimodam ecclesie libertatem et exemptionem intendimus, prorsus sit exclusa, Et ut omnes heredes seu successores nostri nouerint se neque per inpheodationem neque per aliud quodcumque genus alienationis huius exemptionis priuilegium infringere debere uel uiolare. Si autem in preiudicium huius exemptionis aliquid precipiti consilio vel heredes uel alii nostri successores seu per infeodationem seu per aliud quodcumque genus alienationis aliquid de facto fecerint, irritum esse uolumus et omnino non tenere. Ad huius igitur rei euentiam et nostre diffinationis (sic) stabilitatem perpetuam, paginam presentem autentici sigilli nostri inpressione insignimus et perpetuo robore ualituram dominorum imperatorum *Ottonis et Friderici* sigillis confirmauimus cum istorum testium subscriptione: *Vlricus comes de Chlamme, Otto Tōmaduocatus, Vlricus de Valkenberch, Hadmarus de Chvvringe, Albero et Hadmarus filii eius, Wichardus dapifer, Chadoldus et Wichardus filii eius, Vlricus Strirno, Redolfus de Potindorf, Adeloldus de Chiove, Ditmarus de Lihtestaeine, Otto de Chrems, Hadmarus de Pōmgarten, Hermanus de Chrancherperch, Vlricus esilo, Perhtolt de Wiedervelt, Otto de Perhtoltstorf, Otto de Pirbōm, Vlricus de Chaernebrvonne, Vlricus de Marbach, Perhtolt dapifer de Emberberch, Heinricus de Prvonne, Liopoldus pincerna, Alber de grimmestaeine, Roprecht stal, Ditmarus de Chvrlivbe, Herbort de Volkenstorf, Ditricus de Windeke, Deinrat capellarius, Apoldus et Heinricus camerarii et alii quam plures.*

Acta sunt hec in prato iuxta *Naerdaen*, Peracta in *Dornbach*,
Data *Wienne* per manus *Vtrici notarii*. XVI. kalendas Julii, Indictione I.
Anno incarnationis domini MCCIII. (sic) Regnante domino *Friderico*
Romanorum Rege et Rege Sicilie glorioso, Anno Regni eius II. Regni
vero *sicilie* XV.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters St. Florian. —
Stülz, Geschichte von St. Florian, pag. 287. — Die Chronologie ist hier sehr
verwirrt, da der Schreiber statt 1214, was er schreiben wollte, 1204 geschrieben.
Es muss gelesen werden 1213, wohin die Indiction und die Regierungsjahre
K. Friedrich's II. weisen.

CCCLXXXVI. B.

Alte Übersetzung der vorstehenden Urkunde Nro. CCCLXXXVI. A.

IN dem namen der göttlichen vnd der vngeschaiden Driualtichait
Leupolt Hertzog ze Österreich vnd ze Steyr spricht also: Wand
got ist ein lön vnd ein gellter aller gütten dingen, Do von haben wir
güt zuversicht, daz uns vör got grözzen lön pringe vnd mere, ob wir
mit güttem willen veruenschlichen betrachten den Gotshäwsern vrid
vnd scherm. Doyon tün wir bechant allen christen lewten Mit vřchünd
diser Schrift, Daz wir das Gotshaws, das *sand florians haws* ist
genant, das wir ausgenömenlichen lieb haben, das enneher langew
zeit von werltlicher Richter gewalt ze vnrecht ist beswört, vnd manig-
valltichlichen geseriget, von allen vnsern sinnen, vnd mit allem vlezze
haben zerloset vnd gefreyet von aller werltlicher Richter gewalt
Also, daz diez selbe Gotshaws *Örtolfen von Volchenstörf*, der vnser
Dinstman ist vnd derselben gegend Lanrichter, do ditzselbe Gotshaws
inne leit, hat gegeben Vierdhalb Hundert phünt gaebiger phenning
ze vnserer gegenwürte vnd daz derselbe *Örtolf* alles das recht, das
er het an lewten oder an aygen oder an swigetanen güt desselben
Gotshawses von dem rechte werltlichs gericht's aufgab *Otten* dem
Tümvogtt von Regensbürech Vnd der Tümvogtt gab vns dasselbe auf,
Darzu derselbe *Örtolf*, da sein prüder *Herwört* was ze gegenwürte,
vnd auch mit güttem willen gab demselben Gotshaws mit allem aygen-
lichem rechte seines aygens ze *Gruenenaū*, vnd ze *Leimperge* auf dem
Letten, Das jerlich rechter güllt auf zwaintzik phunt güllt ist geachtet,
Ditz selbe aygen mit allem dem Rechte vnd iz im was gegeben, gab vns
dasselbe Gotshaws ze widerwechsel vnd ze erstattung'e des gericht's In
allem disem recht vnd der erstattung'e, vnd wir ez hetten enphangen

von dem gotshaws, Lihen wir dasselbe güt dem Tümuogtt vnd er demselben *Örtolfen* alsam ze widerwechsel, vnd ze erstattung des aufgegeben Lantgerichts dem oft genanten Gotshaws Hie von wellen wir, daz daz Gotshaws von staetem vrid vnd von ganczer vreyhait sich vrew vnd alles das Recht vnd allew di schuldigung, der iz e was schuldig vnd gepunden werltlichem gericht, geb wir mit eins Swertes offer auf sand florians alter Vnd alles das Recht der Vogtaye vber alles des Gotshaws güte in dem gerichte, das widerwechsel ist, Das auch mit diser selben Hantvesste ist bestaetigt, geben wir auf denselben alter Mit eines schilldes gáb vmb den ewigen lön Vnd ze erledigen vnd vrein dits gotshaws an allem dem, das im zügehört, swie ez ist genant, lewt, aygen, gebawen oder vngewawen, versücht oder vnuersücht, das ez hewt hat oder ymmer furbas gewinnet, Ez sey wise, waide, Jaid, vischpân, wiltpân vnd alles das vberal, das das lantgerichte vör der zeit diser hantvesste het oder möchte getziehen oder möchte gepringen in schuldigung, das vreyen wir alle-sampt, Dar zu so staetig wir, das von disem tage vnser aufsatz, von erst, daz ymmer fürbas dhainem Lantrichter sey vrlaublich dhaines taidings wise zehaben indert auf des gotshaws güte Noch dhain zeit noch dhain stat beschaiden durch gericht noch dhain dingstat haben oder stiften, Noch auf des gotshaws güt noch anderswo dhainen menschen des Gotshaws mügen getwingen, daz iz ze Recht vor im stê, Ez sein pawlewt oder aygenlewt oder czinslewt vmb dhainer slacht sâche noch das dhain werltlicher Richter auf des gotshaws güte, noch an dhainer stât von des gotshaws lewten, swi si sind genânt, von chauffe noch von füre dhainen wise dhainew Maütt noch dhainen zol sol nemen noch aischen. Wir wellen auch, daz allew di sache, di an des Gotshaws gut erwachsen vnd sich vben, di ze bere-dung oder ze püsse stende werden, daz di vor alles Lantgerichts gewält oder völlge, so gentzlich sein gevreyet vnd ausgenömen, daz alain desselben gotshaws Bröbst vnd sein amptlewt vmb alle di selben sache sullen ir aisch haben vnd swas si erayschent, das sullen si mit Recht volfüren. Geschicht das also, daz ein mensch, das dem Gots-haws zugehöret, chüntlich wirt griffen an der Hanthafft der dief oder des todslags oder mördes oder nötnunft oder an swigetaner schulde, di des schuldigen menschen töd mäg eruollen, wand sich geistlicher lewt örden sölles gerichtes volfuerung nicht vnderwindet, so sol der vögt, den wir nach des Bröbstes pet in haben gegeben, denselben

schuldigen menschen dem Lant-Richter antwürten ze verderben Also, daz alles desselben menschen güt, ez sey varundgüt oder wi iz haizze dem Gotshaws alain werde behallten Jdoch also, daz schuldiger lewt aische süllen haben alain des gotshaws amptlewt, vnd wo oder wenn si di vinden, so süllen si di selben schaiden von in vnd tün ab des gotshaws güt innerhalb eines Maeneits, vnd süllen sich an denselben vertzeichen irr hantvesste Rechtes, vnd ist das Gotshaws fürbas nicht gepunden, yemant ze antwürten vmb diselben lewt, swäs si tün, Alsam geschicht, ob ein mensch das des Gotshaws nicht ist, chlait hintz ainem, das dem gotshaws zugehört, vor dem Brobst oder vör seinen amptlewtēn vnd daz der bechlait vor dem Bröbst Rechts waigert, so sol der chlager sein chlag für legen dem, den im der brobst an vnsrer stat ze schermer hat genömen, vnd ist derselbe bechlait, demselben schermer Rechtes wider, alsam an der stat sol sich der Brobst eins so smaechlichs vraeuels menschen ausnemen vnd seiner hantvesst Rechtes an im vertzeichen vnd sol fürbas sich vmb in nicht annemen, Darzū ander sachen, swie si sein genant, si sein vmb aigens gericht, oder vmb varund güt, di si gegen leib getziechen oder gegen dem güt oder auf schaden, Ez sey pan, oder aechte, oder vechte, beredung vnd alle geschicht, als lösung, vberuanch, Gavmlös, Etze, Nachtschaden an lewten vnd an aygen, Das alles sullen des gotshaws lewt amptlewte mit gericht volführen, Nü süllen allew die, di disen prief ansehent, oder vernemment, daz wizen für war, daz wir aller diser sache, vnd der Rechte sunderlichen vnser schaidung so verdecktlichlichen mit so gewizzer ausmerchung der schrift haben gemainchlichen gestae-tigt, daz do mit allew ansprach, vnd allew vbler lewte vnrechtew anvertunge werd widertriben, di wellen bechrenchen disen vnsern aufsatz, Mit dem wir vns vleizzen vnd werben allen weise, daz ditz Gotshaws mit staetem vride vnd mit ymmer wernder vreyung beleib Vnd daz alle vnser Erben oder ander vnser nachhömen das wizen, daz si weder mit hin lehen noch mit dhainer frömden weise dise vnser vreiung hantuesste nicht mügen zebrechen noch gechrenchen, Geschicht ez aber von dhainem vnrechtem rat, daz von vnsern Erben oder von andern vnsern nachhömen mit bechrenchung diser vreiheit vnrecht geschicht, das wellen wir, daz iz dhainen weise dhain chrafft nicht haben müg Nach diser sache sichtlichlicher offenunge, so chrefflig wir disen prief mit vnser warhafften Insigel zugab an disen selben prief eze staefigung vnser endhafften aufsatz Vnd daz ditz

alles mit ymmer wernder staet sey veruangen, So sterkch wir iz mit Chaiser *Otten* Insigel, vnd mit Chaiser *fridreichs* Insigel alsam mit den zeugen, di hie stent geschriben, Graf *vlrich von Chlamme*, *Ott der Tunvogt*, *Vreich von valchenberch*, *Hadmar von Chünring*, *Alber vnd Hadmar sein sün*, *Vreich Strüne*, *Rudolf von Potendorf*, *Weichart der Truchsatz*, *Chadolt vnd Weichart sein sün*, *Adolt von Chienawē*, *Dietmar von Liechtenstain*, *Ott von Chrems*, *Hadmar von Pavmgarten*, *Herman von Chranchperch*, *Vreich der Esel*, *Perchtolt von Wideruelt*, *Otte von Perchtoltstorf*, *Ott von Pirboim*, *Vreich von Chernabrunne*, *vreich von Marbach*, *Perchtolt von Emmerberch*, *Heinrich von prunne*, *Leupolt der Schenkch*, *Alber von Greymstain*, *Ruprecht de Stal*, *Dietmar von Chülivbe*, *Herwört von Volchenstörf*, *Dietreich von windekk*, *Deinrat von Kappellen*, *Oppolt vnd Heinreich di Kamrer* vnd anderr piderber lewt vil. Das ist geschehen auf der wies bei *nērn* vnd volpracht ze *Dornpach*, Geben ze *wyenn* mit der hannt *Vreichs* des offen schreiber am xv tag kalendas Julij, da man zalt von Christs gepurd M. Jar. CC Jar, jm virden, Regnante domino *ffriderico* Romanorum rege et rege *Sycilie* glorioso, anno regni eius secundo, Regni vero *Sycilie* XV^{mo}.

Alte Copie auf Pergament mit blauer Initiale, im Archive des Klosters St. Florian.

CCCLXXXVII.

1213. 16. Juni. Wien. — *Leopold, Herzog von Österreich, bestätigt wiederholt die Freiheit des Klosters St. Florian von der weltlichen Gerichtsbarkeit.*

In nomine sanete et indiuidue trinitatis *Liupoldus* dei gratia *dux austrie ac styrie*. Ad aggregandum nobis eterne retributionis meritum apud eum, qui piorum studiorum remunerator est et premium, paci maxime et tranquillitati ecclesiarum circumspectiori nos conuenit sollicitudine inuigilare. Vnde cum *sancti floriani domus* per intolerabiles secularium iudicum exactiones enormes diu passa calamitatum miserias nostram sepius imploraret subuentionem, nos afflictionum eius interna compassione miserti totas studii nostri uires pro sua interposuimus liberatione. Sed quia plena pacis securitas et liberationis effectus prefate ecclesie obtineri non poterat, nisi iudici pro uincie illius, in qua iam dicta sita est ecclesia, pro emolumento, quod sibi in prediis et hominibus eiusdem ecclesie annuatim accedere asserebat, aliqua competens fieret reconpensatio, *Otto* eiusdem ecclesie

prepositus cum uniuersitate fratrum suorum bona nobiscum et cum aliis iuris prouidentibus deliberatione habita, ut ecclesiam suam cum omnibus ad eam pertinentibus tam prediis quam hominibus a iurisdictione secularis iudicii eximeret, *Ortolfo* ministeriali nostro iudici prouincie illius trecentas quinquaginta libras publice monete persoluit. Et quia res mobiles transitorie sunt et transeunt, ne contractus iste lapsu temporis in obliuionem transeat, presentis pagine testimonio omnibus christi fidelibus declaramus, quod iam dictus *Ortolfus de volchensdorf* presente *Herbordo* fratre suo et consentiente predia sua in *Grênnowe* et *Lacimperge* super *lehten* ad estimationem annue pensionis XX librarum cum iure proprietatis pro CCCTis quinquaginta libris sibi datis prefate ecclesie contulit et sic tandem idem *Ortolfus* omne ius, quod in prediis et hominibus eiusdem ecclesie ratione secularis iudicii habuit, *Otoni t̃maduocato Ratisponensi* et t̃maduocato nobis resignauit. Prefata itaque ecclesia predia, que sibi, ut supradiximus, *Ortolfus de Volchensdorf* dedit, nobis in concambium nostri iuris secularis iudicii cum omni proprietate contulit, quibus et nos t̃maduocatum infeudauimus et ille *Ortolfum de Volchensdorf* in reconpensationem secularis iudicii eisdem prediis infeudauit. Decernimus igitur, ut ab hac die nostre constitutionis in antea nulli unquam comprouincialium iudicium liceat alicuius placitationis formam in bonis ecclesie habere neque terminum aut locum iudicialem, qui dinestat appellatur, in prediis ecclesie constituere nec ibi nec alibi homines ecclesie siue collonos (sic) siue proprios seu censuales ad standum iudicio pro quacunque causa compellere nec de negotiationibus nec de uectionibus uenialium suorum ab eis aliquam pensionem exigere. Volumus enim, ut tam ipsa ecclesie predia quam omnes cause que in ipsis emeruerint, ab ipsa prouinciali iurisdictione tam integre sint exempta, ut de ipsis preposito soli eiusque officario liceat cognoscere et de cognitis definire. Quod si apparentia furti uel latrocinii uel criminis, quod mort dicitur, uel aliquid genus maleficii, quod mortem exigit malefici, in homine ecclesie deprehensum fuerit notorie, quia huius iudicii executionem ordo ecclesiasticus sibi non uendicat, omni possessione rei tam mobili quam immobili ecclesie adiudicata persona sola et nuda per eum, qui in defensionem ecclesie uices nostras sibi gerit commissas ad iudicium sanquinis tradatur. Omni tamen culpa, que pecuniarias compositiones admittit ecclesie concessa et indulta. Si uero pro redemptione hominis illius

conquerentibus satisfieri et de indemnitare prouincie pro eo fide iuberi contigerit, homines ecclesie, si qui pro eo fideiubendo ad penam pecuniariam se obligare uoluerint, in manus prepositi se obligent ceteri uero in manus iudicis. Talium autem personarum inquisitiones officiales ecclesie tantum faciant inuentos uero a bonis ecclesie infra mensem amoueant et in eis priuilegio suo renuncient et de factis eorum deinceps respondere non teneatur ecclesia. Alias uero quas-cunque causas siue peccuniarias siue prediales siue in personas siue in dampna, pannos (sic), pugnarum expurgationes, omnes obuentiones scilicet losunge, vbervanch, govmlos, nocturnos dolos, hasban in prediis et personis suis officiales ecclesie exequantur ita, ut actor semper forum rei sequatur, id est si homo extraneus de homine ecclesie conqueri habeat, a preposito suisque officialibus iudicium expetat. Ceterum anteriorum nostrorum pia facta debita recordatione com-mendantes ad uniuersorum memoriam reducimus, qualiter *adtrammus de perge aduocatus quondam domus sancti floriani* pro remedio anime sue resignauit in manus *Reinberti episcopi patauiensis*, a quo aduocatum in pheudum tenebat omnes iustitias aduocatie scilicet placita, bannos et steuras et oblationes et pernoctationes omnisque generis obuentiones. Huius autem iuris resignationem prefatus episcopus ad petitionem dicti aduocati eidem ecclesie super altare sancti floriani tradidit et confirmauit, quoniam autem in diebus nostris super eisdem aduocatie iusticiis predicta ecclesia a quibusdam grauari uideretur, nos, qui eiusdem ecclesie sumus aduocati et ipsius iura et priuilegia ei tenemur defendere, ad petitionem dicti *ottonis prepo-siti* easdem aduocatie iusticias eidem ecclesie recognoscimus et confir-mamus annuentes prefati episcopi priuilegio et nostrum donantes cum rati habitione perpetua. Set (sic) quia ecclesie utilitas exigit, ut propter occupationum nostrarum frequentias alicui uices nostras in deffensionem ecclesie committamus, ne occasione talis commissionis, que pro redimendis ipsius ecclesie obpressionibus a nobis pro tempore pie fit, contra ius huius priuilegii ipsi uicedeffensores in illicitas transeant abusiones, noticie omnium uolumus inculcari, quod ei soli fieri debet talis commissio, quem prepositus sibi ad hoc ydoneum a curia nostra nostrorumque successorum postulauerit, qui nec nomine nec aliqua utilitate uel iure aduocati sibi usurpato tantum sub nostre nostrorumque successorum legationis officio ecclesie prepositum fideliter manuteneat non se ingerendo nisi illis tantum negociis, ad

que prepositus eum expetuerit, nullas sibi uendicans utilitates preter peccuniaras compositiones, que pro lesione ecclesie ab extraneis hominibus illata nobis nostrisque successoribus tamquam ueris aduocatis fuerint adiudicate plena tamen prius ecclesie et leso satisfactione exhibita. In hominibus autem et colonis et prediis ecclesie nichil sibi iuris uendicet nomine commissionis nisi forte ad coercionem rebellium personarum a preposito fuerit ascitus. Quia uero pretextu talium commissionum huiusmodi uicedeffensores frequenter auditate temeraria in iura aduocatorum se solent ingerere, firmiter interponimus, ut, si quando a tali uicedefensore prepositus se senserit grauari, liceat ei coram nobis nostrisque successoribus ipsum recusare et alium expetere. Et ne diurnitas temporis ulli talium possit in preiudicium ecclesie suffragari, statuimus, ut expirante tempore amministrationis prepositi talis etiam expiret commissio, donec successor eius a nobis nostrisque successoribus denuo uel ipsum expetat uel alium. Quod et si aliqua forte fuerit occasione neglectum, non tamen ulla unquam contra istud nostre concessionis priuilegium curret quantumcunque longeuus temporis prescriptio. Preterea cum pie memorie proauus noster Livpoldus marchio priuilegii sui concessione omnia predia predictae ecclesie in suo regimine sita ad petitionem *ysenberti prepositi* absoluerit a redditione marchialis annone et omni sui iuris exhibitione, Nos eiusdem super eadem concessione ratum priuilegium ipsam ecclesiam absolutam denunciamus tam a predicto iure quam ab omni solutione uectigalium, que ipsi uel officiales eorum in passagiis nostris uel quibuscunque locis nostri ducatus, que *myotstet* dicuntur, actenus persoluere consueuerant statuentes, ut nulla unquam in transuehendo uino uel annona suo nomine thelonei ab eis exigatur pensio sicut specialis priuilegii nostri super eadem concessione tenor continet. Horum autem articulorum tam circa exemptionem ecclesie a foro prouinciali quam circa iura aduocatie et tam cautam expressionem omnium hanc paginam inspicientium uniuersitas nos ideo nouerit tam sollicitè annotasse, ut omnis questio super iusticiis fori secularis tam hic expressis quam non expressis ab irruptione huius nostri priuilegii sit exclusa et ut nostra nouerit posteritas neque per inphuedationem neque per aliud quodcunque genus alienationis huius exemptionis priuilegium infringi posse uel uiolari in perpetuum. Quod si in eius preiudicium aliquo precipiti consilio ab heredibus nostris inphueodatio de facto contigerit, irritam eam et omni robore uacuum censemus omnino non tenere. Sed

si quis talis p̄cudi pretextu in dampna ecclesie manum miserit, dampnum reconpenset in quadruplum et quasi elemosine nostre uiolator in deum et in animam nostram reum se esse cognoscat. Ad huius igitur rei euidenciam et nostre difinitionis stabilitatem perpetuam paginam presentem autentici sigilli nostri inpressione insignimus et perpetuo robore ualituram dominorum imperatorum *Otonis et Heinrichi* (sic) sigillis confirmauimus cum istorum subscriptione testium: *Ulricus comes de Chlamme, Otto t̄maduocatus, Vlricus de Valkenberch, Hadmarus de Chvneringe, Albero et Hadmarus filii eius, Wichardus dapifer, Chadoldus et Wichardus filii eius, Vlricus Strivno, Rvdolfus de Potendorf, Adeloldus de Chiowe, Ditmarus de Liechtenstaein, Otto de Chrems, Hadmarus de Pömgarten, Hermannus de Chranchperch, Vlricus esilo, Perhtolt de Widervelt, Otto de Perhtoltstorf, Otto de Pirböm, Vlricus de Chaernaebvrne, Vlricus de Marbach, Pertholt dapifer de emerberch, Heinrichus de prvnne, Livpoldus pincerna, Alber de grimmetstaeine, Rvpreht stal, Ditmarus de chleube, Herbort de Volkenstorf, D̄tricus de Windeke, Deinrat capellarius, Opoldus et Heinrichus camerarii.*

Acta sunt hec in prato iuxta *Naerden*, Peracta in *dornpach*, Data *Wienne* per manus *Vlrici Notarii* XVI. kalendas iulii, Indictione I. Anno incarnationis domini MCCXV. Regnante domino *Friderico Romanorum imperatore* (sic) et rege *Sicilie glorioso*, Anno imperii eius II. Regni vero *Sicilie* XV.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters St. Florian. — Stälz, Geschichte von St. Florian, pag. 292. — Die chronologischen Noten sind hier durchaus unrichtig. Dass diese Urkunde an demselben Tage mit der unter Nro. CCCLXXXVI. A. ausgefertigt worden sei, zeigt sich aus der Gleichheit der Zeugen und dem Monatstage, der Indiction, dem Regierungsjahre K. Friedrich's II. und dem Orte der Ausfertigung.

CCCLXXXVIII.

1213. 21. December. *Steyr.* — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, bestätigt das Eigenthumsrecht des Klosters Garsten auf zwei Lehen in Gaßenz, in welche der Herzog mit Bewilligung des Klosters seine Förster zur Waldaufsicht gelegt hatte.*

Nos *LEVPOLDVS* dei gratia Dux *Austrie* ac *Styrie* Notum fieri cupimus presentibus et futuris, quod cum dilectus nobis *Hademarus* venerabilis *Gerstensis* Abbas esset nobiscum ad sepulchrum domini profecturus, ab ipso petiuimus, vt hanc beniuolentiam nobis faceret

specialem, quod in duobus prediis Rusticalibus in sua provincia *Gaulenz* donec ad nostrum reditum a sepulchro domini locaremus nostre silue forestarios pro custodia facienda, cum eo tempore circa nostrum forestum nullam Rvsticalem culturam ad hoc habilem cultam sev incultam penitus haberemus, sed statim, cum dante domino ad propria rediremus redditis eidem Ecclesie prediis antedictis nostre silue duceremus aliter providendum. Quod cum dictus Abbas nobis fieri permisisset, ne in posterum aliqua calumpnia ipsi Monasterio valeat suborirj, presentem paginam nostris sigillis firmatam *Gerstensi* Cenobio duximus assignandam. Nullus etiam de nostris forestariis vel aliquibus silue nostre Magistris debet in predicta provincia *Gaulenz*, siluis, Montibus, pascuis, venationibus, piscationibus auctoritatem nostro vel suo nomine aliquam exercere, sed cum omnia ibidem sita donec in flumen *Anasij* ex omnj latere ad proprietatem Monasterij pertineant pleno jure, ipse Abbas et sui homines quietem et pacem continuam optineant A nostris dispensatoribus inconuulsam. Et si nobis forsitan in itinere morte preventis premissa non fuerint adimpleta, quicumque nostrorum heredum vel successorum nostrorum declarationem prefatam neglexerit (sic) aut infringi permiserit a quocumque, revm se delictorum nostrorum in vltimo iudicio esse sciat. Huic facto interfuerunt Testes subnotatj, quorum nomina sunt hec: *Erchenbertus de Hagenavve, Otto de Lengenpach, Herrandus de wildonia, Dietricus de Hohenstorphe, Ernestus de Trëna, Hademarus de Chënring, Perugerus de Capella, Gvndacher de Styria, Rvdolfus et Otacher dictj Prevhavenj, Otto Schecho, fridericus de Scatäwe, Hilpoldus Officialis de Styria* et alii quam plures. Datum et Actum *in vrbe StyRa* Anno domini M^o CC^o tercio decimo in festo Thome Apostoli.

Original (?) auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Garsten. — Kurz, Beiträge, II. 544.

CCCLXXXIX.

1215. 26. März. Wels. — *Leopold, Herzog von Osterreich und Steiermark, bestätigt die Schenkung von Viechtwang an das Kloster Kremsmünster durch seine Vorfahren und übernimmt wieder die Vogtei darüber.*

In nomine Sancte et indiuidue Trinitatis Amen. *Liupoldus* dei gratia *dux Austrie et Stirie* vniuersis Christi fidelibus in perpetuum. Ne res gesta temporum fluxu obliuionis dispensia pati debeat uel

detrimentum per presentium continentiam notitie modernorum et futurorum duximus transmittendum, quod pater noster diue memorie *Liupoldus* illustris dux Austrie et Stirie quoddam predium suum nomine *Viehtemeanch* contulit ecclesie in *Chremsmvnster* cum totali iure aduocatie, quod *foitrehte* dicitur. Sed quia in eodem predio ecclesia specialem posebat tutorem, datus est ei circa idem aduocatus *Gundakarus de Stira* non feudali aduocatia sed petitionaria, quod vvlgo dicitur *Betfoitaerie*, que aduocatia mortuo *Gundakaro* manauit in filium eius *Duringum* non iure sed abusiua consuetudine; Qui cum eandem quasi feudalem pro aliqua summa pecunie pro pignore obligasset, contigit nos uenire *Chremsmvnster* proxima dei post Annunciationem beate virginis, ubi ab Abbate et fratribus orta est nobis de eadem obligatione querimonia et sic processum est in caussa, quod sepe dictus *Duringus* recognouit et confessus est aduocatiam illam esse petitionariam et non feudalem. Vnde ut eiusdem cause et facte series in posterum non possit infirmari, paginam nostri sigilli mvnimine roborauimus cum testium appositione tam clericorum quam laicorum. Capellani ducis: Magister *Arnoldus de sancta Petronella*, Magister *Henricus* patauiensis Canonicus et plebanus in *probstorf*, *Henricus de Puchpach*. Laici: *Dipoldus Marchio de fohburch*, *Albertus de Halse*, *Rapoto de Ahvsen*, *Marquardus de Himperch*, *Hademarus iuuenis de Chunring*, *Heinricus de Prunne*, *Vlricus de Bätenberch*, *Chunradus de Wildeke*, *Liupoldus* pincerna, *Wikardus* dapifer, *Aramus de Chrengelbach* et alii quam plures. Acta sunt hec anno dominice incarnationis M^o CC^o XV°: sub Innocentio papa et Rege Romanorum Friderico. Data in foro nostro Welse vij^o kal. Aprilis per manum Magistri Heinrici plebani de *probstorf* tunc Notarii.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 67, Nro. 54.

CCCXC.

1215. 5. April. Augsburg. — Kaiser Friedrich II. bestätigt einen Vergleich zwischen Bischof Manegold von Passau und Herzog Leopold von Österreich rücksichtlich einiger zwischen beiden streitiger Punkte, worunter auch Ansprüche auf die Brücke (? Brückenmauth) zu Ebelberg.

(Chrismon.) In Nomine Sanete et Indiuidue Trinitatis. amen. *Fridericus secundus* diuina fauente clementia Romanorum Rex et semper Augustus et Rex Sycilie. Quia res geste diffidentie periculum

et obliuionis dispēdia pati frequenter consueuerunt, placuit per presentium continentia notitie modernorum et futurorum transmittere, quod, cum quedam controuersia uerteretur inter dilectum fidelem et consanguineum nostrum *Manegoldum venerabilem Pataviensis ecclesie Episcopum* et inter dilectum fidelem et consanguineum nostrum *Luipoldum ducem Austrie et Stirie* super iure patronatus *Wiennensis ecclesie* et super Aduocacia *fori in sancto Ypolito* et super generali terre iudicio, quod *Lantgerihte* nominatur, quod idem dux in quibusdam bonis iam dicte pataviensis ecclesie suo iuri uendicabat, et in quibusdam bonis eiusdem ecclesie fodrum, quod vvlgo dicitur *Marchetfuoter*, ad se asserebat pertinere, nos iam dictis principibus in *Ciuitate Augusta* in presentia regie sublimitatis constitutis amicabilem inter eos concordiam fecimus et compositionem ita, quod ad petitionem nostram sepedictus dux cessit liti et in manus nostras renunciauit omni iuri, quod habuit uel quod habere uidebatur in predicto patronatu *Wiennensis ecclesie* et in Aduocatia sancti *Ypoliti*, specialiter etiam renunciauit fodro et *Lantgerihte*, quod habuit in quodam predio pataviensis ecclesie, quod dicitur *Swabdorf*, et in omnibus illius attinentiis et quicquid in hiis uel in aliis bone memorie pater suus de iure suo pataviensis ecclesie contulerat, ipse quoque pro se et pro vniversis suis successoribus eidem recognouit; renunciauit etiam liti, quam habuit pro *ponte in Ebelsperch*. Nos autem eandem Aduocatiā in sancto *Ypolito* et *Lantgerihte* et *Marchetfvter*, sicut predictum est, et siqua sunt alia iura, que in causis predictis ad nostram pertinent donationem, de consensu et bona uoluntate ducis concessimus predicto Episcopo et ecclesie sue iure perpetuo possidenda. Vt autem hec nostre benignitatis gratia siue donatio memorato Episcopo rata maneat et inconvvlsa perpetuo perseueret, hanc paginam regio Karactere et sigilli nostri firmitudine fecimus insigniri. Hii sunt testes, qui huic celsitudinis et clementie nostre facto interfuerunt: *Eberhardus Salzburgensis Archiepiscopus*, *Otto frisingensis Episcopus*, *Chunradus Ratisponensis Episcopus*, *Sifridus Augustensis Episcopus*, *Chunradus prepositus frisacensis*, *Ruodegerus pataviensis Canonicus prepositus in Cella*, *Vlricus pataviensis Canonicus et plebanus in fischa*, *Heinricus pataviensis Canonicus et plebanus in probstorf*, *Lodwicus dux Bawarie et palatinus Reni*, *Dipoldus Marchio de sohurch*, *Albertus comes de Eberstein*, *Hartmanus Comes de Wirtenberch*, *Heinricus de Niffen*,

Werenherus de Bonlant dapifer, Waltherus pincerna et alii
quam plures.

Signum domini friderici secundi Romanorum Regis invictissimi
et Regis Sycilie. (Monogramma.)

Acta sunt hec anno dominice incarnationis M^o CC^o XV° Indi-
ctione III. regnante domino Friderico secundo Romanorum Rege
glorioso et Rege Sycilie Anno regni eius tertio.

Datum apud *Augustam* Nonis Aprilis.

Original auf Pergament mit Siegel, im königl. bairischen Reichsarchive zu
München. — Hund—Gewold I. (Edit. Monac.) 380. — Tolner, Hist. Palat. Cod.
dipl. 66. — Lünig, Reichsarchiv, XVII. 780. — Hansiz, Germ. Sacr. I. 359. —
Hormayr, Archiv, 1828, 142. — Mon. boic. XXX. I. 26.

CCCXCI.

1215. *Griene*. — *Marquard, Propst von Waldhausen, und Hartmann, Propst*
von Ardaker, beurkunden die Beilegung eines zwischen beiden Klöstern
bestandenen Streites in Betreff der Pfarre Neustadt durch gewählte
Schiedsrichter.

IN NOMINE SANCTE Et indiuidue trinitatis. *Marquardus*
Walthusensis Prepositus et *Hartmannus Ardacensis* Prepositus cum
uniuersitate subiectorum Omnibus, qui fide et nomine christiano cen-
sentur, salutem in uero salutari. Cum oborte lites non ea facilitate
sopiantur, qua solent emergere, que suos etiam auctores raro fore
sinunt indempnes, maiori cura semper ad compositionis festinandum
est remedium. Quocirca consideratione habita de modo controuersie
inter duas ecclesias nostras, *walthusensem* uidelicet et *Ardacensem*
super parrochia *Niuenstat*, cum multe hinc inde incassum fierent
expense ac graues imminerent labores, ad hunc finem tandem uenire
decreuimus, ut consentientes in arbitros quinque uiros idoneos elige-
remus, *Perengerum* decanum, *Ebergerum* custodem de choro *Ardacensi*,
Gotschalcum camerarium, *Herrandum* cellerarium de *walt-*
husensi collegio nec non uenerande discretionis uirum *êlricum* decanum
de *sancta Agatha*, quibus decidende litis arbitrium committeremus.
Vt autem factum, quod uniuersitatem tangebatur, ab uniuersitate appro-
baretur, datis et acceptis uicissim litteris de rato ab utroque conuentu
amplius nos obligauimus, scilicet cautione fidei et pena centum libra-
rum *Wiennensis* monete ita, ut quicquid prefati arbitri de sepe mota
controuersia ordinarent, firmum et inconuulsum stabili iure maneret.

Illi ergo uti compromissum in eos fuerat de causa cognituri conueniunt et uisis utriusque partis instrumentis et cause meritum intuentes non de motu proprio, ut estimare possumus, immo animo diuino instructi consilio litem perpetuo fine claudere (?) curarunt, statuentes in primo, ut facta renunciatione de instrumentis utriusque partis super his habitis et habendis *Walthusen* ob diuturnam possessionem, licet fide ac titulo dubitato decetero sicut prius in prætaxata parrochia cum solita et annua pensione *Niwenstat* habeat. Verum quia sepe dicta ecclesia *Niwenstat* in terminis *Ardacensium* uidebatur existere, censuerunt, ut prepositus et canonici in *Ardacher* eligant unum de choro suo pro quocunque petere uoluerint, qui in canonica (sic) faciat residentiam, quem *walthusiensis* prepositus absque contradictione representabit domino *Pataviensi* episcopo in eadem parrochia inuestiendum, qui pensionem debitam et annuam uidelicet XXⁱⁱ Modios siliginis et totidem aene antique et consuete metrete claustrum cum omni iure pristino sub pena collati sibi beneficii ante festum S. Martini *Walthusiensi* ecclesie persoluat et in diebus Rogationum cum plebe eiusdem ecclesie *walthusen* ueniat, cereum, sicut consuetum est, secum deferendo. Itemque annexum est, ut si forte dissensio inter prepositum de *Ardacher* et eius conuentum de petenda persona facta fuerit nec infra mensem concordauerint, in arbitrio sit *Walthusiensis* prepositi conferendi iam dictam ecclesiam cuiusque uoluerit de choro *Ardacensi*, residentiam in canonica facienti iterumque ins petendi ad prepositum et conuentum de *Ardacher*, sicut prætaxatum est redeat, nisi similis casus interuenerit. Preterea statutum est, ut clericus institutus, si statuto tempore post trinam ammonitionem pensionem debitam non soluerit aut si forte ad maiorem promotus fuerit ecclesiam seu quacunque rationabili causa prebenda illum priuari contigerit, consequenter memorata careat ecclesia et alteri residenti canonico predicto modo conferatur. Arbitratum est etiam ut decedente canonico plebano sepe dicte ecclesie nec prepositus *dewalthusen* nec prepositus de *Ardacher* manus ad reliquias mittere presumat decedentis, sed successori illese conseruentur, qui de eisdem reliquiis taxatam pensionem *walthusiensi* ecclesie, si nondum fuerit exhibita, teneatur persolvere. Porro ne procedente tempore quispiam successorum nostrorum presentis arbitrii contractum audeat infringere et inmutare, sic inhibemus uiolati pacti reum solutione centum librarum *wiennensis* monete decernentes condempnandum. Et ut hoc factum nostrum ex

omni parte auctorabile robur habeat utriusque conuentus *walthusensis* et *Ardacensis*, impressione sigilli confirmamus. Acta sunt hec anno ab incarnatione domini M^occ^oXV^o aput *Grine* in domo iudicis in presentia testium, quorum nomina sunt hec: *Reinhardus* et magister *heinricus canonici Ardacenses*. *Rugerus plebanus in Chreucen*, *hermannus presbiter in Niuencstat*, *heinricus de mitterkirchen*, *vtricus de Ibenperge*, *vtricus iunior de Imzingen*, *fridericus de Chlengrube*, *hermannus*, *Gerhardus*, *Rugerus*, *Marquardus chazzo*, *burgenses in Grine*. *heinricus de Chreuzpach*, *Richgerus de Özenstein*. *Dietricus indote*. De familia *ardacensi*. *vtricus officarius*, *heinricus preco*, *Otto de Arwa*, *Otto aput riuum*, *Albertus de chalmunzpach*, *Chunrat hawflinc*. Preterea utrique parti placuit presentem paginam dominorum nostrorum videlicet *Pataviensis* et *frisینگensis* episcopi sigillo ad maiorem firmitatem forciendam debere ROBORARI.

Original auf Pergament, mit vier Siegeln, im Museal-Archive zu Linz.

CCCXCII.

1215—1221. — *Ulrich, Bischof von Passau, beurkundet eine von Seite des Klosters Wilhering mit Heinrich von Tratena eingegangene Übereinkunft wegen eines Hofes zu Wrgldorf.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego *Vtricus* sancte *patauiensis* ecclesie episcopus. Cum generatio preterit et generatio aduenit et ex tali rerum vicissitudine omnia pretereunt more fluentis aque, icireo (sic) necesse est scripto mandari, quicquid ad posteritatis inspectionem debet transmitti, ut fideliter et tenaciter conseruet pagina, quod elabi poterat a fugaci hominum memoria. Ea propter tam presentibus quam futuris patere desideramus, qualiter dominus *ortolfus de teigrenbach* uiam uniuerse carnis migraturus predium suum in *wrgeldorf* situm pro remedio anime sue beate Marie in *wilheringen* obtulit, sed hanc eius oblationem et donationem *Heinricus de tretena* hereditaria successione sibi attinere afirmandum esse uoluit et plurimis placitationibus aduersus abbatem suscitatis reuocare et retractare omnimodis attemptauit. Tandem uero super uexatione, quam cenobio intulerat, penitentia ductus ad ipsum locum accessit et omne ius proprietatis ad se spectantis super altare sancte genitricis Marie coram multis testibus delegauit. Quo contra abbas de consensu et consilio fratrum suorum acceptis a prefato *Heinrico* duobus

talentis ipsum predium ei et uxori sue et uni liberorum suorum *ottoni* uidelicet colendum conmisit, eo dumtaxat tenore, ut, quoad uiuerent, ex ratione culture annuatim in natiuitate sancte marie dimidium talentum soluerent, et hunc annualem censum, si ante festum beati Michaelis exhibere dissimulando negligerent, cum banno uno, id est lx numerorum satisfactione dissimulationem reconpensarent; et post illarum trium personarum decessum cum animalibus et cetero apparatu ad cultum curie pertinenti sine ulla contradictione in usus et proprietatem ecclesie libere deuenirent. Ut igitur Hec omnia ab utraque parte rationabiliter contracta et idoneis testibus insignita stabili firmitate inuiolata permaneant, pactionis huius formam precepimus conscribi et sigilli nostri impressione Muniri, ne a quoquam posterorum malignitatis ausu presumatur infringi. Huius uero rei testes sunt: *Heinricus decanus de nuenburc*, *Leo plebanus de grezkirchen*. Laici autem libere condicionis *Heinricus de Wessenberc*, *albero*, Ministeriales, *Gundaker de stire*, *Otto* et *siboto de teigrenbac*, *ortolfus filius ortolfi de teigrenbac*, *alramus aduocatus*, *vlicus bircan*, *verhardus de sincingen*, *Robertus de concingen*, *Heinricus cecus cōnradus de Holzluten*, *Otto et otaker de stille*, *Nendingus*, *albertus euerdingen*, *cōnradus lapicida et vlicus filius eius*, *teodericus*, *vecelo*, *Otaker*, et *bertoldus*, *godefridus*, *cōnradus fratres*, *diepoldus*.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Wilhering. — Stälz, Geschichte von Wilhering, 504.

CCCXCIII.

1216. Vor dem 16. Juli. — *Papst Innocenz III. bestätigt alle Güter und Freiheiten des Klosters Wilhering und nimmt es in den Schutz des heiligen Stuhles auf.*

Innocentius episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis *Cuonrado abbati de Wileringen* eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem uitam professis in perpetuum. Religiosam uitam eligentibus apostolicam conuenit adesse presidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito reuocet aut robur, quod absit, sacre religionis infringat. Quapropter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus elementer annuimus et monasterium sancte dei genitricis et uirginis Marie, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub beati petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuantes, ut ordo

monasticus, qui secundum deum et beati Benedicti regulam atque institutionem Cysterciensium fratrum in eodem monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona idem monasterium in presentiarum iuste ac canonicè possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum uel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis: Locum ipsum, in quo prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, Grangiam in *Nuuenhoue*, Portum iuxta claustrum ex utraque parte danubii, Portum contra forum *otensheim*, Transitum in danubio liberum ab illa exactione, que muta dicitur, a *duce Ippoldo* indultum, Siluam, que dicitur *Curenberc*, cuius termini sunt usque ad *ueterem Wileringen*, Possessiones, quas habetis in *ederamsberge*, *Mulebach*, *Ketzingen*, *Harden*, *Nuofarne* et ceteras iuxta *trunam*, in *ruodolffingen*, *Peschingen*, in *Hiltgeringen*, Predia, que possidetis trans danubium, scilicet *Hauenarn* (?), *Cogele* et reliqua circumquaque in eadem uicinia sita; Grangiam *yuenberg*, *Greblich*, dimidietatem *silue boemice* a fundatore uolrico collatam, Mediam partem campi, qui uulgo dicitur *lobenuelt*, ab eodem acceptam, Decimas a parrochia *grimarsteten* concambio exemptas nec non et sepulturam familie *Babenbergensis* ecclesie, ad quam fundus ipse pertinet, et sepulturum familie de *wassenberch*, ita dumtaxat, ut prius aliquod remedium parrochiano suo prouideant; Curiam *cremese* cum uineis et decimis suis, Curtem in *cymeleup*, allodia in *salabulcha*, possessiones in *pilstein* et *Ippoldesdorf*, Curtem in *cydelarn*, Predia in uilla, que dicitur *Bach* cum pratis, uineis, terris, nemoribus, vsuagiis et pascuis, in bosco et plano, in uiis et semitis et omnibus libertatibus et immunitatibus suis. Saue laborum uestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis tam de terris cultis quam incultis sive de ortis et uirgultis et piscationibus uestris uel de nutrimentis animalium uestrorum nullus a uobis decimas exigere uel extorquere presumat. Liceat s clericos uel laicos liberos et absolutos e seculo fugientes ad conuersionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum uestrorum post factam in monasterio uestro professionem fas sit sine abbatis sui licentia de eodem loco discedere. Discedentem uero absque communium literarum uestrarum cautione nullus audeat retinere.

Quod si quis retinere forte presumpserit, licitum vobis sit in ipsos monachos uel conuersos regularem sententiam promulgare, Illud districtius inhibentes, ne terras seu quodlibet beneficium ecclesie uestre collatum liceat alicui personaliter dari seu alio modo alienari absque consensu totius capituli uel maioris aut sanioris partis ipsius. Si que uero donationes aut alienationes aliter, quam dictum est, facte fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hec etiam prohibemus, ne aliquis monachus siue conuersus sub professione uestre domus astrictus sine consensu et licentia abbatis et maioris partis capituli uestri pro aliquo fideiueat uel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat ultra precium capituli uestri prudentia constitutum, nisi propter manifestam domus uestre utilitatem. Quod si quis forte presumpserit, non teneatur conuentus pro hiis aliquatenus respondere. Licitum preterea sit uobis in causis propriis siue ciuilem siue criminalem contineat questionem, fratrum uestrorum testimoniis uti, ne pro defectu testium ius uestrum in aliquo ualeat deperire. Insuper auctoritate apostolica inhibemus, ne ullus episcopus uel quelibet alia persona ad sinodos uel conuentus forenses uos ire uel iudicio seculari de uestra propria substantia uel possessionibus uestris subiaccere compellat, nec domos uestras causa ordines celebrandi, causas tractandi uel aliquos conuentus publicandi uenire presumat nec regularem abbatis uestri electionem impediat aut de instituendo uel remouendo eo, qui pro tempore fuerit, contra statuta cystericiensis Ordinis se aliquatinus intromittat. Si uero episcopus, in cuius parrochia domus uestra fundata est, cum humilitate ac deuotione, qua conuenit, requisitus substitutum abbatem benedicere et alia, que ad officium episcopale pertinent, uobis conferre renuerit, licitum sit eidem abbati, si tamen sacerdos fuerit, proprios nouicios benedicere et alia, que ad officium suum pertinent, exercere et uobis omnia ab alio episcopo percipere, que a uestro fuerint indebite denegata, Illud adicientes, ut in recipiendis professionibus, que a benedictis uel benedicendis abbatibus exhibentur, ea sint episcopi forma et expressione contenti, que ab origine ordinis noscitur instituta, ut scilicet abbates ipsi saluo ordine suo profiteri debeant et contra statuta ordinis sui nullam professionem facere compellantur. Pro consecrationibus uero altarium uel ecclesiarum siue pro oleo sancto uel quolibet alio ecclesiastico sacramento nullus a uobis sub optentu consuetudinis uel alio modo quicquam audeat extorquere sed hec omnia gratis uobis episcopus diocesanus inpendat. Alioquin liceat uobis

quemcunque malueritis, catholicum adire antistitem gratiam et communionem apostolice sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate uobis, quod postulatur, impendat. Quodsi sedes diocesani episcopi forte uacauerit, interim omnia ecclesiastica sacramenta a uicinis episcopis accipere libere absque contradictione possitis, sic tamen, ut ex hoc in posterum propriis episcopis nullum preiudicium generetur. Quia uero interdum priorum episcoporum copiam non habetis, si quem episcopum romane sedis, ut diximus, gratiam et communionem habentem et de quo plenam noticiam habeatis, per uos transire contigerit, ab eo benedictiones uasorum et uestium, consecrationes altarium, ordinationes monachorum auctoritate apostolice sedis recipere ualeatis. Porro si episcopi uel alii ecclesiarum rectores in monasterium uestrum uel personas inibi constitutas suspensionis, excommunicationis uel interdicti sententiam promulgauerint siue etiam in mercennarios uestros pro eo, quod decimas non soluitis, siue aliqua occasione eorum, que ab apostolica uobis benignitate indulta sunt, seu benefactores uestros pro eo, quod aliqua uobis beneficia uel obsequia ex caritate prestiterint uel ad laborandum adiuuerint in illis diebus, in quibus uos laboratis et alii feriantur, eandem sententiam protulerint, ipsam tanquam contra sedis apostolice indulta prolatam duximus irritandam Nec littere ulle firmitatem habeant, quas tacito nomine Cysterciensis ordinis et contra tenorem apostolicorum priuilegiorum constiterit impetrari. Preterea cum commune interdictum terre fuerit, liceat uobis nichilominus in uestro monasterio exclusis excommunicatis et interdictis diuina officia celebrare. Paci quoque et tranquillitati uestre paterna in posterum sollicitudine prouidere uolentes auctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum uestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere uel interficere seu uiolentiam audeat exercere. Preterea omnes libertates et immunitates a predecessoribus nostris Romanis pontificibus ordini uestro concessas nec non et libertates et exemptiones secularium exactionum a regibus et principibus uel aliis fidelibus rationabiliter uobis indultas auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti priuilegio conuuiamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere seu quibuslibet uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione

concessa sunt, usibus omnimodis profutura Salua sedis apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioe conmonita nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine dei et domini redemptoris nostri iesu christi aliena fiat atque in extremo examine districte subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax domini nostri iesu, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

Ego Innocentius catholice
ecclesie episcopus ss.

Monogramma.

Original (?) auf Pergament, im Archive des Klosters Wilhering. — Die Urkunde ist auf italienischem Pergament geschrieben in einer schönen fetten Mönchsschrift. Das Monogramm ist das gewöhnliche (Bene ualete) mit dem mittleren Verbindungsstriche. Der Eingang ist eine verlängerte Cursivschrift. Verdächtig ist der Umstand, dass nie eine Bulle an der Urkunde, wie auch nirgends ein Datum bemerkt wird. — Stülz, Geschichte von Wilhering, 499.

CCCXCIV.

1216. 27. August. Würzburg. — *Otto, Bischof von Würzburg, verpfändet seinem Capitel für jene 1300 Mark Silber, welche er vom Herzoge Leopold von Österreich für die bischöflichen Besitzungen zu Lambach erhalten hatte, andere noch unverpfändete Güter des Bisthums Würzburg.*

In Nomine Domini amen. Ego *Otto* divina miseratione *herbipolensis episcopus*. Omnes redditus episcopales, qui adhuc non sunt obligati, subnotatos videlicet In *Heidingesvelt* Ad precaria XXX libras, Census officii XVI. libras, vini XXV. carratas; *Randersake* de precaria XX libras, vini vini X. carratas; *Ahusen* denariorum XX. libras, vini de precaria XXI. Carratas, de proprietate XX. Carratas, *Silingis* VIII. maltra; *Ossenvort* de censibus XIII. uncias, viui V. carratas;

Frikkenhusen de precaria XXX. libras, de censibus vij. libras iiij. uncias vini XXX. carratas; In advocatia *Stephe* XX. libras, tritici C. et XIII. maltra; In *Hüttenheim* Censuum libram unam; In *Windesheim* denariorum XII. libras, Tritici CC. et II. maltra, Porci XXVII., precaria XXX. libras; In *Berneheim* et in *Gessele* precaria XXX. libras; In *Heilichbrunnen* de mansis XIII. marcas, de piscationibus V. libras hallensium, de villicatione XX. marcas, de precaria denariorum XXX. marcas, vini XXX. carratas, de proprietate vini XV. carratas, tritici, Spette, Siliginis, avene CL. maltra; *Homburch* de censu iiij. libras et dimidiam, frumenti C. maltra, vini XX. carratas; *Karteburch* de teloneo LX. libras denariorum, de Censibus X. libras, frumenti C. maltra, de precaria vini V. carratas, de proprietate vini XXX. carratas; Apud *Seligenstat* de censibus xiiij libras; Apud *Eisleibe* avene L. maltra, tritici XL. maltra, Siliginis LX. maltra, de octo mansis, quorum tres inculti sunt, quinque solvunt V. poreos, tritici V. maltra, Siliginis XV. maltra; *Geltersheim* per totum frumenti CC. L. maltra, poreos X. denariorum VIII. libras; Apud *Ebern*, *Salzburch*, *Vachedorph*, *Mebiuhestat*, *Rochperch* per totum denariorum CC. libras, frumenti CCC. L. VI. libras et alios, siqui sunt, pro mille et trecentis marcis argenti de *predio Lambach a duce austrie* habitis et pro ampliori summa, quam ab ipso forte recepturus sum, obligo confratribus meis majoris ecclesie et ipsis administrationem eorundem reddituum committo Exceptis obventionibus et lucris incertis, quae praeter ceteros redditus contingit aliquando provenire, et exceptis hijs, que michi ad expensas ab ipsis fuerint deputata, donec per ipsos tota predictae pecuniae summa in integrum sit recepta et eisdem redditus pro posse meo tamquam in manibus meis eos habere, protegam fideliter et defendam. Insuper nec illos nec alios redditus episcopales a festo S. Martini proximo ad tres annos vendam vel obligabo nec aliquo titulo alienabo nec concedam exceptis beneficiis ecclesiasticis, que michi libera reservo, et nisi forte aliqui ad Status mei mutationem vel diminutionem intenderint. Preterea nullam alienationem, que vulgo Dinge dicitur, circa barones terre vel alios faciam vel admittam, Exceptis ministerialibus ecclesie nostre, circa quos etiam capituli utor consilio vel eorum, qui michi ab ipso fuerint deputati; haec autem omnia, que predicta sunt, juro me bona fide, sine malo ingenio et dolo pro possibilitate mea fideliter servaturum, nisi forte haec vel aliqua istorum de consensu capituli vel

maioris partis fuerint immutata. Promitto preterea bona fide, quod ad consilium fratrum vel eorum, qui ad hoc specialiter deputati fuerint, expensas et familiam temperabo. Datum *Wirceburgh* VI. Kalend. Septembris, Indictione iij. episcopatus mei anno X. Pontificatus Domini Honorii pape anno primo.

Hormayr, Archiv für 1827, pag. 706, aus dem Originale.

CCCXCV.

1217. 21. Jänner. Nürnberg. — *Kaiser Friedrich II. restituirt dem Bisthume Passau ein ursprünglich passauisches, dann aber durch Tausch an das Reich gekommenes Fahnlehen.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. *Friedericus Secundus* diuina fauente clementia *Romanorum rex* et semper augustus et rex Syecilie. Uotis fidelium nostrorum, presertim que ad manifestos Ecclesiarum usus cedere videntur, de consueta regiae serenitatis munificentia pium semper fauorem uolentes impendere presentis Scripti certitudine ad notitiam presentis eui atque ad memoriam futurae posteritatis uolumus uenire, quod ad instantiam et obnixas preces dilecti principis fidelis nostri *Volrici Pattauiensis episcopi*, quem in obsequiis Imperii et nostris iam dudum non tantummodo inuenimus deuotum, verum etiam in suae fidelitatis feruore credimus, immo non dubitamus constantem inantea permansurum, ad recognitionem laudabilium meritorum suorum quoddam feudum, quod de concambio antiquitus inter Imperium et Cathedralem Ecclesiam Pattauensem de Regali tunc Caenobio sanctimonialium Intemeratae virginis dei genitricis MARIAE facto tunc cessit Imperio, quod feudum vexilli, vulgo Uaulehen appellatum illustris quondam *O. dux Bawarie* ab Imperio dinoscitur assecutus, hoc idem feudum Dilectus consanguineus et fidelis noster *Lodwicus illustris Palatinus comes Reni et dux Bawarie* ad preces nostras in manus regie celsitudinis uoluntarie resignauit nosque illud in continenti prelibato *17. pattauensi Episcopo* et suae ecclesiae liberaliter dignati fuimus conferre et confirmare. Ipse autem Episcopus sollicite procurans ecclesiae suae utilitatem, ipsum feudum statim titulo legalis successionis contulit praenominato duci bawarie ab ipso Episcopo suisque successoribus, non ab Imperio ratione feodi de cetero recipiendum et possidendum. Ut itaque hec apud posteros inconuulsa permaneant et perpeti (perpetim) firmitudine obseruentur, hoc priuilegium ob dilectionis euidentiam memorato

Episcopo snaeque Ecclesiae indulisimus Sigillo aureo maiestatis nostrae roboratum. Huius etiam testes sunt *Sifridus sanctae Moguntine sedis Archiepiscopus, Ekkebertus babenbergensis, Sifridus Augustensis, Hainricus Basiliensis Episcopi, Liupoldus dux Austrie et Styrie, Bernhardus dux Karinthiae, Otto dux Meranie, Hainricus nobilis de niffen, Anselmus de Justingen Marescalcus imperii, Waltherus de Sipsf (Scipsf) pincerna, Dioto Camerarius, Philippus de bonlandia, Hademarus de Wesint, Hainricus de Lonsdorf, Waltherus de Tannenberch, Otto de morsbach* et alii quam plures. Signum Domini nostri Friderici Inuictissimi Romanorum Regis et (Monogramma) Semper Augusti et Gloriosi Regis Syciliae. Ego *Chuonradus Metensis et Spirensis episcopus Imperialis aule Cancellarius* vice domini Sifridi Moguntinae sedis Archiepiscopi; totius Germanie Archicancellarii recognoui. Acta sunt hec Anno domini Millesimo ducesimo XVII. Regnante domino FREDERICO secundo diuina fauente clementia Romanorum Rege et semper Augusto et glorioso Rege Sycilie, Anno Romani Regni ipsius Quinto, Sicilie uero XVIII. Datum *in sollempni Curia Apud Nuoremerch* Anno pretaxato XII. Kalend. Febr. Quintae Indictionis.

Original auf Pergament mit Siegel, im königl. bairischen Reichsarchive zu München. — Hund—Gewold, I. 381. (Edit. Monac.) — Tolner, Hist. Palat. Cod. dipl. 64. — Mon. boic. XXX. I. 54.

CCCXCVI.

1217. 24. Jänner. Nürnberg. — *Kaiser Friedrich II. verleiht dem Bisthume Passau die Grafschaft im Ilzgau.*

(Chrismon.) In nomine sanctae et individuae trinitatis. *Fridericus secundus* diuina fauente clementia *Romanorum Rex* Semper Augustus et Rex Sycilie. Uotis fidelium nostrorum, presertim quae ad manifestos Ecclesiarum usus cedere uidentur, de consueta regie serenitatis munificentia pium semper fauorem uolentes impendere presentis Scripti certitudine ad notitiam presentis eui atque ad memoriam future posteritatis uenire uolumus, quod ad instantiam et obnixas preces dilecti principis fidelis nostri *Voltrici Pattauiensis Episcopi*, quem in obsequiis Imperii et nostris iam dudum non tantummodo inuenimus deuotum, verum etiam in sue fidelitatis feruore credimus immo non dubitamus constantem in antea permansurum, ad recognitionem laudabilium meritorum suorum *Comitatum prediorum ecclesie*

Pattauiensis sitorum per loca *Ylsgowe* nuncupata, quem *Comitatum* dilectus fidelis et consanguineus noster *Lodvicus palatinus comes Reni et Dux bawarie* ex concessione diuorum progenitorum nostrorum Romanorum Regum et Imperatorum iure hereditario tunc temporis quiete tenuit et possedit, de pleno assensu et mera uoluntate eiusdem ducis ab ipso duce in manus eminentie nostre resignatum Statim presente et petente eodem Duce contulimus memorato *Episcopo Ulrico et sue Ecclesiae* ab ipso suisque successoribus Patauiensis Ecclesie Episcopis titulo legalis feudi perpetuo possidendum. Ad cuius rei euidentiam, robur atque perpetuam memoriam presens Scriptum sepedicto episcopo et Ecclesie pattauensi indulsumus aurea bulla regiae maiestatis nostrae communitum, Statuentes atque sub interminatione gratie nostre districte precipientes, ne ulla umquam persona humilis vel alta, Secularis siue Ecclesiastica hanc nostre concessionis et confirmationis gratiam infringere vel ei aliquo temerario ausu presumat obuiare. Huius rei testes sunt: *Sifridus sanctae Moguntine sedis Archiepiscopus, Ekkebertus babenbergensis episcopus, Sifridus Augustensis episcopus, Hainricus basilienensis episcopus, Liupoldus Dux austrie et Styrie, Bernhardus dux Karinthiae, Otto dux Meraniae, Comes adolfus de Sowenburch* (Schowenburch), *Hainricus nobilis de Niffen, Anselmus de Justingen mariscalcus Imperii, Waltherus de Sips* (Scipf) *pincerna et Chuonradus frater eius, Dieto camerarius, Philippus de bonlandia, Hademarus de wisint, Hainricus de lonsdorf, Waltherus de Tannenberch, Otto de morsbach* et alii quam plures. Signum Domini Friderici inuictissimi Romanorum Regis (Monogramma) et semper Augusti et Gloriosi Regis Syclie. Ego *Chuonradus Metensis et Spirensis episcopus Imperialis aulae Cancellarius* vice domini Sifridi Moguntini archiepiscopi totius Germaniae Archicancellarii Recognoui. Acta sunt autem hec anno domini Millesimo CC:XLVII: Regnante domino Friderico secundo diuina fauente clementia Romanorum Rege et semper Augusto et rege Sicilie inuictissimo, anno Romani Regni eius Quinto, Sicilie uero XVIII: feliciter.

Datum *in sollemni curia apud Nuremberch celebrata* anno pretaxato VIII: Kal. Febr. Indictione V:ª

Original auf Pergament mit Siegel, im konigl. bairischen Reichsarchive zu München. — Mon. boic. XXX. I. 56.

CCCXCVII.

1217. 5. Februar, Steier, und 15. Mai. Admont. — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, befreit das Kloster Kremsmünster von der Gerichtsbarkeit weltlicher Richter.*

In nomine sanctæ et Individuæ Trinitatis. Ego *Liupoldus* Dei gratia *dux Austriæ et Styriæ Rudolfo venerabili Abbati Chremsmunstrensi* ejusque successoribus in perpetuum. Inter alia, quæ a nobis in transactionibus geruntur, legitimis ea præcipue litterarum indicijs liganda seu stabilienda ac posteriorum memoriæ commendanda duximus, in quibus Ecclesiarum pacem ac servorum Christi quietem decernendo studium pietatis impenderimus. Præsentibus igitur atque futuris Christi fidelibus hujus pagiæ testimonio declaramus, quod nos Ecclesiam Chremsmonasteriensem a seculari judicium exactione longis a retro temporibus enormiter læsam toto studij nostri conamine interposito ab ipsorum judicium sæcularium potestate hoc modo liberavimus et absolvimus, Videlicet quod jam dicta Ecclesia *Ortolfo de Volchenstorf* ministeriali nostro judici provinciæ, in qua eadem Ecclesia sita est, quadringentas libras publicæ monetæ nobis mediantibus persolvit et idem *Ortolfus* omne jus, quod in prædijs et in hominibus ejusdem Ecclesiæ ratione jurisdictionis sæcularis habebat, *Otonium Advocato Ratisponensi* et ille nobis uterque manu ad manum resignavit. Sane quia contractus iste ad proventum Ecclesiæ inter nos et ipsum Abbatem in Dominica, qua cantatur *Esto mihi*, in *castro nostro Styriæ* est celebratus præsentibus Prælati nostræ ditionis et in præsentia *Diepoldi Marchionis de Vochburch*, Baronum quoque seu Ministerialium nostrorum, nos prænominatam Ecclesiam ab omni sæcularis jurisdictionis vinculo pronunciamus prorsus absolutam. Volentes igitur eandem Ecclesiam plena pace et libertate gaudere omnes justitias et noxietates, quibus sæculari jurisdictioni prius erat obnoxia, glorioso Christi Martyri *Agapito* pro æterna remuneratione per oblationem gladij delegando contulimus. Unde decernimus, ut ab hac die nostræ constitutionis in antea nulli unquam sæcularium judicium liceat alicujus placitationis formam in prædiis Ecclesiæ exercere nec homines ipsius *Coenobij* sive colonos in prædijs Ecclesiæ sive ministeriales sive proprios sive censuales ad standum suo judicio compellere nec de negotiationibus neque de vectionibus venalium suorum aliquid ab eis exigere. Volumus enim, ut tam ipsius Ecclesiæ

prædia quam omnes causæ, quæ in ipsis emergerint, ab omni jurisdictione sæculari tam integre sint exempta, ut de ipsis soli Abbati et ejus Officialibus liceat cognoscere et de cognitis diffinire. Vt autem hujusmodi prærogativa Ecclesiæ Chremsmunstrensi a nobis ob remedium animæ nostræ ac parentum nostrorum eidem loco indulta tutior perseveret et inviolabiliter conservetur, placuit nobis juxta petitionem Abbatis, ut ab ipso persona, quam sibi viderit congruam vel idoneam, a nobis postuletur, quæ voluntate et instructione Abbatis vel officiarum suorum justitiam eis exigat et contra omnes injurias et violentias auctoritate a nobis accepta fideliter eos defendat. Et ne diurnitas temporum ulli talium possit in præjudicium Ecclesiæ suffragari, liceat Abbati eandem personam singulis annis vel ante anni terminum, si voluerit, mutare. Illis autem, quibus nos secundum prædicti petitionem Abbatis præmissorum executionem mandaverimus, hanc formam servare debent, ut in prædijs et bonis Ecclesiæ fures non capiant sed sicubi fures notorie devicti fuerint, vel deprehensi, præcones Abbatis illos absque omni læsione Ecclesiæ tantum, sicut cingulo clauduntur, ipsis assignent. Præterea si quispiam in exhibenda Ecclesiæ justitia rebellis extiterit, talis a prædicto exsecutore coerceatur, secundum quod Abbas et ejus officiales sibi indixerint faciendum et si per se vel per suos vel etiam per homines Ecclesiæ id facere non potuerit, auxiliarios sibi de nostris, quibus ipse causam indicaverit, assumendos esse mandamus. Noverit ergo nostra posteritas neque per infeodationem neque per aliud quodcumque genus alienationis hujus exemptionis privilegium infringi posse vel aliquatenus violari. Quodsi in ejus præjudicium aliquo præcipiti consilio, quod absit, ab heredibus nostris infeodatio de facto contigerit, irritam eam et omni robore vacuum censemus omnino non tenere: Sed si quis talis feodi prætextu in damna Ecclesiæ manum miserit, damnum recompenset in quadruplum et quasi elemosynæ nostræ violator in Deum et in animam nostram reum se esse cognoscat. Ad horum autem omnium evidentiam, quæ hujus privilegij nostri tenor continet, et nostræ diffinitionis stabilitatem perpetuam paginam præsentem autentici sigilli nostri impressione insignimus robore perenni valituram cum subscriptione, qui primæ transactioni apud styram interfuerunt: *Gotfridus Abbas Admontensis, Chunradus Abbas Garstensis, Diltmarus Abbas Sittanstedensis, Dytpoldus Marchio de Vohburch, Otto advocatus de Lengebach, Otto de Ror, Gundaker de Styr, Otaker Priuhauen, Imbrico de*

Steinbach. Deinde vocato Abbate ad *novam civitatem in publico placito nostro* hoc ipsum factum nostrum declarantes, plures ei testes adhibuimus, Qui sunt *Liutoldus Comes de Hardek, Vlticus Comes de Chlam, Herandus de Wildonia* et testes alij quam plurimi in privilegio annotati. Datum apud *Admunt* Idus Maij anno Incarnationis Domini MCCXVII. Indictione V. Pontificatus vero Domini Honorij Papæ anno primo, Feliciter Amen.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Kremsmünster. — Rettenpacher, Annal. Cremifan. pag. 173. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 68, Nro. 55.

CCCXCVIII.

1217. 14. Juni. Passau. — *Kaiser Friedrich II. bestätigt die Freiheit des Klosters Kremsmünster von der Gerichtsbarkeit weltlicher Richter.*

IN nomine Sanctæ et Individuæ Trinitatis. *Fridericus* Dei gratia *Romanorum Rex* semper Augustus et Rex Siciliæ universis Christi fidelibus tam præsentibus quam futuris in perpetuum. Quod studio piorum geritur, pium est et condecens, ut id tenore stabili roboretur. Hinc est, quod nos considerantes devotionem dilecti consanguinei nostri *Liupoldi Ducis Austriæ et Styriæ*, quam in *Coenobio Chremsmonasteriensi* ostendit, ipsam in Domino commendamus. Præfatus enim Dux omnia prædia et homines memorati Coenobij a secularis potestatis iudicio exemit omnimodis usque adeo, quod *Ortolfus de Volchenstorf*, qui fuit iudex provinciæ in prædijs ejusdem Monasterij resignaret iudicium illud in manus *Otonis Ratisponensis Ecclesie advocati*, a quo tenebat in feodo, idemque advocatus resignaret illud manibus jam dicti Ducis itemque Dux glorioso Christi Martyri *Agapito* præfatæ Ecclesiæ patrono auctoritate nostra assignaret. Adjecit etiam, ut nec ipsemet nec aliquis successor suorum idem iudicium possit in posterum alicui infeodare et si infeodatio aliqua, quod absit, de facto contigerit, censemus omnimodis irritandam. Præterea memoratus Dux iudicem dicto Coenobio constituet, quemcunque Abbas cum fratribus sæpe dicti Coenobij postulaverit, tali forma, ut liceat ipsis quolibet anno mutare iudicem vel etiam ante anni terminum, si sic ipsis visum fuerit expedire. Hæc et alia, quæ in privilegio continentur, quod ante dictus Dux Ecclesiæ Chremsmonasteriensi exhibuit, rata habentes et approbantes auctoritate regia confirmamus. Et ut factum hujusmodi irritari nequeat, sed semper maneat inconvulsum,

præsentem paginam sigilli nostri impressione fecimus insigniri testium nominibus, qui interfuerant, subnotatis: *Otto Frisingensis Episcopus, Utricus Pataviensis Episcopus, Ludwicus Dux Wawariæ Palatinus Rheni, Diepoldus Comes de Hohenburch, Rapoto Palatinus Wawariæ, Heinricus Comes de Ortenburch, Egeno Comes de Urach, Chunradus Hallegravius de Wazzerburch, Utricus Comes de Chlam, Heinricus nobilis de Aiffen, Chunradus nobilis de Altaih, Otto Ratisponensis Ecclesiæ Advocatus, Heinricus et Wernhardus fratres de Schowenberch, Otto Decanus Pataviensis, Chalhohus Pataviensis Canonicus, Walchunus Pataviensis Canonicus, Chunradus Pataviensis Canonicus majoris Ecclesiæ Plebanus, Heinricus de Petempach Archipresbyter, Hartimannus Ardacensis Præpositus, Marquardus de Hintperch, Rudolphus de Potendorf, Heinricus de Zewingen, Hadmarus de Chunring, Chalhohus de Gnannendorf, Liupoldus de Molantsdorf, Heinricus de Triwanswinchel, Otto de Puchpach, Heinricus de Puten, Hadmarus de Wesen, Liutoldus de Saverstetten, Heinricus de Lonstorf et alij quam plures. Datum Pataviæ XVIII. Kal. Julij anno Dominicæ Incarnationis MCCXVII. Indictione V. Anno regni nostri quinto.*

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Kremsmünster. — Rettenpacher, Annal. Cremifan. pag. 176. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 74, Nro. 57.

CCCXCIX.

1217. 2. Julij. Wien. — *Ulrich, Bischof von Passau, beurkundet den mit Heinrich von Wassenberg (Wachsenberg) abgeschlossenen Vertrag in Betreff der durch den Tod Karl's von Wessenberg erledigten passauischen Lehen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Utricus dei gratia Pataviensis episcopus* Omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis perpetuam in Christo salutem. Vniuersitatis uestre memorie commendamus, quod, cum domino *Cholone nobili uiro de Wessenberch* uiam uniuerse carnis ingresso feodum, quod ipse sui que progenitores a nostra habebant ecclesia, uacare cepisset, *heinricus* frater ipsius *Cholonis* hoc tamen feodum, quod pater ipsius possedit ab ecclesia, sibi impetrauit sub hac lege concedi, quod ipse prediorum suorum centum hubas et insuper *castrum Griezpach* cum omnibus suis pertinentiis et familie sue XLVI. utriusque sexus militaris

condicionis homines super Altare beati prothomartiris Stephani infra festum beati Jacobi proxime uenturum cum pleno iure et libertate omni sublato contradictionis scrupulo se traditurum hac conditione promisit, ut, si ipse hec omnia pretaxato termino non compleret, castrum Griezbach et *forum in Velden* utrumque cum omnibus suis pertinentiis uel proprietatis loco pignoris nobis crederet possidendum. Nos autem petitioni ipsius heinrici beniuole postmodum accedentes diem tradicionis huiusmodi usque ad festum Martini subsecuturum proxime uolumus prolongare, ita tamen sub forma pacti premissi, quod si ipse eo die uel infra plene non soluerit tradicionem eandem, ueluti est promissum, Castrum Griezbach et forum Velden utrumque uidelicet cum suis pertinentiis secundum adtestacionem testium, qui priori intererant contractui, statim uel proprietatis loco uel loco pignoris pro traditione tali cessante occasione omnimoda nobis cedat. Sed et hoc duximus adnectendum, quod tradendorum ecclesie nostre hominum iam sex tradidit iure plenario possidendos. Castrum quoque Griezbach cum suis pertinentiis similiter tradidit et traditum in feodo a manu nostra recepit. Reliquos uero homines cum centum hubis illis, si eas, sicut prediximus, ecclesie nostre donauerit, ipse in feodo a manu nostra reciperet sibi et filiis suis tantum, si quos habuerit, ad dies uite sue tenendos, quibus de medio sublatis nullus postea successorum siue heredum suorum tam in hiis omnibus quam in feodo patris sui, quod ipsi contulimus, quicquam iuris uendicare debbit sed omnia tunc insimul ad ecclesiam reuoluentur. Ne autem hunc contractum propter fragilitatem humane memorie aliqua calumpnia seu aliquis inopinatus euentus possit infringere uel turbare, ipsum biforni pagine nostro sigillo signare, subscriptis testium nominibus iussimus adnotari, quorum ad firmiorem cautelam ipse hinricus vnus, nos uero alteram duximus conseruandam. Hii sunt *Magister heinricus scriba austrie, Marquardus de hintperch, Rudolfus de Potendorf, Livtoldus de Sauerstetin, Otto de Morspach, Sigehardus pibro, Marquardus de velwen, Gotfridus camerarius, Erlolfus ciuis Wienensis, Albero Gneuso* et alii plures. Actum *Wienne* VI. Nonas Julii anno domini M. CC. XVII. Indictione V. Pontificatus nostri anno secundo.

Mon. boic. XXVIII. II. pag. 295, ex libr. eop. patav.

CCCC.

1217. **Wels.** — *Hartneid von Ort entsagt allen Ansprüchen auf die Gerichtsbarkeit über die Unterthanen des Klosters Garsten und Kirchdorf.*

Ego *Hartnidus de Ort Marschalcus Styrie* Notifico vniuersis hanc litteram inspecturis, quod, cum venerabilis Abbas *Gerstensis* Ecclesie nomine *Reimbertus* coram domino meo illustre (sic) *Duce Austrie et styrie Livpoldo* proposuisset contra me querimoniam super eo, quod officiales mei et indices circa *Chirichtorf* in illo iudicio, quod a me semper in illis partibus habere noscebatur, homines *Gerstensis* Ecclesie, qui vix vndecim numero (sic) habebantur, et iudiciis et locis statutis volebant sepius ad sua tribunalia coartare et nisi coram eisdem meis iudicibus iuri starent, ad emendationes sicut alios illius provincie indigenas acriter compellebant, ego non ualens dicte *Gerstensis* Ecclesie uel abbatis prefati pressuras in meam animam sustinere, precepi meis iudicibus et officialibus *Hilpoldo* et omnibus aliis sibi succedentibus, quod de cetero nunquam cogitent perturbare predicti Monasterii Colonos et homines occasione premissa, ut ipsa Ecclesia deinceps tali gaudeat libertate. Huius rei Testes sunt dominus *Vdelschalcus de Chlaus*, dominus *Otacherus de Slirbach*, dominus *Gendacherus de styr*, dominus *Otto de Rör*, dominus *Redolfus de Lauterpach*, *Wilhelmus de persenbach*, *Hertwicus*, *Heinricus*, *Perchtoldus*, *Eberhardus de Wessencke* mei fideles et alii quam plures. In cuius rei testimonium presentes litteras abbati de *Gersten Reimberto* et suis successoribus tradidi ad cautelam. Datum et Actum in *Welsa* anno domini M^o CC^o XVII° in christo feliciter AMEN.

Original auf Pergament mit Siegelrest, im Archive zu Garsten.

CCCCI.

1218. 5. **Jänner. Lateran.** — *Papst Honorius III. bestätigt dem Kloster St. Florian den Besitz der Pfarrkirchen St. Michael in der Wachau, Ried, Feldkirchen und Vöcklabruck.*

Honorius episcopus seruus seruorum dei Dilectis filiis Preposito et Conuentui *sancti floriani* salutem et apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur, quod iustum est et honestum, tam uigor equitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter dilecti in domino filii uestris

iustis postulationibus grato concurrentes assensu sancti Michaelis de Wachow, de Riede, de Veltkirch et de Vekelahbruc ecclesias, sicut eas iuste ac pacifice possidetis et in autenticis Episcoporum *Palauensium* dicitur contineri, uobis et per uos Monasterio uestro auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere uel ej ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum *Laterani* Nonis Januarij, Pontificatus nostri anno Secundo.

Original auf Pergament mit Bulle, im Archive des Klosters St. Florian.

CCCCII.

1218. 20. Juni. — *Abbt Conrad von Langheim verzichtet auf alle Ansprüche auf das von Kalchoch von Falkenstein zu Schlägel gestiftete Kloster.*

Nos *Chundericus* totusque Conuentus monasterii in *Langhaim* Uniuersis uolumus fore notum tam præsentibus quam futuris, quod in loco, qui *Slage* nuncupatur, honorabilis vir Dominus *Kalchochus de Vulckenstain* ad honorem Dei et B. Virginis *coenobium ordinis nostri* construxerat et fundarat, in quo fratres nostri ordinis *ex nostro monasterio primo* instituit et locauit et eundem locum cum omnibus ad dictum locum spectantibus nobis et ecclesie nostræ commiserat et donarat perpetue possidendum. Et cum in saepedicto *coenobio* fratres ecclesie nostræ aliquot annis cum magnis defectibus permanerent, quadam uice penuria et defectu uestitum continue aggrauati, locum relinquentes desolatum nocturno tempore pariter inde ad nostrum monasterium redierunt. Prædictus uero *Kalchochus* fundator præfactum locum nobis renunciantibus monasterio et abbati *Milocensi* (sic) et ordini Præmonstratensi tradidit et assignauit de nostra spontanea uoluntate. Eapropter ad petitionem fundatoris præactum locum seu *coenobium* in *Slage* cum omnibus ad eundem spectantibus tradimus monasterio et Abbati in *Milewsk*, sicuti nostro ordini et nostræ ecclesie traditus fuerat et commissus, renunciantes omnibus priuilegiis nostris habitis et habendis et euilibet iuri nostro tam Canonico quam ciuili. In cuius rei testimonium præsentis litteras dedimus saepedicto loco monasterio in *Milewsk* (sic) conuentui et fratribus sigilli

nostri munimine consignatas. Datum anno domini M. CC. XVIII. XII. Kal. Julii.

Aus einem Copialbuche vom Jahre 1497, im Archive des Klosters Schlägel. — Milewsk ist Mühlhausen im Taborer Kreise des Königreichs Böhmen.

CCCCIII.

1218. 2. Juli. Landshag. — *Ulrich, Bischof von Passau, incorporirt der Abtei Kremsmünster die Pfarre Buchkirchen.*

† C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Vdaticus* dei gratia patauiensis ecclesie episcopus. Exemplaris forma ab antecessoribus nostris uiris deo deuotis nobis premonstratur ecclesias dei, in quantum possumus honorare, pauperes christi ecclesiasticis impendiis sustentare atque per eorum suffragia nobis diuine misericordie uiscera dilatare. Inde est, quod nos auctoritate dei patris misericorditer inducti et precibus uenerabilis fratris nostri abbatis *Rūdolff* fratrumque suorum in *Chremise* monasterio ex consilio chori archipresbiterorum et decanorum nostrorum benigne concessimus, ut ecclesiam suam *Pêchchirichin* totaliter iuri et dispositioni eius traderemus ita uidelicet, ut eadem ecclesia per ipsum et successores eius in omnibus diuinis instituat, nec de cetero opus habeat, ut de altaris inuestitura uel coram nobis uel successoribus nostris ulla de cetero requisitio habeatur. Ne autem hec concessio nostra ab aliquo successorum nostrorum infringatur aut cassari ullatenus adtemptetur, presentis pagine priuilegium sigillo nostro roboramus et districto anathematis uinculo omnes preuaricatores et contemptores huius traditionis nostre innodamus, dilectores uero et conseruatores huius actionis omnipotentis dei gratie et protectioni committimus. Testes huius actionis: *Otto* Maioris ecclesie decanus, *Hartnidus* prepositus et canonicus, *Heinricus* canonicus, *heinricus* archipresbiter et canonicus, *Marquardus* capellanus, *Chunradus de heiliginstat*, *Chunradus* notarius, *Rūpertus* plebanus de *talheimin*, *Chunradus* plebanus de *Pûchirichin*, *Heinricus de scowenberch*, *Heinricus de winisperch*, et frater eius *Wernherus*, *Rudgerus biber* et *Sighardus* frater eius, *Arnoldus biber*, *Gundacher chraier* et *Otto de ebilsperch*, *Heinricus de Trâna*, *Vtricus de dahsperch*, *Otacher de stein*, *Liutoldus dapifer de scowenberch*, *Otto de Galspach*, *Chunradus spisaer*.

Datum apud Lantshabe vj nonas Julii Anno Incarnationis domin
M° CC° xvjjj. Indictione vj^a Pontificatus uero domini Honorii pape
Anno 11° Feliciter Amen.

Original auf Pergament mit Siegelrest, im Archive des Klosters Krems-
münster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 75, Nro. 58.

CCCCIV.

1218. 9. Juli. — *Erneuertes Stiftbrief des Klosters Schlängel durch Kalhoch
von Falkenstein.*

Ego *Kalchochus de Valckenstain* ministerialis Ecclesie *Pata-
viensis* ad notitiam tam presentium quam futurorum cupio peruenire,
ad quos presens peruenerit scriptum, quod in bonis meis in loco, qui
dicitur *Slage*, Coenobium exile ad honorem Dei et Beatæ Virginis
Mariæ fundavi de Domini *Wolkeri Episcopi Patauiensis* voluntate
beneuola et consensu, quod ordini *Griseorum* dederam, et ipsum locum
et coenobium abbati et ecclesie in *Langhaim* commiseram in perpetuum
ad regendum. Cumque domini fratres ecclesie de *Langhaim* in *Slage*
annis septem cum dimidio permansissent, quodam tempore ipsum
locum solitarium relinquentes, in *Langhaim* ad monasterium suum,
unde uenerant, noctis in silentio redierunt, secum assumptis libris,
calicibus et ornatu, de quo fui nimium conturbatus, quod ipsi coeno-
bium per me ipsis traditum contempsissent. Tamen ego trinos nun-
cios cum litteris ipsis direxi supplicans, ut redirent, diligentissime et
inuitans. Qui deliberatione præhabita de communi consilio mihi reman-
dauerunt, quod unus Abbas et unus monachus ibi præ fame et frigore
essent mortui et quod locum non amplius curarent et quod ipse fun-
dator locum et foundationem suam in *Slage* assignaret et daret, cui-
cumque vellet, de eorum grata et mera ac spontanea voluntate. Tunc
ego quid facerem ignoravi. Tandem de consilio sapientum ac etiam
amicorum fundavi coenobium in alio loco et idem coenobium cum
omnibus attinentiis commisi et assignaui libere et solute abbati et
conuentui in *Milewsk* ad tenendum perpetue et regendum secundum
B. Augustini et Præmonstratensium regulam et statuta, et in ipso
coenobio fratres cum præposito ex præfato coenobio actuali vita
et residentia collocaui. Et ne alicui in posterum super his dubium
oriatur, in huius rei testimonium et cautelam dedi præsentis litteras
sæpedicto præposito ac fratribus mei sigilli munimine roboratas.
Huius rei testes sunt *Chundericus filius meus, Otto de Wesen cum*

fratre suo Henrico, Sigifridus de Morspach, Wernherus de Haichenpach, Rudegerus miles Wesnerii, Engelbertus miles de Liechtenek, Rupertus, Leopoldus, Gerungerus, Petrus, Fridericus clientes mei. Datum anno Domini millesimo ducesimo decimo octauo VII Idus Julii.

Aus einem Copialbuche vom Jahre 1597, im Archive des Klosters Schlägel. — Pritz, Geschichte des Landes ob der Enns, I. 375.

CCCCV.

1218. 22. October. Nürnberg. — *Kaiser Friedrich II. bestätigt die Verpfändung des Schlosses Viechtenstein durch den Grafen Conrad von Wasserburg an das Bisthum Passau.*

In nomine sanete et indiuidue trinitatis. *Fridericus* diuina fauente clementia *Romanorum Rex* semper Augustus et Rex Sicilie. Saluti-ferum in domino nobis esse credentes, si manum regie maiestatis nostre ad confirmationem illorum extendimus, que promotionem ecclesiarum euidentius operari noscuntur, uniuersorum memorie presentem paginam intuentium commendamus, quod *Chunradus nobilis comes de wazzerburch* sancte crucis signo signatus *castrum suum vihtensteine* proprietatj sue adtinens cum omnibus pertinentiis, ministerialibus uidelicet et aliis hominibus, uillis, agris, pascuis, nemoribus, terris cultis et incultis atque aliis rebus omnibus ad idem castrum pertinentibus pro anime sue salute *Patauiensi ecclesie* talj lege donauit, ut, si ipse sine herede decesserit, idem castrum cum predictis suis pertinentiis ipsi cedat ecclesie possidendum perpetualiter cum omnj eo iure, quo ipse comes illud dinoscitur possedissee. Preterea uenerabilis ipsius *Patauiensis ecclesie episcopus Vtricus* noster princeps familiaris et dilectus idem castrum cum prefatis suis pertinentiis in possessionem ac ditionem suam pleno iure ab eodem comite titulo pignoris iam recepit ipsi comitj mille marcas mutuans, cum quibus expleat uotum crucis, Et utique ipsi comitj a crucis expeditione reuerso non licet idem castrum redimere nisi simpliciter de propriis suis rebus, Sed etsi fuerit sic redemptum, non debet alienorum sed suj solius usibus subseruire, ne per occupationem seu uiolentiam alienorum ecclesia memorata donatione possit hujusmodj defraudari. Nec pretermittendum duximus, quod ipsi comitj, cum peregrinationis uotum compleuerit, idem episcopus debet in feodo concedere reddituum annualium ad XXX talenta, quorum ipse comes XX. ad manus annuatim percipiat, reliqua decem sint infeodata, cuius etiam feodj

situs ipsi, ante quam iter peregrinationis incipiat, ab episcopo ostendatur. Insuper feudum condecens et honestum, quantocj us uacauerit, ipse episcopus comitj conferet sepedicto. Ne autem hujus donationis tractatum ulla possit calumpnia in posterum perturbare, duplicj pagine nostro sigillo signate ipsum cum testium nominibus, qui ej interfuerunt, annotari fecimus, quarum alteram episcopo, alteram uero comitj curauimus firmiter cautele gratia exhibere. Hij sunt testes: *Theodericus Treuerensis archiepiscopus, Eberhardus Salzburgensis Archiepiscopus, Chunradus Metensis et Spirensis episcopus Imperialis aule cancellarius, Otto Erbpolensis episcopus, Otto frisingensis episcopus, Ludeuicus Palatinus Rejni et dux Bawarie, Theobaldus dux Lothoringie, Rapoto Palatinus Bawarie, Heinricus comes de Ortenberch, Burchardus comes de Mannesvelde, Hermannus comes de hartesburch* et alij quam plures. Datum apud *Nvrenberch* xi. Kalend. Nouembris Anno dominj M^o cc. xviii^o Indictione vii^o

Original auf Pergament mit Siegel, im königl. bairischen Reichsarchive zu München. — Mon. boic. XXX. I. pag. 74.

CCCCVI.

1218—1228. — *Der Propst zu Reichersberg gibt dem Hermann Rughalm als Ersatz für den Schaden, welchen das Mühlwasser in Chadelingen angerichtet, einen Ackergrund.*

H. dei gratia *Richerspergensis* ecclesie prepositus cunctis has literas perspecturis salutem in perpetuum. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris, quod *hermannus* cognomento *Rughalm* nos *Richerspergenses* inpetebat, se a nobis dampnum sustinere, quod aque meatus molendini nostri in *ieruanch* in *chadeligne* occuparet partem predij sui ibidem positi. Que lis in arbitros commissa tali modo est decisa, ut nos *richerspergenses* de curia nostra in *chadeligne* iam dicto *hermanno* daremus agri culti XII. cubitos, quod uulgo holzellen uocatur, que mensura a uiris prudentibus trutinata computata est ad sex agros et quatuor partes, quod uulgariter dicitur *drumer*, et ita diffinitum est, ut ipse *hermannus* pro dampno suo talem reconpensationem haberet, ut in uno tantummodo campo sibi demonstrato . . . *) Nobis uero *Richerspergensibus* aque meatus, pro quo

*) Entweder ist hier ein Wort ausgelassen, oder das „ut“ ist überflüssig.

lis agebatur, cum omni iure molendini in quieta et uera possessione permaneret. Si autem inundatione aquarum, ut sepe fieri solet, idem meatus irrumpatur, molendinarius de consilio uicinorum tali cautione reparare studeat, ne aliqua inde auersio oriatur. ut hec compositio in futurum stabilis permaneant, sigillum nostrum appendimus atque testes, qui interfuerunt, subscribimus: *Heinricus miles de castro scömberch, Hertwicus de hetcingn, Otto de sconpuhl, Wernhardus iude.v prioris anni illius facti, Irnuridus tunc temporis iudex, Bernhardus lurzarius, Gerungnus Öez, Sifridus familiares ecclesie de asca, Marquardus tunc uillicus in chadelign, Heinricus molendinarius, Meinhardus de uihpach, Manigoldus censualis noster et filius suus, Chünradus hospes, Heinricus seruus cellerarii* et alii quam plures.

Aus einem gleichzeitigen Copialbuche, im Archive des Klosters Reichersberg.

CCCCVII.

1219. 18. März. Lateran. — *Papst Honorius III. nimmt das Kloster Reichersberg, dem er seine Rechte und Freiheiten bestätigt, in seinen besonderen Schutz.*

Honorius episcopus seruus seruorum dei Dilectis filiis *Henrico* Preposito et fratribus *Richerspergensibus* ordinis sancti Augustini Patauiensis diocesis Salutem et apostolicam benedictionem. Sacro sancta Romana ecclesia deuotos et humiles filios ex assuete pietatis officio propensius diligere consuevit et ne prauorum hominum molestis agitentur, eos tamquam pia mater sue protectionis munimine confouere. Ea propter dilecti in domino filij uestris iustis precibus inclinaty personas uestras et ecclesiam, in qua diuino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis, que impresentiarum rationabiliter possidetis aut in futurum iustis modis prestante domino poteritj adhipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem decimas *Putinensis* ecclesie et de *Pramberch* et *Elez* ecclesias cum ecclesijs et Capellis ad eas pertinentibus, quas pie recordacionis *Salzburgensis* Archiepiscopus de Capituli sui assensu, ad quem pertinebant, eidem ecclesie uestre prouida deliberatione concessit, constituens, ut in predictis ecclesijs *Pramberch* et *Elez* beatj Augustinj regula obseruetur et ad eas per presentationem *Richerspergensis* Prepositi et institutionem *Salzburgensis* archiepiscopi ministri de uestro collegio assumantur, cuius constitutionem super his successores ipsius *Cunradus* uidelicet

Albertus et *Eurardus* Salzburgenses archiepiscopi suis priuilegiis confirmarunt. Ecclesiam quoque de *Munustur* a bone memorie *Patayiensi* Episcopo, quam etiam a felicis recordationis *Adriano* papa predecessore nostro ecclesie uestre asseritis confirmatam cum decimis et alijs pertinentijs suis et decimas a pie recordationis *Frisingensi* Episcopo de Capitulorum suorum asensu (sic) eidem ecclesie uestre collatas, Predia insuper in *Eoluin* et *Graben* a quodam Comite *Allensi* et in *Vihpah* a quodam *Hartwico* cum alijs predijs in *Gurtin*, in *Mulberch*, in *Honren*, in *Potenchowen* et in *Wanepach*, in *Hagening*, *Wrmering*, *Anthriesgurch* et in *Bawaria*, *Austria* et *Marchia* nec non cum decimis, redditibus, mansis, libertatibus atque immunitatibus ab ecclesie *Salzburgensis* Archiepiscopis ecclesie uestre concessis, sicut ea omnia eadem ecclesia iuste ac pacifice possidet et in supradictorum archiepiscoporum litteris continetur, uobis et per uos ipsi ecclesie uestre auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere uel ej ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis deij et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursum. Datum *Laterani* XV. Kalend. Aprilis, Pontificatus nostri anno Tertio.

Original auf Pergament, die Bulle abgefallen, im Archive des Klosters Reichersberg. — Mon. boic. IV. 428.

CCCCVIII.

1219. 8. Juni. *Garsten*. — *Atrammus von Chlinpach* beurkundet den von ihm mit dem Kloster *Garsten* abgeschlossenen Vertrag in Betreff eines Lehens in *Cherpach*.

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Ego *Atrammus de chlinpach* in scriptis protestor futurorum et presentium memorie commendando, quod *Rembertus* abbas et uniuersitas conuentus sancte Marie in *Garsten* michi liberisque meis tantum et non nepotibus predium in *cherbach* sub annuo censu unius uidelicet talentj concesserunt quo ad meam uitam meorumque filiorum tantum possidendum. Solutioni uero census tempus pro mea uoluntate fuit ab ipsis prefixum festum uidelicet natiuitatis dominij et beate uirginis purificatio ea condicione, quod, nisi ego uel filii mei intra duo illa festa predictum censum sine difficultate solueremus, ab omni eiusdem predij cecidissetus

detentione, nulla mihi uel ipsis super eodem uel aliqua ipsius re amodo competente actione uel petitione. Inciperem autem censum antedictum soluere post primos tres annos uenturos a festo natiuitatis domini proximo uenturo computandos. Acta sunt hec in domo *Garstensium* anno incarnationis domini M^o CC^o XVIII° VI. Idus Junii. Huius rei testes sunt Magister *ditricus plebanus* (sic) *de waltchirchen*, *Vlricus de grēnburch*, *Gernot miles*, *lertoldus de rēlsheim*, *Otakarus de stein*, *Ernst de Asperch*, *Otto de lerbepach*, *Rēdel sagittarius de lengbach*, *Rēdolfufus* (sic) *de ternperch*, *Heinricus de chornsperch*, *Sibot gloglar*, *Otakarus preuhaben*, *ditricus stuzlar*, *Rēdolfus abbas de chremsmunster*, *Gerunch de camera*, *Vlricus preco*, *Herwich lambertus*. Vt autem in nullo concessio ipsorum possit uacillare (sic) presens scriptum meo sigillo munitum ipsis sponte tradidi ab ipsis scriptum ipsorum sigillo munitum e conuerso recipiendo.

Original auf Pergament mit Siegelrest, im Archive zu Garsten. — Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen für 1851, I. 313.

CCCCIX.

1220. 3. Februar. Passau. — *Ulrich, Bischof von Passau, überlässt dem Kloster St. Nikolaus bei Passau tauschweise die Pfarre Widempach (Wimpach) gegen jenen jährlichen Zins, welchen das Kloster bisher von der Insel Golderwerd bezogen.*

†. In nomine saucte et indiuidue trinitatis *ōdaltricus* gratia dei *patauiensis* episcopus cunctis successoribus suis et omnibus in posterum fidelibus in perpetuum. Ex iniuncto nobis licet inmeritis presulatus officio non solum ecclesiis ad nos qualitercumque spectantibus tenemur preesse inmo magis prodesse, maxime autem his, que ratione foundationis a nostris uisceribus exierunt, cum non sufficiat nos a grauaminibus earumdem cessare, nisi etiam manvm auxiliatricem tempore necessitatis ipsis porrigere satagamus. Inherentes igitur laudabilibus coram deo et hominibus predecessorum nostrorum uestigiis ecclesiam pii confessoris S. Nycolay in suburbio nostre ciuitatis a predecessore nostro pie recordationis venerabili episcopo *Almanno* (sic) honorabiliter constructam debita dilectione amplectimur, ipsius promotioni et tranquillę conseruationi quantum possumus intendendo. Vnde nouerint vniuersi christi fideles tam moderni temporis quam futuri, quod nos ad instantiam familiaris nobis in christo fratris et capellani *Vlrici* apud S. *Nycolavm* venerabilis prepositi et capituli de chori

nostri bona uoluntate consensvque vnanimi et concordi nostrorum ministerialium consilio in concambium talenti aureorum denariorum et XII solidorum uel Pataviensis monetę VI librarum quas idem dominus *Altmanus* de dominicalibus nostris in *Golderwerde* ad cameram ipsorum pro uestitv annuatim soluendas fratribus sub communi et regulari uita domino deo ibidem seruientibus ordinauit, contulimus parrochiam ecclesiam in *Widempach* cum terminis suis, dote ac decimis aliisque sibi attinentibus tam cultis quam colendis, tam quesitis quam querendis ac pleno iure, quod ad nos in eadem ecclesia plenarie dinoscitur pertinere, a predictis fratribus quieto et perpetuo tytulo possidenda saluis sibi nichilominus decimis, quas in predicta insula uidelicet *Golderwerde* possident ratione ecclesię suę *Allinchovin*. Audientes siquidem indebitam predictę atque statutę summe diminutionem dilectis in christo fratribus antedictis canonicis regularibus per officiales nostros nobis licet inuitis frequenter illatam nostrum super hoc ualde metuimus periculum et id tum pro nostra tum antecessorum sey etiam successorum nostrorum salute in posterum precauere cupientes quicquid de prouentibus prememoratę ecclesię poterit prouenire amplius, quam in prescripto concambio receperimus, pro remedio animę nostrę nee non et successorum nostrorum omnium salute cedat in communes usus dilectorum nobis in christo fratrum regularium canonicorum, Vt memores talis consolationis ob reuerentiam omnipotentis dei et piissimi confessoris S. Nicolai omniumque sanctorum per nostram beniuolentiam sibi collatę nos in suis orationibus habeant apud deum frequentius et deuotius commendatos. Vt autem talis permutatio canonice facta rata semper et inconuulsa in posterum permanere debeat, hanc paginam in testimonium huius facti conscribi et sigilli nostri caractere eam fecimus communiri. Testes uero, qui huic facto intererant et de quorum consilio et consensu effectum est mancipatum, hii sunt De choro cathedrales domini *Otto* decanus, *Chalohus de Valchenstein*, *Hartnidus* prepositus, *Chunradus* tympharrarius, *Walchvnu de Stein*, *Heinricus* scolasticus in *Winne*, *Heinricus de Mistelbach*, *Heinricus de Bettinbach* arcidiaconus, Magister *Heinricus de Witen* archydiaconus, *Ebirhardus de Jahinstorf* cellerarius, *Rvdolphus Tven*, *Willehalmus* cantor, *Engilpoldus*, *Chunradus Tven* custos, *Chunradus de S. Valentino*, *Albertus*, *Ebirhardus de Wehtenbach*, Et alii, De capellanis curię Magister *Marquardus de Trlina* archydiaconus, *Chunradus* notarius curię, Magister *Einvicus*, Magister

Alkerus, Syboto capellanus et sacerdos, De ministerialibus *Hademarus Pincerna de Wesen, Heinricus de Aheim* camerarius, *Otto de Heichinpach* marschaleus, *Waltherus de Tanneberch* dapifer, *Otto de morspach, Livtoldus de Saurstetin, Otto de Jahinstorf, Albero de Germundesperge, Ekkardus de Vurth* et *Heinricus* frater eius.

Acta sunt hec *Patauię* Anno Incarnationis dominice M^o CC^o XX°: Indictione VIII. Tercio Nonas Februarii, Apostolice sedis papa *Honorio* tercio, Papatus autem anno III°: Regnante rege *Friderico* II. Nostri autem pontificatus anno V^o:

Data *Patavie* per manum notarii nostri *Chunradi* Anno pontificatus nostri quinto feliciter Amen.

Original auf Pergament mit Siegelrest, im königl. bairischen Reichsarchive zu München. — Hund—Gewold, III. 159.

CCCCX.

1220. 6. Februar. Passau. — *Ulrich, Bischof von Passau, bestätigt alle Besitzungen und Rechte des Klosters St. Nikolaus bei Passau.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *ōdalricus* gratia dei *patauiensis* episcopus huius nominis secundus cunctis successoribus suis et omnibus imposterum christi fidelibus in perpetuum amen. Pontificalis prouidentia et pastoralis sollicitudo compellit nos religiosus et deo sacratis locis non solum in presenti fauere sed etiam in futurum eorum quieti et securitati, ne improborum peruersitate ledi aut perturbari valeant, quantum diuina conceditur clementia, prouidere, quatenus nobis et cunctis fidelibus ex orationibus inibi deo seruientium tanto copiosior fructus accrescat, quanto eis ad uacandum deo nullius perturbationis inprobitas obsistere audeat uel presumat. Quapropter monasterium a sanctissimo predecessore nostro huius sancte sedis episcopo *Altmanno* in honore beati Andree apostoli et S. Pantaleymonis martiris et precipue beati Nycolai confessoris adiuuante et cooperante felicis memorię *Agnete* imperatrice in portu *eni* fluminis fundatum et apostolicorum nostrorum *Alexandri* et *Gregorii* paparum et *Heinrici* regis huius nominis quarti et filii sui imperatoris *Heinrici* quinti nec non et *Vlrici* atque *Reinberti* aliorumque *Pataviensis* ecclesie venerabilium pontificum priuilegiis et sigillis roboratum, ut inconuulsum ac illibatum omni futuro tempore permaneat, deo patri sanctisque eius flectere genua precibus et suspiriis non cessamus.

Cuius rei gratia dilectus in christo frater apud *S. Nycolaum* venerabilis prepositus *Vlricus* ecclesie sue priuilegia ab antedictis patribus, dominis atque principibus auctorabiliter instituta legenda nobis obtulit eaque nostra auctoritate contra nouas ecclesiarum calumpnias renouari communi fratrum suorum petitione suppliciter postulauit. Nos igitur illius et sui capituli iustis petitionibus debitum consensum adhibentes, quecunque nostri antecessores et piissima imperatrix *Agnes* ceterique fideles predicto cenobio pia deuotione contulerunt vel adhuc conferenda sunt, nos quoque collata et nunquam auferenda esse censsemus (sic) et quicquid predecessores nostri apostolico et sue auctoritatis banno confirmauerunt, nos idem ipsum apostolico nostroque banno confirmantes ab illorum sententia nullatenus dissentimus. Hec igitur sunt bona, que *Agnes* imperatrix pro remedio anime sue predicto cenobio donauit. Nona uidelicet pars omnium, que ad *Bersinbiuge* et *Ibesburch* ad manus suas reddebantur. Que uero sequuntur, per manum aduocati sui *Reginberti* prefatus episcopus *Altmannus* iam dicto cenobio tradidit scilicet presignatum portum *Eni* fluminis cum omni utilitate sua, ecclesiam *S. Marie* magdalene dimidio mansu dotatam, in suburbio uero ciuitatis *XI* domata et quicquid ruris est a *danubio* usque ad *enm* preter duo iugera ultra montem *Winchobil* sita et duas curtes stabularias *Semphulingen* et *Niwinhouin* cum omnibus pertinentiis suis. Tradidit etiam eidem cenobio decimas de hortis, de pomeriis, de uineis, de agris, que de illo domate coluntur ad hospitale pauperum ibidem constitutum. Ad *Tantobil* dimidium mansum, Ad *Holzheim* quatuor h̄bas, *Heginbach* hubam unam, *Probesreuth* hubam uasa tornata soluentem. In ripa, que dicitur *Pevthra*, dimidiam hubam, *Pahmvl* hubam, *Savmingen* hubam, *Hasinprvl* h̄bam, ad *Windeberch* unam Hofsacham, ad *Steinvelde* hubam, ad *Sënnebach* hubam, ad *Pimzheim* unam hofsacham. In loco, qui dicitur *Alburch*, duas partes decimationis eiusdem ecclesie et tres curtes stabularias. In *Gehei* curtem unam, *Auekkingen* tres hubas soluentes ferrum, *Hergoluingen* hubam, *Avshovsen* molendinum, *Rongerstorf* curtem unam et dimidiam hubam cum una decima, *Euchindorf* capellam cum omni utilitate et pleno iure et curtem stabulariam et dimidiam hubam cum pratis et siluis illuc pertinentibus, *Bezirichstorf* curtim unam cum omnibus eius appendiciis, *Enzinwise* uillam cum genezeo et molendino, siluis, pratis, piscationibus et omni utilitate sua, In *Rivthe* VII. hubas, *Dorna* curtim unam et hubam et siluam

cum pratis et piscationibus et unam decimam, *Cholinbrünne* hubam, *Wachinwise* duas curtes stabularias et hubam unam et dimidiam et unam decimam cum pratis et siluis illuc pertinentibus et piscationem, *Einhartstorf* molendinum et dimidiam hubam cum pratis et siluis et areis et piscationibus, *Gerchwise* tres hubas et tres carradas cereuisiæ de bonis episcopi in eadem uilla dandas, *Altheim* curtim unam cum omnibus appendiciis, *Awenchirchen* capellam cum omni utilitate et pleno iure et curtim unam cum omnibus eius apendiciis et quicquid utilitatis iidem fratres supradicti cenobii sibi potuerint ordinare tam in agris quam in siluis, oblationibus et areis in eadem uilla constitutis et unam decimationem, *Eitinbach* ecclesiam cum omni utilitate et iure parrochiali et unam decimam in omnibus terminis eiusdem ecclesiæ tam cultis quam colendis, *Aha* hubam cum silua adiacente, *Vilshouin* dimidiam hubam, *Chupharen* tres hubas, *Hekkinchouin* hubam, *Havchspach* hubam, *Percheim* duas hubas, *Leimchar* duas hubas, Ad *walde* hubam soluentem picem, In parrochia *Hetaren* unam decimationem, In parrochia *Chelperch* unam decimam, In parrochia *Irsheim* unam decimam, In ecclesia, que dicitur *Heimingen*, duas partes decimationis, Duas quoque partes decimationis noualium siluæ, que dicitur *Hohenhart*, tam cultorum quam colendorum in quatuor ecclesiis illis, quarum termini in eandem siluam ex inferiore parte porriguntur, quarum nomina sunt hec: *Ebirswanch*, *Schiltaren*, *Aspach*, *Vekkilatorf*. Tradidit etiam illis ecclesiam *Grizchirchen* cum omni utilitate et pleno iure et unam decimam in omnibus terminis eiusdem ecclesiæ tam cultis quam colendis. Dedit etiam fratribus predicti cenobii ecclesiam in *Allinchouin* cum omni utilitate et pleno iure et unam decimam, decimas quoque noualium in omnibus terminis eiusdem ecclesie et unam hofsacham. Ad *Evstin* curtim unam, *Strazze* quatuor hubas, *Harde* hubam unam cum silua adiacente, *Winchlaren* dimidiam hubam, *Stude* dimidiam hubam, *Emilingen* dimidiam hubam, Ad *Tênheim* dimidiam hubam, *Hartheim* curiam et dimidiam hubam, In *Riuthe* hubam, *Bvsinge* curiam et dimidiam hubam cum omnibus illuc pertinentibus, *Leucentingen* (sic) hubam et dimidiam, In *Prele* dimidiam hubam in usum apum et *Chaltinbach*, Ad *Reprehtshovin* unam decimam. In oriente (i. e. austria) in rure circa *Ruste* et *Izindorf* decimam unam in omnibus terminis eiusdem ruris tam cultis quam colendis, In rure, quod dicitur *Bivchriche*, duas partes decimationis in quatuor ecclesiis *Nivinchirchen* scilicet et *Rorinbach*,

Molte et *Riedenburch*, decimas quoque noualium in omnibus terminis earundem ecclesiarum. In ecclesia *Stregin* duas decimas, In parrochia *Hohincart* unam partem decimationis in omnibus terminis eiusdem ecclesie tam cultis quam colendis. Tradidit etiam eis tres sagenas *Sebach* unam, *Matse* vnam, *Patavie* unam, que protenditur a pede montis, in quo sita est ciuitas, usque *Walkerslegen*, adiciens quicquid utilitatis predicti fratres sibi in eodem litore potuerint ordinare. Preterea contulit eis *Sebach* tres uineas, *Ascha* duas, *Wachawe* quatuor, *Huntsheim* quatuor, *Mutaren* duas et unam hofsacham, In *Halle* unam sartaginem cum suo iure, In *Lohe* curiam unam, In *Sebach* decimam unam, In *Lintheim* curiam unam, Ad Luminaria ecclesie tradidit capellam S. Marie in ciuitate *Laureacensi* cum omni iure et utilitate, que prememoratis fratribus tam in oblationibus quam censualibus et areis infra cimiterium sitis et in quibusdam hortis poterit prouenire. Pro uestitu autem eorundem fratrum ordinauit XXIII. libras, de nauibus *Patavie* X, de *Golderwerde* VI. de *Euirdingen* quatuor, de censu *Matse* tres, de *Aufhausen* unam. Fratres quoque prefati monasterii liberos ab omni aduocatorum seruitio esse uolens comitem *Heinricum de Vormbach* aduocatum illis in partibus *Bawarie* et *Lirpoldum* piissimum marchionem in partibus *Austrie* aduocatum eis ordinauit hoc quasi pro iure semper obseruandum statuendo et auctoritate dei omnipotentis sub pena eterne dampnationis inhibendo, ut nec ipsi nec aliqui heredum suorum nec alter quispiam eis quacunque sorte succedentium aduocatorum aliquem sibi nisi fratribus sepe dicti cenobii petentibus subaduocatum presumat ordinare hoc adiuncto, ut, si aliquis improbus aduocatus postmodum hoc infringere temptauerit, is vinculo anathematis se sciat innodatum et eterne uelicionis uindicta, nisi resipuerit, perpetualiter puniendum. Pro seruitio uero, quod plerunque occasione aduocatie ab ecclesiasticis personis exigitur, X. uineas in *Rirtaren* sitas cum omnibus eorum (sic) appendiciis comiti *Heinrico de Vormbach* et in loco, qui dicitur *Mkkerawe*, tres hubas et LXX mancipia *Lirpoldo* marchioni *Austrie* in beneficium concessit ea conditione, ut nec ipsi nec aliquis succedentium sibi aduocatorum aliquod ab ipsis ratione aduocatie seruitium presumat expetere. Quicquid uero reddituum circa *Grizchirchen* et *Allenhouin* sepe dictis fratribus contulit, sibi et successoribus suis uice aduocati patrocinandum reseruauit auctoritate dei patris omnipotentis firmiter inhibens, ut nullus successorum suorum aliquem subaduocatum nisi pro

petitione eorundem fratrum ibidem sibi presumat aliquando substituere. In omnibus quoque ecclesiis, quas eisdem fratribus contulit, quicquid iuris et seruitii episcopus in eis habere uidebatur, totum ipsis et plenarie contulit. Mortuo quoque prelato ipsorum liberam eis electionem indulsit et hec faciens omnia communi consilio et consensu canonicorum chori *Pataviensis* et ministerialium suorum rationabiliter confirmauit. Defuncto (sic) igitur pie recordationis *Altmanno* episcopo successor ipsius in episcopatu *Vlricus* episcopus foundationem supradicti cenobii et donationem bonorum episcopatus illuc factam approbens et confirmans ecclesiam in *Alburch* cum omni utilitate et iure, quod *Pataviensis* ecclesie episcopus ratione fundi in ea habuerit, ius uidelicet patronatus fratribus eiusdem monasterii contulit. *Reginbertus* etiam *Pataviensis* ecclesie episcopus, dum se fratres sepe dicti cenobii in portu *eni* fluminis ablato dampnificasse recognouisset, pro reparatione dampni eis illati ecclesiam in *Harchyrchen* cum omni utilitate et pleno iure et unam decimam in omnibus terminis eiusdem ecclesie tam cultis quam colendis ipsis contradidit. Idem eis etiam ecclesiam in *Swarza*, que alio nomine *Monichrieth* dicitur, dedit cum una decimatione in omnibus terminis eiusdem ecclesie tam cultis quam colendis. Horum igitur uestigia imitantes alii quam plures, dum religionem sanctam et seruitium dei in eodem monasterio sancte et religiose florere uiderent, spiritu sancto edocti redditus suos illuc contulerunt. Inter quos *Hezil* quidam homo nobilis tradidit illuc stabulariam curtim in *Peringen* et dimidiam hubam cum pratis et awis (sic) illuc pertinentibus et duas hubas in *Richerstorf* cum pratis et siluis illuc pertinentibus. *Alrammus* quidam unam hubam ad *Walchsingen*, Quidam sacerdos nomine *Raffoldus* uillam in *Sunnebach* cum silua adiacente et uillam in *Burchhartingen* cum omnibus suis mancipiis et silua adiacente eidem cenobio tradidit. Comes *Gebhardus Schalcheim* cum omnibus suis pertinentiis dedit, *Gebhardus* quidam cognomento *longus* molendinum in *Pochingen* et dimidiam hubam, Sacerdos quidam nomine *Meingotus* uillam in *Sunemæningen* cum omnibus eius appendiciis, *Alrammus* quidam de *Ascha* duo predia in *Wrgildorf*, Quidam *Meinhardus* nomine predia, que in *Pollinheim* et *Smidingen* habuit, *Gerhohus* quidam predium ad *Chrebezpach*, Quidam sacerdos nomine *Ekkericus* curiam in *Hartheim* et dimidiam hubam, *Adilheidis* quedam nobilis uillam in *Beneutenrieth* et *Grub* cum omnibus illuc pertinentibus, preterea alia tria predia ibidem sita contulit. *Hartmannus*

quidam homo nobilis quatuor predia et molendinum iuxta *Prienbach* et in *Bulziberch* hubam dedit. *Engilbertus de Blanchinberch* curiam in *Hærkerstorf* et hubam *Reginhalminge* et dimidiam hubam in *Winchil*, *Engilbertus* quidam *de Strubin* ministerialis episcopatus curtim unam in *Ascha* et curiam in *Wasin* cum siluis et pratis et molendino et cum aliis XXIII. prediis empticiis et uineam in *Ascha* dedit. *Gumpoldus de Porinheim* quatuor beneficia, tres uineas cum areis in *friendorf* dedit et montem, super quem culte sunt uineę. *Gebhardus* quidam nobilis in *Abstorf* curiam unam et dimidiam hubam cum pratis et siluis et piscationibus et mancipiis suis, *Lirkardis* aduocatrix *Ratisponensis* quatuor predia in *Grintdorf*, *Wernhardus de Horpach* et frater suus *Chunradus* curiam unam in *Engilmarsperge*, *Potto de Mæssingen* curiam unam in *Sprinzinberge*. Preterea alii quam plures christi fideles pio istorum exemplo inducti predia sua et alia pro remedio animarum suarum prefato cenobio contulerunt. Nos vero diuina misericordia ad Pontificalem *Patauiensis* ecclesie sedem uocati licet indigni, dum fratres supradicti cenobii in quibusdam prediis suis in *Golderwerde* tam a nostris quam antecessorum nostrorum officialibus ex continua eorum querimonia intellexissemus diu esse pregrauatos saluti nostre et successorum nostrorum nec non indemnitati fratrum consulentes ecclesiam in *Widempach* eis pleno iure contulimus cum dote et decimis in omnibus terminis eiusdem ecclesie tam cultis quam colendis predictis redditibus in *Golderwerde* ad nostra dominicalia reuocatis. Hec inquam omnia et quecunque alia bona idem monasterium uel nunc liberalitate predictarum personarum iure possidet vel postmodum iuste et canonicè deo fauente poterit adipisci, nostrę auctoritatis tutione et sigilli inpressione firmamus et corroboramus eo scilicet tenore et conditione, ut ad comunem usum fratrum ibidem in canonica et regulari uita deo famulantium proficiant et comuniter regulariterque conuersantes nullus seu in presentiarum seu in futurum de bonis ecclesie proprio uel priuato usui quicquid presumat usurpare, sed iuxta apostolicę institutionis normam, prout cuique opus erit, a prelato distribuatur. Vt igitur hec omnia firma et illibata in domino permaneant, iudicio dei patris omnipotentis et filii et spiritus sancti et auctoritate beati Petri apostoli eiusque successoris *Honorii* pape huius nominis tercii et fiducia et consolatione beati *Andree* apostoli et *S. Pantaeylemonis* martiris et precipue pii confessoris *S. Nycolai* amore et reuerendę memorię *Altmanni*, *Ódalrici*,

Reginberti aliorumque predecessorum nostrorum *Pataviensis* ecclesie venerabilium pontificum interdicimus firmiter et prohibemus, ut nullus successorum nostrorum sev aliquis secularis vel ecclesiastica persona de nominatis prefate ecclesie prediis uel iure quocquam tam in temporalibus quam in spiritualibus inuadere aut diminuere uel usui fratrum apostolica inibi uestigia seruantium subtrahere audeat uel presumat. Si quis autem, quod deus auertat, ausu nefario hec transgressus fuerit, si tercio conmonitus congrua satisfactione non emendauerit, anathematis laqueo se irretitum et cum iuda pessimo mercatore partem habiturum indubitanter agnoscat. Conseruantibus autem pax et misericordia a domino deo et in presenti et in futuro seculo conseruetur. Amen. Acta sunt hec *Patavię* Anno Incarnationis dominice MCCXX. Indictione VIII. Octauo Ydus Februarii, apostolicę sedis papa *Honorio* tercio, Papatus uero sui anno IV. regnante rege *Friderico* II? Nostri autem pontificatus Anno V. Data *Patavię* per manum notarii nostri *Chunradi*, Anno pontificatus nostri quinto.

Acta sunt hec *Patavię* Anno Incarnationis dominice M^oCC^oXX.VII. Indictione XV. Duodecima Kalendas Novembris, Apostolice sedis papa *Gregorio* VIII. Papatus uero sui anno primo, Regnante Imperatore *Friderico* II? Nostri autem Pontificatus anno VI. Datum *Patavię* per manum notarii nostri *Friderici* feliciter Amen.

Original auf Pergament, dessen Siegel abgefallen, im königl. bairischen Reichsarchive zu München. — Hund—Gewold, II. 333, edit Monac. — Mon. boic. Tom. IV. pag. 325.

CCCCXI.

1220. 11. Februar. Passau. — *Ulrich, Bischof von Passau, beurkundet den mit dem Edlen Heinrich von Wassenberch abgeschlossenen Vertrag in Betreff des Marktes Velden und der Veste Griesbach.*

Ulricus dei Gratia *Pataviensis* episcopus Omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in domino. Ad uniuersitatis nostre noticiam cupimus peruenire, quoniam negotium faciente tradicionis super altare beati Stephani a *Heinrico nobili uiro de Wessenberch* tam in hubis quam in hominibus, sicut antiquum pleniter continet instrumentum, de nostro ac ipsius *Heinrici* consensu saluoque utriusque nostri iure habitis multis ac uariis hinc inde tractatibus sic non tandem dinoscitur diffinitum, ut, si ipse *Heinricus* in proxima dominica, qua *Letare ierusalem* cantatur, tradicionem eandem cum sollempnitate debita ac libertate adimplere distulerit, *castrum*

Griezpack et forum velden utrumque cum suis pertinentiis sine omni contradictionis obstaculo uel proprietatis titulo uel loco pignoris, sicut in ipso antiquo reperitur instrumento, nostre cedat ecclesie possidendum. Et ne super hoc ulla possit amodo suboriri calumpnia, biforem paginam sigilli nostri inpressione signatam conscribi iussimus, quarum ad firmiorem cautelam ipse Heinricus unam, nos uero alteram duximus conseruandam. Huius rei testes sunt *Otto decanus, Chalkohus, Hertnidus prepositus, magister Heinricus, Rudolfus* canonici. *Heinricus de Aheim, Waltherus de Tanneberch, Otto de morspack, Heinricus et Wernherus de Winsperch, Albero de Germundesperge, Heinricus de heizenfurte, Otacharus de Lithenberch, Chunradus Zachhalm, Chunradus de Perndorf, Dietmarus de Ahalmsdorf, Wernherus de Chunenberge* et alii plures. actum *Patauie* III. Idus Februarii anno dominice incarnationis M. CC. XX. Indictione VIII. Pontificatus nostri anno IIII.

Mon. boic. XXVIII. II. 296, ex libr. cop. patav.

CCCCXII.

1220. 9. April. Viterbo. — *Papst Honorius III. bestätigt dem Kloster St. Nicolaus bei Passau seine sämtlichen Besitzungen, Rechte und Freiheiten.*

Honorius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis *Ulrico Preposito Ecclesie S. Nicolai Pataviensis* eiusque Fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus Apostolicum convenit adesse presidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet aut robur, quod absit, sacre religionis infringat. Eapropter dilecti in Domino filii vestris iustis postulacionibus elementer annuimus et prefatam Ecclesiam sancti Nicolai Pataviensis, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti Privilegio communimus Imprimis siquidem statuentes, ut Ordo Canonicus, qui secundum Domini et beati Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona eadem Ecclesia inpresentiarum iuste et canonicè possidet aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis prestante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata

permaneant. In quibus hec proprii duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum, in quo prefata Ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis, Ecclesiam de *Alburg*, de *Aitenbach*, de *Hartkirchen*, de *Grieschirchen*, de *Alnchoven*, de *Munichreut* et de *Widenspach* Ecclesias cum omnibus pertinentiis suis, Capellam S. Marie in *Insula S. Jacobi in Burgo Pataviensi*, de *Aunchirchen*, de *Euchendorf* et *S. Marie in Anaso*, Capellas cum pertinentiis suis. Decimas, quas habetis in *Aitenbach*, in *Hartkirchen*, in *Grieschirchen*, in *Munichreut*, in *Widenspach*, in *Aunchirchen*, in *Dornach*, in *Selebach*, in *Wachenweis*, in *Hutarn*, in *Chelichberch*, in *Irsheim*, in *Haiming*, in *Alburg*, in *Alnchoven*, in *Eberswanch*, in *Schiltarn*, in *Aspach*, in *Vehilstorf*, in *Rust*, in *Isendorf*, in *Hochenwarth* et in *Buchrich*. Preterea in suburbio civitatis *Patavie* undecim domata, fundum, quem habetis inter *Danubium* et *Oenum*, II. curtes *Senftling* et *Neunhoven*, dimidium mansum ad *Tantobel*, quatuor mansos *Holzheim*, unum mansum *Hegenbach*, in *Probstreut*, in *Bachmüll*, in *Sauming*, in *Hasenbuell* mansos et dimidium mansum in *Putra*, unam curtem in *Windberch*, quatuor curtes in *Alburch* et in *Gehin*, *Englmarsperch*, in *Sprinzberg*, in *Pering*, in *Euchendorf*, in *Bezrechtsdorf*, in *Dornach*, in *Abstorf*, in *Altheim*, in *Aunchirchen*, in *Loch*, in *Eberstorf*, in *Pinzheim*, in *Schalcheim*, in *Ruspach*, in *Chrieschirchen*, in *Monte*, in *Tegernspach*, in *Wasen*, in *Aschach*, in *Neumarkt*, in *Alnchoven*, in *Eusten*, in *Hartheim*, in *Busing*, in *Lintheim*, in *Mauttarn*, in *Raeut*, in *Rust*, in *Isendorf*, in *Hochenwarth*, in *Burgenwis*, in *Stregen* et in *Neunburch* curtes et curias, in quibus decime colliguntur. Tres mansos in *Aveching*, in *Dornbach*, in *Schenenburg*, in *Ahaim*, in *Hukenhoven*, in *Hauspach*, in *Walde*, in *Harth*, in *Leumpting*, in *Raeut*, in *Chaldenspach*, in *Walgsing*, in *Buzenberg* et in *Reginalming*, mansos septem in *Reuth*, tres mansos in *Gerchweis* et tres charatas cerevisie, tres mansos in *Chufarn*, in *Berchaim*, in *Leunchart* et in *Reicherstorf* VII. mansos, Quatuor mansos in *Strazz*, dimidium mansum in *Eichendorf*, in *Dornach*, in *Ainhartstorf*, in *Vilzhoven*, in *Winchlarn*, in *Stüde*, in *Eunling*, in *Tunheim*, in *Hartheim*, in *Busing*, in *Lumptingen*, in *Brühl*, in *Bering*, in *Boching*, in *Winchel* et in *Abstorf*, dimidios mansos, villam in *Enzenweis*, in *Wachenweis*, in *Sunnbach*, in *Burcharting*, in *Neunling* et in *Munichreut* villa. Predia de *Vilsa*, in *Rotha*, in *Prienbach*, in *Schalchheim*, in *Grieschirchen*, in *Eschetunowe*, in *Alnchoven*, in

Griendorf, in *Freindorf*, in *Rust* et in *Euching* predia, molendinum in *Enzenweis*, in *Ainhartsdorf*, in *Boching*. in *Absdorf*, in *Prienpach*, in *Chaldenbach*, et *Patariens*. molendina. Reditus salis in *Hale*, vineas in *Grieschirchen*, in *Aschach*, in *Ibelsburch*, in *Wachawe*, in *Hunzheim*, in *Freindorf*, in *Chrems* et in *Mauttarn* vineas cum areis, domibus, pratis, pascuis, piscationibus, nemoribus et omnibus aliis utilitatibus suis. Liceat quoque vobis, Clericos vel Laicos liberos et absolutos a Seculo fugientes ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli Fratrum vestrorum post factam in Ecclesia vestra professionem fas sit absque Preposito sui licentia nisi aetioris religionis obtentu de eodem loco discedere, discedentem vero absque communium literarum vestrarum cautione nullus audeat retinere, Illud districtius inhihentes, ne terras seu quodlibet beneficium Ecclesie vestre collatum liceat alicui personaliter dari sive alio modo alienari absque consensu totius Capituli vel maioris aut sanioris partis ipsius. Si que donationes aut alienationes aliter, quam dictum est, facte fuerint, eas irritas censemus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extreme voluntati, qui se illie sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat salva tamen iustitia illarum Ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc eiusdem loci Preposito vel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia preponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei et sancti Augustini regulam providerint eligendum. Paci quoque et tranquillitati vestre paterna imposterum sollicitudine providere volentes auctoritate Apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu Ecclesiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere seu violentiam exercere audeat. Decernimus igitur, ut nulli omnino hominum liceat prefatam Ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, Salva sedis apostolice auctoritate et dioecesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita

nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districte subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant et apud districtum iudicem premia eterne pacis inveniunt. Amen.

Datum *Viterbii* per manum *Wilhelmi S. Romane Ecclesie Vicecancellarii* V. Idus Aprilis, Indictione VIII. Incarnationis Dominice Anno MCCXX. Pontificatus vero Domini Honorii Pape tertii anno quarto.

Mon. boie. IV. 321.

CCCCXIII.

1220. 15. April. *Viterbo*. — *Papst Honorius III. bestätigt dem Kloster St. Nicolaus bei Passau das Statut des Bischofs Altmann von Passau, dass die Vögte desselben ohne Einwilligung des Propstes und Capitels keine Untervögte aufstellen dürfen.*

Honorius episcopus seruus seruorum dei Dilectis filijs *Ulrico* preposito et Capitulo ecclesie *sancti Nycolai Patauie* ordinis sancti Augustini Salutem et apostolicam benedictionem. Significasti nobis filii Preposite in nostra presencia constitutus, quod bone memorie *Altmannus* Patauiensis episcopus ecclesie uestre fundator clare memorie. *L. Marchioni de Austria* et *H. Comiti de vornpach* aduocaciam concessit eiusdem ecclesie certis eis redditibus deputatis statuens, ut nec ipsi nec heredes eorum alijs possent officium subaduocacionis concedere Preposito et Capitulo ipsius ecclesie inconsultis. Vnde nobis humiliter supplicastis, ut statutum huiusmodi apostolico dignaremur munimine roborare. Nos ergo uestris precibus inclinati, quod super hoc prouide ac utiliter statutum est, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam nostre confirmacionis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum *viterbij* XVII. kalendas Maij Pontificatus nostri Anno Quarto.

Aus einem Pergament-Codex sec. XIV. der königl. bairischen Hofbibliothek zu München.

CCCCXIV.

1220. 24. April. Eferding. — *Ulrich, Bischof von Passau, verzichtet für ewige Zeiten auf die Steuererhebung von einem dem Kloster Kremmünster gehörigen Hofe zu Mautern.*

In nomine sanete et indiuidue trinitatis. *Vlricus* dei gracia Patauiensis episcopus omnibus christi fidelibus presentem paginam inspecturis in perpetuum. Quoniam suscepti regiminis cura nos admonet, ut ad ecclesiarum singularum et maxime speciali iure ac deuotione nobis adinentium ampliandos profectus sollicitiori studio uigilemus. Hinc est, quod deuotionem atque seruicia, que a monasterio *Chremsmünster*, quod et speciali iure (?) nobis adinet, uultu propicio adtendentes steuram nobis debitam de area sita *Mautarn* ad iam dictum monasterium pertinente perpetualiter monasterio ipsi donamus renunciantes in ipsa steura omnimodis nostro iuri. Ne autem hec nostra donacio uel a nobis uel ab aliquo successorum nostrorum infringi possit ullatenus uel turbari, per presentis priuilegij paginam nostri impressione sigilli signatam ipsam confirmamus omnimodis statuentes ac per excommunicacionis penam districtius inhiabentes, ne qua ecclesiastica secularisue persona ipsi nostre donacioni ausu temerario presumat aliquatenus contraire. Huius rei testes sunt: Magister *Heinricus* patauiensis canonicus, *Otto Ratisponensis aduocatus*, *Abramus de Halse*, *Hadmarus de Wesen*, *Heinricus de Loustorf*, *Otto Marschalculus de Aichenbach*, *Waltherus de Tanneberch*, *Otto de Johanstorf*, *Otto de Morsbach*, *Otto de Tegernbach*, *Perchtoldus de Hartheim*, *Rygerus de Chlingelbach*. C. Datum Euerding per manum notarii nostri Chynradi vjjj. Kalendas Maij Anno domini M^o CC^o XX° Indictione vjjj pontificatus nostri anno quarto.

Aus dem Cod. Frider. im Archive des Klosters Kremmünster. — Urkundenbuch von Kremmünster, pag. 76, Nro. 59.

CCCCXV.

1220. 29. April. — *Eberhart II., Erzbischof von Salzburg, beurkundet, dass er dem Wernhart von Hagenau und dem Hadmar von Wesen von den Gütern des Klosters Reichersberg nie etwas gegeben, noch ihnen die Vogtei verliehen habe.*

Ego *Eberhardus* dei gratia *salzburgensis* ecclesie archiepiscopus apostolice sedis legatus vniuersis christi fidelibus salutem in

domino. Ne figmentis hominum aut inimici suggestione, quod in rerum natura non est, falsis attemptetur probationibus, omnibus tam presentibus quam futuris innotescat, quod domino *Wernhardo de hagenöe* uel heredibus suis quibuscunque nichil unquam de bonis monasterii *richerspergensis* siue iure proprietario siue in feudum concessimus et ius aduocatie super res et personas eiusdem monasterii, quod specialiter ad nos spectat, nec ipse predictus dominus *Wernhardus* nec aliquis heredum suorum de manu nostra unquam accepit. Idem etiam per omnia protestamur de domino *Hadmaro de Wesen* scilicet, quod aduocatiā uel feudum super bonis uel personis eiusdem monasterii de manu nostra nunquam recepit, ob cautelam futurorum protestationem nostram presenti sigillo firmantes. Acta sunt hec anno incarnationis domini M. CC. XX. iudictione VII exeunte aprili III^a kalendas Maii.

Original auf Pergament mit Siegelrest, im Archive des Klosters Reichersberg. — Mon. boic. IV. 429.

CCCCXVI.

1220. 22. Mai. Viterbo. — Papat *Honorius III.* nimmt das Kloster *St. Florian* in den päpstlichen Schutz, namentlich aber die Kirchen *Waldkirchen*, *St. Michael in der Wachau* und *Vöklabruk*.

Honorius episcopus seruus seruorum dei Dilectis filiis . . . Proposito et Capitulo Ecclesie sancti *floriani* salutem et apostolicam benedictionem. Sacrosancta Romana ecclesia deuotos et humiles filios ex assuete pietatis officio propensius diligere consuevit et ne prauorum hominum molestiis agitentur, eos tamquam pia mater sue protectionis munimine confouere. Eapropter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu personas et ecclesiam uestram cum omnibus bonis, que impresentiarum possidetis aut in futurum iustis modis prestante domino poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem de *Waltkirchen*, de *Wachau* et de *Vöklabruche* possessiones cum pertinentijs suis ac alia bona ecclesie uestre pia fidelium liberalitate collata, sicut ea omnia iuste ac pacifice possidetis, uobis et ecclesie prefate per uos auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere uel ej ausu temerario contraire.

Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis deij et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursum, Datum *Viterbii* XI Kalendas Junij, Pontificatus nostri anno Quarto.

Original auf Pergament mit Bulle, im Archive des Klosters St. Florian.

CCCCXVII.

1220. 29. Mai. *Viterbo*. — *Papst Honorius III. bestätigt die Privilegien des Klosters Garsten.*

Honorius episcopus seruus seruorum deij Dilectis filijs Abbatj et Conuentui *Garstensi* Salutem et apostolicam benedictionem. Justis petentium desiderijs dignum est nos facilem prebere consensum et uota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter dilectj in domino filij uestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu ecclesiam in *Garsten* cum capellis suis uobis a venerabile (sic) fratre nostro . . *Patauiensi* Episcopo de Capitulj suj assensu pia et prouida liberalitate collatam, sicut eam iuste ac pacifice possidetis, uobis et per uos Monasterio uestro auctoritate apostolica confirmamus et presentis scriptj patrocinio comunimus. Nullj ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere uel ej ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis deij et beatorum Petrj et Paulj apostolorum eius se nouerit incursum. Datum *viterbij* iij. Kalendas Junij. Pontificatus nostrj Anno Quarto.

Original auf Pergament mit Bulle, im Archive zu Garsten.

CCCCXVIII.

1220. 12. Julj. *Schloss Steyr*. — *Leopold, Herzog von Österreich und Steiermark, genehmigt und bestätigt die von seinem Vater, Herzog Leopold, gemachte Schenkung der Kirche zu Dietach an das Kloster Gleink.*

† Innomine sanete et indiuidue trinitatis amen. *Livpoldus* dei gratia Dux *Austrie* et *Stirie* vniuersis christi fidelibus in perpetuum.

Laudabilis est scripture thesaurus et merito ab omnibus diligendus, nam per ipsum cuiuslibet facti sanctitur (sic) stabilitas eiusque subsidio perseuerat integritas inconuulsa. Hinc est, quod notum esse uolumus omnibus, ad quos presens scriptum peruenerit, quia constitutus in nostra presentia *Pilgerimus* venerabilis Abbas *Glvnicensis*

per generalem sententiam optinuit coram nobis, ut priuilegia a nostris antecessoribus *Glenicensi* cenobio collata, que per incendium uel per negligentiam seu quocunque alio modo sunt deperdita, nos renouare teneamur eidem. Quo iure patenter optento prefatus Abbas sufficienti testimonio conprobauit, quia pater noster *L. felicis* memorie ecclesiam *Tvedich* pro remedio anime sue cum omnibus ad ipsam de iure pertinentibus contulerit cenobio memorato ipsamque donationem suo confirmauerit instrumento. Nos itaque id, quod a patre nostro rationabiliter factum est, ratum habentes traditionem dicte ecclesie cum omnibus appendiciis supradicto cenobio confirmamus. Et ut deinceps quieta possessione in eadem ecclesia sepedictus abbas gaudeat sique successores, presentem cartam sigilli nostri munimine fecimus insigniri testibus subnotatis. Testes, *Herrandus de wildonia, Duringus de Styra, Heinricus de Trvna, Otto de rore, Albero de Pollenheim, Vlricus marschalcus de valchensteine, Albero pincerna de Grimmensteine, Perhtoldes dupifer de Emberberch, Vlricus de Grenenburch et frater suus Heinricus, Heinricus de Chrempach, Fridericus de Lancenberge, Richerus de Luffenberch, Marquardus magister cellurij, Otakarus prichaven, Rudolfus prichaven, Otto scheke, Albero prichaven, Gernodus de Ascha, Duringus de Schachen, Eberhardus de Terenberch, Alramms de Chrengelbach, Gerengus de Weiztra* et alii quam plures.

Acta sunt hec in *castro Styre*. III° Idus Julij, Anno dominice incarnationis M^o CC^o XX° Indictione VIII° Per manus *Livpoldi Notarij*.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren, im Archive zu Gleink. — Kurz, Beiträge, III. 327. — Mon. boic. XXIX. II. 49.

CCCCXIX.

1220. 30. Juli. Passau. — *Ulrich, Bischof von Passau, bestätigt dem Kloster St. Florian die Freiheiten, welche ihm die früheren Bischöfe von Passau ertheilt haben, insbesondere den Besitz der Pfarre St. Michael.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Vlricus patauiensis episcopus* omnibus in perpetuum. Pastoralis officii debitum fideliter exequimur, si cum erogatione spiritalis alimonie necessitatibus religiosorum uirorum ac pauperum christi paterna sollicitudine prouidentes indigentiam eorum temporalium subsidiis releuare studeamus. Inherentes igitur uestigiis antecessorum nostrorum patauiensium episcoporum,

videlicet *Ovdalrici, Raeinberti, Chvonradi, Dyepoldi*, qui domum *Sancti Floriani* utpote suam dilectam filiam in spiritualibus pariter et temporalibus studiose promouerunt ac suis eam priuilegiis communiuerunt, iustis fratrum eiusdem ecclesie inclinati precibus de consensu fratrum nostrorum confirmamus antedictae domui Sancti Floriani omnes donationes ab antecessoribus nostris Episcopis eidem legitime factas tam in collationibus priuilegiorum quam aliis iustis traditionibus. Nominatim autem eidem domui confirmamus *ecclesiam Sancti Mychaelis in Wachowe*, quam sanete memorie *Chvonradus episcopus* predecessor noster eidem domui cum omni genere contulit utilitatis, et sicut ex ipsius patet priuilegio, ex integro tradidit, decernentes eandem ad prefatam domum pleno iure pertinere tam eiusdem nostri predecessoris traditione quam ex nostra nunc confirmatione ita quidem, quod preposito, qui pro tempore fuerit in sepedicta domo Sancti Floriani, per unum de fratribus suis dicte ecclesie liceat prouidere et eundem, quando placuerit, amouere, uti liore, cum sibi uisum fuerit, substituendo. Et ut hec nostra confirmatio rata et inconuulsa in perpetuum permaneat, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri impressione iussimus communiri. Quicumque igitur tam (sic pro eam) temerario ausu infringere temptauerit, omnipotentis dei indignationem se nouerit incursum et eterne maledictioni addictum cum Dathan et Abyron, quos terra uiuos absorbuisset, portionem habiturum.

Ego Rodegerus Chymensis Episcopus S.S. Ego Otto decanus S.S. Ego Hartnidus prepositus S.S. Ego Chalhohus S.S. Ego Hainricus quondam decanus S.S. Ego Sifridus orphanus S.S. Ego Heinricus de Petenbach archidiaconus S.S. Ego Heinricus de Witen archidiaconus S.S. Ego Chunradus Tvmplebanus S.S. Ego Gebhardus comes S.S. Ego Chunradus custos S.S. Ego Chunradus de S. Valentino S.S. Ego Chrafto S.S. Ego Willehalmus cantor S.S. Ego Engilpoldus S.S. Ego Albertus S.S. Ego Eberhardus de Johansdorf SS. Ego Eberhardus de Fvhtenbach SS.

Data *Patauie* in Capitulo III. Kalend. Augusti Anno pontificatus nostri VI.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, pag. 299.

CCCCXX.

1220. 23. September. Regensburg. — *Ludwig, Pfalzgraf am Rhein und Herzog in Baiern, ertheilt seinen Ministerialen und Vasallen die Freiheit, ihre Güter und Lehenstücke dem Kloster Gleink rechtlich zu vermachen oder zu schenken.*

C. In nomine sanete et indiuidue trinitatis amen †. *Lvdiuicus dei gratia Palatinus comes Reni et dux Bavvarie* omnibvs christi fidelibus jmperpetuum. Claret liquido sacre scripture testimonio, quia, cui plus committitur, ab eo plus exigitur, et jtem Exiguo conceditur misericordia, potentes autem tormenta potenter patientur. Hinc nos terrore tanti pauefacti iudicij intra nos medullitus ingemiscimus et aliquod remedium gratie nobis in anima fieri credimus, si promotionibus ac utilitatibus ecclesiarum dei diligentem operam fideliter jmpendimus . . . Vnde notum esse uolumus cunctis, ad quos scriptum hujus pagine peruenerit, quod nos respectu eternorum atque interuentu S. Andree apostoli specialis patroni nostri nec non pro remedio animarum videlicet memorabilis domini patris nostri *Ottonis* atque dilecte matris nostre *Agnētis*, sed et ob dilectionem ac precem domini nostri venerabilis *Ekeberti habenbergensis episcopi*, ad quem pertinet ius fundi *Gliēnicensis ecclesie*, erga quem nos preacutos injmiecie aculeos antea habuimus, sed ejvs fauori sopito odio tum satisfacimus consilio et consensu optimatum ac ministerialium nostrorum, predicto *gliēnicensi Monasterio* donvm pietatis contulimus, quod ex inopia constructum in honore S. Andree apostoli situm esse dinoscitur in *inferioribus Noricorum partibus austriae* conterminis. Denique omnibus ministerialibus nostris sev alijs beneficia a nobis in feodo habentibus vel ibi vel quocunque habitantibus licentiam et liberam potestatem dedimus iam dicte ecclesie fratribusque ibidem deo seruientibus potestatiue conferre possessiones, predia, beneficia et Mancipia sua sev quelibet dona tam in siluis quam in agris cum omnibvs usibus fructuariis, quesitis scilicet ac inquirendis. Illud etiam concessimus, ut omnes nostri tam Ministeriales quam alij beneficia a nobis in feodo habentes potestatem habeant Mancipandi, precariandj, cambiendi cum predictis fratribus vel quoquo modo libere tribuendi possessiones et beneficia sua, quatinus eis et nobis fiat in celis eternorum retributio. Preterea, si quas possessiones ditionj et regno *Bavvarie* pertinentes aut ab antecessoribvs nostris aut a quoppiam eidem ecclesie donatas

inuenimus, auctoritate nostra manutradendo consensu optimatvm ei confirmauimus. Siquidem patenter constat, propensivs licitum atque esse bene meritorivm cenobia *babenbergensj ecclesie* ex iurefundii adinentja de rebus regni ditari, quia ipsa probatur regno deuote famulari. Vt autem istud nostre donationis factum robur firmitatis semper obtineat nec ab aliquo successorum nostrorum ualeat inritari, presentem paginam fecimus conserihj et sigillo nostro ipsam uoluimus roborari testibus subnotatis: Ipse dominus noster *episcopus Ekebertus*, Dilectus filjus noster *Otto, Heinricus de lapide, V̇lricus filjus eius, Heinricus de randeke, Menhardus comes de roteneke, Chalhoch comes de Kyrberch, Hoholdus de wolntsa, Altmannus de abensperch, Wernherus (vel Wernhart) de labere, Poppo de geltofung, v̇lricus filjus ejus, Otto, Heinricus, V̇lricus, Fridericus de hōenheimen, V̇lricus marsalcus de srovenhv̇sen, Liutoldus pincerna de arwe, Perhtoldus pincerna de oede, Ekebertus dapifer de ekemel, Perhtoldus de stumpf, Cḣnradvs de Peierbrunne, Heinricus dapifer de celle, Cḣnradus marsalcus de altdorf, V̇lricus der cohpf, Arnoldus de chamere, Perhtoldus filjus ejus de parteneke, V̇lricus camerarius de ṫsfchirchen, Hermannus marsalcus de Lōesnaps, Heinricus magister coquine de pernbloh, Heinricus de starcolts-hoven, Siboto, Perhtoldus fratres de oede, Eberhardus de pache, Perhtoldus marsalcus, Perhtoldus, Eberhardus fratres de ilṁrdorf, Walchun, Hartrat, Rudolf, Heinricus Ti̇mc, isti de Vohburch Et alii multj. Data *Ratispone* IX. kalendas octobris, Quo etiam die cum domino nostro *Ekeberto* episcopo ab *V̇ngaria* reuertente in sedus amicjtie conuenimus, anno ducatus nostri XXX^{mo} 111°. . . Acta sunt hec anno dominice incarnationis M^o CC^o XX. Indictione VIII° Romanis imperante *Friderico* 13° In *alamannja* principante filio ejus *Hainrico*, Regnante domino nostro iesu christo in eternum feliciter. amen.*

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Gleink. — Kurz, Beitrüge, III. 328. — Hormayr, Werke, III. 442.

CCCCXXI.

Circa 1220. — *Ortolf von Grez* schenkt dem Spital am Pihrn Besitzungen in Kirchbach und ein Bergrecht daeselbst.

Clareseat omnibus tam presentibus quam futuris, quod ego *Ortolfus de grez hospitali sancte Marie in pirne* contuli reditus in

chirchpach, qui dicitur *pêrchrecht* annuatim XII. denariorum et ibidem 1j. urnam uinj de iure montium pro remedio anime mee et posterorum meorum ac pro omnibus meis antecessoribus et ne inuidorum malicia deleat perpetrata, sigillo meo ac testibus subnominatis corroborauj videlicet dominus *Emzo sacerdos ac magister hospitalis* et *Marchuardus scriba natione Winnensis* et dominus *Cundacharus de Gleiscowe* et dominus *Geroldus castellanus in grez*, *Ortolfus piber* et *Hainricus prôschinch* cum duobus fratribus suis et ceteri quam plures.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. geheimen Haus-, Hof- und Staatsarchive zu Wien.

CCCCXXII.

Circa 1220. — *Urtheilsspruch der vom päpstlichen Stuhle bestellten Richter in einem Streite zwischen dem Abbe zu Garsten und dem Pfarrer zu Wartberg wegen des Zehents zu Ramsau.*

H. dei gratia archidiaconus in Gruscharn et S. prior in Admund Iudices a sede apostolica delegati Litteris apostolicis receptis super querimonia uenerabilis in christo fratris nostri *Garstensis abbatis* ipsius aduersarium dominum *hainricum archidiaconum plebanum in wartperch* cum coniudice nostro domino *abbate admuntensi* citauimus peremptorie. Cumque ad diem uenissemus domino abbate uni ex nobis uicem suam delegante predicto *Garstensi abbati* super petitionibus ipsius benignam prebuimus audienciam nuncio domini archidiaconi mandantes, quatenus si mandatum et litteras rati haberet pro ipso, coram nobis responderet eidem. Qui cum diutius deliberaret, tandem se non esse procuratorem respondit constanter asseuerans, quod dominus eius archidiaconus graui detentus infirmitate nec posset ullatenus uenire. Cui pars aduersa resistens allegabat, quod si per se forsitan non poterat uenire, poterat tamen misisse procuratorem, sicut simplicem miserat nuntium ideoque cum fuerit peremptorie citatus, non ut per se tantum sed ut aut per se aut per idoneum responsalem se presentaret, contumax debuit non inmerito iudicari. His et aliis intellectis et plenius discussis dominum abbatem in rerum petitarum possessionem misimus rei seruande causa, in quam prius missus fuerat et iterato uolenter eiectus. Verum quia non sufficit in possessionem quemquam mittere, nisi et missus tueatur, per excommunicationis sententiam eundem defendimus in eadem possessione

auctoritate, qua fungimur, cuilibet prohibentes, ne audeat eum ulla-
tenus in eadem possessione perturbare. Finem uero litibus cupientes
imponere partibus diem peremptorium in octaua apostolorum petri et
pauli in *Lûze* prefiximus gratum et acceptum habentes, si medio
tempore partes in amicabilem poterunt compositionem conuenire,
alioquin nos in ipso negotio, quantum de iure poterimus, ex tunc
procedemus.

Original auf Pergament, dessen beide Siegel abgefallen, im Archive zu
Garsten.

CCCCXXIII.

Circa 1220. — *Heinrich von Petenbach, Archidiacon, Domherr zu Passau und Pfarrer zu Wartberg, bekennt, dass er seinen Streit mit dem Kloster Garsten wegen eines Zehents zu Ramsau dem Ausspruche von Schiedsrichtern unterzogen habe.*

Dominis et Amicis dilectis *G. abbati, F. priori de Admunde, H. archidiacono de Grêscharn* iudicibus ab apostolica sede delegatis *H. de petenbach* dei gratia archidiaconus et canonicus *patauiensis chori et plebanus in Wartperch* deuotum obsequium. Reuerentie uestre presentium testimonio declaramus, quod nos iustitiam diligentes et iuris equitati omnimodis intendentes causam, que uertebatur inter nos et *Abbatem ac monasterium de Gærsten* super quibusdam decimis in *Ramesôwe* arbitris commisimus terminandam uidelicet *abbati de Crhemesmünster et preposito de domo sancti floriani*, qui pecuniaria pena nos ad standum arbitrio obligantes rationibus utriusque partis auditis et diligenti deliberatione prehabita ex sententia pronunciauerunt, quod nos *abbatem et monasterium in Gærsten* in prefatis decimis ius habere recognosceremus et confiteremur et eas ab ipso reciperemus nomine monasterii tenendas et hoc arbitrium confitemur nos recepisse et promississe, quod stemus eidem.

Original auf Pergament mit rückwärts aufgedrücktem Siegel, im Archive zu Garsten.

CCCCXXIV.

1220. Herzogenhall. — *Schiedspruch der Prälaten von Kremsmünster und St. Florian zwischen Garsten und dem Pfarrer von Wartberg in Betreff des Zehents zu Ramsau.*

In nomine patris et filij et spiritus sancti *Rêdolfus* dei gratia in *Kremsmünster abbas et Altmannus in domo sancti Floriani prepositus*

Inter dilectos in christo fratres *Reinbertum Gerstensem abbatem* ex una parte et *heinricum archidiaconum plebanum in Wartperch* ex altera parte super quibusdam decimis et super quibusdam hominibus in *Ramsawe* non solum coram ordinario uerum etiam coram *abbate Admuntense* (sic) et eius coniudicibus a sede apostolica delegatis questione suborta lis sine debito non poterat terminari. Ideoque partes tandem premissa deliberatione in nos compromiserunt sub pena decem librarum promittentes, quicquid nos inter ipsos arbitraremur, se ratum habituros. Nos uero preuia ratione uolentes decidere litem diu prorogata de cause meritis plenius cognouimus. Et cum tandem tam ex confessione partium quam ex assertione hominum coram nobis constitutorum fuisset facti certiores, quod decime et homines, de quibus questio inter partes uertebatur, ad *ecclesiam* spectarent *Garstensem*, quum plebanus memoratus nomine *Garstensis ecclesie* homines et decimas tenuerat memoratas et is possideat, cuius nomine possidetur, arbitrando decreuimus, quod *heinricus plebanus in Wartperch* recognosceret homines et decimas se nomine *Garstensis ecclesie* possidere, quoad ipse uiueret tantummodo, *ecclesie in Wartperch* perpetuum super eisdem silentium inponentes. Ipso uero defuncto homines et decime *Garstensi* absque omni contradictione cederent *ecclesie*. Acta sunt hec Anno M^o CC^o XX°

Testes huius rei fuerunt *Rudolfs abbas de Cremsmünster*, *Altmannus prepositus sancti floriani*, *Engilbertus vicarius de wartperc*, *Wernherus vicarius de Chirchdorf*, *Pernhardus Parrochianus de halle*, *Heinricus gener ottonis de albn*, *Marquardus de Adelwanc*, *Ulricus ammannus*, *Otto Pavsto* et alij quam plures. Hec Acta sunt in uilla, que *Herzogenhalle* nuncupatur.

Original auf Pergament mit Siegel-Fragmenten, im Archive zu Garsten.

CCCCXXV.

1220. *St. Florian*. — *Ulrich, Bischof von Passau, bestätigt den Schiedspruch der Prälaten von Kremsmünster und St. Florian in Betreff des Zehents zu Ramsau, kraft dessen sie diesen dem Kloster Garsten zusprechen.*

Ulricus dei gratia *patauiensis Episcopus* dilectis in christo fratribus *Reinberto abbati et capitulo Garstensi* et *heinrico Archidiacono plebano in wartperch* omnibusque ipsis canonice substituendis

in perpetuum. Ne lites, que racionabiliter deciduntur, denuo a posteris suscitentur, scripto commendantur. Huius rei gratia uobis uestrique successoribus cura prouidentes pastorali presenti pagine commendamus, quod nos ad uestram et iudicum delegatorum a sede romana petitionem arbitrium confirmamus, quod inter uos *R. abbas de Cremsmünster* et *A. prepositus sancti floriani* racionabiliter protulerunt, decernendo illud inuolabiliter obseruari. Fuit autem tenor arbitrij, prout ex confessione partium et assertione arbitratorum cognouimus, quod *heinricus plebanus in wartberch* decimas et homines jn *Ramesowe*, super quibus lis fuerat suscitata, recognosceret se nomine *Garstensis ecclesie* possidere et possideret, quoad ipse uiueret, tantummodo ex abbatis bona permissione, quoniam sicut fuerat declaratum ipsis arbitris, ipse prius nomine *Garstensis ecclesie* tenuerat decimas et homines eosdem in terminis *Garstensis ecclesie* constitutos. Ipso uero defuncto decime et homines loci eiusdem *Garstensis ecclesie* forent tam quoad proprietatem quam ad possessionem nullius obstante contradictione. Sciant itaque cuncti jn *wartberch* substituendi, se nullum ius jn decimis et hominibus predictis habere ideoque, ut *ecclesiam Garstensem* super eis amplius non molestet, firmiter inhibemus. Data Anno jncarnationis Dominice M^oCC^oXX. *domo Sanctj Floriani*.

Original auf Pergament, dessen Siegel abgefallen, im Archive zu Garsten.

CCCCXXVI.

Circa 1220. — Die Äbte von Kremsmünster, Seitenstätten und Gleink nebst dem Capitel von St. Florian bezeugen dem Bischofe von Passau und dem Capitel den Verlauf des Processes zwischen dem Kloster Garsten und dem Pfarrer von Wartberg wegen des Zehentes zu Ramsau.

Domini in christo reuerendis et semper diligendis *G.* dei gratia *uenerabili episcopo et Capitulo patauiensi R. in Chremsmenster, D. in Sitsanssteten* et *P. in Glënich abbates et Capitulum in domo sancti Floriani* cum debita reuerentia orationes et obsequium. Instrumenta *ecclesie Garstensis* inspeximus cum sigillis arbitratorum et bone memorie domini *Vlrici pataviensis episcopi* sub ea continentia, quam (sic) sigillis nostris munitam cernere potestis.

In nomine patris et filii et spiritus sancti. *Rvdolfus* dei gratia in *Cremsmenster* etc. *)

*) Folgt der obige Schiedspruch Nro. CCCCXXIV.

Domino suo dilecto *Vl. dei gratia patauiensi episcopo G. abbas, F. prior in admvnd, H. archidiaconus De Grusharn* iudices ab apostolica sede delegati deuotum cum orationibus obsequium. Ab apostolica sede in mandatis accepimus, ut causam, que uertebatur inter *abbatem de Garsten* ex una parte et *Archidiaconum plebanum de Wartperc* ex altera, super quibusdam decimis in *Ramsowe* debito fine terminaremus. Cunque ita partes citassemus, tam archidiaconus quam abbas per suas litteras nobis significauit (sic), quod medio tempore ad pacificam compositionem conuenientes in arbitros compromiserunt sub pena decem librarum promittentes, quicquid illi inter ipsos arbitrarentur, se ratum habituros. Ipsi uero preuia ratione uolentes decidere litem diu prorogatam de cause meritis plenius agnouerunt. Et cum tandem tam ex confessione partium quam ex assertione hominum coram eis constitutorum fuissent certiores, quod decime et homines, de quibus questio inter partes uertebatur, ad *ecclesiam* spectarent *Garstensem*, quum plebanus memoratus nomine *Garstensis ecclesie* homines et decimas tenuerat memoratas et is possideat, cuius nomine possidetur, arbitrando decreuerunt, quod *heinricus plebanus in wartperc* recognosceret homines et decimas se nomine *Garstensis ecclesie* possidere, quoad ipse uiueret tantummodo, *ecclesie in wartperc* perpetuum super eisdem silentium imponentes, ipso quoque defuncto homines et decime *Garstensi* absque omni contradictione cederent *ecclesie*. Porro, ut predicta controuersia in posterum sopita permaneat, excellentia uestra dignetur predictum arbitrium auctoritate pontificali confirmare.

Reuerendis dominis *G. dei gratia admvntensi abbati, H. arcipresbitero in Grusharn, A. priori in admvnt, H. canonicus patauiensis* deuotum cum orationibus obsequium. Cum iudices delegati a sede apostolica ad litem decidendam, quam cum domino *R. abbati* (sic) uenerabilj in *Garsten* diu iniuste contraxi (sic)*) significare uobis duxi, liti totaliter me renuntiasse ob reuerentie uestre causam coram testibus in litteris dominj *abbatis de Garsten* annotatis sciens me nullam iuris uel litis habere facultatem.

Vtricus dei gratia *episcopus* — wie Nro. CCCCXXV.

Original auf Pergament, mit den Siegeln der Äbte von Seitenstätten, Kremsmünster und des Capitels zu St. Florian, im Archive zu Garsten.

*) Hier ist etwas ausgelassen.

CCCCXXVII.

Circa 1220. — Wezelin, Abbt von Götweig und sein Convent treffen mit dem Kloster Baumgartenberg die Übereinkunft, dass dieses für den Weinzehent auf 12 Joch im Limperg in der Kremser Pfarre jährlich am St. Martinstage ein Pfund Pfenninge zahlen solle.

Ego Wezelinus abbas dei gratia ecclesie kotwicensis et totus conuentus constare uolumus omnibus nostre posteritatis hominibus, quod de communi consilio cum abbate et confratribus de *Paumgartenberge* conuenimus, quod pro decimis uini, quas de duodecim iugeribus in monte *Limperch* infra limites *parrochie chremis* annuatim persoluere deberent, pensionem unius talenti annuatim in festo sancti MARTINI persoluant. Ut ergo tam nobis quam ipsis pactum huius rei ratum habeatur, in successionibus nostris pro memoriali cartulam istam conscripsimus et sigilli utriusque partis inpressione pro certitudine rei munimus.

Original auf Pergament, von dessen drei Siegeln eines weggerissen ist, im k. k. geheimen Haus-, Hof- und Staatsarchive zu Wien.

CCCCXXVIII.

Circa 1220. — Otto, Abbt zu Lambach, bestellt seinen Conventualen Otto als Bevollmächtigten in der Verhandlung über die Capelle in der Paura mit dem Convente zu St. Nicolaus bei Passau.

Reuerendissimis in Christo Patribus ac Dominis Charissimis Capitulo Venerabili *Patauiensi* *Otho* diuina elementia *Abbas et Conuentus humiles Lambacensis Ecclesie* reuerentiam debitam et deuotam in causa *Capellæ in Pauraue*, que inter nos ex vna parte et Conuentum *S. Nicolai in Patauia* ex altera vertitur, licet iam super principali negotio per misericordiam expeditum et super emergentibus et incidentibus quæstionibus nec non damnis et expensis, in quibus cum ipsis uolumus iudicio experiri, Dilectum in Christo Fratrem nostrum *Othonem Cellerarium Ecclesie nostræ* et Monachum coram Vestra Paternitate nostrum constituimus procuratorem ad impetrandum, petendum, proponendum et etiam litigandum, iurandi etiam in animas nostras, si necesse fuerit, et de cætero cauere promittentes nos ratum et firmum habere, quidquid idem procurator noster coram Vobis fecerit in præmissis. In huius rei testimonium præsentem paginam nostri Sigilli munimine duximus roborandam.

Aus einem Copialbuche im Archive des Klosters Lambach.

CCCCXXIX.

Circa 1220. — *Udalrich von Grünbach verleiht dem Kloster Lambach ein Gut zu Grünbach, mit der Bedingung, dass es seine Hausfrau Adelheid, so lange sie lebt, innehaben möge.*

Vniuersitati fidelium pandere curauimus, qualiter *Ódalricus de grünpach* uir nobilis cum uxore sua *Adelheida* tradiderint *lambacensi monasterio predium*, quod habuerunt ad *grünpach* cum omnibus ad idem pertinentibus ea conditione, quoadusque ipsa uiueret, eo libere uteretur, ipsa autem defuncta in proprietatem monasterii cederet. Huius rei testes sunt *Hadmar de husrukke*, *Ekkehart de strözingen* et *filius eius Gerloch*, *Porn de uolspach*, et *filius eius Manegolt*, *Pabo de willihalmisperge* et *Engilscalculus*, *Adelrammus de sikkental*, *Etich de geilspach*, *Durinc de steinpach*, *Timo de offenhusen*, *Heinricus de wäterpach*, *Dietricus de pūhele*, *Wermōt* et *Hawart* filius eius, *Pernger de chappellen* et *frater eius*, *Purchart de inne*, *Gotefrit*, *Wermōt*, *Hartwicus*, *Perngerus prepositus*, *Wizil*, *Hærtwicus planche*.

Aus einem Copialbuche im Archive des Klosters Lambach.

CCCCXXX.

Circa 1220. — *Ulrich, Bischof von Passau, beurkundet eine Übereinkunft des Klosters Wilhering mit Heinrich von Tretena wegen eines Hofes zu Wegeldorf.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego *Volricus sancte patauensis ecclesie episcopus*. Cum generatio preterit et generatio aduenit et ex tali rerum uicissitudine omnia pretereunt more fluentis aque, icirco (sic) necesse est scripto mandari, quicquid ad posteritatis inspectionem debet transmitti, ut fideliter et tenaciter conseruet pagina, quod elabi poterat a fugaci hominum memoria. Ea propter tam presentibus quam futuris patere desideramus, qualiter dominus *ortolfus de teigrenbach* uiam uniuerse carnis migraturus predium suum in *wegeldorf* situm pro remedio anime sue beate Marie in *Wilhering* obtulit, set hanc eius oblationem et donationem *Heinricus de tretena* hereditaria successione sibi attinere afirmands cassam esse uoluit et plurimis placitationibus aduersus abbatem suscitatis reuocare et retractare omnimodis attemptauit. Tandem uero super uexatione, quam cenobio intulerat, penitentia ductus ad ipsum locum accessit et

omne ius proprietatis ad se spectantis super altare sancte dei genitricis Marie coram multis testibus delegauit. Quo contra abbas de consensu et consilio fratrum suorum acceptis a prefato Heinrico duobus talentis ipsum predium ei et uxori sue et uni liberorum suorum *ottoni* uidelicet colendum commisit eo dumtaxat tenore, ut, quoad uiuerent, ex ratione culture annuatim in natiuitate sancte Marie dimidium talentum soluerent et hunc annualem censum si ante festum beati Michaelis exhibere dissimulando negligerent, cum banno uno, id est LX. nummorum satisfactione dissimulationem reconpensarent, et post illarum trium personarum decessum cum animalibus et cetero apparatu ad cultum curie pertinenti sine ulla contradictione in usus et proprietatem ecclesie libere deueniret. Ut igitur Hec omnia ab utraque parte rationabiliter contracta et idoneis testibus insignita stabili firmitate inuiolata permaneant, pactionis huius formam precepimus conscribi et sigilli nostri inpressione Muniri, ne a quoquam posterorum malignitatis ausu presumatur infringi. Huius uero rei testes sunt *Henricus decanus de nuenburc*, *Leo plebanus de grezkirchen*, Laici autem libere condicionis *Heinricus de Wessenberc*, *albero*; Ministeriales *Gundaker de stire*, *Otto et siboto de teigrenbac*, *ortolfus filius ortolfi de teigrenbac*, *alramus aduocatus*, *vlricus bircan*, *werhardus de sincingen*, *Rebertus de concingen*, *Heinricus cecus*, *cronradus de Holzluten*, *otto et otaker de stille*, *Nendingus*, *Albertus euerdingen*, *cronradus lapicida et vlricus filius eius*, *teodericus*, *vecelo*, *Otaker et bertoldus*, *godefridus*, *cronradus fratres*, *diepoldus*.

Original auf Pergament, dessen Siegel abgefallen, im Archive des Klosters Wilhering. — Stülz, Geschichte von Wilhering, pag. 504.

CCCCXXI.

1221. 2. April. Lateran. — *Papat Honorius III. genehmigt die Übergabe des Klosters Schlängel an den Prämonstratenser-Orden.*

Honorius Episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis G. Rectori et fratribus Sancte Marie in Slag Premonstratensis ordinis Salutem et apostolicam benedictionem. Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petencium precibus fauorem beniuolum impertiri. Sane sicut ex parte vestra fuit expositum coram nobis, cum venerabilis in Christo frater noster Patauensis episcopus Ecclesiam sancte

Marie in Slag de voluntate patroni eiusdem Ecclesie Capituli sui accedente consensu vobis pie ac prouide duxerit conferendam in ea secundum Premonstratensis ordinis instituta domino seruituris, Nos vestris precibus inclinati, quod per eundem Episcopum super hec prouide actum est, autoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis dei et beatorum Apostolorum Petri et Pauli se nouerit incursurum. Datum *Lateranj* IIII. Nonis Aprilis Pontificatus nostri Anno quinto.

Aus einem Vidimus des Bischofs Wernhard von Passau ddo. 25. Februar 1300, im Archive des Klosters Schlegel. — Confer. Mon. boic. XXVIII. II. 142. — Gewold, III. 37.

CCCCXXXII.

1221. II. Mal. Burg Wessenberch. — *Nachträglicher Vertrag zwischen dem Kloster St. Florian und Dietmar von Alhaldorf wegen eines Gutes in Pösenbach, welches dieser bereits bei seinem Zuge ins heilige Land an jenes gegeben hatte.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ego *Altmanns prepositus* cum uniuersitate capituli *S. floriani* vniuersis christi fidelibus salutem in eo, sine quo nichil salubriter possidetur. Notum facimus tam presentibus quam futuris, quod *Ditmarus miles de Alhaldorf* in terre sancte subsidium profecturus, cum non haberet liberos, iure proprio uendidit et tradidit *ecclesie S. floriani* pro libris XIII *predium* suum in *Pösenbach* situm iuxta curiam decimalem. Qui etiam reuersus a terra sancta, postquam nati fuissent sibi filii IIII^r *Wernhardes, Marquardus, Ditmarus, Heinricus* et ad etatem legitimam peruenissent, licet ex superhabundanti tamen ad sufficientem cautelam procurauit, quod et filii ratam habuerint eandem uenditionem et renuntiauerint omni iuri, quod posset facere pro eis in predio supradicto et ipsi pariter cum patre promiserint sub sacramento, quod coheredes suos, quos habuerint tunc seu etiam habituri essent, ad idem faciendum inducerent cum effectu Adicientes ad ampliorem cautelam, quod siue pater per se siue filiorum suorum aliquis contra emptionem dictam aliquando uenire adtemptaret, ab *ecclesia S. floriani* redimeret pro libris XXX *predium* supradictum. Nos etiam prepositus uidelicet et capitulum concessimus eidem *Ditmaro predium in Chogil*

sub annua pensione denariorum LX. quoad uixerit, ita ut transferendi ad heredes seu etiam aliquo modo alienandi nullam habeat potestatem, sed post mortem ipsius ad dominium et usum ecclesie reuertatur. Ne autem res in dubium reuocari possit, in rei geste memoriam hoc scriptum sigilli nostri appositione firmauimus, testibus, in quorum hec omnia facta sunt presentia, subnotatis. Testes *Chunradus de perndorf, Wernherus de Chuninperge, Chunradus dapifer, Helmricus de Mûsporze, Marquardus gener wernheri. De chogil, Richerus decimator, Heinricus preco. Meingodus quondam camerarius, Fridericus camerarius, Ortolfus vol, Walchunus de hovessteten, Otto seruiens prepositi, Chunradus seruiens plebani de S. Maria, Chunradus geyer.* Acta sunt Anno incarnationis domini M^o CC^o XXI° V. Idus Maii. Ante castrum *Wessenberch.*

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters St. Florian.

CCCCXXXIII.

1221. — *Heinrich der ältere, Heinrich der jüngere und Wernhart von Schaunberg bekräftigen dem Abbe zu Niederaltach die Rechte seines Klosters an der Maut zu Aschach.*

Wir *Heinrich der elter* undt *Heinrich der Jüngere* undt *Wernhart von Schallenberg* (sic) tun chunt allen den, die disen Brief vernement, dass wir den Herrn den Abbt von *Nideraltach* geloben, erkennen undt behalten aller der alten recht, di er hat an unser Mautt datze *Aschach* und obhalt seiner vas an unser Mautt kament hintze *Aschach* mit neuen Podinen, da ist er uns nichts von schuldig in wan des uorbenanten alten rechts. das diser rad statt undt unbekhrenkt beleib, des geben wir ime disen Brief mit unsern Insign. das ist geschehen, do von Christes geburdt seindt gewesen dausent Jahr, zweyhundert Jahr undt aindzundt zwainzig Jahr.

Mon. boic. XV. pag. 4.

CCCCXXXIV.

1222. 13. März. Worms. — *König Heinrich VII. erklärt die Brüder Alramm und Albert von Hals und viele Andere in die Acht wegen Beeinträchtigungen des Bisthums Passau.*

Heinricus dei gratia *Romanorum rex* semper Augustus omnibus fidelibus suis presentem paginam inspecturis gratiam suam et omne

bonum. Ad uniuersitatis vestre notitiam presentis certitudine scripti cupimus peruenire, quod, cum ex instancia dilecti et familiaris principis nostri *G. electi Pataviensis* taliter in conspectu nostro fuisset data sententia, ut singulas causas tum aliis omnibus ecclesie sue factis in hoc ipse debeat inchoare articulo, in quo predecessorem suum illa constiterat dimisisse. Idem coram nobis querimonia deposuit de castris et malefactoribus quibusdam, quorum nomina subnotari fecimus, quod per eos circiter VI. M. Marcarum dampnificata sua esset ecclesia et petiuit, quatenus secundum indulgentiam cruce signatis a romana sede concessam ipsi iustitiam exhibere curaremus. Et hec omnia cum probabilibus legitimis testibus coram nobis, malefactores eosdem pariter et castra non obstante eo, quod in babaria terra non exstitimus, presertim tum crucesignatorum priuilegium hanc legem excludat, proscriptionis regie sententia iure coacti condempnamus uniuersitatem vestram monentes atque firmiter mandando precipientes, quatenus illos similiter et castra ut nostros ac Imperii proscriptos persecutione vestra non cessetis omnimodis inpugnare. Hec sunt nomina eorum: *Alramus et frater eius Albertus de Hals, Albertus de Ode, Fridericus de Grub, Otto de Asenheim, Engelboldus de Tragenreute, Engelschalcus de Saechsingen, Heinricus de Prunste, Rapoto et filius eius de Heyzingen, Irnfridus de Gortsne, Duringus sagittarius, Nythardus (et) Marchardus de Tagenbach, Marchardus schell, Eberhardus de Aesenheim, Fridericus frater eius, Heinricus de Asnhaim, Ortwinus de Ylzstade, Hainricus murator, Rudegerus pademe, Chunradus de Aentznchirichen et Tymo frater eius, Leo de Rogolfing, Marthelo de sweiber, Albero de Phaffsteten, Egelbertus de Hierzpach, Engelbertus de Sweitzenpach, Albero de Fronsteten, Heinricus de Hohenwart et frater eius Chunradus, Hainricus de Chirichperg et item Hainricus et Ruegerus frater eius Hainricus de Fraunreyt, Albero de Muterna, Hainricus de Schonstain, Fridericus Lucho, Chunradus de Ebergozesperig, Engelbertus de Raechenwinzperg, Item Albertus de Ewergaesenzperg, Ortolfus de Tandorf et frater eius Heinricus, Wanungus sagittarius, Chunradus de Tufstat, Heinricus Fuzab, Heinricus de Tobel, Lienhardus, Heinricus, Alramus, Heinricus, Walchunus sagittarii de Vitendorf, Heinricus de Cherfenstain et frater suus Chulhohus, Lienungus et Walchunus de Ruzdorf, Pilgrimus de Ostenholtz, Wolframus de Oehsenpach, Hartmannus (et) Dietherus de Viechtenstain, Ortolfus*

de Rutingen et frater eius Vtricus, Albero de Grantperg, Rugerus de Nyndlingen, Hermannus Ponsider. Hec sunt Castra: hals, Schonstain, Rotenwerch, Newnhawsen, Fiechtenstain, Marspach, Johenstain. Acta sunt hec apud Wuermatiam III. ydus Martii, Indictione X. presentibus Syfrido Moguntiensi Archiepiscopo, Ottone herbipolensi episcopo, Chunrado Cancellario Motinensi (Metensi) et Spirensi episcopo, Heinricho Wurmacensi episcopo, Ludwico Comite de Wirtenwerch, Wernhero de pondlande et aliis pluribus.

Mon. boic. XXXI. I. 510.

CCCCXXXV.

1222. 17. Juni. Enns. — *Das Kloster Gleink verkauft dem Kloster St. Nicolaus bei Passau seinen Keller sammt Zugehör am Kirchhofe der heil. Maria zu Enns.*

IN nomine sancte et indiuidue trinitatis Amen. *Pilgrimus* dei gracia *abbas in Glüniche* Notum facimus cunctis Christi fidelibus, quod nos communi et beniuolo consensu omnium fratrum nostrorum *lapideum cellarium* nostrum cum ipsa area et cum altero donate horrei nobis inutilia in Cimiterio *ecclesie s. Marie Anesi* vendidimus *ecclesie sancti Nycolai Patauie* in manu domini *vtrici* eiusdem *ecclesie tunc prepositi* pro XV. solidis tali condicione, ut eidem *ecclesie* in ius perpetue proprietatis, sicut et nos possedimus, permaneat firmiorque amicicia inter nos et eos deinceps persistat. Quod ut omni euo ratum et inconvulsum permaneat, fecimus hanc paginam inde conseribi et sigillo nostro communiri et nomina burgensium, qui interfuerant, adnotari. Testes dominus *Otakarus Decanus, Guntherus filius eius, Hermanus tobhach, Herman wöluel, Leubman, Heinrichus Rusticus, Dietricus süchsherf, Heinrichus de Lantzenperg, Eberhardus carpentarius, Chüno ecclesiasticus.* Et hij de familia *s. Nicolai Heinrichus miles, Walther, Eberhart zwinse, Heinrichus slehte, Ludwicus monachus* et alij. Actum est dominice Incarnacionis Anno M^o CC^o XXij. XV. kalendas Julij in *cymiterio ad sanctam Mariam.*

Aus einem Pergament-Codex sec. XIV. der königlichen Bibliothek zu München.

CCCCXXXVI.

1222. 5. Juli. Passau. — *Gebhart, Bischof von Passau, beurkundet einen Vergleich zwischen dem Kloster St. Nicolaus und dem Dechant zu Enns bezüglich auf die bei der Kirche der heil. Maria (Maria Anger) bei Enns eingehenden Opfer.*

IN nomine sancte et indiuidue trinitatis *Gebhardus* dei gracia *Patauiensis episcopus* dilectis in Christo fratribus *Ulrico preposito* eiusque successoribus canonice substituendis et *Capitulo sancti Nycolai et Otacharo Decano* *) eiusque successoribus canonice substituendis imperpetuum. Ne lites ex litibus oriantur aut ea, que fuerint preuia racione salubriter decisa, valeant a posteris propter obliuionem in iudicium denuo reuocari, ea, que inter homines geruntur, merito scriptis autenticis commendantur. Huius rei gracia uobis uestrisque successoribus in futurum prouidere cupientes decisionem controuersie, que super obuencionibus *ecclesie sancte Marie apud Anasum* site inter uos est habita, presenti pagine commendamus. Siquidem cum prefixus fuisset partibus dies peremptorius ab *abbate de Alderspach* et eius coniudicibus, quibus cognicio cause a Romano fuerat pontifice demandata, per viros discretos et honestos pro bono pacis actum fuit, quod partes in arbitros compromiserunt sub pena XXX. librarum, quibus in die ad arbitrandum prestituto pariter conuenientibus examinatione prehibita diligenti in presencia prepositi et prefati *Decani anasensis* sunt arbitrati, quod quecumque res mobiles seu se mouentes sey immobiles, quocumque nomine censeantur, hoc est siue denarij siue cerei siue casei siue animalia siue predia siue domus siue quelibet res alie in missa in Pentecosten uel in Natiuitate sancti Johannis baptiste uel in Assumpcione beate virginis uel alio quocumque tempore, quo populus aliarum plehium illuc pro deuocione conuenerit, offerentur, decano siue ipsius successori, *Custodi sancti Nycolai* siue ipsius uicario, si vicarium ipsum contingeret habere, in duas partes equa proporcione bona fide diuiderentur, quarum vna decano siue ipsius successori reliqua *custodi sancti Nycolai* siue ipsius nuncio absque omni cederet diminucione, Denarij uero ante missam, prout cuique ipsorum a populo in manus offerentur, accipientium absque vlla diuisione permanerent. Quod cum ad ipsius capituli

*) Am Rande steht von späterer Hand: „anasensi“.

sancti Nycolai noticiam peruenisset, Capitulum se nimis enormiter lesum per tale arbitrium ratione ultimi articuli asseuerabat Ideoque propter ipsius contradictionem arbitrium in publicam formam non fuit redactum nec consensu chori Patauiensis roboratum, cuius erat tum ex forma compromissi tum propter absentiam Dyocesiani (sic) Episcopi tunc in ultra marinis partibus commorantis Auctoritatem et robur sue ratihabicionis impertire. Demum uero partibus in inuicem concordantibus arbitrio stare decreuerunt Ultimo articulo immutato ita uidelicet, ut quecumque res mobiles seu se mouentes seu eciam immobiles, quocumque nomine censerentur, siue ante missam siue in missa siue post missam siue circa uesperam in supra notatis sollempnitatibus seu temporibus offeruntur, Decano predicto siue ipsius uicario, *Custodi sancti nycolai* siue ipsius vicario, si et ipsum vicarium contingat habere, omnes bona fide in duas partes equa proportione diuidantur et singule singulis, prout premissum est, bona fide absque diminutione tribuantur. Porro priuilegium sancte memorie *Altmanni Episcopi Patauiensis*, quod supra dictam ecclesiam ad luminaria *ecclesie sancti Nycolai* ab ipso traditam manifeste declarat cum omni utilitate tam in oblacionibus quam in areis et censualibus super iure proprietatis ipsius ecclesie tantum in suo robore integrum et saluum permaneat, in omni utilitate tam oblacionum quam aliarum obuencionum prorsus innouato quantum, ut premissum est, secundum huius pagine tenorem omnis utilitas in diuisionem uenit bona fide. Ad ultimum uero coram nobis conparentibus Preposito et capitulo per se et *decano anasensi* per suum nuncium munitum litteris rati habicionis et mandati nobis humiliter et instanter supplicauerunt, quatinus premissam decisionem nostra dignaremur auctoritate confirmare. Presentibus igitur et consencientibus Dominis de *choro Patauiensi* auctoritate, qua diuina gracia largiente fungimur, confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus eandem Statuentes, ut siqua parcium huic pagine temere uoluerit contraire, iuxta quod premissum est, alteri parti XXX. libras Wiennensis monete persoluat nullius obstante contradiccione. Et ut in nulla sui parte presens pagina possit uacillari aut ab ullo successorum inposterum calumpniari, nostrum sigillum et *chori Patauiensis* et parcium sigilla eidem fecimus apponi. Datum *Patauie* anno domini M. CC. XXII. Indiccione decima, iij. Nonas Julij, Pontificatus nostri anno primo. Huius rei testes sunt *Otto Decanus Patauiensis, Chalohus, Magister Heinricus zobelinus, Eberhardus*

de Jahenstorf, Chrafto, Eberhardus de Faeuhtenpach Canonici Patauienses, Magister Dietricus, Guntherus plebanus de Lozperch, Magister Einwicus.

Aus einem Pergament-Codex sec. XIV. in der königl. Bibliothek zu München. — Hund—Gewold, II. 560 (edit. Monac.), mit der falschen Jahreszahl 1230.

CCCCXXXVII.

1222. 14. Juli. Passau. — *Gebhart, Bischof von Passau, bestätigt die alten Rechte der Stadt Eferding.*

In nomine domini *Gebhardus* dei gratia *Patauiensis episcopus* omnibus Christi fidelibus presentibus et futuris In perpetuum. Quia nostra interesse dinoscitur, ut utilitatibus omnium ecclesie nostre pertinentium hominum sollicitudine paterna prospicere debeamus, hinc est, quod ad presentium noticiam et ad futurorum memoriam cupimus peruenire, quod licet *cives ciuitatis nostre Euerdingen* in solutione myte apud *Patauiam* ciuitatem nostram hoc ius ex antiquo habuerint, quod ipsi ciues *Patauienses* habere noscuntur, quia tamen ita factum est propter antiquitatem temporis, quod ius idem per dies aliquod est subtractum eisdem, uolumus atque statuimus innouantes, quatenus prefatj ciues de *Euerdingen* in ipsius solutione myte de propriis rebus suis sicut et hactenus cum ciuibus *Patauiensibus* pari gaudeant gratia atque iure. Preterea elucescere cupimus uniuersis hanc paginam intuentibus, quod ipsa ciuitas *Everdingen* hoc etiam iure gaudet, ut omnes aduenientes recipiantur atque seruentur ibidem preter eos tantum, qui manifeste furtum secum afferunt seu rapinam neque ibj eiciendus aliquis est proscriptus, nisi interdicatur ibj primitus uel ipsius inibj proscriptio publice nunciatur. fur quoque siquis in ciuitate captus fuerit, de ciuitate, sicut est cinctus cingulo, debet dari. Siquis uero ciuium proscriptionem meruerit, hic est in ciuitate seruandus, quousque absolutionem obtineat per satisfactionem debitam de commissis; sed et id cunctis manifestandum duximus, quod de *curua aha* usque *Tratwerde* aduocata ad nostram omnimodis spectat ecclesiam et de nauibus in hoc, quod dicitur *Stechrecht*, nos et successores nostri habemus iudicium ut in foro. Vt igitur ista permanent inconuulsa, presentjs priuilegij paginam conscribj et conscriptam nostri impressione sigillj fecimus consignarj testium, qui interfuere, nominibus subnotatis. Hij sunt testes: *Hadmarus de wesen, Lietoldus de Sauerstetin, Pilgrimus et Waltherus fratres de Tanneberch*

et alij plures. Datum apud *Patauiam* II. Idus Julij Anno dominj M. CC. XX. II. Indictione decima, Pontificatus nostri anno primo.

Mon. boic. XXIX. II. pag. 330.

CCCCXXXVIII.

1222. 5. September. *Botzen*. — *Ludwig, Herzog von Baiern, gibt dem Bischofe von Passau die Grafschaft im Itzgau wieder zurück.*

Lodewicus dei gratia Palatinus rehni et Dux Bawarie Omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis Salutem in domino. Ad uniuersitatis uestre noticiam cupimus peruenire, quomodo domino nostro *Patauiensi episcopo Comitiam in ylskeu*, cuius termini ab *ylsa* usque ad *inferiorem Muhelam* protenduntur, eam uidelicet, quam ipse dominus episcopus nobis concessit, ea sibi ex resignatione nostra ab imperio concessa et etiam priuilegio confirmata nec pariter cum filio nostro resignauimus sub huiusmodi libertate, ut a *Comite Perngero* atque ab aliis omnibus, siqui forsán fuerint, eum super ipsa impetentibus illam ei iuris ordine tueamur, pro quo factó et ipse nobis Quingentas Marcas dabit ad festum beati Jacobi in proximo aduenturum. Ad huius etiam soluende nobis pecunie certitudinem firmiorem ex officio suo *Possenmünster* et de bonis suis in *Sulzbach* nobis et filio nostro ad LX. libras in annuis redditibus lege huiusmodi obligauit, ne quiequam nunc infra festum beati Jacobi ex illis percipere debeamus, sed si talem nobis pecuniam adhuc forsán ipse distulerit, bona eadem nobis obligata cum omni usufructu tytulo pignoris tandiu possidebimus, donec ipse ante idem festum Jacobi ea duxerit redimenda. Vt igitur factum huiusmodi consistat perpetuo inconuulsum, presentem paginam nostro atque domini nostri *Frisingensis episcopi*, qui eidem interfuit, sigillo signatam prefato domino nostro episcopo exhibuimus testium nominibus subnotatis. Hii sunt testes: *Vlricus Comes de Vote, Perhtoldus de Allenuelt, Chunradus Comes de Moseburch, Chalhohus Comes de Chirichperch, Atrammus de Halse, Perhtoldus de Schiltperch, Leutoldus de Owa, Otto Fuz, Vlricus de Scrouenhausen, Chunradus de Baierbvnne, Chunradus de Frivndesperch, Guntherus de Giesenpach, Ysenricus de Waldeche, Otto de Johanstorf* et alii quam plures. actum *Bozani* Nonis Septembris anno domini Millesimo CC. XX. Indictione VIII.

Mon. boic. XXVIII. II. pag. 297.

CCCCXXXIX.

1222. 1. October. Catania. — *Kaiser Friedrich II. ernennet den Propst Heinrich von Ranshofen zu seinem Caplan und nimmt das Kloster in seinen besondern Schirm.*

Fridericus Dei gracia Romanorum Imperator semper Augustus et Rex Sicilie Universis fidelibus suis per Imperium constitutis omne bonum. Fidelitati vestre volumus esse notum, quod nos adtendentes prudenciam et honestatem H. *prepositi de Ranshoven* fidelis nostri ipsum in dilectum Capellanum recepimus et tam personam ipsius quam omnia bona, que in presenti habet vel in futuro dante Domino poterit adipisci, sub speciali nostra et Imperii suscepimus protectione districtius inhihentes, ne quis eum in persona vel rebus suis contra protectionis nostre tenorem molestare aut perturbare presumat. Quod si presumpserit, indignationem nostri culminis se noverit incursum. Datum *Cathanie* Kalend. Octobris Indictione XI.

Mon. boic. III. 331. — Confer. loc. cit. XXX. I. 113.

CCCCXL.

1222. 7. December. Wien. — *Schiedspruch des Herzogs Leopold VII. zwischen dem Kloster St. Florian und der Witwe Otto's von Ancinberg wegen eines Weingartens.*

L. dei gratia *dux austrie ac stirie* omnibus christi fidelibus Amen. Unversorum christi fidelium noticie presentium testimonio declaramus, quod contentio, que uertebatur inter prepositum de *domo Sancti Floriani* ex una parte et inter *Agnetem filiam Heinrichi de Brenne viduam Ottonis de Ancinperge* ex altera super quadam vinea et agris iuxta *Ancinperge* situs, in presentia nostra coram multis nobilibus et prvdentibus viris per amicabilem compositionem taliter est sopita, videlicet quod prepositus cum pleno consensu sui capituli iam dicte vidue predictam vineam et agros ad tempus vite sue concederet sub annua pensione LX. denariorum in festo S. Mychaelis persoluenda tali interposita condicione, quod si vidua predicta statutam pensionem certo tempore persolvere negligeret, ipsa teneretur preposito soluere bannum, videlicet LX denarios, qui tunc super vineam et agros computentur. Vt autem talis compositio in posterum firma et inconuulsa constaret, prepositus vidue et vidua preposito super predictis literas testimoniales suis sigillis munitas traderet

continentes nomina testium, coram quibus predicta compositio facta fuerit. Nos igitur premissam compositionem ratam habentes super eius confirmationem presentem paginam iussimus conscribi et sigilli nostri inpressione muniri. Huius rei testes sunt *Heinricus de Brenne, Rodolfus de Potindorf, Otto ters, Hadmarus de Svaneberch, Wichart de Arnstein, Chvonrat de Arberch, Hego ters, Chvorat (sic) de Schoenneowe, Otto de Perhtolstorf, Meinhart de ynzinstorf, Liwtolt de hohinstorffe, Otto de werde, Volricus de Chirchlingen. Volricus de Radvne, Dietricus et Goetfridus de Wieneu, Rodolfus de ancimperge, Heinricus (nagili) de ancimperge, Fridericus (vultur) de wezmanstal, Ernsto de hentsheim, Vtricus (puer) de ch-nigisprenne, Ortolfus de acinbrvke, Volricus filius eiusdem Ortolfi, Wolfkerus purchgravius de Gors, Goetfridus senior et Goetfridus iunior de Preitenwidae, Wido de wienen, Helmvicus de Griezze.*

Acta sunt hec in *Wiena* Anno ab incarnatione domini MCCXXII. VII. Idus Decembris *apud Scotos*.

Original mit Siegel, im Archive des Kl. St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, 301.

CCCCXLI.

1222. *Wels*. — *Leopold VII., Herzog von Österreich, übernimmt die Vogtei des Stiftes Lambach.*

Levpoldvs dei gratia *dux austrie et styrie* In perpetuum. Quia perversitas malignorum et materia iurgiorum oblivio factis hominum bene Gestis solet Plurimum adversari, ea, que piis locis de fauore principum proveniunt ad commodum et profectum, debent non inmerito scriptvre remedio perhennari. Hinc est, quod nos ad noticiam singulorum cupimus pervenire, quod nos de consilio magnorum nostrorum cum *ecclesia Lambacensi* pro totis ivribus, que de fundatione sua in *civitate vvelsa* libere possidebat, convenimus sub hac forma pacem terre sperantes exinde multipliciter profuturam. Dedicimus eidem ecclesie redditus viginti talentorum perpetuo possidendos et tam abbas quam fratres ipsius monasterij proprietatem et omnia ivra, que habere in civitate predicta non solum in theloneis sed et iudiciis noseebantur, nostris manibus concorditer obtulerunt a nobis et nostris heredibus sine contradictione qualibet possidenda. Quia vero sepedicta ecclesia aduocatie libertatem per aliquantum temporis postea expetebat a nobis, nos eam postulantibus abbati et fratribus

antedictis libero animo indulimus tali modo, quod ipsi nobis nominatos viginti talentorum redditus redderent et plenarie resignarent. Quod ipsi in presentia nostrorum nobilium faciebant. Remisimus igitur monasterio memorato quamlibet pensionem, exactionem et alia quelibet seruitia, quocumque nomine censeantur, que nobis poterant vel possent ex aduocatia ipsius *monasterii in Lambach* in bonis, redditibus quibuscumque et hominibus provenire nil utilitatis de hiis omnibus preter solum nomen aduocati nobis aut nostris heredibus reseruantes exceptis triginta talentis vsualis monete nostre camere singulis annis de cetero persolendis hoc nichilominus addito et presenti pagina irrevocabiliter confirmato, quod hec eadem aduocatia per nos vel heredes nostros ad alienas manus numquam in perpetuum conferatur sed in nostris seu heredum nostrorum manibus irreflectabiliter maneat eo modo, quo prediximus, duratura. Vt autem hoc presens concambium et nostra gratia liberalis nulla possit infirmitatis molestia deprauari, sub adnotatis testibus duximus facti seriem prelibati per appensionem nostri sigilli vere confirmationis gratia roborandam. Testes huius rei sunt hii: *Hermannus comes de Ortenburch, Wilhelmus comes de hevburch, Otto camerarius, Hartnidus de Ort, Herrandus de vviltonia, Perhtoldus dapifer de Emberberch, Hadmarus de Chunringe, Irnfridus de hintperch, Albero de Pollenheim, Ditricus de Puhel, Henricus de hage et Siboto frater suus, Ditricus pramhase, Eberhardus de Angesicz, Hermannus Rughalm, Ditmarus iudex de welsa, Leo civis* et alii plures. Datum apud *Welsam*. Acta sunt hec anno domini M^o CC^o XXII° feliciter. Amen.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Lambach. — Kurz, Beiträge, II. 450.

CCCCXLII.

Circa 1222. — *Dietrich von Pühel und Adelheid seine Gemalin stiften eine tägliche Messe in der heil. Dreifaltigkeits-Capelle zu Lambach.*

† C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis Ego *Ditricus de Puhel* et *uxor* mea *Adelheidis* ministeriales ducis *Austrie et Styrię* labentis mundi huius et uite transitium ac subitaneum considerantes decursum, cum nullius successionis fungeremur herede, pro hereditate regni celestis ac nostrorum remedio parentum uerum et pro salute dominorum nostrorum uidelicet ducis *Austrię* et suorum successorum tradidimus potestatiua manu *monasterio in Lambach predium*

nostrum in *Puhel* uidelicet *curiam in Puhel* et curtem adiacentem et quidquid in concambio recepimus in *Puhel* pro curte, quam eidem ecclesie tradidimus, et *predium in hage* et *porz* et *utental* et *chazbach* et *uineam in alhoch* cum suis attinentiis et curte. Hanc autem donationem ea fecimus ratione, ut in loco, ubi sepultura habetur pie memorie fratris mei *Chunradi de Puhel*, construatur de communi sumptu uidelicet domni abbatis et nostri capella in honore sancte et indiuidue trinitatis, ubi cottidie missa fiat et de redditibus illis sacerdoti illi, qui ibi diuina celebrabit cottidie, poculum uini et panis albi preter suam administretur prebenda. Preterea tradidimus eidem monasterio *predium apud Euerdingen*, quod libere et potestatiue possedimus, tali conditione, ut dies annua constituatur nobis et parentibus nostris eo die, quo ego et uxor mea decesserimus, et de redditibus illius predii fratribus administretur et pauperibus et uolumus, ne abbas in eodem predio aliquam sibi presumptionem usurpet preter redditus et steuram et ne aliqua occasione a loco *lambacensi* alienetur. Tradidimus etiam prefato monasterio omnes nostre proprietatis homines ad censum v denariorum exceptis his, qui sunt militaris conditionis. Volumus etiam, ut huius donationis nostre aduocatiuam nemo sibi usurpet, quia ipse rex regum et dominus dominantium, cui hanc nostri iuris uotiuę obtulimus donationem, nullo super se eget defensore. Sin autem diuina ordinatione a domino heredem acceperimus, uolumus, ut huic heredi totum predium predictum libere et potestatiue iure cedat proprietatis excepto *predio in Alhoch* scilicet uinea cum suis attinentiis et curte et ea *curte apud wels*, quam ab abbate susceptam tenemus, que sine omni contradictione monasterio in *lambac* iure debet cedere proprietatis. Uolumus etiam, ut si capella predicta nobis superstite constructa non fuerit, *predium apud euerdingen* ad medietatem sumptus in huius operis cedat consummationem. Siquis autem hanc nostram traditionem infringere attemptauerit, cum datthan et abyron perpetue subiaceat dampnationi. Hec ut in eternum rata permaneant, testimonio subscriptorum roborantur. *Heinricus* et *Siboto frater eius de hage*, *Ditricus pramhas*, *Eberhardus Ansiez*, *Ditmarus Gugrel*, *Chunradus lau*, *Ulricus schonpuhel*, *Ditricus*, *Chunradus phaphindorf fratres*, *Ulricus Chrotindorf*, *Marchwardus Puhel*, *Heinricus*, *Otto Camerarius*, *Hartungus*, *Chunradus de Swaige fratres*, *Walchun*, *Reinolt*, *Herrandus Hornarn*, *Otto Pellifex*, *Rudegerus*, *Fridericus de Haunpretign fratres*, *Eberhardus preco*,

Arnoldus, Chunradus preco, Alrammus, Heinricus preco, Gundrammus preco, Ditricus nemorarius, Ulricus schober plebanus de otespach, Leutoldus de afnan, Dietmarus Posach, Hermannus Rughalm, Snello, Dietmarus oven, Reingerus Gatring.

Original auf Pergament, mit den zwei Siegeln des Ausstellers und des Abtes von Lambach, im Archive des Klosters Lambach.

CCCCXLIII.

1223. 29. März. Lateran. — *Papst Honorius III. bestätigt die Schenkung Dietrich's von Pühel an das Kloster Lambach.*

HONORIUS episcopus seruus seruorum dei Dilectis filiis Abbatu et Conuentui de Lambac Salutem et apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur, quod iustum est et honestum, tam uigor equitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, possessiones, homines et res alias Monasterio uestro a Nobili uiro *D. de Puhel* pro salute anime sue pia liberalitate collatas, sicut eas iuste et pacifice possidetis et in litteris inde confectis dicitur plenius continerj, uobis et per uos eidem Monasterio auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursum. Datum *Lateranj* iij kalendas Aprilis Pontificatus nostri Anno Septimo.

Original auf Pergament mit Bleibulle, im Archive des Klosters Lambach.

CCCCXLIV.

1223. 24. April. Gleink. — *Ekbert, Bischof von Bamberg, bestätigt die Schenkungen seiner Vorfahren, der Bischöfe Otto I., Engelbert und Otto II., betreffend die Käserau bei Windischgarsten und andere Güter im Garstenthale an das Kloster Gleink.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. *Ekkebertus* dei gratia *babenbergensis Ecclesie Episcopus* vniuersis christi fidelibus tam presentibus quam futuris hanc paginam inspecturis gratiam in presenti et gloriam in futuro. Ofitii

nostri ratio postulare uidetur, ut profectus et honor ecclesiarum dei
 nostra pia sollicitudine ad melius instauretur, hoc toto mentis conamine
 considerantes vniuersitati fidelium christi presenti scripto pandimus,
 quod nos ob venerationem diuinorum festum sancti pasche in dilecto
 nobis *Monasterio Glünik* constituti et humane tractati spe eterne
 glorie et iuteruentu sancti Andree Apostoli donauimus et confirmaui-
 mus eidem *Monasterio Siluam* quandam in *windischgersten* sitam,
 que *Chaiserawe* nuncupatur terminis istis veris et legitimis euidenter
 expressis, videlicet a *monte Wrchogel* in vno latere montis ipsius
 directim per uallem usque ad *montem Langwat* secundum descensum
 pluuiialis aque per totam *Aëgyam* usque in *Tyecha* Et a *monte*
Langwat secundum descensum rivi et vallis ipsius montis usque in
Tyecha descendencia, Et a *fluvio Tyecha* usque ad *Sebach*, Et per
rium Sebach sursum usque ad *Stagnum* et ipsum stagnum, dequo
 nomen sumpsit der *Sebach*, Et a stagno sursum usque ad *lacum*
Laiwen, et a *Laiwen* usque per fontem, Et a fonte per rupes, que
 dicitur *Torsteine*, et a *Torsteine* sursum usque ad *willdense* Et a
willdense usque in *pirnse* deorsum, Et a *pirnse* secundum descensum
rivi Tyecha directim per totum *montem Swerzenberch* infra et Supra,
 culta et inculta Cum alpius usque in *Sebach*. In Super alterum mon-
 tem, qui dicitur *Gulich* et *Salinam*, que in ipso est, et omnia hinc et
 inde ex latere montis undique iacentia, Et supra ipsum *montem Gêlich*
Siluam totam cum omni vtilitate, que ibi nunc est aut perpetuo fieri
 poterit. Conferimus etiam et roboramus ipso die dicto *Monasterio*
trans flumen Tampach in *uilla Gersten* duo *predia Mansum Gozilay*
venatoris an der îcre cum proximo pheodo sibi adiacenti. Que omnia
 a venerabilibus Episcopis Scilicet a Sancto *Ottone* Et *Eigilberto* et
Secundo Ottone et aliis antecessoribus nostris eidem *Monasterio*
donata perspicatibus (sic) relegimus instrvmentis. Illud etiam conce-
 dimus, ut omnes nostri tam ministeriales quam alij cuiuscumque nomi-
 nis ab ecclesia nostra beneficia in pheodo uel subiure hominij habentes
 potestatem habeant dandi, mancipandi, Cambiendi vel quoquo modo
Sepedicto Monasterio Glënicensi libere tribuendi possessiones, pre-
 dia, Mancipia, beneficia, decimas Sev quelibet dona tam in Siluis quam
 in agris, quatenus eis et nobis fiat in celis eternorum retributio. Item
 conferimus predictis fratribus, vt in omnibus nostris alpibus et locis
 sua pecora et greges liberam pascendi habeant potestatem. Volumus
 etiam et firmiter Statuimus obSeruandum, vt nullus iudicum Sive

Officialium Ecclesie nostre aliquam potestatiuam Exactionem Sev jurisdictionem in quibuscumque Memorati Monasterii prediis, possessionibus, hominibus liceat aequaliter Exercere. Item omnes possessiones et alia, que *Monasterium Glënicense* a nostra Ecclesia possidet uel in perpetuum habere poterit, Sub defensione principis terre consistant. Ipse vero dictus princeps terre propter deum fideliter defendat et protegat dictum Monasterium sine omni conmodo temporali. Vt autem istud nostre donationis factum robur semper obtineat firmitatis nec ab aliquo successorum nostrorum ualeat irritari, presentem paginam fecimus conscribi et Sigilli nostri Munimine iussimus insigniri. Omnem hominem, qui ipsam violare presumpserit, Excommunicationis uinculo innotantes, Si semel aut bis conmonitus emendare noluerit. Testes autem horum sunt, *Pertholdus Abbas de gersten, Marquardus decanus Ecclesie babenbergensis, Liupoldus Rinsmüel, Albero Capellanus, Volradus notarius, Eberhardus Capellanus, Lirpoldus medicus, Chëno dapifer, Heinricus de strithperch Camerarius ipsius Episcopi, Tyrolfus magister coquine, Glismët, Sifridus, Svinlin venator, Familia ipsius Episcopi, Guntherus plebanus in hag, Chunradus valerianus, Erchenpoldus sacerdos in hag, Otto, Ditricus, Ortolfus fratres de volchenstorf, Pertholdus dapifer de Emberberch, Vlricus de valchenberch, Otto de Ror, Albero de pollenheim, Gvndacherus, Ditmarus fratres de Styre, Vlricus de marbach, Ditmarus miles de hagwalde Cum filiis suis Friderico, Heinrico, Ditmaro, Ottacherus priuhaus, Marquardus de Adelwanach, Albero holzman, Heinricus de Türsendorf, Heinricus, Otto fratres in Zëcha, Otto, Rëdigerus fratres de chlingelbronne, Ditmarus do Schatowe, Otto de alben, Chunradus decimator in hag, Et filius suus Otto, Et alii quam plures.*

Datum apud Monasterium Sancti Andree Apostoli in *Glënick*, Anno dominice Incarnationis Millesimo Dvcesimo Vicesimo Tertio. Ordinationis nostre anno vicesimo Secvndo, In Dictione vndecima, VIII° Kalendas Maj. Eodem etiam die duo altaria consecrauimus In ipsa *Ecclesia Glënich*, in dextra abside altare Sancti Nicolay, In Sinistra vero abside altare beatissime Marie Magdalene.

Original auf Pergament mit Siegelresten, im Archive zu Gleink. — Kurz, Beiträge, III. 331. — Hormayr, Werke, III. 443.

CCCCXLV.

1223. Enns. — *Abbt Pilgrim von Gleink verleiht der Hausfrau des Heinrich, genannt Scheck, und ihren beiden Söhnen Chunrat und Ulrich das Gut auf dem Eigen und eine Wiese an der Erla zu Leibgeding.*

Pilgrimus Dei Gratia Glunicensis Ecclesiæ Abbas notum facimus vniuersitati fidelium, quod nos cum consensu fratrum nostrorum et consilio prudentium virorum concessimus Domine Gertrudi Vxori Henrici Schekhen eiusque duobus filijs Conrado videlicet et Vlrico quandam decimationem prædij, quod uocatur super aigen, et pratrum sita prope riuum Erla ad quinque denarios in Altare S. Mariæ annuatim persoluendos Sub tali conditione, ut post mortem ipsorum ad Ecclesiam sine contradictione redeat, ipsa autem decimatio Ecclesiæ diu retenta vsui non fuerat, si non Domino cooperante eam fratrum vsui remancipauimus. quod uero ita (ut?) firmum permaneat, paginam istam inde conscribi et sigillo nostro fecimus roborari fratrum et testium nominibus subnotatis. Nomina fratrum Ekwertus, Alramus, Conradus, Wernherus, Livtoldus, Vlricus, Rudolphus, Arnoldus, Henricus, Rudolphus, Constantinus, Wilboldus. Testes Rupertus Iudex, Rudolphus Priuhouen, Walchundus officialis, Hugo der Gerwar, Otacherus filius eius, Dietricus, Chunradus, Durinchus die Grossgullen, Vlricus fuchs, Vlricus de Pache, Henricus de Dirnbach (sic, ternperch?) Henricus de Have, Tymo filius Starchandi, Albero Holzman, Wolfframus, Vlricus, Conradus Khuee, Berthold Schecke, Vlricus der Methe (Metze?), Chunradus Seruus Priuhouen, Marquart de Pache, Chunradus Faber officialis Chunradus de Hoffstetten, Engelschalckus et alij quam plures. Factum est Anesij in Domo Gebhardi Twechlarij Rudperto Iudice et Rudolpho Priuhouen Tunc aduocato adstantibus Anno Incarnationis Christi Millesimo Ducentesimo Vigesimo Tertio, indictione Christi (sic*) et scripta sunt duo paria, in quorum medio maiores litteræ expressæ inueniuntur.

Aus einem Copialbuche sec. XVII. zu Gleink.

*) Wahrscheinlich stand im Originale xi, was der Copist für Christi las.

CCCCXLVI.

1224. 29. Februar. Passau. — *Gebhart, Bischof von Passau, bestätigt dem Kloster Lambach das Eigenthum und den Besitz der Zehente von Neugereuten zu Grünach.*

C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Gebehardus* dei gratia *Patauiensis episcopus* In perpetuum. Quia non solum memoria sed et uita hominum breuis esse dinoscitur et inconstans, pium et saluferum credimus in domino nobis esse, ut siquam pietatis gratiam ecclesiis seu religiosis personis curauerimus exhibere, hanc et ipsis, ut stabilis permaneat, scripti nostri munimine confirmemus. Quocirca elucesere cupimus presentibus et futuris, quoniam, cum a uenerabilij fratre nostro *Ottone abbate de Lambach* exigeremus priuilegium super decimationibus *noualium in Grvenach*, quas idem abbas ad monasterium suum asseruit pertinere, et ille super hiis non priuilegium sed uiuj testimonij probationem offerret, nos ad recipiendam audiendamque probationem suam huiusmodj diem constituimus, ut expediebat eidem. Ad quem dum esset peruentum, ipse abbas in presentia nostri comparens per testes (fide) dignos idoneosque probauit, quod uidelicet felicis recordationis *Theobaldus pontifex* predecessor noster predictam decimationem ipsorum *noualium in Grvenach*, cum adhuc inculta fuerant, pro parte maiori dicto *monasterio Lambach* primo tradidit libere et donauit nulla donatione seu traditione de ipsis decimationibus facta prius ullj ecclesie ulliue persone, presertim cum et ille locus quasi solitudo tunc fuerit nec aliquarum terminis ecclesiarum ascriptus, et eas quidem XX. annis uel amplius prefatum monasterium plena pace possedit, donec illarum possessio de uiolentia quorundam fuit ei sublata. Testes quoque, per quos sunt ista probata, omnibus hiis factis presentialiter affuerunt. Nos igitur considerata et intellecta probatione sua tam legitima tam idonea super illis, utpote qui unicuique ecclesie in conservatione iuris suj adesse cupimus, ut tenemur, huiusmodj donationem decimarum in ipsis *noualibus Grvenach* factam tam rationabiliter tamque iuste innouare curamus, easdem decimas memorato *monasterio Lambach* pleno iure donantes et donatas hujus priuilegij pagina sigillj nostri impressione munita potestatiue, ut expedit, confirmantes omnemque anathematizantes hominem, qui hanc donationem nostram seu confirmationem infringere uel ei presumpserit in aliquo contraire. Omnibus igitur ipsam seruantibus sit pax et salus in domino gaudia felicitatis eterne feliciter adepturis.

Hujus rej testes sunt *Vlricus Cobertel archidiaconus, Chunradus de sancto Valentino, Albertus de Possemvster, Siboto canonicj Patauiensis, Vlricus scobrius canonicus Frisingensis, heinricus plebanus de Taufschirchen, Otto sacerdos de sancta Maria, Hademarus pincerna de Wesen, Pilgrimus dapifer de Tanneberc, Livtoldus de Sauerstetin, heinricus de Merswanch, Albertus de Pernsteine, Chunradus spisære et sororius eius Chunradus, Fridericus de Rænna, Eberhardus de Vfhoven, hezelo de Rixte, Vlricus de Pchele, Meinhardus de Alhartingen et filius suus heinricus, Wernhardus de Prambach, Wernhardus de hage et alij quam plures. Actum Patauie in Stupa nostra II. Kalendas Martij, Anno dominj M^oCC^oXX^oIII^o, Indictione XII°, Pontificatus nostri anno II°*

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Lambach.

CCCCXLVII.

1224. 10. Mai. Gleink. — *Revers des Abbtis Pilgrim zu Gleink wegen eines Mansen im Dorfe Guthsarn, worüber früher zwischen dem Kloster und Hiltegin, des Herzogs Leopold Küchenmeister, ein Streit bestand.*

† In Nomine Sanctæ et Indiuiduæ Trinitatis Amen. Pilgrimus Dei Gratia Abbas in Gluniche Cunctis Christi fidelibus in perpetuum. Notum facimus uobis, qualiter decisa est lis, quæ fuit inter nos et inter Hilteginum Magistrum coquinæ Ducis in Enstal pro quodam Mansu sito in uilla Guthsarn, sic autem ex consilio Domini ducis Liupoldi ipsa lis terminata est in gainharn, quando Nos cum communi consilio omnium Fratrum nostrorum eundem Mansum concessimus Hiltegimo de steinæ prædicti Hiltegimi Filio scilicet et posteritati suæ ad censum uiginti denariorum Frisensium (sic) in die Sancti Georgij annuatim persoluendorum sub tali conditione, ut, dum inter Pentecosten præfixamque diem non dantur, totidem denarij superaddantur et Abbas Jus concedendi habeat, dum hæredes defecerunt, ad Ecclesiam redeat. Et ne factum istud a successoribus nostris aut ab aliquo infringatur, præsentem paginam inde conscriptam sigillo communiuimus nominibus Fratrum nostrorum, qui consenserunt, nominibus testium, qui interfuerant, subnotatis. Nomina Fratrum: Ekebertus, Alramus, chunradus scholasticus, Wernherus custos, liutoldus, Vlricus, Rudolfus, Henricus, Arnoldus, Henricus, liutoldus, Constantinus, Rudolfus, Wilboldus. Nomina testium: Dominus Dux Liupoldus, perhtoldus dapifer de enberberch, Albero Pincerna de grimmenstein, Henricus

Camerarius de Tribanswinchel, liutoldus de affnanch, liutoldus de Parawe, Alramus phiecholb, Ernestus de Aspach, Hartwicus de Apteie, Ortolfus de Egendorf, Hobato (sic) et cholo et alij, Wolfram de puhlarn, Wernherus de Tiuel, Chunradus Crempel, Richerus de Vorcha, chuno seruus eius, Liutoldus de raensherch (?), Harting de polempach, Henricus de talffeimen (talheimen?), Kunradus de Kirchdorf, Chunradus Wegscheide. Actum est in gleich sexto Idus Maij. Anno Dominicæ Incarnationis Millesimo Ducentesimo septuagesimo (durchstrichen und darüber geschrieben quadragesimo) Quarto, indictione Duodecima, Austriæ et Styriæ secundo Liupoldo præsidente scriptumque est in duo Paria ac alfabetum in medio maioribus litteris descriptum.

Aus einem Copialbuche sec. XVII. zu Gleink. Die Urkunde ist sehr schlecht copirt. Auch das Jahr 1244 kann nicht gelten, Indiction, des Herzogs Regierungszeit und die mit der Urkunde Actum Ens 1223 gleichlautenden Namen der Conventualen weisen auf das Jahr 1224.

CCCCXLVIII.

1224. 14. Juni. Krems. — *Gütertausch zwischen Herzog Leopold VII. von Österreich und dem Kloster Gleink, wodurch dieses statt seiner Besitzungen in der Riedmark und vor dem Böhmerwalde andere in Unterösterreich erhält.*

†. In nomine sancte et indiuidue trinitatis amen *Leupoldus* dei gratia *dux austrie et stirie* omnibus christi fidelibus inperpetuum. Liquet nos a deo creatore temporali dignitate prelatos ad hoc, ut promotionibus sacrarum ecclesiarum satagamus nos exhibere paratos ad ipsius honorem, per quem reges regnant et principes dominantur. Hinc est, quod notum esse uolumus omnibus hanc litteram inspecturis, quod dilectus et familiaris noster *Pilgrimus abbas Glnicensis cenobii* et conuentus loci eiusdem beniuolo et communi consensu nobis predia sua cambiuerunt omnia uidelicet ante *Boemicum nemus* et in *Riedmarch* in diuersis locis posita magis nobis quam ipsis profutura, ipsum etiam nemus usque ad terminos *Boemie* cum omni prorsus utilitate, que ibi nunc est aut ibidem fieri poterit. Nos autem uersa uice in cambio dedimus dictis fratribus et *ecclesie Glnicensi predia* nostra in *Austria* sita apud *Muzlik* loco, qui dicitur *Rettaren* et *Sewaren* et item *Rettaren* cum omni utilitate et iure instituendi et destituendi taliter, ut ipsa predia prorsus sint libera ab omni oppressione uel exactione iudicum seu aduocatorum et iudicia quarumlibet

causarum, que ibi emergerint, in abbatis manu terminanda consistant hoc excepto, si fur vel aliquis reus sanguinis ibidem deprehensus fuerit, cingulotenus tradatur iudici rebus omnibus eiusdem malefactoris integraliter remanentibus ecclesie memorate. Coloni quoque eorundem prediorum tam in nemoribus quam in prediis omnino idem ius habeant, sicut sub nostro dominio habuerunt. Statuimus etiam firmiter, ut nulli successorum nostrorum liceat aduocatum eorundem prediorum alicui infeudare sed principes terre tantummodo ea absque omni utilitate sed pro mercede perpetua semper protegat et defendat (sic). Preterea supperaddimus dictis fratribus in cambio, ut de uictualibus eorum nec uectigal nec theloneum aut tributum nec aliqua exactionis species per aquam descendantibus aut ascendentibus aliquatenus requiratur. Hec autem facta sunt presente et consentiente domino nostro *Ekeberto Babinbergensi episcopo*, ad quem ius fundi in prefato cenobio dinoscitur pertinere. Preterea eidem ecclesie respectu eternorum aliam gratiam indulimus et *siluam* nostram *cytra anesum et Styre* ubique ac utrimque (?) ad usus tantum necessarios et proprios licenciauimus sub conditione specialiter sic excepta scilicet, ut nullatenus aliquid ex ea uendant uel alienis tribuatur Sed quibuscunque domi egeant, id est ad edificia, ad uineas uel ligna, ad ignes seu ad quaslibet iustas et necessarias proprietates. Hec omnia sub nostra licencia et pace ubique in silua nostra sine omni censu et precio uel tributo fideliter accipiatur. Quam clementie nostre largam licentiam eis antea dudum dederamus. Sed *nunc in publico et tam famoso ministerialium conuentu* denuo renouauimus et confirmauimus. Et ut factum huiusmodi robur semper optineat firmitatis, ne ab aliquo successorum nostrorum ualeat irritari, presentem Kartam conseribi fecimus et sigilli (sic) nostro roborari. Testes *Heinricus filius ducis Lerpoldi, Chunradus comes de Hardeke, Otto de Lengebach ratisponensis ecclesie aduocatus, Heinricus et Wernhardus fratres de Schoemberch, Vlricus de Beka, Vlricus de Valchiberch, Hademarus et Heinricus fratres de Chunringen, Vlricus marschalcus de Valchenstein, Rudolfus de Potendorf, Heinricus de Zebingen, Hademarus de Sonnenberch, Kadoldus de Veldisperch dapifer, Hademarus de Ernestprunne, Otto de Perhtoldistorf, Yrenfridus et Vlricus fratres de Hymperch, Leupoldus pyncerna de Molanstorf, Heinricus camerarius de Tribanswinchil, Chunradus dapifer de Arberch, Wikardus de Arenstein, Hermannus de Chranechperch,*

*Albero pyncerna de Grimmenstein, Perhtoldus dapifer de Emberberch, Otto de Ror, Albero de Pollenheim, Vtricus de Marbach, Heinricus filius Ottonis de Traberch, Gundakarus filius Duringi de Styra, Gundakarus filius Gundakari de Styra, Gotfridus de Offenberch, Chunradus de Hohenuelsse, Eberhardus nobilis de Stozilberch, Chuno dapifer Babinbergensis episcopi, Heinricus camerarius de Stritperch, Tyrolfus magister coquine Babinbergensis episcopi, Otakarus Privhauen, Rudolfus forstmagister de Styra, Duringnus (sic) de Schachen, Dietricus de Sperchsteten, Heinricus de Wasen, Dietmarus de Schatowe, Syfridus de Nezilbach, Otto de Alben, Marquardus de Adilwanch, Otakarus de Slierbach, Vtricus de Zyerberch, Wernhardus de Wizenberch, Vtricus de Grunenburch et alii quam plures. Acta sunt hec in Crems in ecclesia sancti Viti XVIII. kalendas Julii, Anno incarnationis dominice M^oCC^oXX^oIIII^o Indictione XII. per manum *Leupoldi Notarii* nostri felycyter amenN.*

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive zu Gleink.

CCCCXLIX.

1224. 14. Juni. **Krems.** — Tauschvertrag des Herzogs Leopold von Österreich mit dem Kloster Gleink um dessen Güter vor dem Böhmerwalde und in der Riedmarch, und anderer im Ensthal, gegen Güter des Herzogs in Österreich bei Muzlich in den Ortschaften Reutern und Seborn.

†. Innomine sancte *) indiuidue trinitatis. Amen. *Livpoldus* secundvs dei gratia *dux Austrie et Stirie* omnibus christi fidelibus imperpetuum. Liquet nos a deo creatore temporali dignitate prelatos ad hoc, ut promotionibus sacrarum ecclesiarum satagamus nos exhibere paratos ad ipsius honorem, per quem reges regnant et principes dominantur. Hinc est, quod notum esse uolumus omnibus hanc litteram inspecturis, quod familiaris noster *Pilgrinus abbas glvnicensis cenobij* et conuentus loci eiusdem beneuolo et communi consensu nobis predia sua cambiuerunt, omnia uidelicet ante *Boemicum nemus* et in *Riedmarch* in diversis locis posita magis nobis, quam ipsis profutura. Ipsum etiam nemus usque ad terminos *Boemie* cum omni prorsus utilitate, que ibi nunc est aut ibidem fieri poterit et alia predia in *Enstal* apud *uillam Rêprehtingen* in monte sita nobis similiter

*) Hier fehlt „et“.

cambiuerunt. Nos autem uersa uice in concambio dedimus dictis fratribus et *ecclesie glvnicensi* predia nostra in *Austria* sita apud *Mözliche* loco, qui dicitur *Rêtarn* et *Sewarn* et item *Rêtarn* cum omni utilitate et iure instituendi ac destituendi taliter, ut ipsa predia prorsus sint libera ab omni oppressione vel exactione iudicum seu aduocatorum et iudicia quarunlibet causarum, que ibi emeruerint, in abbatis manu terminanda consistant, hoc excepto, si fur vel aliquis reus sanguinis ibidem deprehensus fuerit, cingulotenus tradatur iudici, rebus eiusdem integraliter remanentibus ecclesie memorate. Coloni quoque eorundem prediorum tam in Nemoribus, quam in aruis omnino idem ius habeant, sicut sub nostro dominio habuerunt. Statuimus etiam firmiter, ut nulli successorum nostrorum liceat aduocatiam eorundem prediorum alicui infeudare, sed princeps terre tantummodo ea absque utilitate pro mercede celesti defendat. Preterea superaddimus dictis fratribus in cambio, ut de uictualibus eorum per aquam ascendentibus, scilicet de XV. carradis uini et frumenti XXX. modis maioris metretæ uectigal aut exactionis ulla species in perpetuum non requiratur. Hec autem facta sunt presente et consentiente domino nostro *Ekeberto babenbergensi episcopo*, ad quem ius fundi in prefato cenobio dinoscitur pertinere, sicut per ipsius patet sigillum, quod huic pagine est appensum. Et ut factum huiusmodi robur semper optineat firmitatis nec ab aliquo successorum nostrorum ualeat irritari, presentem cartam conscribi fecimus et domini nostri *E. babenbergensis episcopi* et nostro ac fratrum sigillis ipsam uolumus roborari. Testes. *Heinricus filius ipsius ducis. Chünradus comes de hardekke, Otto ratisonensis ecclesie aduocatus, Heinricus et Wernhardus de schonberch, Vtricus de peka, Vtricus de valchenberch, Hadmarus, Heinricus fratres de Kvrninge, Vtricus marsalcus de valchenstein, Rêdolf de potendorf, Heinricus de zebinge, Hadmarus de sunneberch, chadoldus dapifer de veltsperch, Hadmarus de ernspronne, Irnfridus et vtricus fratres de hinperch, Livpoldus pincerna de Molanstorf, Heinricus camerarius de tribanswinchel, Chünradus dapifer de arberch, Otto de perhtolstorf, Albero pincerna de grimenstein, Perhtoldus dapifer de emberberch, Herрманus de chranchperch, Otto de rôr, Albero de pollenheimen, Vtricus de mârzbach, Gundacher filius duringni, Gundacher filius gundakari de Stire, Otakerus, Rudolf fratres prvhavenen, Durinch de shachen, Heinricus de wasen, Dietricus de sperchsteten, Dietmarus de*

shatáwe, Sivridus de nezilpach, Marquardus de adilwanch, Otaker de slirbach, V̇lricus de Zírberch et alii. . . .

Acta sunt hec in *Chremse* in ecclesia S. Uiti, Octauo decimo Kalendas Jvlij, Anno incarnationis dominice M. CC. XX. IIII. Indictione XII^a feliciter. Amen.

Original auf Pergament, im Archive zu Gleink. Von den an dieser Urkunde befindlich gewesenenen drei Siegeln ist das zweite (das des Klosters Gleink) verloren gegangen, und die beiden übrig gebliebenen, nämlich das des Bischofs Ekbert von Bamberg und des Herzogs Leopold, sind beschädigt. — Kurz, Beiträge, III. 335.

CCCCL.

1224. 1. August. Passau. — *Conrad, Graf von Wasserburg, gelobt eidlich, vom Schlosse Viechtenstein aus die auf der Donau Reisenden nicht ferner beschweren zu wollen.*

In nomine domini Ego *Chunradus Comes de Wazzerburch* confiteor me per fidem datam in manus dominorum meorum uenerabilium *Eberhardi Salzburgensis archiepiscopi, Ekkeberti Babenbergensis et Gebhardi Patauiensis episcoporum et Livpoldi illustris Ducis Austrie et Stirie* atque per iuramentum prestitum confirmasse, ut de *Castro meo Viechtenstein* atque per memetipsum, per ministeriales, castellanos et homines meos in aqua scilicet in *danubio* uiator aliquis siue nauta siue nauis aliqua per predam siue per aliam qualemcunque causam iniuste nunquam de cetero molestetur. Et quidem ad hoc iuramentum inuiolabiliter obseruandum castrum meum prefatum vihtenstein cum omnibus, que infra fluuium, qui dicitur *Salzzah*, habere dinoseor, dominis meis G. uenerabili Patauiensi episcopo et L. illustri Duci Austrie et Stirie pro Mille marcis tytulo pignoris obligau, uidelicet sub hac lege, quod ministeriales et castellani mei iam fideliter iurauerunt, ut, si contra prefatum iuramentum meum in ipsa aqua uel in eius uia forte aliquis fuerit per predam offensus et hoc debite ego non emendauero infra IIII. septimanas, cum hoc michi uel per predicti domini mei episcopi uel domini mei Ducis litteras seu nuntios fuerit intimatum, ipsi ministeriales et castellani mei idem abinde ad sex ebdomadas castrum in potestatem eorundem dominorum meorum scilicet episcopi et Ducis omni occasione remota sub forma obligationis predictae assignabunt, quod castrum et ipsi tunc cum omnibus, que predixi, tytulo pignoris pro mille marcis libere debent possidere. Sed et hanc obligationem si a festo beati Martini proximo infra anni

spacium per manum et consensum uxoris mee neonon et per consensum uel litteras *Rapotonis Palatini et fratris sui Comitis Heinrici de Ortenberch et Gerhardi Comitis de Hirzperch* non confirmauero, idem castrum cum prefatis bonis omnibus prefatorum dominorum meorum, scilicet episcopi et Ducis pro mille marcis cessante contradictione qualibet erit. Ad maiorem quoque cautelam dominorum meorum principum, qui huic rei interfuerunt, Sigillorum et mei similiter impressione sigilli feci et optinui consignari. acta sunt hec *Patauie* in Kalendis augusti anno domini M. CC. XX. IIII. Indictione XII. Presentibus dominis meis *Eberhardo Salzburgensi Archiepiscopo, Ekeberto Babinbergensi episcopo, Rapotone palatino Bawarie, Alberto Comite de Bogen, Chunrado de Plaien, Perngero Comite de Lewenberch, Heinrico et Wernhardo nobilibus de Scornberch, Werngando de Rumtinge, Hademaro et Heinrico de Chunringen, Rudolfo de Putendorf, Vlrico Strevnone, Wergando, Hermanno de Chranhperch, Ottone de Berhtoldestorf, Hademaro de Wesin, Livtoldo de Sauerstetin, Ottone de Morspach, Ottone de Johanstorf, Heinrico de Merswanch, Heinrico de Torringen, Wernhardo de Sigenheim, Wernhero de Anzenkirchen, Chunrado de Steineinkirchen* et aliis pluribus. Hii subscripti pro me Comite iurauerunt: *Heinricus de Waldeke, Albertus de Grantperge, Heinricus de Grauedorf, Sifridus de Hademarsah, Otto de Chlaspach, Dietherus officialis.*

Mon. boic. XXVIII. II. 305. — Hormayr, Archiv, 1828, 143.

CCCCLI.

1224. — *Das Stift Kl. Neuburg gestattet dem Stifte St. Florian, einen Acker zu Widnich in einen Weingarten umzuwandeln mit Vorbehalt des Zehents.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis omnibus in perpetuum amen. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris, quod ego *Waltherus Niumburgensis prepositus* cum consensu *Heinrici decani* et tocius Capituli domino *Pernhardo preposito domus sancti Floriani* et suo conuentui contuli *agrum in Widnich* continentem in quantitate mensuram unius iugeris et medii, ut exstirpatis fruticibus ipsum excolat et insertis uitibus uineam enutriat sub hac pensione, ut singulis annis pro iure montis in festo beati Michahelis VI persoluat solidos et semel in anno intersit placito, quod pro iure montis habetur, et

inmunis non erit in decima debite persoluenda. Id igitur factum nostrum, ut indissolubile permaneat sigilli nostri caractere roboramus.

Huius nostri decreti sunt testes sacerdotes *Wisento, Livtwinus, Waltherus, Heinricus, Heinricus, Engelbertus, Prunricus, Eberhardus, Albero, Cōnradus goltstein, Cōnradus, Heinricus de Radrn, Herbordus, Marquardus, Heimo, Cōnradus, Heinricus, Albertus. Diacones V̇lricus, Rubertus, Heinricus, Diepoldus, Cōnradus, Arnoldus, Otto, Livpoldus, V̇lricus, Wernherus* et alii plures. Acta svnt hec Anno incarnationis domini M^oCC^oXXIII^o Indictione XII.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters St. Florian.

CCCCLII.

1225. 5. Mai. Passau. — *Gebhart, Bischof von Passau, beurkundet einen Vergleich zwischen dem Kloster St. Nicolaus bei Passau und Siboto und Ortolf von Chuchendorf wegen des Gutes Winkel in der Pfarre Grieskirchen.*

†. *Gebhardus* dei gratia *patauiensis* Episcopus vniuersis christi fidelibus hanc Cartam inspecturis Salutem in domino. Sciant cuncti fideles in domino tam presentes quam futuri, quod controuersia inter dilectos nobis fratres *V̇lricum* prepositum et conventum *sancti Nycolai patauie* ab vna parte et *Sibotonem* militem et filium eius *Ortholfum de Chuchendorf* ab altera parte super quodam predio in parrochia *Grizchirchen* in loco, qui dicitur *Winchil*, posito diu habita ita demum coram nobis et choro nostro de consensu parcium decisa fuit, quod dictus *Siboto* idem predium, cum sit proprietas ecclesie sancti *Nycolai*, a manu ipsius prepositi accepit tantum ad uite sue tempora possidendum sic utique, ut dimidium talentum monete in eadem prouincia tunc datue annuatim soluat conuentui sancti *Nycolai* in festo sancti *Andree*, renunciante quoque penitus ibidem filio suo predicto *Ortholfo* in manum prepositi coram nobis actioni et litigio, quo licet iniuste pro eodem predio ecclesiam apud *S. Nycolaum* tunc et in futuro uoluit aggrauare. Adiunctum etiam fuit in eadem compositione, quod ante dictus miles *Siboto* ad melioracionem talis predii tam in edificiis quam cultura omnimode intenderet et ad placitum prepositi uenire non omitteret tempore presignato. Vt autem talis contractus ratus tantum ad dies memorati *Sibotonis* permaneat, cum ipsum predium sine alicuius contradictione post mortem suam libere ad ecclesiam sancti *Nycolai* cum omni vtilitate redire debeat, duo paria literarum

inde conscribi et nostro Sanctique Nycolai sigillo fecimus comuniri vno ipsorum Sibotoni assignato, reliquo ad sanctum Nycolaum in facti memoriam reseruato. Actum hoc est in maiori ecclesia *Patauie* in vigilia sancti Johannis apostoli ante portam latinam anno ab incarnatione domini M.CC.XXV. Indictione XIII. Testes autem huius facti sunt: De choro *Chvnradius decanus, Chunradus Thvmpharrer, Eberhardus oblagarius, Albertus de Chnollo (?)*. *Heinricus et Herbordus fratres sartores, Rêdolfus, Heinricus sartor, Albertus probstil*. De sancto Nycolao *Heinricas miles, Waltherus, Sifridus, Richardus, Vlricus hovinger, Magister Einvicus, Reinbertus canonicus Ardacher, Otto plebanus de Otartschirchen, Ortholfus de hvcingen* et alii quam plures.

Original auf Pergament mit Siegel, im königl. bairischen Reichs-Archive zu München. — Mon. boic. IV. pag. 332.

CCCCLIII.

1225. 16. Juni. *Straubing*. — *Ludwig, Herzog von Baiern, bewilligt, dass seine Vasallen ihre Lehengüter dem Spitale am Pührn vermachen dürfen.*

†. In nomine sancte et indiuidue trinitatis amen. *Lodewicus dei gratia Palatinus comes Reni et dux Bawarie* cunctis Christi fidelibus imperpetuum. Constat liquido ex sacre scripture preconio, quod altissimus in regno hominum dominatur et, quemcumque uoluerit, super illud constituet, digne ac fideliter administrantem ad celum saluandum sustollet, sinistre autem agentem ignibus inferni cruciandum in uoluet. Hinc nos accusante conscientia anxiatj medullitus tabescimus, quia contra tantam potestatem nos in multis reos cognoscimus, sed de eius incomprehensibili misericordia confisi spem gratie eius prestolamur, vnde notum esse uolumus cunctis Christi fidelibus tam futuris quam et presentibus, quod nos respectu diuine miseracionis et sancte dej genitricis Marie pro remedio animarum patris nostri *Ottonis* atque dilecte matris nostre *Agnētis*, tum etiam ideo, quia tanta est prerogatiua ac excellentia bawarice dignitatis, cui clementia dei presidemus, ut res atque possessiones suas, cui et ubj uoluerit, potestatiue distribuat, exiguum fructicem pietatis fecimus in nouum hospitale sancte Marie, quod situm est in pede montis cognominatj *pirn* positi in ualle dicta *Windiskegaersten*, que interiacet asperrimis montanis ultimis Noricorum partibus conterminis et ex iure fundi *babenbergensi* ecclesie subiectum comprobatur. Et fecimus non

precipiti animo sed sedula admonitione domini nostri *Eberhardi Salzpurgensis archiepiscopi* cum beneuolentia et consensu optimatum bawarie, qui nobiscum de pace prouince tractantes in *Strîbinge* aderant et licitum ac bene esse meritorium censebant possessiones regni illis ecclesiis licite conferri, que ad babenbergensem ecclesiam spectare uidentur, quia et ipsa per regnum fundata eidem fideliter obsequi dinoscitur. cepta itaque prosequentes uobis in domino notificamus, quod nos cum consensu omnium optimatum atque sub deuota adtestatione totius curie regni bawarie pium assensum nostrum et licentiam atque potestatem dedimus omnibus ministerialibus nostris atque alijs beneficia a nobis in feodo habentibus, predia ac beneficia atque possessiones suas cum omnibus fructuariis cultis, incultis, quesitis et inquirendis prefato hospitali libere conferre eandemque ecclesiam pauperum sedulam altricem ac ministram, prout uoluerint, prediis et rebus suis ditare, quatinus eis et nobis in districto Christi iudicio eternorum fiat retributio fidelis presbiter *Perhtoldus* eiusdem hospitalis prouisor ad optimates et maiores accedendo seduloque interpellando instantia deuoti laboris istud impetrauit. Et ne tale factum donationis nostre a successoribus nostris possit uiolari, paginam istam fecimus inde conscribi et sigillo nostro communiri testibus subnotatis: *Dominus archiepiscopus Eberhardus, dilectus filius noster Otto, Rapoto palatinus comes, Heinricus comes frater eius, Chûnradus sororius noster comes de wazerburch, Heinricus de lapide, Heinricus de randeke, Chalhoh comes de Kirchperch, Hoholdus de Wolnsa, Altmannus de abensperch, Liwtoldus pincerna de aue, Ekebertus dapifer de ekemle, Chunradus de Paierbrunne, Chunradus marsalcus de altorf, Vtricus der chopf, Alhardus de prisinge, Hermanus marsalcus de losnaph, Vtricus, Heinricus, Otto, fridericus de hœnheimen, Heinricus dapifer de celle, Heinricus magister coquine de pœrnblah, Poppo de gettolfinge, Vtricus filius eius* et alii multi liberi cum ministerialibus. Data in *Strîbinge*, ubi nos fauorabilem curiam rationabiliter indictam sollempniter celebrauimus XVI. Kalendas Julii, anno ducatus nostri xxx.viij. acta sunt hec anno dominice incarnationis m. cc. xx. v. jndictione xij. Romanis imperante *friderico II*º ja alamania principante filio eius *Heinrico*, Regnante domino nostro iesu christo in eternum feliciter amen.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. geh. H. H. u. St. Archiue zu Wien. — Hormayr's Werke, III. 446.

CCCCLIV.

1225. Im August. Alife. — *Kaiser Friedrich II. gestattet dem Bischofe Eckbert von Bamberg, zu Frankenburg und Villach vierzehntägige Jahrmärkte zu errichten.*

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator semper Avgustus et Rex Sycilie. Per presens scriptum notum fieri volumus vniversis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris, quod ad supplicationem *Ekkeberti* venerabilis *Babenbergensis Episcopi* dilecti principis nostri concessimus ei et eius successoribus in perpetuum facere fieri Nundinas In villa sua *Frankenmarket* et apud *villacum*, videlicet ut Nundine, que apud Frankenmark de concessione nostra statuta sunt, fient singulis annis Mense Septembri In festo beati Mychahelis quatuordecim diebus ante et diebus totidem post festum eiusdem, Nundine uero statute apud villacam (*Villacum*) fient (fiant) annuatim Mense Junii, festo scilicet beati Jacobi quatuordecim diebus ante et post festum eiusdem diebus totidem conseruande. Qvare vniuersitati uestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus nullus Princeps, Dvx, Marchio, Comes, Scultetus vel ministerialis, alta vel humilisque (sic) persona, ecclesiastica vel mundana contra presentis concessionis nostre paginam temere venire presumat, Quod qui presumpserit, indignationem nostram se nouerit incursum. Ad huius itaque concessionis nostre memoriam et stabilem firmitatem presens scriptum fieri iussimus Sigillo Maiestatis nostre munitum.

Datum apud *Alisiam* Anno dominice Incarnationis Millesimo Ducentesimo vicesimo quinto Mense Avgusti terciedecime Indictionis Imperante domino nostro *Friderico* dei gratia Illustrissimo Romanorum Imperatore semper Avgusto et Rege Sycilie, Imperii eius Anno V^{to}, Regni uero Sicilie vicesimo octavo feliciter. Amen.

Mon. boic. XXXI. I. 523.

CCCCLV.

1226. 15. Mai. Lateran. — *Papst Honorius III. nimmt das Kloster Reichersberg und dessen Besitzungen, insbesondere die Kirche Münsteur in seinen Schutz.*

Honorius episcopus seruus seruorum dei Dilectis filiis preposito et Capitulo *Richersberge* Salutem et apostolicam benedictionem. Justis potentium desiderijs dignum est nos facilem prebere consensum et

uota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Ea propter dilecti in domino filij uestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu personas uestras et locum, in quo diuino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis, que impresenciarum rationabiliter possidetis aut in futurum iustis modis prestante domino poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem ecclesiam *Monesture* uobis a bone memorie C. *Patauiensi* episcopo de Capituli sui assensu pia et prouida liberalitate concessam, sicut eam iuste, canonicè et pacifice possidetis, uobis et per uos ecclesie uestre auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communitus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Paulj apostolorum eius se nouerit incursurum.

Datum *Laterani* Idibus Maij, Pontificatus nostri anno decimo.

Original auf Pergament mit Bulle, im Archive des Klosters Reichersberg.

CCCCLVI.

1226 (?1225). 30. December. Salzburg. — *Eberhart II., Erzbischof von Salzburg, erklärt, dass, nachdem es bei seinem Erzstifte von Aufstellung eines Vogtes abgekommen, die Erzbischöfe selbst das Kloster Reichersberg schützen werden.*

†. In nomine sancte et individue trinitatis Eberhardus dei gratia salzburgensis archiepiscopus apostolice sedis legatus †. Omnibus presentem paginam inspecturis salutem et orationes in domino. Cum olim nobilis uir Wernherus de Richersberge in eodem loco in honore beati Michaelis fundauerit Monasterium conuentum ibidem canonicorum Regularium ordinando, proprietatem eiusdem fundi ecclesie Salzburgensi contulit sub hoc modo, ut eiusdem Metropolis principalis aduocatus prenominati Monasterij defensor esset non expectato pro defensione aliquo conmodo temporali et inhibito ei et precluso, ne eandem aduocatiã posset alij infeudare, quemadmodum nobis constitit ex donationis autenticis instrumentis que postmodum per priuilegia felicis recordationis antecessorum nostrorum *Chōnradi, Eberhardi, Alberti* archiepiscoporum Salzburgensium confirmata fuerunt, quemadmodum in illorum scripturis autenticis reperitur. Uerum quia

Salzburgensis ecclesia nostris temporibus habere desiit aduocatum et ita per consequens prenominati Monasterij aduocatia et defensio ad nos immediate dinoscitur pertinere, de consensu capituli nostri statuimus et etiam diffinimus, ut de cetero successores nostri, qui pro tempore fuerint, sint predicti Monasterii sine omni molestia et grauamine perpetuj et continui aduocati et ne aliis eandem aduocatiam seu in principali loco seu etiam in prediis paruis uel magnis eidem loco attinentibus aliquo alienationis tytulo debeant uel ualeant assignare etiam si ipsi successores nostri, quod non credimus, principalem ut quondam in suis redditibus habere uoluerint aduocatum. Ut autem hec nostre institutionis diffinitio nulla impietatis machinatione in posterum uioletur, sed in perpetuum firmissime conseruetur, hanc presentem paginam nostri sigilli impressione roboramus. Huius Rei testes sunt: *Albertus prepositus, Ceno decanus, Hoholdus custos, Ertfridus scolasticus, Albinus, Pertholdus, Heinricus, Pernhardus plebanus, Wernhardus, Sygardus, Ditmarus, Ulricus, Chûnradus Salzburgensis, Heinricus prepositus pertheragademensis, Vtricus prepositus sancti Nycolai pataviensis, Engelbertus werndensis prepositus, Wernherus prepositus de solio, Heinricus plebanus de hydinich, Wezelo plebanus de Ottingen, Heinricus de Kessendorf* et alii quam plures de clero; *Gerhokus de Mattse, Chûnradus de chalheim, Eckardus de Tanne, Heinricus et Chûnradus de Truttlinchingen, Heinricus de Brûnning, Heinricus de Nênkirchen, Rûdegerus de Perchæim Ministeriales Salzburgenses* et alii quam plures.

Data apud *Salzburch* III° Kalendas Januarij Anno domini M^oCC^oXX^oVI^o Indictione XIII° Pontificatus nostri Anno XX° VI°

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Reichersberg. — Mon. boic. IV. 430.

CCCCLVII.

1226. *Passau.* — *Conrad, Graf von Wasserburg, beurkundet, dass er das Schloss Viechtenstein und alles sein Eigenthum zwischen der Salzach und Enns, und von der Isar bis zum Böhmerwalde dem Bisthume Passau abgetreten habe.*

In nomine domini Amen. *Chunradus dei gratia Comes de wazeburch* omnibus in perpetuum. Quomodo generatio preterit et generatio aduenit, consuetum expediens est et utile, ut ea, que sunt digna posterorum memorie commendari, in euidentis sui roboris argumentum

scripturarum debeant testimonio confirmari. Hinc est, quod ad cunctorum tam futurorum quam presentium noticiam cupio peruenire, quod, cum ego Chunradus comes de wazzerburch temporibus domini *vlrici* pie recordationis *Patauiensis quondam episcopi* essem cruce signatus uxore legitima adhuc carens castrum meum *vihtenstein* cum omnibus proprietatibus ipsi castro attinentibus et subscriptis possessionibus eidem episcopo domino *Vlrico* uidelicet nomine *Patauiensis* ecclesie contuli et donauit et hoc confiteor. Postmodum uero processu temporis uxorem legitimam cum duxissem *Chvnegundem* nomine, idem castrum *vihtenstein* etiam huic donauit, siquidem tamen robur ea donatio habere poterat iam secunda, presertim cum prioris donationis priuilegium isti contradiceret et obstaret, Deinde domino *Gebhardo Patauiensi Episcopo* existente et cruce signatorum passagio generali iam instante cum ex querimonia ipsius domini *Gebhardi* patauiensis episcopi pro dampnis suis et suorum antecessorum temporibus ecclesie sue illatis excommunicatus essem quampluries et proscriptus, tandem diuina instigante gratia ad proprium coreuersus, ne eius, cuius signum dudum gestaueram minus dignus, pro tantis iniuriis dicte ecclesie irrogatis tremende ultionis super me gladium exspectarem, tam pro necessitate crucis quam etiam pro ipsius crucifixi reuerentia et amore, ad cuius me obsequium tunc accinxi, et ad resarciendum dicte ecclesie omnia sua dampna, grauamina, iniurias et offensas per me illatas dictum castrum *vihtenstein* cum omni meo patrimonio et proprietatibus eidem castro attinentibus et preterea omnia, quecunque habui a terminis illis ripe, que *Salza* dicitur, usque *anasum* et ab eo fluuio, qui vulgariter *Iser* dicitur, usque ad *nemus poemorum*, siue ea feudali tytulo a me quis possederit seu quocunque alio modo mea fuisse proprietates dinoscantur, ipsi *Patauiensi* ecclesie ita, ut hec omnia eius sint proprietates, per manum meam et uxoris mee pariter *Chunegundis* ea omni iuri, quod in eisdem bonis habuit aut habere uidebatur, libere ac uoluntarie renuntiantem tam et ego quam et ipsa dedimus et contulimus possidenda in perpetuum pleno iure, maxime cum et ratione iuris cruce signatorum, quod tam domini pape quam et ipsius imperatoris auctoritas pro necessitate terre sancte omnibus cruce signatis concessit, hoc tempore donationem huiusmodi facere potuerim et de iure, quam etiam tam coram domino papa quam et imperatore iam predictis ipsi episcopo et sue ecclesie promisi et teneor confirmare. Facta est autem hec mea donatio tali lege, quod ego

Comes turrin in predicto castro vihtenstein cum duabus areis eidem turri adiacentibus, *Ortolfi* uidelicet *de Nodernbach* et *alberti Grantperger* cognomine cum quatuor hubis et omnibus eisdem areis attinentibus, que vulgo *Bvrchhyotte* dicuntur, in signum et evidens argumentum proprietatibus et gwerandie domino Gebhardo episcopo et Patauiensi ecclesie tradidi perpetuo possidenda Eo quoque promisso taliter et statuto, quod castellani eiusdem castri tam domino episcopo, quicumque tunc pro tempore fuerit, quam et mihi idem castrum iurabunt se debere fideliter obseruare, vigiles quoque et portenarii tam ab ipsius Episcopi sumptibus quam et a meis debent communiter procurari, qui et sibi et mihi de fideli eiusdem castri custodia iuramentum prestare tenentur. Reliquam uero partem castri sepius iam predicti preter turrin uidelicet et prefatas duas areas cum omnibus prememoratis proprietatibus et possessionibus infra dictos terminos constitutis a domino Gebhardo episcopo recepi titulo feodi sub hoc pacto, quod, si diuina gratia me heredes concesserit habiturum, siue masculini siue siue (sic) feminini sint sexus, ipsi mei heredes idem etiam feodum ab eo, quicumque tunc patauiensis episcopus pro tempore fuerit, recipere debeant possidendum. Quibus meis heredibus, si me forsitan decedente prenominata mea legitima absque marito uoluerit pacifice commorari, prefatum feodum non ratione feudalis tytuli sed heredum meorum gratia ad uite eius tempora cum ipsis pariter possidebit. Si autem marito nubere forsitan uoluerit, trecentas Marcas Patauiensis ecclesia sibi soluet, post quarum persolutionem ipsa predictis omnibus possessionibus renuntiare et ab eis penitus recedere ex tunc debet. Si uero, quod absit, me absque heredibus decedere contigerit, prefate mee legitime trecente tamen marce a patauiensi ecclesia persoluentur, que eadem portione recepta nichil prorsus iuris in omnibus sepedictis possessionibus hiis habebit Illo etiam promisso districtius et laudato, quod si ego et mei heredes castrum aut predictas possessiones, quas a patauiensi ecclesia me confiteor feudali tytulo possidere, aliqua arte turbauerimus dando, obligando aut infeodando uel alias quocunque alienationis genere a patauiensi ecclesia alienando omne idem feodum ipsi ecclesie uacare certissime ex tunc debet. preterea de his bonis quecunque infra supradictos terminos habeo obligata, taliter est laudatum, quod dominus patauiensis episcopus ea, quandocunque uoluerit, redimere debeat ita tamen, ut et mihi eadem reddantur pro pensione debita, cum

uolero, redimenda. Item de castellanis, quicumque in predicto castro residentes fuerint, est statutum, quod per terram siue per aquam uenientes aut recedentes nequaquam debeant offendere, offendentes autem de communi sunt consilio remouendi. Pro tali igitur donatione castri, ministerialium, proprietatum, possessionum omnium predictarum dominus Gebhardus patauiensis episcopus mille et ducentas marcas patauiensis ponderis soluere mihi debet, Sexcentas in festo Georii futuro proximo, reliquas uero sexcentas in futura proxima ebdomada pentecostes. Ideo ter hec omnia centum libre patauienses pro hiis meo consilio sunt collate, vna etiam domus in patauiensi ciuitate mihi data, que a me est feudali titulo possidenda. Pro huiusmodi itaque pensione in supradictis mihi terminis persoluenda ego uersa uice firmiter hoc laudaui, quod eandem donationem ipsi ecclesie per me et uxorem meam factam per manum Salmann ante secundam solutionem debeam confirmare, quod si facere non potuero, antequam fiat ultima solutio, quicquod consilio domini Episcopi super hiis placuerit, ad hoc teneor faciendum. Confessus tum etiam et est uerum, quod mee singule tres sorores sepefato castro et proprietatibus iam dudum cum iuris sollempnitate, quod vulgo vurzihte dicitur, renuntiauerunt, quam etiam renuntiationem ut adhuc coram patauiensi episcopo aut suis procuratoribus confiteantur personaliter et eam esse ratam ante festum pentecostes futurum proximo curare teneor bona fide; verum si id effectui non potuero mancipare, renuntiationem tamen ab eisdem sororibus meis factam, ubicunque postulatum a me fuerit, siue coram iudicio aut alias sufficienter et ydoneis testibus debeo comprobare. Si uero tam crebra donatio prior uidelicet Episcopo Vlrico per me solum sub nomine ecclesie sue facta, secunda uero tam per me quam per manum uxoris mee domino Gebhardo patauiensi Episcopo iterata Robur, quod absit, obtinere non ualeat firmitatis, etsi in iure euicta fuerit, tunc pro predicta pecunia mille et ducentis marcis uidelicet et centum libris et domo patauie mihi data que omnia ante predictos terminos Patauiensis Episcopus michi dedit, tum etiam pro dampnis per me patauiensi ecclesie irrogatis ad plenum et in integrum resarciendis prenomiatum castrum cum uniuersis possessionibus supradictis mea et uxoris mee manu pariter tytulo pignoris pro sex milibus marcarum patauiensi ecclesie obligauit ita, quod quicumque predictum castrum a memorata ecclesia euicerit, ipsi ecclesie in sex marcarum millibus teneatur, que, antequam idem castrum in suam possessionem

recipiat, persolvere prior debet. Pro huiusmodi autem donationis beneficio dominus Gebhardus Patauiensis Episcopus unacum uniuersitate sui chori et ministerialium ad fidem suam me et dictam meam coniugem et meos heredes, si quos per dei gratiam habiturus fuero, receperunt ita uidelicet, ut in nullis necessitatibus me et meos aliquatinus derelinquant, dummodo et ipsorum consilio in talibus agendis, que sunt magis ardua et in quibus forte ipsorum auxilium postulauero, eorum etiam prius in hiis consilio uelim uti. Quin immo et hoc data fide laudauerunt, quod me et mea pro ipsorum posse fideliter debeant defensare, uniuersitas quoque chori et ministerialium sacramento prestituto confirmauit, quod domino Gebhardo Episcopo carnis debita exsoluente aut ab episcopali Kathedra recedente numquam in personam alterius Episcopi eligendi debeant conuenire, Quin idem, quod et ipsi iurauerunt, mihi et meis heredibus iuret pariter se in perpetuum fideliter inpleturum et uersa uice ego et mei heredes, si quos habiturus fuero, tenemur etiam eidem sacramento prestituto confirmare, quod deuotione et fide a patauiensi ecclesia numquam aliquatenus separemur. Vt igitur hec omnia, prout in premissis articulis sunt expressa, Rata maneant, illibata ac penitus inconuulsa, testibus, qui eisdem factis intererant, subnotatis sigillorum munimine domini uidelicet patauiensis Episcopi et sui chori, meo quoque pariter appenso presentibus dignum ea duxi efficaciter roborare. Hii sunt testes: *Heinricus tvmprepositus, Chvnradius decanus, Albertus comes de Ebersteine, Wernherus comes de Tiersteine, Willehalmus cantor, Chvnradius custos, Heinricus prepositus maticensis, Gotfridus archydiaconus, vtricus couertel archydiaconus, Eberhardus de Jahenstorf, Perhtoldus liber de Pormgarten, Chvnradius de sancto valentino archydiaconus, Albertus de Possemvnster archydiaconus* Canonici patauienses. *Dietricus de sancta agatha decanus, Rvgerus subcustos, Chvnradius seneca, Herrandus capellanus mei comitis de vihtenstein, Heinricus notarius* et alii quam plures de choro pataviensi clerici et sacerdotes. Ex laicis *comes Livtoldus de plaien, Heinricus de Pormgarten, wergandus de Rvomtinge, Albertus de Halse* Nobiles uiri. Ex ministerialibus patauiensibus *Hademarus de wesen, Otto de Morspach, Livtoldus de sauersteten, Chvnradius de Heichenpach, Chunradus de valchensteine, waltherus et Pilgrimus fratres de Tanneberch, Otto de Jahenstorf, Otto de Possemovnster, Rihkerus de Slehdorf* et alii quam plures. Ex ministerialibus mei

comitis de vihtensteine *Ortolfus de Nordernpah, Albertus de Grantperch, Heinricus de Graevendorf, Hermannus Ponside, Ortolfus et vtricus fratres de Rvomtinge* et alii quam plures.

Datum *Patauie* anno Incarnationis domini M^o CC^o XXVI° Indictione XIII. Anno pontificatus domini Gebhardi Patauiensis episcopi Sexto.

Mon. boic. XXVIII. II. 144.

CCCCLVIII.

1227. 19. April. Passau. — *Pfalzgraf Rapoto von Ortenburg übergibt als Salmann auf die Aufforderung des Grafen Conrad von Wasserburg das Schloss Viechtenstein dem Bisthume Passau.*

Rapoto dei gratia palatinus Comes Bawarie de Ortenberch et Chunradus Comes de Wazzerburch una cum uxore sua *Chunigunde* Omnibus imperpetuum. Nouerint uniuersi, quod ego Rapoto palatinus Comes Bawarie a Comite Chunrado de Wazzerburch et eius uxore *Chunigunde* pariter postulatus, ut donationem *Castri in Viechtenstein*, ministerialium atque aliorum hominum et omnium proprietatum eidem Castro attinentium, secundum quod in priori autentico super hiis condito expressum est, factam *patauiensi ecclesie* per manum meam, presertim cum et huius proprietatis Salamannus fuerim, sicut ipse Comes promiserat, confirmarem in Choro patauie sub distinctione illius iuris, quod uulgo Salamannesrecht dicitur, ab ipsis ammonitus et rogatus prenominate Castro et omnibus eidem attinentibus, que per manum mei Salamanni idem Comes prenominate uxori sue ante contulerat eo iure, quod uulgariter Sal dicitur, a me accepto, licet ipse Comes et eius uxor liberum tunc habuissent arbitrium eandem Sal conferendi, cui uellent, uisum tamen quam plurimis est consultius, quod idem ius, quod Sal dicitur, in manus meas redderent et sic secundo per manus mei iterum Salamanni super altare sancti Stephani patauiensi ecclesie conferrent et robore donationis perpetue legando taliter confirmarent, quod et per me factum est. Et idem ego Chunradus Comes una cum uxore mea Chunigunde libere confitemur presentem paginam predicti Rapotonis palatini Comitis Bawarie nostri Salamanni et nostro Sigillo cum subscriptione testium, qui hiis intererant, confirmantes. Hii sunt testes: *Chunradus Decanus, Albertus Comes de Eberstein, Vtricus Gouertel Archidiaconus, Eberhardus de Johanstorf, Eberhardus Obliarius, Chunradus de sancto Valentino, Chunradus*

Custos, Albertus de Possmunster Archidiaconus, Magister Waltherus Cellerarius, Vlicus de Sconleitten Canonici Patauienses. Ex ministerialibus patauiensis Ecclesie Hademarus de Wesen, Leutoldus de Sauersteten, Otto de Morspach, Ulricus de Lonstorf, Waltherus de Tannenberch et Pilgrimus frater eius, Otto de Johanstorf, Otto de Possmünster, Ortolfus et Heinricus fratres de Waldekke, Albertus de Pernstein; Ex ministerialibus Palatini Chuno de Jetenbach, filius suus Albertus, Wernherus de Anzenkirchen, Ebo de Mos, Wernhardus de Rotow, Fridericus de Sigenheim; Ex ministerialibus Comitum de Wazzerburch Ortolfus de Norndernbach, Heinricus de Grauendorff, Albertus de Gramperch, Ortolfus de Laciminge et frater suus Gerungus; Ex nobilibus uero uiris hii interfuerunt: Alrammus et Albertus fratres de Halse, Chunradus de Gern, Werngandus de Rumtinge, Heinricus de Poumgarten et tam Clerici quam Laici preter hos quam plures. Actum Patauie Anno incarnationis domini M. CC. XXVII. Indictione XV: XV. Kalendas Maij.

Mon. boic. XXVIII. II. 322.

CCCCLIX.

1227. II. Mai. Wien. — *Schiedspruch, betreffend eine Streitigkeit über die Capelle zu Ternberg zwischen dem Kloster Reichersberg und den Brüdern Dietmar und Ulrich von Ternberg.*

Nos dei gratia *Waltherus abbas de Medlico, Vlicus Prepositus Sancti Nycolai et archidiaconus Austrie, Chuno decanus Salzburgenensis, Heinricus plebanus Wiennensis et Magister vlicus proto-notarius ducis Austrie* arbitri sub pena quinquaginta librarum electi causam, que uertebatur inter Prepositum *Richerspergensis* nomine ecclesie sue ex una parte et *Nobiles de Ternberch Dietmarum et Vlicum* fratres ex altera super Capella *Ternberch* cum suis pertinentiis arbitraria iurisdictione pena prescripta per subnotatos articulos de prudentum uirorum consilio terminauimus. Sunt autem hii articuli arbitrii, quod Capella de Ternberch remaneat in libertate, quam actenus habuit, Et nobiles *) habeant liberum ius presentandi clericum, cum uacauerit capella, Episcopo diocesano. Et idem clericus habebit baptismum et sepulturam tantum propriorum hominum, qui sunt in eadem uilla et in castro, et familie ipsius clerici. Item si nobiles residentiam

*) Hier ist das Wort „non“ radirt.

habeant in castro, omnes in pane eorum siue liberi siue proprii idem ius habeant, quantum ad baptisma et sepulturam, si eis placeat. Item custodes castri, qui non sunt proprii, et ipsorum seruitores et seruitrices spectabunt ad plebem *Pramberch*. Et ad scrutinium ueniant omnes generaliter. Et capella in castro officabitur per plebanum de *Pramberch* uel cui ipse commiserit et idem plebanus habebit omnes decimas magnas et paruas et etiam personales, Et accusatos de familia in castro et in *Ternberch* in placito christianitatis coram plebano de *Pramberch* corriget clericus de *Ternberc* et emendabit. Et in reconpensationem istarum libertatum dabitur predium in certis redditibus ad dimidium talentum et isti redditus dabuntur ante festum Sancti Michahelis. Et si qua pars uenerit contra hoc arbitrium, dabit alteri parti quinquaginta libras. Et si redditus dimidii talenti non fuerint ante festum sancti Michahelis preposito uel plebano assignati, committent idem nobiles penam quinquaginta librarum, Et utraque pars renunciauit omnibus instrumentis pro eadem causa impetratis. Vt autem hec nostra diffinitio ab omnibus nota et stabilis habeatur, presens pagina sigillorum nostrorum inpressione robor accepit. Acta sunt hec anno incarnationis domini M^o CC^o XXVII. Indictione XV^{ta} v^o j^o d^o Maij in ciuitate *Wienna* et in *Carnario* in presentia testium subscriptorum. Sunt autem hii: *Heinricus Tumprepositus Pataviensis*, qui et sigillum suum huic publico instrumento apposuit, *Engelbertus prepositus de Werde*, *Vlricus plebanus de sancto Andrea*, *Fridericus canonicus Salzpurgensis*, *Magister johannes plebanus de Perchirchen*, *Magister Chrafto*, *Hermanus nobilis de Chranichperch*, *Chunradus purcrauius de Ebental*, *Heinricus de Chrotendorf* et alii quam plures.

Original auf Pergament im Archive des Klosters Reichersberg. Die drei ersten Siegel verloren, drei andere hängen.

CCCCLX.

1227. 4. Juni. In der Au Raemnig. — *Spruchbrief Herzog Leopold's von Österreich und Steyer zwischen Propst Herrand von Waldhausen und Ulrich von Saxon über drei Höf (Lehen).*

In nomine domini amen. *Lirpoldus* dei gratia dux *austrie* et *Stirie* omnibus presentibus et futuris salutem. Cum uniuersa negocia, ne tempore pereunte in humana pereant memoria, et uoce testium et scripture munimine soleant roborari, ad uniuersitatis uestre noticiam

cupimus peruenire, quod, cum inter uirum uenerabilem *Herrandum prepositum de walthusen* et *vlricum de Sæhsen* super tribus curtillibus, que uulgo dicuntur *lehen*, lis et controuersia uerteretur, nos de partis utriusque consensu eandem litem decidimus tali lege, quod dictus prepositus et ecclesia walthusen ex ipsis tribus areis unam meliorem nunc debet sibi recipere et pacifice possidere. Reliquas uero duas memoratus vlricus tenere ac possidere debet tantum ad uite sue tempora et eo defuncto nullus heredum suorum sibi iuris aliquid in ipsis areis uendicabit, sed ille aree ad ecclesiam walthusen libere et cum omni iure redibunt et ipsa ecclesia easdem in perpetuum pacifice possidebit. Vt igitur ista permaneant inconuulsa, nos presentem paginam ipsi ecclesie tradidimus nostri impressione sigilli, sicut et cernitur, confirmatam. Hujus rei testes sunt: *Hadmarus de Chunringen*, *vlricus de Marebah*, *Otto de Ror*, *Irnfridus de Hintperch*, *wezelo iudex*, *Otto de Manneswerde*, *vlricus de Harde*, *Dietricus de Mütterberch* et *Chunradus frater suus*, *albero de Pruelinsperge* et alii plures. actum in *augea Renninge* II Nonas Junij anno domini M^o CC^o XX° VII° Indictione XVII (sic).

Original auf Pergament mit Siegel, im Museal-Archivo zu Linz.

CCCCLXI.

Circa 1227. 6. Julii. Passau. — *Gebhart, Bischof von Passau, erlässt dem Kloster St. Nikolaus bei Passau gewisse ihm zu zahlende Zinse von dessen Besitzungen bei Krems, welcher Schenkung der Priester Manegold mit dem Zunamen: Bischof, noch 6 Schillinge beifügt, damit des Bischofes Jahrtag im Kloster gefeiert werde.*

In nomine domini. Noscant uniuersi Christi fideles hanc paginam inspecturi, quod ego *Gebhardus* dei gracia *Patauiensis* episcopus pro remedio anime mee et pro salute predecessorum meorum et successorum contuli fratribus ecclesie s. *Nicolai iuxta Patauiam* omnem censum, quem ipsi fratres ammanno meo annuatim soluunt in *Mautarn* iure, quod dicitur *purchrecht*, de curia sita in *Ruch* et predijs ad ipsam pertinentibus, qui census spectabat ad dominicalia mense mee uidelicet xxxvij. metrete tritici parue mesure, I reûtmetz et xxj mensura (sic) et dimidia tritici eiusdem mesure, que olim dabantur *Walthero* cognomento *sin* ministeriali ecclesie *Patauiensis*, et dimidia vrna uini et xxv denarii et xxxij denarii, qui eciam prius dabantur dicto *Walthero*. hanc siquidem donacionem Anno dominice

incarnacionis M. CC. xxiii. Indiccione xi, ydus Octobris v. in ecclesia s. Agapiti Mautarn factam confirmaui eodem anno, ydus februarij predicta bona delegando manu propria de consensu tam chori Patauiensis quam ministerialium ad altare sancti Nycolai. Adiecit quoque memorato censui deuotus meus *Manegoldus* presbiter dictus *episcopus* tantum de suis redditibus, quod meus anniuersarius VI. solidos patauiensis monete singulis annis a conuentu sancti Nycolai debeat memoriter celebrari, lx denariis in vesperis et III^{or} solidis in mane ad fratrum refeccionem feliciter expendendis (sic *). Testes autem huius donationis hinc inde facte sunt *Chunradus decanus Patauiensis*, *Chalhohus archidiaconus*, *Chunradus Tumpharrarius*, *Magister zobelinus*, *Heinricus Scolasticus*, *Wilhalmus Cantor*, *Chunradus Custos*, *Eberhardus de Jahenstorf*, *Eberhardus de vœhtenbach*, *Albertus de Possenmünster*, *Vlricus de Scontieten*. De Ministerialibus *Leutoldus de Sauersteten*, *Hadmarus de Wesen*, *Chunradus de Valchenstein*, *Waltherus et frater eius Pilgrimus de Tannberch*. *Heinricus de Merswanh*, *Fridericus de Pæsching* et alij quam plures. Acta sunt hec anno domini subnotato apud *Patauiam*, In Octaua apostolorum Petri et Pauli. Data per manum *Chunradi* tunc notarij feliciter amen.

Aus einem Pergament-Codex sec. XIV. der königl. bairischen Hofbibliothek zu München.

CCCCLXII.

1227. 11. December. Salzburg. — *Eberhart II., Erzbischof von Salzburg, bestätigt nachträglich die Widmung einiger Klostergüter zur bessern Pflege der Kranken im Kloster Reichersberg durch dessen verstorbenen Propst Heinrich.*

†. In nomine sancte et indiuidue trinitatis *Eberhardus* dei gratia *Salzburgensis* archiepiscopus apostolice sedis legatus. Dilectis in christo fratribus *Friderico* eiusque fratribus in *Richersperch* eorumque successoribus in Perpetuum. Cum pie desiderium uoluntatis et laudande deuotionis intentio pastoralibus studiis semper sint iuuanda, cura sollicitudinis est adhibenda, ut ea, que iusta et legitima ratione fuerint pertractata, in recidiuium (sic) scrupulum relabi non possint. Ea propter dilecti in domino fratres iustis uestris petitionibus facilem

*) Soll vielleicht heissen: episcopus de suis redditibus VI solidos patauiensis monete, quod meus anniuersarius singulis annis etc.

assensum prebentes constitutionem, quam felicitis recordationis *Heinricus* prepositus uester ex hortationibus uestris et petitionibus ad hoc inductus fecisse dinoscitur ad consolationem et subsidium egrotantium fratrum quosdam speciales redditus deputando uidelicet decimam in *Stalhoun* totam, decimam in *Shever*, vineolam in *Grôbe* cum aliis redditibus, qui in autentico super Hiis facto et sigilli tam sui quam Capituli appensione confirmato plenius continentur, auctoritate nostra confirmamus et presentem paginam super eadem confirmatione conscriptam nostri sigilli munimine roboramus. Siquis igitur prelatorum uestrorum, qui pro tempore fuerint aut alia ecclesiastica secularisue persona tam salubre statutum infringere attemptauerit, huic nostre confirmationi obuiando et semel atque iterum conmonitus non resipuerit, sciat se excommunicationi tamdiu subiacere, quam diu se a tam iniquo conamine non coeret.

Data apud *Salzburgam* iiii. Idus Decembris Anno domini M^oCC^oXX^oVII. Pontificatus nostri anno XX^oVII^o

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive des Klosters Reichersberg.

CCCCLXIII.

1227. — *Gebhart, Bischof von Passau, widmet zum Altare des heiligen Rupert und Martin im Chore zu Passau, welchen er erbaut hat, zwei Huben in der Schärdenberger und Engelhartsceller Pfarre.*

Gebhardus dei gratia *Patauiensis episcopus* Omnibus christi fidelibus in perpetuum. Cum plerumque facta mortalium a uigore memorie temporum mutabilitates labantur, nisi fuerint scripture testimonio confirmata, hinc est, quod tenore presentium posteris decreuimus relinquendum, nos super altare, quod in honore sanctorum confessorum *Rudberti* et *Martini* ex uno latere chori patauiensis ereximus, hubam in *Schaertenberch* sitam in loco, qui *Schonenbach* nuncupatur, Alteram uero in barrochia *Engelhartscelle* sitam in loco, qui uulgo dicitur *henwalcharen*, et in *Pronst* ad duos modios super Altare secundum, quod in honore beate *Katherine* et sancti *thome* martyris ex opposito latere chori ereximus, cum omni integritate pro dote delegasse ea conditione adiecta, ut quicumque uicarius noster siue successorum nostrorum in choro extiterit, tam dictis altaribus tam in diuinis quam in luminaribus teneatur per curriculum anni de supradictis redditibus prouidere. Insuper omnis missa (sic) defunctorum, preter

in quibus funus presens fuerit, in ipsis altaribus statuimus celebrandas. Ut autem hec nostra traditio perenne robur obtineat ac semper maneat inconuulsa, tam scripture quam sigilli nostri munimine ac testium subscriptione eam duximus confirmandam. Testes sunt *Chunradus decanus, Chunradus Tumblebanus, Chunradus custos, Willehalmus cantor, Magister Dietzo scolasticus, Eberhardus de fichtenbach, Siboto Patauienses canonici, fridericus notarius, hartlibus cakingarius, fridericus de peschinge* et alii quam plures. Acta sunt hec anno ab incarnatione domini M. CC. XXVII. Indictione XV. Pontificatus nostri anno VI.

Mon. boic. XXVIII. II. 323.

CCCCLXIV.

1227. — *Revers des Grafen Conrad von Wasserburg und seiner Ministerialen, Alles zu erfüllen, was wegen des Schlosses Viechtenstein mit dem Bisthume Passau verabredet worden.*

In nomine domini amen. *Chunradus dei gratia Comes de Wazzerburch.* Nouerint vniuersi, quod ego Chunradus Comes de Wazzerburch et hii ministeriales mei qui in presenti pagina sunt subscripti, *Ortolffus uidelicet de Nordernpach, Otto de Sundermaringe, Ortolffus et Vlricus fratres de Ruttinge, Henricus de Grauendorf, Ortolffus de Leiminge, Gerungus de Leiminge, Meingottus de Rivtte, Eberhardus de Chazze, Albertus de Wernberch, Gebhardus de Schönstetten* fidem de hoc dedimus et eandem fidem sacramentis interpositis confirmauimus nos inuiolabiliter seruatuos, ut, si ante festum beati Martini futurum proximo coram iudicio aut alias, ubi *Patauiensi ecclesie* certum fuerit expedire, ita etiam ut eadem probatione dominus episcopus sententialiter contentus esse debeat, probare pretermisero, meas singulas tres sorores castro vihtenstein, ministerialibus ac aliis hominibus et omnibus ei attinentibus proprietatibus, possessionibus et uniuersis, que in priori expressa sunt autentico, que omnia Patauiensi ecclesie contuli, iam dudum cum iuris sollempnitate renuntiassent aut quod eandem renuntiationem, que uulgo Furzihte dicitur, confiteantur personaliter esse ratam; si autem predictum terminum neglexero procurare ipso die Martini uenturo proximo, ego cum ministerialibus iam predictis uenire Patauiam debeamus ab eadem ciuitate nunquam recessuri, non prius (sic) omne dubium domino episcopo et sue ecclesie de eadem renuntiatione penitus auferatur. Vt igitur ea,

ad que sub districtione sacramenti ego et mei ministeriales nos obligauimus explere etiam cessante occasione qualibet teneamur, ad id nos esse astrictos auctoritate presentium sigilli mei appensione et subscriptione testium dignum duxi declarare. Hii sunt testes: *Chunradus decanus, Vlricus Gouertelus Archidiaconus, Eberhardus de Johanstorf, Chunradus Tumblebanus et Archidiaconus, Vlricus de Schönliten, Vlricus Scobius* Canonici Patavienses; *Livtoldus de Sauersteten, Otto de Johanstorf, Otto de Possenmunster, Waltherus de Tannenberch, Ortolfus et Henricus fratres de Waldekke, Henricus de Merswanch*. Datum Anno incarnationis domini M. CC. XXVII. Indictione XV. Anno pontificatus *Gregorii pape* primo.

Mon. boic. XXVIII. II. 325.

CCCCLXV.

1228. 7. Mai. Achleiten. — *Heinrich, Abbt von Tegernsee, gibt seine Einwilligung, dass der erstgeborne Sohn eines Hörigen des Klosters St. Florian, welcher eine Hörige von Tegernsee geheirathet, dem Kloster St. Florian gehören, die übrigen Kinder aber getheilt werden sollen.*

H. dei gratia abbas de *Tegernse* Omnibus christi fidelibus in perpetuum. Juris et equitatis debitum efficacius nos exequi credimus, si fidelium nostrorum indemnitati sollicitudine, qua possumus, consoluendo prouidere curamus. Ea propter vniuersitati fidelium presentium testimonio declaramus, quod quidam iuuenis ortolfus nomine de familia ecclesie, que *domus sancti floriani* dicitur, vxorem duxit de familia ecclesie nostre, vnde dominorum suorum offensam grauiter incurrit. Nos vero adtendentes, quod dictus iuuenis, qui vota sua ad nostros transtulit, in facto suo gratiam et fauorem nostrum mereri debuit, ut indemnitati sue, quantum cum honestate et iusticia possemus, consulere merito teneremur. Vt igitur prefatus iuuenis gratie dominorum suorum reformari mereretur et ut filii sui et vxoris sue, quam de familia nostra duxit, commoditate, quam de beneficiis parentum ab utraque ecclesia consequi poterunt, non fraudarentur, prouida deliberacione prehabita de consilio et consensu fratrum et fidelium nostrorum ita statuendum decreuimus, ut filius, quem sepedictus iuuenis habuit eo tempore, cum presens instrumentum obtinuit, ad ecclesiam pertineat sancti floriani, reliquis uero filiis tam masculis quam feminis equaliter diuisis pars vna paternam, altera maternam conditionem sequi teneatur.

Et ut hec nostra diffinitio futuris temporibus rata et inconvulsa permaneat, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri impressione iussimus insigniri. Huius rei testes sunt: *Heinricus decanus de Tegernse, Perngerus decanus de Ardakcher, Vtricus Vühse, Vtricus de Pach, Hainricus Hager, Rudiger de Achleiten, Heinricus sturbenze, Hainricus staupher, Chunradus Pösenfurte, Hainricus Werder, Chunradus Danner(?)*, *Chunradus Chüze*. Data Achleiten Nonis Maii indictione prima, Acta sunt hec ab incarnatione domini Anno Millesimo CC^o vicesimo octauo.

Aus einem Copialbuche sec. XV. im Archive des Klosters St. Florian.

CCCCLXVI.

1228. Vor dem 17. Juli. — *Gundacker von Steyr sendet dem Markgrafen (Heinrich von Andechs eine Hube zu Hainfelden mit dem Bedinge auf, dass sie dem Spitale am Pryn verliehen werde.*

Nouerint tam singuli quam uniuersi, quod ego *Gundacharus de Stiria* hubam quondam (quandam) in *Hainuelde* pro remedio anime mee ac parentum meorum domino *Marchrauiio de Andechse* resignaui, ipse quod (quoque?) *Marchrauius* eandem hubam domino *Babinbergensi Episcopo* resignauit sub hac forma, ut dominus episcopus ipsam hubam *hospitali sancte Marie in pirn* contraderet perpetuo jure possidenda (m). Hujus rei testes sunt *Hartnidus prepositus Aquilejensis, Albero de Pollenheim, Alrammus Aduocatus, Engilbertus iudex de Anaso, Livtoldus de Pernowe, Otacharus de Stille, Engilgerus iudex, Heinricus wiruel, Chunradus de wilharinge, Chunradus de Widenholze, Werenherus Magister de Prettenowe (Preitenowe?), Aspinus iudex de nouo foro, Sifridus niger, Ditmarus filius pernu Zelinne (?)*, *Henricus de hage, Otto Abbas de Lambach*.

Et ut ratum sit, sigilli nostri impressione praesentem cedulam roboravi.

Wiener Jahrbücher, Bd. 40, pag. 90.

CCCCLXVII.

1228. 22. October. *Griene*. — *Leopold, Herzog von Österreich, ertheilt den Bürgern zu Ottensheim gleiche Rechte mit den Bürgern der Städte Enns und Linz bezüglich der Maut und des Zolles.*

Livpoldus dei gratia dux Austriae et Stiriae Vniuersis hanc paginam inspicientibus Inperpetuum. Quoniam labilis est memoria

hominum, expedit, ut negotia siue beneficia subditis a dominis suis impensa scripture munimine roborentur. Vnde uniuersitatis uestre noticie duximus commendandum, quod nos ciuium nostrorum in *Otensheime* utilitatibus prouidere uolentes omne ius omnemque simul gratiam, qua in myte et thelonei solutione in terra et in aqua ciues nostri in *Anaso* et de *Lintze* gaudere noscuntur, predictis ciuibus de *Otensheime* concessimus et indulimus, ut hoc ipso iure et gratia semper ex hac ipsa nostra debeant concessione gaudere. Et ut hec ipsis concessa gratia et ius pariter permaneat illibatum, presentem paginam nostri impressione sigilli signatam predictis curauimus exhibere. Datum apud *Griene* xi^o kalendas Nouembris Anno dominice Incarnationis M^oCC^oXX^oVIII^o Indictione II.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Marktes Ottensheim. — Abgedruckt bei Hormayr, Archiv 1828, 375.

CCCCLXVIII.

1228. St. Nicolaus. — *Das Kloster St. Nicolaus bei Passau verleiht ein Gut bei Chaluviham (Kalham) seinem Verwalter daselbst, Namens Heinrich, zu Landsiedelrecht.*

†. In nomine domini pateat cunctis christi fidelibus tam presentibus quam futuris, quod nos *Vlricus* dei gratia prepositus apud *sanctum Nicolaum patarie* et conuentus unanimi consensu predium, quod habemus apud *chaluviham*, concessimus, quod wlgo *lansilderireth* (sic dicitur?) domino *Hainrico* nostro amico tunc prouisorio in loco predicto, ut inde nobis soluat annuatim in Natiuitate beate Marie tres solidos *pataviensis* monete tunc datue ad nostrum oblagium et xxx. denarios domino preposito pro steura, cuius etiam placitum vel ipse uel per ydoneum nuncium annis singulis uisitabit loco et tempore constituto. Promisit etiam bona fide alias se fore nobis et nostre ecclesie fauorabilem et obsequiosum et idem beneficium tam in edificiis quam agriculturis diligenter promouere et conseruare sine omni alienatione, vt post tempora uite sue tali melioratione ad nos redeat, quod super hoc anime sue salutem debeamus apud dominum deum adoptare. vt autem talis contractus tantum ad uite sue tempora ratus permaneat, duo paria inde conscribi fecimus et nostro sigillo roborari uno sibi dato, altero penes nos reseruato. Testes uero huius contractus sunt de capitulo *Vlricus prepositus, gerboto decanus, Ekkardus, Chunradus, Rikerus, Ebinhardus, Albertus, Geroldus, Gregorius*

Hainricus, Hertwicus, Waltherus plebanus de alnchovin, Siuridus Scolasticus eius, Hainricus suevus, Hainricus officarius de alnchovin, Hainricus miles, Waltherus, Hainricus slehto. Actum apud *S. Nicolaum patavie* ab incarnatione domini M: CC: XX. VIII. Indictione prima.

Original auf Pergament, dessen Siegel abgefallen, im königl. bairischen Reichsarchive zu München.

CCCCLXIX.

1228. — *Schiedspruch zwischen den Klöstern Michaelbeuern und Traunkirchen wegen eines Gutes zu Brisingen.*

Presentis temporis generatio hoc innatum habet vitium, ut sepe rite ac legitime acta obfuscare non erubescat. Ne igitur in posterum actum nostrum aliqua detractionis nota invadere presumat, noverint universi, quod causa, que jam diu versabatur inter monasterium *burense* et *Trunchirch* super predio in *Brisingen* hoc modo decisa est, videlicet ut ecclesia *Trunchirch* XV. talenta wienensis monete burensi monasterio refundat hoc quidem pacto, ut burensis monasterium, quidquid juris habuit in predicto predio, cedendo liti ecclesie *Trunchirch* recognoscat et non solum in ipso predio Sed etiam in quibusdam hominibus, Scilicet in omni posteritate cuiusdam *Arnoldi*, a quibus et nullo aliquo burensis ecclesie recessit. Huius rei testes sunt *Dominus Otto de Lampach abbas, Dominus Fridericus abbas in mense, Heinricus plebanus in Trunchirch, Rudolfus Vicarius in Sewalchen, Dominus Albero de Pollenheim, Alramus advocatus, Dietricus de Puchelin, Heinricus de Viersteten, Dietmarus de Aistersheim, Luitoldus de Rulesheim, Eberhardus de Viehte, Sifridus officarius, Heinricus Wolfl, Eberhardus frater eius, Dietmar Camerarius, Rudolf de Chotpach, Piligrimus de Riutheim, Otto Posch, Chunradus Passo, Fridericus Platter, Utricus de Buren* et alii quam plures. Actum anno verbi incarnati M. CC. XXVIII. Ind. II. Ut autem hec rata sint et illibata, presens pagina sigillis utriusque ecclesie est roborata.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Michelbeuern. — Filtz, Geschichte des Klosters Michelbeuern, pag. 761, Nro. XV.

CCCCLXX.

1228. Passau. — *Das Domeapitel zu Passau ratificirt den von einem Bürger daselbst mit dem Abte von Kremsmünster um bedeutend geringeren Werth abgeschlossenen Verkauf eines Weingartens.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis Amen. *Chûnradus* dei gratia Decanus et Capitulum patauense omnibus presentem paginam inspecturis inperpetuum. Quoniam ea, que fiunt in tempore, ne a memoria hominum cum eodem labantur, scripto solent et subscriptione testium perhennari. Hinc est, quod ad noticiam tam presentium quam futurorum uolumus peruenire, quod dilecti in Christo fratres nostri Abbas et Conuentus in *chremsmünster* cum domino *Heinrico de bûrte* et *Chûnigunde* uxore ipsius ciuibus nostre ciuitatis contractum quandam celebrauerunt ementes ab eisdem vineam iuxta *Möttarn* sitam pro xij libris monete Wienensis ita tamen, quod predicti fratres inde domino montis soluerent annuam pensionem, que *perchrecht* vocatur, et ipsi venditores, ut ipsis et posteris suis ad remedium anime sue cederet, quicquid in vineę poterant venditione ab aliis plus recipere, predictis fratribus relaxauerunt vineam ab heredum suorum impetitione penitus eximentes. vt autem omnis timor Emptoribus auferretur, *Waltherus Isenar* et filii ipsius *Rêbertus* uidelicet et *Vlricus* promiserunt ad annum et diem vineam predictam defendere a cuiuslibet impetitione. Ne igitur conuentus prenominaus super contractu tali coram nobis facto a quoquam possit aut debeat inposterum impulsari, presentem inde paginam conscribi et impressione sigilli nostri fecimus premuniri. Huius rei testes sunt: *Chûnradus* Decanus, *Chûnradus* tûmplebanus, *Albertus de possenmünster* canonici, *Chûnradus* plebanus de *Nodernbach*, *Otto taekkinge*. Ex laicis *Fridericus pae-schiuger*, *Waltherus Isenaer*, *Rêdigerus lundinger* et frater ipsius *Hartmêt*. *Rêbertus* et *Vlricus* filii *Isenaerii*, *Purchardus* et alii quam plures. Acta sunt autem hec anno dominice Incarnationis M^o CC^o xxv^{ijj}. Indictione j. in choro patauensi.

Original auf Pergament mit Siegel, im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 77, Nro. 60.

CCCCLXXI.

1229. 6. März. Perugia. — Papst Gregor IX. beauftragt den Dompropst, Decan und Küster zu Salzburg, die zwischen den Klöstern Lambach und Kremsmünster über die gegenseitigen Ansprüche auf Zehente zu Grünach obwaltende Streitigkeit zu untersuchen und zu entscheiden.

Gregorius episcopus seruus seruorum de*j* Dilectis filijs . . Preposito . . Decano et . . . Sacriste *Salzburgensibus* salutem et apostolicam benedictionem. Sua nobis dilecti filij . . Abbas et Conuentus *Lambacensis* petitione monstrauerunt, quod, cum . . . Abbas et Conuentus de *Kremsmunster* Patauiensis diocesis contra ipsos ad . . . Abbatem de *Gersten* et eius collegas super quibusdam decimis apostolicas litteras impetrassent, ijdem ex eo sentientes ab eisdem iudicibus indebite se grauari, quod cum ipsi excipiendo proponerent coram eis, quod . . Prepositus *sancti Nicolai*, quem sibi in assessorem assumere intendebant, inimicus manifestus erat eorum, ac propter hoc ipsum assumere uel ipsius uti consilio non debebant, qui dicti iudices ipsos super hoc audire contra iustitiam denegabant, sedem apostolicam appellarunt, at ipsi iudices eorum appellatione contempta partem alteram in possessionem rerum petitarum perperam induxerunt. Quocirca discretionj uestre per apostolica scripta mandamus, quatinus, si est ita, reuocato in statum debitum, quicquid post huiusmodi appellationem inueneritis temere attemptatum, in causa ipsa iuxta priorum continentiam litterarum appellatione remota ratione preuia procedatis, Alioquin partes ad priorum iudicum remittatis examen appellantes in expensis legitimis condempnantes. Testes autem, qui fuerunt nominati, si se gratia, odio uel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam cessante appellatione cogatis ueritati testimonium perhibere. Quodsi non omnes hijs exequendis potueritis interesse, duo uestrum ea nichilominus exequantur. Datum *Perusij* ij. Nonas Martij, Pontificatus nostri Anno Secundo.

Original auf Pergament mit Bleibulle, im Archive des Klosters Lambach.

CCCCLXXII.

1229. 3. December. Enns. — *Eberhart II.*, *Erzbischof von Salzburg*, bestätigt einen Vergleich zwischen dem Stifte *Reichersberg* und dem Grafen von *Ortenburg*.

In nomine patris et filii et spiritus sancti *Eberhardus* dei gratia *Salzburgensis* archiepiscopus apostolice sedis legatus jn perpetuum.

Presenti scripto notum facimus uniuersis, quod *Hermannus comes de Ortenburg* liti, quam aliquanto tempore *Richerspergensis* ecclesie mouerat super predio in *Wernhersdorf* et alijs quibusdam possessionibus ei attinentibus, que dicebat ab *Heinrico* quondam *Richerspergensis* preposito se emisse, pro se et pro heredibus suis cessit et idem predium in nostris manibus resignauit in presentia domini *Liupoldi Austriae et Styriae Ducis* illustri condicionibus quoque, quas instrumenta sibi uicissim collata exprimunt et ecclesia et Comes predictus se inuicem astrinxerunt. Nos igitur conditiones easdem et omnia, prout in illa compositione sunt acta secundum, quod ipsorum priuilegia hec declarant, rata habentes ad ipsorum instantiam presentibus litteris confirmamus atque ad omne dubium in posterum remouendum presentem paginam sigilli nostri munimine roboramus. Datum *Anasi III° nonas Decembris, anno domini m^occ^oxx^oviii^o*.

Original auf Pergament mit Siegel, im k. k. geheimen H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCCCLXXIII.

1229. 17. December. Prag. — Die von Papst Gregor IX. delegirten Commissäre suspendiren mehrere Prälaten und Pfarrer Oesterreichs und tragen ihnen auf, sich vor dem Papste über die durch Bischof Gebhart von Passau gegen sie erhobenen Beschuldigungen zu verantworten.

In nomine domini Amen. Nos J. miseratione diuina episcopus, E. prepositus, y. Archidiaconus Pragensis ecclesie a sede apostolica delegati in negotio, quod mouet dominus G. *Patauiensis Episcopus* contra prelatos et alios clericos *austrie* in sua diocesi constitutos eo, quod dicit eos excommunicatos in ecclesiis interdictis a se diuina officia in salutis sue preiudicium celebrare, citauimus eundem clerum, ut coram nobis comparerent in tyna quadam villa Pragensis ecclesie in die sancte Luce dicto Episcopo de hiis, que ipsis obiceret, secundum iuris ordinem responsuri. Die autem prefata ueniente nobis ibidem presentibus dominus *Patauiensis Episcopus* in propria persona comparuit coram nobis petens, ut ad mandatum sedis apostolice nobis iniunctum procederemus, prout Juris ratio postulare. Nos autem ex officio nostro certi esse uolentes, an pars etiam aduersa per se uel per personas ydoneas compareret, quesiuimus, an pro alia parte aliquid esset presens. ibidem autem surrexerunt *abbas de Jerus* et *prepositus Numbergensis*, Item *daniel de polan* et *Rembertus de*

Asparn, qui dixerunt se pro se et pro aliis uenisse profitentes, se super hoc mandatvm nullum habere. Apparuit autem nichilominus Magister *Marquardus de Riede*, Item quidam laicus, qui se nominabat *pertoldum*, quorum uterque obtulit quasdam literas, in quibus videbatur eorum uterque constitui procurator quorundam prelatorum specialiter et omnium clericorum austrie; verum in continenti dominus Episcopus pataviensis contra procuracionem Magistri Marquardi excepit dicens, ipsum esse excommunicatum, unde a limine Iudiciorum esse expellendum, et super hoc testes peciit incontinenti recipi. Crastina autem die idem Magister Marquardus apparens coram nobis erupit in uocem appellationis quasdam causas sue appellationis exprimens euidenter falsas eo uidelicet, quod sibi denegassemus copiam apostolici rescripti. Item quod citassemus eos ultra duas dietas et ad locum suspectum. Cvm autem ex parte Episcopi diceretur, quod audiri non deberet ullo modo, cum esset excommunicatus et paratus erat Episcopus probare in continenti, quod procuratio tam sua quam dicti laici nulla esset. Diximus Magistro Marquardo et hiis, qui cum eo erant, quod parati eramus eis omnimodam iusticiam facere et si eum uel partem suam in aliquo grauaremus, parati eramus corrigere, dummodo etiam rationes partis aduerse et ipse audiret et a nobis audiri permetteret, ut ita audita utraque parte, quod iustum foret, faceremus. ille nullam ulterius moram uolens facere cum suis sociis a nostra abscessit presentia. Cvm autem nos uiros religiosos plures post eos misissemus mandantes ipsis, quod ad iudicium redirent, nos autem omnimodam eis iustitiam uellemus facere, Rediit tam ipse quam alii sed dicentes se habere amplius iudicem papam. Nulla mora facta, sed nec nos nec partem aliam uolentes aliquo modo audire iterato recesserunt. Cvm tamen eis continue instaremus dicentes et promittentes, quod parati eramus eis omnimodam justiciam inupertiri, parati etiam, si in aliquo grauaueramus eos, incontinenti reuocare uel etiam ipsorum appellationi, si hoc iustum uideremus, deferre. Iterato igitur ipsis contumaciter recedentibus misimus honestas et graues personas eos reuocantes primo et secundo et tertio, sed illi redire nullomodo uoluerunt, immo ascensis equis cum conductu Regis, quem eis sufficientissime procuraueramus penitus abscesserunt. Supplicabat igitur nobis dominus Episcopus patauensis proponens tribulationes maximas et infinitas tam sue ecclesie quam persone, ut ex ipsorum contumacia, quam faciebant in periculum finale patauensis ecclesie, non sineremus

eos commodum reportare, maxime cum iam per eos cum potestate laica contra ecclesiam coniuratos bonis omnibus sui episcopatus spoliati cogebatur deficere etiam in expensis. nos igitur et ipsi Episcopo beniuolam audientiam concedentes et nichilominus pro iure partis aduersae licet absentis, quaecunque nostrum animum mouebant, fideliter proponentes per discussionem negotii ad ueritatis inquisitionem curauimus peruenire. Constitit autem nobis probationibus sufficientibus tam facti quam Juris, quod procuratio facta in personam Magistri Marquardi nulla fuit tam aliis rationibus quam illa specialiter, quod ipse tempore date procurationis excommunicatus erat maiori excommunicatione a dicto Episcopo suo ordinario pluries et ex diuersis causis et ex illa specialiter, qui dixerat dominum Papam esse hereticum. De excommunicationibus autem factis in eum probatum est lite super excommunicatione in modum exceptionis sibi obiecta inter ipsos contestata coram nobis per viros honestos et religiosos et omni, ut credimus, exceptione maiores. Constitit etiam nobis, quod alia procuratio facta in pertoldum laicum non erat nobis aliquatenus admittenda, nam fides illj cartule propter plurimas suspiciones non poterat adhiberi, utpote que erat signata nomine multorum prelatorum et totius cleri uno sigillo penitus ignoto pluribus deletis literis ita, quod, cuius esset, non poterat liquido deprehendi. dicebatur tamen a presentatore esse sigillum abbatis scothorum, nec eadem carta habebat aliquid certitudinis, quare ei fides adhiberi debebat. Constitit etiam nobis tam per responsa eorum qui pro prelatis et clero uenerant, quam aliis pluribus modis, quod ex parte nostri litere nostre citationis peruenerant tam ad prelatos austrie quam totum clerum, quia fuerant in tota Austria multipliciter publicate. Constitit etiam nobis per probationes Juris, quod appellationi interposite non erat deferendum, tum quia cause assignate erant notorie false, tum quia persone dicte exigente sua contumacia et aliis de causis appellare non poterant, tum ex pluribus aliis causis. Nos igitur uisis meritis utriusque partis, habita deliberatione plenaria de consilio uirorum sapientium, qui fuerunt tunc temporis nobiscum, licet pars Episcopi peteret in principali procedi, ut scilicet secundum mandatum apostolicum aduersarios suos contumaces pena canonica castigaremus, maxime cum excessus eorum esset notorius, lite tamen super hoc non contestata hoc facere nolimus, sed quia nobis constitit de contumacia tam prelatorum Austrie quam alterius cleri, utpote qui citati nec per se apparuerunt nec per

ydoneos responsales in penam sue contumacie quosdam ex ipsis prelatiis sev clericis, quorum nomina inferius sunt annotata, quos tanquam principaliores esse in hoc negotio perspeximus, in exemplum et terrorem aliorum suspensos ab officiis et beneficiis ipsorum ad presentiam sedis apostolicę transmittimus eis comparendi personaliter coram domino Papa in octava pasche terminum prefigentes, ut ibidem aput sedem apostolicam tam de pena istorum quam aliorum clericorum Austrie, in quibus propter multitudinem seueritati ad presens detraximus, secundum domini pape beneplacitum disponeretur. Remittimus etiam negotium nobis inter dictum Episcopum et prefatos clericos commissum in manibus domini pape, ut tunc predicto Episcopo finaliter respondeant et prelati nominati et ceteri clerici de obiectis dictum eis terminum preemptorium assignantes. Non enim uidemus, qualiter Episcopo pataviensi per nos in principali possit iustitia exhiberi propter hoc, quod nec nuntios nostros cum literis nostris citatoriis sev aliis in austriam possimus dirigere, cum eorum, qui nostras litteras illuc detulerunt, quidam clerici iam sint in uituperium dei et ecclesie Romane male tenti et uiliter tractati et timemus eis in futurum etiam uite periculum imminere. Hii autem sunt, quos ab officiis et beneficiis suspensos ad Romanam curiam transmittimus: *Abbas scotorum in vienna, Prepositus numbergensis, Abbas in cella s. Marie, Prepositus s. Andree, Prepositus s. Georgii, Abbas in Kothuico, Abbas in Altenburch, Abbas in Medlico, Abbas in Sitansteten, Abbas in Gleunch, Abbas in Chremsmønster, Abbas in lambach, Prepositus in Walthovsen, Prepositus s. Floriani, Prepositus de Rjchersperge, Decanus in Anaso, Decanus in Chremis, Decanus in Herzogenburch, Magister Marquardus de Riede, Magister Marquardus plebanus de spithe, Sifridus plebanus de haimburch, Olicrus plebanus de wizlinsdorf, Eberhardus plebanus de lorchse, Conradus plebanus de Rustbach, Marquardus plebanus de Gors, Danihel plebanus de polan, Fridricus plebanus de widerualde, Vernhardus plebanus de sicendorf, Hinricus plebanus de Rapotenchirchen, Rudgerus plebanus de Chvoliube, Riembertus plebanus de Asparn, Henricus plebanus de Asparn, Sifridus plebanus de Waels, Siboto plebanus de Grimarsteten, Plebanus de valwa, Olicrus plebanus de s. Andrea, Pernoldus, Erchenpoldus, Albertus, Rapoto clerici celebrantes in vienna. Acta sunt hec in tyna in domo Episcopali in presentia Magistri Bernardi scolastici pragensis, Magistri*

Egidii archidiaconi Tynensis, Magistri Stephani archidiaconi horsouensis, Thobie canonici pragensis, Abbatis et prioris de Mileuzch premonstratensis ordinis, Nepri et Milozlay capellanorum Episcopi pragensis, Benigni canonici Sacensis, ypolitii capellani Regis Boemie, Lupi sacerdotis, Radozlay capellani Episcopi, V. prepositi s. Nicholai de Patauia, Marquardi prepositi s. ypolitii, Conradi maioris plebani de patauia, Eberharti, Alberti Et aliorum multorum Anno dominice incarnationis M. CC. XX. VIII. XVI. Kalendas Januarii. pontificatus domini Gregorij noni Anno tercio.

Mon. boic. XXIX. II. 346.

CCCCLXXIV.

Circa 1229. — Hermann, Graf von Ortenburg, entsagt seinen Ansprüchen an das Gut Wernhersdorf, worüber er mit dem Kloster Reichersberg in Streit gerathen war.

Viris religiosis Friderico Preposito et Capitulo *Richerspergensis Hermannus Comes de Ortenburch* salutem. Liti, quam aliquanto tempore *Richerspergensis* Ecclesie moveramus super predio in *Wernhersdorf* et aliis quibusdam possessionibus ei attinentibus, que dicebamus ab *Heinrico* quondam *Richerspergensis Preposito* nos emisse, pro nobis et pro heredibus nostris in presencia reverendi Patris nostri *Eberhardi Salzpurgensis Archiepiscopi* et *Luipoldi Austrie et Stirie Ducis* illustris cessimus et resignavimus idem predium cum omnibus eius attinenciis quesitis et eciam inquirendis, quocunque nomine censeantur, in manibus Domini nostri Archiepiscopi supra dicti hac condicione annexa, ut si quando Ecclesia *Richerspergensis* illud predium vendere cogitaret, offerret illud nobis vel heredibus nostris ad emendum pro ducentis marcis denariorum *Frisacensium* legalium, quam pecuniam simul totam infra spacium duorum annorum solvemus. Interim autem idem predium cum proventibus suis in Ecclesie proprietate consistet, donec ea pecunia per nos ei sit totaliter expedita et nisi infra dictum spacium summa eius pecunie sit soluta, in arbitrio capituli ex tunc erit vendere ipsum predium, cui volet. Advocacia tamen nihilominus sicut prius in eodem predio nostra erit ac deinceps Ecclesia ab observacione sit conditionis prehabite absoluta. Est quoque adiunctum, ut, quando offertur nobis idem predium ad emendum, privilegium una nobis confectum super vendicione huiusmodi consensum Capituli continens presentetur ac per vos de

voluntate nostra in locum securis partibus reponatur, quod nec vobis nec heredibus nostris assignabitur nisi solucione totalis pecunie prius facta. Ceterum de piscariis eidem predio attinentibus recipiet Ecclesia annis singulis tantummodo marcas duas et excrescens residuum nostrum erit ita tamen, quod nos et heredes nostri cavebimus, ne contingat diminui dictam summam. Ut autem hec firma permaneant in futurum, presens Instrumentum super hiis conscriptum et Sigilli nostri munimine roboratum vobis duximus concedendum. Testes sunt *Karolus Sekkovensis Episcopus, Chunradus Neurnburgensis, Wernhardus de Domo sancti Floriani, Magister Heinricus Soliensis, Magister Wernhardus Frisacensis Prepositi.*

Mon. boic. IV. 432.

CCCCLXXV.

1230. 28. Februar. St. Florian. — *Gebhart, Bischof von Passau, erteilt einem Vertrage zwischen dem Kloster St. Florian und Dietmar von Engilpoldstorf seine Bestätigung.*

†. *Gebhardus dei gratia pataviensis ecclesie episcopus* universis christi fidelibus in perpetuum. Quia tempora more defluentis aque pretereunt et humana facta a mentium recordatione labendo excidunt, unde sepe lites oriuntur et contentiones, nos super contractu inter prepositum et fratres de *domo sancti Floriani* ex una parte et nobilem uirum *Dietmarum de Engilpoldstorf* ex altera celebrato partium indemnitati providere uolentes uniuersorum christi fidelium noticie presentibus scriptis declaramus, quod iam dictus dietmarus per nostram intercessionem optinuit, quod prepositus et fratres dicti concesserunt ipsi et filio suo *Livpoldo* curiam unam iuxta *Chaccilinstorf* et *Gvsin* fluuium sitam ad annuam pensionem duodecim solidorum ecclesie S. Floriani inde annuatim in Natiuitate sancte Marie persoluenda. Fuit etiam dicto contractui talis interiecta condicio, ut, si *Livpoldus* defuncto patre succederet, ipse prefatam curiam ad tempora uite sue, sicut premissum est, libere possideret et post mortem eius eadem curia ad ecclesiam sine contradictione qualibet deuolueretur. Si uero *Livpoldus* ante mortem patris decedere contingeret, *dietmarus* frater eius minor sepedictam curiam loco et iure defuncti fratris ad tempora uite sue quiete optineret. Quodsi *Livpoldus* et *Dietmarus* ante mortem patris ambo decederent, pater ipse curiam sepius dictam ad tempus uite sue detineret et alii filii uel filie

eiusdem nichil sibi iuris in illa uendicare deberent, sed et pater siue filius, qui dictam curiam ultimo teneret, post mortem suam ad curiam excolendam duos boues et semina relinquere teneretur. Pro hac autem dicte curie concessionem prememoratus Dietmarus tradidit ecclesie sancti floriani predium unum in *Asangin* ad estimatam pensionem duodecim solidorum et iste contractus publicatus fuit in *placito Tromaduocati in Tabirshheim* filiis suis Livpoldo et Dietmaro et uxore presentibus et donationem paterni predii ac totum contractum ratum habentibus ac deinde sepe nominatus Dietmarus sub ydoneis et plurimis testibus traditum predium, quod *Asangin* uocatur, per manum liberi hominis nomine *Miztinch* super aram sancti floriani delegauit et promisit ibidem coram altari sub eisdem testibus se acturum cum aliis pueris suis tunc tenellis, cum ad legitimam etatem peruenirent, quod paternam donationem ratam haberent et iuri suo in predio tradito renuntiarent, alioquin predium ipsius in *Engilpoldistorf* obligatum teneretur ecclesie sancti floriani pro sexaginta libris monete publice. Hoc quoque adiectum est, quodsi curia a predictis fratribus prefato militi concessa propter alicuius inpetitionem iudiciali disceptatione per sententiam fuerit eidem abiudicata, fratres dicti prememorato militi predium suum restituant et uersa uice, si predium a milite fratribus collatum fuerit in iudicio pro quouis inpetitore per sententiam ipsis fratribus abiudicatum, miles illud ecclesie alio predio equiualente reconpenset. Antefato quoque contractui talis fuit pena adiecta et recepta, ut, si prefatus Dietmarus seu filius ipsius dictam pensionem duobus annis soluere neglexerit, pro ipsa negligentia quinque talenta soluere teneatur. Si tribus, curia qualibet contradictione cessante, ecclesie sit soluta (sic). Item coram dicto altari et sub eisdem testibus sepe dictus Dietmarus pro se et pro filiis suis renuntiavit liti, quam sibi contra ecclesiam putabat competere super predio et hominibus domni *Steuenonis* auunculi sui ecclesie legitima donatione traditis et continuata possessione quadraginta annis et amplius nonconcusse possessis. Nos igitur que premissa sunt, auctoritate nostra confirmantes, ne qua in posterum super ipsis ab alterutra parte questio uel contentio possit oboriri, hanc inde paginam conscribi et sigilli nostri inpressione iussimus insigniri. Huius rei testes sunt *Chvonradus tromplebanus patauiensis*, *Volricus covirtel archydiaconus*, *Albertus de Possimvster archydiaconus*, *Perhtoldus de Povmgartin canonicus patauiensis*, *Dietricus decanus in S. Agatha*, *Gerboto*

decanus in S. Nycolao, Magister Fridericus notarius episcopi, Voltricus de Grvnpurch, Heinricus de Merswanch, Otto de Glözze, Voltricus de Richenstein, Sighardus (castor), Arnoldus de Lonstorf, Chronradus (de prvkesleg), Ortolfus de Sweinpach, Walchvonus de hofstetin, Meingodus seruitor hospitem, Ebirgerus iudex (in Riedmarchya) et Meingodus frater suus, Chvonradus et Heinricus frater suus (de Cirtenaren), Rvodus de winchil, Dietmarus et Aribo (precones in riedmarchya).

Data in domo S. Floriani Anno ab incarnatione domini MCCXXX. Indictione V. (sic) II. kalend. Marcii Anno pontificatus nostri decimo.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im Archive des Klosters St. Florian. — Stülz, Geschichte von St. Florian, 302.

CCCCLXXVI.

1230. 4. April. Rom. — *Papst Gregor IX. nimmt das Kloster Kremsmünster und dessen Besitzungen in den Schutz des apostolischen Stuhles, insbesondere die Kirche zu Pettenbach und die Besitzungen zu Martinsberg und Mautern.*

*Gregorius episcopus servus servorum dei. . Dilectis filiis abbati et Conuentui in Cremsmunster ordinis sancti Benedicti Salutem et apostolicam benedictionem. Sacrosancta Romana ecclesia deuotos et humiles filios ex assuete pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne prauorum hominum molestiis agitentur, eos tamquam pia mater sue protectionis munimine confouere. Quapropter dilecti in domino filii uestris iustis precibus inclinati personas uestras et locum, in quo diuino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis, que impresentiarum rationabiliter possidet aut in futurum iustis modis prestante domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus Specialiter autem ecclesiam de *Petenbach* cum decimis et aliis pertinentiis suis, quam Venerabilis frater noster. . Patauiensis episcopus loci diocesanus capituli sui accedente consensu monasterio uestro concessit, et de *monte sancti martini* et de *mutarn* predia et alia bona uestra, sicut ea omnia iuste ac pacifice possidetis, uobis et per uos eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hec attemptare presumpserit indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum*

eius se nouerit incursum. Datum Lateranis .ij. Nonas Aprilis, Pontificatus nostri anno Quarto.

Original auf Pergament mit Bleibulle, im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 78, Nro. 61.

CCCCLXXVII.

1230. Im April. Folge. — *Kaiser Friedrich II. bestätigt dem Kloster Reichersberg die von seinen Vorfahren am Reich ertheilten Freiheiten, namentlich den Schutzbrief seines Vaters Kaiser Heinrich's VI.*

In nomine sancte et individue Trinitatis, *Fridericus secundus* divina favente clemencia Romanorum Imperator semper Augustus, Jherusalem et Sicilie Rex. Cum instancia cottidiana nostra sit Ecclesiarum omnium Imperii nostri sollicitudo continua, non indigne ad statum ipsarum pacificum conservandum nostre benevolentiam ostendimus pietatis. Eapropter notum fieri volumus universis Imperii nostri fidelibus, quod *Leopoldus Dux Austrie et Stirie* dilectus Princeps noster in nostra presencia constitutus celsitudini nostre supplicavit humiliter et devote, ut privilegium, quod Dominus *Hainricus Romanorum Imperator* magnificus dive memorie Pater noster pie indulxit *Ecclesie de Reichersperg* innovacione et confirmacione de gracia dignaremur. Cuius privilegii tenor talis est: In nomine sancte et indiuidue trinitatis heinricus Sextus diuina fauente clementia romanorum imperator semper augvstus et rex Sicilie. Ad æterni regis premium et temporalis imperii incrementum nobis proficere non ambigimus etc. (wie die Urkunde datum Wirtzburch am 7. October 1195). Nos autem supplicaciones prefati Ducis Austrie et Stirie dilecti Principis nostri favorabiliter admittentes ob illius intuitum, per quem feliciter vivimus et regnamus, et ob remedium animarum divorum augustorum Parentum nostrorum privilegium supradictum et quicquid continetur in eo, supradicto Monasterio duximus confirmandum, Eidem de speciali gracia indulgentes, ut, si eiusdem loci prepositus a principali Advocato sibi aliquem advocatum destinari pecierit, committatur ipsi absque iure beneficiali talis procuracio liceatque Preposito et fratribus, si inutilis et gravis ille fuerit, eum amovere et loco ipsius meliorem substituere. Statuimus igitur, ut nulla persona ecclesiastica vel secularis, alta vel humilis contra hoc confirmacionis nostre privilegium predictum Monasterium molestare presumat; quod qui presumpserit, preter indignacionem nostri culminis, quam incurret, penam

centum librarum auri se noverit incursum, quarum medietas camere nostre, reliqua passis iniuriam persolvatur. Ad huius autem confirmationis nostre memoriam et robur perpetuo valiturum presens privilegium fieri et sigillo celsitudinis nostre iussimus communiri. Huius rei testes sunt *Bertholdus Aquilegiensis Patriarcha, Eberhardus Salzburgensis Archiepiscopus, Sifridus Ratisponensis Episcopus, Leopoldus Dux Austriae et Stiriae, Wernhardus Dux Carinthiae, Otto Dux Meraniae, Rapoto Palatinus Comes, Heinrichus frater suus Comes de Ortenberch, Raynbertus de Murech, Hainricus de Prüne, Irinfridus de Hinnerperch* et alii quam plures. Acta sunt haec anno Dominice Incarnationis MCCXXX. mense Aprili tercie Indiccionis, imperante Domino nostro Friderico Dei gratia invictissimo Romano Imperatore semper Augusto, Jherusalem et Sicilie Rege gloriosissimo, anno Imperij eius X. regni Jherusalem V. regni vero Sicilie XXXII. feliciter. amen. Data *Fogie* anno, mense et indicione pretitulatis.

Mon. boic. IV. 433.

CCCCLXXVIII.

1230. 15. Julii. Enns. — *Excommunication Alberonis von Arnstein und der Gräfin Euphemia von Peilstein durch den Abbt von Baumgartenberg und andere vom Papste delegirte Commissäre wegen Widerspänstigkeit gegen deren Urtheilsspruch und gewalthätiger Vorenthaltung eines Zehentes des Klosters Waldhausen.*

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Nos dei gratia *Abbas in Poumgartinperge, in domo S. Floriani et in aneso decani* Anno M. CC. XXX. consedimus apud *Anesum in ecclesia S. Georii* in diuisione apostolorum. Primo itaque legi fecimus apostolicum rescriptum: Gregorius episcopus etc. (sic) Cuius auctoritate rescripti iudices delegati a domino papa constituti audiuiimus querelam *propositi de Walthusin et Marquardi sacerdotis* et canonici eiusdem ecclesie, qui litteras citacionis detulit domino *Alberoni* ad castrum *Arnstein*, sed adeo turpiter probris et maledictionibus et minis et terroribus ipsum affecit idem *Albero*, quod etiam de vita desperaverat et nisi quidam miles eundem *Alberonem* verbis placabilibus interponendo se retraxisset, manus in ipsum iniecisset violentas, et super hac iniuria et eius, cuius vice fungimur, contumelia petiit fieri sibi iusticiam. Nos autem interlocuti sumus, quod idem *Marquardus* fidem

nobis super his faceret per iuramentum, quod et fecit. Propositum fuit ex parte prepositi, quod possessio decimarum in *Sinuwelvelden* adiudicata fuit sibi a iudicibus delegatis *abbate de Poumgartinperge* et in *S. Nycalao* et in *S. Floriano prepositis* et licet propter potentiam adverse partis infra annum non potuerit nancisci possessionem, tamen elapso anno verus fuit possessor secundum constitutionem Lateranensis Concilii. Contingit interdum et ex III. de of. iu. or. Pastoralis et quod spoliatus esset sex annis possessione illa. Item proposuit, quod lis erat contestata per responsionem *comitisse de Pilstein*, que coram iudicibus predictis protestata fuit, quod predictæ decime mee sunt proprie et auctoritate mea *Albero de Arnstein* eas possidet. Unde lite contestata testes erant recipiendi et ad diffinitam sententiam procedendum per iura ex i(ure) de dolo et contum(acia) Prout et de testibus. In nomine domini et III. et VIII. Decreuimus et ex III. ut lite. Quo frequenter Et hec omnia probabat per instrumenta iudicum delegatorum. Iudices interlocuti sunt, quod velint audire testes super possessione decimarum.

Marquardus sacerdos et canonicus eiusdem ecclesie iuratus dixit, quod ipse interfuit, quando iudices delegati *Abbas de Poumgartinperge* et de *S. Nycolao* et de *S. Floriano* prepositi possessionem decimarum in *Sinuwelvelden* adiudicaverunt monasterio *Walthusin* et quod dominus *Symon sacerdos et canonicus* eiusdem ecclesie missus a preposito, ut colligeret easdem decimas, repulsus fuit a domino *A. de Arnstein* et ab hominibus suis et quod elapso anno, cum vera possessio ad eos esset deuoluta, iterum nuncii monasterii repulsi fuerunt per violentiam *A.* et suorum hominum et quod eas adhuc detinet violenter. *Gisilbertus* iuratus dixit eadem per omnia, scilicet quod idem *A.* auctoritate comitisse de *Pilstein* adhuc predictum monasterium non cessat spoliare.

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Nos dei gratia *Abbas de Poumgartenperge* et de *S. Floriano* et in *Aneso* decani iudices delegati a domino papa visis instrumentis iudicum delegatorum et receptis testibus et publicatis adtestationibus condempnamus et excommunicamus *Alberonem de Arnstein* propter contumaciam, quia *Marquardum sacerdotem et canonicum* in *Walthusin* ferentem litteras citationis nostre probris et contumeliis affecit et quia monasterium *Walthusen* non cessat spoliare decimis in *Sinuwelfelden*, quarum possessio spectat ad monasterium *Walthusen*. Interdicimus etiam

hominibus suis ecclesiastica sacramenta preter baptisma parvulorum et penitentiam morientium. Condemnamus et ipsum ad restitutionem omnium fructuum, quibus monasterium Walthusen spoliauit infra sex annos, ex quo ipsi ueri possessores earundem decimarum de iure extiterunt.

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Nos dei gratia Abbas de Poumgartinperge, de S. Floriano et in Aneso decani iudices delegati a domino papa visis instrumentis iudicum delegatorum et receptis testibus et publicatis adtestationibus excommunicamus nobilem mulierem de Pilstein propter contumaciam et quia auctoritate eius Albero de Arnstein spoliat monasterium Walthusen decimis in Sinuwelvelden. Suspendimus tamen sententiam usque ad Natiuitatem S. Marie, quod si ipsa medio tempore non resipuerit, extunc erit ligata predicta excommunicationis sententia et non solum ipsa sed et homines ipsius excepto baptismo parvulorum et penitentia morientium ecclesiastica carebunt comunione. Data anno ab incarnatione domini M. CC. XXX. In divisione Apostolorum apud Anesum in ecclesia sancti Georii.

Kurz, Beiträge, IV. 450, aus dem Originale.

CCCCLXXIX.

Circa 1230. — *Otto von Rohr vermacht dem Kloster Kremsmünster zu einem Seelgeräthe für sich und sein Geschlecht einen Hof.*

C. Innotescat tam future quam presentis etatis successoribus, quod ego *Otto de Ror* tradidi libere et potestatiua manu *Curtem Liupoldi* ad altare sancte dei genitricis Marie sanctique Agapiti martyris in *Chremsmunster* cum omnibus attinentiis suis cultis et incultis, pratis et pascuis pro remedio anime mee ac parentum meorum, ipsum quoque ius Aduocatie in ipsa curte ita, ut, si necesse habeant fratres, unus de heredibus meis eligatur, qui defendat sine omni utilitate. Hanc itaque donationem ita confirmamus, quatinus in die anniuersarii mei fratres monasterii inde recipiant consolationem, unusquisque uidelicet poculum uini et panem album et quatuor oua in perpetuum, et ut ego habeam plenam procurationem loco sacerdotis in orationibus et elemosinis secundum consuetudinem loci illius. Hanc itaque donationem meam ratam facio et memorie commendatam presentis scripto et appensione sigilli tam mei quam Abbatis prefati monasterii *Heinrici*

sub astipulatione testium subscriptorum. Testes: *Pernhardus* plebanus de *Halle*, *Wolfram de Chemnaten*, Magister *Guido de Munster*, Magister *Rubertus*, *Albero de Pollenheim* et filius eius *Albero*, *Heinricus de Egendorf*, *Heinricus Funil*, *Poppo* et filius eius *Albertus*, *Maganus*, *Heinricus han*, *Otto*, *Vlricus de Ort*, *Eberhart* et *Otto Puzwekke*, *Otto de Ahliten*, *Ernst* et *Chunradus de Asperg*, *Hartwicus de Abteie*, *Merbot de Oede*, *Ernsto de steina*, *Heinricus*, *Chunradus*, *Hartwicus dentes*, *Dietmar de steina*, *Heinricus de Aiche*, *Vlric lintwurm*, *Heinricus de Oede* et alii quam plures.

Original auf Pergament mit 2 Siegeln und der Randnote: Circa annum domini MCCXXX., im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 79, Nro. 62.

CCCCLXXX.

Circa 1230. *Ekkert, Bischof von Bamberg*, gibt dem Spital am Pyhrn drei Huben zu *Hanfelden*, *Hulwarden* und unter dem Berge *Cyrian*.

In nomine sanete et jndiuidue trinitatis *Ekkebertus* dei gratia *Babinbergensis* episcopus Omnibus Christi fidelibus imperpetuum. Quia res rationabiliter gesta tum temporis mutabilitate, tum iniqua falsariorum assertionem aboleri solet et prout (proinde) notum esse cupimus tam presentis etatis quam future posteritatis hominibus, quod nos hospitali sanete Marie in pede montis, qui *Pyrodo* nuncupatur, situm tres mansos in *Hanfelden*, in *Hulwarden* et sub monte *Cyrian* constitutos pro remedio anime nostre in ampliorem pauperum Christi, qui inibi recipiuntur, sustentationem, cum idem hospitale nouella sit plantatio, contradidimus et ne talis donatio ab aliquo possit irritari, presentem paginam conscribi et sigilli nostri inpressione duximus insigniri. Huius rei testes sunt *Gvndeloch decanus*, *Relandus scolasticus*, *Lepoldus*, *Bertoldus nepos episcopi canonici maioris ecclesie*, *Heinricus decanus*, *Rodegerus scolasticus*, *Eustachius*, *Sifridus canonici sancti Stephani*, *Sifridus notarius*. Laici *Gotefridus de Trohsen*, *Pilgrinus de Klvsen*, *Heinricus porcel*, *Heinricus de Hartenberc*, *Cvno*, *Heinricus de Stritberc*.

Original auf Pergament, dessen Siegel verloren gegangen, im k. k. geh. H. H. u. St. Archive zu Wien. — Hormayr's Werke, III. 438.

CCCCLXXXI.

Circa 1230. *Heinrich, Graf von Ortenburg, schenkt sterbend dem Kloster Reichersberg das Gut Stockarn zum Seelgeräthe.*

In nomine Domini Amen. *Hainricus Dei gracia Comes de Ortenberch* universos, ad quos manaverit presens scriptum, nosse cupio, quod in articulo mortis constitutus ob remedium anime mee sive successorum meorum tradidi Ecclesie sancti Michaelis in *Reichersperge* mansum in *Stokcharn* liberum ab omni iure advocacie in usus et subsidium fratrum et sororum Deo inibi famulancium. Ut igitur hec tradicio in posterum maneat inconcessa (inconcussa), presentem paginam sigilli nostri appensione munitam ipsis dedi ad testimonium et cautelam testibus, qui aderant, subnotatis, qui sunt *Chunradus Comes de Wazzerburch, Theodericus Abbas de Alderspach, Timo et Utricus Sacerdotes de Steinkirchen, Otto de Stürpach, Wernhardus de Harbach, Wernhardus de Rotawe, Utricus Cellerarius, Chalochus Marscalcus* et alii quam plures.

Mon. boic. IV. 435.

CCCCLXXXII.

Circa 1230. — *Schiedbrief Bischof Gebhard's zu Passau zwischen dem Pfarrer zu Sazkenkirchen und Herrn H. von Ernestinge wegen der Capelle zu Hofkirchen.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *gebehardus* dei gratia *Patauiensis* episcopus uniuersis Christi fidelibus in perpetuum. Ad tollendam in posterum omnem calumpniandi materiam facta modernorum siue negotia litterarum indigent testimonio confirmari. Huius ergo occasionis inducti necessitudine, notum esse uolumus tam futuris quam presentibus, qualiter lis controuersie, que inter plebanum de *sahssenkirchen* ex una parte et inter dominum *H. de Ernestinge* ex altera parte super capella in *hofkirchen* iam diu uertebatur, prudenti arbitrorum consilio tandem in hunc modum fuit decisa. Arbitratum est enim ab arbitris utriusque partis, ut quatuor dominicales curie et curtes ipsis attinentes ad terminos iam dicte pertineant capelle, curtes dico presenti tempore cultas ita, ut coloni predictarum curiarum maiores decimas consueto iure et more persoluant plebano matricis ecclesie, sepulturam nichilominus recipiant apud capellam.

Qui uero in curtibus prefatis consistunt, decimales nummos suo exhibeant capellario. Dotes quoque eiusdem ecclesie datis maioribus decimis parrochiali ecclesie apud capellam recipiant sepulturam. Indifferenter uero tam isti quam illi sollempnem baptismum et placitum christianitatis habeant apud matricem ecclesiam. Cetera uero predia prefati domini H. in terminis sint parrochialis ecclesie. Sed et hoc adnexum est, ut decima unius curie in *sæhssendorf*, quam *perengerus decanus in ardarcher* eiusdem ecclesie tunc sacerdos hucusque iure suo receperat, eo decedente de cetero in usus cedat plebani de *sæhssen*chirchen. Ad compositionis quoque huius remedium et firmitatem emptum est prediolum quoddam in *sæhssen* et solutum precio utriusque aduersariorum, ut in usus prediete cedat parrochie et sit in signum et memoriale huius decisionis sempiternum. Et ut hec rata et inconuulsa perpetuo perseuerent, presentem paginam sigilli nostri inpressione et testium subscriptione comunimus. Sunt autem hii testes: *Rudigerus abbas de pömgartenberge*, *Hermandus prepositus de Walthusen*, *Perengerus decanus de ardacher*, *Chunradus plebanus de Mitterkirchen*, *Heinricus plebanus de sæhssen*chirchen, *Vlricus de sæhssen*, *Wezilo de tanne*, *Schroto de chnapperberge*, *Otto de Hædrichespach*, *Vlricus de harde*, *Heinricus de Mitterkirchen*, *Heinricus de inneruelde* Et alii quam plures.

Original auf Pergament mit Siegel, im Muscal-Archive zu Linz. — Kurz Beiträge, IV. 448.

CCCCXXXIII.

Circa 1230. — *Heinrich und Chunrat von Volckendorf (Volkenstorf) verleihen dem Johann von Merswang Renten zu Rauhenwart.*

Nos *Heinricus et Chunradus fratres de volchendorf* Notum facimus vniuersis presentem litteram inspecturis, quod nos domino *Johanni de Merswanach* patruo nostro de bonis nobis collatis x. solidos reddituum in *Rouhenwart* contulimus presentibus testibus infra-scriptis, qui sunt hii, *Dominus Hermannus de Wolfgersdorf*, *Dominus vlricus*, *Dominus Marchardus*, *Dominus Chunradus fratres de Pilichdorf*, *Dominus Leupoldus de Sachsengange*, *Ropoto de sancto vito*, *Heinricus pincerna de hagspach*.

Original auf Pergament mit 2 Siegeln, im k. k. geh. H. H. u. St. Archive zu Wien.

CCCCLXXXIV.

Circa 1230. — *Die Äbte zu Raitenhaslach und Ranshofen vergleichen sich vermöge eines Schiedsspruches dahin, dass das Patronatsrecht der Capelle in Neunkirchen Letzterem zustehe.*

Ego *Chunradus abbas in Raitenhaslach* cum collegio suo et Ego *Hainricus prepositus in Ranshouen* cum contu (sic, conventu) suo in perpetuum. Cum agitaretur questio inter nos de proprietate capelle in *Neunchirchen* fundate in patrimonio beati *Panercacii Ranshouen*, site uero in terminis parrochialis ecclesie *Halspach*, que spectare dinoscitur ad monasterium *Raitenhoslach*, multis hinc inde habitis racionibus, laboribus et expensis de consilio prouidorum uiro- rum, ut liti finem inponeremus, ius utriusque ecclesie arbitrio commissimus quatuor personarum duarum uidelicet utriusque monasterii hac condicione interposita, ut, si quatuor predicti in forma compositionis concordare non possent, secundum arbitrium *Chunonis decani Maioris ecclesie Saltzpurgensis* totum negocium terminaretur et utraque pars per publicum instrumentum, ut staret ipsius arbitrio, firmiter compromisit. predictis igitur quatuor personis uidelicet priori et camerario de *Raitenhoslach* et decano et cellerario de *Ranshouen* ad arbitrium conuenientibus et concordare non ualentibus decanus saltzpurgensis sub presenciam magnorum uiro- rum secundum prescriptam formam arbitratus est ita uidelicet, ut plebanus pro tempore in *Halspach* recipiat Capellam in *Neunchirchen* de manu prepositi iure patroni cum sua dote et eandem Capellam inofficiet, Ord- nacio uero decimarum, de quibus eadem Capella in tecto luminariis et aliis necessariis prouideri debet et elemosina in festo sancti emmerammi distribui ad dispositionem pertinebit prepositi in *Ranshouen*. Et quia eadem capella disconsecrata esse dinoscitur, tam prepositus de *Ranshouen* quam plebanus de *halspach* reconsecratio- nem ipsius ecclesie procurabunt. Hoc autem arbitrium publicatum est presentibus *alberto preposito maioris ecclesie Saltzpurgensis, Perhtoldo abbate de Bur, Hermanno preposito de werde, Pern- hardo et Canonico et Plebano Saltzpurgensi, Gerhoho de matse, Rudolfo de Chothibach, Hainrico de Helpaw, Ortolfo et wol- frammo militibus* et aliis quam pluribus. ut autem hec forma arbitrii

rata in futurum habeatur, sigillum maioris ecclesie Saltzpurgensis una cum sigillis nostris apponi petiuimus huic carte.

Aus einem Pergament-Codex sec. XIV. in der königl. bairischen Hofbibliothek zu München.

CCCCLXXXV.

Circa 1230. — *Schiedspruch zwischen dem Propste von St. Florian und Rudolf von Lauterbach wegen eines Gutes zu Polan bei Penking.*

B (ernhardus) dei gratia prepositus et Capitulum in *domo sancti floriani* vniuersis christi fidelibus in perpetuum. Presentis pagine testimonio secuture posteritatis notitie declaramus, quod cum inter nos et *Rudolfum de Lauterbach* nobilem virum controuersia uertetur super predio sito *Polan* iuxta *Penchin* cum suis attinentiis et Molendino vicino et duobus pomeriis et ortulo vno nobis proponentibus vniuersa hec ad ecclesiam nostram pertinere et nos ea iusto et libero ac legitimo donacionis tytulo possedisse; sed predictus R. (sic) e contrario contendente eadem omnia sua esse et ad uicinum predium suum pertinere, Abbate de *Glaunch* et domino *Alberone de polnhaim* et aliis bonis viris mediantibus actum est, vt vtraque pars super eadem controuersia in arbitros compromitteret et electi sunt arbitri ab utraque parte, qui recepta promissione vtrimque de ratihabitione diligenter inter se tractatu de ipso negotio prehabito talem tandem formam arbitrii expresserunt, quod prefatus R. de *lauterbach* pomeria et ortulum, de quibus questio fuit, absque contradiccione qualibet pacifice in posterum retineret et prepositus in eiusdem (sic) pro se et suis successoribus liti renunciaret, et quod sepe dictus R. super predio in *Polan* sito cum suis attinentiis et Molendino pro se et suis heredibus liti renunciaret et quod prepositus tam ipsum predium quam molendinum sepius memorato R. pheodali iure concederet et nichilominus *Waltchúno de Hofsteten* seruienti prepositi sub eodem iure eadem concedere teneretur, et hoc arbitrium a partibus est receptum et adprobatum et accedente renunciacione et manuali vtrimque concessione facta corroboratum. Vt autem premissum arbitrium a partibus receptum et adprobatum in posterum ratum et inonuulsum perpetua firmitate consistat, hanc inde paginam conscripsimus et tam sigillum nostrum quam abbatis de *Glaunch*, qui

vnus ex arbitris extitit, eidem appendi fecimus. Huius rei testes sunt *Albero de Polnheim, Leutoldus de Pernaw, Hainricus de Puch, Heinricus, Otto de Trun, Seyfridus de Nezzelbach, Heinricus de Winperge, Wergant seruus Episcopi, Bruno, Chunradus Rufus, Meingodus magister hospitum.*

Aus einem Copialbuche sec. XV. im Archive des Klosters St. Florian.

CCCCLXXXVI.

Circa 1230. — *Der Propst von St. Florian, der Dechant von Enns, Ulrich von Grünenburg und Ulrich von Lonstorf, von Bischof Gebhart beauftragt, zu untersuchen, wie weit die Grenzen der Zehentgerechtigkeit des Klosters Gärsten reiche, beurkunden, dass selbes die angezeigten Grenzen zwischen den Flüssen Rubinich nicht überschritten habe.*

P. prepositus de *domo sancti Floriani*, W. decanus de *Aneso*, Vl. de *grünenburch*, Ól. de *Lonsdorf* vniuersis christi fidelibus in perpetuum. Vniuersis hanc paginam inspecturis presentium testimonio declaramus, quod domino nostro *Gebhardo Pataviensi episcopo* quorundam suggestionem visum est, quod Abbas de *Gärstin* decimas quorundam noualium iniuste detineret, que ad episcopum de iure spectare deberent, super que dictus Abbas priuilegia sua domino episcopo in *Holuberech* presentauit duce Austrie et styrie et multis aliis illustribus viris presentibus. Verum dominus episcopus priuilegiis exhibitis sibi inspectis benigne recognouit prefato Abbati et monasterio *Gärstensi* omnia iura in eisdem priuilegiis expressa et nobis dedit in mandatis, quatinus ad loca illa, de quibus questio incidere, pariter accedentes diligenter inuestigaremus, si Abbas sepe dictus terminos in priuilegiis suis expressos in perceptione decimarum alicubi fuerit transgressus et, quod iniuste fuisset presumptum, auctoritate ipsius reuocaremus. Nos igitur inuictum nobis mandatum fideliter exequentes ad loca supra dicta pariter accessimus atque diligentia, qua potuimus, subtiliter inquirentes euidenter inuenimus memoratum Abbatem nullas decimas percipere uel detinere, nisi que *Gärstensi* monasterio a *Pataviensis* ecclesie pontificibus testimonio priuilegiorum suorum docentur tradite et confirmate, habentes terminos indubitabiles in priuilegiis expressos inter duos equiuocos fluuios uidelicet *Rúbnicham* superiorem et inferiorem. Porro ut Abbas

Gærstensis monasterii, qui pro tempore fuerit, huius nostre inquisitionis et processus habeat memoriale testimonium et ostendere possit, si necesse fuerit, hanc inde paginam conscribi fecimus sigillorum nostrorum impressione roboratam.

Original auf Pergament mit 2 Siegeln, von denen das erste stark beschädigt, das zweite abgefallen ist, im Archive zu Garsten.

CCCCLXXXVII.

Circa 1230. — *Heinrich, Abbt von Kremsmünster, entsagt zu Folge eines Schiedspruches allen Ansprüchen auf den Zehent zu Grûnach zu Gunsten des Klosters Lambach.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis *heinricus* dei gratia abbas in *chremismunster* et conuentus. Cum ante conspectum diuine maiestatis super omnia dona uirtutum maior omnium sit caritas, que est concordia fratrum et amor proximorum, ex precepto saluatoris omnium omnes ad bonum pacis et concordie tenemur reuocare. Igitur nos et fratres nostri in Chremismunster habentes litem cum uenerabilibus fratribus nostris in *Lambach* super decima et terminis in prediis ipsorum in loco, qui *Grûnah* appellatur, considerantes posse grauari tam ipsam quam et nostram ecclesiam expensis grauibus decreuimus facere compositionem amicabilem super eadem lite ex consensu partis utriusque et commisimus ex utraque parte in arbitros. Qui deuote laborantes ad conseruandam pacem et quietem utriusque ecclesie sicut uiri discreti et prouidi trutinata hinc inde causa suscepta arbitrati sunt, ut nos ipsis predictis fratribus de *Lambach* deferentes cederemus liti acceptis ab eis in conuambio xl. libris publice monete. Et ne hec actio in posterum a nostris successoribus reducatur ad querelam, sed firma et inconuulsa permaneat in perpetuum, scripto et sigillo nostro roborauimus adiecta testium astipulatione subscriptorum. *Heinricus plebanus de Tauerstheim, Rubertus de Chremstnunster* (sic), *Chunradus de Steininchirchen, Hartwicus de Hæningen, Ernsto de Asperge et Chunradus frater eius, Ernsto de lapide, Merboto Oede, Chunrat Rôt, Heinricus, Chunradus, Hartwic fratres, Chunradus de Ahliten, Vlricus munzil, Dietricus pramhas, Diemar posach,*

Chunradus de Nithartingen, Otto, Fridericus, Rudgerus fratres de Haibrehtingen, Chunradus, Alramus fratres de Widemsbach, Heinricus de Hornarn, Heinricus, Fridericus fratres de Hohenberge, Dietmar de Hofarn, Otto de Savmittingen et alii quam plures.

Original auf Pergament mit 2 Siegeln, im Archive des Klosters Lambach.

A n h a n g.

A n h a n g *).

I.

Circa 504. — *Papst Symmachus erhebt den Bischof Theodor von Lorch zum Erzbischofe und Metropolit von Pannonien, und verleiht ihm das Pallium.*

S*ymachus* sancte apostolice sedis gratia dei episcopus reuerentissimo et sanctissimo fratri *theodoro Laureacensis* ecclesie archiepiscopo. Diebus uite tue pallii usum, quem ad sacerdotalis officii decorem et ad ostendendam unanimitatem, quam cum beato Petro apostolo uniuersus grex dominicarum ouium, que ei commisse sunt, Habere non dubium est, ab apostolica sede, sicut decuit, poposcisti, quod utpote ab eisdem apostolis fundate ecclesie maiorum more libenter indulsumus ad ostendendum, te magistrum et archiepiscopum tuamque sanctam laureacensem ecclesiam *prouincie pannoniorum* sedem fore metropolitanam. Idcirco pallium, quod ex apostolica caritate tibi destinamus, quo uti debeas secundum morem ecclesie tue sollerter ammonemus pariterque uolumus, ut intelligas, quia ipse uestitus, quo ad missarum sollempnia ornaris, signum pretendit crucis, per quod scito te et fratribus debere compati de mundialibus inlecebris in affectum crucifigi. Vnde ergo eum de foris huiusmodi insignio indueris, intus in animo considera, quod hoc sit magis oueris quam

*) Enthaltend die apogriphen Bullen des VI., IX. und X. Jahrhunderts für die Erzbischöfe von Lorch, und das Schreiben Bischofs Pilgrim von Passau an den Papst Benedict (I—VII.), dann einen Nachtrag von neun, das Kloster Kremsmünster betreffenden Urkunden (VIII—XVI.) aus dem Urkundenbuche von Kremamünster (Wien 1832.)

honoris, ad quem cor tuum deo regente ab appetitu istius seculi sic tempera, ut commissam exequi gubernacionem studeas et adeptæ dignitati, cuius sublimaris officio, et probitate morum et uiuacitate sollicitudinis ac custodia integerrime fidei congruas, quatenus tu ipse a remuneratore omnium bonorum deo et benedictionis gratiam uitamque eternam consequi merearis. amen.

Var. diplom. roman. pontif. ex cod. msc. richersberg. (München 1611), pag. 5. — Hund, Metrop. I. (edit. München) 289, (edit. Regensburg) 112. — Ludwig, Sept. rer. Germ. II. 352. — Hansitz, Germ. sacra, I. 7 und 88. — Lambee, Comment. (edit. Kollar.) II. 329. — Lünig, Reichsarchiv, XVII. 756. — Mon. boic. XXVIII. II. 195, Nro. 1, ex cod. tradit. patav. III.

II.

824—827. — *Papst Eugen II. verkündet genannten Bischöfen und Herzogen von Hunnien und Mähren, er habe dem Bischofe Urolf von Passau die erzbischöfliche Würde und das Pallium verliehen, und zugleich das apostolische Vicariat in Hunnien, Mähren, den Provinzen Pannoniens und Mösiens übertragen.*

Evgenius Episcopus seruus seruorum Dei *Rathfredo* sanctæ *Favianensis Ecclesiæ* et *Methodio* Ecclesiæ *speculi Juliensis*, quæ et *Suguturenensis* nuncupatur, atque *Alekvino* sanctæ *Nitrauiensis* Ecclesiæ parique modo *Annoni* sanctæ *Vetuarensis* Ecclesiæ *Episcopis*, simul etiam *Tettvndo* nec non *Moymaro Ducibus* et optimatibus exercitibusque plebis *Huniarum*, quæ et *Auarica* dicitur et *Marauia*. Desiderio salutis animarum vestrarum filij in Christo charissimi cum audiuimus Christianissimam conuersationem vestram et sanctæ fidei bonorumque operum vestrarum processum, summo gaudio atque lætitia fuimus exhilarati, quia diuina in nobis operante clementia, vt Apostolus ait: vbi habundauit delictum, ibi superhabundat gratia; atque quomodo sancta Dei Ecclesia nostris temporibus quotidianum in electione vestra suscipit incrementum. Cuius optabilis moris index fuit reuerendissimus *Yrolphus* sanctæ *Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscopus* et sanctissimus frater noster, vester antem spiritualis pater, qui per suam sanctam prædicationem adoptiuos Deo vos genuit filios. Is itaque ad Apostolorum limina orationis causa veniens nouam Ecclesiam nostris Apostolicis benedictionibus informandam subnixè commendauit, quam domino auxiliante Catholice gubernandam in vestris partibus suscepit, in quibus etiam quondam Romanorum quoque Gepidarumque

ætate, vt è lectione certum est, in septem Episcoporum parochias antecessores sui iure Metropolitano obtinuerant diœcesin. Qua igitur ex iustitia et lege præfatus Deo dignissimus Archiepiscopus debito obligatur, vt illi terræ prius Christicolæ atque suorum antiquitus antecessorum creditæ prouidentia, quam nunc vos Dei Omnipotentis occulto mediante iudicio velut hæreditariam possidetis ipse Euangelicus agricola diu negata cælestis spargat semina vitæ atque in lucrandis Christo animabus rediuuam de vobis nutriat segetem; Quem uero doctissimum diuini Oraçuli ministrum salutis vestræ cognoscentes per omnia necessarium fide et exemplo probatum merito erga illum Apostolicam seruantes sententiam, qua dicitur: Quomodo credent sine prædicante aut quomodo prædicabunt, nisi mittantur? ab hac sancta Romana matre Ecclesia vobiscum Rectorem transmisimus atque in præfatis regionibus *Hunnia*, quæ et *Auaris* appellatur, sed et *Marauias* prouinciarum quoque *Pannoniæ* siue *Mesiæ* Apostolicam vicem nostram et diœcesim atque ius Ecclesiasticum exercendi et vsum ac potestatem antecessorum suorum, videlicet sanctæ *Laureacensis Ecclesiæ* Archiepiscoporum, sibi successoribusque suis canonica autoritate committimus atque huius constitutionis nostræ decretum subscriptionis priuilegio roboramus. Pallium præterea iuxta consuetudinem antiquam sanctitati suæ dedimus, quod ita sibi concessimus, sicut prædecessores nostri suis prædecessoribus concessere, priuilegiorum suorum scilicet integritate seruata; Cuius dilectioni quamuis hoc debito permitteremus, propter vestras autem petitiones super hac re flagitantibus ad honorem suum nostram Apostolicam vicem et auctoritatem insuper accumulauimus, quod nunquam suis permissum est prioribus. Quatenus et vos Confratres et Coepiscopi deinceps ei reuerentiam amplioem exhibere sciatis et in sana doctrina cælestis eruditionis ad ædificationem vestram vt filij sapientes obediat et vos laici primates et vulgus saluberrimus præceptis suis non velut homini sed tanquam Deo humiliter obtemperetis et in fide Catholica, quam per Dominum Jesum consecuti estis, fortes permaneat. Nam totius doli artifex Diabolus, cuius dominio et pompis in Baptismate abrenunciastis, iacturam et damnum vestræ salutaris surreptionis molestè patitur ac per varias occasiones Zizaniæ perfidiæ seminando velut multà iniuriâ bachatur et vt vestrum aliquis terga vertat sanctæ professioni incessanter molitur. Quapropter sæpe dicti Archiepiscopi videlicet Pastoris vestri à Deo destinati institutionibus benignas aures præbete, qui vos et

versutiam Sathanæ cauere atque eius æternos cruciatus euadere instruit ac ipse in die iudicij de bonis operibus vestris seculorum Domino perpetua remunerandos gloria præsentabit. Ad perfectam autem et necessariam eruditionem vestræ salutis, vt comperimus, non sufficient pauci, qui modo constituti sunt vobis Episcopi, quia plures sunt adhuc gentilitatis errore ibidem detenti, ad quos propter inopiam præconum diuini verbi nondum peruenit notitia Christi. Idcirco enim, vt accrescat turba fidelium, studeat solertia vestra pro mercede et remissione peccatorum vestrorum adminiculum atque iuuamen præbere Reuerendissimo *Yrolfo Archiepiscopo*, quatenus dudum illic constitutorum Episcoporum numerus impleatur, qui congruè constituti et vobis posterisque vestris poterunt esse proficui, si ad restorationem Ecclesiarum propter nomen Domini de possessionibus vestris, quas reditus dotesque earum fama diuulgante quondam fuisse noueritis æternam sufficientiam vobis comparantes eisdem Ecclesiis ipsi confertis idoneis viris ad hoc ministerium electis maxime in illis locis, si opportunitas et vtilitas commendauerit; ordinentur antistites, vbi indicia Ecclesiarum et ædificiorum Sedes Pontificales olim fuisse demonstrant, sin autem illius arbitrio et deliberationi, qui vel vbi disponantur Episcopi, concedimus, cui vicem nostram apud vos Ecclesiastici regiminis per omnia commisimus. Bene valete.

Hund, Metrop. Salisburg. (edit. Ratisb.) I. 230. (edit Monac.) I. 346. — Ludewig, Script. rer. Germ. II. 360. — Hansiz, Germ. sacra, I. 149. — Mansi, Conciliorum collect. XIV. 412. — Fejer, Cod. dipl. Hungariae, I. 158. — Boezek, Cod. dipl. Moraviae, I. 14. — Dümmler, Pilgrim von Passau, pag. 115. — Confer Jaffé Reg. pontificum, pag. 225, Nro. 1946.

III.

Circa 937. — *Papst Leo VII. verleiht dem Bischofe Gerhard von Lorch das Pallium.*

Leo Episcopus seruus seruorum Dei reuerendissimo et sanctissimo confratri nostro *Gerhardo* sanctæ *Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscopo* omnibus diebus vitæ tantum tuæ ex hinc ammodo. Si pastores ouium solem geluque pro gregis sui custodia die ac nocte ferre contenti sunt, et ne qua ex eis aut pereat aut ferinis laniata morsibus rapiatur, oculis semper vigilantibus circumspectant: Quanto sudore quantaque cura debeamus esse peruigiles nos, qui pastores animarum dicimur, attendamus et susceptum officium exhibere erga custodiam

dominicarum ouium non cessemus, ne in die diuini examinis pro nostra desidia ante summum pastorem negligentiae reatus excruciet. Vnde modo honoris reuerentia sublimioris inter ceteros iudicamur. Pallium autem fraternitati tuæ ad Missarum solemnia celebranda concedimus, quo tibi non aliter Ecclesiae tuæ priuilegiis in suo statu manentibus vti largimur non solum in die consecrationis chrismatis ac Sanctae et venerandae resurrectionis Domini nostri Jesu Christi, seu in natalibus sanctorum Apostolorum atque beati Joannis Baptistæ, nec non in festiuitatibus sanctæ Dei genitricis Mariæ simulque in Domini Natiuitatis die, pariterque in solemnitate Ecclesiae tuæ die et natalicio tuo die, verum etiam in consecratione Episcoporum et Presbyterorum et quando a te Synodus celebratur, si forte conuenticulum illic fuerit neophytorum, qui ad fidem tua exhortatione sunt perducendi, nec non in festiuitate Sancti Stephani Prothomartyris sanctique Laurentij et illorum Sanctorum, qui corporaliter in tua requiescunt parochia, vti concedimus die, sicut a prædecessore nostro Domino *Gregorio* huius almæ sedis præsule sancitum est. In secretario vero tua fraternitas pallium iudicare debet et ita ad Missarum solemnia proficisci et nihil tibi ausu temerariæ præsumptionis arrogare, ne, dum in exteriori habitu inordinatè aliquid arripitur, ordinate etiam, quæ licere poterant, amittantur; cuius quoniam indumenti honor modesta actuum viuacitate seruandus est, hortamur, vt et morum tuorum ornamenta conueniant, quatenus auctore Deo recte vtrouique possis esse conspicuus. Itaque vita tua filiis tuis sit regula in ipsa, si qua tortitudo illis ingesta est, dirigent, in ea, quod imitentur, aspiciant; in ipsa se semper considerando proficiant, vt tuum post Deum videatur esse beneficium, quod vixerint. Cor ergo neque prospera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant neque aduersa deiciant, sed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ deuincatur. Nullum apud te locum odia, nullum fauor indiscretus inueniant; Benignum te sentiant boni, districtum mali cognoscant; insontem apud te culpabilem suggestio mala non faciat, nocentem gratia non excuset. Remissum te delinquentibus non ostendas, ne quod vltus non fueris perpetrari permittas. Sit in te et boni pastoris dulcedo, sit et iudicis seuera districtio, vnum scilicet, quod innocenter viuentes foueat, aliud, quod inquietos feriendo a prauitate compescat. Sed quod nonnunquam propositorum scelus, dum districtius malorum vult vindex exstiterè, transit in crudelitatem correctio; iram iudicio refrena et censura disciplinæ

sic vt ere, vt et culpas ferias et a dilectione personarum, quas corrigas, non recedas. Misericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibe. Oppressis defensio tua subueniat, opprimentibus modesta correctio contradicat. Nullius faciem contra iustitiam accipias, nullum quærentem iustitiam despicias; custodia in te æquitatis excellat, vt nec diuitem potentia sua aliquid extra viam apud vos suadeat rationis audere, nec pauperes de se sua faciat humilitas desperare; quatenus Deo miserante talis possis existere, qualem sacra lectio præcipit dicens: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. Sed his omnibus salubriter vti poteris, si Magistrum caritatem habueris, quam qui secutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce frater charissime inter multa alia ista sunt sacerdotij, ista pallij, quæ, si studiose seruaueris, quod foris accepisti, intus habes. Fidem autem, quam in tuis epistolis breuiter assignasti, licet latius explanare debueras, Redemptori tamen nostro gratias agimus, quod eam ipsa breuitate ratam esse cognouimus. Sancta Trinitas fraternitatem vestram gratiæ suæ protectione circumdet atque in timoris sui via nos dirigat, vt post huius amaritudines ad æternam simul peruenire dulcedinem mereamur. Amen.

Hund, Metrop. Salisburg. I. 353 (edit. Monac.), I. 235 (edit. Ratisp.). — Ludewig, Script. rer. Germ. II. 352. — Hansiz, Germ. sacra, I. 191. — Mansi, Collect. conciliorum, XVIII. 376. — Boezek, Cod. dipl. Moraviae, I. 77.

IV.

937—939. — *Papst Leo VII. verkündet genannten Bischöfen, dann Königen, Herzogen und Grafen in Gallien, Germanien, Baiern und Alemanien gewisse kirchliche Verfügungen, welche er auf an ihn gestellte Anfragen des Erzbischofs Gerhard von Lorch erlassen habe.*

Leo Episcopus seruus seruorum Dei Regibus, Ducibus, Episcopis, Abbatibus, Comitibus pari etiam modo Egilolfo Juuauensis, Isingrimo Ratisponensis, Lantberto Frisingensis, Wisvndo Sebonensis Ecclesie venerabilibus Episcopis et ceteris per Galliam, Germaniam, Bauariam, Allamanniam commorantibus. Si instituta Ecclesiastica, vt sunt a beatis Apostolis tradita, integra vellent seruare Domini sacerdotes, nulla diuersitas in ipsis ordinibus et consecrationibus haberetur, sed, dum vnusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diuersa in diuersis locis vel Ecclesiis aut teneri aut celebrari videntur. Hac pro re fit

scandalum populis, dum multa in vestra prouincia contra canones Ecclesiasticos decretaque maiorum vsurpare videntur, quæ quidem possent facile resecari, si Episcopi in his non inuenirentur auctores, qui secularibus intenti humanum fauorem captantes religionem violant ordinesque corrumpunt. Nos siquidem diuinis præceptis et Apostolicis incitatur monitis, vt pro omnium Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu. Idcirco fraternitati vestræ cognitum facimus, quod *Gerhardus* sanctæ *Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscopus* causa orationis ad limina veniens Apostolorum nostram Apostolicam præsentiam visitare et benedictionis gratiam à nobis percipere sollicité studuit et multa, quæ reprehensione digna sunt, nostris auribus lacrymosis vocibus intimauit tota cordis intentione à nostra Apostolica autoritate de his, quæ contra canonum regulam et decreta maiorum in vestris geruntur prouincijs, quærens consilium. Scitis enim, quod ab ipso Domino Beato Petro Principi Apostolorum eiusque Vicarijs omnium Ecclesiarum cura commissa est veritatis voce dicente: *Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, cui etiam proprias oues commendauit dicens: *Si diliges me, pascere oues meas*. Et idcirco pro vniuersis Ecclesijs sollicitudinem gerimus et veluti in specula positi, quod per totius orbis prouincias geratur, vigilanti cura insistimus. De quibus ergo Apostolicam sedem consuluit et qualia nos ei responsa dedimus, per hos nostros apices vobis intimare curamus; Eius namque interrogatio feriatim talis erat:

De Auguratoribus et incantatricibus et maleficis vario modo mortificatis à populo, Si aliqua pœnitentia debeat exigi. De talibus namque personis, quid veteris ac noui testamenti pagina censeat, manifestum est; In lege namque Moysaica scriptum est, maleficos non patiaris viuere: Similiter in Samuelis libro legitur, quia exterminauit Saul omnes phytonissas de terra, et alia, quæ enumerare longum est. Sed nos etiam tales nostris exhortationibus ad pœnitentiam trahere debemus, vt magis Ecclesiastico iudicio pœnitendo uiuant quam gladio vindice puniantur dicente Beato Paulo Apostolo: Non enim posuit nos Deus in iram sed in acquisitionem salutis. Quod si Ecclesiastica iudicia spreuerint, humanis subiacent legibus, meminisse enim debent; à Deo potestates fuisse concessas et ad vindictam noxiorum gladium fuisse permissum et Dei ministrum fuisse datum in huiusmodi vindictam; Et dum in talibus improbis legum exerceatur autoritas dicente beato Innocentio: erit dictator inmundus.

Consultum est etiam, vtrum Episcopi Pax vobis an Dominus vobiscum pronunciare debeant. Sed non aliter per omnem vestram prouinciam tenendum est, quam in sancta Romana Ecclesia. In Dominicis enim diebus et in præcipuis festiuitatibus atque Sanctorum Nalitijs Gloria in excelsis Deo Et Pax vobis pronunciamus; In diebus verò Quadragesimæ et in quatuor temporibus siue in vigilijs sanctorum et in reliquis ieiuniorum diebus Dominus vobiscum tantummodo dicimus.

Post hæc consuluit: Si Dominica oratio in benedictione ciborum debeat visitari. Quod fieri non oportet, quia in sanctificatione corporis et sanguinis Domini nostri Jesv Christi hanc solummodo orationem sancti Apostoli decantabant et in Euangelio legitur, quia post Cœnam à Domino factam Hymno dicto exierunt in montem Oliuarum.

Post hæc interrogauit de eo; qui matrem et filiam spirituales in coniugio ducit, quod ne fiat, sacri canones per omnia vetant. In canonibus Zachariæ ita habetur, vt presbyterâ, diaconâ, monacha vel etiam spirituali conmatre aut spirituali filia nullus vtatur; Nam, qui huiusmodi opus perpetraverit, sciat se anathematis vinculo innodatum et Dei iudicio condemnatum atque à sacro corpore et sanguine Domini nostri Jesv Christi alienum, et quicumque sacerdotum eis communicare præsumperit, eorum iudicio condemnatus sacerdotij sui honore priuetur. Interrogauit etiam, si vir, cuius uxor meretricatus et abicitur, ea uiuente debeat uti coniugio, quod, quia interdicitur, innumerabiles a viris morti addictæ sunt mulieres. De qua re, quid aliud dicere possumus, nisi quod dominus dicit in euangelio: Sed si se continere non possunt, in vicem revertantur, et si hoc nullatenus fieri potest, melius est illis iuxta apostolum nubere, quam uri, quia mundane leges concedunt illis, alteram ducere uxorem. Similiter namque quesuit, si viro, cuius uxor a fratre polluitur, alio liceat uti coniugio. Scimus, quia iuxta quod sacri canones censent, mulies illa abicienda est et modis omnibus excludenda. vir autem eius ab illius peccato alienus est secundum scripturam, que dicit: Nemo enim alieno peccato punitur. Si autem se continere vir ille non poterit, non patet ratio, cur alteram non ducat uxorem. Dehinc intulit lamentabile et nimis lugendum, vt Domini sacerdotes publicè ducant vxores, et filij eorum valeant promoueri; Quod scelus, quia omnis sacra scriptura contradicit, quia sanctum et venerandum Nicenum Concilium vetat, ne sacerdotes cum fæminis habitare præsumant, multo magis ne

copulari vel sociari mulieribus debeant, iuxta sacros canones modis omnibus prohibemus. In Neocæsariensi namque Concilio ita habetur: Presbyter si vxorem acceperit, ab ordine deponatur, et qui in tali scelere fuerint reperti, nostra Apostolica auctoritate omni priuentur honore. Filij vero eorum immunes ab eorum peccato sunt dicente Propheta: filius non portabit iniquitatem patris, et in sacro Baptismate omnia dimittuntur peccata. Dehinc perquisiuit, si à Chorepiscopo Ecclesiæ debeant consecrari aut presbyteri ordinari vel consignatio chrismatis et manus impositio fieri; quæ omnia à Chorepiscopo ne fiant interdiciamus iuxta Canonum decreta. In Concilio Antiocheno capite decimo sic continetur: Qui in vicis et possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, tamen sanctæ synodo placuit, vt modum proprium recognoscant et gubernent subiectas sibi Ecclesias, ordinent etiam lectores et subdiaconos atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant, nec presbyterum nec Diaconum audeant ordinare. Siquis autem transgredi statuta temptauerit depositus, quo vtebatur honore priuetur.

Perquisiuit etiam, si vir et mulier tertio vel quarto gradu consanguinitatis coniuncti et in seij coniugio copulantur postea Dei respectu compuncti ostendunt se sacerdoti secretè confitentes peccata sua, vtrum valeant elemosynarum largitione ac bonorum operum exhibitione purgari; De talibus enim personis in veteri et nouo Testamento multa reperiuntur exempla maxime in Concilij Gregorij et Zachariæ, in quibus hæc continentur: vt consobrinam, Nouercam, Neptem, fratris vxorem Nukum vel etiam de propria cognatione aut quam cognatus habuit, nullus coniugio præsumat sibi copulare. Siquis verò hoc nefario coniugio conuenerit et in eo permanserit, sciat se Auctoritate Apostolica anathematis vinculo innodatum et nullus sacerdos ei tribuat communionem, et si inclinatus diuisusque fuerit ab illicita copula, pœnitentiæ submittatur, vt sacerdos loci considerauerit.

De vastatoribus autem Ecclesiarum vnde inquisiuit, nihil aliud scribimus, nisi quod Pavlus Apostolus ad Timotheum scribens ait: Argue, increpa, obseera cum omni imperio.

His verò omnibus prælibatis fraternitatem vestram monemus per hanc nostram Apostolicam iussionem, vt huic *Gerhardo Archiepiscopo*, cui vicem nostram in cunctis finibus vestris commisimus in omnibus, quæ ad Ecclesiasticum ordinem pertinent, obediens et adiutores sitis, quatenus in vna concordia persistentes, vt Ecclesiastica iura ut

Christianitatis religio in vestris partibus, quæ pro paganorum incur-
sione et malorum Christianorum persecutione corrupta et deprauata
esse videntur, Domino largiente et beato Petro Apostolorum Principe
cooperante ad rectitudinis normam valeant reformari et vos in futuro
examine securi possitis audire vocem Domini dicentis: Euge serue
bone et fidelis, quia super pauca fidelis fuisti super multa te
constituam; intra in gaudium Domini tui. Præter hæc *Eberhardo
Duci Bauuariorum* nostra auctoritate iniungimus, vt præfato
Gerardo Archiepiscopo in omnibus auxilium præstet, vt suæ
Ecclesiæ status et rectitudo ac proprius vigor ad integrum culmen et
priscum decorem suo iuuamine valeat peruenire, si Dei indul-
gentia et sancti Petri etiam suorum delictorum à nobis vult accipere
remissionem.

Hund, Metrop. I. 49 (edit. Monacensis), I. 33 (edit. Ratisb.). — Ludewig,
Script. rer. German. II. 354. — Hansiz, Germ. sacra, I. 192. — Mansi, Collect.
conciliorum, XVIII. 378. — Boczek, Cod. dipl. Moraviae, I. 79. — Dümmler,
Pilgrim von Passau, 117.

V.

948. — *Papst Agapitus II. entscheidet die zwischen den Erzbischöfen
Gerhard von Lorch und Herold von Salzburg entstandenen Zwistigkeiten
wegen des Gebrauches des Palliums und Ausdehnung ihrer Diöcesen.*

Agapitus Episcopus seruus seruorum Dei fratri dilectissimo et
reuerendissimo *Gerardo* sanctæ *Laureacensis Ecclesiæ Archiepiscopo*
in Christo salutem. Petitiones tuas pro renouandis siue approbandis
Ecclesiæ tuæ priuilegiis venerabilis *Fuldensis monasterij Abbas
Hademarvs* huc causa orationis veniens cum magna beneuolentia
nostræ experientiæ suggessit pariterque iurgia et disceptationes gra-
uissimas inter te et *Heroldum Archiepiscopum* pro vtrunque susceptâ
in vna prouincia pallij auctoritate exortas flebiliter nunciauit, quod et
ipsi ex debita pastoralis cura nimio cordis mærore dolemus detestabi-
literque profanamus. Quippe sancta et vniuersalis Ecclesia, cui
authore Deo præsidemus à religiosis atque pacatis sacerdotibus suis
et in caritate non ficta solidatis quasi totidem columnis innisa fulcitur;
discordantibus autem et aduersus se hostiliter inflante superbia ani-
mum tollentibus præsertim tantis Pontificibus velut euulsis sustentacu-
lis casura non sine magno periculo et vigoris sui detrimento à

proprio statu concutitur. Insuper etiam, dum de foris inter vos pro pallij honore pertinaciter huiusmodi contentio exercetur, agitur, vt in fraterna emulatione decor sacerdotij intus euacuetur.

Inde ergo frater Officium nostrum illud esse perpendentes, ne inimicitiarum fomite in vobis succrescente dissidium sanctæ Dei Ecclesiæ atque scandalum sine consilij et vtilitatis vestræ respectu diutius nutriatur, ad sequestrandum litem vestram accedimus nos arbitri tam ex sollicitudine à Domino regiminis iniuncti quam amborum vestrorum amore ad hoc permoti ita videlicet, vt et de prælibata conflictus vestri querimonia rationabilibus iudiciis rite iustitiæ satisfaciamus, et vos omni explosa controuersia in fraternam concordiam Christo moderante reuocemus.

Notum est igitur literisque penes nos commendatum, quibus Ecclesiarum locis dignitas pallij ab hac Apostolica sede debeatur; Lauriacensem autem vrbem antiquitus Metropolitanam fore et Archiepiscopi sedem, cui sanctitas tua præesse dignoscitur, sicut in priuilegiis authenticis ad nos vsque à te directis legimus, ita quoque inuentis quibusdam exemplaribus chartæ vetustate admodum attritis in Archiuo S. Petri reperimus. Hanc etiam in exordio nascentis Ecclesiæ et immanissima Christianorum persecutione à Doctoribus istius sedis Catholicæ fidei nouimus rudimenta percepcisse et exinde à succedentibus prædicatoribus in *superioris* atque *inferioris Pannoniæ* prouincias eiusdem fidei emanasse gratiam. Quibus etiam duabus prouinciis illarumque Pontificibus vsque ad tempora *Hunnorum* non alius quam sanctæ *Lauriacensis* præfuit *Archiepiscopus*, quorum barbarica feritas non solum prædictam Lauriacensem Ciuitatem verum etiam in circuitu adiacentes regiones depopulauit atque funditus desolauit. Inde quidem contigit, vt Episcopi hac necessitate compulsi sede illa deserta atque alio translata simul etiam Archiepiscopalem ipsius sedis desererent honorem. Modernis autem nec multo retro elapsis temporibus vacante ab Apostolico Vicario Bauariorum regno *Arno primus* sanctæ *Salzburgensis Ecclesiæ* subrogatur *Archiepiscopus*. Hæc testatur annosa memorialis sacri scrinij historia. Modo autem mortalibus propitiante Christo ab hostibus sanctæ *Lauriacensis Ecclesiæ* quiete et inhabitandi securitate concessa non alibi quam ibidem fraternitatis tuæ Cathedra oportet haberi. Quapropter reintronizamus te eidem Ecclesiæ sanctorum Patrum videlicet prædecessorum nostrorum, sed et beatæ memoriæ Domini *Leonis Papæ*, à quo Excellentia tua

pallio et priuilegio donata est, sanctiones atque statuta exequentes ac sæpeditam sanctam *Lauriacensem Ecclesiam* potestate et vice beati Petri Apostolorum Principis absoluius et Archiepiscopamus et in culmen Metropolitanum sublimamus et priuilegia nobis transmissa manu propria munimus et corroboramus ac rata esse firmamus, denuoque tibi pallium cum præsentis præcepto secundum vsum prius concessum successoribusque tuis perpetim tenendum tradimus. Hisque ex amussi ita ad iustitiam reintegratis decreuimus rixas vestras et dissensiones præfata ex causa deriuatas dirimere atque in fraternalium amorem vos reconciliare sic, vt vtrique vestrorum modo susceptus seruetur pallij honor illæsus hortantes, quatenus Apostolicè instituti amodo nou in contentione et æmulatione maneatis. Constat quidem, quod canonicè singulis prouinciis singuli ordinantur Metropolitanis, proinde distribuere atque determinare ita vobis parochias bonum et pacificum æstimamus, vt diuisis duabus Noricæ regionis prouinciis *Heroldo Archiepiscopo Occidentalis Pannoniæ* cura committatur et custodia; tibi autem successoribusque tuis propter emeritam antiquitatem sanctæ *Lauriacensis Ecclesiæ*, cui iure iuniorum reuerentia assurgit in benedictionis et sedis ordine Prælati atque Præpositi prouidentiam *Orientalis Pannoniæ* regionemque *Auarorum* atque *Maraharorum* sed et *Schlauorum*, qui modo Christiani vel adhuc per baptismum Christo lucrandi sunt, circumquaque manentium credimus nostramque Apostolicam vicem in illis partibus prædicandi et pro arbitrio vestro, vbi opus est, Episcopos constituendi omniaque disponere atque ordinare tali auctoritate atque potestate delegamus, ac si ipsi affuissemus. Quod si iam dictus *Heroldus Archiepiscopus* deinceps suorumve quispiam successorum minime difflinito limite contentus sed interdicitam atque à sua potestate separatam Diœcesin repetere peruicaciter conatur nec à prohibita contentionis schismate per istas nostras Apostolicas traditiones atque determinationes compescitur; Ipse etiam pie concessa dignitatis munificentia penitus priuetur atque secundum ius pristinum superior Pannonia continetur inferiori atque tuæ tuorumque successorum ambæ perpetualiter subiaceant ditioni; Allu-bescentes autem assensumque præbentes istis nostris saluberrimis decretis benedicimus et Catholicos approbamus, resistentes vero atque infirmare vel omnino peruertere contententes anathemate maranatha sanctæ Trinitatis districtè percutimus et Apostolica sententia, qua multati Anania et Saphira exspirauerunt, damnamus et cum

blasphematoribus sancti Spiritus sempiternis cruciatibus puniendos destinamus.

Hund, Metropol. Salisburg. I. 52 et 352 (edit. Monac.). I. 36 et 236 (edit. Ratisp.). — Ludewig, Script. rer. German. II. 358. — Hansiz, Germ. sacra, I. 197. — Mansi, collect. conciliorum, XVIII. 406. — Fejer, Cod. dipl. Hungariae, I. 253. — Bocek, Cod. dipl. Moraviae, I. 83.

VI.

974 (1973). — *Schreiben des Bischofs Pilgrim von Passau an den Papst Benedict VII. (? VI.)*

Ordinis ac nominis carismate prærogato sanctæ Romanæ sedis uniuersali *Benedicto Pontifici Pilgrimus* sanctæ *Lauriacensis Ecclesiæ* humilis seruitor. Fidelitatem precum deuotumque seruitium. Notum fieri dignetur vobis summe sacerdotum Præsul, quod super omne animi mei desiderium nunc delectarer et Apostolorum visitare limina vestraque optabili perfrui præsentia et ea faciè ad faciem, quæ literis et internuntiorum committo iudiciis Sanctissimæ paternitati vestræ coram rationari, nisi quod à Neophita *Vngarorum* gente huc ire prohibeor, apud quam fœdere pacto sub occasione pacis fiduciam sumpsimus operam exercere prædicationis. Huius enim terror gentis ex longo tempore etiam aliarum prouinciarum Prædicatoribus meæ diœcesis hactenus aditum clausit, ad quas nihilominus præsentis opportunitas temporis ire me vocauit, Quibus Deus omnipotens, quoniam solita sua pietate semper diuersa congregat, aperire dignatus est ianuam cordis sui diu clausam, vt discisso velamine duritiæ suæ depositaque ferina crudelitate leni iugo Domini colla submittant. A qua ergò præfatâ *Vngarorum* gente multis precibus ipse inuitabar venire aut missos meos in opus Euangelij illuc dirigere; Ad quos dum transmitterem satis idoneos viros ex Monachis Canonicosque Presbyteros, atque de singulis Ecclesiasticis gradibus Clericos et vita omnique conuersatione illorum sic ordinata, quemadmodum in gestis Anglorum didici, tantum diuina gratia fructum statim ministravit, vt ex eisdem nobilioribus Vngaris vtriusque sexus Catholica fide imbutos atque sacro lauacro ablutos circiter quinque millia Christo lucrarentur. Christiani autem, quorum maior pars populi est, qui ex omni parte mundi illuc tracti sunt captiui, quibus nunquam soboles suas licuit nisi furtiue Domino consecrare, modo

certatim nullo obstante timore offerunt eos baptizare et gratulantur omnes tanquam de peregrinatione sua in patriam reducti, quod Christiano more oratoria audent construere et licentia percepta linguam ligatam in laudem Saluatoris præsumunt soluere. Ipsi enim barbari mira omnipotentis Dei operante clementia, quorum licet adhuc gentilitate sint quidam detenti, nullum tamen ex illorum subditis vetant baptizari nec sacerdotibus inuident, quocumque libet, proficisci; Sed ita concordēs sunt pagani cum Christianis tantamque ad inuicem habent familiaritatem, vt illic videatur Isaiaë impleri propheta: Lupus et agnus pascuntur simul, Leo et bos comedent paleas. Factum est ergo, vt penè cuncta *Vngarorum* natio sit prona ad percipiendum fidem sanctam; sed et aliæ *Schlaorum* prouinciæ ad credendum promptæ. Et est ibi messis quidem multa, operarij autem pauci; Inde quoque visum est necessarium esse, quatenus Sanctitas vestra illic iubeat aliquos ordinari Episcopos, quia et quondam Romanorum Gepidarumque tempore proprios VII Antistites eadem *Orientalis Pannonia* habuit et *Mesia* meæ sanctæ *Lauriacensi*, cui ego indignus ministro, *Ecclesiæ* subiectos, quorum etiam quatuor vsque, dum *Vngari* regnum *Bauariorum* inuaserunt, sicut præsentī cognitum est ætati, in *Marauia* manserunt. Quod nimium graue ac valde onerosum est mihi, vt tot mei Pontificij parrochias solus prædicando circum-eam, quibus necessitate et adiutorij inopia cogor nunquam meam subtrahere præsentiam. Ecce Dominorum amantissime huiusmodi Ecclesiasticis mancipatus officiis detineor; et ne fecissem moram sæpè dictæ gentis conuersioni, ire et prosterni ad vestra sanctissima vestigia distuli; Legatos autem meos præsentium scilicet portitores ad vestram destinaui serenitatem, quos audire dignetur quæso clementia vestra et eorum meisque mixtim precibus præbere assensum, quatenus pallium infulamque pontificalem, quod speciale munus honoris ab hac sede tantum dirigitur Metropolitanis, quod etiam mei prædecessores à gloriosis huius principalis Cathedræ Primatibus accipere soliti erant; mihi verò hoc ipsum benigno animo per illos dirigere dignetur pariterque etiam priuilegia Apostolicæ authoritatis meæ Ecclesiæ per eosdem missos meos vestris præsentata sacris obtutibus more prædecessorum vestrorum roborari supplico et confirmari, vt hac Apostolica sanctione et benedictione munitus mihi commissi populi gubernationem canonicè exequi valeam et vestris in die iudicij rationibus imputetur, quod in illis finibus ex paganis

noua Ecclesia Domino lucratur. Quondam variæ ac peruersæ hæreticorum sectæ timendæ sunt, quos sæpe contigit apprehendi alios, quibus præsumt, errore suo corrumpere, quos agnitione Orthodoxe veritatis debuerant illustrare, vt hæc tam pestifera de me amputetur suspicio, solemne symbolum Catholicæ fidei, quam ipse teneo ac doceo, vestro Apostolatui profitendum salubre censeo :

Confiteor et credo sanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem et Filium et Spiritum Sanctum vnum Deum naturaliter esse, Vnius substantiæ, vnius naturæ, vnius Maiestatis et virtutis; et Patrem quidem non genitum, non factum sed ingenum profiteor: fons ergo et origo ipse est totius Trinitatis. Pater namque ineffabili substantia filium genuit, nec tamen aliud, quam quod ipse est, genuit; Deus Deum, lux lucem, Filium quoque de substantia Patris sine initio natum ante sæcula nec tamen factum fateor. Igitur non sicut filius à Patre, ita pater à filio est, quia non pater à filio, sed filius à patre generationem accepit; filius ergo Deus de patre, pater autem Deus; sed Deus non de filio; si enim fuit pater, semper habuit filium, cuius pater esset Deus, et ob hoc filium de patre natum sine initio confiteor. Spiritum enim Sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, vnum atque æqualem cum Deo patre et filio credo esse Deum, vnius substantiæ, vnius quoque naturæ; nec tamen genitum vel creatum sed a patre filioque procedentem amborum esse spiritum. Nec enim procedit de patre in filium, nec de filio tantum procedit ad sanctificandam creaturam, sed ab vtrisque procedere monstratur, quia caritas siue sanctitas amborum esse cognoscitur; et nec patris tantum, nec filij tantum sed similiter patris et filij spiritus Dei. In relatiuis vero personarum nominibus pater ad filium, filius ad patrem, spiritus Sanctus ad vtrisque refertur; Quæ, cum relatiuè tres personæ dicantur, vna tamen natura vel substantia creditur; Nec sicut tres personas, ita tres substantias prædico, sed vnam substantiam, tres autem personas. Quod enim pater est, non ad alium sed ad filium, et quod filius est, non ad se sed ad patrem est; similiter spiritus sanctus non ad se sed ad patrem et filium relatiuè refertur in eo, quod spiritus patris et filij prædicatur. In hac ergo sancta Trinitate tres personas vnum Deum confiteor; Ergo non ipsum, qui pater est, dico etiam filium vel spiritum sanctum, nec ipsum filium patrem aut spiritum sanctum fateor, vel eum, qui est spiritus sanctus, patrem vel filium dicere valeo, sed, quod pater est, hoc filium esse, hoc esse spiritum sanctum sine vlla

ambiguitate pronuncio; Personas enim distingo non naturam Deitatis separo. Tres ergo illas vnus atque inseparabilis naturæ personas sicut non confundo, ita separabiles nullatenus prædico, cum nulla ante aliam, nulla post aliam, nulla sine alia vel exiitisse vel quippiam operasse aliquando credatur, inseparabiles enim inueniuntur in eo, quod sunt et in eo, quod faciunt. Habet enim pater æternitatem sine natiuitate, filius æternitatem cum natiuitate, spiritus verò sanctus æternitatem processionis à patre et filio sine natiuitate. De his ergo tribus personis sola filij persona hominem verum sine peccato pro liberatione generis humani ex Maria virgine nouo ordine nouaque natiuitate sumpsit. Nouo ordine, quia inuisibilis in diuinitate visibilis monstratur in carne; noua autem natiuitate est genitus, quia incorrupta Virginitas et virilem coitum nesciuit et sæcunda per Spiritum sanctum carnis materiam ministravit. Dei enim filius non personam hominis accepit sed naturam; Naturam enim nostram in vnitatem suæ personæ assumpsit et idcirco filius Dei et filius hominis vnus est Christus. In eo namque, quod filius est Dei, æqualis est patri et in eo, quod filius est hominis, minor est patre. Qui etiam, ex quo homo est, pro delictis nostris passionem sustinuit mortique addictus et cruci veram carnis mortem accepit. Tertia quoque die virtute propria suscitatus de sepulchro. Hoc ergo Exemplo capitis nostri in hac carne, qua nunc sum et moueor, resurrecturum me credo. Idem autem Dominus et Saluator noster peracto resurrectionis suæ triumpho paternam sedem repetijt, à qua per diuinitatem nunquam recessit. Inde in finem seculorum venturus iudicabit viuos et mortuos reddetque singulis, prout gessit quisque in corpore, siue bonum, siue malum. Ecclesiam sane Catholicam pretio sui sanguinis redemptam cum eo credo in perpetuo regnaturam. Credo et confiteor vnum baptisma in remissionem omnium peccatorum. Hanc ergo fidem professionis meæ inuiolatam me retinere et ab ea nunquam deuiare promitto.

Qualiter ergo ex prælibata fide idiotas erudire debeam et ipse in suscepta nouitiorum Ecclesia conuersari rescripto paternitatis vestræ cautus flagito, vt merear edoceri; Memetipsum enim iterum iterumque sanctitatis vestræ fidei precibusque subuixe commendo. Dignam autem vestræ sublimitatis memoriam, quam tota per orbem frequentat Ecclesia, ego cum omnibus mihi subditis votis et orationibus celebrare non desisto, quidquid etiam humani seruitij, quod vestram deceat magnitudinem, ex me conferri possit, totum et ex

toto pro libitu voluntatis vestræ liberaliter expendere pater dilectissime satago.

Hund, Metrop. Salisburg. I. 356 (edit. Monac.), I. 237 (edit. Ratisp.) — Ludewig, Script. rer. German. II. 365. — Hansiz, German. sacra, I. 211.

VII.

974. — *Papst Benedict VII. verkündet genannten Erzbischöfen und Bischöfen, dann dem Kaiser Otto II. und dem Herzoge Heinrich von Baiern, er habe dem Erzbischofe Pilgrim von Lorch das Pallium verliehen, und die Diöcesan-Gränzen dieses Erzbisthums und des Erzbisthums Salzburg bestimmt.*

Dilectissimis nobis in Christo filijs *Hroberto* sanctæ *Moguntinæ Ecclesiæ* et *Diotrico* sanctæ *Treuerensis Ecclesiæ* atque *Adalberto* sanctæ *Magdeburgensis Ecclesiæ*, parique modo *Geroni* sanctæ *Coloniensis Ecclesiæ* atque *Friderico* sanctæ *Juuauensis Ecclesiæ*, sed et *Adalgago* sanctæ *Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopis*; Pariterque Domino *Otoni* gloriosissimo *Imperatori* Augusto atque nepoti suo *Henrico* præcellentissimo *Duci Bauariorum*, Cæterisque omnibus *Episcopis* et *Abbatibus*, *Ducibus* atque *Comitibus* Galliæ atque Germaniæ *Benedictus* diuina gratia præditus Apostolicæ sedis *Pontifex*, seruus autem seruorum Dei in Domino salutem. Oportet iustis supplicationum petitionibus nos semper faciles et humiles exhibere et præcipue cum fraternis religiosorum consacerdotum precibus sollicitamur, qui passim ab omni mundi termino tenorem et regulam atque propriij officij vigorem ab hac vniuersali sancta Romana matre Ecclesia eiusque sortiuntur Ministro, Vicario scilicet beati Petri Principis Apostolorum, cuius quamuis indigni eiusdem tamen gratia et dono potestati successimus et ordini, cui voce dominica dicitur: *Tu es Petrus et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*. Quapropter dignum æstimabimus assensum præbere congruis postulationibus Reuerendissimi Archiepiscopi, quas per probabiles personas nobis intimauit responsalium suorum duorum præbyterorum, quatenus sibi pallium et Metropolitanum honorem Cathedræ suæ, sanctæ *Lauriacensi Ecclesiæ* restitueremus confinio *Vngrorum* adiacenti, quod omnino nos eidem Ecclesiæ debere testantur antiquissima secum apportata priuilegiorum testimonia; In quibus enim continebatur, quod ætate Pontificatus beati *Symachi* huius almæ sedis apostolici Præsulis

præfata sancta *Lauriacensis* habetur *Ecclesia* Metropolis et in quantum tam exinde quam etiam de passionibus beatorum Martyrum, qui illic plures in tempore persecutionis pro fide Christi variis sunt tormentis muletati colligere possumus ex omnibus Ecclesiarum Diocesisibus *Pannoniæ* hæc antiquitate et Archiepiscopij dignitate esse primitiua creditur, quæ iam multis retrò actis temporibus ex vicinorum frequenti populatione barbarorum deserta et in solitudinem redacta nullum Christianæ professionis habitatorem meminit, Vsque dum inuictissimus Augustus et pater patriæ genitor quippe pii Imperatoris nostri, quem adhuc superesse et diu dominari mundus exoptat, bellico trophæo eorum vires retundit. Nunc autem quamobrem votis exultantibus in laudem omnipotentis Dei erumpimus; non solum sæpe dicta sancta *Lauriacensis Ecclesia* hostium cessante terrore cum accolis suis pace et tranquillitate potitur, verum etiam ipsi dudum inimici illum, quem persecuti sunt more gentili, iam iam Christum baptizati profitentur et sacerdotes modo habere desiderant ac, prout scire rudes poterunt, venerantur et Ecclesias quasdam in sua terra, quas patres incendio dederunt, posterius restaurare videntur. Hac ergo suadente ratione, quod prænominati sanctæ *Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscopi* postulatio antiqua Apostolica autoritate commendatur et præterea quod cum istum esset, pariter etiam vtile visum est, vt ad fructificandas Deo gentes ex nouitiis cultoribus fidei *Vngrorum* atque *Marauorum* siue etiam aliis multis prouinciis *Schlauorum* suæ parochiæ finitimis illic ordinatis Episcopis, secundum quod antiquitus dispositi erant, eis nunc constitueremus Archiepiscopum. Quoniam autem *Salisburgensis Ecclesia* Metropolis abusa est subiectione sanctæ *Lauriacensis Ecclesiæ* Pontificij oblitterata et attenuata sua dignitate ex deuastatione Barbarorum, quam propterea perceptis Apostolicis priuilegijs nequaquam patimur priuari, cum et priora sint *Salisburgensibus* et ideo auctoritatiua vel auctorabiliora; Quæ conditio testimonij etiam apud secularia iudicia viget et præualet. Nos vero in huiusmodi constitutionibus omnem calumniam atque contentionis occasionem Domino adiuuante facile propulsamus, ambabus parochijs ab inuicem certis limitibus sequestratis et tamen Apostolicis sanctionibus vbique stabilitis, quas nostrum est semper defendere et secundum Euangelicam sententiam nihil ex eis soluere sed adimplere. Vnde ergo auctoritate et potestate beati Petri Principis Apostolorum atque exemplo

beatorum Pontificum scilicet prædecessorum nostrorum eandem sanctam *Lauriacensem Ecclesiam* eiusque rectores iam Archiepiscopos ammodo perpetim ab omni *Salisburgensis Ecclesiæ* eiusque Præsulum subiectione ac ditione absoluimus et honore Metropolitano sublimamus et sicut modernis temporibus sanctæ memoriæ *Agapitus* Papa terminos earundem parochiarum ab inuicem distinxit, sic et ipsi diffinimus ita quoque, vt sancta *Salzburgensis Ecclesia superioris Pannoniæ* Episcopos habeat suffraganeos, quibus vsque huc sui Pontifices præesse videbantur, cum tanta talique diœcesi, quali hactenus in inferiori vsi sunt Pannonia. Sancta autem *Lauriacensis Ecclesia* in *inferioris Pannoniæ* atque *Mesiæ* regiones, quarum prouinciæ sunt *Auarica* atque *Marauia*, in quibus septem Episcoporum parochiæ antiquis temporibus continebantur, sique antistites Archiepiscopalem deinceps habeant potestatem cum tanta talique diœcesi, quali hactenus in superiori vsi sunt Pannonia. Quibus vtique iam præceptis insuper iniungimus, vt iuxta beati *Gregorij* decretum *Anglorum* Archiepiscopis directum alter illorum, qui prior sit in ordinatione tempore, et quoad viuat prioratum teneat in ordine; Penitus enim determinatis vtriusque Ecclesiæ diœcesibus omnique exclusa altercandi occasione canonica sub districtione interdicens, vt neuter earundem Ecclesiarum Archiepiscopus inuadere alterius parochiam præsumat vel quibuscunque iurgiis aut disceptationibus super diffinitis à nobis modo rebus alter alterum sollicitare audeat. His igitur sedatis venerabilem confratrem nostrum *Pilgrinum Archiepiscopum* canonicis literis munitum sedi sanctæ *Laureacensis Ecclesiæ* suæ intronizauimus palliumque ei secundum antiquum eiusdem Ecclesiæ vsum direximus atque in prouinciis *Auariæ* et *Marauia*, regionum quoque *inferioris Pannoniæ* siue *Mesiæ* et in contiguis sibi *Schlauiorum* nationibus circumquaque manentium nostram Apostolicam autoritatem et vicem exercere committimus atque delegamus, quatenus illic more antecessorum suorum sanctæ *Laureacensis Ecclesiæ* Archiepiscoporum habeat potestatem Presbyteros et Episcopos ordinare atque constituere et ex prædictis gentibus sua sancta prædicatione parare Domino plebem perfectam.

Hund, Metrop. Salisburg. I. 55 (edit. Monac.), I. 37 (edit. Ratisp.). — Ludewig, Scriptor. rer. German. II. 370. — Mansi, Collect. conciliorum, XIX. 52. —

Hansiz, Germ. sacra, I. 213. — Fejer, Cod. dipl. Hungariae, I. 266. — Boezek, Cod. diplom. Moraviae, I. 93.

(Rücksichtlich der Geschichte der hier I—VII. mitgetheilten Urkunden sehe man: „Pilgrim von Passau und das Erzbisthum Lorch“ von Dr. E. L. Dümmler, Leipzig 1854.)

VIII.

992—993. — *Arnold, Graf von Wels und Lambach, gibt dem Kloster Kremsmünster mehrere ihm entzogene Güter wieder zurück.*

Igitur dum diu predia quedam pertinencia ad abbatiam sancti saluatoris que uocatur *Chremsamvniſtur* iure legitimo sacre *Pataviensis ecclesie* sedi pertinentem temporibus antecessorum nostrorum religiosorum scilicet pontificum *Adalberti, Pilgrimi* prediis *Arnoldi comitis* finitima contencione uacillarent, tandem anno II° *Christiani episcopi* successoris predictorum placuit hoc modo iurgiis finem dare supradictis. Conuocatis itaque in eadem predia non paucis amorum amicis idem iam dictus *Arnoldus comes*, quod sibi inscienter usurpauit, prorsus in posterum abdicauit duobus in *Stainfeld* receptis mansis et loco *Riet* a quodam illius monasterii seruo *Maxilino* nomine exculto et noualia suo selauo nomine *Wenco* possesso. Priuauit se quoque quicquid cernitur ad agriculturam siue ad fenum aptum locis eiusdem ecclesie suo finitimis foresto, et priuauit se ex tercia parte feni, quod mancipari potest in siluam, que uocatur superior *Hart*; et priuauit se tribus apium hortis, et nauim unam omni anno de eodem nemore recognouit edificandam. Insuper nauiculam I. et piscacionem *Albense* et pascua in *Chasiperg* et priuauit se nemore in *Zizenesheim* et *Egeninsten*, prout rectuis inter duos angulos discerni potest. Et priuauit se nemore, quod est inter *Egininsten* et *Petinpach* hoc tenore, ut qualicumque modo libitum sit ab illa ecclesia excolatur. Et priuauit se silua, prout uia ducit de *Terdina* usque ad *Hiberaſlip* seruis ad *Petinpach* pertinentibus, ut libitum sit utenda absque uenacione pariterque arborum uirgultorum eradicatione. Et priuauit se silua de ortu amnis *Syppenpach* foresto suo propioris, prout rectuis per manum usque in *Chremsam* discerni potest et prout idem amnis usque siluam inferius egreditur. Et priuauit se silua inter *Liubilenspach* et *Syppenpach*, prout rectius a campo mensurari in idem nemus X. agri in longitudine per ordinem poterunt, Et cunctis hiis absque uenacione se priuauit. Huius rei sunt testes *Reginolt*,

Gempo, Dietrich, Livpreht, Altman, jtem Altman, Mazili, Ernst, Arnhelm, Ozy, Ellinpreht, Gozo, Aripo, Penzo, Gerhoh, Meginhart, Megingoz, jtem Gerhoh, jtem Gempo, Willepreht, Vocho, Lanzo, Poran, Jepo, Hvmperht, Pezili, jtem Ozy, Papo, Wernher, Engelshalch, Azo, jtem Aripo, Imizi, Rvdpreht Irminold.

(Chrismon.) Data circa annum domini deccc^{l^m}. Lxxxiii.

Aus dem sogenannten Cod. Fridericianus (sec. XIV.), im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 27, Nro. 18. — Auch zum grössten Theile, doch wenig genau abgedruckt bei Pachmayr, pag. 36 u. 870. — Hormayr, in den Beiträgen zur Lösung der Preisfrage des durchl. Erzherzogs Johann, Heft II. pag. 164, auszugsweise.

IX.

Circa 1083. — *Ein Edler, Namens Arnold, schenkt dem Kloster Kremsmünster den Ort Wartberg sammt Zugehör unter der Bedingung des Baues einer Pfarrkirche.*

Notum sit cunctis Christi fidelibus tam presentibus scilicet quam futuris, qualiter quidam ingenuus homo *Arnoldus* nomine tradidit ad altare sancti AGapiti, quod est in *Chremese*monasterio in honore Saluatoris mundi consecrato locum ecclesie *Wartperch* nominatum cum nouem iugeribus ex adiacenti predio suo hac uidelicet condicione, ut ibi parochiana ecclesia fundaretur, cui et pars aliqua conterminalis populi in *Ólesburgensi* pago positi, sed a sua matrice ecclesia ualde remoti cum suis decimacionibus attitularetur et ut ipse quo aduniret in eadem ecclesia munimentum refugii et habitacionis haberet, ipsaque ecclesia ad prenominatum locum pertineret eodem iure ac tenore, quo et mater eius *Ótilespurch* cum ceteris ecclesiis ad eum rite pertinentibus. Hec tradicio facta est sub *Altmanno* uenerabili Patauiensi episcopo et *Dietrico* abbate coram hiis testibus: *Otto, Gebhart, Adabram, Berchtolt, Adalbreht, Hagano, Enzy, Ozy.*

(Chrismon.) Data circa annum domini M^o. LXXXIII.

Aus dem Cod. Fridericianus (sec. XIV.), im Archive des Klosters Kremsmünster. — Pachmayr, Series abbat. pag. 56, unvollständig. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 31, Nro. 23.

X.

1093. — Auf einer durch Bischof Ulrich von Passau nach Lorch berufenen Versammlung wird dem Kloster Kremsmünster das durch den Priester Eberhard ihm entrissene Zehentrecht in der Pfarre Kirchdorf zurückgegeben.

Monachi sancti Saluatoris in *Chremisemonasterio* sanctę matris et apostolicę ecclēsię filiis transmittunt hęc, ut et fideliter suscipiant et memoriter teneant, Decimationem in *Ölesburgensi* barochia pertinentem ad altare sancti Saluatoris, quod est in *chremisemonasterio*, quidam *Eberhardus* eiusdem parochie presbiter perperam inuadere et sibi raptim usurpare contendens intantum huius loci monachos iniuriatus est, ut nostrates non nisi armis defensando eam retinere possent; Quod dum inhibere marchio *otacher* defensor monasterii sed et dominus *Eberhardi*, et ideo nolens, nequiret, adiit *Ódelricum* patauiensis ecclēsię episcopum in presentia fratrum ad interpellandum pro eis obnixe rogans, ut hanc litem utrumque canonice cum suis canonicis determinaret. Igitur Anno MXCIII dominicę incarnationis, indictione I. II. Id. Sept. Feria II. anno ordinationis *Ódelrici* pontificis secundo coadunato *Lauriacum* monachorum, clericorum, laicorum cętu prefatus episcopus utriusque partis causam sapienter et cum sapientibus trutinans illud discidium hoc modo discreuit. Edixit namque, ut siquę essent adducerentur a nostris personę probabiles supradictę barrochię conterminales, quę sacramento super reliquias sanctorum vaeraciter affirmare possent, quod illam decimationem, quam *Eberhardus* Saluatori sibi que famulantibus in *Chremisemonasterio* dirripere apetiit, ipsi sique parentes et aui et preauı persoluerent annuatim fratribus hic deo seruientibus temporibus Patauiensium episcoporum (*Adalberti*) *Pilgrimi*, *Christiani*, *Beringeri*, *Eigilberti*, *Altmanni*, *Ódelrici*, Quod ita constanter et uoluntarie peregerunt utriusque conditionis uiri *Adalram*, *Otto*, *Berhtold*, *Adelbreht*, *Hagano*, *Enzi* et alii quam plures, coram *Ódelrico* episcopo pontificali sede quę est *Lauriaco* presidente et coram *Bezemann*o lambacensi abbate et monachis sancti saluatoris *Adalramo*, *Hoholdo*, *Heinrico*, *Rappotone*, *Eberhardo*, et coram *Chuonrado*, *Engilberto*, *Ódelrico* sacerdotibus et prepositis, et coram *Arnoldo* archipresbitero

et *Guncilino*, *Adeloldo*, *Hartuico*, *Vuasigrimo* et aliis multis clericis ipsoque *Eberhardo* et coram laicis nobilibus presentis episcopi militibus *Waltchōno*, *Ōdelrico*, *Pabone* Itemque *Ōdelrico*, *Adalramo*.

Aus dem Cod. Fridericianus, im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 32, Nro. 24.

XI.

Circa 1095. — *Welf, Herzog von Baiern, vertauscht das Gut Steinporz gegen Mochendorf an das Kloster Kremsmünster.*

Uniuersalis ecclesie matris filiorum memorie intimare congruum, estimauimus, qualiter uenerandus waioariorum dux *Welfo* dictus commutationem regalis predii erga sancti Saluatoris cenobium peregit: Isdem namque dux per manus sui aduocati comitis *Ekkeberti* interpellante domino *Adalramo* [1mo] abbate mansum *Steinporz* nuncupatum eidem monasterio contiguum pro commutatione predii *Mochendorf* dicti *Otachero* marchione predicti cenobii aduocato astante et suscipiente altario Saluatoris mundi sanctique Agapiti fecit delegari. Hanc rem auretenus tracti testificantur: *Otto* comes, *Adalbreht* comes, *Heinrich*, *Reinpreht*, *Adalram*, *Heinrich*, *Wernhart*, *Herman*, *Hoholt*, *Arnholm*, *Dieprant*, *Warmund*, *Reginher*, *Brun*. Predictus itaque aduocatus eiusdem predii ipso momento inuestituram hiis testantibus tradidit *Heinrich*, *Reginbreht*, *Wernhart* et aliis multis.

Aus dem Cod. Fridericianus, im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 33, Nro. 25.

XII.

Circa 1100. — *Ulrich, Bischof von Passau, gibt dem Kloster Kremsmünster gewisse ihm entzogene Kirchen, Güter und Zehnten wieder zurück.*

In nomine domini. monachi sancti Saluatoris in *Chremsmonasterio* degentes sponse Christi ecclesie scilicet cunctisque eius filii

intimare dignum duxerunt, qualiter lis inter episcopum Patauiensem cenobiumque Saluatoris mundi ac sancti AGapiti maliuolorum instigationibus aliquamdiu protracta diuino moderamine est determinata. Venerandus itaque Saluatoris mundi cenobii abbas A. predia, que persecucionis tempore antistitum nequicia eidem monasterio direpta atque in beneficia secularium iniusta usurpacione fuerant redacta, diuino, ut credimus, amminiculo coadunato apud R. cunctorum optimatam ad regiam ciuitatem cetu recepit et eisdem adnitentibus ex parte regali auctoritate ac sigillo recepit; Quod ubi Patauiensi episcopo V. comperitum est, confestim quorundam malignorum deprauatus consiliis predium *Petenbach* dotem uidelicet predicti cenobii nec non decimaciones atque barrochias antiquissima tradicione ad altare sancti Saluatoris pertinentes iniusta prauitate inuadere sibique ad proseruiendum usurpare contendens aliquamdiu monachos huius loci iniuriatus est; Tandem dominico ammonitus oraculo paschali adueniens tempore predictum predium ecclesiarumque redditus nec non noualium decimaciones altario Saluatoris mundi sanctique Agapiti martiris benignissime concessit ac tocius litis erga predictum cenobium sese supra memoratum altare coram monachis ibidem conuersantibus et abbatibus *Adalramo* [1mo] *Hartman*, clericisque *Hartwic*, *Eberhart* nec non militibus eiusdem antistitis nobilibus eandem adtestantibus rem abnuit circa annum M^oXC^oIX^m (sic.)

Aus dem Cod. Frider. (sec. XIV.) im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 35, Nro. 27.

XIII.

Circa 1135. — *Adelheid von Wildberg schenkt dem Kloster Kremsmünster einen Wald, genannt Prumste, am Bache Weiten.*

Notum sit omnibus ecclesie fidelibus tam presentibus quam et futuris utriusque sexus, qualiter matrona quedam nobilis *Alheidis* nomine uidua *Erustonis* eque nobilis uiri de *Hohenburch* et *Friderici* Ratisponensis aduocati filia tradiderit sue proprietatis siluam *Premste* vulgariter dictam iuxta riuum *Witen* sitam quantitate xx. mansorum per manus filiorum suorum *Ernustes* et *Friderici* ipsis annuentibus et tradentibus altario Saluatoris mundi et sancti Agapiti martiris ad locum, qui dicitur *Chremsemonasterium* *Udalrico* eiusdem loci abbate

presente et suscipiente ob remedium anime sue et mariti sui *Ernstonis* et patris sui *Friderici*, cuius speciali donacione hoc idem possederat predium et matris sue *Livtkardis* et filiorum suorum et omnium parentum suorum ea scilicet racione, ut ecclesia ibidem edificanda nullatenus deinceps dei seruicio sit frustranda. Vt uero hoc firmius a presentibus recipiatur et a posteris cercius credatur sibi testibus teutonico more per aurem tractis est confirmatum, sicque fidelibus conseruatum. Horum nomina hic sunt subscripta: *Hertuicus de francheurt*, *Engelschalch de Daebach*, *Dietmar de Stregen*, *Pilgrim de Wiltperch* et frater eius *Adalbreht de Slate*, *Ortolf de Ferwald*, *Ortolf de Pronn*, *Hertwich de Selze*, *Wipoto de Chrotendorf*, *Hartlieb de Teriegenrot*, *Chvrat de Hrsen*. (Chrismon.)

Facta est autem huiusmodi tradicio temporibus pie memorie *Reginberti* Patauensis ecclesie episcopi, qui eciam ecclesiam constructam adueniens sollempniter sepedicta domina *Adelheide* presente consecrauit eiusque petitione auteactam tradicionem banno suo legitime confirmauit.

(Chrismon.) Facta est eciam in diebus diue memorie *Livpoldi* marchionis, quod ipse quodam tempore illo adueniens locum conspexit, laudauit suoque iure confirmauit solitaque sibi liberalitate tantundem silue ultra predictum fluuiolum tribuendo augmentauit.

Aus dem Cod. Frider. (sec. XIV.), im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 36. Nro. 28.

XIV.

Circa 1140. — Ulrich, Abbt von Kremsmünster, nimmt die Adelheid von Hohenburg für die Schenkung von Bökstall und viele andere Wohlthaten in die Confraternität seines Klosters auf.

Notum sit omnibus nostris successoribus, quod ego *Vdalricus II.* abbas istius loci domine *Adalheide de Hohenberch* comitisse plenam fraternitatem ut uni fratrum nostrorum dedi cum omnium fratrum nostrorum coniuencia. Ipsa enim multimodis nobis suis adstitit beneficiis et creberrimis, inter que et locum, qui dicitur *Pehstal*

potestatiua manu nostro loco contradidit eo uidelicet tenere, ut ordo monasticus, ut ibi fas erit, instituat et de cetero nostro loco subiciatur.

Aus dem Cod. Frider. (sec. XIV.), im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 37, Nro. 29.

XV.

1140. Wels. — *Reginbert, Bischof von Passau, weihet auf Bitten des Abtes Ulrich von Kremsmünster die Kirche zu Martinsberg und erhebt sie zur Pfarrkirche.*

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. *Reginbertus* dei gracia Pataniensis ecclesie episcopus. Officii nostri nos ordo monet ecclesias Christi multifarie multisque modis honorare et exaltare, pauperes Christi ecclesiasticis impendiis sustentare atque per eorum suffragia uobis diuine misericordie uiscera dilatare. Huius rei gracia significamus omnibus Christi fidelibus, quod ego *Reginbertus* humilis sancte Pataniensis ecclesie episcopus rogatu uenerabilis abbatis et fratris nostri *Vdalrici* de Chremsmonasterio nec non et communi consilio unanimumque consensu archipresbiterorum et clericorum nostrorum ecclesiam quandam *montem sancti Martini* nuncupatam ab eodem abbate constructam in predio, quod domina *Adelheid de Wiltperch* tradidit ad altare sancti Agapiti, ad cuius memoriam et patrocinium idem fundatum est cenobium, consecraui et in parrochie dignitatem sublimauimus scilicet, ut ei per omnia ab omnibus maxima reuerencia ut matri exhibeatur ipsaque a prefato monasterio eiusdem iuris tenore, quo et alias continet parrochias, contineatur. De cetero terminos predictae ecclesie statuimus a *Tycha* flumine usque *Pergaren*, a *Pergaren* usque ad uillam *Haeimonis*, et a uilla *Haeimonis* usque *Brandecha*, et a *Brandecha* usque ad uillam, que uocatur *Chuislach* et a *Chuislach* usque ad terminos episcopatus nostri et terminos terre *Bohemiae*, et omnia culta et inculta a flumine *Tycha* usque ad predictos terminos *Bohemiae*. Hec autem omnia et prememorata tradicio uidelicet predii et uestra concessio, ut rata et inconuulsa fratribus beati Agapiti martiris permaneant, precipimus, et ne aliqua qualicumque inquietentur vel distraherentur occasione sub eterni anathematis

interminacione interdicimus atque uniuersos successores nostros id ipsum corroborare obnixè petimus. Hoc idem uero impressione sigilli nostri confirmamus.

(Chrismon.) Hec autem facta sunt anno ab incarnatione domini M. C. XL. Indictione III. III. (?XIII.) idus Nov. Huius rei testes sunt archypresbiteri nostri: *Lanzo de Winen, Gerboto de Piuchel*; canonici Patavienses: *Marchwardus et Otto, Reginwardus* canonicus regularis, *Herrant* parochianus de *Witen, Otacher marchio de Styre, Dietrich comes de Viechtenstain, Adalram de Valchenstain, Albwin de Stein, Cholo de Willehering, Dietrich de Halsen, Manegolt de Wesen, Wernhart de Mozzing, Adalram de Chirichperch, Syboto de Matse, Rodger de Ahaim*. Data Wels XII K. Nouembris.

Aus dem Cod. Frider. (sec. XIV.), im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 38, Nro. 30.

XVI.

Circa 1150. — *Vertrag zwischen dem Abbe Adalbert von Kremsmünster und dem Propste Manegold von Raushofen über die Abhaltung der gottesdienstlichen Verrichtungen zu Rohr.*

Nouerint omnes presenciam scripta legentes, quod Dominus *Adalbertus Venerabilis Abbas de Chremsmunster* et Dominus *Manegoldus prepositus de Raanshouen* non minoris famę pari uoto et unanimi fratrum consensu in unum conuenerant hæc, quę presens pagina declarat, statuentes. Placuit illis quatenus Kapella illa, que vulgo dicitur *Roor*, sita in predio Sancti Pancratii Martiris in *Raanshouen* de cetero habeat ministrum, qui altario deseruiat ac missarum ibi sollempnia deuote peragat; unum uidelicet de fratribus sancti Agapiti martiris de *Chremesmonasterio*, cui abbas eiusdem monasterii uel quilibet successorum suorum id officii iniunxerit. Verum quia, ut apostolica edocet auctoritas, qui altario deseruiunt de altario pasci debent, uisum est prefato preposito M. inclinatus petitione iam dicti abbatis, ut usum mansi unius de prediis eccliesię suę *Ad Wartperc* secus fluuium *Chremisam* Abbati et fratribus suis prodote donaret et ut tandiu eum possiderent, quandiu eiusdem Kapellę curas agere

uoluissent. Porro, ne aliquid horum per obliuionem negligatur, decernentes statuerunt, utpote eadem actio geminis inscripta cartis uno et eodem sigillo imprimeretur, et pro testimonio in utraque ecclesia seruaretur.

Original auf Pergament, mit aufgedrücktem Siegel des Propstes von Ranshofen, welches aber sehr beschädigt ist, im Archive des Klosters Kremsmünster. — Urkundenbuch von Kremsmünster, pag. 40. Nro. 32.

Orts-Verzeichniss. °)

A.

- Abbatsherge. Praedium. a. 1183. 23. II. 378. CCLX.
- Abernac. (Apirinacae. Achernac.) Ecclesia. Laeus. Forestum. a. 829. 12. VIII. a. 843. 3. VIII. 14. X. a. 849. 19. VII. 15. XI. a. 951. 58. XLII. a. 1183. 23. II. 378. CCLX. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
- Abilenze. Siehe Gaffenz.
- Apirinacae. Siehe Abernac.
- Abatorf. (Abbatendorf Abbatidorf. Appadedorf.) Ecclesia. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII. a. 1183. 23. II. 378. CCLX. a. 1220. 6. II. 609. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Achen. a. 802. —. III. 7. IV. a. 828. 22. III. 12. VII. a. 834. 21. XII. 14. IX. a. 1191. 431. CXCXVI.
- Achleiten. (Achlitzen.) a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVIII. a. 1228. 7. V. 672. CCCCXV.
- Adalpoisedorf. a. 903. 26. IX. 51. XXXVII.
- Atarhof. (Atarahova.) a. 885. 25. VIII. 27. XX. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 1007. 1. XI. 74. LVI.
- Adelberia. (Odelberingen.) a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CXLVIII.
- Adelholdingen. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Adelbreechsbere. a. 1195. 29. IV. 449. CCCCVI.
- Ateragowi. Pagus. a. 1007. 1. XI. 74. LVI.
- Aterae. (Atarae.) Laeus. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 1164. 330. CCXXVI.
- Atilla. a. 885. 25. VIII. 27. XX.
- Admont. Ecclesia. Monasterium. a. 1139. 10. X. 183. CXXIII. e. a. 1168. 334. CCXXX. a. 1184. —. V. 389. CCLXV. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII. a. 1186. 27. XII. 404. CCLXXIII. a. 1217. 5. II. 591. CCCCXVII. Vallia. a. 1170. 13. II. 336. CCXXXII. a. 1184. —. V. 389. CCLXV.
- Aegre. Siehe Agra.
- Avaria. (Avarorum regio. província.) a. 823. 28. VI. 8. V. e. a. 825. 700. II. A. a. 948. 710. V. A. a. 974. 717. VII. A.
- Auekkingen. (Ahafeckingen. Ahefeckingen. Areeching.) a. 1075. 106. LXXIX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Auelenze. Siehe Gaffenz.
- Avera. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Agist. (Agasta. Agast.) Rivus. a. 853. 18. I. 16. 17. XII. a. 1125. 164. 165. CX. a. 1144. 204. CXXXVIII. Castrum. e. a. 1170. 343. CCXXXIV.
- Agra. (Aegre.) Fluvius. a. 1061. 18. II. 90. LXXI. 91. LXXII. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
- Aha. (Aher.) a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX.
- Aha curva. Rivus. a. 1222. 14. VII. 636. CCCCXXXVII.
- Ahafeckingen. Siehe Auekkingen.
- Ahaim. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Abalmingen. Ecclesia. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Orhalmingen.
- Ahausen. (Ahusen.) iuxta Landau. a. 1075. 111. LXXX. a. 1216. 27. VIII. 584. CXCXCIV.
- Abwinden. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX.
- Aieb. (Aiehe. Aichen. Eieh. Eicha. Quereua.) a. 1117. 9. VI. 150. CI. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. a. 1170. 13. II. 338. CXXXIII. a. 1171. 346. CXXXVII. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CXLVIII. a. 1184. —. V. 390. 391. CCLXV. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
- Ayehperch. a. 1174. 350. CCXLI. a. 1209. 31. I. 517. CCLX. (Mona.) a. 1192. 434. CXCXVII.
- Aiehdorf. Ecclesia. a. 1170. 13. II. 337. CXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. Siehe auch Ervehardorf.
- Aiehovve. a. 1170. 13. II. 338. CXXXII. a. 1184. —. V. 301. CCLXV.
- Altenpach. (Eitenbach. Eitinbach.) Ecclesia. a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Aigen. (Ecclesia sancti Egidii in capite pontis apud Welsam.) a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1189. 11. IV. 417. CCLXXXV. Siehe auch Wels.
- Aigen. Super. —. a. 1223. 645. CCCCXLV.
- Alpsee. a. 903. 26. IX. 52. XXXVII.
- Albana. (Albana. Albanna.) Fluvius. a. 1061. 18. II. 91. LXXI. 92. LXXII. a. 1160. 306. CCVI. e. a. 1160. 300. CCII. a. 1162. 26. II. 316. CCXV. Siehe auch Albina.

*) A. bedeutet Anhang.

Albense. (Alpanese.) Lacus. a. 992—993. 718. VIII. A. c. a. 993. 69. LI. Siehe auch Albina.

Albina. Flumen. a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III. (Lacus.) a. 802. —. III. 7. IV. Siehe auch Alben und Albense.

Albiniuelth. (Almirelt. Almsuelt.) Ecclesia. a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 140. XCIII. 143. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII.

Albrechzperch. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. Albrichinchofa iasta Roehchingam. a. 878. 20. IX. 22. XVI.

Alburch. (Alpure.) a. 777. 4. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 877. 3. XII. 21. XV. a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX. c. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1222. 6. II. 605. 608. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.

Althense, monasterium. c. Mauriti. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII. S. auch Niederaltach.

Altenhoves. (Altinhoves.) a. 1139. 10. X. 184. CXXIII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.

Aldersbach. Monasterium. c. a. 1170. 343. CCXXXIV.

Altheim. (Altheimin.) a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. c. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1195. 29. IV. 449. CCCCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.

Altstat. a. 978. 21. VI. 62. XLVI.

Allenhoves. (Allenhoves. Allinhoves. Allinhofa. Alachovin.) Villa publica. Ecclesia. a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV. a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 107. 108. LXXIX. 111. 114. LXXX. c. a. 1100. 722. XII. A. c. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1144. 6. V. 213. CXLV. a. 1220. 3. II. 603. CCCCIX. a. 1220. 6. II. 606. 607. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII. a. 1228. 674. CCCLXVIII.

Alboch. c. a. 1222. 631. CCCCXLII.

Alisia. a. 1225. —. VIII. 657. CCCLIV.

Almirelt. Siehe Albinuelth.

Alsa. a. 1147. 243. CLXII.

S. Amandi ecclesia. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.

Amistettia. a. 1111. 23. VIII. 140. XCIII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII.

Amlangesbach. Rivas. a. 1209. 31. I. 516. 518. CCCLX.

Anagnia. a. 1156. 16. VIII. 289. CXCH.

Anasum. (Anasus. Anasis. Anasins. Anesum. Anesus. Anesis. Anisum. Enisus. Ense. Eas.) Flumen et locus. a. 834. 21. XII. 13. IX. a. 900. 19. I. 47. XXXIV. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI. c. a. 906. 55. XXXIX. a. 977. 5. X. 65. XLVIII. 67. XLIX. a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1082. 116. LXXXI. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII. c. a. 1110. 133. XCIV. 134. XCV. 341. CCXXXIII. a. 1123. 30. IV. 160. CVI. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII. a. 1143. 209. CXLI. a. 1145. 13. V. 217. CXLVII. a. 1149. 248. CLXIV. c. a. 1150. 252. CLXVIII. a. 1159. 297. CC. a. 1170. 13. II. 337. 338. CCXXXII. a. 1179. 5. IV. 359. CCXLVIII. a. 1180. 368. CCLII. a. 1184. —. V. 390. 391. CCLXV. a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII. a. 1186. 27. XII. 402. 403. CCLXXIII. a. 1187. 7. XI. 405. CCLXXV. a. 1191. 429. CXCIV. 431.

CCXCVI. a. 1192. 434. CCXCVII. 439. CCC. 441. CCCL. a. 1198. 18. VIII. 462. CCXCVII. c. a. 1200. 472. CCXXV. a. 1202. 23. X. 487. CCXXV. CCXXVI. a. 1210. 529. CCCLXIX. a. 1212. 22. IV. 537. 547. CCCLXXVII. a. 1212. 8. VIII. 553. 556. CCCLXXIX. a. 1213. 21. XII. 574. CCCLXXXVIII. a. 1223. 645. CCCLXXV. a. 1224. 14. VI. 649. CCCLXXVIII. a. 1226. 660. CCCLVII. a. 1228. 22. X. 673. CCCLXXVII. a. 1229. 3. XII. 677. CCCLXXII. (Ecclesia St. Mariae.) a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII. a. 1222. 3. VII. 634. CCCCXXXVI. a. 1222. 17. VI. 633. CCCCXXXV. (Ecclesia St. Georgii.) a. 1230. 15. VII. 686. CCCLXXVIII. Siehe auch Eusthal, Essgrunde und Esswalde.

Ancinperge. a. 1222. 7. XII. 638. CCCCXL. Antalanga. Fluenta. a. 777. 10. VII. I. I.

Antesca. Locus. Ecclesia fluvius. a. 953. 29. XI. 59. XLIII. a. 1018. —. II. 77. LIX. a. 1018. 8. II. 78. LX. c. a. 1125. 169. CXII. a. 1139. 29. III. 181. CXXII. a. 1151. 24. IX. 261. CLXXIV. a. 1162. 4. IV. 318. CXXVII. a. 1179. 29. III. 357. CXXVIII. a. 1205. 24. V. 499. CCCLXVII.

Antesinhoven. (Antesinhovin. Antesinhoven.) a. 1137. 179. CXX. c. a. 1125. 169. CXII. a. 1146. II. XI. 227. CLL.

St. Andreas ecclesia. a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1170. 13. II. CCCCXII.

Anthiesgurech. a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.

Auenburch. (Auenburch.) a. 977. 5. X. 65. XLVIII. 67. XLIX. a. 1032. 20. VII. 87. LXVIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII. a. 1071. 23. VI. 96. LXXV.

Auzoia ecclesia. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Aostarmuntings. Siehe Ostermuntings.

Aquilegia. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.

Aragianehova. a. 878. 20. IX. 22. XVI. Arbenherch. a. 1180. 368. CCLII.

Ardaeker. (Artager. Ardaeham. Ardaeheren.) a. 823. 28. VI. 8. V. 10. VI. c. a. 1050. 86. LXVII. a. 1153. 268. CLXXVIII. Ecclesia. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI.

Arnieck. (Arnieh.) a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.

Arntein. Castrum. a. 1220. 15. VII. 686. CCCLXXVIII.

Arnsdorf. (Arnesdorf. Arnstorf. Arnsdorf.) a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 1117. 9. VI. 150. Cl. a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Afangia. a. 1230. 28. II. 683. CCCLXXV.

Aspach. Abbatia et locus. a. 823. 28. VI. 8. V. 10. VI. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. c. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVIII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. a. 1163. 330. CCXXVI. a. 1173. 350. CCXLI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.

Aschach. (Ascha. Aschaha. Aschaba. Aschaba. Absa. Aschae.) Locus et Rivus. a. 777. 3. II. a. 777. 10. VII. I. I. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV. c. a. 1050. 86. LXVII. a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 107. LXXX. 112. LXXX. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII. c. a. 1110. 131. 132. XCIII. 134. 136. XCV. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVIII. 144. XCVIII. a. 1142. 8.

- I. 196. CXXXII. a. 1143. 209. 210. CXLII. a. 1146. A. V. 219. CL. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI. a. 1196. 456. CCXIII. a. 1197. 459. CCXXV. a. 1220. 6. II. 607. 609. CCCCX. a. 1221. 631. CCCCXXIII.
- Aschannisehelc.** a. 1125. 164. CX.
Askituna. a. 777. 10. VII. 1. I. Siehe auch Eschetunowe.
- Astarwiza.** a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
Asintal. a. 1061. 18. II. 90. LXXI: 91. LXXII. a. 1162. 26. II. 316. CCXY.
- Aslügen.** a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
Aufhausen. (Ufhusa. Hvhfvarn. Uofhvsn. Ufhnsio. Hoofhvsn. Ufhusen.) a. 878. 20. IX. 22. XVI. a. 953. 29. XI. 59. XLIII. a. 977. 5. X. 65. XLVIII. a. 1052. 20. VII. 87. LXXVIII. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 106. 107. LXXXIX. 111. 112. LXXX. c. a. 1110. 131. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. 607. CCCCX.
- Argia.** a. 1125. 167. CXI. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCIV. Siehe auch Auwe.
- Angsbürg.** a. 1213. 22. III. 562. CCCLXXXIV. a. 1215. 5. IV. 576. 577. CCXC.
- Auachirichen.** (Ouwesehirchen. Ouesehirchen. Awesehirchen.) a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 106. LXXXIX. 111. LXXX. c. a. 1110. 131. XCIII. s. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Austia.** (Anosten. Eusten. Eusta. Estin. Oste. Osta.) a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. s. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 107. LXXXIX. 111. LXXX. c. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1111. 23. VIII. 140. 141. XCVII. 145. XCVIII. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Austria.** (Terra Australis. Marchis Austric. Oriens. Osterreich. In Oriente. Orientalis terra. Orientalis plaga. Oriens partes.) a. 883. 5. IV. 25. XIX. a. 1052. 20. VII. 87. LXXVIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXXIII. a. 1075. 107. LXXXIX. 112. 113. LXXX. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. c. a. 1110. 136. XCV. a. 1137. CLXXX. a. 1143. 210. CXLII. a. 1144. 6. V. 213. CXLV. c. a. 1132. 28. IV. 264. CLXXVI. a. 1156. 17. IX. 281. CLXXXVIII. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXVII. a. 1202. 23. X. 487. CCCCXXV. a. 1220. 6. II. 606. 607. CCCCX. a. 1224. 14. VI. 648. CCCCXLVIII. 651. CCCCXLIX. a. 1229. 17. XII. 677. CCCCXXXIII.
- Ausae.** a. 1192. 435. CCXCVII.
Auainpah. Rivus. 777. 10. VII. 1. I.
Auwe. c. a. 1225. 484. CCCCXXII. Siehe auch Argia.
- Auwerpach.** a. 1040. 18. I. 83. LXIV.
- Bachmüll.** (Pachnuole. Pahlvl.) a. 1075. 106. LXXIX. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Bachonia.** Siehe Wachawe.
- Padebrunac.** a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- St. Paterniani, ecclesia.** a. 1170. 13. II. 338. CCCCXII.
- Baerichardorf.** (Pazriehsdorf. Bezrichsdorf. Bezrechsdorf. Weirichsdorf.) a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. c. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Pavia.** a. 1160. 14. II. 302. CCIII. a. 1162. 4. IV. 319. CCXVII.
- Pahia.** Praedium. c. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXXV.
- Baidenpach.** Siehe Waidenpach.
- Baierhalle.** (Beirhalle.) Villa. a. 1170. 13. II. 338. CCCCXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
- Baiera.** (Bawaria. Waioaria. Bauariornum regnum. Wabaria.) a. 888. 4. I. 29. XXII. a. 893. 22. X. 39. XXIX. a. 974. 712. VI. A. a. 1010. 28. IV. 75. LVIII. a. 1075. 107. LXXXIX. 113. LXXX. a. 1156. 17. IX. 278. CLXXXVII. 281. CLXXXVIII. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX.
- Palta.** (Palte.) Parochia. a. 1170. 13. II. 337. CCCCXXII. (Fluvius.) a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. (Valles ad Grietze.) a. 1186. 27. XII. 403. CCLXXXIII.
- Paldungesdorf iuxta Rubniz.** a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Pala.** a. 1170. 13. II. 337. CCCCXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Palsenze.** (Balsenze. Palsenze.) c. a. 1050. 86. LXVII. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1128. 171. CXIV. a. 1135. 175. CCVII. a. 1140. 189. CXXVI. a. 1151. 22. V. 237. CLXXI. a. 1151. 26. VIII. 261. CCLXXXIII.
- Bamberg.** (Babenberch.) a. 1128. 1. I. 170. CXIII. a. 1131. 24. IX. 262. CLXXIV. Coenobium SS. Petri et Georgii. a. 1018. 8. II. 78. LX.
- Pannonia.** (Provincia. Superior et inferior. Occidentalis et orientalis.) c. a. 504. 699. I. A. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI. a. 948. 709. V. a. 973. 712. VI. A. a. 974. 717. VII. A.
- Paranaoz.** Mons. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
- Parshalehdorf.** a. 1152. 20. XII. 265. 266. CLXXXVII.
- Parshalehsariegen.** a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Parshalechia.** c. a. 1110. 135. XCV.
- Baschingen.** (Peschingen. Pesehingen.) a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. c. a. 1211. 479. 480. CCCCXXII. c. a. 1215. 464. CCCCXIX. a. 1216. 581. CCCCXIII.
- Pasana.** (Patavin. Patavum. Bassova.) a. 903. 8. IX. 51. XXXVI. a. 977. 5. X. 65. XLVIII. 67. XLIX. a. 1032. 20. VII. 88. LXVIII. c. a. 1070. 95. LXXIV. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1073. 3. III. 100. LXXV. a. 1074. 27. VII. 102. LXXVII. a. 1075. 24. II. 104. LXXVIII. a. 1075. 105—109. LXXXIX. 109. 112. 115. LXXX. a. 1109. 4. XI. 129. XCI. c. a. 1110. 130. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 136. 138. 139. XCVI. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 149. XCIX. a. 1122. 18. III. 155. CV. a. 1122. 158. CV. a. 1125. 165. CX. a. 1141. 24. VI. 192.

B. P.

Babenberg. Siehe Bamberg.

Papia. Siehe Pavia.

Papiliudorf. a. 888. 3. I. 28. XXI.

Pabinvisea Alpes. a. 1139. 10. X. 184.

CXXIII.

Baeh. Rivus. a. 1125. 165. CX. a. 1189. 7. III.

416. CCLXXXIV. c. a. 1215. 465. CCCCXIX.

a. 1216. 581. CCCCXIII.

Bachinba. flumen. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI.

Pachmannen. c. a. 1070. 94. LXXIV.

- (Passau). CXXVIII. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1145. 24. XI. 218. CXLVIII. a. 1146. 11. XI. 222. CL. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 233. CLVI. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXXIII. e. a. 1152. 28. IV. 265. CLXXVI. a. 1155. 18. VII. 274. CLXXXIII. a. 1156. 282. CLXXXIX. a. 1159. 23. VI. 294. CXCVII. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII. a. 1159. 296. CXCIX. 298. CCI. a. 1163. 18. X. 327. CCXIII. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXVIII. a. 1180. 369. CCLII. a. 1183. 21. VII. 381. CCLXI. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXIX. a. 1188. 14. VIII. 413. CCLXXXI. a. 1193. 30. I. 445. CCLIII. a. 1198. 30. VI. 461. CCCXVI. e. a. 1200. 471. CCXXIV. a. 1206. 4. II. 503. CCCLIX. a. 1207. 510. CCCLVI. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVIII. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV. a. 1212. 24. I. 536. CCLXXV. 537. CCLXXVI. a. 1217. 14. VI. 592. CCXXVIII. a. 1220. 3. II. 604. CCXCII. a. 1220. 6. II. 607. CCCX. a. 1220. 11. II. 614. CCCXI. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXIX. a. 1222. 14. VII. 636. 637. CCCLXXXVII. a. 1224. 29. II. 647. CCCLXXVI. a. 1224. I. VIII. 653. CCCL. a. 1226. 664. CCCLVII. a. 1227. 19. IV. 665. CCCLVIII. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLXI. Silva. e. a. 906. 54. XXXIX. Ecclesia s. Mariae Magdalene in insula s. Jacobi in Burgo Patavienis. a. 1075. 105. LXXIX. e. a. 1110. 130. XCIII. a. 1111. 23. XI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCXC. a. 1220. 9. IV. 612. CCXCII. Parochia s. Pauli. a. 1179. 20. IV. 362. CCLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. St. Pauli monasterium. a. 1186. 17. VII. 400. CCLXXII.
- Baumgartenberge.** (Pomgartenberge. Dongartenberge. Pomgartenberge. Pongarinberch. Mons pomeri.) Castrum. a. 1141. 192. CXXIX. a. 1209. 31. I. 516. CCLX. Ecclesia et monasterium. a. 1142. 207. CML. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. a. 1149. 247. CXLIX. e. a. 1150. 253. CLXIX. a. 1151. 22. VI. 259. CLXXII. a. 1154. 22. VI. 268. CLXXIX. a. 1188. 31. V. 410. CCLXXX. a. 1195. 25. VII. 452. CCCIX. a. 1208. 22. IV. 511. CCLVII. a. 1208. 19. X. 513. CCLIX. a. 1209. 31. I. 515. CCCLX. a. 1209. 2. II. 519. CCLXI. a. 1209. 22. IV. 522. CCLXII. e. a. 1220. 627. CCCLXXXVII.
- Paunsee. Capella.** e. a. 1220. 627. CCCLXXXVIII.
- Pebringe.** a. 1163. 328. CCXXIV.
- Peckenkirchen.** Ecclesia. a. 1179. 20. IV. 362. CCLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- St. Peter am Windberg.** Ecclesia. a. 1141. 23. VIII. 134. XCIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIV. a. 1122. 18. III. 154. CH. Forum. e. a. 1225. 482. CCCLXXII.
- Pettipach.** (Pettipach. Pettainhahe.) Ecclesia. a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. — III. 7. IV. a. 992 — 993. 718. VIII. A. e. 992. 65. LI. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV. a. 1220. 4. IV. 654. CCCLXXVI.
- Pettauis.** a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
- Begeringia.** a. 1115. 9. VI. 150. C. Siehe auch Begering.
- Behmberg.** (Behmperch.) Ecclesia. a. 1082. 116. LXXXI. e. a. 1110. 133. XCIV. a. 1143. 209. CMLII. e. a. 1170. 341. CCXXXIII. a. 1179. 3. IV. 359. CCXLVIII.
- Behlin.** a. 1128. 172. CMV.
- Behstal.** Ecclesia. e. a. 1140. 725. XIV. A. a. 1179. — IV. 363. CCL.
- Beigrin.** a. 1125. 20. XI. 162. CIX. Siehe auch Begering.
- Beisachaha.** a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
- Beinwalt.** Silva. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. a. 1147. 4. VI. 240. CLA.
- Beirbach.** ecclesia. a. 1148. 30. III. 245. CLXII.
- Beirhalle.** Siehe Baierhalle.
- Pelagum.** a. 823. 28. VI. 8. V. 10. VI.
- Pelissa.** a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
- Belneche.** a. 1206. 19. VI. 503. CCLLI.
- Penchin iusta Polan.** e. a. 1230. 693. CCCLXXXV.
- St. Benedictum.** a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. — V. 391. CCLXV. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXII.
- Benעותעריח.** (Penעותיariot.) a. 1111. 25. VI. 139. XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCCLX.
- Benisehona.** a. 878. 20. IX. 22. XVI.
- Benningen.** a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI.
- Beniswasch.** (Pennisvranc.) e. a. 877. 28. VI. 19. XIV. a. 889. 20. XI. 56. XXVII.
- Berchtesgaden.** Monasterium. a. 1140. 12. IV. 188. CXXIV. a. 1140. 24. X. 188. CXXV. LXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. a. 1160. 306. CCLV. e. a. 1196. 478. CCXXXII. a. 1206. 4. II. 502. CCCLIX. a. 1220. 6. II. 606. CCCLX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII. e. a. 1225. 483. CCCLXXXII.
- Berchsteig.** a. 1195. 29. IV. 449. CCVLI.
- Berchstein.** a. 1040. 18. I. 83. LXIV.
- Bertinspereich.** a. 1110. 18. IX. 129. XCII.
- Berensteia scopulus.** a. 1154. 273. CLXXXII.
- Bergaren.** a. 1140. 724. XV. A.
- Berge.** (In monte.) a. 878. 20. IX. 22. XVI. a. 1111. 25. VIII. 141. XCVII. a. 1220. 9. IV. 612. CCCLXII.
- Berge.** a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. — V. 391. CCLXV.
- Bergenkirchen.** Ecclesia. a. 1142. 23. III. 198. CXXXIII.
- Beringen.** (Peringan.) a. 885. 25. VIII. 27. XX. a. 1075. 24. III. 104. LXXXVIII. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1148. 30. III. 245. CMLIII. a. 1220. 6. II. 608. CCCLX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCLXII.
- Berisvrich.** Mons. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII.
- Bersdorf.** a. 1110. 18. IX. 129. XCII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. — V. 390. CCLXV.
- Berchheim.** a. 1216. 27. VIII. 585. CCCLXIV.
- Bernowe.** e. a. 1200. 483. CCCLXXXII.
- Bernsicha.** Siehe Persinaicha.
- Bersvach.** a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Bersenperg.** (Bersinborge. Berspingin. Bersinbingen.) a. 1073. 3. III. 9. LXXVI. a. 1075. 24. III. 103. LXXXVIII. a. 1075. 105. LXXIX. 110. LXXX. e. a. 1110. 130. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCCLX.
- Persinaicha.** (Berssicha. Bersnich.) a. 853. 18. I. 17. XII. a. 893. 23. X. 39. XXIX. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII.
- Bersunium.** a. 1135. 175. CXXVII. a. 1229. 6. III. 676. CCCLXXI.
- Berwiden.** a. 1162. 27. II. 317. CCXVI.
- Berschingen.** Siehe Baschingen.
- Bersckarn.** Siehe Prakkarn.
- Bersrich.** (Bersrieche. Bersrieche. Buesrich.)

- a. 1075. 107. LXXIX. 112. 113. LXXX. a. 1220. 6. II. 606. CCCXC. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXII. S. auch Biaga und Bivchriehe.
- Peutra.** (*Paetra. Pevtra. Pouter. Putra.*) a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX. a. 1144. 6. V. 213. CXLY. a. 1220. 6. II. 605. CCCXC. e. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXII.
- Bezemanwert.** a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.
- Bezreesdorf.** Siehe Baerriesdorf.
- Phaffenhonin.** (*Pfaffuhonin.*) a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1141. 23. VIII. 140. XCVII. 143. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CH.
- Phaffenstain.** (*Phapfenstain.*) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1192. 434. CCXCIV.
- Pfatsete.** a. 1184. —. V. 391. CCLXY.
- Phlaetniz.** a. 1117. 9. VI. 150. CI.
- Pfolingen.** *Ecclesia.* a. 1148. 30. III. 246. CLXVIII.
- Bibenbach.** a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII. a. 1195. 29. IV. 449. CCXVI.
- Biturum.** (*Bouree.*) a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII.
- Piepetuehona.** a. 878. 30. IX. 22. XVI.
- Pielach.** (*Piela.*) a. 1151. 32. V. 258. CLXXI. a. 1184. —. V. 391. CCLXY.
- Pierdo.** Siehe Pyras mona.
- Pilatea.** *Castrum.* e. a. 1196. 478. CCXXXII. e. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXIII.
- Pimexheim.** Siehe Piazheim.
- Pimpfingen.** a. 1209. 6. VII. 523. CCCLXIII.
- Pinech.** (*Pinecha.*) *fluvius.* a. 1161. 6. IX. 310. CCX. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.
- Pingou.** a. 1147. 244. CLXII. Siehe auch Pisoucia.
- Pinzheim.** (*Bioizheim. Pimexheim. Pimzheim.*) a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCCXC. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXII.
- Pirken.** *praedium.* a. 1209. 31. I. 517. CCLX.
- Pirchenvaach.** a. 1184. —. V. 391. CCLXY. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXIII.
- Pirchpaeh.** a. 1040. 18. I. 83. LXIV.
- Pirase.** a. 1125. 167. CXI. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCLXIV.
- Pyraun.** (*Pyrodo. Pirluo.*) *mona.* a. 1125. 167. CXI. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CCLXIII. *Hospitale s. Mariae.* a. 1190. 423. CCLXXXIX. 424. CCXC. 424. CCXCI. e. a. 1190. 425. CCXCII. a. 1192. 436. CCXCVIII. a. 1193. 29. I. 444. CCCH. a. 1193. 30. I. 445. CCCH. e. a. 1200. 472. CCXXXV. 474. CCXXXVII. 474. CCXXXVIII. 475. CCXXXIX. CCXXXIX. e. a. 1220. 621. CCCXXI. a. 1225. 16. VI. 653. CCCLIII. a. 1228. 672. CCCLXVI. e. a. 1230. 689. CCCLXXX.
- Piaefendorf.** a. 889. 20. XI. 35. XXVII. Siehe auch Pingou.
- Piavvieh.** a. 1184. —. V. 390. CCLXY.
- Bivchriehe.** Siehe Pevchrieb und Biaga.
- Biaga.** (*Biage.*) *Ras.* e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. Siehe auch Pevchrieb und Bivchriehe.
- Piwerbach.** a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII.
- Piwurch.** a. 1125. 30. VII. 161. CVIII.
- Pizzie.** (*Pieznieh.*) *fluvius.* a. 1190. 424. CCXC. e. a. 1190. 425. CCXCI.
- Blat.** a. 1075. 113. LXXX.
- Pladmalb.** *alpes.* a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Plaediingen super laermos.** a. 1198. 18. VIII. 462. CCCXVII.
- Pleberch.** a. 1184. —. V. 390. CCLXY.
- Plikersperge.** *vinosa apud Matara.* a. 1213. 23. IV. 562. CCLXXXV.
- Boebing.** (*Pochingen.*) e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCCXC. a. 1220. 9. IV. 612. 613. CCCXII.
- Potenehwen.** a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.
- Podigor.** a. 1139. 10. X. 186. CXXIII.
- Potilinesprauin.** a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
- Potschbaeh.** (*Potsaeh.*) in Austria. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXY. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXIII.
- Pöllen.** *St. ecclesia.* a. 976. 32. VII. 63. XLVII. e. a. 1150. 252. CLXVIII. a. 1208. 22. IV. 511. CCCLVII. a. 1209. 22. IV. 523. CCCLXII. a. 1215. 5. IV. 576. CCXC.
- Boemia.** *silva.* *marehia.* *terminal.* e. a. 906. 54. XXXIX. a. 1010. 28. IV. 75. LVII. a. 1109. 4. XI. 128. XCI. a. 1110. 18. IX. 129. XCI. a. 1122. 18. III. 154. CH. a. 1125. 165. CX. a. 1140. 724. XV. A. e. a. 1140. 477. CCCXXXII. a. 1142. 203. CXXXVII. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1198. 30. VI. 461. CCXCVI. a. 1212. 24. I. 535. CCCLXXV. e. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCXCIII. a. 1224. 14. VII. 648. CCCCLXVIII. 650. CCCCLXIX. a. 1226. 660. CCCCLVII. Siehe auch Nordiea silva und Nortwalt.
- Pösenbaeh.** (*Bosenbaeh. Posebaeh. Boiahaeh. Poesinbaeh.*) a. 1109. 4. XI. 128. XCI. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. 144. XCVIII. a. 1142. 203. CXXXVII. a. 1221. 11. V. 630. CCCXXXIII.
- Polan iusta Penehin.** e. a. 1230. 693. CCCCLXXXV.
- Pollinga.** a. 903. 12. VIII. 48. XXXV.
- Pougartinbereh.** Siehe Baumgartenberg.
- Pongowe.** (*Bongoe.*) a. 1117. 9. VI. 150. CI. a. 1137. 179. CCX. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII. a. 1184. —. V. 391. CCLXY.
- Potecheim.** *praedium.* a. 1244. 483. CCCXXXII.
- Bornastorf.** e. a. 1225. 482. CCXXXIII.
- Porz.** e. a. 1232. 641. CCCLII.
- Possenmunster.** a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII.
- Pöche.** Siehe Pache.
- Pönera.** Siehe Pentra.
- Poungartin.** a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII.
- Bouziugeu.** Siehe Prsing.
- Bozanum.** a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII.
- Pratum.** a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
- Prame.** (*Prama.*) a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Bramberg.** (*Bramberch. Pramhere.*) *ecclesia.* a. 1144. 23. X. 215. CXLVI. a. 1146. 4. V. 219. CL. a. 1160. 8. VI. 302. CCIV. a. 1161. 6. IX. 310. CCX. a. 1179. 10. II. 355. CCXLVI. a. 1192. 443. CCCL. a. 1203. 21. I. 489. CCXXXVIII. a. 1203. 8. II. 490. CCCXXXIX. a. 1219. 18. III. 600. CCCCVII. a. 1227. 11. V. 666. CCCLXX.
- Brandeeba.** a. 1140. 724. XV. A.
- Brautsteten.** a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
- Braunau.** (*Prornowe. Pronaouge.*) a. 1125. 30. VII. 161. CVIII. a. 1283. 20. IX. 177. CXIX. a. 1439. 26. X. 177. CXIX. a. 1492. 178. CXIX.

Brannau, Capella s. Stephani a. 1157. 29. I. 284. CXC. a. 1195. 29. IV. 449. CCXVI.
 — Hospitale s. Spiritus. a. 1414. 31. III. 177. CMX.
 Brecha. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
 Breitenbrunnen. c. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 158. XCVI.
 Breitenfurt. (Praterbrvrt.) ecclesia. a. 1170. 13. II. 357. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
 Breitloch, campus. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 Brezia. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
 Brieheim. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.
 Briebach. a. 1220. 6. II. 609. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCIII.
 Brumizastorf. Siehe Brumizastorf.
 Brisingen. a. 1117. 9. VI. 151. CI.
 Briupach. a. 1117. 22. III. 39. LXXV.
 Briken. a. 1055. 22. III. 39. LXXV.
 Probstentvrt. (Probstentorste. Probstent. Probstentvrt.) a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX. c. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 157. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCIII.
 Pröle. Siehe Pruel.
 Provaowe. Siehe Brannau.
 Pruekh. (Proeca. Prnke.) a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1149. 248. CLXIV.
 Prakkarn. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Pruel. (Pruel. Pröle. Prouli. Prule. Pruel.) a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1075. 107. LXXX. 112. LXXX. c. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 158. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCIII.
 Brainingen. (Brainingin.) a. 1154. 25. IX. 270. CLXXX. a. 1169. 335. CCXXXI.
 Brumizastorf. (Prisingendorf.) a. 1111. 25. VIII. 151. XCVII. a. 1115. 9. VI. 150. c. a. 1125. 20. XI. 162. CIX.
 Prumete, silva. c. a. 1135. 722. MII. A.
 Brun. c. a. 1095. 721. XI. A. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. c. a. 1195. 446. CCCCIV.
 Prvnt. a. 1227. 669. CCCCXLIII.
 Bubenwang, silva. a. 1104. 27. II. 125. LXXXVIII.
 Puche. (Püchi. Büch. Böche. Buech.) c. a. 1110. 132. XCIII. 135. XCV. a. 1111. 25. VI. 158. XCVI. c. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCXXXIII.
 Puchperg. (Puchperch.) a. 1040. 18. I. 82. LXIV. (im Poggau.) a. 1139. 10. X. 184. 185. CCXXIII.
 Buechbirehen. (Puechbirehin.) ecclesia. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1195. 29. IV. 449. CCXVI. a. 1215. 2. VII. 396. CCCCIII.
 Puchenbach, rivus. a. 1192. 434. CCXCXVII.
 Buechenloch. (Buechenloch.) silva a. 1056. 90. LXX. a. 1061. 18. II. 91. LXXI. 92. LXXII. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
 Preingen. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 5. V. 375. CCLXIII.
 Buchowwe, ecclesia. a. 1110. 18. IX. 129. XCII.
 Buchowve. (Buchonnen.) a. 1139. 10. X. 184. CCXXIII. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII. a. 1179. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Buchrich. Siehe Puchrich.
 Pateingen. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX.

Puten. (Butine. Putina.) Capella et ecclesia. a. 1139. 29. III. 181. CCXII. a. 1144. 23. X. 215. CXLVII. a. 1146. 4. V. 219. CL. a. 1149. 249. 350. CLXV. a. 1161. 6. IX. 310. CCX. a. 1179. 10. II. 355. CCLXVI. a. 1179. 29. III. 357. CCXXVIII. a. 1192. 443. CCCL. a. 1203. 8. II. 499. CCCCXXXI. a. 1207. 22. IX. 506. CCLLIII. a. 1219. 18. III. 600. CCCCXVII.
 Puten, silva. a. 1179. 10. II. 355. CCXLVI.
 Putinowe. a. 1144. 23. X. 215. CXLVI. a. 1179. 10. II. 355. CCLXVI.
 Putra. Siehe Petra.
 Püchel. (Püchel. Pühin.) a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII. a. 1117. 9. VI. 150. CI. a. 1139. 10. X. 186. CCXXIII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. c. a. 1222. 641. CCCCXLII.
 Pulgerin. (Pulgerin.) a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. 144. XCVIII. a. 1122. 18. III. 153. CI.
 Bulaiberch. a. 1220. 6. II. 609. CCCCX.
 Puchkarting. (Puchardingin. Buechardingin.) a. 1075. 106. LXXX. c. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 158. XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCIII.
 Buechheim. (Puechheimen.) c. a. 1140. 477. CCCCXXXII. a. 1155. 276. CLXXXV. a. 1159. 23. VI. 293. CCXCVII.
 Puchmannsdorf iuxta s. Ypolitum. c. a. 1110. 136. XCV.
 Puchstatal. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. (iuxta Aquilegiam.) a. 1139. 10. X. 185. CCXXIII.
 Puchbasin, castrum. a. 1147. 244. CLXII.
 Burenae monasterium. (Michaelburena.) a. 1228. 674. CCCCXLIX.
 Burensia. (Puehrensia.) a. 1075. 113. LXXX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCIII.
 Buringen. (Bauringen. Büsingen. Busingen. Buringe.) a. 1075. 107. LXXXI. 112. LXXX. c. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 159. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCIII.
 Buzenberg. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCIII.

C. Ch. K.

Chapfa. a. 1117. 9. VI. 150. CI.
 Catania. a. 1222. 1. X. 638. CCCCXXXIX.
 Kadellingin. (Chodeligau.) a. 1179. 29. III. 357. CCXLVII. c. a. 1225. 509. CCCCVI.
 Kadigen. a. 1148. 30. III. 246. CLXVI.
 Chatissa. c. 889. 20. XI. 37. XXVII.
 Chate. (Chater.) a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Chacellinastorf. Siehe Chacellinastorf.
 Chasinga. a. 879. 9. IV. 24. XVIII.
 Chaiserawe. (Chaiserawe. Awa enseriar.) silva. a. 1125. 167. CMI. a. 1183. 12. VIII. 385. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCXLIV.
 Chalbach, fluvius. a. 1154. 19. XI. 271. CLXXXI.
 Kaltenbach. (Chaltenpach. Chaltinbach. Kallinbach.) a. 1075. 24. III. 104. LXXXVIII. a. 1075. 107. LXXXI. 112. LXXX. c. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 158. XCVI. a. 1125. 165. CMI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. 613. CCCCXII.
 Calvas collis. a. 1018. —. II. 77. LIX.
 Chalmouze. Siehe Cholmonz.
 Chalvicham. a. 1228. 673. CCCCXLVIII.

- Calviungalb, alpes. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Champa, fluvius. a. 1141. 194. CXXX.
- Cambe, a. 893. 22. X. 39. XXIX.
- Chamer. (Chamera. Chamere.) a. 1117. 9. VI. 150. Cl. a. 1170. 13. H. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
- Chameripha. Siehe Ruprechtshofen und Neukirchen.
- Kamezenstein, alpes. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Kamais. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. Siehe auch Gamois.
- Caugeren. Siehe Zangaren.
- Carantana eivitas. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
- Karlehureh. a. 1216. 27. VIII. 585. CCCXCIV.
- Chasiperg. a. 992—993. 718. VIII. A.
- Cassen, ecclesia. a. 1148. 30. III. 243. CLXIII.
- Chaxbach. e. a. 1222. 641. CCCXXII.
- Chazellendorf. (Chazilinstorf. Chazellendorf. Chazilinstorf.) a. 1125. 164. CX. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. a. 1230. 28. H. 682. CCCLXXXV.
- Chepeldorf. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
- Ketelenhrukke. e. a. 1190. 420. CCLXXXVIII.
- Cetbedorf. a. 1171. 346. CCXXXVII.
- Ketzlingen. Siehe Kesingen.
- Kegiogon. a. 879. 9. IV. 24. XVIII.
- Ceholunge. Mons. a. Mariae de, ecclesia. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Chelperreh. (Chelchperreh. Chelbereh. Chelchbere.) Parochia. a. 1075. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCVII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. H. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII.
- Cell. (Cella. Cella. ecclesia. a. 955. 13. XII. 60. XLIV. a. 1107. 127. XC. e. a. 1110. 134. XCV. a. 1143. 209. CXLII. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. a. 1179. —. IV. 365. CCL.
- ad Mohvile. a. 1109. 4. XI. 128. XCI. a. 1142. 203. CXXXVII.
- circa Ried. a. 1283. 177. CXIX.
- Cemlivh. (Zemeliuhe. Cimulub. Cymeleup.) e. a. 1196. 446. CCUV. 478. CCXXXII. 484. CCCXXXIII. a. 1202. 15. XII. 488. CCXXXVIII. e. a. 1215. 465. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXCHL.
- Kematen. (Chemnaten. Chemenaten.) a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. a. 1191. 427. CCXCV.
- Cherbach. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1143. 210. CXLII. a. 1163. 328. CCXXIV. a. 1219. 8. VI. 601. CCCCVIII.
- Kesingen, campus. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. e. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXCHL.
- Kezelarwalde. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII.
- Chazellendorf. Siehe Chazellendorf.
- Cherzhaha. a. 777. 10. VII. I. I.
- Chichelwanach. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Cydellaru. (Gidlare. Cidalarin.) a. 888. 3. I. 28. XXI. a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII. e. a. 1190. 478. CCCXXXII. e. a. 1215. 465. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXCHL.
- Cidilheim. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1143. 210. CXLII.
- Ciegeihooenen. a. 1162. 1. XII. 321. CCXIX.
- Chieminghoue. a. 885. 25. VIII. 27. XX. Chienouve. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Cileg. e. a. 1211. 480. CCCXXXII.
- Cymeleup. Cimulub. Siehe Cemlivh.
- Chiudehaim. a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI.
- Chirehaim, altodium. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Chirehpach. (Chirichbaeh.) a. 1032. 20. VII. 87. LXVIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII. e. a. 1220. 622. CCCXXII.
- Kirehberg. (Chirichberg. Kirichberga.) a. 1002. 18. VII. 71. LIII. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. a. 1179. —. IV. 365. CCL.
- Kirehdorf. (Chirehdorf. Chirichdorf. Chirchdorf.) ecclesia. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1179. —. IV. 365. CCL. e. a. 1200. 472. CCCXXV. a. 1217. 594. CCCC.
- Capella. a. Mauricii, que alio nomine Spize dieitur. a. 1163. 18. X. 327. CCXXXIII. Siehe auch Olesburg und Spize.
- Kirehatege. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX.
- Chirehwege. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
- Cirtanaren. (Cirtanarn. Cirtanaran.) a. 1125. 20. XI. 162. CIX. e. a. 1170. 343. CCXXXIV. a. 1208. 19. X. 314. CCCLIX. S. auch Hirtion.
- Cirvanua, mons. a. 889. 20. XI. 35. XXVII.
- Cyriaa, mons. e. a. 1230. 689. CCCLXXX.
- Chlaffenbaeh. (Chlaffenbaeh.) a. 1147. —. V. 238. CLVIII. a. 1161. I. V. 308. CCVIII.
- Klamme. (Clamme.) castrum. a. 1146. 11. XI. 222. CII. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX.
- Cloeniz. (Cloceniz.) Siehe Glökiz.
- Clogges. Siehe Glökiz.
- Klosterneuburg, ecclesia. a. 1142. 207. CXL. a. 1149. 248. CLXIV.
- Cnagapach, rivus. a. 777. 10. VII. I. I.
- Cotprehtecella. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV.
- Cöln. a. 1191. 431. CCXCVI.
- Chöelhaeh. (Chornelbaeh.) a. 1179. 20. IV. 362. CCCLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Cogel. (Cogele. Chogil. Cugile.) a. 1161. 312. CCXII. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI. e. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXCHL. a. 1221. 11. V. 630. CCCXXXII.
- Cogishah. a. 878. 20. IX. 22. XVI.
- Kolhingon. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX.
- Cholmanz. (Cholmanzi. Chalmoone.) a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. a. 1170. 13. H. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Cholnprunac. (Kolnprunac. Cholenprunac. Cholinprunac.) a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCVII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. H. 606. CCCCX.
- Choldorf. a. 1171. 346. CCXXXVII.
- Comagenus, mons. a. 823. 28. VI. 9. V. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII.
- Choozaawisa. a. 1110. 18. IX. 129. XCII.
- Chorpheim, parochia. a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 1179. 20. IV. 362. CCCLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Choufarea. Siehe Chuffarn.
- Chornelhaeh. Siehe Chöelhaeh.
- Chrapfeld. (Chrapfeld.) a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1170. 13. H. 337. CCXXXII.
- Cramperh. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Siehe auch Grandenberg.
- Creben. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. Siehe auch Greben.
- Chrebahach. (Chreshahach. Chrebezahach. Chrezipah. Crebitzah.) e. a. 1110. 132. XCII. a. 1111. 25. VI. 139. XCVI. a. 1220. 6. H. 608. CCCCX.
- ad Willihalmispruh. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1142. 210. CXLII.
- iuxta Haemperge. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. Siehe auch Chrapperh.

- Chremelise. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
 Krema. (Chremisa. Chreimsa. Cremsa. Chremose. Chremes.) Locus, fluvius et parochia. a. 777. 2. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. — III. 7. IV. a. 888. 5. I. 30. XXIII. a. 903. 26. IX. 51. XXXVIII. a. 992—993. 718. VIII. A. e. a. 993. 69. LI. a. 1137. 180. CXXI. a. 1141. 194. CXXX. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. a. 1146. 4. V. 220. CL. a. 1149. 247. CLXIV. e. a. 1150. 725. XVI. A. a. 1151. 22. VI. 259. CLXXII. a. 1154. 22. VI. 269. CLXXIX. a. 1156. 283. CLXXXIX. a. 1159. 292. CXCVI. a. 1170. 13. II. 338. CCXXII. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1181. 27. II. 372. CCLVI. a. 1183. 23. II. 379. CCLX. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVII. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXIII. a. 1189. —. VII. 420. CCLXXXVI. a. 1190. 421. CCLXXXVII. a. 1192. 439. 441. CCC. e. a. 1196. 446. CCCIV. e. a. 1200. 473. CCXXXVI. a. 1209. 31. I. 516. 518. CCCLX. e. a. 1210. 530. CCCLXX. e. a. 1215. 465. CCCLXIX. a. 1216. 581. CCCXIII. e. a. 1220. 627. CCCXXVII. a. 1224. 14. VI. 650. CCCCLXVIII. 652. CCCCLXIX. e. a. 1225. 484. CCCXXXII.
- Kremsmünster. (Monasterium iuxta Chremsam. Abbatia a. salutatoris. Chremesmonasterium. Chremsamünster. Chremesmunster. Chremesmunster. Chremisemünster. Chremisemünsteri. Chremisimünsteri. Chremisemünsteri.) a. 777. 2. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV. a. 828. 22. III. 11. VII. a. 877. 28. VI. 19. XIV. a. 877. 3. XII. 21. XV. a. 879. 10. II. 23. XVII. a. 888. 3. I. 28. XXI. a. 888. 4. I. 29. XXII. a. 888. 5. I. 30. XXIII. a. 888. 13. IV. 33. XXV. a. 893. 22. X. 39. XXIX. a. 975. 11. VI. 61. XLV. a. 975. 21. VI. 62. XLVI. a. 976. 22. VII. 63. XLVII. a. 992—993. 718. VIII. A. e. a. 993. 27. I. 68. L. a. 1052. 20. VII. 87. LXXIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII. e. a. 1063. 719. IX. A. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII. a. 1093. 720. X. A. e. a. 1095. 721. XI. A. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV. e. a. 1100. 721. XII. A. a. 1111. 23. VIII. 141. 142. XCVII. e. a. 1135. 722. XIII. A. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI. e. a. 1150. 725. XVI. A. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. e. a. 1160. 299. CCL. a. 1162. 27. II. 317. CCXVI. a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1173. 26. VIII. 346. CCXXVIII. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1179. 367. CCLL. a. 1181. 27. II. 372. CCLVI. a. 1185. 13. XII. 395. CCLXVIII. 396. CCLXIX. 397. CCLXX. 398. CCLXXI. a. 1189. 4. I. 444. CCLXXXIII. a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI. a. 1196. 457. CCCXIII. e. a. 1200. 11. LI. 469. CCCXXII. a. 1210. 23. VII. 529. CCLXVIII. a. 1213. 23. IV. 562. CCCLXXXV. a. 1215. 26. III. 575. CCCLXXXIX. a. 1217. 5. II. 589. CCCXCVII. a. 1217. 14. VI. 591. CCCXCVIII. a. 1218. 2. VII. 596. CCCXCVI. a. 1220. 24. IV. 615. CCCXCIV. a. 1228. 675. CCCCLXX. a. 1229. 6. III. 676. CCCCLXXI. a. 1230. 4. IV. 684. CCCCLXXVI. e. a. 1230. 688. CCCCLXXIX. 695. CCCCLXXXVII.
- Chrewspach. (Chretzpach.) rivus. e. a. 1185. II. IV. 394. CCLXVII. a. 1192. 434. CCXCVII. Siehe auch Chretzbach.
- Chriechheim. (Kriechreine.) a. 1125. 30. VII. 161. CVIII.
- Krieczovce. a. 1181. —. V. 390. CCLXV.
- Chrotendorf. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
- Chrovchabereh. moss. a. 1125. 165. CX.
- Croucen. Siehe Chrutzen.
- Chrovvat. a. 1137. 179. CXX. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII. a. 1146. 4. V. 219. CL. a. 1161. 12. VII. 309. CCIX. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Chrvhet. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII.
- Kruecbach. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
- Crucis sauetae, cocobium. a. 1142. 207. CXL.
- Chrutzen. (Chrciu. Croucen.) ecclesia. a. 1147. 16. V. 229. CLV. 232. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 239. CLIX.
- Chrumhouwe. (Chrumporre.) a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. e. a. 1196. 478. CCCXXIII.
- Cruasawiten. a. 777. 4. II. Siehe auch Grunawiti.
- Cruscharen. e. a. 1168. 334. CCXXX.
- Siehe auch Gutharn.
- Chubenze. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
- Chubere. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLL.
- Chuchil. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.
- Chvffara. (Chofara. Chapharen. Capharen.) a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII.
- Cugile. Siehe Cugel.
- Kuhof. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX. a. 1209. 2. II. 519. CCCLAI.
- Chuislach. a. 1140. 724. XV. A.
- Culme. (Chulme.) a. 1171. 346. CCXXXVII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Chvatprvae. (Chuanesprvae.) a. 1198. 30. VI. 461. CCXXVI. a. 1212. 24. I. 535. CCCLXXV.
- Chvnehoesteten. (Chunihoesstetia.) a. 823. 28. VI. 9. V. a. 1179. 20. IV. 363. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVII.
- Cvaeringa. e. a. 1196. 478. CCCXXIII.
- Chuezen. ecclesia. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.
- Chusipretisdorf. a. 1111. 23. VIII. 142. XCVII.
- Chusigwissea. (Kunegewissen. Chvaigissen. Chunigewissen.) Parochia. a. 1147. 16. V. 229. CLV. 232. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 239. CLIX. a. 1154. 22. VI. 268. CLXXXIX. e. a. 1180. 371. CCLV. e. a. 1200. 473. CCCXXVI. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. a. 1209. 2. II. 519. CCCLAI.
- Chanstat. castrum. a. 1160. 14. II. 301. CCHI.
- Curca. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
- Curcauelt. predium iuxta trunam. a. 1225. 481. CCCXXXII.
- Curebereh. (Kureberieh. Qgeriberch.) Silvat praedium. e. a. 1140. 477. CCXXXII. a. 1154. 272. CLXXXII. e. a. 1158. 277. CLXXXVI. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. e. a. 1196. 479. CCCXXIII. a. 1200. 468. CCCXXII. e. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXIII.
- Curuz. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

D. T.

Tabersheim. Siehe Tauerheim.
 Tabra. a. 1142. 25. III. 198. CXXXIII.
 Dachsparg. (Taspech. Taxpech.) moss.

- a. 1147. 16. V. 228. CLV. a. 1147. 4. VI. 240. CLX. a. 1147. 16. V. 232. CLVI. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVII.
- Tauerheim.** (Tauerhümen. Tabereshim. Tabereshim. Tabrisheim.) a. 885. 25. VIII. 27. XV. a. 1111. 23. VIII. 140. 141. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CIL. a. 1147. 243. CLXII. a. 1159. 297. CC. a. 1230. 28. II. 683. CCCCLXXV.
- Tagmarspach, ecclesia.** a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Tagspach, flumen.** e. a. 1160. 300. CCH.
- Tal.** a. 1125. 465. CX. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
- Talheim.** (Telehim.) parochia. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1189. 11. IV. 417. CCLXXXV. inferior et superior. e. a. 1225. 482. CCCXXXII.
- Tampach.** (Tampach. Danbach. Tanbohe.) Riva. e. a. 1110. 134. XCV. a. 1143. 209. CXLII. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1190. 424. CCXCI. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCLXIV.
- Tanberch.** (Tanperch. Danbere.) a. 1104. 27. II. 125. LXXXVIII. a. 1143. 209. CXLII. a. 1192. 434. CCXCVII.
- Tantobel.** (Tantobil.) a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXII.
- Tanheim, predium.** a. 1179. 20. IV. 362. CCCLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Tanae.** a. 1160. 306. CCVL. a. 1191. 427. CCXCV.
- Danubius.** a. 777. 10. VII. I. a. 823. 28. VI. 9. V. 877. 28. VI. 20. XIV. a. 889. 20. XI. 36. XXVII. a. 900. 19. I. 47. XXXIV. a. 1010. 28. IV. 75. LVII. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII. a. 1110. 18. IX. 129. XCII. a. 1115. 9. VI. 149. C. a. 1125. 30. VII. 161. CVIII. a. 1141. 193. CXXIX. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. a. 1147. —. V. 228. CLVIII. a. 1147. 4. VI. 240. CLX. a. 1161. I. V. 309. CCVIII. a. 1162. I. XII. 321. CCXIX. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVII. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXIV. a. 1208. 15. X. 512. CCLXVIII. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX. e. a. 1215. 464. CCXCIX. a. 1224. I. VIII. 652. CCCLL.
- Taspech.** Siehe Daehsparg.
- Tharus, moar.** a. 1189. 10. X. 184. CXXIII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Techansschirchen.** (Techansschirehen.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
- Tettingon.** (Dettungon.) a. 1141. 193. CXXI. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. a. 1183. 23. II. 379. CULX.
- Tegerabach.** (Tegrinbach. Tegeraspach.) a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. e. a. 1200. 470. CCCXXIV. a. 1204. 497. CCCLVI. e. a. 1210. 531. CCLXXXI. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXII.
- Teheadorf.** a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
- Teilant, vinea.** e. a. 1225. 484. CCCXXXII. Siehe auch Gellant.
- Teisching.** (Teysching. Tiesinge.) a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1198. 30. VI. 461. CCCXVI. a. 1212. 24. I. 355. CCCLXXV.
- Tenigen.** (Tomin. Teisgen.) a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1167. 14. VII. 353. CCXXXVIII. e. a. 1205. 479. CCCXXXII. e. a. 1211. 480. CCCXXXII.
- Teriabach.** a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. e. a. 1225. 481. CCCXXXII.
- Terma.** a. 1018. —. II. 77. LIX. a. 1018. 8. II. 78. LX.
- Tern, praedium.** a. 1205. 2. VII. 501. CCCLVIII.
- Ternberch.** (Derabere. Ternperch.) ecclesia. e. a. 1110. 134. XCV. a. 1143. 210. CXLII. a. 1227. 11. V. 665. CCCLIX.
- Teuchansschirchen.** Siehe Teuchansschirehen.
- Tessen.** a. 1144. 6. V. 214. CXLV.
- Teufenhach.** (Teuphenbach.) a. 1154. 22. VI. 259. CLXXII. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVII. a. 1209. 31. I. 516. 517. CCCLX. Siehe auch Tiefenbach und Tufenbach.
- Tennelsperch.** a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Titimaenningen.** a. 1117. 9. VI. 150. CI. Diepoldisperge. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXII.
- Tyeche, flumen.** a. 1125. 167. CXI. a. 1140. 724. XV. A. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCLXIV.
- Dietmarsperge.** a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Dietmarsdorf, ecclesia.** a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1181. —. V. 390. CCLXV.
- Diétrichspach, rivus.** a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
- Diexbach.** a. 1163. 328. CCXXIV.
- Tivene.** a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.
- Timenbrunnen.** e. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCXXXIII.
- Timnich.** (Tymnich.) a. 1141. 192. CXXIX. a. 1151. 22. VI. 259. CLXXII. a. 1209. 2. II. 519. CCCLXI. Siehe auch Tannic et Trminich.
- Tyna.** a. 1229. 677. CCCLXXXIII.
- Dingoltingen.** a. 885. 25. VIII. 27. XX.
- Tinnilpach.** (Tinnilpach. Tannilpach.) rivus. a. 829. 12. VIII. a. 843. 3. VIII. 15. X. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
- Direneck.** a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV.
- Tissage.** Siehe Teisging.
- Tiuffenbach.** (Tiuphenbach.) a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1147. —. V. 238. CLVIII. a. 1161. I. V. 309. CCVIII. a. 1192. 439. CCC. 441. CCCL. a. 1202. 13. XII. 488. CCCXXXVII. Siehe auch Teufenhach und Tufenbach.
- praedium in Austria iuxta Meters. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXVII.
- Dizenpach, superior et inferior, rivi.** e. a. 1160. 299. CCH. —. V. 390. CCLXV.
- Tobilara.** a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Totilinga.** a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.
- Todicha.** (Todieha.) Riva. a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV.
- Tötinstetin.** Siehe Totensteten.
- Toversack.** (Touernich.) a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Tomverfalbe, alpes.** a. 1139. 10. X. 184. CXXIII.
- Tonahgaae.** (Tanahgowe.) a. 791. 3. I. 5. III. a. 877. 3. XII. 21. XV.
- Tänheim.** Siehe Tanheim.
- Torn.** a. 1160. 306. CCVI. Apud Salzele. a. 1163. 328. CCXXIV.
- Dorfhaim.** a. 1189. 11. IV. 417. CCLXXXV.
- Dornack.** (Dorna.) a. 1075. 106. LXXII. 111. LXXX. a. 1220. 6. II. 603. CCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXII.

Dornbach. (Tornbach.) a. 1159. 297. CC. a. 1207. 510. CCCLV. a. 1213. 16. VI. 566. CCCLXXXVI. 378. CCCLXXXVII. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXIII.

Dorawerch. Siehe Durrenperge.

Torstein. (Torstein.) rupe. a. 1125. 167. CXI. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCXLIV.

Dratina. (Trahtina.) a. 1088. 19. VIII. 118. XCII. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.

Tratwerde. a. 1222. 14. VII. 636. CCCXXXVII.

Trava. flumen. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Trahof. curtis. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Trankirchen. (Trunseo. Trunchirchen. Trankirchen. Trunchirch.) Abbatia. a. 909. 19. II. 56. XL. c. a. 1181. 374. CCLVII. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII. a. 1191. 427. 428. CCXCV. a. 1228. 674. CCCCLXIX.

Trangauv. (Drangau. Trungau. Trangau. Trangav.) pagus. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV. a. 828. 22. III. 11. VII. a. 876. 3. XI. 18. XIII. a. 877. 3. XII. 21. XV. a. 888. 3. I. 28. XXI. a. 888. 4. I. 29. XXII. a. 888. 5. I. 30. XXIII. a. 892. 15. II. 38. XXVIII. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI. e. a. 906. 55. XXXIX. a. 977. 5. X. 65. XLVIII. 67. XLIX. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV. a. 1111. 23. VIII. 144. XCVIII.

Threbeia. (Trebeie.) a. 1415. 9. VI. 150. e. a. 1125. 20. XI. 162. CIX.

Threbeusa. fluvius. a. 1115. 9. VI. 150. C. a. 1125. 20. XI. 162. CIX.

Trebia. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Threbinieba. a. 1115. 9. VI. 150. C.

Trebinse. a. 823. 28. VI. 9. V.

Treboch. (Treboche.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Treca. a. 1147. 10. IV. 227. CLIV.

Treinaeb. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.

Treueniech. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.

Treisma. (Treisma. Draesima. Traysma.) a. 823. 28. VI. 8. 9. V. 10. VI. a. 828. 22. III. 11. VII. a. 829. 20. XI. 36. XXVII. a. 976. 22. VII. 63. XLVII. a. 1149. 247. CLXIV.

Tresvvia. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Tripollza. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.

Tricevvald. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. Siehe auch Uricenvalde.

Trichtent. (Tieshent.) villa in Friant. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI.

Trichen. curtis. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1148. —. V. 390. CCLXV.

Triestich. calles. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. Siehe auch Griestich.

Trisniech. maior. arida. aqua. a. 1147. —. V. 238. CLVIII. a. 1161. I. V. 308. CVIII.

Dtristniechech. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.

Trotmannia. a. 993. 27. I. 69. L.

Troostinspach. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII.

Trühenpach. e. a. 1188. 413. CCLXXXII. a. 1207. 507. CCLIV.

Truhebaeb. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.

Trunsa. fluvius. a. 829. 13. VIII. a. 1056. 89. LXX. a. 1061. 18. II. 90. LXXI. 91. LXXII. a. 1071. 25. VI. 96. LXXX. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 143. XCVIII. a. 1128. 171. CXIV. a. 1140. 190. CCXVI. a. 1143. 210. CXLI. a. 1145. 18. V. 216. CXLVII. a. 1162. 26. II. 316. CCXV. a. 1162. I. XII. 321. CCXIX. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.

e. a. 1213. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXIII.

Trunardorf. (Trunardorf.) a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1162. I. XII. 321. CCXIX.

Trunchirchen. Siehe Trankirchen.

Trunvalde. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII.

Trungowe. Drangau. Siehe Trangauv.

Trunseo. Siehe Trankirchen.

Tubenprännes. a. 1162. 27. II. 317. CCXVI. a. 1196. 437. CCCXIII.

Tutensteten. (Tütinstetin.) parochia. a. 1056. 90. LXX. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII.

Twedich. (Tvedeche. Twedick.) espella. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII. a. 1192. 436. CCXCIX. a. 1220. 12. VII. 618. CCCXVIII.

Tutisinspach. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Tudleipia ad Rapam. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Tuval. salina. a. 1198. 463. CCCXVIII. a. 1203. 8. II. 490. CCCXXXIX.

Tufenbaeb. ecclesia. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. e. a. 1196. 478. CCCXXXII. Siehe auch Tufenbaeb und Tufenbaeb.

Tulna. (Tallana.) a. 823. 28. VI. 9. V. e. a. 1180. 371. CCLV.

Trminiechi. a. 1049. 16. VI. 85. LXVI. Siehe auch Tymnich und Tunnie.

Tunahgowe. Siehe Tonahgawe.

Tunangia. e. a. 1110. 134. XCV.

Tandorf. ecclesia. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.

Tunervv. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Tunheim. (Tünheim. Tunheim.) a. 1075. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCV. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXIII.

Duoinpach. (Druinpach. Duonenbaeb.) ecclesia. a. 1147. 16. V. 229. CLV. 232. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 239. CLIX.

Tunnie. praedium. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX. Siehe auch Tymnich und Trminiechi.

Tuotinspach. villa. a. 1135. 176. CXVIII.

Durehsere. a. 1040. 18. I. 82. LXV.

Turdina. a. 992—993. 718. VIII. A.

Durigensteten. (Durrigenstetin. Durinstetin.) a. 1160. 368. CCLII. e. a. 1196. 479. CCCXXXII. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI.

Durnavra. ecclesia s. Rodberti. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.

Durrenperge. (Durrinberge. Durwerch. Durrenperch.) a. 1125. 30. VII. 161. CVIII. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI.

Tuningen. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Ezingen.

E.

Ebeehendorf. a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. Siehe auch Erehendorf.

Ehelsberg. (Ehilsperch. Ehilsperch. Eholsbere. Ebellesperche. Ealsperch.) a. 1071. 25. VI. 96. LXXXV. a. 1111. 23. VIII. 143. XCVIII. a. 1123. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1134. 22. VI. 269. CLXXIX. a. 1159. 23. VI. 294. CXLVIII. a. 1159. 295. CCXIX. a. 1161. I. V. 309. CCVIII. a. 1162. I. XII. 321. CCXIX. a.

1163. 20. IV. 324. CCXXI. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXXVIII. a. 1196. 26. IV. 455. CCXXI. a. 1206. 4. II. 502. CCXXIX. a. 1215. 5. IV. 576. CCXXC. e. a. 1220. 481. CCXXXII. Siehe auch Ellenperch, Eporespurch und Epersaspurch.
Eppenherge, praedium. e. a. 1211. 479. CCXXXII.
Ebera, monasterium. e. a. 1150. 477. CCXXXII. a. 1185. 477. CCXXXII.
Epersaspurch. e. a. 906. 55. XXXIX. Siehe auch Ehelsberg und Eporespurch.
Eberhartingen. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
Ebera. a. 1216. 27. VIII. 585. CCXXCIV.
Eberspach. (Ehresbac.) a. 1109. 4. XI. 128. XCI. a. 1142. 203. CCXXVII.
Eherstorf. a. 1220. 9. IV. 612. CCXXII.
Eherawanch. (Eheriawanch. Eheriawane. Ehirawanch.) ecclesia. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCH. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCXXC. a. 1220. 9. IV. 612. CCXXII.
Ehideshausen. a. 1117. 9. VI. 130. CI.
Epilinga im Donaugau. a. 877. 3. XII. 21. XV.
Eporespurch. a. 893. 22. X. 39. XXIX. Siehe auch Ehelsberg und Epersaspurch.
Eporotal. a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV.
Edelinspach. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII.
Edels. (Edelitz. Elez.) a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. a. 1192. 443. CCCI. a. 1203. 8. II. 490. CCXXXIX. a. 1219. 18. III. 600. CCXXVII.
Ethanwe. (Etanwe.) a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1195. 29. IV. 449. CCXVI.
Ederaspurge. (Ederaspersperge.) e. a. 1140. 477. CCXXXII. a. 1159. 23. VI. 295. CCXVII. a. 1161. 314. CCXIII. e. a. 1196. 478. CCXXXII. e. a. 1205. 479. CCXXXIX. a. 1206. 4. II. 502. CCXXIX. e. a. 1215. 464. CCXXIX. a. 1216. 581. CCXXIII.
Etherwall. Siehe Eiterwall.
Edsingen. Siehe Ezsingen.
Euelsperch. Siehe Ehelsberg.
Euerding. (Euerdingen. Eairdinga. Efridingen.) a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. e. a. 1110. 132. XCH. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1144. 6. V. 213. CXLV. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXXVIII. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. e. a. 1205. 479. CCXXXII. a. 1220. 6. II. 607. CCXXC. a. 1220. 24. IV. 613. CCXXCIV. a. 1222. 14. VII. 636. CCXXXVII. e. a. 1222. 641. CCXXLII.
Egillspere. a. 1125. 20. XI. 162. CIX.
Eginstein. (Egeinstein.) a. 992—993. 718. VIII. A. e. 993. 69. LI.
Eglinheim. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.
Eholingen. (Eholin.) ecclesia. a. 1139. 29. III. 181. CXXII. a. 1179. 29. III. 357. CCXLVII. a. 1219. 18. III. 601. CCXXVII.
Eiche. Siehe Aiech.
Eiehpere. Siehe Aychpereh.
Eytendorf. a. 1075. 112. LXXIII. Siehe auch Isendorf. Isendorf und Isendorf.
Eitenbach. Siehe Aitepach.
Eiterwall. (Eitirwall. Etherwall.) silva. a. 1056. 90. LXX. a. 1061. 18. II. 91. LXXI. 92. LXXII. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII. a. 1162. 26. II. 316. CCXXV.
Eidrateshaas. a. 977. 5. X. 67. XLIX.
Eiherge. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI. Siehe auch Ibenberg.

Eingelwartesheim, praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX.
Einhartstorf. (Einhartstorf.) a. 1075. 106. LXXIX. a. 1220. 6. II. 606. CCXXC. a. 1220. 9. IV. 612. 613. CCXXII.
Eisleibe. a. 1216. 27. VIII. 585. CCXXCIV.
Elez. Siehe Edels.
Eliaspoga. a. 777. 10. VII. I. I.
Ellenbach. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. Siehe auch Elmpach.
Ellenperch. a. 1114. 23. VIII. 140. XCVII. Siehe auch Ehelsberg.
Elmoorve. (Elmoorve.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
Ellndis, ecclesia. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
Elmpach. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVII. Siehe auch Ellenbach.
Elmsdorf. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
St. Emmeramm, ecclesia. Siehe Regensberg.
Emling. (Emmeling. Emilingen.) a. 1075. 107. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCXXXIII. a. 1220. 6. II. 606. CCXXC.
Enehaach. (Enehaaha.) ecclesia. a. 1125. 30. VII. 161. CVIII.
Entenberg. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVII. **Eutsche Graben**. a. 1147. —. V. 238. CLVIII. a. 1161. I. V. 308. CCVIII.
Endingen. Siehe Ezsingen.
Engelbrötendorf, ecclesia. a. 1179. 29. III. 357. CCXLVII.
Engelhartscelle, parochia. a. 1227. 669. CCCLXIII.
Engelhartshaim, praedium. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
Engilmarsperg. (Engilmarsperge.) a. 1075. 111. LXXX. a. 1220. 6. II. 609. CCXXC. a. 1220. 9. IV. 612. CCXXII.
Engenstete. (Enggizinstete.) e. a. 1110. 135. XCV. e. a. 1180. I. X. 369. CCLIII.
Enggizinstete. Siehe Engenstete.
Engilherge. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI.
Engilpoldstorf. a. 1230. 28. II. 683. CCCLXXV.
Eua. Siehe Anusom.
Enatal. (Valles aensis. Enatal. Enstale.) e. a. 1110. 134. XCV. a. 1117. 9. VI. 150. CI. a. 1143. 210. CXLII. a. 1161. 12. VII. 309. CCIX. e. a. 1185. 11. IV. 395. CCLXVII. e. a. 1188. 413. CCLXXXII. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. a. 1207. 507. CCCLIV. a. 1224. 14. VI. 650. CCXXLIX. Siehe auch Anusom.
Enagrade. a. 1151. —. I. 256. CLXX. Siehe auch Anusom.
Enswalde. (Ineswalde.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Siehe auch Anusom.
Eua, flume. a. 1073. 3. III. 99. LXXVI. a. 1075. 24. III. 103. LXXVIII. a. 1075. 105. LXXIX. 109. LXXX. e. a. 1110. 130. XCHI. a. 1111. 25. VI. 136. XCVI. a. 1122. 158. CV. a. 1142. 205. CCXXXIX. a. 1205. 24. V. 499. CCXLVII. a. 1220. 6. II. 605. CCXXC. Siehe auch Iau.
Enzenweis. (Enzenweis. Enzinwie.) a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCHI. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCXXC. a. 1220. 9. IV. 612. 613. CCXXII.
Enzmanneswalthausen, villa. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.
Ezsingen. (Eudsingen. Edsingen.) a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 143. XCVIII.

- a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CH. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Tasingen.
- Eoluin.** Siehe Eholuingen.
- Erbesfurt.** a. 975. II. VI. 61. XLV.
- Ergoltesbsh.** a. 878. 29. IX. 22. XVI.
- Erlipach.** Siehe Erlbach.
- Eringen.** a. 1164. 330. CCXXVI.
- Erla.** (Erlaha, Herla, Erlach.) **Ecclesia, fluvius.** e. a. 1050. 86. LXVII. a. 1125. 30. VII. 161. CVIII. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1149. 248. CLXIV. a. 1151. —. I. 256. CLXX. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI. a. 1196. 26. IV. 455. CCCXI. e. a. 1200. 476. CCCXXI. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. a. 1223. 645. CCCCLV.
- Erlafa.** (Erlawa, Erlafa.) a. 823. 28. VI. 8. V. 10. VI. a. 853. 18. I. 17. XII. a. 879. 9. IV. 24. XVIII.
- Erlamsprache,** **pons.** e. a. 1140. 477. CCCXXII.
- Erlbach.** (Erlibahe, Erlipach.) a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII. a. 1190. 424. CCXCI.
- Erflothingen.** a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
- Ersdradis,** **Coenobium sanctae.** Siehe Salzburg.
- Eschetnawwe.** a. 1220. 9. IV. 615. CCCXXII. Siehe auch Askitona.
- Evebendorf.** (Echendorf.) a. 1075. 106. LXXIX. a. 1220. 6. II. 605. CCCXX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII. Siehe auch Ebebendorf.
- Eehing.** a. 1220. 9. IV. 615. CCCXXII.
- Eenling.** a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII.
- Eustia.** Siehe Austria.
- Eusnar.** e. a. 1190. 426. CCXCIV.
- Ezinhari.** a. 823. 28. VI. 9. V.

F. V.

- Vachedorph.** a. 1216. 27. VIII. 585. CCCXCIV.
- Saetti Valentini ecclesia.** e. a. 1050. 86. LXVII. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI. a. 1196. 26. IV. 455. CCCXI.
- Valehenstain,** **mous.** a. 1192. 434. CCXCIV.
- Valwa.** (Ualennaba.) **parochialis ecclesia.** a. 1147. 16. V. 229. CLV. 233. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII.
- Vechelaha.** (Vehelaha, Vehelaha, Vechlahan, Vehlau.) **fluvius.** a. 1061. 18. II. 91. LXXI. 92. LXXII. a. 1163. 23. IV. 124. LXXVII. a. 1134. 29. VIII. 174. CXVI. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
- Vechlarsche.** (Vechlarsche, Vechelaprovke, Vechelabsbrotsche, Vechelafroecenn, Vechelarsche, Vechelabronc.) **ecclesia et hospitalis.** a. Egidi a. 1143. 26. X. 208. CXLI. a. 1147. 26. XII. 241. CLXI. a. 1151. 263. CLXXV. a. 1158. 15. II. 287. CXCH. a. 1159. 298. CCI. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. a. 1183. 21. VII. 384. CCLXI. a. 1218. 5. I. 595. CCCL. a. 1220. 22. V. 616. CCCXVI.
- Veklestorf.** (Veklestorf, Vekhelstorf, Uechelstorf, Uechelstorfb, Vekkilstorf, Vekhilstorf.) **ecclesia.** a. 1075. 106. LXXIX. III. LXXX. e. a. 1140. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 158. CXVI. a. 1230. 6. II. 606. CCCXX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII.

- Veterona,** **castrum.** a. 1160. 14. II. 301. CCH.
- Velkia.** a. 1139. 10. X. 186. CXXII.
- Velletrum.** a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 380. CCLX. e. a. 1185. 11. IV. 395. CCLXVII.
- Veltkirchen.** (Veltkirche.) a. 1025. 80. LXL. a. 1143. 211. CXLIII. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. a. 1218. 5. I. 595. CCCL.
- Velden.** (Ueldan.) a. 885. 25. VIII. 27. XX. a. 1217. 2. VII. 593. CCCXCIX. a. 1220. 11. II. 611. CCCXLI.
- Ferentium.** a. 1151. 22. VI. 260. CLXXII.
- Verona.** a. 1185. 15. XII. 396. CCLXVIII. 397. CCLXIX. 398. CCLXX. 399. CCLXXI.
- Ferraria.** a. 1187. 7. XI. 406. CCLXXV.
- Uicinisse, praedium.** a. 1125. 164. CX. S. auch Visinissa.
- Viterbium.** a. 1220. 9. IV. 614. CCCXXII. a. 1220. 15. IV. 614. CCCXXIII. a. 1220. 22. V. 617. CCCXXVI. a. 1220. 29. V. 617. CCCXXVII.
- Uitringe,** **claustrum.** a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII.
- Vitriunm.** a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
- Viechtenstain.** (Viehtensteine, Fiechtenstain.) **castrum.** a. 1218. 9. VII. 598. CCCXIV. a. 1222. 13. III. 633. CCCXXIX. a. 1224. I. VIII. 652. CCCL. a. 1226. 660. CCCCLVI. a. 1227. 19. IV. 664. CCCCLVII.
- Viethropach.** (Vietspach.) a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Viechwaech.** (Viechtenwaech.) e. a. 1160. 299. CCH. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1189. 4. I. 414. CCLXXXIII. a. 1215. 26. III. 575. CCCXXXIX.
- Fignu.** a. 1117. 9. VI. 150. CI.
- Vihpach.** a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.
- Vihchonen.** a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Vihus.** (Vihvu.) e. a. 1125. 169. CXII. a. 1146. 11. XI. 232. CII.
- Vihvais.** a. 1137. 179. CXX.
- Viltzmos.** (Uiltzmos.) a. 1198. 30. VI. 461. CCCXVI. a. 1212. 24. I. 535. CCCLXXV.
- Villanm.** a. 1225. —. VII. 657. CCCCLIV.
- Vilna.** a. 1220. 9. IV. 612. CCCXII.
- Vilshouca.** (Uilshouen, Vilschouen.) a. 1075. 106. LXXIX. III. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. CXVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCXX. a. 1230. 9. IV. 612. CCCXXII.
- Viechlara.** a. 1192. 459. CCC.
- Viesche.** a. 1181. 27. II. 372. CCLVI.
- Vieschenhaim,** **parochia.** a. 1179. —. IV. 365. CCL.
- Viesehart,** **praedium.** a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Visinissa,** **riua.** a. 1125. 165. CX. Siehe auch Uicinisse.
- Viverraengen.** a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI. Siehe auch Faverraengen.
- Flatsch.** a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.
- Flinsbach.** (Flinspach.) a. 828. 22. III. 11. VII. e. a. 1050. 86. LXVII. a. 1151. 22. V. 257. 258. CLXXI.
- St. Floriani,** **domus, cellala, cella, ecclesia, monasterium.** a. 823. 28. VI. 10. VI. a. 888. I. IV. 32. XXIV. a. 892. 15. II. 38. XXVIII. a. 900. 19. I. 47. XXXIV. a. 976. 22. VII. 63. XLVII. a. 1002. 18. VII. 71. LII. e. a. 1071. 25. VI. 95. LXXV. a. 1088. 19. VII. 118. LXXXII. a. 1111. 25. VIII. 139. XCIII. 142. CXXIII. a. 1113. 26. VII. 146. XCIV. a. 1115. 9. VI. 149. C. a. 1122. 18. III. 152. CH. 156. CHII. a. 1122.

(St. Floriani.) 22. III. 157. CIV. a. 1125. 20. XI. 162. CIX. a. 1125. 164. CX. a. 1137. 1139. 180. CXXI. a. 1141. 24. VI. 191. CXXVIII. a. 1142. 203. CXXXVII. a. 1143. 13. V. 216. CXLVII. a. 1143. 24. XI. 217. CXLVIII. e. a. 1150. 477. CCXXXVII. a. 1151. 26. VIII. 260. CLXXII. a. 1159. 295. CXCIX. 298. CCL. a. 1162. 27. II. 318. CCXVI. a. 1163. 18. X. 326. CCXXIII. a. 1183. 21. VII. 381. CCLXI. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXVII. e. a. 1200. 470. CCXXIII. 476. CCXXXI. a. 1202. 28. VII. 485. CCXXXIV. a. 1202. 23. X. 486. CCXXXV. 487. CCXXXVI. a. 1203. 494. CCCLII. a. 1208. 15. X. 511. CCCLVIII. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. a. 1209. 325. CCCLIV. 326. CCCLV. a. 1212. 21. V. 547. CCCLXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 551. 554. CCCLXXIX. a. 1213. 14. II. 558. CCCLXXXIII. a. 1213. 16. VI. 563. CCCLXXXVI. 569. CCCLXXXVII. a. 1218. 5. I. 594. CCCL. a. 1220. 22. V. 617. CCCCXVI. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCXIX. a. 1220. 625. CCCCXXV. a. 1221. 11. V. 630. CCCCXXVIII. a. 1222. 7. XII. 638. CCCCXL. a. 1224. 653. CUCCL. a. 1228. 7. V. 671. CUCCLXV. a. 1230. 28. II. 682. 684. CCCLXXXV. e. a. 1230. 693. CCCLXXXV.

Flarnespaech. a. 1040. 18. I. 82. LXIV. Vokhir. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. Fogia. a. 1230. —. IV. 686. CCCCXXXVIII. Voldiadorf. a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. Voldiadorf. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Vordichdorf. ecclesia. a. 1196. 457. CCCCIII.

Formbach, monasterium. a. 1139. 29. III. 181. CXXIII. a. 1146. 11. XI. 221. CII. a. 1179. 29. III. 357. CCCLVII. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII. a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI. a. 1196. 456. CCCCII. a. 1210. 529. CCLXXIX.

Formbach, rivus. a. 1122. 158. CV.

Forst. (Forest.) a. 777. 3. II. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Forowe, monasterium. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII.

Forum Julii. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 252. CLVI.

Fossa. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. Siehe auch Grab.

Fradaldorf. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII.

Fraachenbereh. a. 1171. 346. CCXXXVII.

Fraankenbure, castrum. a. 1160. 14. II. 301. CCH.

Fraukenmarkt. a. 1225. —. VIII. 657. CCCLIV.

Frankosfort. (Frauchosfort.) a. 823. 28. VI. 9. V. 10. VI. a. 1007. I. XI. 73. LV. 74. LVI.

Freindorf. (Vreindorf.) a. 1075. 113. LXXX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII. Siehe auch Friedorf.

Frexen. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.

Frikkenhusen. a. 1216. 27. VIII. 385. CCCCIV.

Frieckenvalde. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Siehe auch Triceanvald.

Friedelmeisdorf. a. 1209. 31. I. 516. CCLX.

Frieuberger, praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. Siehe auch Fringenberge.

Friendorf. a. 1220. 6. II. 609. CCCCX. Siehe auch Freindorf.

Frientalitia. a. 1071. 23. VI. 97. LXXX.

a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CH. Siehe auch Frigulitutu.

Friesach. (Frisacum.) a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1117. 9. VI. 152. CI. e. a. 1125. 169. CXII. a. 1137. 179. CXX. a. 1139. 10. X. 184. 187. CXXIII. a. 1146. 11. X. 223. CII. a. 1161. 6. IX. 311. CCX. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.

Frigulitutu. a. 1111. 23. VIII. 141. CXVII. 143. CXVIII. Siehe auch Vriealivita.

Fringenberg. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Frienberg.

Frisaenum. Siehe Friesach.

Frisinga. a. 1155. 275. CLXXXIV.

Frodrix. Siehe Fruznich.

Froacove. a. 1139. 10. X. 183. CXXIII.

Frudenize. Siehe Fruznich.

Frudenize. Siehe Fruznich.

Fruznich. (Frudenize. Frodniz. Frodnize. Frudenize.) fluvius. e. a. 1110. 134. XCV. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII. a. 1140. 24. X. 188. CXXV. a. 1143. 209. CXLII. e. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCXXXIII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1179. 5. IV. 360. CCLXVIII. a. 1184. —. V. 399. CCLXV.

Fuchtebah, rivus in Ufgau. a. 940. 13. VII. 57. XLII.

Fuversengen. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. Siehe auch Wiversengen.

Fuosstendorf. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.

Fustriz. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.

G.

Gallenz. (Gabeleuz. Ganeluz. Ganeluz. Ablenze. Abilenzi. Auelenze.) Provincia. Parochia. fluvius. a. 1140. 24. X. 188. CXXV. e. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCXXXIII. a. 1163. 328. CXXXIV. a. 1179. 5. IV. 360. CCLXVIII. e. a. 1190. 426. CXCIV. a. 1192. 434. CCXXVII. a. 1213. 21. XII. 573. CCCLXXXVIII.

Galstetia. Siehe Galsteten.

Galsharn. (Gaisfarn?) a. 1224. 29. II. 647. CCCCXVI. Siehe auch Gomvorn.

Galsteten. (Galstetia.) a. 1147. —. V. 238. CLVIII. a. 1161. I. V. 308. CCVIII.

Galewia. (Galewia.) praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.

St. Galli. ecclesia. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.

Gamanara, mos. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Gamsiz. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. Siehe auch Kamuz.

Garsten. (Gasterin. Gerstina. Carstensis ecclesia.) Monasterium et ecclesia. a. 1082. 116. LXXXI. e. a. 1100. 123. LXXXVI. e. a. 1110. 133. XCIV. a. 1143. 209. CXLII. a. 1163. 328. CXXXIV. a. 1171. 345. CCXXXVII. e. a. 1177. 351. CCLXIII. a. 1179. 5. IV. 359. CCLXVIII. e. a. 1180. I. X. 369. 370. CCLIII. e. a. 1182. 377. CCLIX. a. 1200. 468. CCCCX. a. 1204. 496. CCCCXV. a. 1205. 2. VII. 500. CCCLXVIII. a. 1213. 21. XII. 374. CCCLXXXVIII. a. 1217. 594. CCCC. a. 1219. 8. VI. 601. CCCCVIII. a. 1220. 29. V. 617. CCCCXII. 622. CCCCXIII. 623. CCCCXIII. 624. CCCCXIV. 624. CCCCXV. e. a. 1220. 625. CCCCXXVI.

Garstenthal. (Gerastenthal.) a. 1190. 423

- CCCLXXXIX. a. 1192. 436. CCXC. a. 1192. 436. CCXCVIII. Siehe auch Windstiehersten.
- Garstense, Villa ad. e. a. 1177. 351. CCXLIII. a. 1192. 433. CCXCVII.
- Gastuna, rivulus. a. 889. 20. XI. 35. XXVII.
- Gawata, parochia. a. 1147. 16. V. 229. CLV. Siehe auch Grabtha.
- Gazowe, a. 1184. —. V. 390. CCLXY.
- Geppinheim. a. 1117. 9. VI. 151. CI.
- Gehsi. (Gehsi. Gehin. Geheri.) a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. a. 1220. 6. II. 605. CCXC. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXII.
- Geilant, vinea. e. a. 1196. 478. CCCXXII. Siehe auch Teiland.
- Geilspach. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. 145. XCVIII.
- Geltersheim. a. 1216. 27. VIII. 585. CCCXIV.
- Gelozingen. a. 1160. 306. CCVI.
- Gemvade. a. 1049. 16. VI. 85. LXVI.
- Gemze. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Genzeo. a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 603. CCCXC.
- Genzhaeh, rivus. a. 1198. 30. VI. 461. CCXXVI.
- Genai, ecclesia. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
- Georium, Ecclesia ad sanctum. a. 1147. 16. V. 228. 229. CLV. 232. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 239. CLIX. a. 1147. 4. VI. 240. CLX.
- Gerchwis. (Gerichwis. Gerchwise. Gerchweis.) a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCXC. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXII.
- Gerbohisperte. a. 1117. 9. VI. 150. CI.
- Gerhospach. a. 1139. 10. X. 183. CXXIII.
- Gerlantingen. (Gerlanting.) a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 140. 141. XCVII. 143. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 154. CII.
- Gerloehesperch. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Geroldshoven, mercatus in Francia. a. 1056. 90. LXX. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII.
- Geroltzberg. (Geroldisperge. Gieroltzberg.) capella. a. 1147. 10. IV. 226. CLIV. a. 1157. 29. I. 284. CXC. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. a. 1195. 29. IV. 448. CCXXI.
- Geroltstorf. (Geroldistorf.) a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII.
- Gerriesdorf, praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Gersten, parochia. a. 1179. —. IV. 365. CCL.
- Geratenthal. Siehe Garstenthal.
- Gessele. a. 1216. 27. VIII. 585. CCCXIV.
- Giechbore, castrum. a. 1160. 14. II. 301. CCH.
- Glaese. a. 1117. 9. VI. 150. CI.
- Glaspach. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII.
- Glanntch. Siehe Glaink.
- Glaink. (Glvaieb. Glanntch. Glainchi.) Monasterium. a. 1125. 165. CXI. a. 1128. I. I. 169. CXIII. a. 1151. —. I. 255. CLXX. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. a. 1183. 12. VIII. 382. CCLXII. 385. CCLXIII. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII. e. a. 1188. 413. CCLXXXII. a. 1192. 436. CCXCIX. 438. CCC. a. 1207. 507. CCCLIV. a. 1220. 12. VII. 618. CCCCVIII. a. 1220. 23. IX. 620. CCCCX. a. 1223. 24. IV. 643. CCCXLIV. a. 1224. 10. V. 647. CCCCLXIII. a. 1224. 14. VI. 648. CCCCLXVII. 650. CCCCLXIX. e. a. 1230. 693. CCCCLXXXV. Siehe auch Glainick.
- Glokinitz. (Gloeznix. Gloernix. Gloernich.) e. a. 1125. 169. CXII. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII. a. 1146. 14. XI. 222. CLI. a. 1179. 29. III. 353. CCXLVII. e. a. 1200. 475. CCXXIX.
- Glokia. (Gloeks. Clogges.) mons. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. a. 1147. 4. VI. 240. CLX.
- Gloggendorf. a. 1125. 165. CX.
- Glainick. (Glunichi. Glainch.) praedium. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1125. 165. CXI. a. 1128. I. I. 169. CXIII. a. 1151. —. I. 256. CLXX. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. Siehe auch Glaink.
- Gnessovv. a. 1184. —. V. 390. CCLXY.
- Gneusendorf. (Gneusdorf.) praedium. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX. a. 1209. 2. II. 519. CCCLXI.
- Gobansparch. a. 1207. 507. CCCLIV.
- Goelinsperg. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Godehardi, Mons sancti. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Gottenhoven. (Gottshofen.) e. a. 1050. 86. LXVIII. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI.
- Goteschafelingen. a. 1162. I. XII. 321. CCXIX.
- Göttweig, ecclesia. a. 1149. 248. CLXIV. e. a. 1200. 627. CCCXXVII.
- Goemerichingen. (Gomerichia. Gomerichingen.) a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 140. 141. XCVII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 154. CII.
- Goldarwerde. (Goldarwerde. Goldarwert.) a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1187. 406. CCLXXVI. a. 1220. 3. II. 603. CCCXC. a. 1220. 6. II. 607. 609. CCCXC.
- Goldestorf. (Goldinstorf.) a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 143. XCVIII.
- Golsena, rivus. a. 1192. 434. CCXCVII.
- Gomvarn. (Gomvaren.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Siehe auch Gaisharn.
- Götenbrannca, foss. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.
- Gömerichingen. Siehe Gomerichingen.
- Gowarshvraena. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII.
- Gotzwinsteina, castrum. a. 1160. 14. II. 301. CCH.
- Gozoltingen. a. 1151. 22. VI. 259. CCLXXII. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX.
- Grabtha, parochia. a. 1147. 16. V. 232. CLVI. Siehe auch Gawata.
- Graben. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.
- Grabense. a. 1040. 18. I. 82. LXIV.
- Gracee. (Gretz.) a. 1192. 435. CCXCVII. 436. CCXCIX.
- Grannendorf. (Gravindorf.) a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1179. 29. III. 357. CCXLVII.
- Gravinge. a. 1189. 4. I. 414. CCLXXXIII.
- Grandenberge. (Grantperch.) e. a. 1125. 169. CXII. a. 1146. 14. XI. 222. CLI. Siehe auch Crampereh.

Granesdorf, villa prope fluvium Ansaam. a. 834. 21. XII. 13. IX.
 Graaalb. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
 Grazinap. (Grazinappa). a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXIII. a. 1184. —. V. 390. CCLXY.
 Greben. a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI. Siehe auch Greben.
 Grehlich. (Grehliche. Grebelich. Grhebelic.) e. a. 1140. 477. CCCXXII. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1198. 30. VI. 461. CCCXVI. a. 1206. 19. V. 505. CCCLI. a. 1212. 24. I. 535. CCCLXXV. e. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXIII.
 Grets. a. 1192. 435. CCXCVII.
 Greiffenstain. (Griffenstaine.) castrum. a. 1147. 16. V. 229. CLV. 233. CLVI. a. 1147. —. V. 236. CLVII. a. 1149. 247. CLXIV.
 Greasenich. a. 1147. —. V. 238. CLVIII. a. 1161. 1. V. 308. CCVIII.
 Grideralbe, alpen. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
 Gria, ecclesia. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.
 Griendorf. a. 1220. 9. IV. 613. CCCXVII.
 Griene. a. 1228. 22. X. 673. CCCCLXII. Siehe auch Griene.
 Gries. (Griese.) a. 1170. 13. II. 337. CCXXIII. a. 1184. —. V. 390. CCLXY. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
 Griespach, castrum. a. 1075. 113. LXXX. a. 1217. 2. VII. 592. CCXCIX. a. 1220. 11. II. 611. CCCXLI.
 Grieschirchen. (Grieskirchen. Grieskirchen.) ecclesia. a. 1075. 24. III. 104. LXXXIII. a. 1075. 107. 108. LXXXIV. 111. 114. LXXXV. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. e. a. 1200. 470. CCCXXIV. e. a. 1210. 530. CCCLXXI. a. 1220. 6. II. 606. 607. CCCXC. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXCII. a. 1223. 5. V. 654. CCCCLII.
 Griesstich, calles. a. 1143. 6. V. 214. CXLV. a. 1147. 16. V. 288. CLV. Siehe auch Triestich.
 Grivena, castrum. a. 1160. 14. II. 301. CCH.
 Griffenstain. Siehe Greiffenstain.
 Griwinberg, mons. a. 1161. 12. VII. 309. CCIX.
 Grimarstetia. (Grimhartestetia. Grimhartestetia. Grimarsteten. Greimarsteten.) ecclesia. a. 1110. 18. IX. 129. XCH. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1180. 368. CCLII. a. 1204. 29. VII. 495. CCCXLIV. a. 1206. 19. VI. 504. CCCLI. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII. e. a. 1211. 480. CCCXXXII. e. a. 1215. 464. CCXCIX. a. 1216. 581. CCCXIII.
 Griatdorf. a. 1220. 6. II. 609. CCCXC.
 Grine, ecclesia. a. 1147. 16. V. 233. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 239. CLIX. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. a. 1215. 579. CCCXCI. Siehe auch Griene.
 Grub. (Grube. Grube.) e. a. 1050. 86. LXVII. a. 1151. 22. V. 257. 258. CLXXI. e. a. 1180. 1. X. 370. CCLIII. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. a. 1220. 6. II. 608. CCCXC. a. 1227. 11. XII. 669. CCCLXII. Siehe auch Fossa.
 Grunpach. e. a. 1220. 628. CCCXXXIX.
 Grunowe. (Grvenawe. Grjunowe. Gruonaw. Grunab. Grvenach.) a. 116C. 306. CCVI. a. 1212. 21. V. 547. CCCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 351. CCCLXXXIX. A. a. 1213. 14. II. 359. CCCLXXXIII. a. 1213. 16. VI. 563.

CCCLXXXVI. 570. CCCLXXXVII. a. 1224. 29. II. 646. CCCLXXVI. e. a. 1230. 695. CCCLXXXVII.
 Granzwiti, pagus. a. 828. 22. III. 11. VII. Siehe auch Cranzwiti.
 Granzita. a. 889. 20. XI. 35. XXVII.
 Grassewien. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI.
 Guttenspranzen. a. 1170. 13. II. 337. CCXXIII. a. 1184. —. V. 390. CCLXY.
 Gathaara, villa. a. 1224. 29. II. 647. CCCLXVI. Siehe auch Cruscharen.
 Gatowe, ecclesia. a. 1122. 18. III. 153. CH.
 Gvlech. (Gülich.) mons. a. 1125. 168. CXI. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCLXIV.
 Gumperge, mons apud Houae. a. 1207. 507. CCCLIV.
 Gumpoldschirchen. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Gundakeringen. (Gundachringen.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXIII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Gustpoldentorf. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
 Gunderskirchen, parochia. e. a. 1070. 94. LXXIV. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII.
 Gunggen. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
 Gurb. a. 1193. 30. I. 445. CCCHII.
 Gureiza. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
 Gurtan. (Gurtin. Gurtana.) a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 1137. 179. CXX. a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.
 Gurzeim. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
 Guain, fluvius. a. 1125. 163. CX. a. 1230. 28. II. 682. CCCLXXV.

H.

Habbingen, ecclesia. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI.
 Habechesbach. e. a. 1110. 131. XCIII. Siehe auch Haberbesbach, Harchesbach und Haupsach.
 Haberbesbach. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. Siehe auch Habechesbach, Harchesbach und Haupsach.
 Hatiprechtispranzen. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Haekerstorf. a. 1220. 6. II. 609. CCCXC.
 Haedigerisperge, ecclesia. a. 1145. 24. XI. 217. CXLVIII.
 Haemberge. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
 Haemouis villa. a. 1140. 724. XV. A.
 Haenteenberg. Siehe Handenberg.
 Haenam. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
 Hafte, praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Hafte.
 Harenara. a. 1186. 27. XII. 403. CCLXXXIII. e. a. 1196. 478. CUCXXXII. e. a. 1215. 464. CCXCIX. a. 1216. 581. CCCXIII.
 Hafre. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Hafte.
 Hag. (Hage.) hofmarchia. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. a. 1192. 439. CCC. 442. CCCL. e. a. 1222. 641. CCCCLII.
 Hagelina. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
 Hagenberg. (Haginperge. Haginperch.) a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CULXY. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXII.
 Hagenang. a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.
 Hagenowe, praedium. e. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXXV.

Hagiaspach. a. 1117. 9. VI. 151. Cl.
 Hagwalde. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII.
 385. CCLXIII.
 Haidolfingien, ecclesia. a. 1148. 30. III.
 246. CLXIII.
 Haimenstoch. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII.
 Haiming. (Heimingen.) ecclesia. a. 1073. 23.
 III. 104. LXXXVIII. a. 1075. 106. LXXXIX.
 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a.
 1111. 25. VI. 158. XCVI. a. 1220. 6. II.
 606. CCCXX. a. 1220. 9. IV. 612.
 CCCXXII.
 Hainvelde. a. 1228. 672. CCCCLXVI. Siehe
 auch Havelde.
 Haize. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 Hail. (Halla, Halle, Hal.) a. 1025. 80. LXI.
 a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. a. 1111.
 25. VI. 138. XCVI. a. 1117. 9. VI. 150. Cl.
 a. 1137. 178. CXX. a. 1139. 10. X. 183.
 CXXIII. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII. a.
 1147. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1148. 30.
 III. 246. CLXIII. a. 1151. 22. V. 258.
 CLXXI. a. 1158. 21. VIII. 290. CXCV. a.
 1161. 311. CCXI. a. 1160. 19. VIII. 304.
 CCV. a. 1163. 328. CCXXIV. a. 1170. 13.
 II. 336. CCXXXII. a. 1179. —. IV. 365.
 CCL. a. 1181. 27. II. 372. CCLVI. a. 1184.
 —. V. 390. CCLXV. a. 1184. 393. CCLXVI.
 a. 1192. 443. CCLII. a. 1203. 8. II. 490.
 CCCXXXIX. a. 1209. 526. CCCLXV. a.
 1220. 6. II. 607. CCCXX. inferior e. a. 1212.
 558. CCLXXXIII.
 Halbhureh. a. 1203. 21. I. 489. CCCXXXVIII.
 Hallein. (Salina maior.) a. 777. 4. II.
 Siehe auch Salina.
 Hals, castrum. a. 1222. 13. III. 633.
 CCCXXXIV.
 Halspach, ecclesia. e. a. 1230. 692.
 CCCCLXXXV.
 Handenberge. (Hantperch. Haentenperch.
 Haentenperg.) a. 1125. 30. VII. 161. CVIII.
 a. 1147. 10. IV. 226. CLIV. a. 1157.
 29. I. 284. CX. a. 1195. 29. IV. 448.
 CCVI.
 Havelden. (Hannelde.) e. a. 1200. 474.
 CCXXVIII. e. a. 1230. 689. CCCCLXXX.
 Hart. (Hard. Harde. Hardis.) Silva superior
 et inferior. a. 992—993. 718. VIII. A. a.
 1056. 89. LXX. a. 1061. 18. II. 91. LXXI.
 92. LXXII. a. 1075. 107. LXXXI. 111.
 LXXX. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII. a.
 1162. 26. II. 316. CCXV. a. 1195. 25.
 VII. 453. CCXIV. a. 1208. 19. X. 514.
 CCCLIX. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX. a.
 1209. 2. II. 519. CCLXII. a. 1220. 6.
 II. 606. CCCXX. a. 1220. 9. IV. 612.
 CCCXXI.
 Hardara. a. 1160. 306. CCVI.
 Harderge. (Hartperch.) Mons et praedium.
 e. a. 1110. 135. XCV. a. 1143. 210. CXLII.
 a. 1144. 23. X. 215. XLVI. a. 1161. 6.
 IX. 310. CCX. a. 1179. 10. II. 353.
 CCXLVI. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX.
 a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
 Hartchirehen. (Hartchiraha. Harchyrehen.)
 e. a. 898. 44. XXXI. a. 1220. 6. II.
 608. CCCXX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII.
 Harden. e. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216.
 581. CCCXXIII.
 Hartheim. (Hardheim.) a. 878. 20. IX. 22.
 XVI. a. 1075. 107. LXXXI. 112. LXXX.
 e. a. 1110. 135. XCV. 135. XCV. a. 1111.
 25. VI. 139. XCVI. e. a. 1150. 251.
 CLXVII. 247. CCXXXIII. a. 1220. 6. II.
 606. 608. CCCXX. a. 1220. 9. IV. 612.
 CCCXXII.

Hartrata. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX.
 Hartwigespach, rivus. a. 1139. 10. X.
 185. CXXIII.
 Hartwigesdorf. a. 1139. 10. X. 186.
 CXXIII.
 Harrose. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
 Haselbach. e. a. 1100. 123. LXXXVI. a. 1110.
 18. IX. 129. XCII. a. 1117. 9. VI. 150.
 Cl. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a.
 1171. 346. CCXXXVII. a. 1184. 391.
 CCLXV.
 Haselc. a. 1207. 507. CCCLIV.
 Haseaprael. (Haseapruole. Hasenbuell. Ha-
 sinprl.) a. 1075. 106. LXXXIX. 110. LXXX.
 a. 1220. 6. II. 603. CCCXX. a. 1220. 9.
 IV. 612. CCCXXII.
 Hasewic. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 Hasinhuriuark. e. a. 1110. 135. XCV.
 Haslach. a. 1133. 20. III. 266. CLXXXVIII.
 Havespach. a. 1075. 106. LXXXIX. a.
 1220. 6. II. 606. CCCXX. Siehe auch Haves-
 chesbueh. Haberhesbueh und Hantspach.
 Hantspach. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII.
 Siehe auch Haveschesbueh. Haberhesbueh und
 Havespach.
 Hecherena. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
 Heteinga. e. a. 1223. 690. CCCCVI.
 Hetedorf. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
 Hefte. a. 1111. 25. VI. 139. XCVI.
 Hegeubueh. (Hegibueh. Heginbueh.) a. 1075.
 110. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a.
 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II.
 603. CCCXX. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII.
 Heginere. mons. a. 777. 10. VII. I. I.
 Heginheim. e. a. 1110. 135. XCV.
 Heidingesvelt. a. 1216. 27. VIII. 584.
 CCCXCIV.
 Heikinpueh, rivulus. a. 777. 10. VII. I. I.
 Heilichbrunnen. a. 1216. 27. VIII. 583.
 CCCXCIV.
 Heimingen. Siehe Haiming.
 Helphiwe. a. 1183. 23. II. 378. CCLX.
 Helfendorf. a. 885. 25. VIII. 27. XX.
 Hengelberge. e. a. 1030. 86. LXXII.
 Heagst. (Hengist.) mons. a. 1147. —. V. 237.
 CLVIII. Ecclesia. a. Margarethe virginis.
 a. 1146. 4. I. 218. CLXIX. a. 1153. 20.
 XII. 265. CLXXXVII. Ecclesia. a. erasm. a.
 1161. I. V. 308. CCVIII.
 Henwaleharen. a. 1277. 669. CCCCLXIII.
 Herage. e. a. 1211. 480. CCCXXIII.
 Herdeginsprete, silva. a. 1117. 9. VI.
 150. Cl.
 Hertgersdorf, praedium. e. a. 1170.
 343. CCXXXIV.
 Heresinge. (Heresingen.) a. 1111. 23. VIII.
 140. 141. XCVII. 144. 145. XCVIII. a.
 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18.
 III. 153. CII. a. 1196. 26. IV. 453. CCXXI.
 Hergolviugen. a. 1075. 106. LXXXIX. a.
 1220. 6. II. 605. CCCXX.
 Heribrunnam. a. 828. 22. III. 11. VII.
 Herilugeneide. a. 835. 18. I. 17. XII.
 Hering. a. 1174. 17. IX. 349. CCXXXIX.
 Herla. Siehe Erla.
 Hersedorf. a. 1195. 25. VII. 453. CCXIX.
 a. 1209. 31. I. 518. CCCLX.
 Herrogenhulle. (Mius hulle.) a. 1184.
 —. V. 391. CCLXV. e. a. 1188. 414.
 CCLXXXII. a. 1220. 624. CCCXXIV.
 Heskilobuh. a. 878. 20. IX. 22. XVI.
 Heilvraueh. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Heurtswauec, ecclesia. a. 903. 8. IX.
 50. XXXVI.
 Hezelingen, praedium. a. 1179. 20. IV. 362.
 CCCLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.

Hezzemaniadorf. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXIII.
 Hibernslipb. (Hiperslipa.) a. 992—993. 718. VIII. A. c. a. 993. 69. LI.
 Hittingen. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. a. 1155. 276. CLXXXV.
 Hiltteringen. a. 1146. 483. CCCXXXII. e. a. 1215. 464. CCXXIX. a. 1216. 581. CCCXXIII.
 Hirtina, praedium. c. a. 1170. 343. CCXXXIV. Siehe auch Hirtanen.
 Hirschalm. (Hirschalm.) a. 1139. 10. X. 185. CXXIII. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1185. —. V. 391. CCLXV.
 Hirzowe. a. 1117. VI. 150. CI.
 Hyapere. Siehe Yaper.
 Huzingiu. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII.
 Huzendorf. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXIII.
 Hoehenhart. Siehe Hoehhart.
 Hoehart. (Hoehhart. Honhart. Hoehenhart. Hohnhard. Hoehenhart.) Forestum. a. 898. 17. X. 43. XXXI. a. 899. 5. II. 46. XXXIII. a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1174. 350. CCXLI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX.
 Hofehircheu. capella. e. a. 1230. 690. CCCCLXXXII.
 Hoehheim. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.
 Hoemara. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Hofstat. a. 1146. 4. V. 220. CL.
 Hofstetteu. a. 1223. 645. CCCCXLV.
 Hoehenberchah. (Hohouherchach. Hohberahach. Hoehperchach. Hohwerch. Hoeherech.) a. 878. 20. IX. 22. XVI. a. 1025. 80. LXI. a. 1147. 10. IV. 226. CLIV. e. a. 1150. 250. CLXXI. a. 1157. 29. I. 284. CXI. a. 1162. 6. X. 320. CCXXVIII. a. 1195. 29. IV. 449. CCXVI. Siehe auch Hoehenberge.
 Hoehenberge. (Hohiaberge. Hoehenberch.) a. 1147. —. V. 238. CLVIII. a. 1161. I. V. 308. CCVIII. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. Siehe auch Hoehesherbach.
 Hoehsburch. castrum. a. 1153. 20. XII. 266. CLXXVII.
 Hoehenart. Siehe Hoehhart.
 Hoehoe, ecclesia. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
 Hoehenstat. ecclesia. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
 Hoehewart. (Hohwart. Hohnwart. Hoehewart. Hoehewart.) parochia. a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Hoehewart. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVII.
 Hohnhard. Siehe Hoehhart.
 Hohoga Plaettchium im Gruozwittengau. a. 828. 22. III. 11. VII.
 Hohstat. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII.
 Hohnstat. a. 903. 12. VIII. 48. XXXV.
 Hullenbach. Siehe Wollbach.
 Holuharch. (Holuhurch.) a. 889. 20. XI. 36. XXVII. e. a. 1230. 694. CCCLXXXVI.
 Holzheim. (Holzheimen.) a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1162. I. XII. 321. CCXIX. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Homhurch. a. 1216. 27. VIII. 585. CCXCIV.
 Hoorea. a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.
 Horbach. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. CXVIII. a. 1113. 26. VI. 147. CXIC. a. 1122. 18. III. 153. CH.
 Hordorf. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.

Horenbach. flumen. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1181. 27. II. 372. CCLVI.
 Horgeubruken. (Horgiunrukke.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Horn. a. 1075. 114. LXXX.
 Hostete. castrum. 1160. 14. II. 301. CIII.
 Houtaren. (Hotaren. Hytarn.) ecclesia. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Hovthvhtea. (Hvoehoptea.) praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
 Houaspereh. (Hvaispereh.) a. 1040. 18. I. 82. LXIV. a. 1052. 20. VII. 87. LXVIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII.
 Houze. a. 1207. 507. CCCLIV. Siehe auch Hus.
 Houzrak. (Huzrue. Huzrak. Huzrugku.) mona. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1143. 210. CXLII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Huphowe. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI.
 Hukenchoven. (Huokkenchoven. Huukinchonin. Huehinchonin.) a. 1075. 106. LXXIX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Hytarn. Siehe Houtaren.
 Huettenheim. a. 1216. 27. VIII. 585. CCXCIV.
 Hyfhystr. Siehe Anhausen.
 Hulna. a. 1040. 18. I. 83. LXIV.
 Hulwern. (Hulwarn. Hulewarn. Hulwarden.) a. 1192. 439. CCC. 441. CCCL. a. 1195. 29. IV. 449. CCXVI. e. a. 1230. 689. CCCCLXXX.
 Hvnoehoptea. Siehe Hovthvhtea.
 Huntprrotachrot. a. 1163. 328. CCXXIV.
 Huudorf. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVII.
 Hvatschaim. (Hantschaim.) a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX.
 Hvaispereh. Siehe Houaspereh.
 Hunorum terra. a. 823. 28. VI. 8. V. 9. VI.
 Hunzapach. a. 1162. 27. II. 317. CCXVI.
 Hus, ecclesia. e. a. 1190. 426. CCXCVI.
 — superius et inferius. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Siehe auch Hone.
 Huzrue. Huzrugku. Siehe Huzrak.
 Hvilften prope Givaeh. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
 Husmannin. e. a. 1110. 134. XCV. a. 1143. 209. CXLII.

I. J. Y.

St. Jacobi ecclesia. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.
 Jaeringe. inferius et superius. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. Siehe auch Jeringen.
 Jagara, praedium. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Lagara.
 Jagiraherge. (Jagiriaberge.) e. a. 1110. 134. XCV. a. 1143. 209. CXLII.
 Jhaeh, ecclesia. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.
 Jheubereh. (Yueberge. Iweuberg.) a. 1154. 273. CLXXXII. 477. CCCCXXII. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI. e. a. 1215. 464. CCCCXIX.

a. 1216. 581. CCCXCHI. Siehe auch Einherge.

Ipfa. (Yppha.) Locus et duo rivi. a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV. a. 1002. 18. VII. 71. LIII. a. 1071. 25. VI. 95. LXXV. a. 1113. 26. VI. 146. XCIX. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.

Yhsa. (Ipsa.) fluvius. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 1075. 113. LXXX.

Ipapureh. (Yhesapureh. Ihsibureh. Ihsibureh. Ihsibureh. Ihsibureh.) a. 1073. 3. III. 99. LXXXVI. a. 1075. 105. LXXXIX. 110. LXXX. e. a. 1110. 130. XCHII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1198. 18. VIII. 462. CCCXVII. a. 1220. 6. II. 605. CCCXX.

Ieendorf. a. 1209. 31. I. 516. 518. CCCLX. Iden. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI.

Iiting. a. 1125. 30. VII. 161. CVIII.

Jeringen. inferioris et superioris. a. 1139. 10. X. 184. CXIII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. Siehe auch Jaeringen.

Jerosolima. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1197. 459. CCCXV.

Jersheim. Siehe Irsheim.

Yeaeherge. Siehe Ihenberch.

Igelhach. praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCCLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.

Ihhuungespaeh. a. 1151. —. I. 256. CLXX.

Ihhuungistetin. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVIII.

Iylagowe. (Ylaken.) comitia. a. 1217. 24. I. 388. CCCXCVI. a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII.

Ylaa. Siehe Hziaa.

Ilaungesdorf. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXIII.

Ihzaa. (Ylaa.) fluvius. a. 1010. 28. IV. 75. LVII. a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII.

Imberheim. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Imeinesdorff. e. a. 1050. 86. LXVII. Siehe auch Imzininstoff.

Imzininstoff. (Imzinesdorff.) e. a. 1110. 132. XCHII. a. 1111. 25. VI. 139. XCVI. a. 1111. 25. VIII. 141. XCVII. Siehe auch Imzinesdorff.

Iueingau. a. 885. 25. VIII. 27. XX.

Iuensvalde. Siehe Easvalde.

Inferioris monasterii ubhatia. (Niederminster.) e. a. 898. 44. XXXII.

Iugelhach. praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCCLIX. Siehe auch Igelhach.

Iugoltestat. ecclesia. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.

Iua. (Iuna. Iuna.) flumen. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1144. 23. X. 215. CXLVI. a. 1154. 19. XI. 271. CLXXXI. a. 1162. 4. IV. 318. CCXVII. Siehe auch Euaa.

Iuulinuesdorff. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI.

St. Johannis ecclesia ad Windberg. a. 1111. 23. VIII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1170. 13. II. 337. 338. CCXXXII.

Johannstain. castrum. a. 1222. 13. III. 633. CCCXXXIV.

Jonapach. fluvius. a. 1139. 10. X. 185. CLXXXIII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.

Jowersiz. fluvius. a. 1142. 204. CXXXVIII.

Jristal. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Irmbrington. (Irembrington.) a. 1141. 195. CXXXI. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. a. 1183. 23. II. 379. CCLX.

Irsheim. (Jersheim.) ecclesia. a. 1075. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCHII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCXX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXCH.

Ysper. (Ispira. Hysperc.) fluvius. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. a. 1147. 4. VI. 240. CLX.

Ischel. (Iscale. Iscola. Iskia. Yaenla.) rivus. a. 829. 12. VIII. u. 849. 19. VII. 15. XI. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV. a. 1192. 435. CXCXVII.

Iseendorf. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXCH. Siehe auch Eytzeendorf, Iseendorf und Ieendorf.

Iser. fluvius. a. 1226. 660. CCCCLVII.

Iserhouen. ecclesia. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.

Ieingrimesheim im Matiehgau. a. 1055. 22. III. 89. LXIX.

Ivglhach. praedium. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Igelhach.

Jauah. e. a. 1190. 420. CCLXXXVII.

Iueberg. Siehe Ihenberch.

Izeendorf. (Izendorf.) a. 1075. 107. LXXIX. a. 1220. 6. II. 606. e. CCCX. Siehe auch Eytzeendorf, Iseendorf und Ieendorf.

L.

Lahanta valles. a. 889. 20. XI. 37. XXVII. Siehe auch Lavent.

Laternum. a. 1139. 29. III. 182. CXXII. a. 1140. 12. IV. 188. CXXIV. a. 1141. 8. I. 191. CXXVII. a. 1142. 8. XII. 201. CXXXV. a. 1144. 15. IV. 213. CXLIV. a. 1146. 4. I. 218. CXLIX. a. 1158. 15. II. 288. CXCH. a. 1179. 29. III. 359. CCLXVII. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 367. CCL. a. 1193. 29. I. 445. CCCH. a. 1193. 30. I. 446. CCCH. a. 1195. 29. IV. 450. CCCLV. 451. CCXVII. a. 1202. 27. V. 485. CCCXXIII. a. 1209. 2. II. 322. CCCLXI. a. 1210. 4. II. 528. CCCLXVII. a. 1218. 5. I. 595. CCCL. a. 1219. 18. III. 601. CCCXVII. a. 1221. 2. IV. 630. CCCX XXI. a. 1223. 29. III. 642. CCCCLIII. a. 1226. 13. V. 658. CCCCLV. a. 1230. 4. IV. 685. CCCCLXV.

Ladersdorf. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXIII.

Laembach. superior et inferior. rivus. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.

Laemperge super lethina. a. 1212. 21. V. 547. CCCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 551. 579. A. a. 1213. 16. VI. 563. CCCLXXXVI. 570. CCCLXXXVII. Siehe auch Lomperge.

Lavent. (Lavende.) a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXIII. Siehe auch Lahanta valles.

Lavenze. (Lauenze.) fluvius. a. 1146. 11. XI. 222. CLI. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.

Lalmpach. a. 1139. 10. X. 185. CXIII.

Laimgrube. mous. a. 1209. 31. I. 516. CCLX.

Lalling. ecclesia. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.

Lambach. (Lambaeense.) Monasterium. a. 1056. 89. LXX. a. 1061. 18. II. 90. LXXI. 91. LXXII. e. a. 1070. 94. LXXIV. a. 1089. 14. IX. 119. LXXXIII. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII. a. 1106. 126. LXXXIX. a. 1160. 306. CCVI. a. 1162. 26. II. 316. CCXV. a. 1163. 20. IV. 323. CCXII. a. 1163. 2. VIII. 324. CCXIII. a. 1166. 351. CCXXVII. a. 1176. 351. CCXLIH. e. a. 1180. 371. CLXIV. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII. a. 1216. 27. VIII. 585. CCCXCV. e. a. 1220. 628. CCCXXIX. a. 1222. 639. CCCCLII. e. a.

1223. 640. CCCCXLII. a. 1223. 29. III. 642. CCCCXLIII. a. 1224. 29. II. 646. CCCCXLVI. a. 1229. 6. II. 676. CCCCXLXI. e. a. 1230. 695. CCCCXXXVII.
- Sil. Lumberti, ecclesia. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII.
- Lamperge. a. 1213. 14. II. 559. CCLXXXIII. Siehe auch Lacimperge.
- Laadawe. a. 1075. 111. LXXX.
- Laudindorf. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Lautshabe. a. 1218. 2. VII. 597. CCCCIII.
- Laadshut. a. 1209. 525. CCCLXIV. 526. CCLXV.
- Laugardorf. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Laagham, coenobium. a. 1218. 7. VII. 597. CCCCIV.
- Langwat, mons. a. 1125. 167. CXI. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCXLIV.
- Lansigrabis. e. a. 1110. 135. XCV.
- Laudsaum. a. 1162. 26. II. 317. CCXV.
- Laugane. a. 1183. 23. II. 379. CCLX. Siehe auch Liugane.
- Laureacum, (Lauriacum) a. 1082. 117. LXXXI. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. a. 1093. 720. X. A. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1111. 23. VIII. 142. XCVII. a. 1132. 32. III. 158. CIV. a. 1128. 1. I. 171. CXII. a. 1143. 210. 211. CXLII. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 387. CCLXIII. a. 1192. 440. 442. CCC.
- pagus. a. 1071. 25. VI. 95. LXXV. a. 1113. 26. VI. 146. XCIX.
- parochia. a. 1088. 18. VIII. 119. LXXXII.
- ecclesia. e. a. 504. 699. I. A. a. 824—827. 701. II. A. e. a. 937. 702. III. A. a. 937—939. 705. IV. A. a. 948. 708. V. A. a. 974. 711. VI. A. a. 974. 716. VII. A. a. 977. 5. X. 65. XLVIII. 67. XLIX. a. 1052. 20. VII. 87. LXVIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII.
- capella. Mariae. a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. e. a. 1110. 132. XCH. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX. Siehe auch Loracham.
- Lawara. (Lauraria) a. 1141. 193. CXXIX. a. 1209. 31. I. 516. CCLX.
- Lawn. (Läwen.) laeus. a. 1125. 167. CXI. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCXLIV.
- Laxandorf. (Laxlvradorf.) a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Laznich, minor et maior. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- rufa. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Laznichalb. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Lebenstain. Siehe Lewinsteine.
- Lederhosede. a. 1163. 328. CCCCIV.
- Lethien. (Lethin.) a. 1212. 8. VIII. 551. 379. A. a. 1213. 16. VI. 364. CCCCXXXVI. 570. CCCCXXXVII.
- Legmos. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL.
- Leichperge. a. 1143. 209. CXLII.
- Leimkar. (Leimehar.) a. 1075. 106. LXXIX. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX.
- Lelin. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Lentinhofa. a. 878. 20. IX. 22. XVI.
- Leugenbaeh. a. 1149. 247. CLXIV. a. 1151. 22. V. 258. CLXVI.
- Leovfa. a. 1203. 8. II. 491. CCCCXXXIX. Siehe auch Loufa.
- Lorch. a. 1117. 9. VI. 150. CI.
- Leuehart. a. 1230. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Levting. (Leuwentingen. Lempting. Lump-tingen.) a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII. Siehe auch Liumendingen, Liumitingen, Liumuntingen und Liumuntingen.
- Lewaru. a. 1153. 20. XII. 266. CLXXVII.
- Lewinsteine (Lebenstain.) castrum in Lungan. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI.
- Lihaz. a. 1153. 20. XII. 267. CLXXVII.
- Lichtenbereh. a. 1163. 328. CCCCIV.
- Lieheperge in Eustal. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Litaha. a. 823. 28. VI. 8. V. 9. V.
- Liechteannels, castrum. a. 1160. 14. II. 301. CCH.
- Liesnich. (Liesniaba.) a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
- Lilinhovin. (Liliginhovin.) a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 140. CXLII. 143. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CH.
- Lilioram campas. Coenobium. a. 1205. 207. CXL.
- Lilinsprvaum in Panoia. a. 903. 8. IX. 30. XXXVI.
- Lymperg. (Limperch. Limperc.) vinea. a. 1208. 22. IV. 311. CCCLVII. a. 1209. 22. IV. 322. CCCCXII. e. a. 1210. 350. CCCCXX. e. a. 1220. 627. CCCCXXXVII.
- Linta. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
- Linthaim. a. 1075. 112. 113. LXXX. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Liathurd. a. 879. 10. II. 23. XVII.
- Liunza. Liunze. Liunze. Liunze.) a: 823. 28. VI. 10. VI. e. a. 906. 34. XXXIX. a. 1111. 23. VIII. 140. 141. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CH. a. 1207. 508. CCCCIV. a. 1228. 22. X. 673. CCCCXLVII.
- Liunzahalse. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Liunben. (Liubina.) a. 889. 20. XI. 36. 37. XXVII. a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. e. a. 1110. 132. XCH. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI.
- Liubea. (Lirbea.) villa in orientis partibus. a. 1141. 194. CXXX. e. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXVI.
- Livbenbaeh. (Liupilinapah. Livpilianapah. Luibilinbaeh.) a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV. a. 992—993. 718. VIII. A. e. a. 993. 69. LI. e. a. 1150. 352. CCLXIV.
- Livbiagan. a. 885. 25. VIII. 27. XX.
- Livterbaeh. a. 1040. 18. I. 82. LXIV.
- Liugane. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. Siehe auch Laugane.
- Liumendingen. e. a. 1110. 131. XCH. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. Siehe auch Levating, Liumitingen, Liumuntingen und Liumuntingen.
- Liumitingen. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. Siehe auch Levating, Liumuntingen, Liumuntingen und Liumuntingen.
- Liumuntingen. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. Siehe auch Levating, Liumitingen, Liumendingen und Liumitingen.
- Liumuntingen. a. 1111. 23. VIII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CH. Siehe auch Levating, Liumitingen, Liumendingen und Liumuntingen.
- Liunzen. a. 1170. 13. II. 338. CCCCXII. Siehe auch Luzen und Luzen.
- Liunzindorf. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Lobenweli, campas. a. 1154. 273. CLXXXII.

477. CCCXXII. e. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXXIII.
- Lobaick. (Lobenick. Lohnick.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Loch. e. a. 1200. 470. CCXXVIII. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII. Siehe auch Lohr.
- Lofaix. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Lohr. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. a. 1220. 6. II. 607. CCCXX. Siehe auch Loch.
- Loma. a. 1125. 20. XI. 162. CIX.
- Louewiz. a. 1146. II. XI. 222. CLI. Siehe auch Luscia.
- Longave. (Loangorve.) a. 1139. 10. X. 185. CXXIII. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. Siehe auch Langowe und Lorogoe.
- Loocham. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI.
- Lorachum. vicus. a. 977. 5. X. 65. XLVIII. 67. XLIX. Siehe auch Laurencm.
- Lossiz. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. Siehe auch Lusiz.
- Loofia. a. 1117. 9. VI. 151. CI. Siehe auch Leofeu.
- Lorogoe. a. 1117. 9. VI. 150. CI. Siehe auch Longare und Langowe.
- Lorzberg. (Lozperch. Lozher. Lozperg.) ecclesia. a. 1125. 164. CX. e. a. 1170. 343. CCXXIV. a. 1171. 346. CCXXXVII. e. a. 1210. 479. CCCXXIII.
- Lozenkirchen. e. a. 1212. 537. CCLXXXI.
- Lupe. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
- Lubihkeinspach. a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. 478. CCCXXIII. e. a. 1215. 463. CCCXX. a. 1216. 581. CCCXXIII.
- Luche. a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI.
- Lutach. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII.
- Luthineve. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
- Luzen. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Siehe auch Linzen und Luzen.
- Luftberch. (Luftberch.) a. 1111. 23. VIII. 141. XCIII. 144. XCVIII. a. 1113. 20. VI. 147. XCIV. a. 1122. 18. III. 153. CII. Lumpingen. Siehe Lezing.
- Lumsichu jactu Rupam. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
- Lusselacum. Siehe Mause.
- Lusewiz. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX. Siehe auch Lusewiz.
- Luogowe. (Luogor. Luogorvi.) a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1189. —. VII. 418. CCLXXXVI. e. a. 1190. 420. CCLXXXVII. Siehe auch Luogare und Luogoe.
- Luzonzaia, rivus. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
- Luzah. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. Siehe auch Luzabe.
- Luziaz. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. Siehe auch Luziaz.
- Luzabe. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. Siehe auch Luzah.
- Luzen. (Lüze. Lvain.) a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. e. a. 1168. 334. CCXXX. e. a. 1200. 475. CCCXXIX. e. a. 1220. 623. CCCXXIII. Siehe auch Linzen und Luzen.

M.

- Makkinge. a. 1040. 18. I. 82. LXIV.
- Machlant. a. 1075. 113. LXXX.
- Matachore. Siehe Matughof.
- Matagowe. Siehe Matughof.

- Matahhona. Siehe Matughof.
- Matahae. Siehe Matse.
- Mateha. flumen. a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI. Siehe auch Maeticha.
- Madelgeresdorf. a. 1179. 20. IV. 362. CCCLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Mateuchovene. Siehe Matughof.
- Mattenheim. a. 1075. 106. LXXIX.
- Matgonae. Mathgorve. Siehe Matighowe.
- Matighowe. (Matuggonae. Mataghowe. Mataghowe. Matgoane. Matgorve.) pagus. n.: 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII. a. 1007. 1. XI. 73. LV. a. 1014. 21. VI. 76. LVIII. a. 1039. 1. V. 81. LXII. a. 1055. 22. III. 89. LXIX.
- Matiseo. Siehe Matse.
- Matise. (Matise. Matise. Matiseo. Matahse.) abbatia et locus. a. 993. 27. I. 68. L. a. 1052. 20. VII. 87. LXVIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII. a. 1073. 3. III. 100. LXXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXXVIII. a. 1075. 107. LXXXIX. 112. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. 138. XCVI. a. 1143. 26. X. 208. CXLI. a. 1220. 6. II. 607. CCCXX.
- Matuggonae. Siehe Matighowe.
- Matughof. (Matachore. Matahhona. Mateuchovene.) a. 885. 25. VIII. 27. XX. a. 889. 20. XI. 38. XXVII. a. 1007. 1. XI. 73. LV. a. 1164. 330. CCCXXVI.
- Maeticha. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. Siehe auch Mateha.
- Maerhof. a. 1178. 24. IV. 353. CCCLV.
- Maeslinatorf. a. 1117. 9. VI. 150. CI.
- Mugificha. a. 889. 20. XI. 35. XXVII.
- Mugontia. a. 1106. 126. LXXXIX. Siehe auch Mugontia.
- Mallestin, ecclesia. a. 1146. 4. I. 218. CXLIX.
- Mallshinga. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII.
- Mannedorf. a. 1184. 30. III. 246. CLIII.
- Mause. (Mäuse. Mause. Maniseo. Maniseo. Lunelacum.) abbatia. a. 879. 12. VIII. a. 849. 19. VII. 13. 16. XI. a. 878. 20. IX. 22. XVI. a. 879. 9. IV. 34. XVIII. a. 883. 5. IV. 26. XIX. a. 951. 38. XLII. a. 955. 13. XI. 60. XLIV. a. 1104. 27. II. 125. LXXXVIII. e. a. 1130. 173. CXXV. a. 1141. 195. CXXXI. a. 1183. 23. II. 378. CCLX. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV. a. 1194. 17. IX. 447. CCV.
- Maraus. e. a. 825. 700. II. A. a. 974. 712. VI. A. 717. XII. A.
- Maraharorum regio. a. 948. 710. V. A.
- Marbach. locus et ecclesia. e. a. 1200. 476. CCXXXI. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. a. 1209. 2. II. 519. CCCLVI. Rivus inferius Rapodenröte. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.
- Marebia in superiori parte fluminis Anasi. a. 1156. 17. IX. 278. CLXXXII.
- Austriae. a. 1156. 17. IX. 281. CLXXXVIII.
- in Eastal. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
- Marchinppa, fluvius. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII. a. 1055. 22. III. 89. LXIX.
- St. Martini, ecclesia. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. e. a. 1110. 134. XC. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII. a. 1143. 210. CXLII. a. 1146. 4. V. 219. CL. a. 1147. —. V. 238. CLVIII. a. 1161. 1. V. 308. CCVIII. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.
- mna, ecclesia. a. 1140. 724. XV. A. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1230. 4. IV. 684. CCCLXXXVI.
- Stae. Mariae, ecclesia, juxta rivulum Palzentae. a. 1151. 36. VIII. 261. CLXXXIII.
- ecclesia. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.

- Stac. Mariae Magdaleneae, ecclesia. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.
 Marquardendorf, a. 1209. 31. I. 516. CCCLX. a. 1209. 2. II. 319. CCCLXI.
 Marspach, castrum. a. 1222. 13. III. 633. CCCXXXIV.
 Maastricht. a. 1191. 432. CCXCVI.
 Mantlara. (Mavtara. Mavtarn. Mötarn. Mutarn. Mutarin. Mutareu. Mvttarn. Mvttarin.) e. a. 906. 35. XXXIX. a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 107. LXXIX. 112. 113. LXXX. e. a. 1110. 131. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1135. 176. CXVIII. a. 1158. 292. CXCVI. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX. a. 1190. 421. CCLXXXVII. a. 1203. 494. CCXXIII. a. 1209. 31. I. 518. CCCLX. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. 613. CCCXIII. a. 1220. 24. IV. 615. CCCXIV. e. a. 1227. 6. VII. 667. CCCLXI. a. 1228. 675. CCCLXX. a. 1230. 4. IV. 684. CCCLXXV.
 Mebiuhestat. a. 1216. 27. VIII. 585. CCXCIV.
 Medelicensis locus. e. a. 1160. 299. CCII.
 Metten, monasterium. a. 1198. 18. VIII. 462. CCCXVII.
 Metemehaa. a. 1039. I. V. 81. LXII.
 Metemehauser, ecclesia. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.
 Meters in Austria. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXXVII.
 Medilikhha. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI.
 Mediolanum. a. 1162. 4. IV. 319. CCXXVI.
 Meirsdorf. (Meirsdorf.) a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII.
 Melach. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII.
 Mellingea. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.
 Merhenval, mons. a. 1192. 434. CCXXVII.
 Mersebarch. a. 1005. 7. XII. 72. LIV.
 Mezia. e. a. 825. 701. II. A. a. 974. 712. VI. A. 717. VII. A.
 St. Michaelis, ecclesia. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.
 Micheldorf. (Miehldorf. Miehildorf.) e. a. 1110. 135. XCV. a. 1143. 210. CXLII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
 Michstetten. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. Siehe auch Mitstetia.
 Miltarim. Siehe Mantlarn.
 Mitterkirchen. (Mittirchirehen. Mittrischirchia. Mitterkirchen.) a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1147. 16. V. 229. CLV. 233. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 239. CLIX.
 Mitternirschen. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. Siehe auch Mitternirshaim.
 Mitternirshaim. a. 1182. 8. V. 875. CCLVIII. Siehe auch Mitternirschen.
 Mitterperg. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
 Mitterdorf. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1186. 27. XII. 403. CCLXXXIII. Siehe auch Muterdorf.
 Mittershove. (Mittreehoven.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Mitterschrot. a. 1163. 328. CCXXIV.
 Mitterslage. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLL.
 Mitstetia. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. Siehe auch Michstetten.
 Milewsk, monasterium. a. 1218. 30. VI. 593. CCCCH. a. 1218. 9. VII. 397. CCCXIV.
 Myachendorff, ecclesia. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.
 Minigonia ecclesia. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
 Mirtacaren. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
 Misgingea. (Misgingen.) a. 1161. 315. CCXIV. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXXVIII.
 Mokkernoewe. Siehe Mvkkerawe.
 Muchileo. a. 823. 28. VI. 9. V.
 Mochydorf, praedium. e. a. 1095. 721. XI. A.
 Modellandorf. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Modmeseeche. a. 1151. 22. VI. 259. CLXXII.
 Modminsdorf. a. 1141. 193. CCXXIX. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX. a. 1209. 2. II. 519. CCCLXI.
 Moguntia. a. 1184. —. V. 393. CCLXV. Siehe auch Magontia.
 Molte, ecclesia. a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX.
 Monte. Ia —. Siehe Perge.
 Monlich, fluvius. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
 Morzige. a. 1117. 9. VI. 150. CL.
 Mosbruch. (Mosabruch.) a. 889. 20. XI. 36. XXVII. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
 Mose. (Mosia.) a. 1153. 267. CLXXXVIII. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 Mötara. Siehe Mantlarn.
 Mötinsdorf in Oriente. e. a. 1110. XCV. Siehe auch Mütinsdorf.
 Morhelle. (Morhile.) fluvius. a. 1109. 4. XI. 128. XCI. a. 1142. 203. CCXXXVII. Siehe auch Muhela.
 Mvkkerawe. (Mvkkaruoawe. Mokkernoewe. Mukkinoewe.) a. 1075. 108. LXXIX. 113. LXXX. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX.
 Mutara. Siehe Mantlarn.
 Muterndorf. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. Siehe auch Mitterdorf.
 Muthusen. a. 1208. 19. IX. 515. CCCLIX.
 Mütinsdorf in Oriente. a. 1143. 210. CXLII. Siehe auch Mötinsdorf.
 Muhela inferior, fluvius. a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII. Siehe auch Morhelle.
 Mulpach. (Mulhach. Mulebach. Malepach.) a. 1040. 18. I. 82. LXIV. e. a. 1140. 477. CCCXXXII. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. e. a. 1196. 479. CCXXXIII. e. a. 1200. 472. CCCXXV. e. a. 1213. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXIII. e. a. 1225. 481. 482. CCCXXII.
 Mulperch. a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.
 Mwandriehing, ecclesia. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.
 Munichiwalt, ecclesia. a. 1179. 29. III. 357. CCCLVII.
 Muuichreat. (Mvnichevit. Muueherüde.) a. 1075. 113. LXXX. e. a. 1177. 331. CCXLIII. a. 1192. 433. CCXCVII. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXIII.
 Mvnichevit, alio nomine Swarza. a. 1220. 6. II. 608. CCCCX. Siehe auch Swarza.
 Mvnicispach. (Munichispach. Muuechispach. Muuichspach. Muuechabach.) ecclesia. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 148. XCIX. a. 1122. 18. III. 154. CII. a. 1122. 22. III. 158. CIV. a. 1147. 16. V. 229. CLV. 233. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 239. CLIX. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.

Muinga. a. 885. 25. VIII. 27. XX. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII.

Munster. (Munster. Monesture.) a. 1151. 24. IX. 262. CLXXIV. a. 1154. 19. XI. 271. CLXXXI. a. 1156. 283. CLXXXIX. a. 1158. 16. VIII. 289. CXCIII. a. 1162. 322. CCXX. a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII. a. 1226. 15. V. 658. CCCCIV.

Munza. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Mura. (Moora.) Ravina. a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. a. 1153. 20. XII. 266. CLXXVII. a. 1184. —. V. 391. CCLV. a. 1186. 27. XII. 402. 403. CCLXXIII.

Murz. (Murze.) a. 1139. 10. X. 185. CXXIII. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.

Mvzlik. (Mvzliche.) in Austria. a. 1224. 14. VI. 648. CCCCXLVIII. 651. CCCCXLIX.

N.

Naerden. a. 1218. 16. VI. 566. CCCLXXXVI. 573. CCCLXXXVII. Siehe auch Nardus, Nerden und Nern.

Naglarna in parochia Sinehelvelden. a. 1147. 16. V. 233. CLVI.

Nardus. (Nara. Nardum. Nardlanm. Nardina.) Locua et Ravina. a. 823. 28. VI. 8. V. 10. VI. a. 853. 18. I. 16. XII. a. 1018. 8. II. 78. LX. a. 1141. 193. CXXIX. a. 1149. 248. CLXIV. a. 1209. 31. I. 516. CCCLX. Siehe auch Naerden, Nerden und Nern.

Nazovve. a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.

Nerden. a. 1142. 25. III. 198. CXXXIII. Siehe auch Naerden, Nardus und Nern.

Nern. a. 1149. 248. CLXIV. Siehe auch Naerden, Nardus und Nerden.

Neaselbach. (Neaselbaeh.) a. 1111. 23. VIII. 140. 141. XCVII. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. Siehe auch Neasilpach.

Neypaueh. a. 1075. 113. LXXX.

Neumarkt. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII. Siehe auch Noum forum.

Nevaburg. (Neubureh. Newebureh.) a. 1075. 113. LXXX. a. 1202. 15. XII. 488. CCCCXXXVII. a. 1203. 9. III. 492. CCCCXL. a. 1203. 7. IV. 493. CCCCXLI. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII. Siehe auch Nienbarch. Niwebureh.

Neunehirchen. (Nevnehirichen. Newehirichen. Niweehirichen. Niweehirichen. Niwuehirchen. Niwuehirchen. Niweehirchen. Niweehirchen.) e. a. 1070. 94. LXXIV. a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. e. a. 1125. 169. CIII. a. 1139. 29. III. 181. CXXII. a. 1146. 11. XI. 221. CLI. a. 1147. 10. IV. 226. CLIV. a. 1147. 16. V. 229. CLV. 232. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 239. CLIX. a. 1157. 29. I. 284. CXC. e. a. 1170. 345. CCCCXXVI. a. 1179. 29. III. 357. CCCCXLVII. a. 1195. 29. IV. 448. CCCCVI. e. a. 1200. 476. CCCCXXI. 1220. 6. II. 606. CCCCX. e. a. 1230. 692. CCCCXXXIV. — ecclesia, quae etiam appellatur nominibus Rötprechtshouen et Chameripha. a. 1144. 6. V. 213. CXLV. Siehe auch Noua ecclesia und Novenkirchen.

Newahawen. castrum. a. 1222. 13. III. 633. CCCCXXXIV.

Neunhouen. (Newanhova. Niwwehouen. Niwuehouen. Niwanhouen. Niwehouen.) a. 888. 3. I. 28. XXI. a. 888. 4. I. 29. XXII. a.

1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 103. LXXVIII. a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 23. VI. 137. XCVI. e. a. 1140. 477. CCCCXXII. e. a. 1215. 464. CCCCIX. a. 1216. 581. CCCCXIII. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.

Neunling. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.

Nevalfte. a. 1220. 468. CCCCX.

Nezilpach. (Nezilpach. Nezilpach. Nezilpach.) a. 888. 3. I. 28. XXI. a. 888. 5. I. 30. XXIII. a. 889. 20. XI. 37. XXVII. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1111. 23. VIII. 145. XCVIII. Siehe auch Neaselbach.

Nicolai. St. Monasterium apud Patavium. a. 1073. 3. III. 99. LXXVI. a. 1075. 24. III. 103. LXXVIII. a. 1075. 105. LXXIX. 109. LXXX. e. a. 1110. 130. XCIII. a. 1111. 23. VI. 136. XCVI. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1142. 203. CCCCXXVII. a. 1170. 13. II. 338. CCCCXXII. e. a. 1200. 470. CCCCXXIV. a. 1203. 7. IV. 493. CCCCXLI. a. 1204. 497. CCCCXLI. a. 1209. 31. I. 517. CCCCXL. a. 1220. 3. II. 602. CCCCIX. a. 1220. 6. II. 604. CCCCX. e. a. 1220. 627. CCCCXXVIII. a. 1225. 5. V. 654. CCCCXII. e. a. 1227. 6. VII. 667. CCCCXLI. a. 1228. 673. CCCCXLVIII.

Nienbureh. castrum. a. 1195. 2. VI. 452. CCCCVIII. Siehe auch Neaburg und Niweaburg.

Niderwinkel. (Niderwinchel.) e. a. 1100. 123. LXXXVI. a. 1171. 346. CCCCXXVII.

Niederaltach. monasterium. a. 1221. 631. CCCCXXXIII. Siehe auch Althahene monasterium.

Niger moos. a. 1154. 273. CLXXXII. Siehe auch Suarriperge und Swertenperch.

Nirheim. a. 1209. 31. I. 517. CCCCXL.

Niuwehirchen. Niweehirchen. Niwuehirchen. Niweehirchen. Siehe Neunehirchen.

Niweehouen. Siehe Neunehouen.

Nirvstat. Siehe Niweestat und Noua Cinitas.

Niwanhova. Niwuehouen. Siehe Neunehouen.

Niweperge. alpes. a. 1139. 10. X. 185. CXXXII.

Niweburg. (Niwebureh.) e. a. 1170. 344. CCCCXXV. a. 1204. 22. IV. 495. CCCCXLIII. Siehe auch Nernburg und Nienbureh.

Niweehirchen. Niwuehirchen. Siehe Neunehirchen.

Niweestat. (Nirvstat.) a. 1147. 16. V. 229. CLV. 233. CLVI. a. 1215. 578. CCCCXLI. Siehe auch Noua Cinitas.

Noehelinge. a. 1151. 22. VI. 259. CLXXI. a. 1209. 31. I. 518. CCCCXL.

Noehetein. monticulus. a. 889. 20. XI. 35. XXVII.

Nodemestorf. a. 1151. 22. VI. 259. CLXXII.

Noua cinitas. a. 1141. 193. CXXXIX. a. 1207. 22. IX. 507. CCCCXIII. 1217. 5. II. 591. CCCCXVII. Siehe auch Niweestat.

Noua ecclesia. a. 889. 3. V. 34. XXVI. Siehe auch Neunehirchen und Niweehirchen.

Novenkirchen. parochia. a. 1125. 165. CV. Siehe auch Neunehirchen und Noua ecclesia.

Nuuiomago. a. 1039. I. V. 81. LXII.

Noum forum. a. 1171. 346. CCCCXXVII. Siehe auch Neumarkt.

Nominiehha. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI.

Nordegga. castrum. a. 1160. 14. II. 301. CCIII.

Norderapach. a. 1211. 28. I. 532. CCCCXXII.

Nordfilisa. a. 777. 4. II. a. 791. 3. I. 5. III.

Northalden. castrum. a. 1160. 14. II. 301. CCIII.

Nordica silva. a. 1151. 22. VI. 259. CLXXII. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. Siehe auch Nortwalt und Boemia.

Nortwalt. (Nortanlt.) silva. a. 853. 18. I. 17. XII. a. 1010. 28. IV. 75. LVII. u. 1125. 164. CX. Siehe auch Boemia und Nordica silva.

Norehere. Norimberh. Siehe Nvrenberh.

Norica regio. a. 1142. 13. XII. 202. CXXXVI.

Nosbach. (Nospeh.) a. 1137. 179. CXX. a. 1193. 29. IV. 449. CCCVI.

Nvachowe. Siehe Wachawe.

Näfarne. e. a. 1215. 581. CCCXCIII.

Nvrenberh. (Nuornberh. Nuorembereh. Norimberh. Norenhere.) a. 1181. 27. II. 373. CULVI. a. 1205. 24. V. 500. CCCXLVII. u. 1212. 21. V. 550. CCCLXXXVIII. a. 1217. 21. I. 587. CCCXCV. a. 1217. 24. I. 588. CCCXCVI. a. 1218. 22. X. 599. CCCCV.

Nawenhone. Siehe Neunhonen.

O.

Obelaeh. villa. e. a. 1185. 11. IV. 395. CCXLVII.

Oberperg. a. 1242. 177. CXIX.

Oberendorf. (Oberendorf. Obriindorf.) a. 889. 3. V. 33. XXVI. u. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. a. 1186. 27. XII. 403. CCLXXXIII.

Oberwange. forestam. a. 951. 58. XLII. Siehe auch Überwange.

Obilara. u. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Opinge. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.

Obirraeche in Eastal. e. u. 1200. 475. CCCXXIX.

Othprechtspereg. a. 1151. 22. V. 238. CLXXI.

Od. a. 1143. 26. X. 208. CXLI. Siehe auch Ode.

Odelheringen. Siehe Adelherin.

Otelingen. ecclesia. u. 1148. 30. III. 245. CLXIII.

Otesheim. (Oteshaim. Otensheim. Otesheim. Odempshaim.) a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. e. u. 1150. 477. CCXXVII. e. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXXIII. a. 1228. 22. X. 673. CCCCLXXVII.

Otherbach. a. 1209. 6. VII. 523. CCCLXIII.

Otiug. (Otiuga. Otingen.) ecclesia. a. 877. 3. XII. 21. XV. a. 879. 10. II. 24. XVII. a. 879. 9. IV. 25. XVIII. u. 885. 25. VIII. 27. XX. a. 892. 15. II. 39. XXVIII. a. 898. 17. X. 44. XXXI. a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 993. 27. I. 68. L. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1052. 20. VII. 87. LXVIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXXIII.

Otheringen. (Otheringe. Othersien.) e. a. 1050. 86. LXVII. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. CXIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI.

Ogete. u. 1040. 18. I. 82. LXIV.

Ohseubant. u. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.

Oliuspereg. vallis. a. 903. 26. IX. 51. XXXVII. Siehe auch Olspereh. Olinpestale. Otilespereh. Olespurgensis pagus. Otilespereh und Ulshereh.

Olspereh. a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. Siehe auch Olinpeperk. Olinpestale. Olespurgensis pagus. Otilespereh und Ulshereh.

Olmiz. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.

Onoldeshach. mercatus in Francia. a. 1056. 90. LXX. u. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII.

Ort. castrum in Patuvia. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVIII.

Oriens. Siehe Austria.

Ostaruaba. a. 903. 12. VIII. 48. XXXV.

Ospiriberge. (Ospiriberge.) a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.

Oste. Siehe Austria.

Osterperch. u. 1125. 30. VII. 161. CVIII.

Osteringa. a. 879. 9. IV. 24. XVIII.

Ostermadingen. (Aostarmuntinga.) a. 777. 10. VII. I. I. a. 885. 25. VIII. 27. XX. a. 1025. 80. LXI. a. 1041. 14. V. 84. LXV.

Osterndorf. a. 1169. 333. CCXXXI.

Osternhona. a. 885. 25. VIII. 27. XX.

Ossavort. a. 1216. 27. VIII. 584. CCCXCIV.

Ode. e. a. 1200. 470. CCCXXIII. Siehe auch Ode.

Oteshinden. a. 1144. 6. V. 213. CXLV.

Otilspereh. ecclesia. e. a. 1083. 719. IX. A. Riche auch Olinpeperk. Olspereh. Olinpestale. Olespurgensis pagus und Ulshereh.

Ovhalmingen. ecclesia. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. Siehe auch Ahalmüngen.

Olespurgensis. pagus. e. a. 1083. 719. IX. A. Parochia. a. 1093. 720. X. A. Siehe auch Olinpeperk. Olspereh. Olinpestale. Otilespereh und Ulshereh.

Olinpestale. pagus. u. 1005. 7. XII. 71. LIV. Siehe auch Olinpeperk. Olspereh. Olespurgensis pagus, Otilespereh und Ulshereh.

Osta. Siehe Austria.

Ouwenehirchea. Siehe Auehirchea.

Owenheim. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.

Owenhuch. a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI.

Otsueh. monasterium. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII.

Oulchalbe. alpes. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.

Q.

Quartinaah. ecclesia. u. 889. 20. XI. 36. XXVII.

Quartinespach. rivus. a. 889. 20. XI. 35. XXVII.

Quercna. Siehe Aich.

Quereinherch. Siehe Cürenberch.

Quinzingowe. a. 903. 8. IX. 50. 51. XXXVI.

R.

Rupa. fluvius. a. 889. 20. XI. 36. 37. XXVII.

Raphaltesteten. praedium. u. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Raffoltesteten.

Rabaiz. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.

Rapoteudorf. a. 1170. 13. II. 337. CCXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXXV.

Rapoteuröte. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.

Rakiz. e. a. 1177. 351. CCXLIII.

Racotalv. rivus. a. 777. 4. II. Siehe auch Raotola und Rotala.

Ratalsheim. capella. a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI.

Ratperch. a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI.

Radela. (Ratelaeh.) u. 1139. 10. X. 183. CXXIII. a. 1184. —. V. 391. CCLXXV. Siehe auch Radlach.

Radendorf. a. 1209. 31. I. 516. 518. CCCLX.
 Radendorf. a. 893. 22. X. 40. XXIX. Siehe auch Radendorf.
 Radnelt. (Radnelt.) a. 1141. 195. CXXXI. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. a. 1183. 23. II. 379. CCLX.
 Ratispona. (Regensburg.) a. 777. 10. VII. 1. I. a. 853. 18. I. 16. 18. XII. a. 876. 3. XI. 19. XIII. a. 883. 5. IV. 26. XIX. a. 888. 3. I. 29. XXI. a. 888. 4. I. 30. XXII. a. 888. 5. I. 31. XXIII. a. 888. 13. IV. 33. XXV. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 898. 9. IX. 43. XXX. e. a. 898. 45. XXXII. a. 899. 5. II. 46. XXXIII. a. 900. 19. I. 47. XXXIV. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII. a. 951. 58. XLII. a. 955. 13. XII. 60. XLIV. a. 976. 22. VII. 64. XLVII. a. 977. 5. X. 66. XLVIII. a. 1010. 28. IV. 76. LVII. a. 1014. 21. VI. 76. LVIII. a. 1040. 9. I. 82. LXIII. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1056. 90. LXX. a. 1061. 18. II. 91. LXXI. 92. LXXII. a. 1063. 25. X. 94. LXXIII. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII. a. 1099. 30. IV. 125. LXXXV. e. a. 1100. 722. XII. A. a. 1104. 27. II. 125. LXXXVIII. a. 1107. 127. XC. a. 1125. 20. XI. 163. CIV. a. 1139. 10. X. 184. CXXIII. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 204. CXXXVII. 205. CXXXVIII. a. 1156. 17. IX. 278. 281. CLXXXVII. 281. CLXXXVIII. a. 1191. 431. CCXCVI. a. 1211. 12. XI. 533. CCCLXXXIII. a. 1220. 23. IX. 621. CCCCXX.
 Radlach. praedium. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. Siehe auch Radela.
 Radstat. a. 1117. 9. VI. 150. CI. Siehe auch Rastat.
 Raent. a. 1075. 111. LXXX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII. Siehe auch Raent, Rirt, Rut und Rvit.
 Raevtara. a. 1075. 108. LXXIX. Siehe auch Rintara und Rvrtara.
 Raffoltestetun. (Raffoldestetin. Rannestellen.) e. a. 906. 54. XXXIX. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. Siehe auch Rophaltesteten.
 Raffoltinge. e. a. 1225. 483. CCCCXXXII.
 Rainbaeh. praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCMLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
 Rainbere. mons. a. 1151. 24. IX. 262. CLXXIV.
 Ramesawe. (Ramesawe.) a. 1220. 624. CCCCXXIV. 625. CCCCXXV. e. a. 1220. 623. CCCCXXIII. 626. CCCCXXVI.
 Raundersake. a. 1216. 27. VIII. 584. CCCXCIV.
 Raustendorf. (Raustorf. Raustorf.) Capella et loana. a. 829. 13. VIII. a. 885. 25. VIII. 27. XX. a. 898. 27. X. 43. XXXI. a. 1025. 80. LXI. Siehe auch Raustendorf und Rausthofen.
 Raustwigerprunne. (Raustwischerunne.) a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI.
 Rausthonen. (Rausthona.) pagus. a. 1125. 30. VII. 161. CVIII.
 — monasterium et ecclesia. a. 899. 5. II. 45. XXXIII. a. 1025. 80. LXI. a. 1040. 9. I. 82. LXIII. a. 1040. 18. I. 82. LXIV. a. 1125. 30. VII. 161. 162. CVIII. a. 1142. —. IV. 199. CXXXIV. a. 1157. 23. XI. 286. CXCI. e. a. 1160. 307. CVIII. a. 1162. 6. X. 319. CXXVIII. e. a. 1170. 345. CXXXVI. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL. a. 1195. 29. IV. 448. CCVCI. 451. CCVVI. a. 1202. 27. V. 484. CCCCXXXIII. a. 1210. 4. II. 525. CCCLXVII. a. 1211. 12. XI. 533.

CCCLXXXIII. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXXIV. e. a. 1212. 537. CCCLXXX. 538. CCCLXXXI. a. 1222. I. X. 638. CCCCXXXIX. a. 1497. 178. CXIX. Siehe auch Raustendorf und Raustendorf.
 Raanzigen. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
 Raotela. a. 791. 3. I. 6. III. Siehe auch Raotelv, Raotla, Raotel.
 Rastat. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Siehe auch Radstat.
 Ravaach. e. a. 1200. 475. CCCCXXIX.
 Reebberg. (Reebperg. Reebperg.) a. 1149. 248. CLXIV. a. 1160. 306. CCVI. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
 Reehin. a. 1040. 18. I. 83. LXIV.
 Reehingen. a. 1195. 29. IV. 449. CCCVI.
 Reteamps. e. a. 1211. 480. CCCCXXII.
 Retilastein. a. 889. 20. XI. 35. XXVII.
 Reges. ecclesia. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
 Regensburg. Siehe Ratispona.
 Regiprehstorf. a. 1125. 165. CX.
 Regiahalming. (Regiahalminge.) a. 1220. 6. II. 609. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Reichersberg. (Reichersperg. Richerisperge. Richerisperch.) monasterium. a. 1137. 178. 179. CXX. a. 1140. 12. IV. 188. CXXIV. a. 1140. 24. X. 188. CXXV. a. 1141. 8. I. 190. CXXVII. a. 1141. 194. CXXX. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1144. 23. X. 215. CXLVI. a. 1149. 249. CLXV. a. 1151. 24. IX. 262. CLXXXIV. e. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXXVI. a. 1154. 19. XI. 270. CLXXXI. a. 1156. 16. VIII. 289. CXXII. a. 1156. 282. CLXXXIX. a. 1158. 21. VIII. 290. CXCV. a. 1160. 8. IX. 302. CCIV. a. 1160. 19. VIII. 303. CCV. a. 1161. 6. IX. 310. CCX. a. 1162. 4. IV. 318. CCXVII. a. 1162. 322. CCXX. a. 1165. 329. CCXXV. e. a. 1167. 333. CCXXX. a. 1169. 335. CCXXXI. e. a. 1170. 344. CCXXXV. a. 1179. 10. II. 355. CCXLVI. a. 1184. 393. CCLXVI. a. 1192. 442. CCCL. a. 1195. 2. VI. 432. CCXVIII. a. 1195. 7. X. 453. CCXX. a. 1198. 463. CCXXVIII. a. 1203. 21. I. 489. CCCCXXXVIII. a. 1203. 8. II. 489. CCCCXXXIX. a. 1203. 9. III. 492. CCCCXL. a. 1205. 24. V. 499. CCCCXLV. a. 1207. 22. IX. 506. CCCCXLII. a. 1219. 18. III. 600. CCCCXVII. a. 1220. 29. IV. 616. CCCCXXV. e. a. 1223. 599. CCCCXVI. a. 1226. 15. V. 657. CCCLV. a. 1226. 30. XII. 658. CCCCXVI. a. 1227. 11. V. 665. 11. V. 665. CCCCXVII. a. 1227. 11. X. 668. CCCCXVIII. a. 1229. 3. XII. 677. CCCCXIX. a. 1229. 681. CCCCXXIV. e. a. 1230. 690. CCCCXXI.
 Reichersstorf. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII. Siehe auch Richerstorf.
 Remis. a. 1147. 248. CLXII. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
 Reaninge. a. 1227. 4. VI. 667. CCCCXX.
 Reode. (Reoda.) a. 823. 28. VI. 8. V. 10. VI. Reotie. Ruma. a. 1198. 30. VI. 461. CCXV.
 Rent. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. Siehe auch Raent, Rirt, Rut und Rvit.
 Riehpoldeswieschl. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
 Richersperg. Siehe Reichersberg.
 Richerstorf. (Richersdorf. Richinsdorf.) a. 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 106. LXXIX. 111. LXXV. e. a. 1110. 132. XCVI. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. a. 1220. 6. II. 608. CCCCX. Siehe auch Richerstorf.
 Rirperch. a. 1040. 18. I. 83. LXIV.

- Ried. (Riede, Rieda.) ecclesia. a. 1111. 23. VII. 141. XCIV. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1122. 22. III. 158. CIV. a. 1425. 165. CX. a. 1479. —. IV. 365. CUL. a. 1218. 5. I. 595. CCCC. a. 1283. 177. CMX.
- Rietenbach. a. 1075. 107. LXXIX. Siehe auch Bötzbach und Roribach.
- Rietenburch. (Riedenburch.) ecclesia. a. 1075. 112. LXXX. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX. Siehe auch Riesenburch.
- Rietentuliparochia Sinehelunden. a. 1147. 16. V. 233. CLVI.
- Riedmarck. (Riedmarckha, Rietmarckha, Riedmarckha Rietmarckha.) a. 1115. 9. VI. 149. C. a. 1142. 205. CXXXVII. 203. CXXXVIII. a. 1143. 210. CXLII. a. 1171. 345. CCXXXVII. a. 1202. 23. X. 486. CCCCXXXV. a. 1224. 14. VI. 648. CCCCXLVII. 650. CCCCXLIX. a. 1230. 28. H. 684. CCCCXLXXV.
- Rienburch. ecclesia. a. 1075. 107. LXXIX. Siehe auch Rietenburch.
- Rivus. Siehe Bach.
- Riäzbach. (Rintzbach.) rivus. a. 1061. 18. II. 91. LXXII. 92. LXXII. a. 1162. 26. H. 316. CCXY.
- Riaderholz. praedium. 1179. 20. IV. 362. CCLXIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Rivt. (Riote, Rivthe, Ritali.) a. 992—993. 718. VIII. A. a. 993. 27. I. 68. L. a. 1040. 18. I. 82. LXIV. a. 1075. 106. LXXIX. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. a. 1143. 26. X. 208. CXLI. a. 1220. 6. II. 605. 606. CCCCX. Siehe auch Raent, Reut, Rut und Rivit.
- Riataru. (Riataru.) a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX. Siehe auch Baertara und Rirtaru.
- Rintheimcu. praedium. a. 1191. 427. CCXCIV.
- Rochpereich. a. 1216. 27. VIII. 585. CCCCXIV.
- Rochinga. a. 878. 20. IX. 22. XVI.
- Rotahgoucu. a. 903. 8. IX. 30. XXXVI.
- Rotala. (Rotila, Rötlich.) rivulus. a. 802. —. III. 7. IV. a. 1010. 28. IV. 75. LVII. a. 1110. 18. IX. 129. XCH. Siehe auch Raeculr, Raetola, Roetel.
- Rotelheim. e. a. 1196. 478. CCCCXXII. a. 1206. 4. II. 592. CUCXLIX.
- Rotenbach. (Rotbach, Rotiapach, Rottinbach.) a. 1082. 116. LXXXI. e. a. 1110. 133. XCIV. 341. CCCCXXIII. a. 1143. 26. X. 208. CXXI. a. 1143. 209. CXLII. a. 1174. 20. IX. 349. CXXL. a. 1179. 5. IV. 359. CCCCXLVIII.
- Rotensteine. a. 1160. 14. II. 301. CCHI. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. a. 1209. 2. II. 519. CCCCXXI.
- Rotenwerc. castrum. a. 1222. 13. III. 633. CCCCXXIV.
- Rothoucu. capella. a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI.
- Rotha. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
- Rodratinehoua. a. 878. 20. IX. 22. XVI.
- Roetel. rivus. a. 1212. 24. I. 535. CCCCXLV. Siehe auch Raentulr, Raetala, Rotala.
- Rörupach. ecclesia. a. 1075. 112. LXXX. a. 1120. 6. II. 606. CCCCX. Siehe auch Ritenbach und Roribach.
- Roh. e. a. 1110. 135. XCV.
- Rougeriadorf. a. 1075. 24. III. 104. LXXXVIII. Siehe auch Rougerstorf.
- Roma. a. 1073. 3. III. 100. LXXXVI. a. 1157. 29. I. 285. CXC.
- Rougerstorf. (Rougerstorf.) a. 1075. 106. LXXXIX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. Siehe auch Rougeriadorf.
- Ror. (Roor, Rore.) capella. e. a. 1150. 725. XVI. A. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1195. 29. IV. 449. CCCLVI.
- Rorbaeh. (Rorebaeh.) a. 892. 15. H. 38. XXXVIII. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. a. 1179. 29. III. 357. CCCCXLVII.
- Rorinhach. a. 1075. 112. LXXX. Siehe auch Ritenbach und Rorapach.
- Rosbach. e. a. 1152. 28. IV. 264. CCLXXVI. a. 1154. 19. XI. 271. CLXXXI. a. 1169. 335. CCCCXXI. a. 1189. 7. III. 416. CCCCXIV.
- Rosdorf. (Rostorf.) a. 853. 18. I. 17. XII. a. 888. 13. IV. 33. XXV. e. a. 906. 54. XXXIX. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII.
- Röbinich. Siehe Rübicha.
- Rötprehtshoucu. Siehe Rütprehtshoucu.
- Röth. curia. e. a. 1180. 1. X. 370. CCLIII.
- Rovgersbach. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII.
- Rovheuwart. e. a. 1230. 694. CCCCXXXIII.
- Rubiadorf. e. a. 1185. 11. IV. 395. CCLXXXI.
- Rübicha. (Rübicha, Rübicha. Rübicha. Rübicha.) flavia. a. 1082. 116. LXXXI. e. a. 1110. 133. XCIV. 134. XCV. 341. CCCCXXIII. a. 1140. 24. X. 188. CCCCXV. a. 1143. 209. CXLII. e. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCCCXXIII. a. 1153. 30. IV. 159. CVI. a. 1179. 5. IV. 359. CCCCXLVIII. a. 1200. 468. CCCCX. e. a. 1230. 694. CCCCXXXVI.
- Rüprehtingen. villa. a. 1224. 14. VI. 650. CCCCXLIX.
- Ruch. e. a. 1227. 6. VII. 667. CCCCXLI.
- Ruehohesperig. a. 1040. 18. I. 82. LXIV.
- Rut. (Rute, Rvte, Rüte, Ruthe.) e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 139. XCVI. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CH. a. 1155. 276. CLXXXV. a. 1170. 13. II. 337. CCCCXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- ad huaruka. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1143. 210. CXLII.
- iuxta Welpc. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. Siehe auch Raent, Reut und Rivit.
- Rvrtaru. (Rvrtaru.) a. 1075. 108. LXXXIX. a. 1224. 14. VI. 648. CCCCXLVIII. 651. CCCCXLIX. Siehe auch Baertaru und Riataru.
- Rütprehtshoucu. (Rueprehtshoucu, Rütprehtshoucu, Routprehtshoucu.) a. 1075. 112. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1195. 25. VII. 433. CCCCX. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX.
- ecclesia, quae alia nominibus appellatur Chamericu et Niuwacshirecu. a. 1144. 6. V. 213. CXLV.
- Rudelheim. a. 1179. 20. IV. 362. CCLXIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Rudiadorf. a. 1170. 13. II. 337. CCCCXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
- Rutmurshoucu. e. a. 1211. 480. CCCCXXII.
- Rudolphingcu. a. 1159. 23. VI. 293. CXCVII. e. a. 1215. 464. CCCCXIX. a. 1216. 581. CCCCXII. e. a. 1225. 481. CCCCXXII.
- Rugineafield. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
- Rvrit. (Rüte, Rivit.) a. 1052. 20. VII. 87. LXVIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXXII. a. 1075. 107. LXXXIX. a. 1209. 6. VII. 523. CCCCXLIII. Siehe auch Raent, Reut, Rut.
- Runa. monasterium. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII.
- Ruecheu. ecclesia. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Rurippe. parochia. a. 955. 13. XII. 60. XLIV.
- Rus. a. 1075. 107. LXXXIX. 112. LXXX. e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX.

Ruspach. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Rust. (Rusta. Rusten.) a. 951. 38. XLII. a.
 1073. 3. III. 100. LXXVI. a. 1073. 24. III.
 104. LXXVIII. a. 1073. 107. LXXXIX. 112.
 113. LXXX. e. a. 1110. 131. 132. XCIII.
 a. 1111. 23. VI. 138. XCVI. a. 1170. 13.
 II. 338. CCXXXII. e. a. 1184. —. V. 391.
 CCLXV. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a.
 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Ruxdorf. capella. a. 1188. 14. VIII. 412.
 CCLXXXI.
 Rvzia. a. 1191. 432. CCXCVI.

S.

Sabaria. civitas. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
 Sabaria. sicca. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.
 Sabaeih. Siehe Waldhausen.
 Sahiniche. (Sabinichi. Sabonikhe. Saebnich.)
 rivulus. a. 1049. 16. VI. a. 1143. 209.
 CXLII. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232.
 CLVI. a. 1147. —. V. 236. CLVII.
 Sabeikhe. Siehe Saebnich.
 Sabaiza. ecclesia. a. 889. 20. XI. 37. XXVIII.
 Saehsendorf. (Saehsendorf.) a. 1209. 31.
 I. 518. CCLX. e. a. 1230. 691. CCCCXXXII.
 Satel. mons. e. a. 1185. II. IV. 394.
 CCLXVII. Siehe auch Sella.
 Saebnich. (Saebnich. Sabeikhe.) parochia.
 a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. Cas-
 tram. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI.
 a. 1147. —. V. 236. CLVII.
 Saehsen. (Saehsen. Saehsin. Saechsin. Saech-
 sin.) parochialis ecclesia. a. 1147. 16. V.
 229. CLV. 232. CLVI. a. 1209. 31. I. 517.
 CCLX. e. a. 1230. 691. CCCCXXXII. Siehe
 auch Saxina.
 Saehsenschirehen. Siehe Saehsenschirehen.
 Saehsendorf. Siehe Saehsendorf.
 Saerming. a. 1149. 249. CLXIV.
 Saviastrazze. via. a. 1198. 30. VI. 461.
 CCCCXI. Siehe auch Saamwech.
 Saehsenschirehen. (Saehsenschirehen. Saehsai-
 schirehen.) a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.
 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX.
 a. 1122. 18. III. 153. CH. a. 1147. —. V.
 237. CLVII. 239. CLIX.
 Sala. a. 1023. 80. LXI.
 Salapugnia. a. 889. 20. XI. 36. XXVIII.
 Salabulcha. (Salapuleshe. Sarabulcha.) e. a.
 1196. 446. CCIV. 478. CCCCXXXII. e. a. 1215.
 1202. 15. XII. 488. CCCCXXXIII. e. a. 1215.
 463. CCCCXIX. a. 1216. 581. CCCCXIII.
 Salehnowe. a. 1189. 4. I. 414. CCLXXXIII.
 a. 1197. 26. IV. 459. CCXCIV.
 Salehinberge. (Salehioperge.) in valle
 Aensl. e. a. 1110. 134. XCV. a. 1143. 210.
 CXLIJ.
 Salvelde. a. 1163. 328. CCXXIV.
 Salzburchhone. a. 885. 25. VIII. 27. XX.
 Saliza. a. 777. 4. II. a. 863. 25. VIII. 27.
 XX. Siehe auch Halleia.
 Salmaaslitca. a. 1111. 23. VIII. 141.
 XCVII.
 Salza. (Salrah. Salzab.) fluvius. a. 1139.
 10. X. 185. CXXIII. a. 1224. I. VIII. 652.
 CUCCL. a. 1226. 660. CCCLVII.
 Salzberg. a. 849. 19. VII. 15. XI. a. 1005.
 7. XI. 71. LIX. a. 1040. 18. I. 82. LXIV.
 a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1142. 205.
 CXXXIX. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI. a.
 1153. 268. CLXXXVIII. a. 1158. 21. VIII.
 290. CXCIV. a. 1160. 8. VI. 303. CCIV. a.
 1160. 19. VIII. 306. CCV. a. 1161. 12. VII.

310. CCIX. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.
 a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1184. 393.
 CCLXVI. a. 1192. 444. CCCI. a. 1193. 30.
 I. 445. CCCCII. a. 1198. 463. CCCCXVIII. a.
 1216. 27. VIII. 585. CCCCXIV. a. 1226. 30.
 XII. 659. CCCCXVI. a. 1227. 11. XII. 669.
 CCCCXXII. Monasterium. a. Eriundia. a.
 889. 20. XI. 34. XXVII. a. 1153. 267.
 CLXXXVIII. Monasterium. a. Petri. a. 1153.
 267. CLXXXVIII.
 Salzgewe. a. 1041. 14. V. 84. LXV.
 Sarabulcha. Siehe Salabulcha.
 Saarming. (Sarmingen. Sorming. Saarming.)
 a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX.
 Saamwech. a. 1212. 24. I. 353. CCCCXXV.
 Siehe auch Saviastrazze.
 Saxina. (Saxium.) a. 823. 28. VI. 8. V.
 10. VI.
 Speke. a. 1163. 328. CCXXIV.
 Spendendorf. (Spaetinesdorf.) a. 1131. 22.
 V. 258. CLXXI. a. 1171. 346. CCCCXXXVII.
 Spilberch. comitia. a. 1149. 247. CLXIV.
 Spitze. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
 Spoletanus. ducatus. a. 1018. 8. II. 78.
 LX. a. 1018. —. II. 77. LXIX.
 Spraaa. fluvius. a. 877. 28. VI. 19. XIV.
 Sprizzenberg. (Sprinzisperge.) a. 1220.
 6. II. 609. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612.
 CCCCXII.
 Sehaterle. (Shatirle.) villa. a. 1147. 16. V.
 228. CLV. 232. CLVI.
 Sehaerteberch. a. 1227. 669. CCCCXXIII.
 Siehe auch Sehaerteapere.
 Seafarefeld. (Seafarefeld. Seauervelt.) a.
 889. 20. XI. 33. XXVII. e. a. 1050. 86.
 LXVII. a. 1151. 22. V. 237. CLXXI.
 Skafspereh. a. 843. 3. VIII. 15. X.
 Seavvisdorf. a. 1186. 27. XII. 403.
 CCLXXIII.
 Sealaha. rivus. a. 888. I. IV. 31. XXIV. a.
 889. 3. V. 33. XXVI.
 Schalab. a. 1117. 9. VI. 150. CI.
 Schaleheim. (Sealheim.) a. 1075. 106.
 LXXIX. e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111.
 25. VI. 138. XCVI. a. 1143. 26. X. 208.
 CXLI. a. 1220. 6. II. 608. CCCCX. a.
 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Searta. e. a. 993. 69. LI. Siehe auch
 Sehartan.
 Sehartan. (Shart.) a. 1180. 368. CCLII. a.
 1206. 19. VI. 505. CCCLI. Siehe auch
 Searta.
 Seardinga. a. 903. 12. VIII. 48. XXXV.
 Sehartensperge. a. 1188. 14. VIII. 412.
 CCLXXXI. Siehe auch Sehaartenberch.
 Sehefecke. a. 1212. 24. I. 535. CCCCXXV.
 Sehofwech. via. a. 1198. 30. VI. 461.
 CCCCXI.
 Seheenhurg. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Seherfespenste. vinea in Crema. a. 1209.
 31. I. 516. CCCCX.
 Seergindorf. a. 1160. 306. CCVI.
 Seherinhoba. a. 1014. 21. VI. 76. LVIII.
 Schiltara. (Schiltara. Seiltaria.) a. 1075.
 106. LXXIX. III. LXXX. e. a. 1110. 131.
 XCIII. a. 1111. 23. VI. 148. XCVI. a. 1220.
 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612.
 CCCCXII.
 Seilhara. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI.
 Seinaenburch. praedium. a. 1183. 23. II.
 378. CCLX.
 Selaviana. a. 893. 22. X. 39. XXIX.
 Selaworum decania. a. 777. 3. II. a.
 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV.
 — regio. a. 948. 710. V. a. 974. 711. VI.
 717. VII.

Schöhera. (Schoverin. Seohern. Scotheren.)
 alpes. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a.
 1184. —. V. 390. CCLXV. a. 1186. 27.
 XII. 402. CCLXXXII.
Seovendorf, parochia. a. 1147. 26. XII.
 241. CLXI. Siehe auch Seovendorf und
 Sevoendorf.
Seotheren. Siehe Seohern.
Seonan. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. Siehe
 auch Seonini und Seowwe.
Seoneringen. Siehe Schonheringen.
Schoneshach. a. 1227. 669. CCCLXIII.
Seonespüel. (Seonesböhel.) a. 1073. 3.
 III. 100. LXXVI. a. 1073. 24. III. 104.
 LXXVIII. e. a. 1140. 132. XCIII. a. 1111.
 25. VI. 138. XCVI.
Schonheringen (Seoneringen), ecclesin. a.
 1180. 368. CCLII. a. 1189. 7. III. 415.
 CCLXXXIV. e. a. 1225. 482. CCCXXXII.
 Siehe auch Schonheringen.
Seonihraano. a. 823. 28. VI. 9. V.
Seonini, ecclesin. a. 1183. 23. II. 378. CCLX.
 Siehe auch Seonan und Seowwe.
Sehonstain, castrum. a. 1222. 13. III. 633.
 CCCXXXIV.
Seowwe, praedium. a. 1183. 23. II. 378.
 CCLX. Siehe auch Seonan und Seonini.
Seorinsdorf. e. a. 1110. 136. XCV.
Seovendorf, parochia. a. 1151. 263.
 CLXXV. Siehe auch Seovendorf und Sevoen-
 dorf.
Seowenberg (Seombereh.), castrum. e. a.
 1150. 483. CCXXXII. a. a. 1223. 600.
 CCUCVI.
Schoverin. Siehe Seohern.
Schratengastei. a. 1170. 13. II. 338.
 CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
Seueningen. a. 1160. 306. CUVI.
Sevoendorf, parochialis ecclesin. a. 1183.
 21. VII. 381. CCLXI. Siehe auch Seovendorf
 und Seovendorf.
Sehwandt. a. 1497. 178. CXIX. Siehe auch
 Swant.
Stade. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
Stadele (Stadile.) e. a. 1110. 135. XCV. a.
 1158. 291. XCVC. a. 1186. 27. XII. 402.
 CCLXXXII.
Stadelen. (Stadetin.) a. 1111. 23. VIII. 140.
 XCVII. 143. XCVIII.
Stadeleri, praedium. e. a. 1211. 480.
 CCXXXII.
Staeoringen, villa. a. 1209. 31. I. 517.
 CCLX.
Staevee. (Staeurts.) a. 1147. 16. V. 229.
 CLV. 233. CLVI.
Stalphe. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.
 Siehe auch Slaiph.
Stalhoffendorf. a. 903. 26. IX. 51.
 XXXVII.
Stain. Siehe Stein.
Stainfeld. Siehe Steinfeld.
Stainmüzelsdorf. e. a. 1196. 446. CCUCV.
 478. CCXXXIII.
Stalhonen. a. 1227. 11. XII. 669. CCCLXII.
Stammmarkt. a. 1153. 20. XII. 266. CLXXVII.
Stammzülsdorf. Siehe Stainmüzelsdorf.
Staree. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLII.
Starkenberckh, comitia. a. 1149. 248.
 LXIV.
Stavdah. (Stavdeeh.) a. 1075. LXXIX. 111.
 LXXX. Siehe auch Stadahe und Stude.
Sti Stephani maris. a. 903. 8. IX. 50.
 XXXVI.
 — pons. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a.
 1184. —. V. 391. CCLXV.
St. Stephanum juxta Waenaspach. a. 1071.

25. VI. 96. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 143.
 XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a.
 1122. 18. III. 153. CII.
Stephe, advocatia. a. 1216. 27. VIII. 585.
 CCCXCIV.
Stetra. a. 1222. 482. CCCXXXII.
Stefialshart. (Stevesharde. Steinsharde.)
 a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. XCVIII.
 a. 1113. 26. VI. 147. XCIX.
Stein. (Stain. Steine.) e. a. 1050. 86. LXVII.
 a. 1073. 114. LXXX. a. 1151. 22. V. 237.
 CLXXI. a. 1154. 19. XI. 271. CLXXXI. a.
 1156. 16. VIII. 289. CXIII. a. 1198. 18. VIII.
 462. CCCXXVII. a. 1204. 22. IV. 494. CCCXLIII.
Steinarin juxta Michlindorf. e. a. 1110. 135.
 XCV. a. 1143. 210. CXLII.
Steinhach. (Steinpaeh.) a. 1061. 18. II.
 91. LXXI. 92. LXXII. a. 1125. 165. CX. a.
 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1162. 26. II.
 316. CCXV.
Steinpora, mansus. e. a. 1095. 721. XI. A.
Steinbrunn, praedium. e. a. 1225. 481.
 CCCXXXII.
Steinhübel. (Steinhüt.) a. 1189. 7. III.
 416. CCLXXXIV. a. 1195. 27. VII. 453. CCCIX.
Steinkirchen. (Steinhirchin. Steine-
 chirehin.) ecclesin. a. 1107. 127. XC. a.
 1142. 8. XII. 200. CXXXV. a. 1179. —. IV.
 365. CCL. a. 1183. 23. II. 378. CCLX.
Steinfeld. (Steinfeld. Stainvelde. Steinvelt.
 Steinnelde. Steinfeld.) a. 992—993. 718.
 VIII. A. e. a. 993. 69. LI. a. 1075. 24.
 III. 104. LXXVIII. a. 1075. 110. LXXX. e.
 a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137.
 XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCCXX.
Steinbratte. a. 1209. 31. I. 517. CCLX.
Steinvaant. a. 1131. 22. V. 258. CLXII.
Steinwaent. e. a. 1209. 472. CCXXV.
Steyr. Siehe Stira.
Stella, mons. a. 1198. 30. VI. 461. CCUCVI.
Steninge. (Stenigne.) a. 1192. 439. CCV.
 441. CCVI.
Stilla. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII.
Stira. (Styra. Stür. Styre. Styer. Stire. Stiria.
 Steyr.) a. 1082. 116. 117. LXXXI. a. 1088.
 19. VIII. 118. LXXXII. e. a. 1110. 133.
 XCIV. 134. XCV. a. 1125. 168. CXI. a.
 1143. 209. CXLII. a. 1163. 328. CCXXV.
 a. 1179. 3. IV. 359. CCXLVIII. a. 1190.
 424. CCXC. e. a. 1190. 425. CCXCII. a.
 1192. 435. CCXXVII. 437. CCXCIX. 439. CCC.
 441. CCCL. a. 1202. 23. X. 487. CCXXXV.
 a. 1213. 21. XII. 574. CCLXXXVIII. a.
 1217. 5. II. 589. CCCXXCV. a. 1220. 12.
 VII. 618. CCCXXVIII. a. 1224. 14. VI. 649.
 CCCXLVIII.
Stirnich. a. 1160. 306. CUVI.
Stoph, castrum. e. a. 1150. 483. CCXXXII.
 Praedium. e. a. 1225. 482. CCCXXXII.
Stolchara. e. a. 1230. 690. CCCLXXXI.
Stoehheim, cella. e. a. 993. 69. LI.
Stoiger, praedium. a. 1115. 9. VI. 150. C.
Strachin, praedium. a. 1179. 20. IV. 362.
 CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
Strahausl. Siehe Strasswalhen.
Stralindorf. e. a. 1115. II. IV. 394.
 CCLXXII.
Straschirchen, villa. e. a. 1152. 28. IV.
 264. CLXXVI.
Strazhemen. (Strasheimen.) a. 1159. 23.
 VI. 293. CCXCVII. a. 1159. 22. IX. 294.
 CCXCVIII.
Strasse. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
Strasswalhen. (Strahausl.) a. 1104. 27. II.
 125. LXXXVIII. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV.
 a. 1183. 23. II. 478. CCLX.

Strasburch, eastrum. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Strasganech. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.
 a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
 Strazheimen. Siehe Strahemen.
 Strazze. (Straze. Stranz.) a. 1075. 107. LXXIX.
 111. LXXX. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
 a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9.
 IV. 612. CCCCXII.
 Strazianla. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
 Strechowe. (Strechou.) e. a. 1110. 135.
 XCV. a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1143.
 210. CXLII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.
 a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
 Stregea. (Stiregia.) ecclesia. a. 1075. 107.
 LXXIX. 112. 113. LXXX. a. 1220. 6. II.
 607. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Stroheim. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.
 Stromingia. Siehe Strummingen.
 Strübinge. a. 1225. 16. VI. 656. CCCLIII.
 Strummen. a. 1202. 28. VII. 485. CCXXXIV.
 Strumminge. (Stromingiu.) a. 1071. 25.
 VI. 96. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 140.
 XCVII. 143. XCVIII. 147. XCIX. a. 1122.
 18. III. 153. CII.
 Stubeneich. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
 Studahe. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. Siehe
 auch Stavadh und Stude.
 Stude. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220.
 9. IV. 612. CCCCXII. Siehe auch Stavadh
 und Studahe.
 Sebach. (Sepach.) rivus. a. 1073. 3. III. 100.
 LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a.
 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. e. a. 1110.
 131. XCIII. a. 1141. 25. VI. 158. XCVI. a.
 1125. 167. CXI. a. 1182. 12. VIII. 383.
 CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV.
 643. CCCCXLIV. Siehe auch Selebach.
 Sebskenbraunnen. a. 1151. 22. V. 258.
 CLXXI.
 Seccowe. monasterium. a. 1149. 248. CLXIV.
 a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII.
 Sedinga. a. 1153. 20. XII. 266. CLXXVII.
 Sedrich. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXII.
 Seegerium. Ad sanctum. a. 1144. 6. V.
 213. CXLV.
 Segeria. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
 Seitansteten. monasterium. a. 1151. —. I.
 256. CLXX.
 Selebach. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Siehe auch Sebach.
 Seligenstat. a. 1216. 27. VIII. 385. CCCCXIV.
 Sella. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXXVII.
 Siehe auch Satel.
 Sellinga. villa. a. 1163. 20. IV. 323.
 CCXXI.
 Selminode. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLL.
 Selanz. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Semflinbach. a. 1151. 24. IX. 262. CLXXIV.
 Semflingen. (Semptelingen. Semptilingen.)
 Semphalingen. Semflingen. Semfling. a.
 1073. 3. III. 100. a. 1075. 24. III. 103.
 LXXVIII. a. 1075. 105. LXXIX. 110. LXXX.
 e. a. 1110. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI.
 157. XCVI. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. a.
 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.
 Seatemaricrate. praedium. e. a. 1190.
 478. CCCCXXII.
 Seumingstein. a. 1149. 249. CLXIV.
 Sewalbia. parochia. a. 1135. 176. CXVIII.
 Sevarren in Austria. a. 1151. 23. V. 258.
 CLXXI. a. 1224. 14. VI. 648. CCCCXLVIII.
 651. CCCCXLIX.
 Servin. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXII.
 Shever. a. 1227. 11. XII. 609. CCLXXII.
 Shonheringen. a. 1148. 30. III. 246.
 CLXIII. Siehe auch Sehsheringe.

Sibbaeh. (Sihpach. Syppach. Syppenpach.
 Sibenbach. Sibenpach. Sippinpaheli. Siebah.)
 a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802.
 —. III. 7. IV. a. 992 — 993. 718. VIII. a.
 e. a. 993. 69. I. e. a. 1110. 131. XCIII.
 135. XCV. a. 1111. 25. VI. 158. XCVI. a.
 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 144. XCVIII.
 a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18.
 III. 153. CII. a. 1143. 26. X. 208. CXLI.
 Sippenvelde. a. 940. 13. VII. 57. XII.
 Sizze iuxta Muram. a. 1186. 27. XII. 403.
 CCLXXXIII.
 Sigenvvrt. a. 1161. 312. CCXII.
 Sigindorf. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.
 a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
 Silbermvl. a. 1178. 24. IV. 333. CCXLV.
 Silaia dums. Siehe Waldhansen.
 Sineuwelvelde. (Sineanheunelde. Sinehel-
 nelden.) a. 1147. 16. V. 229. CLV. 233.
 CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLIII. a. 1230.
 15. VII. 687. CCCCXXXVIII.
 Sinchingea. ecclesia. a. 1148. 30. III. 245.
 CLXIII.
 Sirnich. (Sirniehe.) a. 777. 3. II. a. 791.
 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV. a. 853.
 18. I. 17. XII. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
 Siste. elanstrum. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXXII.
 Slabeaich. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
 Slateheim. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1143.
 210. CXLII.
 Slafbere. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLL.
 Slage. monasterium s. Mariae in. a. 1209. 327.
 CCCLXXVI. a. 1218. 9. VII. 597. CCCCIV. a.
 1218. 20. VI. 395. CCCCII.
 Slaiph. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. Siehe
 auch Slaipe.
 Slierbach. praedium. a. 1005. 7. XII. 71.
 LIV.
 Smidaha. a. 817. 28. VI. 20. XIV.
 Smidingen. e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111.
 25. VI. 158. XCVI. a. 1220. 6. II. 608.
 CCCCX.
 Soyming. (Soumingen.) Siehe Saaming.
 Soammarin. e. a. 1110. 134. XCV. a. 1143.
 210. CXLII.
 Soarza. Siehe Swarza.
 Sohea (Subea). monasterium et praedium.
 a. 1142. 205. CXXXIX. a. 1179. 20. IV.
 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
 a. 1198. 468. CCCCXVIII. a. 1207. 510.
 CCCLVI.
 Superigen. a. 1223. 645. CCCCXLV.
 Sublich. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
 Sulpa. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
 Suleginpah. rivus. a. 777. 10. VII. I. I.
 Sulza. (Sulze.) a. 1129. 10. X. 186. CXXIII.
 a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.
 Sulzbach. (Sulzpach. Sulzibach.) a. 777. 2.
 4. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III.
 7. IV. a. 879. 9. IV. 24. XVIII. a. 1122.
 158. CV. a. 1134. 22. V. 258. CLXXI. a.
 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI. a. 1222. 5.
 IX. 637. CCCCXXXVIII.
 Sumarawe. e. a. 1200. 476. CCCCXXI.
 Sumarherch. mons. a. 828. 22. III. 41. VII.
 Sundermannigen. (Sundermannigen.) a.
 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1186. 27. XII.
 402. CCLXXXIII.
 Sundirgowe. e. a. 1170. 345. CCCCXXV.
 Sundryeringen. a. 1170. 13. II. 338.
 CCXXXII.
 Saemmannigen. (Saemmannigen.) e. a.
 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 158.
 XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCCCX.
 Sunilburch. (Sunilbarch. Sunilbarch. Sun-
 nelburch.) a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a.

(Saubereh.) 1111. 23. VII. 140. XCVII. 143. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1143. 211. CXLIII.

Sonnenbaeb. (Svonebach. Sunnepach. Svonebach.) a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX. e. a. 1110. 131. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 137. 138. XCVI. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.

Svonebach. Siehe Sonnenbaeb.

Sarloch. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Sasel. forestum. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Sasinpaeb. rivus. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.

Swabdorf. a. 1215. 5. IV. 376. CCCXC.

Swainah. ecclesia. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX.

Svvaiaachirehen. ecclesia. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.

Svvaime (Svvaime), praedium. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.

Swant. In der. e. a. 1200. 475. CCCXXX. Siehe auch Schwandt.

Swarza. (Suarza. Swarza.) ecclesia in pags orientali, quae alio nomine Mnichrivth dicitur. a. 1075. 115. LXXX. a. 1144. 6. V. 215. 214. CXLV. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. a. 1220. 6. II. 698. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII. Siehe auch Mnichrivth.

Suarzingerp. e. a. 1110. 136. XCV. Siehe auch Swerzenperch und Niger mons.

Swarzgreben. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1195. 29. IV. 449. CCCCVI.

Sweige. a. 1160. 306. CCVI.

Sweate. villa. a. 1190. 424. CCXC.

Swerzenpaeb. rivus. a. 1192. 434. CCXCVII.

Swerzenperch. mons. a. 1125. 168. CXL. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CXLXIII. a. 1192. 434. CCXCVII. a. 1223. 24. IV. 613. CCCCXLI. Siehe auch Suarzingerp und niger mons.

Svvaindilenbaeb. a. 885. 51. VIII. 27. XX.

U.

Uherechen. e. a. 1212. 557. CCCLXXXI. Siehe auch Ubrachen.

Ubrwange. ecclesia. a. 1183. 23. II. 378. CCLX. Siehe auch Oberwange.

Ubrachen. e. a. 1212. 556. CCCLXXX. Siehe auch Uherechen.

Uental. e. a. 1222. 641. CCCCXLII.

Ufgovve. pagus. a. 940. 13. VII. 57. XLI.

Ufhuss. (Ufhuss. Ufhussen. Uofhvaen.) Siehe Aufhussen.

Uhsenberch. e. a. 1190. 426. CCXCIV.

Ulm. a. 1191. 451. CCXCVI.

Ulsbureh. (Ulsbaeh.) a. 1170. 13. II. 338. CCCCXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Siehe auch Olsparch, Olinpespurk, Olinpe-stale, Olespurgeass pagus und Otilspurch.

Uueha. a. 1136. 179. CXX.

Untelingen. a. 1164. 350. CCXXVI.

Uvaria. a. 1156. 17. IX. 278. CLXXXVII. a. 1220. 23. IX. 621. CCCCXX.

Udrima. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.

Urbach. (Urbach. Vrebach.) ecclesia. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. e. a. 1160. 307. CCVII. a. 1183. 25. II. 378. CCLX.

Url. (Urala. Vrla. Vrala.) fluvius. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI. e. a. 906. 55. XXXIX. a. 1151. —. f. 256. CLXX.

Urstorf. Villa. a. 1107. 127. XC.

Usterlingen. eccles. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.

W.

Waharia. Siehe Baiern.

Wachawe. (Wachowa. Vnachoua. Wachouwa. Wachowe. Wachö. Baehouia. Nraehowe.) a. 823. 28. VI. 8. 9. V. 10. VI. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. a. 1073. 3. III. 100. LXXXI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII. a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. e. a. 1110. 132. XCVI. 136. XCV. a. 1141. 25. VI. 138. XCVI. a. 1143. 210. CXLII. a. 1159. 296. CXCIX. a. 1162. I. III. 321. CCXII. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII. a. 1170. 13. II. 358. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. e. a. 1190. 478. CCCCXXII. a. 1218. 5. I. 595. CCCC. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 613. CCCCXII. a. 1220. 22. V. 616. CCCCXVI. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCXIX.

Wachrein. (Wachreine. Wacraine. Wachrin.) a. 877. 28. VI. 20. XIV. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXI. e. a. 1220. 480. CCCCXXXII. Ecclesia. a. Stephani. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. Siehe auch Wagrein.

Wachenwis. (Wachawis. Wachinwis. Wachenweis.) a. 1073. 3. III. 100. LXXXI. a. 1075. LXXIX. 111. LXXX. e. a. 1110. 131. XCVI. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.

Waeizehircen. parochia. a. 1179. —. IV. 365. CCL.

Waelhelingen. (Waelhelingen. Waelhingin.) a. 1071. 25. VI. 97. LXXV. a. 1111. 141. XCVII. 143. XCVIII. a. 1113. 36. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII.

Wueninpaeb. Siehe Wuenpaeb.

Wugrein. (Wugreini.) a. 889. 20. XI. 35. 37. XXVII. e. a. 1110. 135. XCV. a. 1209. 31. I. 517. CCLX. Siehe auch Wachrein.

Wuhowe. Siehe Wachawe.

Wuibling. a. 885. 25. VIII. 27. XX.

Wuidenbaeh. (Weidebaeh. Baidenpaeb.) rivulus. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. a. 1147. 4. VI. 240. CLX.

Wuithouen. Eximianus. —. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.

Wuouaria. a. 893. 22. X. 39. XXIX. S. auch Baiern.

Uuelshofeld in pago Trunngau. a. 876. 3. XI. 18. XIII.

Walebenstammp apud Lichtenberch. a. 1163. 328. CCXXIV.

Walkerstegen. Siehe Walkerslegen.

Walkerstegen. (Walkerstegen.) a. 1075. 107. LXXIX. 112. LXXX. a. 1220. 6. II. 607. CCCCX.

Walkisingon. Siehe Walehsingen.

Walehsingen. (Walgsingen. Walkisingen.) a. 951. 58. XLII. e. a. 1110. 132. XCVI. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.

Wald. (Waldu. Walde.) e. a. 1110. 131. XCVI. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCXII.

Waldara. e. a. 1050. 86. LXVII. a. 1151. 22. V. 257. 258. CLXXI. a. 1151. 26. VIII. 260. CLXXIII. e. a. 1225. 483. CCCCXXII.

Uvaltprehtesdorf. a. 1137. 1139. 180. CXXII.

Waltehirchen, ecclesia. a. Marinae ad Windberg. a. 1111. 23. VIII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 154. CII. 156. CIII. a. 1220. 22. V. 616. CCCCXVI.

Waldhansen, Ecclesia a. Johannis in Sahenik. (Silvia domus.) a. 1142. 207. CXL. a. 1147. —. V. 237. CLVIII. 239. CLIX. a. 1147. 4. VI. 240. CLX. a. 1149. 247. 248. 249. CLXIV. a. 1154. 22. VI. 268. CLXXIX. a. 1161. I. V. 308. CCVIII. c. a. 1180. 371. CCXY. a. 1189. —. VII. 418. CCLXXXVI. c. a. 1190. 420. CCLXXXVIII. c. a. 1200. 473. CCCXXVI. a. 1204. 22. IV. 494. CCCXLIII. a. 1212. 22. III. 562. CCLXXXIV. a. 1215. 577. CCCXCI. a. 1227. 4. VI. 667. CCCCLX. a. 1230. 15. VII. 686. 687. 688. CCCCXXXVIII.

Wallinapach. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Waltrathart. c. a. 1158. 277. CLXXXVI.

Walenstorf. (Walinsdorf.) a. 1148. 30. III. 245. CLXIII. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.

Walgingen. Siehe Waehsingen.

Walhingien. Siehe Waehselingen.

Walinsdorf. Siehe Walenstorf.

Walmesheim. a. 1122. 158. CV.

Want. a. 1139. 10. X. 185. CXXXII.

Wanepach. (Waniapach. Waniapach.) a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 140. XCVII. 143. XCVIII. a. 1143. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 153. CII. a. 1162. I. XII. 321. CCXIX. a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.

Wannesperc. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.

Wartberch. (Wartperch. Wartperc. Wartperche. Wartperge.) ecclesia. c. a. 1083. 719. IX. A. a. 1141. 23. VIII. 141. XCVII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 148. XCIX. a. 1122. 18. III. 154. CII. a. 1125. 164. CX. c. a. 1150. 725. XVI. A. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII. c. a. 1200. 472. CCCXXV. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX. c. a. 1220. 626. CCCCXXVI.

Warte. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.

Wartstain. a. 1040. 18. I. 82. LXIV.

Warmperg. alpes. a. 1139. 10. X. 184. CXXXII.

Warmingen. a. 1160. 306. CCVI.

Wasin. a. 1220. 6. II. 609. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCIII.

Wassenberch. (Wassenbere. Wassenberch.) Mons. a. 889. 20. XI. 35. XXVII. Castrum. a. 1160. 14. II. 301. CCH. a. 1212. 24. I. 535. CCCCXXV. c. a. 1215. 461. CCCCXII. Siehe auch Wassenberg.

Wasserleide. praedium. c. a. 1211. 479. CCCCXXXII.

Waximansgalgen. a. 1117. 9. VI. 150. CI.

Wettilchaim. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Weidebach. Siehe Waidenbach.

Weitehering. a. 1163. 328. CCXXIV.

Weiten. comitia. a. 1149. 248. CLXIV.

Weinbohnel. Siehe Winkobeln.

Weissenbach. rivus. a. 829. 13. VIII. Siehe auch Wassenbach und Wissenbach.

Weisrichsdorf. Siehe Baeserichsdorf.

Wels. a. 888. 13. IV. 32. XXV. Siehe auch Wels und Vuelles.

Welpe. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXIII.

Vuelles. a. 885. 25. VIII. 27. XX. Siehe auch Wels und Welas.

Welmik. (Welmich.) a. 1117. 9. VI. 150. CI. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Wels. (Welsa. Welse.) a. 1056. 89. LXX. a.

(Wels.) 1061. 18. II. 90. LXXI. 91. LXXII. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII. a. 1128. 171. CXIV. a. 1135. 175. CXVII. a. 1140. 189. CCXXI. 725. XV. A. a. 1162. 26. II. 316. CCXV. a. 1179. —. IV. 365. CCL. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1189. 11. IV. 417. CCLXXXV. a. 1204. 496. CCCCXV. a. 1215. 26. III. 575. CCLXXXIX. a. 1217. 594. CCCC. a. 1222. 482. CCCCXXII. 640. CCCCXLI. c. a. 1225. 480. CCCCXXII.

Welse. a. 1170. 13. II. 337. CXXXII.

Wenge. a. 1139. 10. X. 184. CXXXII. a. 1170. 13. II. 337. CXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.

Weugelbach. (Wengilbach.) c. a. 1050. 86. LXVII. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI.

Werckhadem. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.

Werde. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. a. 1209. 31. I. 516. 518. CCCLX.

Wertze. a. 1170. 13. II. 337. CXXXII.

Werrfelach. a. 1146. 11. XI. 222. CLI.

Wernheradorf. (Wernheradorf.) c. a. 1050. 86. LXVII. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI. a. 1229. 3. XII. 677. CCCCXXII. a. 1229. 681. CCCCXXIV.

Wessenberg. castrum. c. a. 1200. 476. CCCCXXII. a. 1221. 11. V. 631. CCCCXXXII. Siehe auch Wassenberch.

Uezhelduriaprunae. vinca. c. a. 1225. 481. CCCCXXII.

Wichartesdorf. a. 903. 26. IX. 51. XXXVII.

Uvricmannesdorf. a. 1171. 346. CXXXVII.

Wildehe. a. 1125. 165. CX.

Widelheim. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.

Widemsbach. ecclesia. 1220. 3. II. 603. CCCCIX. a. 1220. 6. II. 609. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCCIII.

Witen. rivus. c. a. 1135. 722. XII. A.

Wittinesperch. a. 889. 20. XI. 36. XXVII.

Widnich. a. 1224. 653. CCCCII.

Uvitrac. a. 1171. 346. CXXXVII.

Witro. a. 1125. 20. MI. 162. CII.

Wiegging. a. 1147. 242. CLXII.

Wielanstanne. a. 1198. 30. VI. 461. CCCCVI. Siehe auch Wilanstanne.

Wienn. (Wiene. Wienna.) a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. c. a. 1190. 478. CCCCXXII. a. 1195. 23. VII. 453. CCCCX. a. 1205. 2. VII. 501. CCCCXLVIII. a. 1208. 15. X. 513. CCLLVIII. a. 1210. 530. CCCCXXIX. a. 1213. 16. VI. 566. CCLXXXVII. 573. CCLXXXVII. a. 1217. 2. VII. 593. CCCCXIX. a. 1222. 7. III. 659. CCCCXX. a. 1227. 11. V. 666. CCCCXXIX. Ecclesia. a. 1215. 5. IV. 576. CCCCX.

Wiennesperge. a. 1208. 15. X. 512. CCLLVIII.

Wiennurt. praedium. a. 1179. 29. III. 337. CCLLVII.

Wigantesdorf. a. 1162. 27. II. 317. CCXXVI.

Wihemertin. (Wihemerting.) ecclesia. a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXI. a. 1194. 17. IX. 447. CCXV.

Wilanstanne. c. a. 1212. 24. I. 535. CCCCXXV. Siehe auch Wielanstanne.

Wilbach. (Wilpach.) a. 1148. 30. III. 245. CLXIII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Wilpach. a. 1147. 9. VI. 150. CI.

Wildah. a. 1129. 10. X. 185. CXXXII.

Wiltperech. castrum. a. 1198. 30. VI. 460. CCCCVI. a. 1212. 24. I. 535. CCCCXXV. 536. CCCCXXVI.

Wildense. (Willese. Willense.) a. 1125. 167. CXL. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLVII. 386. CCLVIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCXXIV.

Wilihart. (Wilihart.) forestum. a. 889. 3. II. 45. XXXII. a. 1025. 80. LXI.

- Wihering** (Wiheringea, Wiheringa, Willeheringia, Wiheringen, Willebringen.) castrum, a. 1122. 139. CV. a. 1146. 223. CLII. a. 1154. 25. IX. 269. CLXXX. a. 1154. 272. CLXXXII. a. 1159. 23. VI. 293. CXCVII. a. 1159. 22. IX. 294. CXCVIII. Vetus a. 1154. 272. CLXXXII. c. a. 1140. 477. CCCXXII. c. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXIII. Monasterium, a. 1146. 223. CLII. c. a. 1146. 225. CLIII. a. 1149. 247. CLXIV. a. 1154. 25. IX. 270. CLXXX. c. a. 1158. 277. CLXXXVI. a. 1159. 23. VI. 293. CXCVII. a. 1161. 313. CCXII. 315. CCXIV. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXVIII. a. 1189. 7. III. 415. CCLXXXIV. a. 1190. 422. CCLXXXVIII. c. a. 1196. 446. CCCIV. a. 1197. 26. IV. 458. CCCIV. a. 1200. 468. CCCXI. c. a. 1200. 476. CCXXXIII. a. 1202. 15. XII. 488. CCCXXXVII. a. 1206. 4. II. 502. CCCXLIX. a. 1206. 19. VI. 504. CCCLI. c. a. 1210. 531. CCCLXXI. c. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 580. CCCXIII. c. a. 1218. 579. CCCXIII. c. a. 1220. 628. CCCXXX.
- Willihalmispurche.** c. a. 1110. 135. 136. XCV. a. 1143. 210. CNLII. a. 1192. 434. CCXCVII.
- Willihartisdorf.** a. 1115. 9. VI. 150. C. a. 1125. 20. XI. 162. CIX.
- Willingen, praedium.** a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII.
- Willihart.** Siehe Wilhart.
- Winchel.** (Winchil.) a. 1179. 29. III. 357. CCXLVII. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXXVII. a. 1220. 6. II. 609. CCCCX. a. 1225. 5. V. 654. CCCLII.
- Winkelara.** Siehe Winclara.
- Wiacera, castrum.** a. 1160. 14. II. 301. CCH.
- Wiaheringa.** a. 953. 29. XI. 59. XLIII.
- Wiaehinga, ecclesia.** a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Winclara.** (Winkelara, Winclara, Winclaria.) a. 1075. 107. LXXIX. 111. LXXX. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1220. 6. II. 606. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII.
- Winclen.** c. a. 1225. 483. CCCXXXII.
- Winckliaga, ecclesia.** a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Winkobela.** (Winchobil, Winchoebel.) a. 1075. 103. LXXIX. 110. LXXX. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX.
- Windederech.** (Wandelberech, Winederech, Winberech, Windederge, Windedergi.) a. 1075. 106. LXXIX. 110. LXXX. c. a. 1110. 131. XCH. a. 1111. 25. VI. 137. XCVI. a. 1122. 18. III. 154. CH. a. 1137. 1139. 180. CXII. a. 1142. 203. CXXXVII. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 612. CCCXXII.
- Winden.** a. 1184. —. V. 391. CCLXV.
- Windsheim.** a. 1216. 27. VIII. 585. CCCXCIV.
- Windschdorf.** a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
- Windschgeraten.** (Windskegeraten.) a. 1125. 167. CXI. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCXLIV. a. 1225. 16. VI. 655. CCCCLIII. Siehe auch Garstenthal.
- Wieringa.** a. 1018. —. II. 77. LIX.
- Wizenbach.** a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. Siehe auch Weissenbach und Wizenbach.
- Wizariherc.** vinea apud Crema. a. 1209. 31. I. 518. CCLX.
- Wirzburg.** (Wirzburc, Wirzburc.) a. 1128. 172. CX.V. a. 1142. —. IV. 200. CXXXIV. a. 1158. 18. VII. 274. CLXXXIII. a. 1195. 7. X. 434. CCCX. a. 1216. 27. VIII. 586. CCCXCIV.
- Wiselburg.** (Wislburg, Wialburc.) a. 1104. 27. II. 123. LXXXVIII. a. 1107. 127. XC. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. a. 1183. 23. II. 378. CCLX.
- Wissensingen.** a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Wizpach.** a. 1163. 328. CCXXV.
- Wiztra.** a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXII.
- Wizil.** c. a. 1220. 628. CCCXXIX.
- Wizzenbach.** (Wizzenpach.) a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXII. a. 1209. 31. I. 517. CCLX. Siehe auch Weissenbach und Wizenbach.
- Witla.** Siehe Wulta.
- Wolta.** Siehe Wulta.
- Wolfaia.** (Wolmaria.) a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1125. 165. CX.
- Wolkersdorf, capella.** a. 1203. 21. I. 489. CCCXXXVIII.
- Wolmesbach.** Siehe Wolfspach.
- Unolfesrunge, mous.** a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
- Wolueswanc.** (Wolffeswanc.) a. 823. 28. VI. 8. V. 10. VI. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI.
- Wolinbach.** a. 953. 29. XI. 59. XLIII. a. 1018. —. II. 77. LIX.
- Wolfspach.** c. a. 1050. 86. LXVII. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI.
- Wormatum.** a. 791. 3. I. 6. III. a. 1041. 14. V. 84. LXV. a. 1222. 13. III. 633. CCCXXXIV.
- Wraaneh.** c. a. 1223. 399. CCCCVI.
- Wrheogel.** Siehe Warchogel.
- Varvelath.** a. 1184. —. V. 391. CCLXV. Siehe auch Wurflach.
- Wrgeldorf.** Siehe Wurgildorf.
- Wrmering.** a. 1219. 18. III. 601. CCCCVII.
- Wuleeisalbe.** a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Walkendorf.** a. 1209. 31. I. 516. CCLXX.
- Wulta.** (Wultha, Wolta, Witla.) fluvius, a. 1111. 23. VIII. 144. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 147. XCIX. a. 1122. 18. III. 154. CH. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1208. 15. X. 512. CCLLVIII.
- Warchkogel.** (Wurckkogel, Wrheogel.) mous, a. 1125. 167. CXI. a. 1183. 12. VIII. 383. CCLXII. 386. CCLXIII. a. 1223. 24. IV. 643. CCCXLIV.
- Wareinga.** a. 1139. 10. X. 186. CXXIII.
- Ware.** a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. a. 1223. 24. IV. 613. CCCXLIV.
- Warfilach.** (Warrilach, Wurrilach.) a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1186. 27. XII. 402. CCLXXXII. Siehe auch Varvelath.
- Wurgildorf.** (Wrgeldorf, Wrgildorf.) c. a. 1110. 132. XCH. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. c. a. 1218. 579. CCCXIII. a. 1220. 6. II. 608. CCCCX. c. a. 1220. 628. CCCXXX.

Z.

- Zagelowe, praedium.** a. 1209. 31. I. 517. CCLX.
- Zais, ecclesia.** a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.
- Zalligen.** a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Zaugara.** (Caugera.) a. 1040. 15. I. 83. LXIV. a. 1195. 29. IV. 449. CCXVI.

- Zausunstorph. c. a. 1211. 480. CCCXXXII.
 Zaus. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
 Zebingue. a. 1207. 507. CCCLIV.
 Zedlitz. Siehe Zedlitz.
 Zedlitzsch, flavus. a. 1139. 10. X. 185.
 CXXIII.
 Zedlitz. (Zedlitz.) a. 1170. 13. II. 337.
 CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. a.
 1186. 27. XII. 403. CCLXXIII.
 Zeisziumarus. a. 823. 28. VI. 8. 9. V.
 Zemeliube. Siehe Cemlivb.
 Zerliten, elivus. a. 1189. 7. III. 416.
 CCLXXXIV.
 Zerwalt, hospitale. a. 1186. 17. VIII. 400.
 CCLXXII.
 Zezen. (Zezzen.) a. 1139. 10. X. 184.
 CXXIII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a.
 1184. —. V. 390. CCLXV.
 Zyerberch. a. 1224. 14. VI. 652. CCCXLIX.
 Zinkenbach. (Zinkipah.) rivus. a. 829. 12.
 VIII. a. 843. 3. VIII. 15. X. a. 1184. 2. IV.
 388. CCLXIV.
 Zistanesfeld. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
 Zizanasheim. (Zizacsheim.) a. 992—993.
 718. VIII. A. c. a. 993. 69. LI.
 Zouates. (Zömitis. Zöntes.) a. 1073. 3. III.
 100. LXXVI. a. 1075. 24. III. 104. LXXVIII.
 c. a. 1110. 131. XCH. a. 1111. 25. VI.
 138. XCVI.
 Zozzen. (Zozzin.) a. 1139. 10. X. 184. CXXIII.
 a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a. 1184. —.
 V. 390. CCLXV.
 Zücha. a. 1128. 1. I. 170. CXIII. a. 1178.
 24. IV. 354. CCXLV.
 Zuchedol. a. 1189. 27. XII. 403. CCLXXIII.
 Zvffiuprung fons. a. 777. 3. II.
 Zugessode. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV.
 Zuip. a. 889. 20. XI. 37. XXVII.
 Zwetl, monasterium. a. 1138. 207. CXL.
 Zuusil. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII.

Personen-Verzeichniss.

P ä p s t e .

- Symmachus, e. a. 504. 699. I. A. a. 974. mem. VII. A.
- Eugenius II. e. a. 825. 706. II.
- Leo VII. e. a. 937. 702. III. A. e. a. 938. 704. IV. A. a. 948. mem. 709. V. A.
- Agapitus II. a. 948. 708. V. A. a. 953. 29. XI. a. 953. 29. XI. 59. XLIII.
- Benedictus VI. a. 973. 711. VI. A.
- Benedictus VII. a. 974. 711. VI. A. a. 715. VII. A.
- Benedictus VIII. a. 1018. —. II. 77. LIX. a. 1018. 8. II. 78. LX.
- Gregorius VI. a. 1056. mem. 89. LXX.
- Alexander II. a. 1071. 25. VI. 95. LXXV. a. 1073. 3. III. 99. LXXVI. a. 1075. mem. 105. LXXIX. 109. 115. LXXX. e. a. 1110. 130. XCIII. a. 1220. 6. II. 604. CCCC.
- Gregorius VII. a. 1075. 24. III. 103. LXXXVIII. 105. LXXIX. 109. 115. LXXX. a. 1089. 14. IX. mem. 120. LXXXIII. e. a. 1110. 130. XCIII. a. 1220. 6. II. 604. CCCC.
- Paschalis II. a. 1117. 9. VI. 152. CI.
- Innocentius II. a. 1135. 175. CXVII. a. 1139. 29. III. 181. CXXII. a. 1140. 12. IV. 188. CXXIII. CXXIV. a. 1141. 8. I. 190. CXXVII. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII. a. 1142. 8. III. 200. CXXXV. a. 1142. 207. CXL. a. 1144. 15. IV. mem. 212. CXLIV. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1146. 4. V. 219. CL. a. 1179. 29. III. 357. CXLVIII. a. 1183. 25. II. 378. CCLX. a. 1196. 456. CCCCII.
- Lucius II. a. 1144. 15. IV. 212. CXLIV. e. a. 1185. mem. 394. CCLXVII.
- Eugenius III. a. 1146. 4. I. 218. CXLIX. a. 1146. 4. V. 219. CL. a. 1146. 11. XI. 222. CLI. a. 1146. 234. CLII. a. 1147. 10. IV. 225. CLIV. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII. e. a. 1150. 253. CLXIX. a. 1151. 22. VI. 259. CLXXII.
- Hadrianus IV. a. 1157. 29. I. 283. CXC. a. 1158. 15. II. 287. CXCI. a. 1158. 16. VIII. 289. CXCII.
- Alexander III. a. 1163. 2. VIII. 324. CCXXII. a. 1170. 13. II. 336. CCXXIII. e. a. 1170. 340. CCXXXIII. a. 1179. 29. III. 356. CCXLVII. a. 1179. 5. IV. 359. CCXLVIII. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 364. CCL. a. 1182. 8. V. mem. 375. CCLVIII.
- Lucius III. a. 1182. 8. V. 374. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 378. CCLX. a. 1185. 13. XII. mem. 396. CCLXIX. 397. CCLXX. 398. CCLXXI.
- Urbanus III. a. 1185. 13. XII. 395. CCLXXIII. 396. CCLXIX. 397. CCLXX. 398. CCLXXI. a. 1186. 404. CCLXXIV.
- Gregorius VIII. a. 1187. 7. XI. 405. CCLXXV.
- Clemens III. a. 1189. —. VII. 420. CCLXXXVI.
- Coelestinus III. a. 1191. —. IV. 429. CCXCIV. a. 1193. 29. I. 444. CCCHI. a. 1193. 30. I. 445. CCCHII. a. 1195. 29. IV. 448. CCCL. 451. CCCLII. a. 1195. 25. VII. 453. CCCLIII. a. 1196. 456. CCCLII. a. 1202. 27. V. mem. 484. CCCLXXXIII.
- Innocentius III. a. 1202. 27. V. 484. CCCLXXXIII. a. 1206. 6. IV. 504. CCCL. a. 1209. 2. II. 519. CCCLXI. a. 1210. 4. II. 528. CCCLXVII. a. 1211. 12. XI. 533. CCCLXVIII. a. 1212. 24. I. 536. CCCLXXV. 537. CCCLXXXVI. a. 1212. 22. IV. 541. 547. CCCLXXXVII. e. a. 1215. 464. CCCLXIX. a. 1216. 580. CCCLXIII.
- Honorius III. a. 1218. 5. I. 594. CCCCII. a. 1218. 2. VII. 597. CCCCIII. a. 1220. 3. II. 604. CCCCIX. a. 1220. 6. II. 610. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 611. CCCCXII. a. 1220. 15. IV. 614. CCCCXIII. a. 1220. 22. V. 616. CCCCXVI. a. 1220. 29. V. 617. CCCCXVII. a. 1221. 2. IV. 629. CCCCXXXI. a. 1223. 29. III. 642. CCCCXLIII. a. 1226. 15. V. 657. CCCCXLV.
- Gregorius IX. a. 1227. 21. X. 610. CCCCX. a. 1227. 671. CCCLXIV. a. 1229. 6. III. 676. CCCLXXI. a. 1229. 17. XII. 681. CCCLXXXIII. a. 1230. 4. IV. 684. CCCLXXXVI.

C a r d i n ä l e . p ä p s t l i c h e L e g a t e n u n d B e a m t e .

- Aimericus sanctae Romanae ecclesiae diaconus et cancellarius. a. 1139. 29. III. 182. CXXII.
- Albertus presb. Card. II. a. Laurentii in Lucina. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII. a. 1170. 13. II. 340. CCXXXII.
- Albertus, presb. Card. et Cancellarius. a. 1179. 29. III. 359. CCXLVII. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 367. CCL. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 380. CCLX.

- Arditio**, diacon. Card. st. Theodori. a. 1163. 2. VII. 326. CCXXII. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 366. CCL. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 379. CCLX.
- Arditlo**, episcopus Chumanae. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
- Arduinus**, presb. Card. tt. st. crucis in Jerusalem. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII.
- Pandulfus**, presb. Card. tt. st. Basilicae XII. apostolorum. a. 1183. 23. II. 380. CCLX.
- Paulus**, Preatonensis episcopus. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII.
- Petrus**, diacon. Card. st. Eustachii iuxta templum Agrippae. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII.
- Petrus**, presb. Card. tt. st. Laurentii in Damasco. a. 1170. 13. II. 340. CCXXXII.
- Petrus**, presb. Card. tt. st. Sossanae. a. 1179. 29. III. 358. CCXLVII. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 366. CCL. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 379. CCLX.
- Petrus**, Tusulanus episcopus. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII.
- Bernardus**, Portuensis et sanctae Rufinae episcopus. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII. a. 1170. 13. II. 339. CCXXXII.
- Bobo**, diacon. Card. sancti angeli. a. 1183. 23. II. 380. CCLX.
- Boso**, st. Rom. ecclesiae scriptor. a. 1151. 22. VI. 260. CLXXII.
- Boso**, presb. Card. st. Prudentianae. et Pastoris. a. 1170. 13. II. 340. CCXXXII.
- Claudianus**, diacon. Card. st. Adriani. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII. a. 1170. 13. II. 340. CCXXXII.
- Claudianus**, presb. Card. tt. st. Caeciliae. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 366. CCL. a. 1182. 8. V. 376. CCLVIII.
- Chauradus**, Maguntinensis Sedis Archiepiscopus et Sabiniensis Card. a. 1170. 13. II. 339. CCXXXII.
- Chauradus**, Salisburg. Archiepiscopus et Sabiniensis episcopus. Card. Siehe die Erzbischöfe von Salzburg.
- Theodewinus** episcopus, st. Rufinae Card. apostolicae sedis legatus. a. 1142. 203. CXXXVII. 204. CXXXVIII.
- Theodinus** (Theodericus), presb. Card. st. Vitalis et Vestinae. a. 1179. 29. III. 358. CCXLVII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX.
- Theodinus** (Thedians), Portuensis et st. Rufinae sedis episcopus. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 379. CCLX.
- Dietwinus**, episcopus, st. Rufinae Card. apost. sedis, legatus. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI.
- Thomas**, presb. Card. tt. Vestinae. a. 1142. 8. XII. 201. CXXXV.
- Vinianus**, presb. Card. tt. st. Stephani in Celio monte. a. 1179. 29. III. 359. CCXLVII. a. 1182. 8. V. 376. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 379. CCLX.
- Gerardus**, sacrae Rom. ecclesiae presb. Card. et Bibliothecarius. a. 1142. 8. I. 198. CXXXII. a. 1142. 8. XII. 201. CXXXV.
- Gerardus**, st. Adriani diacon. Card. a. 1183. 23. II. 380. CCLX.
- Gratianus**, diacon. Card. st. Cosmae et Damiani. a. 1179. 29. III. 359. CCXLVII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 380. CCLX.
- Gregorius**, diacon. Card. st. angeli. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Guido**, diacon. Card. et Cancellarius. a. 1147. 10. IV. 227. CLIV. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Guilhelmus**, presb. Card. tt. st. Petri ad viucula. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII. a. 1170. 13. II. 340. CCXXXII.
- G. Sabiniensis** episcopus, presb. Card. a. 1158. 15. II. 288. CXCH.
- Henricus**, presb. Card. tt. st. Nerei et Ahillei. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII.
- Hermannus**, subdiacon. et notarius. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII.
- Hildebrandus**, Basilicae XII. apostolorum presb. Card. a. 1170. 13. II. 340. CCXXXII.
- Hubaldus**, presbiter Card. tt. st. Praxedis. a. 1158. 15. II. 288. CXCH.
- Hubaldus**, presb. Card. tt. st. crucis in Jerusalem. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII.
- Hubaldus**, Hostiensis episcopus et Cardin. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII. a. 1179. —. IV. 366. CCL.
- Hubertus**, presb. Card. tt. st. Laurentii in Damasco. a. 1183. 23. II. 380. CCLX.
- Hug**, presb. Card. tt. st. Clementis. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX.
- Hugo**, diacon. Card. st. Eustachii iuxta templum Agrippae. a. 1170. 13. II. 340. CCXXXII.
- Jacintus**, diacon. Card. st. Mariae in Cosmedin (Cosmydia). a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII. a. 1170. 13. II. 339. CCXXXII. a. 1179. 29. III. 359. CCXLVII. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII.
- Jacobus**, diacon. Card. st. Mariae in Cosmydia. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 366. CCL. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 379. CCLX.
- Joannes**, diacon. Card. ss. Sergii et Bachii. a. 1158. 15. II. 288. CXCH.
- Johannes**, presb. Card. tt. Anastasiae. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII. a. 1179. 29. III. 358. CCXLVII. a. 1179. 20. IV. 363. CCXLIX.
- Johannes**, presb. Card. ss. Joh. et Pauli tt. Pamaehii. a. 1170. 13. II. 340. CCXXXII. a. 1179. 29. III. 358. CCXLVII. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII. a. 1179. 20. IV. 363. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 366. CCL.
- Johannes**, presb. Card. st. Marci. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII. a. 1179. 20. IV. 363. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 366. CCL.
- Laborans**, diacon. Card. st. Mariae in porticu. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX.
- Laborans**, presb. Card. st. Mariae trans Tiberim, tt. Calisti. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII. a. 1183. 23. II. 380. CCLX.
- Matthaeus**, st. Mariae nonae Card. a. 1179. 29. III. 359. CCXLVII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX.
- Matthaeus**, presb. Card. st. Marcelli. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII.
- Manfredus**, diacon. Card. st. Georgii ad velum aureum. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII. a. 1170. 13. II. 340. CCXXXII.
- Octavianus**, diacon. Card. st. Nicholai in carcere Tulliano. a. 1142. 8. XII. 201. CXXXV. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII.
- Octavianus**, presbiter Card. tt. Caeciliae. a. 1158. 15. II. 288. CXCH.
- Otto** (Oddo), diacon. Card. st. Gregorii ad velum aureum. a. 1142. 8. XII. 201. CXXXV. a. 1148. 30. III. 246. CLXIII. a. 1158. 15. II. 288. CXCH.

Oddo, diae. Card. st. Nicolai in Carcere Tulensis a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII.
 Oddo, Tusulanus episcopus. a. 1170. 13. II. 339. CCXXXII.
 Rainierius (Rainera), diae. Card. st. Adriani. a. 1179. 29. III. 359. CCXLVII. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 366. CCL.
 Rainierius, diae. Card. st. Georgii ad velum aureum. a. 1179. 5. IV. 361. CCXLVIII. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 366. CCL. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII.
 Rainierius, presb. Card. st. Johannis et Pauli st. Pamaehii. a. 1183. 23. II. 380. CCLX.
 Robertus, presb. Card. et Cancell. a. 1146. 4. I. 218. CXLIX.
 Rolandus, presb. Card. et cancell. a. 1157. 29. I. 285. CXc. a. 1158. 15. II. 288. CXCI.

Stephanus, Praenestinus episcopus. a. 1142. 8. XII. 201. CXXXV.
 Soffredus, diaeou. Card. st. Mariae in via lata. a. 1183. 23. II. 380. CCLX.
 Walterius, Albanensis episcopus. a. 1163. 2. VIII. 326. CCXXII.
 Willa (sic), Remensis episcopus et st. Sabinae Card. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX.
 Ceucius, Sanctae Luceiae in Orthea diae. Card. et Camerarius. a. 1195. 29. IV. 450. CCCVI.
 Johannes, s. Mariae in Cosmida diae. Card. et sanctae Rom. ecclesiae Cancellar. a. 1209. 2. II. 322. CCCLXI.
 Wilhelmus, s. Rom. ecclesiae Vice-Cancell. a. 1220. 9. IV. 614. CCCCXII.
 Benedictus notarius regionarius et acrinarius s. Rom. ecclesiae. a. 1018. —. II. 78. LIX.

Patriarchen von Aquileja.

Peregrinus I. a. 1142. 205. CXXXVIII. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
 Pilgrimus I. a. 1156. 17. IX. 282. CLXXXVII.

Wolfkerus. a. 1206. 4. II. 502. CCCXLIX. a. 1209. 525. CCCLXIV. 526. CCCLXV.
 Bertholdus. a. 1230. —. IV. 686. CCCCLXXVII.

Erzbischöfe.

Bremen.

Adalgagus. a. 974. 715. VII. A.

Cöln.

Geru. (Gereu.) a. 974. 715. VII. A. a. 975. II. VI. 61. XLV.
 Hildipaldus. a. 993. 27. I. 68. L.
 Anno. a. 1063. 25. X. 93. LXXXIII.
 Fridericus. a. 1109. 4. XI. 128. XCI.
 Arnoldus. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
 Reinaldus (Regenoldus), electus et Italiae archieps. a. 1160. 14. II. 302. CCH. a. 1162. 26. II. 316. CCXV. a. 1162. 4. IV. 319. CCXVII.
 Philippus. a. 1184. —. V. 392. CCLXV.

Trier.

Diotricus. a. 974. 715. VII. A.
 Illius. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
 Hermannus. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
 Theodericus. a. 1218. 22. X. 599. CCCCIV.

Magdeburg.

Adalbertus. a. 974. 715. VII. A.

Mainz.

Hatto. a. 909. 19. II. 56. XL.
 Hrodbertus. a. 974. 715. VII. A.
 Willigius, imperialis aulae archiepiscopus. a. 975. II. VI. 61. XLV. a. 975. 21. VI. 62. XLVI. a. 976. 22. VII. 64. XLVII. a. 977. 5. X. 66. XLVIII. 67. XLIX. a. 993. 27. I. 68. L. a. 1002. 18. VII. 71. LIII. a. 1005. 7. XII. 72. LIV. a. 1007. 1. XI. 73. LV. 74. LVI. a. 1010. 28. IV. 75. LVII.
 Rotardus, archieps. aulae regiae. a. 1109. 4. XI. 129. XCI.
 Adalbertus, Germaniae archieps. a. 1125. 20. XI. 163. CIX.
 Heinrichus, Germaniae archieps. a. 1142. —. IV. 199. CXXXIV. a. 1142. 203. CXXXVII.

Marcoffus, Germaniae archieps. a. 1142. 205. CXXXVIII.
 Arnoldus, Germaniae archieps. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.
 Chunradus, Card. et Germaniae archieps. a. 1170. 13. II. 339. CCXXIII.
 Christianus, Germaniae archieps. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI.
 Chunradus. a. 1184. —. V. 392. CCLXV. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXVIII.
 Sifridus, Germaniae archieps. a. 1217. 21. I. 587. CCCXCV. a. 1217. 24. I. 588. CCCXCVI. a. 1222. 13. III. 633. CCCCXXXIV.

Salzburg.

Rudbertus. a. 1117. 9. VI. mem. 150. CI.
 Virgilius. a. 771. A. II.
 Arno. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV.
 Liophrammus. a. 843. 3. VIII. 14. X. a. 849. 19. VII. 15. XI.
 Dietmarus I. imperialis archieps. et archieps. a. 877. 28. VI. 20. XIV. a. 877. 3. XII. 21. XV. a. 878. 20. IX. 22. XVI. a. 879. 10. II. 23. XVII. a. 888. 3. I. 29. XXI. a. 888. 4. I. 30. XXII. a. 888. 5. I. 31. XXIII. a. 888. 1. IV. 32. XXIV. a. 888. 13. IV. 33. XXV. a. 889. 3. V. 34. XXVI. a. 890. 20. XI. 34. XXVII. a. 892. 15. II. 38. XXVIII. a. 893. 22. X. 40. XXIX. a. 898. 9. IX. 43. XXX. a. 898. 17. X. 44. XXXI. a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 903. 26. IX. 52. XXXVII. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII. e. a. 906. 54. XXXIX.
 Pilgrimus. a. 909. 19. II. 56. XL.
 Egilolfus. e. a. 938. 704. IV. A.
 Heroldus. a. 948. 708. V. a. 953. 29. XI. 59. LI. III.
 Fridericus I. a. 974. 715. VII. A.
 Hartwicus. a. 1005. 7. XII. 72. LIV.
 Dietmarus II. a. 1033. 177. CXIX. a. 1040. 9. I. 82. LXIII. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. a. 1041. 14. V. 84. LXV. a. 1159. 29. IV. mem. 449. CCCVI.

Baldewinus. a. 1055. 22. III. 89. LXIX.
 Gebhardus. a. 1139. 10. X. mem. 183.
 CXXIII. a. 1160. 19. VIII. 303. CCV. a.
 1170. 13. II. 336. 337. CCXXXII. a. 1184.
 —. V. 389. CCLXV.
 Tiemo. a. 1160. 19. VIII. mem. 304. CCV.
 a. 1170. 13. II. 336. CCXXXII. a. 1184.
 —. V. 389. CCLXV.
 Pertholdus. (Seismaticus.) a. 1160. 19.
 VIII. mem. 304. CCV.
 Chuaradus I. a. 1117. 9. VI. 150. Cl. a.
 1125. 29. XI. 162. CIX. e. a. 1125. 168.
 CXII. a. 1134. 29. VIII. 174. CXVI. a.
 1137. 178. CXX. a. 1139. 10. X. 183.
 CXXIII. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII. a.
 1142. 206. CXXXIX. a. 1144. 15. IV. 212.
 CXLIV. a. 1144. 23. X. 215. CXLVI. a.
 1146. 4. I. 218. CXLIX. a. 1146. 4. V.
 219. CL. a. 1146. 11. XI. 221. CLI. a.
 1147. 242. CLXII. a. 1153. 20. XII. mem.
 265. CLXXXI. a. 1153. 267. CLXXXVIII. a.
 1157. 29. I. 284. CXC. a. 1160. 19. VIII.
 304. CCV. a. 1161. 6. IX. 310. CCX. a.
 1161. 311. CCXI. a. 1162. 4. IV. 318.
 CCXVII. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII. a.
 1179. 10. II. 355. CCXLVI. a. 1184. —.
 V. 389. 390. CCLXV. a. 1226. 30. XII.
 658. CCCCXVI.
 Eberhardus I. a. 1147. 242. CLXII. a.
 1149. 249. CLXV. e. a. 1150. 250. CLXVI.
 253. CLXIX. a. 1153. 20. XII. 265. CLXXXVII.
 a. 1153. 267. CLXXXVIII. a. 1154. 19. XI.
 270. CLXXXI. a. 1156. 17. IX. 280.
 CLXXXVII. 282. CLXXXVIII. a. 1158. 21.
 VII. 289. CXCIV. a. 1160. 8. VI. 302.
 CCIV. a. 1160. 19. VIII. 303. CCV. a. 1161.
 12. VII. 309. CCIX. a. 1161. 311. CCXI.
 a. 1162. 4. IV. 318. CCXVII. a. 1162. 6.
 X. 319. CCXVIII. a. 1163. 328. CCXXV.
 a. 1179. 10. II. mem. 355. CCXLVI. e. 1192.

442. CCCL. a. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.
 a. 1184. —. V. 389. CCLXV. a. 1195. 29.
 IV. 449. CCCLVI. a. 1195. 7. X. 454. CCCLX.
 a. 1203. 8. II. 490. CCCLXXXIX. a. 1205.
 24. V. 499. CCCCXLVIII. a. 1226. 30. XII.
 658. CCCCXVI.
 Chuaradus II. e. a. 1168. 335. CCCCX.
 a. 1170. 13. II. mem. 337. CCXXXII. a. 1184.
 —. V. 390. CCLXV. a. 1192. 442. CCCL.
 a. 1195. 7. X. 454. CCCLX. a. 1207. 22.
 IX. 306. CCCLIII. a. 1219. 18. III. 600.
 CCCCXVII.
 Adalbertus III. 1170. 13. II. 337. CCXXXII.
 a. 1184. 393. CCLXVI. a. 1188. 24. II.
 409. CCLXXXVIII. a. 1191. —. IV. 429.
 CCXCV. a. 1192. 442. CCCL. a. 1195. 7. X.
 453. CCCLX. 1203. 8. II. 490. CCCCXXXIX.
 a. 1219. 18. III. mem. 601. CCCCXVII.
 a. 1226. 30. XII. 658. CCCCXVI.
 Chuaradus III. Sabiniensis episcopus et apo-
 stolicæ sedis legatus. a. 1179. 10. II. 356.
 CCXLVI. a. 1179. 20. IV. 364. CCXLIX. a.
 1179. —. IV. 366. CCL. a. 1181. 27. II.
 373. CCLVI. a. 1182. 8. V. 377. CCLVIII.
 a. 1198. 462. CCLXXXVIII. a. 1203. 8. II.
 mem. 490. CCCCXXXIX. 1205. 24. V. 499.
 CCCCXLVII.
 Eberhardus II. a. 1203. 21. I. 488.
 CCCCXXXVIII. a. 1203. 8. II. 489. CCCCXXXIX.
 a. 1204. 497. CCXLVI. a. 1215. 3. IV.
 376. CCCCXC. a. 1218. 22. X. 599. CCCCX.
 a. 1219. 18. III. 601. CCCCXVI. a. 1220.
 29. IV. 615. CCCCXCV. a. 1224. I. VIII.
 652. CCCCCL. a. 1225. 16. VI. 656. CCCCCLII.
 a. 1226. 30. XII. 658. CCCCCLV. a. 1227.
 11. XII. 668. CCCCCLIII. a. 1229. 3. XII.
 676. CCCCCLXXXII. a. 1229. 681. CCCCCLXXXIV.
 a. 1230. —. IV. 686. CCCCCLXXXVII.
 Fridericus II. a. 1283. 177. CMX.

Bischöfe.

Augsburg.

Adalbero. a. 900. 19. I. 46. CCCIV. a. 909.
 19. II. 56. XL.
 Hermannus. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV.
 Sifridus. a. 1215. 3. IV. 376. CCXC. a.
 1217. 21. I. 587. CCCXCV. a. 1217. 24. I.
 588. CCCXCVI.

Bamberg.

Eberhardus I. a. 1007. I. XI. 73. LV. 74.
 LVI. a. 1014. 21. VI. 76. LVIII.
 Hermannus I. a. 1075. 107. LXXIX. e. a.
 1110. mem. 131. XCIII. a. 1111. 25. VI.
 138. XCVI.
 Rudbertus. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV.
 Otto I. a. 1125. 20. XI. 163. CIX. a. 1125.
 166. 168. CXI. a. 1128. I. I. 169. CXIII.
 a. 1147. 10. IV. mem. 330. CCXVI. a.
 1178. 24. IV. 353. CCXLV. a. 1183. 12.
 VIII. 382. CCLXII. 383. CCLXIII. a. 1192.
 438. CCC. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCXLIV.
 Engelbertus. a. 1170. 10. IV. mem. 330.
 CCXVI. a. 1223. 24. IV. 643. CCCCXLIV.
 Eberhardus II. a. 1146. 224. CLII. e. a.
 1146. 224. CLIII. a. 1151. 24. IX. 261.
 CLXXIV. a. 1154. 23. IX. 269. CLXXX. a.
 1154. 19. XI. 270. CLXXXI. a. 1154. 272.
 CLXXXII. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII.
 282. CLXXXVIII. a. 1158. 16. VIII. 289.
 CXCIII. a. 1160. 14. II. 301. CCIII. a. 1161.
 12. VII. 309. CCIX. a. 1162. 26. II. 316.
 CCXV. a. 1162. 4. IV. 318. CCXVII. a.

1162. 322. CCXX. a. 1164. 330. CCXXVI.
 a. 1169. 335. CCXXXI.
 Hermannus II. a. 1174. 350. CCXLI.
 Otto II. a. 1178. 24. IV. 353. CCCCXV. a.
 1181. 27. II. 373. CCLVI. a. 1183. 12. VIII.
 382. CCLXII. 385. CCLXIII. a. 1188. 24.
 II. 409. CCLXXXVIII. a. 1190. 423. CCLXXXIX.
 424. CCXC. CCXCI. e. a. 1190. 422.
 CCLXXXVII. 425. CCXCII. a. 1192. 439.
 CCC. 441. CCCL. a. 1223. 24. IV. mem.
 643. CCCCXLV.
 Egbertus. a. 1205. 24. V. 500. CCCCXLVII. a.
 1217. 21. I. 587. CCCXCV. a. 1217. 24. I.
 588. CCCCXVI. a. 1220. 23. IX. 620.
 CCCCXX. a. 1223. 24. IV. 642. CCCCXLIV.
 a. 1224. 14. VI. 649. CCCCXLVII. 651.
 CCCCXLIX. a. 1224. I. VIII. 652. CCCCCL.
 a. 1225. —. VIII. 657. CCCCCLV. e. a.
 1230. 689. CCCCCLXXX.

Basel.

Ortlieb. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
 Mezelinus. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
 Heinrichus. a. 1217. 21. I. 587. CCCXCV.
 a. 1217. 24. I. 588. CCXCVI.

Beritus.

Marcus. a. 1204. 22. IV. 495. CCCCXLIII.

Brixen.

Hartmannus. a. 1147. 243. CLXII. a. 1156.
 17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.

a. 1160. 8. VI. 303. CCIV. a. 1162. 4. IV. 318. CCXVII.

Concordia in Friaul.

Salomon. a. 909. 19. II. 56. XL.
Gerwigus. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.

Constanz.

Salomon. a. 909. 19. II. 56. XL.
Hermannus. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
Diethalmus. a. 1205. 24. V. 500. CCCXLVII.

Corbei.

Wigbaldus (ae Stabulensis.) a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.

Chur.

Chuaradus. a. 1125. 20. XI. 163. CIX.

Eichstett.

Egloffus. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI.

Fauiana.

Rathfredus. e. a. 825. 700. II.

Vetuarensis.

Anno. e. a. 825. 700. II. A.

Freising.

Walto. a. 900. 19. I. 46. XXXIV.
Dracholfus. a. 909. 19. II. 56. XL.
Lanthertus. e. s. 938. 704. V.
Egilbertus. a. 1025. 79. LXI.
Nitgerus. a. 1041. 14. V. 84. LXV.
Otto I. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 203. CXXXVII. 204. CXXXVIII. a. 1146. 4. V. 220. CL. a. 1146. 11. XI. 223. CLI. a. 1147. 243. CLXII. a. 1155. 274. CLXXXIV. a. 1156. 47. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.
Otto II. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXXVIII. a. 1190. 422. CCLXXXVII. a. 1195. 7. X. 454. CCX. a. 1205. 24. V. 500. CCXLVII. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI. a. 1215. 5. IV. 576. CCXC. a. 1217. 14. VI. 592. CCCCXVIII. a. 1218. 22. X. 599. CCCC.
N. N. a. 1222. 5. IX. 637. CCCCXXXVIII.

Gurk.

Hiltboldus. a. 1117. 9. VI. 151. CI.
Romannus I. a. 1137. 179. CXX. a. 1139. 40. X. 183. 187. CXXIII. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI. a. 1146. 11. XI. 223. CLI. a. 1147. 242. CLXII. a. 1149. 249. CLXV. e. a. 1150. 255. CLXIX. a. 1153. 20. XII. 266. CLXXVII. a. 1160. 8. VI. 303. CCIV. a. 1161. 12. VII. 309. CCIX. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.

Kiemsee.

Rudegerus. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCXIX.

Laodicea.

Niccana. a. 1040. 9. I. 82. LXIII. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. 177. CXIX. a. 1195. 29. IV. mem. 449. CCXVI.

Lübeck.

Chuaradus, electus. a. 1184. —. V. 392. CCLXV.

Meissen.

Martinus. a. 1184. —. V. 392. CCLXV.

Metz.

Conradus. a. 1217. 21. I. 587. CCCXC. a. 1217. 24. I. 588. CCCXCVI. a. 1218. 22. X. 599. CCCCV. a. 1222. 13. III. 633. CCCXXXIV.

Münster.

Burchardus. a. 1109. 4. XI. 128. XCI.
Hermannus. a. 1184. —. V. 392. CCLXV. a. 1195. 7. X. 454. CCCX.

Neutra.

Alchvianus. e. a. 825. 700. II. A.

Olmütz.

Heiricus. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 203. CXXXVII.
Rupertus. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI.

Passau.

Theodorus. e. a. 504. 699. I. A.
Wulfilo. (Vinslo.) a. 898. 9. IX. mem. 41. XXX. a. 1071. 25. VI. 95. LXXV.
Waldaricus. (Walter. Quoldaricus.) a. 777. 4. II. a. 802. —. III. 6. IV. a. 823. 28. VI. mem. 8. V.
Uroffus. e. a. 825. 700. II. A.
Reginarius. a. 823. 28. VI. 8. V. 10. VI.
Hartwicus. a. 1071. 25. VI. mem. 96. LXXV. a. 1074. 27. VII. 101. LXXXII.
Engilmarus. e. a. 898. 44. XXXII.
Wichingus. a. 898. 9. IX. 40. XXX. a. 898. 17. X. 43. XXXI. a. 899. 5. II. 45. 46. XXXIII.
Richardus. a. 900. 19. I. 46. XXXIV. a. 1071. 25. VI. mem. 96. LXXV.
Burchardus. a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 903. 8. IX. 49. XXXVI. e. a. 906. 54. XXXIX.
Gerhardus. e. a. 937. 702. III. A. e. a. 938. 705. IV. A. a. 948. 708. V. A.
Adalbertus. a. 977. 5. X. 65. XLVIII. 67. XLIX. a. 1052. 20. VII. mem. 87. LXXIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXXI. a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1074. 27. VII. 101. LXXXVII.
Pilgrinus. a. 974. 711. VI. A. a. 975. 11. VI. 61. XLV. a. 975. 21. VI. 62. XLVI. a. 976. 22. VII. 63. XLVII. a. 977. 3. X. 65. XLVIII. 66. XLIX. a. 1088. 19. VIII. mem. 118. LXXXII.
Christiana. a. 951. 58. XLII. a. 953. 13. XII. 60. XLIV. a. 992—993. 718. VIII. A. a. 993. 27. I. 68. L. e. a. 993. 69. LI. e. a. 1004. 70. LII. e. a. 1070. mem. 94. LXXIV. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV.
Beringerus. a. 1040. 9. I. 82. LXIII. a. 1040. 18. I. 83. LXIV. 117. CXIX. a. 1195. 29. IV. mem. 449. CCXVI.
Engelbertus. (Eigilbertus.) a. 1049. 16. VI. 85. LXVI. e. a. 1050. 86. LXVII. a. 1063. 25. X. 92. LXXXI. a. 1071. 25. VI. mem. 96. LXXV. a. 1093. 720. X. A. e. a. 1100. 722. XII. A. a. 1114. 23. VIII. 143. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 146. XCIX. a. 1122. 18. III. 152. CHI. 156. CHII.
Altmannus. a. 1056. 89. LXX. e. a. 1070. 94. LXXIV. a. 1071. 25. VI. 95. LXXV. a. 1073. 3. III. 99. LXXXI. a. 1074. 27. VII. 101. LXXXII. a. 1075. 24. III. 103. LXXXIII. a. 1075. 105. LXXXIX. 109. LXXX. a. 1082. 116. LXXXI. a. 1088. 19. VIII. 117. LXXXII. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII. e. a. 1110. mem. 130. XCII. 133. XCIV. a. 1111. 25. VI. 136. XCVI. a. 1111. 23. VIII. 143. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 146. XCIX. a. 1122. 18. III. 152. CHI. 156. CHII. a. 1143. 209. CXLI. a. 1144. 6. V. 213. CXLV. e. a. 1170. 341. CCXXXII. a. 1179. 5. IV. 339. CCXLVIII. a. 1220. 3. II. 602.

- CCCCIX. a. 1220. 6. II. 604. CCCCX. a. 1220. 15. IV. 614. CCCCXII.
- Ulricus. I. e. a. 1100. 123. LXXXVI. a. 1107. 127. XC. a. 1109. 4. XI. 128. XCI. a. 1110. 18. IX. 129. XCII. e. a. 1110. 130. XCIII. 133. XCIV. a. 1111. 23. VIII. 139. XCVII. 142. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 146. XCIX. a. 1111. 25. VI. mem. 137. XCVI. a. 1122. 18. III. 152. 154. CII. 156. CIII. a. 1143. 209. CXLI. a. 1144. 6. V. 213. CNLV. e. a. 1170. 341. CCXXXIII. a. 1220. 6. II. 604. CCCCX. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCXIX.
- Tiemo, electus. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV. Regimarus. a. 1122. 18. III. 152. CII. 155. CIII. a. 1122. 22. III. 157. CIV. a. 1122. 158. CV. a. 1125. 20. XI. 163. CIX. a. 1125. 163. CX. 166. 168. CXI. a. 1128. I. I. 169. CXIII. a. 1135. 176. CXVIII. a. 1144. 6. V. mem. 213. CNLV. a. 1151. 22. V. 257. CLXXI. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCVIII.
- Reginbertus. e. a. 1135. 723. XIII. A. 177. CXIX. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII. a. 1140. 12. IV. 188. CXXIV. a. 1140. 24. X. 188. CXXV. a. 1140. 724. XV. A. a. 1141. 8. I. 190. CXXVII. a. 1141. 24. VI. 191. CXXVIII. a. 1141. 195. CXXXI. a. 1142. 25. III. 198. CXXXIII. a. 1142. 207. CXL. a. 1143. 26. X. 207. CNLL. a. 1143. 211. CXLIII. a. 1144. 15. IV. 212. CNLIV. a. 1144. 6. V. 213. CNLV. a. 1145. 13. V. 217. CNLVI. a. 1145. 24. XI. 217. CNLVIII. e. a. 1150. mem. 251. CLXVII. a. 1151. 263. CLXXV. a. 1159. 298. CCL. e. a. 1160. 299. CCL. a. 1161. I. V. 308. CCVIII. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. a. 1183. 21. VII. 380. CCLXI. a. 1203. 493. CCCCII. a. 1212. 21. V. 547. CCLXXXVIII. a. 1213. 14. II. 560. CCLXXXIII. a. 1213. 16. VI. 571. CCLXXXVII. a. 1220. 6. II. 604. CCCCX. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCXIX.
- Chuaradus. I. e. a. 1150. 250. CLXVII. 252. CLXVIII. a. 1151. —. I. 255. CLXX. a. 1151. 22. V. 256. CLXXI. a. 1151. 26. VIII. 260. CLXXIII. a. 1151. 262. CLXXV. e. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXVI. a. 1154. 22. VI. 268. CLXXIX. a. 1155. 18. VII. 274. CLXXXIII. a. 1156. 16. VIII. 289. CXCHI. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII. a. 1156. 282. CLXXXIX. a. 1157. 27. XII. 300. CCH. a. 1158. 290. CNCV. 291. CNCVI. a. 1159. 23. VI. 292. CNCVII. a. 1159. 23. IX. 294. CNCVIII. a. 1159. 295. CNCVIX. 296. CC. 298. CCI. a. 1161. I. V. 308. CCVIII. a. 1161. 314. CCXIII. 315. CCXIV. a. 1162. 27. II. 317. CCXXI. a. 1162. I. XII. 321. CCXIX. a. 1163. 20. IV. 323. CCXXI. a. 1163. 18. X. 326. CCXXIII. a. 1179. 20. IV. mem. 362. CCXLIX. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. a. 1183. 21. VII. 380. CCLXI. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCXIX.
- Albicus (Abono, Albon), electus. a. 1167. 14. VII. 332. CCXXXVIII. a. 1180. 369. CCLII.
- Diepoldus. a. 1175. 26. VIII. 316. CCXXXVIII. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1179. 20. IV. 362. CCXLIX. a. 1179. —. IV. 363. CCL. a. 1180. 368. CCLII. e. a. 1180. 352. CCLIV. 371. CCLV. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI. e. a. 1181. 374. CCLVII. a. 1182. 8. V. 375. CCLVIII. a. 1183. 21. VII. 380. CCLXI. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 387. CCLXIII. a. 1185. 13. XII. 395. CCLXVIII. 396. CCLXIX. 397. CCLXX. 398. CCLXXI. a. 1187. 406. CCLXXVI. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXVIII. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXXVIII. a. 1188. 14. VIII. 411. CCLXXXI. a. 1189. 7. III. 415. CCLXXXIV. a. 1189. 11. IV. 417. CCLXXXV. a. 1189. —. VII. 418. CCLXXXVI. e. a. 1190. 420. CCLXXXVII. e. a. 1200. mem. 470. CCCCXIII. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCXIX.
- Wolfkerus. a. 1191. —. IV. 429. CCXCIV. a. 1195. 25. VII. 432. CCCCX. a. 1196. 26. IV. 435. CCCCXI. a. 1196. 456. CCCCXII. 457. CCCCXIII. a. 1197. 459. CCCCXV. a. 1198. 30. VI. 460. CCCCXVI. e. a. 1200. 470. CCCCXXIV. 472. CCCCXXV. 473. CCCCXXVI. 476. CCCCXXVII. a. 1204. 29. VII. 495. CCCCXLIV. a. 1204. mem. 497. CCCCXLVI. a. 1206. 4. II. 502. CCCCXLIX. a. 1218. 9. VII. 597. CCCCIV. Siehe auch die Patriarchen von Aquileja.
- Poppo. a. 1204. 497. CCCCXVI. a. 1206. 4. II. 507. CCCCXLIX.
- Masegoldus. a. 1206. 6. IV. 503. CCCL. a. 1206. 19. VI. 504. CCCLL. e. a. 1206. 506. CCCLIII. a. 1207. 508. CCCLIV. 510. CCCLVI. a. 1208. 22. IV. 511. CCCLVII. a. 1209. 22. IV. 522. CCCLXII. a. 1209. 6. VII. 523. CCCLXIII. a. 1209. 526. CCCLXIV. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVII. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII. a. 1212. 11. I. 533. CCCLXXIV. a. 1212. 24. I. 535. CCCLXXV. 536. CCCLXXVI. a. 1213. 23. IV. 562. CCCLXXXV. a. 1215. 5. IV. 576. CCCCX.
- Ulricus. II. a. 1204. 496. CCCCXV. a. 1217. 21. I. 586. CCCCXCV. a. 1217. 24. I. 587. CCCCXCVI. a. 1217. 14. VI. 592. CCCCXXVIII. a. 1217. 2. VII. 592. CCCCXCIX. a. 1218. 2. VII. 596. CCCCIII. a. 1218. 22. X. 598. CCCCX. e. a. 1218. 379. CCCCXII. a. 1220. 3. II. 602. CCCCXIII. a. 1220. 6. II. 604. CCCCXIV. a. 1220. 11. II. 610. CCCCXV. a. 1220. 24. IV. 615. CCCCXIV. a. 1220. 30. VII. 618. CCCCXXIX. a. 1220. 624. CCCCXXV. e. a. 1220. 628. CCCCXXX. a. 1226. mem. 660. CCCCXLII.
- Gebhardus. e. a. 1220. 625. CCCCXXXI. a. 1222. 13. III. 632. CCCCXXXIV. a. 1222. 5. VII. 634. CCCCXXXVI. a. 1222. 14. VII. 636. CCCCXXXVII. a. 1222. 5. IX. 637. CCCCXXXVIII. a. 1224. 29. II. 646. CCCCXLVI. a. 1224. I. VIII. 652. CCCCXL. a. 1225. 5. V. 654. CCCCXLII. a. 1226. 660. CCCCXLVII. a. 1227. 669. CCCCXLIII. e. a. 1227. 6. VII. 667. CCCCXLI. a. 1229. 17. XII. 677. CCCCXLVIII. a. 1230. 28. II. 682. CCCCXLV. e. a. 1230. 690. CCCCXXXII. 694. CCCCXXXVI.
- Gotfridus. a. 1283. 20. IX. 177. CNIX.
- Ulricus. III. a. 1473. 11. IX. 177. CNIX.
- Chorepiscopi, Madalwians. a. 903. 8. IX. 49. XXXVI.
- Althertus, episcopus Saloniensis. a. 1473. 11. IX. 177. CNIX.

Prag.

J. a. 1229. 17. XII. 677. CCCCXLVIII.

Regensburg.

Simprecht. a. 777. 4. II.

Bataricus. a. 843. 3. VIII. 14. X.

Erchaufredus. a. 849. 19. VII. 15. 16. XI. a. 853. 18. I. 16. XII.

Embricho. (Ambro.) a. 878. 20. IX. 21. XVI. a. 883. 5. IV. 25. XIX.

Tuto. a. 904. 5. III. 52. XXXVIII. a. 951. 58. XII. a. 953. 13. XII. 60. XLIV.

Isingrimus, c. a. 938. 704. IV. A.
 Gebhardus, l. c. a. 1004. 70. LII.
 Hartwicus, l. c. a. 1107. 127. XC. a. 1109.
 4. XI. 128. XCI. a. 1125. 20. XI. 163.
 CIX.
 Heinricus, l. c. a. 1139. 10. X. 185. CXIII.
 a. 1142. 13. XII. 202. CXXXVI. a. 1142.
 203. CXXXVII. 204. CXXXVIII. a. 1147. 4.
 VI. 241. CLX.
 Hartwicus, II. a. 1156. 17. IX. 280.
 CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.
 Chuno, II. a. 1181. 27. H. 373. CCLVI. a.
 1184. 2. IV. 387. CCLXIV.
 Chuaradus, III. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
 Chuaradus, IV. a. 1205. 24. V. 500.
 CCCXLVII. a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.
 Sifridus, a. 1230. —, IV. 686. CCCCLXXXVII.
 Heinricus, H. (comes de Roteneck.) a. 1283.
 20. IX. 177. CXIX.

Seekan.

Carolus, a. 1229. 682. CCCCLXXIV.

Speier.

Chuaradus, a. 1217. 21. I. 587. CCCXCV.
 a. 1217. 24. I. 588. CCCXCVI. a. 1218. 22.
 X. 599. CCCCV. a. 1222. 13. III. 633.
 CCCCLXXXV.

Suguturensis.

Methodius, episcopus ecclesiae speenli Julic-
 ensis, quae et Suguturensis nuncupatur. c.
 a. 823. 700. H. A.

Trient.

Altmannus, a. 1142. 205. CXXXIX. a. 1153.
 20. XII. mem. 263. CLXXXVII.

Cathedral-Clerus.

Aquileja.

Ulricus, prepos. a. 1088. 19. VIII. 119.
 LXXXII. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI.
 Hartaidus, c. a. 1200. 474. CCCXXXVIII. a.
 1209. 528. CCCLXVI. a. 1211. 28. I. 532.
 CCCLXXII. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV.
 a. 1212. 24. I. 535. CCCLXXV. 536.
 CCCLXXVI. a. 1228. 672. CCCLXXVI.
 Siehe auch den Cathedral-Clerus von Passau.

Bamberg.

Boppo, maioris ecclesiae prepositus. a. 1206.
 6. IV. 504. CCLL.
 Tiemo, prepos. st. Stephani. a. 1178. 24. IV.
 354. CCXLV. a. 1183. 12. VIII. 384.
 CCLXII. 387. CCLXIII.
 Giselbertus, maioris ecclesiae prepos. a.
 1164. 331. CXXXVI. a. 1169. 335. CXXXLI.
 Heinricus, maioris ecclesiae prepos. a.
 1125. 168. CXI. a. 1178. 24. IV. 354.
 CCXLV. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII.
 387. CCLXIII. a. 1190. 422. CCCLXXXVII.
 Linpoldus, prepos. st. Stephani. a. 1151.
 24. IX. 262. CLXXXV.
 Otto, prepos. st. Stephani. a. 1164. 331.
 CXXXVI.
 Vdalricus, prepos. maioris ecclesiae. a.
 1151. 24. IX. 262. CLXXXV.
 Meginhardus, prepos. veteris capellae. a.
 1151. 24. IX. 262. CLXXXV.
 Puerhardus, decanus. a. 1178. 24. IV. 354.
 CCXLV. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII.
 387. CCLXIII.

Triest.

Werabardus, a. 1156. 17. IX. 280.
 CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.
 Gebhardus, a. 1209. 525. CCCLXIV. 526.
 CCCLXV.

Wirzburg.

Heinricus, a. 1007. I. XI. 72. LV. 74. LVI.
 Adalbero, a. 1056. 89. LXX. a. 1061. 18.
 II. 90. LXXI. 91. LXXII. c. a. 1070. 94.
 LXXIV. a. 1089. 14. IX. 119. LXXXIII.
 a. 1103. 23. IV. mem. 124. LXXXVIII.
 a. 1106. 126. LXXXIX. a. 1162. 26. H. 316.
 CCXY. c. a. 1180. 371. CCLIV.
 Emehardus, a. 1096. 121. LXXXIV. a. 1103.
 23. IV. 124. LXXXVII.
 Rupertus, a. 1106. 126. LXXXIX.
 Embricho (Imbrico.) a. 1128. 171. CNIV.
 a. 1135. 175. CNVII. a. 1140. 189. CXXVI.
 a. 1142. —, IV. 199. CXXXIV. a. 1142. 15.
 XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 203. CXXXVII.
 205. CXXXVIII.
 Heinricus, a. 1160. 306. CCVI. a. 1162. 26.
 H. 316. CCXY.
 Heroldus, a. 1166. 331. CCXXVII.
 Reginhardus, a. 1176. 350. CCXLIII. c. a.
 1180. 370. CCLIV.
 Heinricus, a. 1195. 7. X. 454. CCCX. a.
 1206. 6. IV. 503. CCCL.
 Otto, a. 1207. 510. CCCLV. a. 1216. 27. VIII.
 584. CCCXCIV. a. 1218. 22. X. 599.
 CCCCV. a. 1222. 13. III. 633. CCCCLXXXIV.

Worms.

Bucco, a. 1125. 20. XI. 163. CIX.
 Chuaradus, a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
 Heinricus, a. 1222. 13. III. 633. CCCCLXXXIV.

Volmarus, decanus. a. 1151. 24. IX. 262.
 CLXXXIV.

Guandeloch, decanus. c. a. 1230. 689.
 CCCLXXX.

Heinricus, decanus. c. a. 1230. 689.
 CCCLXXX.

Hermannus, decanus. a. 1164. 331. CCXXVI.

Marquardus, decanus. a. 1223. 24. IV. 644.
 CCCLXIV.

Ulricus, decanus. a. 1125. 168. CXI.

Eberhardus, cantor. a. 1178. 24. IV. 354.
 CCXLV. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII.
 387. CCLXIII.

Puerhardus, cellerarius. a. 1164. 331.
 CCXXVI.

Chuaradus, cnstos. a. 1151. 24. IX. 262.
 CLXXXIV. a. 1164. 331. CCXXVI. a. 1183.
 12. VIII. 384. CCLXIII. 387. CCLXIII.

Chuaradus, cellerarius. a. 1169. 335.
 CCXXXI.

Rvdegerus, scolasticus. c. a. 1230. 689.
 CCCLXXX.

Rulandus, scolasticus. c. a. 1230. 689.
 CCCLXXX.

Caonici habenbergenses.

Bertoldus, nepos episcopi Babenbergensis.
 c. a. 1230. 689. CCCLXXX.

Eberhardus de Rotenstade. a. 1164.
 331. CCXXVI.

Eustachius, c. a. 1230. 689. CCCLXXX.

Heinricus de Weassinghere. (Plebhanus)

in Grimarstetia.) a. 1206. 19. VI. 505. CCCLL.
 Hermannus (presbiter). a. 1151. 24. IX. 262. CLXXIV.
 Hermannus de Rudehusen a. 1164. 331. CCXXVI.
 Hermannus Notlich. a. 1164. 321. CCXXVI.
 Leopoldus. e. a. 1230. 689. CCCCLXXX.
 Sifridus. e. a. 1230. 689. CCCCLXXX.

Capellani curiae Babeubergensis.
 Goteholdus. a. 1174. 350. CCXLI.
 Eberhardus. a. 1223. 24. IV. 644. CCCXLIV.

Passau.

Adalbertus, prepos. e. a. 1160. 300. CCH. a. 1180. 369. CCLII.
 Althwinus prepos. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII.
 Parehardus, prepos. a. 1180. 369. CCLII.
 Chathobos. (Chadelborb. Chadalboeb. Chadelbhos. Kadelons.) prepos. st. Stephani. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. e. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCXXXIII. a. 1151. 22. V. 258. CLXII. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXIII. a. 1151. 263. CLXXV.
 Dietmarus, maior prepos. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1088. 19. VIII. 419. LXXXII.
 Dietmarus, prepos. a. 1197. 459. CCCXV.
 Eberhardus, maior prepos. a. 1212. 11. I. 534. CCLXXIV.
 Hartnidus, prepos. a. 1220. 3. II. 603. CCCLIX. a. 1220. 11. II. 611. CCCCLXII. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCLXXIX. a. 1218. 2. VII. 596. CCCCLIII. Siehe auch den Cathedral-Clerus von Aquileja.
 Heioricus, tamprepositus. a. 1226. 663. CCCLVIII. a. 1227. 11. V. 666. CCCLXII.
 Heioricus, prepos. et archidiacono. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.
 Meingotus, prepos. a. 1196. 457. CCCXIII. a. 1197. 459. CCCXV.
 Otto, prepos. a. 1156. 288. CLXXXIX. e. a. 1180. 371. CCLV. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Rupertus, prepos. e. a. 1070. 95. LXXIV.
 Uiricus, maior prepositus. e. a. 1070. 95. LXXIV. a. 1075. 108. LXXIX. 415. LXXX. e. a. 1110. 130. XCIII. a. 1111. 25. VIII. 146. XCVIII. a. 1159. 23. VI. 293. CXCVII. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII.
 Willipoldus, prepos. a. 1075. 108. LXXIX. 415. LXXX.
 Adalgaus (Adelgoehns), decanus. e. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCXXXIII. a. 1151. 22. V. 258. CLXII.
 Uibero, decanus. a. 1167. 14. VII. 353. CCXXXVIII. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 387. CCLXIII.
 Arnoldus, decanus. a. 1088. 19. VIII. 419. LXXXII. e. a. 1100. 123. LXXXVI.
 Chnurdus, decanus. a. 1225. 3. V. 655. CCCLII. a. 1226. 663. CCCLVII. a. 1227. 19. IV. 664. CCCLVIII. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLXI. a. 1227. 670. CCCLXIII. 671. CCCLXIV. a. 1228. 675. CCCLXV.
 Tagino. (Tageno. Taegno.) decanus. a. 1187. 407. CCLXXXVI. a. 1188. 14. VIII. 413. CCLXXXI. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Eberhardus, decanus. a. 1088. 19. VIII. 419. LXXXII. e. a. 1100. 123. LXXXVI.

Erkhengerus, decanus. a. 1075. 108. LXXIX. 415. LXXX.
 Fridericus, decanus. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. a. 1179. 20. IV. 362. CCCLIX. a. 1180. 369. CCLII. a. 1182. 8. V. 374. CCLVIII. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.
 Heuricus, decanus. a. 1196. 457. CCCXIII. 472. CCCXV. 476. CCCXXI. a. 1204. 29. VII. 495. CCCLIV. a. 1204. 497. CCCXVI. a. 1206. 4. II. 502. CCCXLIX. a. 1206. 19. VI. 505. CCCL. a. 1209. 528. CCCLXVI. a. 1212. 11. I. 534. CCCCLXXIV. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCLXXIX.
 Imbertus, decanus. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1075. 108. LXXIX. 415. LXXX. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII.
 Isanbertus, decanus. a. 1082. 342. CCXXXIII. Siehe auch Siebertus.
 Manegoldus, decanus. e. a. 1110. 130. XCIII.
 Meingotus (Meingolus), decanus. a. 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII.
 Otto, decanus. a. 1198. 30. VI. 461. CCCXVI. a. 1217. 14. VI. 592. CCCXCVIII. a. 1218. 2. VII. 596. CCCCLIII. a. 1220. 3. II. 603. CCCLXIX. a. 1220. 11. II. 611. CCCCLXII. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCLXXIX. a. 1222. 5. VII. 635. CCCCLXXXI.
 Rudbertus, decanus. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXIII. e. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXXI. a. 1156. 283. CLXXXIX. a. 1158. 291. CXCV. a. 1159. 23. VI. 293. CXCVII. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII. a. 1159. 298. CCL. 296. CXCV. e. a. 1160. 300. CCH. a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII.
 Rudolfs, decanus. a. 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII.
 Sinbertus, decanus. a. 1082. 117. LXXXI. Siehe auch Isanbertus.
 Udalricus, decanus. a. 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII.
 Meinhalmus, templebanus. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.
 Chnurdus, maioris ecclesie plebanus. a. 1209. 528. CCCLXVI. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVIII. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV. a. 1212. 24. I. 535. CCCLXXV. 536. CCCLXXVI. a. 1213. 23. IV. 562. CCCLXXXV. a. 1217. 14. VI. 592. CCCLXXVIII. a. 1220. 3. II. 603. CCCCLIX. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCLXXIX. a. 1225. 3. V. 655. CCCLVII. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLXII. a. 1227. 670. CCCLXIII. 671. CCCLXIV. a. 1228. 675. CCCLXV. a. 1229. 17. XII. 681. CCCLXXXIII. a. 1230. 28. II. 683. CCCLXXXV.
 Adalbertus, camerarius. a. 1158. 291. CXCV.
 Isanbertus, cantor. a. 1075. 115. LXXX.
 Willehalmus, cantor. a. 1220. 3. II. 603. CCCCLXIX. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCLXXIX. a. 1226. 663. CCCLVII. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLXI. a. 1217. 670. CCCLXIII.
 Eberhardus de Jahinstorf, cellerarius. a. 1220. 3. II. 603. CCCCLXIX.
 Heuricus, cellerarius. a. 1188. 14. VIII. 413. CCLXXXI. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. a. 1204. 498. CCCLVI. a. 1206. 4. II. 502. CCCLXIX. a. 1206. 19. VI. 505. CCCL. a. 1207. 510. CCCLVI. a. 1209. 528. CCCLXVI.
 Otto biber, cellerarius. a. 1212. 11. I. 534. CCLXXXIV.
 Uiricus, cellerarius. a. 1208. 22. IV. 511. CCCLVII. a. 1209. 22. IV. 523. CCCLXII. a. 1227. 19. IV. 665. CCCLXVIII.

Adalbertus, custos. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. a. 1163. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII. a. 1173. 26. VII. 347. CCXXXVIII.

Arnoldus, custos. a. 1204. 29. VII. 496. CCCXLIV. a. 1206. 4. II. 502. CCCXLIX.

Chuaradus, custos. a. 1220. 3. II. 603. CCCXIX. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXCIX. a. 1226. 663. CCCCLVII. a. 1227. 6. VII. 668. CCCCLXI. a. 1227. 670. CCCCLXIII.

Ulricus, custos. a. 1207. 510. CCCLVI. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII. a. 1212. 24. I. 535. CCCLXXV. 536. CCCLXXVI. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV.

Rugerus, subnotus. a. 1226. 663. CCCCLVII.

Heinricus, decretista. a. 1198. 30. VI. 461. CCCXVI.

Chuaradus, obliarius. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLII. a. 1207. 510. CCCLVI.

Engelschaleus, obliarius. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII.

Eberhardus, oblagarius. a. 1225. 5. V. 655. CCCLII. a. 1227. 19. IV. 664. CCCLVIII.

Adalbertus, sacrista. a. 1156. 283. CLXXXIX.

Baldwinus, scolasticus. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1075. 108. LXXXI. 115. LXXX. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII.

Dietzo, magister scholarum. a. 1227. 670. CCCCLXIII.

Heinricus, magister scholarum. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXXII. e. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXXVI. a. 1156. 283. CLXXXIX. a. 1158. 291. CXCIV. a. 1159. 23. VI. 293. CXCVII. a. 1159. 23. IX. 295. CXCVIII. a. 1159. 296. CXCIX. CCI. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. a. 1180. 369. CCLII. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCCLXI.

Ulricus, scriba. a. 1204. 29. VII. 496. CCCXLIV.

Wernherus, scriba. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.

Chuaradus, seneca. a. 1226. 663. CCCCLVII.

Rudbertus, senior. a. 1159. 296. CXCIX. 298. CCL.

Canonici patavienses.

Adelherus. a. 1158. 292. CXCVI.

Albertus. a. 1151. 26. VIII. 173. CCLXI. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII. a. 1159. 296. CXCIX. 298. CCI. a. 1220. 3. II. 603. CCCXIX. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXCIX.

Albertus, comes de Ebersteine. a. 1226. 663. CCCCLVII. a. 1227. 19. IV. 664. CCCLVIII.

Albertus de Possenmunster. a. 1224. 29. II. 647. CCCCLVII. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCCLXI. a. 1228. 675. CCCCLXX.

Albero. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXXII. e. a. 1200. 473. CCCXXV. 476. CCCXXXI.

Alwinus. a. 1159. 296. CXCIX. 298. CCI.

Almarus. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII.

Arnoldus. a. 1196. 457. CCCXIII. e. a. 1200. 473. CCCXXV. 476. CCCXXXI.

Petrus (magister). a. 1158. 292. CXCVI.

Petrus. a. 1159. 23. VI. 292. CXCVII.

Perhtoldus de Poygarten. a. 1226. 663. CCCCLVII. a. 1230. 28. II. 683. CCCCLXXV.

Pilgrimus. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXXII.

Barchardus de Chambe. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. a. 1180. 369. CCLII. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI. a. 1187. 407.

CCLXXVI. a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI. e. a. 1190. 421. 422. CCLXXXVII.

Chalohus de Valchenstein. a. 1198. 30. VI. 461. CCCXVI. a. 1204. 29. VII. 496. CCCXLIV. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII. a. 1217. 14. VI. 592. CCCXCVIII. a. 1220. 3. II. 603. CCCXIX. a. 1220. 11. II. 611. CCCXLI. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXCIX. a. 1222. 5. VII. 635. CCCXXXVI.

Chrafto. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXCIX. a. 1222. 5. VII. 636. CCCXXXVII.

Chunil (Chornelius). a. 1159. 23. VI. 293. CXCVII. a. 1159. 298. CCI.

Chuaradus. a. 1187. 407. CCLXXVI. e. a. 1200. 473. CCCXXV. 476. CCCXXXI.

Chuaradus de Porehusen. a. 1188. 14. VIII. 413. CCLXXXI.

Chuaradus (plebanus de Siraieb). a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.

Chuaradus de a. Valentino. a. 1220. 3. II. 603. CCCXIX. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXCIX. a. 1224. 29. II. 647. CCCCLVII. a. 1227. 19. IV. 664. CCCLVIII.

Taegno. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.

Dietmarus. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. e. a. 1200. 473. CCCXXV. 476. CCCXXXI.

Dietricus. a. 1159. 22. IV. 295. CXCVIII. a. 1159. 298. CCI.

Tiemo. e. a. 1200. 473. CCCXXV. 476. CCCXXXI. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLII. a. 1209. 6. VII. 523. CCCLXIII. a. 1209. 528. CCCLXVI.

Eberhardus. e. a. 1200. 473. CCCXXV. 476. CCCXXXI.

Eberhardus de Johannstorf. (Jahensdorf). a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXCIX. a. 1222. 5. VII. 636. CCCXXXVI. a. 1226. 663. CCCCLVII. a. 1227. 19. IV. 664. CCCLVIII. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCCLXI. a. 1227. 671. CCCCLXIV.

Eberhardus de Fvhtenbach. (Fvhtenbach. Fahtenpach. Vachtenbach. Wehtenbach.) a. 1220. 30. VII. 619. CCCXCIX. a. 1220. 3. II. 603. CCCXIX. a. 1222. 5. VII. 636. CCCXXXVI. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCCLXI. a. 1227. 670. CCCCLXIII.

Eckehardus. a. 1159. 23. VI. 293. CXCVII. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII. a. 1159. 298. CCL.

Engilbertus (archidiaconus). a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII.

Engilpoldus. a. 1220. 3. II. 603. CCCXIX. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXCIX.

Egino. (Egeno). a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1075. 108. LXXXI. 115. LXXX. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII.

Friedericus. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1151. 26. VIII. 173. CCLXI. a. 1159. 23. VI. 294. CXCVII. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII. a. 1159. 298. CCI. a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII.

Fridericus de sancto Sixto. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.

Gebhardus, comes. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXCIX.

Gerhardus. a. 1180. 369. CCLII.

Gotfridus. e. a. 1200. 473. CCCXXV. 476. CCCXXXI. a. 1204. 29. VII. 496. CCCCLVII. a. 1204. 498. CCCXLVI. a. 1207. 510. CCCLVI. a. 1209. 528. CCLXXVI.

- Gotfridus de sancto Johanne. a. 1206. 4. II. 502. CCCXLIX.
 Gozwius. a. 1180. 369. CCLII.
 Hartmannus. a. 1208. 22. IV. 311. CCCLVII.
 a. 1209. 22. IV. 523. CCCLXII.
 Hartmannus (Yadicensis prepositus). a. 1212. 24. I. 335. CCCLXXV 536. CCCLXXVI.
 Hartuidus. a. 1198. 30. VI. 461. CCXXVI.
 e. a. 1200. 476. CCXXXI. 473. CCXXV.
 Heinrichus. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII. a. 1158. 292. CCXVI. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII. a. 1162. 27. II. 318. CCXVI. a. 1188. 14. VIII. 413. CCLXXXI. a. 1196. 457. CCCXIII. e. a. 1200. 472. CCXXV. 476. CCXXXI. a. 1218. 2. VII. 596. CCCCH.
 Heinrichus (magister). a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII.
 Heinrichus (magister). a. 1220. II. II. 611. CCCCXI. a. 1220. 24. IV. 615. CCCCXIV.
 Heinrichus de Gruenebure. (Gruenebureh). a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 Heinrichus de Petenpach (archidiaconus et plebanus in Wurtemberg). a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII. a. 1198. 30. VI. 461. CCXXVI. a. 1212. 24. I. 335. CCCLXXV. a. 1220. 624. CCCCXIV. e. a. 1220. 622. CCCCXIII. 623. CCCCXXIII. 626. CCCCXXVI.
 Heinrichus de Ponungarten. a. 1206. 4. II. 502. CCCXLIX.
 Heinrichus Ribsu. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI.
 Heinrichus (plebanus de Mistelbach). a. 1208. 22. IV. 311. CCLVII. a. 1209. 22. IV. 523. CCCLXII. a. 1220. 3. II. 603. CCCCIX.
 Heinrichus Schobrius. a. 1209. 528. CCCLXVI.
 Heinrichus (archipresbiter). a. 1218. 2. VII. 596. CCCCH.
 Heinrichus (magister, plebanus in Probstorf, capellanus duos Anstric et notarius). a. 1215. 26. III. 573. CCCLXXXIX. a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.
 Heinrichus (seolasticus in Winne). a. 1220. 3. II. 603. CCCCIX.
 Heinrichus Zobelius (magister). a. 1222. 5. VII. 635. CCCCXXVI. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLXI.
 Hermannus. a. 1151. 22. V. 238. CLXXI. e. a. 1200. 473. CCXXV. 476. CCXXXI.
 Hugo. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. a. 1111. 23. VIII. 18. 146. XCVIII.
 Jacobus. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. X. 327. CXCXIII.
 Marchwardus. a. 1140. 725. XV. A.
 Marchwardus de Riede. a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII.
 Meingotus. (Megeogus. Meugotus). a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. a. 1180. 369. CCLII. e. a. 1200. 472. CCXXV. 476. CCCCXXI.
 Meingotus de Ibenbereh. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.
 Normannus. a. 1198. 30. VI. 461. CCXXVI.
 Octavianus. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1162. 27. II. 318. CCXVI.
 Otakarus. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1075. 108. LXXIX. 114. LXXX. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII.
 Ottaehir. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI.
 Ottobernus de Watzkenkyreha. a. 1198. 30. VI. 461. CCCCXVI.
 Otto. a. 1140. 725. XV. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1159. 23. IX. 295. CXCVIII. a. 1159. 296. CCXIX. 298. CCI. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Otto (epellanus episcopi). a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII.
 Otto de Riede. a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII.
 Otto Biberlianus. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII.
 Ortholphus de Saslieb. a. 1207. 510. CCCLVI.
 Reguboto. a. 1180. 369. CCLII.
 Reinbertus. a. 1225. 5. V. 655. CCCCIII.
 Remoto de Porreuheim. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.
 Richerus. e. a. 1200. 473. CCCCXXV. 476. CCCCXXI.
 Richerus (magister et prothonotarius). a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI. e. a. 1190. 421. 422. CCLXXXVII.
 Rubertus. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII.
 Rupertus de sancto Sixto. a. 1159. 23. VI. 293. CXCVII.
 Rudolfa. a. 1220. II. II. 611. CCCCXI.
 Rudolfus Tvea. a. 1220. 3. II. 603. CCCCIX.
 Rugerus de Absim. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.
 Rugerus de Lauffe. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.
 Rugerus (prepos. in Cella). a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.
 Siboto. e. a. 1200. 473. CCCCXXV. 476. CCCCXXI. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXVI. a. 1227. 670. CCCLXIII.
 Sifridus orphanus. a. 1220. 30. VII. 619. CCCCXX.
 Sigehardus. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1151. 22. V. 238. CLXXI. a. 1159. 23. VI. 293. CXCVIII. a. 1159. 296. CCXIX. 298. CCI. a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CXCXIII.
 Swithhart. a. 1159. 23. VI. 294. CXCVII. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII.
 Udalricus. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXIII. a. 1159. 23. VI. 294. CXCVII.
 Ulricus de Zwentendorf. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII.
 Ulricus (plebanus in Fischu). a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.
 Ulricus de Seouleiten. a. 1227. 19. IV. 665. CCCCVIII. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLXI. a. 1227. 671. CCCCXIV.
 Ulricus Seobina. a. 1227. 671. CCCCXIV.
 Walehannus. a. 1217. 14. VI. 592. CCCCXVII.
 Walehannus de Stein. a. 1220. 3. II. 603. CCCCIX.
 Wernhardus. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.
 Wernherus. a. 1180. 369. CCLII. a. 1196. 457. CCCCIII. e. a. 1200. 476. CCCCXXI.
 Wernherus comes de Tiersteine. a. 1226. 663. CCCLVII.
 Wernherus de Hartehireha. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 Willehalmus de Tekkendorf. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI.
 Prothonotarius curiae Putaviensis.
 Richerus (magister). a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.

Notarii curiae Pataviensis.

- Christanus (capellanus). a. 1211. 28. I. 532. CCLXXII. a. 1212. II. I. 534. CCLXXIV. a. 1213. 24. I. 535. CCLXXV. 536. CCLXXVI. a. 1213. 23. IV. 562. CCLXXVII.
- Chauradas. a. 1218. 2. VII. 596. CCCCHL. a. 1220. 3. II. 603. CCCCLX. a. 1220. 24. IV. 615. CCCCLXIV. e. a. 1227. 6. VII. 667. CCCCLXI. a. 1227. 21. X. 610. CCCCLX.
- Fridericus. a. 1227. 670. CCCCLXXIII.
- Heiaricus. a. 1226. 663. CCCCLVII.
- Otto (capellanus). a. 1162. 27. II. 318. CCXXVI. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI.
- Rieherus. a. 1187. 407. CCLXXVI.
- Ulricus. a. 1207. 510. CCCLVI.

Scriba curiae Pataviensis.

- Chauradas (capellanus). a. 1212. 24. I. 535. CCLXXV. 536. CCLXXVI. a. 1213. 23. IV. 562. CCLXXVII.

Capellani curiae Pataviensis.

- Adelhalms. a. 1082. 117. LXXXI.
- Almarus. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI.
- Anselmus. a. 1212. II. I. 534. CCLXXIV. a. 1213. 23. IV. 562. CCLXXV.
- Petrus. a. 1158. 292. CXCVI.
- Pilgrimus. a. 1131. 263. CLXXV.
- Purchardus de Chambe. e. a. 1180. 372. CCLV.
- Christanus (notarius). a. 1212. 24. I. 535. CCLXXV. 536. CCLXXVI. a. 1213. 23. IV. 562. CCLXXVII.
- Degshardus. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. e. a. 1180. 372. CCLV.
- Dietmarus. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXXVIII.
- Ebergerus. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI.
- Engilbertus. a. 1082. 342. CCXXXIII.
- Engilgerus. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI.
- Fridericus (notarius). a. 1220. 6. II. 610. CCCCX.
- Gerolt de Matse. a. 1082. 117. LXXXI.
- Hartwicus de Cherauzinga. u. 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII.
- Heiaricus. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI. e. a. 1180. 372. CCLV.
- Heiaricus de Zwentendorf. a. 1212. II. I. 534. CCLXXIV.
- Heimbertus. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.
- Hugo. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI.
- Imbertus. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1075. 108. LXXIX. a. 1114. 23. VIII. 146. XCVIII.
- Isenbertus. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. e. a. 1100. 123. LXXXVI.
- Marquardus. a. 1082. 117. LXXXI. u. 1218. 2. VII. 596. CCCCH.
- Megenotus. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. e. a. 1100. 123. LXXXVI.
- Otto. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXIII. a. 1158. 292. CXCVI.
- Otto (notarius). a. 1162. 27. II. 318. CCXXVI. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI.
- Otto (cognatus Chauradi I. episcopi Pataviensis). a. 1158. 291. CXCVI.
- Otto Biber. a. 1206. 4. II. 502. CCCCLX.
- Reinhart. a. 1082. 117. LXXXI.
- Rieherus (magister). a. 1188. 24. I. 488. CCLXXVII.
- Rudolfus. e. a. 1100. 123. LXXXVI.
- Selpherus. a. 1162. 27. II. 318. CCXXVI. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.
- Siboto. a. 1220. 3. II. 604. CCCCLX.

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

- Sigiloeh. a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII.
- Ulricus. a. 1082. 342. CCXXXIII. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. e. a. 1100. 123. LXXXVI. a. 1204. 498. CCCCLVI.
- Ulricus de Zwentendorf. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI.
- Ulricus (presbiter de Gnuuedorf). a. 1206. 4. II. 502. CCCCLX.
- Ulricus Seober. a. 1206. 4. II. 502. CCCCLX.
- Wernherus. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.
- Wolfwicus. e. a. 1160. 200. CCII.

Prag.

- E. prepositus. a. 1229. 17. XII. 677. CCCCLXXIII.
- Bernardus, scolasticus. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXIII.
- Thobias, canonicus. a. 1229. 17. XII. 681. CCCCLXXIII.
- Miloxianus, capellanus episcopi. a. 1229. 17. XII. 681. CCCCLXXIII.
- Neper, capellanus episcopi. a. 1229. 17. XII. 681. CCCCLXXIII.
- Radozianus, capellanus episcopi. a. 1229. 17. XII. 681. CCCCLXXIII.

Freising.

- Hoholdus, maioris ecclesie prepos. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.
- Udalricus, maioris ecclesie decanus. a. 1155. 275. CLXXXIV.
- Bertholdus, canonicus. a. 1155. 275. CLXXXIV.
- Ulricus scobrius. u. 1224. 29. II. 647. CCCCLXVI.
- Radewicus, cancellarius. a. 1155. 275. CLXXXIV.

Gurk.

- Pabo, prepos. a. 1137. 180. CXX.
- Heiaricus, prepos. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.
- Romanus, prepositus. a. 1153. 20. XII. 267. CLXXVII. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.

Regensburg.

- Hugano, prepos. e. a. 1130. 173. CXV.
- Gotfridus, prepos. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
- Heiaricus, prepos. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
- Egelolfus, prepos. St. Joh. in Trauersee. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
- Engelbertus, decanus. e. a. 1130. 173. CXV.
- Marquardus, decanus. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
- Ulricus, decanus. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
- Chauradas, cellerarius. a. 1194. 17. IX. 448. CCCV.
- Rudegerus, thesaurarius. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
- Fridericus, obliarius. u. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
- Beletus, scolasticus. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
- Rudbertus, scolasticus. a. 1210. 4. II. 528. CCLXXVII. a. 1211. 12. XI. 533. CCLXXIII.

Canonici Ratisbonenses.

- Altmanus de Gialinga. a. 1194. 17. IX. 448. CCCV.
- Bernardus. a. 1194. 17. IX. 448. CCCV.
- Bernardus de ponte Judaeorum. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.

Bertholdus. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
 Conradus. a. 1194. 17. IX. 447. 448. CCCV.
 Conradus de Tekedorff. a. 1194. 17. IX.
 448. CCCV.
 Chauradus canou. st. Petri et Hoehenhaus.
 a. 1194. 17. IX. 448. CCCV.
 Chauradus Columbanus. a. 1194. 17. IX.
 448. CCCV.
 Dittericus. a. 1194. 17. IX. 448. CCCV.
 Fridericus de Prukberch. a. 1194. 17.
 IX. 447. CCCV.
 Hartmannus. a. 1194. 17. IX. 448. CCCV.
 Heiricus. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
 Hilprandus de Valkenstein. a. 1194.
 17. IX. 448. CCCV.
 Lauffridus. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.
 Rupertus de Velkircheu. a. 1194. 17.
 IX. 447. 448. CCCV.
 Heiricus, capellanus. c. a. 1130. 173. CNV.
 Udalricus, capellanus. c. a. 1130. 173. CNV.
 Ulricus, scriba. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.

Salzburg.

Albertus, prepos. a. 1226. 30. XII. 659.
 CCCLVI. c. a. 1230. 692. CCCCLXXXIV.
 Perhtoldus, prepos. a. 1198. 463. CCCXVIII.
 Geheo (Geheno), prepos. a. 1139. 10. X.
 187. CXIII. a. 1142. 206. CXXXIX. a.
 1144. 15. IV. 212. CXLIV. a. 1144. 23. X.
 216. CXLVI.
 Gundacharus, prepos. a. 1184. 393.
 CLXVI. a. 1189. —. VII. 418. CCLXXXVI.
 c. a. 1190. 420. CCLXXXVII. a. 1192. 444.
 CCCL.
 Heiricus, prepos. a. 1147. 244. CLXII.
 Hermannus, prepos. a. 1137. 179. CXX.
 Hugo, prepos. c. a. 1150. 250. CLXVI. 320.
 CCXVIII. a. 1153. 267. CLXVIII. a. 1158.
 21. VIII. 290. CXCV. a. 1160. 8. VI. 303.
 CCIV. a. 1160. 19. VIII. 905. CCV. a.
 1161. 6. IX. 311. CCX. a. 1162. 6. X.
 320. CCXVIII.
 Wernhardus, prepos. a. 1203. 21. I. 489.
 CCCXXXVIII. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.
 Chuo, decanus. a. 1226. 30. XII. 659.
 CCCLVI. a. 1227. 11. V. 665. CCCLXIX.
 c. a. 1230. 692. CCCCLXXXIV.
 Fridericus (pleb. de Ostermündingen.) de-
 canus. a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII.
 Fridericus, decanus. a. 1179. 10. II. 356.
 CCXLVI. a. 1184. 393. CCLXVI.
 Hartfridus, decanus. a. 1203. 21. I. 489.
 CCCXXXVIII. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.
 Heiricus, decanus. a. 1158. 21. VIII. 290.
 CXCV. a. 1160. 8. VI. 303. CCIV.
 Hermannus, decanus. a. 1198. 463. CCCXVIII.
 Rudolfus, decanus. a. 1192. 444. CCCL.
 Wilhelmus, decanus. c. a. 1150. 250.
 CLXVI. 320. CCXVIII.
 Pershardus, tumpelbanus. a. 1226. 30. XII.
 659. CCCLVI.
 Heiricus, tumpelbanus. a. 1198. 463.
 CCCXVIII.
 Heiricus (presbiter) camerarius. a. 1203.
 8. II. 491. CCCXXXIX.
 Perhtoldus (diaconus), prepos. celleraris.
 a. 1192. 444. CCCL.
 Heiricus, cellerarius. a. 1192. 444. CCCL.
 Adlbertus, custos. a. 1179. 10. II. 356.
 CCXLVI.
 Hoholdus, custos. a. 1226. 30. XII. 659.
 CCCLVI.
 Heiricus (presbiter) hospitalensis. a. 1203.
 8. II. 491. CCCXXXIX.
 Sofredus, scolasticus. a. 1192. 444. CCCL.

Erfridus, scolasticus. a. 1226. 30. XII.
 659. CCCLVI.

Canouici Salisburgensis.

Athinus. a. 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.
 Athardus. a. 1198. 463. CCCXVIII.
 Babo. a. 1142. 206. CXXXIX.
 Bertholdus (diaconus). a. 1179. 10. II. 356.
 CCXLVI.
 Bertholdus (presbiter). a. 1203. 8. II. 491.
 CCCXXXIX.
 Bertholdus. a. 1198. 463. CCCXVIII. a.
 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.
 Pershardus. c. a. 1230. 692. CCCCLXXXIV.
 Chuo (presbiter). a. 1137. 180. CXX.
 Chauradus. a. 1198. 463. CCCXVIII. a.
 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.
 Chauradus (presbiter). a. 1203. 8. II.
 491. CCCXXXIX.
 Chauradus (diaconus). a. 1203. 8. II. 491.
 CCCXXXIX.
 Dietmarus (diaconus). a. 1203. 8. II. 491.
 CCCXXXIX.
 Dietmarus. a. 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.
 Tiemo. a. 1198. 463. CCCXVIII.
 Fridericus. a. 1227. 11. V. 666. CCCLXIX.
 Gotscaleus (diaconus). a. 1203. 8. II. 491.
 CCXXXXIX.
 Gamsrus. a. 1142. 206. CXXXIX.
 Hartfridus. a. 1198. 463. CCCXVIII.
 Heiricus. a. 1142. 206. CXXXIX. a. 1198.
 463. CCCXVIII. a. 1226. 30. XII. 659.
 CCCLVI.
 Heiricus (presbiter). a. 1179. 10. II. 356.
 CCXLVI.
 Hermannus. a. 1198. 463. CCCXVIII.
 Lampertus. a. 1142. 206. CXXXIX.
 Leo. a. 1142. 206. CXXXIX.
 Liutoldus. a. 1142. 206. CXXXIX.
 Ludewicus (presbiter). a. 1179. 10. II.
 356. CCXLVI.
 Menhardus. a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI.
 Otto. a. 1142. 206. CXXXIX. a. 1198. 463.
 CCCXVIII. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.
 Oholdus (diaconus). a. 1203. 8. II. 491.
 CCCXXXIX.
 Ortolfus. a. 1198. 463. CCCXVIII. a. 1203.
 8. II. 491. CCCXXXIX.
 Rudbertus. a. 1142. 206. CXXXIX. a. 1144.
 23. X. 216. CXLVI.
 Rudegerus. a. 1198. 463. CCCXVIII.
 Sifridus. a. 1198. 463. CCCXVIII.
 Syghardus (subdiaconus). a. 1203. 8. II.
 491. CCCXXXIX.
 Syghardus. a. 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.
 Ulricus. a. 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.
 Walehmsrus (diaconus). a. 1203. 8. II.
 491. CCCXXXIX.
 Wernhardus. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.
 a. 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.
 Wernherus. a. 1198. 463. CCCXVIII.
 Wilhalmus (diaconus). a. 1203. 8. II. 491.
 CCCXXXIX.
 Prothonotarius curiae Salisbur-
 gensis.
 Rudegerus. a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI.
 Notarii curiae Salisburgensis.
 Rodbertus. a. 1146. 11. XI. 223. CCL.
 Meginhardus (capellanus). a. 1158. 21.
 VIII. 290. CXCV.
 Capellani archiepiscopi Salisbur-
 gensis.
 Gotscaleus. a. 1149. 249. CLXV.

Johannes (presbiter). a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII.
 Meginhardus (notarius). a. 1158. 21. VIII. 290. CCXIV.
 Rudbertus. a. 1149. 249. CLXV. a. 1153. 20. XII. 267. CLXXVII
 Udalricus. a. 1149. 249. CLXV. a. 1153. 20. XII. 267. CLXXVII.
 Wilhelmus. a. 1153. 20. XII. 267. CLXXVII.
 Seckau.
 Wernerus, prepos. a. 1149. 249. CLXV. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Utrecht.
 Chuaradus, prepos. a. 1142. —. IV. 199. CXXXIV.
 Wirzburg.
 Boto, prepos. c. a. 1180. 371. CCLIV.
 Chuaradus, prepos. a. 1096. 121. LXXXIV. a. 1176. 351. CCXLII.
 Guntherus, prepos. a. 1096. 121. LXXXIV.
 Herolt, prepos. a. 1160. 307. CCVI.
 Meigenhardus, prepos. a. 1096. 121. LXXXIV.
 Otto, prepos. a. 1206. 6. IV. 504. CCCL.
 Reinhardus, prepos. a. 1166. 332. CCXXVII.
 Richolfus, prepos. a. 1166. 332. CCXXVII.

Rubbertus, prepos. a. 1096. 121. LXXXIV.
 Gebhardus, prepos. st. Jacobi. a. 1169. 335. CCXXXI.
 Persens (Persius), decanus. a. 1166. 332. CCXXVII. c. a. 1180. 371. CCLIV.
 Burkart, decanus. a. 1160. 307. CCVI.
 Oudalricus, decanus. a. 1096. 121. LXXXIV.
 Gotfridus, eantor. a. 1166. 332. CCXXVII. a. 1176. 351. CCXLII. c. a. 1180. 371. CCLIV.
 Cuaradus, cellerarius. a. 1176. 351. CCXLII.
 Albertus (Adelbertus), custos. a. 1166. 332. CCXXVII. a. 1176. 351. CCXLII.
 Persius, scolasticus. a. 1160. 307. CCVI.
 Buso, scolasticus. a. 1160. 307. CCVI.
 Johannes, scolasticus. a. 1166. 332. CCXXVII. a. 1176. 351. CCXLII.
 Canonici Wirzburgenses.
 Adelbret de Ensc. a. 1160. 307. CCVI.
 Berno. c. a. 1180. 371. CCLIV.
 Cuaradus de Froburg. c. a. 1180. 371. CCLIV.
 Dittricus de Bebenburg. c. a. 1180. 371. CCLIV.
 Eberhardus. a. 1206. 6. IV. 504. CCCL.
 Regiunthart. a. 1160. 307. CCVI.
 Richolf. a. 1160. 307. CCVI.
 Sigeloch. a. 1160. 307. CCVI.
 Wernerus. c. a. 1180. 371. CCLIV.

Parochial-Clerus.

Archipresbiter.

Petempach. Heiaricus archipresbiter de. a. 1217. 14. VI. 592. CCXCXVIII.
 St. Polteu. Sigehardus (prepositus St. Ypoliti), archipresbiter. a. 1208. 22. IV. 511. CCCLVII. a. 1209. 22. IV. 523. CCCLXII.
 Puchel. Gerboto archipresbiter de. a. 1140. 725. XV. A.
 Visach. Otakar archipresbiter de. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Regensburg. Altmanus, archipresbiter. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.
 Witen. Lanzo, archipresbiter de. a. 1140. 725. XV. A.
 Incerti. Adelbertus. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 387. CCLXIII.
 Aigelbertus. a. 1075. 115. LXXX. Siehe auch Aigelbertus.
 Arnoldus. a. 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII. a. 1093. 720. X. A.
 Chunilinus. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII.
 Eberhardus. a. 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII.
 Engilbertus. a. 1075. 108. LXXIX. Siehe auch Aigelbertus.
 Gerboto. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXIII. a. 1151. 263. CLXXV. c. a. 1160. 300. CCL. Gotpoldus. a. 1169. 335. CCXXXI.
 Gotfridus. a. 1198. 30. VI. 461. CCCXVI. a. 1212. 24. I. 235. CCCLXXV. 536. CCCLXXVI.
 Hademarus (plebanus de Friesach). a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Hadmarus. a. 1146. 11. XI. 223. CLI.
 Haerthwicus. a. 1158. 292. CXCVI.
 Hartmannus. c. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXVI.
 Heiaricus (canon. patav.). a. 1218. 2. VII. 596. CCCXIII.

Incerti. Jacobus. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 387. CCLXIII.
 Meinalmus. a. 1187. 407. CCLXXVI.
 Ruopertus. a. 1151. 22. V. 238. CLXXI.
 Ulrichs. c. a. 1150. 251. CLXXVII. 342. CCXXXIII. a. 1151. 263. CLXXV. a. 1158. 292. CXCVI.

Archidiacone.

Aquilejs. Heinaricus. a. 1209. 325. CCCLXIV.
 Austriae. Ulrichs (prepos. monasterii st. Nicolai). a. 1227. 14. V. 665. CCCLIX.
 Bamberg. Ulrichs. a. 1178. 24. IV. 354. CCXLY. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 387. CCLXIII.
 Chambe. Barchardus de. a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI.
 Petenbach. Heiaricus (canonius Patav., Pleb. in Wartberg) archidiacon. de. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXXVIII. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV. a. 1220. 3. II. 603. CCCXIX. a. 1220. 30. VII. 619. CCCXXIX. a. 1220. 624. CCCXXIV. c. a. 1220. 622. CCCXXIII. 623. CCCXXIII. 626. CCCXXVI.
 Posenmünster. Albertus de. a. 1226. 663. CCCLVII. a. 1227. 19. IV. 665. CCCLVIII. a. 1230. 28. II. 688. CCCLXXV.
 Prag. Y. a. 1229. 17. XII. 677. CCCLXXXII.
 Tein. Moldau. Magister Egidius. a. 1229. 17. XII. 681. CCCLXXXIII.
 Tein. Magister Marquardus. a. 1220. 3. II. 603. CCCXIX.
 St. Valentino. Chuaradus de. a. 1226. 663. CCCLVII.
 Friesach. Hadmarus. a. 1147. 9. VI. 152. CI. Grasehara. H. c. a. 1220. 622. CCCXXVII. 623. CCCXXIII. 626. CCCXXVI.
 Hursowensis. Magister Stephanus. a. 1229. 17. XII. 681. CCCLXXXIII.
 Idencich. Adelbertus. c. a. 1168. 334. CCXXX.
 Mariazell. Engelrammus. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.

Salzburg. Eugirammus. a. 1146. II. XI. 223. CII.

Hugo. a. 1160. 8. VI. 303. CCIV.

Superioris marchie. Otacharas. c. a. 1200. 474. CCXXVII.

Witen. Heiricus. a. 1220. 3. II. 603. CCCIX.

a. 1220. 30. VII. 619. CCCXIX.

Wirzburg. Odtrieb. a. 1096. 121. LXXXIV.

Weißl. a. 1096. 121. LXXXIV.

Incerti. Albertus. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.

Chalohous. c. a. 1200. 471. CCCXXIV. a. 1204. 498. CCXLVI. a. 1209. 528. CCCLXVI. a. 1210. 4. II. 528. CCCLXVII. c. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLXI.

Chouradus. c. a. 1200. 471. CCCXXIV. a. 1211. 12. XI. 533. CCCLXXXIII. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV.

Chouradus (pleb. st. Pauli). a. 1204. 497. CCXLVI.

Engilbertus. a. 1071. 23. VI. 98. LXXV. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII.

Fridericus. a. 1180. 369. CCLII.

Gotfridus. a. 1226. 663. CCCLVII.

Heiricus (prepos.). a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.

Heiricus. a. 1204. 498. CCXLVI.

Jacobus. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXIII. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXXVIII. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.

Meingotus. a. 1187. 407. CCLXXVI. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXVI.

Otto (notarius Patav.). a. 1161. I. V. 309. CCVIII. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXXVIII. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.

Oudalricus. c. a. 1070. 95. LXXIV.

Rudpertus. a. 1151. 22. V. 238. CLXXI.

Sighardus. a. 1204. 29. VII. 496. CCXLIV.

Ulricus Cohertel (Conertel. Gonertel. Covertelus. Covertel). a. 1224. 29. II. 647. CCCXLVI. a. 1226. 663. CCCLVII. a. 1227. 19. IV. 664. CCCLVIII. a. 1227. 671. CCCLXIV. a. 1230. 28. II. 683. CCCLXXV.

Wesil. c. a. 1070. 95. LXXIV.

Willelalmus. a. 1180. 369. CCLII.

Dechante.

St. Agatha. Albertus decan. de. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.

Ulricus. a. 1208. 22. IV. 511. CCCLVII. a. 1209. 22. IV. 523. CCCLXII. a. 1215. 577. CCCXI.

Diétricus. a. 1226. 663. CCCLVII. a. 1230. 28. II. 683. CCCLXXV.

Purebirchen. Vgo decan. de. a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII.

Chambis. Marewardus decan. de. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.

Chrems. Sigboto decan. de. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.

N. N. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII.

Ena. Otacharus decan. in. a. 1222. 5. VII. 634. CCCXXXVI.

N. N. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII. a. 1230. 15. VII. 686. CCCLXXXVIII.

W. e. a. 1230. 694. CCCLXXXVI.

Gutawe. Alher decan. de. a. 1162. 27. II. 318. CCXVI.

Louchae. Chouradus decan. de. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.

Ramuolsbach. Chouradus decanus de. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.

Welse. Marquardus decan. de. a. 1189. 7. III. 416. CCCLXXXIV. a. 1189. 11. IV. 417. CCLXXXV.

Pfarrer, Vicare und Provisoren.

Akstet. Eberger pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.

Alnehovin. Waltherns. pleb. de. a. 1228. 674. CCCLXXXVIII.

St. Andrea. Vdatrius pleb. de. a. 1227. 11. V. 666. CCCLIX. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII.

Asparus. Heiricus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII.

Rembertus. a. 1229. 678. 680. CCCLXXXIII.

St. Pauli. Chouradus pleb. (archidiaconus). a. 1204. 497. CCXLVI.

Peenehirehen. Albertus. pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.

Peteabaeb. Otacher pleb. de. e. a. 1200. 475. CCXXX.

St. Benedicte. Eticho pleb. de. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.

Perchirehen. Magister Johannes pleb. de. a. 1227. 11. V. 666. CCCLIX.

Pfarrehirehen. Eberhardus pleb. de. a. 1204. 498. CCXLVI.

Piwerbach. Waltherus pleb. de. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII.

Polau. Magister A. pleb. de. a. 1207. 22. IX. 506. CCCLIII.

Daniel. a. 1229. 677. 680. CCCLXXXIII.

Bramberg. Meginwardus pleb. de. a. 1149. 249. CLXV.

Braunau. Johannes de Mawrkirchen (canonicus de Ranshofen). pleb. in. a. 1414. 31. III. 177. CXIX.

Probstorf. Magister Henricus (Patav. canonicus. capellanus et notarius ducis Austriac) pleb. in. a. 1215. 26. III. 575. CCCLXXXIX. a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.

Pachirichin. Chouradus pleb. de. a. 1218. 3. VII. 596. CCCIII.

Putine. Bieherus pleb. de. a. 1149. 249. CLXV.

Bahel. Maugoldus pleb. de. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.

Chapell. Gebehardus pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.

Chaluvibam. Heiricus provisor ecclesie st. Nicolai in. a. 1228. 673. CCCLXXXVIII.

Chemnsten. Ortolfus pleb. de. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXXXVIII.

Wolfram. c. a. 1230. 689. CCCLXXXIX.

Kessendorf. Magister Marquardus pleb. de. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.

Heiricus. a. 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.

Chyrbe. N. N. pleb. de. a. 1210. 4. II. 528. CCCLXXXVII.

Chirchdorf. Wernherus vicarius de. a. 1220. 624. CCCXXXIV.

Chreuceu. Rugerus pleb. in. a. 1215. 579. CCCXI.

Crem. Adalbertus pleb. de. a. 1158. 292. CCXVI.

Chvolube. Hudgerus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII.

Taersheim. Heiricus pleb. de. e. a. 1230. 695. CCCLXXXVII.

Taufkirchen. Heiricus pleb. de. a. 1224. 29. II. 647. CCCLXVI.

Tivffeubach. Enwicus pleb. in. a. 1213. 23. IV. 562. CCCLXXXV.

Tobrischachirchen. Hermannus pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.

Traunkirchen. Eberhardus (capellanus ducis Stirie) pleb. in. a. 1191. 428. CCXCV.

Heiricus pleb. de. a. 1228. 674. CCCLXXXIII.

- Trufter, Albertus pleb. in a. 1204. 29. VII. 496. CCCXLIV.
 Pilgrimus pleb. de e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Tola, Adalbertus pleb. de. a. 1158. 292. CXCVI.
 Eas, Gebolfus pleb. de. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 Valwa, Ebergerus pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 N. N. pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Fischea (Uiesche), O. pleb. de. a. 1207. 22. IX. 506. CCCLIII.
 Ulrichs (Pataw, caon.) pleb. in. a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.
 Friesach, Hadomarus (archipresbiter) pleb. de. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Frowendorf, Arnoldus pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Gors, Volmarus pleb. de. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Marquardus, a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXII.
 Gowata, Sario pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Gorpoldeshonon, Timo pleb. de. a. 1163. 20. IV. 323. CCXXI.
 Heiricus, e. a. 1200. 471. CCCXXIV.
 Griexkirehea, Leo pleb. de. e. a. 1218. 580. CCXCII. e. a. 1220. 629. CCCXXX.
 Grimarstet, Arnoldus pleb. de. a. 1180. 368. CCLII.
 Heiricus de Weassinbero (Babenbergensis ecclesie maioris caon.) pleb. de. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLII.
 Siboto, a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Haedersbonon, Altmannus pleb. de. a. 1151. —. I. 256. CLXX.
 Hag, Gauntherus pleb. in. a. 1223. 24. IV. 644. CCCCLXIV.
 Haimbareh, Sifridus pleban. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Halle, Bernhardus pleb. de. a. 1220. 624. CCCXXXIV. e. a. 1230. 689. CCCCLXXXIX.
 Heiligistat, Chnradus pleb. de. a. 1218. 2. VII. 596. CCCCH.
 Herzongebureh, Rudolfus pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Hydaieh, Heiricus pleb. de. a. 1226. 30. XII. 659. CCCCLVI.
 Holsaerbrunnen, Sifridus pleb. in. a. 1203. 7. IV. 493. CCCXLI.
 Horbaeh, N. N. pleb. de. a. 1210. 4. II. 528. CCCLXVII.
 Lauenzkirehea, Hartwicus pleb. de. a. 1149. 249. CLXV.
 Lanrescensis, Caxelians plebanus. a. 1158. 291. CXCXV.
 Leibnitz, Reinbertus pleb. de. e. a. 1181. 374. CLXVII.
 Lovhae, Eberhardus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Lorfea, Ulsaeus pleb. de. a. 1222. 17. VI. 636. CCCXXXVI.
 Lozperch, Gauntherus pleb. de. a. 1222. 17. VI. 636. CCCXXXVI.
 Lozenkirehea, Wernhardus pleb. de. e. a. 1212. 597. CCCLXXXI.
 Mitterebirehea, Chnradus pleb. de. e. a. 1230. 691. CCCCLXXXII.
 Mistelbaeh, Dietricus pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Heiricus (caon. Patav.) pleb. de. a. 1208. 22. IV. 511. CCCLVII. a. 1209. 22. IV. 523. CCCLXII.
 Neuenkirehea, E. pleb. de. a. 1207. 22. IX. 506. CCCLIII.
 Niwenkirehea, Radolfus pleb. de. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 Gotfridus, a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Norderpach, Normannus pleb. de. a. 1211. 28. I. 532. CCLXXXII.
 Heiricus, a. 1228. 673. CCCCLXX.
 Otarschirehea, Otto pleb. de. a. 1225. 5. V. 635. CCCLII.
 Ottingen, Wezelo pleb. de. a. 1226. 30. XII. 659. CCCCLVI.
 Otespach, Ulrichs Schober pleb. de. e. a. 1222. 642. CCCCLXII.
 Ostermuadingen, Fridericus (decan. Salisburg.) pleb. de. a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII.
 Rapotenebirehea, Heiricus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXII.
 Raka, Marchwardus pleb. de. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Rustbaeh, Conradus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Saebseebirehea, Heiricus pleb. de. e. a. 1230. 690. 691. CCCCLXXXIII.
 Spithe, Magister Marquardus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Schonheringen, Wernhardus pleb. de. a. 1159. 23. VI. 293. CXCXVII. a. 1159. 22. IX. 294. CXCXVIII.
 Pilgrimus, a. 1180. 368. CCLII. a. 1189. 7. III. 415. CCLXXXIV.
 Stadelowe, Albertus pleb. de. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Stainebirehea, Meginhardus pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Se waleha, Radolfus vicar. in. a. 1228. 674. CCCCLXIX.
 Siecadorf, Wernhardus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Sigebartebirehea, Ulrichs pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Siraeh, Chnradus pleb. de. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 N. N. pleb. de. a. 1192. 437. CCXCIX.
 Waels, Sifridus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXII.
 Walebirehea, Magister Ditricus pleb. de. a. 1219. 8. VI. 602. CCCCVIII.
 Wartherg, Heiricus de Petenbaeh (archidiacon. caon. Patav.) pleb. in. e. a. 1200. 471. CCCXXIV. 472. CCCXXV. a. 1220. 624. CCCXXIV. e. a. 1220. 622. CCCXXVII. 623. CCCXXIII. 626. CCCXXVI.
 Engilbertus vicar. in. a. 1220. 624. CCCXXIV.
 Werde, Gotfridus pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Widernalde, Fridericus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Wien, Heiricus pleb. de. a. 1227. 11. V. 665. CCCCLIX.
 Wistra, Gundelbertus pleb. de. a. 1151. —. I. 256. CLXX.
 Wiliastorf, Oulricus pleb. de. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Widinesdorf, Gotselus pleb. de. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI.
 Zwentesdorf, Heiricus (epellan. Patav.) pleb. in. a. 1213. 23. IV. 562. CCCLXXXV.
 Inceri, Albertus, e. a. 1230. 173. CXV.
 Fridericus, a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.
 Lambertus, e. a. 1160. 300. CCH.
 Meginhalms, a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Reginhot, e. a. 1160. 300. CCH.
 Rupertus, a. 1156. 283. CLXXXIX.
 Selpkers, e. a. 1160. 300. CCH.

Curial-Clerus.

Kaiserliche Erzkanzler.

- Helisachar. a. 834. 21. XII. 14. IX.
 Liutwardus. a. 883. 5. IV. 26. XIX. a.
 885. 25. VIII. 27. XX.
 Theotmarus. Siehe den Erzbischof Dietmar I.
 von Salzburg.
 Poppo. a. 940. 13. VII. 37. XLI.
 Berdo (archiepiscopus). a. 1040. 18. I. 83. LXIV.
 u. 1049. 16. VI. 85. LXVI.
 Luitpoldus. a. 1052. 20. VII. 88. LXXIII.
 a. 1055. 22. III. 89. LXXIX.
 Sigifridus. u. 1061. 18. II. 91. LXXI. 92.
 LXXII. a. 1063. 25. X. 93. LXXXIII.
 Rotardus, Erzbischof von Mainz. Siehe diese.
 Adalbertus, Erzbischof von Mainz. Siehe
 diese.
 Heinrichus, Erzbischof von Mainz. Siehe diese.
 Marcolfus, Erzbischof von Mainz. Siehe diese.
 Arnoldus, Erzbischof von Mainz. Siehe diese.
 Chunradus, Erzbischof von Mainz. Siehe
 diese.
 Christianus, Erzbischof von Mainz. Siehe
 diese.
 Sifridus, Erzbischof von Mainz. Siehe diese.
- Kaiserliche Kanzler.
- Simeon (diaconus). a. 823. 28. VI. 9. V.
 10. VI.
 Rudleicus. a. 853. 18. I. 18. XII.
 Dietmarus (archiepiscopus). a. 877. 28. VI.
 20. XIV. a. 877. 3. XII. 21. XV. a. 878.
 20. IX. 22. XVI. a. 879. 10. II. 23. XVII.
 Baldo. a. 876. 3. XI. 19. XIII. a. 877. 28.
 VI. 20. XIV. a. 877. 3. XII. 21. XV.
 Vuaido. a. 883. 5. IV. 26. XIX.
 Amalbertus. a. 885. 25. VIII. 27. XX.
 Albertus. a. 888. 3. I. 29. XXI. a. 888. 13.
 IV. 32. XXV.
 Albertus. a. 888. 4. I. 30. XXII. a. 888.
 5. I. 31. XXIII. a. 888. I. IV. 32. XXIV.
 Salomon (episcopus). a. 909. 19. II. 56. CL.
 Liutulfus. a. 953. 29. XI. 39. XLIII.
 Poppo. a. 975. II. VI. 61. XLV. a. 975. 21.
 VI. 62. XLVI.
 Eghertus. a. 976. 22. VII. 64. XLVII.
 Gerbertus. a. 977. 3. X. 66. XLVIII. 67.
 XLIX.
 Hildibaldus (episcopus). a. 993. 27. I.
 68. L.
 Egilbertus. a. 1002. 18. VII. 71. LIII.
 Eberhardus. a. 1005. 7. XII. 72. LIV. a.
 1007. I. XI. 73. LV. 74. LVI.
 Guntherus. a. 1010. 28. IV. 75. LVII. a.
 1014. 21. VI. 76. LVIII. a. 1018. 8. II.
 79. LX.
 Theodericus. a. 1039. I. V. 81. LXII. a.
 1040. 9. I. 82. LXIII. a. 1040. 18. I. 83.
 LXIV.
 Eberhardus. a. 1041. 14. V. 84. LXV.
 Wintherus. a. 1049. 16. VI. 85. LXVI. a.
 1052. 20. VII. 88. LXXIII. a. 1055. 22. III.
 89. LXXIX.
 Fridericus. a. 1061. 18. II. 91. LXXI. 92.
 LXXII. a. 1063. 25. X. 93. LXXXIII.
 Humbertus. a. 1099. 30. IV. 123. LXXXV.
 Erloungus. a. 1104. 27. II. 125. LXXXVIII.
 Albertus. a. 1109. 4. XI. 128. XCI. a. 1111.
 25. VI. 139. XCVI.
 Arnoldus. a. 1142. —. IV. 199. CXXXIV. a.
 1142. 203. CXXXVII. 205. CXXXVIII.
 Rainaldus. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII.
 282. CLXXXVIII. a. 1160. 14. II. 302. CCIII.

- Udalricus. a. 1162. 4. IV. 319. CCXVII.
 Gotfridus. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI. a.
 1184. —. V. 393. CCLXXV.
 Chunradus, Ratibon. episcopus. a. 1205. 24.
 V. 500. CCCXLVII.
 Chunradus, Bischof von Metz und Speier.
 Siehe diese.

Kaiserlicher Prothonotar.

- Sifridus. a. 1205. 24. V. 500. CCCXLVII.

Kaiserliche Hofnotare.

- Erchauhaldus. a. 802. —. III. 7. IV.
 Comeatus. a. 853. 18. I. 18. XII.
 Madulwinus. a. 876. 3. XI. 19. XIII. a.
 878. 20. IX. 22. XVI. a. 879. 10. II. 23.
 XVII.
 Beharhardus. a. 889. 20. XI. 38. XXVII.
 Engelpero. (Engilpero.) a. 889. 3. V. 34.
 XXVI. a. 892. 15. II. 39. XXVIII. a. 893.
 22. X. 40. XXIX. a. 899. 5. II. 46. XXXIII.
 a. 903. 12. VIII. 48. XXXV. a. 903. 26. IX.
 52. XXXVII. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII.
 Adalman. a. 940. 13. VII. 37. XLI.
 Reginobaldus. a. 1128. I. I. 171. CXIII.
 Gerhardus (capellanus). a. 1174. 17. IX.
 348. CCXXXIX.

Kaiserliche Erzcapellane.

- Rudonus. a. 802. —. III. 7. IV.
 Fridegicus (abbas). a. 823. 28. VI. 9. V.
 10. VI. a. 828. 22. III. 12. VII.
 Willigiana, Erzbischof von Mainz. Siehe
 diese.
 Grimaldus. u. 889. 20. XI. 38. XXVII.
 Erchauhaldus. a. 1014. 21. VI. 76. LVIII.
 a. 1018. 8. II. 79. LX.
 Burdo. a. 1039. I. V. 81. LXII. a. 1040. 9.
 I. 82. LXIII. Siehe auch die kaiserlichen
 Erzkanzler.

Kaiserliche Hofcapellane.

- Durandus (diaconus). a. 828. 22. III. 12.
 VII. a. 834. 21. XII. 14. IX.
 Zazo. a. 888. 13. IV. 32. XXV.
 Chunradus Suevus. u. 1174. 17. IX. 348.
 CCXXXIX.
 David (sacerdos). a. 1174. 17. IX. 348.
 CCXXXIX.
 Gerhardus (notarius). a. 1174. 17. IX. 348.
 CCXXXIX.

Priester, Diacone, Subdiacone,
Cleriker.

- Atmesueldo. Bertoldus clericus de. a. 1209.
 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Aspuch. Marquardus clericus de. a. 1209. 6.
 VII. 524. CCCLXIII.
 Reinbertus clericus de. a. 1209. 6. VII.
 524. CCCLXIII.
 Bamberg. Hermannus subdiaconus. a. 1169. 333.
 CCXXXI.
 Passau. Chunradus sacerdos. a. 1093. 720.
 X. A.
 Egilbertus sacerdos. a. 1093. 720. X. A.
 Engilgerus diaconus et clericus, filius Engilgeri
 camerarii de Krensmünster. a. 1162. 27. II.
 317. CCXXVI.
 Gerungus, presbiter. a. 1162. 27. II. 318.
 CCXXVI.

Passau. Herrardus clericus et capellanus comitis de Wasserburg. a. 1226. 663. CCCLVII. Jacobus diacon. a. 1158. 291. CXCIV.
 Maugoldus dictus episcopus, presbiter. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLXLI.
 Ruoherthus presbiter. e. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXVI.
 Oudelicus sacerdos. a. 1093. 720. X. A.
 Plauschubere. Chauradus clericus de. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Poge. Liupoldus comes de, clericus. a. 1209. 525. CCCLXIV.
 Tekkiugere. Heiricus, clericus. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Truue. Liutoldus clericus, filius Ditrici de. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXVII.
 St. Vito. Sigwardus clericus de. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Friesach. Merboto clericus de. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Grimaratetia. Johannes clericus de. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Hag. Ercheapoldus sacerdos de. a. 1223. 24. IV. 644. CCCXLIV.
 Lupus, sacerdos. a. 1229. 17. XII. 681. CCCLXXIII.
 St. Maria. Otto sacerdos de. a. 1224. 29. II. 647. CCCCLXVI.
 Niewestat. Hermannus presbiter de. a. 1215. 579. CCCXCI.
 Ofenburgenis. Eberhardus presb. parochie. a. 1093. 720. X. A.
 Radus. Heiricus sacerdos de. a. 1224. 654. CCCCLI.
 Seowenbere. Hartudus clericus de. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Steiskirchen. Timo sacerdos de. e. a. 1230. 690. CCCLXXXI.
 Utricus sacerdos de. e. a. 1230. 690. CCCLXXXI.
 Swenus. Heiricus clericus. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Wien. Albertus clericus in. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXIII.
 Pernoldus. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXIII.
 Erchenpoldus. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXIII.
 Rapoto. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXIII.
 Iacerti. Adeloldus clericus. a. 1093. 721. X. A.
 Asilinus presbiter. a. 1111. 23. VIII. 141. CXVII.
 Perbtram presbiter. a. 879. 9. IV. 24. XVIII.
 Perbtram clericus. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Bernuinus clericus. a. 1106. 126. LXXXIX.
 Kerhelmus presbiter. a. 777. 10. VII. 1. I.
 Kialhart clericus. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Chnairbertus diacon. a. 879. 10. II. 23. XVII.
 Dietmar clericus. a. 1111. 23. VIII. 141. CXVII.
 Eberhart clericus. e. a. 1100. 722. XII. A.
 Ekkerich sacerdos. e. a. 1110. 132. XCH. a. 1111. 25. VI. 159. XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCCXC.
 Ellimpreb presbiter. a. 898. 17. X. 43. XXI.
 Erchaahob clericus. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Volmarus sacerdos. e. a. 1200. 475. CCCXXX.
 Geppo presbiter. a. 1111. 23. VIII. 141. CXVII.
 Gneidicus clericus. a. 1093. 721. X. A.
 Hartwicus clericus. a. 1093. 721. X. A. e. a. 1100. 722. XII. A.
 Heiricus sacerdos. e. a. 1200. 475. CCCXXX.
 Megingoz presbiter. a. 1111. 23. VIII. 141. CXVII.

Megingoz sacerdos. e. a. 1110. 132. XCH. a. 1111. 25. VI. 158. XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCCXC.
 Naudrat clericus. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Nithari clericus. e. a. 898. 44. XXXII.
 Ratkoz clericus. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Raffolt sacerdos. e. a. 1110. 132. XCH. a. 1111. 25. VI. 158. XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCCXC.
 Ruprecht clericus. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
 Rudigerus clericus. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
 Sigiberi clericus. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Saelhardus diacon. a. 777. 4. II.
 Udalricus clericus. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
 Werinolfus presbiter. a. 876. 3. XI. 18. XIII.
 Willaperb diacon. a. 777. 4. II.

Magister.

A. pleb. de Polano. a. 1207. 22. IX. 506. CCCLIII.
 Adalbertus de Houca. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Albertus, capellanus Patav. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV.
 Alkerns, Patav. curiae capellanus. a. 1220. 3. II. 604. CCCIX.
 Arnouldus de Boemia. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.
 Arnouldus de st. Petronella, capellanus ducis Austriae. a. 1215. 26. III. 575. CCCLXXXIX.
 Petrus, canon. Patav. a. 1158. 292. CXCVI.
 Bernardus, scolasticus Pragensis. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXIII.
 Chrafto. a. 1227. 11. V. 666. CCCCLIX.
 Christianus, notar. Patav. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Dietricus, pleban. de Walehirchen. a. 1219. 8. VI. 602. CCCCVIII.
 Dietricus. a. 1222. 5. VII. 636. CCCXXXVII.
 Egidius, archidiacon. Tynensis. a. 1229. 17. XII. 681. CCCLXXIII.
 Einwicus, capellanus, curiae Patav. a. 1220. 3. II. 603. CCCIX. a. 1222. 17. VI. 636. CCCXXXVI. a. 1225. 5. V. 655. CCCLLII.
 Fridericus, notarius episcopi Patav. a. 1230. 28. II. 684. CCCLXXXV.
 Guido de Munster. e. a. 1230. 689. CCCLXXXIX.
 Heiricus, canon. Patav. a. 1162. I. XII. 322. CCXIX. a. 1163. 18. X. 327. CCXXIII. a. 1220. II. II. 611. CCCXLI. a. 1220. 24. IV. 615. CCCXIV.
 Heiricus de Witen. (Wite.). a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVIII.
 Heiricus, Patav. canonicus, pleb. in Probstorf, capellanus et notar. ducis Austriae. a. 1215. 26. III. 575. CCCLXXXIX. a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.
 Heiricus, canon. de Ardaker. a. 1215. 579. CCCXCI.
 Heiricus, scriba Austriae. a. 1217. 2. VII. 593. CCCXCIX.
 Heiricus Zobelius, canon. Patav. a. 1222. 5. VII. 635. CCCXXXVI. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLLXI.
 Johannes, pleb. de Perchirchen. a. 1227. 11. V. 666. CCCLIX.
 Marquardus, pleb. de Chessendorf. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.
 Marquardus de Telina, archidiacon. Patav. a. 1220. 3. II. 603. CCCXC.

Marquardus de Riede. a. 1229. 17. XII. 678. 680. CCCCLXXXIII.
 Reinhardus, cano. de Arduker. a. 1215. 579. CCCXCI.
 Richerus, epellan. Patav. a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII.
 Richerus, curiae Patav. prothonotar. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
 Richerus, canonicus Patav. c. a. 1190. 421. CCLXXXVII.

Rupertus. c. a. 1230. 689. CCCCLXXIX.
 Stephanus, archidiacon. Hirsouensis. a. 1229. 17. XII. 681. CCCCLXXXIII.
 Uricus, prothonotar. Austriae. a. 1227. 11. V. 665. CCCCLIX.
 Weruhardus de Preittenowen. c. a. 1200. 474. CCCXXVIII. a. 1228. 672. CCCCLXVI.
 Weruhardus, prepos. de Friesach. a. 1229. 682. CCCCLXXIV.

Regular-Clerus.

Äbhte, Pröpste und Mönche.

Admont. Gotfridus abbas. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI. a. 1146. 11. XI. 223. CLIV. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Liutoldus abbas. n. 1170. 13. II. 336. CCXXXII. a. 1184. —. V. mem. 390. CCLXV.
 Isenricus abbas. n. 1185. 13. XII. 395. CCLXXVIII. a. 1186. 27. XII. 401. CCLXXXIII.
 Gotfridus abbas. a. 1217. 5. II. 590. CCCXVII.
 G. abbas. c. a. 1220. 622. CCCXXVII. 623. CCCXXXIII. 626. CCCXXVI.
 A. prior. c. a. 1220. 626. CCCXXVI.
 F. prior. c. a. 1220. 623. CCCXXXIII.
 S. prior. c. a. 1220. 622. CCCXXXII.
 Meinhardus presbiter de. c. a. 1200. 475. CCCXXIX.
 Altaich Nied. Conradus abbas. a. 1148. 30. III. 245. CLXIII.
 Poppo abbas. c. a. 1200. 471. CCCXXIV.
 Alteuburg. Wintherus abbas. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 N. N. abbas. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXII.
 Aiderspach. Sifridus abbas. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX.
 Theodericus abbas. c. a. 1230. 690. CCCLXXXI.
 Andrä St. Marchwardus prepos. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Gotescaulus II. prepos. a. 1204. 22. IV. 495. CCCXLIII.
 N. N. prep. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Ardagger. Udalricus prepos. a. 1161. I. V. 308. CCVIII. a. 1162. 27. II. 317. CCXVI. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXVIII. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI. a. 1187. 407. CCLXXVI. a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Ortolfus prepos. a. 1204. 497. CCXLVI.
 Hartmannus prepos. a. 1215. 577. CCXCI. a. 1217. 14. VI. 592. CCXCVIII.
 Perengerus decan. a. 1215. 577. CCXCI. a. 1228. 7. V. 672. CCCLXV. c. a. 1230. 691. CCCCLXXXIII.
 Ehergerus custos. a. 1215. 577. CCXCI.
 Heinricus canonicus. a. 1215. 577. CCXCI.
 Reinhardus, magister, canonicus. a. 1215. 579. CCXCI.
 Aspach. Fridericus abbas. a. 1164. 350. CCXXVI. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1174. 350. CCXLI.
 Äü. (Ouen. Honen). Herboldus prepos. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI. c. a. 1150. 250. CLXVI. 320. CCXVIII.
 Adalbertus prepos. a. 1158. 21. VIII. 290. CXCIV. a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII.

Pasau. Niederburg. Eilika abbatissa. a. 1010. 28. IV. 75. LVIII.
 Paul St. Weruherus abbas. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.
 Pilgrimus abbas. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Baumburg. Gotescaulus prepos. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI.
 Meingotus prepos. a. 1179. 10. II. 356. CCXVI.
 Baumgartenberg. Fridericus I. abbas. a. 1151. 22. VI. 259. CLXXII. a. 1154. 22. VI. 268. CLXXIX.
 Hermannus I. abbas. a. 1188. 31. V. 410. CCLXXX.
 Fridericus II. abbas. a. 1195. 25. VII. 452. CCXCIX.
 Rudgerus abbas. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX. a. 1209. 2. II. 519. CCCLXI.
 N. N. abbas. c. a. 1210. 530. CCCLXX.
 N. N. abbas. a. 1230. 15. VII. 686. CCCCLXXXVIII.
 Rudigerus abbas. c. a. 1230. 681. CCCXCIII.
 Chunaradus prior. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.

Monachi.

Albertus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Kristanus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Chunaradus. a. 1208. 10. X. 513. CCLLIX.
 Dietmarus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Dietricus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Erchibertus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Heinricus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Hermannus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Herwicus. a. 1208. 19. X. 515. CCLLIX.
 Leo. a. 1208. 19. X. 515. CCLLIX.
 Ludwicus. a. 1208. 19. X. 515. CCLLIX.
 Reinhardus. a. 1208. 19. X. 515. CCLLIX.
 Rudigerus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Sifridus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Utscaulus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Weruhardus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Willibaldus. a. 1208. 19. X. 513. CCLLIX.
 Berchtesgaden. Hugo prepos. a. 1142. 206. CXXXIX. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI. a. 1147. 244. CLIII.
 Heinricus prepos. c. a. 1150. 250. CLXVI. 320. CCXVIII. a. 1160. 8. VI. 303. CCLV.
 Hugo prepos. a. 1205. 24. V. 500. CCXCVII.
 Heinricus prepos. a. 1226. 30. XII. 659. CCCCLVI.
 Bîburg. Chunaradus abbas. a. 1147. 244. CLIII.
 Pölten St. Engelbertus prepos. a. 1082. 341. CCXXXIII. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. c. a. 1100. 123. LXXXVI.
 Ondalricus prepos. a. 1156. 283. CLXXXV.
 Sigehardus prepos. a. 1203. 7. IV. 493. CCXLI. a. 1204. 22. IV. 495. CCXLIII.

a. 1208. 22. IV. 511. CCCLVII. a. 1209. 22. IV. 532. CCCLXII.
 Marquardus prepos. a. 1229. 17. XII. 681. CCCLXXIII.
 Kiemsee, Chuno prepos. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI. a. 1147. 244. CLXII. e. a. 1150. 250. CXLVI. 320. CCXVIII.
 Udalicus prepos. a. 1160. 8. VI. 303. CCIV. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV.
 Radolfus prepos. a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI.
 Albertus prepos. a. 1203. 21. I. 489. CCCXXXVIII. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.
 Kremmünster, Fater abbas. a. 777. 2. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III.
 Sigehardus abbas. a. 828. 22. III. 11. VII. Parehardus abbas. a. 885. 3. I. mem. 28. XXI. a. 888. 4. I. 29. XXII.
 Suello (Suelpero) abbas. a. 888. 3. I. 28. XXI. a. 888. 4. I. 29. XXII. a. 888. 5. I. 30. XXIII. a. 888. 1. IV. 31. XXIV. a. 888. 3. V. 33. XXVI. a. 893. 22. X. 39. XXIX.
 Dietricus abbas. e. a. 1083. 719. IX. A.
 Alramus I. (Adalramus) abbas. e. a. 1093. 721. XI. A. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV. e. a. 1100. 722. XII. A.
 Ulrichus II. abbas. e. a. 1135. 722. XIII. A. e. a. 1140. 723. XIV. A. a. 1140. 724. XV. A. e. a. 1160. mem. 299. CCII. a. 1189. 4. 414. CCLXXXIII.
 Adalbertus abbas. e. a. 1150. 725. XVI. A. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. e. a. 1160. 299. CCII.
 Martinus I. abbas. a. 1162. 27. II. 317. CCXVI.
 Alramus II. abbas. e. a. 1180. mem. 352. CCXLIV.
 Ulrichus III. abbas. a. 1179. 26. VIII. 346. 347. CCXXXVIII. a. 1179. —. IV. 364. CCL. a. 1179. 367. CCL. e. a. 1180. 352. CCXLIV. a. 1181. 27. II. 372. CCLVI.
 Manegoldus abbas. a. 1183. 13. XII. 396. CCLXIX. a. 1186. 403. CCLXXXIV. a. 1188. 24. I. 408. CCLXXXVII. a. 1189. 4. I. 414. CCLXXXIII. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. a. 1189. 11. IV. 417. CCLXXXV. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI. a. 1196. 457. CCCXIII. e. a. 1200. 11. XI. 469. a. 1204. 22. IV. 495. CCCXLIII.
 Chunradus I. abbas. a. 1206. 6. IV. 503. CCL.
 Radolfus abbas. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVIII. a. 1213. 23. IV. 562. CCCLXXXV. a. 1217. 5. II. 589. CCCXCVII. a. 1218. 2. VII. 596. CCCCHI. a. 1219. 8. VI. 602. CCCCVIII. a. 1220. 623. CCCCXIV. 625. CCCXXV. e. a. 1220. 623. CCCCXIII. 625. CCCXXVI.
 N. N. abbas. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXIII.
 Heinricus I. abbas. e. a. 1230. 688. CCCLXXIX. 693. CCCLXXXVII.
 Alramus frater, prepos. a. 1213. 23. IV. 562. CCCLXXXV.
 Radolfus prior. e. a. 1206. 506. CCCLII.
 Heldolfus camerarius. e. a. 1180. 352. CCXLIV.

Monachi.

Adalramus. a. 1093. 720. X. A.
 Albergo sacerdos. a. 1196. 457. CCCXII.
 Pernhardus. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVIII.
 Eberhardus. a. 1093. 720. X. A.
 Heinricus. a. 1093. 720. X. A.
 Heinricus. a. 1093. 720. X. A.

Kremmünster, Rappoto. a. 1093. 720. X. A.
 Reinhardus. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVIII.
 Kreuz, Heil. Gotesculus abbas. a. 1141. 192. CXIX.
 N. N. abbas. a. 1185. 13. XII. 397. CCLXX. 398. CCLXXI.
 Wernherus abbas. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX.
 Tegerasse, Gaozrich abbas. a. 777. 4. II. Gotthart abbas. e. a. 1004. 70. LII.
 Heinricus abbas. a. 1228. 7. V. 671. CCCLXV.
 Heinricus decan. a. 1228. 7. VI. 671. CCCLXV.
 Transakirchen, Diemadis abbatissa. e. a. 1181. 374. CCLVII. a. 1191. 427. 428. CCXCV.
 Teteleibe, Bertolfus prepos. a. 1176. 351. CCXLII.
 Tuerstat, S. Mariae uia. Hermannus prepos. a. 1169. 335. CCXXXI.
 Eborach, Adam. (Ada.) abbas. a. 1146. 224. CLII. 483. CCXXXII.
 Eihsebaech, Weroherus abbas. a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII.
 Burkhardus abbas. a. 1185. 477. CCCXXXII.
 Entesdorff, Helmericus abbas. a. 1164. 331. CCXXVI.
 Erla, Alhaidis abbatissa. a. 1196. 26. IV. 455. CCCXI.
 Viktring, Heberhardus abbas. a. 1146. 11. XI. 223. CII.
 Florian St. Hartmannus prepos. a. 1071. 25. VI. 96. LXXV. a. 1074. 27. VII. 101. LXXVII. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. e. a. 1100. 123. LXXXVI. e. a. 1170. mem. 341. CCXXXIII.
 Isimbertus prepos. a. 1111. 23. VIII. 139. XCVII. 142. XCVIII. a. 1115. 9. VI. 149. C. a. 1213. 16. VI. mem. 572. CCCLXXXVII.
 Dietmarus I. prepos. a. 1143. 211. CXLIII. a. 1145. 13. V. 217. CXLVII. a. 1145. 24. XI. 217. CXLVIII. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI. a. 1203. mem. 493. CCCLII.
 Heinricus I. prepos. a. 1156. 283. CLXXXIX. a. 1158. 291. CCXCV. a. 1159. 295. CCXCIX. 298. CCI. a. 1161. 1. V. 309. CCVIII. a. 1162. 27. II. 318. CCXVI. a. 1162. 1. XII. 321. CCXIX. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXVIII.
 Engelbertus I. prepos. a. 1183. 21. VII. 381. CCLXI. a. 1186. 404. CCLXXXIV. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXXVII. e. a. 1200. 470. CCCXXIII. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV. a. 1206. 4. II. mem. 502. CCCLIX.
 Otto prepos. a. 1203. 494. CCCLII. a. 1208. 22. IV. 511. CCCLVII. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX. a. 1209. 22. IV. 523. CCCLXII. a. 1209. 525. CCCLXIV. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXXIV. a. 1212. 21. V. 547. CCCLXXXVIII. a. 1213. 14. II. mem. 559. CCCLXXXIII. a. 1213. 16. VI. 569. CCCLXXXVII.
 Altmanus prepos. a. 1220. 623. CCCXXIV. 625. CCCXXV. e. a. 1220. 623. CCCXXIII. a. 1221. 11. V. 630. CCCXXXII.
 Bernhardus prepos. a. 1224. 653. CCCLI. (N. N.) a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII. a. 1229. 682. CCCLXXXIV. a. 1230. 15. VII. 687. CCCLXXXVIII. e. a. 1230. 693. CCCLXXXV. 694. CCCLXXXVI.
 N. N. decan. a. 1230. 13. VII. 686. CCCLXXXVIII.

Florian St. Albero custos. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXV.
Meingotus magister (servitor) hospitum. a. 1230. 28. II. 684. CCCCLXXXV. c. a. 1230. 694. CCCCLXXXV.

Canonici.

Altmannus. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXV.
Chnradus. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
Dietmarus. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
Hartwicus. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
Herbordus. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
Yrafridus. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
Meingotus. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
Rapoto. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
Rudolfus. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
Wolframms. a. 1202. 28. VII. 485. CCCXXXIV.
Voran. Pertholdus prepos. a. 1203. 7. IV. 493. CCCXLI.
Formbach. Beringerus abbas. a. 1196. mem. 456. CCCXII.
Weroto. (Wireto) abbas. a. 1122. 158. CV. c. a. 1125. 168. CXII. a. 1146. 11. XI. mem. 221. CLI.
Dietricus abbas. a. 1139. 29. III. 181. CXII. a. 1146. 11. XI. 222. CLI.
Wernhardus abbas. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
Heinricus abbas. a. 1179. 29. III. 356. CCXLVII. a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI. a. 1196. 456. CCCXII.
Ortolfus abbas. a. 1210. 530. CCCLXIX.
Freisinger. Gintherus abbas st. Stephani. a. 1155. 275. CLXXXIV.
Friesach. Chnradus prepos. a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.
Otto prepos. st. Andree. a. 1155. 275. CLXXXIV.
Dietmarus dec. st. Andree. a. 1155. 275. CLXXXIV.
Hermannus st. Petri prepos. a. 1155. 275. CLXXXIV.
Magister Wernhardus prepos. a. 1229. 682. CCCCLXXXIV.
Fulda. Hademarus abbas. a. 948. 708. V. A. Marewardus abbas. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
Heinricus abbas. a. 1205. 24. V. 500. CCCLXVII.
Gars. Hugo prepos. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI.
Heinricus prepos. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV. a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII.
Johannes prepos. a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI.
N. N. prepos. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.
Garsten. Eberhardus I. abbas. a. 1143. mem. 209. CXLI.
Bertholdus I. abbas. a. 1123. 30. IV. 159. CVI.
Sighart I. abbas. a. 1125. 168. CXI. 342. CCXXXIII.
Bertholdus II. abbas. a. 1140. 24. X. 188. CXXV. a. 1142. 204. CXXXVIII. a. 1143. 26. X. 208. CXLII.
Sighart II. abbas. e. a. 1150. 251. CLXVII. a. 1151. —. I. 256. CLXX. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
Waltherus I. abbas. a. 1161. I. V. 309. CCVIII. e. a. 1168. 334. CCXXX. e. a. 1170. 341. CCXXXIII.
Chnradus I. abbas. a. 1178. 24. IV. 354. CCXLV. a. 1179. 5. IV. 359. CCXLVIII. e. a. 1180. 369. CCLIII. e. a. 1182. 377. CCLIX. a. 1185. 13. XII. 397. CCLXX. 398. CCLXXI. a. 1186. 17. VIII. 400. CCLXXII.

a. 1186. 404. CCLXXIV. e. a. 1190. 426. CCXCIV. a. 1192. 435. CCXCVII.
Bertholdus III. abbas. a. 1200. 468. CCCXX.
Chnradus II. abbas. a. 1204. 496. CCCLV.
Hadmarus I. abbas. a. 1205. 2. VII. 501. CCCLXVIII. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX. a. 1213. 21. XII. 573. CCCLXXXVIII.
Chnradus III. abbas. a. 1217. 5. II. 590. CCXCXVII.
Reimbertus I. abbas. a. 1217. 594. CCCC. a. 1219. 8. VI. 601. CCCCVIII. a. 1220. 624. CCCCXXIV. CCCCXXV. e. a. 1220. 622. CCCCXXII. 625. CCCCXXVI.
Bertholdus IV. abbas. a. 1223. 24. IV. 644. CCCCXLIV. a. 1229. 6. III. 676. CCCCXXI. e. a. 1230. 694. CCCCLXXXVI.

Monachi.

Arhelmus. c. a. 1110. 135. XCV.
Etieh. c. a. 1110. 135. XCV.
Georg St. (in Swevia). Manegoldus abbas. a. 1185. 13. XII. 395. CULXVIII. 397. CULXX. 398. CULXXI. a. 1186. 404. CULXXIV.
Lodigerus prepos. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.
Hartwicus prepos. a. 1156. 283. CLXXXIX.
Pertholdus prepos. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
Wisuto prepos. a. 1203. 7. IV. 493. CCCXLI. N. N. prepos. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXIII. Siehu aueh Herzogenburg.
Gleink. Ulricus I. abbas. a. 1151. —. I. 255. CLXX.
Marquardus I. abbas. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. c. a. 1188. 414. CCLXXXII.
Stereo abbas. a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1208. 19. X. 514. CCLLIX.
N. N. abbas. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXVIII.
Pilgrinus abbas. a. 1220. 12. VII. 617. CCCCXVIII. e. a. 1220. 625. CCCCXXVI. a. 1222. 17. VI. 633. CCCCXXV. a. 1223. 645. CCCCXLIV. a. 1224. 10. V. 647. CCCCXLVII. a. 1224. 14. VI. 648. CCCCXLVIII. 650. CCCCXLIX.
N. N. abbas. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXIII.
Otakarus decan. a. 1227. 17. VI. 633. CCCCXXV.

Monachi.

Atramus. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Arnoldus. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Constantius. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Chnradus acclasticus. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Ekebertus. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Henricus. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Lietoldus. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Rudolfus. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Ulricus. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Wernherus custos. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Wilboldus. a. 1223. 645. CCCCXLV. a. 1224. 29. II. 647. CCCCXLVI.
Chno ecclesiasticus. a. 1222. 17. VI. 633. CCCCXXV.

- Göttweig, Johannes I. abbas. 1158. 292. CXCVI. a. 1161. I. V. 309. CCVIII.
- Rodmarus abbas. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
- Wozelo abbas. a. 1204. 22. IV. 495. CCCXLIII. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX. c. a. 1210. 530. CCCLXX. c. a. 1220. 627. CCCXXVII.
- N. N. abbas. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII.
- Hall, Lanzo prepos. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI.
- Dietmarus prepos. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV. Chuaradas prepos. a. 1203. 21. I. 489. CCCXXVIII. a. 1203. 8. II. 491. CCCXXXIX.
- Hersfelden, Johannes abbas. a. 1203. 24. V. 500. CCCXLVII.
- Herzogenburg, N. N. decan. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII. Siehe auch St. Georg.
- Hoiga, Bernger prepos. a. 1160. 307. CCVI.
- Jerns, N. N. abbas. a. 1229. 677. CCCLXXXIII.
- Junichen, Hartmannus prepos. a. 1210. 23. VII. 529. CCCLXXIII. a. 1212. 24. I. 535. CCCLXXV. 536. CCCLXXVI.
- Johann St. Heinrichs de Mosen. prepos. a. 1209. 525. CCCLXIV.
- Jaen, Brodhart abbas. a. 777. 4. II.
- Lavant, Werinherus abbas. a. 1147. 244. CLXII.
- Lambach, Ekkebertus abbas. a. 1036. 90. LXX. c. a. 1070. 95. LXXIV. a. 1089. 14. IX. mem. 120. LXXXIII.
- Bozmann abbas. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII. a. 1095. 720. X. A. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.
- Bero abbas (solitariensis.) a. 1106. 126. LXXXIX.
- Sigiboldus abbas. a. 1106. 126. LXXXIX.
- Wigandus abbas. a. 1140. 189. CXXVI.
- Bernhardus abbas. a. 1155. 18. VII. 274. CLXXXIII. a. 1162. 26. II. 317. CCXY. a. 1163. 20. IV. 323. CCXXI. a. 1163. 2. VIII. 324. CCXXII.
- Babo abbas. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV.
- Otto abbas. c. a. 1200. 474. CCXXXVIII. c. a. 1220. 627. CCXXXVIII. a. 1224. 29. II. 646. CCCLXVI. a. 1228. 672. CCCLXVI. 674. CCCLXIX.
- N. N. abbas. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII.
- Sigeboto prepos. a. 1106. 126. LXXXIX.
- Theodericus camerarius. a. 1206. 6. IV. 504. CCUL.
- Otto cellerarius. c. a. 1220. 627. CCCXXXVIII.
- Lambrecht St. Udalricus I. abbas. a. 1137. 180. CXX. a. 1147. 244. CLXII.
- Langbaim, Chandericus abbas. a. 1218. 20. VI. 595. CCXCII.
- Leobhart St. Otto prepos. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
- Lerwa, Chuaradas abbas. a. 1164. 331. CCXXVI.
- Lilienfeld. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX.
- Maissee, Heinrichs de Ahasen prepos. a. 1183. 21. VII. 682. CCLXI.
- Wernhardus prepos. a. 1187. 407. CCLXXVI.
- Wernhardus prepos. a. 1188. 14. VIII. 413. CCCLXXXI. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. a. 1189. —. VII. 419. CCLXXXVI. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
- Heinricus prepos. a. 1226. 663. CCCLVII.
- Mariazell, Heinrichs abbas. a. 1204. 22. IV. 495. CCCLXIII.
- N. N. abbas. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII.
- Meien, Robertus prepos. a. 1138. 292. CXCVI.
- Melk, Chuaradas I. abbas. c. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
- Melk, Waltherus abbas. a. 1227. 11. V. 665. CCCLIX.
- N. N. abbas. a. 1229. 17. XII. 680. CCCLXXXIII.
- Michelfeld (in Bamberg), Irenbertus abbas. a. 1164. 331. CCXXVI.
- Michelhearn, Truonto abbas. a. 1135. 176. CXVIII.
- Perhtoldus abbas. c. a. 1230. 692. CCCLXXXIV.
- Milewsk, N. N. abbas. a. 1229. 17. XII. 681. CCCLXXXIII.
- N. N. prior. a. 1229. 17. XII. 681. CCCLXXXIII.
- Mundsee, Oportunus abbas. a. 777. 4. II.
- Lamberius abbas. a. 829. 12. VIII.
- Hittu abbas. a. 878. 20. IX. 21. XVI. a. 879. 9. IV. 24. XVIII. a. 883. 3. IV. 25. XIX.
- A. abbas. c. a. 1004. 70. LII.
- Radbertus abbas. a. 1104. 27. II. 125. LXXXVIII.
- Chuaradas II. abbas. c. a. 1130. 173. CXV. a. 1141. 195. CXXXI. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV.
- Heinricus II. abbas. a. 1183. 23. II. 378. CCLX. a. 1189. 3. VII. 416. CCLXXXIV.
- Fridericus abbas. a. 1228. 674. CCCLXIX.
- Münster, Wolfkerus prepos. a. 1183. 21. VII. 382. CCLXI. a. 1188. 14. VIII. 412. CCLXXXI.
- Neuburg Kl. Hartmannus prepos. a. 1137. 180. CXX.
- Marquardus I. prepos. a. 1149. 249. CLXY. a. 1156. 283. CLXXXIX. a. 1158. 292. CCXVI.
- N. N. prepos. a. 1183. 13. XII. 397. CCLXX. 398. CCLXXI.
- Dietricus prepos. a. 1203. 7. IV. 493. CCXXII. a. 1204. 22. IV. 495. CCXXIII.
- Waltherus prepos. a. 1224. 653. CCCLL.
- N. N. prepos. a. 1229. 677. CCCLXXXIII.
- Chuaradas I. prepos. a. 1229. 682. CCCLXXXIV.
- Heinricus decan. c. a. 1218. 580. CCCXCH. c. a. 1220. 629. CCCXXX. a. 1224. 653. CCCLLI.

Canonici.

- Albertus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Albero. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Arnoldus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Praunricus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Chuaradas. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Chuaradas Goldstein. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Diepoldus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Eberhardus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Engelbertus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Heimo. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Heinricus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Heinricus de Radva. a. 1224. 644. CCCLLI.
- Herbodus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Herimannus. a. 1149. 249. CLXY.
- Bildibrandus. a. 1149. 249. CLXY.
- Liupoldus. a. 1224. 644. CCCLLI.
- Litwicus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Marquardus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Otto. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Robertus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Ulricus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Waltherus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Wernherus. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Wicento. a. 1224. 654. CCCLLI.
- Nicolaus St. (bei Passau.) Adalbertus prepos. a. 1144. 6. V. 213. 214. CXLY. c. a.

1132. 28. IV. 264. CLXXVI. a. 1156. 283. CLXXXIX. a. 1158. 292. CXCVI.
 Heimo prepos. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.
 Heinricus prepos. a. 1187. 406. CCLXXVI. e. a. 1190. 422. CCCLXXXVIII. e. a. 1210. 531. CCCLXXI.
 Ulricus prepos. a. 1220. 3. II. 602. CCCCIX. a. 1220. 6. II. 605. CCCCX. a. 1220. 9. IV. 611. CCCCXII. a. 1220. 15. IV. 614. CCCCXIII. a. 1222. 17. VI. 633. CCCCXXXV. a. 1222. 5. VII. 634. CCCCXXXVI. a. 1225. 5. V. 654. CCCCLII. a. 1226. 30. XII. 659. CCCCLVI. a. 1227. 11. V. 665. CCCCLIX. a. 1228. 673. CCCCLXVIII. a. 1229. 6. III. 676. CCCCLXXI. a. 1229. 17. XII. 681. CCCCLXXIII.
 N. N. prepos. a. 1230. 15. VII. 687. CCCCLXXVIII.
 Gerhoto decanus. a. 1228. 673. CCCCLXVIII. a. 1230. 28. II. 684. CCCCLXXV.

Canonici.

Albertus. a. 1228. 673. CCCCLXVIII.
 Chunradus. a. 1228. 673. CCCCLXVIII.
 Eberhardus. a. 1228. 673. CCCCLXVIII.
 Ekkardus. a. 1228. 673. CCCCLXVIII.
 Friericus scolasticus. a. 1204. 498. CCCXLVI.
 Geroldus. a. 1228. 673. CCCCLXVIII.
 Gregorius. a. 1228. 673. CCCCLXVIII.
 Heinricus. a. 1228. 674. CCCCLXVIII.
 Hertwicus. a. 1228. 674. CCCCLXVIII.
 Rikerus. a. 1228. 673. CCCCLXVIII.
 Osterhofen. Gerungus prepos. e. a. 1200. 471. CCCXXIV. a. 1211. 12. XI. 533. CCCLXXIII.
 Osslach. Hecil abbas. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Raitenhasslach. Chunradus abbas. e. a. 1230. 692. CCCCLXXIV.
 Rain. Gerlans abbas. e. a. 1140. 477. CCCXXXII. a. 1146. 223. CLII. 477. CCCXXXII.
 Wilhelmus abbas. a. 1185. 477. CCCXXXII.
 Raaschhofen. Manegoldus prepos. a. 1147. 10. IV. 225. CLIV. e. a. 1150. 250. CLXVI. 725. XVI. A. a. 1162. 6. X. mem. 320. CCXVIII.
 Megihardus prepos. a. 1157. 29. I. 283. CXC. a. 1157. 23. XI. 287. CXCI.
 Altmannus prepos. a. 1162. 6. X. 319. CCXVIII. e. a. 1170. 345. CCXXXVI.
 Eicho prepos. a. 1195. 29. IV. 448. CCXVI.
 Wichardus prepos. a. 1203. 7. IV. 493. CCXLI. a. 1204. 29. VII. 496. CCCLIV. a. 1212. 11. I. 534. CCCLXXIV. e. a. 1212. 557. CCCLXXXI.
 H. prepos. a. 1222. 1. X. 638. CCCCXXXIX.
 Heinricus prepos. e. a. 1230. 692. CCXCIV.
 Chunradus prepos. a. 1283. 20. IX. 177. CNIX.
 Erasmus prepos. a. 1439. 26. X. 177. CNIX.
 Wolfgangus prepos. a. 1474. 27. IX. 178. CNIX.
 Leonardus Callinger. prepos. a. 1492. 178. XCIX.
 Klasius Rosenstingl. prepos. a. 1497. 178. CNIX.
 Caspar. prepos. a. 1521. 178. CNIX.
 Johannes de Maurkirehen. pleb. in Brannan. canonicus. a. 1414. 31. III. 177. CNIX.
 Reichersberg. Gerhohus prepos. a. 1141. 193. CXXX. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII. a. 1142. 206. CXXXIX. a. 1144. 15. IV. 212. CNLIV. a. 1146. 4. V. 219. CL. a. 1149. 249. CLXV. e. a. 1150. 250. CLXVI. 320. CCXVIII. a. 1151. 24. IX. 262. CLXXXIV.

Reichersberg. (Gerhohus prepos.) 1153. 20. XII. 267. CLXXVII. a. 1153. 267. CLXXVIII. a. 1154. 19. XI. 270. CLXXXI. a. 1155. 273. CLXXXIV. a. 1156. 16. VIII. 289. CXIII. a. 1156. 21. VIII. 289. CXIV. a. 1160. 8. VI. 302. CCIV. a. 1160. 19. VIII. 304. CCV. e. a. 1160. 307. CCVII. a. 1161. 6. IX. 311. CUX. a. 1161. 311. CCXI. a. 1162. 4. IV. 318. CCXVII. a. 1163. 329. CCXXV.
 Arno prepos. e. a. 1170. 344. CCXXXV.
 Philippus prepos. a. 1184. 393. CCLXVI.
 Gerhohus prepos. a. 1192. 442. CCCL.
 Otto I. prepos. a. 1195. 2. VI. 452. CCXVIII.
 Arbo prepos. a. 1195. 7. X. 453. CCCX.
 Leonardus prepos. e. a. 1200. 471. CCCXXIV. a. 1203. 8. II. 489. CCCXXXIX. a. 1204. 29. VII. 496. CCCXLIV. a. 1205. 24. V. 499. CCCXLVII.
 Heinricus prepos. a. 1219. 18. III. 600. CCCVII. e. a. 1223. 599. CCCVI. a. 1227. 11. XII. mem. 669. CCCCLXII. a. 1229. 3. XII. 677. CCCCLXIII. a. 1229. 17. XII. 680. 681. CCCCLXIII.
 Friericus prepos. a. 1227. 11. XII. 668. CCCLXII.
 Arno decanus. e. a. 1160. 307. CCVII.

Canonici.

Arnoldus diacon. e. a. 1160. 307. CCVII.
 Chunradus subdiaconus. e. a. 1160. 308. CCVII.
 Dietmarus presbiter. e. a. 1160. 307. CCVII.
 Trötwinus presbiter. e. a. 1160. 307. CCVII.
 Heinricus. a. 1149. 249. CLXV.
 Hermannus diacon. e. a. 1160. 307. CCVII.
 Magnus diacon. e. a. 1160. 307. CCVII.
 Otto subdiacon. e. a. 1160. 308. CCVII.
 Offridus diaconus. e. a. 1160. 308. CCVII.
 Ortolfus cellerarius. a. 1203. 9. III. 492. CCCXL.
 Walherus. a. 1149. 249. CLXV.
 Wernhardus diaconus. e. a. 1160. 307. CCVII.
 Sal-Maria. Romanus prepos. a. 1117. 9. VI. 152. CL.
 Wernherus prepos. a. 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.
 Heinricus prepos. a. 1229. 682. CCCCLXXIV.
 Salzbarg. St. Peter. Reginhertus abbas. a. 1117. 9. VI. 151. CL.
 Baldericus (Udalricus.) abbas. a. 1137. 179. CXX. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII. a. 1142. 206. CXXIX. a. 1144. 23. X. 216. CNLVI. a. 1145. 13. IV. 212. CNLIV. a. 1158. 21. VIII. mem. 290. CXCIV.
 Heinricus I. abbas. a. 1147. 242. CLXII. e. a. 1150. 250. CLXVI. 320. CCXVIII. a. 1153. 20. XII. 267. CLXXVII. a. 1153. 268. CLXXVIII. a. 1158. 21. VIII. 290. CXCIV. a. 1159. 296. CC. a. 1160. 8. VI. 303. CCIV. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV. a. 1161. 312. CCXI.
 Heinricus II. abbas. a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI.
 Symon abbas. a. 1203. 21. I. 489. CCCXXXVIII.
 Trovat prior. e. a. 1150. 250. CLXVI. 320. CCXVIII.
 Heinricus prior. a. 1158. 21. VIII. 290. CXCIV.
 Ezimannus prior. a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII.
 Otto presbiter. a. 1137. 180. CXX.
 Nonnberg. Erindrada abbatisa. a. 1117. 9. VI. mem. 150. CL.

Nouanberg. Diemudis abbatissa. a. 1117. 9. VI. 150. CI.
 Wirad abbatissa. a. 1153. 267. CLXXXVIII.
 Saecensis. Canonius Beagnus. a. 1229. 17. XII. 681. CCCCLXXXII.
 Spital am Pyhra. Rapoto provisor et magister. a. 1193. 29. I. 444. CCCH. c. a. 1200. 475. CCXXIX.
 Aemero hospitalicus. c. a. 1200. 475. CCXXIX.
 Emzo, magister hospitalis, sacerdos. c. a. 1220. 621. CCCXXI.
 Bertholdus provisor, presbiter. a. 1225. 16. VI. 656. CCCLIII.
 Schalehehusen. Heiricus prepos. a. 1176. 351. CCXLII.
 Scharnitz. Alto abbas. a. 777. 4. II.
 Seillingfirst. Dno monachi de Sauevia, nobiles de. a. 1146. 483. CCCXXXII.
 Schlägl. Theodericus abbas. a. 1209. 527. CCCLXVI.
 G. rector. a. 1221. 2. IV. 629. CCCXXI.
 Schluttern. N. N. abbas. a. 1160. 307. CCVI.
 Scholten. N. N. abbas. a. 1160. 307. CCVI. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Seckau. Wertherus prepos. a. 1146. II. XI. 223. CLI. a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI.
 Seitenstetten. Fridericus I. abbas. a. 1125. 168. CXI. a. 1151. —. I. 255. CLXX.
 Charnradus I. abbas. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.
 N. N. abbas. a. 1186. 404. CCLXXIV.
 Dietmarus abbas. a. 1217. 5. II. 590. CCXXVII. c. a. 1220. 625. CCCXXVI.
 N. N. abbas. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII.
 Suben. Johanes prep. a. 1146. 4. I. 218. CXLIX.
 Chuno prepos. a. 1153. 20. XII. 265. 266. CLXXVII. a. 1161. 6. IX. 311. CCX.
 Dietmarus prep. c. a. 1200. 471. CCCXXIV. a. 1204. 29. VII. 496. CCCLXV. a. 1204. 498. CCCLXVI. a. 1207. 510. CCCLVI.
 Waldhausen. Heiricus I. prepos. a. 1151. 22. V. 258. CLXXI.
 Selkerus prep. a. 1161. I. Y. 308. 309. CCVIII.
 Berchtoldus prepos. a. 1161. I. V. 309. CCVIII.
 Heiricus II. prepos. c. a. 1180. 371. CCLV.
 Gotesaenus prepos. a. 1189. —. VII. 418. CCLXXXVI. c. a. 1190. mem. 420. CCLXXXVII.
 Sigebardus prep. c. a. 1190. 421. CCLXXXVII. c. a. 1200. 473. CCCXXVI.
 Marquardus prepos. a. 1215. 577. CCCXCI.
 Herrandus. a. 1227. 4. VI. 667. CCCLX. a. 1229. 17. XII. 680. CCCCLXXXIII. c. a. 1230. 691. CCCCLXXXIII.

Waldhausen. Gotschalus camerar. a. 1215. 577. CCCXCI.
 Herrandus cellerar. a. 1215. 577. CCCXCI.
 Werde. Engelbertus prepos. a. 1226. 30. XII. 659. CCCCLVI. a. 1227. II. V. 666. CCCCLXII.
 Hermannus prepos. c. a. 1230. 692. CCCCLXXXIV.
 Withering. Gebhardus I. abbas. c. a. 1150. 477. CCXXIX.
 Gebhardus II. abbas. a. 1155. 275. CLXXXV. c. a. 1138. 277. CLXXXVI. a. 1159. 22. IX. 294. CXCVIII. a. 1161. 312. CCXII. 313. CCXIII. 314. CCXIV. a. 1167. 14. VII. 332. CCXXVIII. a. 1180. 368. CCLII. a. 1189. 7. III. mem. 415. CCLXXXIV.
 Otto I. de Kariethia, abbas. c. a. 1180. 477. CCCXXII.
 Heiricus I. abbas. a. 1185. 478. CCCXXXII.
 Heiricus II. abbas. a. 1189. 7. III. mem. 415. CCLXXXIV.
 Hiltegerus abbas. a. 1186. 478. CCCXXXII. a. 1189. 7. III. 415. CCLXXXIV. a. 1190. 422. CCLXXXVIII.
 Otto II. de Niest, abbas. c. a. 1196. 446. CCCIV. 478. CCCXXXII. c. a. 1200. 468. CCCXI. a. 1206. 4. II. mem. 502. CCXXLIX.
 Gotschalus abbas. a. 1206. 4. II. 502. CCXXLIX. a. 1206. 19. VI. 504. CCCLI.
 Eberhardus abbas. c. a. 1211. 479. CCCXXXII.
 Charnradus I. abbas. c. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1216. 581. CCCXIII.
 Heiricus III. abbas. c. 1244. 483. CCCXXXII.
 Wirzburg. Neumünster. Cunrath prepos. a. 1160. 307. CCVI.
 Baldewinus canonicus. a. 1206. 6. IV. 504. CCCL.
 Heiricus canon. a. 1206. 6. IV. 504. CCCL.
 Wertherus canon. a. 1206. 6. IV. 504. CCCL.
 St. Stephan. N. N. abbas. a. 1160. 307. CCVI.
 Wolfesal. N. N. prepos. c. a. 1130. 173. CXV.
 Zell. Wolfkerus prepos. c. a. 1180. 372. CCLV.
 Ruodegerus prepos. (canon. Patav.) a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.
 Zwettel. Marquardus abbas. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX.
 Iacerti. Alwicus prepos. 1196. 456. CCCXII.
 Chunradus prepos. c. a. 1070. 95. LXXIV.
 Guntherus prepos. c. a. 1070. 95. LXXIV.
 Hartmannus abbas. c. a. 1100. 722. XII. A.
 Ludwicus monachus. a. 1222. 17. VI. 633. CCCXXXV.
 Meginhardus prepos. c. a. 1070. 95. LXXIV.
 Reginhardus canonicus. a. 1140. 725. XV. A.

Römisch-Deutsche Kaiser und Könige und deren Gemahlinnen.

Kaiser.

Carolus M. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 6. IV. a. 825. 28. VI. mem. 8. V. 9. VI. a. 898. 9. IX. 41. XXX. a. 1040. 9. I. 63. XLVII.
 Ludwicus I. a. 823. 28. VI. 8. V. 9. VI. a. 828. 22. III. 11. VII. a. 898. 9. IX. mem. 41. XXX. a. 1025. 61. XLV. a. 1040. 9. I. 63. XLVII.
 Lothar I. a. 828. 22. III. 11. VII.
 Ludwicus II. a. 829. 12. VIII. a. 834. 21. XII. 13. IX. a. 853. 18. I. 16. XII. a. 877. 28. VI. mem. 19. XIV. a. 888. 3. I. 27. XXI. c. a. 898. 44. XXXII. c. a. 906. 54. XXXIX.

Carlomanus. a. 876. 3. XI. 18. XIII. a. 877. 28. VI. 19. XIV. a. 877. 3. XII. 20. XV. a. 878. 20. IX. 21. XVI. a. 879. 10. II. 23. XVII. a. 879. 9. IV. 24. XVIII. a. 888. 3. I. mem. 28. XXI. a. 888. 4. I. 29. XXII. a. 898. 17. X. 43. XXXI. c. a. 906. 54. XXXIX.
 Carolus. a. 888. 5. IV. 25. XIX. a. 885. 20. VIII. 26. XX.
 Arnulfus. a. 883. 5. IV. 26. XIX. a. 888. 3. I. 27. XXI. a. 888. 4. I. 29. XXII. a. 888. 5. I. 30. XXIII. a. 888. 1. IV. 31. XXIV. a. 888. 13. IV. 32. XXV. a. 889. 3. V. 33. XXVI. a. 890. 20. XI. 34.

- XXVII. a. 892. 15. H. 38. XXVIII. a. 893. 22. X. 39. XXIX. a. 898. 9. IX. 40. XXX. a. 898. 17. X. 43. XXXI. c. a. 898. 44. XXXII. a. 899. 5. H. 45. XXXIII. a. 903. 8. IX. mem. 50. XXXVI. a. 904. 5. III. 52. XXXVIII. a. 975. 11. VI. 61. XLV. Oda coniux Arnulfi. a. 899. 3. V. 33. XXVI. Ludowicus IV. a. 900. 19. I. 46. XXXIV. a. 903. 12. VIII. 47. XXXV. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI. a. 903. 26. IX. 51. XXXVII. a. 904. 6. III. 52. XXXVIII. c. a. 906. 54. XXXIX.
- Otto I. a. 940. 13. VII. 57. XLI. a. 953. 29. XI. 59. XLIII. a. 976. 22. VII. memor. 63. XLVII.
- Otto II. a. 974. 715. VII. A. a. 975. 41. VI. 61. XLV. a. 975. 21. VI. 62. XLVI. a. 976. 22. VII. 63. XLVII. a. 977. 5. X. 65. XLVIII. 66. XLIX.
- Otto III. a. 993. 27. I. 68. L. a. 1018. 8. II. memor. 78. LX.
- Heiricus II. a. 1002. 18. VII. 70. LIII. a. 1005. 7. XII. 71. LIV. a. 1007. 1. XI. 72. LV. 73. LVI. a. 1010. 28. IV. 75. LVII. a. 1014. 21. VI. 76. LVIII. a. 1018. —. II. 77. LIX. a. 1018. 8. II. 78. LX. a. 1025. memor. 79. LXI. 177. CLIX. a. 1195. 29. IV. 449. CCXVI.
- Chunigundis uxor Heirici II. a. 1005. 7. XII. 71. LIV. a. 1010. 28. IV. 75. LVII. a. 1025. 79. LXI.
- Chunradus II. a. 1039. I. V. 81. LXII. a. 1096. mem. 121. LXXXIV. a. 1195. 29. IV. 449. CCXVI.
- Gisila uxor Chunradi II. a. 1039. I. V. 81. LXII. a. 1041. 14. V. 84. LXV. Heiricus III. a. 1040. 9. I. 81. LXIII. a. 1040. 18. I. 82. LXIV. a. 1041. 14. V. 84. LXV. a. 1049. 16. VI. 85. LXVI. a. 1052. 20. VII. 87. LXVII. a. 1055. 22. III. 89. LXIX. a. 1063. 25. X. memor. 93. LXXIII. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
- Agnes uxor Heirici III. a. 1049. 16. VI. 85. LXVI. a. 1052. 20. VII. 87. LXVII. a. 1055. 22. III. 89. LXIX. a. 1063. 25. X. memor. 93. LXXIII. a. 1162. 26. II. 316. CCXV. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1075. 24. III. 103. LXXVIII. a. 1075. 105. LXXIX. 109. LXXX. c. a. 1110. 130. XCIII. a. 1111. 25. VI. 136. XCVI. a. 1144. 6. V. 213. CXLV. a. 1162. 26. II. 316. CCXV. a. 1220. 6. II. 604. CCCXX.
- Heiricus IV. a. 1053. 22. III. 89. LXIX. a. 1061. 18. II. 90. LXXI. 91. LXXII. a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1074. 27. VII. 102. LXXVII. a. 1075. 105. LXXIX. 109. LXXX. a. 1096. 121. LXXXIV. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV. a. 1104. 27. II. 125. LXXXVIII. c. a. 1110. memor. 130. XCIII. a. 1111. 25. VI. 136. XCVI. a. 1220. 6. II. 604. CCCXX.
- Heiricus V. a. 1104. 27. II. 125. LXXXVIII. a. 1106. 126. LXXXIX. a. 1109. 4. XI. 127. XCI. a. 1110. 18. IX. 129. XCII. a. 1111. 25. VI. 136. XCVI. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. 146. XCVIII. a. 1113. 26. VI. 149. XCIX. a. 1117. 9. VI. 152. CI. a. 1122. 18. III. 154. CII. 157. CIII. a. 1137. memor. 180. CXXI. a. 1220. 6. II. 604. CCCXX.
- Lotharius II. a. 1125. 20. XI. 162. CIX. a. 1128. I. I. 171. CXIII. a. 1134. 29. VIII. 174. CXVI. a. 1135. 176. CXVIII. a. 1153. 20. XII. mem. 265. CLXXVII. a. 1196. 456. CCXIII.
- Chunradus III. a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1141. 24. VI. 192. CXXVIII. a. 1141.
194. CXXX. a. 1142. —. IV. 198. CXXXIV. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 202. CXXXVII. 207. CXL. a. 1143. 210. CXLII. 211. CXLIII. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1145. 13. V. 217. CXLVII. a. 1146. 11. XI. 222. CLI. a. 1146. 232. CLII. a. 1147. 16. V. 228. 231. CLV. 232. CLVI. a. 1147. 4. VI. 240. CLX. a. 1151. —. I. 256. CLXX. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXIII. a. 1158. mem. 292. CXCVI. a. 1159. 297. CC. a. 1171. 345. CCXXXVII. Gertrudis uxor Chunradi III. a. 1142. 203. CXXXVII. 204. CXXXVIII.
- Heiricus, filius Chunradi III. a. 1142. —. IV. 198. CXXXIV.
- Fridericus I. 1153. 20. XII. 267. CLXXXII. a. 1154. 25. IX. 270. CLXXX. a. 1154. 19. XI. 271. CLXXXI. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1156. 17. IX. 277. CLXXXIII. 281. CLXXXVIII. a. 1157. 23. XI. 287. CXCII. a. 1158. 21. VIII. 290. CXCIV. a. 1159. 23. VI. 294. CXCV. a. 1159. 297. CC. a. 1160. 14. II. 301. CCII. a. 1160. 19. VIII. 305. CCV. a. 1160. 307. CCVI. a. 1161. 12. VII. 310. CCIX. a. 1161. 314. CCXIII. 315. CCXIV. a. 1162. 26. II. 316. CCXV. a. 1162. 4. IV. 318. CCXVII. a. 1162. 6. X. 320. CCXVIII. a. 1164. 321. CCXXI. a. 1166. 332. CCXXVII. a. 1169. 336. CCXXII. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL. a. 1174. 350. CCXLII. a. 1176. 351. CCXLIII. c. a. 1180. 371. CCLIV. a. 1181. 27. II. 372. CCLVI. c. a. 1181. 374. CCLVII. a. 1184. 2. IV. 389. CCLXIV. a. 1184. —. V. 389. CCLXV. a. 1184. —. V. 389. CCLXV. a. 1186. 27. XII. 401. CCLXIII. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXXVIII. c. a. 1188. 413. CCLXXXII. a. 1189. 4. I. 415. CCLXXXIII. a. 1189. —. VII. 420. CCLXXXVI. a. 1195. 7. X. mem. 453. CCX. a. 1205. 24. V. 499. CCXLVII. Heiricus VI. a. 1191. —. IV. 429. CCXCV. a. 1195. 25. VII. 453. CCXIX. a. 1195. 7. X. 453. CCXX. a. 1196. 458. CCXXIII. a. 1205. 24. V. memor. 499. CCXLVII. a. 1230. —. IV. 685. CCCLXXXVII.
- Philippas. a. 1205. 24. V. 498. CCXLVII. a. 1206. 6. IV. 504. CCCL. a. 1206. 19. VI. 506. CCCLI. a. 1207. 508. CCCLVI. Otto IV. a. 1209. 528. CCCLXVI. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXXIII. a. 1212. 24. I. 536. CCCLXXXV. 537. CCCLXXXVI. a. 1212. 22. IV. 541. 547. CCCLXXXVII. a. 1212. 21. V. 547. CCCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 553. 556. CCCLXXXIX.
- Fridericus II. a. 1213. 22. III. 561. CCCLXXXIV. a. 1215. 16. VI. 566. CCCLXXXV. 569. CCCLXXXVII. a. 1215. 5. IV. 575. CCXC. a. 1217. 21. I. 586. CCXCIV. a. 1217. 24. I. 587. CCXCVI. a. 1217. 14. VI. 591. CCXCVIII. a. 1218. 9. VII. 598. CCCLIV. a. 1218. 22. X. 598. CCXCV. a. 1220. 3. II. 604. CCXCIX. a. 1220. 6. II. 610. CCCXX. a. 1220. 23. IX. 621. CCCXXI. a. 1222. 13. III. 631. CCCXXXIV. a. 1222. I. X. 638. CCCXXXV. a. 1223. —. VIII. 657. CCCLIV. a. 1230. —. IV. 685. CCCLXXXVI.

Könige.

- Burgund. Heiricus. a. 1039. I. V. 81. LXII. Daenemark. Petrus filius regis. a. 1142. —. IV. 199. CXXXIV. Iacerti. Tuta regina. a. 1153. 20. XII. mem. 265. CLXXVII. Regindrat regina. a. 1117. 9. VI. memor. 151. CI.

Herzoge.

- Baiera.** Theodo. dux. a. 1117. 9. VI. memor. 150. Cl.
 Otlo. dux. a. 898. 9. IX. memor. 41. XXX.
 Tassilo. dux. a. 777. 10. VII. I. I. a. 777.
 2. H. a. 791. 3. I. memor. 5. III. a. 802.
 —. III. 7. IV. a. 898. 9. IX. 41. XXX.
 Deoto, filius Tassilonis. a. 777. 2. II.
 Eberhardus. dux. e. a. 938. 708. IV. A.
 Bertholdus. dux. a. 940. 13. VII. 57. XLI.
 Arnolf. dux. a. 951. 58. XLII.
 Henricus I. dux. a. 974. 715. VII.
 Otto I. dux. a. 977. 5. X. 65. XLVIII. 67.
 XLIX.
 Henricus II. dux. a. 1052. 20. VII. memor.
 87. LXVIII. a. 1063. 25. X. 93. LXXIII.
 Henricus V. dux. a. 1025. 79. LXI.
 Henricus VII. dux. a. 1040. 9. I. 82. LXIII.
 a. 1040. 18. I. 83. LXIV.
 Welfo I. dux. e. a. 1095. 721. XI. A. a.
 1181. 27. II. memor. 372. CCLVI.
 Welfo II. dux. a. 1109. 4. XI. 128. XCI.
 Leopoldus I. dux. a. 1137. 180. CXX. a.
 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1141. 192.
 CXXIX. 193. CXXX. a. 1142. 207. CXL. a.
 1146. 4. V. 220. CL.
 Henricus IX. dux. a. 1125. 30. VII. 161.
 CVIII. a. 1125. 20. XI. 162. CIX. a. 1157.
 23. XI. memor. 286. CXCI.
 Wulfhida, uxor Henrici IX. 1125. 30. VII.
 161. CVIII.
 Henricus X. dux. a. 1125. 20. XI. 162.
 CIX. a. 1157. 29. I. 284. CXC. a. 1157.
 23. XI. 286. CXC I. a. 1162. 322. CCXX.
 Henricus XI. dux. a. 1147. 10. IV. 226.
 CLIV. e. a. 1150. 251. CLXVIII. 233.
 CLXIX. a. 1163. memor. 329. CCXXV. a.
 1181. 27. II. 372. CCLVI.
 Henricus XII. dux. a. 1163. 328. CCXXV.
 e. a. 1167. 333. CCXXIX. a. 1174. 17. IX.
 347. CCXXXIX. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL.
 Welfo. dux. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX.
 Otto II. dux. a. 1181. 27. II. 372. CCLVI.
 a. 1217. 21. I. memor. 586. CCCXCV. a.
 1220. 23. IX. 620. CCCXX. a. 1225. 16.
 VI. 655. CCCLIII.
 Agnes, mater Ladowici I. dupia. a. 1220.
 23. IX. 620. CCCXX. a. 1225. 16. VI.
 655. CCCLIII.
 Ludowicus I. dux. a. 1205. 24. V. 500.
 CCCLVII. a. 1209. 524. CCCLXIV. 526.
 CCCLXV. e. a. 1212. 556. CCCLXXX. 538.
 CCCLXXXIII. a. 1215. 5. IV. 576. CCXC.
 a. 1217. 21. I. 587. CCCXCV. a. 1217. 24.
 I. 588. CCCXCVI. a. 1217. 14. VI. 592.
 CCCXCVIII. a. 1218. 22. X. 599. CCCCV.
 a. 1220. 23. IX. 620. CCCXX. a. 1222.
 5. IX. 637. CCCXXXVIII. a. 1225. 16. VI.
 655. CCCLIII.
 Otto IV. a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX. a.
 1225. 16. VI. 655. CCCLIII.
 Henricus. a. 1283. 20. IX. 477. CNIX.
Böhmea. Wladislaus II. dux. a. 1156. 17. IX.
 278. CLXXXVII. 281. CLXXXVIII.
 Fridericus. dux. a. 1188. 24. II. 409.
 CCLXXXVIII.
Dalmaticu. Perhtoldus. dux. a. 1188. 14.
 VIII. 412. 415. CCLXXXI. a. 1190. 422.
 CCLXXXVIII. a. 1195. 2. VI. 451.
 CCCVII.
Käruthea. Henricus I. dux. a. 977. 5. X.
 65. XLVIII. 67. XLIX. a. 1139. 10. X.
 memor. 184. CXXIII.
 Engilbertus dux. a. 1117. 9. VI. 152. Cl.
 a. 1125. 20. XI. 163. CIX. a. 1139. 10.
 X. 184. CXXIII.
 Ulricus. dux. a. 1142. 205. CXXXVIII. a.
 1144. 23. X. 216. CXLVI.
 Henricus IV. dux. a. 1144. 23. X. 216.
 CXLVI. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI. a.
 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.
 Bernhardus. dux. a. 1212. 21. V. 550.
 CCCLXXXVIII. a. 1213. 14. II. 561.
 CCCLXXXIII. a. 1217. 21. I. 587. CCCXCV.
 a. 1217. 24. I. 588. CCCXCVI. a. 1230. —.
 IV. 686. CCCLXXXVII.
Louieuia. Symon. dux. a. 1162. 26. II.
 316. CCXV.
Lothringen. Theobaldus dux. a. 1218. 22.
 X. 599. CCCCV.
Merau. Bertholdus. dux. a. 1178. 24. IV.
 354. CCXLV. a. 1183. 12. VII. 384. CCLXII.
 387. CCLXIII. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXXIII.
 a. 1190. 423. CCLXXXIX.
 Otto I. dux. a. 1205. 24. V. 500. CCCXLVII.
 a. 1217. 21. I. 587. CCCXCV. a. 1217. 24.
 I. 588. CCCXCVI.
 Otto II. dux. a. 1230. —. IV. 686.
 CCCLXXXVII.
Oesterreich. Henricus II. dux. a. 1156. 17.
 IX. 277. CLXXXVII. 281. CLXXXVIII. a.
 1161. 314. CCXIII. 315. CCXIV. a. 1167.
 14. VII. 333. CCXXVIII. e. a. 1170. 344.
 CCXXXIV. a. 1171. 345. CCXXXVII. a.
 1184. —. V. memor. 392. CCLXV.
 Theodora, uxor Henrici II. ducia. a. 1156.
 17. IX. 278. CLXXXVII. 281. CLXXXVIII.
 Leopoldus V. (VI.) dux. e. a. 1177. 351.
 CCXLIH. e. a. 1180. 352. CCXLIV. a. 1181.
 27. II. 373. CCLVI. e. a. 1182. 377. CCLIX.
 a. 1184. —. V. 392. CCLXV. a. 1186. 17.
 VIII. 399. CCLXXII. a. 1188. 24. II. 409.
 CCLXXXVIII. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXXIX.
 a. 1188. 21. V. 410. CCLXXX. a. 1189. 4.
 I. 414. CCLXXXIII. e. a. 1190. 421.
 CCLXXXVII. 427. CCXCV. a. 1192. 432.
 CCXCVII. 436. CCXCVIII. 436. CCXCIX.
 438. CCC. a. 1197. 26. IV. memor. 458.
 CCCXIV. a. 1198. 18. VIII. 462. CCCXVII.
 a. 1202. 15. XII. 488. CCCXXXVII. a. 1203.
 9. III. 492. CCCXL. a. 1203. 7. IV. 493.
 CCCXLI. a. 1215. 26. III. 575. CCCLXXXIX.
 a. 1220. 12. VII. 618. CCCCVIII.
 Fridericus I. dux. a. 1192. 435. CCXCVII. a.
 1197. 26. IV. 458. CCXCVI. a. 1198. 18.
 VIII. memor. 462. CCXCVII. a. 1202. 15.
 XII. 488. CCCXXXVII. a. 1203. 9. III. 492.
 CCCXL. a. 1203. 7. IV. 493. CCCXLI.
 Leopoldus VI. (VII.) dux. a. 1192. 435.
 CCXCVII. a. 1198. 18. VIII. 462. CCXCVII. a.
 1202. 23. X. 486. CCCXXXV. 487. CCCXXXVI.
 a. 1202. 15. XII. 488. CCCXXXVII. a. 1203.
 9. III. 492. CCCXL. a. 1203. 7. IV. 492.
 CCCXLI. a. 1203. 493. CCCXLII. a. 1204.
 22. IV. 494. CCCXLIII. a. 1204. 496.
 CCCXLV. a. 1205. 2. VII. 500. CCCXLVIII.
 a. 1205. 207. CXL. a. 1206. 4. II. 502.
 CCCXLIX. a. 1207. 507. CCLVII. 509.
 CCLV. a. 1208. 15. X. 511. CCLVIII. a.
 1209. 31. I. 515. CCLIX. a. 1210. 529.
 CCLXXIX. a. 1212. 22. IV. 537. 541.
 CCLXXXVII. a. 1212. 21. V. 547—550.
 CCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 550. 554.
 CCCLXXX. a. 1215. 14. II. 558—561.
 CCCLXXXIII. a. 1215. 16. VI. 563.

CCCLXXXVI. a. 1213. 21. XII. 373.
CCCLXXXVIII. a. 1215. 26. III. 374.
CCCLXXXIX. a. 1215. 5. IV. 376. CCXC.
c. a. 1215. 464. CCCXIX. a. 1217. 21. I.
387. CCXCIV. a. 1217. 24. I. 388. CCCXVI.
a. 1217. 5. II. 389. CCCXVII. a. 1217. 14.
VI. 391. CCCXVIII. a. 1217. 394. CCCC.
a. 1220. 12. VII. 617. CCCXVIII. a. 1222.
7. X. 638. CCCXL. a. 1222. 482. CCCXXII.
639. CCCXLI. a. 1224. 29. II. 647.
CCCXLVI. a. 1224. 14. VI. 648. CCCXLVIII.
650. CCCXLIX. a. 1224. I. VIII. 652.
CCCL. a. 1227. 4. VI. 666. CCCLX. a.
1228. 22. X. 672. CCCLXVII. a. 1229. 3.
XII. 677. CCCLXXII. a. 1229. 681.
CCCLXXIV. a. 1230. —. IV. 685. 686.
CCCLXXVI.
Heinricus, filius Leopoldi VI. (VII.) ducis.
a. 1224. 14. VI. 649. CCCXLVIII. 651.
CCCCXLIX.
Albertus dux. a. 1283. 177. CNIX.
Rothenburg. Fridericus dux. a. 1162. 26.
II. 316. CCXY.
Sachsen. Heinricus dux. a. 1154. 19. XI.
272. CLXXXI. a. 1156. 17. IX. 278.
CLXXXVII. 281. CLXXXVIII. a. 1157. 29.
I. 284. CX. a. 1157. 23. XI. 286. CXCI.
a. 1162. 322. CCXX.

Mark- und Landgrafen.

Audechs. Heinricus marchio. a. 1205. 2. VII.
501. CCCXLVIII. a. 1228. 672. CCCCLXVI.
Siehe auch Markgrafen von Istrien und Gra-
fen von Audechs.
Chraybarch. Engelbertus II. marchio. a.
1153. 20. XII. memor 265. CLXXVII.
Istria. Engelbertus III. marchio. a. 1156.
17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.
Bertholdus marchio. a. 1174. 17. IX. 348.
CCXXXIX. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI. a.
1195. 2. VI. 451. CCCVIII.
Heinricus marchio. a. 1205. 24. V. 300.
CCCXLVII. Siehe auch Markgrafen und Gra-
fen von Audechs.
Leuchtenberg. Diepoldus, filius Diepoldi
Iustitiani. a. 1205. 24. V. 300. CCCXLVII.
a. 1209. 325. CCCLXIV. 526. CCCLXV.
Meissa. Dietricus marchio. a. 1205. 24. V.
300. CCCXLVII.
Nordgau. Ernestus marchio. a. 829. 12. VIII.
Oesterreich. Gotafredus marchio. a. 823.
28. VI. 8. V. 10. VI.
Geroldus marchio. a. 828. 22. III. 11. VII.
Engilscaucus marchio. a. 893. 22. X. 39.
XXIX.
Wilhelmus marchio. a. 893. 22. X. 39.
XXIX.
Luitpoldus marchio. c. a. 898. 44. XXXII.
a. 900. 19. I. 46. XXXIV. a. 903. 26. IX.
51. XXXVII.
Aribo marchio. a. 903. 8. IX. 50. XXXVI.
c. a. 906. 54. XXXIX.
Leopoldus I. marchio. a. 977. 5. X. 65.
XLVIII. 67. XLIX.
Adalbertus marchio. a. 1049. 16. VI. 85.
LXVI.
Ernst marchio. a. 1063. 25. X. 98. LXXIII.
Leopoldus II. (III.) marchio. a. 1075. 107.
LXXIX. 113. LXXX. a. 1220. 6. II. memor.
607. CCCXC. a. 1220. 15. IV. 614. CCCXIII.
Leopoldus III. (IV.) marchio. a. 1099. 30.
IV. 122. LXXXV. a. 1115. 9. VI. 149. C.
a. 1125. 20. XI. 162. CIX. a. 1133. 207.
CXL. c. a. 1135. 723. XIII. A. a. 1171.
memor. 345. CCXXXVII.

Schwaben. Fridericus II. dux. a. 1099. 30.
IV. 122. LXXXV.
Fridericus III. dux. a. 1142. —. IV. 199.
CXXXIV.
Fridericus IV. dux. (filius regis Chuaradi III.)
a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. 282.
CLXXXVIII.
Conradus dux. a. 1156. 17. IX. 280.
CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.
Fridericus V. dux. a. 1184. —. V. 392.
CCLXV. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXXVIII.
Spoleto. Welf dux. a. 1156. 17. IX. 280.
CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.
Steiermark. Otacher dux. c. a. 1182. 378.
CCLIX. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. a.
1186. 17. VIII. 399. CCLXXII. a. 1186.
17. VIII. 399. CCLXXII. a. 1186. 27.
XII. 401. CCLXXIII. a. 1189. 4. I. 414.
CLXXXIII. c. a. 1190. 425. CCXCIII. 426.
CCXCIV. 478. CCCXXXII. a. 1191. 427.
CCXCIV. 431. CCXCVI. a. 1192. memor.
434. CCXCVII. 436. CCXCIX.
Leopoldus, frater Otacheri ducis. a. 1186.
27. XII. 404. CCLXXIII.
Tuscien. Philippus dux, frater imperatoris
Heinrici VI. a. 1195. 7. X. 454. CCCX.
Züringen. Bertholdus dux. a. 1154. 19. XI.
272. CLXXXI.

Elisabeth, filia Leopoldi III. (IV.) marchio-
nis. a. 1171. 345. CCXXXVII.
Leopoldus IV. (V.) marchio. c. a. 1140.
207. CXL. a. 1156. 17. IX. memor. 281.
CLXXXVIII. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX.
Heinricus II. marchio. a. 1142. 204. CXXXVIII.
a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. a.
1147. —. V. 236. CLVII. a. 1147. 4. VI.
240. CLX.
Sachsen. Hermannus marchio. a. 1162. 26.
II. 316. CCXY.
Stade. Adalbertus marchio. a. 1156. 17. IX.
280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.
Steiermark. Otaker III. marchio. a. 1082.
116. LXXXI. a. 1088. 19. VIII. memor 118.
LXXXII. c. a. 1110. 133. XCIV. 134. XCV.
c. a. 1170. 341. CCXXXIII. a. 1179. 5. IV.
359. CCXLVIII.
Otaker IV. marchio. a. 1088. 19. VIII. 118.
LXXXII. a. 1093. 720. X. A. c. a. 1095.
721. XI. A. c. a. 1100. 123. LXXXVI. c. a.
1110. 134. XCV. a. 1117. 9. VI. 150. CI.
a. 1123. 30. IV. 159. CVI. a. 1125. 165.
CXI. a. 1163. memor. 327. CCXXIV. a.
1179. 5. IV. 359. CCXLVIII. a. 1183. 12.
VIII. 386. CCLXIII.
Leopoldus I. marchio. a. 1123. 30. IV. 159.
CVI. a. 1125. 166. CXI. a. 1128. I. I. 169.
171. CXIII. a. 1140. 24. X. memor. 188.
CCXXV. a. 1143. 210. CXLI. a. 1163. 328.
CCXXIV.
Otaker V. marchio. a. 1128. 172. CNIV. a.
1140. 189. CCXXVI. 725. XV. A. a. 1141.
194. CXXX. 1143. 26. X. 208. CXLI. c. a.
1150. 231. CLXXII. 242. CCXXXIII. a.
1151. 24. IX. 262. CLXXIV. a. 1154. 25.
IX. 270. CLXXX. a. 1154. 19. XI. 270.
CLXXXI. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1159.
23. VI. 293. 294. CCXCVI. a. 1163. 327.
CCXXIV. c. a. 1168. memor. 334. CCXXX.
a. 1191. 431. CCXCVI. a. 1204. 496. CCCLXV.
Sophia marchionissa. a. 1140. 24. X. 188.
CCXXV.
Otaker VI. marchio. a. 1169. 335. CCXXXI.
a. II. 1170. 13. 337. CCXXXII. a. 1170.

340. CCXXXIII. a. 1171. 345. CCXXXVII. a. 1179. 367. CCLII. e. a. 1180. 1. X. 369. CCLIII. e. a. 1180. 484. CCXXXII. e. a. 1181. 374. CCLVII. a. 1192. memor. 438. CCC. Steveningen. Otto IV. landgravius de — a. 1181. 27. II. 373. CCLVI. Friderich landgravius de — a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV. Siehe auch die Burggrafen von Regensburg.

Thüringen. Hermannus Iantgravius. a. 1205. 24. V. 500. CCCXLVII.

Tuscia. Welf marchio de — a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.

Vohrbarg. Dietpoldus marchio de — a. 1125. 20. XI. 163. CIX. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI. a. 1192. 435. CCXCVII. a. 1205. 2. VII. 501. CCXLVIII. a. 1212. 21. V. 550. CCCLXXXIII. a. 1213. 14. II. 561. CCCLXXXIII. a. 1215. 26. III. 575.

CCCLXXXIX. a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC. a. 1217. 5. II. 589. 590. CCCXCIV.

Ungewisse. Bertholdus marchio. a. 1137. 25. XI. 287. CXCI.

Burchardus marchio. a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV.

Chunradus marchio. a. 1147. 16. V. 228. 230. CLV. 232. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 238. CLVIII. a. 1147. 4. VI. 240. CLX. Diepoldus vel Deiepald marchio. e. a. 1130. 173. CXV. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 203. CXXXVII. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.

Engilbertus marchio. a. 1147. 243. CLXII. Gotfridus marchio. a. 1061. 18. II. memor. 91. LXXI. 92. LXXII. e. a. 1070. 94. LXXIV.

Gautherus marchio. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 390. CCLXV.

Grafen.

I. Pfalzgrafen.

Hartwic, com. pal. a. 1025. 80. LXI.

Aribo, com. pal. et comes in Salzburggau. a. 1041. 14. V. 84. LXV.

Engelbertus, com. pal. a. 1107. 127. XC.

Otto, com. pal. a. 1125. 30. VII. 162. CVIII.

Otto, com. pal. a. 1142. —. IV. 199. CXXXIV. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 203. CXXXVII. 208. CXXXVIII. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.

Fridericus, filius Ottonis com. pal. a. 1142. —. IV. 199. CXXXIV. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII. a. 1157. 23. XI. 287. CXCI.

Otto, com. pal. de Witelinspach. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.

Hermannus, com. pal. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. 282. CLXXXVIII.

Cunradus, com. pal. Renu. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.

Otto, major com. pal. e. a. 1167. 334. CCXXIX.

Otto, com. pal. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV.

Otto, junior com. pal. a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI.

Fridericus, filius com. pal. senioris. a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI. a. 1194. 17. IX. 447. CCCV.

Rapoto, com. pal. Bavarie de Ortenberg. a. 1225. 16. VI. 656. CCCCLIII. a. 1217. 14. VI. 592. CCXCIVIII. a. 1218. 22. X. 599. CCCCV. a. 1224. 1. VIII. 633. CCCCL. a. 1225. 16. VI. 656. CCCCLIII. a. 1227. 19. IV. 664. CCCLVIII. a. 1230. —. IV. 686. CCCCLXXXVII. Siehe auch Grafen von Ortenberg.

II. Grafen und Burggrafen.

A.

Atergau. Gekhardus com. de — a. 1007. 1. XI. 74. LVI.

Amherch. (Amminherch.) Wolframmas com. de — a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.

Rapoto de — a. 1139. 10. X. 187. CXXIII. a. 1142. —. IV. 199. CXXXIV.

Andechs. Bertholdus, com. de — a. 1142. 203. CXXXVIII. a. 1154. 19. XI. 271. CLXXXI. a. 1157. 23. XI. 287. CXCI. a.

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

1162. 4. IV. 348. CCXVII. a. 1164. 331. CCXXVI. e. a. 1170. 344. CCXXXV. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1205. 24. V. 499. CCCXLVII. Siehe auch die Markgrafen von Andechs und Istrien.

B. P.

Peilsteia. Fridericus I. comes de — a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII.

Chunradus I. comes de — a. 1133. 176. CXVIII. a. 1137. 180. CXLI. a. 1141. 193. CXXIX. a. 1142. 203. CXXXVIII. e. a. 1132. 28. IV. 264. CLXXVI. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. a. 1157. 23. XI. 287. CXCI. a. 1159. 297. CC.

Juta, filia Chunradi I. comitis de —, et uxor Ottonis de Maehland. a. 1147. 16. V. 229. CLV. 233. CLVI.

Chunradus II. comes de — a. 1147. 16. V. 229. CLV. 233. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 238. CLVIII. 239. CLIX. a. 1154. 19. XI. 271. CLXXXI. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV. a. 1167. 14. VII. 353. CCXXVIII. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI. a. 1184. —. V. 390. CCLXV. a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXVIII. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXXIX. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX.

Fridericus IV. comes de —, filius Chunradi III. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 238. CLVIII. 239. CLIX. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI.

Sigfridus I. comes de — a. 1153. 268. CLXXXVIII.

Sigfridus III. comes de —, frater Chunradi III. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. 349. CXXL.

Chunradus III. comes de —, frater Sigfridi III. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX.

Fridericus V. comes de — a. 1205. 2. VII. 504. CCCXLVIII.

Euphemia, comitissa de — a. 1230. 15. VII. 687. CCCCLXXXVIII. Siehe auch die Grafen von Morlen.

Bertheim. Gerhart, comes de — a. 1160. 307. CCVI.

Berge. Odalricus, comes de — a. 1190. 422. CCLXXXVII.

Peraeche. Uricus, comes de — a. 1212. 8. VIII. 553. CCCLXXXIX.

Plaien. Werianus, comes de — a. 1139. 10. X. 183. CXXIII.

Plaien. Liutoldus I., II., III. comites de —, a. 1141. 193. CXXIX. 194. CXXX. a. 1147. 242. CLXII. 244. CLXII. a. 1153. 268. CLXXVIII. a. 1154. 25. IX. 270. CLXXX. a. 1154. 275. CLXXXII. a. 1157. 23. XI. 287. CXCI. a. 1159. 23. VI. 294. CXCVII. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI. a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX. a. 1189. 4. I. 415. CCLXXXIII. a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1212. 21. V. 550. CCCLXXVIII. a. 1213. 14. II. 561. CCCLXXXIII. a. 1226. 663. CCCLVII.

Heinricus I., frater Liutoldi II. comitis de —, a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII. a. 1188. 24. II. frater Liupoldi II. comitis de Hardeck 409. CCLXXVIII. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXXIX. c. a. 1190. 421. CCLXXXVII.

Churadus comes de —, a. 1205. 24. V. 500. CCCXLVH. a. 1224. I. VIII. 653. CCCL. Siehe auch Grafen von Hardeck.

Ploua. Diepoldus comes de —, a. 1162. 26. II. 316. CCXV.

Potenstein. Boto comes de —, a. 1055. 22. V. 89. LXIX.

Boemia. Diepoldus comes de —, a. 1162. 26. II. 316. CCXV.

Bogen. Adalbertus comes de —, a. 1123. 161. CVII. a. 1142. 13. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 203. CXXXVII. 205. CXXXVIII.

Hartwicus, filius comitis Adalberti de —, a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 203. CXXXVII.

Perhtoldus com. de —, c. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXVI.

Albertus com. de —, a. 1224. I. VIII. 653. CCCL.

Püten. Ekkebertus II. III. comites de —, a. 1141. 194. CXXX. a. 1145. 210. CXLII. a. 1144. 23. X. 215. CXLVI. a. 1147. 244. CLXII. a. 1149. 249. CLXV. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. a. 1179. 10. II. 355. CCXLVI. Siehe auch die Grafen von Formbach und Viehstein.

Burghausen. Gebhardus com. de —, a. 1135. 176. CXVIII. a. 1141. 193. CXXIX. a. 1142. 203. CXXXVIII. a. 1147. 243. CLXII. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII. a. 1157. 23. XI. 287. CXCI. a. 1184. —, V. 392. CCLXV. Siehe auch die Grafen von Sehal.

C. Ch. K.

Kärutheu. Bernhardus com. de —, a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.

Caioea. Godefridus com. de —, a. 1109. 4. XI. 128. XCI.

Castle. Rupertus com. de —, a. 1206. 6. IV. 504. CCCL.

Kirehberg. Chalhohs com. de —, a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX. a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII. a. 1225. 16. VI. 656. CCCLIII.

Klamme. Beatrix de —, mater Adelheidis, uxoris Hermani comitis de Velburg. c. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXXII.

Otto com. de —, a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. a. 1212. 8. VIII. 553. 556. CCCLXXX.

Hermanus com. de —, a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX.

Otto, filius Hermani com. de —, a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX.

Ulricus com. de —, a. 1202. 33. X. 487. CCCXXV. CCCXXXVI. a. 1208. 13. X. 513. CCLVII. a. 1209. 31. I. 518. CCCLX.

a. 1213. 16. VI. 565. CCCLXXXVI. 573. CCCLXXXVII. a. 1217. 5. II. 591. CCCXCII. a. 1217. 14. VI. 592. CCCXCVIII. Siehe auch Grafen von Velburg.

D. T.

Dachau. Churadus com. de —, a. 1142. 203. CXXXVII.

Tollenstein. Gebhardus com. de —, 1212. 21. V. 550. CCCLXXVIII. a. 1213. 14. II. 561. CCCLXXXIII. Siehe auch Grafen von Hirschberg.

Dornberg. Churadus com. de —, a. 1181. 27. II. 373. CCLVI. a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII.

Eberhardus com. de —, a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI.

Traungau. Arbo com. in —, a. 876. 3. XI. 18. XIII. a. 888. 5. I. 30. XXIII. a. 888. I. IV. 31. XXIV. a. 889. 3. V. 33. XXVI. a. 903. 26. IX. 51. XXXVII.

Otakar I. com. in —, c. a. 906. 54. XXXIX.

Otacher II. comes in —, a. 951. 58. XLII.

Treven. (Tremini.) Wolfrat com. de —, a. 1137. 180. CXX. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.

E.

Eberstein. Albertus com. de —, a. 1215. 3. IV. 376. CCCXC.

Eppan. Ulricus com. de —, a. 1209. 323. CCCLXIV. 526. CCCLXV.

F. V.

Velburg. Hermanus com. de —, c. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXXII.

Alheidis, uxor Hermani com. de —, filia Beatricis de Chlamb. c. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXXII.

Otto, filius Hermani com. de —, 1185. 11. IV. 394. CCLXXII.

Otto comes de —, a. 1189. —, VII. 418. CCLXXXVI. a. 1209. 31. I. 516. 518. CCCLX.

Ulricus, filius Ottonis com. de —, a. 1209. 31. I. 516. CCCLX.

Siehe auch Grafen von Klamme.

Viechtenstein. Gebeharth I. comes de —, c. a. 1070. 95. LXXXV.

Gebehardus III. com. de —, a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXXIII. a. 1158. 291. CXCIV.

Dietrich I. comes de —, a. 1140. 725. XV. A. Dietricus II. com. de —, a. 1202. 23. X. 487. CCCXXV. CCCXXXVI. Siehe auch die Grafen von Formbach, Püten, Ratliberg und Windberg.

Vietse. Heinricus com. de —, a. 1184. —, V. 392. CCLXV.

Formbach. Tiemo I. com. de —, a. 1025. 80. LXI.

Heinricus I. comes de —, filius Tiemonis I. a. 1025. 80. LXI.

Heinricus II. comes de —, c. a. 1070. 95. LXXXIV. a. 1075. 107. LXXXIV. 113. LXXXV. a. 1220. 6. II. mem. 607. CCCXX. a. 1220. 15. IV. 614. CCCXXII.

Eberhardus I. com. de —, c. a. 1070. 95. LXXXIV.

Ekkebertus I. comes de —, c. a. 1095. 721. XI. A. a. 1139. 29. III. memor. 181. CXXII. a. 1146. 11. XI. 221. CLI. a. 1179. 29. III. 337. CCXLVII. c. a. 1196. 456. CCXII.

Udalricus I. com. de —, c. a. 1196. mem. 456. CCXII.

(Formbach.) Dietricus com. de —, advocatus monasterii st. Nicolai. c. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1144. 6. V. 214. CMLV.
 Gehehardus II. com. de —, e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1144. 6. V. 214. CMLV. a. 1220. 6. II. memor. 608. CCCCX.
 Ekkehartus II. com. de —, a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. c. a. 1170. memor. 344. CCXXXV. Siehe auch Grafen von Päten, Windberg, Viehstein und Ratilinberg.
 Franeehusca. Heinricus com. de —, a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.

G.

Görz. (Gurtze.) Meginhardus com. de —, a. 1117. 9. VI. 152. CI.
 Engilbertus com. de —, a. 1184. —, V. 392. CCLXV.
 Meinhardus com. de —, a. 1205. 2. VII. 501. CCCXLVIII. a. 1209. 325. CCCLXIV. 326. CCCLXV.

H.

Hallgrafen. Engilbertus comes. a. 1146. 11. XI. 222. CLI. a. 1147. 243. CLXII. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII.
 Gehehardus com. a. 1159. 297. CC.
 Hardeck. Liupoldus II. com. de —, frater Heinrici I. com. de Plaica. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXXVIII. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXXIX.
 Lintoldus com. de —, a. 1217. 5. II. 591. CCCXCVII.
 Chnradus com. de —, a. 1205. 2. VII. 501. CCCXLVIII. a. 1224. 14. VI. 649. CCCCLVIII. 651. CCCCLXIX. Siehe auch Grafen von Plaica.
 Hartesharch. Hermannus com. de —, a. 1218. 22. X. 599. CCCCV.
 Henneberch. Perholdus com. de —, a. 1195. 7. X. 454. CCCX.
 Hessenfrankengau. Chnradus com. in —, a. 909. 19. II. 56. XL.
 Hövnburch. Wilhelmus com. de —, a. 1222. 640. CCCCLL.
 Hirschberg. (Hirzperch.) Gebhardus com. de —, a. 1205. 2. VII. 501. CCCXLVIII.
 Gebhardus, filius Gebhardi comitis de —, a. 1205. 2. VII. 501. CCCXLVIII.
 Gerhardus com. de —, a. 1224. 1. VIII. 653. CCCL. Siehe auch Grafen von Tollenstein.
 Hohenharch. Ernestus comes de —, c. a. 1135. memor. 722. XIII. A.
 Albeida, vidua Ernesti com. de —, filia Friderici advocati Ratisboa. c. a. 1135. 722. XIII. A. c. a. 1140. 723. XIV. A.
 Eraustus, filius Ernesti com. de —, c. a. 1135. 722. XIII. A.
 Fridericus, filius Ernesti com. de —, c. a. 1135. 722. XIII. A.
 Ernes (Erasto) com. de —, a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI. c. a. 1160. 299. CCH.
 Diepoldus com. de —, a. 1217. 14. VI. 592. CCCXCVIII. Siehe auch die Gräfin von Wildberg.

L.

Lapide. Hermannus com. de —, a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Lambach (and Wels.) Arnoldus (Arnolf) I. comes de —, a. 992—993. 718. VIII. A. c. a. 993. 69. LI. a. 1061. 18. II. memor. 91.

LXXI. 92. LXXII. c. a. 1070. 94. LXXIV. a. 1088. 19. VIII. 118. LXXXII. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
 Arnolds II. (filius Arnoldi I.) com. de —, pater Adalberonis episcopi Wirzburg. a. 1061. 18. II. memor. 91. LXXI. 92. LXXII. c. a. 1070. 94. LXXIV. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
 Aribo, frater Arnoldi II. com. de —, a. 1056. memor. 90. LXX. c. a. 1070. 94. LXXIV. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII.
 Engelbertus com. de —, a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV.
 Perngarius com. de —, a. 1099. 30. IV. 122. LXXXV.
 Lewenberch. Peragerus com. de —, a. 1224. 1. VIII. 653. CCCCL.
 Lexmande. Foleradus com. de —, a. 1142. 203. CXXXVII. 205. CXXXVIII.
 Liebena. (Liubenowe.) Sifridus com. de —, a. 1157. 23. XI. 287. CXCI. a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII.
 Otto com. de —, a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII. a. 1189. 4. I. 415. CCLXXXIII.

M.

Maticgaa. Isengrimus comes in —, a. 889. 5. II. 45. XXXIII. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII.
 Arbo com. in —, a. 903. 12. VIII. 48. XXXV.
 Gehehardus com. in —, a. 1007. 1. XI. 73. LV.
 Pilgrimus com. in —, a. 1014. 21. VI. 76. LVIII. a. 1039. 1. V. 81. LXII.
 Maanesvelde. Barchadas com. de —, a. 1218. 22. X. 599. CCCCV.
 Megelinge. Kono com. de —, a. 1157. 23. XI. 287. CXCI.
 Mérie. (Morle. Morli. Morea.) Sifridus com. de —, a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXXVIII. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXXIX. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX. a. 1189. 4. I. 415. CCLXXXIII. c. a. 1190. 478. CCCXXXII. Siehe auch Grafen von Peilstein.
 Mosharch. Chnradus com. de —, a. 1209. 525. CCCLXIV. 526. CCCLXV. a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII.

N.

Nürnberg. Chnradus castellanus de —, a. 1164. 331. CCXXVI. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX.

O.

Othingen. Ludewicus com. de —, a. 1147. 4. VI. 241. CLX.
 Ortenberg. Rapoto com. de —, a. 1167. 14. VII. 335. CCXXXVIII. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1174. 350. CCMLI. a. 1181. 2. IV. 388. CCLXIV. a. 1205. 24. V. 500. CCCXLVII.
 Heinricus com. de —, a. 1205. 24. V. 500. CCCXLVII. a. 1212. 8. VIII. 553. CCCCLXXXIX. a. 1217. 14. VI. 592. CCCXCVIII. a. 1218. 22. X. 599. CCCCV. a. 1224. 1. VIII. 653. CCCLL. a. 1225. 16. VI. 656. CCCCLIII. a. 1230. —, IV. 686. CCCCLXXXVII. c. a. 1230. 690. CCCCLXXXI.
 Rapoto com. de —, a. 1222. 483. CCCXXXII.
 Hermannus com. de —, 1222. 640. CCCCLLI. a. 1229. 3. XII. 677. CCCCLXXII. a. 1229. 681. CCCCLXXXIV. Siehe auch Pfalzgrafen.
 Oatinspale. Rapoto comes in pago —, a. 1005. 7. XII. 71. LIV.

R.

- Raaha. (Ragatz. Rakyz. Raxez.) Chauradus com. de —, a. 1147. 16. V. 230. CLV. 235. CLVI. a. 1147. —, V. 239. CLIX. c. a. 1177. 351. CCXLIII. a. 1192. 433. CCXCVII.
- Ratlinberg. Udalricus, comes de —, a. 1139. 29. III. memor. 181. CXXII. a. 1179. 29. III. 357. CCXLVII. Siehe auch Grafen von Formbach, Püten, Vichtenstein und Windberg.
- Rebgan. Adelbertus I. II. com. de —, a. 1134. 29. VIII. 174. CXVI. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXXIII. a. 1151. 263. CLXXV. e. a. 1160. 299. CCH. a. 1189. 4. I. 414. CCLXXXIII. a. 1192. 435. CCXCVII.
- Gertrudis, uxor Adalberti I. com. de —, e. a. 1160. 299. CCH.
- Gehehardus, filius Adalberti I. et frater Adalberti II. com. de —, e. a. 1160. 299. CCH. a. 1189. 4. I. 414. CCLXXXIII.
- Regensburg. Burggrafen von —, Heinrich III. praefectus. a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. Otto III. praefectus de —, filius Ottonis pal. com. a. 1142. 205. CXXXVIII.
- Heinricus IV. Burggravinus de —, a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX.
- Vto comes Ratisb., pater Alberti de Prunzlaite. a. 1191. 433. CCXCVI. Siehe auch die Landgrafen von Stevengingen.
- Regensburg. Domvögte von —, Gandbertus advoc. a. 878. 20. IX. 22. XVI. a. 883. 5. IV. 25. XIX.
- Fridericus advoc. I. II. a. 1125. 30. VII. 162. CVIII. e. a. 1135. 722. XIII. A. a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 203. CXXXVII. 205. CXXXVIII. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —, V. 391. CCLXV.
- Livkardis, uxor Friderici. e. a. 1135. 722. XIII. A.
- Alheidis, filia Friderici advocati de —, vidua Erastonis comitis de Hohenbarch. e. a. 1135. 722. XIII. A.
- Heinricus, tmadvoc. a. 1147. 16. V. 228. CLV. 232. CLVI. a. 1147. 4. VI. 240. CLX.
- Otto de Leagenbach, advoc. de —, a. 1189. 4. I. 415. CLXXXIII. a. 1204. 496. CCCLV. a. 1208. 15. X. 313. CCCLVIII. a. 1212. 21. V. 550. CCCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 551. 554. CCCLXXXIX. a. 1213. 14. II. 561. CCCLXXXIII. a. 1213. 16. VI. 563. CCCLXXXVI. 570. CCCLXXXVIII. a. 1217. 14. VI. 591. CCCXCVIII. a. 1220. 24. IV. 615. CCCXCIV. a. 1224. 14. VI. 649. CCCCLXVIII. 651. CCCCLXIX.
- Hartwicus advocat. de —, a. 1195. 25. VII. 453. CCCIX. a. 1197. 26. IV. 458. CCCXIV. a. 1206. 4. II. de Leagenbach. 502. CCCXLIX.
- Livkardis advocatrix de —, a. 1220. 6. II. 609. CCCXX.
- N. N. tmadvogt. a. 1230. 28. II. 683. CCCCLXXV. Siehe auch die Edlen von Leagenbach.
- Rotenecke. Menhardus com. de —, a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX.
- Romesberch. Godfridus com. de —, a. 1157. 23. XI. 287. CXCI.

S.

- Sachsen. Hermannus com. de —, a. 1109. 4. XI. 128. XCI.
- Salzburggau. Sigihardus com. in —, a. 903. 26. IX. 51. XXXVII.
- Engilbertus com. in —, a. 904. 5. III. 53. XXXVIII.
- Ariho com. in —, a. 1041. 14. V. 54. LXV.

- Spizimberch. Ludwicus comes de —, a. 1184. —, V. 392. CCLXV.
- Sehala. (Seala.) Sigihardus II. comes de —, a. 1135. 176. CXVIII.
- Sigihardus III. com. de —, a. 1147. 243. CLXII. a. 1157. 23. XI. 287. CXCI. e. a. 1170. 344. CCXXXIV. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL. a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXXII.
- Siehe auch Grafen von Barghausen.
- Sulzbach. Beringarius com. de —, a. 1109. 4. XI. 128. XCI.
- Gehehardus com. de —, a. 1142. 15. XII. 202. CXXXVI. a. 1142. 203. CXXXVII. a. 1156. 17. IX. 280. CLXXXVII.
- Swinshud. Radolfus com. de —, a. 1136. 17. IX. 280. CLXXXVII.

U.

- Vfgovve. Marchwardus com. in —, a. 940. 13. VII. 57. XLI.
- Vote (?Ulten). Uleriens com. de —, a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII.
- Ursch. Egeao com. de —, a. 1217. 14. VI. 592. CCCXCVIII.

W.

- Wasserburg. Chauradus com. de —, a. 1217. 14. VI. 592. CCCXCVIII. a. 1218. 9. VII. 598. CCCCV. a. 1224. 1. VIII. 652. CCCCL. a. 1225. 16. VI. 656. CCCCLIII. a. 1226. 659. CCCCLVII. a. 1227. 19. IV. 664. CCCCLVIII. a. 1227. 670. CCCCLXIV. e. a. 1230. 690. CCCCLXXXI.
- Chnuegundis, uxor Chauradi com. de —, a. 1226. 659. CCCCLVII. a. 1227. 19. IV. 664. CCCCLVIII.
- Wels. Siehe Lambach.
- Wertheim. Pappo com. de —, a. 1195. 7. X. 454. CCCX.
- Wiltperch. Adelheid de —, a. 1140. 724. XV. A. Siehe auch Hohenbarch.
- Windberg. Hermannus I. com. de —, e. a. 1070. 95. LXXIV. a. 1122. 158. CV. a. 1139. 29. III. memor. 181. CXXII. a. 1179. 29. III. 357. CCXLVII.
- Udalricus comes de —, advocatus ecclesiae Patav. e. a. 1070. 95. LXXIV. Siehe auch Grafen von Formbach, Ratilinberg, Püten und Vichtenstein.
- Wirtenberch. Hartmannus com. de —, a. 1215. 5. IV. 576. CCCXC.
- Ludwicus com. de —, a. 1222. 13. III. 633. CCCXXXIV.
- Wolfrathusen. N. N. com. de —, a. 1170. 23. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —, V. 391. CCLXV.

Z.

- Zolre. (Zoltern.) Fridericus com. de —, a. 1205. 24. V. 500. CCCCLVII.

Unbenannte.

- Adalbero com. a. 1010. 28. IV. 75. LVII.
- Adalpero com. a. 1025. 80. LXI.
- Adalbrecht com. e. a. 1095. 721. XI. A.
- Adelbero com. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
- Adalscalus comes, pater Altmani Trideantini episcopi a. 1142. 205. CXXXIX.
- Altman com. a. 1025. 80. LXI.
- Arathotas com. a. 877. 28. VI. 19. XIV.
- Arbo com. a. 909. 19. II. 56. XL.
- Arnolt com. a. 1025. 80. LXI.
- Arnolffus com. a. 1018. 8. II. 78. LX.
- Pabo com. a. 904. 5. III. 52. XXXVIII.
- Peraholt, filius Friderici com. a. 1025. 80. LXI.

Bertoldus, frater Popponis comitis. a. 1147. 4. VI. 241. CLX.
 Bertholdus com. a. 1160. 14. II. 301. CCIII.
 Beringarius com. a. 1125. 20. XI. 163. CIX.
 Peragerus com. a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII.
 Perahardus com. a. 1117. 9. VI. 152. CI. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII.
 Piligrinus com. a. 1025. 80. LXI. a. 1039. I. V. 81. LXII.
 Poppo com. a. 1025. 80. LXI. a. 1162. 26. II. 316. CCXV.
 Poppo comes, frater Bertoldi. a. 1147. 4. VI. 241. CLX.
 Boppo urbanus comes. a. 1166. 332. CCXXXVII. a. 1176. 351. CCXLII. e. a. 1180. 371. CCLIV.
 Chadalboe com. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
 Ketoldus com. a. 834. 21. XII. 13. IX.
 Kerpreht (Gaerbertus) jussus a Tassilone duce. a. 777. 3. II. a. 791. 3. III.
 Kerungus com. a. 940. 13. VII. 57. XLI.
 Chumbertus com. a. 829. 13. VIII.
 Cuadboldus com. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII.
 Diepurga, uxor Wersheri fundatrix monasterii Reichersperg. a. 1160. 19. VIII. mem. 304. CCV.
 Eberhardus com. a. 951. 58. XLII. a. 1056. 90. LXX. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII.
 Eckhardus com. a. 955. 13. XII. 60. XLIV.
 Eugilprecht com. a. 951. 58. XLII.
 Eugilrada, uxor Wilhelmi com. a. 853. 18. I. 17. XII.
 Erastus com. a. 877. 28. VI. 19. XIV.
 Fridirih comes, pater Peraholti. a. 1025. 80. LXI.
 Gebehardus com. a. 1014. 21. VI. 76. LVIII.
 Gerolt comes, pater Geroldi. a. 1025. 80. LXI.

Geroldus comes, maritus Christianae de Aspach. a. 1164. 330. CCXXVI.
 Godebaldus com. a. 1096. 121. LXXXIV.
 Guspolt com. a. 1025. 80. LXI.
 Hemma comitissa. a. 1170. 13. II. memor. 336. CCXXXII. a. 1184. —. V. 359. CCLXV.
 Hilltiboldus com. a. 940. 13. VII. 57. XLI.
 Iriagus com. a. 904. 5. III. 53. XXXVIII.
 Leodro (Hleodro) com. a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III. a. 802. —. III. 7. IV.
 Magilo com. a. 777. 4. II.
 Megiwardus com. a. 829. 13. VIII. a. 904. 5. III. 52. XXXVIII.
 Nordperbt com. a. 843. 3. VIII. 14. 15. X. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Otto com. e. a. 1095. 721. XI. A.
 Rapoto com. a. 889. 20. XI. 35. XXVII.
 Rabbodo com. a. 1096. 121. LXXXIV.
 Redioldus com. a. 829. 13. VIII.
 Salubho (Salnhho) jussus a Tassilone duce. a. 777. 3. 4. II. a. 791. 3. I. 5. III.
 Sarhilo comes cum filio Sarhiloae. a. 1025. 80. LXI.
 Sigehardus com. a. 1147. 243. CLXII.
 Sixo com. a. 1147. 243. CLXII.
 Udalriens com. a. 1096. 121. LXXXIV.
 Vtili com. a. 777. 4. II.
 Waltilo com. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
 Wanilo (Wenilo) jussus a Tassilone. a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. III.
 Werinherus, fundator monasterii Reichersperg. a. 1137. memor. 179. CCX. a. 1142. 8. I. 196. CCXXII. a. 1146. 4. V. 219. CL. a. 1160. 19. VIII. 303. CCV. a. 1162. 4. IV. 318. CCXVII. a. 1205. 24. V. 499. CCCXLVII.
 Wilhelmus com. a. 853. 16. 17. XII. a. 877. 28. VI. 20. XIV. a. 955. 13. XII. 60. XLIV.

Kanzlei und Hofämter der Herzoge und Markgrafen von Oesterreich.

I. Kanzlei.

Prothonotarius Austriae.

Ulrus magister. a. 1227. 11. V. 665. CCCCLIX.

Scriba Austriae.

Heuriens magister. a. 1217. 2. VII. 593. CCCXCIX.

Notarii curiae.

Ulrus. a. 1197. 26. IV. 459. CCCXIV. a. 1198. 18. VIII. 462. CCCXVII. a. 1202. 15. XII. 488. CCCXXXVII. a. 1208. 13. V. 513. CCCLVIII. a. 1209. 31. I. 519. CCCLX. a. 1213. 22. IV. 541. CCLXXVII. a. 1213. 8. VIII. 553. 556. CCLXXIX. a. 1213. 16. VI. 566. CCLXXXVI. 573. CCLXXXVII.
 Daniel. a. 1203. 7. IV. 493. CCCXLI. a. 1203. 494. CCCXLII.
 Leopoldus. a. 1204. 496. CCCXLV. a. 1220. 12. VII. 618. CCCCXVIII. a. 1224. 14. VI. 650. CCCCXLVIII.

Heuriens magister, canon. Pataviensis, plebanus in Probstorf. a. 1215. 26. III. 575. CCLXXXIX. a. 1215. 5. IV. 576. CCXC.

Capellane.

Choutradus. a. 1198. 18. VIII. 462. CCCXVII.
 Wolfgaugus. a. 1198. 18. VIII. 462. CCCXVII.
 Heuriens magister, canon. Pataviensis, plebanus in Probstorf. a. 1215. 26. III. 575. CCLXXXIX. a. 1215. 5. IV. 576. CCXC.
 Arnoldus magister, de st. Petronella. a. 1215. 26. III. 575. CCLXXXIX.
 Heuriens de Puchpach. a. 1215. 26. III. 575. CCLXXXIX.

II. Hofämter.

Marschalci Austriae.

Albero. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXIX. a. 1197. 26. IV. 459. CCCXV.
 Dietmarus. a. 1202. 15. XII. 488. CCCXXXVII. a. 1208. 9. III. 492. CCCXL.
 Ulrus de Valchensteine. a. 1220. 12. VII. 618. CCCCXVIII. a. 1224. 14. VI. 649. CCCCXLVIII. 631. CCCCXLIX.

Marschalci Stiriae.

Rudigerus (de Planchenwart.) e. a. 1200. 475. CCCXXIX.
 Hartnidus de Ort. e. a. 1191. 431. CCXCVI. a. 1217. 594. CCCC.

Camerarii.

- Goswinus. a. 1103. **23**. IV. **124**. LXXXVII.
 Ryprecht. e. a. 1180. **352**. CCXLIV.
 Bilungus. e. a. 1181. **374**. CCLVII.
 Wulfiagus. e. a. 1190. **427**. CCXCIV.
 Ortolfus de Goewiz. a. 1191. **431**.
 CCXCVI.
 Menbardus. a. 1192. **435**. CCXCVII.
 Meingotus. a. 1197. **26**. IV. **459**. CCCXIV.
 Gotfridus. a. 1203. **7**. IV. **493**. CCCXLI. a.
 1210. **530**. CCCLXIX.
 Heinrichus de Tribanswinchel. a. 1205. **2**. VII.
501. CCCXLVIII. a. 1208. **15**. X. **513**.
 CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **556**. CCCLXXIV.
 a. 1213. **16**. VI. **565**. CCCLXXXVI. **573**.
 CCCLXXXVII. a. 1224. **10**. V. **618**.
 CCCXLVII. a. 1224. **11**. VI. **619**.
 CCCXLVIII. **631**. CCCCLXIX.
 Opoldus. a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII. a.
 1212. **8**. VIII. **556**. CCCLXXXIX. a. 1213. **16**.
 VI. **565**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII.
 Otto. a. 1222. **610**. CCCCLII. e. a. 1222.
641. CCCCLXII.

Pincernae Austriae.

- Livpoldus de Molessdorf. a. 1203. **494**.
 CCCXLII. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCXLVIII.
 a. 1207. **509**. CCCLV. a. 1208. **15**. X. **513**.
 CCCLVIII. a. 1209. **31**. I. **518**. CCCLX.
 a. 1212. **8**. VIII. **553**. **556**. CCCLXXXIX. a. 1213.
16. VI. **565**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII.
 a. 1215. **26**. III. **525**. CCCLXXXIX. a. 1224.
14. VI. **619**. CCCCLXVIII. **631**. CCCCLXIX.
 Albero de Grimmenstein. a. 1220. **12**.
 VII. **618**. CCCCVIII. a. 1224. **10**. V. **617**.
 CCCCLXVIII. a. 1224. **11**. VI. **630**. CCCCLXVIII.
631. CCCCLXIX.

Pincernae Stiriae.

- Livpoldus de Mitterdorf. e. a. 1181. **374**.
 CCLVII.
 Heinrichus de Hagspach. e. a. 1230. **691**.
 CCCLXXXIII.

Dapiferi Austriacae.

- Aloldus. a. 1197. **26**. IV. **459**. CCCXIV.

Edle, Ministerialen, Bürger etc.

A.

- Abbatstorf. Gehehart de —. a. 1141. **194**.
 CXXX.
 Abbatia. Pernbart de —. e. a. 1180. **352**.
 CCXLIV. Siehe auch Abteie.
 Abteie. Hartwiens de —. a. 1213. **23**. IV.
563. CCCLXXXV. a. 1224. **10**. V. **618**.
 CCCCLXVIII. e. a. 1230. **689**. CCCLXXXIX.
 Siehe auch Abbatia.
 Abemhone. Radolf. a. 1195. **2**. VI. **452**.
 CCXVIII.
 Abegvvelbe. Heroldus cognomine —. a.
 1194. **17**. IX. **447**. CCXY.
 Abensberg. (Abensperch.) N. N. nobiles de
 —. a. 1170. **13**. II. **338**. CCXXXII.
 Altmannus. a. 1220. **23**. IX. **621**. CCCXXX.
 a. 1225. **16**. VI. **636**. CCCLLII.
 Abraut nobilis. a. 1163. **328**. CCXXIV.
 Aebaim. Siehe Abaim.
 Aebhuses. Hademar de —. a. 1188. **14**. VIII.
413. CCLXXXI.
 Aehleiten. Radiger de —. a. 1228. **7**. V. **622**.
 CCCLXV. Siehe auch Aehleiten.

- Wiehardus de Seefeld et Veldsberg. a. 1198.
18. VIII. **462**. CCCXVII. a. 1202. **23**. X.
487. CCCXXXV. CCCXXXVI. a. 1202. **15**.
 XII. **488**. CCCXXXVII. a. 1203. **9**. III. **492**.
 CCCXL. a. 1203. **7**. IV. **493**. CCXLI. a.
 1203. **494**. CCCXLII. a. 1205. **2**. VII. **501**.
 CCCXLVIII. a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII.
 a. 1210. **530**. CCCLXIX. a. 1212. **8**. VIII.
553. **556**. CCCLXXXIX. a. 1213. **16**. VI. **565**.
 CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII. a. 1215.
26. III. **575**. CCCLXXXIX.
 Livpoldus. a. 1210. **530**. CCCLXIX.
 Kadoldus de Veldsperch. a. 1224. **14**. VI.
649. CCCCLXVIII. **651**. CCCCLXIX.
 Chuaradus de Arberch. a. 1224. **14**. VI.
649. CCCCLXVIII. **651**. CCCCLXIX.

Dapiferi Stiriae.

- Dietmarus de Pütanau. e. a. 1181. **374**.
 CCLVII. e. a. 1190. **427**. CCXCIV. a. 1191.
428. CCXCV. **432**. CCXCVI. a. 1192. **433**.
 CCXCVII. a. 1207. **308**. CCCLVI.
 Herrandus de Willonia. a. 1191. **431**.
 CCXCVI. a. 1192. **437**. CCXCIX. **439**. **442**.
 CCC. a. 1202. **15**. XII. **488**. CCCXXXVII.
 Bertholdus de Emmerberg. a. 1205. **2**. VII.
501. CCCXLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **553**. **556**.
 CCCLXXXIX. a. 1213. **16**. VI. **565**. CCCLXXXVI.
573. CCCLXXXVII. a. 1220. **12**. VII. **618**.
 CCCCVIII. a. 1220. **610**. CCCCLXI. a.
 1223. **24**. IV. **614**. CCCCLXIV. a. 1224. **29**.
 II. **647**. CCCCLXVI. a. 1224. **14**. VI. **650**.
 CCCCLXVIII. **631**. CCCCLXIX.
 Heinrichus de Prunne. a. 1209. **31**. I. **518**.
 CCCLX. a. 1210. **530**. CCCLXIX.
- Cellarii magister. Marquardus. a. 1220.
12. VII. **618**. CCCCVIII.
 Coquinae magister. Hilgrimus. e. a.
 1200. **473**. CCXXIX.
 Forstmagister de Styria. Rudolfus. a.
 1224. **14**. VI. **630**. CCCCLXVIII.
 Officialis de Styria. Hilpoldus. a. 1213.
21. XII. **574**. CCCLXXXVII.

- Aeiabrucke. (Aeiapruceh.) Ortolfus de —.
 a. 1203. **9**. III. **492**. CCCXL. a. 1222. **7**.
 XII. **639**. CCCCLX.
 Ulrichus filius Ortolfi. a. 1222. **7**. XII. **639**.
 CCCCLX.
 Adala. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII.
 Adala, uxor Godefridi ministerialis Salisburg.
 a. 1147. **242**. CLXII.
 Adalber. e. a. 1160. **300**. CCH.
 Adalbertus, nobilis vir. a. **529**. **12**. VIII.
 Adalbertus, Patavienus camerarius. a. 1151.
26. VIII. **261**. CLXXIII.
 Adalbertus, ministerialis Patav. e. a. 1152.
25. IV. **264**. CLXXVI.
 Adalbero, dapifer Salisburg. a. 1137. **180**. CCXY.
 Adalbero, ministerialis et familiaris marchi-
 onis Stiriae. a. 1163. **328**. CCXXIV.
 Adalbrecht. a. 951. **38**. XLII. a. 1056. **20**.
 LXX. e. a. 1083. **749**. IX. A.
 Adalfrid. a. 903. **8**. IX. **51**. XXXVI.
 Adalger. a. **777**. **3**. II. a. 849. **19**. VII. **16**.
 XI. a. 903. **8**. IX. **51**. XXXVI. a. 953. **13**.
 XII. **60**. XLIV.
 Adalheit. e. a. **1110**. **135**. XCV.
 Adalhelm. e. a. 906. **54**. XXXIX.

- Adalher. e. a. 1160. **300**. CCH.
- Adalo, advocatus. a. 955. **13**. XII. **60**. XLIV.
- Adalolf, servus. a. **777**. **10**. VII. **1**. I.
- Adalram. a. 1056. **90**. LXX. e. a. 1063. **719**. IX. A. a. 1093. **720**. X. A. e. a. 1095. **721**. XI. A. e. a. 1110. **133**. XCV. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. **126**. LXXXIII.
- Adalrammus, miles Patav. a. 1093. **721**. X. A. Adalram, domus. e. a. 1110. **132**. XCH. **135**. XCV. a. 1111. **25**. VI. **138**. XCVI.
- Adalrammus, nobilis vir. a. 1142. **25**. III. **198**. CXXXIII.
- Adalrammus, frater Luitoldi. a. 1143. **211**. CXLII.
- Adalrih. a. 903. **8**. IX. **51**. XXXVI.
- Adelbertus. a. **1056**. **120**. LXXXIII. a. 1106. **126**. LXXXIX.
- Adelbertus, servicus ecclesiae Wirzburg. a. 1106. **126**. LXXXIX.
- Adelbraeh. a. 1155. **276**. CLXXXV.
- Adelbraht. a. 1096. **121**. LXXXIV.
- Adelbreth, familiaris Colonus de Wassenberg. a. 1155. **276**. CLXXXV.
- Adelbreht. a. 1093. **720**. X. A.
- Adelhero. a. 1096. **121**. LXXXIV.
- Adelhero, familiaris marchionis Stiriae. a. 1082. **342**. CCXXXIII.
- Adelhero, Chunradas Kelech cognomine—. a. 1161. **313**. CCXII.
- Adelger. a. **829**. **13**. VIII. e. a. 993. **70**. LI. a. 1174. **350**. CCXLI.
- Adelgispaeh, Dietricus de. a. 1135. **176**. CXVIII.
- Adelkalm, servicus ecclesiae Patav. a. 1082. **342**. CCXXXIII.
- Adelharthius, Heiricus de. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Siehe auch Alhartingen.
- Adelmar. a. **829**. **13**. VIII.
- Adelram. a. 1096. **121**. LXXXIV.
- Adelram, familiaris marchionis Stiriae. a. 1082. **342**. CCXXXIII. e. a. 1100. **123**. LXXXVI.
- Adelrihe. a. 1096. **121**. LXXXIV.
- Adelwan. (Adelwanh. Adilwanh.) Marquardus de. — a. 1220. **624**. CCCXXIV. a. 1224. **24**. IV. **644**. CCCXXIV. a. 1224. **44**. VI. **650**. CCCXXVIII. **632**. CCCCLX.
- Adeuat. Utricus et Sihoto fratres de. — a. 1184. **392**. CCLXVI.
- Atersee, Egelsealens de. a. 1147. **26**. XII. **242**. CLXI.
- Ato, advocatus ecclesiae Mondsee. a. 879. **9**. IV. **24**. XVIII.
- Aelterpach, Heiricus de. — e. a. 1220. **628**. CCCXXIX. Siehe auch Aelterbach und Eitterbach.
- Aeutenchirichen, Chunradas et Tymo fratres de. — a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV. Wernebus de. a. 1224. **1**. VIII. **653**. CCCCL. a. 1227. **19**. IV. **663**. CCCCLVIII. Siehe auch Anzeehirichen.
- Aesenheim, Eberhardus et Fridericus fratres de. — a. 1220. **624**. CCCXXIV. Siehe auch Aesenheim.
- Affaueh. (Afnau.) Lentoldus de. — e. a. 1222. **642**. CCCCLXII. a. 1224. **10**. V. **648**. CCCCLVII.
- Agast, Agaste, Agest, Agist, Agste. Siehe Aist.
- Agehausen, Pabo de. — e. a. 1152. **28**. IV. **264**. CLXXVI.
- Ahaim. (Aehaim.) Rudiger de. — a. 1140. **725**. XV. A. a. 1163. **20**. IV. **324**. CCXXI. a. 1167. **14**. VII. **332**. CCXXVIII.
- Arbo. a. 1184. **2**. IV. **359**. CCLXIV.
- Manegoldus (esmerarius Patav.) a. 1188. **24**. I. **408**. CCCLXXVII. a. 1197. **432**. CCCXV. a. 1204. **29**. VII. **496**. CCCXLIV. a. 1204. **438**. CCCXLVI. a. 1207. **510**. CCCLVI. a. 1211. **28**. I. **532**. CCCLXXII. a. 1212. **11**. I. **534**. CCCLXXIV.
- Heiricus de. —, frater Manegoldi. a. 1207. **510**. CCCLVI. a. 1211. **28**. I. **532**. CCCLXXII. a. 1212. **11**. I. **534**. CCCLXXIV. a. 1220. **3**. II. **604**. CCCXC. a. 1220. **11**. II. **611**. CCCXCI. Fridericus miles et praepos. de. — e. a. 1212. **537**. CCCLXXXI.
- Uselesus de. e. a. 1212. **537**. CCCLXXXI.
- Ahalmsdorf, Dietmarus de. — a. 1220. **11**. II. **611**. CCCXCI. Siehe auch Alhalmsdorf.
- Ahlaeite. (Ahliten. Aheliten.) Bernhardus de. — a. 1189. **11**. IV. **417**. CCLXXXV. e. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCCXXII. Hildegardis uxor Bernardi. e. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCCXXII. Hertwinus filius Bernardi. a. 1189. **11**. IV. **417**. CCLXXXV. Otto filius Bernardi. a. 1189. **11**. IV. **417**. CCLXXXV. Otto de. e. a. 1230. **689**. CCCCLXXIX. Walehuns filius Bernardi. a. 1189. **11**. IV. **417**. CCLXXXV. Chunradas de. — e. a. **1230**. **693**. CCCCLXXXVII. Siehe auch Achleiten und Piteabach.
- Ahausen. (Ahusen. Ahsin.) Hadmarus de. — a. 1147. **16**. V. **231**. CLV. **326**. CLVI. a. 1173. **26**. VIII. **347**. CCXXXVIII. Rapoto. a. 1215. **26**. III. **375**. CCCLXXXIX. Aiche, Heiricus de. — e. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCCXXII. e. a. 1230. **689**. CCCCLXXIX. Aichenbaeh, Otto de. — a. 1204. **408**. CCCXLVI. (Marzebalus Patav.) a. 1220. **24**. IV. **615**. CCCXXV.
- Aiterbaeh, Erehinpreth et Altman fratres de. — e. a. 1070. **95**. LXXIV. Siehe auch Aeiterpach und Eitterbaeh.
- Aigelinge, Amelherus de. — e. a. **1152**. **28**. IV. **264**. CLXXVI. Siehe auch Eigelinge.
- Aigen. (Eygen.) Hago von dem — e. a. 1170. **344**. CCXXXIV. e. a. 1180. **322**. CCLV. Chunradas de. e. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCCXXII.
- Aist. (Agast. Agaste. Agest. Agist. Agste.) Gotfridus de. a. 1125. **168**. CXI. a. 1128. **1**. I. **171**. CXIII. Dietmarus. a. 1148. **210**. CXLI. a. 1159. **23**. VI. **294**. CXCVII. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV. a. 1171. **343**. CCXXXVII. a. 1209. **31**. I. mem. **317**. CCCLX.
- Sophia soror Dietmari de. — et uxor Eguilberti de Seonheringia. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV. Adelherthus filius Dietmari. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV. Karolus. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV. Johannes. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV. Rumbertus. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV. Rudolfus. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
- Aistersheim, Dietmarus de. — a. 1228. **674**. CCCCLXIX. Siehe auch Aistersheim.
- Alpker. a. **843**. **3**. VIII. **14**. **15**. X. Alpker frater Gundperhti. a. 909. **19**. II. **56**. XI. Alpkis. a. **843**. **3**. VIII. **15**. X. Albea. Otto de. — a. 1213. **23**. IV. **563**. CCCLXXXV. a. 1220. **624**. CCCXXIV. a. 1224. **14**. VI. **650**. CCCXXVIII. Heiricus gener Ottonis de. a. 1220. **624**. CCCXXIV.
- Alther. a. 1082. **117**. LXXXI.
- Alherthus. a. 1187. **407**. CCLXXVI. a. 1196. **437**. CCXXIII. e. a. 1200. **471**. CCXXIV. a. 1229. **17**. XII. **681**. CCCCLXXIII.
- Albertus, frater Daringi. a. 1139. **10**. X. **186**. CXXIII.

- Albertus paer de Patavia. a. 1197. [439](#).
CCXXV. e. a. 1200. [471](#). CCCXXIV. a. 1204.
[29](#). VII. [426](#). CCXLIV. a. 1206. [19](#). VI.
[303](#). CCCLII.
- Albertus de familia st. Nicolai. a. 1204. [498](#).
CCCLVI.
- Albertus filius Popponis. e. a. 1230. [689](#).
CCCLXXXIX.
- Alpericus, Patav. ecclesiae advocatus. a. 903.
[8](#). IX. [42](#). XXXVI.
- Alberih. a. 1096. [121](#). LXXXIV.
- Albero, familiaris marchionis Stiriae. e. a.
1100. [123](#). LXXXVI.
- Albero marschalens Austriae. a. 1188. [29](#). II.
[410](#). CCLXXIX. a. 1197. [26](#). IV. [439](#). CCCXIV.
- Albero libere conditionis laicus. e. a. 1218.
[380](#). CCXCII.
- Albinnus, u. 1190. [423](#). CCLXXXVIII.
- Albrandus. a. 1187. [407](#). CCLXXVI.
- Albrecht. a. 1194. [17](#). IX. [447](#). CCCV.
- Albrich. a. 903. [8](#). IX. [31](#). XXXVI. a. 1023.
[80](#). LXI.
- Albas. Churradus cognomine —. e. a. 1225.
[481](#). CCXXXIII.
- Albericus. e. a. 1225. [484](#). CCXXXIII.
- Albwinus, filius Piligrimi et frater Ottonis a.
1153. [20](#). XII. [263](#). CLXXXVII.
- Albwinus pater Erchinberti. a. 1153. [20](#). XII.
[263](#). CLXXXVII.
- Alwin, ministerialis et familiaris marchionis
Stiriae. a. 1163. [328](#). CCXXIV.
- Alkerna, pater Ulrichi. a. 1204. [498](#). CCCLVI.
- Altah. Churradus de —. a. 1217. [14](#). VI. [392](#).
CCXXVIII.
- Altdorf. Churradus marschalens Bavariae de
— a. 1220. [23](#). IX. [621](#). CCCCXX. a. 1225.
[16](#). VI. [636](#). CCCCIII.
- Altenhofen. (Althinonia.) Eberhardus de —.
e. a. 1180. [352](#). CCXLIV. a. 1196. [26](#). IV.
[433](#). CCCXI.
- Jtto, uxor Eberhardi de —, filia Arnhami
ianioris de Volkenstorf. e. a. 1180. [352](#).
CCXLIV.
- Rafoldus de —. a. 1196. [26](#). IV. [433](#). CCCXI.
- Wernherus de —. a. 1204. [498](#). CCCLVI.
- Wernhardus de —. a. 1206. [19](#). VI. [303](#).
CCCLI.
- Wolfker de. a. 1212. [8](#). VIII. [333](#). CCCLXXIX.
- Alteon. Bertholdus de —. e. a. 1130. [174](#).
CXV.
- Altmaannus. a. 903. [8](#). IX. [31](#). XXXVI. a.
992—993. [719](#). VIII. A. e. a. 993. [70](#). LI.
a. 1056. [90](#). LXX. [120](#). LXXXIII.
- Altmaannus, missus Hattonis archiepiscopi
Moguntiensis. a. 909. [12](#). II. [56](#). XI.
- Alfrid. a. 1194. [17](#). IX. [447](#). CCCV.
- Alhaldorf. Ditmarus miles de —, e. filius
Wernhardo, Marquardo, Ditmaro et Heinricho.
a. 1221. II. V. [630](#). CCXXXII. Siehe anch
Ahalmsdorf.
- Alhartesberge. Gumpoldus de. a. 1209. [31](#).
[1](#). S. 18. CCCLX.
- Alhartingen. Meinhardus de —, pater Hein-
rici. a. 1224. [29](#). II. [647](#). CCCLXVI. Siehe
anch Adelhartiae.
- Alhardus, pater Herbordi. e. a. 1200. [470](#).
CCXXXIII.
- Altenauert. Bertholdus de —. a. 1222. [3](#). IX.
[637](#). CCXXXVIII.
- Ainehvia. Heinrichus officinaris de —. a.
1228. [674](#). CCCCXLVIII.
- Aoldus, dapifer Austriae. a. 1197. [26](#). IV.
[439](#). CCCXIV. a. 1203. [7](#). IV. [492](#). CCCLII.
a. 1203. [494](#). CCCLIII.
- Alram. a. 1082. [117](#). LXXXI. e. a. 1190. [427](#).
CCXCIV. e. a. 1220. [642](#). CCCCXLII.
- Alrammus filius Delrici. e. a. 1183. [11](#). IV.
[324](#). CCLXXVII.
- Alrammus, advocatus (? de) a. 1206. [6](#). IV.
[304](#). CCCL. e. a. 1218. [580](#). CCXXCH. e.
a. 1220. [629](#). CCCCXXX. a. 1228. 672.
[CCCLXXVI](#). 674. CCCCXXIX. Siehe anch Berg.
- Alrammus, domnus. a. 1220. [6](#). II. 608.
CCCCX.
- Alrammus preo. e. a. 1180. [332](#). CCXLIV.
- Ameiz. Otto. e. a. 1210. [331](#). CCLXXXI.
- Amelungeshach. Porn de —. a. 1154. [22](#).
VI. 269. CLXXIX.
- Amerangiu. (Amaramma. Ameringiu.) Pabo
de —. a. 1135. [176](#). CXVIII. e. a. 1150.
[251](#). CLXXVII. [342](#). CCXXXIII.
- Amex, frater Burmanni de Euerdingen. e. a.
1225. [482](#). CCXXXIII.
- Amizo. a. 1139. [10](#). X. [156](#). CXXIII.
- Ammerdorp. Ulrichi de —. e. a. 1200. [471](#).
CCXXIV.
- Amo. a. 777. [10](#). VII. [1](#). I. e. a. 906. [34](#).
XXXIX.
- Amalung, nemorarius iurae ad Buehuloeh.
a. 1103. [23](#). IV. [124](#). LXXXVII.
- Amazi. a. 903. [8](#). IX. 51. XXXVI.
- Amzinsbach. (Ameyespach. Amzinspach. An-
cinesbach etc.) Crafo de —. e. a. 1170.
[344](#). CCXXXIV. a. 1180. [369](#). CCLII. a.
1188. [29](#). II. [410](#). CCLXXIX. a. 1188. [31](#). V.
[411](#). CCLXXX. a. 1189. [4](#). I. [415](#). CCLXXXIII.
a. 1197. [26](#). IV. [438](#). CCCXIV. a. 1198. [13](#).
VIII. [462](#). CCXXVII. a. 1202. [13](#). XII. [458](#).
CCXXXVII. a. 1203. [9](#). III. [492](#). CCCLX.
Churradus de —. a. 1188. [14](#). VIII. [413](#).
CCLXXXI. Siehe anch Emizinsbach.
- Anciperge. Otto de —. a. 1222. [7](#). XII.
memor. [638](#). CCCCXL.
- Agnes, vidua Ottovis de —, filia Heinrichi de
Brvne. a. 1222. [7](#). XII. [638](#). CCCCXL.
- Heinricus Nagili de —. a. 1222. [7](#). XII. [639](#).
CCCCXL.
- Rudolfus de a. 1222. [7](#). XII. [639](#). CCCCXL.
- Antoine. Amelbreth de —. a. 1161. [314](#).
CCXIII.
- Antraat. a. 777. [10](#). VII. [1](#). I.
- Angesiez. (Ansiez.) Eberhardus de —. a.
1222. [640](#). CCCCXLI. e. a. 1222. [641](#).
CCCCXLII.
- Anio. a. 903. [8](#). IX. [50](#). XXXVI.
- Annendorf. Isuriich de —. a. 1122. [158](#). CV.
- Angewaldesdorf. Eherhart et Ekkehart fra-
tres de —. a. 1164. [331](#). CCXXXVI.
- Anzenhirschen. Wernherus de —. a. 1224.
[1](#). VIII. [653](#). CCCL. Siehe anch Aenten-
chirschen.
- Anzo, nobilis vir. a. 1139. [10](#). X. [185](#). CXXIII.
- Aquileja. Amigo de —. a. 1134. [12](#). XI. 272.
CLXXXI.
- Arpeo. a. 843. [2](#). VIII. [15](#). X.
- Arberch. Churrat de —. a. 1222. [7](#). XII. [639](#).
CCCCXL. a. 1224. [11](#). VI. dapifer. [639](#).
CCCCXLVIII. [651](#). CCCCXLIX.
- Arbingen. Gerboto de —. a. 1137. 180. CXXI.
Siehe anch Erbingen.
- Arho. e. a. 906. [34](#). XXXIX. a. 1056. [120](#).
LXXXIII. e. a. 1110. [133](#). XCV.
- Arho, ministerialis et miles marchionis Stiriae.
a. 1082. [342](#). CCXXXIII. e. a. 1100. [123](#).
LXXXVI. Siehe anch Ariho.
- Areho. a. 1056. [90](#). LXX. [120](#). LXXXIII.
- Ardaeker. Vdalrich de —. e. a. 1050. [86](#).
LXVII. [238](#). CLXXI.
- Arfrid. a. 849. 19. VII. [16](#). XI.
- Aribo. (Aripe.) a. 992—993. [719](#). VIII. A. e.
a. 993. [70](#). LI. a. 1056. [90](#). LXX. a. 1143.
[211](#). CXLIII.

Arbo, miles marchionis Stiriae. a. 117. 1208. LXXXI. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII.

Arho, prece in Riedmarchia. a. 1230. 28. II. 684. CCCCLXXV. Siehe auch Arbo.

Arizberch. Mirabilia Naava de —. a. 1137. 180. CXX.

Ara, ministerialis ecclesiae Wirzburg. a. 1160. 307. CCVI.

Arahalm. (Arahelm.) a. 992.—993. 719. VIII. A. e. a. 1095. 721. XI. A. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII. a. 1159. 297. CC.

Arahelmus domus. e. a. 1110. 134. XCV. a. 1143. 209. CXLII.

Arahalm, nobilis homo, pater Prunonis. a. 1125. 163. CXI. a. 1128. L. I. 169. CXIII.

Arahalm, nobilis. a. 1163. 328. CCXXIV.

Arahalmus, filius Prunonis. a. 1143. 211. CXLII.

Arahalm, miles marchionis Stiriae. a. 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII.

Arnoldus. a. 1135. 276. CLXXXV. e. a. 1185. 11. IV. 393. CCLXXVII. a. 1190. 423. CCLXXXVIII. e. a. 1222. 642. CCCXLII.

Arnoldus, ingenuus homo. e. a. 1083. 719. IX. A.

Arnolt, vicedominus marchionis Stiriae. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.

Arnoldus, frater Rafoldi. a. 1115. 9. VI. 150. C. a. 1125. 20. XI. 162. CIX.

Arnoldus, ministerialis ecclesiae Patav. e. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXVI.

Arnolt, familiaris Colonie de Wassenberg. a. 1155. 276. CLXXXV.

Arastein. (Araestina.) Pertholdus de —. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX.

Wiehart de —. a. 1222. 7. XII. 639. CCCXXL. a. 1224. 14. VI. 619. CCCXLVIII.

Albero de —. a. 1230. 15. VII. 686—688. CCCCLXXXVIII.

Aspach. Christina de —, relieta Geroldi comitis. a. 1164. 330. CCXXVI.

Ernestus de —. a. 1224. 10. V. 648. CCCXLVII.

Asparn. Ulrichus de —. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX.

Chanradus de —. a. 1205. 2. VII. 501. CCCXLVIII.

Asperg. (Asperch.) Chuaradus de —. e. a. 1200. 11. XI. 659. CCXXII. e. a. 1230. 689. CCCCLXXIX. 695. CCCCLXXXVII.

Ernst de —. a. 1213. 23. IV. 363. CCCLXXXV. a. 1219. 8. VI. 602. CCCCVIII. e. a. 1230. frater Chuaradi. 689. CCCCLXXXIX. 695. CCCCLXXXVII.

Aspinus, iudex de sono foro. a. 1220. 672. CCCXLVI.

Ascha. (Asca. Aschaha.) Adalram de —. e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCXC.

Chuaradus de —. e. a. 1160. 300. CCH.

Wernhardus, frater Chuaradi de —. e. a. 1160. 300. CCH.

Gernodus de —. a. 1220. 12. VII. 618. CCCXVIII.

Sifridus de —. e. a. 1223. 600. CCCCVI.

Aschowc. Voleholt de —. a. 1144. 22. X. 216. CXLVI.

Aschrich. e. a. 906. 34. XXXIX.

Asewians. e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI. a. 1140. 190. CCXXVI.

Asewians, pater Wereandi. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.

Astrieus. a. 935. 13. XII. 60. XLIV.

Aseahai. Heiaricus de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.

Otto de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV. Siehe auch Aessenheim.

Aso. a. 777. 10. VII. L. I.

Aa. (Awe. Arwa.) Chuarat de —. e. a. 1210. 531. CCCLXXXI.

Otto de —, familiaris ecclesiae Ardaecensis. a. 1215. 379. CCCXCI.

Liutoldus piacerus Barvarie de —. a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX. a. 1225. 16. VI. 656. CCCCLIII. Siehe auch Owa.

Aurach. Engelschaleh de —. e. a. 1181. 374. CCLVII. Siehe auch Ura.

Aweasteine. Hertnidus de —. a. 1207. 508. CCCLIV. Siehe auch Owenstein.

Azala. e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111. 25. VI. 138. XCVI.

Azeliaesdorf. Lutwin de —. e. a. 1170. 344. CCXXXIV.

Azelianus. e. a. 1200. 471. CCCXXIV.

Azili. a. 1025. 80. LXI.

Azo. (Azzo.) e. a. 906. 34. XXXIX. a. 951. 58. XLII. a. 992—993. 719. VIII. A.

B. P.

Pabenstorf. Albertus de —. a. 1207. 510. CCCLVI.

Pabo. (Papo.) a. 903. 8. IX. 51. XXXVI. a. 992—993. 719. VIII. A. a. 1082. 117. LXXXI. a. 1153. 20. XII. 266. CLXXVII. e. a. 1160. 300. CCH. a. 1196. 457. CCCXIII.

Pabo, miles ecclesiae Patavienis. a. 1093. 721. X. A.

Pabo, familiaris marchionis Stiriae. e. a. 1100. 123. LXXXVI. 342. CCXXXIII.

Pabo, ministerialis ecclesiae Salsburg. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV.

Pach. (Pache.) Eberhardus de —. a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX.

Marquart de —. a. 1225. 645. CCCXLV.

Ulricus de —. a. 1223. 645. CCCXLV. a. 1228. 7. V. 672. CCCLXV. Siehe auch Apud rivam.

Patager, vasallus regis Ladowici. a. 834. 21. XII. 18. IX.

Pademe. Rudigerus. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.

Paden. Ortolfus de —. a. 1189. 1. I. 415. CCLXXXIII.

Heberhardus de —. e. a. 1190. 427. CCXCIV.

Patenauger. Vdalricus et Eugilcaicus fratres de —. a. 1191. 428. CCXCV.

Paererieswaech. Siehe Pazrieswaweh.

Baierbrvaue. (Peierbrunne.) Chuaradus de —. a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX. a. 1222. 5. IX. 637. CCCXXXVIII. a. 1225. 16. VI. 656. CCCLIII.

Pammexare. Sygefridus. a. 1191. 433. CCXCVI.

Parawe. Liutoldus de —. a. 1224. 10. V. 648. CCCXLVII.

Partenecke. Pertholdus de —, filius Arnoldi de Chamere. a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX.

Pargen. Otakkerus, Rudigerus et Tageno fratres de —. a. 1192. 439. CCC.

Pasching. (Pasching. Pasching.) Rudherthus de —. a. 1179. 368. CCLI. a. 1189. 1. I. 415. CCLXXXIII.

Fridericus de —. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCCLX. a. 1228. 675. CCCCLXII. Siehe auch Peslinge und Pessinger.

Passan. Stadtrichter. Rudigerus. a. 1146. 11. XI. 222. CLI. a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI. a. 1151. 263. CLXXX. Walehuus. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXXII. a. 1188. 291. CXCV. Heiaricus. a. 1196. 457. CCCXIII. a. 1197. 459. CCCXV.

- Passau. Bürger. Ulrichs Prearinger. Conradus Prurare. Heiricus Yamer. Ruprecht Sueher. Heiricus **Laandwasl**. Waltherus Mutaere. a. 1207. **510**. CCCLVI. Heiricus de Bürte. Waltherus Isear eum filius Raperto et Ulrico. a. 1228. **675**. CCCCLXX.
- Paumgartens. (Pömgarten. Pomgart. Buongart. Pomgarten.) Dietricus de —. a. 1088. **19**. VIII. **119**. LXXXII. e. a. 1130. **173**. CXV. a. 1147. **26**. XII. 242. CLXI. a. 1147. **16**. V. **231**. CLV. **235**. CLVI. a. 1187. **407**. CCLXXVI. a. 1188. **14**. VIII. **413**. CCLXXXI. Heiricus, frater Dietrici de —. a. 1187. **407**. CCLXXVI. a. 1188. **14**. VIII. 413. CCLXXXI. Heiricus de —. e. a. 1200. **471**. CCXXIV. a. 1226. **663**. CCCCLVII. a. 1227. **19**. IV. **663**. CCCCLVIII.
- Hadmarus de —. a. 1208. **15**. X. **313**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **536**. CCCLXXXIX. a. 1213. **16**. VI. **563**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII.
- Paumgartensperge. Diethricus et Heiricus fratres de —. a. 1167. **14**. VII. **333**. CCXXVIII. Pavsto. Otto. a. 1220. **624**. CCCLXXIV. Bavarus. Richerus. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXIII.
- Paerriecken. Ogo de —. a. 1163. **20**. IV. **324**. CCXXI. Siehe auch Paerrieckwaech. Paerrieb. a. 849. **19**. VII. **16**. XI. e. a. 906. **34**. XXXIX.
- Paerrieckwaech. (Paerrieckwaech.) Poppo de —. a. 1142. **205**. CCXXVIII. Vgo de —. a. 1145. **13**. V. **217**. CXLVII. **1**. 1162. **27**. II. **318**. CCXVI. Churadus de —. a. 1198. **30**. VI. **461**. CCXXVI. Siehe auch Paerriecken.
- Peka. Ulrichs de —. a. 1192. **439**. CCC. **442**. CCCI. a. 1203. **494**. CCCLXII. a. 1207. **508**. CCCLIV. **509**. CCCLV. a. 1212. **72**. IV. **341**. **346**. CCCLXXVII. a. 1212. **21**. V. **530**. CCCLXXVIII. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCLXXXIII. a. 1224. **13**. VI. 649. CCCLXXXVIII. **651**. CCCLXIX.
- Loutoldus, frater Ulrici de —. a. 1192. **439**. CCC. **442**. CCCL. a. 1207. **508**. CCCLIV. a. 1212. **72**. IV. **341**. **346**. CCCLXXVII. a. 1212. **21**. V. **530**. CCCLXXXVIII. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCLXXXIII.
- Peehstein. Marehwardus dictus —. a. 1188. **24**. I. **405**. CCLXXXVII.
- Pettau. (Bettawa. Pettoew.) Fridericus I. II. de —. a. 1153. **20**. XII. **267**. CLXXVII. a. 1184. **393**. CCLXXI. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXIII. e. a. 1190. **427**. CCXCIV. a. 1212. **21**. V. **530**. CCCLXXXVIII. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCLXXXIII.
- Pettenau. Siehe Pätenuu.
- Pettenbaech. Heiricus de —. a. 1189. **11**. IV. **417**. CCLXXXV.
- Petto. a. 829. **13**. VIII.
- Petra. Albwinus de —. a. 1144. **194**. CXXX. Siehe auch Lapide und Stein.
- Petrisa. nobil. a. 1170. **13**. II. **337**. CCXXXII. a. 1184. —. V. **290**. CCLXV.
- Petrus. elicus Kalhoehi de Vatehenstein. a. 1218. **9**. VII. **398**. CCCCVI.
- Behaem. Haertwina. a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLY. Siehe auch Boemus.
- Behemehierehen. Sigehart de —. a. 1188. **23**. I. **408**. CCLXXXVII.
- Beia. Gotfridus junior de —. a. 1209. **31**. I. **318**. CCCLX.
- Beinhegast. Marquart. a. 1143. **210**. CXLII.
- Beodieta. soror Engelmari. a. 1142. **8**. XII. **200**. CXXXV.
- Peano. a. 1056. **90**. LXX. **120**. LXXXIII. a. 1133. **20**. XII. **260**. CLXXVII.
- Penzo. a. 992–993. **719**. VIII. A. a. 1143. **9**. VI. **150**. C.
- Berchiegen. Heiricus de —. a. 1174. **20**. IX. **349**. CCXL.
- Bereheim. Rudolf de —. a. 1151. **26**. VIII. **261**. CLXXIII. a. 1158. **291**. CCXV. Ekhardus de —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Ernst de —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Wilhelm de —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Fridericus et Richerus fratres de —. e. a. 1220. **481**. CCCXXII.
- Radegerus de —. a. 1226. **30**. XII. **659**. CCCLVI.
- Bertha. matrona. e. a. 1110. **133**. XCV.
- Bertholdsdorf. (Pertholdsdorf. Pertholdsdorf.) Heiricus de —. a. 1189. **4**. I. **413**. CCLXXXIII.
- Otto de —. a. 1207. **509**. CCCLV. a. 1208. **15**. X. **313**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **533**. **536**. CCCLXXXIX. a. 1213. **16**. VI. **563**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII. a. 1224. **11**. VI. **649**. CCCLXXXVIII. **651**. CCCLXXXIX. a. 1224. **1**. VIII. **653**. CCCLCI.
- Bertholdus. a. 1082. **117**. LXXXI. e. a. 1083. **719**. IX. A. a. 1093. **720**. X. A. a. 1115. **9**. VI. **159**. C. a. 1125. **20**. XI. **162**. CIX. a. 1192. **410**. **442**. CCC. e. a. 1210. **531**. CCCLXXI. e. a. 1218. **580**. CCCLXXII. e. a. 1220. **629**. CCCXXIX.
- Bertholt. familiaris marchionis Stiriae. a. 1082. **342**. CCXXXIII. e. a. 1100. **423**. LXXXVI.
- Bertoldus. domus. e. a. 1110. **134**. XCV.
- Peritholt. nobilis homo. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. **145**. XCVIII.
- Perichtoldus. frater Chanonis. a. 1123. **30**. VII. **162**. CVIII.
- Perehtolt. filius Wisimani et frater Pernoldi. e. a. 1210. **331**. CCCLXXI.
- Pertholdus. marchionis ducis Bawariae. a. 1220. **23**. IX. **621**. CCCXX.
- Peregrinus. hospitalis in Vöcklabruck. a. 1158. **13**. II. **251**. CXII.
- Bereager. nobilis. a. 1166. **126**. LXXXIX.
- Berg. (Perge. Perg.) Walcha de —. e. a. 1050. **86**. LXVII. a. 1151. **72**. V. mem. **258**. CLXXI.
- Radolfus II. de —. a. 1122. **22**. III. **158**. CIV. a. 1125. **168**. CMI. a. 1128. **1**. I. **171**. CXLIII.
- Adairam I. de —. a. 1137. **180**. CCXI. a. 1143. **211**. CXLIII. a. 1143. **13**. V. **216**. CXLVII. a. 1203. mem. **493**. CCCLII.
- Adalbertus de —. a. 1143. **30**. CXLII. e. a. 1150. **231**. CLXVII. **233**. CXLVIII. **342**. CCXXXIII. a. 1159. **297**. CC. e. a. 1160. **309**. CCH. a. 1161. **315**. CCXIV.
- Fridericus de —. e. a. 1180. **1**. X. **370**. CCLIII. a. 1184. **2**. IV. **388**. CCLXIV. a. 1186. **17**. VIII. **401**. CCLXXXII. e. a. 1190. **427**. CCXCIV.
- Adalramus II. de —. a. 1209. **529**. CCCLXV. a. 1213. **16**. VI. mem. **371**. CCCLXXXVII.
- Pergia. Heiricus de —. eum filius Chnrado et Ottone. e. a. 1125. **169**. CXII.
- Perhart. a. 900. **19**. I. **42**. XXXIV. e. a. 1185. **11**. IV. **394**. CCLXVII.
- Perhtingea. Dieprant de —. a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.
- Perieha. Bruno de —. a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.
- Ebo. filius Brunonis de —. a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.
- Fridericus filius Brunonis de —. a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.

- Helmberts de —, a. 1139. **10. X. 136.**
 CXIII
 Beringen, Heel de —, e. a. 1170. **343.**
 CCXXXVI.
 Peringer, a. 1111. **23. VIII. 141. XCVII.**
 Siehe auch Beringer.
 Peranaw. (Pernowe.) Fridericus de —, e. a.
 1170. **343. CCXXXIV.**
 Gotefridus, frater Friderici de —, a. 1170.
343. CCXXXIV.
 Grimo, frater Friderici de —, e. a. 1170.
343. CCXXXIV.
 Eberhardus, filius Grimonis de —, e. a.
 1170. **343. CCXXXIV.**
 Reinbertus de —, e. a. 1170. **343. CCXXXIV.**
 Tiemo de —, a. 1189. **4. I. 415. CCLXXXIII.**
 e. a. 1200. **433. CCXXXII.**
 Lintaldus de —, e. a. 1200. **473. 476.**
CCXXX. 483. CCXXXIII. a. 1228. **672.**
CCCLXXI. e. a. 1230. **694. CCCLXXXV.**
 Pearlshah, Heinrichus magister equinae ducis
 Bawarie de —, a. 1220. **23. IX. 621.**
CCCCXX. a. 1225. **16. VI. 636. CCCLIII.**
 Perardorf, Chunradus de —, a. 1220. **11. II.**
611. CCCCXI. a. 1221. **14. V. 631. CCCCXXII.**
 Peraek. (Pernegge. Perneeo. Pernec. Ber-
 neko.) Ulricus de —, a. 1143. **210. CXLII.**
 a. 1147. **16. V. 230. CLV. 235. CLVI.**
 a. 1147. —, **V. 237. CLVII. 235. CLVIII. 239.**
CLIX. a. 1159. **23. VI. 294. CXC VII.** a. 1159.
22. IX. 295. CXC VIII.
 Eggebreht de —, a. 1186. **17. VIII. 401.**
CCLXXII.
 Ulricus de —, a. 1202. **23. X. 487. CCXXXV.**
CCXXXVI. a. 1202. **13. XII. 488. CCXXXVII.**
 e. a. 1203. **7. IV. 493. CCXLII.**
 Perangerus, a. 1123. **30. IV. 160. CVI.**
 Bernhardus, a. 1125. **30. VII. 162. CVIII.**
 a. 1143. **211. CXLIII.** a. 1170. **13. II. 333.**
CCXXXIII. a. 1179. **268. CCLI.** a. 1184. —,
V. 391. CCLXV.
 Bernhardus, senior camerarius ecclesie Sa-
 lisburg, a. 1139. **10. X. 187. CXXIII.**
 Bernhardus, ministerialis ecclesie Krem-
 smünster, a. 1196. **437. CCCXIII.**
 Bernoldus, e. a. 1200. **471. CCXXXIV.**
 Bernolt, filius Wizmanni et frater Perehtoldi.
 e. a. 1210. **534. CCCLXXI.**
 Bernoldus, ammannus in St. Ypolito, a. 1213.
23. IV. 563. CCCLXXXV.
 Bernarte, Wolfer et Orlolphus fratres de—,
 e. a. 1190. **427. CCXCIV.**
 Bernstein, Pillingus de —, a. 1179. **368.**
CCLI. a. 1189. **4. I. 415. CCLXXXIII.** a.
 1192. **437. CCXCIX. 440. 442. CCC.** a. 1206.
4. II. 502. CCCLXIX. a. 1207. **508. CCCLIV.**
 Albertus de —, a. 1224. **29. II. 647.**
CCCLXVII. a. 1227. **49. IV. 665. CCCLXVIII.**
 Pernum, a. **903. 8. IX. 51. XXXVI.**
 Pernuxellanus, mater Ditmari, a. 1228. **672.**
CCCLXXI.
 Pero, a. 1111. **23. VIII. 141. XCVII.**
 Bero, memorarius silvae ad Buehanloeb, a.
 1056. **80. LXX.** a. 1089. **14. IX. 120.**
LXXXIII.
 Bero, fidelis Ottonis de Maehland, a. 1149.
247. CLXIV.
 Persnich, Hartmolt de —, a. 1125. **164. CX.**
 Berwaldus, marschaleus Wirzburg, a. 1166.
332. CCXXVII.
 Peschinge, Fridericus de —, a. 1227. **670.**
CCCLXIII. Siehe auch Pesching und Pessinger.
 Pessinger, Siboto, a. 1206. **19. VI. 506.**
CCCL. Siehe auch Pesching und Peschinge.
 Pevsenbaeh, Wilhalmus de —, a. 1217. **594.**
CCCC.
 Peza, a. 1025. **80. LXI.**
 Bezeliann, a. 1025. **80. LXI.** a. 1140. **190.**
CXXVI.
 Perili, a. 992—993. **719. VIII. A. c. a. 993.**
70. LI.
 Perzlie, a. 1111. **23. VIII. 142. XCVII.**
 Phaphindorf, Ditricus et Chunradus fratres
 de —, e. a. 1222. **631. CCXXLII.**
 Pfafianhonin, Walehvn de —, e. a. 1200.
470. CCXXXIII.
 Pfafsteten. (Phaphistetin.) Albertus de —,
 a. 1188. **29. II. 410. CCLXXXIX.** a. 1188. **21.**
V. 411. CCLXXX. a. 1189. **4. I. 415.**
CCLXXXIII.
 Albero de —, a. 1222. **13. III. 632.**
CCCCXXXIV.
 Pfefferwin, Alber, e. a. 1196. **446. CCCIV.**
 Pheebalb, Alramus, a. 1204. **10. V. 648.**
CCCCXLVII.
 Physso, Japon, a. 777. **3. II. a. 791. 3. I. 2.**
III. a. 802. —, **III. 7. IV.**
 Pholsen, Hugo de —, e. a. 1125. **169. CXH.**
 a. 1146. **11. XI. 231. CLI.**
 Biber. (Bibir. Pibir. Pibro. Biver.) Sigehar-
 dus, **I. a. 1137. 23. XI. 287. CXCI.** a. 1163.
20. IV. 324. CCXII. a. 1196. **26. IV. 435.**
CCCL. a. 1206. **19. VI. 503. CCCLI.**
 a. 1217. **2. VII. 593. CCCXCIX.** a. 1218. **2.**
VII. 596. CCCCHI.
 Arnoldus **I.**, frater Sigehardi **I.** a. 1137. **23.**
XI. 287. CXCI.
 Rudigerus, frater Sigehardi, a. 1196. **26. IV.**
435. CCCLII.
 Sigihart II, a. 1206. **19. VI. 505. CCCLI.**
 a. 1218. **2. VII. 596. CCCCHI.**
 Otto, a. 1206. **19. VI. 505. CCCLI.**
 Rudegerus, a. 1209. **6. VII. 523. CCCLXIII.**
 a. 1218. **2. VII. 596. CCCCHI.**
 Benedicta, uxor Rudegeri, a. 1209. **6. VII.**
523. CCCLXIII.
 Arnoldus II, a. 1218. **2. VII. 596. CCCCHI.**
 Ortolfus, e. a. 1220. **622. CCCXXI.** Siehe
 auch Castor.
 Biheroe, Rudegerus et Sigehardus fratres
 de —, a. 1206. **4. II. 502. CCCLIX.**
 Pyerehingen, Hartwicus de —, eam filio
 Hartwico, a. 1191. **433. CCXCVI.**
 Pilgrimus, a. 1096. **121. LXXXIV.** a. 1153.
20. XII. 266. CLXXVII. e. a. 1190. **478.**
CCXXXII.
 Pilgrimus, filius Etiehonis, e. a. 1110. **133.**
XCV. a. 1143. **210. CXLII.**
 Pilgrimus, pater Albrwini et Ottonis, a. 1153.
20. XII. 265. CLXXVII.
 Pilgrimus, vir ingenans, a. 1159. memor.
288. CCL.
 Pilgrimus, eunives, e. a. 1200. **476.**
CCXXX.
 Pillehdorf, Marchardus, Conradus et Vriens
 fratres de —, e. a. 1230. **691. CCCLXXXIII.**
 Pilling, a. 1103. **23. IV. 523. LXXXVII.**
 e. a. 1110. **133. XCV.** a. 1111. **23. VIII. 141.**
XCVII.
 Billanch, ministerialis Wirzburg, a. 1140.
190. CXXVI.
 Billangus, scultetus Wirzburg, filius Heiariei
 sculteti, a. 1160. **307. CCVI.** a. 1176. **331.**
CCXLII.
 Billanc, vicedomnus Wirzburg, a. 1160. **307.**
CCVI.
 Pillanc, advocatus monasterii Kremsmünster.
 e. a. 1160. **309. CCII.**
 Billungus, camerarius Stirensis, e. a. 1181.
374. CCLVII.
 Pillanaw, Wernhart de —, a. 1174. **350.**
CCXLI.

- Pinzgowc. (Pinzovv.) Wisint de —, a. 1134. **29**. VIII. **171**. CXVI. a. 1139. **10**. X. **187**. CCXIII.
- Birhoume. (Pirhoumen. Pirböm.) Sigelohas de —, a. 1143. **6**. V. **214**. CXLV.
Wernhardas de —, e. a. 1190. **421**. CCLXXXVII. a. 1203. **494**. CCCLII.
Walto, frater Wernhardi de —, e. a. 1190. **421**. CCLXXXVII.
Otto de —, a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **353**. **356**. CCCLXXIX. a. 1213. **16**. VI. **563**. CCCLXXXVI. **373**. CCCLXXXVII.
- Bireau. Uriens e. a. 1218. **350**. CCCXCII. e. a. 1220. **629**. CCCXXX.
- Pircharin. Gundacher et Listelt fratres de —, a. 1137. **180**. CXXI.
- Pircapach. Ortolfus et Heiricus fratres de —, a. 1195. **2**. VI. **432**. CCCVIII.
- Piwglær. Perholdus. e. a. 1200. **476**. CCCXX.
- Platter. Fridericus. a. 1228. **674**. CCCLXIX.
- Plagin. Chunradus de —, e. a. 1190. **422**. CCLXXXVII.
- Blauhe. Dietwinn. a. 1140. **190**. CXXVI.
Gauthr, frater Dietwini. a. 1140. **190**. CXXVI.
Engelbreht. e. a. 1146. **225**. CLIII.
Haertwiens. e. a. 1220. **628**. CCCXXXIX.
- Plachenpach. Fridericus de —, e. a. 1170. **345**. CCXXXVI.
Rudolfus de —, e. a. 1170. **345**. CCXXXVI.
- Blaschenberch. (Blankinberg. Planchenwerch.) Engilbertus de —, e. a. 1170. **344**. CCXXXIV. a. 1173. **26**. VIII. **347**. CCXXXVIII. e. a. 1180. **332**. CCXLIV. a. 1186. **17**. VIII. **401**. CCLXXII. a. 1220. **6**. II. memor. **609**. CCCXC.
- Pillangus de —, a. 1209. **6**. VII. **524**. CCCLXIII.
- Witigo de —, a. 1209. **6**. VII. **524**. CCCLXIII.
- Planchewari. Rudgerus de —, a. 1192. **435**. CCXCVII.
- Blasenstein. Wintherus de —, e. a. 1190. **421**. CCLXXXVII.
Elysneth de —, a. 1209. **31**. I. **517**. CCCLX.
- Bless. (Plesse.) Daringus de —, a. 1192. **437**. CCXCIX. **430**. **432**. CCC.
- Poppo. ministerialis Putinensis. a. 1149. **249**. CLXV.
- Poppo. pater Alberti. e. a. 1230. **689**. CCCLXXXIX.
- Pocharake. (Bochesrugge. Boechesruke. Poebrukke.) Hermannus de —, e. a. 1170. **314**. CCXXXIV. a. 1209. **31**. I. **517**. CCCLX.
Hezelo de —, a. 1209. **6**. VII. **324**. CCCLXIII. a. 1209. **328**. CCCLXVI.
Heiricus, filius Hezelonis. a. 1209. **6**. VII. **324**. CCCLXIII.
Dietmarus, filius Hezelonis. a. 1209. **6**. VII. **324**. CCCLXIII.
Heiricus de —, a. 1213. **23**. IV. **563**. CCCLXXXV.
- Bodelendorf. Gandelohas de —, a. 1154. **23**. IX. **270**. CLXXX. a. 1154. **274**. CLXXXII. a. 1169. **335**. CCXXXI.
Gandelohas, nepos Gandelohi de —, a. 1169. **335**. CCXXXI. Siehe auch Rodelendorf.
- Potendorf. Herhardus de —, a. 1188. **31**. V. **411**. CCLXXX.
Rudolfus de —, a. 1203. **7**. IV. **493**. CCCLXI. a. 1203. **494**. CCCLXII. a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **353**. **356**. CCCLXXIX. a. 1213. **16**. VI. **563**. CCCLXXXVI. **373**. CCCLXXXVII. a. 1217. **14**. VI. **592**. CCXCXVIII. a. 1217. **2**. VII. **523**. CCCXCIX. a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCXXI. a. 1224. **14**. VI. **619**. CCCXLVIII. **631**. CCCCLXIX.
- Potenstaine. Rapoto de —, a. 1169. **335**. CCXXXI.
- Poto. (Bôdo.) e. a. 906. **51**. XXXIX. a. 1096. **121**. LXXXIV.
- Betho. ministerialis Wirzburg. a. 1160. **207**. CCVI.
- Boto. camerarius Wirzburg. a. 1176. **311**. CCXLII.
- Potscha. Leupoldus de —, a. 1192. **433**. CCXCXVII.
- Podawiz. Alhero. e. a. 1188. **414**. CCLXXXII.
- Pälten St. Heiricus de —, a. 1212. **24**. I. **536**. CCCLXXV. **537**. CCCLXXVI.
Marquardus, trapezita de —, a. 1208. **22**. IV. **511**. CCCLVII. a. 1209. **22**. IV. **523**. CCCLXII.
- Boemus. Herrvicus. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXIII. Siehe auch Behaem.
- Boengowe. Siehe Pongau.
- Pogea. Heiricus de —, e. a. 1152. **28**. IV. **261**. CLXXVI.
Megingoth de —, e. a. 1152. **28**. IV. **261**. CLXXVI.
Rudolfus de —, e. a. 1152. **28**. IV. **261**. CLXXVI.
- Poldingen. Rapoto de —, a. 1164. **331**. CCXXXVI.
- Poleubach. Harting de —, a. 1224. **10**. V. **645**. CCCCLXVII.
- Pollenheim. Meginhart de —, e. a. 1110. **137**. XCIII. a. 1111. **25**. VI. **138**. XCVI. a. 1220. **6**. II. memor. 608. CCCXC.
Gumpolt de —, e. a. 1130. **231**. CLXVII.
Cadoldus de —, a. 1159. **297**. CC.
Dietriens de —, e. a. 1190. **427**. CCXCIV.
Ulriens de —, a. 1195. **2**. VI. **432**. CCCVIII. a. 1196. **437**. CCCXII. e. a. 1225. memor. **483**. CCXXXII.
Alhero I. de —, a. 1204. **496**. CCCXLV. a. 1206. **49**. VI. **505**. CCLLI. a. 1220. **12**. VII. **618**. CCCCVIII. a. 1222. **640**. CCCCLXI. a. 1223. **24**. IV. **644**. CCCCLXIX. a. 1224. **14**. VI. **650**. CCCCLXVIII. **631**. CCCCLXIX. e. a. 1225. filius Ulriei. **483**. CCCXXXII. a. 1228. **672**. CCCLXXI. e. a. 1230. **689**. CCCLXXXIX. **693**. **694**. CCCLXXXV.
Alhero II. filius Alheronia I. de —, e. a. 1230. **689**. CCCLXXXIX.
- Bonel. Heiricus I. e. a. 1220. **480**. CCCXXXII. Heiricus II. filius Heirici I. e. a. 1220. **480**. CCCXXXII.
- Pongau. (Pongou. Pongowe. Bongu. Wenegone. Boengowe.) Sigfridus de —, e. a. 1125. **169**. CXII.
Wisint de —, a. 1137. **180**. CXX. a. 1139. **10**. X. **187**. CCXIII. a. 1142. **206**. CXXXIX. a. 1146. **11**. XI. **222**. CLI. a. 1147. **244**. CLXII. a. 1153. **20**. XII. **267**. CLXXVII. a. 1160. **19**. VIII. **306**. CCV.
Heiricus Stempo de —, a. 1139. **10**. X. **187**. CCXIII.
Sigfridus, filius Heirici. a. 1139. **10**. X. **187**. CCXIII.
Wulferimus de —, a. 1139. **10**. X. **187**. CCXIII.
Otto, cognatus Ottonis de —, a. 1147. **206**. CXXXIX.
Otto de —, a. 1147. **244**. CLXII. a. 1153. **268**. CLXXXVIII. a. 1160. **12**. VII. **306**. CCV.
- Ponhalt. Heiricus. e. a. 1200. **476**. CCXXX.
- Boalant. (Boalandia.) Wernherus dapifer imperialis de —, a. 1215. **5**. IV. **577**. CCXC. a. 1222. **13**. III. **633**. CCCXXXIV.
Philippus de —, a. 1217. **21**. **14**. **587**. CCCXCIV. a. 1217. **24**. I. **588**. CCXCVI.

- Ponsider. (Ponside.) Hermannus. a. 1222. **13. III. 633. CCCXXXIV. a. 1226. 663. CCCLVII.**
- Poran. a. 992—993. **719. VIII. A.**
- Porcel. (Porzel.) Heinricus. a. 1191. **428. CCXCV. e. a. 1230. 689. CCCCLXXX.**
- Portu. Canradus de —. e. a. 1225. **481. CCXXXII.**
- Börgelin. Siehe Bürgelin.
- Pora. e. a. 993. **70. LI. a. 1036. 90. LXX. 130. LXXXIII. a. 1103. 23. IV. 123. LXXXVII.**
- Bora, homo ingenuus. a. 1096. **121. LXXXIV.**
- Porahaim. (Porhemen. Borrienheim.) Siboto de —. a. 1144. **6. V. 214. CXLV. a. 1159. 23. VI. 294. CXCVII. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII.**
- Uricus, frater Sibotonis de —. a. 1159. **22. IX. 295. CXCVIII.**
- Udalricus de —. e. a. 1160. **300. CCH. a. 1162. 27. II. 318. CCXVI.**
- Gumpoldus de —. a. 1220. **6. II. 609. CCCCX.**
- Porao, pater Radigeri. a. 1143. **211. CXLIII.**
- Boru, pater Radigeri et Bornois. a. 1145. **13. V. 217. CXLVII.**
- Boru, filius Bornis et frater Radigeri. a. 1145. **13. V. 217. CXLVII.**
- Porrea. Wolfrigilo de —. a. 1125. **30. VII. 162. CVIII.**
- Borzheim. Eberanus de —. a. 1161. **314. CCXIII.**
- Possach. Dietmarus. e. a. 1222. **612. CCCCLII. e. a. 1230. 625. CCCLXXXVII.**
- Posch. Otto. a. 1228. **674. CCCCLXIX.**
- Boscha. Peregrinus de —. e. a. 1170. **344. CCXXXIV.**
- Bosenbach. Egeno de —. a. 1154. **25. IX. 270. CLXXX. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1161. 314. CCXIII. e. a. 1170. 344. CCXXXIV. e. a. 1180. 332. CCXLIV.**
- Poseaufurte. Chuarodus de —. a. 1228. **7. V. 672. CCCLXV.**
- Poseavvaach. Marquardus de —. a. 1186. **27. XII. 404. CCLXXXIII.**
- Possamunster. (Possimunstre. Possmünster.) Ekkolfus de —. a. 1153. **20. XII. 265. CLXXVIII. a. 1196. 458. CCCXIII.**
- Ebo de —. a. 1188. **14. VIII. 413. CCLXXXI. a. 1196. frater Ekkolf. 458. CCCXIII.**
- Otto de —. a. 1226. **663. CCCLVII. a. 1227. 19. IV. 605. CCCLVIII. a. 1227. 671. CCCLXIV.**
- Povm. Hartwicus. a. 1125. **168. CXI. a. 1151. —. I. 256. CLXX.**
- Prambach. (Brabach.) Werenhart de —. a. 1161. **312. CCXII.**
- Megengotas de —. a. 1195. **2. VI. 452. CCXVIII.**
- Heinricus de —. a. 1196. **457. CCCXII.**
- Wernhardus de —. a. 1224. **29. II. 617. CCCLXVI.**
- Pramhase. (Bramhas.) Dietricus. a. 1222. **640. CCCCLII. e. a. 1222. 641. CCCLXII. e. a. 1230. 695. CCCLXXXVII.**
- Braunau. (Prauawe. Brunowe.) Eberhardus de —. a. 1141. **191. CXXX. a. 1157. 23. XI. 287. CXCI. e. a. 1170. 345. CCXXXVI.**
- Udalricus, frater Eberhardi de —. a. 1141. **191. CXXX.**
- Fridericus, filius Eberhardi de —. a. 1157. **23. XI. 287. CXCI.**
- Fridericus de —. a. 1174. **17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL.**
- Chuarodus de —. a. 1174. **20. IX. 349. CCXL.**
- Preitensiche. Otto de —. e. a. 1196. **416. CCCIV.**
- Preitenwidac. Gotfridas senior et Gotfridas junior de. a. 1222. **7. XII. 639. CCCXLI.**
- Prenziuger. Uricus —, civis Patavienis. a. 1197. **459. CCXV. a. 1207. 510. CCCLVI.**
- Presigiu. Eberhardus de —. a. 1137. **180. CXX.**
- Prehaven. (Privhaueu.) Oaeherus. a. 1203. **431. CCCLII. a. 1205. 2. VII. 501. CCCLVIII. a. 1213. 21. XI. 574. CCCLXXXVIII. a. 1217. 5. II. 590. CCCXCVII. a. 1219. 8. VI. 602. CCCCVIII. a. 1220. 12. VII. 618. CCCXVIII. a. 1223. 24. IV. 614. CCCXLIV. a. 1224. 14. VI. 630. CCCCLVIII. 651. CCCCLXIX.**
- Rudolfus, frater Otacheri. a. 1205. **2. VII. 501. CCCLVIII. a. 1224. 14. VI. 651. CCCLXIX.**
- Rudolfus. a. 1213. **21. XII. 5. CCCLXXXVIII. a. 1220. 12. VII. 618. CCCXVIII. a. 1223. 645. CCCCLV.**
- Albero. a. 1220. **12. VII. 618. CCCXVIII. a. 1223. 645. CCCCLV.**
- Prewari. Karolus de —. a. 1137. **180. CXX.**
- Pre. Heinricus de —. e. a. 1200. **411. CCCXVII.**
- Briceo. Weccio cognomento —. a. 1139. **10. X. 187. CXXIII.**
- Primizia. a. 1111. **22. VIII. 444. XCVII.**
- Bris. Chuarodus. a. 1142. —. IV. **199. CXXXIV.**
- Heinrich. a. 1186. **17. VIII. 401. CCLXXII.**
- Prisinge. Alhardus de —. a. 1225. **16. VI. 636. CCCLIII.**
- Probstil. Albertus nomine —. a. 1225. **5. V. 635. CCCLII.**
- Brotestrum. Eberhardus de —, cum filia Willelbergi. a. 1209. **31. I. 517. CCCLX.**
- Proschingen. Rodgerus de —. a. 1207. **509. CCCLV. Siehe auch Bruscinken und Pruschinke.**
- Provl. Murehwart de —. a. 1125. **164. CX. Siehe auch Prül.**
- Prukperek. Albero de —. a. 1209. **525. CCCLXIV. 526. CCCLXV.**
- Fridericus de —. a. 1209. **525. CCCLXIV.**
- Bracearia. Weccio de —. a. 1139. **10. X. 187. CXXIII.**
- Prvksleg. Chuarodus de —. a. 1230. **28. II. 684. CCCCLXXV.**
- Prukla. Rudolfus de —, cum sororio Hertwico. e. a. 1212. **557. CCCLXXXI.**
- Pravelinsperge. Albero de —. a. 1227. **4. VI. 667. CCCLX.**
- Prauau. (Brannae.) Ortolfus de —. e. a. 1135. **723. XIII. A.**
- Odelrich de —. a. 1161. **312. CCXII.**
- Heinricus I. II. de —. a. 1202. **23. X. 457. CCCXXXV. a. 1203. 494. CCCCLII. a. 1208. 15. X. 519. CCCLVIII. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX. a. 1212. 8. VIII. 533. 556. CCCLXXXI. a. 1213. 16. VI. 563. CCCLXXXVI. 373. CCCLXXXVII. a. 1215. 20. III. 873. CCCLXXXIX. a. 1222. 7. XII. 638. CCCCLX. a. 1222. 7. XII. 639. CCCCLX. a. 1230. —. IV. 686. CCCLXXXVII.**
- Agnes, filia Heinrici de —, vidua Ottonis de Auenperge. a. 1222. **7. XII. 638. CCCCLX.**
- Praucalite. Albertus de —, filius Vtonis comitis Ratisbon. a. 1191. **433. CCXVI.**
- Praunach. a. 1111. **23. VIII. 141. XCVII.**
- Braunag. Heinricus de —. a. 1226. **30. XII. 659. CCCLVI.**
- Brauo. a. 1123. **30. IV. 160. CVI. e. a. 1230. 694. CCCCLXXXV.**
- Brauo, domus. e. a. 1110. **135. XCV.**
- Brauo, filius Arnhalmi sobilis. a. 1125. **163. CXI. a. 1128. I. L. 169. CXIII.**
- Brauo, pater Arnhalmi. a. 1143. **211. CXLII.**
- Braunow. Siehe Braunau.

- Brunshereh. Hainrich de —. a. 1153. **20**. XII. **266**. CLXXVII.
- Bruuste. Heiricus de —. a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
- Brarare. Conradus —, civis Patav. a. 1207. **510**. CCCLVI.
- Brauciaken. Ulrich de —. c. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Siehe auch Proschingen und Prshienke.
- Prvshienke. (Prvshienh.) Heiricus. a. 1209. **31**. I. **318**. CCCLX. e. a. 1220. **622**. CCCCXI. Siehe auch Bruciaken und Proschingen.
- Puehoboren. Almarus de —. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXI. a. 1195. **2**. VI. **432**. CCCVIII.
- Pueh. Heiricus de —. c. a. 1230. **691**. CCCCLXXXV.
- Puehpach. Otto de —. a. 1217. **14**. VI. **592**. CCCXCIII.
- Puehperge. (Puehenperge. Puehpereh. Buehelberge.) Hago de —. c. a. 1180. **372**. CCLV.
- Otto de —. c. a. 1196. **416**. CCCIV.
- Tiemo de —. a. 1196. **457**. CCCXII. a. 1197. **459**. CCCXV. e. a. 1200. **471**. CCCXXIV. a. 1204. **29**. VII. **496**. CCCXLIV. a. 1204. **498**. CCCXLVI.
- Pueheim. Chunradus de —. a. 1173. **26**. VIII. **347**. CCXXXVIII.
- Puehelia. Siehe Puhel.
- Puehenloeh. Hago de —. a. 1189. **11**. IV. **417**. CLXXXV.
- Puehlara. Beginhardus de —. a. 1139. **10**. X. **156**. CXXIII.
- Puehliteu. (Puehliteu.) Gotfridus de —. a. 1179. **368**. CCLII. a. 1189. **4**. I. **413**. CCLXXXIII.
- Bütes. Raspo de —. a. 1207. **508**. CCCLIV. a. 1212. **22**. IV. **341**. CCCLXXXVII.
- Chunradus de —. a. 1207. **508**. CCCLIV.
- Hermannus de —. a. 1207. **508**. CCCLIV.
- Heiricus de —. a. 1217. **14**. VI. **592**. CCCXCIII.
- Päteeau. (Patenauu. Buteauwe. Patenowe. Petteuaw.) Dietmarus de —, dapifer Stiriac. e. a. 1180. **1**. X. **370**. CCLIII. e. a. 1181. **374**. CCLVII. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXIII. e. a. 1190. **427**. CCXCIV. a. 1191. **432**. CCXCVI. a. 1192. **435**. CCXCVII.
- Ulricus, frater Dietmari de —. a. **1186**. **27**. XII. **404**. CCLXXXIII. e. a. 1190. **427**. CCXCIV.
- Päteubaeh. (Putebaeh.) Hartwicus de —. c. a. 1180. **332**. CCXLIV. a. 1189. **4**. I. **413**. CCLXXXIII. e. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCCXXII. a. 1206. **6**. IV. **503**. CCCL. a. 1213. **23**. IV. **563**. CCCLXXXV.
- Hiltigardis, soror Hartwici de —, et uxor Pernhardi de Aheliteu. c. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCCXXII.
- Alheidis de Harde, uxor Hartwici de —. a. 1206. **6**. IV. **503**. CCCL.
- Bernhardus, filius Hartwici de —. a. 1206. **6**. IV. **503**. CCCL.
- Chunradus, filius Hartwici de —. a. 1206. **6**. IV. **503**. CCCL.
- Siboto, filius Hartwici de —. a. 1206. **6**. IV. **503**. CCCL.
- Alheidis, filia Hartwici de —. a. 1206. **6**. IV. **503**. CCCL.
- Kanigundis, filia Hartwici de —. a. 1206. **6**. IV. **503**. CCCL.
- Hiltigardis, filia Hartwici de —. a. 1206. **6**. IV. **503**. CCCL.
- Liukardis, filia Hartwici de —. a. 1206. **6**. IV. **503**. CCCL. Siehe auch Aehleiten und Ahleiten.
- Büteuhereh. Ulricus de —. a. 1215. **26**. III. **372**. CCCLXXXIX.
- Putendorf. Rudolfus de —. a. 1224. **1**. VIII. **653**. CCCCL.
- Puer. Albertus. Siehe Albertus.
- Puer. Ulricus —, de Chunigisprunne. a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCCLX.
- Puhel. (Puehelo. Buhelo. Puhelo. Puehelo.) Waltherus de —. a. 1139. **10**. X. **157**. CXXIII.
- Chunradus de —. a. 1160. **306**. CCVI. e. a. 1160. **306**. CCII. e. a. 1181. **374**. CCLVII. a. 1189. **4**. I. **413**. CCLXXXIII. a. 1204. **29**. VII. **496**. CCCXLIV.
- Hertvig de —. a. 1161. **312**. CCXII.
- Heiricus de —. c. a. 1200. **470**. CCCXXIII.
- Dietricus de —. a. 1207. **509**. CCCLV. e. a. 1220. **628**. CCCXXIX. a. 1222. **640**. CCCCLL. e. a. 1222. **640**. CCCCLII. a. 1223. **29**. III. **642**. CCCCLIII. a. 1228. **674**. CCCCLXIX.
- Alheidis, filia Ernesti de Trun, uxor Dietrici de —. a. 1207. **509**. CCCLV. e. a. 1222. **640**. CCCCLII.
- Marchwardus de —. c. a. 1222. **641**. CCCCLII.
- Ulricus de —. a. 1224. **29**. II. **647**. CCCCLVI. Siehe auch Traua.
- Puhlara. Chunradus de —. c. a. 1180. **1**. X. **370**. CCLIII.
- Marquardus, frater Chunradi de —. c. a. 1180. **1**. X. **370**. CCLIII.
- Wolfram de —. a. 1224. **10**. V. **648**. CCCCLVII.
- Puleher. Milo. a. **829**. **13**. VIII.
- Bulesheimen. Heiricus de —. a. 1191. **428**. CCXCV.
- Bummesendorf. Chunradus de —. a. 1164. **331**. CCXXVI.
- Puaneuhouen. Arnolt de —. a. 1107. **127**. XC.
- Puopo. a. 903. **8**. IX. **51**. XXXVI.
- Buoto. c. a. 906. **54**. XXXIX.
- Puollenberge. Rudolf de —. a. 1140. **190**. CXXVI.
- Buorf. Siehe Gors.
- Puozo. a. 903. **8**. IX. **50**. XXXVI.
- Barchartesdorf. Adelbero de —. c. a. 1152. **28**. IV. **264**. CLXXXVI.
- Parchardus. a. 1147. **244**. CLXII. a. 1228. **675**. CCCCLXX.
- Purestat. Albertus officialis de —. a. 1174. **17**. IX. **348**. CCXXXIX.
- Purehatal. Hartwicus de —. a. 1125. **168**. CXI. a. 1128. **1**. I. **171**. CXIII.
- Heinicus, frater Hartwici de —. a. 1125. **168**. CXI. a. 1128. **1**. I. **171**. CXIII.
- Otto, frater Hartwici de —. a. 1128. **1**. I. **171**. CXIII. a. 1134. **29**. VIII. CXVI.
- Buresteten. Albertus de —. c. a. 1170. **345**. CCXXXVI.
- Bürte. Heiricus de —, civis Patav. cum uxore Chunigundi. a. 1228. **673**. CCCCLXX.
- Burea. Heiricus de —, advocatus Augustensis. a. 1157. **23**. XI. **281**. CCXI.
- Ulricus de —. a. 1228. **674**. CCCCLXIX.
- Bürgelin. (Börgelin.) Adalbero de —. a. 1154. **25**. IX. **279**. CLXXX. a. 1154. **273**. CLXXXII.
- Burghausen. (Purbusiu.) Heiricus judex de —. a. 1147. **243**. CLXII.
- Chunradus de —. a. 1190. **422**. CCLXXXVII.
- Busingen. Heiricus de —. a. 1189. **7**. III. **416**. CCLXXXIV.
- Puzieheime. Engilscaucus de —. a. 1191. **428**. CCXCV.
- Hartungus de —. a. 1191. **428**. CCXCV.

Puzwëkke, Eberbart. c. a. 1230. **689**.
CCCLXXIX.
Otto. c. a. 1230. **689**. CCCLXXIX.

C. Ch. K.

- Capellea. (Chapelle. Chappellen. Capellarius.)
Beregerus de —, a. 1139. **10**. X. **187**.
CXIII. c. a. 1180. **1**. X. **370**. CCLIII. a. 1192. **433**. CCXCVII. a. 1212. **8**. VIII. **533**. CCCLXXIX. a. 1213. **21**. XII. **573**. CCCLXXXVIII. e. a. 1220. **628**. CCCXXIX.
Deiur. u. 1208. **13**. X. **313**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **536**. CCCLXXIX. a. 1213. **35**. VI. **563**. CCCLXXXVI. **373**. CCCLXXXVII.
Chapfenberch. (Chafenberg.) Wulfingus de —, a. 1179. **368**. CCLI. c. a. 1180. **1**. X. **370**. CCLIII. e. a. 1180. **484**. CCXXXII. a. 1192. **437**. CCXCIX. **439**. **442**. CCC. a. 1207. **508**. CCCLIV.
Cakingarius. Hartlieb. a. 1227. **670**. CCCLXIII.
Chadelbohespergen. (Chadilohisperge.)
Gebhardus de —, a. 1147. **16**. V. **230**. CLV. **235**. CLVI. a. 1147. — V. **237**. CLVII.
Chadoldas, filius Wichardi dapiferi Austriae. a. 1203. **7**. IV. **493**. CCCLLI. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCLXVIII. a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **533**. **536**. CCCLXXIX. a. 1213. **16**. VI. **562**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII.
Chate. Heinrichus de —, a. 1142. **206**. CXXXIX.
Kaegel. Chaurat. a. 1184. **2**. IV. **389**. CCLIV.
Chamelhel. Heinrichus. c. a. 1196. **446**. CCCLV.
Chaerl. e. a. 1200. **470**. CCCLXIII.
Kaerliuk. Heinriens —, filius Liutoldi de Gaereten. e. a. 1200. **473**. CCCLXXX.
Chagera. Purohardus de —, a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.
Chager. Diepolt cognominis. a. 1123. **161**. CVII.
Chaleheim. Chuaradas de —, a. 1147. **245**. CLXII.
Chalbeim. Meinhardus de —, e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
Chuaradas de —, a. 1160. **19**. VIII. **306**. CCV. a. 1184. **393**. CCLXVI. a. 1226. **30**. XII. **659**. CCCLVI.
Willibelmus de —, a. 1160. **19**. VIII. **306**. CCV.
Heinriens de —, e. a. 1190. **422**. CCLXXXVII.
Kalliadin. Heinriens de —, marschalchus imperii. a. 1205. **24**. V. **509**. CCCLXVII.
Chalmaspuoch. Albertus de —, a. 1215. **579**. CCXCII.
Chalohas, marschalchus comitis de Ortenberch. e. a. 1230. **620**. CCCLXXXI.
Chambe. (Chumba.) Alramus I. II. de —, a. 1145. **13**. V. **217**. CXLVII. a. 1147. **16**. V. **230**. CLV. **235**. CLVI. a. 1147. — V. **237**. CLVII. **238**. CLVIII. a. 1161. **312**. CCXII. a. 1169. **335**. CCXXXI. a. 1178. **24**. IV. **334**. CCXLV. u. 1183. **12**. VIII. **384**. CCLXII. **387**. CCLXIII. a. 1186. **17**. VIII. **401**. CCLXXII. a. 1188. **14**. VIII. **413**. CCLXXXI. a. 1197. **439**. CCCLXV. a. 1204. **29**. VII. **496**. CCCLXIV.
Albrecht, frater Alrammi de —, u. 1186. **17**. VIII. **401**. CCLXXII. a. 1188. **14**. VIII. **413**. CCLXXXI.
Walchua, frater Alrammi de —, a. 1195. **2**. VI. **432**. CCCLVIII. a. 1204. **29**. VII. **496**. CCCLXIV. Siehe auch Hals.
Kamere. (Camera.) Arnoldus de —, a. 1178. **24**. IV. **334**. CCLXV. a. 1183. **12**. VIII. **384**. CCLXII. **387**. CCLXIII.
Geruch de —, a. 1219. **8**. VI. **602**. CCCLVIII.
Charlsperch. (Charlesperch.) Wichard senior et junior de —, a. 1186. **12**. VIII. **401**. CCLXXII. a. 1207. **509**. CCCLV.
Karnaprunu. (Charnaprunu. Cherechrunu. Charnsprunne.) Dietmarus de —, a. 1203. **7**. IV. **493**. CCCLLI.
Ulricus de —, a. 1208. **13**. X. **313**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **533**. **536**. CCCLXXIX. a. 1213. **16**. VI. **563**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII.
Karolas, nobilis. u. 1160. **19**. VIII. **506**. CCV.
Karulus, filius Chueguadis et frater Herbordi. a. 1161. **1**. V. **308**. CCVIII.
Castel. Ruperts de —, c. a. 1180. **371**. CCLIV. a. 1195. **7**. X. **434**. CCCX.
Castor. Rudger. a. 1212. **8**. VIII. **533**. CCCLXXIX.
Sigwardus. u. 1230. **28**. II. **684**. CCCLXXV. Siehe auch Biber.
Castro. Jabordas de —, a. 1209. **31**. I. **518**. CCCLX.
Ulricus de —, a. 1209. **31**. I. **517**. CCCLX.
Chazelinstorf. (Chazilinstorf.) Hermannus de —, a. 1125. **163**. CX. a. 1159. **23**. VI. **294**. CCXVII. a. 1159. **297**. CC.
Marquardus de —, c. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
Chazze. Eherbardus de —, a. 1227. **620**. CCCLXIV.
Cebingen. Siehe Zebingen.
Kepo. c. a. 993. **70**. LI.
Cecilia, domina. a. 1208. **13**. X. **312**. CCCLVIII.
Cecus. Heinriens. e. a. 1218. **580**. CCXCIII. c. a. 1220. **629**. CCCLXXX.
Cetj. a. 849. **19**. VII. **16**. XI.
Keuring. Otto pincernus ecclesie Salzburg. de —, a. 1203. **21**. I. **489**. CCCLXXXVIII.
Chelirice. Paho cognominis. a. 1209. **6**. VII. **524**. CCCLXIII.
Kelhegrus. a. 1096. **121**. LXXXIV.
Kelech. Chuaradas —, cognominis Adelbero. a. 1161. **313**. CCXII.
Celkingen. Siehe Zelking.
Celle. (Cella.) Piligrinus de —, e. a. 1230. **87**. LXXII. **238**. CLXXI.
Heinriens de —, a. 1208. **19**. X. **314**. CCCLIX.
Heinriens, dapifer Bawariae de —, a. 1220. **23**. IX. **621**. CCCLXXX. a. 1225. **16**. VI. **636**. CCCLLIII.
Chelze. Hartmut. a. 1206. **A**. II. **503**. CCCLXIX.
Kelzen. Ernestus de —, a. 1194. **17**. IX. **447**. CCV.
Cemleyhe. (Zemelihe. Cemelah. Cemliuh.)
Albero de —, e. a. 1196. **446**. CCCLV. **475**. **483**. CCCLXXXII. a. 1197. **26**. IV. **458**. CCCLXIV. a. 1202. **12**. XII. **488**. CCCLXXXVII.
Cherbueh. Dietmarus de —, e. a. 1210. **531**. CCCLXXI.
Gezmu. frater Dietmari de —, e. a. 1210. **531**. CCCLXXI.
Infridus de —, e. a. 1210. **531**. CCCLXXI.
Kerbalt. a. 951. **58**. XLII.
Kerpold. a. 849. **19**. VII. **16**. XI.
Cherpbeusteine. (Cherfenstein.) Heinriens de —, a. 1209. **528**. CCCLXVI. a. 1222. **13**. III. **632**. CCCLXXXIV.
Chulohas, frater Heinrici de —, a. 1222. **13**. III. **632**. CCCLXXXIV.
Kergel. Ruperts cognominis —, a. 1194. **17**. IX. **447**. CCV.
Kerhart. a. 843. **3**. VIII. **14**. **13**. X.
Karilo. a. 843. **3**. VIII. **14**. **13**. X.
Kerolt. a. 903. **8**. IX. **51**. XXXVI.

- Kerrat. a. 843. 2. VIII. 14. 15. X. a. 849. 19. VII. 16. XI.
- Kerrod. a. 843. 3. VIII. 15. X.
- Cherspurg. Ortolfus de —. a. 1186. 27. XII. 404. CCLXXXIII.
- Dietmarus de —. a. 1242. 8. VIII. 553. CCCLXXXIX.
- Cezheresperch. Adalpreht de —. a. 1134. 29. VIII. 174. CXVI.
- Keziug. Adelbreht de —. a. 1161. 314. CCXIII.
- Chienav. (Kiowe. Chiowe. Chionowe.) Ulricus de —. e. a. 1181. 374. CCLVII. a. 1191. 428. CCXCV. 432. CCXCVI.
- Adeloldus de —. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXIX. a. 1207. 509. CCCLV. a. 1208. 15. X. 513. CCCLVIII. a. 1210. 330. CCCLXIX. a. 1212. 8. VIII. 356. CCCLXXIX. a. 1213. 16. VI. 565. CCCLXXXVI. 573. CCCLXXXVII.
- Otto, frater Adeloldi de —. a. 1210. 530. CCCLXIX.
- Chiangovve. Arbo de —. a. 1139. 10. X. 187. CXVIII.
- Cierherch. Siehe Zierherch.
- Kindberg. (Chindebere. Chindenberch.) Chnradus de —. a. 1179. 368. CCLL. e. a. 1181. 374. CCLVII. a. 1186. 17. VIII. 404. CCLXXII.
- Rudolfus, frater Chunradi de —. e. a. 1181. 374. CCLVII.
- Rudolfus de —. a. 1186. 17. VIII. 404. CCLXXII. a. 1186. 27. XII. 404. CCLXXXIII. a. 1207. 508. CCCLIV.
- Kirphera. Dietrich de —. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
- Chirehberg. (Chirchperch. Chirchperch.) Adalram de —. a. 1140. 723. XV. A. Chalhohus de —. a. 1209. 525. CCLXLIV. 526. CCLXLV.
- Chanradus de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
- Heinricus, frater Chanradi de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
- Kirchdorf. (Chirdorf. Kirthorff.) Chunradus de —. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV. a. 1224. 10. V. 648. CCCXLVII.
- Gerlohus de —. a. 1191. 432. CCXCVI.
- Kirchheim. (Kirechheim. Chirchheim. Kyrchheim. Chierhaim.) Werenhart de —. a. 1161. 312. CCXII.
- Gvernhardus de —. a. 1161. 313. CCXII.
- Adelherthus de —. a. 1179. 378. CCLI.
- Pillnuch de —. a. 1183. 12. VIII. 354. CCLXIII. 357. CCLXIII. a. 1191. 428. CCXCV. a. 1191. 432. CCXCVI.
- Chirehlingen. Rudolfus de —. a. 1195. 25. VII. 433. CCCIX.
- Ulricus de —. a. 1222. 7. XII. 639. CCCXXL.
- Cirtuarea. Kalhoeb de —. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX.
- Chanradus de —. a. 1230. 28. II. 654. CCCLXXXV.
- Heinricus de, frater Chanradi. a. 1230. 28. II. 654. CCCLXXXV.
- Krigstede. Adelhero de —. e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
- Ernst de —. e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
- Gerhalm de —. e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
- Chlafpach. Otto de —. a. 1224. 1. VIII. 623. CCCL.
- Klamme. (Clamma. Chlamme.) Wigant I de —. a. 1128. 1. I. 127. CXIII.
- Beatrix de —. a. 1209. 31. I. memor. 516. CCCLX.
- Elisabeth, soror Beatrix de —. a. 1141. 193. CXXIX.
- Walehuus de —. e. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCXXXIII. a. 1154. 22. VI. 269. CLXXXIX. a. 1159. 297. CC.
- Herbordus de —. e. a. 1190. 421. CCLXXXVII.
- Ortolfus de —. e. a. 1190. 421. CCLXXXVII.
- Wiehardus de —. e. a. 1190. 421. CCLXXXVII. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
- Rudigerus, filius Wiehardi de —. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
- Mathildis de —. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
- Wigant II. de —. a. 1202. 15. XII. 458. CCCXXXVII. a. 1203. 9. III. 492. CCCLX. a. 1207. 508. CCCLIV.
- Pruuo de —. miles Friderici de Berieha. a. 1139. 10. X. 187. CXVIII.
- Chlana. (Clfa. Klraen.) Vdelschalens de —. a. 1192. 439. CCC. 441. CCCI. a. 1217. 394. CCCC.
- Pilgrims de —. e. a. 1230. 689. CCCCLXXX.
- Clements. Ortolf de —. e. a. 1196. 446. CCCIV.
- Chleagrube. (Chleisgrube.) Pilgrims de —. e. a. 1190. 421. CCLXXXVII.
- Fridericus de —. a. 1215. 579. CCCXCI.
- Chliapach. Alramus de —. a. 1219. 8. VI. 601. CCCCVIII.
- Chliangelbaeh. Rugerus de —. a. 1220. 24. IV. 615. CCCCNV.
- Chliangelbrunne. Otto et Rudigerus fratres de —. a. 1223. 24. IV. 644. CCCCLXIV.
- Chloberech. Chunrat de —. e. a. 1160. 300. CCH.
- Chnapperberge. Sebroto de —. e. a. 1230. 691. CCCCLXXXII.
- Chail. Heinricus et Dietmarus fratres, dieti —. e. a. 1181. 374. CCLVII.
- Chuollo. Albertus de —. a. 1225. 5. V. 655. CCCCLII.
- Chopff. (Cohpf.) Ulricus de —. a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX. a. 1225. 16. VI. 656. CCCCLIII.
- Cotaperht. a. 777. 10. VII. 1. I.
- Kotadeo. a. 843. 3. VIII. 15. X.
- Chottpach. (Chotibaeh. Chathbaeh.) Dietmarus de —. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI.
- Ysariich, frater Dietmari de —. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI.
- Rudolfus de —. a. 1228. 674. CCCCLXIX. e. a. 1230. 692. CCCCLXXXIV.
- Chogil. Rieherus, decimator de —. a. 1221. 11. V. 631. CCCXXXII.
- Heinricus, preco de —. a. 1221. 11. V. 631. CCCXXXII.
- Meingodus, quondam camerarius de —. a. 1221. 11. V. 631. CCCXXXII.
- Fridericus, camerarius de —. a. 1221. 11. V. 631. CCCXXXII.
- Kogo. a. 843. 3. VIII. 15. X.
- Cholo. a. 1224. 10. V. 648. CCCXLVII.
- Cholo, miles et ministerialis marchionis Stiriae, a. 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII. a. 1088. 19. VIII. 149. LXXXII. e. a. 1100. 125. LXXXVI.
- Colo, miles quidam. e. a. 1211. 479. CCCXXXII.
- Coevinge. Rubertus de —. e. a. 1218. 380. CCCXII. e. a. 1220. 629. CCCXXX.
- Korperht. e. a. 906. 54. XXXIX.
- Chorasperch. Heinricus de —. a. 1219. 8. VI. 602. CCCCVIII.
- Chraenzingen. Siehe Krensingen.
- Chragger. (Chragar.) Meginhart. a. 1162. 27. II. 318. CCXVI. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI.
- Chraier. Siehe Chreier.
- Crammerstai. Dietmarus et Heinricus fratres de —. e. a. 1200. 471. CCCXXIV.

Kraichberg. (Chraechperch. Chranchperch. Chranihperch. Chranperrch.) Hermannus de —, a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1208. 15. X. 513. CCCLVIII. a. 1212. 22. IV. 541. CCCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 516. CCCLXXXIX. a. 1213. 16. VI. 565. CCCLXXXVI. 373. CCCLXXXVII. a. 1224. 14. VI. 649. CCCXLVIII. 651. CCCCLIX. a. 1224. I. VIII. 653. CCCCL. a. 1227. 11. V. 666. CCCCLIX.
Wergandus de —, a. 1224. I. VIII. 653. CCCCL.

Chregliagia. Hartwich de —, a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.

Chraier. (Chraier. Chraier. Chraier.) Meginhardus. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXVII. Bertha de Stauderstorf, uxor Meginhardi de —, a. 1188. 24. I. 407. CCLXXVII.
Marchwardus, filius Meginhardi —, a. 1188. 24. I. 407. CCLXXVII.
Otto. e. a. 1200. 470. CCCXXIII. a. 1206. 4. II. 502. CCCLXIX.
Gandaeher. a. 1218. 2. VII. 396. CCCCH. Siehe anch Stauderstorf und Stadtratsdorf.

Crempel. Chuaradus. a. 1224. 10. V. 648. CCCCLVII.

Chrems. (Chremis. Chremse.) Eberhart de —, a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII.
Baggers de —, a. 1206. 6. IV. 504. CCCL.
Otto de —, a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1208. 15. X. 513. CCCLVIII. a. 1212. 22. IV. 541. CCCLXXXVII. a. 1212. 21. V. 550. CCCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 553. 556. CCCLXXXIX. a. 1213. 14. II. 561. CCCLXXXIII. a. 1213. 16. VI. 563. CCCLXXXVI. 573. CCCLXXXVII.

Chremsdorf. Radolfus de —, a. 1196. 26. IV. 453. CCCXI. e. a. 1200. 470. CCCXXIII. Vrieh de —, e. a. 1200. 470. CCCXXIII.

Chremsmünster. Hubertus de —, e. a. 1230. 693. CCCLXXXVII.

Chrengelbaeh. Alrammus de —, a. 1213. 23. IV. 563. CCCLXXXV. a. 1215. 26. III. 575. CCCLXXXIX.

Kreaxingen. (Chraexingen.) Hartwicus de —, a. 1071. 25. VI. 98. LXXV. a. 1075. 115. LXXX. a. 1082. 342. CCXXXIII. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII.

Otaker, frater Hartwici de —, a. 1071. 25. VI. 98. LXXV.

Rudbertus, frater Hartwici de —, a. 1075. 115. LXXX.

Arnoldus de —, a. 1147. 16. V. 231. CLV. 235. CLVI.

Chrevelbaer de Gaerten. e. a. 1200. 476. CCXXX.

Chrenzpaeh. Ditiens de —, a. 1192. 435. CCXVII.

Heinricus de —, a. 1215. 519. CCCXCI.

Chrotendorf. Wipoto de —, e. a. 1135. 723. XIII. A.

Ulricus de —, e. a. 1222. 641. CCCCLXII.

Heinricus de —, a. 1227. 11. V. 666. CCCCLIX.

Chrovat. Wernherus de —, a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.

Krveca. (Cruce.) Pilgrimus de —, a. 1125. 164. CX.

Heinricus, frater Pilgrimi de —, a. 1125. 164. CX.

Hermannus de —, a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.

Chrapaeh. Gerhardus de —, a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1207. 509. CCCLV. a. 1212. 22. IV. 541. CCCLXXXVII.

Hermannus de —, a. 1207. 508. CCCLIV.

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

Otto de —, a. 1207. 508. CCCLIV.

Ulricus de —, a. 1207. 508. CCCLIV.

Heinricus de —, a. 1220. 12. VII. 618. CCCCVIII.

Chruppenhöbe. Ernest de —, e. a. 1200. 11. XI. 469. CCCXXII.

Crachehara. Rapot economas marehonise Stiriae apud —, e. a. 1168. 334. CCXXX.

Chühereh. Leo de —, a. 1213. 23. IV. 563. CCCLXXXV.

Chacheendorf. Siboto de —, a. 1225. 3. V. 654. CCCLII.

Ortolfus, filius Sibotonis de —, a. 1225. 3. V. 654. CCCLII.

Khnee. Conradus. a. 1223. 645. CCCCLV.

Chachehpaeh. Cholo et Heinricus fratres de —, a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.

Chafara. (Chöffara.) Hademarus I. de —, a. 1141. 194. CXXX. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1159. 297. CC. a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII. Siehe anch Chauring.

Chufeue. (Chvliue. Kaleibe.) Eiwich de —, frater Radbotonis de Nardea. a. 1137. 150. CXVI.

Cholo de —, e. a. 1160. 300. CCH.

Dietmarus de —, a. 1208. 15. X. 513. CCCLVIII. a. 1213. 16. VI. 565. CCCLXXXVI. 572. CCCLXXXVII.

Eiwicus de —, a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.

Siehe anch Narden.

Chalm. Swithardus de —, a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.

Kaudperht. a. 843. 3. VIII. 15. X.

Kaudheri. a. 843. 3. VIII. 15. X. a. 849. 19. VII. 16. XI.

Kaudolf. a. 843. 3. VIII. 15. X.

Kauegandis, nobilis mulier, mater Herhordi et Karuli. a. 1161. I. V. 308. CCVIII.

Chauenberge. (Chaninperge.) Weraherus de —, a. 1220. 11. II. 611. CCXXI. a. 1221. 11. V. 631. CCCLXXXII.

Chanipert. (Chanipreht.) a. 777. 3. II. 791. 3. I. 5. III. a. 843. 3. VIII. 14. X.

Chanigispruane. (Chungegespruane.) Ulricus de —, a. 1197. 26. IV. 459. CCCXVI. a. 1198. 19. VIII. 462. CCCXVII.

Ulricus puer de —, a. 1222. 7. XII. 639. CCCXXI.

Chanignat, relieta Ödaltici. e. a. 1110. 135. XCV.

Chanignat. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVII.

Chano. a. 1096. 121. LXXXIV.

Chano, pincerna ecclesiae Batishon. a. 1123. 161. CVII.

Chano, frater Periehtoldi. a. 1125. 30. VII. 162. CVIII.

Chano, ministerialis Patinensis. a. 1149. 249. CLXV.

Chano, dapifer ecclesiae Babenberg. a. 1223. 23. IV. 644. CCCCLIV. a. 1224. 14. VI. 650. CCCCLXVIII.

Chuaradus. e. a. 1130. 173. CXV. a. 1145. 13. V. 217. CXLVII. a. 1155. 276. CLXXXV. e. a. 1160. 300. CCH. a. 1192. 440. 442. CCC. a. 1194. 17. IX. 447. CCVC.

Chuaradus, ministerialis ecclesiae Salisburg. a. 1139. 10. X. 186. CXXIII.

Chuaradus, frater Sigebotonis, ministerialis ecclesiae Wirzburg. a. 1140. 190. CCXVI.

Chuaradus, fidelis Ottonis de Machland. a. 1149. 247. CLXIV.

Cöurat, esmerarius ecclesiae Babenberg. a. 1154. 23. IX. 270. CLXXX. a. 1154. 273. CLXXXII.

Curath, familiaris Colonia de Wassenberg. a. 1135. 276. CLXXXV.

Chuuradus Kelech cognominis Adelbero. a. 1161. **313**. CCXII.
 Chuuradus, camerarius ecclesiae Wirzburg. a. 1166. **332**. CCXXVII.
 Chuuradus Leynaz. a. 1195. **2**. VI. **452**. CCCVIII.
 Chuuradus, dapifer ecclesiae Salisburg. a. 1203. **21**. I. **489**. CCCXXXVIII.
 Chuuradus, castellanus Salisburg. a. 1203. **21**. I. **489**. CCCXXXVIII. a. 1205. **24**. V. **500**. CCCXLVII.
 Chuurat, pictor. c. a. 1210. **531**. CCCLXXI.
 Chuuradus, frater Weruhardi. c. a. 1211. **479**. CCCXXXII.
 Chuuradus, scriba. a. 1212. **11**. I. **534**. CCCLXXIV.
 Chuuradus, lapicida, pater Ulrici. c. a. 1218. **580**. CCCXCII. c. a. 1220. **629**. CCCXXX.
 Chuuradus, frater Gottfredi. c. a. 1218. **580**. CCCXCII. c. a. 1220. **629**. CCCXXX.
 Chuuradus, dapifer (?). a. 1221. **11**. V. **631**. CCCXXXII.
 Chuuradus, servicus plehani de sancta Maria. a. 1221. **11**. V. **631**. CCCXXXII.
 Chuuradus, preeo. c. a. 1222. **642**. CCCXLII.
 Chuuradus Valerianus. a. 1223. **24**. IV. **643**. CCCXLIV.
 Chuuradus, fsher. a. 1223. **643**. CCCXLV.
 Chuuradus dietus Mutel. c. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Chuuradus miles, frater Wernhardi. c. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Chuuradus cognominis Albus. c. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Chuuradus, maritus Wilbirgia de familia Westenbergensi. c. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Chuuradus, cognominis Rafus. c. a. 1230. **694**. CCCLXXXV.
 Chuuradus, frater Hartwici et Heiarici. c. a. 1230. **695**. CCCLXXXVII.
 Chuurang. N. N. nobiles de —. a. 1138. **207**. CXL.
 Adelbero H. de —, frater Ottonis de Gobatsburg et Heiarici de Straineesdorf. c. a. 1170. **344**. CCXXXIV.
 Hadmarus III. de —, a. 1188. **24**. II. **409**. CCLXXXIII. a. 1188. **29**. II. **410**. CCLXXXIV. a. 1188. **34**. V. **411**. CCLXXXV. a. 1189. **4**. I. **415**. CCLXXXIII. c. a. 1196. **416**. CCCLV. a. 1195. **25**. VII. **433**. CCCLIX. a. 1197. **26**. IV. **459**. CCCXIV. a. 1202. **23**. X. **487**. CCCXXXV. CCCXXXVI. a. 1203. **494**. CCCXLII. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCXLVIII. a. 1206. **19**. VI. **505**. CCCLII. a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII. a. 1210. **530**. CCCLXIX. a. 1212. **8**. VIII. **533**. **536**. CCCLXXIX. c. a. 1213. **16**. VI. **565**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII. a. 1213. **21**. XII. **574**. CCCLXXXVIII. a. 1217. **14**. VI. **592**. CCCLXXII.
 Dietmarus de —, c. a. 1196. **446**. CCCIV.
 Hadmarus IV. de —, filius Hadmari III. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCXLVIII. a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **533**. **536**. CCCLXXIX. a. 1213. **16**. VI. **565**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII. a. 1215. **26**. III. **575**. CCCLXXXIX. a. 1222. **483**. CCCXXXII. **640**. CCCLXI. a. 1224. **14**. VI. **640**. CCCCLVIII. **651**. CCCCLXIX. a. 1224. **1**. VIII. **653**. CCCL. a. 1227. **4**. VI. **667**. CCCLX.
 Alhero III. de —, filius Hadmari III. a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **536**. CCCLXIX. a. 1213. **16**. VI. **565**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII.
 Heiaricus de —, filius Hadmari III. a. 1222.

483. CCCXXXII. a. 1224. **14**. VI. **640**. CCCCLVIII. **651**. CCCCLXIX. a. 1224. **1**. VIII. **653**. CCCL. Siehe auch Gobatsburg, Chafaru und Straineesdorf.
 Curia, Rudolphi de —, filius Willelmi de Geilspaeh. a. 1196. **452**. CCCXII.
 Chuuradus de —, a. 1207. **19**. VI. **505**. CCCLII. c. a. 1220. **481**. CCCXXXII. Siehe auch Galspaeh.
 Cürnberg. (Cirenberch. Curinberg.) Geroldus de —, c. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Gualtherus de —, a. 1161. **314**. CCXIII.
 Ernestus de —, frater Heiarici de Truna. c. a. 1225. **483**. CCCXXXII. Siehe auch Truna.
 Chustelwane. (Chustilwanchia.) Dietpraent de —, a. 1135. **176**. CXVIII. u. 1140. **180**. CXXVI.
 Ulriens de —, a. 1189. **4**. I. **415**. CCLXXXIII.
 Chüze, Chuuradus cognominis —, a. 1228. **7**. V. **672**. CCCLXV.

D. T.

Tatenheim. Cragto de —, a. 1176. **351**. CCXLII.
 Tueckinger, Otto. a. 1228. **615**. CCCCLXX.
 Taelj. a. 849. **19**. VII. **16**. XI.
 Taene, Otaker et Reiharus de —, a. 1186. **27**. XII. **403**. CCLXXXII.
 Tanea. Parchart de —, a. 1145. **24**. XI. **248**. CXLVIII.
 Sifrit de —, a. 1145. **24**. XI. **248**. CXLVIII.
 Wiko de —, a. 1145. **24**. XI. **248**. CXLVIII.
 Tauereshheim. Erbo de —, a. 1161. **312**. CCXII.
 Tagebrechtshavaen. (Tagebrechtshavin. Tagebrechtshaven.) Liutgos de —, a. 1071. **23**. VI. **98**. LXXV. a. 1075. **108**. LXXIX. **115**. LXXX. a. 1111. **23**. VIII. **146**. XCVIII.
 Ulricus de —, a. 1147. **16**. V. **231**. CLV. **233**. CLVI.
 Tagenbach. Marchardus de —, a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
 Nythardus de —, a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
 Dabebach. Engelsehaleh de —, c. a. 1135. **723**. XIII. A.
 Dabepereh. Ulricus de —, a. 1215. **2**. VII. **586**. CCCIII.
 Talheim. (Talheimen.) Gerloch de —, a. 1191. **428**. CCXCV.
 Henricus de —, a. 1224. **10**. V. **648**. CCCCLVII.
 Taliyp, actor selanorum. a. 777. **2**. II. a. 791. **3**. I. **3**. III. a. 802. —, III. **7**. IV.
 Taandorf. Heiaricus et Ortolfus, fratres de —, a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
 Daniel, notarius Austrine. a. 1203. **2**. IV. **493**. CCCXLI. a. 1203. **494**. CCCXLII.
 Taanberg. (Taanebereh. Taanberge. Tannepere.) Waltherus L. II. de —, c. a. 1180. **372**. CCCLV. a. 1187. **407**. CCLXXXVI. a. 1188. **24**. I. **405**. CCLXXXVII. a. 1188. **14**. VIII. **413**. CCLXXXI. c. a. 1190. **422**. CCLXXXVII. a. 1198. **30**. VI. **461**. CCCXVI. a. 1209. **528**. CCCLXVI. a. 1217. **21**. I. **587**. CCCXCV. a. 1217. **24**. I. **588**. CCCXCVI. a. 1220. **3**. II. dapifer Patav. **604**. CCCXCII. a. 1220. **11**. II. **611**. CCCLXI. a. 1220. **24**. IV. **615**. CCCCLIV. a. 1222. **11**. VII. **636**. CCCCLXXXVII. a. 1226. **663**. CCCLXVI. a. 1227. **19**. IV. **663**. CCCCVIII. c. a. 1227. **6**. VII. **668**. CCCLXI. a. 1227. **671**. CCCLXIV.

- Pilgrimus de —, frater Waltheri H. a. 1222. 14. VII. 636. CCCXXXVII. a. 1224. 29. II. dapifer Patav. 647. CCCXLVI. a. 1226. 663. CCCLVII. a. 1227. 19. IV. 665. CCCLVIII. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCCLXI.
- Tanne. Adalhait de —, a. 1111. 25. VI. 139. XCVI. a. 1220. 6. II. memor. 608. CCCCX. Heinricus de —, e. a. 1130. 123. CXY. a. 1186. 27. XII. 404. CCLXXIII.
- Eckhardus de —, a. 1147. 243. CLXII. a. 1153. 20. XII. 267. CLXXVII. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV. a. 1184. 393. CCLXVI. a. 1226. 30. XII. 659. CCCLVI.
- Hervieh de —, a. 1154. 22. VI. 269. CLXXIX.
- Walther de —, a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI. Eberhardus de —, a. 1203. 24. V. 500. CCCLXVII.
- Sifridus de —, a. 1209. 31. I. 518. CCCLX. Wexilo de —, e. a. 1230. 691. CCCLXXXIII.
- Daaer. Chuurada. a. 1228. 7. V. 672. CCCLXXV.
- Tebitasech. Dietricus de —, a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.
- Treit. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
- Tegerabach. (Tegerbach. Teigrabach.) Heinricus de —, a. 1159. 23. VI. 295. CXCXVIII. Ortolfus I. de —, e. a. 1200. 470. CCXXIV. e. a. 1218. mem. 379. CCCXCH. e. a. 1220. 628. CCCXXX.
- Ortolfus II., filius Ortolfi I. de —, e. a. 1200. 470. CCXXIV. a. 1204. 497. CCCLVI. e. a. 1220. 629. CCCXXX.
- Otto de —, filius Ortolfi I. e. a. 1200. 470. CCXXIV. a. 1204. 497. CCCLVI. e. a. 1218. 380. CCCXCH. a. 1220. 24. IV. 615. CCCXXX.
- Siboto de —, filius Ortolfi I. e. a. 1200. 470. CCXXIV. a. 1204. 497. CCCLVI. e. a. 1218. 380. CCCXCH. e. a. 1220. 629. CCCXXX.
- Heelo de —, e. a. 1210. 531. CCCLXXI.
- Tegerawaach. (Tegerenwag.) Wolfher de —, a. 1141. 194. CXXX.
- Heinricus de —, a. 1159. 23. VI. 294. CXCXVII.
- Degao. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.
- Dietprant, frater Hapotonis et filius Hapotonis. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.
- Dietmarus, memorarius silvae ad Buehualoch. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.
- Dietricus. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.
- Deitsaniada. a. 1106. 126. LXXXIX.
- Tein. Reinherus de —, e. a. 1180. 1. X. 370. CCLIII.
- Telle. Eberhardus de —, a. 1147. 4. VI. 241. CLX.
- Delreoth. e. a. 1185. 11. IV. 395. CCLXVII.
- Delricus, pater Alrami. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXVIII.
- Tento. e. a. 906. 54. XXXIX.
- Deus. Chuurat. a. 1162. 27. II. 318. CCXVI. e. a. 1200. 11. XI. 469. CCCXXII. e. a. 1230. 689. CCCLXXXIX.
- Heinricus. e. a. 1230. 689. CCCLXXXIX.
- Hartwicus. e. a. 1230. 689. CCCLXXXIX.
- Siehe aeneh Zant.
- Theann. Hartwicus de —, e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
- Deothat. a. 843. 3. VIII. 14. 15. X.
- Deothelmus, filius Reginhelmi. a. 955. 13. XII. 60. XLIV.
- Theodericus. a. 823. 28. VI. 9. V. e. a. 1218. 380. CCCXCH. e. a. 1220. 629. CCCXXX.
- Theodericus, marschaleus. (?) a. 1206. 6. IV. 504. CCUL.
- Deotricus, vasus Pilgrimi archiepiscopi Salsburgensis. a. 909. 19. II. 56. XL.
- Derlach. Eberhart. a. 1186. 17. VIII. 401. CCLXXII.
- Therichbach. Altman de —, e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
- Ermhold de —, e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
- Gandram de —, e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
- Irnhard de —, e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
- Teruperg. (Terensperge. Terabereh.) Durinus de —, e. a. 1180. 1. X. 370. CCLIII.
- Eberhardus de —, a. 1186. 27. XII. 404. CCLXXIII. a. 1192. 437. CCXCIX. 440. 442. CCC. a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1220. 42. VII. 618. CCCXXVIII.
- Rudolfus, frater Eberhardi de —, a. 1192. 437. CCXCIX. 440. 442. CCC. e. a. 1200. 11. XI. 469. CCCXXII. a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1219. 8. VI. 602. CCCCVIII.
- Heinricus de —, a. 1223. 635. CCCCLV.
- Dietmarus de —, a. 1227. 11. Y. 665. CCCCLIX.
- Ulricus, frater Dietmari de —, a. 1227. 11. V. 665. CCCCLIX.
- Tieheupereh. Eberhardus de —, e. a. 1168. 334. CCXXX.
- Dietmarus, frater Eberhardi de —, e. a. 1168. 334. CCXXX.
- Chuurat, filius Eberhardi de —, e. a. 1168. 334. CCXXX.
- Dieboldus. e. a. 1218. 580. CCCXCH. e. a. 1220. 629. CCCXXX.
- Dieprant. (Dieprandus.) e. a. 1095. 721. XI. A. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX.
- Thiechardus. a. 892. 15. II. 38. XXVIII.
- Dietpertus, frater Hartmanni. a. 1190. 423. CCLXXXVIII.
- Dietprant. a. 1206. 19. VI. 506. CCCLII.
- Dietherus, officialis Chanradi comitis de Wasserburg. a. 1224. 1. VIII. 653. CCCLII.
- Diethoch, pincerna Patav. e. a. 1180. 372. CCLV. a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII.
- Dytmanninger. Adalbero de —, a. 1142. 206. CXXXIX.
- Dietmarus. a. 1096. 124. LXXXIV. a. 1123. 30. IV. 160. CVI. a. 1187. 407. CCLXXVI. e. a. 1190. 427. CCXXCV.
- Dietmarus, domus. e. a. 1110. 133. XCV.
- Dietmarus, dapifer Stiriae. a. 1191. 428. CCXCV. a. 1207. 508. CCCLIV.
- Dietmarus, liber homo. e. a. 1200. 470. CCXXIII.
- Dietmarus, filius Pernuzeliane. a. 1228. 672. CCCLXXVI.
- Dietmarus, marschaleus Austriae. a. 1202. 15. XII. 488. CCCXXVII. a. 1203. 9. III. 492. CCCLX.
- Dietmarus, frater Heinrici, familiaris ecclesiae sancti Nicolai. a. 1204. 498. CCCLXVI.
- Dietmarus, emerarius. (?) a. 1228. 674. CCCLXXIX.
- Dietmarus, prece in Biedmarehia. a. 1230. 28. II. 684. CCCLXXXV.
- Dieto, emerarius Friderici II. imperatoria. a. 1217. 24. I. 587. CCCXCV. a. 1217. 24. I. 585. CCCXCV.
- Dietramminger. Albero de —, a. 1117. 9. VI. 152. CI. e. a. 1125. 169. CXII. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.
- Durineh de —, a. 1137. 180. CXX. a. 1139. 10. X. filius Adalberonis de —. 187. CXXIII.
- Dietricus. (Dietrieb.) a. 889. 20. XI. 36. XXVII. a. 992—993. 719. VIII. A. a. 1155. 276. CLXXXV. e. a. 1185. 11. IV. 394. CCLXXII.

- Dietriens**, consanguineus Ottonis fundatoris monasterii monialium in Erla. e. a. 1050. 86. LXVII. n. 1151. 22. V. memor. 257. CLXXI.
- Dietricus**, surtor. a. 1197. 459. CCCXV.
- Dietricus**, dominus. a. 1205. 2. VII. 501. CCCXLVIII.
- Dietricus**, prepos. de Usehausen. e. a. 1212. 558. CCLXXXI.
- Dietricus** in dote. a. 1215. 579. CCCXCI.
- Dietricus** Suchsersh. a. 1222. 17. VI. 633. CCCXXXV.
- Dietricus**, memorarius. e. a. 1222. 642. CCCXLII.
- Diemar**. e. a. 1240. 531. CCLXXI.
- Diemo**. a. 1096. 121. LXXXIV. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII. a. 1196. 427. CCCXIII.
- Diemo**, serrius ecclesie Wirzburg. a. 1106. 126. LXXXIX.
- Dieman**. a. 1096. 121. LXXXIV.
- Diemel**, Wernherus de —. a. 1224. 10. V. 648. CCCXLVII.
- Dilo**. a. 829. 13. VII.
- Dymo**, filius Starchandi. a. 1223. 645. CCCXLV.
- Dioprecht**, filius Rutolf. a. 903. 8. IX. 31. XXXVI.
- Diotrich**. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI. e. a. 906. 24. XXXIX.
- Tirensteine**, Pehart de —. e. a. 1196. 446. CCCIV.
- Diotrich** de —. e. a. 1196. 446. CCCIV.
- Gerane** de —. e. a. 1196. 446. CCCIV.
- Gotfridus** de —. e. a. 1196. 446. CCCIV.
- Tyrolfus**, magister equine episcopi Babenbergensis. a. 1223. 24. IV. 644. CCCXLIV. a. 1224. 14. VI. 630. CCCXLVIII.
- Tivres**, Radbertus de —. a. 1154. 19. XI. 272. CLXXXI.
- Tobel**, (Tobil, Tobele.) Walther de —. a. 1144. 124. CXXX.
- Heinricus** de —. a. 1196. 457. CCCXII. a. 1206. 19. VI. 503. CCCL. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII. a. 1223. 13. III. 632. CCCXXXIV. e. a. 1225. 483. CCCXXXII.
- Fridericus**, gener Heinrici de —. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
- Tobhach**, Hermannus cognom. —. a. 1222. 17. VI. 632. CCCXXXV.
- Dote**, Dietricus in —. a. 1215. 579. CCCXCI.
- Totila**. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.
- Doekenbach**, Cuono de —. e. a. 1130. 174. CXY.
- Dolzech**, Reginhart de —. e. a. 1168. 334. CCXXX.
- Tollet**, Ortolfus de —. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 387. CCLXIII.
- Poru** de —. e. a. 1210. 531. CCCLXXI.
- Dorf**, Engilbreht de —. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII. Siehe auch Villa.
- Dorubereh**, Dietmarus nobilis vir de —. a. 1139. 10. X. 185. CXXIII.
- Dorneh**, Alhero de —. a. 1188. 21. I. 408. CCLXXXVII.
- Torringen**, Alhero de —. a. 1153. 20. XII. 265. CLXXXVII.
- Udalsech** de —. a. 1153. 20. XII. 265. CLXXXVII.
- Heinricus** de —. a. 1224. 1. VIII. 652. CCCL.
- Tömolesheim**, Regingerus de —, pater Regingeri et Wernhardi. a. 1122. 138. CV. Siehe auch Tamoltsheim.
- Töschegstein**. Siehe Danchenstein.
- Toanisereh**, Boudolfus de —. a. 1147. 242. CLXII. Siehe auch Danesereh.
- Trasereh**, Otto de —. a. 1224. 14. VI. 630. CCCXLVIII. 631. CCCXLIX.
- Heinricus**, filius Ottonis de —. a. 1224. 14. VI. 630. CCCXLVIII. 631. CCCXLIX.
- Trabstetin**, Heinricus de —. a. 1186. 27. XII. 401. CCLXXXII.
- Trageurente**, Engelholdus de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
- Druhselingen**, Adalber de —. a. 1127. 180. CCXI.
- Tracien**. (Tresim, Tracisme, Treisimus, Trajissime, Treisim.) Walther de —. a. 1125. 163. CX. a. 1128. 1. I. 171. CXIII. a. 1135. 176. CXVIII. a. 1143. 210. CXLI. a. 1147. 16. V. 230. CLV. 236. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 235. CLVIII. 239. CLIX. a. 1178. 24. IV. 354. CCXLV.
- Adalramus**, frater Waltheri de —. a. 1125. 168. CXI. a. 1128. 1. I. 171. CXIII. a. 1178. 24. IV. 354. CCXLV.
- Ernestus**, frater Waltheri de —. a. 1125. 168. CXI. a. 1135. 176. CXVIII.
- Hartwicus**, frater Waltheri de —. a. 1125. 168. CXI. a. 1128. 1. I. 171. CXIII. a. 1135. 176. CXVIII. a. 1178. 24. IV. 354. CCXLV.
- Heinricus**, frater Waltheri de —. a. 1128. 1. I. 171. CXIII.
- Heinricus** de —. e. a. 1190. 437. CCXCIV.
- Drauschirechen**, Ulricus de —. a. 1204. 22. IV. 495. CCCXLIII.
- Trasmeshausen**, Wernhart de —. a. 1180. 369. CCLII.
- Trann**. (Trana, Trune, Tröine, Trhna, Trön.)
- Hiskerus** de —. a. 1128. 1. I. 171. CXIII.
- Bernhardus** I. II. de —. a. 1140. 120. CXXVI. a. 1154. 25. IX. 279. CLXXX. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1159. 297. CC. a. 1161. 312. CCXII. e. a. 1161. 313. CCXII. a. 1179. 365. CCL. e. a. 1180. 1. X. 352. CCXLIV. e. a. 1211. 479. CCCXXXII.
- Dietricus** de —. e. a. 1146. 225. CLIII. e. a. 1150. 251. CLXVII. a. 1154. 25. IX. 279. CLXXX. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1159. 297. CC. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXXVII.
- Ulricus** de —. e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
- Ernot**, frater Bernhadi de —. a. 1161. 313. CCXII.
- Ernst** de —. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI. e. a. 1190. 427. CCXXIV. a. 1196. 26. IV. 455. CCXXI. a. 1207. 508. CCCLV. 509. CCCLV. a. 1212. 8. VIII. 353. CCCLXXIN. a. 1213. 21. XII. 574. CCCLXXXVIII. e. a. 1225. 483. CCCXXXII.
- Peruger** de —. a. 1179. 368. CXL.
- Otto** de —. e. a. 1180. 1. X. 376. CULIII. 480. CCCXXXII. e. a. 1230. 624. CCCLXXXV.
- Liutoldus** (elericus), filius Dietrici de —. a. 1188. 24. I. 407. CCLXXXVII.
- Heinricus**, frater Ernesti de —. a. 1196. 26. IV. 455. CCCL.
- Heinricus** de —. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLI. a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1212. 8. VIII. 353. CCCLXXIX. a. 1218. 2. VII. 596. CCCLIII. a. 1220. 12. VII. 618. CCCXXVIII. e. a. 1220. 459. CCCXXXII. e. a. 1230. 624. CCCLXXXV.
- Heinricus** de —, frater Ernesti de Cürnberg. e. a. 1225. 483. CCCXXXII.
- Alheit**, filius Ernesti de —, uxor Dietrici de Puhel. a. 1207. 509. CCCLV.
- Otto**, filius Heinrici de —. e. a. 1220. 459. CCCXXXII.
- Hertnidus**, filius Heinrici de —. e. a. 1220. 459. CCCXXXII. Siehe auch Puhel und Cürnberg.
- Trches**. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.

Tretena. Heiricus de —, e. a. 1220. **628**.
 CCCCXXV.
 Otto, filius Heirici de —, e. a. 1220. **628**.
 CCCCXXV.
 Treven. Adigoz de —, a. 1139. **10**. X. **186**.
 CXXIII.
 Trihanswinkel. Heiricus de —, camerarius
 Austriae. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCLXVIII.
 a. 1209. **31**. I. **518**. CCCLX. a. 1217. **14**.
 VI. **392**. CCXCXVIII. a. 1224. **10**. V. **648**.
 CCCLXVIII. a. 1224. **14**. VI. **649**. CCCCXLVIII.
651. CCCCXLIX.
 Triebach. Arnolt de —, a. 1180. **369**.
 CCLII.
 Egilolf de —, a. 1180. **369**. CCLII.
 Trivfteren. Albero de —, e. a. 1200. **471**.
 CCXXIV.
 Troschent. Eberhardus de —, a. 1164.
331. CCXXVI.
 Trostman, visitor vinearum in Aschwinkel.
 a. 1125. **164**. CX.
 Drogenhof. Albero de —, a. 1188. **24**. I.
408. CCLXXVII.
 Trübenpach. Vdalscaus de —, filius Ger-
 trudis, uxoris Alheronis de Ort. e. a. 1188.
413. CCLXXXII. a. 1207. **307**. CCCLIV.
 Henricus de —, e. a. 1188. **414**. CCLXXXIII.
 Siehe auch Ort.
 Truchsen. (Trühsen. Trühsia.) Colo de —,
 a. 1143. **211**. CXLII. a. 1212. **22**. IV. **541**.
 CCCLXXVII.
 Gotfridus, frater Colonis de —, a. 1212. **22**.
 IV. **541**. CCCLXXVII.
 Gotfridus de —, a. 1212. **21**. V. **550**.
 CCCLXXVIII. a. 1212. **8**. VIII. **553**.
 CCCLXXIX. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCLXXXIII.
 e. a. 1230. **659**. CCCLXXX.
 Otto, frater Gotfridi et Colonis de —, a.
 1212. **22**. IV. **541**. CCCLXXVII.
 Truttlbingen. Chunradus de —, a. 1226.
30. XII. **659**. CCCLVI.
 Heiricus de —, a. 1226. **30**. XII. **659**.
 CCCLVI.
 Trutmannsdorf. Tres fratres Stuchsen de
 —, a. 1207. **509**. CCCLV.
 Albertus et Hugo fratres de —, a. 1203. **494**.
 CCCLII.
 Trufel. Hierhart. e. a. 1196. **446**. CCCIV.
 Truhilda, ministerialis ecclesiae Lambac. a.
 1166. **331**. CCXXVII.
 Tuchenstein. Siehe Duchenstein.
 Tuechlarus. Gebhardus. a. 1223. **645**.
 CCCXLV.
 Tuera. Hugo de —, a. 1144. **23**. X. **216**.
 CXLVI. Siehe auch Trers.
 Tuerstein. Alher. a. 1212. **8**. VIII. **553**.
 CCCLXXIX.
 Trüchirichen. Ulricus camerarius Bawariae
 de —, a. 1220. **23**. IX. **621**. CCCCXX.
 Tufat. Chunradus de —, a. 1222. **13**. III.
632. CCCCXXIV.
 Talbach. Siehe Julbaeh.
 Tulbingen. Chalhoo de —, e. a. 1180. **372**.
 CCLV. e. a. 1196. **346**. CCCLV. a. 1197.
26. IV. **439**. CCCLXIV.
 Dultinae. a. 951. **58**. XLII.
 Tymbe. Albero cognomine —, a. 1213. **23**.
 IV. **563**. CCCLXXXV.
 Tamhenowe. Heiricus de —, a. 1203. **9**.
 III. **492**. CCCXL. a. 1203. **7**. IV. **493**.
 CCCXLI. a. 1210. **530**. CCCLXIX.
 Tumoltshheim. Reginger de —, a. 1140.
190. CXXVI. Siehe auch Tömoltesheim.
 Duchenstein. (Dunkinsein. Tüchenstein.
 Tuchenstein.) Heiricus de —, e. a. 1180.
1. X. **362**. **370**. CCLIII. e. a. 1180. **484**.

CCCCXXII. a. 1184. —, V. **393**. CCLXV. a.
 1192. **435**. CCXCXVII.
 Liunkardia, filia Reinheri de Stein, uxor Hei-
 ricus de —, e. a. 1180. **1**. X. **369**. CCLIII.
 Albero, frater Heirici de —, e. a. 1180.
1. X. **370**. CCLIII. e. a. 1180. **484**. CCCCXXII.
 a. 1192. **435**. CCXCXVII.
 Rudegerus Timere, frater Adeltheronis et
 Heirici de —, e. a. 1180. **484**. CCCCXXII.
 Tungede. Conrath cognom. a. 1160. **307**.
 CCVI.
 Daaunenbach. Dietrich de —, a. 1154. **22**.
 VI. **269**. CLXXIX.
 Walter de —, a. 1154. **22**. VI. **269**. CLXXIX.
 Daaunenfort. Heiricus de —, a. 1188. **24**.
1. **408**. CCLXXVII.
 Tunnli. e. a. 906. **14**. XXXIX.
 Daaunenberch. (Daaunspereh.) Rudolfus de—,
 a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII. a. 1153. **20**.
 XII. **267**. CLXXVII. Siehe auch Tounspereh.
 Durehelm. Helmwich de —, a. 1154. **25**.
 IX. **270**. CLXXX. a. 1154. **273**. CLXXXII.
 e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
 Liutolt de —, a. 1154. **25**. IX. **270**. CLXXX.
 a. 1154. **273**. CLXXXII.
 Durehilahureh. Sighart de —, a. 1107.
127. XC.
 Durinehardus. a. 1115. **9**. VI. **150**. C.
 Daringus. (Durineh. Durine.) e. a. 906. **54**.
 XXXIX. a. 1082. **117**. LXXXI. **342**. CCXXXIII.
 a. 1103. **23**. IV. **124**. LXXXVII.
 Duriak, familiaris marchionis Stiriae. e. a.
 1100. **123**. LXXXVI.
 Durineh, frater Alberti. a. 1139. **10**. X. **186**.
 CXXIII.
 Daringerus, ministerialis Salisburg. a. 1147.
244. CLXII.
 Turingus, Patienensis ministerialis. a. 1149.
249. CLXV.
 Daringus, advocatus. a. 1205. **2**. VII. **501**.
 CCCLXVIII.
 Daringus, sagittarius. a. 1222. **13**. III. **632**.
 CCCCXXIV.
 Trvirgenrot. Hartlieb de —, e. a. 1135.
723. XII. A.
 Durac. Rupertus de —, a. 1176. **351**. CCXLII.
 a. 1195. **7**. XII. **454**. CCX.
 Trers. Hugo. a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCXL.
 Otto. a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCXL. Siehe
 auch Tuners.
 Turcsendorf. Heiricus de —, a. 1212. **8**.
 VIII. **553**. CCCLXXIX. a. 1223. **24**. IV. **644**.
 CCCCXLV.
 Tuscheman. Heiricus. e. a. 1196. **446**.
 CCCIV.

E.

Ehelsperch. (Ehilsperge. Ehilsperch. Euels-
 perch.) Taltineh, castellanus de —, a. 1167.
14. VII. **333**. CCXXVIII.
 Lautfridus de —, a. 1189. **11**. IV. **417**.
 CCLXXXV.
 Otto de —, a. 1218. **2**. VII. **506**. CCCCH.
 Gerogus de —, e. a. 1220. **480**. CCCCXXII.
 Heiricus, filius Gerogi de —, e. a. 1220.
480. CCCCXXII.
 Otto, filius Gerogi de —, e. a. 1220. **480**.
 CCCCXXII.
 Ehestal. Chalhoo de —, a. 1205. **2**. VII.
501. CCCLXVIII.
 Chunrad Burggraf von —, a. 1227. **11**. V.
666. CCCLIX.
 Eppensteia. (Ewensteia.) Lautfridus de —,
 a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII. e. a. 1180. **1**.

- X. 370. CCLHI. a. 1183. 12. VIII. 381. CCLXII. 387. CCLXIII.
- Albertus de —, a. 1186. 27. XII. 401. CCLXIII.
- Lautfrancus, filius Alberti de —, a. 1186. 27. XII. 401. CCLXIII.
- Volcholdus de —, a. 1186. 27. XII. 401. CCLXIII.
- Gotfridus de —, a. 1212. 21. V. 350. CCLXXVIII. a. 1213. 14. II. 361. CCLXXVIII.
- Eher. a. 1096. 121. LXXXIV.
- Eberam. a. 1155. 276. CLXXXV.
- Ebergerus. c. a. 1160. 300. CCH.
- Ebergotzespere. (Ewergaesenperg.) Riehkerns de —, a. 1209. 328. CCCLXVI.
- Albertus de —, a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
- Chauradus de —, a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
- Eberhardus. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1146. 4. V. 220. CL. a. 1146. 11. XI. 222. CLI. a. 1229. 17. XII. 651. CCCLXXXIII.
- Eberhardus, domnus. c. a. 1110. 134. XCV.
- Ewerhardus, frater Ulrici. a. 1125. 20. VII. 162. CVIII.
- Eberharth, familiaris Colonis de Wassenberg. a. 1155. 276. CLV.
- Eberhardus, carpentarius. a. 1222. 17. VI. 633. CCCXXXV.
- Eberhardus, preco. c. a. 1222. 641. CCCCLII.
- Eberlindis. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
- Eberwinus, frater Megingoti. a. 1146. 11. XI. 222. CLI.
- Ebirgerus, iudex in Riedmarchia. a. 1230. 28. II. 684. CCCLXXXV.
- Ebo. a. 1056. 90. LXX. 120. LXXXIII. a. 1096. 121. LXXXIV.
- Eppo. c. a. 1160. 300. CCH.
- Ekke. Albertus of dem —, c. a. 1200. 476. CCCXX.
- Ekebertus, Schultzerde. a. 1194. 17. IX. 417. CCCV.
- Ekehardus. (Ekkibart.) a. 1025. 80. LXL. a. 1162. 26. II. 317. CCXV.
- Ekemvle. (Ekemul.) Ekebertus dapifer Bavarie de —, a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX.
- a. 1225. 16. VI. 636. CCCCLIII.
- Ekericus. (Ekerich.) a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1125. 20. XI. 162. CIX.
- Ekericus, pater Sibodous. c. a. 1130. 173. CXY.
- Eehisperge. Arhophath de —, c. a. 1070. 93. LXXIV.
- Ecco. u. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
- Echo. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
- Ekkoluingen. Otto de —, a. 1213. 23. IV. 363. CCCLXXXV.
- Ederamesberge. Heitfolggus de —, cum filia Ditmaro et Hugone. a. 1155. 276. CLXXXV.
- Etich. a. 1123. 30. IV. 160. CVI.
- Etich, pater Pilgrimi. c. a. 1110. 132. XCV. a. 1143. 210. CXLII.
- Eticho. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
- Eticho, ministerialis et familiaris marchionis Striae. a. 1163. 328. CCXXXIV.
- Euerdingen. Rechwins de —, a. 1190. 422. CCLXXXVIII.
- Marquardus, frater Rechwini de —, a. 1190. 422. CCLXXXVIII.
- Poppo, filius Rechwini de —, a. 1190. 422. CCLXXXVIII.
- Albertus de —, c. a. 1218. 580. CCXCII. c. a. 1220. 629. CCCXXX.
- Nendingus de —, c. a. 1218. 580. CCXCII. c. a. 1220. 629. CCCXXX.
- Rarmundus de —, c. a. 1225. 482. CCXXXII.
- Ames, frater Rarmundi de —, c. a. 1225. 482. CCXXXII.
- Egelpach. Engelschalus de —, a. 1128. 1. I. 171. CMIII. a. 1151. —, 1. 236. CLXX. a. 1178. 24. IV. 334. CCXLV.
- Laentfrit, frater Engelschalci de —, a. 1151. —, 1. 236. CLXX. a. 1178. 24. IV. 334. CCXLV.
- Sighart, frater Engelschalci de —, a. 1151. —, 1. 236. CLXX. a. 1178. 24. IV. 334. CCXLV.
- Egelolfus. u. 1146. 4. V. 220. CL.
- Egendorf. Ortolfus de —, a. 1224. 10. V. 648. CCCXLVII.
- Heinicus de —, c. a. 1230. 689. CCCCLXXXIX.
- Egno. a. 1075. 24. III. 104. LXXXVIII.
- Eggenuba. a. 1106. 126. LXXXIX.
- Eggirik. c. a. 993. 70. LI.
- St. Egidio. Pilgrimus de —, c. a. 1200. 471. CCXXXIV.
- Egilaren. Hadamarus de —, c. a. 1168. 333. CCXXX.
- Odalricus, filius Hadamari de —, c. a. 1168. 333. CCXXX.
- Egilolf. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII. a. 1111. 22. VIII. 141. XCVII.
- Egilsuachic. Perihardus de —, u. 1135. 176. CXVIII.
- Egino. a. 955. 12. XII. 60. XLIV. a. 1144. 13. IV. 212. CXLIV.
- Egiwolf. c. a. 993. 70. LI.
- Eglolfus. a. 1142. 8. I. 196. CXXXII.
- Egono, advocatus monasterii Seitenstetten. a. 1151. —, 1. 236. CLXX.
- Eicheim. Dietmarus de —, a. 1144. 23. X. 216. CXLVI. a. 1147. 244. CLXII.
- Rudolfus de —, c. a. 1180. 371. CCCLIV.
- Eiterbach. Chauradus de —, a. 1140. 190. CXXVI.
- Dietricus, frater Chauradi de —, a. 1140. 190. CXXVI.
- Merhoto de —, c. a. 1180. 371. CCCLIV.
- Wernhardus, filius Merhotonis de —, c. a. 1180. 371. CCCLIV. Siehe auch Aiterbach und Aelterpach.
- Eigel. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
- Eygen. Siehe Aigen.
- Eigil. c. a. 993. 70. LI.
- Eigilo. c. a. 906. 54. XXXIX.
- Eiglinge. (Eigeligen.) Amelbertus de —, a. 1146. 11. XI. 222. CLI. a. 1212. 11. I. 531. CCCLXXXIV. Siehe auch Aigelinge.
- Eistersheim. Dietmarus de —, a. 1146. 11. XI. 222. CLI. Siehe auch Aistersheim.
- Eihwin. a. 1096. 121. LXXXIV.
- Ellebach. Gerungus de —, a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
- Ulricus de —, a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
- Ellehart. a. 771. 19. VII. 1. I.
- Elliaprecht. a. 992—993. 719. VIII. A.
- Ellinger. c. a. 906. 54. XXXIX.
- Ello, memorarius silvae Eiterwalt. a. 1056. 90. LXX. a. 1089. 11. IX. 120. LXXXIII.
- Embrico, ministerialis ducis Austriae. c. a. 1196. 478. CCCXXXII.
- Emebart. a. 1096. 121. LXXXIV.
- Emilo. c. a. 906. 54. XXXIX.
- Emizinspach. Khratto de —, a. 1184. —, V. 323. CULXV. Siehe auch Amasbach.
- Emmerberg. (Emeberge. Embirber. Embirperch.) Daringus de —, a. 1186. 27. III. 401. CCLXXXIII.
- Bertholdus de —, dapifer Austriae. c. a.

1200. 475. CCCXXIX. a. 1205. 2. VII. 501.
 CCCLXVIII. a. 1208. 15. X. 512. CCCLVIII.
 a. 1212. 22. IV. 511. CCCLXXVII. a. 1212.
8. VIII. 553. 556. CCCLXXIX. a. 1213. 16.
 VI. 563. CCCLXXXVI. 573. CCCLXXXVII. a.
 1220. 12. VII. 615. CCCLXXXVIII. a. 1222.
616. CCCLXXI. a. 1223. 24. IV. 644.
 CCCLXXIV. a. 1224. 29. II. 617. CCCLXVI.
 a. 1224. 14. VI. 630. CCCLXVIII. 621.
 CCCLXIX.
 Engelgerus, c. a. 1220. 481. CCCLXXXII.
 Engelmarus, frater Benedictae, a. 1142. 8.
 XII. 200. CXXXV.
 Engelsehalens. a. 992—993. 719. VIII. A. a.
 1194. 17. IX. 457. CCCV. a. 1223. 645.
 CCCLXXV.
 Engelsehalenus, consanguineus Ottonis
 fundatoris ecclesiae Erlshensis. a. 1151. 22.
 V. memor. 257. CLXXI.
 Engelsehalenus, ministerialis et familiaris
 marchionis Stiriae, a. 1163. 328. CCXXIV.
 Engilwaldus, (Engilpalt.) a. 777. 10. VII.
 I. a. 889. 20. XI. 37. XXVII. a. 903. 8.
 IX. 51. XXXVI.
 Engilbertus, castellanus Salisburg. a. 1137.
180. CXX.
 Engilperu. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
 Engilpoldistorf, Steuen L. de —. a. 1135.
164. CX.
 Dietmarus L. de —. a. 1230. 28. II. 682.
 CCCLXXV.
 Stenno H., frater Dietmari de —. a. 1230.
28. II. 682. CCCLXXV.
 Dietmarus H., filius Dietmari de —. a. 1230.
28. II. 682. CCCLXXV.
 Leopoldus, filius Dietmari de —. a. 1230. 28.
 II. 682. CCCLXXV.
 Engilbreth. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.
 Engilgerus, camerarius monasterii Krem-
 monster. a. 1162. 27. II. 317. CCXXVI.
 Engelgerus, iudex. a. 1228. 672. CCCLXXVI.
 Engilgerus, dispensator. a. 1209. 6. VII.
524. CCCLXXIII.
 Engilhalmigen. Chuno de —. a. 1144.
23. X. 216. CXLVI.
 Engilhardus, dapifer ecclesiae Wirzburg.
 a. 1166. 332. CCXXVII.
 Engilmar, vasallus Parchardi episcopi Patav.
 a. 903. 12. VIII. 48. XXXV.
 Engilmar. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
 Engilsehaleh. (Engilsaleh.) a. 903. 8. IX.
51. XXXVI. e. a. 906. 54. XXXIX. a. 1111.
23. VIII. 141. XCVII.
 Engilsaleh, frater Romani Grecensis episcopi.
 a. 1137. 180. CXX.
 Engilsaleus, ministerialis comitis de Plain.
 a. 1147. 244. CLXII.
 Engizo, memorarius inferiori Hardis. a.
 1056. 90. LXX. a. 1089. 14. IX. 120.
 LXXXIII.
 Eng. (Anasim. Entae.) Engilbertus, iudex in —.
 a. 1228. 672. CCCLXXVI.
 Rupertus, iudex in —. a. 1223. 645.
 CCCLXXV.
 Megengoz de —. a. 1125. 164. CX.
 Warmat de —. a. 1186. 27. XII. 404.
 CCLXXIII.
 Pilgrinus de —. e. a. 1200. 11. XI. 469.
 CCCLXXII.
 Albertus de —. a. 1205. 24. V. 500.
 CCCLXXVII.
 Fastal Hiltgrimus de —. a. 1192. 410. 442. CCC.
 Hiltgrimus, magister coquine ducis Austriae
 in —. pater Hiltgrimi de Steinac. a. 1224.
29. II. 617. CCCLXXVI.
 Wolfgangh de —. a. 1192. 410. 442. CCC.

Enswalde. Heiricus de —. a. 1191. 432.
 CCXCVI.
 Enzi. (Enzy.) e. a. 1083. 719. IX. A. a.
 1093. 720. X. A.
 Enziachist. a. 1139. 10. X. 187. CXVIII.
 Enzo, memorarius inferiori Hardis. a. 1056.
89. LXX. a. 1089. 14. IX. 120. LXXXIII.
 Erbingen. Gerlons de —. a. 1146. 11. XI.
222. CLI.
 Gotsaleus de —. a. 1208. 12. X. 514.
 CCCLIX. Siehe auch Arbingen.
 Erchanpald. a. 833. 3. VIII. 15. X.
 Ercheahertus. (Ercheahrecht.) a. 1056. 90.
 LXX. 120. LXXXIII.
 Erchinherus, filius Athwini. a. 1153. 20.
 XII. 263. CLXXVII. Siehe auch Erchin-
 herus.
 Erchinpalt. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.
 Ercheager. (Ercheinger. Erckengerus.) e. a.
 1110. 136. XCV. a. 1123. 30. IV. 160. CVI.
 a. 1187. 407. CCLXXVI. e. a. 1210. 531.
 CCCLXXI.
 Ercheager, familiaris marchionis Stiriae. a.
 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII.
 Erchingerus, natus marchionis Stiriae. e.
 a. 1110. 134. XCV. a. 1143. 209. CXLII.
 Erchingerus, miles. e. a. 1200. 474.
 CCCLXXVII.
 Ercheager, miles Ortolf de Griesebirehen.
 e. a. 1210. 531. CCCLXXI.
 Ererich. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
 Ergoltingen. Dietmarus de —. a. 1153. 20.
 XII. 267. CLXXVII. Siehe auch Hergol-
 tingen.
 Erimpreht. e. a. 993. 70. LI.
 Eringen. Meginhardus de —. a. 1135. 176.
 CXVIII.
 Pabo de —. a. 1174. 20. IX. 349. CCXI.
 a. 1184. 393. CCLXVI.
 Wernhart, villicus de —. a. 1174. 350.
 CXXI.
 Erlah. Chunradus de —. a. 1196. 26. IV.
455. CCXXI.
 Herbordus de —. a. 1196. 26. IV. 455.
 CCXXI.
 Otto de —. a. 1196. 26. IV. 455. CCXXI.
 Wiehpoto de —. a. 1196. 26. IV. 455. CCXXI.
 Siehe auch Herin.
 Ermprecht. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
 Ermenrich. e. a. 1110. 132. XCIII. a. 1111.
23. VI. 138. XCVI.
 Ernestinge. H. de —. e. a. 1230. 690.
 CCCLXXXII.
 Ernst. a. 992—993. 719. VIII. A. a. 1106.
126. LXXXIX. a. 1153. 276. CLXXXV.
 Ernsprunne. (Ernestprunne.) Hademarus de
 —. a. 1224. 14. VI. 619. CCCLXXVIII. 621.
 CCCLXXIX.
 Ernst. e. a. 993. 70. LI.
 Esel. (Esilo.) Ulriens cognom. a. 1208. 15.
 X. 513. CCCLVIII. a. 1210. 530. CCLXXIX.
 a. 1212. 8. VIII. 553. 556. CCCLXXXIX. a.
 1213. 16. VI. 565. CCCLXXXVI. 573.
 CCCLXXXVII.
 Esilberch. Heiricus de —. a. 1209. 6. VII.
524. CCCLXXIII.

F. V.

Uahtersheim. Erchenger de —. e. a. 1210.
531. CCCLXXI.
 Uagera. Chunradus de —. a. 1184. 393.
 CCLXVI.
 Ualhoec. Ulriens cognom. a. 1208. 15. X.
513. CCCLXXIX.

- Valkešbereh. (Ualešihereh.) Rapoto de — a. 1202. 15. XII. **488**. CCCXXVII. a. 1203. 494. CCCXLII.
- Ulricus de —, a. 1208. 15. X. **513**. CCCLVIII. a. 1209. **525**. CCCLXIV. a. 1212. 8. VIII. liber de —, **556**. CCCLXXIX. a. 1213. 16. VI. **565**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII. a. 1223. 24. IV. **644**. CCCCLIV. a. 1224. 14. VI. **649**. CCCCLVIII. **651**. CCCCLIX.
- Valkešestain. Adalram de —, a. 1140. 723. XV. A.
- Chadelhoeh (Chadelava) de —, a. 1163. 20. IV. **324**. CCXXI. a. 1180. **369**. CCLII. a. 1188. 14. VIII. **413**. CCLXXXI. a. 1209. **527**. CCCLXVI. a. 1218. 2. VII. **597**. CCCLIV. Otto de —, a. 1184. 2. IV. **388**. CCLXIV. Rudineh de —, e. a. 1196. **436**. CCCLV. Ulrich, Swertger de —, e. a. 1196. **446**. CCCLV.
- Chunradus de —, a. 1198. 30. VI. **461**. CCCXVI.
- Ulricus de —, a. 1204. 22. IV. **495**. CCCXLIII. Weruhera de —, a. 1204. 22. VII. **496**. CCCXLIV.
- Chunradus (Chauderius), filius Chalhoi de —, a. 1218. 2. VII. **597**. CCCLV. a. 1226. **663**. CCCCLVII. e. a. 1227. 6. VII. **668**. CCCCLXI.
- Ulricus, marchio Austriae de —, a. 1220. 12. VII. **618**. CCCXVIII. a. 1224. 14. VI. **619**. CCCCLXVIII. **651**. CCCCLXIX.
- Valerianus. Chunradus a. 1223. 24. IV. **644**. CCCCLXIV.
- Falshil, Rudgerus, e. a. 1200. **470**. CCCXXIII. Faramand, a. 829. 13. VIII.
- Farnst. a. 727. 10. VII. 1. I. a. **833**. 3. VIII. 14. 15. X.
- Veelo, e. a. 1218. **580**. CCXCIII. e. a. 1220. 629. CCCXXX.
- Velhaeb. Egilolf de —, a. 1071. 23. VI. **98**. LXXV. a. 1075. **108**. LXXIX. a. 1111. 23. VIII. **146**. XCVIII.
- Veldisperch. Kadoldus de —, dapifer Austriae a. 1224. 14. VI. **649**. CCCCLXVIII. **651**. CCCCLXIX.
- Velwen. Margardus de —, a. 1217. 2. VII. **593**. CCXCIX.
- Vito. Rapoto de sancto —, e. a. 1230. **691**. CCCCLXXXIII.
- Viechtenstain. Dietherus de —, a. 1222. 13. III. **632**. CCCXXXIV.
- Hartmannus de —, a. 1222. 13. III. **632**. CCCXXXIV.
- Viehte. Eberhardus de —, a. 1228. **674**. CCCCLXIX.
- Gerloch de —, a. 1189. 11. IV. **417**. CCLXXXV.
- Viersteten. Heiricus de —, a. 1228. **674**. CCCCLXIX.
- Uihpach. Meinhardus de —, e. a. 1223. **600**. CCCCVI.
- Vihhausen. Adelbero et Valtricus fratres de —, e. a. 1170. **344**. CCXXIV.
- Vihusen. (Vihouenen.) Albero de —, a. 1188. 24. I. **408**. CCLXXVII. a. 1188. 14. VIII. **413**. CCLXXXI. a. 1189. 4. I. **415**. CCLXXXIII. e. a. 1190. **422**. CCLXXXVII.
- Uilla. Niso de —, a. 1145. 24. XI. **218**. CXLVIII.
- Sigsmr de —, a. 1145. 24. XI. **218**. CXLVIII. Siehe anch Dorf.
- Viechenheim. Rudolf de —, e. a. 1180. **322**. CCXLIV.
- Viechpach. Ainwicus. (Anwicus.) de —, a. 1209. 6. VII. **524**. CCCLXIII. a. 1209. **528**. CCCLXVI.
- Chunradus, filius Ainwici de —, a. 1209. 6. VII. **524**. CCCLXIII.
- Viakaha. Hartnidus de —, a. 1147. **272**. 244. CLXII.
- Marcwardus, frater Hartnidi de —, a. 1147. **242**. 244. CLXII.
- Flaeheneck. Herboldus de —, a. 1209. 31. I. **518**. CCCCLX.
- Vlaesse. (Fleize. Fleze.) Sigihardus de —, a. 1135. 176. CXVIII. e. a. 1160. **300**. CCII. Radulfus de —, a. 1186. 17. VIII. **401**. CCLXXII. a. 1188. 31. V. **411**. CCLXXX. Heiricus miles de —, e. a. 1200. **474**. CCCXXVII.
- Flensso. Adelbret. a. 1107. **177**. XC.
- Floriano. Dietmarus de sancto —, e. a. 1225. **581**. CCCXXXII.
- Voeho. a. 992—993. **719**. VIII. A.
- Vöklabruck. Peregrinus hospitalarius in —, a. 1158. 12. II. **287**. CXGII.
- Vohbarch. Hartrat de —, a. 1220. 23. IX. **621**. CCCXX.
- Heiricus Tieme de —, a. 1220. 23. IX. **621**. CCCXX.
- Rudolf de —, a. 1220. 23. IX. **621**. CCCXX.
- Walehan de —, a. 1220. 23. IX. **621**. CCCXX.
- Vol. Ortolfus dieta —, a. 1221. 11. V. **631**. CCCXXXII.
- Volehart. a. 903. 8. IX. 21. XXXVI.
- Volkensdorf. (Volkendorf. Folcheatorf. Folchinsdorf. Wolkenstorf.) Arnhalmus I. de —, e. a. 1100. 123. LXXXVI. a. 1151. —, I. 256. CLXX.
- Otto I. de —, a. 1179. 368. CCLII. e. a. 1180. I. X. 370. CCLIII. a. 1189. 4. I. **415**. CCLXXXIII. a. 1191. **429**. CCXCV. a. 1191. **429**. CCXCVI. a. 1192. **437**. CCXCIX. **440**. 442. CCC.
- Arnhalmus II. junior de —, e. a. 1180. **352**. CCXLIV.
- Jatta, filia Arnhalmi II. de —, uxor Eberhardi de Altenhouen. e. a. 1180. **352**. CCXLIV. Ortolfus de —, a. 1204. **486**. CCCLV. a. 1207. **508**. CCCLVI. a. 1208. 12. X. **514**. CCCLIX. a. 1212. 22. IV. **541**. CCCLXXXVII. a. 1212. 24. V. **547**. CCCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 551—554. CCCLXXXIX. a. 1213. 14. II. **559**. CCCLXXXIII. a. 1213. 16. VI. **563**. CCCLXXXVI. **570**. CCCLXXXVII. a. 1217. 3. II. **580**. CCXCXVII. a. 1217. 14. VI. **581**. CCXCXVIII. a. 1223. 24. IV. **644**. CCCCLXIV.
- Hertnidus de —, a. 1207. **508**. CCCLVI.
- Herboldus de —, frater Ortolfi. a. 1208. 15. X. **510**. CCCLVII. a. 1212. 21. V. **548**. 550. CCCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. **551**. 553. CCCLXXXIX. a. 1213. 14. II. **559**. 561. CCCLXXXIII. a. 1213. 16. VI. **563**. CCCLXXXVI. **570**. CCCLXXXVII.
- Otto de —, frater Ortolfi et Dietrici. a. 1223. 24. IV. **644**. CCCCLXIV.
- Dietricus, frater Ortolfi et Ottonis de —, a. 1223. 24. IV. **644**. CCCCLXIV.
- Chunradus de —, e. a. 1230. **691**. CCCCLXXXIII.
- Heiricus, frater Chunradi de —, e. a. 1230. **691**. CCCCLXXXIII.
- Völkkerus, sericus ecclesiae Wirzburg. a. 1106. 126. LXXXIX.
- Voleholt, familiaris marchio Stiriae. a. 1082. 117. LXXXIV. 342. CCXXXIII.
- Voleholdus, pincerna (?). a. 1196. **456**. CCXCII.
- Fulcrat. a. 849. 19. VII. 16. XI.

Volerada, vidua. a. 1115. **2.** VI. 150. C. a. 1125. **20.** XI. **162.** CIX.
 Volspach. (Volfbach.) Manegolt de —. a. 1140. **190.** CXXVI. a. 1159. II. IV. **417.** CCLXXXV.
 Wandinch de —. a. 1140. **190.** CXXVI.
 Porn de —. e. a. 1220. **628.** CCCXXXIX.
 Manegolt, filius Poronnis de —. e. a. 1220. **628.** CCCXXXIX.
 Voreha. Richerus de —. a. 1224. **10.** V. **648.** CCCCLXVII.
 Vorhtensteine. Gerhobus, Marchwardus et Rödigerus fratres de —. e. a. 1190. **422.** CCLXXXVII.
 Vorapach. Meinhart de —. a. 1159. **23.** VI. **294.** CXCVII.
 Fossam. Heiricus super —. e. a. 1225. **484.** CCCXXXII. Siehe anch Grub.
 Framelinsperge. Gerhobus de —. e. a. 1152. **28.** IV. **264.** CLXXVI.
 Frauehervt. Hertuicus de —. e. a. 1135. **123.** XIII. A.
 Francoisa. Chovaradus de —. a. 1147. **26.** XII. **242.** CLXXI.
 Frauureyt. Heiricus de —. a. 1222. **13.** III. **632.** CCCXXXIV.
 Frenking. Ulrius iudex de —. e. a. 1212. **457.** CCCLXXXI.
 Frieh. a. 908. **8.** IX. **51.** XXXVI.
 Fritlingere. Otto dictus —. e. a. 1196. **446.** CCCIV.
 Fridericus. a. 1096. **121.** LXXXIV. a. 1123. **30.** IV. **160.** CVI. a. 1140. **189.** CXXVI. a. 1142. **8.** I. **196.** CXXXII. a. 1143. **211.** CXLIII. a. 1144. **6.** V. **214.** CXLV. a. 1146. **4.** V. **220.** CL. a. 1194. **17.** IX. **447.** CCCV.
 Friderich, nobilis homo. a. 1111. **23.** VIII. **141.** XCVII. **144.** XCVIII. a. 1122. **18.** III. **134.** CII. a. 1122. **22.** III. **158.** CIV.
 Frideric, pater Herhobis. a. 1125. **164.** CX.
 Friderich, familiaris Colonia de Wassenberg. a. 1155. **276.** CLXXXV.
 Fridericus, elicus Kalhohi de Valehenstein. a. 1218. **9.** VII. **598.** CCCXCV.
 Fridericus, quidam juvenis. e. a. 1225. **482.** CCCXXXII.
 Fridhalmesdorf. Reinoldus de —. a. 1209. **31.** I. **517.** CCCLX.
 Sigelochus de —. a. 1209. **31.** I. **517.** CCCLX.
 Fritilo. (Frittel.) a. 849. **19.** VII. **16.** XI. e. a. 1050. **86.** LXVII. **257.** CLXXI.
 Friesach. Engilshalmus de —. a. 1117. **9.** VI. **152.** CI. a. 1139. **10.** X. **187.** CXXIII. a. 1147. **242.** 243. CLXXII.
 Adalbertus iudex de —. a. 1139. **10.** X. **187.** CXXIII.
 Vrihaim. Ainwih de —. a. 1141. **194.** CXXX.
 Urillingen. Orloff de —. e. a. 1158. **277.** CLXXXVI.
 Wirich de —. e. a. 1158. **277.** CLXXXVI.
 Vriscchelars. Hiec de —. e. a. 1196. **446.** CCCIV.
 Frivadesperch. Chunrad de —. a. 1222. **8.** IX. **637.** CCCXXXVIII.
 Vrowia. e. a. 1160. **300.** CCII.
 Fronove. Hertvicius de —. a. 1194. **17.** IX. **447.** CCCV.
 Fronsteten. Albero de —. a. 1222. **13.** III. **632.** CCCXXXIV.
 Fuchtepach. (Fautepach.) Eherhardus de —. a. 1196. **457.** CCXXII.
 Wernhardus, filius Eherhardi de —. a. 1196. **457.** CCXXII.
 Albertus de —. a. 1206. **4.** II. **503.** CCCXLIX.

Fuchs. (Vöhse.) Ulrius cognom. a. 1223. **643.** CCCCLV. a. 1228. **7.** V. **672.** CCCCLXV.
 Valtur. Fridericus —. de Wezmanstal. a. 1222. **7.** XII. **639.** CCCCLX. Siehe auch Geyer.
 Fusil. Heiricus cognom. e. a. 1230. **689.** CCCCLXXXIX.
 Fuondimuh, venatorum princeps. a. 888. **A.** I. **22.** XXII.
 Furt. (Vvrt. Varth.) Ekhardus de —. e. a. 1200. **471.** CCCXXIV. a. 1207. **510.** CCCLVI. a. 1220. **3.** II. **604.** CCCCIX.
 Heiricus, frater Ekhardi de —. a. 1207. **510.** CCCLVI. a. 1220. **3.** II. **604.** CCCCIX.
 Urhohet. Otto de —. e. a. 1200. **470.** CCCXXIII.
 Rafof de —. e. a. 1200. **470.** CCCXXIII.
 Fyrwald. Orloffus de —. e. a. 1135. **723.** XIII. A.
 Fustrize. Walther de —. a. 1122. **138.** CV.
 Otto de —. a. 1128. **1.** I. **171.** CXIII.
 Doringus, filius Ottonis de —. a. 1128. **1.** I. **171.** CXIII.
 Fus. Otto cognom. a. 1222. **5.** IX. **637.** CCCXXXVIII.
 Fuzah. Heiricus cognom. a. 1222. **13.** III. **632.** CCCXXXIV.

G.

Gatring. Reingerus nomine —. e. a. 1222. **642.** CCCCLII.
 Gaerten. (Gersten.) Radolfus de —. e. a. 1180. **1.** X. **370.** CCLIII.
 Chrevehar de —. e. a. 1200. **476.** CCCXXX.
 Heiricus Kuerlich, filius Listoldi de —. e. a. 1200. **476.** CCCXXX.
 Snello de —. e. a. 1200. **476.** CCCXXX.
 Zserremantel de —. e. a. 1200. **476.** CCCXXX.
 Gaerwer. (Gerber.) Hago der —. a. 1183. **12.** VIII. **384.** CCLXII. **387.** CCLXIII. a. 1207. **508.** CCCLIV. a. 1223. **643.** CCCCLV.
 Otaeherus, filius Hugonis. a. 1223. **643.** CCCCLV.
 Galehprunnen. Ulrich de —. e. a. 1196. **446.** CCCIV.
 Gallus. Otto cognomine —. a. 1196. **26.** IV. **455.** CCCXI. Siehe anch Han.
 Galspach. (Gailshach. Geilspach.) Willehalmus de —. e. a. 1180. **352.** CCXLIV. a. 1195. **2.** VI. **452.** CCCVIII. a. 1196. **452.** CCCXII. a. 1211. **25.** I. miles. **532.** CCCLXXII. a. 1212. **8.** VIII. **533.** CCCLXXIII.
 Radolfus de Curia, filius Willehalmi de —. a. 1196. **457.** CCXXII.
 Otto de —. a. 1218. **2.** VII. **596.** CCCXIII.
 Etich de —. e. a. 1220. **628.** CCCXXXIX.
 Gamanolf. a. 1025. **80.** LXI.
 Gehehardus longus. e. a. 1140. **132.** XCHII. a. 1111. **23.** VI. **128.** XCVI. a. 1220. **6.** II. **608.** CCCCX.
 Geheningen. Heiricus de —. a. **1190.** **422.** CCCLXXXVII.
 Gehhart. e. a. 1083. **719.** IX. A. a. 1155. **276.** CLXXXV.
 Gehhardus, nobilis. a. 1220. **6.** II. **609.** CCCCX.
 Geholfus. a. 1147. **244.** CLXXII.
 Geholfus, ministerialis comitis Hallsensis. a. 1147. **243.** CLXXII.
 Geyer. Chunradus. a. 1221. **11.** V. **631.** CCCXXXII. Siehe anch Valtur.
 Geizbach. Dietmarus de —. e. a. **1170.** **344.** CCXXXIV.

- Gellingia. Sibrant de —. a. 1206. **19**. VI. **305**. CCCLL.
- Sifrit de —. a. 1206. **19**. VI. **305**. CCCLL.
- Geltolfing. Ortwinus de —. e. a. 1170. **345**. CCXXXVI.
- Elisa, soror Ortwini de —. e. a. 1170. **345**. CCXXXVI.
- Poppo de —. a. 1220. **23**. IX. **621**. CCCXXV. a. 1225. **16**. VI. **636**. CCCLIII.
- Ulricus, filius Popponis de —. a. 1220. **23**. IX. **621**. CCCXXV. a. 1225. **16**. VI. **636**. CCCLIII.
- Genewitz. Ottacarus de —. e. a. 1181. **371**. CCLVII.
- Ger. e. a. 1185. **11**. IV. **395**. CCLXVII.
- Gerboto. a. 1153. **20**. XII. **266**. CLXXVII.
- Gerboto, frater Walehuni. a. 1139. **10**. X. **187**. CXIII.
- Gerpreht. e. a. 906. **51**. XXXIX.
- Gerhart. a. 903. **8**. IX. **31**. XXXVI. a. 1096. **121**. LXXXIV.
- Gerboch. (Gerhobus.) a. 992—993. **719**. VIII. A. e. a. 993. **79**. LI. e. a. 1110. **132**. XCVI. a. 1111. **25**. VI. **138**. XCVI. a. 1148. **211**. CXLIII. a. 1220. **6**. II. **608**. CCCXC.
- Gerhobus, pater Matonis. a. 1139. **10**. X. **187**. CXIII.
- Gerhoeb, ministerialis Patav. a. 1139. **23**. VI. **294**. CXCVII.
- Gerholdus, frater Guntheri. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
- Germuat, camerarius monasterii Raashofen. e. a. 1170. **345**. CCXXXVI.
- Germundesperge. (Germunspere.) Albero de —. e. a. 1200. **471**. CCCXXIV. a. 1204. **488**. CCCXXVI. a. 1220. **3**. II. **603**. CCCXC. a. 1220. **11**. II. **611**. CCCXCI.
- Geres. (Geri. Germ.) Adalbertus de —. a. 1123. **161**. CVII. a. 1125. **30**. VII. **162**. CVIII. a. 1147. **245**. CLXII.
- Heinrich de —. a. 1123. **161**. CVII.
- Ludowich de —. a. 1123. **161**. CVII.
- Chunradus de —. a. 1227. **19**. IV. **663**. CCCLXVIII.
- Gernot, miles. a. 1219. **8**. VI. **602**. CCCCVIII.
- Gerolt. e. a. 906. **51**. XXXIX. a. 1025. **80**. LXI. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. **145**. XCVIII. a. 1153. **20**. XII. **266**. CLXXVII. a. 1155. **276**. CLXXXV.
- Geroltingen. Duriueh de —. a. 1135. **176**. CXVIII.
- Gernag. (Gernac.) a. 1056. **90**. LXX. **120**. LXXXIII. e. a. 1185. **11**. IV. **394**. CCLXVII.
- Gerangus, familiaris marchionis Stiriac. a. 1082. **117**. LXXXI. **332**. CCXXXIII. e. a. 1100. **123**. LXXXVI.
- Gerngeras, elius Kuhlubi de Valehenstein. a. 1218. **9**. VII. **528**. CCCCV.
- Geumann. Kuurat. 1208. **19**. X. **314**. CCCLIX.
- Giesastetia. Heiricus de —. a. 1206. **19**. VI. **505**. CCCLI.
- Giesenpaeb. Gunthera de —. a. 1222. **3**. IX. **627**. CCCXXXVIII.
- Gilshaebe. Wihalmus de —. a. 1204. **498**. CCCLVI.
- Giesenperge. Chunradus de —. a. 1195. **2**. VI. **422**. CCXVIII.
- Willehelmus de —. a. 1213. **23**. IV. **563**. CCCLXXXV.
- Gisla, soror Ottonia fundatoris monasterii in Eria. e. a. 1050. **86**. LXVII.
- Gisla. a. 1111. **23**. VIII. **111**. XCVII.
- Gisla, nobilis femius. a. 1186. **27**. XII. **402**. CCLXXXII.
- Gisilbertus. a. 1230. **13**. VII. **687**. CCCLXXXVIII.
- Gisilingen. Rudolph de —. a. 1184. **2**. IV. **388**. CCLXIV.
- Gisellingon. Cuono de —. e. a. 1130. **171**. CXV.
- Glueck. (Gluech.) Waltherus de —. a. 1151. **26**. VIII. **261**. CLXXXIII. a. 1158. **291**. CXC. e. a. 1160. **300**. CCI.
- Gleiak. (Gleuk.) Pruso de —. a. 1125. **168**. CXI. a. 1128. **1**. I. **171**. CXIII.
- Arnhelmus, filius Prunosus de —. a. 1128. **1**. I. **171**. CXIII.
- Arnhelmus, advocatus de —. a. 1151. —. **1**. **256**. CLXX.
- Willehelmus, filius Prunosus de —. a. 1125. **168**. CXI. a. 1128. **1**. I. **171**. CXIII.
- Heinricus de —. a. 1191. **428**. CCXC.
- Gleisowe. Candacharus de —. e. a. 1200. **622**. CCCXXI.
- Gliamut, familiaris ecclesiae Babenberg. a. 1223. **24**. IV. **644**. CCCXLIV.
- Gloglar. Sibot. a. 1219. **8**. VI. **602**. CCCCVIII.
- Glaue. (Glvaze.) Marquardus de —. a. 1154. **22**. VI. **269**. CLXXX.
- Otto de —. a. 1230. **28**. II. **684**. CCCCLXXV.
- Gaanlinus. a. 1103. **23**. IV. **121**. LXXXVII.
- Gaanendorff. Irnfridus de —. e. a. 1180. **372**. CCCLV. a. 1188. **24**. II. **409**. CCLXXXIII. a. 1195. **25**. VII. **453**. CCXC. e. a. 1196. **446**. CCCIV. a. 1197. **26**. IV. **459**. CCCXV.
- Ulricus de —. a. 1206. **19**. VI. **305**. CCCLI.
- Chulobus de —. a. 1217. **14**. VI. **522**. CCCXVIII.
- Guense. (Guesse, Guensa, Guense.) Sigeboto. a. 1161. **314**. CCXIII.
- Albero L. H. e. a. 1196. **478**. CCCXXXII. a. 1206. **4**. II. **502**. CCCXIX. a. 1206. **19**. VI. **505**. CCCLI. a. 1209. **6**. VII. **524**. CCCLXIII. a. 1217. **2**. VII. **580**. CCCXCIV. a. 1222. **482**. CCCXXXII.
- Albertus, filius Altheronis L. a. 1209. **6**. VII. **524**. CCCLXIII.
- Gohatsburg. Otto de —. e. a. 1170. **344**. CCXXXIV. Siehe auch Chufaru, Churing und Straniesdorf.
- Goeynestorf. Siehe Gosenstorf.
- Gotapreht. a. 903. **8**. IX. **31**. XXXVI.
- Godeholt. a. 1096. **121**. LXXXIV.
- Gohabolj, ministerialis Wirzburg. frater Gotfridi. a. 1160. **307**. CCVI.
- Gotewoldus, officialis ecclesiae Babenberg. a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLV.
- Gotti. a. 951. **38**. XLII. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII.
- Gotto, frater Ruthardi. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII.
- Gottinsdorf. Gotefridus de —. e. a. 1070. **95**. LXXIV.
- Gotfridus (Godefrit.) a. 1096. **121**. LXXXIV. e. a. 1160. **300**. CCI. a. 1170. **13**. II. **335**. CCXXXII. a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLV. a. 1184. —. V. **390**. CCLXV. e. a. 1185. **11**. IV. **394**. CCLXVII. e. a. 1230. **625**. CCCXXXIX.
- Gotefrid, ministerialis Wirzburg. frater Wermoot. a. 1140. **190**. CCXVI.
- Godofridus, ministerialis Salisburg. maritus Adulso. a. 1147. **242**. CLXII.
- Gotefrit, ministerialis Patav. a. 1159. **23**. VI. **294**. CXCVII.
- Gotefrit, ministerialis Wirzburg. frater Goteholdi. a. 1160. **307**. CCVI.
- Gotfridus, camerarius Patav. a. 1187. **402**. CCLXXXVI. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXXVII. a. 1190. **422**. CCCLXXXVIII. a. 1217. **2**. VII. **522**. CCCXC.

- Gotfridus, camerarius Austriae. a. 1203. **7**. IV. **435**. CCCXLI. a. 1210. **530**. CCCLXIX.
 Godefridus, frater Chunradi. e. a. 1218. **580**. CCCXCH. e. a. 1220. **620**. CCCXXIX.
 Gotschaleb. e. a. 1185. **11**. IV. **394**. CCLXXV. e. a. 1200. **470**. CCCXXIII.
 Goldaru. Dietmar de —. e. a. 1180. **352**. CCXLIV.
 Golschalb. a. 903. **8**. IX. **51**. XXXVI.
 Goewiz. Ortolfus, camerarius Stiriae de —. a. 1191. **431**. CCXCVI.
 Gortauc. Irofridus de —. a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXIV.
 Gors. (Borff.) Heidearius de —. a. 1198. **18**. VIII. **462**. CCXXVII.
 Wolfkerus, purchgravius de —. a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCXXI.
 Godrat. e. a. 1110. **135**. XCIV.
 Gorenstorf. (Goeynestorf.) Walther de —. a. 1180. **369**. CCLII. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII.
 Gorillaus, venator. a. 1183. **12**. VIII. **384**. CCLXH. **386**. CCLXIII. a. 1223. **24**. IV. **643**. CCCXLIV.
 Goro. a. 992—993. **719**. VIII. A.
 Gotwinus, camerarius Stiriae. a. 1103. **23**. IV. **124**. LXXXV.
 Gotwinus, camerarius Wirzburg. a. 1106. **126**. LXXXIX.
 Gotwinus, frater Gotewoldi, officialis ecclesiae Babenberg. a. 1178. **24**. IV. **334**. CCXLV.
 Goxzoll. a. 1206. **19**. VI. **505**. CCCLI.
 Grauedorf. (Grauedorf. Graevendorf.) Engilshaleus de —. e. a. 1125. **169**. CXII.
 Heuricus de —. a. 1224. **1**. VIII. **653**. CCCL. a. 1226. **664**. CCCLVII. a. 1227. **19**. IV. **665**. CCCLVIII. a. 1227. **670**. CCCLXIV.
 Graman. e. a. 906. **34**. XXXIX.
 Grantperg. (Gramperg.) Albero de —. a. 1222. **13**. III. **633**. CCCXXIV.
 Albertus de —. a. 1224. **1**. VIII. **653**. CCCL. a. 1226. **664**. CCCLVII. a. 1227. **19**. IV. **665**. CCCLVIII.
 Grätz. (Grez. Greze. Graece. Graez.) Henrius de —. e. a. 1181. **374**. CCLVII.
 Ekhardus de —. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXIII.
 Otto de —. a. 1192. **427**. CCXCIX. **440**. CCC. **442**. CCCL. a. 1207. **508**. CCCLIV. a. 1212. **21**. V. **530**. CCCLXXVIII. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCLXXXIII.
 Otakerus de —. a. 1192. **427**. CCXCIX. **440**. CCC. **442**. CCCL. a. 1207. **508**. CCCLIV. a. 1212. **22**. IV. **541**. CCCLXXVII.
 Alramus, frater Otakeri de —. a. 1212. **22**. IV. **541**. CCCLXXVII.
 Ortolfus de —. e. a. 1220. **621**. CCCCXXI.
 Geroldus, castellanus in —. e. a. 1220. **622**. CCCCXXII.
 Graxperg. Chalhoeh de —. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII.
 Grebaich. Grim de —. a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.
 Griexbach. (Grixpach.) Adalber, nobilis homo de —. a. 1125. **164**. CX.
 Walehuus, filius Adalberonis de —. a. 1125. **164**. CX.
 Wernherus (Wernhart.) de —. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV. e. a. 1180. **352**. CCXLIV. a. 1181. **27**. II. **373**. CCLVI. a. 1186. **17**. VIII. **401**. CCLXXII. a. 1188. **31**. V. **411**. CCLXXX. a. 1189. **4**. I. **415**. CCLXXXIII. a. 1196. **438**. CCCXIII. a. 1197. **26**. IV. **458**. CCCXIV. a. 1197. **459**. CCCXV.
 Cholo de —. a. 1202. **22**. X. **457**. CCCXXXV. **459**. CCCXXXVI. a. 1206. **4**. II. **502**. CCCXLII. a. 1206. **19**. VI. **503**. CCCLI.
 Walehuus de —. a. 1202. **15**. XII. **488**. CCCXXXVII. Siehe auch Wachenberg und Wilhering.
 Griexkircheu. Ortolfus de —. a. 1161. **314**. CCXIII. a. 1179. **368**. CCLI. a. 1189. **7**. III. **416**. CCLXXXIV. a. 1191. **432**. CCXCVI. e. a. 1210. **530**. CCCLXXI.
 Leo de —. e. a. 1200. **471**. CCCXXIV.
 Griexz. (Griexze.) Helmwiens de —. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCLXVIII. a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCXXI.
 Griffenastein. Sifridus de —. e. a. 1180. **372**. CCLV. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII. a. 1190. **422**. CCLXXXVII. a. 1212. **24**. I. **536**. CCCLXXV. **537**. CCCLXXVI.
 Heuricus de —. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII.
 Grilporten. Adelbret de —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
 Grimmenstein. Albero de —, pincerna Stiriae. a. 1203. **9**. III. **492**. CCCL. a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **553**. **556**. CCCLXXIX. a. 1213. **16**. VI. **563**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII. a. 1220. **12**. VII. **618**. CCCXXVIII. a. 1224. **10**. V. **642**. CCCLXVII. a. 1224. **13**. VI. **650**. CCCCLXVIII. **651**. CCCCLXIX.
 Griueing. Rusticus dictus —. e. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Griue. Bürger: Gerbardus, Hermauus, Marquardus Chaxe, Rugerus. a. 1215. **579**. CCCXCI.
 Grossgulle. Chunradus der —. a. 1223. **645**. CCCXLV.
 Dietrius der —. a. 1223. **645**. CCCXLV.
 Duriebus der —. a. 1223. **645**. CCCXLV.
 Siehe auch Gull.
 Grub. Fridericus de —. a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV. Siehe auch Fossam.
 Grubeh. Otto de —. e. a. 1215. **468**. CCCXXI.
 Grünpach. (Gronpach. Grovaenpach.) Marquardus de —. a. 1142. —. IV. **129**. CXXXIV.
 Erwians de —. a. 1207. **509**. CCCLV.
 Odalricus de —. e. a. 1220. **628**. CCCXXIX.
 Adelheida, uxor Odalrici de —. e. a. 1220. **628**. CCCXXIX.
 Grueberech. Siehe Grünberg.
 Gruebürg. (Gruenborech. Gronenberg. Gruenborech. Groebure. Grvnuipreb.) Poppo de —. a. 1142. —. IV. **129**. CXXXIV. e. a. 1170. **344**. CCXXXIV.
 Ulricus de —. a. 1196. **26**. IV. **455**. CCCLII. e. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCCXXII. a. 1219. **8**. VI. **602**. CCCCVIII. a. 1220. **12**. VII. **618**. CCCXXVIII. a. 1224. **14**. VI. **650**. CCCCLXVIII. a. 1230. **25**. II. **684**. CCCCLXXV. e. a. 1230. **694**. CCCCLXXXVI.
 Heuricus, frater Ulrici de —. a. 1196. **26**. IV. **455**. CCCLII. a. 1220. **12**. VII. **618**. CCCXXVIII. Siehe auch Griuberech.
 Grueubodengarten. Chadolt de —. e. a. 1152. **28**. IV. **264**. CLXXXI.
 Guteborech. (Guteborech.) Liutoldus de —. a. 1179. **368**. CCLI. a. 1186. **12**. VIII. **401**. CCLXXII.
 Gvtozza. Billungus de —. a. 1155. **276**. CLXXXV.
 Cunradus, patruelis Billungi de —. a. **415**. **276**. CLXXXV.

Gandrausdorf. Hueb de —. e. a. 1196. **146**. CCCIV.
 Gagref. Ditmarus cognom. e. a. 1222. **641**. CCCCLXII.
 Gullen. Chunradus, Dietmarus et Heinricus fratres, dicti —. a. 1192. **433**. CCXCXVII. Siehe aueb Grosagullen.
 Gampo. a. 992—993. **719**. VIII. A. e. a. 993. **70**. LI.
 Gampotingen. Marquardus de —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. a. 1159. **22**. IX. **293**. CXCVIII.
 Ulrich de —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
 Gampoldus. a. 1209. **31**. I. **312**. CCCLX.
 Gaudaker. a. 1096. **121**. LXXXIV.
 Gundaehar, pater Gundaeheri. a. 1151. —. **1**. **256**. CLXX. a. 1178. **24**. IV. **324**. CCXLV.
 Gundaehar, familiaris marchionis Stiriae. a. 1159. **23**. VI. **294**. CXCVII.
 Gundaehar, frater Helmbardi, Herrandi et Rieheri. e. a. 1168. **324**. CCXXX.
 Gundaipertb. e. a. 906. **54**. XXXIX.
 Gundaipert, germanus Alperi. a. 909. **19**. II. **56**. XL.
 Gundpold. e. a. 906. **54**. XXXIX.
 Guntheri. e. a. 993. **70**. LI.
 Gunther, frater Gerholdi. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
 Gunther, frater Regipotonis. e. a. 1160. **300**. CCII.
 Guntherus, filius Otakari decani Gluicensis. a. 1222. **17**. VI. **633**. CCCXXXV.
 Guntherus unenpatus Wadel. e. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Gundersleibe. Luttolf de —. a. 1160. **307**. CCVI.
 Gundrammus, preco. e. a. 1222. **642**. CCCXLIII.
 Guuzendorf. Berenger de —. a. 1174. **350**. CCXLI.
 Guaxilianus. e. a. 1110. **133**. XCV.
 Guuzo. a. 951. **58**. XLII.
 Gurea. Meinhardi de —. a. 1139. **10**. X. **187**. CXIII.
 Gvinsubere. Heinricus de —. a. 1212. **8**. VIII. **553**. CCCLXXXIX.
 Uricus de —. a. 1212. **8**. VIII. **553**. CCCLXXXIX. Siehe aueb Gräuburg.

H.

Haberlant. Liutolt de —. a. 1134. **29**. VIII. **174**. CXVI.
 Hadagis. a. 903. **8**. IX. **51**. XXXVI.
 Hadamar, nobilis. a. 1106. **126**. LXXXIX.
 Hadsmovth. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII.
 Hatto. a. 1111. **23**. VIII. **145**. XCVIII.
 Hadelovga, uxor Walehuvi. e. a. **1168**. **324**. CCXXX.
 Hademarsch. Sifridus de —. a. 1224. **1**. VIII. **633**. CCCL.
 Hadrichshoen. Altmanus de —. a. 1129. **1**. I. **171**. CXIII.
 Hadmuras. e. a. 1050. **87**. LXVII. e. a. 1160. **300**. CCII.
 Hadmuras, advocatus monasterii Wilhering. e. a. 1196. **446**. CCCIV.
 Haedrichespech. Otto de —. e. a. 1230. **691**. CCCLXXXII.
 Haeflline. Chunradus cognominis —, familiaris ecclesiae Ardae. a. 1213. **379**. CCCXCI.
 Haegilia. Heinricus de —. a. 1147. **244**. CLXII.

Haecuingen. Hartwicus de —. e. a. 1230. **693**. CCCCLXXXVII.
 Have. Heinricus da —. a. 1223. **642**. CCCCLV.
 Hag. (Hage.) Hugo de —. a. 1140. **190**. CXXVI. a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLV.
 Altmann, frater Hagois de —. a. 1140. **190**. CXXVI.
 Hartmut (Hartaidus), pincerna Bamberg de —. a. 1147. **16**. V. **231**. CLV. **235**. CLVI. a. 1147. —. V. **237**. CLVII. a. 1147. **26**. XII. **242**. CLXI.
 Chunratde—. a. 1167. **14**. VII. **333**. CCXXVIII.
 Leuthart de —. a. 1167. **14**. VII. **333**. CCXXVIII.
 Fridericus de —. e. a. 1180. **371**. CCCLV. a. 1189. II. IV. **417**. CCLXXXV.
 Pilgrinus de —. a. 1183. **12**. VIII. **384**. CCLXII. **387**. CCLXIII.
 Heinricus, filius Friderici de —. a. 1189. IV. **417**. CCLXXXV.
 Heinricus de —. a. 1202. **22**. X. **487**. CCCXXXV. CCCXXXVI. a. 1206. **6**. IV. pincerna Bamberg. **504**. CCCL. a. 1222. **640**. CCCXXLI. e. a. 1222. **641**. CCCXLII. a. 1228. **7**. V. **672**. CCCCLXV. a. 1228. **672**. CCCCLXVI.
 Sihoto, frater Ottonis de —. a. 1206. **6**. IV. **504**. CCCL. a. 1212. **8**. VIII. **553**. CCCLXXXIX. a. 1222. **640**. CCCXXLI. e. a. 1222. **641**. CCCXLII.
 Otto, decimstor in —. a. 1223. **24**. IV. **643**. CCCXLIV.
 Otto, filius Ottonis de —. a. 1223. **24**. IV. **643**. CCCXLIV.
 Wernhardus de —. a. 1224. **29**. II. **647**. CCCXLVI.
 Haganoo. e. a. 1083. **719**. IX. A. a. 1093. **720**. X. A.
 Hagenau. (Haganouwe. Hagiauove. Hagenée.) Hartwicus de —. a. 1088. **19**. VIII. **119**. LXXXII. a. 1125. **30**. VII. (Harnhardus filius Regenberti.) **162**. CVIII. a. 1142. **205**. CXXXVIII. a. 1147. **16**. V. **230**. **231**. CLV. **234**. CLVI. a. 1147. —. V. **237**. CLVII. **238**. CLVIII. **239**. CLIX. a. 1147. **26**. XII. **242**. CLXI. a. 1179. **20**. IV. memor. **362**. CCXLIX. a. 1182. **8**. V. **325**. CCLVIII.
 Wernhardus I. de —. a. 1122. **138**. CV.
 Regenbertus, pater Hartwici de —. a. 1125. **30**. VII. **162**. CVIII.
 Erchenbertus de —. a. 1184. —. V. **392**. CCLXV. e. a. 1190. **427**. CCXCIV. a. 1213. **21**. XII. **373**. CCLXXXVIII.
 Wernhardus II. de —. a. 1186. **17**. VIII. **401**. CCLXXXII. a. 1189. **4**. I. **415**. CCLXXXIII. a. 1204. **29**. VII. **496**. CCCXLIV. a. 1204. **498**. CCCXLVI. a. 1205. **24**. V. **509**. CCCXLVII. a. 1206. **19**. VI. **505**. CCCLI. a. 1220. **29**. IV. **615**. CCCCV.
 Heinricus, frater Wernhardi II. de —. a. 1204. **498**. CCCXLVI. a. 1205. **24**. V. **509**. CCCXLVII.
 Hagenperg. (Haginperge.) Herrandus de —. e. a. 1168. **331**. CCXXX.
 Hadewiga, uxor Herrandi de —. e. a. 1168. **334**. CCXXX.
 Odulricus, filius fratris Herrandi —. e. a. 1168. **334**. CCXXX.
 Svrchardus de —. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXII.
 Hageno, vir liber conditionis. e. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Hagewolnus. a. 903. **8**. IX. **50**. XXXVI.
 Hagspach. Heinricus pincerna Stiriae de —. e. a. 1230. **691**. CCCCLXXXIII.

- Hagwalde, Erchenpoldus I. II. de —, a. 1151. —, I. 256. CLXX. a. 1178. 24. IV. 353. CCXLV. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 387. CCLXIII. a. 1207. 508. CCCLIV.
- Pilgrinus, frater Erchenpoldi I. de —, a. 1151. —, I. 256. CLXX.
- Fridericus, frater Erchenpoldi I. et Pilgrimi de —, a. 1151. —, I. 256. CLXX.
- Ditmarus, miles de —, a. 1223. 24. IV. 644. CCCCLXIV.
- Ditmarus, filius Ditmari. a. 1223. 24. IV. 644. CCCCLXIV.
- (Hagwalde.) Fridericus, filius Ditmari. a. 1223. 24. IV. 644. CCCCLXIV.
- Heinricus, filius Ditmari. a. 1223. 24. IV. 644. CCCCLXIV.
- Hairbrehtinga. Fridericus, Otto et Rudgerus fratres de —, e. a. 1230. 696. CCCCLXXXVII.
- Haichenbach. (Heichinbach.) Otto de —, a. 1206. 4. II. 503. CCCLXIX. a. 1209. 528. CCCLXVI. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII. a. 1212. 24. I. 536. CCCLXXV. 537. CCCLXXVI. a. 1220. 3. II. Marschaleus Patav. 604. CCCXC.
- Chnradus, frater Ottonis de —, a. 1206. 4. II. 503. CCCLXIX.
- Chunradus de —, a. 1209. 528. CCCLXVI. a. 1226. 663. CCCLXVII.
- Engilieb de —, a. 1212. 8. VIII. 533. CCCLXXIX.
- Wernhardus de —, a. 1218. 9. VII. 598. CCCCV.
- Haidasrik. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
- Halteabasin. Mageas de —, a. 1137. 180. CXXI.
- Hall. Bürger: Heinricus cognom. Ferro. a. 1158. 21. VIII. 299. XCIV. Otto, Heinricus albus, Heinricus Lovbez, Hugo, Otto. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV.
- Rudegerus, castellanus. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV.
- Hals. (Halsen.) Dietherus (Dietrich) de —, a. 1140. 723. XV. A. a. 1147. 16. V. 230. CLV. a. 1147. —, V. 237. CLVII. 238. CLVIII.
- Palmarus, frater Dietheri de —, a. 1147. 16. V. 230. CLV. a. 1147. —, V. 237. CLVII. 238. CLVIII.
- Albertus de —, a. 1195. 2. VI. 452. CCV. a. 1215. 26. III. 573. CCCLXXXIX. a. 1222. 13. III. 632. CCCCLXXXIV. a. 1226. 663. CCCCLVII. a. 1227. 19. IV. 663. CCCCLVIII.
- Aramus de —, a. 1220. 24. IV. 615. CCCCLXIV. a. 1222. 5. IX. 637. CCCCLXXXVIII.
- Aramus, frater Alberti de —, a. 1222. 13. III. 632. CCCCLXXXIV. a. 1227. 19. IV. 663. CCCCLVIII.
- Han. Heinricus cognom. e. a. 1230. 689. CCCLXXXIX. Siehe auch Gallas.
- Harbach. Wernhardus de —, e. a. 1230. 690. CCCLXXXI. Siehe auch Horbach.
- Harpoltisheim. Wolframms de —, a. 1147. 243. CLXII.
- Hartbach. Hertwicus de —, e. a. 1170. 344. CCXXXIV.
- Hartebirehen. Liatoldus de —, a. 1196. 457. CCCXII.
- Harde. Albertus de —, a. 1167. 14. VII. 333. CCXXVIII.
- Walehanus de —, a. 1167. 14. VII. 333. CCXXVIII.
- Alheidis de —, axor Hartwici de Butenbach. a. 1206. 6. IV. 503. CCCL.
- Uriens de —, a. 1227. 4. VI. 667. CCCLX.
- e. a. 1230. 691. CCCCLXXXII. Siehe auch Pütenbaeh.
- Hartebere. Heinricus de —, e. a. 1230. 689. CCCLXXXIX.
- Hartheim. Ernst de —, a. 1154. 25. IX. 270. CLXXX. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXVIII.
- Perchtoldus de —, a. 1220. 24. IV. 615. CCCCLXIV.
- Marquardus de —, e. a. 1225. 452. CCCXXXII.
- Hartman. a. 1103. 23. IV. 124. LXXXVII.
- Hartmannus, servicus ecclesiae Wirzburg. a. 1106. 126. LXXXIX.
- Hartmannus, nepos Rehwini. e. a. 1170. 344. CCXXXIV.
- Hartmannus, frater Dietperti. a. 1190. 423. CCLXXXVIII.
- Hartmannus, nobilis homo. a. 1220. 6. II. 608. CCCXC.
- Hartmannus, familiaris ecclesiae Wileriang. e. a. 1225. 482. CCCXXXII.
- Harmul, pincerus Patav. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII. a. 1146. 11. XI. 222. CLI. a. 1147. 16. V. 231. CLV. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXXII. a. 1151. 263. CLXXV.
- Hartmadus. a. 1190. 423. CCLXXXVIII.
- Hartnidas. a. 777. 4. II. a. 955. 13. XII. 60. XLIV. e. a. 1168. 334. CCXXX. e. a. 1200. 470. CCXXIII.
- Hartnit, miles marchionis Stiriae. a. 1082. 117. LXXXII. 342. CCXXXIII. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII.
- Hartnil, familiaris marchionis Stiriae. a. 1159. 23. VI. 294. CXXVII.
- Hartnab. e. a. 1190. 427. CCXXIV.
- Hartwicus. a. 1025. 80. LXI. a. 1147. 244. CLXII. a. 1179. 368. CCLL. a. 1219. 18. III. 601. CCXXVII.
- Hartwicus, dispensator. a. 1139. 10. X. 153. CXXIII.
- Hartwicus, ministerialis Wirzburg. a. 1140. 190. CCXXVI.
- Haertwicus, prepositus. e. a. 1220. 628. CCCCLXXXIX.
- Hartwic, frater Chunradi et Heinrici. e. a. 1230. 693. CCCCLXXXVII.
- Hartwidus, castellanus Salisburg. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV.
- Haselbach. (Haslupach.) Otto de —, a. 1125. 164. CX. a. 1125. 168. CXI. a. 1128. 1. I. 171. CXIII. a. 1159. 297. CC. a. 1178. 24. IV. 354. CCXLV.
- Ondulriens de —, a. 1174. 350. CCXLI.
- Chunrat de —, a. 1180. 369. CCLII.
- Arnoldus de —, a. 1206. 4. II. 503. CCCCLXIX.
- Haselberch. Arnoldus de —, a. 1209. 6. VII. 524. CCLXIII.
- Haselowe. Otto de —, a. 1189. 4. I. 415. CCLXXXIII. a. 1195. 23. VII. 433. CCCIX. a. 1198. 15. VIII. 462. CCCXVII.
- Hanspretinga. Fridericus de —, e. a. 1222. 641. CCCCLII.
- Rudegerus de —, e. a. 1222. 641. CCCCLII.
- Hansart. a. 1106. 126. LXXXIX.
- Hawart, filius Wermolt. e. a. 1220. 628. CCCCLXXXIX.
- Hek. (Hoeche.) Heinrich. a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
- Dietrich. e. a. 1200. 470. CCCXXIII.
- Hederichsdorff. Hederich de —, e. a. 1050. 87. LXVII. 258. CLXXI.
- Heitilo. e. a. 993. 70. LI.

- Helilo**, pater Werahardi. a. 1145. **24**. XI. **218**. CXLVIII.
Heg. a. 1139. **10**. X. **186**. CXXIII.
Hegelin (Hegil. Hegilin.) Heiaricus de —. a. 1134. **29**. VIII. **124**. CXVI. a. 1139. **10**. X. **186**. CXXIII. a. 1147. **242**. **243**. CLXII.
Heicil. a. 1096. **121**. LXXXIV.
Heinisdorf. Arbo de —. e. a. 1070. **95**. LXXIV.
Heide (Heyda.) Hartwich de —. e. a. 1050. **87**. LXVII. **258**. CLXXI.
Gumpoldus an der —. a. 1184. **2**. IV. **388**. CCLXIV.
Albertus in —. a. 1194. **17**. IX. **447**. CCCV.
Hutrivius, frater Alberti in —. a. 1194. **17**. IX. **447**. CCCV.
Heidendorp. Perholt de —. a. 1122. **158**. CV.
Heinriens de —. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII. a. 1198. **30**. VI. **461**. CCCXVI.
Heidenrihsteine. Otto de —. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCXLVIII.
Heimesburch. Tiemo de —. a. 1204. **22**. IV. **495**. CCCXLIII.
Heimo. e. a. 1130. **173**. CXV. a. 1144. **6**. V. **213**. CXLV.
Heimoldus. a. 1115. **9**. VI. **150**. C.
Heiaricus (Heiarich.) a. 1056. **90**. LXX. **120**. LXXXIII. e. a. 1095. **721**. XI. A. a. **1096**. **121**. LXXXIV. a. 1106. **126**. LXXXIX. a. 1123. **30**. IV. **160**. CVI. a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLV. e. a. 1185. II. IV. **395**. CCLXXVII. a. 1187. **407**. CCLXXVI. a. 1211. **28**. I. **332**. CCCLXXII. e. a. 1222. **641**. CCCCLXII.
Heiaricus, domus. e. a. 1140. **133**. XCV.
Heiaricus, ministerialis comitis Hallensis. a. 1147. **243**. CLXII.
Heiaricus, ministerialis comitis de Schala. a. 1147. **244**. CLXIII.
Heiaricus, seruus abbatii Aldersbac. e. a. 1170. **344**. CCXXXIV.
Heiaricus, pincerna Bubenberg. a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLV.
Heiaricus, scutellus Wirzburg. a. 1160. **307**. CCVI. e. a. 1180. **371**. CCLIV.
Heiaricus, notarius Pertholdi ducis Dalmatie. a. 1195. **2**. VI. **452**. CCCVIII.
Heiaricus Wirsel. e. a. 1200. **474**. CCCXXXVIII.
Heiaricus, officiarus. e. a. 1200. **476**. CCCXXX.
Heiaricus, frater Dietmari, familiaris ecclesie st. Nicolai. a. 1204. **498**. CCCXLVI.
Heiaricus, camerarius Austriac. a. 1208. **13**. X. **513**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **526**. CCCLXXIX.
Heiaricus, frater Ulrici custodia Patav. a. 1211. **28**. I. **532**. CCCLXXII.
Heiaricus, marschaleus imperii. a. 1212. **21**. V. **350**. CCCLXXVIII. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCLXXXIII.
Heiaricus Lirator. e. a. 1212. **557**. CCCLXXXI.
Heiaricus, preco. a. 1215. **579**. CCCXCI. e. a. 1222. **642**. CCCCLXII.
Heiaricus, magister, scriba Austriac. a. 1217. **2**. VII. **593**. CCCXCIX.
Heiaricus, ceus. e. a. 1218. **580**. CCCXCII. e. a. 1220. **629**. CCCXXX.
Heiaricus, murator. a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
Heiaricus, rusticus. a. 1222. **17**. VI. **633**. CCCXXXV.
Heiaricus, miles ecclesie st. Nicolai. a. 1222. **12**. VI. **633**. CCCXXXV. a. 1225. **2**. V. **633**. CCCCLII.
Heiaricus, miles de castro Seimbereh. e. a. 1223. **600**. CCCCVI.
Heiaricus, molendinarius. e. a. 1225. **600**. CCCCVI.
Heiaricus, sartor, frater Herhordi. a. 1225. **5**. V. **653**. CCCCLII.
Heiaricus, carpentarius. e. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
Heiaricus, frater Ulrici pellificis. e. a. 1225. **482**. CCCXXXII.
Heiaricus, autor. e. a. 1225. **482**. CCCXXXII.
Heiaricus cognom. Scherre. e. a. 1225. **482**. CCCXXXII.
Heiaricus, miles. a. 1228. **674**. CCCLXXIII.
Heiaricus Saunera. a. 1228. **674**. CCCLXXIII.
Heiaricus, frater Chunradi et Hartwici. e. a. 1230. **695**. CCCLXXXVII.
Heireman. a. 1096. **121**. LXXXIV.
Heireraut. a. 1096. **121**. LXXXIV.
Heirlone, frater femine Rothare. a. 1106. **126**. LXXXIX.
Heirolt. a. 1096. **121**. LXXXIV.
Heizefurte, Heiaricus de —. a. 1220. II. **611**. CCCCXI.
Heyzingen, Rapoto de —. a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
Helphaw, Heiaricus de —. e. a. 1230. **682**. CCCLXXXIV.
Helehin, domina. a. 1147. **16**. V. **232**. CLVI. e. a. 1185. II. IV. memor. **394**. CCLXVII.
Helena matrona, mater Warmuadi. e. a. 1110. **135**. XCV.
Helanwicus. a. 1209. **31**. I. **517**. CCCLX.
Helmprecht. a. 1025. **80**. LXL.
Helmprecht. e. a. 993. **70**. LI.
Helmbardus, frater Gundehari, Herraadh et Rieheri. e. a. 1168. **333**. CXXX.
Helmwin. e. a. 906. **53**. XXXIX.
Heloth, camerarius Wirzburg. a. 1160. **307**. CCVI.
Henhusen, Chunrat de —. a. 1184. **2**. IV. **389**. CCLXIV.
Hennebereh, Manegoldus de —. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXIII.
Henuo. e. a. 906. **54**. XXXIX.
Herbo. e. a. 1050. **86**. LXVII.
Herbo, filius Frederici. a. 1125. **164**. CX.
Herholt, nobilis. a. 1151. **263**. CLXXV.
Herbordus, filius Chunegundis et frater Karuli. a. 1161. **1**. V. **308**. CCVIII.
Herholt, filius Alhardi. e. a. 1200. **470**. CCCXXXIII.
Herbordus, sartor, frater Heiarici. a. 1225. **5**. V. **653**. CCCCLII.
Herchinhertus. a. 1115. **9**. VI. **150**. f. Siehe auch Ercheubertus.
Herdegen, Walehouus de —. a. 1204. **498**. CCCXLVI.
Herteshereh, Luippoldus de —. a. 1137. **23**. XI. **287**. CXCII.
Herdingen, Walehouus de —. a. 1204. **29**. VII. **496**. CCCXLIV. a. 1207. **510**. CCCLVI. a. 1213. **23**. IV. **563**. CCCLXXXV.
Herto. a. 1111. **23**. VIII. **142**. XCVII.
Hertwicus, ministerialis monasterii Kreamünster. a. 1196. **437**. CCXXIII.
Hergollingen, Eppe de —. a. 1164. **331**. CCXXVI. a. 1169. **335**. CCXXXI. Marquardus, frater Eppeus de —. a. 1164. **331**. CCXXVI. Siehe auch Ergollingen.
Heripold. a. **843**. **2**. VIII. **13**. IX. a. **842**. **19**. VII. **16**. XI.
Heriperht. a. **843**. **2**. VIII. **14**. **15**. X. a. **849**. **19**. VII. **16**. XI. a. 1125. **20**. XI. **162**. CIX.

- Herieh. a. 903. 8. IX. 31. XXXVI. a. 1153. 20. XII. 263. CLXXVII.
 Herideo, nobil. homo. a. 955. 13. XII. 60. XLIV.
 Herla, Hadamar de —, e. a. 1050. 87. LXVII. 258. CLXXI.
 Hartman de —, e. a. 1050. 86. LXVII. 237. CLXXI. Siehe auch Erlah.
 Herman, e. a. 1095. 721. XI. A. e. a. 1160. 300. CCH. a. 1206. 19. VI. 306. CCCLL.
 Hermannus, sericus Wirzburg. ecclesiae. a. 1106. 126. LXXXIX.
 Hermannus, nepos Rehewini. e. a. 1170. 344. CCXXXIV.
 Hermannus, dapifer Bamberg. a. 1178. 24. IV. 334. CCXLV.
 Hermannus, camerar. Wirzburg. e. a. 1180. 371. CCLIV.
 Heroldus, camerar. Wirzburg. a. 1166. 332. CCXXVII. a. 1176. 331. CCXLII.
 Herraut. a. 1056. 20. LXX. 120. LXXXIII. e. a. 1110. 133. XCV. a. 1111. 23. VIII. 151. XCVII. a. 1192. 340. 342. CCC. 427. CCXCIV.
 Herraut, domus. e. a. 1110. 134. XCV.
 Herradus, frater Guadaebari, Helmhardi et Rieheri. e. a. 1168. 334. CCXXX.
 Herrnhus, Eberhardus de —, e. a. 1125. 169. CXII.
 Hersephaph, Cnradus cognom. e. a. 1190. 427. CCXCIV.
 Herualb. a. 903. 8. IX. 31. XXXVI.
 Herwicus, fidelis Ottonis de Maehlaud. a. 1149. 247. CLXIV.
 Hexil, nobil. homo. e. a. 1110. 132. XCH. a. 1111. 25. VI. 158. XCVI. a. 1220. 6. II. 608. CCCCX.
 —, e. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII.
 Hittingen, Heinricus de —, a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXII.
 Hierpaeh, Egelbertus de —, a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Hilpoldus, officialis de Styria. a. 1213. 24. XII. 474. CCCLXXXVIII.
 Hilpoldus, officialis Hartnidi de Ort. a. 1217. 394. CCC.
 Hiltegrimus, armenus Liapoldi pineruae Stiriae de Mitterdorf. e. a. 1181. 374. CCLVII.
 Hiltegrimus, magister coquinae ducis Austriae in Enstal. (pater Hiltegrimi de Steinae.) e. a. 1200. 475. CCCXXIX. a. 1224. 29. II. 647. CCXXLVI.
 Hiltipraat. a. 843. 3. VIII. 14. X.
 Hinthberg. (Himberc. Hymperch. Hinupereh.) Marquardus II. de —, e. a. 1180. 372. CCLV. e. a. 1196. 446. CCCIV. a. 1202. 13. XII. 488. CCXXXVII. a. 1205. 2. VII. 501. CCXLVIII. a. 1210. 330. CCCLXIX. a. 1212. 8. VIII. 533. CCCLXXIX. a. 1215. 26. III. 373. CCCLXXXIX. a. 1217. 14. VI. 592. CCXCXVIII. a. 1217. 3. VII. 598. CCCXCIX. Infridus, filius Marquardi II. de —, a. 1205. 2. VII. 501. CCXLVIII. a. 1212. 8. VIII. 533. CCCLXXIX. a. 1222. 640. CCCXLI. a. 1224. 14. VI. 649. CCCXLVIII. 634. CCCLXIX. a. 1227. 4. VI. 667. CCCLX. a. 1230. —, IV. 686. CCCLXXXVII. Ulricus, frater Infridi de —, a. 1224. 14. VI. 649. CCXLVIII. 631. CCCCLXIX.
 Hirtel, Cnarat. a. 1208. 19. X. 514. CCLLIX.
 Hiriagen, Elinbreht de —, e. a. 1158. 277. CLXXXVI.
 Hiriagus. a. 1115. 9. VI. 150. C.
 Hitzingen, Ernestus de —, e. a. 1225. 482. CCCXXXII.
 Hobato. a. 1224. 10. V. 648. CCCCLXVII.
 Hopfaa. (Hopfar. Hofuwe.) Heinricus de —, e. a. 1180. 1. X. 370. CCLIII. e. a. 1181. 374. CCLVII. e. a. 1190. 427. CCXCIV. a. 1192. 435. CCXCVII.
 Hofara, Dietmar de —, e. a. 1230. 606. CCCLXXXVII.
 Houe, Cnradus de —, a. 1209. 6. VII. 324. CCCLXIII.
 Hovinger, Ulricus. a. 1225. 5. V. 653. CCCCIII.
 Hofsteten. (Hofstetin.) Walebanus de —, a. 1221. 11. V. 631. CCCLXXXII. a. 1230. 28. II. 684. CCCLXXV. e. a. 1230. sericus propositi sancti Floriani. 683. CCCLXXXV. Cnradus, officialis de —, a. 1223. 643. CCCCXV.
 Hohenberge, Fridericus de —, e. a. 1230. 696. CCCLXXXVII.
 Heiricus, frater Friderici de —, e. a. 1230. 696. CCCLXXXVII.
 Hohenbachin, Wigant de —, a. 1146. 11. XI. 222. CII.
 Hohenelasse, Cnradus de —, a. 1224. 14. VI. 650. CCCCXLVIII.
 Hohenheim. (Hoenheimen.) Fridericus de —, a. 1220. 23. IX. 621. CCCXXX. a. 1225. 16. VI. 626. CCCCIII.
 Heiricus de —, a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX. a. 1225. 16. VI. 636. CCCCIII.
 Otto de —, a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX. a. 1225. 16. VI. 636. CCCCIII.
 Ulricus de —, a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX. a. 1225. 16. VI. 636. CCCCIII.
 Hoheustauf. (Hohestorffe. Hohestophe. Hohnsthofo.) Heinric de —, a. 1188. 24. I. 408. CCLXXXVII.
 Dietricus de —, e. a. 1190. 427. CCXCIV. a. 1191. 432. CCXCVI. a. 1192. 435. CCXCVII. a. 1213. 24. XII. 574. CCCLXXXVIII.
 Pabo, frater Dietrici de —, a. 1192. 433. CCXCVII.
 Cnradus de —, a. 1212. 24. I. 536. CCCLXXV. 537. CCCLXXVI.
 Liatolt de —, a. 1242. 8. VIII. 533. CCCLXXIX. a. 1222. 7. XII. 639. CCCCXL.
 Hohenwart, Cnradus de —, a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Heinricus, frater Cnradus de —, a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Hoehiapömin, Heirich de —, e. a. 1200. 470. CCCXXIII.
 Hohöit. e. a. 1095. 721. XI. A. 1096. 124. LXXXIV.
 Hoholt, pater Rudolfi. a. 1139. 10. X. 187. CCXIII.
 Holzarbrunnen, Sifridus de —, a. 1204. 22. IV. 495. CCCLXIII.
 Holperht, filius Roodaeheri. a. 903. 8. IX. 51. XXXVI.
 Holzhausen. (Holzhusen. Hülzhusen.) Perno I. II. de —, a. 1075. 113. LXXX. a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. a. 1111. 23. VIII. 146. XCVIII. a. 1145. 24. XI. 218. CXLVII. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI. a. 1158. 290. CXCV. a. 1159. 23. VI. 294. CXCVII. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII. a. 1167. 11. VII. 332. CCXXVIII.
 Radigerus, filius Prononis I. de —, a. 1088. 19. VIII. 119. LXXXII. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI. a. 1158. 290. CXCV. a. 1159. 23. VI. 294. CXCVII. a. 1159. 22. IX. 295. CXCVIII. a. 1162. 27. II. 318. CCXVI. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI. a. 1167. 14. VII. 332. CCXXVIII.

- Ulricus, filius Poronius I. de —, a. 1088. **19. VIII. 119. LXXXII.**
 Odalrich de —, a. 1144. **6. V. 213. CXLV.**
 a. **1147. 26. XII. 242. CLXI.**
 Cunradus de —, a. 1153. **20. XII. 265. CLXXVII.**
 Ulrich de —, a. 1186. **27. XII. 404. CCLXXIII.**
 Etich, frater Ulrici de —, a. 1186. **27. XII. 404. CCLXXIII.**
 Holzutea, Chunradus de —, e. a. 1218. **380. CCCXXII. e. a. 1220. 622. CCCXXIX.**
 Holzmann, Althero, a. 1223. **24. IV. 644. CCCXLIV. a. 1223. 645. CCCXLV.**
 Horbach, Wernhardus de —, a. 1147. **16. V. 231. CLV. 233. CLVI. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL. a. 1181. 27. II. 373. CCLVI.**
 Chunradus de —, a. 1195. **2. VI. 432. CCCVIII. a. 1209. 323. CCLXIV. 326. CCLXV. a. 1220. 6. II. 609. CCCXC.**
 Wernhardus, frater Chunradi de —, a. 1220. **6. II. 609. CCCXC. Siehe auch Harbach.**
 Horaara, Herrardus de —, e. a. 1222. **641. CCCXLII.**
 Reinolt de —, e. a. 1222. **641. CCCXLII.**
 Walehan de —, e. a. 1222. **641. CCCXLII.**
 Heiricus de —, e. a. 1230. **696. CCCCLXXXVII.**
 Hue, a. 1096. **121. LXXXIV.**
 Huite, (Hatta, Huite.) Adelhardus de —, a. 1125. **30. VII. 162. CVIII. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL.**
 Wichardus de —, a. 1157. **23. XI. 287. CXCI. e. a. 1170. 343. CCXXVI.**
 Albertus, frater Wichardi de —, a. 1157. **23. XI. 287. CXCI. a. 1147. 20. IX. 349. CCXL.**
 Herwort de —, e. a. 1170. **343. CCXXVI.**
 Hugenberch, Ekkhrie de —, e. a. 1180. **322. CCXLIV.**
 Hugo, a. 1106. **126. LXXXIX. a. 1147. 244. CLXII. e. a. 1225. 481. CCCXXII.**
 Hugo, ministerialis comitis Hallensis, a. 1147. **243. CLXII.**
 Hug, familiaris Colonis de Wassenberg, a. 1155. **276. CLXXXV.**
 Humbercht, e. a. 906. **54. XXXIX. a. 992—993. 719. VIII. A.**
 Hunpold, a. 829. **13. VIII.**
 Huntef, Hairich cognom. e. a. 1196. **446. CCCIV.**
 HunoL a. 951. **58. XLII.**
 Hunasberg, (Hunispere, Huneberg, Huensperg.)
 Gotschaleus I. H. de —, a. 1125. **163. CXI. a. 1128. 1. L. 171. CXIII. a. 1143. 24. XI. 218. CXLVIII. a. 1147. 243. CLXII. e. a. 1150. 251. CLXVII. 342. CCXXXIII. a. 1154. 23. IX. 270. CLXXX. a. 1154. 273. CLXXXII. a. 1198. 30. VI. 460. CCCXVI. a. 1206. 19. VI. 505. CCCLII.**
 Fridericus de —, e. a. 1110. **135. XCV. a. 1135. 176. CXXIII. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII. a. 1142. 203. CXXXVIII. a. 1143. 210. CXLII. a. 1146. 224. CLII. e. a. 1146. 225. CLIII. e. a. 1170. 344. CCXXXIV.**
 Fridericus, filius Gotschalei de —, a. 1125. **163. CXI. a. 1128. 1. L. 171. CXIII. a. 1154. 23. IX. 270. CLXXX. a. 1154. 273. CLXXXII.**
 Hunteheim, Ernsto de —, a. 1222. **7. XII. 639. CCCXXI.**
 Hunshouen, Chazilo de —, a. 1107. **127. XC.**
 Hunzenbach, Siehe Huzzenbach.
 Hureelingen, Chropf de —, a. 1139. **10. X. 187. CXXIII.**
- Hartnidus de —, a. 1139. **10. X. 187. CXXIII.**
 Lintolt de —, a. 1139. **10. X. 187. CXXIII.**
 Huzzenbach, Heiricus de —, e. a. 1200. **415. CCCXXIX.**
 Huzzenbach, Hartnidus de —, a. 1191. —, IV. **428. CCXCV.**
 Huzzenbach, Chunrat de —, e. a. 1135. **723. XIII. A.**
 Huzzenbach, Heiricus de —, a. 1140. **190. CCXVI.**
 Hadmar de —, e. a. 1220. **628. CCCXXIX.**
 Huzzenbach, (Hunzenbach, Huzinpaeh etc.)
 Herman de —, e. a. 1180. **332. CCXLIV. a. 1213. 23. IV. 563. CCCLXXXV.**
 Engelschaleus de —, a. 1181. **27. II. 373. CCLVI. a. 1189. 7. II. 416. CCLXXXIV. e. a. 1200. 11. XI. 369. CCCXXII.**
 Heiricus de —, a. 1212. **8. VIII. 353. CCCLXXIX.**
 Huzinger, (Hueingen.) Engelschaleus, a. 1186. **27. XII. 404. CCLXXIII. a. 1191. —, IV. 428. CCXCV.**
 Wernhardus, a. **1212. 8. VIII. 353. CCCLXXIX.**
 Ortolfus de —, a. 1225. **3. V. 653. CCCCLII.**

I. J.

- Jakkia, e. a. 1110. **132. XCV.**
 Jaeco, a. 1125. **20. XI. 162. CXI.**
 Jacob, a. 849. **19. VII. 16. XI.**
 Juggo, a. 1096. **121. LXXXIV.**
 Jakenedorf, Siehe Jannedorf.
 Jannedorf, (Jahentorf, Jahinstorf.) Dietmarus de —, a. 1191. **432. CCXCVI.**
 Otto de —, a. 1212. **11. L. 534. CCCLXXXIV. a. 1220. 3. II. 604. CCCXC. a. 1226. 663. CCCCLVII. Siehe auch Jahnstorf.**
 Jhanberge, (Jhenhere.) Ulricus de —, a. 1209. **31. L. senior. 317. CCCLX. a. 1215. 379. CCCXCI.**
 Jherache, Siehe Ybrechehen.
 Jp(e, (Ypha, Jp(e, Jppha, Jpph(e.) Fridericus de —, a. 1125. **164. CX.**
 Herbo, filius Friderici de —, a. 1125. **163. CX.**
 Wolfger de —, a. 1125. **164. CX.**
 Perhtoldus de —, a. 1125. **168. CXI. a. 1128. 1. L. 171. CXIII.**
 Gerboch de —, a. 1135. **176. CXVIII.**
 Megiart de —, a. 1137. **180. CCXI. a. 1145. 13. V. 217. CXLVII. e. a. 1160. 200. CCII.**
 Odalrich de —, a. 1137. **180. CCXI. a. 1143. 24. XI. 218. CXLVIII.**
 Bruno de —, a. 1179. **365. CCLI. e. a. 1200. 11. XI. 469. CCCXXII.**
 Ibisjueli, Muzeli de —, a. 1137. **180. CCXI.**
 Oro de —, a. 1137. **180. CCXI.**
 Ieendorf, Radgerus de —, a. 1209. **31. L. 318. CCCLX.**
 Diemdis, soror Radgeri de —, a. 1209. **31. L. 318. CCCLX.**
 Jepo, a. 992—993. **719. VIII. A. e. a. 993. 70. LI.**
 Jeteubach, Chuno de —, a. 1227. **19. IV. 663. CCCLVIII.**
 Albertus, frater Chunos de —, a. 1227. **19. IV. 663. CCCLVIII.**
 Jeduae, e. a. 1050. **87. LXVII. 258. CLXXI.**
 Jipvach, a. **843. 3. VIII. 14. X.**
 Jilaneastorf, Heiricus et Regihart, fratres de —, a. 1125. **163. CX.**
 Jilmaerdorf, Perhtoldus et Eberhardus fratres de —, a. 1220. **23. IX. 621. CCCXX.**

Ylxtade. Ortwinus de —. a. 1222. **13. III. 632. CCCXXXIV.**
 Imbrich. a. 1205. **7. II. 501. CCCXLVIII.**
 Imbricicus, magister cellarii duca Stiriae. e. a. 1190. **427. CCXCIV.**
 Imezingen. Borholdus de —. a. 1154. **22. VI. 269. CLXXXIX.**
 Imizi. a. 992—993. **719. VIII. A.**
 Imzinesdorf. Siehe Yuzinstorf.
 Imzingen. Ulricus junior de —. a. 1215. **379. CCCXCI.**
 Imzo, nobilis. a. 1163. **328. CCXXIV.**
 Inne. Ernest de —. a. 1195. **2. VI. 432. CCCVIII.**
 Inne. Purbart de —. e. a. 1220. **628. CCCXXXIX.**
 Innebrunn. Wernhart de —. a. 1180. **369. CCLII.**
 Innevalde. (Innereualde.) Gotefridus de —. a. 1154. **22. VI. 269. CLXXXIX.**
 Heinrich de —. a. 1134. **22. VI. 269. CLXXXIX. e. a. 1230. 691. CCCLXXXII.**
 Innsala. Richerus de —. a. 1209. **31. I. 518. CCLIX.**
 Yuzinstorf. (Imzinesdorf.) Heinrichus de —. a. 1188. **31. V. 411. CCLXXX.**
 Hartuidus de —. e. a. 1190. **421. CCLXXXVII.**
 Meinhart de —. a. 1222. **7. XII. 639. CCCXXI.**
 Johanna. Ortwin de sancto —. e. a. 1196. **446. CCCV.**
 Dyetriens de —. a. 1209. **6. VII. 524. CCLXIII.**
 Chuaradus, filius Dyetriei de —. a. 1209. **6. VII. 524. CCLXIII.**
 Johannstorf. Otto de —. a. 1220. **24. IV. 615. CCCXV. a. 1222. 3. IX. 637. CCCXXXVIII. a. 1234. 1. VIII. 653. CCLXII. a. 1227. 19. IV. 663. CCCLVIII. a. 1227. 621. CCCLXIV.**
 Jordannus, dapifer imperii. a. 1174. **17. IX. 348. CCXXXIX.**
 Irmhethtingen. (Iremhethtingen.) Chuaradus de —. a. 1141. **193. CXXXI. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. a. 1183. 23. II. memor. 379. CCLX.**
 Mathilda (Meehtildis), uxor Chuaradi de —. a. 1141. **193. CXXXI. a. 1142. 8. XII. 200. CXXXV. a. 1183. 23. II. memor. 379. CCLX.**
 Irminold. a. 992—993. **719. VIII. A.**
 Irunridus, judex. e. a. 1223. **600. CCCCVI.**
 Yane. e. a. 906. **34. XXXIX.**
 Isaugrim, familiaris marchionis Stiriae. a. 1082. **117. LXXXI. 342. CCXXXIII.**
 Isenbutel. Sigfrida. e. a. 1190. **421. CCLXXXVII.**
 Yaeuowa. Radigerus de —. a. 1139. **10. X. 187. CXVIII.**
 Isingrimus, ministerialis regni. a. 903. **26. IX. 51. XXXVII.**
 Isirich. a. 951. **58. XLII.**
 Isowe. Chuaradus de —. a. 1212. **24. I. 526. CCCLXXV. 527. CCCLXXVI.**
 Isenstorf. Heinrichus de —. a. 1212. **24. I. 526. CCCLXXV. 527. CCCLXXVI.**
 Juts, uxor Wielandi. a. 1184. —. V. **391. CCLXV.**
 Jubach. (Jubelbaeh. Jagelbaeh. Tulbaeh.) Wernhart (I. et II.) de —. a. 1137. **180. CXVI. a. 1141. 193. CXXX. a. 1142. 205. CXXXVIII. a. 1146. 11. XI. 222. CII. e. a. 1132. 28. IV. 264. CLXXVI. a. 1161. 312. CCXII. 314. CCXIII.**
 Heinrichus, filius Wernharti de —. a. 1146. **11. XI. 222. CII. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXIII. a. 1184. 393. CCLXVI. a. 1196. eognom. Uarirre. mem. 456. CCXXII.**

Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.

Gebhardus, frater Heinrici de —. a. 1158. **291. CXCIV. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII.**
 Siehe auch Vogelbaeh.
 Janarius, frater Jordani dapiferi imperii. a. 1174. **17. IX. 348. CCXXXIX.**
 Justingen. Anselmus de —, marschaleus imperii. a. 1217. **21. I. 587. CCCXCV. a. 1217. 21. I. 588. CCCXCVI.**
 Izo. a. 1111. **23. VIII. 141. XCVII.**
 Izo, maritus Willae. a. 1111. **23. VIII. 141. XCVII. 145. XCVIII.**

L.

Labere. Wernherus oder Wernhart de —. a. 1220. **23. IX. 621. CCCXXIX.**
 Lapide. Erchenbertus de —. e. a. 1167. **334. CCXXIX.**
 N. N. filius Erchenberti de —. e. a. 1167. **334. CCXXIX.**
 Heinrichus de —. a. 1169. **335. CCXXI. a. 1220. 23. IX. 621. CCCXX. a. 1225. 16. VI. 656. CCCLIII.**
 Ulricus, filius Heinrici de —. a. 1220. **23. IX. 621. CCCXX.**
 Ernsto de —. e. a. 1230. **693. CCCCLXXXVII.**
 Siehe auch Stein und Petra.
 Lae. Conradus de —. a. 1222. **483. CCXXXIII.**
 Vrascelus de —. a. 1222. **483. CCXXXIII.**
 Laeminge. Siehe Leiminge.
 Lagino. a. 1143. **26. X. 208. CXLI.**
 Lambach. Ulricus de —. e. a. 1170. **343. CCXXXVI.**
 Chuaradus de —. e. a. 1200. **476. CCCXXX.**
 Landesere. (Landesher. Lannes.) Erchengerus (Herebingerus) de —. a. 1179. **368. CCL. e. a. 1180. 1. X. 370. CCLIII. e. a. 1180. 484. CCXXXII. e. a. 1190. 427. CCXCIV. a. 1192. 437. CCXCIX. 440. 442. CCC. a. 1203. 494. CCXXLII. a. 1207. 308. CCLIV.**
 Lautfrid, ministerialis et familiaris marchionis Stiriae. a. 1163. **328. CCXXIV.**
 Lantzenberg. (Lanzenberge.) Fridericus de —. a. 1220. **12. VII. 618. CCCLXXIII.**
 Heinrichus de —. a. 1222. **17. VI. 633. CCCXXXV.**
 Lauzenberchin. Heinrichus de —. a. 1203. **21. I. 489. CCXXXVIII.**
 Lanzo. a. 992—993. **719. VIII. A. e. a. 993. 70. LI.**
 Lare. Chuaradus de —, frater Baltheri de Loubenhausen. a. 1142. —. IV. **199. CXXXIV.**
 Lantich. Ekhardus senior et junior de —. a. 1186. **27. XII. 404. CCLXXIII.**
 Guntherus, frater Ekhardi junioris de —. a. 1186. **27. XII. 404. CCLXXIII.**
 Lanterpach. Rudolffus de —. a. 1217. **594. CCUC. e. a. 1230. 693. CCCLXXXV.**
 Lechsigmunde. Depoldus de —. a. 1149. **249. CLXV.**
 Siehe auch Grafen von Lechsigmunde.
 Leiminge. (Laeminge.) Gerungus de —. a. 1227. **19. IV. 663. CCCLVIII. a. 1227. 670. CCCLXIV.**
 Ortolfus, frater Gerungi de —. a. 1227. **19. IV. 663. CCCLVIII. a. 1227. 670. CCCLXIV.**
 Leyuz. Chuaradus eognom. a. 1195. **2. VI. 452. CCCVIII.**
 Lembertus. a. 1179. **368. CCLII.**
 Leugenowe. Walther de —. a. 1122. **158. CV.**
 Prun de —. e. a. 1180. **332. CCXLIV.**
 Dietmar de —. e. a. 1180. **352. CCXLIV.**

- Leugenbaech. Otto L. H. de —, a. 1141. **192**, CXXIX. a. 1181. **27**, II. **373**, CCLVI. a. **1184** —, V. **392**, CCLXV. a. 1186. **17**, VII. **401**, CCLXXII. a. 1188. **24**, II. **409**, CCLXXVIII. a. 1188. **29**, II. **410**, CCLXXIX. a. 1213. **21**, XII. **574**, CCLXXXVIII. Heinricus, frater Ottonis de —, a. 1141. **193**, CXXIX. Durenhart de —, a. 1161. **312**, CCXII. Bydel, sagittarius de —, a. 1219. **8**, VI. **607**, CCCCVIII. Siehe auch die Hegeburger-
 Leugenberch. Starfridas de —, a. 1188. **24**, I. **408**, CCLXXXVII.
- Leope. Herrandus de —, a. 1128. **172**, CXIV. Siehe auch Loepe.
- Leopoldus, clem. Katholi de Yalenstein. a. 1218. **9**, VII. **398**, CCCCIV.
- Leodro. a. 777. **10**, VII. **1**, I.
- Lewenstaia. (Leuvensteine.) Bertoldus de —, a. 1157. **23**, XI. **287**, CCXI. Warmundus de —, a. 1174. **17**, IX. **348**, CCCCXIX.
- Leubeapach. Otto de —, a. 1219. **8**, VI. **602**, CCCCVIII.
- Leubin. Otto de —, a. 1203. **9**, III. **492**, CCXXL.
- Leobmann. a. 1222. **17**, VI. **633**, CCCCXXXV.
- Leopoldus, notarius Austriae. a. 1204. **496**, CCCCXLV. a. 1224. **14**, VI. **620**, CCCCXLVIII.
- Lentoldus longus a. 1167. **13**, VII. **333**, CCCCXVIII.
- Levadorf. Cunradus de —, e. a. 1170. **344**, CCCCXIV.
- Libaniz. (Libanib. Libenize.) Eberhardus de —, a. 1117. **9**, VI. **152**, CL. a. 1137. **180**, CXX. a. 1139. **10**, X. castellanus **182**, CXXIII. Sigemarus de —, a. 1147. **245**, CLXII. a. 1149. **249**, CLXV. a. 1153. **20**, XII. **267**, CLXXXVII. Chano de —, a. 1153. **20**, XII. **267**, CLXXXVII. Rudolf de —, a. 1153. **20**, XII. **267**, CLXXXVII. Engelseles de —, a. 1153. **20**, XII. **266**, CLXXXVII. Diemut, mater Engelseles de —, a. 1153. **20**, XII. **266**, CLXXXVII.
- Lichtenberge. (Lithenberch.) Hartvich de —, a. 1184. **2**, IV. **385**, CCLXIV. Otcharus de —, a. 1220. **11**, II. **611**, CCCCXI.
- Liechteneck. Engelbertus, miles de —, a. 1218. **9**, VII. **398**, CCCCIV.
- Liechtenstein. Dietmann L. H. de —, a. 1186. **27**, XII. **404**, CCLXXXII. a. 1207. **15**, XII. **488**, CCCCXXXVII. a. 1203. **9**, III. **422**, CCCCXL. a. 1207. **308**, CCLIV. a. 1208. **15**, X. **513**, CCLCVIII. a. 1213. **16**, VI. **563**, CCLXXXVI. **573**, CCLXXXVII. a. 1212. **22**, IV. **344**, CCLXXXVIII. a. 1212. **8**, VIII. **553**, CCLXXXIX.
- Lithas. Waldnaugus cognom. a. 1209. **31**, I. **312**, CCCLX.
- Lithonain. Raether de —, e. a. 1200. **470**, CCCCXIII.
- Limeire. Ekkart de —, a. 1183. **12**, VIII. **384**, CCLXII. **387**, CCLXIII.
- Lind. Gotfridas de —, a. 1186. **27**, XII. **404**, CCLXXXII.
- Lintheim. Otto de —, e. a. **1146**, **225**, CLIII. a. 1154. **25**, IX. **270**, CLXXX. a. 1154. **273**, CLXXXII. e. a. 1158. **277**, CLXXXVI. Lintold de —, e. a. 1158. **277**, CLXXXVI. Helmwicus de —, a. 1206. **12**, VI. **395**, CCLLI.
- Lintheim. Ulrichs de —, a. 1206. **12**, VI. **395**, CCLLI.
- Linthwarm. Ulrichs cognom. e. a. 1230. **689**, CCCCXXXIX.
- Lingnowe. Fridericus de —, a. 1144. **23**, X. **216**, CXLVI.
- Lirator. Heinricus, e. a. 1212. **537**, CCLXXXI.
- Linze. Meginhart de —, a. 1145. **24**, VI. **218**, CXLVIII. a. 1147. **26**, XII. **242**, CLII. Arnolt, frater Meginhardi de —, a. **1143**, **24**, XI. **218**, CXLVIII.
- Linzen. Otto de —, a. 1207. **308**, CCLIV.
- Livhenbuch. Walchunus de —, a. **1213**, **23**, IV. **563**, CCLXXXV.
- Liuphardus, cum uxore Liuppireh. a. 1167. **14**, VII. **332**, CXCXVIII.
- Liuppireh. a. 1111. **23**, VIII. **141**, XCVII.
- Liuppireh, uxor Liuphardi. a. 1167. **14**, VII. **332**, CXCXVIII.
- Liubmannus. a. 1190. **422**, CCLXXXVIII.
- Livnowe. Sifridus de —, a. 1209. **323**, CCCCXLIV. **326**, CCCCXLV.
- Liupoldus. a. 1166. **332**, CXCXVII. a. 1197. **440**, **442**, CCC. e. a. 1230. **685**, CCCCXXXIX.
- Liupoldus, ministerialis Putinensis. a. 1149. **249**, CLXV.
- Liupoldus, pinerna Austriae. a. **1203**, **491**, CCCCXII. a. 1208. **15**, X. **512**, CCLVIII. a. 1210. **530**, CCLXXIX. a. 1212. **8**, VIII. **553**, CCLXXXVI. **573**, CCLXXXVII. a. 1213. **26**, III. **573**, CCLXXXIX.
- Liupoldus, notarius Austriae. a. 1220. **12**, VII. **618**, CCCCXVIII.
- Liupoldus, medicus Babenberg. a. 1223. **24**, IV. **644**, CCCCXLIV.
- Livprecht. a. 992—993. **719**, VIII. A.
- Lintkardus. a. 1137. **179**, CXX.
- Lintbalmus. a. 1189. **7**, III. **416**, CCLXXXIV.
- Linthardus. a. 1196. **437**, CCCCXIII.
- Lintoldus. e. a. 1110. **134**, XCV. a. 1133. **209**, CXII. a. 1196. **456**, CCCCXII.
- Lintoldus Longus. e. a. 1158. **277**, CLXXXVI.
- Lintwinus, prepos. a. 1137. **180**, CXX. a. 1147. **242**, **244**, CLXII.
- Lize. Otto de —, e. a. 1196. **446**, CCCCIV.
- Lobetedorf. Heinric de —, a. 1154. **22**, VI. **269**, CLXXXIX.
- Lobenhusen. Waltherus de —, e. a. 1180. **371**, CCLIV.
- Lobain. Eberwinus de —, a. 1153. **20**, XII. **267**, CLXXXVII.
- Loehelingen. Regihertus de —, a. 1159. **22**, IX. **295**, CXCVIII.
- Loehnaen. Udalarus de —, a. 1128. **1**, I. **171**, CXIII.
- Amelbertus (Amelbreht) de —, a. 1179. **368**, CCLII. a. 1183. **12**, VIII. **384**, CCLXII. **387**, CCLXIII.
- Albero de —, e. a. 1190. **421**, CXCXIV.
- Loehilistorf. Chadold de —, a. 1135. **176**, CVIII.
- Loesna p. Hermannus marschallus imperii de —, a. 1220. **23**, IV. **621**, CCCCXX. a. 1225. **16**, VI. **636**, CCCCCLIII.
- Logstein. Otto dictus. e. a. 1210. **479**, CCCCXXII.
- Loaugo. Siehe **Loaugo**.
- Loaugus. Gebhardus. e. a. 1110. **132**, XCIII. a. 1111. **25**, VI. **158**, XCVI. a. 1220. **6**, II. memor. **608**, CCCCX.
- Lintolt. a. 1154. **25**, IX. **270**, CLXXX. a. 1154. **273**, CLXXXII. e. a. 1158. **277**, CLXXXVI. a. 1161. **213**, CXII.
- Lonsberch. Fridericus de —, a. 1153. **28**, XII. **266**, CLXXXVII.

(Lousberg.) Heiricus de —, a. 1180. **369**.
CCLII. e. a. 1180. **372**. CCLV.
Lousdorf. (Loenstorf. Lohonstorph.) Ōgo de —, a. 1167. **13**. VII. **333**. CCXXXVIII. a. 1174. **17**. IV. **338**. CCXXXIX.
Heiricus de —, a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII. a. 1189. **11**. IV. **417**. CCLXXXV. a. 1196. **26**. IV. **435**. CCCXI. a. 1198. **30**. VI. **461**. CCCXVI. e. a. 1200. **471**. CCCXXIV. e. 1204. **29**. VII. **dapifer Patav.** **486**. CCCXLIV. a. 1206. **A. II.** **502**. CCCXLIX. a. 1207. **510**. CCCLVI. a. 1212. **21**. I. **536**. CCCLXXV. CCCLXXVI. a. 1217. **21**. I. **587**. CCCXCV. a. 1217. **24**. I. **588**. CCCXCVI. a. 1217. **14**. VI. **592**. CCCXCVIII. a. 1220. **24**. IV. **613**. CCCXXIV.
Ulricus de —, a. 1227. **19**. IV. **663**. CCCLVIII. e. a. 1230. **480**. CCCXXXII. **693**. CCCLXXXVI.
Arnoldus de —, a. 1230. **28**. II. **634**. CCCLXXV.
Loziasteia. Imbrich de —, a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXIII.
Loype. Herandus de —, a. 1140. **189**. CXXVI. Siehe auch Leope.
Loubenhausen. Baltherus de —, frater Chuaradi de Lare. a. 1142. —, IV. **199**. CXXIV.
Lótwin. a. 1145. **13**. V. **217**. CXLVII.
Losberg. Adelram de —, e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
Fridericus, frater Adelrami de —, e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
Hermannus, frater Adelrami de —, e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
Karolus de —, e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
Ebran de —, e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
Wernhardus de —, e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
Lozeuchircheu. Pubo de —, ministerialis regni. e. a. 1212. **556**. **557**. CCCLXXX. CCCLXXXI.
Leukardis, mater Pabonis de —, e. a. 1212. **556**. **557**. CCCLXXX.
Gertrudis, uxor Pabonis de —, e. a. 1212. **556**. **557**. CCCLXXX. CCCLXXXI.
Heiricus, filius Pabonis de —, e. a. 1212. **556**. **557**. CCCLXXX.
Chuaradus, filius Pabonis de —, e. a. 1212. **557**. CCCLXXXI.
Helwieh, uxor Chuaradi de —, e. a. 1212. **557**. CCCLXXXI.
Liebhardus de —, e. a. 1212. **557**. CCCLXXXI.
Uscales de —, e. a. **1212**. **557**. CCCLXXXI.
Lupus. Rupertus. a. 1194. **17**. IX. **447**. CCV. Siehe auch Wolf, Wöluel und Wolfel.
Lueho. Fridericus. a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
Ludewiche. a. 1103. **23**. IV. **124**. LXXXVII.
Ludewicus, pincerus Wirzburg. a. 1206. **6**. IV. **304**. CCCL.
Ludinge. Waltherus de —, e. a. 1152. **28**. IV. **264**. CLXXVI.
Lutoldus longus. a. 1161. **312**. CCXII.
Lutoldus parvus. a. 1161. **313**. CCXII.
Lutolt. a. 1155. **276**. CLXXXV.
Luenstein. Wolfram de —, a. **1134**. **29**. VIII. **124**. CXVI.
Lufftesberg. (Luffenberch.) Heiricus de —, a. 1207. **509**. CCCLV.
Richerus de —, a. 1220. **12**. VII. **618**. CCCLXXXIII.
Lugis. Adelbertus de —, a. 1147. **245**. CLXII.
Luitardus. a. 1197. **439**. CCXV.

Luitolt, frater Adelrami. a. 1143. **211**. CXLIII.
Liutolf. a. 1023. **80**. LXI.
Lulle, miles. e. a. 1220. **481**. CCCXXXII.
Lundinger. Rudigerus et Hartmat fratres. a. 1228. **675**. CCCLXX.
Luogau. (Luogowe. Longoe. Longou.) Dietmarus de —, a. 1117. **9**. VI. **132**. CI.
Reginwardus de —, a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.
Adelbero de —, a. 1147. **245**. CLXII.
Heirich de —, a. 1154. **22**. VI. **269**. CLXXXIX.
Lure. Heiricus marschaleus de —, a. 1206. **6**. IV. **504**. CCCL.
Lurzaria. Bernhardus. e. a. 1230. **600**. CCCLVI.
Luzia. Chuaradus de —, e. a. 1200. **475**. CCCLXXXIX.

M.

Machelm. a. 777. **10**. VII. f. I. a. 903. **8**. IX. **51**. XXXVI. a. 955. **13**. XII. **60**. XLIV.
Maes. Chuaradus. a. 1209. **31**. I. **518**. CCCLV.
Machland. (Mahlant. Mahlant. Mahlant. Maellant.) Udalrich de —, e. a. 1050. **87**. LXXVII. **258**. CLXXI.
Otto de —, a. 1125. **164**. CX. **168**. CXI. a. 1128. **I**. I. **473**. CXXIII. a. 1133. **176**. CXXVIII. a. 1137. **180**. CXXXVII. a. 1159. **10**. X. **183**. CXXIII. a. 1141. **192**. CXXIX. a. **1142**. **206**. CXL. a. 1144. **6**. V. **214**. CXLV. a. 1147. **16**. V. **228**. CLV. **231**. CLVI. a. 1147. —, V. **236**. CLVII. **237**. CLVIII. **239**. CLIX. a. 1147. **A**. VI. **240**. CLX. a. 1149. **247**. CLXIV. e. a. 1150. **252**. CLXIX. a. 1154. **22**. VI. memor. **268**. CLXXIX. a. 1158. **292**. CXCVI. a. 1209. **31**. I. **516**. CCCXC.
Walehan, frater Ottonis de —, a. 1128. **I**. I. **171**. CXXIII. a. **1139**. **10**. X. **185**. CXXIII. a. 1141. **193**. CXXIX. a. 1147. **16**. V. **230**. CLV. **234**. CLVI. a. 1147. —, V. **236**. CLVII. a. 1149. **247**. CLXIV. e. a. 1150. **252**. CLXIX.
Jenta, comitissa de Peilstein, uxor Ottonis de —, a. 1149. **248**. CLXIV.
Altramus, frater Ottonis de —, a. 1149. **248**. CLXIV.
Hertwidus, frater Ottonis de —, a. 1149. **247**. CLXIV.
Otto de —, a. 1178. **24**. IV. **334**. CCXLV.
Walehanus, frater Ottonis de —, a. 1178. **24**. IV. **334**. CCXLV. Siehe auch die Grafen von Peilstein.
Mathildis, matrona. a. 1170. **13**. II. **337**. CCXXXII. a. 1184. —, V. memor. **390**. CCCLV.
Matho. a. 1166. **322**. CCXXXVII.
Matse. Gerolt. (Kerolt.) de —, a. **1082**. **312**. CCXXXIII. a. 1088. **19**. VIII. **119**. LXXXII. Siboto de —, a. 1140. **725**. XV. A. a. **1134**. **6**. V. **214**. CXLV.
Otacher de —, a. 1188. **23**. I. **408**. CCLXXVII.
Gerhohus de —, a. 1226. **30**. XII. **639**. CCCLVI. e. a. 1230. **692**. CCCLXXXIV.
Magaans. a. 1025. **80**. LXI. a. 1147. **244**. CLXII. e. a. 1230. **689**. CCCLXXXIX.
Magerus. Uricus. a. 1206. **A**. II. **502**. CCCLXIX.
Maisch. Ulsechaleus de —, a. 1125. **30**. VII. **162**. CVIII.
Mallestine. Waltherus de —, a. 1154. **19**. XI. **212**. CLXXXI.

- Mandikirchen. Karolus de —, a. 1153. **20**, XII. **267**, CLXXXII.
- Manegolt, a. 1103. **23**, IV. 121. LXXXVII. a. 1111. **23**, VIII. 141. XCVII. e. a. 1210. **531**, CCCLXXI.
- Manegolt, nobilis a. 1106. **126**, LXXXIX.
- Mangens, e. a. 1160. **309**, CCLII.
- Maunewerde, Otto de —, a. 1227. **4**, VI. 667. CCCLX.
- Maunsee, Hertvricus de —, a. 1194. **17**, IX. **447**, CCCV.
- Radiger de —, a. 1194. **17**, IX. **447**, CCCV.
- Marbach, Ulrichs de —, a. 1202. **23**, X. **487**, CCXXXV, CCXXXVI. a. 1208. **15**, X. **513**, CCCLVIII. a. 1208. **19**, X. 513. CCCLIX. a. 1212. **8**, VIII. **553**, **556**, CCCLXXIX. a. 1213. **16**, VI. **565**, CCCLXXXVI. **373**, 1213. **14**, VI. **629**, CCCLXXXVIII. **651**, a. 1224. **14**, VI. **659**, CCCLXXXVIII. **651**, CCCLXIX. a. 1227. **4**, VI. **667**, CCCLX.
- Marchpuech, Richerus de —, e. a. 1190. **427**, CCXCIV. a. 1191. **428**, CCXCV. **432**, CCXCVI. a. 1192. **435**, CCXCVII.
- Marchpuech, Puer de —, filius Heinrich de sancta Margaretha. a. 1186. **21**, XII. **404**, CCLXXIII. Siehe auch St. Margaretha.
- Marcirante. (Mareinrote. Marcinrote.)
- Walehua de — a. 1135. **116**, CXVIII. a. 1143. **214**, CXLIII. a. 1144. **6**, V. **214**, CNLV.
- Walehua, filius Walehuo de —, a. 1144. **6**, V. **214**, CNLV.
- Hartmüt de —, a. 1144. **6**, V. **214**, CNLV.
- Marchia, Janes de —, a. 1139. **10**, X. **487**, CCXXXII.
- Margaretha, Heinrichs de sancta —, a. 1186. **27**, XII. **404**, CCLXXIII. Siehe auch Marchpuech.
- Marquardus (Marquarth. Marewardus.) a. 1056. **90**, LXX. a. 1089. **11**, IX. **120**, LXXXIII. a. 1023. **30**, IV. **160**, CVI. a. 1111. **23**, VIII. **141**, XCVII. a. 1153. **276**, CLXXXV. e. a. 1200. **420**, CCXXXII.
- Marchwart, servicus ecclesie Patar. a. 1082. **342**, CCXXXIII.
- Marewardus, miles Wirzburg. a. 1106. **126**, LXXXIX.
- Marchwart, ministerialis Patar. a. 1139. **23**, VI. **294**, CCXVII.
- Marquardus, frater Hartwidi castellani Salisburg. a. 1160. **19**, VIII. **306**, CCV.
- Marquardus, magister cellarii duois Austriae. a. 1220. **12**, VII. **618**, CCCLXXXIII.
- Marchquardus, scriba, ustiane Wincensis. e. a. 1220. **622**, CCCLXXI.
- Marquardus, villicus in Chadeliga. e. a. 1223. **606**, CCCLVI.
- Mausingen. (Mausingen.) Poto de —, a. 1188. **14**, VIII. **413**, CULXXXI. a. 1220. **6**, II. **609**, CCCLX.
- Mazili, a. 992—993. **719**, VIII. A. e. a. 993. **70**, II.
- Mazilians, servus monasterii Kremmünster. a. 992—993. **718**, VIII. A.
- Mazilians, a. 1115. **9**, VI. **450**, C.
- Meelin, a. 1096. **121**, LXXXIV.
- Medeliche, Gierhoto de —, e. a. 1160. **700**, CCLII.
- Meegelingen, Cuono de —, e. a. 1130. **173**, CNV.
- Megilo, a. 777. **10**, VII. **1**, I.
- Megisperbt, a. 819. **19**, VII. **16**, XI.
- Megingoz, a. 992—993. 719. VIII. A. e. a. 993. **70**, II. e. a. 1200. **470**, CCXXXIII.
- Meginhart. (Meinhardus.) a. 992—993. **719**, VIII. A. e. a. 1110. **134**, XCV. a. 1111. **23**, VIII. **141**, XCVII. a. 1143. **216**, CXLII. **211**, CXLIII. a. 1211. **28**, I. **532**, CCCLXXXII.
- Meginhardus, ministerialis Salisburg. a. 1139. **10**, X. **486**, CCXIII.
- Meingolus, camerarius Austriae. a. 1197. **36**, IV. **432**, CCXCVI.
- Meingodas, frater Eberiger judicis in Biedmarchia. a. 1230. **28**, II. **683**, CCCLXXXV.
- Meisingen. (Meisingen.) Arnold de —, e. a. 1158. **277**, CCXXXVI.
- Poto de —, a. 1167. **14**, VII. **333**, CCXXXVIII. Siehe auch Misgingen.
- Meise, Rudigerus, a. 1186. **27**, XII. 401. CCCLXXXII.
- Memersdorf, Ratloch de —, a. 1164. **331**, CCXXXVI.
- Memminchoven, Werherus de —, a. 1139. **10**, X. **483**, CCXIII.
- Meinhardus, camerarius Austriae. a. 1197. **435**, CCXCVII.
- Meniga, Burchardus de —, a. 1142. —, IV. **129**, CCXXXIV.
- Merhodo, a. 1096. **121**, LXXXIV.
- Merchensteine, Ortwin de —, e. a. 1180. **372**, CCLV.
- Hugo de —, a. 1189. **4**, I. **415**, CCLXXXIII.
- Merhodo, camerar. Wirzburg. a. 1166. **332**, CCXXXVII.
- Merre, Starehandus de —, a. 1179. **10**, II. **356**, CCMLVI.
- Merremos, Egidram de —, a. 1122. **158**, CV.
- Merswanach, Heinrichs de —, a. 1224. **29**, II. **647**, CCCLXV. a. 1224. **1**, VIII. **653**, CCCL e. a. 1227. **6**, VII. **668**, CCCLXI. a. 1227. **671**, CCCLXIV. a. 1230. **28**, II. **684**, CCCLXXXV.
- Johannes de —, e. a. 1230. **691**, CCCLXXXIII.
- Metze, Viricus der —, a. 1223. **643**, CCCLXV.
- Miehelbach. (Miehelenzbach.) Uelrich de —, a. 1161. **342**, CCML. **344**, CCXIII. e. a. 1180. **372**, CCLIV.
- Diethmarus de —, a. 1207. **509**, CCCLV.
- Mitterberch, Gumpoldus de —, a. 1208. **12**, X. **513**, CCCLIX.
- Marquardus de —, a. 1208. **12**, X. 513. CCCLIX.
- Chunradus de —, a. 1227. **4**, VI. 667. CCCLX.
- Dietricus, frater Chunradi de —, a. 1227. **4**, VI. **667**, CCCLX.
- Mitterkirchen, Heinrichs de —, a. 1208. **19**, X. 514. CCCLX. a. 1215. **579**, CCCLXI. e. a. 1230. **621**, CCCLXXXIII.
- Otto de —, a. 1208. **19**, X. **511**, CCCLIX.
- Mitterdorf, Liupoldus pincerna Stirie de —, nepos Hiltegrim. e. a. 1181. **374**, CCLVII.
- Egidolfus de —, a. 1186. **27**, XII. **404**, CCLXXXIII.
- Mitich, Arho de —, a. 1188. **14**, VIII. **413**, CCLXXXI.
- Migrsdorf. (Miradorf.) Fridericus de —, a. 1186. **27**, XII. **404**, CCLXXXIII. e. a. 1190. **427**, CCXCIV. a. 1191. **432**, CCXCVI.
- Milo puleher, a. 829. **13**, VIII.
- Minenbach, Rödgeras de —, e. a. 1180. **371**, CCLV.
- Tront de —, e. a. 1196. **416**, CCCLVI.
- Mirabilis, Nanna, de Arzberech. a. 1137. **150**, CNX.
- Mirkeligen. Altmanus de —, e. a. 1130. **173**, CNV.
- Mistebach. (Mistilbach.) Heinrichs de —, e. a. 1170. **344**, CCXXXIV. a. 1196. **26**, IV. **455**, CCCLXI. a. 1204. **22**, IV. 495. CCCLXIII.

Misingen. Arnoldus de —, a. 1161. **315**. CCXIV. Siehe auch Meisingen.
 Misico. a. 1111. **23**. VIII. **131**. XCIV.
 Misowe. Otto de —, a. 1207. **309**. CCCLV.
 Mixtaech. liber homo. a. 1230. **28**. II. **683**. CCCLXXV.
 Modinsseeke. Herwiens de —, a. 1209. **31**. I. **317**. CCCLX.
 Molandsdorf. Hugo de —, a. 1203. **494**. CCCLII. a. 1207. **309**. CCCLV.
 Liupoldus de —, pincerna Austrine, frater Hugonis. a. 1205. **2**. VII. **301**. CCCLVIII. a. 1207. **309**. CCCLV. a. 1209. **31**. I. **518**. CCCLX. a. 1217. **14**. VI. **302**. CCXCVIII. a. 1224. **14**. VI. **649**. CCCCLXVIII. **651**. CCCCLXIX.
 Momenlach. Alber de —, e. a. 1183. **11**. IV. **395**. CCCLVII. Otto de —, e. a. 1183. **11**. IV. **395**. CCCLVII. Weraher de —, e. a. 1183. **11**. IV. **395**. CCCLVII.
 Monte. Hermannus de —, e. a. 1200. **474**. CCXXVIII. Richerus frater Hermannus de —, e. a. 1200. **474**. CCXXVIII. Dietricus, miles de —, e. a. 1200. **474**. CCXXVIII.
 Montigil. (Montiglin.) Ekkehardus de —, e. a. 1125. **169**. CXXII. a. 1146. **11**. XI. **222**. CLI.
 Monechhaech. Sifrit de —, a. 1154. **22**. VI. **269**. CLXXIX. Siehe auch Munihschaech.
 Monspach. Siehe Moslach.
 Morawi. e. a. 906. **33**. XXXIX.
 Morenpach. Havard de —, a. 1140. **190**. CXXVI.
 Moricheo. a. 843. **3**. VIII. **13**. X.
 Morspach. (Mortspach. Mordspach.) Raffolt de —, a. 1075. **115**. LXXX.
 Wernhardus de —, a. 1187. **7**. III. **416**. CCLXXXIV. a. 1187. **407**. CCLXXXVI. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXXVII.
 Heiricus de —, a. 1209. **328**. CCCLXVI. Otto de —, a. 1217. **21**. I. **357**. CCCXCV. a. 1217. **24**. I. **388**. CCCXCVI. a. 1217. **2**. VII. **393**. CCCXCIX. a. 1220. **3**. II. **604**. CCCXCIX. a. 1220. **11**. II. **611**. CCCXCI. a. 1220. **24**. IV. **615**. CCCXCIV. a. 1224. **1**. VIII. **653**. CCCL. a. 1226. **663**. CCCLVII. a. 1227. **19**. IV. **665**. CCCLXVIII. Sigifridus de —, a. 1218. **2**. VII. **398**. CCCCV.
 Mos. Ebo de —, a. 1227. **19**. IV. **665**. CCCLXVIII.
 Moslach. (Monspach.) Erehenbertus de —, a. 1125. **30**. VII. **162**. CVII. a. 1144. **6**. V. **214**. CXLV. a. 1160. **19**. VIII. **306**. CCV. Fridericus de —, a. 1146. **11**. XI. **222**. CLI.
 Mosehircen. Herraudus de —, e. a. 1200. **474**. CCXXVIII.
 Mosen. Dietricus de —, a. 1149. **249**. CLXV. Pilgrimus de —, a. 1209. **325**. CCCLIV. Mosogovro. a. 889. **20**. XI. **36**. XXVI.
 Mozzing. Werahart de —, a. 1140. **723**. XV. A.
 Mutarn. Index: Radgerus. Cives: Herwicus e. frater Sibotone, Fridericus, filius Hertugi. Eber intensis. Heiricus forestarius. a. 1213. **23**. IV. **363**. CCCLXXXV.
 Mutel. Chnradus dietus —, e. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Mutterna. Albero de —, a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
 Muto. filius Gerhobi. a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.

Mvesel. Reibot nomine —, a. 1208. **19**. X. **514**. CCCLIX.
 Muhlich. Chadelhoba de —, a. 1203. **22**. IV. **493**. CCXLIII.
 Mülbach. (Mulebach.) Adelbertus de —, e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Chnradus de —, a. 1159. **22**. IX. **291**. CXCVIII. a. 1161. **313**. CCXII. **314**. CCXIII. a. 1189. **7**. III. **416**. CCCLXXXIV. e. a. 1196. miles. **479**. CCCXXXII. a. 1206. **19**. VI. **303**. CCCL. e. a. 1225. **482**. CCCXXXII. Megenhret de —, e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Wigman de —, e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Waltherus, frater Chnradus de —, a. 1159. **22**. IX. **294**. CXCVIII. Chalhoba de —, a. 1197. **26**. IV. **439**. CCCXIV. a. 1203. **421**. CCCXLII. Pilgrimus de Swarzenowe, frater Chalhobi de —, a. 1197. **26**. IV. **439**. CCCXIV. Arnoldus, filius Chnradus de —, e. a. 1225. **482**. CCCXXXII. Chnradus, filius Chnradus de —, e. a. 1225. **482**. CCCXXXII. Gozpertus, filius Chnradus de —, e. a. 1225. **482**. CCCXXXII.
 Mulherch. Volkmarus de —, a. 1184. **393**. CCLXVI.
 Mulheim. (Muleheim. Muleheime.) Walteobus de —, a. 1122. **135**. CV. Meeclius de —, e. a. 1130. **173**. CXXV. Willehalm de —, a. 1145. **13**. V. **217**. CXLVII.
 Müneeheim. Otto de —, a. 1212. **11**. I. **334**. CCCLXXXIV.
 Mvnehen. Otto de —, a. 1209. **6**. VII. **324**. CCCLXIII.
 Munihschaech. Sigfridus de —, e. a. 1190. **421**. CCLXXXVII. Siehe auch Monechhaech.
 Munzil. Ulricus dietus —, e. a. 1230. **693**. CCCLXXXVII.
 Murberch. Heiricus de —, a. 1212. **22**. IV. **341**. CCCLXXXVII. Ulricus de —, a. 1212. **22**. IV. **341**. CCCLXXXVII.
 Mureeke. (Mürced. Murech.) Reihertus de —, a. 1212. **22**. IV. **341**. CCCLXXXVII. a. 1212. **21**. V. **350**. CCCLXXXVIII. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCLXXXIII. a. 1230. —, IV. **686**. CCCLXXXVII.
 Murringe. Meinhardus de —, a. 1212. **11**. I. **334**. CCCLXXXIV.
 Müspörze. Helwicus de —, a. 1221. **11**. V. **631**. CCCXXXII.

N.

Näliche. Pillgrim de —, e. a. 1196. **436**. CCCV.
 Narden. (Naerden.) Radhoto de, frater Einwiei de Chalup. a. 1137. **180**. CXXI. Heiricus L de —, a. 1209. **31**. I. **317**. CCCLX. Dietricus, frater Heiricus L de —, a. 1209. **31**. I. **317**. CCCLX. Heiricus II. filius Dietrici de —, a. 1209. **31**. I. **317**. CCCLX. Siehe auch Chalenbe.
 Nannus. Mirabilis de Arisberch. a. 1137. **180**. CXXI.
 Nareco. e. a. 993. **70**. LI.
 Nazzorre. Heiricus de —, a. 1139. **10**. X. **186**. CXXIII.
 Nebox. Adelhardus de —, a. 1139. **10**. X. **184**. CXXIII.
 Neitpereh. Erehergerus de —, a. 1192. **435**. CCXCVII.

Neuding, a. 1056. 90. LXX. 129. LXXXIII.
 Neuel. Otto cognom. — a. 1144. 23. X. 216.
 CALVI.
 Neuenburg. (Niwenburg. Nuwenburg.) Craft
 de —, a. 1162. 26. II. 316. CCV.
 Reiooldus de —, a. 1195. 2. VI. 352.
 CCVIII.
 Reishardus de —, a. 1204. 498. CCCLXVI.
 Nezzelbach. (Nezelbach.) Sifridus de —, a.
 1224. 14. VI. 630. CCCLXVIII. 652.
 CCCLXIX. e. a. 1250. 694. CCCLXXXV.
 Nithartingeo. Churadus de —, e. a. 1200.
474. CCXXVIII. e. a. 1230. 696.
 CCCLXXXVII.
 Nidungo. a. 1206. 6. IV. 504. CCCL.
 Niffen. Heinricus de —, a. 1215. 3. IV. 376.
 CCXC. a. 1217. 21. I. 582. CCXCIV. a.
 1217. 24. I. 588. CCXCVI. a. 1217. 14.
 VI. 592. CCXCXVIII.
 Niger. Sifridus cognom. — a. 1228. 672.
 CCCLXVI.
 Nyadlingeo. Rugerus de —, a. 1222. 13.
 III. 633. CCCLXXXIV.
 Nivardorf. Brvpreht de —, e. a. 1160. 300.
 CCH.
 Noppo, nobil. homo. a. 1111. 23. VIII. 141.
 XCVII. 143. XCVIII.
 Noso foro. Aspinus iudex de —, a. 1228.
672. CCCLXVI.
 Nohsteine. Liupoldus de —, cum filiis Hei-
 rico et Liupoldo. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Nordperht. a. 843. 3. VIII. 15. X.
 Norderhach. (Norderpach. Nordelenpach.)
 Otto de —, a. 1161. 312. CCXII. e. a.
 1180. 332. CCXLIV.
 Uricus, miles de —, a. 1211. 28. I. 332.
 CCXLXII.
 Ortolfus de —, a. 1226. 661. 664. CCCLVII.
 a. 1227. 19. IV. 665. CCCLVIII. a. 1227.
670. CCCLXIV.
 Nospach. Chadalobus de —, a. 1137. 179.
 CXX.
 Novar. (Nnoizaren.) Adalber de —, a. 1151.
22. V. 258. CLXXI.
 Friderich de —, a. 1161. 312. CCXII.
 Nvskyrechen. Heinricus de —, a. 1226. 30.
 XII. 659. CCCLVI.
 Nuahach. Warmondus de —, a. 1174. 20. IX.
339. CCXLI.
 Nuzdorf. Gerloch de —, a. 1184. 2. IV.
388. CCLXIV.
 Hupertus de —, frater Berlochi dapiferi
 Ratisboe. a. 1194. 12. IX. 447. CCV.

O.

Oberndorf. Roudolf de —, a. 1140. 190.
 CXXVI.
 Obersteteo. Gozwinus de —, a. 1205. 2.
 VII. 300. CCCLXVIII.
 Alheidis, soror Gozwinus de —, a. 1205. 2.
 VII. 300. CCCLXVIII.
 Alheidis de Viricheschrebea, neptis Gozwinus
 de —, a. 1205. 2. VII. 300. CCCLXVIII.
 Opoldus, camerar. Austrie. a. 1212. 8. VIII.
556. CCCLXXIX. a. 1213. 16. VI. 563.
 CCCLXXXVI. 323. CCCLXXXVII.
 Opressperge. (Oprechtsperge.) Waltherus
 de —, a. 1206. 1. II. 503. CCCLXIX.
 Heinricus de —, e. a. 1225. 482. CCCLXXXII.
 Otaker. (Otahcar. Otaher.) a. 843. 3. VIII.
15. X. a. 903. 8. IX. 31. XXXVI. a. 1123.
30. IV. 169. CVI. e. a. 1218. 580. CCXCIII.
 e. a. 1220. 629. CCCLXXX.
 Otperht. e. a. 906. 34. XXXIV.
 Otter. a. 843. 3. VIII. 15. X.
 Oehscopach. Wolframus de —, a. 1222.
13. III. 632. CCCLXXXIV.
 Oede. (Ode.) Doringus de —, e. a. 1188.
414. CCLXXXII.
 Sygrim de —, e. a. 1200. 11. XI. 462.
 CCXXII.
 Alber de —, e. a. 1200. 470. CCXXIII.
 Merboto de —, a. 1213. 23. IV. 261.
 CCCLXXXV. e. a. 1230. 682. CCCLXXXV.
692. CCCLXXXVII.
 Perhtoldus, pincerna Bawarie de —, a.
 1220. 23. IX. 621. CCCLXXX.
 Siboto, frater Perhtoldi de —, a. 1220. 23.
 IX. 621. CCCLXXX.
 Albertus de —, a. 1222. 13. III. 631.
 CCCLXXXIV.
 Otensach. Werenharth de —, a. 1144. 72.
 X. 216. CXLVI.
 Ottensteine. Churadus de —, e. a. 1196.
446. CCXIV.
 Hago, frater Churadi de —, e. a. 1196.
446. CCXIV. a. 1198. 18. VIII. 462. CCCLXII.
 Otensheimen. (Otiasheim.) Werenhardus de
 —, a. 1206. 4. II. 503. CCCLXIX.
 Heil de —, a. 1206. 19. VI. 506. CCCLII.
 Ottilia, uxor Udalrici. a. 1110. 18. IX. 123.
 XCII.
 Ottilo, advocatus monasterii Mondsee. a. 883.
5. IV. 25. XIX.
 Otlaut. e. a. 906. 34. XXXIX.
 Otlobestorf. Heinricus de —, a. 1164. 331.
 CCXXVI.
 Megengotus, frater Heinrici de —, a. 1164.
331. CCXXVI.
 Otmarauelde. Baldrat de —, e. a. 1190.
421. CCLXXXVII.
 Otto. e. a. 1083. 719. IX. A. a. 1093. 720.
 X. A. a. 1153. 20. XII. 265. CLXXXVII. a.
 1178. 24. IV. 321. CCMLV. a. 1192. 446.
442. CC. a. 1194. 12. IX. 447. CCV.
 Otto, fundator monasterii Erla. e. a. 1050.
86. LXVII. a. 1151. 22. V. memor. 232.
 CLXXI.
 Otto, miles marchionis Stirie. a. 1082. 112.
 LXXXI. 312. CCXXXIII. a. 1088. 12. VIII.
119. LXXXII.
 Otto, familiaris et minist. marchionis Stirie.
 e. a. 1100. 123. LXXXVII.
 Otto, prepos. a. 1144. 6. V. 211. CXLV.
 Otto, ministerial. comitis de Plain. a. 1147.
211. CXLV.
 Otto, filius Pilgrimi et frater Alhwini. a. 1153.
20. XII. 265. CLXXXVII.
 Otto, ministerial. Wirzburg. a. 1160. 307.
 CCVI.
 Otto, dapifer Patav. a. 1162. 22. II. 318.
 CCXVI.
 Otto, pincerna Babenberg. a. 1169. 335.
 CCXXXI. a. 1174. 350. CCXLII.
 Otto, frater Rudgeri. a. 1183. 12. VIII. 383.
 CCLXII.
 Otto, marchio Ratisboe. a. 1184. 2. IV.
388. CCLXIV.
 Otto, advocatus (?) e. a. 1188. 413. CCLXXXII.
 a. 1205. 2. VII. 501. CCCLXVIII.
 Otto, ministerialis ecclesie Krommünster. a.
 1196. 427. CCCLXII.
 Otto, officialis. a. 1206. 19. VI. 506. CCCLII.
 Otto apud rivum, familiaris ecclesie Ardac.
 a. 1215. 329. CCCLXI.
 Otto, scribens prepositi sancti Florian. a.
 1221. II. V. 631. CCCLXXXII.
 Otto, camerarius Austrie. a. 1222. 640.
 CCCLLI. e. a. 1222. 641. CCCLLII.

Otto, pelflex. e. a. 1222. **611**. CCCXLII.
 Ottheringen. (Otftheringen.) Aderamunus de —, a. 1151. **22**. V. 258. CLXVI. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. a. 1161. **319**. CCXII. **314**. CCXIII. a. 1167. **14**. VII. **333**. CCXXXVIII. Albrecht de —, e. a. 1158. **277**. CLXXXVI. Aderamunus, filius Aderammi de —, a. 1161. **313**. CCXII.
 Ovea. Dietmarus cognom. —, e. a. 1222. **642**. CCCCLII.
 Offenberch. Gotfridas de —, a. 1224. **14**. VI. **630**. CCCCLXVIII.
 Offenhusen. Timo de —, e. a. 1220. **628**. CCCXXXIX.
 Offenwauh. (Offenwau.) Wolfram de —, a. 1134. **29**. VIII. **121**. CXVI. a. 1147. **242**. CLXII.
 Ort. (Oert.) Hartaidus I. H. III. de —, e. a. 1100. **123**. LXXXVI. a. 1141. **194**. CXXX. e. a. 1150. **231**. CLXXII. **342**. CCXXXIII. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXIII. a. 1191. **428**. CCXCV. 431. CCXCVI. a. 1192. **437**. CCXCIX. **439**. **442**. CCC. a. 1202. **13**. XII. 488. CCCXXXVIII. a. 1204. **496**. CCCXLV. a. 1207. **508**. CCCCLIV. e. a. 1211. **479**. CCCXXXII. a. 1217. **594**. CCCC. a. 1222. **640**. CCCCLII.
 Gerloch de —, a. 1107. **127**. XC.
 Heuricus de —, e. a. 1188. **413**. **414**. CCLXXXIII.
 Alhero de —, e. a. 1188. **413**. CCLXXXIII.
 Gertrudis, uxor Alberonis de —, mater Udalschali de Trübenpach. e. a. 1188. **413**. CCLXXXIII.
 Urians de —, a. 1195. **2**. VI. **452**. CCCVIII. e. a. 1230. **689**. CCCCLXXXIX.
 Weruhardus, frater Ulrici de —, a. 1195. **2**. VI. **452**. CCCVIII. e. a. 1200. **471**. CCCXIV.
 Otto de —, e. a. 1230. **689**. CCCCLXXXIX. Siehe auch Trübenpach.
 Ortimoott. e. a. 906. **51**. XXXIX.
 Ortolfus, a. 1192. **410**. **412**. CCC.
 Ortolfus, familiaris domus sancti Floriani. a. 1228. **2**. V. **671**. CCCCLXV.
 Ortolfus, miles. e. a. 1230. **692**. CCCCLXXXIV.
 Ortunianus, a. 1115. **9**. VI. **130**. C. a. 1125. **20**. XI. **162**. CIX.
 Ortvianus, servus ducis Sgriae. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXIII.
 Ortwinus, ministerialis monasterii Krensmünster. a. 1196. **457**. CCCXIII.
 Ostarpald. a. **843**. **3**. VIII. **15**. X.
 Ostarpoltz. Pilgrimus de —, a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
 Osterhovea. Goteboldus de —, e. a. 1146. **225**. CLIII. a. 1154. **25**. IX. **270**. CLXXX. a. 1154. **273**. CLXXXII. a. 1164. **331**. CCXXXVI. a. 1174. **350**. CCXLI.
 Gorwians I. H. e. a. 1146. **225**. CLIII. a. 1154. **25**. IX. **270**. CLXXX. a. 1154. **273**. CLXXXII. a. 1164. **331**. CCXXXVI. a. 1174. **350**. CCXLI.
 Osteruabe. Biecker de —, a. 1151. **22**. V. **225**. CLXXI.
 Poppo de —, a. 1169. **235**. CCXXXI.
 Qdalsriens. Siehe Urians.
 Öthfridas, e. a. 1110. **133**. XCV. a. 1143. **210**. CXLIII.
 Ötger. a. 1096. **121**. LXXXIV.
 Öthwin. e. a. 1110. **134**. XCV. a. 1143. **210**. CXLIII.
 Ötz. Gerungus nomine —, e. a. 1223. **600**. CCCCVI.
 Ögger. a. 1096. **121**. LXXXIV.
 Örenstein. Biebergerus de —, a. 1215. **319**. CCXXCI.

Owa. (Owe.) Wernhart de —, a. 1161. **312**. CCXII. e. a. 1196. 478. CCCXXXII.
 Lentoldus de —, a. 1222. **3**. IX. **632**. CCCXXXVIII. Siehe auch An.
 Owenstein. (Öwnstein.) Hartaidus de —, a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXIII. a. 1192. **437**. CCXCIX. **440**. **442**. CCC. Siehe auch Awenstein.
 Ozi. (Ozo. Özi.) a. 992–993. **219**. VIII. A. e. a. 993. **70**. LI. e. a. 1083. **719**. IX. A. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. **143**. XCVIII.

Q.

Quinaiprecht. a. 903. **8**. IX. **31**. XXXVI.

R.

Rabbodo. a. 1096. **121**. LXXXIV.
 Rapoto, frater Deitprandi. a. 1103. **73**. IV. **124**. LXXXVII.
 Rapoto, ministerialis Putinens. a. 1149. **242**. CLXV.
 Rapoto, frater Guntheri. e. a. 1160. **300**. CCH.
 Rapot, economus Stirrensis marchionissae apud Crusebarea. e. a. 1168. **334**. CCXXX.
 Raicale. Chaurat de —, a. 1147. —, V. **237**. CLVII. Siehe auch Rakez und Ratkoz.
 Raechenwizperg. Engelbertus de —, a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
 Rakez. Chaurat de —, a. 1147. —, V. **238**. CLVIII. Siehe auch Raicale und Ratkoz.
 Ratpot. (Rathodo.) a. 849. **19**. VII. **16**. XI. e. a. 993. **70**. LI. a. 1106. **126**. LXXXIX.
 Raipoto, nepos Bichiniae nobilis matrone. e. a. 1110. **132**. XCVII. a. 1111. **25**. VI. **139**. XCVI.
 Rathure, soror Heirlinai. a. 1106. **126**. LXXXIX.
 Ratkoz, Chunradus de —, a. 1179. **3**. IV. **360**. CCXLVIII. Siehe auch Raicale und Rakez.
 Ratelperge. (Rastelenberge.) Dietmarus de —, a. 1209. **31**. I. **518**. CCCLX.
 Doringus de —, a. 1212. **21**. V. **530**. CCCLXXXVIII. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCLXXXIII.
 Rato. a. **843**. **3**. VIII. **15**. X. a. 849. **19**. XII. **16**. XI.
 Ratolfus, advocatus ecclesiae Patav. a. 903. **8**. IX. **49**. XXXVI.
 Ratolfus junior, pater Dioperti. a. 903. **8**. IX. **51**. XXXVI.
 Raduoc. Urians de —, a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCXLI.
 Radistat. (Rastat.) Hoholt de —, a. 1129. **10**. X. 187. CCXXII.
 Norpreht. frater Hoholt de —, a. 1139. **10**. X. **187**. CCXXII.
 Trudehus de —, a. 1149. **249**. CLXV.
 Raffolt. a. 903. **8**. IX. **31**. XXXVI. a. 1206. **4**. II. **502**. CCCLXIX.
 Rafohdus, frater Arnoldi. a. 1115. **9**. VI. **130**. C. a. 1125. **70**. XI. **162**. CIX.
 Raethker. e. a. 1160. **300**. CCH.
 Raitenbuch. (Raitenboch.) Hizo de —, e. a. 1130. **174**. CXV.
 Caonradus, filius Hizonis de —, e. a. **1130**. **174**. CXV.
 Dietrich de —, a. 1184. **2**. IV. **388**. CCLXVI.
 Rainerius, nobilis a. 1170. **13**. II. **317**. CCXXXII. a. 1184. —, V. **390**. CCLXV.

- Ramejare, Gerhart cognom. — de Sippach. a. 1137. **180**. CXVI.
- Rammesberg. (Ramensperch.) Otto de —. a. 1188. **31**. V. **411**. CCLXXX. a. 1197. **26**. IV. **438**. CCXIV.
- Ramstein. (Ramenste.) Willehalmus de —. a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII. Lantfridus de —. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXIII. Ortolfus de —. a. 1198. **18**. VIII. **462**. CCCXVII. Chunradus de —. a. 1207. **508**. CCCLIV. a. 1212. **8**. VIII. **553**. CCCLXXIX.
- Raadeke, Heinricus de —. a. 1220. **23**. IX. **621**. CCCXX. a. 1225. **16**. VI. **656**. CCCLIII.
- Rantolf. e. a. 906. **34**. XXXIX. e. a. 993. **70**. LI.
- Raenna. (Raennabe.) Fridericus de —. a. 1197. **429**. CCCXV. a. 1224. **29**. II. **647**. CCCXLVI.
- Raensbereb. Lintoldus de —. a. 1224. **10**. V. **648**. CCCXLVII.
- Raashoven, Ditmarus de —. a. 1125. **30**. VII. **162**. CVIII.
- Rastenberg. Hugo de —. a. 1210. **530**. CCCLXIX.
- Rayna, Haertricus de —. a. 1147. **16**. V. **230**. CLV. **233**. CLVI. a. 1147. —. V. **237**. CLVII. **238**. CLVIII. **239**. CLIX.
- Raatingen. Verianus de —. e. a. 1152. **28**. IV. **261**. CLXXVI. Siehe auch Ramingen.
- Razal. a. 1023. **80**. LXI.
- Rechberg. (Rehperc.) Otto de —. e. a. 1170. **344**. CCXXXIV. Dimo de —. e. a. 1170. **342**. CCXXXIV. Chunradus de —. a. 1176. **320**. CCXLII. Heinricus de —. a. 1189. **4**. L. **413**. CCLXXXIII. a. 1206. **6**. IV. **504**. CCCL.
- Rechwin. Dietmarus de —. e. a. 1170. **343**. CCXXXV.
- Regelesdorf. Eben de —. e. a. 1196. **446**. CCXIV.
- Regil. e. a. 1050. **87**. LXXVII. **238**. CLXXI.
- Regilo, arvenculus Rudigeri. a. 1139. **10**. X. **186**. CXXIII.
- Reginbert. (Reinprecht. Reinbertus.) e. a. 1095. **724**. XI. A. a. 1096. **121**. LXXXIV.
- Reinbertus, advocatus ecclesiae Patav. a. 1073. **3**. III. **29**. LXXVI. a. 1075. **24**. III. **103**. LXXVIII. a. 1075. **105**. LXXIX. **110**. LXXX. e. a. 1110. memor. **120**. XCIII.
- Reinbertus, defensor monasterii Moudsee, pater Hartwici. e. a. 1130. **173**. CXY.
- Reinprecht, ministerial. Patav. a. 1159. **23**. VI. **294**. CXCVII.
- Reinbertus, nobilis. a. 1163. **328**. CCXXIV.
- Reinbertus, ministerialis regni. a. 903. **26**. IX. **31**. XXXVII.
- Reginolt. e. a. 1110. **135**. XCV.
- Reginger. e. a. 1185. **41**. IV. **394**. CCLXVII.
- Reginhalms. (Reihalmus.) familiaris marchionis Stiriae. a. 1082. **112**. LXXI. **332**. CCXXXIII. e. a. 1100. **123**. LXXXVI.
- Reginhelmas, pater Deothelmi. a. 955. **13**. XII. **60**. XLIV.
- Reginhart. (Regenhart.) a. **843**. 3. VIII. **14**. X. a. 849. **19**. VII. **16**. XI. e. a. 993. **70**. LI. a. 1111. **23**. VIII. **142**. CXVII. a. 1174. **350**. CCXLI.
- Reginhart, servicus ecclesiae Patav. a. 1082. **342**. CCXXXIII.
- Reinhardus, carpentarius. a. 1139. **10**. X. **184**. CXXIII.
- Reginher. e. a. 1095. **721**. XI. A. e. a. 1110. **133**. XCV.
- Reginherus, frater Etiehis. e. a. 1110. **133**. XCV.
- Reginherus, advocatus Richersperg. monasterii. a. 1151. **24**. IX. **262**. CLXXIV.
- Reginher, nobilis. a. 1163. **328**. CCXXIV.
- Reginolt. (Reinolt.) a. 903. **8**. IX. **31**. XXXVI. e. a. 906. **34**. XXXIX. a. 992—993. **718**. VIII. A. e. a. 993. **70**. LI.
- Reginolf. a. **777**. 10. VII. **1**. L. a. **777**. 1. II. a. 955. **13**. XII. **60**. XLIV.
- Rehewinus, arvenculus Hadamari et Hermannii. e. a. 1170. **342**. CCXXXIV.
- Reiten. Volkmarus de —. e. a. 1125. **169**. CXL.
- Reinhoh. a. **879**. **13**. VIII.
- Reinherus, miles marchionis Stiriae. a. 1088. **19**. VIII. **119**. LXXXII.
- Reodarii. e. a. 906. **35**. XXXIX.
- Ripertus. e. a. 1130. **173**. CXV.
- Richard. a. 1096. **121**. LXXXIV.
- Richardus, familiaris monasterii sancti Nicolai. a. 1225. **5**. V. **635**. CCCLII.
- Richenowe. Salmannus de —. a. 1209. **21**. I. **518**. CCCLX.
- Richegstein. Voltricus de —. a. 1230. **28**. II. **684**. CCCLXXV.
- Rieberus. (Rieber. Ribher. Ribeger. Riberi.) a. 903. **8**. IX. **31**. XXXVI. e. a. 993. **70**. LI. a. 1106. **126**. LXXXIX. a. 1143. **211**. CXLIH.
- Rycher, familiaris marchionis Stiriae. a. 1082. **147**. LXXXI. **342**. CCXXXIII.
- Rieberus, frater Gnaadehari, Helmharti et Herrandi. e. a. 1168. **324**. CCXXX.
- Rieberus, Bavarus. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXII.
- Richinza, matrona. e. a. 1110. **132**. XCIII. a. 1111. **23**. VI. **139**. CXCVI.
- Ridelberg. Rudigerus de —. a. 1075. **113**. LXXX.
- Ried. (Rieden.) Reginger de —. e. a. 1152. **28**. IV. **261**. CLXXVI. a. 1154. **19**. XI. **271**. CLXXXI. Dietmar de —. e. a. 1196. **446**. CCXIV. Meingoz de —. a. 1208. **19**. X. **511**. CCCLX.
- Riedmarchya. Ebirgerus iudex in —, frater Meingodi. a. 1230. **28**. II. **684**. CCCLXXV.
- Rifenberg. (Rifenberche. Ripenberch.) Reginoldus de —. a. 1154. **25**. IX. **279**. CLXXX. a. 1154. **272**. CLXXXII. a. 1164. **331**. CCXXXVI. Odalricus, filius sororis Reginoldi. a. 1154. **25**. IX. **270**. CLXXX. a. 1154. **273**. CLXXXII.
- Rinum. Otto apud —, familiaris ecclesiae Ardensis. a. 1215. **379**. CCXCII. Siehe auch Pach.
- Rihpolt, servicus ecclesiae Wirzburg. a. 1106. **126**. LXXXIX.
- Rihgowe. e. a. 903. **8**. IX. **31**. XXXVI.
- Rismvel. Liupoldus cognom. —. a. 1223. **24**. IV. **644**. CCCXLIV.
- Rivte. (Riuthe.) Hartwicus de —. e. a. 1110. **133**. XCV. Reinbertus de —. e. a. 1125. **169**. CXL. Hezelo de —. a. 1224. **29**. II. **647**. CCCXLVI. Meingothus de —. a. 1227. **679**. CCCLXVI.
- Riathem. Pilgrinus de —. a. 1228. **614**. CCCLXXIX.
- Rivinius, qui monetam in Aniso habebat. a. 1191. **429**. CCXCV.
- Riximan. a. 1111. **23**. VIII. **141**. CXVII.
- Robertus. Siehe Rupertus.
- Rota. Fridericus de —, ministerialis regni. a. 1128. **171**. CXIV. a. 1135. **175**. CXVII. Siehe auch Rote, Roeth und Röt.

- Rotalarii. e. a. 906. **55**. XXXIX.
 Rotawe. (Rotow.) Reinheras de —. a. 1075. **115**. LXXX.
 Werhards de —. a. 1227. **19**. IV. **663**. CCCCXVIII. e. a. 1230. **690**. CCCCXXXI.
 Rote. Chunradas de —. a. 1181. **23**. II. **323**. CCLVI. a. 1188. **14**. VIII. **413**. CCLXXXI. Siehe auch Rota, Röt und Roeth.
 Rotel. (Rotale, Rotile.) Arnoldus de —. a. 1153. **276**. CLXXXV.
 Sigehardus de —. a. 1161. **313**. CCXII.
 Heinrichs de —. a. 1161. **314**. CCXIII.
 Gerardus, frater Heinrichi de —. a. 1161. **314**. CCXIII.
 Chunradas de —. e. a. 1170. **313**. CCXXXIV.
 Rodelendorf. Gundeloch de —. a. 1164. **321**. CCXXXI. Siehe auch Bodelendorf.
 Rotelheim. Arnold de —. a. 1161. **314**. CCXIII.
 Rotherpere. Walchunna de —, frater Alrammi de Vthendorpe. e. a. 1200. **471**. CCXXIV.
 Rotenfels. Marquet de —. a. 1160. **307**. CCVI.
 Leolt de —. a. 1167. **14**. VII. **333**. CCXXVIII.
 Heinrichs de —. a. 1206. **19**. VI. **503**. CCCL. a. 1209. **6**. VII. **324**. CCCLXIII.
 Leoltodus, filius Heinrichi de —. a. 1209. **6**. VII. **324**. CCCLXIII.
 Werhards, filius Heinrichi de —. a. 1209. **6**. VII. **324**. CCCLXIII.
 Rotengueb. Marquardus de —. a. 1192. **425**. CCXXVII.
 Roeth. Chunradas de —. a. 1187. **507**. CCLXXVI. Siehe auch Rota und Rote.
 Rogolfing. Leo de —. a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXIV.
 Ror. (Rora, Rore.) Chadalhoeh longus de —. a. 1141. **194**. CXXX.
 Otto I. H. de —. a. **1142**. **205**. CXXXVIII. a. 1157. **23**. XI. **287**. CXCI. e. a. 1170. **343**. CCXXXVI. a. 1174. **17**. IX. **348**. CCXXXIX. a. 1204. **406**. CCXLV. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCLVIII. a. 1207. **509**. CCCLV. a. 1209. **523**. CCCLXIV. a. 1212. S. VIII. **523**. CCCLXXIX. a. 1217. **5**. II. **520**. CCCLXXV. a. 1217. **524**. CCCC. a. 1220. **12**. VII. **618**. CCCCXVIII. a. 1222. **483**. CCCCXXXII. a. 1223. **24**. IV. **614**. CCCCXLIV. a. 1224. **14**. VI. **620**. CCCCXLVIII. **621**. CCCCXLIX. a. 1227. **4**. VI. **667**. CCCLX. e. a. 1230. **688**. CCCLXXXIX.
 Ruffoldus, frater Ottonis I. de —. a. 1157. **23**. XI. **287**. CXCI.
 Rorhaeb. Gerhoch de —. a. 1145. **24**. XI. **218**. CXLVIII.
 Roringerus. Pernhardus de —. e. a. 1125. **169**. CXII.
 Harticus de —. e. a. 1125. **169**. CXII.
 Roesawe. Rüdiger de —. e. a. 1196. **416**. CCXV.
 Röbbolt. a. 1096. **121**. LXXXIV.
 Röbbbratt. a. 1096. **121**. LXXXIV.
 Röt. Chunrat de —. e. a. 1230. **695**. CCCCXXXVII. Siehe auch Rota, Rote und Roeth.
 Rordhart. Siehe Ruthart.
 Rogffam. Rudolfus cognom. —. e. a. 1150. **1**. X. **320**. CCLIII.
 Rozzio. a. **833**. **3**. VIII. **14**. X.
 Ruper(us. (Roderpelt. Rvdprekt.) a. 849. **19**. VII. **16**. XI. a. 992 — 993. **719**. VIII. A. a. 1142. **8**. I. **196**. CXXXII. a. 1146. **4**. V. **220**. CL. a. 1179. **363**. CCLI. e. a. 1200. **470**. CCXXIII.
 Rudherthus, vicedominus ecclesiae Wirzburg. a. 1107. **122**. XC.
 Ruprecht, camerarius Austriae. e. a. 1180. **332**. CCXLIV.
 Rupertus. Lupus. a. 1194. **17**. IX. **447**. CCXV.
 Rudherthus, ministerialis monasterii Kremmünster. a. **1296**. **437**. CCCCXIII.
 Robertus et Wezel, filii Roberti. e. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCXXIII.
 Rupertus, dapifer. (?) a. 1206. **6**. IV. **504**. CCCL.
 Rupertus, eliens Kalhohi de Valehenstein. a. 1218. **9**. VII. **598**. CCCCIV.
 Rukerspueh. (Ruggespure.) Hartuit de —. a. 1143. **210**. CXLII.
 Bernhardus de —. a. 1186. **27**. XII. **403**. CCLXXXIII.
 Ruta. Gerhohus de —, frater Goteфриdi de Winchila. a. **1139**. **23**. VI. **294**. CXCVII. a. **1159**. **22**. IX. **295**. CXCVIII. Siehe auch Winchel.
 Rudheri. (Rontderus.) a. **843**. **3**. VIII. **14**. **15**. X. a. 1147. **244**. CLXII.
 Rudewin, familiaris Colonia de Wassenberg. a. 1155. **276**. CLXXXV.
 Radhart, frater Gottonis. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. **145**. XCVIII.
 Rudigerus. (Rüdiger. Ruo diger. Rvdker. Ruder.) a. **813**. **3**. VIII. **14**. **15**. X. a. 1144. **6**. V. **214**. CXLV. a. 1151. **22**. V. **238**. CLXXI. e. a. 1160. **309**. CCL. a. **1178**. **24**. IV. **334**. CCXLV.
 Rukkersus, sericus ecclesiae Wirzburg. a. 1106. **126**. LXXXIX.
 Rudigerus, nepos Regilonis. a. 1139. **10**. X. **186**. CXXIII.
 Rudigerus, filius Bormonis. a. 1143. **211**. CXLIII. a. 1145. **13**. V. **217**. CXLVI.
 Rüdiger, camerarius Patav. a. 1147. **16**. V. **231**. CLV. **232**. CLVI. a. 1147. —. V. **232**. CLVI. **238**. CLVIII.
 Ruodegerus, ministerialis Patav. e. a. 1132. **28**. IV. **264**. CLXXVI.
 Rüdigerus, frater Ottonis. a. 1183. **12**. VIII. **381**. CCLXII. **387**. CCLXIII.
 Rudegerus, vicedominus Salisburg. a. 1184. **393**. CCLXVI.
 Rüdigerus, marschaleus Stiriae. e. a. 1200. **475**. CCXXIX.
 Rüdigerus, villiens. a. 1206. **19**. VI. **305**. CCCL.
 Rüdigerus, pincerna ecclesiae Patav. a. 1209. **6**. VII. **324**. CCCLXIII.
 Rudegerus, miles Ottonis de Wesen. a. 1218. **9**. VII. **598**. CCCCIV.
 Rvdlaiching. Walther de —. e. a. 1180. **332**. CCXLIV.
 Ruthlip, familiaris Colonia de Wassenberg. a. 1155. **276**. CLXXXV.
 Rudolfingus. Alram de (?) —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
 Tiedrich de —. e. a. **1158**. **277**. CLXXXVI.
 Hagen de (?) —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
 Nithart de (?) —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
 Sifridus de (?) —. e. a. 1158. **277**. CLXXXVI.
 Rudolfus. (Rordolf.) a. 1106. **126**. LXXXIX. e. a. 1110. **126**. XCV. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. a. 1123. **30**. IV. **160**. CVI. a. 1143. **210**. CXLII. a. 1145. **13**. V. **217**. CXLVII. e. a. 1185. **11**. IV. **394**. CCLXVII. a. 1225. **5**. V. **653**. CCCCII. e. a. 1225. **482**. CCCCXXXII.
 Rordolf, adroctus (? de Przg.) a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. **144**. XCVIII.
 Rudolfus, filius Hoboldi. a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.

Rudolfus, ministerialis comitis de Plain. a. 1147. 241. CXLII.
 Rudolf, ministerialis Patav. a. 1159. 23. VI. 294. CXCVII.
 Rudolfus, marchaleus Patav. e. u. 1180. 372. CCLV. a. 1187. 407. CCLXXVI.
 Rudolfus, dapifer Patav. a. 1190. 422. CCLXXXVIII.
 Rudolfus, forstmagister de Styra. a. 1224. 14. VI. 650. CCCCLXVIII.
 Rufus, Chauradus. e. a. 1230. 694. CCCCLXXXV.
 Rughalm, Chnarrat cognom. — e. a. 1180. 332. CCXLIV. a. 1196. 436. CCCXII.
 Albero. a. 1189. 4. L. 415. CCLXXXIII.
 Hermannus. a. 1222. 640. CCCCLII. e. a. 1222. 642. CCCCLII. e. a. 1223. 399. CCCCVI.
 Ragi. e. a. 906. 53. XXXIX.
 Rubenogge, Adelbero de —. e. a. 1170. 344. CCXXXIV.
 Rvizo. e. a. 1200. 471. CCCXXIV.
 Rullinge. Siehe Romtingen.
 Rvlsheim. (Rutesheim.) Leutoldus de —. a. 1219. 8. VI. 602. CCCCVIII. a. 1228. 674. CCCCLXIX.
 Raite. (Raote.) Otto de —. a. 1140. 190. CXXVI.
 Heiricus de —. a. 1188. 23. L. 408. CCLXXXVII.
 Runtinge u. (Romeutingen. Romthingen. Rutingen. Rvominge. Rullinge.) Wergist de —. a. 1167. 13. VII. 333. CCXXXVIII. e. a. 1200. 471. CCCXXIV. a. 1224. L. VIII. 653. CCCCL. a. 1226. 663. CCCCLVII. a. 1227. 19. IV. 665. CCCCLVIII.
 Ortolfus de —. a. 1188. 14. VIII. 413. CCLXXXI. a. 1222. 13. III. 633. CCCXXXIV. a. 1226. 664. CCCCLVII. a. 1227. 670. CCCCLXIV.
 Utricus, frater Ortolfi de —. a. 1222. 13. III. 633. CCCXXXIV. a. 1226. 664. CCCCLVII. a. 1227. 670. CCCCLXIV.
 Ruodacher, cum filio Holperht. a. 903. 8. IX. 31. XXXV.
 Ruothoh. e. a. 906. 34. XXXIX.
 Ruatorf. (Ruasdorf.) Arnoldus de —. e. a. 1188. 413. CCLXXXII.
 Radolfus de —. e. a. 1188. 413. CCLXXXII. a. 1208. 19. X. 514. CCCLIX.
 Ruzdorf, Lieanugus de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Walehaons de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.

S.

Sachsen. (Sachsen.) Utricus de —. e. a. 1190. 421. CCLXXXVII. a. 1209. 31. I. 317. 318. CCCLX. a. 1227. 3. VI. 667. CCCLX. e. a. 1230. 691. CCCCLXXXII.
 Sachsenorff. Alhart de —. e. a. 1196. 416. CCXIV.
 Sachsen gange. Leopoldus de —. e. a. 1230. 691. CCCCLXXXII.
 Saechsinge. Engelshelens de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Sattelhogea. Albertus de —. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL.
 Sauerstetteo. Eberau de —. a. 1146. 11. XI. 222. CII.
 Leutoldus de —. a. 1161. 314. CCXIII. a. 1187. 407. CCLXXVI. a. 1198. 30. VI. 461. CCXVI. a. 1204. 29. VII. 496. CCCXLIV. a. 1204. 498. CCCCLVI. a. 1207. 510. CCCLVI. a. 1209. 528. CCCLXVI. a. 1211. 28. I. 332. CCCLXXII. a. 1212. 11. I. 341. CCCLXXIV. a. 1212. 14. I. 336. CCCLXXV. 337. CCCLXXVI. a. 1217. 14. VI. 397. CCCXVIII. a. 1217. 2. VII. 593. CCCXCV. a. 1220. 3. II. 604. CCCXC. a. 1222. 11. VII. 636. CCCXXXVIII. a. 1224. 29. II. 617. CCCCLVI. a. 1224. L. VIII. 653. CCCCL. a. 1226. 663. CCCCLVII. a. 1227. 19. IV. 665. CCCCLVIII. e. a. 1227. 6. VII. 668. CCCLXI. a. 1227. 671. CCCCLXIV.
 Salaeo. e. u. 906. 53. XXXIX.
 Salaman. e. a. 906. 53. XXXIX.
 Salmanslitea. Gerone de —. a. 1125. 164. CX.
 Heiricus de —. a. 1191. —. IV. 425. CCXCV.
 Salre. Adalgez de —. a. 1123. 161. CVII.
 Salzburg. Liutwicus, castellanus de —. a. 1139. 10. X. 186. CXXIII. a. 1144. 23. X. 216. CXLVI. a. 1146. 11. XI. 222. CII. a. 1147. 243. CLXII.
 Harmit de —. a. 1141. 194. CXXV.
 Liutoldus de —. a. 1142. 243. 245. CLXII.
 Hartwicus, castellanus de —, frater Marquardi. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV.
 Meingotus, castellanus de —, frater Sibonis de Sarbereh. a. 1181. 392. CCXLVI.
 Olsealus de —. a. 1186. 27. XII. 401. CCLXXXIII.
 Pabo de —. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Engilbertus de —. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Sarlingespach. Arnolt et Rudolf, fratres de —. a. 1180. 369. CCLII.
 Sawmittingen. Otto de —. e. a. 1230. 696. CCCCLXXXVII.
 Saxo. a. 843. 3. VIII.
 Saxo, selvus. u. 888. 1. IV. 31. XXIV.
 Saxo. (Sachso.) Walechalco cognom. —. e. a. 1188. 414. CCLXXXII.
 Heiricus. a. 1207. 509. CCCLV.
 Dietricus. a. 1207. 509. CCCLV.
 Spangebereh. Poppo de —. a. 1203. 2. VII. 501. CCCXLVIII.
 Sparoan, actor Selauorum. a. 777. 3. II. a. 791. 3. I. 5. II. a. 807. —. III. I. IV.
 Sperchsteten. Dietricus de —. a. 1224. 14. VI. 650. CCCCLXVIII. 651. CCCCLXIX.
 Spilebereh. Dietrich de —. a. 1159. 22. VI. 294. CXCVII.
 Spisehamp. Heiricus et Rupertus fratres. dieti —. e. u. 1225. 482. CCCXXXII.
 Spisner. Chauradus. a. 1218. 2. VII. 506. CCCXII. a. 1224. 29. II. 617. CCCXLVI.
 Chauradus, sororius Chauradi —. a. 1224. 29. II. 617. CCCXLVI.
 Spraezera. Arnoldus et Gotfridus fratres de —. a. 1188. 23. I. 408. CULXXXII.
 Sealsch. Magnus de —. a. 1132. 180. CXX.
 Sehaeche. Daringus de —. a. 1220. 12. VII. 618. CCCXVIII. a. 1224. 14. VI. 650. CCCCLXVIII. 651. CCCCLXIX.
 Schatowe. (Seatawe. Shtatowe.) Fridericus de —. e. a. 1190. 427. CCXCV. a. 1209. 31. I. 518. CCCLX. a. 1213. 21. VII. 571. CCCLXXXVIII.
 Dilmars de —. a. 1223. 24. IV. 641. CCCCLIV. a. 1224. 14. VI. 650. CCCCLXVIII. 652. CCCCLXIX.
 Schuleheim. (Sealehheyen.) Pilgrinus de —. a. 1147. 26. XII. 241. CXXI. a. 1151. 263. CLXXV. a. 1183. 21. VII. memor. 381. CCLXI.
 Schaltara. (Shaltara.) Chostelius (Kozzel) de —. a. 1071. 23. VI. 28. LXXX. a. 1073. 108. LXXIX. 115. LXXX.

Schaltara, Hyprcht, frater Chaetlini de —, a. 1075. **108**. LXXIX.
 Otakrus, frater Chaetlini de —, a. 1071. **25**. VI. **98**. LXXV. a. 1075. **115**. LXXX.
 Walthanus de —, a. 1147. **16**. V. **231**. CLV. **235**. CLVI.
 Schambach, Chunrad de —, a. 1174. **330**. CXXLI.
 Schausberg. (Scorvenberg. Seosenberg. Schfenberg. Scömbereh. Schellenberg?)
 Heinricus II. de —, a. 1161. **312**. CCXII. **313**. CCXIII. e. a. 1170. **344**. CCXXXIV. e. a. 1180. **332**. CCXLIV. a. 1181. **27**. II. **373**. CCLVI. a. 1217. **14**. VI. **592**. CCCXCVIII. a. 1218. **2**. VII. **596**. CCCCHI. a. 1221. **631**. CCCXXXIII. a. 1224. **14**. VI. **649**. CCCXCVIII. **651**. CCCXLIX. a. 1224. **14**. VIII. **653**. CCCCL. Hertwiens (?) de —, e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
 Gebhardus de —, frater Hertwici. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
 Gebhardus, filius Benedictae et frater Heinrici de —, e. a. 1180. **352**. CCXLIV.
 Benedicta, mater Gebhardi et Heinrici de —, e. a. 1180. memor. **352**. CCXLIV.
 Wernhardus I. II. de —, a. 1186. **17**. VIII. **401**. CCLXXII. a. 1192. **437**. CCXCIX. **439**. CCC. **442**. CCCL. a. 1195. **2**. VI. **452**. CCVIII. a. 1196. **456**. CCCXII. a. 1198. **18**. VIII. **462**. CCXVII. a. 1202. **23**. X. **487**. CCCXXXV. CCCXXXVI. a. 1206. **19**. VI. **505**. CCCLI. a. 1207. **508**. CCCLIV. a. 1207. **509**. CCCLV. a. **1221**. **631**. CCCXXXIII. a. 1224. **14**. VIII. **653**. CCCL.
 Wernhardus, frater Heinrici de —, a. 1217. **14**. VI. **592**. CCCXCVIII. a. 1221. **631**. CCCXXXIII. a. 1224. **14**. VI. **649**. CCCXLVIII. **651**. CCCXLIX.
 Sophia de —, e. a. 1190. **478**. CCCXXXII. Litolodus, dupiter de —, a. 1195. **2**. VI. **452**. CCVIII. a. 1202. **23**. X. **487**. CCCXXXV. a. 1206. **19**. VI. **505**. CCCLI. a. 1218. **8**. VIII. **553**. CCCLXXIX. a. 1218. **2**. VII. **596**. CCCHI. e. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Heinricus, miles de castro —, e. a. 1225. **600**. CCCCVI.
 Scheck. (Sbeche. Schiecke. Scheeho. Shieck.)
 Duriagus cognom. —, e. a. 1180. **1**. X. **370**. CCLIII.
 Marquardus, frater Duriagi. e. a. 1180. **1**. X. **370**. CCLIII.
 Otakar. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXIII.
 Otto. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **553**. CCCLXXIX. a. 1213. **21**. XII. **574**. CCCLXXXVIII. a. 1220. **12**. VII. **618**. CCCXVIII.
 Heinricus. a. 1209. **31**. I. **518**. CCCLX. a. 1225. **645**. CCCCLV.
 Gertradis, uxor Heinrici. a. 1225. **645**. CCCCLV.
 Conradus, filius Heinrici. a. 1225. **645**. CCCCLV.
 Ulricus, filius Heinrici. a. 1225. **645**. CCCCLV.
 Bertholdus. a. 1225. **645**. CCCCLV.
 Schell. Marchardus dietus —, a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
 Scherre. Heinricus cognomine —, e. a. 1225. **482**. CCCXXXII.
 Seewin. Wiganot de —, e. a. 1160. **300**. CCH.
 Schipfen. (Seipf.) Waltherus pisceras regni de —, a. 1205. **24**. V. **500**. CCXCVII. a. 1217. **21**. I. **582**. CCXCV. a. 1217. **24**. I. **588**. CCXCVI.
 Chunradus, frater Waltheri de —, a. 1217. **24**. I. **588**. CCXCVI.

Schibis. Otto de —, a. 1160. **19**. VIII. **306**. CCV.
 Shiemar. Heinricus dietus —, a. 1209. **31**. I. **517**. CCCLX.
 Schiltperch. Pertholdus de —, a. 1222. **5**. IX. **637**. CCCXXXVIII.
 Schoeneowe. Chunrat de —, a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCXLI.
 Schoneherch. (Seosenberch.) Raffot de —, a. 1142. **202**. CXXXVIII.
 Chunradus, marschalchus Patav. de —, a. 1209. **6**. VII. **324**. CCCLXXII.
 Schoeneahuechel. (Seoniapuehile. Seoneuphele. Seonapuhl.) Marchwart de —, a. 1135. **176**. CXVIII. e. a. 1160. **300**. CCH.
 Marquardus, filius Marquardi de —, e. a. 1160. **300**. CCH.
 Fridericus, filius Marquardi de —, e. a. 1160. **300**. CCH.
 Manegoldus de —, e. a. 1180. **372**. CCLV. a. 1185. **24**. I. **408**. CCLXXVII. a. 1206. **19**. VI. **505**. CCCLI. a. 1207. **510**. CCCLVI. a. 1208. **22**. IV. **511**. CCCLVII. a. 1209. **22**. IV. **523**. CCCLXII.
 Albertus, frater Manegoldi de —, e. a. 1180. **372**. CCLV. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII.
 Friderich, frater Manegoldi de —, e. a. 1180. **372**. CCLV. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII.
 Ulricus de —, e. a. 1222. **641**. CCCXLII.
 Otto de —, e. a. 1225. **600**. CCCVI.
 Schöneringen. (Sehounheringen. Seoharingen.) Perihardus de —, e. a. 1110. **132**. XCIII. a. 1111. **25**. VI. **138**. XCVI.
 Engilbertus de —, a. 1159. **292**. CC. e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
 Sophia, soror Dietmari de Agis, uxor Engelberti de —, e. a. 1170. **343**. CCXXXIV.
 N. N. de —, a. 1161. **315**. CCXIV.
 Otto de —, e. a. 1225. **481**. CCCXXXII.
 Schoustein. Heinricus de —, a. 1222. **13**. III. **632**. CCCXXXIV.
 Schöastettes. Gebhardus de —, a. 1227. **670**. CCCLXIV.
 Serastustais. O. de —, a. 1207. **22**. IX. **506**. CCCLIII.
 Serovephusen. Ulricus marschalchus Bavarise de —, a. 1220. **23**. IX. **621**. CCCXX. a. 1222. **5**. IX. **637**. CCCXXXVIII.
 Schure. Chunradus cognom. —, a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXIII.
 Stadel. Rodolfus de —, a. 1192. **437**. CCXCIX. **440**. **442**. CCC. a. 1212. **21**. V. **550**. CCCLXXVIII. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCLXXXIII.
 Stadel. Wernhardus de —, a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLV.
 Stadel. Loutfrid de —, a. 1162. **27**. II. **315**. CCXVI.
 Stadelhonin. Gotesalchus de —, e. a. 1125. **169**. CXII.
 Stadelowe. Albrecht de —, e. a. 1196. **446**. CCXIV.
 Staffelara. (Staphelara.) Wernhere de —, e. a. 1050. **86**. LXVII. **257**. CLXXI.
 Ditiens de —, a. 1128. **1**. I. **171**. CXIII.
 Stal. Hydrpcht cognomine —, e. a. **1180**. **252**. CCXLIV. a. 1196. **457**. CCXII. a. 1209. **6**. VII. **524**. CCCLXIII. a. 1212. **8**. VIII. **556**. CCCLXXXIX. a. 1213. **6**. VI. **565**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII.
 Heinrich. e. a. 1180. **352**. CCXLIV.
 Pertholdus. a. 1195. **2**. VI. **452**. CCXVIII.
 Stamheim. (Stoneheim.) Albertus de —, a. 1147. **16**. V. **230**. CLV. **235**. CLVI. a. 1147. —, V. **237**. CLVII. **238**. CLVIII. a. 1147. **243**. CLXII.

- Stamheim. **Liupoldus**, frater Alberti de —, a. 1147. 16. V. 230. CLV. 235. CLVI. a. 1147. —. V. 237. CLVII. 238. CLVIII. a. 1147. 243. CLXII.
- Adelgot de —, a. 1157. 23. XI. 267. CXCI. Liupoldus de —, a. 1157. 23. XI. 257. CXCI.
- Stang. (Stangen). **Ottacarus** de —, e. a. 1181. 373. CCLVII. a. 1191. 432. CCXCVI.
- Goteslaus de —, a. 1191. 432. CCXCVI.
- Hartoidus de —, a. 1191. 432. CCXCVI.
- Starchandus, a. 1178. 24. IV. 354. CCXLY. a. 1183. 12. VIII. 384. CCLXII. 387. CCLXIII.
- Starchandus, pater Tymonis. a. 1223. 643. CCCXCLV.
- Starchenberch. (Starchisberh.) **Marbquardus** de —, a. 1186. 27. XII. 404. CCLXXXIII.
- Ulricus de —, a. 1191. 432. CCXCVI.
- Starcow. (Lshoven). **Heiricus** de —, a. 1220. 23. IX. 621. CCCXXV.
- Staudersdorf. (Stonderstorf). **Otto** de —, e. a. 1180. 372. CCLV.
- Hermannus de —, a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII.
- Rieher de —, a. 1188. 24. I. 408. CCLXXVII.
- Bertha de —, uxor Meginhardi Chraier, a. 1188. 24. I. 407. CCLXXVII. Siehe auch Chreier und Studiratsdorf.
- Stauffer. **Heiricus**, a. 1228. 7. V. 672. CCCCLXV.
- Stauf. (Stouen. Stoupe. Staphc.) **Barthardus (?)** de —, a. 1125. 30. VII. 162. CVIII.
- Bernhart de —, e. a. 1146. 225. CLIII. a. 1154. 25. IX. 270. CLXXX. a. 1154. 273. CLXXXII.
- Heiricus de —, a. 1157. 23. XI. 257. CXCI. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1174. 20. IX. 349. CCXL.
- Stawze. (Stoe. Stöze. Stuzzen.) **Ulricus** de —, a. 1188. 24. II. 409. CCLXXVIII. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXX. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX. a. 1189. 4. I. 412. CCLXXXIII. e. a. 1196. 446. CCCLV.
- Otto, filius Ulrici de —, a. 1189. 4. I. 415. CCLXXXIII.
- Stevainge. **Ekebertus** de —, a. 1186. 27. XII. 404. CCLXXXIII.
- Stevano, miles Friderici de Perieba. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII.
- Stege. (Stegen.) **Pertholdus** de —, a. 1191. 432. CCXCVI. a. 1207. 508. CCCLIV.
- Stegebaeh. **Imso** de —, a. 1071. 23. VI. 98. LXXV. a. 1075. 108. LXXIX. 113. LXXX. a. 1111. 23. VII. 146. XCVIII.
- Stein. (Stain.) **Reinbertus** de —, e. a. 1100. 123. LXXXVI.
- Albwinus de —, a. 1111. 23. VI. 139. XCVI. a. 1128. 171. CXIV. a. 1140. 190. CXXVI. 725. XV. A.
- Erehebertus de —, e. a. 1130. 173. CXV.
- Udalricus de —, e. a. 1130. 173. CXV. a. 1137. 23. XI. 287. CXCI.
- Albero de —, a. 1183. 210. CXLII.
- Burchardus de —, a. 1153. 20. XII. 267. CLXXXVII. a. 1160. 19. VIII. 306. CCV.
- Heiricus, filius sororis Burchardi de —, a. 1153. 20. XII. 267. CLXXXVII.
- Heinricus de —, a. 1159. 297. CC. e. a. 1180. I. X. 369. CCLIII.
- Walchun de —, a. 1179. 10. II. 356. CCXLVI. a. 1184. 2. IV. 390. CCLXVI. a. 1188. 14. VIII. 413. CCLXXXI. a. 1189. 4. I. 415. CCLXXXIII.
- Linkardis, uxor Heirici de Töschenstein, filia Reinheri de —, e. a. 1180. I. X. 369. CCLIII.
- Rudiger de —, a. 1184. 2. IV. 388. CCLXIV.
- Rapoto, filius Walehaui de —, a. 1188. 14. VIII. 413. CCLXXXI. a. 1189. 4. I. 415. CCLXXXIII.
- Heiricus de —, a. 1191. —. IV. 428. CCXCV. e. a. 1200. 470. CCCXXIII.
- Merhot de —, e. a. 1200. 11. XI. 469. CCCXXII.
- Chunradus de —, a. 1203. 9. III. 492. CCXCL. a. 1209. 31. I. 517. CCCLX.
- Ernestus de —, a. 1218. 23. IV. 563. CCCLXXXV. e. a. 1230. 689. CCCCLXXXIX.
- Otaher de —, a. 1218. 2. VII. 596. CCCLIII. a. 1219. 8. VI. 602. CCCCVIII.
- Hiltegrimus de —, filius Hiltegrimi magistri equinae ducis Austriae in Eastal. a. 1224. 29. II. 647. CCCCLXVI.
- Dietmar de —, e. a. 1230. 689. CCCCLXXXIX.
- Siehe auch Danchestein, Lapide und Petra.
- Steinbach. **Göndacher** de —, e. a. 1150. 231. CLXVII. e. a. 1200. 11. XI. 469. CCCXXII.
- Imbrico de —, a. 1212. 8. VIII. 553. CCCLXXXIX. a. 1217. 5. II. 590. 591. CCCXCVII.
- Dorine de —, e. a. 1220. 628. CCCCLXXXIX.
- Steinbrunn. **Heiricus** de —, e. a. 1225. 481. CCCXXXII.
- Steinankirchen. **Otto** de —, e. a. 1130. 173. CXV.
- Heiricus, frater Ottonis de —, e. a. 1130. 173. CXV.
- Chunradus de —, a. 1224. I. VIII. 633. CCCL. e. a. 1230. 695. CCCCLXXXVII.
- Steir. (Süria. Styer. Str.) **Göndakars** L. II., III. de —, e. a. 1110. 123. LXXXVI. e. a. 1170. 344. CCXXXIV. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1179. 368. CCLII. e. a. 1180. I. X. 370. CCLIII. e. a. 1180. 484. CCXXXIII. a. 1186. 22. XII. 404. CCLXXXIII. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXXVIII. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXX. a. 1189. 4. I. 415. CCLXXXIII. a. 1189. 7. III. 416. CCLXXXIV. a. 1191. —. IV. 428. CCXCV. a. 1191. 431. CCXCVI. a. 1192. 433. CCXCVII. 437. CCXCIX. a. 1192. 439. CCC. 432. CCCL. a. 1198. 30. VI. 160. CCCXVI. e. a. 1200. 11. XI. 469. CCCLXII. a. 1207. 508. CCCLVI. a. 1212. 24. I. 337. CCCLXXV. 336. CCCLXXVI. a. 1212. 21. V. 550. CCCLXXXVIII. a. 1212. 8. VIII. 533. CCCLXXXIX. a. 1213. 14. II. 361. CCCLXXXIII. a. 1215. 26. III. 373. CCCLXXXIX. a. 1215. 21. XII. 574. CCCLXXXVIII. a. 1217. 3. II. 590. CCXCVII. a. 1217. 594. CCC. e. a. 1218. 580. CCXCII. e. a. 1220. 629. CCCXXX. a. 1223. 24. IV. 614. CCCLXIV. a. 1224. 14. VI. 650. CCCCLXVIII. 651. CCCCLXIX. a. 1228. 672. CCCLXXI.
- Reinherus de —, a. 1125. 168. CXI. a. 1128. I. I. 171. CXIII.
- Radolfus de —, a. 1125. 168. CXI. a. 1128. I. I. 171. CXIII. a. 1192. 440. CCC. 412. CCCL.
- Chunradus de —, e. a. 1168. 334. CCXXX. Arnehalms de —, e. a. 1170. 343. CCXXXIV.
- Otto, filius Arnehalms de —, e. a. 1170. 343. CCXXXIV.
- Otto de —, a. 1192. 440. CCC. 412. CCCL. Werilo de —, e. a. 1180. I. X. 370. CCLIII. a. 1192. 440. CCC. 412. CCCL. Daringus de —, a. 1190. 417. CCLXXXVII. a. 1212. 22. IV. 541. CCLXXXVII. a. 1220. 12. VII. 618. CCCXVIII.
- Daringus, frater Gündachig de —, a. 1191.

(Steir.) —. IV. 428 CCXCV. a. 1192. 437. CCXCIX. 442. CCCL. a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1212. 8. VIII. 533. CCCLXXIX.
 Otakarar de —. a. 1192. 440. CCC. 442. CCCL.
 Imbrieho de —. a. 1192. 440. CCC. 442. CCCL.
 Marquardus de —. a. 1192. 440. CCC. 442. CCCL.
 Richerus de —. e. a. 1200. II. XI. 469. CCCLXXII.
 Doringus, filius Gundahari de —. a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1215. 26. III. 573. CCCLXXIX.
 Doringus, pater Gundahari de —. a. 1224. 14. VI. 630. CCCLXVIII. 651. CCCLXXI.
 Ditmarus, frater Gundahari de —. a. 1223. 24. IV. 643. CCCLXXIV.
 Stampo. Heinricus de Pongowe, cognom. —. a. 1139. 10. X. 187. CXIII.
 Sigfridus, filius Heiurici. a. 1139. 10. X. 187. CXIII.
 Stig. Heraustus dietas —. a. 1222. 487. CCCLXXII.
 Stille. Otocharas de —. e. a. 1218. 569. CCXCII. e. a. 1220. 629. CCCLXXX. a. 1228. 672. CCCLXXVI.
 Otto de —. e. a. 1218. 580. CCXCII. e. a. 1220. 629. CCCLXXX.
 Stirbenze. (Sturbenze.) Heinricus cognomine —. a. 1183. 12. VIII. 354. CCCLXII. 387. CCCLXIII. a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1228. 7. V. 672. CCCLXXV.
 Stalzenwerde. Heinricus de —. e. a. 1180. 1. X. 370. CCLIII.
 Stovell. Ulricus de —. a. 1184. —. V. 393. CCLV.
 Straanisendorf. Heinricus pater et filius de —. e. a. 1170. 311. CCXXXIV.
 Wichardus, filius Heiurici senioris de —. e. a. 1170. 314. CCXXXIV. Siehe anch Chunriog, Gohatsburg and Chafars.
 Straza. Egilsealens de —. a. 1139. 10. X. 187. CXIII.
 Chuaradas de —. a. 1184. 323. CCLXVI.
 Strebin. Egilbertus de —. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXIII. Siehe anch Stroubing und Struben.
 Strechaa. (Strechowe.) Gerungus de —. a. 1143. 210. CXLII. e. a. 1168. 335. CCXXX. e. a. 1180. 1. X. 370. CCLIII. a. 1186. 27. XII. 404. CCCLXXIII. a. 1191. 432. CCXCVI.
 Stregen. Dietmar de —. e. a. 1135. 723. XIII. A.
 Streun. (Strun. Strivno.) Ulricus senior et junior. a. 1195. 23. VII. 453. CCCIX. e. a. 1196. 446. CCCLV. a. 1197. 26. IV. 459. CCCXIV. a. 1205. 2. VII. 501. CCCLXVIII. a. 1208. 13. X. 313. CCCLVIII. a. 1210. 539. CCCLXIX. a. 1212. 8. VIII. 533. 556. CCCLXXIX. a. 1213. 16. VI. 563. CCCLXXXVI. 573. CCCLXXXVII. a. 1224. 1. VIII. 633. CCCL.
 Wernhardus, frater Ulrici de —. a. 1205. 2. VII. 501. CCCLXVIII. Siehe anch Sva.
 Strilperch. Heinricus camerarius Babenberg. de —. a. 1223. 24. IV. 643. CCCLXXIV. a. 1224. 14. VI. 630. CCCLXVIII. e. a. 1230. 689. CCCLXXX.
 Cvo de —. e. a. 1230. 689. CCCLXXX.
 Stritwisen. Ozo de —. a. 1144. 6. V. 214. CMLV.
 Chuaradas de —. e. a. 1190. 421. CCLXXXVII.
 Stroubing. Engelbertus et Otto fratres de —. e. a. 1152. 28. IV. 264. CLXXVI. Siehe anch Struben.

Strözingen. Ekkehart cum filio Gerloeh de —. e. a. 1220. 628. CCCLXXXIX.
 Struben. (Strubae.) Ordalricus de —. a. 1147. 26. XII. 242. CLXI. a. 1159. 297. CC. Engelbertus de —. a. 1158. 221. CCXV. a. 1159. 297. CC. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXVIII. a. 1173. 26. VIII. 347. CCXXXVIII. e. a. 1180. 352. CCXLV. a. 1220. 6. II. 609. CCCXV.
 Otto, frater Engelberti de —. a. 1159. 297. CC. a. 1167. 14. VII. 333. CCXXVIII. Siehe anch Stroubing.
 Stubenperch. Walvingus de —. a. 1143. 210. CXLII. e. a. 1180. 1. X. 370. CCLIII.
 Ulricus de —. a. 1207. 508. CCCLIV. a. 1212. 22. IV. 511. CCCLXXVII.
 Stuhich. Rudolfus dietas —. a. 1197. 26. IV. 458. CCCLXV.
 Stucha. Dietricus. a. 1203. 494. CCCLXII.
 Tres fratres de Trutmansdorf. a. 1207. 509. CCCLV.
 Stutaru. Gerungus de —. a. 1186. 27. XII. 404. CCCLXXIII. e. a. 1190. 427. CCXCV.
 Stadiratsdorf. Chreier de —. a. 1135. 176. CXVIII. Siehe anch Staudersdorf.
 Stampf. Perhtoldus de —. a. 1220. 23. IX. 621. CCCLXXX.
 Stürpach. Otto de —. e. a. 1230. 690. CCCLXXXI.
 Sebaeb. Reehere de —. a. 1141. 194. CXXX.
 Seehirehen. Chuaradas de —. a. 1117. 9. VI. 152. CL. e. a. 1125. 169. CXLII.
 Reginhertus de —. a. 1117. 9. VI. 152. CL. e. a. 1125. 169. CXLII.
 Ulricus de —. a. 1117. 9. VI. 152. CL. Heinricus de —. a. 1134. 25. VIII. 174. CXVI. a. 1139. 10. X. 186. CXIII. a. 1153. 267. CLXXVIII.
 Linkarda, relieta Heiurici de —. a. 1153. 268. CLXXVIII.
 Hartwicus de —. e. a. 1190. 422. CCLXXXVII.
 Seveid. Wichardus de —. a. 1188. 24. II. 409. CCLXXXVIII. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXXIX. a. 1188. 31. V. 411. CCLXXX. a. 1189. 4. I. 412. CCLXXXIII.
 Kadoldus, frater Wichardi de —. a. 1188. 29. II. 410. CCLXXXIX. Siehe anch Wichardus.
 Selhuben. Fridrich de —. a. 1163. 20. IV. 324. CCXXI.
 Seafstenbere. (Semptenbere.) Rudigerus de —. a. 1197. 26. IV. 459. CCCLV. e. a. 1200. 473. CCCLXXI.
 Sippach. Gerhart Ramelare de —. a. 1137. 180. CXLI.
 Hinricus de —. e. a. 1200. 11. XI. 469. CCCLXXII.
 Robertus de —. e. a. 1200. 11. XI. 469. CCCLXXII.
 Siboldtsdorf. Perhtoldus de —. a. 1209. 523. CCCLXV. 526. CCCLXV.
 Sikkental. Adelrammus de —. e. a. 1220. 628. CCCLXXXIX.
 Siccio. a. 829. 13. VIII.
 Sikelingon. Gotefridus de —. e. a. 1130. 173. CXXV.
 Siebenbere. Sigahart de —. a. 1125. 163. CX.
 Siesdorf. (Sirsdorff.) Listoldus de —. a. 1142. 206. CXXXIX. a. 1146. 11. XI. 222. CLI. a. 1147. 213. 244. CLXII.
 Sirenieh. Manegoldus de —. cum filiis Hartmanno et Mangoldo. a. 1157. 23. XI. 287. CXCI.

- Sigeboto. (Siboto.) a. 1096. **121**. LXXXIV. a. 1103. **23**. IV. **124**. LXXXVII. a. 1143. **211**. CXLIII. a. 1146. **11**. XI. **222**. CLI. a. 1153. **276**. CLXXXV. e. a. 1185. **11**. IV. **324**. CCLXVII. e. a. 1200. **471**. CCCXXIV. e. a. 1210. **531**. CCCCLXI.
- Siboto, dapifer Patav. a. 1088. **19**. VII. **119**. LXXXII. a. 1111. **23**. VIII. **146**. XCVIII. a. 1147. **16**. V. **231**. CLV. **232**. CLVI. a. 1147. — V. **231**. CLV. **238**. CLVIII. a. 1147. **26**. XII. **242**. CLXI.
- Sigeboto, frater Wernhardi. a. 1106. **126**. LXXXIX.
- Sihodo, filius Ekerici. e. a. 1130. **173**. CXV.
- Sigebot, frater Chauradi, ministerial. Wirzburg. a. 1140. **190**. CXXVI.
- Sihoto, ministerialis Patav. a. 1144. **6**. V. **214**. CXLV.
- Sihoto, frater Ondrici, ministerialis Patav. a. 1158. **291**. CXC.
- Sigbot, familiaris marchionis Stiriae. a. 1159. **23**. VI. **294**. CXCVII.
- Sihoto, familiaris monasterii sancti Nicolai. a. 1204. **498**. CCCXLVI.
- Sigenheim, Wernhardus de —, a. 1224. **1**. VIII. **633**. CCCCL.
- Fridericus de —, a. 1227. **19**. IV. **663**. CCCCLVIII.
- Sigfrit. (Sifridus.) familiaris ecclesiae Babenberg. a. 1223. **24**. IV. **644**. CCCCLIV.
- Sifridus, familiaris monasterii sancti Nicolai. a. 1225. **5**. V. **655**. CCCCLII.
- Sifridus, officarius. a. 1228. **674**. CCCCLXIX.
- Sighardus. (Sighart.) a. **813**. **3**. VIII. **17**. X. a. 1141. **25**. VIII. **141**. XCVII. **144**. XCVIII. a. 1122. **18**. III. **124**. CII.
- Sieghardus, frater Udalrici vicodominii Rasthous. e. a. 1130. **174**. CXV.
- Sigirod. a. **843**. **3**. VIII. **14**. X.
- Sigmar. e. a. 906. **54**. XXXIX. e. a. 1200. **470**. CCCXXIII.
- Silan. Lupardus de —, a. 1209. **31**. I. **318**. CCCLX. Siehe auch Wald.
- Simaanus. Viricus cognomine —, frater Rudgeri. a. 1215. **23**. IV. **663**. CCCLXXXV.
- Sin. Sifridus cognomine —, a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXXVII.
- Waltherus. e. a. 1227. **6**. VII. **667**. CCCCLXI.
- Sintingen, Wernhardus de —, e. a. 1218. **350**. CCCXCII. e. a. 1220. **629**. CCCXCX.
- Sindelstorf, Utricus de —, a. 1195. **2**. VI. **432**. CCCVIII.
- Sirichheim, Rudolfus de —, a. 1206. **6**. IV. **304**. CCCL.
- Sirnik, Chunradus de —, a. 1190. **422**. CCLXXXVII.
- Sisoneas. a. 1144. **6**. V. **214**. CXLV.
- Slate. Adalbrecht de —, frater Pilgrimi de Wiltperch. e. a. 1135. **723**. XIII. A. Siehe auch Wiltberch.
- Slausan. a. **834**. **21**. XII. **13**. IX.
- Slaunoes. e. a. 1140. **134**. XCV. a. 1143. **202**. CXLII.
- Slagespach, Amelpreht de —, a. 1140. **190**. CXXVI.
- Slechte. (Slehto.) Heinricus, familiaris ecclesiae Gluniceensis. a. 1222. **17**. VI. **633**. CCCXXXV. a. 1228. **674**. CCCCLXVIII.
- Slehdorf, Walchonus de —, a. 1173. **26**. VIII. **347**. CCXXXVIII.
- Rihkerns de —, a. 1226. **663**. CCCCLVII.
- Sliþhingen. Rapoto de —, a. 1144. **6**. V. **214**. CXLV.
- Slikarius. Hermannus. a. 1183. **12**. VIII. **384**. CCLXII. **387**. CCLXIII.
- Slikarius. Marquardus. a. 1183. **12**. VIII. **384**. CCLXII. **387**. CCLXIII.
- Sliehensdorf. Sigimunt de —, e. a. 1196. **446**. CCCIV.
- Slierbaech. Chunrat de —, a. 1137. **180**. CXII.
- Otacher L. H. de —, a. 1143. **210**. CXLII. e. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCCXXII. a. 1212. **8**. VIII. **333**. CCCLXXIX. a. 1217. **524**. CCCC. a. 1224. **14**. VI. **650**. CCCCLXVIII. **652**. CCCCLXIX.
- Ludwigs de —, a. 1187. **27**. XII. **404**. CCLXXXII. a. 1192. **433**. CCXCVII. a. 1207. **508**. CCLIV.
- Golefridus de —, e. a. 1200. **11**. XI. **469**. CCCXXII.
- Sloas, Pabo de —, a. 1167. **14**. VII. **333**. CCXXXVIII.
- Slixzberch. Eberhardus de —, a. 1224. **14**. VI. **650**. CCCCLXVIII.
- Slixzlar. Ditricus. a. 1219. **5**. VI. **602**. CCCCVIII.
- Smidaha. (Smids) Dietricus de —, a. 1147. **16**. V. **231**. CLV. **232**. CLVI. a. 1147. — V. **237**. CLVII.
- Smitliagea, Masele de —, e. a. 1170. **245**. CCXXXVI.
- Snellendorf, Johannes de —, a. 1153. **20**. XII. **266**. CLXXVII.
- Snello de Gaersten. e. a. 1200. **476**. CCCXXX.
- Snello. e. a. 1222. **642**. CCCCLII.
- Suar. e. a. 1185. **14**. IV. **395**. CCLXVII.
- Suebahorf. Dietricus cognomine —, a. 1222. **17**. VI. **633**. CCCXXXV.
- Sulce. Dietricus de —, a. 1196. **457**. CCCXII.
- Sulzbach, Warmat de —, a. 1157. **23**. XI. **287**. CXCI. a. 1163. **20**. IV. **324**. CCXXI.
- Wernhardus, frater Warmudi de —, a. 1157. **23**. XI. **287**. CXCI.
- Campoldus de —, e. a. 1190. **421**. CCLXXXVII.
- Chunradus de —, e. a. 1190. **421**. CCLXXXVII.
- Sigfridus de —, e. a. 1190. **421**. CCLXXXVII.
- Sulzloch. Ottago de —, a. 1161. **312**. CCXII.
- Sva. Otto cognomine —, a. 1179. **368**. CCLI.
- Wernhardus. a. 1203. **424**. CCCXLII. Siehe auch Streun.
- Suander marriage. Otto de —, a. 1227. **670**. CCCCLXIV.
- Suntheim. Rudegerus de —, a. 1212. **11**. I. **334**. CCLXXXIV. a. 1212. **24**. I. **536**. CCCLXXV. **537**. CCCLXXXVI. a. 1213. **23**. IV. **363**. CCCLXXXV.
- Sunbretesdorff. Chadolt de —, e. a. 1152. **28**. IV. **264**. CLXXVI.
- Saulin, venator Babenberg. a. 1223. **24**. IV. **644**. CCCXLIV.
- Sunnelhare. Chunrat de —, a. 1125. **168**. CXI. a. 1128. **1**. I. **121**. CXIII. a. 1144. **6**. V. **214**. CXLV. a. 1145. **24**. XI. **218**. CXLVIII. a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLV.
- Walehan, frater Chunradi de —, a. 1125. **168**. CXI. a. 1128. **1**. I. **121**. CXIII. a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLV.
- Sunnenberg. Lutwians de —, a. 1184. — V. **395**. CCLXY. a. 1188. **29**. II. **410**. CCLXXIX. a. 1188. **31**. V. **411**. CCLXXX.
- Hademarus de —, a. 1222. **2**. XII. **639**. CCCXXL. a. 1224. **14**. VI. **649**. CCCCLXVIII. **651**. CCCCLXIX.
- Suato. a. 1115. **9**. VI. **150**. C. a. 1125. **20**. XI. **162**. CIX.
- Surburg. (Surbereh.) Megiagos de —, a. 1134. **29**. VIII. **174**. CXVI. a. 1142. **206**.

(Sorberg.) CXXXIX. a. 1184. castellanus Salisburg. 393. CCLXVI.
 Siboto de —. a. 1139. 10. X. 187. CXXIII. a. 1147. 244. CLXII. a. 1153. 268. CLXXXIII. a. 1184. frater Meigiotti. 393. CCLXVI. c. a. 1190. senior. 427. CCLXXXVII. a. 1203. 21. I. 489. CCCXXXVIII.
 Sarc. Pabo de —. a. 1147. 244. CLXII.
 Surheim. Pilgrim de —. a. 1134. 29. VIII. 174. CXVI.
 Szazc. Hertwich de —. c. a. 1135. 723. XII. A.
 Swabendorff. Rapoto de —. c. a. 1152. 28. IV. 263. CLXXVI.
 Swaige. Chuaradus et Hartnagus, fratres de —. c. a. 1223. 641. CCCXLII.
 Swarzenowe. Pilgrimus de —. a. 1197. 26. IV. frater Chalhohi de Malbaeh. 459. CCXCIV. a. 1210. 530. CCCCLXIX.
 Sweiber. Marthelo de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Sweykker. a. 1123. 30. IV. 160. CVI.
 Sweinpaeh. Ortulfus de —. a. 1230. 28. II. 681. CCCCLXXXV.
 Sweitzepaeh. Engelbertus de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Suuwewa. Chuaradus a. 1210. 530. CCCCLXIX. Heinricus. a. 1228. 674. CCCCLXVIII.

U. V.

Vbrechehen. (Therache.) Haertwicus de —. a. 1125. 30. VII. 162. CVIII.
 Utschalcus de —. a. 1125. 30. VII. 162. CVIII.
 Upune. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Vdalgerus. sagittarius marchionis Stiriae. c. a. 1180. 484. CCCXXXII.
 Uttendorff. (Vibendorpe. Utidorf.) Alrammus de —. c. a. 1200. frater Waltheuni de Rotheper. 411. CCXXIV. a. 1204. 498. CCCXLVI. a. 1205. 24. V. 500. CCCXLVII. a. 1206. 19. VI. 503. CCCLII.
 Alramus. sagittarius de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Heinricus. sagittarius de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Lienhardus. sagittarius de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Waltheanus. sagittarius de —. a. 1222. 13. III. 632. CCCXXXIV.
 Vtirastetia. Heinricus de —. a. 1202. 23. X. 487. CCXXXV. CCXXXVI.
 Uto. (Utto.) a. 903. 8. IX. 51. XXXVI. a. 1174. 350. CCXLI.
 Vthoves. Eberhardus de —. a. 1224. 29. II. 647. CCCXLVI.
 Ulrich. (Ódalricus. etc.) a. 1096. 121. LXXXIV. a. 1111. 23. VIII. 141. XCVII. a. 1144. 6. V. 214. CXLV. a. 1170. 13. II. 338. CCXXXII. a. 1184. —. V. 391. CCLXV. a. 1192. 440. 442. CCC. c. a. 1200. 470. CCCXIII. a. 1211. 28. I. 532. CCCLXXII. a. 1223. 643. CCCCLV.
 Ulrichus. miles marchionis Stiriae. a. 1082. 117. LXXXI. 342. CCXXXIII. a. 1088. 19. VII. 119. LXXXII.
 Ulrichus. advocatus ecclesiae Patai. a. 1082. 116. LXXXI. c. a. 1110. 133. XCIV. 341. CCXXXIII. a. 1122. 138. CV. a. 1143. 209. CXLIH.
 Ódelricus. miles Patai. a. 1093. 221. X. A.
 Udalricus. maritus Otiliae. a. 1110. 18. IX. 129. XCII.

Ulricus. frater Ewerhardi. a. 1125. 30. VII. 162. CVIII.
 Udalricus. vicecomes Batibon. frater Sieghardi c. a. 1130. 174. CXXV.
 Ódalricus. domus a. 1155. 216. CLXXXV.
 Ódalricus. frater Sibotus. ministerialis Patai. a. 1158. 291. CXXV.
 Ódalrich. familiaris marchionis Stiriae. a. 1159. 23. VI. 294. CCXVII.
 Ulrich. preo. c. a. 1190. 427. CCXCIV.
 Ulrichus. notarius Austriae. a. 1197. 26. IV. 459. CCXCIV. a. 1198. 18. VIII. 462. CCCXVII. a. 1202. 15. XII. 488. CCCXXXVII. a. 1208. 13. X. 513. CCCLVIII. a. 1209. 21. I. 519. CCCLX. a. 1212. 22. IV. 541. CCCLXXXVII. a. 1212. 8. VIII. 533. 536. CCCLXXXIX. a. 1213. 16. VI. 566. CCCLXXXVI. 573. CCCLXXXVIII.
 Ulrichus. filius Alkeri. a. 1204. 498. CCCLXVI.
 Ulrichus. vicecomes Bavariae. a. 1209. 323. CCCLXIV. 526. CCCLXV.
 Ulrichus. officarius ecclesiae Ardaecensis. a. 1215. 379. CCXCII.
 Ulrichus. ammannus. a. 1220. 624. CCCXXXIV.
 Ulrichus. filius Chuaradi lapideae. c. a. 1218. 580. CCXCIII. c. a. 1220. 629. CCCXXX.
 Ulrichus. pellicus. frater Heinrici. c. a. 1225. 482. CCCXXXII.
 Ulrichus. magister prothonotarius Austriae. a. 1227. 11. V. 663. CCCLXIX.
 Ulrichus. cellerarius comitis de Ortenberch. c. a. 1230. 690. CCCLXXXI.
 Ulricheschirechen. Alheidis de —. neptis Gozwini et Alheidis de Obersteten. a. 1205. 2. VII. 500. CCCXLVIII.
 Ulrich. (Vdalricus.) Heinricus de sancto —. a. 1197. 459. CCXCIV. a. 1206. 4. II. 503. CCCXLIX. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII. Siboto. frater Heinrici de —. a. 1206. 4. II. 503. CCCXLIX. a. 1209. 6. VII. 524. CCCLXIII.
 Utschalk. (Ódelseale.) a. 1096. 121. LXXXIV. a. 1144. 6. V. 214. CXLV.
 Uodalsealechus. advocatus Frisingensis. a. 1025. 80. LXI.
 Uodalsealechus. consanguineus Ottonis fundatoris monasterii in Eria. c. a. 1050. 86. LXVII.
 Ummilo. a. 843. 2. VIII. 15. X. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Uechausen. Dietricus prepos. de —. c. a. 1212. 538. CCCLXXXI.
 Udirapereh. Rapoto de —. c. a. 1200. 473. CCCXXXIX.
 Ungari. a. 1144. 23. X. 215. CXLVI. a. 1146. 4. V. 219. CL.
 Ungelpaeh. Wernhardus de —. a. 1125. 30. VII. 162. CVIII. Siehe auch Jalbaeh.
 Unolz. a. 849. 19. VII. 16. XI.
 Ura. (Uraeh. Vrahs.) Engelschalenus de —. a. 1140. 190. CXXVI. a. 1151. 26. VIII. 261. CLXXXIII. a. 1151. 263. CLXXX. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. a. 1181. —. V. 393. CCLXV.
 Reginolt de —. a. 1169. 335. CCXXXI.
 Poppo. frater Engelschalei de —. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX.
 Otto. frater Engelschalei de —. a. 1174. 17. IX. 348. CCXXXIX. Siehe auch Anraeh.
 Vrißl. Alramus de —. c. a. 1180. 371. CCLIV. Heinricus. frater Alrami de —. c. a. 1180. 371. CCLIV.
 Erchenbertus de —. c. a. 1180. 370. CCLIV.
 Vria. (Urie.) Adelramus de —. a. 1125. 168. CXI. a. 1151. —. I. 256. CLXX. a. 1178. 24. IV. 334. CCXLV.

Egeno, frater Adelrammi de —, a. 1125. **168.** CXI. a. 1151. — **l.** **256.** CLXX.
Egeno de —, a. 1145. **24.** XI. **218.** CXLVIII.
a. 1159. **297.** CC.
Urlicch. a. 1111. **23.** VIII. **141.** XCVII.
Vswart. a. 903. **8.** IX. **51.** XXXVI.
Vzeliſinge. a. Hariotid de —, a. 1134. **29.**
VIII. **174.** CXVI. a. 1144. **23.** X. **216.**
CXLVI. a. 1146. **11.** XI. **222.** CLI. a. 1149.
249. CLXV.
Marchwardus, frater Hartaidi de —, a. 1144.
23. X. **216.** CXLVI. a. 1149. **249.** CLXV.
Marchwardus de —, a. 1153. **20.** XII. **267.**
CLXXVII. a. 1153. **268.** CLXXVIII.
Marchwardus, filius sororis Marchwardi de—
a. 1153. **20.** XII. **267.** CLXXVII.

W.

- Wachrein. Fridericus de —, a. 1207. **509.**
CCCLV.
Wachsenberg. (Wassenberg. Wassenherch.
Wachasiherre. Weassihereh.) Cuorat de —,
e. a. 1146. **225.** CLIII.
Cholo I. de —, e. a. 1150. **251.** CLXVII.
312. CCXXVIII.
Elisabeth I. de —, a. 1180. **368.** CCLII.
Heioricus laasahil de —, a. 1202. **23.** X.
487. CCCXXXV.
Walchuo de —, a. 1203. **9.** III. **492.** CCCXI.
a. 1203. **7.** IV. **493.** CCCXII. a. 1206. **1.**
II. **502.** CCCXLIX. e. a. 1210. filius Elisa-
bethae II. 479. CCCXXXII.
Elisabeth II. de —, a. 1204. **29.** VII. **495.**
CCCXLIV. a. 1206. **19.** VI. **505.** CCCLI. e.
a. 1210. **479.** CCCXXXII.
Cholo II. de —, a. 1212. **8.** VIII. **553.**
CCCLXXIX. a. 1217. **2.** VII. **592.** CCCXCIX.
Heioricus, frater Cholonis II. de —, a. 1212.
8. VIII. **553.** CCCLXXIX. a. 1217. **2.** VII.
592. CCCXCIX.
Heioricus de —, e. a. 1218. **380.** CCCXCII.
a. 1220. **11.** II. **610.** CCCCM. e. a. 1220.
629. CCCCCXXX. Siehe auch Wilhering und
Griexbaeh.
Wadel. Gautherus naneopatus —, e. a. 1225.
484. CCCXXXII.
Wagenberge. (Wegingerberg.) Wilhelmus
de —, a. 1133. **268.** CLXXVIII. a. 1179.
10. II. **326.** CCXLVI.
Wagiogen. Hartivrius de —, a. 1139. **10.**
X. **187.** CXXIII.
Waigestorf. Weringer de —, e. a. 1152.
28. IV. **264.** CLXXVI.
Walporech. Heioricus dapifer imperii de —,
a. 1203. **24.** V. **509.** CCCXLVII.
Walchuo. a. 1143. **211.** CXLIII.
Walchus, miles marchionis Stiriae. a. 1082.
117. LXXXI. **342.** CCXXXIII. a. 1088. **19.**
VIII. **119.** LXXXII.
Walchunus, miles Patav. a. 1093. **721.** X. A.
Walchun, ministerialis marchionis Stiriae. e.
a. 1100. **123.** LXXXV.
Walchun, frater Gebotonis. a. 1139. **10.** X.
187. CXXIII.
Walchun, servus Herrandi de Hagenpere,
maritus Hadeloxae et pater Walchuni. e. a.
1168. **324.** CCXXX.
Walchunna, ministerialis monasterii Krem-
münster. a. 1196. **437.** CCXXIII.
Walchunus, officialis. a. 1223. **643.**
CCCXXLV.
Wald. Liupolt de —, a. 1160. **19.** VIII. **306.**
CCV. a. 1179. **10.** II. **356.** CCXLVI.
Heiorich de —, a. 1180. **369.** CCLII.
Wald. Radolfus de —, a. 1188. **24.** I. **408.**
CCLXXVII.
Otto de —, a. 1212. **24.** I. **536.** CCCLXXV.
537. CCCLXXVI. Siehe auch Silna.
Walprehtingiu. Gundaeber de —, a. 1144.
23. X. **216.** CXLVI.
Waldeck. Alkerus de —, a. 1188. **14.** VIII.
413. CCLXXXI. a. 1190. **422.** CULXXXVII.
Alkerus, filius Alkeri de —, a. 1188. **14.**
VIII. **413.** CCLXXXI. a. 1195. **2.** VI. **432.**
CCCVIII. e. a. 1200. **471.** CCCXXIV.
Eberwinus, filius Alkeri de —, a. 1188. **14.**
VIII. **413.** CCLXXXI.
Heioricus, filius Alkeri de —, a. 1188. **14.**
VIII. **413.** CCLXXXI.
Heioricus, frater Alkeri de —, a. 1195. **2.**
VI. **432.** CCCVIII. e. a. 1200. **471.** CCCXXIV.
Yenriens de —, a. 1222. **3.** IX. **647.**
CCCXXXVIII.
Heioricus de —, a. 1224. **1.** VIII. **653.**
CCCL. a. 1227. **19.** IV. **665.** CCCLVIII.
a. 1227. **671.** CCCLXXV.
Ortolofus, frater Heiorici de —, a. 1227. **19.**
IV. **665.** CCCLVIII. a. 1227. **671.** CCCLXXV.
Walther. (Walthero.) a. 1153. **276.** CLXXXV.
e. a. 1160. **300.** CCL. a. 1187. **407.**
CCLXXVI. e. a. 1200. **471.** CCCXXIV. e. a.
1210. **531.** CCCLXXI. a. 1228. **671.**
CCCLXXVII.
Walther, ministerial. Patav. a. 1159. **23.** VI.
294. CXCVII.
Waltherus, pincerna imperii. a. 1213. **21.**
V. **530.** CCCLXXXIII. a. 1213. **14.** II. **561.**
CCCLXXXIII. a. 1215. **3.** IV. **377.** CCCAC.
Waltherus, familiaris ecclesiae sancti Nicu-
lai. a. 1222. **17.** VI. **633.** CCCXXXV. a.
1223. **3.** V. **653.** CCCLIII.
Waltherus, familiaris ecclesiae Babenberg.
e. a. 1225. **487.** CCCXXXII.
Walto, vicarius. e. a. 906. **34.** XXXIX.
Walto. a. 1111. **23.** VIII. **141.** XCVII.
Waltsteine. Hudiger de —, a. 1184. **2.** IV.
388. CCLXIV.
Walginge. Coarados de —, a. 1204. **428.**
CCCLVI.
Wallerstaeine. Leutoldus de —, a. 1183.
12. VIII. **384.** CCLXII. **387.** CCLXIII.
Wantheadorf. Weriherus de —, a. 1163.
20. IV. **324.** CCXXI.
Wannagus, sagittarius. a. 1222. **13.** III.
632. CCCXXXIV.
Wartherg. Ortwinus de —, e. a. 1170. **343.**
CCXXXIV.
Weil de —, e. a. 1170. **343.** CCXXXIV.
Warite. Ekkolfus de —, a. 1146. **11.** XI.
222. CLI.
Wartenowe. Otto de —, a. 1191. **432.**
CCXCVI. a. 1192. **433.** CCXCVII.
Hebnhardus, frater Ottonis de —, a. 1192.
433. CCXCVII.
Wartenburg. (Wartenperch.) Arnoldus de
—, a. 1128. **1.** I. **171.** CXII. e. a. 1180.
1. X. **370.** CCLIII. e. a. 1181. **374.** CCLVII.
a. 1186. **27.** XII. **404.** CCLXXXII. e. a.
1190. **427.** CCXXIV. a. 1191. **427.** CCXCV.
a. 1192. **433.** CCXCVII. a. 1204. **498.**
CCCLXVI. a. 1206. **19.** VI. **505.** CCCLI.
Wartman, selanus. a. 888. **1.** IV. **37.** XXV.
Waregov. Siboto de —, a. 1213. **23.** IV.
563. CCCLXXXV.
Warmund. e. a. 1095. **721.** XI. A. a. 1103.
23. IV. **124.** LXXXVII.
Warmund, filius Heleanae. e. a. 1110. **153.**
XCV.
Wassen. Engelseiens de —, a. 1140. 190.
CXAVI. a. 1163. **20.** IV. **324.** CCXXI.

- Waaen. Rudolf, frater Engelselei de —, a. 1140. 120, CCXVI.
 Heiricus de —, a. 1224. 14, VI. 650. CCCCLXVIII. 651. CCCCLXIX.
 Wasgrim, miles Ortolfo de Griezehirchen. c. a. 1210. 531, CCCLXXI.
 Wasgrim, a. 849. 19, VII. 16, XI.
 Wazman. (Wazman). c. a. 1110. 134, XCV. a. 1111. 23, VIII. 141, XCVII.
 Wacema. Ruprecht cognomento —, a. 1139. X. 187, CCXIII.
 Wazmanstorf. Timo de —, c. a. 1160. 309, CCH. a. 1197. 459, CCCXV.
 Wetholz. Tietric et Rudolf, fratres de —, a. 1125. 164, CX.
 Weterfeld. Gotefridus de —, a. 1184. —, V. 321, CCLXV.
 Weto. a. 905. 8, IX. 81, XXXVI.
 Wegscheid. Chunradus. a. 1224. 10, V. 648, CCCLXVIII.
 Weidach. (Widach. Widach. Wida.) Otaker de —, a. 1071. 25, VI. 98, LXXV. a. 1075. LXXIX. 115, LXXX. c. a. 1110. 131, XCIII. a. 1111. 23, VI. 138, XCVI. a. 1147. 16, V. 231, CLV. 235, CLVI.
 Poro de —, a. 1159. 24, VI. 294, CXCXVII. a. 1159. 22, IX. 295, CXCXVIII.
 Fridericus, frater Poronia de —, a. 1159. 23, VI. 294, CXCXVII. a. 1159. 22, IX. 295, CXCXVIII.
 Uricus, frater Poronia de —, a. 1159. 23, VI. 294, CXCXVII. a. 1159. 22, IX. 295, CXCXVIII.
 Weiso. Heiricus cognom. —, a. 1160. 307, CCVI.
 Weiztra. (Wiestra.) Gvndelbertus de —, a. 1128. 1, I. 171, CXXII.
 Gerungus de —, c. a. 1220. 12, VII. 618, CCCLXXIII.
 Welpho. a. 1159. 23, VI. 294, CXCXVII.
 Welbil. Dietricus cognom. —, a. 1208. 19, X. 514, CCCLIX.
 Wellenbaum. Friederich de —, a. 1154. 19, XI. 272, CLXXXI.
 Weltoet. c. a. 1185. 11, IV. 394, CCLXVIII.
 Wela. Werhardus, iudex de —, a. 1189. 2, III. 416, CCLXXXIV.
 Ditmarsjudex de —, a. 1222. 610, CCCLXII.
 Leo, civis de —, a. 1222. 610, CCCLXII.
 Wenco, selanus, a. 992—993. 713, VIII. A.
 Wenge. Pilgrimus de —, a. 1134. 29, VIII. 174, CXVI. a. 1143. 76, X. 208, CXLI.
 Guntherus de —, a. 1139. 10, X. 187, CCXIII.
 Heiricus de —, a. 1144. 23, X. 216, CXLVI.
 Helmrich de —, a. 1186. 27, XII. 404, CCLXXXIII.
 Werr. Heiricus ufer de —, c. a. 1200. 476, CCCXXX.
 Wert. Chunradus de —, c. a. 1181. 374, CCLVII.
 Werdarn. Dietricus de —, c. a. 1180. 372, CCLV. a. 1190. 422, CCLXXXVII.
 Werde. Liupoldus de —, a. 1139. 10, X. 187, CCXIII.
 Herrandus de —, a. 1151. 22, V. 258, CLXXI.
 Gotfridus de —, a. 1153. 20, XII. 267, CLXXXVII.
 Marquardus de —, a. 1154. 23, IX. 270, CLXXX. a. 1154. 273, CLXXXII. a. 1161. 313, CCXII.
 Arnolt de —, c. a. 1160. 309, CCH.
 Werhart de —, a. 1161. 312, CCXII.
 Otto de —, a. 1222. 7, XII. 639, CCCLXII.
 Urkundenbuch des Landes ob d. Enns.
- Werder. Heiricus. a. 1228. 7, V. 672, CCCLXV.
 Werfen. (Wernen. Werwin.) Duriagus de —, a. 1147. 244, CLXII. a. 1149. 239, CLXV. a. 1153. 20, XII. 267, CLXXXII. a. 1154. 22, VI. 269, CLXXXIX.
 Chnoo de, a. 1184. 393, CCLXVI. a. 1205. 24, V. 509, CCCLXVII.
 Werandus, nobilis, filius Asewini. a. 1139. 10, X. 187, CCXIII.
 Weirgant. a. 1096. 121, LXXXIV.
 Wergant, serrus episcopi Patav. c. a. 1230. 694, CCCLXXXV.
 Weriant. a. 951. 58, XLII.
 Werianus. a. 1184. —, V. memor. 391, CCLXV.
 Weril. dapifer Batishon. a. 1123. 161, CVII.
 Wermut (Wermöt). a. 1056. 90, LXX. 120, LXXXIII. c. a. 1220. 628, CCCLXXXIX.
 Wermoot, frater Gotefridi ministerialis Wirzburg. a. 1140. 120, CCXXVI.
 Wermöt, pater Howardi. c. a. 1220. 628, CCCLXXXIX.
 Werberch. Albertus de —, a. 1227. 670, CCCLXXIV.
 Werhart. c. a. 1095. 724, XI. A. a. 1096. 121, LXXXIV. a. 1103. 23, IV. 124, LXXXVII. a. 1155. 276, CLXXXV. a. 1174. 350, CCXLI. a. 1187. 407, CCLXXVI. a. 1190. 473, CCLXXXVIII.
 Wernhardus, camerarius Lambac. a. 1106. 176, LXXXIX.
 Wernhart, frater Sigebotonis. a. 1106. 126, LXXXIX.
 Wernhardus, notarius Bawarise. a. 1125. 20, VII. 162, CVIII.
 Wernhart, filius Helionis. a. 1145. 24, XI. 218, CXLVIII.
 Wernhardus, dapifer Wirzburg. a. 1176. 213, CCXLII.
 Wernhardus, possessor montis in castro Neuburg. a. 1195. 2, VI. 452, CCCVIII.
 Wernhardus, frater Cunradi. c. a. 1211. 479, CCCLXXXII. c. a. 1225. 481, CCCLXXXIII.
 Wernhardus, iudex. c. a. 1223. 690, CCCLXVI.
 Wernher. a. 992—993. 719, VIII. A.
 U'verse. Richerus de —, a. 1186. 27, XII. 404, CCLXXXIII.
 Westurgawo. a. 843 3, VIII. 15, X.
 Wesen. (Wesint. Wisint.) Gozwerlus de —, a. 1075. 113, LXXX.
 Manegoldus de —, a. 1140. 725, XV. A. a. 1144. 6, V. 214, CXLV.
 Marchwart, filius Manegoldi de —, a. 1144. 6, V. 214, CXLV.
 Marquardus de —, a. 1147. 16, V. 231, CLV. 235, CLVI. a. 1147. —, V. 237, CLVII. 238, CLVIII. a. 1151. 22, V. 258, CLXII. a. 1151. 26, VIII. 261, CLXXXII. a. 1151. 263, CLXXXV. c. a. 1196. 416, CCXVI.
 Richerus de —, a. 1162. 27, II. invenis, 318, CCXXVI. a. 1180. 369, CCLII. a. 1187. 407, CCLXXXVI. a. 1188. 14, VIII. 413, CCLXXXI. a. 1195. 2, VI. 432, CCXVIII. a. 1196. 458, CCXIII. a. 1197. 459, CCXIV. a. 1198. 30, VI. 161, CCXVI. a. 1204. 29, VII. inveena Patav. 496, CCCLIV. a. 1204. 498, CCCLXVI. a. 1206. 19, VI. 305, CCCLI.
 Fridericus, frater Richeri de —, a. 1196. 458, CCXIII.
 Hademarus de —, a. 1209. 328, CCCLXVI. a. 1212. 24, I. 536, CCCLXXXV. 537, CCCLXXXVI. a. 1217. 24, I. 587, CCCLXXXIX. a. 1217. 24, I. 588, CCCLXXXI. a. 1217. 14, VI. 592, CCCLXXXVIII. a. 1220. 29, IV. 615,

- (Weasen.) CCCCXV. a. 1222. 14. VII. **636**. CCCCXXXVII. a. 1224. **L**. VIII. **633**. CCCCXL. a. 1226. **663**. CCCLV. a. 1227. 19. IV. **663**. CCCLVIII. e. a. **1227.6**. VII. **668**. CCCLXI.
- Hadmarus, pincerna Patav. de —, a. 1220. **3**. II. **604**. CCCCIX. a. 1224. **29**. II. **647**. CCCCXLVI.
- Otto de —, a. 1218. **9**. VII. **597**. CCCCIV. Heinricus, frater Ottonis de —, a. 1218. **9**. VII. **597**. CCCCIV.
- Wassenberg. Siehe Wachsenberg.
- Wasseroek e. Hertwiens, Heinricus, Perchtoldus et Eberhardus de —, a. 1217. **594**. CCCC.
- Wazel, filius Roberti. e. a. 1200. II. XI. **469**. CCCCXXII.
- Wexelo, judex. a. 1227. **4**. VI. **667**. CCCCXLX.
- Wexilo, ministerial. comitis de Rebgau. a. 1134. **29**. VIII. **174**. CXVI.
- Wexil. e. a. 1140. **133**. XCV. a. 1147. **9**. VI. **150**. CI.
- Weel, ministerialis ecclesiae Patav. a. 1144. **6**. V. **214**. CXLV.
- Wesmanstal. Fridericus vultur de —, a. 1222. **7**. XI. **639**. CCCCXL.
- Wiarin. Hiligrimus de —, e. a. 1200. **475**. CCCCXXIX.
- Wichardus, dapifer Austriae, pater Wichardi et Kadoldi. a. 1198. **18**. VIII. **462**. CCCCXVII. a. 1202. **21**. X. **482**. CCCCXXXV. CCCCXXVI. a. 1202. 15. XII. **488**. CCCCXXXVII. a. 1203. **9**. III. **492**. CCCCXL. a. 1203. **7**. IV. **493**. CCCCXLI. a. 1203. **494**. CCCCXLII. a. 1203. **2**. VII. **501**. CCCCXLVIII. a. 1208. **15**. X. **514**. CCCCXLVIII. a. 1210. **530**. CCCCXLIX. a. 1212. **8**. VIII. **533**. CCCCXXXIX. a. 1213. **16**. VI. **565**. CCCCXXXVI. 573. CCCCXXXVII. a. 1215. **26**. III. 575. CCCCXXXIX.
- Wueppel. a. **727**. 10. VII. **L**. L.
- Wikman. e. a. 1185. II. IV. **391**. CCLXVII.
- Wikhox. a. **843**. **X**. VIII. **14**. **15**. X. a. 819. **19**. VII. **16**. XI.
- Wichavenel. Ulrichus de —, a. 1178. **24**. IV. **374**. CCXLV. Siehe auch Wachsenfeld.
- Widemabach. Alramus de —, e. a. 1230. **696**. CCCCXXXVII.
- Chunradus, frater Alrami de —, e. a. 1230. **696**. CCCCXXXVII.
- Widen. Heiricus de —, a. 1169. **335**. CCXXXI.
- Widenholz. Chunradus de —, a. 1228. **672**. CCCCXXVI.
- Wittenwall. (Witiawalt.) Weriant de —, a. 1137. **180**. CXX. a. 1139. **19**. X. **184**. CXXIII. Rudolfus, frater Werianti de —, a. 1139. **19**. X. **184**. CXXIII.
- Witenstein. Adilpreth de —, a. 1144. **23**. X. **216**. CXLVI.
- Widerfeld. Ortliep de —, e. a. 1180. **372**. CCLV.
- Hartungus de —, a. 1204. **22**. IV. **495**. CCCCXLIII.
- Berthold de —, a. 1208. **15**. X. **517**. CCCCXLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **533**. CCCCXXXIX. CCCCXXXIX. a. 1213. **16**. VI. **565**. CCCCXXXVI. **573**. CCCCXXXVII.
- Witigowo. e. a. 993. **70**. LI.
- Witiaspach. Maerellanus de —, a. 1103. **23**. IV. **174**. LXXXVII.
- Wittingeo. Gotfridus de —, a. 1117. **9**. VI. **132**. CI. a. 1139. **19**. X. **187**. CXXIII. a. 1153. **29**. VIII. **267**. CLXXXVII.
- Eppo, frater Gotfridi de —, a. 1117. **9**. VI. **132**. CI.
- Wielandus, maritus Jatae. a. 1184. —, V. **391**. CCLXXV.
- Wien. (Wienen.) Diatriens de —, a. 1210. **530**. CCCCXLIX. a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCCXL.
- Erlolfus de —, a. 1217. **2**. VII. **593**. CCCCXIX.
- Gotefridus de —, a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCCXL.
- Wido de —, a. 1222. **7**. XII. **639**. CCCCXL.
- Wigandus. a. 1151. **24**. IX. **262**. CLXXIV.
- Willa, uxor Izonis. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. **133**. XCVIII.
- Wilbirgia. u. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. **133**. XCVIII.
- Wilbirgia, familiaris Wassenbergensis, uxor Cunradi. e. a. 1225. **481**. CCCCXXXII.
- Wilkirehen. Rudgerus de —, a. 1153. **20**. XII. **267**. CLXXXVII.
- Wiltherch. Pilgrinus de —, frater Adalherthi de Slate. e. a. 1135. **723**. XIII. A.
- Ulricus de —, a. 1183. **12**. VIII. **384**. CCLXII. **387**. CCLXIII. Siehe auch Slate.
- Wildecke. Chunradus de —, a. 1209. **31**. L. **518**. CCCCXL. a. 1215. **26**. III. **575**. CCCCXXXIX.
- Widinsmar. Ulrichus de —, a. 1207. **509**. CCCCIV.
- Wildo. (Wildoia. Widoion. Widoionig.) Herrandus II. de —, e. a. 1181. **324**. CCLVII. a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXIII. e. a. 1190. **427**. CCXCIV. a. 1194. dapifer Stiriae **428**. CCXCV. **421**. CCXCVI. a. 1192. **437**. CCXCIX. **439**. **442**. CC. a. 1207. **13**. XII. **485**. CCCCXXXVII. e. a. **1209**. **473**. CCCCXXIX. a. 1204. **496**. CCCCXLV. a. 1207. **508**. CCCCXLV. a. 1212. **22**. IV. **341**. **347**. CCCCXXXVIII. a. 1212. **21**. V. **550**. CCCCXXXVIII. a. 1212. **8**. VIII. **533**. CCCCXXXIX. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCCXXXVIII. a. 1213. **21**. XI. **574**. CCCCXXXVIII. a. 1217. **5**. II. **591**. CCCCXVII. a. 1220. **12**. VII. **618**. CCCCXVIII. a. 1222. **610**. CCCCXLI.
- Meinhardus de —, a. 1186. **27**. XII. **404**. CCLXXXIII.
- Hartnidus, filius Herrandi de —, e. a. 1209. **473**. CCCCXXIX. a. 1212. **21**. V. **550**. CCCCXXXVIII. a. 1213. **14**. II. **561**. CCCCXXXVIII.
- Lentoldus de —, e. a. 1225. **483**. CCCCXXXII.
- Willprecht. (Willipret.) a. 903. **B**. IX. 51. XXXVI. a. 992—993. **719**. VIII. A.
- Willchajmesdorf. Marequardus de —, a. 1164. **331**. CCXXXVI.
- Wiltern. Otto de —, a. 1144. **23**. X. **216**. CXLVI.
- Wilhelm. (Wilhelm.) a. 1096. **121**. LXXXVI. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII.
- Willihelmus, ministerialis comitis de Plain. a. 1147. **244**. CLXII.
- Wilhering. Alram de —, e. a. 1050. **87**. LXVII. **258**. CLXXI.
- Udalricus I. de —, a. 1125. **168**. CXI. a. 1128. **L**. L. **171**. CXII.
- Cholo I. de —, a. 1140. **225**. XV. A. a. 1146. **223**. CLII. e. a. 1146. **225**. CLIII. a. 1154. **23**. IX. **269**. CLXXX. a. 1154. **272**. CLXXXII. a. 1161. memor. **312**. CCXII. e. a. 1200. **476**. CCCCXXXII.
- Udalricus II., frater Cholonis I. de —, a. 1142. **205**. CXXXVIII. a. 1146. **225**. CLII. e. a. 1146. **223**. CLIII. a. 1154. **23**. IX. **269**. CLXXX. a. 1154. **272**. CLXXXII. a. 1161. memor. **312**. CCXII. e. a. 1200. **476**. CCCCXXXII.
- Otilia, mater Udalrici II. et Cholonis I. de —, a. 1146. **223**. CLII.
- Ulanheth, filia Otiliae de —, a. 1146. **223**. CLII.

- (Wilheriag.) Choutradus de —. a. 1228. **672**. CCCLXVI. Siehe auch Wachsenberg und Griesbach.
- Willipport. a. 993. **8**. IX. **51**. XXXVI.
- Willihalsperge. Pako de —. e. a. 1220. **628**. CCCXXIX.
- Engelclens de —. e. a. 1220. **628**. CCCXXIX.
- Willö, servicus ecclesiae Wirzburg. a. 1106. **126**. LXXXIX.
- Winchel. (Winhil. Winchila.) Gotefridus de —. frater Gerhohi de Rata. a. 1159. **23**. VI. **294**. CXCVII. a. 1159. **22**. IX. **293**. CXCVIII. Ortlich de —. e. a. 1180. **312**. CCLV. a. 1188. **29**. II. **410**. CCLXXXIX.
- Ortolfus de —. a. 1210. **530**. CCCLXIX.
- Radolfus de —. a. 1230. **28**. II. **681**. CCCLXXXV. Siehe auch Rata.
- Winchilareu. Geruueh de —. eum filio Adilberone de —. a. 1139. **10**. X. **187**. CXXIII.
- Windberg. (Windberge. Winperge.) Eppo de —. a. 1109. **3**. XI. **128**. XCI. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. **144**. XCVIII. a. 1113. **26**. VI. **147**. XCIX. a. 1122. **18**. III. **134**. CII. a. 1137. 1139. **180**. CXII.
- Salman de —. a. 1137. **180**. CXII.
- Grimo de —. a. 1206. **4**. II. **503**. CCCXLIX.
- Heinricus de —. e. a. 1230. **694**. CCCLXXXV. Siehe auch Winperch.
- Wincke. Dietricus de —. a. 1208. **15**. X. **513**. CCCLVIII. a. 1212. **8**. VIII. **536**. CCCLXXIX. a. 1213. **16**. VI. **565**. CCCLXXXVI. **573**. CCCLXXXVII.
- Widen. Radgerus de —. a. 1153. **20**. XII. **265**. CLXXVII.
- Winhaeringe. Henricus de —. a. 1184. **393**. CCLXVI.
- Wisperech. (Wispigperge. Wisperech.) Wernherus de —. a. 1197. **459**. CCCXY. a. 1209. **6**. VII. **524**. CCCLXIII. a. 1218. **2**. VII. **596**. CCCCH. a. 1220. **11**. II. **611**. CCCXI.
- Henricus de —. a. 1212. **8**. VIII. **533**. CCCLXXXIX.
- Henricus, frater Wernheri de —. a. 1218. **2**. VII. **596**. CCCCH. a. 1220. **11**. II. **611**. CCCXI.
- Wizzer. (Wincere.) Hartilhus de —. a. 1164. **331**. CCXXVI. a. 1169. **333**. CCXXXI.
- Choutradus de —. a. 1173. **26**. VIII. **347**. CCXXXVIII.
- Eppo de —. a. 1174. **350**. CCXLI.
- Wirhlize. Starfridus de —. a. 1128. **1**. I. **171**. CXIII.
- Wiruel. Henricus cognom. —. a. 1228. **672**. CCCLXVI.
- Wirmila. (Wirmilaga.) Chouat de —. a. 1125. **164**. CX. a. 1135. **176**. CXVIII.
- Wirzburg. Godeholdus de —. a. 1162. **26**. II. **317**. CCXY.
- Wischeveld. (Wisenuelt.) Ondalricus de —. a. 1164. **331**. CCXXVI. a. 1169. **333**. CCXXXI.
- Walpoto de —. a. 1164. **331**. CCXXVI. a. 1169. **333**. CCXXXI. Siehe auch Wischeveld.
- Wibathereh. Albrecht de —. a. 1186. **17**. VIII. **401**. CCLXXII.
- Wise. (Wisen.) Bernolt de —. a. 1123. **161**. CVII.
- Alwino de —. a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII.
- Wisenbaech. (Wisenbaech.) Hetel de —. a. 1142. **202**. CXXXVIII.
- Pilgrinus de —. a. 1178. **24**. IV. **334**. CCXLV.
- Wisint. pincerus Salisburg. a. 1139. **10**. X. **186**. CXXIII.
- Wisinto. ministerialis Salisburg. a. 1147. **214**. CLXII.
- Wisiglowe. Herdegen et Volant fratres de —. a. 1169. **335**. CCXXXI.
- Wismannesdorf. (Wismannesdorf.) Heinrichus de —. a. 1208. **22**. IV. **511**. CCCLVII. a. 1209. **22**. IV. **523**. CCCLXIII.
- Wiso. a. 1117. **9**. VI. **130**. CI.
- Wiswiche. a. 849. **12**. VII. **16**. XI.
- Wizhsch. Warmundus de —. e. a. 1170. **314**. CCXXXIV.
- Wizzenahereh. Hettel de —. a. 1189. **4**. I. **415**. CCLXXXIII.
- Wernhardus de —. a. 1196. **26**. IV. **455**. CCCXI. a. 1224. **14**. VI. **650**. CCCLXVIII.
- Wizzenchirehen. (Wizschiruchen.) Dietmarus de —. a. 1186. **27**. XII. **401**. CCLXXXII.
- Engelherus de —. a. 1189. 11. IV. **417**. CCLXXXV.
- Meinham de —. e. a. 1200. 11. XI. **469**. CCCXXII.
- Wizilia. e. a. 993. **70**. LI.
- Wizzinshch. Warmunt de —. a. 1145. **13**. V. **217**. CXLVII.
- Hetil de —. e. a. 1150. **231**. CLXVII.
- Wizmannus. e. a. 1200. **471**. CCCXXIV.
- Wizman. pater Perehboldi et Peraldi. e. a. 1210. **531**. CCCLXXI.
- Wolf. Henricus cognom. —. a. 1142. —. IV. **199**. CXXXIV. Siehe auch Wolfel, Wöluel und Lupus.
- Wolfpret. (Wolfperus.) a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII. e. a. 1190. **427**. CCXCIV. e. a. 1225. **482**. CCCLXXXII.
- Wolfkos. a. 955. **13**. XII. **60**. XLIV.
- Wöluel. Herman. a. 1222. **12**. VI. **633**. CCCCLXXXV. Siehe auch Wolf, Wolfel und Lupus.
- Wolueschke. Choutradus de —. a. 1191. **428**. CCXC.
- Wolfger. (Wolfker.) e. a. 906. **54**. XXXIX. e. a. 993. **70**. LI. a. 1114. **23**. VIII. **141**. XCVII.
- Wolfgerus, notarius marchionis Stiriae. a. 1125. **168**. CXI.
- Wolfgersdorf. Ulricus de —. a. 1205. **2**. VII. **501**. CCCLXVIII.
- Hermannus de —. e. a. 1230. **691**. CCCLXXXIII.
- Wolfgangus. e. a. 993. **70**. LI. a. 1125. **20**. XI. **162**. CIX.
- Wolfgangus, anticus marchionis Stiriae. e. a. 1110. **134**. XCV. a. 1143. **209**. CXLII.
- Wolfthardus, cognatus Madalwini chorepiscopi. Patar. a. 903. **8**. IX. **31**. XXXVI.
- Wolfil. Henricus. a. 1228. **674**. CCCLXXXIX.
- Eberhardus, frater Henrici. a. 1228. **674**. CCCLXXXIX. Siehe auch Lupus, Wolf und Wöluel.
- Woluoit. a. 903. **8**. IX. **31**. XXXVI.
- Woluoildus. e. a. 1110. **134**. XCV. a. 1143. **210**. CXLII.
- Wolframnus. a. 1223. **645**. CCCCLXV.
- Wolframnus, miles. e. a. 1230. **692**. CCCLXXXIV.
- Wolffrit. a. 1111. **23**. VIII. **141**. XCVII.
- Wolfsperch. (Woluesperch.) Gospoldus de —. a. 1169. **333**. CCXXXI.
- Eberhardus de —. a. 1178. **24**. IV. **354**. CCXLV.
- Wolfstein. (Wolfenste.) Udalricus de —. e. a. 1130. **123**. CXV. a. 1135. **126**. CXVIII.
- Wolpach. Ekkolfus de —. a. 1075. **113**. LXXX.

Wolsta. Hoholdus de —, p. 1220. **23**. IX. **621**. CCCXX. a. 1225. **16**. VI. **656**. CCCCLIII.
 Wolozo. a. 1111. **23**. VIII **132**. XCVII.
 Wonegone. Siehe Pongau.
 Wormel. Herrant cognom. —, e. a. 1180. **352**. CCXLIV.
 Waldungus, cognom. Lithus. a. 1209. **31**. I. **517**. CCCLX.
 Waelfisch. a. **1192**. **436**. CCXCIX.
 Wulfingus, camerarius Stiriae. e. a. 1190. **427**. CCXCIV.
 Wreh. Walehnus dietus —, e. a. 1225. **484**. CCCXXII.
 Wrtha. Heinricus de —, a. 1157. **23**. XI. **287**. CXCI.

Z.

Zachalm. Chunradus cognom. —, a. 1230. **11**. II. **611**. CCCXXI.
 Zant. Chunrat cognom. —, e. a. 1180. **352**. CCXLIV. Siehe auch Dens.
 Zaerremantel de Gaerten. e. a. 1200. **476**. CCCXXX.
 Zebingen. (Cebingen.) Wichardus de —, a. 1188. **31**. V. **411**. CCLXXX. a. 1195. **25**. VII. **453**. CCXCIX. a. 1203. **494**. CCCXLII. a. 1210. **530**. CCCLXIX.
 Heinricus de —, a. 1212. **8**. VIII. **553**. CCCLXXIX. a. 1217. **14**. VI. **592**. CCCXCVIII. a. 1224. **14**. VI. **640**. CCCCLXVIII. **651**. CCCCLXIX.
 Zeizenmure. (Zeizenmör.) Otto de —, a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXVII. e. a. 1190. **422**. CCLXXXVII.

Selker de —, a. 1188. **24**. I. **408**. CCLXXXVII.
 Zeizolf. a. 1056. **90**. LXX. **120**. LXXXIII.
 Zelking. (Celkingen.) Regimbret de —, a. 1144. **6**. V. **214**. CXLV.
 Zemelube. Siehe Cemleube.
 Zierherch. (Cierberca.) Warmut de —, a. 1179. **368**. CCLII. e. a. 1180. I. X. **379**. CCLIII. a. 1183. **12**. VIII. **384**. CCLXII. **387**. CCLXIII.
 Pruno de —, a. 1196. **26**. IV. **453**. CCCXI.
 Ulriens de —, a. 1224. **14**. VI. **650**. CCCCLXVIII. **652**. CCCCLXIX.
 Zivviselberg. Arno de —, a. 1161. **312**. CCXII.
 Zollingen. (Zovllingen.) Pabo de —, a. 1088. **12**. VIII. **112**. LXXXII. a. 1147. **16**. V. **231**. CLV. **235**. CLVI. a. 1147. **26**. XII. **242**. CLXI. a. 1196. **458**. CCCXIII.
 Zoelfing. Albero de —, a. 1184. **2**. IV. **385**. CCLXIV.
 Zecha. Ditricus de —, a. 1207. **508**. CCCLIV. Heinricus in —, a. 1223. **24**. IV. **644**. CCCCLIV.
 Otto, frater Heinrici in —, a. 1223. **24**. IV. **644**. CCCCLIV.
 Züfe. Engelbertus cognom. —, a. 1191. **432**. CCXCVI.
 Zwetboch, vassallus marchionis Austriae. a. 903. **26**. IX. **51**. XXXVII.
 Zwetel. Ulriens de —, a. 1204. **22**. IV. **495**. CCCXLIII.
 Zwinsc. Eberhart cognom. —, familiaris ecclesiae Glonaicensis. a. 1222. **17**. VI. **633**. CCCXXXV.

Auctor indicis: Ferdinandus Wirmsberger.

Berichtigungen und Zusätze.

Seite	Zeile	12	statt	summitate	lese	summitatem.
-	2	-	16	-	conferre	- conferrem.
-	3	-	1	-	schpach	- Sippach.
-	13	-	37	-	gratia	- gratiam.
-	16	-	11	-	taelj	- tseilj.
-	20	-	32	-	benefica	- beneficis.
-	32	-	14	-	Zaxio	- Zaxeo.
-	34	-	11	ist nach Mon. boic. XXVIII, I, einzuschalten: 87.		
-	38	-	28	ist nach pro einzuschalten: mercedis augmento et pro.		
-	38	-	29	ist nach prius einzuschalten: euidam.		
-	40	-	8	statt Sanctum	lese	Saerossanctum.
-	43	-	26	-	fundamentibus	- fundamentis.
-	43	-	33	-	exitibus redditibus	- exitibus et redditibus.
-	49	-	19	-	iuris	- iuris.
-	51	-	7	-	illo	- illa.
-	52	-	7	-	omnia	- omnino.
-	52	-	29	-	Isangrid's	- Isangrim's
-	53	-	6 v. n.	statt S. N.	-	S. R.
-	55	-	7	-	uol uerint	- uolu erint.
-	75	-	20	-	in	- ad.
-	88	-	17	-	XX. III.	- XXIII.
-	90	-	17	-	I. VI.	- LVI.
-	90	-	29	-	res	- rex.
-	95	-	12	-	lmo	- Lmo.
-	99	-	6 v. u.	-	decrenimas	- decernimus.
-	107	-	17	-	Ritenbach	- Rorenbach.
-	107	-	18	-	Rieubvreh	- Riteubvreh.
-	107	-	25	-	Nvachowe	- Uvachowoe.
-	109	-	8	-	Consdorf	- Lonsdorf.
-	115	-	24	-	uec	- ac.
-	121	-	letzte	-	237	- 437.
-	128	-	10	-	heredam	- heredem.
-	142	-	36	-	infestaciones	- infestaciones.
-	145	-	8	-	tam	- ism.
-	152	-	12	-	Estal	- Esterl.
-	161	-	9	-	magistri	- magistrati.
-	162	-	29	-	trebeic	- trebeic.
-	163	-	20	-	terticius	- tertius.
-	172	-	4	-	Pchelim	- Pexelini.
-	172	-	9	-	senior	- sanior.
-	178	-	9	-	klusium	- blasium.

Seite 188	Zeile 15	statt	isto	lese	ipso.
"	191	"	14 " faere	"	fonere.
"	198	"	16 " Starn	"	Narn.
"	203	"	21 " possessionibus	"	possessionibus.
"	204	"	8 " Biedmarch	"	Biedmarch.
"	217	"	5 " hac	"	hoc.
"	218	"	15 " Stuben	"	Suben.
"	232	"	2 " possessionem	"	possessioann.
"	232	"	8 v. u. statt trieshent	"	trieshent.
"	264	"	9 v. u. " Talbaeh	"	Jalbaeh.
"	265	"	9 " Stuben	"	Suben.
"	269	"	9 " rahorsmas	"	rohorsmas.
"	274	"	23 " Centesimo l. v.	"	Centesimo L. v.
"	278	"	10 " marchiam superiori	"	marchiam a superiori.
"	294	"	2 " pernekke	"	pernekke.
"	294	"	5 " vorpach et frater	"	vorpach et fratres.
"	298	"	8 " duo	"	deo.
"	299	"	23 " Gerhardus	"	Gebhardus
"	300	"	20 " Daspach	"	Daspach.
"	302	"	8 " gloriosissimo	"	gloriosissimo.
"	303	"	10 v. u. " Werhhero	"	Werhero.
"	317	"	11 " Abhte Martin	"	Abhte Martin von Kremsmünster.
"	317	"	20 " heriditate (sic)	"	hereditate.
"	324	"	1 " propositus	"	propositus.
"	329	"	8 v. u. " qui	"	quia.
"	334	"	2 v. u. " Rapo	"	Rapot.
"	340	"	12 v. u. " 1160	"	um 1150.
"	344	"	13 " eggen	"	eygen.
"	345	am	Schlusse der Urkunde Nr. CCXXXVI ist einzuschalten: Mon. boic. III, 324		
"	349	Zeile 10	statt reposuit	lese	reposit.
"	349	"	17 " pro	"	pre.
"	352	"	2 " Ulrieb	"	Ulrich von Kremsmünster.
"	357	"	7 " fuerin	"	fueriat.
"	359	"	17 " Garsten monasterii	"	cartensis monasterii (sic).
"	361	"	8 v. u. statt ecclesie	"	eccilie.
"	366	"	24 " percipiat	"	percipiant.
"	377	"	13 v. u. " gersten	"	gerate.
"	383	"	8 v. u. " sumpsit de	"	sumpsit der.
"	395	"	17 nach Mönche ist einzuschalten: „von Kremsmünster“.		
"	395	"	25 statt vocamus lese vocamus.		
"	395	"	29 " facies " facias.		
"	396	"	8 ist nach Mönchen einzuschalten: „von Kremsmünster“.		
"	398	"	4 " " Klosters " " Kremsmünster“.		
"	398	"	18 statt excessu lese excessu.		
"	409	vorletzte	Zeile ist nach Pergament einzuschalten: „im Archive des Klosters Wilhering“.		
"	413	Zeile 18	ist nach 141 einzuschalten: „Pez Thez. VI. H. 46“.		
"	413	"	21 statt Trübenthal lese Trübenbaeh.		
"	414	"	4 v. u. statt Vichtwaneh " Vichtwaneh.		
"	415	"	13 " puehliten " puchaliten.		
"	433	"	21 " omnibus " vniversis.		
"	453	"	20 ist einzuschalten: nach „Linz“ „Kurz, Beiträge III, 399“.		
"	455	"	15 statt ceteris lese certis.		
"	455	"	27 " patratas " patratas.		
"	457	"	9 ist nach „Kloster“ einzuschalten: „Kremsmünster“.		
"	458	"	16 statt „24. April“ lese „26. April“.		
"	463	"	11 " de " et.		
"	471	"	26 " Trivateren " Trivterren.		

Seite 487	Zeile 6	statt <i>ehömbereh</i> lese <i>ahömbereh</i> .	
" 489	" 8	" plehanc	" plebesane.
" 489	" 26	ist nach „Erzbischofs“ einzuschalten: „im Archive des Klosters Reichersberg“.	
" 490	" 11	v. u. statt et	lese ut.
" 495	" 9	v. n. " illud	" idem.
" 495	" letzte	" canoici	" canonicos.
" 499	" 24	" Subadvocatus	" Subadvocatos.
" 503	" 22	" que	" qui.
" 513	" "	" Seite 331	" 313.
" 517	" 10	" usum	" ipsam.
" 517	" 15	" et	" ac.
" 523	" 25	" ruedege	" rndigero.
" 539	" 27	ist das Wort „sed“ auszulassen.	
" 538	" 8	statt Mon. boic. 331 lese Mon. boic. III, 331.	
" 562	" 10	" debet	" debeat.
" 575	" 16	" paginam nostri	" paginam hanc nostri.
" 580	" 7	v. n. " apostolicam	" apostolicum.
" 581	" 23	" sepulchrum	" sepulchram.
" 584	" 3	v. u. " vici vini	" vini.
" 589	" 8	v. u. " remuneratione	" retributione.
" 599	" 17	" 74	" 72.
" 600	" 23	" molestis	" molestis.
" 610	" 16	hier ist einzuschalten: Wörtlich bestätigt durch Gebhard, Bischof von Passau mit dem Schlusssatze :	
" 637	" 2	statt 330	lese 338.
" 637	" 5	" 1222	" 1220.
" 637	" 22	" adhae forsau	" adhae solnere forsau.
" 643	" 13	" Domino	" Christo.
" 646	" 11	" elucere	" elucere.
" 647	" 3	" Pataiensis	" Pataienses.
" 647	" 16	" Guthsarn	" Gruseharn.
" 656	" 9	v. u. " gettolfinge	" geltolfinge.
" 660	" 17	" corcrensus	" correuersna.
" 662	" 14	" Salmann	" Salmanni.
" 662	" 16	" quiequod	" quiequid.
" 671	" 21	" solando	" sulendo.
" 672	" 7	" Danuer (?)	" Lenbner.
" 675	" 8	v. u. " Chünradus	" Heierius.
" 677	" 2	v. u. " aliquid	" aliquis.
" 679	" 12	" qui	" quia.
" 683	" 7	v. u. " ueconesse	" ineonessae.
" 692	" 3	v. u. " hardo et Canonico	" hardo Canonico.
" 694	" 13	" que	" quo.
" 695	" 3	v. u. " Merboto Oede	" Merboto de Oede.
" 703	" 18	" iudure	" indoere.
" 703	" 25	" dirigent	" dirigant.
" 703	" 2	v. u. " districtus	" districtus.
" 703	" 23	" feriatim	" acritim.
" 706	" 10	" visitari	" visitari.
" 706	" 22	" meretricatus	" meretricatur.
" 706	" 30	" mulica	" mulier.
" 718	" 19	" uoualia	" uouali s.
" 718	" 26	" rectus	" rectus.
" 720	" 16	" utrumque	" utrimque.
" 720	" 26	" preui	" prouit.

